

د افغانستان کالنی

د اطلاعاتو او کلتور وزارت

ګڼه ۴۲

دیرمنوول: محمد صدیق سروری

کال: ۱۳۵۵-۵۴

اعضای مسلکی:

غلام سخی « سپیلنی » نور احمد « کار ووز »

محمد آصف « خرمی » آصفه « مہر اعتمادی »

محمد مہدی « بشیر »

رهبر 1 نقلا ب ښا غلی محمد داود رئیس دو لت و صدر اعظم دولت جمهوری افغانستان

پیام به مناسبت سالگرد روز نامه

جمهوریت

۱۲-اسد ۱۳۵۴

خودرا در توضیح اهداف عالیة جمهوریت بجا آورده اند، بعد از این نیز وظایف خودرا درین رسالت مهم تاریخی و ملی خود موفقانه انجام دهند .

توفیق مزید خداوند (ج) برای شان مسئلت

مینمایم .

محمد داود

بروز نامه جمهوریت !

خورسندم سومین سالروز تاسیس روزنامه جمهوریت را در روشن ساختن اهداف مترقی دولت جمهوری ونظام جمهوریت بکارکنان این نامه به آرزوی موفقیت بیشترشان تمهینت میگویم .

امیدوارم طوریکه طی دو سال وقایع مهم افغانستان را در اوراق تاریخ سپرده و رسالت

پیام بمناسبت تجلیل از نهضت نسوان

۲ سنبله ۱۳۵۴

از آنجائیکه دین مبین اسلام به زنان هرگونه مزایای معنوی و حقوق انسانی را اعطاء کرده و اولین منادی آزادی زن در جهان است، دولت جمهوری بادرک این واقعیت در مورد موقف و مقام زن در انکشاف جامعه مانظر خاص داشته و توجه بر آن است تا در کلیه شئون حیات اجتماعی، فرهنگی، کلتوری و سیاسی سهم گرفته و حقوق شان تامین گردد .

موضوع بی سوادی و رسم و رواج های بیجا و تعصبات بيمورد که مانع بزرگی در راه پیشرفت زنان کشور مامیباشد امیداست با تطبیق پلانهای بنیادی در برابر این موانع

خواهران گرامی !

جای مسرت است که سالگرد نهضت زنان در افغانستان برای بار اول تجلیل میگردد امید است تدویر از این روز تاریخی در تسویر و انکشاف نهضت زنان افغان مفید و ارزنده باشد شانزده سال قبل از امروز بنا بر ضرورت عصر وزمان بمنظور سهم گیری فعال زنان کشور در انکشاف جامعه ما با تصمیم قاطع و عزم راسخ حکومت موانع ازین برداشته شد و از آن تاریخ زنان افغان در ساحة عمل دوش بدوش برادران خویش قدم گذاشتند و در شئون مختلف اجتماعی سهم گردیدند .

نسوان افغان حمايت کامل نموده توقع ميرود
اين کانون زنان افغان باثر جدیت و فعاليت
کميته های مختلف در مرکز و ولايات در راه
تنوير و ارتقای سوپه ذهنی و حیاتی زنان
کشور ما قدم های مؤثر برداشته و در تشریح
مساعی بابرادران شان رسالت تاریخی خود را
در ساختمان يك جامعه پیشرفته و مترقی افغانی
بتحوشایسته ای انجام دهد .
بارسال این پیام آرزومندم خداوند توانا به
همه خواهران و دختران عزیز کشور ما در انجام
و جابجایی ملی و خدمات صادقانه شان به وطن
توفیق مزید اعطاء نماید .

مجادله معقول صورت گیرد و در راه رفع آن
گام های متین و مستحکم برداشته شود و زنان
افغان از حقوق مدنی خویش بیشتر بهره مند
گردند .
در مورد انکشاف ذهنی و فکری و اهمیت
سهمگیری زنان در پیشرفت جامعه شان نظر
جهانی معطوف گردیده و سعی مداومی در این
راه جریان دارد تا مقام زنان در سطح ملی
و بین المللی ارتقاء یابد و منحیت افراد در
انکشاف جامعه و تامین و تحکیم صلح بین المللی
سهم شان را بصورت بارزتر بتوانند تبارز دهند.
دولت جمهوری موافق با ارزش های ملی از
پروگرام های تنویر میرمنوتولنه در راه انکشاف

پیام به مناسبت روز سواد و مطبوعات

ما بوده و تا زمانیکه مجادلات وسیع برای امحای
آن رویدست گرفته نشود و اکثریت قاطع مردم
ما با سواد نگردد زمینه افهام و تفهیم واقعی
میسر نمیگردد. بادرک این واقعیت است که
مساعی دوامدار در چوکات ریاست مجادله
بایسواد پیروزی میشود .
همچنان مجادله بایسواد از طریق افتتاح
مکاتب بیشتر ابتدایی و متوسط و شامل ساختن
بیشتر اطفال در آنها به منظور تضمین دانش
آموزی ابتدایی به شدت جریان دارد .
بادر نظر داشت این واقعیت که اکثریت
قاطبه مردم مارادهاقین و زارعین تشکیل میدهد

هموطنان گرامی !
مسرورم دومین سالگرد روز سواد و روز
مطبوعات در پرتو رژیم جمهوری کشور ما امید
و وسیع برای يك آینده روشن و ثمر بخش تجلیل
میگردد .
سواد و مطبوعات که چنین علت و معلول
با هم پیوند ناگسستنی داشته یکی زیر بنای
ضروری فکری و دیگر قشر رهنمایی را تشکیل
میدهد بصورت خاص در نظر رژیم جمهوری
مامی باشد .
مسلم است که بایسواد مانند مرض و فقر
یکی از امراض خطرناک اجتماع روبه انکشاف

دولت جمهوری سواد آموزی حیاتی و حرفوی را يك ركن اساسی پالیسی سواد آموزی در افغانستان میداند زیرا از این طریق ده‌ها قین هم سواد کسب میکنند و هم در امور زراعتی رهنمائی گردیده و سطح تولید زمین بلند برده میشود. چون خدمات سواد آموزی و مطبوعاتی از بعضی جهات متمم همد یگر اند یقیناً وزارت اطلاعات و کلتور از طریق وسایل سمعی و بصری کتابخانه های عامه و نشرات موقوته و غیر موقوته در راه تعمیم سواد در کشور مساعی اش را توسعه خواهد بخشید امید است مؤسسات مربوط سواد آموزی و مطبوعات در راه پخش و تعمیم سواد خدمات اطلاعاتی و کلتوری مطابق پالیسی های تدوین شده دولت جمهوری تشریک مساعی نموده و موفقیات بیشتر را کسب نمایند .

مصاحبه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم باروزنامه نگار جاپانی

سوال : مادرایت دیپلوماسی شمارادر حفظ مناسبات حسنه باسه قدرت بزرگ به خصوص ایالات متحده امریکا، اتحاد شوروی و چین تمجید میکنیم اینکار چگونه ممکن شده . وافق های سیاست عدم انسلاک چه میباشد ؟

جواب : طوریکه بیشتر گفتیم مردم ما آرزویی جز صلح و دسراسر دنیا ندارند بهمین دلیل روابط ما با دولت‌های که از آنها نام بردید دوستانه بوده و میباشد و با طبیعت سیاست خارجی ما مطابقت دارد .

معنی عدم انسلاک روشن است . ما به هیچ گروه و دسته بندی نظامی تعلق نداریم و کسی همیشه با کولناлизм و امپریالیزم مخالف هستیم.

مصاحبه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم که بتاريخ ۲۶ سنبله ۵۴ با بناغلی کنزابودو سیکانی روزنامه نگار روزنامه یومیوری شیمیون جاپانی .

سوال : افغانستان در آسیای مرکزی موقف خاص ستراتژیك دارد. نظر شما درباره صلح و امنیت این قسمت جهان چه میباشد؟

جواب : ملت‌های در حال رشد بیشتر از دیگران به صلح و امنیت ضرورت دارند بهمین مناسبت افغانستان نیز یکی از هواخواهان جدی صلح در این منطقه آسیا می باشد. اما تطبیق چنین آرزویی منفرداً میسر نیست امیدوارم که دنیا به این نظر رسیده باشد که صلح و امنیت بهترین راه برای بشریت است .

جواب : نظر به وضع موجوده فعلا چنین امیدی وجود ندارد .

سوال : نقشه شما برای حفظ آرامش و تضمین امنیت در آسیا بعد از جدال ویتنام چه میباشد؟

جواب : ما از ویتنام خیلی دور هستیم ویتنام بیشتر نزدیک بشما ست فکر میکنم بهتر از ما شما وضع جنوب شرق آسیا را از پایان جنگ ویتنام بررسی کرده می توانید. لیکن از اینکه بعد از مدت ها جنگ و خون ریزی به پایان رسید صلح برقرار شد و ملتی پس از قربانی و فداکاری بی نظریه حق مسلمش که آزادی است رسید خوشحال هستیم . امیدوارم صلح در تمام مناطق جهان پایدار گردد .

سوال : اتحاد شوروی طرح های برای امنیت دسته جمعی در آسیا دارد در حالیکه چین با چنین پالیسی مخالف است و میخواهد کیفیت و شاخص سیاست کشور های آسیایی مبتنی بر هدایت و ابتکار خود شان باشد. آیا نظر شما در این باره چیست ؟

جواب : به عقیده من موقف ممالک آسیایی با توجه به موقعیت و منافع خاص شان در اتخاذ روش های شان فرق میکند. بهر صورت صلح بهر شکلیکه تأمین شده بتواند طبعاً مایه خوشی ما خواهد بود .

سوال : شما از وقتی که عهده دار زمامت کشور شده اید از نتایج اصلاحات سیاسی و انکشافات اجتماعی و اقتصادی که تاکنون نصیب کشور شما گردیده است راضی میباشید ؟

سوال : افغانستان با مشکل داعیه پشتونستان روبروست که پاکستان در آن دخیل می باشد و چنین گفته شده که افغانها سرحد کنونی را با پاکستان به رسمیت نمی شناسد زیرا از طرف بریتانیا تحمیل شده . نظر شما پیرامون حل مسالمت آمیز این مسئله چه می باشد ؟

جواب : مسأله پشتونستان و سرحد نام نهاد مسأله یی نیست که با تشکیل پاکستان به میان آمده باشد . این قضیه یادگار کلونیالیسم انگلیس که همیشه با آن مخالفت نموده ایم در منطقه میباشد که توسط پاکستان تعقیب میشود. آرزوی ما اینست که ب مردم پشتون و بلوچ موقع داده شود که مطابق آرزوی خود و رهبران شان در تعیین سرنویشت آینده شان سهیم گردند. ما خواهان حل مسالمت آمیز این معضله هستیم ولی پاکستان از طریق پروپاگند ها و تبلیغات مبالغه آمیز به این موضوع شکل دیگری داده است . اما امیدوارم که هیچ دسیسه یی مردم پشتون و بلوچ را از آرزو و ارمان شان منحرف و منحرف کرده نمیتواند .

تاجیکه مربوط به ماست همواره حاضریم که با پاکستان برای حل مسالمت آمیز این اختلاف سیاسی راه حل معقول و شرافتمندانه جستجو نمایم از اینکه نیت پاکستان چیست مربوط بخود اوست .

سوال : آیا در آینده قریب در مورد حل مسالمت آمیز اختلافات افغانستان با پاکستان امیدی هست یا خیر ؟

- جواب : به عقیده من دوسال برای آبادی يك مملکت مدت بسیار کمی است ولی طی این زمان کوتاه کارهایی در زمینه های مختلف مخصوصا در زمینه اقتصادی انجام شده است امیدوارم تحولات اقتصادی واجتماعی در افغانستان که فعلا رویدست داریم به نتیجه منجر گردد که به منفعت ملت افغانستان تمام شود.
- سوال : آیا مسأله رفورم ارضی در افغانستان چگونه می باشد، خواهشمندم در این باره ابراز نظر فرمائید ؟
- جواب : از اعلام قانون اصلاحات ارضی در افغانستان فقط چندماه میگذرد و یکسال بعدنایه تطبیق ارزشهای این قانون اقدام خواهیم کرد. ولی تکمیل این هدف بزرگ چندسال را دربر خواهد گرفت .
- سوال : رویداد های جنوب شرق آسیا معیار های نظام دیموکراسی را درگرن کردن کرده است . نظر شما درباره معیار های نوین چه می باشد ؟
- جواب : هرکشوری درانتخاب معیار های نوین دیموکراسی برحسب شرایط ومناسبات اجتماعی خویش عمل میکند. من برای تمام ممالک دنیا دستورالعمل یکسانی سراغ ندارم .
- سوال : افغانستان مانند دیگر ممالک دنیا از انفلاسیون جهانی صدمه دیده است نظر شما درین باره چه می باشد ؟
- جواب : شك نیست که از انفلاسیون جهانی صدمه برداشته ایم . مادرین ناره باممالک جهان سوم موفق مشابهی داریم .
- نظر کامل دولت افغانستان درباره بحران اقتصادی جهانی در کنفرانس لیما که چندی پیش دایر شد توضیح شده است .
- سوال نظر شما درباره همکاری های اقتصادی جاپان و افغانستان چه می باشد ؟
- جواب : چون جاپان تاحال چنانکه باید در انکشافات اقتصادی افغانستان سهم قابل ملاحظه یی نگرفته است . لذا راجع به همکاری اقتصادی که تاحال اصلا وجود ندارد نمیتوانم چیزی بگویم .
- سوال: آیا تقاضای مشخصی در مورد دریافت کمک های اقتصادی از جاپان بعمل آمده است؟
- جواب : بلی پیشنهادات مشخصی در این مورد بدولت جاپان سپرده ایم که امیدواریم علی الرغم سابق در آن مورد دلچسپی بیشتر نشان دهند .

مصاحبهٔ بناغلی رئیس دولت و صدراعظم باروز نامه نگارتر کیه

۱۹ میزان ۱۳۵۴

وضع جهان است . مطلب من از تذکره وضع جهان آنست که اعلامیهٔ هلسنکی بذات خود تعهدی است برای توسعه دامنه دیتانت در تمام کشورها که البته آسیا را نیز در بر میگیرد. اتحادشوری در بسا موارد از اعلامیه مشابهی برای آسیا سخن زده است به نظر شما بدنبال اختتام پیکار ویتنام اکنون موفق آسیا چگونه میباشد ؟

مهرن است که سازمان نظامی سیتورآسیا درآستانه تزلزل قرار گرفته درپرتو این اتفاقات شما وضع عمومی آسیا را چطور ارزیابی مینمائید ؟

ازنگاه ایجابات منطقی آيا کشورها ی آسیایی که در ساختمان تنوع دارند واز ملل اروپایی متفاوتند میتوانند مکتب های فکری شانرا توحید نمایند واعلامیه مشابه بـه اعلامیه هلسنکی راصادر نمایند ؟

جواب : کشور شما در کنفرانس هلسنکی شرکت داشت . امیدوارم که دیتانت همواره دایمی وپایدار بماند و صلح رامحافظت کند. ولی این مسأله بیشتر به امضاء کنندگان اعلامیه هلسنکی مربوط است . شکی ندارم که آسیا واروپا هر دوه صلح نیازمندند با توجه به سوال شما اگر روزی ملت های آسیایی

مقدمتا بناغلی رئیس دولت و صدراعظم خطاب به روزنامه نگارترک فرمودند که بسیار خوشحال هستم اولین بار بایکسی از روزنامه نگاران ترک ملاقات میکنم و بناغلی نچند درپاسخ گفت که : ملت افغان ملت باشماعتی است هرچند افغانستان از غنای مادی سرشار برخوردار نیست ولی ملت شما ملت بزرگی است واز ارزشهای معنوی فراوان برخوردار است . من مجموعهٔ بیانات شمارا مطالعه کرده ام . شما ضمن خطابیی فرموده اید که میخواهید به تمام کشور های جهان دوست بمانید من فکر میکنم که افغانستان در مرکز آسیا مانند سویس هوا دار صلح است .

رئیس دولت درپاسخ فرمودند : شك نیست که ما خواهان صلح هستیم و آرزو داریم باتمام کشور های جهان روابط دوستانه وصمیمانه داشته باشیم . افغانستان کشوری بیطرف وغیر منسلک است ما در برابر تمام مسائل، بیطرف وغیرجانبدار نیستیم بیطرفی افغانستان يك بیطرفی فعال وباقضاوت آزاد است .

سوال : بناغلی رئیس دولت اعلامیه هلسنکی اکنون بدون شك عامل جدیدی در

وصلح جهان میباشد . بعقیده من این کشور
هاعامل مهمی برای استقرار صلح بین‌المللی
بشمار میروند .

وامادرباره ملل متحد باید بگویم که کشور
های عضو سازمان ملل برضا ورغبت خود
ممشور آنرا پذیرفته اند بهمین علت بقا و
تقویتش مربوط به طرز برخورد ملت های
عضوآن سازمان جهانی میباشد . مامیدواریم
که تمام ملت‌های عضواین سازمان درراه تطبیق
ارزشهای مندرج درممشور سازمان ملل متحد
بکوشند وصلح وامن همیشگی رادر جهان
تضمین نمایند .

سوال : اخیرا افغانستان از نظر سیاسی
تغییر کرده آیااین تغییریک تغییر کامل
ازنظام سلطنتی به جمهوریت میباشد آیااین
تغییر بر اقتصاد و سیاست و طبقات مختلف
کشور شما تاثیراتی داشته است ؟ آیا روابط
شما دروضع موجود باکشور های همسا به
چگونه میباشد ؟

جواب : شکی نیست که تغییرات مهمی در
کشور مارونما شده است وامیدوارم که این
تغییرات سودمند وموفقیت آمیز باشد . در
نظام جدید مهمترین هدف مامسایل اقتصادی
واجتماعی است چه مسایل اقتصادی عامل مهم
تحولات اجتماعی وسیاسی بشمار میروددرین
زمینه تاحال قدم‌های موثر ومثمری برداشته
شده است وامید وارم که به پیروزی نیز
بینجامد . سیاست خارجی افغانستان همواره
براساس سیاست عدم انسلاک ودوستی باهمه

دسته جمعی به این نتیجه برسند که چنین
اعلامیه سعادت آینده شانرا تضمین میکند به
یقین چیزی بهتر از آن سراغ ندارم .

سوال : بنظر شما آیاجهان سوم قطب
سومی درکنار دوقطب کمونیزم، کپیتالیزم
تلقی میشود آیاجهان سوم عاملی هست که
توسط مارکسیزم کلاسیک پیش بینی نشده
بود. جهان امروزباچلنج بحران وانکشاف
پیگیر اقتصادی روبرو میباشد .

آیاحدودی درین مسابقه انکشاف وجوددارد
تاچه زمان ملل انکشاف یافته درهر دوکمپ
سوسیالیزم و کپیتالیزم مسابقه اقتصادی
دارند .

درین جا سوال موثریت وعدم موثریت
ملل متحد مطرح میشود اخبار من عقیده دارد
که بتاسی از ممشور ملل متحد مردم جهان
حق دفاع از حقوق شانرا دارند بنظر شما
موجودیت موسسه ملل متحد پایدار خواهد
بود یامانند جامعه ملل ازبین خواهد رفت
دنیا درحالت یک تحول سیاسی واقتصادی
است بنظر شما تاچه حدودی ملل متحد
میتواند نقش فعالی رادر تحولات سیاسی بازی
کند وتاچه سرحدی نقشش رادر ارتقای سطح
اقتصادی بازی میتواند ؟

جواب : درجهان سوم کشورهایی باسیستم
هاو طرز حکومت‌های مختلف وجوددارد که تحلیل
موقع یکایک آنها درین صحبت میسر نیست.
امافی المجموع علل تشکل جهان سوم بیزاری
ازبعدالتی های جهانی وعلاقه بمنافع ملی

آن نیز همان مسئله پشتونستان است که امیدوارم راه حل شرافتمندانه بیابد و مادرباره برادران ترك باید بگویم که ماباد دولت تركیه از مدت هایش روابط بسیار نزدیک و صمیمانه داشته ایم . دوستان ترك در افغانستان خدمات قابل قدری در زمینه های صحتی، نظامی انجام داده اند . دوستی ما با ملت ترك دوستی بسیار دیرینه میباشد و حتی در سطح عوام افغانستان نیز گسترش یافته است . ما از پیشرفتهای روزافزون برادران ترك خوشحالیم آرزو مند بهترین تمیبات و آرزوهایم را با خاطر سعادت و پیشرفت های هر چه بیشتر به برادران ترك برسانید .

کشورهای جهان استوار بوده و استوار است و اتخاذ چنین روشی جزء سیاست عنعنوی ماست . ما برای تامین خواسته های طبقات کارگر، دهقان، روشنفکر و مامور نظریه بنیه اقتصادی خود اقدام وسیعی کرده ایم ولی شما میدانید که برای برآوردن چنین هدفی باید پلانها و پروژه های بزرگ اقتصادی را طی سالهای آینده تطبیق بکنیم تا به موفقیت نایل شویم . هدف اساسی جمهوری افغانستان خدمت به طبقه اکثریت مردم وطن ماست نه بیک طبقه خاص و محدود. روابط با کشور های همسایه بصورت عمومی حسنه است ولی با کمال تأسف باید گفت که روابط ما با پاکستان طوریکه شاید خوب نیست و علت

پیام بناغلی رئیس دولت و صدر اعظم به مناسبت عید سعید فطر

خدمت به جامعه و بشریت نیز تقویت میکند . بنابراین مطمئینم که طی روزهای متبرک ماه صیام فرد فرد ملت مسلمان افغانستان از طریق نوسل به خدای یگانه دریافته که فلسفه زندگی چیزی جز خدمت به جامعه و همنوع نیست و این مأمول برآورده نمی گردد مگر اینکه انسان خودش را باز یابد و بداند که آدم بو دن چه مشکلی است خود شناسی با خدانشناسی ملازمه دارد انسان وقتی به مراتب والای معنوی دست

خواهران و برادران عزیز !
در این فرصت که همه در پایان ادای یکی از وجایب پنجگانه آئین مقدس اسلام قرار دارید خداوند بزرگ را سپاسگزارم که به ماوشما توفیق انجام چنین فریضه ای را عنایت کرد. با توجه به جنبه های وسیع این فریضه بزرگ باید بگویم که ضبط نفس و مهار کردن غرایز نه تنها به تزکیه روان و باطن آدمی می انجامد بلکه توانهای يك مسلمان را برای

دیگری جنگیدن با مظلوم اجتماع است یاری ومدد بخشد .

دراخبر، این عید فرخنده ومتبرک رابه تمام ملت مسلمان افغانستان ، برادران پښتونستانی وكافه مسلمانان جهان مبارکباد وتهنیت میگویم .

می یابد که تمام ابعاد شخصیتش را صیقل ببخشد وخوب بداند که اوتنها بخودش مربوط نیست بلکه فطره کوچکیست که بزرگی و کمالتش در پیوستن است در پیوستن به جهان آدمی که خود جهان بزرگیست .

امیدوارم خداوند مارادر عرصه دو جهاد بزرگ که یکی جنگیدن بانفسهای ماست و

پیام بمناسبت هفته مخصوص سرده میاشت

۲۶ میزان ۱۳۵۴

نتوانسته است حوادث سماوی ومصایب طبیعی از قبیل فقر، مرض ودیگر حوادث ناگوار راجلگیری نماید. با فہم این واقعیت هایك عده از مردمان صلح پسند جهان در صدد تشکیل وتوسعه انکشاف انجمن هاومجامع خیریه برآمدند تا بتوانند درمواقع بروز حوادث ناگوار از آسیب دیدگان دستگیری نمایند واز آلام آنها بکاهند .

دولت جمهوری افغانستان مساعی جمعیت های صلیب احمر بین المللی ، هلال احمر ها وشیرخورشید سرخ را در گذشته وآینده می ستاید ومتوجه آن است که مؤسسہ افغانی سره میاشت بیشتر تقویه یابد . تا بتواند فعالیت خویش رابیش از پیش با فعالیت این سازمانها توحید بخشد .

توقع میروود آمال بشر دوستی ونتایج حاصله از کنفرانس صلح جهانی جمعیت های

خواهران وبرادران گرامی !

سمرت دارم از اینکه هفته مخصوص جمعیت افغانی سره میاشت تحت لوای رژیم جمهوریت جوان وطن عزیز مطابق به تعامل جمعیت های جهانی که باروحیه دین مقدس اسلام وشعایر ملی مامطابقت دارد آغاز میگردد. هفته مخصوص سره میاشت نه تنها کارکنان ومربوطین جمعیت افغانی سره میاشت

رابیش از پیش متوجه وجایب انسانی شان میگرددند بلکه فرصت آنرا میدهد تا مردمان نوع دوست وباعاطفه مادرین ایام فرخنده وخیریه سپیم شوند وروحیه تعاون شانرا بیش از پیش که از سجایای عالی اسلامی ولازمه حیات اجتماعی است در یک سطح عالی تری تقویه نمایند .

تمدن امروز بشرویشرفتم علم وتختیله اگر بسا دشوار یها رازبین برده اما باز هم

روحیه تربیت ملی و تعاون اجتماعی که از نیاکان و پدران شان بارت برده اند از همکاری مشر و همدردی با هموطنان بی نواي خود دریغ ننمایند و با وحدت نظر و عمل ، جمعیت افغانسی سره میاشت راباکمک مادی و معنوی خویش بیشتر تقویه بخشند، تا این موسسه خیر یه بتواند از پرتو عنایات خداوندی و پیروی از ارشادات دین مبین اسلام و پرنسیپ های اساسی سره میاشت و صلیب احمربین المللی خدمات مؤثر وارزنده تری به هموعان بی نوا و مستمند خویش در ساحة ملی و بین المللی انجام دهد.

ومن الله التوفیق

صلیب و هلال احمربین المللی منعقدۀ بلگرا د درجسات بور د گورنر های اتحادیۀ صلیب احمربین المللی که قرار است بتاريخ بیست اکتوبر مطابق ۲۸ میزان ۴۴ در ژنیو دایسر شود بیش از پیش مورد تأیید و تطبیق قرار گیرد و اعمال نفاق و شقاق جای خود را به تساند و تعاون و حس پروری گذاشته کتله های بشریت در سراسر جهان بانیک اندیشی هادر صلح و صفا زیست کنند .

امیدوارم خداوند مردمان صاحب نظر و مخصوصا قشر جوان و طبقۀ منور و وطن محبوب ما را توفیق نصیب گرداند تا با عزم متین و صفای نیت در صلح و سلم زندگی کنند و با

پیام بمناسبت یادبود ابونصر محمد فارابی

۳۰ میزان ۱۳۰۴

مطالعه آثار و تألیفات وی حل نموده اند . نظرات و آراء ابونصر فارابی در اخلاق و سیاست که حسن اخلاق را حاصل دانش و سرآغاز سعادت انسانی میدانست و همکاری و تعاون ارادی افراد جامعه را برای تنظیم حیات و حفظ جامعه ضروری می شمرد هنوز هم بعد از گذشت بیش از هزار سال مایه تحسین صاحب نظران است و او را در صف اول بنیادگذاران تمدن بشری قرار میدهد و بر همین قیاس سایر اندیشه های فلسفی و ابتکارات علمی وی که خود او آنها را در ضمن بیشتر از

تشکیل مجلس و قدردانی از ابونصر فارابی مایه خوشی همه کسانی است که به دانش و اندیشه های انسانی بنظر احترام و قدردانی می نگرند بدون تردید ابونصر فارابی یکی از چهره های تابنده علم و فرهنگ این سرزمین باستانی است که به بلندترین مقام اندیشه انسانی راه یافته است .

دانشمندانی چون ابو سلیمان منطقی سیستانی و ابوعلی ابن سینای بلخی کسانی بودند که از مکتب فکری ابونصر فارابی استفاده کرده و مشکلات علمی خود را از طریق

بالیسی کلتوری دولت جمهوری افغانستان و از جمله مؤثرترین عوامل رشد فرهنگی است. امیدوارم تحقیقات و مباحثات علمی ایسین مجلس درباره زندگی و آثار و افکار معلم ثانی سهم بزرگ اورادرنشر فرهنگ و معارف بشری بیش از پیش روشن کند. حقیق آن دانشمند بزرگ به خوبی ادا شود. توفیق دانشمندانی را که در این کار پر ارزش علمی اشتراک دارند آرزو مینمایم.

یکصد جلد کتاب و رساله گنجینه است نمایانگر سهم زیادوی در پیشرفت علم و دانش بشری است.

تجلیل و یادبود چنین شخصیت گرانمایه از طرف وزارت اطلاعات و کلتور که به قول مورخ معا صررش ابن الندیم از فاریاب خراسان بوده و به گفته امام غزالی در میان فلاسفه اسلام هیچکس به پایه او ابن سینا نرسیده است در حقیقت تجلیل و قدردانی علم و معرفت می باشد که این خود یکی از اهداف

پیام بناغلی رئیس دولت و صدراعظم عنوانی دکتور کورت و والدهایم

۴ عقرب ۱۳۵۴

تنها در فضای صلح و تفاهم بین المللی تأمین شده می تواند از هر نوع مساعی درین راه استقبال و پشتیبانی خواهد کرد. ما از نقش مهمی که مؤسسه ملل متحد در ایجاد روحیه تفاهم و همکاری بین جامعه بشری ایفا نموده است تقدیر نموده و موفقیت مزید آن مؤسسه را در سالهای آینده آرزو مندیم. تمنیات نیک ما را برای صحت شما و موفقیت های مزید مؤسسه ملل متحد بپذیرید.

با ابراز تبریکات صمیمانه و قلبی مردم و حکومت جمهوری افغانستان به مناسبت روز فرخنده ملل متحد از این فرصت استفاده نموده می خواهم یکبار دیگر اعتقاد ما را به پرئسیب های مندرجه در منشور مؤسسه ملل متحد و اهداف عالی مؤسسه ای که جناب شمادر آن خدمت می کنید تأیید نمائیم. افغانستان بجهت يك ملت صلحد و ست با اعتقاد راسخ باینکه پیشرفت و سعادت بشر

پیام بناغلی رئیس دولت و صدراعظم

بمناسبت روز ملل متحد

آزومندیم تاکشور ها و مردمان دیگری که هنوز هم در راه احقاق حقوق حقه شان در مبارزه اند نیز هر چه زودتر به این آرزوی شان نایل گردند .

تاسیس يك نظم بین المللی جدید اقتصادی برای از بین بردن عدم مساوات همچنان تقلیل تفاوت بین کشور های انکشاف یافته و روبه انکشاف يك امر ضروری بشمار میرود این نظم جدید فقط می تواند از طریق مشوره و اتحاد نظریین جوانب ذینفع از طریق این مؤسسه جهانی تامین گردد .

نظام جدید اقتصادی بایست متکی به پرنسیپی باشد که همه کشور های جهان از روابط بین المللی اقتصادی بصورت عادلانه بهره مند شوند چنین وضع اقتصادی زمانی رویکار خواهد آمد که انتقال و سایل تکنالوژی از کشور های انکشاف یافته به کشور های روبانکشاف جریان یافته و در سازمانهای مربوطه بین المللی ریفرم های لازم مطابق به تصاویب سازمان ملل متحد عملی گردد .

با اعلام سال ۱۹۷۵ بحیث سال بین المللی زن يك سلسله فعالیت های بیشتر و سریعتری

مسرت دارم درین فرصتیکه سی ومین سالگرد ملل متحد را تجلیل میکنیم از طرف حکومت و مردم افغانستان روزملل متحد را بکافه مردمان صلح دوست جهان تهنیت گویم .

افغانستان از بدوشمولیت آن به عضویت سازمان ملل متحد همواره به اصول منشور ملل متحد به نظر احترام نگریسته و در راه تطبیق اساسات و تامین اهداف عالی آن که حفظ صلح و امنیت بین المللی میباشد مجدانه همکاری نموده و در راه نیل به این مأمول سهم خود را بنوع احسن ایفاء نموده است .

ماتیقئیم که ضرورت غیر قابل انکار به صلح و رفاه بین المللی نقش مؤسسه ملل متحد را در تامین این امر از همه بیشتر مبرم تر ساخته است .

در طول یکسال گذشته کشور های دیگر نیز از یوغ استعمار و تسلط بیگانه رها گردیده و عضویت سازمان ملل متحد را حاصل کرده اند که این امر بذات خود در تحکیم پرنسیب جهان شمول سازمان ملل متحد و در پیشبرد اهداف آن سازمان نقش مؤثری را ایفاء خواهد نمود .

حکومت افغانستان باساس گذشته و با پیروی از تصمیم جهانی برای رسیدن با اهداف منشور ملل متحد صرف مساعی نموده و از امکانات موجوده به نحو مطلوب استفاده خواهد کرد. درخاتمه یکبار دیگر آرزومندی خود، مردم و حکومت افغانستان را برای پیشرفت هر چه بیشتر اهداف سازمان ملل متحد ابراز نموده و امیدواریم مساعی ملل متحد در راه بسط و تحکیم صلح و رفاه بین المللی قرین موفقیت باشد.

در مورد انکشاف سویه ذهنی و حیاتی زنان جهان صورت گرفت که یقین داریم د یسری نخواهد گذشت با مساعی ملل متحد همه زنان جهان بتوانند در جهت تامین حقوق حقه شان و سهمگیری در امور انکشافی و تحکیم صلح بین المللی بموفقتی نایل آیند .

مؤسسه ملل متحد مرجع مهم آمال بشریت برای نجات از جنگ، فقر، بیسوادی ، بیماری و سایر مشکلات دیگر بشمار می رود امید است این موسسه جهانی بتواند قدمهای مؤثری در این راه بردارد .

پیام بمناسبت افتتاح سیمینار بین المللی پښتو

اول قوس ۱۳۵۴

دارد که یونسکو افغانستان را بحیث مرکز تحقیقات علمی و ادبی پښتو تشخیص داده است . همچنان که افغانستان نخستین مهد زبان و ادب دری است در رشد زبان ملی پښتو و ادب آن طی نسل ها بدل مساعی کرده است و صمیمانه آرزومند است این خدمت رادر جهان علمی امروز بدستگیری یونسکو ادامه دهد .

حکومت و مردم افغانستان کمال قدر دانی دارند که مؤسسات علمی و دانشمندان یکعه کشور های جهان در زمینه تحقیقات پښتو خدمت ارزنده کرده اند همچنان موجب مسرت است که درین مجلس علمی یکعه از این دانشمندان برجسته اکنون در کابل گرد

شادمانم که نظریه مساعدت یونسکو مرکز بین المللی تحقیقات علمی و ادبی پښتو در پښتو پلونه افغانستان در کابل با تشکیل یک مجلس علمی بکار آغاز میکند .

سرزمین افغانستان و مردم باستانی آن در پرورش کهنسال ترین زبانهای این منطقه آسیا مانند اوستایی و ویدایی اولین سهم را داشته و این سهم خود را در مورد یکعه السنه دیگر در مراحل مابعد تاریخی نیز مسلسل انجام داده اند .

ظهور زبان پښتو در دامنه های کوهسار افغانستان صورت پذیرفته و طی قرون در آن پرورش یافته است و باین جهت کمال مناسبت

زمينه عمده ملي دارند بهترين تمنيات خود را
برای موفقیت همه اعضای این اجتماع علمی
و کامیابی این مرکز نو بنیاد ابراز میدارم و یقین
دارم خدمات ایشان در پیشرفت فر هنگی
افغانستان و همکاری فرهنگی بین المللی مؤثر
خواهد بود .

آمده اند .
امیدوارم با فعالیت این مرکز بین المللی
ارتباط و انجام تحقیقات علمی و ادبی دانشمندان
کشور هابتر صورت گرفته و این پیشرفت
در ترقی مزید زبان پښتو نیز مؤثر ثابت
گردد. با علاقمندی که مردم افغانستان در این

سما حبه بنباغلی رئیس دولت و صدر اعظم با نماينده روز نامه لوموند

یکشنبه ۱۶ قوس ۱۳۵۴

های مربوط از جزئیات آن آگاه شوید .
آنچه را که وعده داده ایم در حدود امکانات
در ایفای آن کوشیده ایم و خواهیم کوشید .
قانون اصلاحات ارضی تکمیل و نشر شده
است و یکسال بعد نافذ و عملی خواهد شد .
بدیهی است در جریان این یکسال تشکیلات
لوايح و مقررات قانون اصلاح ارضی ترتیب
و تنظیم خواهد شد . همچنان غورو تدقیق
مسوده قانون اساسی آینده افغانستان به
کمیسیون باصلاحیت تری سپرده خواهد شد
تا در باره اش مشوره و نظر بدهد در آنوقت
بعد از ارزیابی دولت مسوده قانون اساسی
به لویه جرگه عرض تصویب تقدیم خواهد
شد .

سوال : ایران برای انکشاف منا بع
افغانستان تعهدات مهمی کرده است آیا

سوال : بناغلی رئیس دولت اینک دوسال
میشود شما قدرت را بدست گرفته اید از
جولای ۱۹۷۳ به اینطرف چه تغییراتی در
افغانستان رخ داده است شما اصلاحات ارضی
و قانون اساسی را وعده داده اید . این دو
موضوع به کجا رسیده است ؟

جواب : شما میدانید که دوسال برای تطبیق
تحولات بزرگ و باین زودی بر آورده ساختن
تمام نابسامانی های دیرینه مدت زیادی
نمیشد . در حال حاضر و شرایط فعلی توجه
بیشتر ما به بهبود وضع اقتصادی و تحولات
اجتماعی ماست که با توجه کامل و مساعی
دوامدار در تنظیم و تطبیق آن یکی بعد دیگری
میکوشیم که البته تفصیل هر کدام آن درین
فرصت کوتاه میسر نیست . اما در صورتیکه
مایل باشید میتوانید از طریق وزارت خانه

روابط ، واقع بینی، حسن نیت طرفین و تصمیم در حل عادلانه پروبلم از راه مفاهیمات و مذاکرات دوستانه و صلح جویانه میباشد .

سوال : ښاغلی رئیس دولت هنگامیکه شما قدرت را بدست گرفتید سقوط سلطنت در افغانستان بیحیث یک کامیابی اتحاد شوروی قلمداد شد . روابط فعلی شما با مسکو از چه قرار است ؟

جواب : شما به زعم و مقصد خود نسبت به انقلاب ملی ماهر تعبیر خواسته باشید بکنید مربوط بخود شماست اما آنچه من می توانم بصراحت بگویم اینست که هیچیک جنبش ملی تا وقتیکه از افکار و عقاید فرزندان خود این خاک و پشتیبانی و تائید ملت افغانستان سرچشمه نگرفته باشد موفق نگردیده و نخواهد گردید اوراق تاریخ کشور ما بهترین شاهدان است .

بجواب قسمت اخیر سوال شما باید بگویم که روابط ما با اتحاد شوروی بیش از نیم قرن همواره بر اساس دوستی احترام متقابل و حسن همجواری استوار بوده و امیدوارم همیشه چنین خواهد بود .

سوال : درین اواخر سه قرارداد مهم، بین کشور شما و فرانسه منعقد شده است . ښاغلی رئیس دولت همکاری بین افغانستان و فرانسه را چگونه در نظر دارند ؟

جواب : شکی نیست که ماهیسه با فرانسه روابط دوستانه داشته ایم . اکنون هم

ښاغلی رئیس دولت می توانند راجع به روابط افغانستان با ایران توضیحاتی بدهند، نظر شما راجع به پیشنهادات اخیری که ایران به ترکیه و پاکستان در مورد تولید مشترک سلاح کرده است چیست ؟

جواب : بلی ما از کمکهای قابل قدر همسایه دوست ما ایران در پلان هفت ساله افغانستان متشکریم و روابط ما با ایشان کاملا دوستانه و صمیمانه میباشد . درباره قسمت اخیر سوال تان به عقیده من دفاع از استقلال و حاکمیت ملی و وظیفه هر ملت است . اما مسابقات تسلیحاتی در هر زمان و هر جائیکه باشد موازنه هار ابرهم میزند تشنجات باری آورد و در نتیجه گمان نمیکنم بسود صلح جهانی تمام شود .

سوال : بوتو صدراعظم پاکستان در یکی از بیانات اخیرش مطلبی درباره تقویه و تجهیز قوای افغانستان در حواشی سرحدات پاکستان گفته است . نظر شما را درین باره میخواهم بدانم ؟

جواب : درین باره چند روز قبل وزارت امور خارجه افغانستان حقایق را توضیح کرده است می توانم یکبار دیگر بگویم که اتهامات ښاغلی بوتو کاملا عاری از حقیقت است .

سوال : به نظر شما بهترین وسیله عاری ساختن روابط افغانستان با همسایه اش پاکستان چیست ؟

جواب : بهترین وسیله عادی ساختن

اکنون هم وزارت تجارت ما در صدد تکمیل این اطلاعات است تا بدانند که شرایط و دیگر مسائل بازار مشترک چه می باشد. مادر حال حاضر صرف تماس هایی برقرار کرده ایم .

سوال : هرگاه با شرکت در بازار مشترک از نظر اقتصادی موافق باشید میخواهم از نظر سیاسی موقف افغانستان را بدانم ؟

جواب : هرکاری را در مقیاس منافع و هدف های ملی خویش می سنجیم و قضاوت و تصمیم ما هم با اساس آن صورت میگیرد .

خوشبختانه قرارداد هایی درباره تفحص نفت وادی کتواز و سروی پروژه های راه آهن و بندر فراه رودبا فرانسه امضاء گردیده و در برخی پروژه های دیگر نیز فرانسوی ها کار می کنند و امیدواریم که این همکاری بیشتر گردد .

سوال : می خواهیم نظر تان را در باره بازار مشترک اروپا و علاقه افغانستان به آن بدانم؟

جواب : قبل از نظام کنونی دولت افغانستان درباره بازار مشترک اروپا مطالب معلومات شده

پیام بمناسبت روز جهانی حقوق بشر

چارشنبه ۱۹ قوس

حکومت افغانستان نسبت به این روز مهم و فرخنده جهانی یکبار دیگر یاددهانی میکند اگرچه بیش از یک ربع قرن از اعلامیه حقوق بشر سپری گردیده با آنهم در بسیاری نقاط دنیا مردمانی وجود دارند که از حق تعیین سرنوشت و رهایی از سلطه استعمار که حق مسلم هر جامعه بشری است محروم اند .

بادرک این واقعیت آرزو مندیم که درین راه تدابیر بیشتر و مؤثرتر از طرف ملل متحد که پشتیبان حقوق اساسی بشر می باشد، اتخاذ گردد تا آنهاییکه تاکنون از حق مسلم خویش محروم اند به آن نایل آیند . برای نیل به این اهداف عالی همچنان لازم است تا جامعه بشری بطور دسته جمعی برای از بین بردن استعمار هر نوع تبعیض نژادی، اقتصادی، سیاسی، کلتوری و اجتماعی همکاری نمایند .

فردا که مصادف با بیست و هفتمین سالگرد اعلامیه جهانی حقوق بشر است افتخار دارم باردیگر بنام مردم و حکومت افغانستان پشتیبانی کامل خود را از اساسات اعلامیه جهانی حقوق بشر ابراز دارم .

افغانستان با اعتماد راسخ به منشور ملل متحد و پرنسپ های مندرجه اعلامیه جهانی حقوق بشر همواره در امور فعالیت هایی که منظور آن تحقق جهانی پرنسپ های حقوق بشر باشد سهم فعال داشته و از حقوق مردمی که در راه تعیین حق سرنوشت از بین بردن استعمار، سلطه اجنبی، اپارتاید و سایر اشکال تبعیض نژادی در مبارزه اند پشتیبانی کامل نموده است . علاوه تا نمایندگان افغانی در تدوین میخافهای حقوق بشر و امور کمیسیون های حقوق بشر مجادله همکاری نموده اند .

حقوق بشر وصلح دایمی و پایدار متصور نیست .

درخاتمه یکباردیگر اهمیت این مناسبت جهانی را تائید نموده از اقدامات و فعالیت های که تاکنون تحت سر پرستی مؤسسه ملل متحد درراه تطبیق اعلامیه جهانی حقوق بشر خصوصاً در دوران دهه انکشاف حقوق بشر صورت گرفته است نمایندگی از مردم و حکومت افغانستان تقدیر مینمایم .

بایست گفت وقتیکه سالگرد اعلامیه حقوق بشر را تجلیل می نمایم اکثریت جامعه بشری با آلام و مصائب از قبیل فقر، بیسوادی و بیماری دست به گریبان اند موجودیت چنین بی عدالتی هابه سویره جهانی تطبیق کامل پرنسیپ های حقوق بشر را که مندرج اعلامیه جهانی حقوق بشر میباشد دشوار میسازد. ناگزیر است اظهار نمود که بدون پی ریزی يك نظام نوین اقتصادی و تطبیق آن يك مام مؤثر در راه رسیدن به اهداف اعلامیه جهانی

پیام بمناسبت عید سعید اضحی

۲۱ قوس ۱۳۵۴

انسانی مسوولیت هایی داریم باید بدون شك و تردید متیقن باشیم که رسالت اشخاص دارای عقیده و ایمان در تمام اعصار جستجو و کشف راه هائیکه بتواند سعادت عمومی یت جامعه را ضمانت کند و تنها در سعادت عمومیست که سعادت فرد تضمین شده میتواند .

آرزوی من اینست که بهمه ماتوان آن نصیب گردد که با احساسات برادری و برابری و صمیمیت بتوانیم در راه تعالی وطن عزیز خویش خدمت نمایم و در راه رضای خدای بزرگ (ج) و جهاد بانفسهای خویش موفق و سرخرو گردیم .

درخاتمه یکباردیگر این عید سعید اضحی را به هموطنان عزیز و کافه مسلمانان جهان از صمیم قلب تبریک میگویم و سعادت شانرا تمنا دارم .

خواهران و برادران عزیز !

این عید سعید اضحی را به همه شما هموطنان گرامی به برادران پښتونسانی و بلوچ و به کافه مسلمانان جهان از صمیم قلب مبارک باد میگویم .

مفهوم واقعی چنین روزهای فرخنده و متبرک این است که ما باید همواره به عمق و حقیقت سنن انسانی دین مقدس اسلام توجه کنیم و بدانیم که جهاد ماعلیه ظلم، تبعیض و نابرابری پایان ناپذیر است و این هدفها بر آورده نمیگردد، مگر اینکه مادر شروع هر کاری باید به جهاد بانفسهای خویش برخیزیم و باور کنیم که بزرگترین قربانی ها، قربان شدن در راه عقیده و ایمان، در راه آزادی ، شرف و حیثیت انسانی است .
اکنون که ماهه در قبال جامعه خود و جامعه

پیام به مناسبت افتتاح هزارمین سالگرد دقیقی بلخی

اول جدی ۴

نسلی به نسلی به میراث میرسید احساسات آزادگی و وطن پرستی را برمی انگیزت و سرانجام نیز به شکل داستان های حماسی یکی از عناصر تاریخ پرافتخار کشور و مردم ما را تشکیل داد .

دقیقی بلخی که با وجود طبع روان شاعرانه آتش عشق و وطن و دلبستگی به فرهنگ ملی و افتخارات دیرینه کشور در کانون قلبش شعله ور بود بمنظور زنده نگهداشتن تاریخ فرهنگ سرزمین خود به نظم داستان های ملی و حماسه های وطنی همت گماشت و درین کار پیش آهنگی همه شاعرانی شد که درین راه گام گام نهادند گرچه خود او در جوانی چشم از جهان پوشید و کار پرارزشی که در پیش گرفته بود ناتمام ماند ولی چراغ تابناکی که بدست او افروخته شد هنوز هم بعد از گذشت هزار سال روشن است و نام دقیقی را در ردیف قهرمانان فراموش ناشدنی علم و ادب زنده نگهداشته است و هموطنانش را به تجلیل و حق شناسی از وی وامیدارد .

اجتماع دانشمندان افغانی و کشور های دوست درین مجلس گذشته ازینکه سپهر شایان توجه دقیقی را در خدمت بتاریخ و فرهنگ ملی روشن میسازد به توسعه همکاری های علمی که دنیای امروز برای حل مشکلات

مسروم که به سلسله یادبود شخصیت های نامی کشور با زهم یک تن دیگر از فرزندان شایسته این سرزمین در وطن خود از طرف هموطنانش با همکاری علمی دانشمندان کشور های دوست مورد تجلیل قرار میگیرد .

ابومنصور محمد دقیقی بلخی که این مجلس علمی بمنظور یادبود او به مناسبت هزارمین سال وفاتش تشکیل یافته است یکی از بزرگترین شاعران کشور ما و از جمله نخستین پاسداران فرهنگ ما است .

کشور باستانی ما سپهر قابل توجهی در تہداینگداری بنای تمدن و فرهنگی جهان دارد که تاریخ دنیا گواه آن و مدنیت درخشان امروزی مرهون آن است .

دربلخ باستانی اصل نیکخواهی یعنی مواظبت بر اندیشه نیک، عمل نیک و گفتار نیک برای اولین بار بحیث یک اصل مهم اخلاقی اعلام گردید و مورد تائید مکاتب فکری جهان آن روز واقع شد که هنوز هم ارزش خود را کاملاً حفظ کرده است .

آئین دلبستگی به وطن دفاع از شرافت ملی حمایت از راستی و درستی و مبارزه به کج اندیشی یادگار و میراث آن جوانمردان و پهلوانان و قهرمانان ملی ما است که داستان دلیریها و فداکاری های آنان در طی قرنهای متوالی از

بوطن دقیقی رامتعمل شدهاند توفیق همه
شاملان مجلس رادر کارمهم وبارزشی که
پیش رودارند صمیمانه آرزو مینمایم

فراوان خودبه آن نیازمند است نیز کمک
میکند ومن بابراز قدردانی از مهمانان عزیز
دقیقی شناس که ازکشور های دوست برای
شرکت دراین مجلس علمی زحمت مسافرت

مصاحبه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم

باخبرنگار آژانس تانیوگ

۶ حوت ۱۳۵۴

زیاد عملی میشد ممکن است جلاتمآبی بعیث
مبتکر اقتصاد پلانیزه شده درکشور شان
درمورد اهداف عمده پلان هفت ساله جاری
درساحات اقتصادی واجتماعی روشنی اندازند؟
جواب : ارزیابی و بررسی پلانهای اقتصادی
گذشته افغانستان محتاج بحث وتوضیح
زیادی است که درین بحث نمی گنجد اما در
موردپلان هفت ساله انکشافی آینده جمهوری
افغانستان که عنقریب شروع خوا هد شد
طبعاً غایه وهدف اساسی آن جز ازبکند بردن
سویه زندگی مردم افغانستان چیز دیگری
بوده نمی تواند دراین پلان رشد متوازن
اقتصادی واستفاده مطلوب ازمنابع طبیعی
وبشری کشور درنظر گرفته شده است باین
اساس حجم سرمایه گذاری درین پلان به
مراتب بیشتر ازپلانهای سابق می باشد .
مثلا حجم سرمایه گذاری درپلان پنج ساله
اول ده اعشاریه شش ملیارد افغانی در پلان
دوم بیست و چهار اعشاریه شش ملیارد افغانی
درپلان سوم نژده ملیارد افغانی ودر پلان

سوال: در ساعات اول روز هفده جولای ۱۹۷۳ شما
افغانستان رایك جمهوری اعلام کردید این
لغظه تاریخی شروع يك عصر نوین بر ای
تعالی مردم کشور شما در مبارزه برای تاسیس
يك دیموکراسی واقعی ومعقول متکی بر
اساسات خدمت به اکثریت مردم چنانکه شما
در همان موقع گفتید بشمار میروند. بیش از دو نیم
سال از آن زمان سپری شده وتفصیلات زیادی
درکشور شما صورت گرفته است ، لطفاً
خواهند گفت که بعقیده شما مهمترین موفقیت
درین مدت چه می باشد ؟

جواب : موفقیت طی این مدت تصور میکنم
مساعی درراه استقرار نظام نوین وتهداب
گذاری پلان های انکشافی میباشد که بصورت
یقین در تحولات اجتماعی واقتصادی آینده
وطن رول بسیار مفید ومؤثر خواهد داشت .
سوال : کشور شما اخیراً درمورد تطبیق
يك پلان جدید هفت ساله اقتصادی مبادرت
ورزیده است قراریکه معلومات داریم ممکن
نیود اهداف پلان پنجساله قبلی نسبت موانع

چهارم بیست ملیارد افغانیست که مجموع تمام این سرمایه گذاری هاتقریبا به هفتاد و چهار ملیارد افغانی میرسد که در حدود یک اعشاریه پنج ملیارد دالر میشود ولی در پلان انکشافی هفت ساله جمهوری افغانستان حجم سرمایه گذاری تخمین بیکصد و هفتاد ملیارد افغانی میرسد که معادل سه اعشاریه پنج ملیارد دالر میشود. درین پلان به سکتور زراعت و افزایش سطح تولید زراعتی توجه بیشتر شده است چه زراعت در وضع کنونی عمده ترین منبع عایدات مارانشکیل میدهد. درین زمینه منظور ماتولید بیشتر مواد صنعتی بمنظور مصرف در داخل و توسعه آن در ماراکیت های خارج میباشد. در سکتور صنعت هدف از استخدام قوای بشری انکاء بر تولیدات داخلی و آماده ساختن زمینه برای احداث صنایع ثقیل میباشد. همچنین دولت جمهوری درین پلان به تنظیم و انکشاف امور ترانسپورت و مواصلات توجه خاص دارد و میکوشد نظم جدیدی را بمنظور توسعه ارتباط همگانی و عمومی برقرار سازد.

همین طور موضوع تربیه کادر های ماهر و متخصص از میان جوانان کشور برای پیشبرد پروژه های مختلف زراعتی و صنعتی یکی دیگر از آرمان های مهم دولت جمهوری طی پلان انکشافی هفت ساله کشور است زیرا جوانان در انکشافات آینده وطن ما نقش بسزا دارند.

باین وصف اگر طالب معلومات بیشتری درباره پلان هفت ساله انکشافی افغانستان باشید بهتر است از طریق تماس با وزیر پلان حل مطلب نمایید. امارد باره ریفورم های عمیق و بنیادی اجتماعی باید بگویم که دولت جمهوری قدمهای وسیعی را درین زمینه برداشته است چنانکه اعلام قانون اصلاحات ارضی که در آینده قریب تطبیق خواهد شد تاثیر عمیقی بر زندگی مردم افغانستان خواهد داشت همین طور ملی شدن بانکها و اتخاذ مشی مفید تجارت رهبری شده در چوکات ریفورمهای دولت جمهوری قدم دیگر از اقدامات مفید و مؤثریست که عملی و تطبیق میشود. درین میان باید بگویم که باستثنای صنایع کوچک و صنایع دستی تمام صنایع بزرگ، منابع انرژی، جنگلات و معادن و دیگر منابع طبیعی همواره در افغانستان در شمار سرمایه های ملی محسوب میگردد.

ریفورم معارف یکی دیگر از اقدامات مهم دولت جمهوری است که از مدتی باینطرف آغاز شده و در آینده نتایجش را انتظار میبریم، سوسیالیزمی را که مابعدیت روش اقتصادی بمنظور سازماندهی جامعه نوین افغانی برگزیده ایم در واقعیت امر راه توصل به عدالت اجتماعی و از بین بردن تفاوت و تضاد طبقاتی به شیوه های مثبت و مترقی به طرق مسالمت آمیز است به این توضیح که سوسیالیزم ما را واقعیت های تاریخ فرهنگ

جدید عدم انسلاک چه فکر میکنید ؟

جواب : به نظرم مسایل اقتصادی پیش از هروقت دیگر برای کشور های جهان سوم اهمیت زیادی کسب کرده است این موضوع در روابط بین المللی پیچیدگی زیادی بمیان آورده است البته برای کشورهای غیرمنسلاک اهمیت موضوع معلوم است فکر میکنم که وقت آن رسیده تا درمجامع آینده کشورهای غیرمنسلاک مساعی خود را بیشتر روی مشکلات اقتصادی و جستجوی راه های حل بهتر آن و تطبیق نظم جدید اقتصادی بین المللی که باعث ایجاد يك رابطه عادلانه و منصفانه اقتصادی بین ممالک روبره انکشاف و کشور های صنعتی باشد متمرکز سازند .

سوال: کشور های غیر منسلاک اخیراً برای انکشاف جدی تر همکاری اقتصادی بین هم وبمنظور کمک بایکدیگر درحل مشکلات شان برای حصول انکشاف سریعتر ابتکار نشان داده اند که درزمینه یکجا شدن منابع متنوع کشور های مختلف غیر منسلاک مانند مواد خام، قوای بشری، پولی تکنولوژی وغیره تاکید میشود. خواهشمندم جلالتهای نظر شانرا مبنی براینکه تاچه حد این ابتکار به هر يك از کشورهای غیرمنسلاک کمک نموده و چگونه کشور شما میتواند درین کوشش شرکت جوید ابراز نظرخواهند نمود ؟

جواب : ما از هر نوع همکاری اقتصادی بین ممالک غیرمنسلاک که منظور وهدف آنها بهتر ساختن وضع تجارت، صنعت و زراعت کشور

ملی شرایط عینی وذهنی جامعه ما وروحیه حقیقی وواقعی اسلام تشکیل میدهد .

سوال : شما در بیانیه خطاب ب مردم خود بتاريخ ۱۷ جولای ۱۹۷۳ فرموده اید که سیاست خارجی افغانستان غیرمنسلاک خواهد بود.کشور شما از بدو امر سیاست عدم انسلاک راپیروی نموده ودر جمله کشور های اولی درجهان بود که به سیاست های بلاکهای نظامی مخالفت کرد ودرصدد جستجوی طرق جدید در روابط بین المللی برآمد به عقیده شما مهمترین موفقیت نهضت عدم انسلاک درین اواخر چه میباشد ؟

جواب : مهمترین موفقیت نهضت عدم انسلاک همانا پیوستن تعداد بیشتر کشور ها به این نهضت میباشد ازجانب دیگر در این اواخر فیصله نامه های کنفرانس لیمسا در موضوعات مهمه بین المللی که بصورت متحدانه از طرف تمام کشور های عضو قبول واعلام گردید درذات خودمبین واقعی این موفقیتهاشمرده میشود .

سوال : این نظریه بین کشور های جهان سوم متداول است که سیاست عدم انسلاک امروز بیش از هروقت دیگر به علت روابط پیچیده ترین المللی مناسب میباشد کشور های در راه انکشاف برای ایجاد يك نظم اقتصادی مساویانه وعادلانه بین المللی که باین کشورها يك سناتوی بهتر در معاملات شان بکشورهای انکشاف یافته صنعتی خواهد داد مبارزه میکنند شما در مورد این ترتیب

امیدوارم این روابط روز بروز تقویت بیشتری بیابد هر چند یوگوسلاویا تاکنون در انکشاف کشور ماسهمی نگرفته ولی طرز دید ما در مسایل بین المللی بسیار باهم مشابه بوده و همیشه علایق نزدیکی داشته ایم منمقدم که امکانات زیادی برای همکاریهای تخنیکی و اقتصادی بین کشور های ماموجود است .

ازاینکه هنگام شرکت درکنفرانس بلگراد موقع شناسایی بامارشال تیتو میسر گردید مسرووم وآترا فراموش نمی کنم آرزومندم پیشرفت های روز افزون نصیب مردم یوگوسلاویا گردد .

سوال : ازآنجاکه افغانستان یکی از کشور های این منطقه است جلاتمابی درمورد وضع موجود این منطقه چه می فرمایند ؟

جواب : وضع همه جای دنیامغلق وپیچیده است درمنطقه ماپروپلم های اجتماعی و اقتصادی زیادی وجود دارد . اختلاف بین بعضی کشور های منطقه مسابقات تسلیحاتی ودلچسپی ممالک بزرگ پروپلمهای را خلق کرده که هرکدامش بذات خودقابل غور وتعمق است وباید برای راه حل آن چاره های سنجید البته این پروپلم هارا نمیتوان در مدت کوتاهی حل کرد ، اماحسن نیت وتدبیر مردمان مسوول این منطقه درحل تمامپروپلم هاو معضلات موجود بدون شك میتواند مؤثر باشد بعقیده من درقاره آسیایکی ازبزرگترین پروپلم ها پروپلم اقتصادی است که حل آن اغلباً دررفع سایر پروپلمهانقش بارزی خواهد داشت .

های شان باشد پشنیانی مینمائیم .

تاجیکه بما معلوم گردیده اکثر ممالک غیرمسنلک خواهان چنین همکاری میباشند اماحال پیشنهادات کانکریت ومشخص در چنین موارد بعمل نیامده است . حکومت افغانستان دروقت طرح این نوع پیشنهادات سهم خودرا در چوکات امکانات اقتصادی ومالی خود مورد مطالعه دقیق وجدی قرار خواهد داد .

سوال : آمادگی برای پنجمین جلسه عالی کشور های غیرمسنلک درکولمبو جریان دارد واین امریک قدم مهم دیگر در تشئید همبستگی میان اینکشور ها محسوب خواهد شد بعقیده جلاتمابی نتیجه مهم اینکنفرانس چه خواهد بود ؟

جواب: درباره این کنفرانس مشکل است قبل ازوقت ابراز نظر کرد، چه نتایجش مربوط به فضای کنفرانس وتدابیر نمایندگان ممالکی است که درین کنفرانس شرکت می جویند بااین وصف امیدوارم که این کنفرانس با روحیه اتحاد دوستی وصمیمیت بین ممالک شرکت کننده خاتمه یافته ونتایجش در حل مشکلات این کشور ها سودمند بیفتند . این آرزوی قلبی من است .

سوال : روابط بین کشورشماویوگوسلاویا عنعنناً خیلی دوستانه است بعقیده شما در کدام ساحات امکانات انکشاف سریعتر این روابط میسر است ؟

جواب: خوشبختانه مناسبات ما با یوگوسلاویا همواره دوستانه وصمیمانه بوده و می باشد

بیانیه بمناسبت سال نو

اول حمل ۱۳۵۵

بارعایت مصالح اجتماعی کشور و منافع اساسی جامعه مامتگی ممیزات و مشخصات ملی این سرزمین باستانی، ما مصمم هستیم از تمام امکانات برای تامین عدالت اجتماعی و اقتصادی استفاده کنیم و این تنها شکل مبارزه ملی و مترقی ماست .

این استقامت بسوی هدفی است که میتواند زندگی را برای قاطبه ملت افغان مملو از امیدواری و سعادت مادی و معنوی سازد زندگی مردم ما را از فقر و پریشانی برهاند و اصل را برای و برادی بر مبنای سعادت همگانی را استحکام بخشد .

در مبارزه برای زندگی آبرومند و نامیسن سر بلندی وطن همیشه پای مصالح ملی در بین است و منافع اساسی مردم در راس آن قرار دارد و این امر مسوولیتی بس بزرگ و مهم را متوجه تمام افراد جامعه افغانی می سازد که بموجب آن هر کدام به نوبه خود به اندازه توان خود و در خور تناسب و مقام اجتماعی خود باید در رعایت آن بکوشد فداکاری کند بر اصل تساند اجتماعی طرز العمل خویش را در زندگانی شخصی و اجتماعی عیار سازد .

من از تمام منسوبین دولت جمهوری توقع دارم تا تمام نیروی خود را بمنظور تا میسن حقوق و منافع مردم برای عمران و سر سبزی وطن برای تطبیق اهداف انقلاب و انجام موفقانه اولین پلان ۷ ساله انکشاف جمهوری که

هموطنان گرامی !

حلول سال نو را به امید و آرزومندی فراوان برای ترقی و اعتلای کشور و سعادت شما خواهران و برادران عزیز در هر گوشه و کنار کشور و در هر نقطه از جهان که هستید صمیمانه تبریک میگویم . با ورود نوروز یکسال دیگر به گذشته سپرده

میشود و مادر معرض آزمون فردا قرار میگیریم، فردای که باید از دیروز مابستر باشد و نمر فعالیت های ما با پیوند عمیق همکاری و تساند اجتماعی دولت و مردم افغانستان راه ما را بسوی افق های روشن زندگانی هموار سازد .

درین مامول و هدف ملی هر قدر بیشتر سعی کنیم و هر چه فراوان تر به جهد و کوشش خود ادامه بدهیم باز هم محتاج تلاش بیشتر خواهیم بود تا آنچه را در رمشی مترقی جمهوریت طرح کرده ایم به نتایج مثبت برسانیم و به روزگاری توصل جوئیم که در آن تلخکامی و عسرت زندگی راهی نداشته باشد و رنج های پارینه مردم مادر عرصه حیات اقتصادی و اجتماعی حتی المقدور پایان یابد .

هموطنان عزیز !

چنانچه استقرار نظام جمهوری در کشور ما محصول فداکاری جمعی از فرزندان رشید، با دد و با احساس وطن است، رشد و تکامل این نظام و تطبیق اهداف آن در جهت خیر و فلاح جامعه افغانی و سر بلندی وطن نیز مستلزم فداکاری و زحمت گشی موظفان دولت جمهوری و فرد فرد ملت افغان می باشد .

دارند باحق شناسی یادکنم وسال نورابرای شان سال برکت وفراوانی نعمات از درگاه خداوند کریم آرزو نمایم .

درخانه یکبار دیگر این روز فرخنده رابه تمام هموطنانم ومردم مبارز پشتون و بلوچ تهنیت میگویم وپیروزی شانرا از بارگاه خداوند بزرگ مسئلت مینمایم .

سراز همین سال به لطف خدا شروع میگردد وقف نمایند وازمصمیم قلب وباحساس کامل وطنپرستی جداً دراجرای وظایف خویش بکوشند .

بجاست که دراین روزنوروز از دهقانان وزارعان کشورکه اکثریت جامعه افغانی را تشکیل داده ودر استواری بنیان اقتصادی وطن ماوسرسیزی وشادابی آن نقش بزرگ

مصاحبه رئیس دولت باخبر نگار رویترا

۱۳۵۴ حمل ۵

جواب : بلی ، البته .

سوال : درکارتدوین قانون اساسی که وعده داده بودند چه اندازه پیشرفت حاصل شده است وچه وقتی تکمیل خواهد شد ؟

جواب : چنانکه اطلاع دارید مسوده قانون اساسی جدید قبل ازآغاز سال ۱۳۵۵ به کمیسیون باصلاحیت تری برای غور ومناقسه سپرده شده حالاوظیفه کمیسیون است که برآن غورودقت نماید .

سوال : آیا توقع داریدکه این عملیه بعداز سال جاری تکمیل خواهد شد ؟

جواب : هرچه بگویم پیش ازوقت است ، شاید زودتر وبیاتاخرت امسال تکمیل شود .

سوال : آیا قانون اساسی جدیدافغانستان رایك قانون سوسیالیستیک فکر میکند ؟

جواب : پاسخ این سوال شمارا قانون

جلالتمآب رئیس دولت وصدراعظم افغانستان!

افتخار دارم که جناب شما مرا پذیرفتند و اجازه مصاحبه دادند .

درجواب بناغلی رئیس دولت فرمودند :

ازمن آشنایه کشور ماخوشحالم .

سوال : دراین موقع که سومین سال به قدرت رسیدن شما بسر میرسد به نظر شما بزرگترین کاری که انجام داده اید چیست ؟

جواب : هرکس کاری را که انجام میدهد ممکن به نظر خودش مهم وبزرگ جلوه کند اما بهترین است این سوال را از دیگران بکنید و خود قضاوت نمائید .

همینکه از تاریخ معاصر افغانستان صفحه ای ورق زده شد بذات خودمهم است دیگر قضاوت رابه آینده میگذاریم .

سوال : منظور شما از این صفحه مهم انقلاب

است ؟

اساسی آینده افغانستان خواهد داد. فعلا تبصره برآن قبل ازوقت است .

سوال : بعضی محافل افغانستان را یکی از اقهار اتحاد شوروی محسوب میکند لطفاً روابط افغانستان را با اتحاد شوروی توضیح فرمایند ؟

جواب : ملت افغان بحدیث يك ملت صلحدوست ، آرزومند دوستی و علائق نیک و صمیمانه با همه مردم و ملل جهان می باشد خاصه با همسایگانش امامتین باشند که هیچوقت افغانستان از اقهار کسی نبوده و نمیباشد جز قهری در محور ناسیونالیزم خودش. از روز اول انقلاب ، این تعبیر و تبلیغ مخصوص آژانس رویتز بوده و مقصدش راشما خود بهتر میدانید .

سوال : هدف مهم مسافرت سال گذشته پودگورنی به افغانستان چه بوده است ؟

جواب : مسافرت بناغلی پودگورنی به اثر دعوت من صرف يك سفر دوستانه به جواب مسافرتی بود که به اتحاد شوروی کرده بودم و منظور از آن تحکیم روابط مداوم دوستانه و امضای پروتوکول تهدید معاهده دوستی عدم تعرض بین دو کشور میباشد .

سوال : بناغلی رئیس دولت ، بناغلی بوتو صدراعظم پاکستان اخیراً گفت که پاکستان اختلافی با افغانستان ندارد و این افغانستان است که با پاکستان اختلاف دارد، اختلاف شما با پاکستان بصورت دقیق چیست ؟

جواب : طوریکه شما خبردارید بنا غلی

صدراعظم پاکستان این ادعا را در محفلی بمناسبت انعقاد کانگرس سیرت النبی (ص) در کراچی بعمل آورده و بخوبی معلوم است که هدفش از چنین ادعای بی جاوبی اساس استفاده سیاسی از این محفل بوده است که آنرا نماینده افغانستان در همان محفل رد کرده است .

در مورد قسمت اخیر سوال شما باید بگویم که اختلاف ما با پاکستان بصورت دقیق پشتیبانی از احقاق حقوق حقه مردمان پښتون و بلوچ می باشد .

ریشه اصلی اختلاف چه در وقت استعمار برتانوی در هند با انگلیس و چه امروز با پاکستان همین قضیه بوده است .

سوال : این اختلاف چگونه حل شده می تواند که هم رضایت دو کشور حاصل شود و هم صلح منطقه تضمین گردد ؟

جواب : افغانستان عقیده دارد و این نظر خود را بارها اظهار نموده است که بهترین طرق جستجوی راه حل مذاکرات بین دو کشور در مورد این اختلاف سیاسی میباشد، به نظر ما با وسعت نظر و واقعبینی و دور اندیشی یافتن چنان راه حلی که موجب رضایت همه جوانب ذی علاقه باشد میسر شده می تواند .

سوال : چه نوع ابتکار میتواند این توب را به حرکت درآورد ؟

جواب : فقط جرئت اخلاقی هر دو طرف و رفع هرگونه شک و تردید نسبت به یکدیگر و بالاخره حسن نیت طرفین .

گوشه دنیا بشمول آنانیکه دارای این قدرت هستند در صورت استعمالش بی اندیشه و بدون نگرانی باشند افغانستان از نظریه حوزه های فاقد سلاح ذروی در مناطق مختلف جهان که درملل متحد مطرح گردیده پشتیبانی کرده است اما این امر نباید مانع استفاده صلح آمیز از انرژی اتمی شود .

سوال : انکشاف روابط با ایران را که جهت کمک با افغانستان تعهدات بزرگ مالی نموده چگونه ارزیابی میکنید ؟

جواب : روابط افغانستان با کشور همسایه و برادر ایران بصورت رضائیت بخش انکشاف مینماید طرفین در مقابل همدیگر همیشه از سیاست دوستی و حسن همجواری پیروی نموده اند کشور دوست ما ایران در تمول یکعده پروژه های مهم در پلان انکشافی حقیقتا سهم قابل ملاحظه گرفته است که از آن اظهار تشکر میکنم .

سوال : پیشنهاد ایران درباره تمول پروژه خط آهن افغانستان از نظر اقتصادی چه اهمیت دارد ؟

جواب : در پلان هفت ساله کشور احداث راه آهن در ردیف پروژه هایی قرار دارد که به آنها حق اولیت داده شده است، احداث شبکه های راه آهن در افغانستان نه تنها از لحاظ بهتر ساختن وضع تجارت خارجی کشور باممالک همجوار قابل توجه خاص بوده بلکه از نگاه ارتباط با بازارهای ممالک اروپایی و

سوال : شرایط جامعه فعلی يك ابتکار دوجانبه را ایجاد میکند، در اسلام آباد گفته میشود که ابتکاری در فضا است ؟

جواب : ما هم آنرا میشنویم .

سوال : گمان میکنم که اگر ابتکار تازه در میان باشد ممکن از آن آگاه باشید و احتمال دارد این ابتکار از طرف کدام کشور دوست صورت گرفته باشد لطفا در زمینه توضیح بفرمائید ؟

جواب : چون شمار موقعت مناسب تری قراردادید و در اسلام آباد میباشید میتوانید ما را هم از آن مطلع گردانید .

سوال : قابل تعجب نخواهد بود که بعد از مسافرت شاه ایران به پاکستان چنین آوازه بوجود آید و نزد ما این نظر را بوجود آورده که شاید با آرزومندی که شاه ایران برای صلح در منطقه دارد چنین ابتکاری رو بدست باشد؟

جواب : اگر بین خود مذاکره کرده باشند ما از آن اطلاع نداریم . طوریکه همیشه اظهار کرده ایم یک بار دیگر تأیید میکنیم که ما از مذاکره انکار نداریم البته اینکه مذاکرات نتیجه میدهد یا نه مربوط به طرز مذاکرات، پیش آمد و حسن نظر طرفین است .

سوال : آیا شما از اینکه یکی از کشورهای منطقه دارای قدرت ذروی شود احساس نگرانی میکنید شاعلی بوتو یک منطقه فاقد اسلحه ذروی را برای جنوب آسیا پیشنهاد کرده است آیا این پیشنهاد پشتیبانی مینماید ؟

جواب : تصور نمیکم هیچ ملتی در هیچ

وترکیه میباشد جهت شمول کشور های دیگر منطقه توسعه داده شود . آیا افغانستان برای الحاق در آن علاقمند خواهد بود ؟

جواب : در مورد پیشنهاد مربوط به پروگرام انکشاف همکاری منطقوی و شمول کشور های دیگر منطقه در آن تاهنوز هیچگو نه اطلاع رسمی ویاغیر رسمی بهمانرسیده شما یقیناً اطلاع دارید که افغانستان از سیاست بیطرفی وعدم انسلاک پیروی نموده و مینماید ازاینرو هرگونه همکاری منطقوی اگر بصورت مستقیم ویاغیر مستقیم باپیمان های نظامی ارتباطی داشته باشد مورد علاقه ما نمیشد .

نماینده رویتر گفت : من تصور میکنم که اتحادیه تولید سلاح درمنطقه این شک و تردید رازیاد میکند .

سوال : افغانستان کشور دارای فیصدی بیشتر بیسواد است برای رفع آن چه نظر دارید ؟

جواب : شکی نیست که درکشورما بیسوادی زیاد است مگر دردنیا مهالکی وجود دارد که میزان بیسوادی درآنها بیشتر از افغانستان است .

یکی از اقدامات عمده که درزمینه مبارزه بایسوادی علاوه بر توسعه مزید تعلیمات ابتدایی تطبیق شده است توسعه پروگرام های سوادآموزی در چهارچوب اداره ملی مبارزه بایسوادی میباشد توقع میرود باتطبیق این پروگرام هامعضله بیسوادی درکشور بصورت تدریجی ازبین برود .

ماورای ابصار بالخاصه از لحاظ کاهش زیاد مصارف ترانسپورتی وقت دارای اهمیت اقتصادی قابل ملاحظه میباشد . احداث شبکه های مذکور زمینه استفاده از راه بحر را به افغانستان نیز مهیا گردانیده و افغانستان را در شاهراه عمده ترانزیتی بین المللی قرار میدهد .

سوال : آیا ایران موافقه نموده تا تمویل این پروژه را که متعهد شده تاختم کاربعده بگیرد ؟

جواب : درپرنسیب بلی ، اما تمویل آن به اساس پلان مرحله بمرحله در نظر است .

سوال : بادر نظر داشت اظهارات شما این درست است که این پلان در سال ۱۹۸۳ تکمیل خواهد شد ؟

جواب : اگر همه چیز به اساس پلان پیش بروند فکر میکنم مرحله ای که در پلان هفت ساله پیشبینی شده تا سال ۱۹۸۳ تکمیل خواهد شد .

سوال : کشورهای عمده کمک دهنده کدام اند، آیا افغانستان کمک های ممالک دوست را جذب کرده میتواند ؟

جواب : در حالت موجوده سهم دولت ایران و اتحاد شوروی در تمویل پروژه های انکشافی پلان هفت ساله افغانستان بیشتر می باشد، در پلان هفت ساله زمینه جذب قسمت اعظم کمک های عرضه شده فراهم گردیده است .
سوال : پیشنهاداتی بعمل آمده کسه آر-سی-دی که مشتمل بر ایران، پاکستان

جواب : درنظام جمهوري ضرورتی به
جانشین نیست و ملت افغان آنرا تعیین خواهد کرد.
سوال : آقای بوتو قبلا گفته بود د حاضر
است برای مذاکره به افغانستان بیاید نظر
شما دراین مورد چیست ؟

جواب : درصورتی تمایل آقای بوتو به
مسافرت به افغانستان هیچ مانعی نمی بینیم.
سوال : آیا دعوتنامه فرستاده شده است؟
جواب : نه خیر این نخستین بار است که
چنین مطلبی رامیشنوم اما اگر آقای بوتو
خواسته باشد هیچ مانعی درمیان نیست .

سوال : نظر شما درباره ده سال آینده
افغانستان چیست ؟

جواب : هرچند پیشگویی آینده دور مشکل
است اما اگر کار ها طبق پلان پیش برود
امیدوارم درده سال آینده افغانستان از نگاه
اقتصادی واجتماعی قدم مهمی درجهت انکشاف
بردارد. من نمی گویم که طی ده سال آینده
همه مشکلات واحتیاجات ملت مارتع خواهد
شد اما متیقنیم که بر بیشتر مشکلات اجتماعی
واقصادی پیروز خواهیم شد .

سوال : از نظر تولید غله آیا امسال
افغانستان بخود منکی شده میتواند و محصول
گندم درسال ۱۳۵۴ به چه پیمانه و مقدار
خواهد بود ؟

جواب : افغانستان در شرایط فعلی از لحاظ
محصول غله در صورت مساعدت اوضاع جوی
بخود منکی شده میتواند و اگر وضع جوی
مساعد نباشد مجبوریم مقدار غله از خارج
وارد کنیم . محصول گندم افغانستان در سال
۱۳۵۴ دوا عشریه هشت ملیون تن بوده
است .

سوال : بناغلی رئیس دولت مطالبی
درباره صحت شما شنیده ام ممکن است مرا
در جریان بگذارید ؟

بناغلی رئیس دولت پرسیدند شما خود مرا
چگونه میباید ؟

نماینده رویتر پاسخ داد من شما را بانشاط
وسالم میبینم .

بناغلی رئیس دولت گفتند که از فضل
خداوند صحتم خوب است .

سوال : موضوع صحت شما مو ضوع
جانشین را مطرح میسازد ؟

پیام بهمناسبت هزارمین سال تولدخواجه عبدالله انصاری

۱۳۰۵ر۲۹

به دوریکدیگر جمع شده اند تا در مورد سرگذشت و آثار و افکار کسی که میگفت: (کمال آدمی در آنست که از خود خواهی برهد و آنچه برای برادران خود میخواهد بهتر از آن باشد که برای خود میخواهد) به بحث و تحقیق بپردازند و این فرزند شایسته آریانا را که یکی از مفاخر بزرگ افغانستان بشمار میرود چنانکه بوده است بشناسند و معرفی کنند.

با افتتاح این مجلس و تجلیل از مقام شامخ آن استاد و معلم بزرگ با برگزاری سیمیناری به اشتراک دانشمندان افغانی و کشورهای دوست گام دیگری در طریق شناخت و حفظ میراث فرهنگی ما برداشته میشود.

موفقیت این مجلس علمی را چنانکه سزاوار و شایسته مقام آن مرد بزرگ است تمنا دارم.

مایه شادمانیست که امروز محفل یادبود هزارمین سال تولدعارف بزرگ خواجه عبدالله انصاری در افغانستان یعنی در وطن آن پیر صاحبدل گشایش می یابد.

خواجه عبدالله انصاری صوفی، محدث، مفسر و نویسنده بزرگ قرن پنجم هجری از آن گونه رجالی است که زندگی و حالات او پیکار هایش در راه حق و شکیباییش در برابر مشکلات و پارسایی و پرهیزگاریاش در سراسر عمر و پشت کار و همتش در آموختن، سر مشق سودمندی برای هر فرد انسان بوده میتواند. در جهان مادی امروز در جهانی که خودخواهی هاسیب دگرگون شدن بسی ارزشهای اخلاقی گردیده است، گروهی از انسانهای با فضیلت از گوشه و کنار جهان در وطن خواجه عبدالله انصاری این ستایشگر بزرگ حقیقت و عارف صاحبدل که مجموعه مناجات دل انگیزش دروازه ازمعنویت رابه روی انسان می گشاید،

پیام به مناسبت روز معلم

اول جوزا ۱۳۰۰

برجسته ملی مامیباشد ومااین میراث سالم
وارزشمند کلتوری خودرا نیک حفظ میداریم
وبه نسل آینده باهانت می سپاریم .

من بخوشی یادآورمیشوم که ریفورم بنیادی
معارف ، زمینه را برای رشد و تعمیم معارف
حقیقی که جوابگوی نیازهای جامعه ما
میباشد درکشور میبا ساخته است و تطبیق

آن درتعلیم و تربیه شاگردان امروز که
سرنوشت آینده جامعه ما بدست آنان میباشد
به عهده معلمان است . مریبون وقتی ازعهده
این وظیفه مقدس بدرشده میتوانند که پاک -
طینت ، فداکار ، وطن پرست، وظیفه شناس
وباتقوا باشند .

ازوظایف عمده معلمان است که علاوه
برتعلیم دانشهای ضروری و عصری، شاگردان
را به همبستگی کامل، وحدت فکر و عمل ،
کاروزحمت خستگی ناپذیر و خدمت صادقانه
به قاطبه مردم، دریک محیط برابری و برادری،
برای تحقق بخشیدن آرمانهای ملی وبه ثمر
رسانیدن اهداف انقلاب جمهوری ، تربیه
نمایند . این روز فرخنده رایک باردیگری به
همه استادان و معلمان جمهوریت افغانستان
تبریک مگویم .

ژنده باد افغانستان
پاینده بادجمهوریت .

بنام خداوند بزرگ و توانا !

استادان ومعلمان گرامی !

مسرورم که به پاس خدمات ارزشمند
استادان ومعلمان همه ساله يك روز بنام روز
معلم دسر اسر جمهوریت افغانستان تجلیل
میشود واین روز خجسته راباستادان، معلمان
واهل علم وفرهنگ کشور، صمیمانه تهنیت
میگویم .

معلمان تأمین کننده گوهر حیثیت انسانی،
معماران تحولات عظیم جهانی، تهادب گذار
تمدنیا، وعامل ترقی جوامع بشری میباشند
وانچه رانبوغ بشری طی هزاران سال در
ساحات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کلتوری
حاصل نموده است، معلمان در ایجاد آن سهم
فعال داشته اند .

معلمان مسئولیت سنگین انکشاف همه جانبه
شاگردان را دارند واین مأمول از طریق
سعی مداوم معلمان درتعلیم و تربیه نسل جوان
وتعمیه ابتکار آنان در استفاده سالم از منابع
مادی ومعنوی و رهنمایی غرض زیست باهمی
دریک فضای نوع دوستی وصلح وامنیست
ومصئونیت در فامیل بشریت ونجات انسان
از امراض مزمن بیسوادی، فقر و ناداری،
مربضی ونابرابری که هستی وتفکر انسان را
باختناق می اندازد، برآورده میشود .
درفرهنگ ملی وسنن دینی ما، معلم مقام
شامخ دارد واحترام به مقام معلم، از عنعنات

بیانیه بمناسبت پنجاه و هشتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان

۶ جوزا ۱۳۵۵

هموطنان گرامی .

دسراسر جهان شد وازجانب دیگر برای ما، استقلال ملی و آزادی سیاسی به بار آورد . اما همان طوره که دیدیم تاریخ و زمانه به اثبات رسانید که تحکیم حاکمیت ملی و تحقق استقلال ملی در شرایط ابقاء و دوام مناسبات غیرعادلانه و دوران ایجابات عصر، آنچنان که باید صورت نمی پذیرد، چه باموجودیت فقر، مرض، بیسواد و نابرابری های اجتماعی، مفهوم آزادی فقط به لفظ باقی میماند و هرگز جامه عمل نمی پوشد .

اما حادثه تاریخی انقلاب جمهوری امکاناتی را فراهم کرد تا ملت افغان اهداف انقلابش را به نهم رساند و از مرحله انقلاب سیاسی به تحولات عمیق اقتصادی و اجتماعی تکامل نماید. هر چند تا ساختن یک جامعه مرفه و مترقی زمان زیادی باقیست، ولی امیدوارم با قبول زحمات خستگی ناپذیر و عزم راسخ، روزی این آرزوی مقدس ملت افغانستان، برآورده گردد. همکاری بین ملتها به پایه مساوات در جامعه بین المللی نتیجه مستقیم جریان تاریخی آزادی کشورهای جهان است .

ملت افغانستان نه تنها در راه پیکار با

در این روز تاریخی که در سراسر کشور ما پنجاه و هشتمین سالگرد استرداد استقلال وطن عزیز تجلیل می گردد، تبریکات صمیمانه خویش را به همه شعما هموطنان عزیز میروسانم و به روح پاک آن مردان فداکار که در راه حصول این ناموس ملی جان سپردند، درود فراوان می فرستم .

تجلیل ازین روز تاریخی در حقیقت تجدید خاطرهای از کسار نامه ها و سربازی های آن فرزندان صدیق این خاک است. که به پیروی از رهبران فداکار خویش در جهاد استقلال وطن سر داده اند . این روز، صرف نظرازی پیروزی های نظامی و سیاسیست، اهمیت بزرگتر دیگری نیز دارد و آن اینکه ملت مادر آن زمان یکی از محکمترین حلقه های امپریالیسم جهانی را درهم شکست و زمینه را برای تشجیع و تحریک و توسعه جنبش های آزادی خواهی ملی در این قسمت آسیا فراهم کرد. این میراث ارزشمند تاریخی برای نسل کنونی و فردای کشور مایه درسها و عبرتهای بزرگبست .

غلبه مردم افغانستان بر استعمار کمونیزم ازجانبی باعث تضعیف بنیان امپریالیسم

د افغانستان کالني

خویش رابه برادران پشتون و بلوچ خودتقدیم
میدارم .

درخاتمه به روان های بزرگ و پرفتوح
اعلیحضرت غازی امان الله خان و اعلیحضرت غازی
محمد نادرشاه شهید و دیگر جانبازان راه آزادی
درودمی فرستیم و برای ملت افغانستان آرزوی
سربلندی و خوشبختی مینمایم .

زنده باد افغانستان
پاینده باد جمهوریت

استعمار پیشگام و در پشتیبانی از مجارله ملتها
برای کسب حقوق حقه شان مصمم بوده و از آن

پیروی نموده است ، بلکه بنیان خط مشی
بیطرفی و عدم انسلاک را نیز گذاشته است
که امروز یکی از پایه های همزیستی
مسالمت آمیز و تعاون نمربخش بین دولتی
به شمار میرود .

دراین فرصتیکه ما این روزتاریخی خویش
راتجلیل می داریم، همدردی و تمنیات نیک

پیام بناغلی رئیس دولت و صدراعظم بمناسبت روز مادر

مادران گرامی وارجمند !

بیشتر میتوانند این ارزش های عالی را در روابط ذات‌البینی درایفای وظایف‌ملی و در خدمت وطن تبارز دهند .

تعالیم مادران درتشکیل و تکامل شخصیت فرزندان بزرگترین مشعل راه فرزندان وطن است .

فرزندان امروزه تنها معمار جامعه کنونی ماهستند بلکه مسئولیت بزرگ ایجادشرایطی را که درآن راه موفقیت های جامعه آینده باز باشد عهده دارند .

نوجه بیشتر مادران در تربیت اولاد وطن مطابق به نیازمندی های کشور ووظایف ملی وعمومی مردم ماهمان وظیفه بزرگی است که مادران در تربیه اولاد وطن مطابق شرایط عصر وزمان شان بدوش دارند .

دولت جمهوری افغانستان باتطبیق پروگرام های عرفانی اجتماعی و اصلاحی امیدوار است تسهیلات ممکن را در هرساحه برای مادران فراهم ساخته وزمیننه های رفاه و آسایش مادران رامساعد گرداند .

موفقیت های روزافزون همه مادران گرامی خاصه مادران وظیفه‌شناس فداکارووطن پرست را که در تربیه اولادشان باهمه مشکلات زندگی از سعی وتلاش دریغ نمی نمایند صمیمانه آرزوی نهامی .

روزخجسته مادر رابه همه مادران گرامی وكافه هموطنان عزیز تبریک میگویم . احترام به مادران وقدردانی ازمقام بزرگ مادراحترام وقدردانی ازهستی بزرگی است که منبع ومحوورمه موفقیت های ملی وبشری شناخته میشود .

مادر بنیان گذار جامعه بشری است وبقای نسل بشر مرهون مادر است چنانچه موفقیت های گذشته جامعه محصول فکر کار کوشش وتلاش فرزندان لایقی است که دردامان مادران باشخصیت پرورده شده‌اند مادران درساختمان امروزوفرزادای جامعه بدون شك نقش تعیین کننده دارند .

مادران افغان درطول تاریخ ازاین وظیفه بزرگ تاحد زیادی موفقانه بدر آمده اند توقع میرود درآینده نیز بیش ازپیش به این مسؤولیت ملی وتاریخی خویش عمل نمایند . سهم مادران در منزل ومرکز فامیل بحیث یك واحد اقتصادی واجتماعی جامعه چنانکه در اقتصاد فامیل اثر اساسی دارد در اقتصاد ملی ومسایل اجتماعی نیز انکارناپذیراست . فرزندانیکه دردامان مادران پابند باصول فضایل اخلاقی وسجایای ملی‌پرورش می‌یابند

مسافرت صدر هیئت شورای عالی اتحاد شوروی به افغانستان

سیمون اندرییچ سکاچوف رئیس کمیته دولتی روابط اقتصادی با مالک خارج در شورای وزیران، بنیادلی واسیل واسیلویچ کوزنیسوف معین اول وزارت امور خارجه اتحاد شوروی و بنیادلی ایوان کریوگوروویچ پاولوفسکی معین وزارت دفاع آن کشور شامل بودند همچنان عدهای از مامورین عالی رتبه آن کشور و یک هیات مطبوعاتی مشتمل بر روزنامه نگاران، فلم برداران و عکاسان با بنیادلی پودگورنی بکابل آمده بودند.

بنیادلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم قبل از ظهر ۱۸ قوس ۵۴ از مهمان محترم شان بنیادلی نیکولای ویکتور وویچ پودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در میدان هواپیما بین المللی کابل استقبال نمودند. در جمله هیات معینی بنیادلی پودگورنی بنیادلی نظر تکریمو ویچ ماتاچانوف معاون صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد شوروی و صدر هیات رئیسه شورای عالی جمهورییت شوروی سوسیالیستی ازبکستان بنیادلی

بنیادلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم در نزدیک طیاره به مهمان گرامی شان بنیادلی نیکولای پودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد شوروی خیر مقدم گفتند.

۱۳۵۴ر۹ر۱۹

وبی شائبه ای میباشد که از بدو تاسیس بروی تمنیات حقیقی و نیک مردمان این دو کشور، در فضای احترام و اعتماد متقابل دوام نموده است. این مسافرت جلالتمآبی یکبار دیگر به ماموق خواهد داد تا پیرامون مسایل طرف علاقه صحبت و تبادل نظر نماییم و گام دیگری در تحکیم بیشتر روابط صمیمانه بین کشور های خود برداریم.

جلالتمآبا! مجادلات دوامدار و خستگی ناپذیر مردم ما بر علیه تسلط اجانب، به شهادت تاریخ، ملت افغانستان را پیشآهنگ قیام ضد استعمار و سلطه غیر در آسیا ساخته است. احترام ما به اصل آزادی آزادی معنی احترام ما را به دیگران و پشتیبانی از آزادی و آرزو های آن ملل و کتله هایی میدهد که تا حال از این حق مشروع و طبیعی شان محروم مانده اند. همدردی و هم نوایی ما برای تحقق بخشیدن آرمانهای ایشان در راه رسیدن به حقوق حقه خویش طبیعی بوده و این حقیقت خصوصیت عصری است که در آن زندگی میکنیم. نادیده گرفتن این واقعیت با سیر تکامل بشر و صلح جهان متضاد است. وقتی میتوان به صلح دنیا و آرامی بشر امیدوار گردید که این طرز تفکر در بین ملل جهان عام شود و هنگامی به نتایج مثمر آن میتوان متیقن شد، که سعی و مجادله همه جانبه جهت تأیید حقوق آن کتله های بشری که هنوز بنا بر عواهل مختلف تحت تسلط اجنبی بسر می برند. به نتیجه واقعی واصل گردد.

جلالتمآب محترم! پیروی از نهضت علم

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ساعت هشت بعد از ظهر ۱۸ قوس ضیافتی به افتخار بناغلی نیکولای پودگورنی صدرا هیات رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی در تالار وزارت امور خارجه تر تیبب گردیده بود.

درین ضیافت بیانیه هایی بین بناغلی رئیس دولت و صدراعظم و بناغلی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد شوروی تعاطی گردید. بیانیه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم در ضیافت شب به افتخار بناغلی پودرگورنی:

جلالتمآب محترم و حضار گرامی!

تشریف آوری جلالتمآب شما و همراهان محترم تا نرا بوطن ما خیر مقدم گفته و از اشتراک شما درین مفضل دوستانه مسرت قلبی خود را اظهار مینمایم. مسافرت من به اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و فرصت ملاقات و مذاکرات سودمند با جلالتمآب شما و دیگر زعمای آن کشور دوست مایه مسرت من بوده و خاطره استقبال دوستانه ای که از من و همراهانم در کشور زیبای شما بعمل آمدند فراموشی نمی گردد.

مسافرت کنونی جلالتمآب شما به افغانستان به سلسله دید و بازدید های زعمای افغانستان و اتحاد شوروی از کشور های یکدیگر نشان که اکنون بحیث یک عنعنه پسندیده در روابط بین مملکتین قبول شده، ممثل روابط نیکی است که خوشبختانه همیشه از آن در مدت بیش از نیم قرن برخوردار بوده ایم و این خود خصوصیت و مظهر واقعی روابط حسنه

دیتانت به یک قاره محدود ماند ونباید منحصر به مناسبات ذات الیینی گروه مشخص کشور هاباشد. درعملیه دیتانت باید کلیه کشورهاچه بزرگ وچه کوچک اشتراک مساعی نمایند زیرا طوریکه گفتیم صلح غیر قابل انقسام بوده وضرورت مبرم تمام جوامع بشری میباشد .

جلالتآب گرامی ! باتأسف باید بگویم که هنوز درجهان ماحکوماتی موجود اند که نمی خواهند واقعیت های روشن عصر ما را مشاهده کنند . آنها درمقابل تمنیات وخواسته های مشروع وطبیعی کتله های بشری تغافل میکنند. یقین دارم روزی این دولتها به خطا وحرکات غیرواقعی وغیر بشری خود ملتفت خواهند شد، و برای شان ثابت خواهد گردید که احساسات و تمنیات ملی مردم رابا اعمال زوروقوه نمیتوان برای همیشه ازبین برد .

مناسبات افغانستان خوشبختانه با تمام کشورهای منطقه باستثنای پاکستان بسیار دوستانه است . البته طوریکه جلالتما بسی میدانند اختلاف سیاسی ما با حکومت مذکور روی احقاق حقوق حقه مردم پشتون وبلوچ موجود است .

افغانستان به تاسی از عقیده راسخ به اینکه تمام پرولم های بینالمللی از طرق مسالمت آمیزقابل حل میباشد. به مساعی خویش برای حل مسالمت آمیز وشرافتمندانه این اختلاف دوام خواهد داد .

درمورد شرق میانه دولت ومردم افغانستان به پیروی از حق وعدالت دایما از حقوق ثابت

انسلاک ، (قضاوت آزاد در موضوعات بین المللی) بیطرفی مثبت وفعال وهمزیستی مسالمت آمیز اساس سیاست خارجی ما میباشد که ازتصمیم وتمنیات صلحجویانه مردم افغانستان الهام گرفته است .

افغانستان باتعقیب این موقف سیاسی بعیث یک عضو وفا دار ملل متحد، همیشه مناسبات خودرا باهمه کشور های جهان ن و تعمیم صلح وامنیت بین المللی روی اهداف ومقاصد عالی منشور آن تقویه بخشیده است. تامین صلح، دیگر معنی آرامش در یک قسمت جهان راندارد بلکه ضرورتیست که ادامه حیات بشر بدان مربوط میباشد . تامین صلح جهان رانمیتوان یک مسئله سیاسی شمرد ومحدود به یکعه اذول دانست . چون موجودیت وسرنوشت بشر بدان مضمهر است، این اندیشه دیگر به هر فرد بشرتعلق دارد .

استقبال صمیمانه حکومت ومردم افغانستان ازآنانیکه درراه تامین وحفاظت صلح میکوشند، زاده همین مفکوره بوده وهرقدم مؤثر درین راه بایشتیانی صمیمانه، استقبال نیک مردم کشورما بدرقه میگردد .

ازهمین جاست که عقیده داریم باید عوایق درراه تحقق یافتن صلح رفع وسایلیکه صلح راتهدید مینمایند معدوم گردند. با تحریم جنگ سرد خطر وقوع جنگ گرم، انهدام و تباهی بشریت ازبین میرود. متکی به عقیده فوق، ما از مفکوره دیتانت وموقفیت کنفرانس هلسنکی استقبال مینمائیم . به نظرمانباید

بشریت با تهدیدی مواجه میگردد که احتمال محوشدن در آن موجود است . بعقیده ماریسین به نتایج لازمه و عملی درین راه يك امر ضروری میباشد .
جلالتآب محترم !

جریان زمان نسبت به همه وقت بیشتر به نفع آزادی و عدالت تغییر مسیر داده است . ماعقیده داریم که تنها در فضای صلح و آرامش ملتها میتوانند ریفورمهای بنیادی و عمران اقتصادی خویش را عملی سازند .

از آنجائیکه ملت افغانستان عزم راسخ دارد تا بر مشکلاتیکه در راه ارتقای سطح زندگی شان موجود است فایق آید، لهذا از دوستانیکه درین راه با ما مساعدت نموده و مینمایند صمیمانه قدر دانی میکنم .

پروژه های مختلفی که به همکاری اقتصادی و تخنیکی کشور دوست اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در افغانستان تکمیل گردیده اند در جهات مختلف زندگی مردم مانمره های مطلوب و مثبت دانه است .

سهمگیری فعال آن دولت دوست در امر عمران و پروژه های اولین پلان هفت ساله جمهوری در تغییر چهره اقتصادی کشور ما یقینا نقشی پرازنده خواهد داشت .

حکومت و مردم افغانستان این مساعدت های بی شائبه و صمیمانه دوستان شوروی را به نظر قدر دانی نگریسته و از آن اظهار تشکر مینمایند .

به عقیده ما دوستی و همکاری بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی

و مشروع مردم فلسطین پشتیبانی کرده و میکند . اشغال و نگهداشتن سر زمینهای عربی و تجاوز بر حقوق مردمان عرب توسط اسرائیل همیشه از طرف افغانستان تقبیح شده و میشود .

به عقیده ما حل سوال شرق میانه و نامین صلح دوامدار در آن منطقه بدون شناسایی حقوق ملی مردم فلسطین و استرداد تمام سرزمینهای عربی امکان ناپذیر میباشد .

تقبیح سیاست تبعیض نژادی توسط یکمده حکومت همواره از طرف افغانستان نکوهشی شده و این سیاست غیر اخلاقی و ضد کرامت انسانی با اساسات منشور ملل متحد سازگاری ندارد .

ما آرزو مندیم تافیصله های ملل متحد درین زمینه تطبیق و اقدامات مؤثر برای از بین بردن این سیاست صورت بپذیرد .

انکشاف متنیکیه در خلال يك و نیم سال اخیر در راه تأمین حق تعیین سرنوشت و آزادی مردمان تحت سلطه پرتگال صورت گرفته است برای همه مردمان صلحدوست جهان موجب کمال خرسندی است . امیدوارم که روزی سلطه اجنبی و استعمار از صحنه گیتی به کلی ناپدید گردد و کلیه مردمان و ملل از حق آزادی که حق طبیعی و اساسی بشر است مستفید شوند .

افغانستان که از خلع سلاح عام و تمام پشتیبانی میکند مجاهدات دایمی دو لست شوروی را درین مورد قابل تقدیر میداند اگر توافق در ساحت خلع سلاح صورت نگیرد آنگاه

سوسياليستي نه تنها به نفع مردمان کشور
های ماست بلکه نمونه بارزیست باهمی بین
دولت همسایه بشمار رفته ومثال بر جسته
برای ملل وکشورهای دیگر محسوب شده
میتواند .
درخاتمه، مهمان گرامی، اجازه بدهید جام
خودرا بسلامتی شخص شما، رفاه وسعدت
ملت دوست اتحاد شوروی، به تحکیم روابط
دوستی بین ملت های ماوصلح جهانی بلند
کنم .

بیانیه بناغلی نیکولای پود گورنی در ضیافتی که به افتخارش ازطرف
رئیس دولت و صدر اعظم ترتیب شده بود .

موفقیّت تطبیق میشود . بدین ترتیب یک
مرحله جدیدی درروابط ماشروع شده است.
تاریخ مناسبات اتحاد شوروی وافغانستان

پرمعنی است وروش مهم سیر تاریخی
ووقایع جهان رامنمکس میسازد . بلافاصله
بعداز انقلاب کبیر سوسیالیستی اکتوبر و
پیروزی مردم افغانستان درمبارزه آزادی بخش
ملی، دولتین ماراه دوستی راپیش گرفتند .
روابط اتحاد شوروی با افغانستان ماندروابط
کشور مابا برخی از سایر کشور های که
آزادی رابدست گرفتند به صورت یک نمونه
وسرمشق همکاری وسیع که درحال حاضر میان
کشور های سوسیالیستی وکشور های روبه
انکشاف درراه مبارزه برای صلح و آزادی و
استقلال وترقی اجتماعی، توسعه مییابد ،
درآمده است .

چنین همکاری برپایه اشتراک منافع ما در
مبارزه علیه امپریالیسم و استعمار متکی
میباشد .

تهداب این همکاری راصول تساوی حقوق
وحسن تفاهم واعتماد بین کشور ها وعدم
مداخله به امور داخلی واحترام کامل به

بناغلی محمد داؤد !
بناغلو محترم !
رفقا !

اجازه فرمائید ازپذیرایی محبت آمیز و
تمنیاتی که شما بناغلی محمد داؤد نسبت به
کشور ما اظهار فرمودید تشکر خودرا ابراز
نمایم . ما به نوبه خودازطرف مردم شوروی
وزعمای اتحاد شوروی وازجانب لئونید ایلیچ
بریژنف سرمنشی کمیته مرکزی حزب
کمونسنت اتحاد شوروی سلام صمیمانه وبهترین
آرزومندیها رابه حضور شما ومردم دوست
افغانستان تقدیم میکنم .

خوشوقتیم که مسافرت ما به کشور تان
دردورانی صورت میگردد که این کشور راه
تجدید ساختمان راپیش گرفته است واینک
میتوانیم بادست آوری های دولت جمهوری
جوان آشنا شویم وبه ملاقاتها ومداکراتیکه
در طی بازدید شما ازاتحاد شوروی در سال
گذشته بعمل آمده بود ادامه بدهیم .

درآن روزها توافق های مهم در مورد
انکشاف مزید همکاری دوستانه اتحاد شوروی
وافغانستان حاصل شده بودکه اکنون بسا

روابط دوجانبه وجه درصحنه بین المللی در خواهد آمد .

در نتیجه کوششهای پیگیرانه نیرو های صلح دوست اخیرا در دنیا تحولات قابل ملاحظه مثبتی صورت گرفته است و گرچه هنوز نیروهای متعددی وجود دارند که کوشش میکنند دنیارابه زمان گذشته جنگ سرد عقب بکشانند ، جریان تجدید سازمان درمناسبات بین المللی درراه دینانن، شکل بازم مشربود تری رابخود میگيرد .

کنفرانس امنیت وهمکاری در اروپا که اصول بنیادی روابط کشور های اروپایی را تثبیت کرده است، بصورت يك مظهر درخشان این جریان درآمده است .

تحولات مثبتی که اکنون درعرصه بین المللی صورت گرفته است، قاره آسیا رانیز در بر گرفته است درآسیای جنوب شرقی امپریالیسم باشکست گمر شکنی مواجه شد مردم قهرمان ویتنام به پیروزی درخشان خویش استقلال وطن خود را بدست آورده اند . این پیروزی همراه با پیروزیهای وطن پرستان لاوس و کمبودیا مظهر آن است که مردمانی که برای آزادی وحاکمیت ملی خود وبخاطر اینکه در خانه خودصاحب باشند، مبارزه میکنند ، شکست ناپذیر هستند .

علاوه برین پیروزیهای مردمان آسیای جنوب شرقی به بهبود اوضاع سیاسی و تحکیم صلح درتمام قاره آسیا مساعدت میکند .

حق حاکمیت وتماهیت ارضی تشکیل میدهد. این اصول دراوگین معاهده دوستی که درسال ۱۹۲۱ بین کشور های مامعقد شده بود مجسم گردید ولادیمیر ایلیچ لینن نوشته بود که این معاهده دوستی ومودت باهمی فیما بین افغانستان وروسیه رامحکم کرد که دولتین مادر مشرق مفاد مشترکه دارند وهر دودولت استقلال خود را محترم میشناسند ویکدیگر وجمع ملل شرقیه رامستقل و آزاد دیدن خواهش دارند. ولادیمیر ایلیچ لینن چنین عقیده رابخاطر نشان ساخته بود به مسرت این امر را اظهار میکنیم که اوگین معاهده درخصوص دوستی که ملت افغانی منعقد نمود معاهده باروسیه بود باامضای معاهده راجع به بیطرفی وعدم تجاوز متقابله مورخه سال ۱۹۳۱ روابط اتحاد شوروی وافغانستان استحکام بازم بیشترى را حاصل نموده است .

امروز موقعی که متوجه این معاهده هامیشویم مانقش مساعد این اسناد را برای انکشاف دوستی وحسن همجواری بین مردمان ودولتین ماباوضاحت بازم بیشتر مشاهده مینمائیم .

بناغلی محترم محمد داؤد !

ما پروتوکول تمدید مدت اعتبار معاهده مورخه سال ۱۹۳۱ راکه درآئر تشریک مساعی دو طرف تدوین شده است امضا خواهیم نمود. در اتحاد شوروی به امضای این سند اهمیت فراوان سیاسی راقایل اند . ما امید میکنیم که این پروتوکول جدید بصورت پایه خوبی برای تعمیق مزید همکاری ماچه در ساحه

مسافرت ها

نیز و از آن جمله در آسیا مورد استفاده قرار گیرد. البته قاره آسیا دارای خصوصیت‌های خود میباشد اما در اینجا نیز وظیفه برقراری مناسبات بین المللی بر همکاری متساوی حقوق و متقابلا مفید و بر اصول حل مسالمت آمیز اختلافات و امتناع از توسل به قوه یعنی بر همان اصولی که اینک بیش از ۵۰ سال به اینطرف پایه روابط اتحاد شوروی و افغانستان را تشکیل میدهد با کمال وضاحت مشا هده میشود .

برای همه ما معلوم است که ایجاد سیستم امنیت دسته جمعی در قاره آسیا وظیفه آسان بنظر نمیرسد و مستلزم وقت و کوششهای فراوان میباشد و به اقداماتی که موقوف برسیدن به این هدف میباشد عملا مبادرت کرد، این آرزوی مردمانیست که دارای میل و شوق برای زندگی در شرایط مسالمت آمیز میباشد. اتحاد شوروی بطور مداوم طرفدار برقراری روابط حسن همجواری و همکاری عملی میان تمام دول، حل و فصل مسایل مورد اختلاف از طریق مذاکرات میباشد. این امر با اوضاع آسیای جنوبی و خاور میانه نیز ارتباط کاملی دارد ما از مساعی کشور های صلح دوست این منطقه و منجمله کشور افغانستان متوجه با استقرار صلح در این قسمت کره زمین پشتیبانی کرده و در آینده نیز پشتیبانی خواهیم کرد .

بطوریکه اطلاع دارید اتحاد شوروی اخیرا مینگر حل و فصل مسالمت آمیز و عادلانه بحران شرق نزدیک شده است به نظر ما تمام مسایلی

البتة نباید به این واقعیت چشم پوشی کرد که در آسیا هنوز مراکز متعدد تشنجدار موجود است و محافل امپریالیستی با استفاده از هرگونه تدابیر کوشش میکنند بر این مراکز آتشی رادمان بزنند آنها نیکه بخاطر مقاصد هژمونیستی و عظمت طلبانه خود مخالف دینانت هستند و بی اعتنائی آشکاری رانسیبت به حقوق حقه و منافع ملی مردمان کشورهای آسیایزخود نشان میدهند و کوشش میکنند وحدت نیرو های ضد امپریالیستی را برهم بزنند و نفاق داخلی و اختلافات را تحریک کنند به محافل امپریالیستی نیز خدمت نه چندان کمی رامینماید .

اما یاقین داریم که مردمان آسیا که دارای تمایل روز افزونی برای تحریک مساعی در مبارزه بخاطر پیروزی آزادی و همزیستی مسالمت آمیز میباشد دسایس امپریالیست ها وهم دستان آنها را بی اثر و خنثی خواهند نمود و نقش فعال و وزین خود را دوبرقراری مناسبات مسالمت آمیز و سالم در قاره خود و در تمام جهان نیز ایفا خواهند نمود . لیونید ایچ برژنئف گفت: به نظر ما برقراری روابط صلح و امنیت و همکاری در آسیا یعنی در قاره ایکه در آن بیش از نصف بشریست زندگی میکنند، یک گام دارای اهمیت تاریخی جهانی در راه تأمین صلح در مقیاس تمام کره زمین ما خواهد بود .

شکی نیست که نتایج مهم کنفرانس امنیت و همکاری اروپا که در سند نهایی آن به ثبت رسیده است میتواند و باید در سایر قاره ها

که به چنین حل و فصل مربوط است باید در کنفرانس صلح ژنیو با اشتراك متساوی الحقوق تمام طرفهای مستقیماً ذی علاقه و از آن جمله موسسه آزادی فلسطین حل شود. ما معتقدیم که طریق اقدام گام به گام علاوه بر همه بر مبنی سپاراتیف عملی میشود به حل و فصل بنیادی مسئله شرق نزدیک منجر نمیشود.

درست بالعکس چنین طریق حل و فصل عادلانه این مساله را فقط مشکلتتر میسازد.

تخلیه قوه اسرائیلی از تمام اراضی عرب که در سال ۱۹۶۷ اشغال شده است و تأمین حقوق حقه ملی مردم عربی فلسطین بشمول تأمین حق این مردم برای تشکیل دولت خود تنها راهی است که شرایط لازمه را برای برقراری صلح استوار و عادلانه برای موجودیت و انکشاف تمام دول شرق نزدیک فراهم خواهد ساخت.

ما برای پشتیبانی جمهوریت افغانستان از مساعی اتحاد شوروی متوجه به تأمین صلح ارزش بسزایی راقایل ایم و بارضایت مندی اشتراك نظریات در مورد مهمترین مسایل اوضاع امروزه جهان متذکر میشویم ما به سیاست بیطرفی و عدم اشتراك در پیمانهای نظامی که از طرف حکومت افغانستان تعقیب میگردد احترام میگذاریم سیاست صلحجویانه افغانستان برای این کشور حیثیت شایسته و در عرصه بین المللی بدست آورد.

تجربه مناسبات اتحاد شوروی و افغانستان در طی سالهای متعددی حاکی از آن است که

انکشاف این مناسبات پیرو تسلط اوضاع نمیباشد. اما مطابق منافع عمیق مردمان دو کشور همجوار عملی میشود ما حاضریم در آینده نیز در راه تقویه دوستی و روابط همسایگی نیک و برقراری حسن تفاهم و اعتماد با هم بیشترین مردمان و دولتین ما قدم برداریم.

در اتحاد شوروی بخوبی میدانند که دولت جمهوری افغانستان اکنون بسیاری از مسایل مشکل مربوط به ارتقاء اقتصاد خود و تحولات اجتماعی و بلند بردن سویه مادی و کلتوری زندگی مردم راحل میکند ما از صمیم قلب به مردم دوست افغانستان و به زعمای آن تحت رهبری بشاغلی محترم محمد داؤد موفقیت زیاد را در امر تجدید ساختن کشور و تحکیم نظام جمهوری آرزو میمائیم. اتحاد شوروی همیشه دوست وفادار افغانستان بوده و خواهد بود.

میخواستیم اظهار امیدواری کنیم که ملاقات فعلی ما و مذاکراتیکه امروز شروع شده است به منافع همکاری اتحاد شوروی و افغانستان و به تعمیق دوستی کشورها و مردمان ما به نحو موثر کمک و مساعدت خواهد نمود.

اجازه فرمائید به سلامتی دوست ما بشاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان، به سلامتی اعضای کابینه جمهوری که در اینجا حضور دارند، به خاطر مردم دلاور و زحمت کش افغانستان بدوستی و همکاری بین مردمان اتحاد شوروی و افغانستان بخاطر صلح و امنیت در سراسر جهان جام خود را بلند نمائیم.

ښاغلي محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم و ښاغلي نیکولای پودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد شوروی چېنیکه پروتوکول تمديد معاهده بیطرفی وعدم تجاوز متقابلہ بین افغانستان و اتحاد شوروی راامضاء مینمایند .

همچنان ښاغلي رئیس دولت و صدراعظم در ضیافت اشتراک نمودند که از طرف ښاغلي نیکولای پودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی به افتخارش شان در قصر چپلستون ترتیب شده بود .

دوره دوم مذاکرات ښاغلي محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم در فضای نهایت صمیمانه و دوستانه انجام یافت .

بعد از ختم مذاکرات ښاغلي محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم و ښاغلي پودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد شوروی

پروتوکول تمديد معاهده بیطرفی وعدم تجاوز متقابلہ بین افغانستان و اتحاد شوروی را برای مدت ده سال دیگر امضاء کردند .
 بعد از ختم مراسم امضاء ، ښاغلي محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طی بیانیه چينين گفتند :

سندی را که همین اکنون امضاء کردیم در شمار آن اسناد تاریخی و مهمی قرار میگیرد که اساس مستحکم و خلل ناپذیر روابط دوستی و موید بین کشور های ما را بنیان گذاشته اند .
 با کمال مسرت مشاهده میکنیم که عزم

راسخ و صمیمیت افغانستان و اتحاد شوروی برای احترام و تطبیق مندرجات این اسناد از محک تجربه زمان پیروز مندانه بدر شده و امروز روابط دوستی و مودت و علایق حسن همجواری و احترام و تفاهم متقابل بین کشور های مانمونه درخشانی از زیست با همی محسوب میگردد .

سندی را که امروز امضاء کردیم نائید مجدد اساساتی است که در معاهدات سال ۱۹۲۱ و ۱۹۳۱ بین کشور های مادرج و ثبت گردیده ونه تنها دوستی و همسایگی نیک کشورهای مابه اساس آن بنیافته بلکه عامل مهمی در حفظ صلح امنیت درین منطقه و جهان بشمار میرود .

باین ترتیب افغانستان و اتحاد شوروی عملاً علاقمندی و خلوص نیت خود را به حفظ و تحکیم صلح امنیت در این منطقه بسیار مهم و همه جهان ثابت نموده و در تعمیل این امر نقش مثبت خود را ایفاء کرده اند .

چنانچه ملاحظه میکنیم اساسات تثبیت شده در این اسناد به نفع مردمان ما و به نفع مردمان منطقه و جهان بوده و مسرورم که اظهار نمایم حکومت جمهوری افغانستان عزم راسخ دارد سیاست منکی به این اساسات را بصورت دایمی و صمیمانه پیروی نماید .

اجازه بدهید مراتب مسرت و رضائیت کامل خود و حکومت و مردم افغانستان را به این مناسبت خجسته ابراز نمایم .
پاینده و دایمی باد دوستی و همکاری های افغانستان و اتحاد شوروی .

مقابلاً بناغلی پودگورنی اظهار داشتند :
هم اکنون ما سند مهم سیاسی یعنی پروتوکول تمهید مدت اعتبار معاهده بیطرفی و عدم تجاوز متقابل مورخه سال ۱۹۳۱ عیسوی را امضاء نمودیم . آرزوی متقابل اتحاد شوروی و دولت جمهوری افغانستان برای نگاهداری و تقویه اساسی حقو قی مناسبات خود در این سند بطور آشکار و مشخصی جامه عمل پوشیده است .

بطوریکه در این پروتوکول کاملاً منصفانه ذکر شده است . روابط ما که در معاهده سال ۱۹۲۱ و معاهده سال ۱۹۳۱ مجسم گردیده بود با موفقیت از آزمایش زمان بدرآمده جوابگوی منافع بنیادی مردمان هر دو کشور بوده پایه تزلزل ناپذیر دوستی و همکاری مثر کشور های ما را تشکیل میدهد . به پیروی پایدار از این اصول اتحاد شوروی و جمهوریست افغانستان مجدداً تمایل خود را برای انکشاف مزید روابط دوستی و حسن همجواری تاکید نمودند .

طرفین با کمال وضاحت عزم راسخ خود را اظهار نمودند که هر دو کشور به تقویه جریان دیتانت بین المللی مساعدت خواهند کرد و برای آنکه این جریان جنبه غیر قابل برگشتی را به خود بگیرد سعی و کوشش فراوانی بعمل خواهند آمد .

معاهده های اتحاد شوروی و افغانستان اینک طی سالیان دراز به تقویه روابط ما و به امر صلح و امنیت بین المللی خدمت میکند بطوریکه امضاء این پروتوکول گواهی میدهد

د افغانستان کاتنی

نمونه های دوستی ملتها و تشریک مساعی آنها برای پیروزی صلح در تمام دنیا خواهد بود .

اجازه فرمایید بمناسبت ۲۰ این واقعه تاریخی در روابط اتحاد شوروی و افغانستان یعنی بمناسبت امضاء پروتوکول تمدید مدت اعتبار معاهده بیطرفی وعدم تجاوز متقابله یک باردیگر خرسندی عمیق و فراوان خود را اظهار نمایم .

مستحکم و منکشف باد دوستی و همکاری بین اتحاد شوروی و جمهوریت افغانستان .

بناغلی نیکولای پود گورنی صدر هیات رئیس شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی پس از یک مسافرت رسمی و دوستانه از کشور ما عصر ۱۹ قوس از کابل عازم مسکو گردیدند .

در شرایط کنونی نیز این معاهدات که امکان نه تنها برای عمیق تر ساختن باز هم بیشتر روابط اتحاد شوروی و افغانستان بلکه برای همکاری فعال کشور های صلحدوست مادر شاهراه سیاست بین المللی دارای اهمیت فراوانی میباشد . این امر مخصوصا در حال حاضر یعنی در زمانی که ملل تمام قاره ها برای رهایی از خطر جنگ و به خاطر اینکه دنیانت بین المللی حایز اهمیت است شامل محتویات عملی سازند بیش از پیش به فعالیت خود میافزایند .

در پروتوکول منصفانه ذکر شده است که روابط اتحاد شوروی و افغانستان یکی از بزرگترین نمونه های تطبیق اصول همزیستی مسالمت آمیز میباشد . ما امید میکنیم و مطمئنیم که همکاری مادر آینده نیز یکی از بارز ترین

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم و بناغلی پود گورنی صدر هیات رئیس شورای عالی اتحاد شوروی سوسیالیستی حین مذاکره در قصر ریاست جمهوری .

اعلامیه مشترک افغانستان و اتحاد شوروی

ښاغلی سیمون اندرنیویچ سکاچکوف رئیس کمیته دولتی شوروی وزیران اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی مربوط روابط اقتصادی باممالک خارج، ښاغلی واسیلی واسیلویچ - کوزنیتسف مهین اول وزارت امور خارجه اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی . ښاغلی اکساندرمیخائیلویچ پوزانوف سفیر کبیر اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در افغانستان . ښاغلی وادیم واسیلویچ - کورتونوف مرستیال صدر هیات رئیسۀ شوروی عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی، ښاغلی ولادیمیر سرگیویچ - کینایف مرستیال صدر هیات رئیسۀ شوروی عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی ښاغلی ویکتور ایوانویچ مینین آمر شعبۀ شرقمیانه دوزارت امور خارجه اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی، ښاغلی ایوان ستیپا - نویچ. سیتسکی معاون شعبۀ شرقمیانه در وزارت امور خارجه اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی اشتراک ورزیدند .

در حین مذاکرات و مباحثات که در فضای اعتماد و تفاهم متقابلۀ صمیمیت و حسن نیت صورت گرفت در مورد روابط افغانستان و اتحاد شوروی و مسایل مهم بین المللی مورد علاقه هردو کشور تبادل نظر مفصل بعمل آمد . رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان و صدر هیات رئیسۀ شوروی عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی رضایت

بنا بدعوت ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان ښاغلی ن . وپودگورنی صدر هیات رئیسۀ شوروی عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی از تاریخ ۱۸-۱۹ قوس ۱۳۵۴ مطابق نهم الی دهم دسامبر ۱۹۷۵ از جمهوریت افغانستان بازدید رسمی و دوستانه بعمل آوردند .

طی این سفر بین ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان و ښاغلی ن . وپودگورنی صدر هیات رئیسۀ شوروی عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی مذاکرات و مباحثاتی بعمل آمد که در آن از طرف افغانی ښاغلی دکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی، ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه، ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان، ښاغلی محمدخان جلالر وزیر تجارت، ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه ښاغلی نور احمد اعتمادی سفیر کبیر افغانستان در اتحاد شوروی، ښاغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی و محترمه دکتور محبوب رفیق سراج آمر دفتر وزیر امور خارجه .

و از جانب اتحاد شوروی ښاغلی نظرماتکر - یموویچ ماتچانوف معاون صدر هیات رئیسۀ شوروی عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی و صدراهیات رئیسۀ شوروی عالی جمهوریت شوروی سوسیالیستی از بکستان .

مزید این اساس و نظریه اهمیت بزرگی که طرفین به معاهده بیطرفی و عدم تجاوز متقابله بین افغانستان و اتحاد شوروی مورخه سال ۱۹۳۱ قایل می باشند. جمهوریت افغانستان و اتحاد شوروی تصمیم گرفتند که مدت اعتبار آن معاهده را برای ده سال دیگر تمدید نمایند. برای این منظور رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان و صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر ششوی سوسیالیستی بتاريخ ۱۹ قوس ۱۳۵۴ مطابق ۱۰ دسامبر ۱۹۷۵ پروتوکول مربوطه را در شهر کابل امضاء نمودند. طی مراسم امضای آن پروتوکول خاطر نشان گردید که اصول دوستی، حسن همجواری، تساوی حقوق، احترام متقابل به حق حاکمیت و استقلال و عدم مداخله در امور داخلی یکدیگر که در معاهده مذکور و در معاهده دوستی مورخه سال ۱۹۲۱ مجلس گردیده از محک آزمایش زمان موفقانه بدرشده و با منافع بنیادی مردمان هر دو کشور مطابقت کامل دارد.

جانین هنگام تبادل نظر بر مسایل مهم فعلی بین المللی مندرجات اصلی در بیانیه مشترک جمهوریت افغانستان و اتحاد شوروی مورخه نهم جون سال ۱۹۷۴ را تاکید و تائید نمودند.

رئس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان و صدر هیات رئیسه شورای عالی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی اظهار نمودند که جمهوریت افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی در ساحه حل و فصل موضوعات

عمیق شانرا از وضع موجوده روابط دوستانه افغانستان و اتحاد شوروی اظهار نموده مذکر شدند که بعد از برقراری نظام جمهوری در افغانستان این علایق به سطح نوینی ارتقاء یافته است.

همچنان خاطر نشان شد که توافقیهای مهمی که هنگام مذاکرات رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان و وزعمای شوروی در مسکو درجوزای ۱۳۵۳ مطابق به جون سال ۱۹۷۴ صورت گرفته بود بطور موفقیت آمیز تطبیق میگردد.

طرفین به این مناسبت اهمیت بزرگ موافقتنامه انکشاف همکاری اقتصادی و تخنیکی بین جمهوریت افغانستان و اتحاد شوروی را که در شهر کابل بتاريخ ۸ حوت ۱۳۵۳ مطابق ۲۷ فبروری ۱۹۷۵ با امضاء رسیده خاطر نشان ساختند.

طرفین عزم راسخ خویش را مبنی بر اتخاذ تدابیر لازم جهت انکشاف روز افزون روابط دوستانه افغانستان و اتحاد شوروی و همکاری های مثمر بین دو کشور در ساحات سیاسی، اقتصادی، تجارتی، ثقافتی و سایر ساحات اعلام کردند. آنها این روابط را بحیث ثروت پرارزشی مردمان دو کشور و مظهر بارز همزیستی مسالمت آمیز دول دارای نظامهای اجتماعی مختلف تلقی می نمایند. طرفین متفقاً خاطر نشان کردند که روابط جمهوریت افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی بر اساس استوار و معاهدات بین دو کشور متکی میباشد. و با آرزومندی به استحکام

۱۹۶۷ اشغال شده و تأمین حقوق حقه مردم عرب فلسطین بشمول حق تاسیس يك دولت ملی میسر شده میتواند جانبین از انعقاد مجدد کنفرانس صلح ژنیو در مورد شرق میانه با اشتراك تمام طرف های ذی علاقه بشمول نمایندگان مؤسسه آزادی فلسطین و اتحاد شوروی و ایالات متحده امریکا بحيث رؤسای مشترك این کنفرانس پشتیبانی میکنند.

طرفین با عقیده راسخ اظهار داشتند که باید اختلافات موجوده در شبه قاره هندازراه مذاکرات وبدون هیچگونه مداخله خارجی حل وفصل گردد این امر به تبدیل منطقه مذکور بیک ناحیه صلح دوامدار وثبات وتأمین روابط وهمکاری های حسنه بین کشور های آن منطقه مساعدت خواهد کرد .

طرفین اظهار امیدواری نمودند که اختلاف سیاسی بین افغانستان وپاکستان از طریق مسالمت آمیز ومذاکرات حل گردد .

جمهوریت افغانستان واتحاد شوروی یکبار دیگر پشتیبانی کامل وهمیشگی خودرا از نهضت های آزادیخواهی ملی درآسیا، افریقا وامریکای لاتین ومبارزه مردمان علیه استعمار وهمه اشکال استعمار نوین وتبعیض نژادی تأیید کردند .

سفر صدر هیات ر ئیسه شورای عالی اتحاد چهارم شوروی سوسیالیستی به جمهوریت افغانستان وتبادل نظرمفید ومشمری که طی آن صورت گرفت سهم تازه ای در امور انکشاف مزید وتحکیم دوستی و همکاریهای همه جانبه بین جمهوریت افغانستان واتحاد-

مهم بین المللی به نفع صلح عمومی وامنیت مردمان درآینده نیز همکاری فعال خواهند کرد. طرفین به نتایج مثبت کنفرانس امنیت وهمکاری دراروپا ارزش بسزا قایل گردیدند آنجا به منظور مساعدت برتحکیم عملیه دینانت وبمنظور نیل به این هدف که عملیه مذکور جنبه غیرقابل بازگشت بخودبگیرد ودینانت پیش ازپیش شامل محتویات مشخص عملی گردد عزم راسخ خویشرا ابراز نمودند .

طرفین افغانی وشوروی یکباردیگر اظهار نظرکردند که باید اقدامات مؤثری بمنظور خاتمه دادن به مسابقات تسلیحاتی وتأمین خلع سلاح صورت گیرد . طرف افغانی پشتیبانی کامل خودرا از پیشنهادات اتحاد شوروی درمورد انعقاد موافقتنامه منع تهیه وتولید انواع جدید اسلحه انهدام دسته جمعی وسیستمهای جدید آن اسلحه و همچنین معاهده مربوط به معانعت عام وتام آزمایشات سلاح ذروی اظهار نمود .

جمهوریت افغانستان واتحاد شوروی به تحکیم صلح وثبات درآسیا توسط مساعی مشترك دول این قاره علاقمندی عمیق داشته ویک بار دیگر مندرجات اعلامیه مشترك جمهوریت افغانستان واتحاد شوروی مورخه ۱۹ جوزای ۱۳۵۳ مطابق ۹ جون ۱۹۷۴ رادر این مورد تأیید میکنند .

جمهوریت افغانستان واتحاد شوروی اظهار عقیده کردند که صلح عادلانه ودایمی درشرق میانه فقط درشرایط تخلیه کامل قوای اسرائیلی ازتمام اراضی عربی که در سال

شوروی محسوب گردیده است .
و صدراعظم جمهوریت افغانستان دعوت نمود
نادر موقع مناسبی به اتحاد شوروی مسافرت
رسمی و دوستانه بعمل آرند، این دعوت
باتشکر پذیرفته شد .

مسافرت ښاغلی روف دنکناش رهبر ترکی زبانهای قبرس

ښاغلی روف دنکناش رهبر ترکی زبانهای
قبرس بسلسله مسافرت به یکمه کشورها
برای بازدید دوستانه از افغانستان بتاريخ
۲۱ میزان ۱۳۵۴ وارد کابل گردید .
همچنان ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدراعظم ښاغلی روف دنکناش رهبر ترکی
زبانهای قبرس رادر قصر ریاست جمهوری
پذیرفتند .
رهبر ترکی زبانهای قبرس ساعت ده قبل
ازظهر بلښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی
وزارت امور خارجه ملاقات نموده وطنی آن
پیرامون موضوعات طرف علاقه تبادل نظر
صورت گرفت .

د دولت رئیس او صدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چه د قبرس د ترکانو مشر روف دنکناش
بی جمهوری ریاست په مانهی کښی منلی دی .

رهبر ترکی زبانهای قبرس بدو پیرامون موقف ترکان قبرس در مورد حل معضله جزیره مذکور و همچنان هدف مسافرتش به یکجده کشور ها توضیحات داده و به سوالات روزنامه نگاران در زمینه پاسخ گفت .

رهبر ترکی زبانهای قبرس صبح روز سه شنبه از قسمت های مختلف موزیم کابل دیدن کرده و توضیحات مدیر عمومی موزیم های وزارت اطلاعات و کلتور را در قسمت معرفی آثار تاریخی کشور استماع نمود .

مسافرت وزیر خارجه هند به افغانستان

جمهوری پذیرفته و باوی ملاقات و مذاکره نمودند .

همچنان ښاغلی وای . بی. چاوان وزیر خارجه هند ساعت ۹ قبل از ظهر ۷ عقرب ۱۳۵۴ با ښاغلی محمدنعیم در وزارت امور خارجه ملاقات و مذاکره کرد .

ښاغلی وای . بی. چاوان وزیر خارجه هند و همراهانش در حالیکه انجنیر عبدالنواب آصفی وزیر معادن و صنایع و ښاغلی غوثالدین فایق وزیر فواید عامه با ایشان همراه بودند قبل از ظهر روز ۸ عقرب از پروژه پارک صنعتی کابل دیدن کردند .

وزیر معادن و صنایع پیرامون اعمار این پروژه که با همکاری مشترک افغانستان و هندوستان در حال اكمال است ضمن بیانیه از همکاری های حکومت هند در ساختمان آن پروژه ابراز تشکر نمود .

متعاقبا ښاغلی چاوان طی بیانیه یی اعمار

ښاغلی رؤف دنکناش رهبر ترکی زبانهای قبرس بتاريخ ۲۲ میزان طی يك کنفرانس مطبوعاتی از ملاقات با ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم و مسافرت دوستانه ای که با افغانستان نمود اظهار مسرت کرده گفت : که از این مسافرت خاطره خوشی باخورد خواهد داشت .

کنفرانس مطبوعاتی ښاغلی دنکناش در هوتل انترکانتی ننتال دایر شده بود و در آن نمایندگان آژانس باختر روزنامه ها و جراید مرکز و رادیو شرکت داشتند .

ښاغلی وای بی چاوان وزیر امور خارجه هند رئیس هیأت هندی در کمیسیون مشترك اقتصادی افغان و هند برای يك بازدید رسمی و دوستانه بعد از ظهر ۶ عقرب ۱۳۵۴ وارد کابل شد .

ښاغلی وحیدعبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه ساعت سه بعد از ظهر ۶ عقرب ۱۳۵۴ با ښاغلی وای بی. چاوان وزیر امور خارجه هند در هوتل انترکانتی ننتال ملاقات تعارفی بعمل آورد .

ښاغلی چاوان با ښاغلی وحیدعبدالله معین سیاسی در وزارت امور خارجه ملاقات و مذاکره نمود. درین مذاکرات پیرامون يك سلسله موضوعات مورد علاقه بحث بعمل آمد .

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ساعت دوازده ظهر ۷ عقرب ښاغلی چاوان وزیر امور خارجه هند را در قصر گلخانه ریاست

دولت رئیس اوصدااعظم بناغلی محمدداؤد کله چه دهند دباندتو چارو وزیر بناغلی
چاوان بی جمهوری ریاست په ماہی کنسی منلی دی .

این پروژہ رادر تشنید دوستی وهمکاری مزید
بین دوکشور مفید خواند .
هنگام بازدید وزیر امور خارجه هنداز امور
ساختمانی پروژہ پارک صنعتی که کار آن
نودفیصد تکمیل گردیده است آمرین مربوط
درباره امور ساختمانی پروژہ توضیحات
میدادند .

همچنان بناغلی ای . بی . چاوان وزیر
خارجہ ہندبه ہمراہی بناغلی وحید عبداللہ
معین سیاسی وزارت امور خارجہ قبل ازظہر
۹ عقرب ازآثار باستانی بامیان دیدن نمود .
بناغلی چاوان وهمراہانش ساعت دو بیست
دقیقہ بعدازظہر ازبامیان بکابل مراجعت کردند .

وزیر خارجہ ہند وهمراہانش ساعت ۹ قبل
ازظہر ۸ عقرب ازسہارت کیرای ہند بکابل
دیدن نموده سوباعضای آن سفارت وعہدہ
ازہندی های مقیم کابل ملاقات بعمل آورد .
سپس بناغلی چاوان باہیات معینی اش .

مصاحبه مطبوعاتی بناغلی وای بیچاوا نوزیر خار جه هند

به هندبرمی گردم، تمنیات رئیس جمهور و صدراعظم هندرابه رئیس دولت افغانستان رساندم ، همچنان پیام حسن نیت شخص رئیس دولت و صدراعظم افغانستان رابه رئیس جمهور و صدراعظم هند خواهم رسانید .

ازانکشافی که ازوقت تاسیس رژیم جمهوری تحت زعامت مدبرانه رئیس جمهور داؤد نصیب افغانستان شده و ثباتی که دراین کشور آمده متحسس شدم، زعامتی که امروز افغانستان دارد نه تنها برای افغانستان بلکه برای انکشاف این حوزه مفید است .

سوال : قراریکه گفته میشود تجارت خارجی هندتحت پروگرام بیست و دو فقری که ازطرف حکومت هندروی دست گرفته شده ملی خواهد شد تأثیراین موضوع بالای تجارت افغانستان وهندچه خواهد بود ؟
جواب : هرگاه تجارت خارجی هند ملی شود درتجارت بین دوکشور اثری نخواهد گذاشت .

سوال : دوامه پیش کنفرانس مخصوصی راجع به استقرار نظم جدید اقتصادی جهانی درنیویارک دایر شد نتایج این کنفرانس را چگونه مییابید .

جواب : این کنفرانس درائر همکاری کشور های نادار غیرمنسلك وممالك روبه انکشاف منتقد شد واین هفتمین جلسه ملل متحد بود که يك موضوع خاص زاروی دست گرفت ودراطراف آن مذاکره کرد. همچنان لایست ساخت که ممالک انکشاف یافته حاضر شده

امروز سفر چهار روزه خودرا درافغانستان تکمیل میکنم درطول چهار روزگذشته توانستم که باثناغلی رئیس دولت و صدراعظم افغانستان ، بناغلی محمد نعیم، بناغلی وحیدعبداللهمعین سیاسی و بناغلی خرم وزیر پلان و رئیس کمیسیون مشترک افغانستان و هند مذاکرات مفیدی انجام دهم .

جزئیات مذاکرات ازطرف هیأت های مربوط دوکشور بررسی شد وصبح دیروز در زمینه همکاری های اقتصادی موافقتنامه را امضاء کردیم . یقین دارم که تاسیس کمیسیون اقتصادی برای پلان گذاری و تطبیق طرح های اقتصادی بسیار مهم است واز تجربه که داریم درمورد افغانستان هم مثمر ثمری خواهد بود درچهار روز گذشته نتیجه این همکاری هارا دیدم درحالیکه خودپرابلم های اقتصادی داریم سعی میوزیم درراه بهبود سطح زندگی مردم افغانستان هم کمک کنیم همکاری های مابا افغانستان درسه پروژه که

نام میگیریم منعکس شده درساحه اول همکاری های صحی، دراین زمینه از شفاخانه اطفال درکابل یاد آور میشویم . قسمت دوم ساحه پارک صنعتی است که به کمک هندزیرساختمان است ساحه سوم پروژه آبیاری کوچک میباشد. همچنان ما با رئیس دولت افغانستان مذاکرات بسیار مفیدی روی مسایل سیاسی جهانی همکاری های منطقی و تقویه سیاست عدم انسلاک انجام دادیم من بارضائیت ونتایج مثبتی که از مذاکرات بدست آورده ام

درمنطقه بحر قرار دارند .

سوال : طبق پروگرام مسافرت شما بعد از سفر به افغانستان به ایران میروید لطفاً در قسمت مسافرت تان به ایران کمی روشنی بیندازید که روی چه منظوری صورت میگیرد ؟

جواب : همانطوریکه سفر من به افغانستان شامل مذاکرات کمیسیون مشترک افغان و هند بود در ایران هم شامل مذاکرات کمیسیون مشترک ایران و هند میباشد و البته هدف سفر من بهتری روابط هند و ایران است شاهنشاه و صدراعظم ایران به هند سفر کرده بودند حالاً من به جواب این سفر ها به ایران میروم و به علاقه خاصی منتظر ملاقات با شاهنشاه ایران میباشم .

سوال : اخیراً در بعضی حلقه ها، این انتقاد وجود داشته که سیاست عدم انسلاک از مسیر اساسی خود با قبول بعضی کشورهای که به يك پیمان نظامی ارتباط دارند منحرف شده نظر خاص شما در این باره چه میباشد؟

جواب : در این اواخر یک دسته ممالکسی بوده اند که تأثیر اتحاد ممالک غیر منسلک را حس و کوشش کرده اند که اگر امکان داشته باشد در بین ممالک غیر منسلک تفرقه بیندازند من فکر میکنم که بهتر خواهد بود کشور های غیر منسلک اتحاد و اتفاق خود را تحکیم ببخشند.

سوال : افغانستان سال آینده پلان اول هفت ساله خود را آغاز میکند اگر شما در زمینه سهم هند در این پلان روشنی بیندازید ؟

جواب : موافقتنامه ای که امروز به امضاء رسید تفصیل سهم هند را در پلان هفت ساله

باممالک روهه انکشاف راجع به يك نظم جدید اقتصادی جهانی مذاکره کنند و این هم ثابت شده که ممالک روهه انکشاف حاضر نیستند تا زمانی که حقوق شان بدست آید از مذاکره دوری جوید .

همچنان این جلسه ثابت ساخت که مجازله جای خود را به مذاکره داده و این خود نشانه بسیار خوب است .

سوال : در ساحه زراعت کمک هند به افغانستان چه خواهد بود ؟

جواب : پروگرامی که روی دست است شامل تاسیس يك انستیتوت زراعتی در افغانستان و همچنان تربیه افغانها در هند میباشد یکنوعاً متخصصین زراعتی هم به افغانستان همکاری خواهند کرد .

این پروگرام شامل تولید و بهتری جنس پنبه، کچالو، برنج و گندم در افغانستان میباشد .

سوال : نمایندگان سی و پنج کشور مشترک المنافع در دهلی جدید بر فیصله نامه کار میکنند که بحر هند را بحیث منطقه صلح اعلام کند برای روشن شدن این هدف تا حال چه اقداماتی صورت گرفته است ؟

جواب : برای نگهداری بحر هند بحیث يك منطقه صلح مامیقا تعهد داریم و این تعهد مادر ملل متحد هم به شکل مصوبه ای تأیید شده است، موفقیت هند در این راه مربوط به وحدت و همکاری کشور های این حوزه است فکر میکنیم که این پرنسیب بسیار معقول و به مفاد بسیار کشور های است که

افغانستان روشن میسازد .
 سوال : در صورتیکه نهضت عدم انسلاک
 تحکیم یا بدموقف پکت های نظامی چه میشود؟
 جواب : واضح است که پکت های نظامی
 روزبه روز موقف شان در مقابل کشور های
 غیرمنسلک واضح تر میشود هر قدری که کشور
 های غیرمنسلک متفق تر شدند بهمان اندازه
 مالکی که اعضای پیمان های نظامی اندمخالفت
 خود را بامالک غیرمنسلک زیاد تر ساخته
 و می خواهند بین آنها رخنه اندازند .
 سوال : انتباه شما از سفر بامیان چه بود؟
 جواب : بامیان خاطرات دوستی تاریخی بین
 افغانستان و هند را تجدید میکند همچنان نشان
 میدهد که ارزش های فرهنگی کشور های این
 حوزه تا چه پیمانه است .
 پروژه هایی که فعلا در بامیان وجود دارد و
 پروژه کوچک آبیاری نشان میدهد که امروز
 هم افغانستان و هند باهمان قدم های همکاری
 به پیش میروند .
 همچنان بناغلی چاوان و همراهانش در حالیکه
 سفیر کبیر هند مقیم کابل باوی همراه بود

از آرامگاه بابر شاه و موزیم کابل دیدن نمود .
 طبق يك خبر دیگر بناغلی چاوان و اعضای
 کمیسیون مشترک همکاری تکنیکی و اقتصادی
 هند و افغان در حالیکه بناغلی علی احمد خرم
 وزیر پلان و بناغلی و حید عبدالله معین
 سیاسی وزارت امور خارجه باوی همراه بودند
 ساعت سه بعد از ظهر از مسابقه بز کشی
 درغازی استدیوم دیدن نمود .
 بناغلی وای . بی . چاوان وزیر خارجه هند
 و رئیس هیات هند در جلسه چهارم کمیسیون
 مشترک همکاری اقتصادی و تکنیکی هند و افغان
 که چهار روز قبل برای يك مسافرت رسمی
 و دوستانه وارد کابل شده بود ساعت چهار
 بعد از ظهر ۱۰ غرق جانب تهران عزیمت
 نمود .
 خبرنگار باختر آژانس علاوه میکند که البوم
 عکس های مسافرت بناغلی چاوان در مدت
 اقامتش در افغانستان که از طرف ریاست
 دباختر آژانس تهیه و ترتیب شده بود توسط
 بناغلی خرم وزیر پلان به وزیر خارجه هند
 اهداء گردید .

بیانیه مشترک مطبوعاتی افغانستان و هند

بنابعد عوت حکومت افغانستان بناغلی وای .
 بی . چاوان وزیر امور خارجه هند از تاریخ
 ۶-الی ۱۰ غرق ۵۴ مطابق به ۲۸-اکتوبر
 تا اول نوامبر ۱۹۷۵ از جمهوریت افغانستان
 بازدید رسمی و دوستانه بعمل آورد .
 بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
 بناغلی چاوان را پذیرفته باوی ملاقات و مذاکره
 کردند .
 همچنان بناغلی چاوان با بناغلی محمد نعیم
 ملاقات و مذاکره نموده .
 و همچنان با بناغلی علی احمد خرم وزیر

تحقيقات زراعتي، مطالعات مربوط به فيزيبيليتي پارک های جديد صنعتي در ولايات و پروژه های کوچک توليد برق (مايگر وهایدل) ميباشند .

در مذاکرات جانب افغاني و ښاغلي وزير امور خارجه هند بر موضوعات مهم بين المللي خاصتا مسایل وانكشافات اوضاع منطقه تبادل افكار بعمل آمد. هنگام بررسی انكشاف نهضت عدم انسلاك و نقش آن در تقويت صلح و امنيت جهاني و پيشبرد همكاری بين المللي دو کشور که هر دو از اعضای موسس نهضت عدم انسلاك بشمار ميروند ضرورت حفظ روحیه و اصول اساسی عدم انسلاك را برای اینکه بتواند نقش حقيقي خود را در امور بين المللي ادا کند دهد بارديگر تائيد نمودند .

طرفين از پيشرفتي که تاکنون در مذاکرات مربوط به تاسيس نظام جديد اقتصادي در جهان حاصل گرديده استقبال نموده و اظهار نظر کردند که در تطبيق اين امر بايد منافع همه کشور های جهان بصورت عادلانه مدنظر گرفته شود .

طرفين موافقه کردند که بمنظور تبادل افكار تحکيم و توسعه همكاری در همه ساحات به سويه های مختلف تماس نزديك را دوام بدهند .

ښاغلي وزير امور خارجه هند از پذيرايی و مهمان نوازی گرمی که از وی و همراهانش طی اقامت در افغانستان صورت گرفت مراتب امتنان و تشکر خود را به حکومت جمهوری افغانستان اظهار نمود .

پلان ، ښاغلي عزيزالله واصفي وزير زراعت و ښاغلي عبدالنواب آصفی وزير معادن و صنايع و ښاغلي وحيد عبدالله معين وزارت امور خارجه وعده ديگر از رجال حکومت افغانستان مذاکراتی بعمل آورد که در آنها از طرف هند ښاغلي سنگه سفير کبير هند در کابل ښاغلي دالال و ښاغلي جيب جاينت سكرتر های وزارت امور خارجه در فضای دوستانه و صميمانه ای صورت گرفت که روابط نزديك و تاريخی بين دو کشور و آرزوی متقابل ايشان را برای همكاری در همه ساحات به نفع مردمان افغانستان وهند، ثبات در منطقه و صلح و امنيت در جهان منعکس ميسازد. در هنگام مسافرت ښاغلي چاوان به افغانستان جلسه چهارم کميسيون مشترک همكاری اقتصادي و تخنيکی افغانستان وهند دایر گرديد. رياست هیأت افغاني را در کميسيون مشترک ښاغلي علی احمد خرم وزير پلان افغانستان و رياست هیأت هندی را ښاغلي وای. بی. چاوان وزير خارجه آنکشور بعهده داشتند در اين جلسات راپور کمیته پلان گذاری و تطبيق راجع به همكاری بين افغانستان وهند در ساحات اقتصادي ، تخنيکی و علمی که قبل از تاريخ ۳ تا ۵ عقرب ۱۳۵۴ مطابق به ۲۵ الی ۲۷ اکتوبر ۱۹۷۵ در کابل جلسه کرده بود مورد بررسی قرار گرفت و روی همه مسایل موافقه حاصل گرديده فيصله های لازم بعمل آمد .

این پروگرام شامل ادامه همكاری باموسسه صحت طفل، همكاری برای ايجاد موسسه باتولوژی و گوش و گلو و بینی ، موسسه

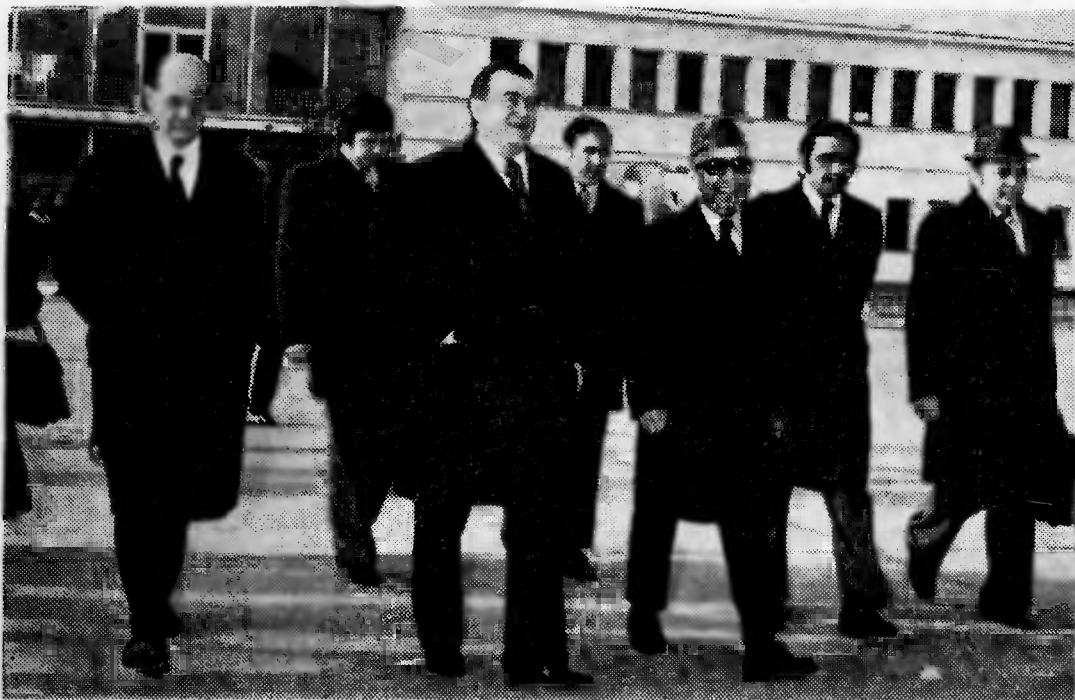
مسافرت وزیر خارجه چکوسلواکيا به افغانستان

ښاغلی بوهو سلاف خنيوېک وزير امور خارجه جمهوريت سوسياليستي چکوسلواکيا ښاغلی وحيدهدالله معين وزارت امور خارجه برای يك مسافرت رسمی به افغانستان بتاريخ ۱۶ قوس ۱۳۵۴ وارد کابل شـد .

درجمله همراهان ښاغلی خنيوېک دکنتور اميل کيلوشک رئيس دفتر وزير خارجه ، ښاغلی کارل هولیک رئيس دروزارت امور خارجه و ښاغلی ادوارد کوکان مشاور وزير خارجه شامل بودند .

ښاغلی خنيوېک با ښاغلی وحيد عبدالله ملاقات و مذاکره نمود .
طی این مذاکره بين طرفين راجع به روابط جمهوريت سوسياليستي چکوسلواکيا رابرای ملاقات در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

ښاغلی وحيد عبدالله معين وزارت امور خارجه هنگامیکه ښاغلی خنيوېک وزير امور خارجه چکوسلواکيا را در ميدان هوايي کابل مشايعت مينمايند .

از مامورين عالي رتبه ، اراکين وزارت امور خارجه ، ښاغلي اوژن ورتر سفير کبير فرانسې شېخ السفرا و سفير کبير و اعضای سفارت کبرای چکوسلواکيا مقيم کابل اشتراک داشتند .

بیانیه وحید عبدالله معین وزارت خارجه

روابط افغانستان و چکوسلواکيا قدم های متین تری رادر راه گسترش همکاری پیموده است . پروتوکول تجارتي برای سال های ۱۹۷۴ و ۱۹۷۵ بین کشورهای ما تمديد پروگرام همکاری فرهنگي افغانستان و چکوسلواکيا قدم های متین تری رادر راه گسترش همکاری پیموده است پروتوکول تجارتي برای سال های ۱۹۷۴ و ۱۹۷۹ بین کشورهای ما تمديد پروگرام همکاری، فرهنگي افغانستان و چکوسلواکيا موافقتنامه بیست ملیون دالر جهت تمویل پروژه های انکشافی کشور ما با مساعدت کشور دوست چکوسلواکيا نمونه بارز این همکاری هامیباشد .
معین وزارت خارجه افزود :

شماهنگامی به کشور ما مسافرت مینمائید که دولت انقلابی افغانستان در راه تحقق بخشیدن ارمانهای ملی و در راه تطبیق پروگرامهای اقتصادی و اجتماعی خود یک تحول بنیادی را برای انداخته تایک محیط سالم را بمنظور تعقیب سیاست اقتصادی متکی بر علم تکنالوژی ایجاد تعادل اجتماعی را تامین و نظام دیموکراتیک دیموکراسی واقعی و معقول را که منظور آن خدمت به قاطبه مردم است و شرط لازمی تامین حیات مرفه و آینده مسعود کشور میباشد

در این ملاقات ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و ښاغلی یان سوخانیسک سفير کبير چکوسلواکيا مقيم کابل نیز حاضر بودند .

همچنان ښاغلی بوهورستوف خنیویک وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکيا با ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات نمود .

طی این ملاقات ښاغلی خنیویک و ښاغلی خرم روی همکاری های تخنیکي و اقتصادی چکوسلواکيا و افزایش سطح کمک های آنکشور در یک سلسله پروژه های افغانی مذاکره و تبادل نظر کردند .

مذاکرات بین ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و ښاغلی بوهورستوف خنیویک وزیر خارجه جمهوریت سو سیالیستی چکوسلواکيا پیرامون همکاری های افغانستان و چکوسلواکيا و دیگر موضوعات مورد علاقه دو کشور قبل از ظهر ۱۷ قوس نیز ادامه یافت .

درین مذاکرات که تا حوالی ظهر دوام نمود عده یی از اراکین وزارت امور خارجه همراهان وزیر خارجه چکوسلواکيا و سفير کبير آنکشور مقيم کابل نیز اشتراک داشتند .

ښاغلی بوهورستوف خنیویک وزیر خارجه جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکيا بافتخار ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه ضیافتی در هتل انترکانتي ننتال ترتیب داده بود .

درین دعوت بعضی از اعضای کابینه، عده

تعمیم نماید .

ښاغلی وحیدعبدالله علاوه نمود :

افغانستان بیطرفی وعدم انسلاک را همراه باقضاوت آزاد درمسایل بین المللی مهمترین وسیله برای نیل به آرامش صلح جهان تشخیص نموده است . ماعقیده راسخ داریم که تنهادرمحیط صلح میتوانیم ریفورمهای اجتماعی وعمران اقتصاد ملی ملت خویشرا عملی نمائیم .

ښاغلی معین وزارت خارجه دراخیر اظهار کرد :

صلح بدون آزادی وعدالت تأمین شده نمیتواند واین یکی ازخصوصیات بارز عصری که درآن زندگی میکنیم میباشد ازمینجاست که پایه های اساسی سیا ست خارجسی افغانستان تأیید حق تعین سرنوشت و حق مشروع وغیرقابل انکار برای مردمانیکه هنوز هم ازاستعمار کهنه ونوبامظاهر مختلف آن زجر میکشند احترام به حقوق بشر واصل خودارادیت حل مسایل متنازع فیهااز طریق مذاکرات صلح جویانه وتوسعه وتقویهدوستی وهمکاری وتفاهم بین دول میباشد.

ښاغلی بوهوسلاف خنیویک وزیر امور خارجه چکوسلواکیا شام ۱۶ قوس ۱۳۵۴ در دعوتی که ازطرف ښاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه بافتخار شان درتالار پذیرایی های وزارت امور خارجه ترتیب شده بود گفت :

حکومت ومردم چکوسلواکی احترام زیادی برای مساعی افغانستان درسیاست بینالمللی

قابل میباشد زیرا این کوششها بمنظور پیشبرد پرنسیب های گرانقدر صلح دوستی وهمکاری بین ملل جهان صورت میگیرد .

این چوکات مشتمل برانکشاف روابط بین کشور های مامیباشد . ازاینرو با مسرت میتوان اظهار کردکه این امرمذاکرات بعد ازظهربدیروز ماباردیگر تأیید گردید . این مذاکرات بازهم ثابت ساخت که موقف های دوکشور روی مسایل مهم بین المللی یا مشابه همدیگر ویابسیار بهم نزدیک است .

ښاغلی وزیرخارجه چکوسلواکیا افزود :

باظهار قدردانی ازروابط متقابل فیما بین دوکشور نمیتوانم از ذکریک نقطه عطف برجسته درانکشاف این روابط نادیده بگذرم وآن اینکه بازدید ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم ازچکوسلواکیا درماه اپریل ۱۹۵۷ عبارت ازاین رویداد مهم بوده واین بازدیداساسات تماس های موجوده ربالخاصه درساحات سیاسی واقتصادی پی ریزی کرد .

ښاغلی بوهوسلاف خنیویک دراخیراظهارنمود:

این اولین بازدید من ازکشور زیبای شما است گرچه مسافرتم کوتاه میباشد با اینهم بمن کمک خواهدکرد تایکباردیگر با عنعنات کهن وپرافتخار کشور شماآشنا شوم.کشوری که بانام شعرا ودانشمندان ومتفکرین مشهور وبزرگ مانند البیرونی، رودکی، انصاری رومی، جامی وبسیاری دیگر مربوط است .

علاوه براین عنعنات پر غنای فرهنگی میتوانم همچنین شاهد مساعی پیگیرجمهوریت افغانستان باشم که برای ساختمان آینده بهتر

وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه دکتور محبوب رفیق متصدي ریاست تشریفات ښاغلی میرشمس الدین مدیر شعبه سوم سیاسی وزارت خارجه ، ښاغلی عبدالعلسی سلیمان معاون ریاست تشریفات ، ښاغلی یان سوخانیك سفيرکبير واعضای سفارت کبرای چکوسلواکيا ښاغلی خنیو پک و داغ نمونده .

برای مردمان آن صورت میگیرد .
وزیر خارجه چکوسلواکيا از کابل عزیمت کرد .
ښاغلی بو هو سلاف خنیو پک وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکيا که بدعوت ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه برای یک بازدید رسمی از افغانستان بکابل آمده بود روز ۲۰ قوس عازم تهران شد .
در میدان هوایی بین المللی کابل ښاغلی

اعلامیه مشترک افغانستان و چکوسلواکيا

ومذاکراتی انجام داد .
ښاغلی بو هو سلاف خنیو پک در مدت توقف خویش در افغانستان از یکجمله پروژه های انکشافی بشمول بعضی پروژه هاییکه به مساعدت چکوسلواکيا رویدست گرفته شده وهمچنین از یک عده اماکن تاریخی که ممثل تاریخ پرافتخار گذشته افغانستان می باشد بازدید نمود .
ښاغلی خنیو پک وزیر امور خارجه چکوسلواکيا ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه مذاکراتی انجام داد . این مذاکرات در یک فضای دوستی عنعنوی صمیمیت وتفاهم متقابل صورت گرفت . طرفین انکشاف روابط متقابله موجوده بین افغانستان وچکوسلواکيا را از زیابی کاملا مثبت نموده وبرای توسعه وتقویت مزید این روابط وهمکاری هابرمبنای احترام متقابله ، مساوات، احترام به استقلال وحاکمیت ملی

ښاغلی ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه جمهوریت افغانستان ښاغلی بو هو سلاف خنیو پک وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکيا از تاریخ ۱۶-۲۰ قوس ۱۳۵۴ از جمهوریت افغانستان بازدید رسمی ودوستانه به عمل آورد .
ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدر اعظم ښاغلی بو هو سلاف خنیو پک را بحضور پذیرفته باوی صحبت دوستانه بعمل آوردند. وزیر امور خارجه چکوسلواکيا دعوت نامه جلالناب گوستاف هوساک رئیس جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکيا را جهت بازدید از چکوسلواکيا بحضور ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم تقدیم کرد این دعوت با مسرت قبول گردید .
ښاغلی بو هو سلاف خنیو پک همچنین با ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات

وعدم مداخله درامور داخلی همدیگر که خصوصیت عنعنوی روابط و همکاری های مذکور میباشد اظهار آمادگی کردند .

ایشان به این امر اظهار علاقه کردند که تماسهای شخصی به سویه های مختلف بین حکومت شان بصورت منظم تشویق و تزئید یابد .

جانبین درمورد يك عده مسایل عمده بین المللی بشمول انكشاف اوضاع درمناطق مربوطه شان، تبادل افكار نموده و ملاحظه کردند که نظریات شان روی این مسایل مشابه یانزدیک بهم میباشد .

درطول مذاکرات خود جانبین با رضائیت خاطر نشان ساختند که درامر تخفیف کشیدگی هاوانكشاف همکاری های بین المللی پیشرفت حاصل گردیده است . ایشان اظهار عقیده کردند که جهت تأمین پیروزی کامل دیتانت این عملیه باید منافع همه کشور هارا احتوا کرده و این کشور ها مساویانه در عملیه دیتانت سهم بگیرند . ایشان اظهار داشتند که پشتیبانی خود را از این انكشاف دوام خواهند داد، تادیتانت دایمی و غیر قا بل برگشت گردد .

بازارتباط به این موضوع جانبین از نتایج کنفرانس امنیت و همکاری اروپا که میتواند نمونه ترتیب روابط و حفاظت امنیت در دیگر مناطق جهان بشمول آ سیا گردد ارزیابی مثبت نموده و اظهار داشتند که رسیدن به این هدف مستلزم رفع اختلافات موجوده بین

کشور های مربوطه از طرق مسالمت آمیز و براساس حق تعیین سرنوشت میباشد . ایشان اظهار نظر کردند که عملیه دیتانت سیاسی باید با تخفیف کشیدگی در ساحه نظامی همراه باشد .

جانبین اهمیت اتخاذ تدابیر موثر را به منظور قطع مسابقه تسلیحاتی بشمول سلاح ذروی تحت کنترول دقیق و موثر خاطر نشان ساختند . ایشان همچنان از دایر شدن کنفرانس جهانی خلع سلاح پشتیبانی نمودند . درمورد مساله شرق میانه جانبین موافق کردند که راه حل جامع، عادلانه و دایمی برای این معضله براساس فیصله نامه های مربوطه ملل متحد و تخلیه کامل همه سرزمین های اشغال شده درسال ۱۹۶۷ از قوای اسرائیل و اعاده حقوق حقه مردم عرب فلسطین بشمول حق داشتن يك دولت مستقل پیدا شده می تواند . ایشان معتقد شده اند که مؤثرترین وسیله برای این راه حل اساسی انعقاد مجدد کنفرانس صلح ژنیو در مورد شرق میانه با اشتراك همه جوانب ذی علاقه مستقیم به شمول مؤسسه آزادی فلسطین می باشد .

هنگام بحث برنتایج جلسه خاص هفتم مجمع عمومی ملل متحد جانبین اظهار امید کردند که نظام جدید اقتصادی متکی برواقعیت های موجوده بوده وجوابگویی واقعی احتیاجات و ضروریات همه کشور هابشمول کشور های درراه انكشاف و خاصتا کشور های کمترین انكشاف یافته و کشور های محاط با خشکه درراه انكشاف باشد .

واحد میثاقیکه امسال در ژنیو ترتیب شمد، میتواند در نزدیک تر ساختن نظریات گروههای ذینفع مختلف نقش مثبتی بازی کند وباین ترتیب موجب تمجیل تدوین میثاق جدید حقوق بحر گردد .

وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکیا نسبت به استقبال گرم ودوستانه ومهمان نوازی ایکه بوی وهمراهانش هنگام اقامت در افغانستان میذول گردیده اظهار تشکر وامتنان نمود .

جانبن پشتیبانی کامل خودرا از موسسه ملل متحد واصول مندرجه در منشور آن اظهار نمودند .

جانبن از پیشرفتیکه تا امروز در عملیه رفع استعمار رخداده حسن استقبال کردند ایشان نژاد پرستی اپرتایدو همه اشکال استعمار جدید راتقبیح کردند .

هر دو کشور به انجام مو ففانه مذاکرات مربوط به تجدید نظر در حقوق بحر علاقمند میباشند . ایشان عقیده دارندکه مسوده متن

مسافرت بناغلی چاغلیانگیل وزیر خارجه ترکیه

ونهار رابوی صعرف کردند . ریاست دفتر جمهوری اطلاع دادکه هنگام این ملاقات وصرف نهار پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات وکلتر بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه بناغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی بعضی از همراهان بناغلی چاغلیانگیل و بناغلی فاروق شاهین باش سفیر کبیر ترکیه مقیم کابل نیز حاضر بودند .

بناغلی احسان صبری چاغلیانگیل وزیر امور خارجه ترکیه بانباغلی محمد نعیم ملاقات بعمل آورد .

دراین وقت بناغلی فاروق شاهین باش سفیر کبیر ترکیه در کابل نیز حاضر بسود . وزیر خارجه ترکیه ومیرمن چاغلیانگیل وبعضی از همراهان شان از قسمت های مختلف موزیم کابل دیدن نمودند .

بناغلی احسان صبری چاغلیانگیل وزیر امور خارجه ترکیه وخانمش بدعوت بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه برای یک مسافرت رسمی ودوستانه ۲۰ جدی وارد کابل گردید .

بناغلی اوغوزغومن مدیر عمومی اقتصادی واجتماعی و بناغلی نگدیت تازل مدیر عمومی سیاسی وزارت خارجه ترکیه ، بناغلی اتیلاونیک رئیس آژانس خبررسانی اناتولیه و بناغلی فکرت برکت معاون اداره کلتوری وزارت خارجه ترکیه در جمله همراهان بناغلی چاغلیانگیل بودند .

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدر اعظم ساعت ۱۲ ظهر ۲۱ جدی بناغلی احسان صبری چاغلیانگیل وزیر امور خارجه ترکیه را برای ملاقات در قصر ریاست جمهوری پذیرفته

د دولت ښاغلی رئیس او صدراعظم کله چه د ترکیی د باندنیو چارو وزیر ښاغلی چاغلیانگیل
د جمهوری ریاست په ماڼی کښی منلی دی .

کبیر ترکیه در افغانستان اشتراک و اشتمند
متن بیانیه ښاغلی وحید عبدالله
در ضیافتی که به افتخار چاغلیانگیل
ترتیب یافته بود .

جلالتنمآب محترم !

محترمه خانم چاغلیانگیل !

خانمها و آقایان !

تشریف آوری جلالتمآب شما، خانم محترمه
و همراهان گرامی تان رابه کشور خود خیرمقدم
میگویم و از اشتراک شما درین مخفل دوستانه
مسرت قلبی خود را اظهار مینمایم .

خاطرات خوش مسافرتم در سال ۱۳۵۳ به
کشور دوست ترکیه که طی آن فرصت ملاقات
سوء مذاکرات سوژمند باشخصیت های بر جسته
آن کشور و جناب شما دست داد هنوز هم

ښاغلی احسان صبری چاغلیانگیل وزیر
امور خارجه ترکیه با ښاغلی وحید عبدالله
بعین وزارت امور خارجه ملاقات کرد
متمابقا مذاکرات رسمی وزیر امور خارجه
ترکیه با بعین وزارت امور خارجه در عمارت آن
وزارت آغاز گردید .

طی این مذاکرات که در فضای نهایت
دوستانه و صمیمانه و تفاهم صورت گرفت
روی موضوعات مورد علاقه دو کشور منجمله
روابط و همکاری های دوجانبه، اوضاع منطقه
و مسایل عمده بین المللی تبادل افکار مفصل
و سوژمند بعمل آمد .

دوین مذاکرات از طرف افغانستان یکعهده
آزار اکین وزارت امور خارجه وزارت جانب ترکیه
بعضی از همراهان ښاغلی چاغلیانگیل و سفیر

زمین آباتی شان رانده و بی خانمان ساخته و اراضی سه کشور عربی راجا برانه استیلا نموده و مقایر تمام نورمهای بین المللی تا امروز تحت تصرف خویش نگاه داشته است. ماعقیده راسخ داریم که صلح و امنیت در شرقمیانه بدون تخلیه خاکهای عربی و تأمین حقوق حقه مردم فلسطین و حاکمیت دو باره عرب در بیت المقدس ممکن نیست .

افغانستان بحیث یک کشور صلح دوست آرمش و امنیت کامل رادر جهان و منطقه که به آن مربوط است آرزو دارد و امید وارااست موضوع قبرس و حقوق کتله بزرگ ترک به اساس تساوی حقوق حل گردد .

سیاست استعمار که مقایر با ایجابات عصر و زمان از طرف یکعده حکومت هنوز با لجاجت پیش برده میشود طرف اندیشه عمیق ماست زیرا این نوع سیاست منافی کرامت بشری و حق تعیین سرنوشت ملل بوده و صلح و امنیت رادر قسمت های مختلف دنیا تهدید می کند باید برای امحای این سیاست که مخالف تمام ارزش های بشری می باشد مطابق فیصله های ملل متحد اقدامات مؤثر وجدی بعمل آید .

ملت افغانستان که درطول تاریخ برای حفظ آزادی و نوامیس ملی خود در پیکار مداوم بوده و برای حراست استقلال و تمامیت خاک خویش برای هرگونه قربانی مصمم و حاضر میباشد به آزادی مردمان و ملل احترام میگذارد و آنرا حق مشروع شان میدانند ، ازین جاست که همیشه از حق تعیین سرنوشت ملل و آزادی

باقی است . مسرت دارم ازینکه اینبار از جلالتمآب شما و همراهان محترم تان در کشور خود پذیرایی مینمایم .

علایق دوستی بین افغانستان و ترکیه از زمانهای قدیم بر اساس صمیمیت استوار بوده و ریشه های عمیق دارد. وقتی تاریخ را ورق میزنیم در مییابیم که چطور دولت برادر احساس دوستی و صمیمیت خویش را در برابر همدیگر نشان دادند که تا امروز این علایق بر پایه های اعتماد متقابل و دوستی بنیافته و روم دارد .

یقین دارم که مسافرت کنونی جلالتمآب و همراهان محترم شان به افغانستان در استواری مزید علایق دوستی عنعنوی بین هر دو ملت تأثیر نیک خواهد داشت و یکبار دیگر بموقع خواهد دار تا پیرامون روابط حسنه و همکاری دوستانه که خوشبختانه بین دو کشور ماموجود است و همچنان دیگر مسایل مورد علاقه صحبت و مذاکره نمائیم .

مردم ما معتقداند که هیچ طریقه دیگر به غیر از صلح و تعمیم تفاهم بین ملل برای اعتلا و فراهم نمودن زمینه پیشرفت کشور هامخصوصا کشور های در راه انکشاف سراغ شده نمیتواند . ازینجاست که افغانستان پیروی از عدم انسلاک را شیوه سیاسی خود ساخته و به اصول آن احترام عمیق قایل است .

افغانستان از مبارزات و ارمانهای ملل عرب و مخصوصا قضیه فلسطین حمایت قاطع و پشتیبانی صمیمانه مینماید توسعه طلبی صهیونیزم یک کتله بزرگ مردم را از سر

شان پشتمینی می‌نمائیم واستعماروامپریالیزم را تقبیح میکنیم .
 مناسبات افغانستان باتمام کشور های جهان براساس دوستی، صمیمیت واعتمادمتقابله که کاملا طرف رضائیت مامیباشد استوار است ما آرزوی تشئید هرچه بیشتر آنرا داریم وسیاست خارجی فعال افغانستان تحت رهبری پناغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم که بعدازبنیان‌گذاری نظام جدید مترقی و انقلابی طرح ریزی شده مؤید کامل این آرزومندی مامیباشد، ولی باتأسف باید گفت، باوصف این آرزومندی مثبت مشکل سیاسی ما باپاکستان هنوزحل نگردیده است .

پناغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم که بعدازبنیان‌گذاری نظام جدید مترقی و انقلابی طرح ریزی شده مؤید کامل این آرزومندی مامیباشد، ولی باتأسف باید گفت، باوصف این آرزومندی مثبت مشکل سیاسی ما باپاکستان هنوزحل نگردیده است .
 طوریکه جلالتمآب شمایی دانند این اختلاف ما باحکومت پاکستان روی موضوع احقاق حقوق برادران پشتون وبلوچ ما میباشد .
 افغانستان ازبدو تأسیس پاکستان خواسته است این مشکل را از طریق مسالمت آمیزحل نماید .

خوش خواهیم شد روزی بتوانیم باپاکستان این مشکل را به صورت شرافتمندانه وعادلانه حل نمائیم وتصور میکنم دوستی بین دوکشور به منفعت خودشان وتحکیم صلح درمنطقه ما تمام خواهد شد .
 درخاتمه یک باردیگر از نشر یف آوری شما، میرمن چاغلینگیل وهیات معیتی شما مراتب مسرت خودرا ابراز داشته توقع دارم ایام مسافرت شما در افغانستان به خوشی سپری گردیده وهنگام عودت به وطن خاطرات نیکی ازدوستان افغانی خودکه ممثل احساسات

نیک ایشان میباشد باخود ببرید .
 با ابراز تمنیات نیک برای تقویت مزید دوستی بین مردمان ماوبرای پیشرفت مزید برادران ترک اجازه میخواهم جام خودرا به صحت وسلامت جلالتمآب شما، خانم محترمه وهمه حاضرین بلند کنم .

بیانیه پناغلی احسان صبری چاغلینگیل
 وزیر خارجه ترکیه درصیافتگی که به افتخار
 شان ازطرف وحیدعبدالله معین وزارت امور
 خارجه ترتیب شده بود .

آقای وزیر، جلالتمآبان، خانمها وآقایان !
 نخست میخواهم تشکرات خودرا در مورد جملات صمیمانه ودوستانه که در باره مملکت من درباره من وخانم ابراز نمودند تقدیرم نمایم .
 بین ترکیه وافغانستان روابط تاریخی دوستانه وبرادرانه موجود است .
 اتاترک مؤسس جمهوریت ما اهمیت زیادی برای دوستی ملت افغان قایل بود وكوشش نمود که به حداعلی این دوستی را در تمام ساحات تقویه بخشند تمام حکومت جمهوریت ماراهی را که اتاترک تشبیت نموده بود تعقیب نمودند باوجود فاصله جغرافیایی که مارا از هم جدا میسازدروابط ماهمیشه طوریکه رهبر بزرگ ما آرزو داشت دوستانه وبرادرانه بوده است واین روابط ماهیت مترقی وصلح دوستانه راحفظ نموده است .

خوش خواهیم شد روزی بتوانیم باپاکستان این مشکل را به صورت شرافتمندانه وعادلانه حل نمائیم وتصور میکنم دوستی بین دوکشور به منفعت خودشان وتحکیم صلح درمنطقه ما تمام خواهد شد .
 درخاتمه یک باردیگر از نشر یف آوری شما، میرمن چاغلینگیل وهیات معیتی شما مراتب مسرت خودرا ابراز داشته توقع دارم ایام مسافرت شما در افغانستان به خوشی سپری گردیده وهنگام عودت به وطن خاطرات نیکی ازدوستان افغانی خودکه ممثل احساسات

بین ترکیه وافغانستان نقاط مشترک وجود دارد هر دو مملکت تاریخ درخشانی در زمینه

آزادی و صلح دارند .

بسیار واضح میباشد صرف تقاضای آنرا داریم که برای این جزیره يك ستاتوی سیاسی داده شود و مانع آن گردد که درآینده هرگونه تهدید در مقابل استقلال حاکمیت و عدم انسلاک قبرس هر نوع تخطی به حقوق مشروع برکنله ترك قبرس و بالاخره هر نوع صدمه به امنیت حیات و دارایی آنها وارد شود .

ازوقایع گذشته و حملاتی که برکنله ترکی زبان قبرس بعمل آمده واضحا معلوم میشود که تنها يك دولت فدرالی دو منطقی به تأمین صلح امنیت و همکاری برای هر دو کتله منتج میگردد .

بنابرین موقف ترکیه جدا از مذاکرات بین هر دو کتله ترك و یونانی پشتیبانی مینماید و آرزو دارد که این مذاکرات بيك راه حل عادلانه قبرس منتهی گردد و در این راه از هیچ نوع کوشش خودداری نخواهد نمود . ترکیه بنا براینکه بین آسیا و اروپا واقع شده و بنا بر موقعیت جغرافیایی خویش نقش یلی را برای اتصال دو براعظم بازی میکند به همین دلیل باکمال دقت تحول جریانات سیاسی آسیا را تعقیب می نماید . تغییرات مهمی در سالهای اخیر در براعظم آسیا بعمل آمده است .

ما آرزوی رویکار آمدن يك فضای صلح و امنیت را در آسیا مانند نقاط دیگر دنیا داریم . ما روابط دوستانه با تمام دول آسیایی داریم . ترکیه آرزو دارد که يك راه حل عادلانه و صلح آمیز برای پرابلم های حل نشده طوریکه شما آنرا در مورد افغانستان و پاکستان

هر دو مملکت از جمله اولین ممالکی میباشد که در مقابل امپریالیزم و کلونیالیزم قد علم نمودند و آنها نمونه ممالکی بودند که برای استقلال و آزادی خود مجادله نموده اند .

هر دو مملکت اهمیت بزرگی را به این امر که صلح و عدالت چه در منطقه خود آنها و چه در دنیا تعمیم گردد قایل شدند و در این راه از هیچ نوع کوشش وجد و جهد صرف نظر ننمودند . انکشاف اجتماعی و اقتصادی هدف اول هر دو مملکت مامیباشد که تمام منابع خود را وقف آن نموده اند .

هیچنوع سوء تفاهم هیچگونه مناقشه بین افغانستان و ترکیه وجود ندارد با وفاداری به اصل دوستی جانبین ممالک ما با یکدیگر نزدیک شده و تقریبا در تمام ساحات با هم نزدیک میباشد . من متیقنم که سفر من به افغانستان که در چوکات روابط برادرانه ماکه ماهیت اساسی این روابط میباشد يك قدم دیگر تقرب مفید و مشر در راه انکشاف همکاری های مامحسوب میگردد از این رهگذر به خود اجازه میدهم که به بعضی نقاط سیاسی مهمی که مورد توجه هر دو مملکت میباشد اشاره نمایم .

معضله قبرس از مهمترین موضوعاتیست که ترکیه را به خود مشغول نموده است ما مسرور و ممنونیم از اینکه مشاهده مینمائیم که موقف افغانستان موازی موقف مادر این ساحه میباشد . سیاست استوار ترکیه در مسأله قبرس

مسافرت ها

خارجی مانابع مقوله رهبر بزرگ ما اتاتورك می باشد .

(صلح درمملکت صلح درجهان) ترکیه عقیده دارد که باید حاکمیت و استقلال تمام ممالک را احترام واز مداخله درامور داخلی آنها اجتناب نماید .

این مملکت باهر نوع استعمار وامپریالیسم مخالف میباشد وتبعیض نژادی را محکوم می نماید .

یگانه هدف ترکیه وخوشحالم که بگویم افغانستان عملی نمودن انکشاف اقتصادی واجتماعی مطابق پرنسیب های همکاری بین المللی درچوکات صلح، امنیت واستقرار جهانی میباشد .

من گفتار خودرا بابلند نمودن جام خویش به افتخار رهبر بزرگ ونجیب ملت افغان جلالتمآب محمدداؤد وبه سلامتی جلالتمآب شما سعادت ورفاه ملت برادر افغان و دوستی همیشگی ترك وافغان خاتمه میدهم .

بناغلی چاغلیانگیل ازکابل عزیمت کرد :

بناغلی احسان صبری چاغلیانگیل وزیرامور خارجه ترکیه، میرمن چاغلیانگیل وهیات همراهان وی بعدازیک مسافرت رسمی ودوستانه به افغانستان بتاریخ ۲۲ جدی ازکابل عزیمت کردند .

قبل ازعزیمت البوم مناظر وفلم مسافرت بناغلی چاغلیانگیل وهمراهانش که ازطرف ریاست آژانس باختر وموسسه افغان فلم وزارت اطلاعات وکلنور تهیه شده بود توسط معین وزارت خارجه به مشارالیه اهدا گردید.

دومملکت برادر تذکر دادید پیدا شود تا به ممالک این منطقه اجازه دهد یک حوزہ برگزیده تفاهم و همکاری درراه انکشاف اقتصادی واجتماعی گردد ماازتمام کوششهای مثبتی که ازطرف ممالک ذیعلاقه مذکور درراه بدست آوردن یک حل صلح آمیز برای پرابلم های موجوده شان تو سط مذاکره رویدست گرفته اند پشتیبانی میکنیم .

مانمیتوانیم مسرت خودرا از بهتر شدن روابط آسیا پنهان داریم وآرزومند تعقیب کوششهای درراه حل مسایل میباشیم .

ترکیه درعین حال یک مملکت شرقیانه میباشد ماباممالک این منطقه میراث مشترک فرهنگی وتاریخی داریم سیاست ترکیه درمورد مسأله نازک وحساس شرقمیانه نیز بسیار روشن میباشد .

ماازعقب نشینی اسرائیل اذتمام خاکهای عرب که درسال ۱۹۶۷ اشغال شده، شناسایی حقوق مشروع ملی ملیت فلسطین که عبارت ازشرایط آزادی وراه حل صلح آمیز معضله شرقمیانه است استقبال میکنیم .

ترکیه ازهرکوشش صلح آمیز که این دو شرط اساسی زامدنظر بگیرد پشتیبانی میکند ترکیه طوریکه درسبق نیز جد وجهد نمود. درهر محضر بین المللی که این ملحوظات اساسی مدنظر گرفته شودآزان پشتیبانی خواهد نمود .

ترکیه طوریکه ملت افغان بخوبی میداند یک مملکت صلح دوست میباشد .

ازشروع برقراری جمهوریت ما، سیاست

اعلامیه مشترک افغانستان و ترکیه

۱۳۵۴ بښاغلی وحید عبدالله دروزارت امور خارجه روی روابط ووجانبه وهمچنان مسایل منطوقی و بین المللی مورد علاقه افغانستان و ترکیه مذاکرات رسمی بعمل آورد . طی این مذاکرات که درفضای نهایت دوستانه وصمیمانه وتفاهم کامل که میبزه همیشگی تماسهای دوکشور است صورت گرفت روی روابط وهمکاری های دیرینه افغانستان و ترکیه وطرق ووسایل استحکام مزید علایق دوستی وبرادری عنعنوی دوکشور که مطابق به منافع متقابل ملت های افغانستان و ترکیه ومزید تحکیم صلح وامنیت درمنطقه وجهان میباشند تبادل افکار بسیار مثمر و رضایت بخشی صورت گرفت و طرفین رضایت کامل خویشرا ازانکشاف مثبت این روابط وهمکاری هاوامادگی خویش راجهت توسیع وتحکیم مزید آن مطابق به آرزومندی ومنافع مردمان دوکشور ودر جهت حفظ وتحکیم صلح وامنیت وثبات درمنطقه وجهان ابراز نمودند. طرفین انکشاف اوضاع درمنطقه ای راکه به آن ارتباط دارند مورد مذاکره وتبادل نظر مفید قرار داده اظهار عقیده کردند که رفع اختلافات موجود بین کشور های منطقه از طرق مسالمت آمیز وازراه مذاکره با حفظ وتحکیم صلح وامنیت درمنطقه کمک معتناهی خواهد کرد . طرفین اظهار امیدواری کردند که اختلاف سیاسی موجوده بین افغانستان و پاکستان

بنا بدعوت بښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه جمهوریت افغانستان بښا غلسی احستان صبری چاغلینگیل وزیر امور خارجه جمهوریت ترکیه ازناریخ ۱۹ تا ۲۲ جسدی ۱۳۵۴ ازاغانستان بازدید رسمی ودوستانه بعمل آوردند .

میرمن چاغلینگیل وبعضی ازامورین وزارت امور خارجه بښاغلی چاغلینگیل همراه بودند. بښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدر اعظم افغانستان بښاغلی چاغلینگیل را پذیرفته وبایشان صحبت دوستانه و مفیدی بعمل آوردند . درین موقع وزیر امور خارجه ترکیه دعوت جلالتماب رئیس جمهور ترکیه رابرای یک مسافرت رسمی ودوستانه اترکیه به بښاغلی رئیس دولت وصدر اعظم تقدیم کرد. این دعوت بامسرت پذیرفته شد .

جلالتماب وزیر امور خارجه ترکیه هنگام اقامت در افغانستان موقع یافت تا با جنبه های مختلف زندگی وانکشافات این کشور آشنا شود .

وزیر امور خارجه ترکیه ترقیات وانکشافاتی راکه ملت برادر افغانستان تحت رهبری خردمندانانه ومدبرانه بښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدر اعظم حاصل کرده است تمجید وتقدیر نمود .

بښاغلی چاغلینگیل بتاریخ ۲۰ و ۲۱ جسدی

مسافرت ها

انکشاف یافته به آن مواجه هستند مورد مطالعه قرارداد درین مورد تصامیم جلسه خاص هفتم مجمع عمومی ملل متحد را حسن استقبال کرده اظهار امیدواری نمودند که براساس تصامیم جلسه مذکور تداپیر لازم طوری اتخاذ گردد که منجر به تاسیس يك نظام اقتصادی جدید عادلانه و متکی برواقعیت های موجوده در جهان گردد .

هر دو جانب بانصمیم تاسیس همکاری اقتصادی نزدیکتر و وسیعتر بین خود يك موافقتنامه همکاری اقتصادی و تخنیکي را که براساس آن کمیسیون مشترکی بسویه وزراء تشکیل میگردد امضاء نمودند و موافقه کردند که اولین جلسه این کمیسیون بزودی ممکن دایر گردد .

جانبین يك سند تفاهم را بمنظور تحکیم و توسیع بیشتر روابط فرهنگی بین دو کشور امضاء کردند .

جانبین بر همکاری نزدیک بین آژانس های خبر زسانی ملی شان یعنی آژانس باخت و آژانس اناتولیه بمنظور استقرار ارتباط بین آنها موافقه کردند .

جانبین ارزش و ضرورت دوام تماسها بین زعمای دو کشور را بسویه های مختلف بمنظور ارتقای بیشتر روابط شان تاکید کردند .

وزیر امور خارجه ترکیه و میرمن چاغلایانگیل مراتب امتنان صمیمانه و تشکرات عمیق خویش را از استقبال برادرانه که معین وزارت خارجه حکومت و مردم افغانستان از ایشان و همراهان شان بعمل آوردند ابراز نمودند .

باوسایل صلح آمیز و از طریق مذاکرات حل گردد .

هر دو جانب پشتیبانی کامل خود را از موسسه ملل متحد و اصول مندرجه در منشور آن یکبار دیگر تائید کردند .

جانبین حمایت خود را از مساعی برای امحای استعمار و تبعیض نژادی در سر اسر جهان مجددا ابراز نمودند .

هنگام تبادل افکار روی موضوع شرقمیانہ طرفین یکبار دیگر اعتقاد خود را باین امر بیان کردند . که صلح عادلانه و دایمی تنهاوقتی در شرقمیانہ برقرار شده میتواند که قوای اسرائیل همه اراضی عربی را که در سال ۱۹۶۷ اشغال شده بشمول شهر بیتالمقدس کاملا تخلیه نماید و حقوق حقه مردم عرب فلسطین بشمول حق تاسیس يك دولت مستقل به ایشان اعاده گردد .

وزیر امور خارجه ترکیه انکشافات اخیر در موضوع قبرس و روابط بین ترکیه و یونان را باموقف حکومت ترکیه روی این موضوعات بطرف افغانی شرح داد .

طرفین در مورد مسئله قبرس اظهار عقیده کردند که باید این قضیه براساس تساوی حقوق جامعه های ترکی و یونانی از طریق مذاکرات بین این دو جامعه و مطابق به پرنسیپ های يك فدراسیون جغرافیایی و يك قبرس مستقل دارای حاکمیت ملی و غیر منسلک حل گردد .

جانبین معضلات اقتصادی را که کشور های در راه انکشاف و مخصوصا کشور های کمترین

مسافرت دكتور حمادى وزير خارجه عراق به افغانستان

ملاقات تعارفى بعمل آورد .

بناغلى محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم ساعت يك و نيم بعد از ظهر تاريخ ۶ حوت دكتور سعدون حمادى وزير امور خارجه و نماينده خاص رئيس جمهور عراق رادر قصر رياست جمهورى پذيرفتند.

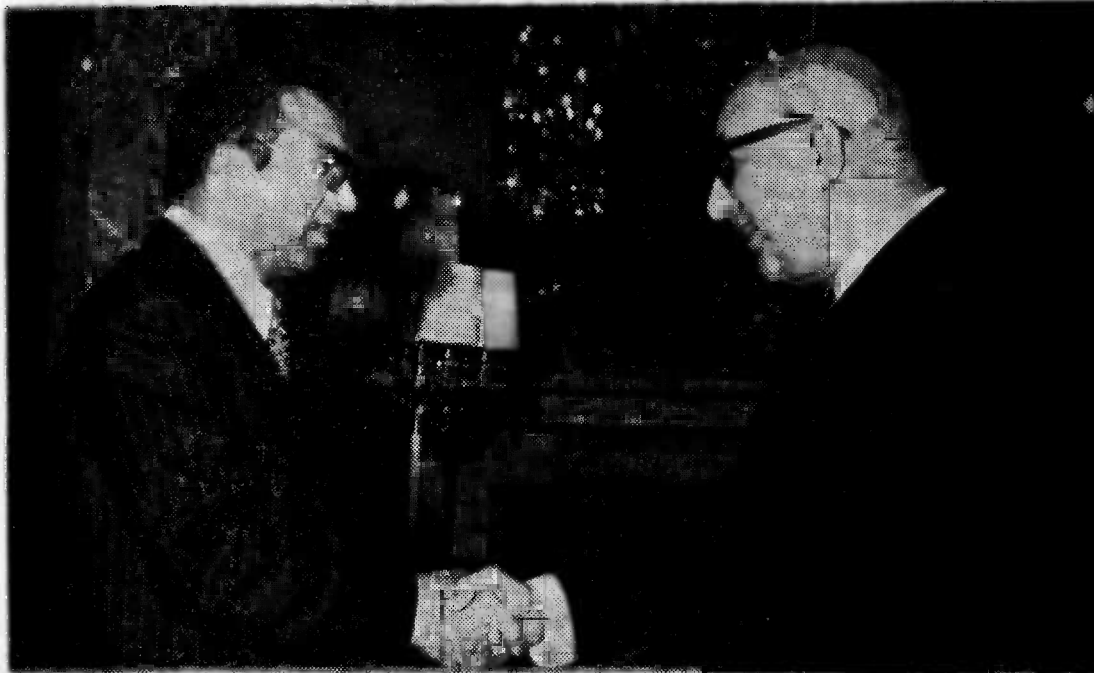
رياست دفتر جمهورى اطلاع داد كه وزير خارجه عراق طى اين ملاقات پيام بناغلى احمد حسن البكر رئيس جمهور آنكشور را به بناغلى محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم تقديم نمود و نهار را با بناغلى رئيس دولت و صدراعظم صرف كرد .

بناغلى سعدون حمادى وزير خارجه عراق و نماينده خاص رئيس جمهور آنكشور كه براى تقديم پيام بناغلى احمد حسن البكر به بناغلى محمد داؤد رئيس دولت به افغانستان آمده بود بتاريخ ۶ حوت ۱۳۵۴ اعزام رهلى جديد گرديد.

دكتور سعدون حمادى وزير امور خارجه جمهوريت عراق كه حامل پيام بناغلى احمد حسن البكر رئيس جمهور آنكشور عنوانى بناغلى محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم ميباشد به تاريخ ۵ حوت ۱۳۵۴ وارد كندهار گرديد .

دكتور سعدون حمادى وزير خارجه جمهوريت عراق و همراهانش در حاليكه والى و بعضى از مامورين محلى كندهار باوى همراه بودند بزيارت خرقه مباركه مشرف گرديده و بزوح حضرت پيامبر اسلام اتحاف اذعيه كرد . همچنان دكتور حمادى از مقبره احمد شاه بابا و ميرويس نيكه ديدن كرده و بروح ايسن دورجال نامور افغانى دعا نمود . بناغلى وحيد عبدالله معين وزارت امور خارجه با دكتور سعدون حمادى وزير امور خارجه جمهوريت عراق در كندهار

د دولت بناغلى رئيس او صدراعظم كله چه د جمهورى رياست په مانى كښى يى دعواى د باندنيو چارو وزير بناغلى سعدون حمادى منلى دى .

اعلامیه مشترک افغانستان و عراق

تخلیه نشده و مردم عرب فلسطین به حقوق کامل ملی خود نایل نگردند صلح عادلانه و دایمی در شرقمیانہ میسر نخواهد شد . ایشان پشتیبانی کامل حکومت مربوطه خود را از مبارزه مردم عرب فلسطین برای استرداد وطن ملی شان یکباردیگر تأیید کردند . ایشان همچنان پشتیبانی خود را از فیصله نامه مجمع عمومی ملل متحد که صهیونیست راشکلی از تبعیض نژادی خوانده تأیید کردند . جانب افغانی حمایت جدی خویش را از تأمین حقوق انکار ناپذیر مردم عرب فلسطین اظهار نمود . جانب عراقی مقابلتاً از حمایت و پشتیبانی همیشگی افغانستان از موقف برادران عرب خود راجع به شرقمیانہ اظهار امتنان و قدردانی نمود .

طرفین اتفاق نظر خویش را مبنی بر اینکه نقش کشور های غیرمتسلک در حفظ و تحکیم صلح و امنیت بین المللی حایز اهمیت پرورافزون است ، اظهار نمودند و مخصوصاً ضرورت حفظ و دوام روحیه و احترام دقیق اصول اساسی عدم انسلک را برای اینکه بتواند نقش حقیقی خود را در امور بین المللی ادامه دهد یکباردیگر تأیید نمودند . ایشان طرق و وسایل توسعه و تحکیم نهضت عدم انسلک را مورد مطالعه قرار دادند و برخورد و اتخاذ اقدامات لازمه جهت تقویت موثریت نهضت و پیشرفت آن مطابق به اهداف عالی این نهضت موافقت نمودند جا نبین همچنان در مورد وسایلی که منجر به تأمین کامیابی

دکتر سعدون حمادی وزیر امور خارجه عراق و نماینده خاص جلالتمآب رئیس جمهور عراق مارشال احمد حسن البکر از تاریخ ۵-الی ۶ حوت ۱۳۵۴ مطابق به ۲۴-الی ۲۵ فیبروری ۱۹۷۶ از جمهوریت افغانستان بازدید بعمل آورد .

دکتر سعدون حمادی از طرف بنا غلی محمد داؤدر رئیس دولت و صدراعظم پذیرفته شد و متن پیام بناغلی حسن البکر رئیس جمهور عراق را بحضور بناغلی رئیس دولت جمهوری افغانستان تقدیم نمود . همچنان بناغلی وزیر امور خارجه عراق با بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه جمهوریت افغانستان ملاقات و مذاکرات دوستانه و تمربخش بعمل آورد . این مذاکرات در فضای نهایت دوستانه که مظهر علایق تاریخی ، فرهنگی و دینی دو کشور برادر میباشد صورت گرفت و طرفین آرزوی متقابل خویش را به منظور توسعه و تشدید این روابط مخصوصاً در ساحت اقتصادی و فرهنگی یکبار دیگر تأیید نمودند .

دو جانب در مورد مسایل منطقه و مسایل جهانی مورد علاقه تبادل افکار نموده از نقاط نظر همدیگر روی این موضوعات یکبار دیگر اطلاع نزدیک حاصل کردند .

هر دو جانب اشغال صهیونی فلسطین و صیغه توسعه طلبی مضمحل در آنرا محکوم کردند ایشان همچنان تجاوز اسرائیلی را بملت عرب محکوم نمودند ایشان خاطر نشان کردند تا زمانیکه همه سرزمین های اشغالی عرب

د افغانستان کالني

ایشان پر ضرورت همبستگی پین دول جهان سوم در ساحه اقتصادی بمنظور اتحاد آنها برای پاسخ به چلنج هائیکه در مقابل دارند، موافقه کردند .

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم از ښاغلی نماینده خاص وزیر امور خارجه عراق درخواست نمودند تا بهترین تمنیات نیک و صمیمانه ایشان را برای صحت و سلامت رئیس جمهور عراق و ترقی و تعالی مردم کشور دوست و برادر عراق به ښاغلی حسن البکر برسانند .

ښاغلی وزیر امور خارجه عراق از پذیرایی صمیمانه ای که از وی و همراهانش هنگام توقف در افغانستان بعمل آمد مراتب امتنان و قدردانی خود را به حکومت جمهوری افغانستان اظهار نمود. ښاغلی وزیر امور خارجه عراق از ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه جمهوری افغانستان دعوت نمود تا از عراق بازدید رسمی بعمل آورد این دعوت باتشکر پذیرفته شد .

جلسه پنجم سران این نهضت که قرار است ماه آگست آینده در کولمبو دایر شود موافقه نمودند .

طرفین بار دیگر این نظر خود را تائید نمودند که مسایل متنازع فیه بین دول باید از طریق مذاکرات و بصورت مسالمت آمیز حل گردد .

هر دو جانب در مورد ازدیاد فعالیت های نظامی در اقیانوس هند اظهار نگرانی نمودند و نظریات شان در مورد اینکه اقیانوس هند بمنظور تأمین امنیت و سلامت کشور های مربوط بین یک منطقه صلح باقی بماند و همچنین ضرورت از بین رفتن پایگاه های نظامی واقع در آن توافق داشت .

هر دو طرف از پیشرفتی که تا کنون در مذاکرات مربوط به تاسیس نظام جدید اقتصادی در جهان حاصل شده استقبال نموده و اظهار نظر کردند که در تاسیس این نظام جدید منافع خاص کشور های کمترین انکشاف یافته و کشورهای محاط به خشکه در راه انکشاف بصورت عملی در نظر گرفته شود .

مسافرت معاون صدر اعظم و وزیر امور خارجه یوگوسلاویا به کابل

ښاغلی میلوش مینیچ معاون صدر اعظم فدرال و وزیر امور خارجه جمهوری سوسیالیستی فدرالی یوگوسلاویا با ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی وزیر مالیه در عمارت صدارت ملاقات بعمل آورد .

سفیر کبیر جمهوری عربی مصر شیخ السقراء و سفیر کبیر یوگوسلاویا مقیم کابل در ضیافتی

ښاغلی میلوش مینیچ معاون صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه جمهوری سوسیالیستی فدرالی یوگوسلاویا و محترم مه میرمن مینیچ بنا بدعوت ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی وزیر مالیه برای یک مسافرت رسمی از افغانستان بتاريخ ۳۰ حمل ۱۳۵۵ وارد کابل بشد .

د دولت ښاغلی رئیس او صدراعظم هغه وخت چه دیوگوسلاویا د فدرال صدراعظم مرستیان اود بانډنیو چارو وزیر میلوش مینچ یی د جمهوریت په ماڼی کښی منلی او ورسره خبری کوی .

۳۰ حمل از پوهنتون کابل و نمایش لبا س های ملی و محلی افغانی در میرمنو ټولنه دیدن نمود .

متن بیانیه ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه :

جلالت مآب محترم، محترمه خانم مینچ، مهمانان گرامی، خانم ها و آقایان !

تشریف آوری شمارا به افغانستان و شرکت در این دعوت دوستانه خیر مقدم گفته و این فرصت نیک را در تقویه و تحکیم مزید روابط دوستانه بین کشور های ما یک قدم مثبت و ثمر بخش میدانم .

سافرت دوستانه شما به افغانستان نشانه حسن نیتی است که خوشبختانه بروی تمنیات نیک مردمان دو کشور در فضیای دوستی

اشترک ورزیده بودند .
ضمن این ضیاقیت بانیه های بین ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه و ښاغلی میلوش مینچ معاون صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی فدرالی یوگوسلاویا تعا طی گردید .

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ۳۰ حمل ښاغلی میلو ش مینچ معاون صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی فدرالی یوگوسلاویا را در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

قرار یك خریدیگر میرمن مینچ خانم معاون صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی فدرالی یوگوسلاویا

د افغانستان کالنی

با آن کشور در اثر اختلاف سیاسی که شما از سوابق آن کاملاً اطلاع دارید موجود شده نتوانسته است .

عقیده راسخ ما به پرنسیپ واقعی حل اختلافات بین کشورها از طریق مسالمت آمیز از اساسات اصلی فلسفه و روش عدم انسلک سرچشمه میگیرد چنانچه این پرنسیپ برای ایجاد واستحکام صلح دوامدار یگانه راه و وسیله قبول شده شناخته شده است .

افغانستان بحیث یک کشور غیر منسلک و پابند به پرنسیپ ها و فلسفه عدم انسلک امیدوار است که نتایج اجتماع آینده سران کشور های غیر منسلک که در آستانه آن قرار داریم در راه تأمین صلح جهانی وتفاهم و همکاری بین المللی خاصاً وضع عمو می اقتصادی جهان و بوجود آمدن یک نظام جدید در این ساحه که مبنای آن عدالت و مساوات باشد مشتمل و مفید واقع گردد .

بیمورد نیست یادآور شوم که اولین اجتماع سران دول و حکومت های غیر منسلک که در آن رهبر ملی ما بنیغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بحیث رئیس هیأت افغانی شرکت کرده بودند در سال ۱۹۶۱ در کشور شما اساسات متین این نهضت را پیریزی نمود که باید به آن سخت پابند و معتقد باشیم . با اظهار امتنان از تشریف آوری جلالتمآب شما و همراهان محترم تان یقین دارم این مسافرت در انکشاف تحکیم و تشدید روابط ما به منفعت مردمان هر دو کشور و خدمت در راه صلح جهانی موثر میباشد، بار دیگر ورود شما

بی شائبه و صمیمی با احترام و اعتماد متقابل استوار میباشد .

مردم افغانستان از روحیه آزاد منشی مردم شما به خوبی آگاه هستند، ملت های افغانستان و یوگوسلاویا برای نگهبانی استقلال خود قربانی های زیاد داده اند و هر دو پشتیبان صلح و آزادی ملسل و مردمان میباشدند یوگوسلاویا پرنسیپ های منشور ملل متحد را جزء خط مشی خود قرار داده بیطرفی مثبت و فعال را مبنای ثابت سیاست بین المللی خود می شناسد .

افغانستان بحیث قدیمترین کشور بیطرف و غیر منسلک عمیقاً معتقد باین طریق میباشد نقش ارزنده کشور شما را در برقراری تماس ها وتفاهم و همکاری بین کشور های غیر منسلک تمجید میکند .

یوگوسلاویا مانند افغانستان یکی از علم برداران نهضت عدم انسلک و به همراهی افغانستان یکی از بانیان این نهضت میباشد پیروی دوامدار از سیاست همزیستی مسالمت آمیز و عدم الحاق در دسته بندی های سیاسی و نظامی و پیکار مداوم در راه حفظ و تحکیم صلح و امنیت در جهان وجود مشترک سیاست خارجی افغانستان و یوگوسلاویا میباشد که موجب شده است مردم افغانستان و یوگوسلاویا با آمال و آرزوهای یکدیگر آشنایی بیشتر حاصل کنند .

افغانستان با کلیه کشور های این منطقه روابط نیک و حسنه دارد متأسفانه یگانه استثنی درین مورد پاکستان است که روابط حسنه

دوست و غیر منسلک مایبوسته باروحیه تفاهم
مقابلله احترام و منافع رو به انکشاف بوده
است .

معدالك ما از تمام امکانات برای انکشاف
همکاری بین کشور های ما استفاده نکرده ایم
مثلا طوریکه معلوم است در ساحه اقتصادی .
این مارا و ادار میسازد تا برای تشئید روابط
مادرین ساحه مساعی لازم بخروج دهیم .
این امر برای انکشاف اقتصادی کشورهای
ما و برای تحکیم مزید دوستی بین ماسورمند
خواهد بود .

روابط و همکاری مقابلله ماطور عنعنوی
خوب و دوستانه و بر مبنای موقف صمیمانه
و مشترک ما به تحکیم صلح جهان و انکشاف
همکاری مساویانه و جامع بین المللی استوار
است . در حقیقت اینها نیز اهداف سیاست
عدم اتسلاک است که مادر آن شریک هستیم
و یک عامل استثنایی و برجسته شده است که
بدون آن امروز مقابلله موفقیت آمیز با پروبلم
های جاریه بین المللی ناممکن خواهد بود .

حکومت و مردم یوگوسلاویا با همنوایی
صمیمانه مساعی خستگی نا پذیر حکومت
جمهوریت افغانستان رابه منظور تحکیم
تحولات تاریخی و مثبت درکشور شما بخاطر
سعادت مردم افغانستان تعقیب کرده و مینمایند
این مساعی زمداران برجسته افغانستان است
که باروحیه عظمت ملی عنعنوی و شجاعست
در حدود نیم قرن قبل موفقانه برای استقلال
آزادی و رفاه مردم شان مبارزه کرده اند
مطابقت دارد .

رابحیت مهمان گرامی خیرمقدم میگویم .
جام خود را به صحت مارشال بروز تیتو
سلامتی جلالتمآب شما، خانم مینیچ ، سعادت
و رفاه ملت بزرگ یوگوسلاویا و دوستی
افغانستان و یوگوسلاویا بلند میکنم .

**متن بیانیه بناغلی میلوش مینیچ معاون
صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه جمهوریت
سوسیالیستی یوگوسلاویا :**

جلالتمآب معاون صدراعظم ، جلالتمآبان
خانم ها و آقایان !

میخواهم اولتراز همه تشکرات قلبی خود را
بخاطر اظهارات گرم و صمیمانه ای که به ما
خطاب گردید و نیز بخاطر مهمان نوازی گرم
و توجیبی که به مادر اثنای این بازدید مبذول
فرمودند اظهار کنم .

گرچه توقف مامختصر است توانستیم با
رهبران محترم دوست افغانی خود راجع به روابط
دو جانبه مامسائل جهانی و مخصوصا مسایل
عمده ای که در آجندای پنجمین کنفرانس سران
دول و حکومت کشور های غیر منسلک شامل
خواهد بود وسیعا تبادل نظر کنیم .

بازدید سال گذشته بناغلی وحید عبدالله
معین وزارت خارجه افغانستان از یوگوسلاویا
و مذاکراتیکه در آن موقع صورت گرفت برای
ماممکن ساخت تا از مساعی و نتایج برجسته
که در انکشاف افغانستان حاصل گردیده
اطلاع بیشتر یابیم .

مادر باره روابط ذات البینی و مهمترین
مسایل بین المللی تبادل نظر سودمندی را
آغاز کرده ایم طی دودهه روابط بین دو کشور

عدم انسلاک آماده می‌شود بسیار پیچیده می‌سازد .

چنین اوضاع کشور های غیر منسلک را مکلف می‌سازد که مساعی نهایی خود را در راه تحکیم وحدت همبستگی ظرفیت اقدام شان بمنظور مقابله با چلنج های بزرگی که در روابط فعلی بین المللی رقبالشان قرار دارد به بهترین طریق بخرچ دهند .

پنجمین کنفرانس کشور های غیر منسلک باید سهم استثنایی و برجسته رادرجستجو برای راه های حل دوامدار که تمام مردمان جهان رابه زندگی در حال صلح و عاری از فشار و مداخله خارجی قادر ساخته بگیرد تا خود را در راه رسیدن بیک زندگی مرفه و آینده مسعود وقف نمایند .

کشور های غیر منسلک و روبانکشاف یک حس کامل مسئولیت و آمادگی را از طریق همکاری مثبت و مذاکرات متساوی با کشورهای مترقی در جستجوی راه های حل عادلانه و دوامدار و نیز قابل قبول عموم برای پروبلمهای مناسبات اقتصادی بین المللی امروزی نشان داده اند که هرگاه باتصمیم جدی با آنها مقابله نشود شاید منبع حارخطرات گوناگون گردد. بدون باز شدن افقهای روشنتر برای انکشاف سریع کشور های روبانکشاف و باریک شدن خلاء بین کشورهای انکشاف یافته راه انکشاف صلح مستقر با پیشرفت عمومی تأمین شده نمیتواند بنابراین کشور های غیر منسلک و روبانکشاف به جلسه آینده انکتاد در ناپروبی و نیز به کنفرانس پاریس

تحت زعامت بناغلی محمد داؤد زعییم و زمامدار برجسته مردم افغانستان این عنعنات را اراده داده و به نتایج قابل ملاحظه در انکشاف اجتماعی و اقتصادی افغانستان در تقویه نقش و موقف آن در ساحت بین المللی نایل شده اند .

ملت ها و ملیت های یوگوسلاویایی صمیمانه برای مردم و حکومت افغانستان موفقیت های بازم بزرگتر را در تحقق این اهداف آرزو میکنند جلاتماً با مابه تبادل نظر با کشور های غیر منسلک در مورد پنجمین کنفرانس عالی آینده کشور های غیر منسلک اهمیت خاصی قایل ایم و عقیده داریم که این اجتماع تاریخی باید با دقت برگزار گردد .

افغانستان یکی از موسسین سیاست عدم انسلاک است و سهم آن در اظهار و موفقیت سیاست عدم انسلاک فوق العاده قدر میشود. اوضاع بین المللی با وجود بعضی نتایج مثبت سیاست تخفیف تشنجات بین المللی هنوز هم پیچیده پراز تضادهای و آکنده از خطرات است .

حفظ نقاط داغ بحران در شرق میانه و مشتعل ساختن نقاط جدید در افریقای جنوبی تحکیم موجودیت نظامی قدرتهای بزرگ و موجودیت آنها در منطقه بحرهند تشنچ در اطراف صحرای غربی اراده مسابقات تسلیحاتی تشدید تهداب و فشار هاعلیه نهضت عدم انسلاک بطور عموم و علیه کشور های منفرد به طور خاص حملات بر ملل متحد همه اینها شرایطی را که در آن پنجمین کنفرانس عالی

راجع به انکشاف اقتصادی اهمیت خاص قابل اند .

ښاغلی معاون صدراعظم اقامت مادرین جاومذاکرات پر معنی وسودمندی که انجام دادیم وخواهیم داد وآمادگی متقابلہ مارا برای دوام ابراز مساعی به سعی انکشاف همکاری همه جانبه بین دوکشور غیرمنسک ما مجدداً تأیید میکند .

درخاتمه اجازه دهید جام خودرابه صحت وطول عمرښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم جمهوریت افغانستان به صحت شما وخانم محترمه تان وهمکاران شمابخاطر رفاه وسعادت عموم مردم دوست افغانستان ونیزبرای همکاری ودوستی بین کشور های

ما بلند کتم .

ښاغلی مینیچ از کابل عزیمت کرد :

ښاغلی میلوش مینیچ معاون صدراعظم فدرال ووزیر امور خارجه جمهوریت فدرالی سوسیالیستی یوگوسلاوی که بدعوت ښاغلی سیدعبدالله معاون دوم صدارت عظمی ووزیر مالیه برای یک مسافرت رسمی ازافغانستان بکابل آمده بود ۳۰ حمل ازکابل عزیمت کرد. قبل ازعزیمت الیوم مناظر مسافرت معاون صدراعظم فدرال ووزیرامورخارجه یوگوسلاویا ومیرمن مینیچ که توسط ریاست آژانسباختر تهیه گردیده بود ازطرف ښاغلی سیدعبدالله به ښاغلی مینیچ اهدا شد .

اعلامیه مشترک افغانستان ویوگوسلاویا

ښاغلی محمد داؤد ، ښاغلی مینیچ را برای ملاقات پذیرفته وبایشان صحبت دوستانه بعمل آوردند .

ښاغلی مینیچ پیام دو ستانه جلالتمآب مارشال جوزف بروز تیتو ر رئیس جمهور یوگوسلاویا را برای یک مسافرت دوستانه به یوگوسلاویا بحضور ښاغلی رئیس دولت وصدراعظم افغانستان تقدیم کرد .

ښاغلی محمدداؤد ضمن تشکر ازین دعوت دوستانه ازښاغلی معاون صدراعظم فدرال ووزیر امور خارجه یوگوسلاویا خواهش کردند تمنیات نیک شان رابه جلالتمآب مارشال تیتو اظهار نمایند .

مذاکرات رسمی بین هیأت های دو کشور

این اعلامیه درختم مسافرت ښاغلی میلوش مینیچ معاون صدراعظم فدرال ووزیر امور خارجه جمهوریت فدرالی سوسیالیستی یوگوسلاویا ازجمهوریت افغانستان بتاریخ ۳۱ حمل ۱۳۵۵ درکابل وبلگراد صادر شده است .

ښابدعوت ښاغلی سیدعبدالله معاون دوم صدارت اعظمی و وزیر مالیه جمهوریت افغانستان ښاغلی میلوش مینیچ معاون صدراعظم فدرال ووزیر امورخارجه جمهوریت فدرالی سوسیالیستی یوگوسلاویا از تاریخ ۲۹تا ۳۱ حمل ۱۳۵۵ مطابق به ۱۸ تا ۲۰ اپریل ۱۹۷۶ ازجمهوریت افغانستان بازوید رسمی ودوستانه بعمل آورد .

مسافرت ها

برای حل مسایل عمده روابط بین المللی سهم داشته باشند .

هنگام بحث بر موضوعات مربوط به کشور های غیرمنسلك مخصوصاً ترتیبات کنفرانس آینده این کشور هادركولمبو طرفین ضرورت تقویه بیشتر، وحدت تساند وقابلیت کشور های غیرمنسلك وهمچنان حفظ وتحکیم اصالت وروحیه حقیقی این نهضت متکی برپرنسب های اساسی آنرا یکباردیگر تاکید کردند .

طرفین ازپیشرفتی که درراه ترتیب مقدمات کنفرانس کولمبو ازطریق تماس های چندین جانبه درو جانبه بین کشور های غیر منسلك حاصل گردیده اظهار رضائیت کرده ضرورت ترتیبات مزید راباسهمگیری فعال همه کشور های غیرمنسلك خاطر نشان ساختند .

ایشان اعتقاد واعتماد کامل خودرابر اینکه نهضت عدم انسلاک ونتایج کنفرانس های آن درجستجوی راه های حل عادلانه مثبت برای معضلات عمده بین المللی خاصتاً پروبلمهای اقتصادی وبوجودآمدن يك نظام جدیداقتصادی متکی برتساوی حقوق وعدالت نقش ارزنده ومهمی دارد خاطر نشان ساختند .

جانبین مخصوصاً ضرورت تطبیق مؤثر فیصله های جلسات خاص ششم وهفتم مجمع عمومی ملل متحد وفیصله های سایر مجالس بین المللی رادر مورد تاسیس يك نظام اقتصادی بین المللی جدید یادآور شدند .

ایشان فعالیت هاوتنایج حاصله ازکنفرانس وزراء گروپ ۷۷ کشور های درراه انکشاف منقده مانیلارا ارزیابی مثبت نموده وضرورت

به تاریخ دو شنبه ۳۰ حمل ۱۳۵۵-۱۹ اپریل ۱۹۷۶ دروزارت امور خارجه صورت گرفت، درین مذاکرات ریاست هیأت افغانی رابناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه وریاست هیأت یوگوسلاویا رابناغلی مینیچ معاون صدراعظم فدرال ووزیر امور خارجه یوگوسلاویا بصدده داشتند .

این مذاکرات وتبادل افکار بین طرفین درفضای دوستی نزدیک وصمیمیت کامل که ممیزه روابط دوکشور غیر منسلك ومعرف تفاهم کامل وتوافق یاتشابه وسیع نظریات ایشان روی مسایل عمده موجوده بین المللی میباشد صورت گرفت .

هنگام بحث برروابط وهمکاریهای دو جانبه افغانستان ویوگوسلاویا طرفین يك باردیگر مندرجات اعلامیه مطبوعاتی مورخ چهار جدی ۱۳۵۲ مطابق به ۱۴ دسمبر ۱۹۷۳ منتشره در کابل واعلامیه مورخه ۲۳ جوزای ۱۳۵۴ مطابق به ۱۳ جون ۱۹۷۵ منتشره دربلغراد خود را درمورد توسعه مزید همکاری های دو کشور درساحات مختلف خاصتاً در ساحه اقتصادی تاند کردند .

طرفین با رضایت خاطر نشان کسردند تغییرات مثبتی که درجهان واقع شده نتیجه نفوذ روزافزون پالیسی عدم انسلاک میباشد. هرودو جانب اظهار عقیده کردند برای آنکه دیتانت یک پدیده ثابت درانکشاف روابط بین المللی باشد لازم است تاریتانت همه مناطق جهان رادر برگیرد وبه شکل عملیه درآید که درآن همه کشور هابراساس مساوات

مسافرت ها

نوازی های صمیمانه پی که هنگام اقامت ایشان در افغانستان بعمل آمده به حکومت و مردم افغانستان اظهار نمود .

معاون صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه یوگوسلاویا از یناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه و یناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه جمهوریت افغانستان دعوت نمود تا از جمهوریت سو سیالیستی فدرال یوگوسلاویا بازدید بعمل آوردند این دعوت بامسرت پذیرفته شد و تاریخ آن بعداً از طریق دیپلماتیک تعیین خواهد شد .

فعالیت منسجم تر کشور های غیر منسلک و ستایر کشور های درراه انکشاف رادر مجالس آینده بین المللی خاصاً جلسه چارم کنفرانس تجارت و انکشاف ملل متحد و کنفرانس پاریس راجع بانکشاف اقتصادی یادآور شدند .

ایشان يك باردیگر اهمیت تطبیق عاجل فیصله کنفرانس چهارم سران کشور های غیر منسلک رادر مورد تاسیس صندوق تساند برای انکشاف اقتصادی و اجتماعی کشورهای غیر منسلک تأیید کردند .

یناغلی مینیچ امتنان و تشکرات قلبی خود و همراهان خود را از پذیرایی های گرم و مهمان

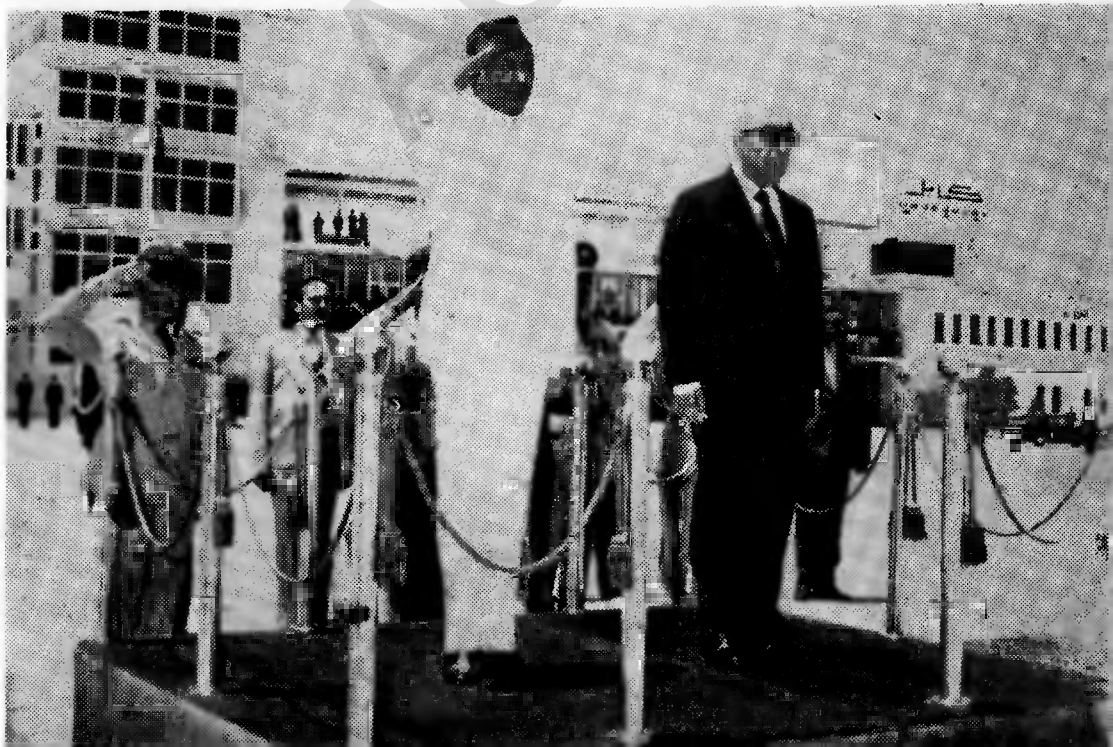
مسافرت بناغلی بو تو صدراعظم پاکستان به افغانستان

درین موقع بناغلی عبدالقدیر وزیر داخله بناغلی وحید عبدالو معین وزارت لور خارجه و وکتور میجدانس رئیس هیات مهمانداران، دوکتور غلام سخی نور زاد کابل بنارویال و بناغلی سلطان محمود غلزی رئیس عمومی هوانوردی ملکی و توریزم معیت بناغلی رئیس دولت و صدراعظم راداشتند .

همچنان بناغلی علی ارشد سفیر کبیر پاکستان در کابل و دوکتور محمد رحیم شیرزوی وزیر مختار شارژدافیر سفارت کبرای دو لست جمهوری افغانستان در اسلام آباد در نزدیک طیاره حاضر بودند .

بنابر دعوت بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی ذوالفقار علی بو تو صدراعظم پاکستان برای یک مسافرت رسمی چارروزه از افغانستان بتاريخ ۱۷ جوزا وارد کابل گردید و در میدان هوایی بین المللی از طرف رهبر انقلاب بناغلی محمد داؤد پذیرایی گردیدند. طیاره حامل بناغلی ذوالفقار علی بو تو صدراعظم پاکستان و هیات همراهانش در حوالی ساعت ۱۱ قبل از ظهر ۱۷ جوزا به میدان هوایی بین المللی کابل فرود آمد و در نزدیک طیاره بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مهمان شانرا خیر مقدم گفتند .

رهبر انقلاب بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم و مهمان شان بناغلی ذوالفقار علی بو تو صدراعظم پاکستان هنگامیکه مراتب احترام و سلام گارد تشریفات را قبول می فرمایند.

مسافرت ها

تقديم کردند .
سپس زعيم ملی ماومهان شان بناغلی صدر اعظم پاکستان جانب صفوف مستقبلين رفته بادوكتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی، بناغلی سيد عبدالاله معاون دوم صدارت و وزير ماليه ، بعضی از اعضای کابينه و کميته مرکزی ، جنرالهای اردوی جمهوری رؤسای کورزیپلوماتيك و اعضای سفارت کبری پاکستان مقیم کابل مضافه و احوال پرسى نمودند .

بعد از مراسم میدان هوایی بناغلی محمد داؤد و بناغلی ذوالفقار علی بوتو توسط موتر مخصوص در حلیکه دسته ای از موتر سائیکل سواران آنرا بدرقه میکرد و همسپار اقامتگاه مهمانان پاکستانی شدند .

بعد از آنکه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم ذوات معینی شان را به صدر اعظم پاکستان و همچنان صدر اعظم پاکستان هیات همراهانش را به مؤسس جمهوریت معرفی کردند، بناغلی رئیس دولت و صدراعظم و مهمان شان جانب گارد تشریفاتی رفته و بر محل مخصوص قرار گرفتند .

درین وقت موزیک سرود ملی جمهوری پاکستان و سرود ملی جمهوری افغانستان را نواخت و گارد تشریفاتی مراتب احترام را بجا آورد بناغلی رئیس دولت و صدراعظم و بناغلی صدر اعظم پاکستان مراتب احترام گارد تشریفاتی را قبول و آنرا معاینه کردند .

درین وقت یکده اطفال به نمایندگی از شهربان کابل دسته های گل به بناغلی بوتو

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم هنگا میکه با بناغلی

ذوالفقار علی بوتو صدر اعظم پاکستان در قصر گلخانه ملاقات می نمایند .

د افغانستان گانې

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
و صدراعظم ساعت ۸ شب ۱۸ جوزا ضيافتی
بافتخار ښاغلي ذوالفقار علي بوتو صدراعظم
پاکستان درتالار پذيرايی های وزارت امور
خارجه ترتيب شده بود .

درين دعوت ښاغلي محمد نعيم، دوكتور
محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی
ښاغلي سيد عبدالاله معاون دوم صدارت و وزير
ماليه، بعضی از اعضای کابينه و کمیته مرکزی
عده از جنرال ها و مامورين عالیترتبه دولتی
رؤسای کوردیپلو ماتیک مقيم کابل، بعضی
از همراهان ښاغلي صدراعظم پاکستان سفیر
کبير و بعضی از اعضای سفارت کبرای آنکشور
اشترک ورزیده بودند .

ضمن این ضيافت کنسرتی نیز از طرف
هنرمندان رادیو افغانستان اجرا شد .

ښاغلي رئيس دولت و صدراعظم مهمان
شانرا تا اقامتگاه همراهی نموده و پس از صرف
قهوه با ایشان به قصر ریاست جمهوری
مراجعت کردند .

در جمله هیأت همراهان ښاغلي ذوالفقار
علي بوتو صدراعظم پاکستان عزیز احمد وزیر
دولت در امور دفاع و خارجه ، ښاغلي
محمویوسف بچ معاون مخصوص صدراعظم
ښاغلي آغاشاهی سکرتر دروزارت امورخارجه
و ښاغلي اس شهنواز سکرتر دروزارت خارجه
پاکستان و ښاغلي ام اسماعیل رئیس تشریفات
شامل بودند .

ښاغلي ذوالفقار علي بوتو صدراعظم
پاکستان ساعت چهارصبر ۱۷ جوزا با ښاغلي
محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم در قصر
گلخانه ارگ جمهوری ملاقات نمودند .

ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدر اعظم و مهمان شان ښاغلي ذوالفقار علي بوتو صدر اعظم پاکستان
در ضيافتی که در تالار پذيرايی های وزارت امورخارجه ترتيب شده بود .

مسافرت ها

پاکستان و همراهانش ظهر ۱۹ جوزاد دعوئی اشتراك کردند که از طرف یناغلی غلام نقشبند دشتی والی بامیان به افتخار شان در دره آهنگران ترتیب یافته بود .

بافتخار یناغلی ذوالفقارعلی بوتو صدراعظم پاکستان ظهر ۱۸ جوزا دعوت چاشتی از طرف دوکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی درباغ تپه پغمان ترتیب شده بود .

درین ضیافت یناغلی سیدعبدالله معاون دوم صدارت وزیرمالیه ، عده ازاعضای کابینه و کمیته مرکزی و بعضی ازمامورین عالیرتبه عسکری و ملکی، همراهان یناغلی صدراعظم پاکستان سفیرکبیر و بعضی ازاعضای سفارت کبرای پاکستان مقیم کابل اشتراك داشتند .

یناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم و یناغلی ذوالفقار علی بوتو صدراعظم پاکستان ۱۸ جوزا ساعت ده نیم صبح در قصر گلخانه باهم ملاقات نموده و مذاکرات شان را دریک فضای دوستانه آغاز کردند .

قراریک خبردیگر یناغلی ذوالفقارعلی بوتو صدراعظم پاکستان برای مشاهده آثار آبدات تاریخی ولایت بامیان قبل از ظهر ۱۹ جوزا تو سبط طیاره باختر افغانه الوتنه به مرکز آن ولایت مواصلت کرد و در میدان هوایی ازطرف یناغلی غلام نقشبند دشتی والی ، مامورین دوایر مرکزی ولایت بامیان استقبال گردید .

یناغلی ذوالفقار علی بو تو صدراعظم

یناغلی ذوالفقارعلی بوتو صدراعظم پاکستان دردعوتیکه ازطرف دوکتورمحمد حسن شرق به افتخارش در تپه پغمان ترتیب شده بود

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم موقع ایراد بیانات شان در ضیافتی که به افتخار شان از طرف بناغلی بوتو صدراعظم پاکستان در هتل انتر کانٹی ننتال ترتیب شده بود.

دفاع ، بناغلی محمد یو سف بچ مشاور مخصوص صدراعظم و بناغلی آغاشاهی سکرتر در وزارت امور خارجه پاکستان شرکت داشتند. زعمای دو کشور قبل ساعت ۱۰ و نیم صبح ۲۰ جوزانیز در قصر گلخانه ملاقات و برای تقریباً دو ساعت در فضای دوستانه و صمیمانه ای مذاکره کرده بودند .

در ضیافتی که شب ۲۱ جوزا باعزاز بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم از طرف بناغلی ذوالفقار علی بوتو صدراعظم پاکستان در هتل انتر کانٹی ننتال ترتیب شده بسود بناغلی بوتو صدراعظم پاکستان گفت : که من به افغانستان مسافرت کرده ام تا مشکلی که بین دو کشور موجود است حل گردد .

آخرین دور مذاکرات بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم و بناغلی ذوالفقار علی بوتو صدراعظم پاکستان ساعت ۴ بعد از ظهر ۲۰ جوزا در قصر گلخانه ارگ جمهوری در فضای دوستانه و صمیمانه ای صورت گرفت که تا حوالی ساعت ۴ و ۶ دقیقه دوام داشت .

در این مذاکرات از طرف افغانستان دوکتور محمد حسن شوق معاون اول صدارت عظمی بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه ، بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و بناغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی آوزارت و از طرف پاکستان بناغلی عزیز احمد وزیر دولت برای امور خارجه و

مسافرت ها

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم در جواب فرمودند : در طول چند روز مسافرت بناغلی بوتو به افغانستان مذاکرات ما در یک فضای دوستانه و صمیمانه صورت گرفت و طرفین موقف همدیگر را بخوبی و حسن صورت درک نمودند و درین شکی نیست که یک اختلاف سیاسی طولانی و قدیمی بین کشور های ماموجود بوده و هست و این اختلاف سیاسی در یک یا دو مذاکره حل و فصل شده نمیتواند ولی بافضایی که با تشریف آوری جلالتمآب ذوالفقار علی بو تو به افغانستان ایجاد شده وهم در نتیجه مذاکرات دوستانه ای که طی اقامت ایشان در افغانستان بعمل آمده امیدواریم که در مذاکرات آینده این اختلاف حل گردد .

ما راجع به این مشکل تبادل افکار کردیم و مذاکراتی که در یک فضای دوستانه و صمیمانه صورت گرفت زمینه خیلی مساعدی را برای درک حقایق موضوع فراهم ساخت . بناغلی بوتو گفت : روابط بین دو کشور بهبود یافته می تواند و مذاکراتی که در آینده صورت میگیرد زمینه همکاری در ساحات مختلف را فراهم خواهد ساخت . بناغلی بوتو ضمن اظهار مسرت از اینکه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم دعوت ایشان را برای مسافرت رسمی به پاکستان پذیرفته اند اظهار داشت که این مسافرت امکانات آنرا میسر خواهد ساخت تا مذاکرات حزید بین دو طرف صورت گرفته زمینه حل مشکل بین دو کشور بیشتر فراهم گردد .

گوشه از مذاکراتی که بین هیات جمهوری افغانستان تحت ریاست بناغلی محمد داؤد و هیات جمهوری پاکستان تحت ریاست بناغلی ذوالفقار علی بوتو صدر اعظم آن کشور در قصر گلخانه ارگ جمهوری صورت

گرفت

د افغانستان کالني

به يك فيصله نهايي برسيم دروازه مذاكره
ومفاهمه همواره ازطرف ما باز خواهد بود .

ښاغلي ذوالفقار علي بو تو صدراعظم
پاکستان ساعت ده و نيم صبح ۲۱ جوزا ښاغلي
محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم ملاقات
نموده و در فضاي دوستانه وصميمانه اي
تاحوالي ساعت يك بعد از ظهر مذاكرات بعمل
آوردند .

ښاغلي ذوالفقار علي بو تو صدراعظم
پاکستان بتاريخ ۲۱ جوزا از کابل عازم کوشور
گرديد .

ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم
ښاغلي بوتو راتانزدیک طياره مشايعت نموده
وياوي بخدا حافظي کردند .

ښاغلي محمد داؤد فرمودند : به برادران
پاکستاني ماتوسط شما و همراهان تان اطمینان
میدهم که ملت افغانستان جز دوستي و برادري
ياملت پاکستان آرزوي ديگري ندارد .

ښاغلي رئيس دولت و صدراعظم اظهار
مسرت کردند از اینکه در مسافرت خود به
پاکستان بابرادران پاکستاني ملاقات و مفاهمه
خواهند نمود و گفتند آرزو مندند که اختلاف
سياسي موجوده بين دو کشور هرچه زودتر
حل و فصل گردیده مردمان مابحیث دو برادر
و دوست باهم زندگی کنند و درین موضوع
خوشبین میباشند .

ښاغلي محمد داؤد افزودند: برای اینکه
در مورد اختلاف سياسي موجوده بين دو کشور

**رهبر انقلاب ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم موقعه با
ښاغلي ذوالفقار علي بو تو صدراعظم پاکستان در ميدان هوايي بين المللي
کابل خدا حافظي می نمایند.**

د افغانستان کالني

ښاغلی ذوالفقار علی بوتو صدراعظم پاکستان
هنگامیکه طیاره حامل شان فضای افغانستان
راترک میکړیږی پیام عنوانی ښاغلی محمد داؤد
رئیس دولت و صدراعظم ضمن اظهار تشکر
از پذیرایی و مهمان نوازی گرمی که از ایشان
و همراهان شان در افغانستان بعمل آمده گفتند
شکی ندارند که مذاکرات دوستانه و مفیدی
که بین زعمای دو کشور صورت گرفته در
انکشاف دوستی و تفاهم نزدیک بین افغانستان
و پاکستان مطابق به نفع مردمان د و کشور
و منطقه سهم بزرگی خواهد داشت .

طیاره حامل ښاغلی صدراعظم پاکستان و
هیأت همراهانش دیرحوالی ساعت ۴ و ۴۰ دقیقه
۲۱ جوزا از میدان هوایی بین المللی کابل
جانب پاکستان پرواز کرد .

قبل از عزیمت الیوم مناظر مسافرت ښاغلی صدراعظم
پاکستان و هیأت همراهانش به افغانستان که توسط
ریاست آژانس باختی تمپه و ترتیب شده بود
توسط رئیس هیأت مهمانداران به ښاغلی
بوتو اهداء گردید .

اعلامیه مشترک افغانستان و پاکستان

مذاکره کردند . بعد از ظهر روز ۲۰ جوزا
زعمای دو کشور در مذاکرات خویش از طرف
هیأت های مربوطه خود همراهی شدند .

جانمین راجع به روابط دو جانبه افغانستان
و پاکستان مذاکرات و تبادل افکار صریح و
مفیدی در یک فضای دوستانه بعمل آورده و به
منظور حل اختلاف سیاسی و سایر اختلافات
شان بر اساس پنج اصل همزیستی مسالمت آمیز
و به مقصد حفظ و تقویت فضای مساعد و
دوستانه ای فعلی و باهدف رسیدن به حل
نهایی و شرافتمندانه ای این اختلافات هر دو
طرف موافقه کردند تا فعلا از پروپاگند و
تبلیغات مخاصمانه علیه یکدیگر در مطبوعات
و برود کاستهای خویش خودداری نمایند .

بناغلی ذوالفقار علی بو تو صدراعظم
پاکستان از بناغلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدراعظم افغانستان دعوت دوستانه بعمل
آوردند تا از پاکستان بازدید رسمی نمایند .

این دعوت بامسرت پذیرفته شد تاریخ
این بازدید در آینده نزدیک از طرق دیپلوماتیک
تعیین خواهد شد .

اعلامیه مشترک که درختم مسافرت بناغلی
ذوالفقار علی بو تو صدراعظم پاکستان به
افغانستان بتاريخ ۲۱ جوزا ۱۳۵۵ در کابل
و اسلام آباد نشر شده است .

نظر بدعوت بناغلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدراعظم جمهوریت افغانستان بناغلی
ذوالفقار علی بو تو صدراعظم جمهوریت
اسلامی پاکستان از تاریخ ۱۷ تا ۲۱ جوزای
۱۳۵۵ از افغانستان بازدید رسمی بعمل آورد .
درین مسافرت بناغلی عزیز احمد وزیر
دولت برای امور دفاع و خارجه ، بناغلی
محمد یوسف بچ مشاور مخصوص صدراعظم
بناغلی آغاشاهی سکرتری دروزارت امور خارجه
و بناغلی شهنواز سکرتری دروزارت امور
خارجه با بناغلی صدراعظم پاکستان همراه
بودند .

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
و بناغلی ذوالفقار علی بو تو صدراعظم پاکستان
بتاریخ ۱۷-۱۸-۲۰- و ۲۱ جوزای ۱۳۵۵ در
قصر گلخانه باهم ملاقات و در فضای دوستانه یی

مسافرت شاغلی کارل مارش وزیر دولت در وزارت خارجه جمهوريت اتحادی آلمان به افغانستان

شاغلی رئیس دولت و صدراعظم شاغلی کارل مارش رابتاریخ ۳۰ جوزا برای ملاقات در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

شاغلی کارل مارش وزیر دولت در وزارت امور خارجه جمهوريت اتحادی آلمان ساعت چهارونیم عصر روز ۲۹ جوزا با شاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه ملاقات تعارفی بعمل آورد .

وزیردولت دروزارت امور خارجه اتحادی آلمان شام ۲۹ جوزادر ضیافتی اشتراک نمود، که از طرف شاغلی وحید عبدالله بافتخارش

شاغلی کارل مارش وزیر دولت دروزارت امورخارجه جمهوريت اتحادی آلمان بنا بر دعوت شاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه برای يك مسافرت رسمی ودوستانه از افغانستان روز ۲۹ جوزا وارد کابل گردید . در میدان هوایی بین المللی کابل شاغلی وحیدعبدالله، شاغلی کارل مارش راخیرمقدم گفت .

دراین مسافرت میرمن مارش نیزبشاغلی وزیردولت دروزارت امور خارجه آلمان همراه بود .

شاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امورخارجه هنگامیکه شاغلی کارل مارش وزیر دولت دروزارت امور خارجه جمهوريت اتحادی آلمان رادرمیدان هوایی بین المللی کابل خیر مقدم میگوید .

۱۳۵۵ر۳ر۲۹

بناغلی کارل مارش وزیر دولت در امور خارجه جمهوریت اتحادی آلمان در ضیافتی که به افتخار وی از طرف بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه ترتیب شده بود .

دیوزارت امور خارجه ترتیب گردیده بود . درین دعوت بعضی از اعضای کابینه ، عده ازاراکین وزارت امور خارجه ، سفیر کبیر جمهوریت عربی مصر مقیم کابل ، شیخ السفراء سفیر کبیر و بعضی از اعضای سفارت کبرای جمهوریت اتحادی آلمان و هیأت همراهان بناغلی مارش اشتراک داشتند .

ضمن این ضیافت بیانیه هایی بین بناغلی وحید عبدالله و بناغلی مارش پیرامون روابط دوستانه بین دولت جمهوری افغانستان و جمهوریت اتحادی آلمان تعاطی شد .

بناغلی کارل مارش حین اقامتش در افغانستان با مقامات افغانی مذاکراتی انجام دادند . طی مذاکرات که در یک فضای دوستانه و تفاهم بین بناغلی مارش و معین سیاسی وزارت امور خارجه صورت گرفت روی موضوعات مورد علاقه دو کشور بشمول روابط و همکاری های دوجانبه اوضاع منطقه و مسایل عمده بین المللی تبادل افکار مفصل و سودمند بعمل آمد .

همچنان وزیر دولت در امور خارجه جمهوریت اتحادی آلمان بانباغلی علی احمد خرم وزیر بلان ملاقات نموده و راجع به پروژ هاییکه در چوکات همکاری های اقتصادی جمهوریت اتحادی آلمان تمویل میگردد و همچنان رفع بعضی موانع و مشکلات در تسریع امور پروژه ها و اسپهگیری آنکشور در یکمده پروژه های انکشافی دیگر مذاکره و تبادل افکار کرد .

سماقت اندراگاندي صدر اعظم هند

در افغانستان

بنا بدعوت مؤسس جمهوريت ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدر اعظم هند برای يك مسافرت رسمي و دوستانه از افغانستان بتاريخ ۱۳ سرطان وارد كابل گرديد و از ښاغلي رئيس دولت و صدر اعظم با حراست استقبال گرديدند.

طياره حامل ميرمن اندراگاندي صدر اعظم هند و همراهان شان در حوالي ساعت شش عصر به ميدان هوايي بين المللي كابل فرود آمد.

رهبر انقلاب ښاغلي محمد داؤد در نزد يك طياره مهمان عاليقدر شان ميرمن اندراگاندي راخير مقدم گفته و زواتي راکه با ایشان همراه بودند به صدر اعظم هند معرفي کردند.

مقابلتا ميرمن اندراگاندي هيات همراهان شان را به رهبر ملي ما معرفي نمودند.

در جمله هيات همراهان ميرمن اندراگاندي صدر اعظم هند ذوات آتي شامل بودند ښاغلي مير قاسم وزير دولت، پروفيسر پي.ان. دلر سكرتر صدر اعظم، ښاغلي جي.اس. ميتا سكرتر دروزارت خارجه، ښاغلي اچواي شاردا پراساد مشاور اطلاعات صدر اعظم، ښاغلي كي.ال. دلال سكرتر در وزارت امور خارجه ښاغلي اي. دامو داران جاينت سكرتري در وزارت امور خارجه، ښاغلي داکتر اي. پي. سنگه جاينت سكرتري در وزارت امور خارجه.

همچنان يك هيات مطبوعاتي متشکل از روزنامه نگاران و عکاسان هندي با ميرمن اندراگاندي صدر اعظم هند همراه بودند.

ميرمن اندراگاندي صدر اعظم هند ساعت هفت و پنجاه دقيقه روز ۱۳ سرطان با ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدر اعظم در قصر گلخانه ارگ جمهوري ملاقات نمودند.

ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدر اعظم با افتخار ميرمن اندراگاندي صدر اعظم هند ساعت هشت و نيم شام ۱۳ سرطان در تالار پذيرايي هاي وزارت امور خارجه دعوتي ترتيب دادند در اين دعوت محترم سه ميرمن زينب داؤد خانم ښاغلي رئيس دولت و صدر اعظم نيز اشتراك نموده بودند.

همچنين دكتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت، ښاغلي سيد عبدالاله معاون دوم صدارت و وزير ماليه، اعضاي کابينه و کمیته مرکزي عده از جنرالها و مامورين عالي مرتبه ملکی با خانم هاي شان هيات همراهان ميرمن اندراگاندي روساي کورديلو ما تيك مقيم کابل، با خانم هاي شان ښاغلي عبدالرحمن پژواک سفير کبير دولت جمهوري افغانستان در دهلي جديد و ښاغلي سنگه سفير کبير هند مقيم کابل درين دعوت اشتراك داشتند.

ضمن اين ضيافت بيانيه هايي بين ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدر اعظم و ميرمن اندراگاندي صدر اعظم هند تعاطي گرديد.

پیکار با استعمار دست بهم دادند و تاحصول استقلال کامل یکدیگر را پشتیبانی کردند. طبیعی بوده که بعد از ختم سلطه استعمار همکاری و دوستی بین افغانستان مستقل و هند آزاد دوام میگرد شباهت پروپلم های اقتصادی و اجتماعی و آرزوی مشترک ما برای حل آن و پیروی ما از نهضت عدم انسلک مو جب استحکام مزید دوستی و توسعه ساحه همکاری بین ما گردید.

بازضایت مشاهده میکنیم که روابط دوستی و همکاری های جامع بین افغانستان و هند به نفع مردمان دو کشور و به نفع صلح و امنیت در منطقه و در جهان توسعه یافته نتایج مثمر میدهد این دوستی و همکاری که بعد از استقرار نظام جمهوریت در افغانستان به سطح نوینی ارتقا یافت به مردمان ماموقع داده است تا از تجارب و معاونت های یکدیگر در ساحت مختلف انکشاف اقتصادی و اجتماعی استفا ده کرده در راه اعمار یک زندگی نوین مرفه برای امروز و نسل های آینده مجاهدت ورزند.

هنگام مسافرت دوستانه ای خود به کشور زیبای شمدار سال گذشته به نیکویی مشاهده کردم که مردم زحمت کش و پرنیروی هند تحت زعامت مدبر و منوری که جلالتمآب شمدار راس آن قرار داری در راه اعمار یک حیات آبرومند و مرفه مشغول پیکار عظیمی میباشند. ملت هند امروز هدفی را که جلالتمآب شما و همکاران تان بر اساس یک سیاست و پروگرام واقعینا نهو معقول مطابق به منافع عالیه جامعه هند ی درپیش گرفته اید با جدیت زاید الو صفی موفقانه تعقیب مینمایند.

متن بیانیهٔ بناغلی رئیس دولت و صدر اعظم در ضیافت شام ۱۲ سرطان •
جلالتما ب صدر اعظم :
جلالتما بان :
حاضرین محترم •

برای من جای مسرت است که امشب یکبار دیگر ورود جلالتمآب شما و همراهان محترم تان را به افغانستان خیر مقدم گفته و از شما درین محفلی که به مناسبت دوستی و نزدیکی صمیمانه بین افغانستان و هند به اعزاز شما تر تیب یافته استقبال مینمایم.

مسافرت فعلی شما به افغانستان خا طره مسافرتی را که در سال ۱۹۵۹ ب پذیر نامدار تان زعیم بزرگ هند جواهر لال نهرو به کابل کرده بودید تازه میسازد که نتایج مثبت و مؤثر آن در تحکیم و توسعه علایق و همکاری بیسن افغانستان و هند قابل یادآوری خاص میباشد. دوستی افغانستان و هند یک پدیده جدید نبوده و زاده اقتضا آن زمان نیست این دوستی قرن ها قبل از تجاوز استعمار به این منطقه بین کشورهای ما و مردمان ما وجود داشت • نهضت های عظیم فکری تمدن های درخشان را از یک سر زمین به سرزمین دیگر بخش کرده موجب تبادل دلات علمی فرهنگی تجارتنی و غیره ممد سعی ما برای پیشرفت و رفاه جوامع ما گردیده استعمار و تأثیرات شوم آن سیر ترقی و انکشاف را در کشور های مامتوقف ساخت و ملت های مام مجبور شدند همه مساعی و مسنابع خویش را در راه نجات از این بلیه عظیم بکارانند زاندا ما استعمار موفق نشد بین ملت های افغان و هند جدا یی افکند بر عکس مردمان کشور های مادر را •

مسافرت ها

مردم افغانستان مساعی خستگی نا پذیر
شمارا برای خدمت گذاری واقعی برای مردم
و کشور تان به نظر تقدیر و تحسین نگر بسته
برای ملت دوست هند تحت رهبری مدبرانه
شما توفیق و پیروزی روز افزون را آرزو
می نمایند.

یقین دارم که جلالآب شما و همراهان
گرامی تان طی این مسافرت دوستانه به کشور
ماملاحظه خواهند کرد که مردم وطن پرست و کار
دوست افغانستان نیز از زمان تاسیس نظام
جمهوریت در افغانستان مشغول اعمار یک
زندگی نوینی می باشند که متضمن رفاه و
سعادت امروز و فردای کشور باشد.

طرح پلان هفت ساله انکشاف اقتصاد
اجتماعی کشور که بعد از ارزیابی دقیق
اوضاع موجوده و تثبیت امکانات و منابع
دست داشته و مطالعه احتیاجات و تعیین
اولیت حاصلورت گرفت به ماموق داده است
که از آغاز سال ۱۳۵۵ بمقصد پیروزی اساس
مستحکم و معقول انکشاف و بهبود همه ساحات
زندگی مردم خویش به تطبیق آن شروع
نمائیم .

یک سلسله اصلاحات بنیادی که بغرض
حفظ منافع عامه و فراهم آوری شرایط مساعه
ترقی و انکشاف عادلانه و متوازن بعمل آمده
زمینه عملی شدن موفقانه پلان را میسر خواهد
ساخت .

جلالآب محترم :

افغانستان بحیث یکی از بانیان نهضت عدم
انسلک از این سیاست پیروی همیشگی و

صادقانه نموده سیاست خارجی خویش را بر
اصول بیطرفی فعال و قضاوت آزاد در مسایل
بین المللی دوستی و همکاری متمرکز و مثبت با همه
کشور های صلحدوست و عدم شمول در دسته
بندیهای نظامی و ستیاسی بنانهاده است و این
طریق را در جهان آشفته امروز بهترین وسیله
حفظ آرامش و استقرار صلح و امنیت در منطقه
و جهان تشخیص داده عقیده دارد که کشورهای
جهان خاصتا کشور های در راه انکشاف برای
رفع پسمانی های گذشته و ایجاد شرایط
مساعه انکشاف موزون و معقول اقتصادی و
اجتماعی از همه بیشتر به صلح و آرامش
ضرورت دارند .

جمهوریت افغانستان در همه فعالیت های
مربوط به تشکیل کنفرانس پنجم سران کشور
های غیر منسلک سهم مثبت و فعالی گرفته و در
کنفرانس کولمبو با علاقمندی زیاد اشتراک
خواهد کرد .

نهضت عدم انسلک در روابط بین المللی
امروزی نقش اعمار کننده و قاطعی داشته
اهمیت و مؤثریت آن روز بروز بیشتر و بهتر
شناخته میشود .

این کشور هانه تنها در ساحه مسایل
سیاسی بلکه در سایر ساحات خاصتا در
ساحه مسایل اقتصادی نیز نظریات و
پیشنهادات واقعبینانه ای ابراز داشته اند که
بهترین اساس حل معضلات موجوده
می باشند .

در موضوع شرق میانه جمهوریت افغانستان

توسعه داده تزئید نمایند این گونه همکاری ها میتواند در بسا ساحت موجب پیشرفت آنها گردیده ایشان را متکی بخود سازد .

جلالتماپ صدر اعظم :

گرچه مدت اقامت شمادر وطن ماکو تـسـاه می باشد اما یقن دارم گرمی و صمیمیت افغانها در استقبال از شما و همراهان محترم تا ن نشان میدهد که از شما در کشور خود بحیث دوستان نزدیک و صمیمی خویش پند یرایی کرده و مطابق به سنت عنعنوی افغانها هر گونه مهمان نوازی را تقدیم مینما یند.

در خلال این مسافرت کوتاه موقع میسر خواهد گردید که با شما راجع به همه مسایل مورد علاقه دو کشور مذاکره و تبادل افکار بعمل آوریم .

یقین کامل دارم که این مذاکرات و تبادل نظر به تعقیب مذاکرات بسیار سودمند و رضایت بخش سال گذشته مادر دهلی جدید گام مهم و مثمر دیگری در راه تقویت و توسعه علایق دوستی و همکاری های جامع بین افغانستان و هند خواهد بود .

همچنان اطمینان و ائسق دارم که مذاکرات کابل برای حفظ ثبات و امنیت و تامین کامیابی انکشاف مثبتی که اخیرا در منطقه روی داده است مثمر ثابت خواهد شد زیرا هدف سیاست های افغانستان و هند دوستی و همکاری بین این دو کشور جز استقرار استحکام صلح و امنیت در منطقه و جهان و ایجاد و توسعه تفاهم و تامین شرایط مساعدی برای رفاه و سعادت مردمان آن از طریق همکاری در ساحت

همیشه این عقیده را سخ خویش را اظهار کرده است که تازمانیکه همه خاکهای اشغال شده اعراب در سال ۱۹۶۷ از طرف قوای متجاوز اسرائیل تخلیه نگردیده و مردم عرب فلسطین به حقوق مشروع خویش بشمول حق تاسیس یک وطن ملی نایل نگردند صلح واقعی و دایمی درین منطقه بوجود آمده نمیتواند حکومت افغانستان از اوضاع آشفته لبنان و تلفات هولناک جانی و خسارات عظیم مالی در آنکشور بی نهایت نگران متاسف بوده و آرزو مند است برادران لبنانی ما بزودی موافق به حل اختلافات خود گردند .

روابط اقتصادی و تجارتي موجوده در جهان که بقایای عصر سپری شده و علایق و ترتیبات کهنه و فرسوده ای می باشد بهیچوجه جواب گوی احتیاجات و اقتضات عصر حاضر شده نمیتواند .

مباحثات جلسات خاص ششم و هفتم مجمع عمومی ملل متحد و مذاکرات محدود کنفرانس پاریس و جلسه چهارم کنفرانس تجارت و انکشاف ملل متحد در نایرو بی به نیکویی نشان داده است که یک نظام جدید اقتصادی جهانی متکی برواقعیت های عصر و مساوات و عدالت باید بصورت عاجل بمیان آید . این نظام باید حقوق و احتیاجات همه را کاملا در نظر گرفته روابط اقتصادی و تجارتي دسته های مختلف کشور هارا بادر نظر داشت درجه رشد هر یک عیار نماید .

باید کشور های درحال انکشاف همکاری ها و روابط اقتصادی و تجارتي بین خود را نیز

سافرت ها

افغانستان ازانمايندگي ميکنند همراهِ خود آورده ام.

ما مثل دو دوست قديمي و آزموده با هم ملاقات ميکنيم مردم دو مملکت ما از آغاز تاريخ داراي روابط نزديکي بوده اند. در آغاز قرن جاري هردوي ما بنا به مقاومت در مقابل غلبه خار جيان دوباره باهم نزديک يک شد يم.

استقلال هند طليعه دوستي عميق بين دو مملکت پرغرور و داراي حاکميت محسوب ميشود و بعد ازاينکه پريزيدينت داؤد سه سال پيش زمام امور را بدست گرفت اين علاق دوستي و مؤدت ديرينه گرمتر و عميقتر گرديد ماهدقهاي مشترکي داريم مساعي ما نيز مشابه همدیگر اند ما مصروف نجات دادن مردم خود از پنجه فقر مي باشيم و ميخواهيم تاثيرات سوء تغافل چندين قرن را مدام واکنيم ما ميخواهيم ملتهاي ما از منافع علوم و تکنالوژي جديد برخوردار باشند بدون اينکه لطمه اي به اساسات معنوي آنها که طی قرون گذشته موجب استحکام و تقويه آنها بوده وارد شود.

انکشاف مملکت معنای آن را دارد که استعداد هاي نهفته را کشف کنيم آنها را تربيه کنيم و منابع طبيعي خود را تفحص نموده مهارکنيم به طوریکه پدرم اکثر اوقات ميگفت کشور فقط بمعنای خاک نيست بلکه به معنای مردم آن سرزمين مي باشد انکشاف منابع بشري کشور اولين قدمي بسوی مدرنيزه کردن آن بشمار مي آيد کارخانه ها را مي توان با کمک و رهنمايي خارجي احداث کرد اما پيشرفت

مختلف چيز ديگري نيست.

در اينجا لازم ميدانم تذکر دهم که همکاري هاي بي شائبه حکومت هند برای سبهمگيري دريکمه پروژه هاي انکشافي افغانستان مورد تقدير صميمانه حکومت و مسرد م افغانستان مي باشد.

آرزو مندم که مدت اقامت شمادر کشور ما خوش گشته و درين فرصت کوتاه موقع بيايد که با جنبه هاي مختلف زندگي مردم افغانستان آشنائي بيشتري حاصل فرمائيد.

از حاضرين محترم خواهش ميکنم چاه هاي خود را با من يکجا بلندکنند.

به صحت و موافقت هميشگي جلالتماب ميرمن اندراگاندی صدر اعظم کشور دوست هند به سعادت و رفاه روز افزون ملت دوست هند.

به دوستي و همکاري هاي مثر بين افغانستان و هند به صلح و ثبات هميشگي در منطقه و در جهان.

متن بيانيه ميرمن اندراگاندی صدر اعظم هند در ضيافت شام ۱۲ سرطان :

جلالتماب پريزيدينت داؤد :

زعمای گرام حکومت افغانستان سفرای گبار خانها و آقايان :

برای من باعث مسرت است که بازديگر به افغانستان مي آيم از استقبال گرم و صميمانه اي که شما و مردم کابل از من و هيأت من بعمل آورديد بسيار سپاسگذارم.

من بهترين تمنيات و درود گرم مردم هند را براي جمهوريت افغانستان و براي پريزيدينت داؤد زعيم برجسته اي که روح استقلال

حيوانات غذايي ماشين آلات صنعتي کود و نفت متحمل شده اند اين عوامل مساعي مارا عقب زدند و حالاست که از اثر آن بتدریج بهبود می یابیم عنصر سوم و مهم عبارتست از صلح در همسایگی در ظرف بیست و پنج سال گذشته هند متحمل بارچندین حمله شده است اضافه بران عوامل مخالف بطور مداوم مورد تشویق خارجی قرار گرفته اند.

شرط چارم انکشاف که دارای اهمیت مساوی می باشد عبارتست از احساس مشترک مقاصد متاسفانه در هند احزاب و دسته های موجود بوده است که از ایجاد مواضع درکار تولیدی و حکومتی ایبنداشته اند و باین وسیله در مشکلات مردم افزوده اند آرزو برای رسیدن به اقتدار همیشه ائتلاف عجیبی بین مرتجعین و عناصر مذهبی دارای عوامل سیاسی افراطی بوجود آورده است بدبختانه این چنین ائتلاف از حمایت بعضی عناصر خارجی برخوردار می باشد ما نه فقط برای حفظ و تامین راه های منتخبه اقتصادی خود اقدام کردیم بلکه برای اتحاد و تمامیت دیمو کراتیک مملکت دست بکار شدیم.

ملتی چون هند که از چندین فرق دینی و لسانی مشتمل است باید همیشه مواظب باشد که هر یکی از گروه های مشتمله از عدالت و رفتار مساویانه برخوردار باشند. هند همیشه کوشش کرده است اتحاد داخلی و استحکام اقتصادی را مضبوط تر و دو سستی و همکاری را با دیگران وسیعتر و عمیقتر سازد افغانستان و هند به اصول همزیستی عقیده

واقعی و استحکام تنها در صورتی بدست می آید که ملت تکنالوژی و استعداد اداری را از خود تشکیل دهد.

این کاریست که مادر هند انجام داده ایم همینکه استقلال بدست آوردیم ما به اضافه پروژه های بزرگ آبیاری و صنایع اساسی به تاسیس موسساتی برای تحقیقات عالی علمی و تربیه افراد پرداختیم اکنون که مدت تقریباً بیست و پنج سال از آن میگذرد ما دارای ساینس دانان و مهندسان دیزاین سازی می باشیم که میتوانند پیچیده ترین چلنج های فنی را ولو اینکه در زمینه تولید مدرن ترین ابزار ماشینی باشد و یادراحدات مراکز برق اتمی بااطمینان بعهده گیرند بسیاری از اعضای فامیل ملل افریقایی و آسیایی ذخیره انجنیران مارا که در سراسر جهان بعد از ایالات متحده امریکا و اتحاد شوروی حایز مقام سوم می باشد مورد استفاده قرار داده اند.

پیشرفت آرام انکشاف اقتصادی منوط به بعضی شرایطی است از همه اولتر آفات آسمانی همه مارا تحت تاثیر قرار میدهد ما مراتب همدردی را به مردم افغانستان که چند ماه پیش در اثر زلزله و سیل صدماتی دیده اند ابراز داشته ایم درده گذشته و اخیراً در دو سال پیهم مادر هند باقطنی شدیدی دچار شدیم و تمام انرژی ما برای تغذیه مردم متمرکز گردید دوم اینکه ما نمیتوانیم از تاثیرات سوء بحرانی غیر منتظره در ساحه اقتصادی بین المللی فرار کنیم در سال های اخیر تمام ملل رو با انکشاف بارهای فوق العاده رابنا به افزایش سریع نرخهای بین المللی

تازه امید تکمیل آرزوها را بر روی مر دم بکشاید .

ما کوششهای شما را با دیدهٔ تحسین مینگریم میخواهم با شما اطمینان دهم که هند همانطوریکه بعد از کسب استقلال همواره باشما بوده درین مساعی شما نیز همراه خواهد بود.

روابط ماچندین قرن سابقه دارد مجسمه بودای مقدس بعبث شاهد مراحل ابتدایی ارتباطات مادر بامیان قدعلم کرده است موزه ملی شما دارای آثار است که از روابط برادرانه در میان هنرمندان دو مملکت آن عصر حکایت می کنند همچنین هستند صوفیان و مردان خدا که مردم دو مملکت ما آنها را محترم میشمارند بر ای مردم هند نام کابل بادوستی ومیوه شیرین مترادف است دعایمکنیم دوستی ما همیشه مشمر به ثمر باشد.

اجازه بدهید از جلالتمآب گرامی برای کلمات خوبی که نسبت به من و پدرم اظهار فرمودید تشکر کنم .

جلالتمآبان ، خانمها وآقایان از شما خواهش میکنم جامهای خود را به دعای سلامتی حضرت پریرز یدنت داود و برای کامگاری مساعی اش در راه اعمار افغانستان خوشحال و سعادتمند بردارید .

همچنان دورا اول مذاکرات بشاعلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ومیرمن اندرا گاندی صدراعظم هند که بیش از سه ساعت طول کشید ساعت ۹ ونیم صبح روز ۱۴ سرطان در قصر گلخانه ارگ جمهوری صورت گرفت .

دارند مابحیث اعضای امعه غیر منسلک از انسلاک های انحصاری اجتناب داشته ایم و به هیچ کمپ متعلق نیستیم در میان دو کشور ماختلافاتی وجود ندارد اختلافات در میان همسایگان چیز غیر عادی نیست اما تجربهٔ ما نشان داده است که امور ذات البینی سیاسی را طر فین میتوانند بطرز احسن حل و فصل کنند برای امحای سوء تفاهم و ایجاد شرایط تبادل بیشتر کلتوری وهمکاری اقتصادی کوشش های مداوم بکاراست این است روحیه بعضی از اقدامات تازه ای که ما برداشته ایم اما میخواهیم این موضوع را صریحا واضح کنیم که دوستی بایک کشور نمیتواند به نقص دیگری باشد بدون تردید خلاصه عدم انسلاک همین است .

هندهمیشه از قضیه عادلانه مردم عرب و حقوق مردم فلسطین حمایت کرده است من با آنچه که جلالتمآب شما در باره لبنان فرمودید کاملا موافق هستم عقیده ما این است که صلح غیر قابل تجزیه می باشد وعدم توازن در یک منطقه جای دیگر تأثیر می اندازد . همین است که که لازم است همه ما باید برای تأمین صلح در منطقه خودها و در جهان کوشش کنیم . من بعد از اینکه با پدرم به افغانستان آمدم در سال ۱۹۶۹ نیز از افغانستان بازدید نمودم درین مدت مختصر تر قیاتی را که در افغانستان بعمل آمده ملاحظه کنیم .

افغانستان تحت رهبری روشن بینانۀ پریرز یدنت داؤد خود را مستحکم میسازد رشد اقتصادی را سریعتر می پیماید روا بسط حسنه را با سایر ین بهبود می بخشد نافصل

صدارت عظمی و میرمن شرق بافتخار شان در تپه پغمان ترتیب شده بود.

میرمن اندراگاندی صدر اعظم هند عصر روز ۱۴ سرطان از موسسه صحت طفل در وزیر اکبرخان مینه دیدن نموده و از مر یضان عیادت نمودند.

میرمن اندراگاندی صدر اعظم هند ساعت شمس ونیم روز ۱۴ سرطان در دعوتی اشتراک نمودند که از طرف بناغلی سنگه سفیر کبیر آنکشور مقیم کابل و خانمش به افتخار ایشان در منزل سفیر کبیر مو صوف ترتیب شده بود.

کابل - میرمن اندراگاندی صدر اعظم هند و همراهان شال قبل از ظهر روز ۱۵ سرطان در صیفیه استائف با یکمده از علما و ادبای افغانی ملاقات و صحبت نموده و نان چاشت رادر آنجا صرف کردند.

میرمن اندراگاندی ساعت هشت ونیم شام ۱۵ سرطان دعوتی به افتخار رئیس دولت و صدر اعظم و میرمن زینب داؤد خانم بناغلی رئیس دولت و صدراعظم در هو تل انترکانتی منتال ترتیب داده بودند.

میرمن اندراگاندی صدراعظم هند طسی بیاتیه ای در این دعوت گفتند:

مسرت دارم با استفاده از این فرصت یکبار دیگر از پذیرایی گرم و دوستانه که هنگام اقامت من و همراهانم در کابل بعمل آمده صمیمانه اظهار تشکر نمایم.

میرمن اندراگاندی افزودند دوستی مانند هر بدیده دیگر سزاوار آنست تا مورد تجدد ید نظر قرار گیرد و برای مهم بود تا با افغانستان

این مذاکرات در فضای بسیار دوستانه و صمیمانه که ممیزه علایق نزدیک بین دو کشور می باشد بعمل آمده و طی آن راجع به روا بط و همکاری های ذات البینی و طرق و وسایل توسعه و تحکیم مزید آنها مسایل منطقیه بشمول انکشافات مثبت اخیری که در آن رونما گردیده و مسایل عمده بین المللی مورد علاقه دو کشور تبادل افکار بسیار مفید و مثبتی صورت گرفت و تفاهم و توافق جانبین را روی همه موضوعاتی که مورد بحث قرار گرفت نشان داد.

در این مذاکرات از جانب افغانستان دکتر محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه، بناغلی محمد خان جلالت وزیر تجارت، بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان بناغلی وحید عبداله معین وزارت امور خارجه و بناغلی عبدالرحمن پژو اک سفیر کبیر جمهوری افغانستان در دهلی جدید و از طرف هند بناغلی میر قاسم وزیر دولت، پروفیسر بی.ان دار سکرتر صدراعظم، بناغلی جی.اس مهتا سکرتر امور خارجه در وزارت امور خارجه هند بناغلی اچ.وای، شارد پراسادمشاور اطلاعات صدراعظم و بناغلی کی.ال دلال سکرتر در وزارت امور خارجه هند و بناغلی سنگه سفیر کبیر جمهوری هند مقیم کابل اشتراک داشتند.

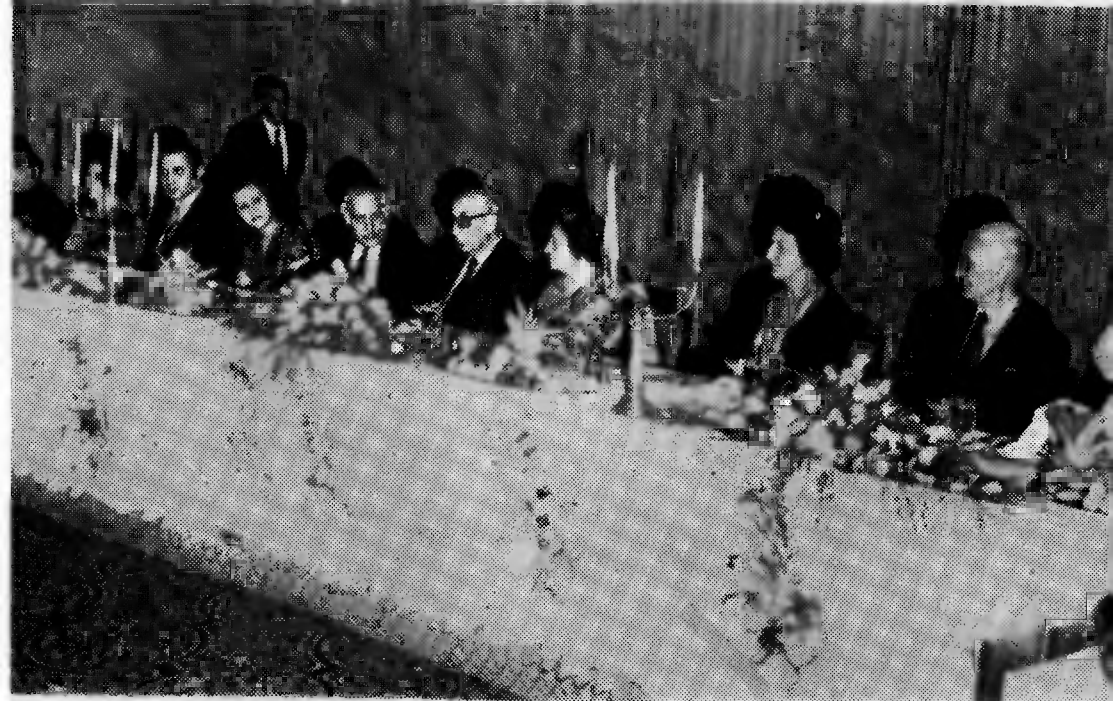
میرمن اندراگاندی صدر اعظم هند ظهر روز ۱۴ سرطان در صافتی اشتراک نمودند که از طرف دوکتور محمد حسن شرق معاون اول

دهفی ملبستيا يوڅپده چه دهند دصدراعظمي ميرمن اندراگاندی په وياپ د عظمي صدارت لوري مرستيال دكتور محمدحسن شرق لخوا دپغمان په غونډۍ كښي شوي وه .

د هند صدراعظمي ميرمن اندراگاندی په هغې ملبستيا كې برخه واخسته چه په كابل كې دهغه هيواد د لوي سفير بناغلي سنگهه لخوا دهغه هيواد د لوي سفير په كور كې دهغې په وياپ شوي وه

دهفی مالمستیا یوه گوښه چی ددولت درئیس اوسدر اعظم ښاغلی محمد داؤد محترمه
 میرمن زینب داود پوهیوې دهنډ دصدر اعظمی میرمن اندراگانندی له خوادانترکانتی نښنال په هوټل
 کی شوی وه .

ددولت ښاغلی ر نیس او صدراعظم دخپلی گرانی میلمنی دهنډ دصدراعظمه میرمن
 اندراگانندی سره دمخه ښی له پاره دکابل ښه بین المللی هوایی ډگر کی دتشریفا تی گارد
 داحترام له منلو څخه وروسته .
 ۱۳۶۴رهه

ښاغلي محمد ټاټوبه رئيس دولت و صدراعظم و محترمه ميرمن زينب داؤد خانم رئيس دولت و صدراعظم با ميرمن اندراگاندي صدراعظم هند در وزارت امور خارجه د
د دولت رئيس او صدراعظم ښاغلي محمد داؤد او د هند صدراعظمه ميرمن اندراگاندي د جمهوري
ارگ د مغلخاني په ماني كې درسمي خبرو په حال كشي .

دولت رئیس او صدراعظم بناغلی محمد داؤد اودده دونده میلپنه دهند صدراعظمه میر من اندراگانندی کله چی دکابل په بین المللی هوایی ډگر کی دتشریفاتو گارد سلام منی .
 دجمهوری ارگ دگلخانی په ماڼۍ کی دولت رئیس او صدراعظم بناغلی محمد داؤد دهند صدراعظمه میرمن اندراگانندی دکتلو په حال کینی .

مسافرت ها

زهیرملی ماضمن اظهارمسرت از مسافرت
میرمن اندراگاندی صدر اعظم هند و ملاقات
بادوستان افغانی شان گفتند :

مذاکرات مادریک فضای بسیار دوستانه و
صمیمانه صورت گرفت و طوریکه جناب شما
فروید حقیقت برای طرفین نهایت مفید و
وسودمند واقع شد.

افغانستان و هند ازجمله کشور های غیر
منسلک بوده و به همین نسبت نقاط نظر مسادر
مسایل و پرابلم ای بین المللی خیلی نزدیک
و مشابه است یقین دارم مذاکرات و تبادل افکار
بین طرفین وقتا فوقتا مفدتر و مشمر تر خواهد
بود .

بناغلی رئیس دولت گفتند : ما از دوستان
عندی و تجارب شان برای پیشرفت و تعالی
وطن ما بسا چیز های می آموزیم و در یسن
موقع لازم میدانم از کمکهای بی شائبه
و بسیار دوستانه حکومت و دوستان هندی که به
کشور ما انجام داده و در شرف انجام دادن
می باشند تشکر کنم .

بناغلی رئیس دولت و صدر اعظم گفتند :
گمان میکنم هدف همه کشور ها خاصتا
افغانستان و هند جز صلح و دوستی چیزی
دیگری نیست امیدوارم ایسن دنیا را روزی
بشکلی بیابیم که همه ملل جهان باهم دوست
باشند و یک جهان نوویک تصویر نوی رادرین
جهان مشاهده کردم بتوانیم .

افغانستان یک کشور باشمات بوده از
آزادی خود همواره دفاع کرده و می کند .
میرمن اندراگاندی صدراعظم هند در کنفرانس

آمده و از نظریات یک شخصیت مهم جهان
مثل شما آگاه و مستفیدگردم .

یقین کامل دارم که این کشور بزرگ تحت
رهبری مدبرانه شما نقش مهمی برای کنشایش
یک فصل جدید در جهان و برای بشریت
بازی میکند .

صدر اعظم هند علاوه کردند اطمینان دارم
همانطوریکه رهنمایی شما در گذشته برای
تحکیم روابط دوستی و همکاری بین هند و
افغانستان مفید و مشمر واقع گردیده در آینده
نیز نقش ارزنده و مشمر خواهد داشت .

میرمن اندراگاندی گفت : ما همیشه شجاعت و
شهامت مردم افغانستان را تقدیر نموده متیقن
هستیم که این فضیلتی است که بواسطه آن یک
ملت میتواند همیشه بر مشکلات فایق
گردد .

مؤسس جمهوریت طی بیانیه جوابیه شان
گفتند : از کلمات بسیار دوستانه و پر محبت
جناب صدر اعظم هند نسبت وطن ما و شخص
خود از صمیم قلب اظهار تشکر مینمایم .

بناغلی رئیس دولت و صدراعظم فرمودند :
برای ما افغانها مهمان نوازی عنعه و وجیبه
ما شمرده میشود و مخصوصا از مهمانی که
همیشه دوست ما بوده و همیشه دوست مسا
خواهد بود طوریکه چند شب پیش اظهار نمودم
روابط ما با دوستان هندی ما چیز نو و تازه ای
نیست این علایق دوستی بسیار طولانی
عمیق و قلبی ایست که بین دو کشور ما وجود
بوده و امیدوارم برای سالیان درازی ادامه
یابد .

د افغانستان کالنی

صدراعظم هند در جواب سوال دیگری در مورد کنفرانس آینده سران کشور های غیرمنسلک در کولمبو گفتند: بطور عمو م پیشگو یی در باره کنفرانس آینده کشور های غیر منسلک مشکل است اما امید میرود تصامیم مفیدی برای آرمانهای مشترک در زمینہ اتخاذ گردد.

میرمن گاندی بجواب سوال دیگری در مورد اینکه نهضت عدم انسلک ازسیراصلی خود منحرف شده است گفتند: فکرنمی کنم این منفکوره صحیح باشد اما در باره کشورخویش گفته می توانم که ماکاملا مصمم هستیم وراه خود را طوریکه لازم است می پیماییم .

میرمن اندراگاندی بجواب سوال دیگری در مورد ازبین بردن فاصله بین کشور های نروتمند و نادر چنین گفتند . این نوع مسایل در کنفرانس انکناد وسایر مجامع بین المللی اقتصادی مطرح گردید اما باید گفت که کدام پیشرفتی در زمینه به عمل نیامده است .

کشور های نادر برای رشد بیشتراقتصادی خویش باید ازکمک های همد یگر بیشتر برخوردار گردند و خود رامستحکمتر بسا زند البته درزمینه های مدرن ازکمک های خارجی بی نیاز بوده نمیتوانیم .

صدراعظم هند بجواب سوال دیگری اظهار داشتند مابطور عموم درباره تاسیس پایگاه های نظامی در بحر هند کاملا مخالف بوده وازقطع نامه سریلانکا درباره اینکه بچرهند یک منطقه صلح اعلام گردیده موافق هستیم وامیدواریم که پایگا هی درمنطقه تاسیس نشده و صلح منطقه رادر خطر نیندازد .

مطبوعاتی نتایج مذاکرات خود را در افغانستان سود مندوارزنده خواندند .

درکنفرانس مطبوعاتی که قبل از عز یمت میرمن گاندی ازافغانستان درباغ اقامتگاه شان ترتیب شده بود ضمن ارائه جواب به خبرنگاران داخلی وخارجی گفتند .

مذاکرات من بازعمای افغانی بمنظور تفاهم بیشتر درساحات همکاریهای اقتصادی و تخنیکی درفضای خیلی دوستانه انجام پذیرفت .

میرمن گاندی درمورد نقش قوای بشری برای انکشاف ممالک وکمک های هند در زمینہ باافغانستان چنین گفت .

افغانستان مانند هندیک کشور باشهامت بوده واز آزادی خود همواره دفاع کرده ومی کند .

وی گفت اززمانیکه درسال ۱۹۵۹ بسه افغانستان سفر نموده ام انکشافات زیادی رادر زمینه های مختلف مشاهده میکنم واکنون میبینم که تعداد زیادی از جوانان در راه پیشرفت اهداف ملی خویش تریبه گردیده واین باعث مسرت من می باشد .

البته هند در قسمت تربیه جوانان باافغانستان همکاری نموده ومی نماید .

میرمن گاندی در جواب سوالی پیر ا مون نهضت زن در افغانستان چنین ابراز نظر کردند .

اززمانیکه برای اولین بار به افغانستان سفر نمودم تاکنون دیده میشود که در قسمت نهضت زن انکشافاتی زیادی به میان آمده اکنون دیده میشود که زن ها در افغانستان وظایف مهمی را همزمان با مردها انجام میدهند .

اعلامیه مشترک افغانستان و هند

دولت، پروفیسر پی.ان.دار سکرتر صدر اعظم هند، بناغلی جی.اس. مهتا سکرتر امور خارجه، بناغلی اچ. وای شاردا پراساد مشاور اطلاعات صدر اعظم هند، بناغلی کی. ال دلال ادیشنل سکرتری در وزارت خارجه، بناغلی ای. دامو داران جا ینت سکرتری در وزارت امور خارجه هند معاونت میشدند.

سفرای دو کشور بناغلی عبدالرحمن پڑواک و بناغلی ک. آر. پی سنگه نیز در یسن مذاکرات شرکت داشتند.

زعمای دو کشور از اعتبار دوامدار نهضت عدم انسلاک که سهم موثری در مبارزات مشترک در راه صلح و امنیت کشور ها دارد اظهار رضائیت کردند.

ایشان ضرورت پابندی بر اصول و معیار های نهضت عدم انسلاک را بمنظور تا میسن کامیابی و موثریت آن تاکید کرده و موافقه نمودند تا در راه پیشبرد این مرام در جلسه آینده سران این کشور هادر گو لمبسو همکاری فعالانه نمایند.

جانبین برین حقیقت توافقی داشتند که تعداد روز افزون اعضای کشور های غیر منسلک در جهان و جا لبیت جهانی آن بیش از پیش اهمیت حیاتی عدم انسلاک را برای حفظ صلح و امنیت دنیا به البات رسانیده است آنها همچنین یکبار دیگر از زش این نهضت را که برای تمام بشریت خدمات

بنابعدت بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم جمهوریت افغانستان میر مسن اندراگاندی صدر اعظم جمهوریت هند از تاریخ ۱۳ تا ۱۶ سرطان ۱۳۵۵ از افغانستان بازدید رسمی و دوستانه بعمل آورد.

صدر اعظم هند از طرف مردم و حکومت افغانستان مورد استقبال بسیار گرمی که نشانه علایق دوستی بین دو کشور است قرار گرفت و همچنان از بعضی جاهای دلچسپ کابل و استالاف دیدن نمود.

صدر اعظم هند با رئیس دولت و صدر اعظم افغانستان در فضای دوستی کامل و صمیمیت مذاکراتی مبسوطی بعمل آورد که طی آن مسایل منطقه، موضوعات عمده بین المللی و روابط ذات البینی دو کشور مورد مطالعه کامل قرار گرفت.

درین مذاکرات تشنا به نظریات راجع به همه موضوعات مهم آشنکار شد طی مذاکرات مذکور بناغلی رئیس دولت و صدر اعظم افغانستان از طرف دوکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی، بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر ما لیه بناغلی محمدخان جلالر وزیر تجار، بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان و بناغلی وحید عبدالله معیسن وزارت امور خارجه همراهی می گردیدند.

میرمن اندراگاندی صدر اعظم هند در ین مذاکرات از طرف بناغلی میر قاسم و زیر

مسافرت ها

قرارداد داده است آنها خواستار تخله تمام سرزمین های اشغالی عرب از طرف اسرائیل شدند آنها موافقت داشتند که صلح دوامدار صرف در صورتیکه حقوق ملی مردم فلسطین بشمرل حق داشتن يك دولت ملی به آنها اعاده گردد درین ناحیه بر قرار شده می تواند آنها همچنین اظهار عقیده کردند که اختلافت سیاسی در لبنان باید فوراً با وسایل مسالمت آمیز و از طریق مذاکره بین دسته های مختلف آن کشور حل و فصل گردد.

هر دو جانب پشتیبانی و تسانده خویش را با مردم جنوب آفریقا که علیه نژاد پرستی و استعمار مبارزه می کنند يك باردیگر تأیید نموده و قطع پشتیبانی سیاسی، اقتصادی و نظامی را از رژیم های نژاد پرست مطالبه کردند.

جانبین اهمیت این امر را برای کشورهای منطقه که اقیانوس هند بحیث يك منطقه صلح اعلام شده عاری از پایگاه های نظامی خارجی و تشنج و رقابت کشورهای بزرگ باشد تأیید کردند.

بناعلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تصریح کردند افغانستان بر اساس سیاست عنعنوی دوستی و صلح خواهی خویش سعی کرده است تا روابط خود را با سایر کشورهای منطقه بمنظور کمک در راه ایجاد يك فضای صلح و همکاری در منطقه که به آن تعلق دارد بهبود بخشد. صدراعظم هند از سیاست صلح دوستی افغانستان به نیکی استقبال نمود و تأیید کردند که این سیاست به نفع همه کشورهای منطقه میباشد.

شایانی بعمل آورده تأکید نمودند. زعمای دو کشور خواستار خلع سلاح جهانی بشمول منع کامل استعمال سلاح ذروی گردیدند.

ایشان ضرورت انکشاف نیروی ذروی را برای مقاصد منحصرأ صلح آمیز و بمنظور تأمین انکشاف اقتصادی سریع خاطر نشان ساختند.

طرفین اوضاع اقتصادی جهان را مورد بررسی قرار داده ضرورت ساختمان مجدد نظام بین المللی اقتصادی را تأیید کردند کشور های در راه انکشاف باید حقوق بلا مانع استفاده از ثروتهای ملی خویش را برای تأمین منافع خویش داشته باشند تا باین ترتیب بتوانند آرزو مندی خود را جهت ارتقای سطح انکشاف اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مردم خویش بر آورده سازند.

ایشان همکاری کشورهای انکشاف یافته را برای استقرار روابط اقتصادی با کشورهای در راه انکشاف بر اساس مساوات و عدالت تقاضا کردند، ایشان این عقیده خویش را یکبار دیگر تأیید کردند که باید همکاری اقتصادی تخیکی و علمی بین کشورهای در راه انکشاف بمنظور پیشرفت سریعتر آن استحکام مزید یابد.

طرفین در مورد مسایل سیاسی شرق میانه نظریات مشابه داشتند و معتقد بودند که شرایط موجود صلح و امنیت منطقه را در مخاطره

د افغانستان گالی

طرفین موافقت نمودند که بمنظور تبادله افکار در موضوعات مورد علاقه جانبین و همکاری دوجانبه باید تماس نزدیک و دایم بین کشور بسوی یسه های مختلف برقرار باشد.

صدراعظم هند تشکرات صمیمانه خویش را از مهمان نوازی های بسیار گرمی که حکومت و مردم افغانستان از وی و همراهانش بعمل آوردند به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم افغانستان ابراز کردند.

میرمن اندراگانندی صدراعظم هند از ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم افغانستان دعوت بعمل آوردند تا در موقعی که برای شان مساعد باشد از هند دیدن نمایند. رئیس دولت و صدراعظم افغانستان این دعوت را با مسرت پذیرفتند.

میرمن اندراگانندی صدراعظم هند ظهر روز ۱۶ سرطان عازم کشور شان گردیده، مؤسس جمهوریت ښاغلی محمد داؤد مهمان عالیقدر شان میرمن اندراگانندی را تا نزدیک طیسارده همراهی نموده و با ایشان خستدا حافظی کردند.

قبل از عزیمت صدراعظم هند البوم مناظر مسافرت مهمان عالیقدر رهبر انقلاب ښاغلی محمد داؤد که توسط ریاست آژانس باختر تهیه و ترتیب شده بود توسط رئیس هیات مهمانداران به میرمن اندراگانندی اهداء شد.

میرمن اندراگانندی صدراعظم هند مساعی را که هند طی ماه های اخیر در راه بهبود روابط دوجانبه با همسایگان آن کشور و بمنظور استحکام صلح ثبات و همکاری در جنوب آسیا بعمل آورده شرح داده و افزودند که هند در انتظار همکاری متمرکزی بین کشور های منطقه می باشد.

ښاغلی محمد داؤد از این سیاست که به نفع کشور های منطقه خواهد بود به نیکو بی استقبال کردند.

زعمای دو کشور تفاهم خویش را از سیاست های یکدیگر مجدداً تأیید نموده در حالیکه رضایت خویش را از تقلیل تشنجات اخیر و پیشرفت در راه عادی ساختن روابط درین قسمت جهان ابراز می کردند اظهار امیدواری نمودند که این انکشاف منجر به حل مسالمت آمیز اختلافات و همکاری اعمار کننده و مثبت در همه ساحات بین کشور های جنوب آسیا گردیده و به تحکیم صلح و ثبات در منطقه و در آسیا بانجامد.

طرفین پیشرفتی را که در همکاری تجاری و فرهنگی بین دو کشور حاصل شده مورد بررسی قرار داد و موافقه کردند که ساحه همکاری ذات البینی دو کشور توسعه مزید یابد و آمادگی خویش را برای دوام و بسط همکاری هند در پلان هفت ساله انکشافی افغانستان اظهار نمودند، درین مورد طرفین رضایت خویش را از نتایج مباحث مذاکراتی که در جریان کمیسیون مشترک اقتصادی بین افغانستان و هند بعمل آمده ابراز نمودند.

مسافرت بناغلی محمد نعیم نماینده خاص بناغلی محمد داؤد به امریکا و فرانسه

روز ۷ سرطان هنگام مواصلت به واشنگتن دی سی از طرف مقامات مربوط امریکایی بگرمی و صمیمیت استقبال گردیدند.

بناغلی محمد نعیم نماینده خاص بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم طی اقامت شان در امریکا با بناغلی جرال د فورد رئیس جمهور ایالات متحده امریکا در قصر سفید ملاقات نموده و طی آن پیرامون موضوعات مورد علاقه دو کشور توسعه روابط افغانستان و امریکا و همکاری های انکشافی افغانستان مذاکره کردند.

درین مذاکرات دکتر هنری کیسنجر وزیر خارجه بناغلی سکو کرافت مشاور رئیس در امور امنیت ملی بناغلی عبدالله ملکیار سفیر کبیر دولت جمهوری افغانستان مقیم واشنگتن و بناغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی وزارت امور خارجه حاضر بودند.

بناغلی نماینده خاص بناغلی رئیس دولت و صدر اعظم ظهر روز ۱۱ سرطان در دعوت چاشتی اشتراک نموده که بافتخار شان از طرف دو کتور هنری کیسنجر وزیر امور خارجه آنکشور ترتیب شده بود.

بناغلی محمد نعیم نماینده خاص بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم بنا به دعوت حکومت ایالات متحده امریکا و فرانسه برای یک مسافرت رسمی و دوستانه به کشورهای مذکور روز ۷ سرطان از کابل عزیمت کردند.

در این مسافرت بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان، بناغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی وزارت امور خارجه، معاون ریاست تشریفات معاون دفتر مخصوص وزیر امور خارجه با بناغلی محمد نعیم همراهی باشند.

بناغلی محمد نعیم نماینده خاص بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم در راه مسافرت شان در میدان هوایی مهر آباد از طرف بناغلی عباس علی خلعتبری وزیر امور خارجه ایران بناغلی زلمی محمود غازی سفیر کبیر جمهوری افغانستان و اعضای سفارت افغانی مقیم ایران استقبال گردیدند.

بناغلی محمد نعیم نماینده خاص بناغلی رئیس دولت دو واشنگتن به گرمی استقبال شد.

بناغلی محمد نعیم نماینده خاص بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم

مسافرت ها

در این ضیافت علاوه از همراهان بنیاعلی محمد نعیم بنیاعلی چارلز رابنسن معاون وزارت خارجه بنیاعلی سکو گرفت مشا ور رئیس جمهور دراهور امنیت ملی سناتور چارلس پرسی ویکمده دیگر از مامورین عالیرتبته حکومت امریکا وسفرای کبار افغانستان وایالات متحده در کشور های یکدیگر اشتراک داشتند .

بنیاعلی محمد نعیم هنگام اقامت شان در واشنگتن بابنیاعلی شلدم ونسی مشاور دوکتور کیسنجر درمو ضوعات مربوط به ادویه مخدره بین المللی ملاقات کرده وطی آن پیراهون اراده کنسورهای شان برای کنترل ترافیک غیرقانونی ادویه مخدره مذاکره کردند .

وهم بنیاعلی محمد نعیم بابنیاعلی لی ویس مشاور وزیر خارجه دراهور بین المللی ملاقات نموده و راجع به مو ضوعات مورد علاقه مذاکره نمودند .

همچنان بنیاعلی محمد نعیم نماینده خاص بنیاعلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم در ضیافتی اشتراک کردند که از طرف سفارت سفارت کبرای افغانی بافتخار شان در آن سفارت ترتیب شده بودند .

درین دعوت علاوه بر همراهان بنیاعلی محمد نعیم عده ای از سناتوران و اعضای مجلس نمایندگان کانگرس امریکا مامورین عالیرتبه حکومتی اراکین وزارت امور خارجه ونمایندگان مطبوعات امریکا اشتراک داشتند .

بنیاعلی محمد نعیم نماینده خاص بنیاعلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم چارشنبه ۹ سرطان درواشنگتن در مراسم امضای دو موافقتنامه اشتراک کردند که بر اساس آنها امریکا به افغانستان جهت توسعه کلینیک ها و تسهیلات صحتی اعمار مکاتب ابتدایی در افغانستان کمک میدهد .

این موافقتنامه ها را از طرف افغانستان بنیاعلی علی احمد خرم وزیر پلان و از طرف ایالات متحده امریکا بنیاعلی دانیل پارکر آمر اداره انگشاف بین المللی آنکشور امضا کردند .

نماینده خاص بنیاعلی رئیس دولت و صدر اعظم روز ۹ سرطان در دعوت نهاری شرکت کردند که از طرف سناتور جورج مک گاورن عضو کمیته روابط خارجی سنا و نامزد مقام ریاست جمهوری امریکا در انتخابات چارسال قبل آنسکشور بافتخار ایشان ترتیب یافته بود .

در این دعوت که یک ونیم ساعت طول کشید بنیاعلی محمد نعیم به سناتور ان امریکایی راجع به سیاست خارجی افغانستان توضیحات لازمه دادند .

د افغانستان کالنی

از طرف مقامات عالیہ حکومتی فرانسه دو کتور محمد اکرم سفیر کبیر دولت جمهوری افغانستان در پاریس و اعضای سفارت کبرای افغانسی پذیرایی شدند.

ښاغلی محمد نعیم نماینده خاص رئیس دولت و صدراعظم طی اقامت شان در فرانسه بارئیس جمهور والری ژیسکار دستن وزیر خارجه و بعضی از اراکین دیگر جمهوریست فرانسه ملاقات و مذاکراتی انجام دادند.

نماینده خاص رئیس دولت و صدراعظم حین ملاقات با والری ژیسکار دستن رئیس جمهور فرانسه پیام ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم رابہ اوشان تقدیم نمود.

ښاغلی محمد نعیم حین اقامت در فرانسه از تاسیسات راه آهن بورد و تاسیسات گاز طبیعی و کارخانجات تصفیه گاز دیدن نمودند.

بعد از ظهر روز ۹ سرطان ښاغلی محمد نعیم با وزیر خزاین امریکا ښاغلی و یلیم سایمن و متعاقب آن با وزیر امور خارجه امریکا و دو کتور هنری کیسنجر ملاقات نموده با ایشان راجع به روابط و همکاریها بین افغانستان و امریکا طرق و وسایل تحکیم و توسعه مزید آن مذاکره و تبادل افکار دوستانه و مفیدی بعمل آورده.

ښاغلی محمد نعیم شام روز ۹ سرطان با ښاغلی رابرت مکنا مارا رئیس بانک جهانی در واشنگتن ملاقات نموده با وی درباره کمکهای بانک مذکور به افغانستان و سایر موضوعات مورد علاقه مذاکرات مفیدی انجام دادند.

ښاغلی محمد نعیم نماینده خاص ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بتابه دعوت حکومت فرانسه برای بازدید رسمی و دوستانه از آن کشور روزه ۱۰ سرطان وارد پاریس گردید و در میدان هوایی آن شهر

مصور خبرونه

دولت رئیس اوسدرا اعظم بناغلی محمد داؤد اودهغه محترمی ماندیسی میرمن زینب داؤدکله چه ددوستو هیوادو دهنر مندانو هنری ننداری گوری .

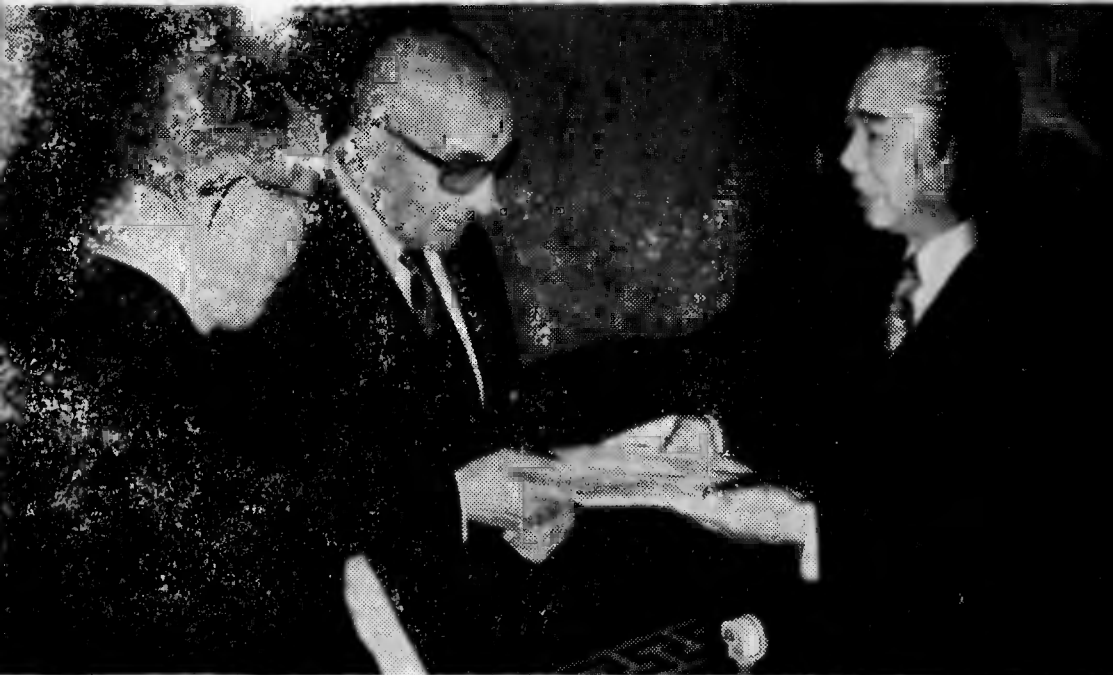

دولت رئیس او صدراعظم بناغلی محمد داؤد کله چه دکوریا د ولسی جمهوریت د جمهور رئیس خاص
 نماینده بناغلی بانگ هیونگ سو ب دجمهوری ریاست په مانی کی ومانه .
 ۱۳۵۴ره۱۹

دولت رئیس او صدراعظم بناغلی محمد داؤد کله چه بی دکوریا د جمهوریت جمهور رئیس خاص
 نماینده دجمهوری ریاست په مانی کی منلی دی .
 ۱۳۵۴ره۲۱

نماینده خاص حکومت جاپان هنگامیکه به بنیاد رییس دولت و صدراعظم پیام خاص بنیادرییس تاکومیکی صدراعظم
جاپان را تقدیم مینماید .
۱۳۵۴ر۶ر۱

دولتدبنیادرییس اوسدرا عظم مانیینه محترمه زینب داؤدکلهجه یوه ماشوم نهسوغات ورکوی .
۱۳۵۴ر۶ر۱۹

کله چه دلیبوالوی سفیر بناغلی الهادی عمرا الحرك خپل باورلیك دجمهوری ریاست
په مانیې کښی دولت رئیس و صدراعظم بناغلی محمد داؤد ته وپړاندی کوی .
۱۳۵۴ر۷ر۱

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بعد ازادای نمازعبید سعید فطرحین خروج از
مسجد جامع ارگ جمهوری در عکس دوکتور محمدحسن شرق معاون اول ، بناغلی عبدالاله
معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه نیز دیده میشود . ۱۳۵۴ر۷ر۱۹

نباغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم هنگامیکه کیهان نوردان امریکایی رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .
۱۳۰۴ر۷ر۲۰

نباغلی رئیس دولت و صدراعظم موقعیکه نباغلی پترسن آمرعومی پرو گرام انکشافی ملل متحد را در قصر
ریاست جمهوری پذیرفتند و باوی صحبت مینمایند .
۱۳۰۴ر۷ر۲۶

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم هنگامیکه نماینده خاص بناغلی هواری بومیدین
رادرقصر ریاست جمهوری پذیرفتند
۱۳۵۴ر۸ر۱۴

دولت رئیس اوصدراعظم بناغلی محمد داؤد کله چه دهند و صدراعظمی میرمن گاندی خاص
استازای بناغلی محمدیونس بی د جمهوری ریاست په مانی کینی منلی او ورسره خبری
کوی .
۱۳۵۴ر۸ر۲۲

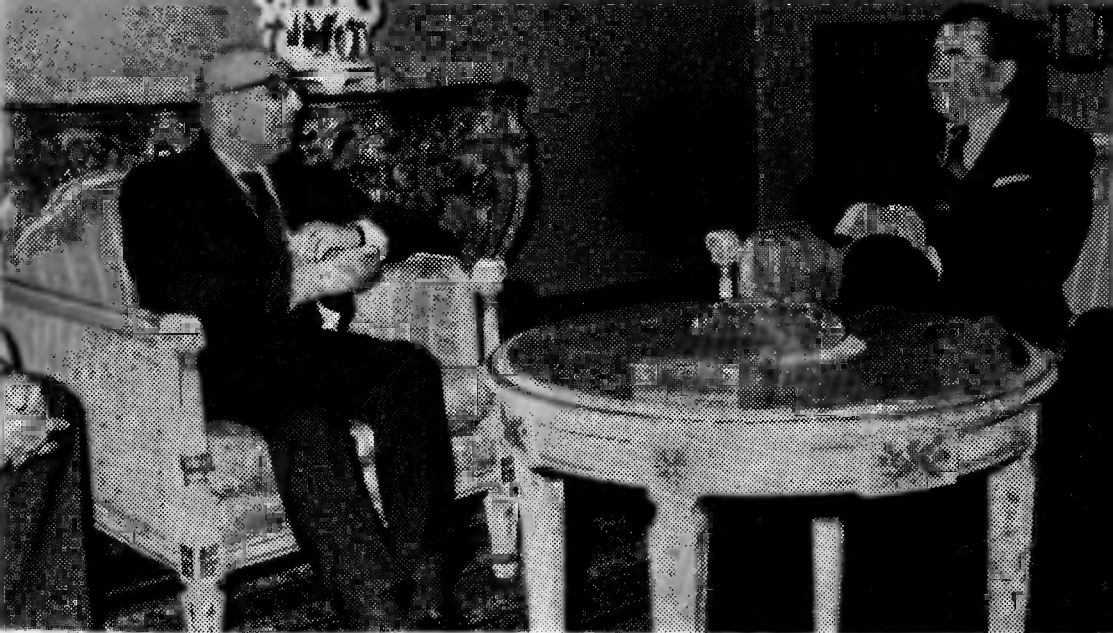

د دولت بناغلی رئیس اوصدراعظم کله چه دارجنتاین دنااستوگن لوی سفیر باور لیک دجمهوری ریاست په مایي کښی منی .
۱۳۵۴ر۸ر۳۵

۱۳۵۴ر۹ر۱۳

د دولت بناغلی رئیس اوصدراعظم کله چه دنازوی سفیر باورلیک منی .

دولت رئیس اوصدراعظم بناغلی محمدداؤد کله چه دچکوسلواکیا دباندنیو چارو وزیر دجمهوری ریاست
په ماہی کبسی منلی دی . ۱۳۵۴ر۹ر۱۸

دولت رئیس اوصدراعظم بناغلی محمدداؤد کله چه دجمهوری ریاست په ماہی کی دویتنام
ددموکراتیک جمهوریت دنااستوگن لوی سفیر باورلیک منی . ۱۳۵۴ر۹ر۱۸

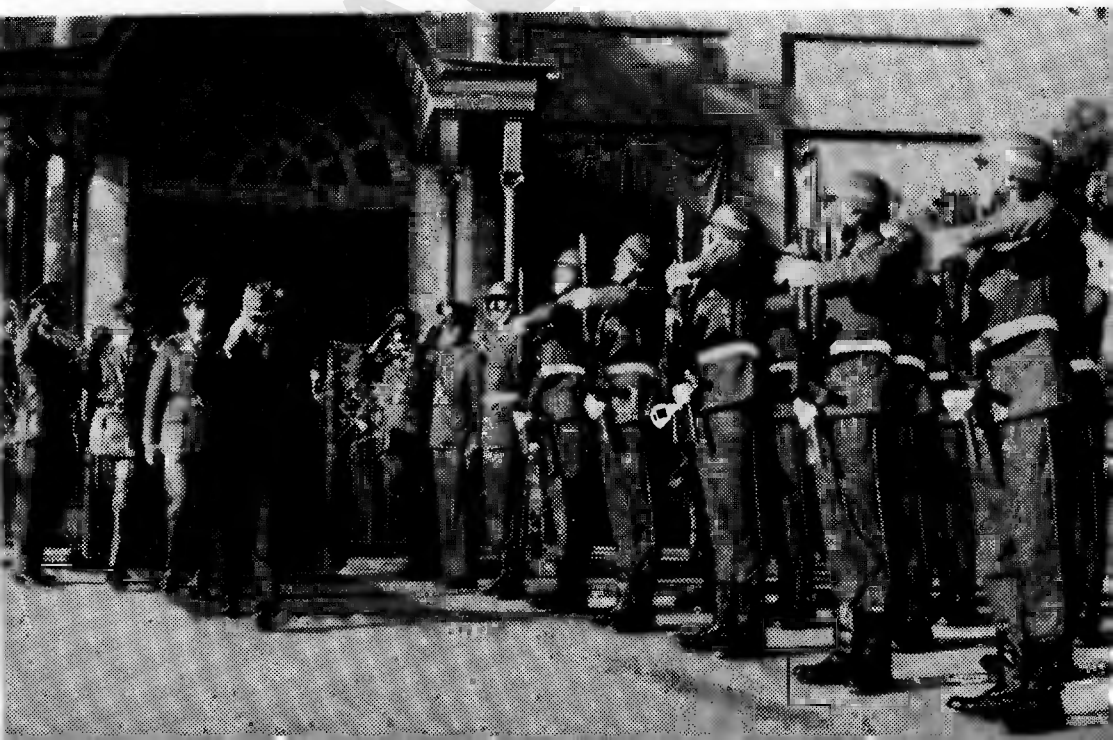

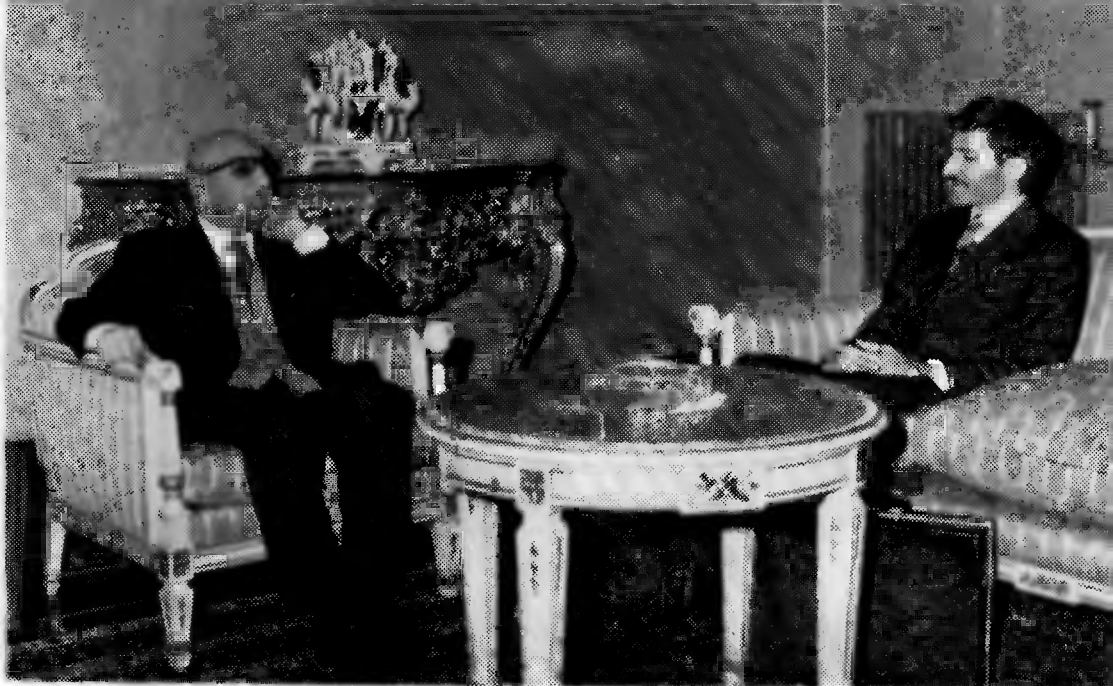

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ومهمان گرامی شان قبل از عزیمت بناغلی بودگورنی صدر هیأت رئیس شورای عالی اتحاد شوروی چینیکه در میدان هوایی بین المللی کابل سلام گارد واحترام راقبول میفرمایند.
۱۳۰۴ر۹ر۱۹

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم حین خروج از مسجد جامع ارگن جمهوری پس از ادای نماز عید سعید اضحی .
۱۳۰۴ر۹ر۲۱

بناعلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم هنگامیکه وزیر دولت دوزارت خا رجه
جمهوریت عربی لیبیاردقصر ریاست جمهوری پذیرفتند و باوی صحبت مینمایند .
۱۳۵۴ر۹ر۳۰

دولت بناعلی رئیس اوصدراعظم هغه وخت چه دجه پوری ریاست به
مازی کبسی دیولند دلولی سفیر باورولیک منی .
۱۳۵۴ر۱۰ر۳

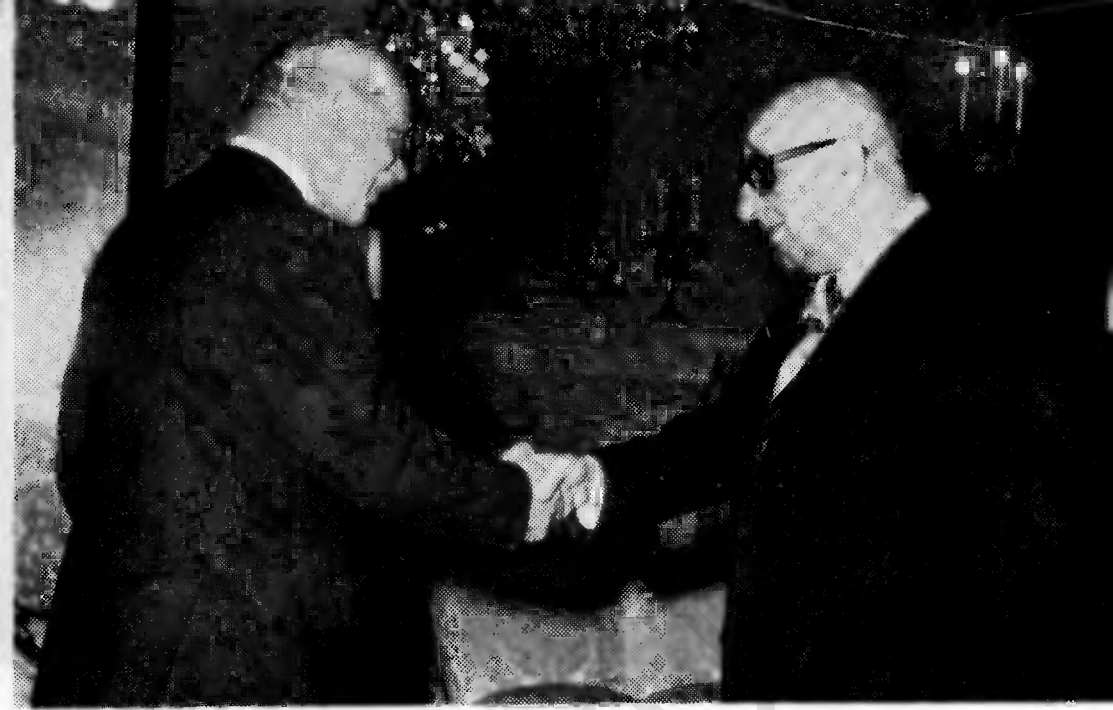
د دولت ښاغلی رئیس او صدراعظم کله چه په افغانستان کېښی د مالیزیا ناستوگن لوی سفیر دده د باور لیک د منلو
د بیاړه د جمهورۍ ریاست په ماڼۍ کېښی منلی دی .

۱۳۰۴ر ۱۰ر ۲۱

د دولت رئیس او صدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چه د جمهورۍ ریاست په ماڼۍ کېښی د فرانسې د نوی لوی
سفیر ښاغلی ژورژ پیروش باور لیک منی .

۱۳۰۴ر ۱۰ر ۲۹

د دولت رئیس اوصدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چه د آسټرالیا ناستوگن لوی سفیر یی
د جمهورى ریاست په ماڼۍ کې د باور لیک دوړاندی کولو دپاره منلی دی -

۱۳۵۴ ر ۱۱ ۷

د دولت رئیس او صدراعظم ښاغلی محمد داؤد کله چه د انگلستان د لوی
سفیر ښاغلی گروک باور لیک منی .

۱۳۵۵ ر ۱۱ ۹

دولت بناغلی رئیس اوصدراعظم کله چه دجمهوری ریاست په مایه کښی دسپانیی
دناستوگن لوی سفیر پاور لیک منی .
۱۳۰۵ر۱۲۳

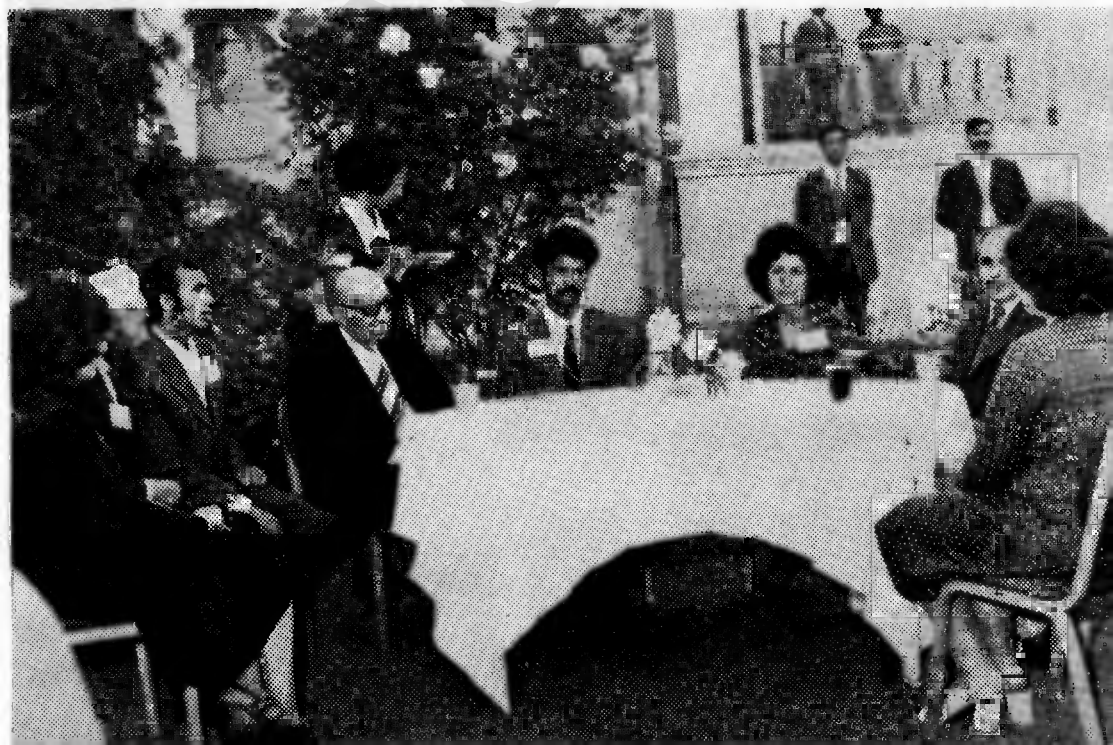
دولت رئیس اوصدراعظم بناغلی محمدداؤد کله چه دموریتانیا د جمهور رئیس خاص
استازی بناغلی اولد سیدعالی د جمهوری ریاست په مایه کښی منلی دی .
۱۳۰۵ر۱۲۵

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مو قعیکه نماینده خاص اعلیحضرت حسن دوم پادشاه المغرب
رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند. ۱۳۰۰ر۱۳۰

بناغلی رئیس دولت و صدراعظم باگروپ از نمایندگان استادان و معلمان کشور در ارگ ریاست جمهوری صحبت
می فرمایند. ۱۳۰۰ر۱۳۰

دولت بناغلی رئیس اوصدراعظم کلهجه دهیواد دنیوونکو او استادانواستازی بی دجهپوری ارگک په مانی کی منلی دی.

۱۳۵۵ر۳۲۱

بناغلی محمدداؤد رئیس دو لک و صدراعظم هنگامیکه بناغلی منو چهر تسلیمی وزیر تجارت ایران رابحضور

دلیرفتنده •

۳۲۸

دولت رئیس او صدراعظم بناغلی محمد داؤد کله چه دکابل په بین المللی هوایی ډگر کښی
الونکی ته نزدی له خپلی عزتمنی میلونی دهند له صدراعظمی میرمن اندرا گاندی سره مخه ښه کوی

دولت رئیس او صدراعظم بناغلی محمد داؤد په هغی میلستیایکی دوینا په حال کښی چی
دبهرنیو چارو په وزارت کی دهند صدراعظمی میرمن گاندی په ویاړ شوی وه .

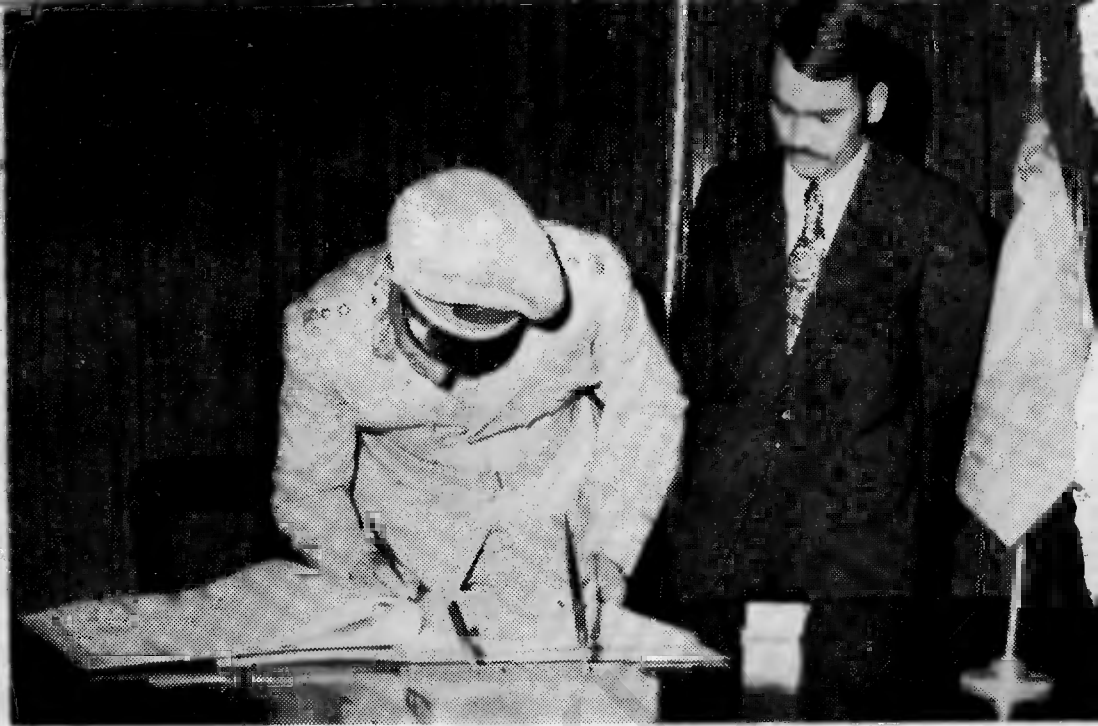

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم موقعیکه اعتمادنامه بناغلی گلاوس ولف سفیر
کییر غیر مقیم جمهوریت دیموکراتیک آلمان در افغانستان رادر قصر ریاست جمهور
ی پذیرفتند.

محترمه میرمن زینب داؤد کلهچه د کالد د ممتاز و میشو یوی تنی ته د موردلو پراو بختور مقام
د زمانخلو له امله جایزه ورکوی .

هنگامیکه تودن جنرال غلام حیدر رسو لی لوی درستیز بمناسبت پنجاه و هشتمین سالگره استرداد استقلال کشور مراتب تبریکی خود را در کتاب مخصوص در قصر دلکش در ج می نماید.

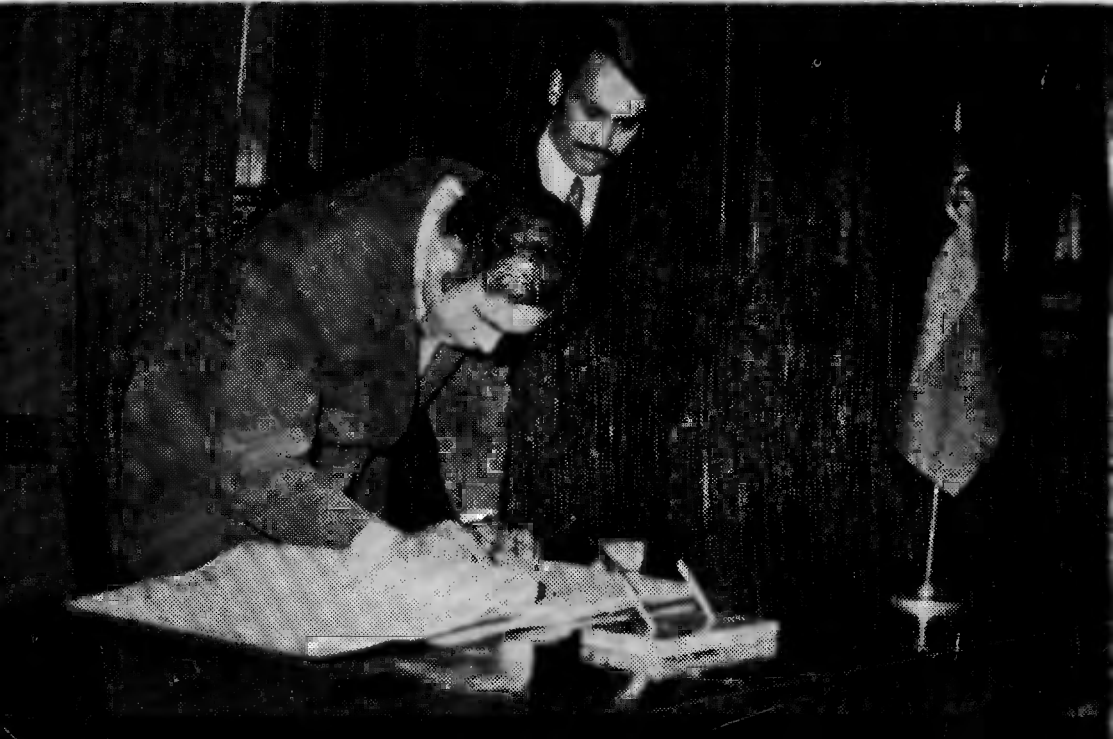
هیات اتحاد شوروی که غرض مطالعه سواحل دریای سرحدی بین دو کشور وارد کابل شده در میدان هوایی بین المللی کابل از طرف مدیر عمومی آرشیف وزارت خارجه استقبال گردید.

داطلاعاتو اوکلتوروزیر پوهاندکتور نوین گلچه دهیواد دخپل واکي دبیرته گټلو دکالیزی
به مناسبت خپل دمبارکي مراتب ددکشا په ماڼۍ کښي په مخصوص کتاب کي لا سلیک
کوي .

دسرحداتو دچارو وزیر بناغلي فیض محمد دهیواد دخپل واکي دبیرته گټلو داته پنځوسه
کالیزی به مناسبت ددکشا په ماڼۍ کي به مخصوص کتاب کي دلاسلک په حال کي .

بناغلی محمدنعیم کله چه دآلمان دانحادی جمهوریت لوی سفیر داکتر هافمن سره خبری
کوی . ۱۳۵۴ر۱۲ر۱۴

بناغلی محمدنعیم هنگامیکه سالگره تولدی اعلیحضرت هیروهیتوامپراتور جاپان را بده
سفیرکبیر آنکشور دوکابل تبریک میگوید . ۱۳۵۵ر۳ر۱۱

دعظمی صدارت مرستیال دوکتور حسن شرق کله چه یوه ورزشکارته ورزشی مدال سپاری

۱۳۵۴ره ۲

دکوريا دولسی جمهوریت د جمهور رئیس بناغلی کیم ال سونگک خاص نماینده بناغلی
یانگ هیونگک سوب کله چه دعظمی صدارت مرستیال دوکتور محمد حسن شرق سره خبری

۱۵۳۴ره ۱۹

کوی

ښاغلي محمد نعيم دچين د ولسي جمهوريت د ملي ورځي د ټمانځني په مناسبت د هغه هيواد لوي سفير ته مبارکي وايي .

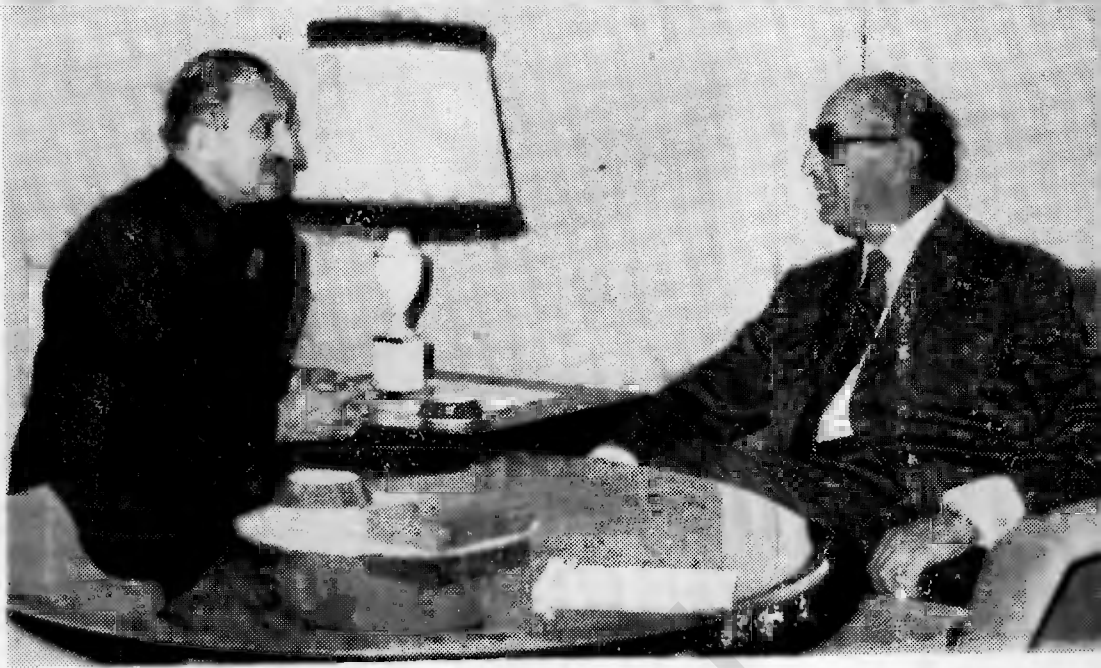
۱۳۰۴۷ر۱۰

ښاغلي محمد نعيم کله چه د باتدوچارو په وزارت کښي د هند د بهرنیو چاروله وزير ښاغلي

۱۳۰۴۸ر۸

چاوان سره خبری کوی

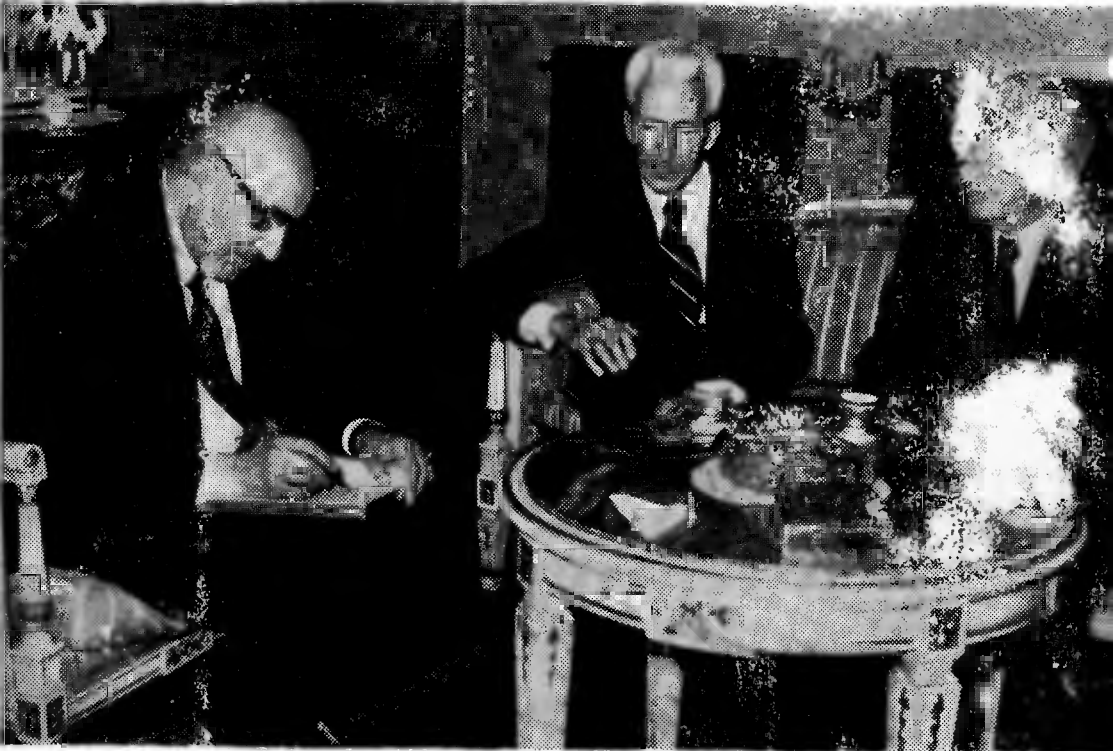
۱۳۵۴ر۸ر۳۵

پناغلی محمدنعیم کله چه دهند دصدراعظمی له خاص نماینده سره گوری .

۱۳۵۴ر۱۰ر۳۰

دترکی دبانڈنیو چارو وزیر له پناغلی محمد نعیم سره دگنتی په وخت کبسی .

شاعلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بهداز آنکه اعضا برجسته هیات انجمن ملی دکتوران حقوق فرانسه رادر قصر ریاست
 جمهوری پد بر رفتند در کتاب طلایی هیات امضاء می نمایند .
 ۱۰۰۳۳۹

شاعلی محمد نعیم حینیکه جام جمهورییت رایبه تیم فوتبال اتحاد شوروی که مقام قهرمانی
 رادر نتیجه مسابقات فوتبال در دوران دومین جشن جمهورییت درغازی استدیوم احراز نموده
 تفویض مینمایند .
 ۱۳۰۴۰۱

کابل، بشاوهال جن ابراد بیابنه خویش ده پیراهون روزتاریخی و ملی پښتونستان . ۱۳۰۴/۱۱

دپلان وزیر او په افغانستان کې د کانادا د ناستو گڼ لوی سفیر کله چه له افغانستان سره د کانادا د وپیا مرستی
 تړون لاسلیک کوی .
 ۱۳۵۴ ر ۷ ۱۰

د فواید عامی د وزارت د میخانیکي ریاست مرستیال کله چه کونما رک دنماینده سره افغانستان ته دهغه ملک
 د پورتړون لاسلیک کوی .
 ۱۳۵۴ ر ۷ ۱۰

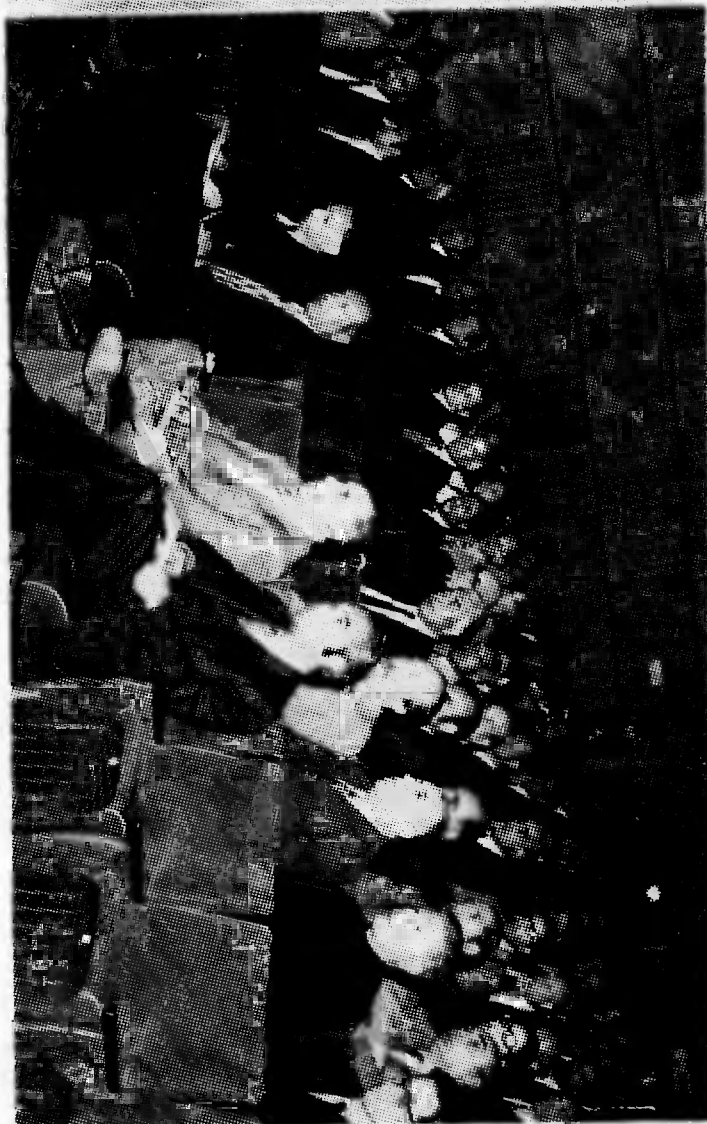
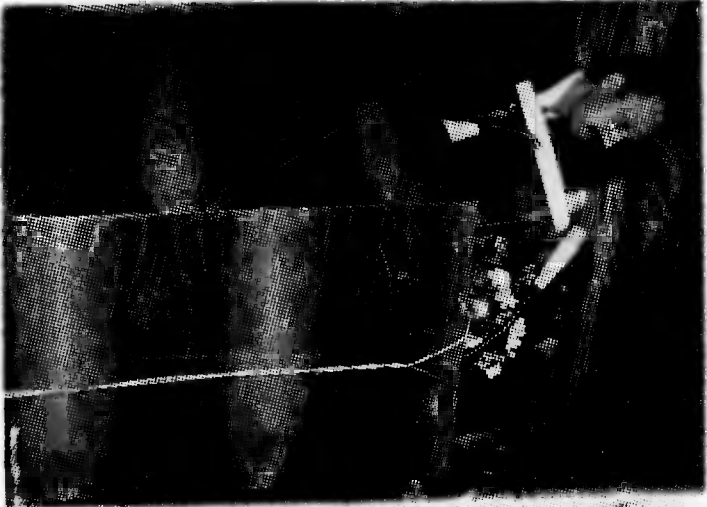
دعوتی پوهنتون قوماندان دوینا په ترڅ کې د نورو میاشتی مخصوصه اوه نورو دعوتی پوهنتون د جمهوریت په تالار کې پرانستل .

۱۳۵۴ و ۷ ۲۷

۱۳۰۴ر۷۲۷

دېوهنی وزیر پوهاند عبدالقيوم کله چه دولایانو دېوهنی د دسپتار په افتتاحیه غونډه کې وينا آورو ښ:

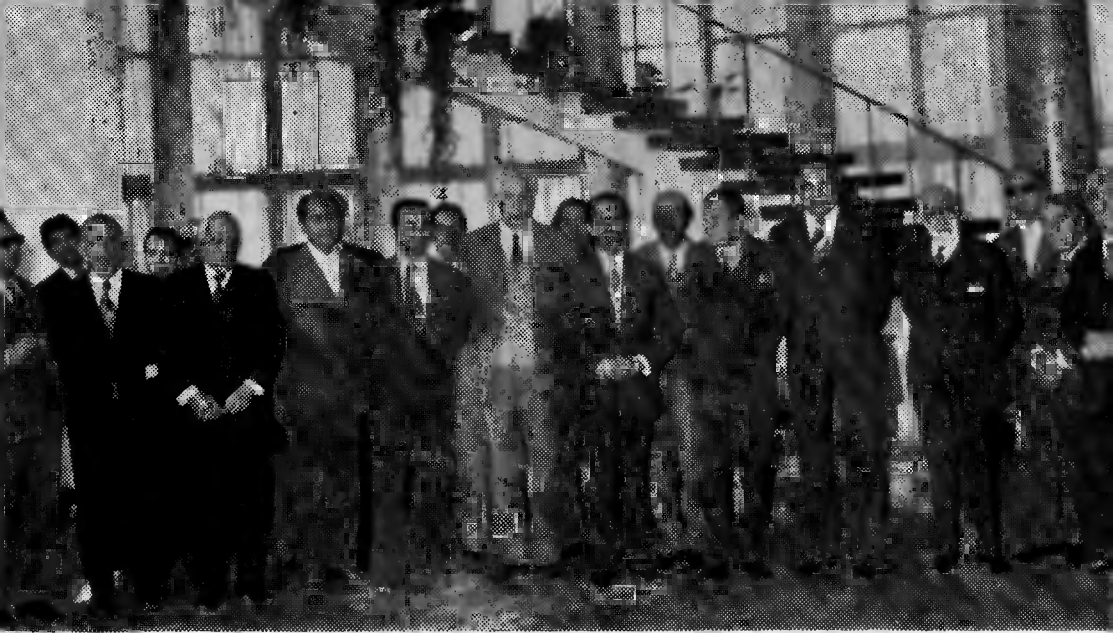
د اطلاعات او کنورڈ وزیر پروانہ چاکس نوین حکیم ابو نصر فارابی وزیر پیدو زرو سلیحی کالیری بہ مناسبت دولت دینا علی رئیس اوسدرا نظم
دینا پروانہ سلیحی بہ حالہ کنی
۵۴۷۳۰

دکابل بناروال دکټور غلام سخي نور زاد داريانا په سينما کښي کله چه دملگرو ملتو د موسسي دکاليزي دنهانخي په غونډه کښي

وينا کوي ،

۱۳۰۴/۸/۲۴

داطلاعاتو او کلتور وزیر پوهاند ډاکټر نوین دا بونصر فارابی دنمانځنی دغونډی له ښوون
کوونکو پوهانو سره .

۱۳۵۴ر۸۲۴

کله چه دافغان اوهند داقتصادی او تخنیکي همکاری دگډ کمیسیون په غونډه کینی دافغانی هیات مشر دپلان
وزیر ښاغلی علی احمد خرم او دهند ترمنځ داقتصادی او تخنیکي همکاری تړون لاسلیک کوی .

۱۳۵۴ر۸-۱۱

د اطلاعاتو او کلتور وزیر پوهاند دوکتور نوین د ترکی د جمهوریت د تجارت دوزارت له معین سره د خبرو په حال کې
 ۱۳۵۴ز ۸/۱۵

د افغانستان د تجارت دوزارت معین اود ترکی د تجارت دوزارت معین د افغانستان او ترکی د جمهوریت په منځ کې
 ۱۳۵۴ز ۸/۱۵ د لومړنۍ تجارتي موافقتنې د امضاء کولو په وخت کې.

دھرات دمالداري. دپراختياد رئيس او به کابل کښي دآلمان داتحادی جمهوريت دگرچفلید دکمپني نماينده د هرات
دمسلخ دماشينو نو د درولو دتړون دلاسليک کولو په حال کښي .

۱۳۵۴ر۸ر۲۰

دکانو او صنايعو دوزارت دپلان رئيس او به کابل کښي دشوروي اتحاددکوي سفارت اقتصادي مستشار کله چه
دگازو دپايپ لاین برابرولو دپورتړون لاس ليک کوي .

۱۳۵۴ر۸ر۲۲

کله چه داؤبو او برېښنا دواحد لوی رئیس اودشوروی اتحاد دلولی سفارت اقتصادی مستشار دسردی دپروزی
دبشپرولو د سمبالېت د وسایلو دبرابرولو تړون لاسلیک کوی .
۱۳۵۴ر۸ر۲۵

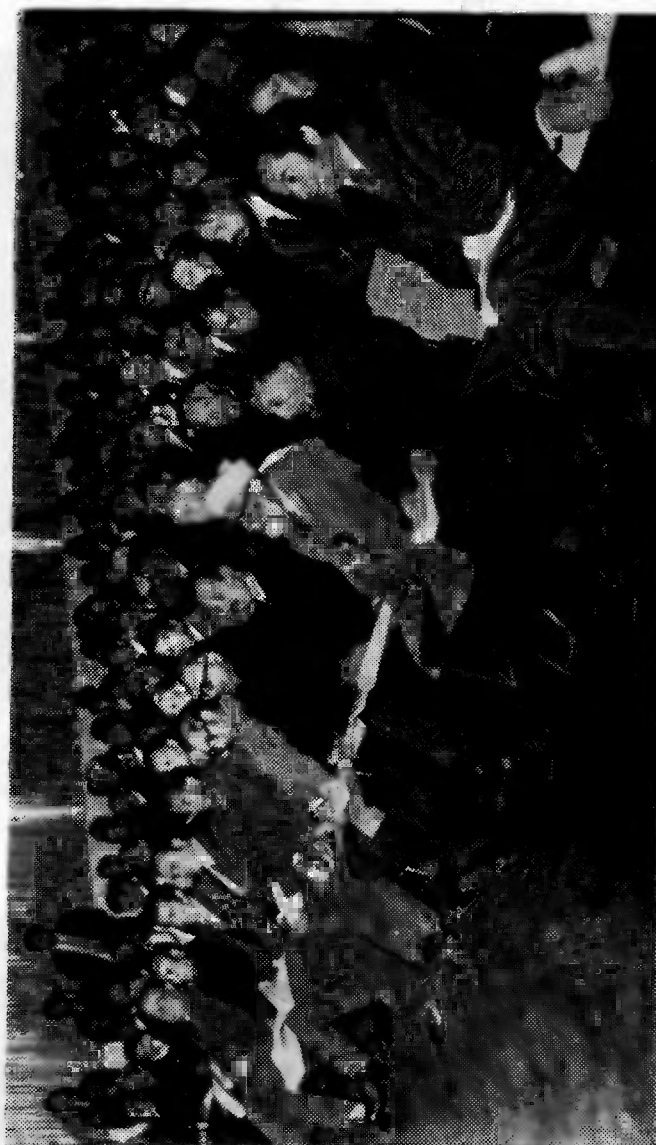
شاملان سیمینار رؤسای محاکم وولایات ریاست دوکتور عبدالمجیدوزیر عد لیه که در
مقر اداره عالی قضاء دایر شده بود
۱۳۵۴ر۹ر۳

غولمەكبى دافغانى پوهانوپه نمايندگى ويناكوى

۱۳۰۴۹۱۲

دېښتو ئولتى. رئيس خېر نوال محمدصديق پوهى كله چه دېښتو خېر نو دېښتو الملى سيمينار دېرانشتو په

داوېواوېرېننا دواحدلوی رئیس انجنیر جمعه محمد محمدی او په کابل کېنې د شوروی اتحاد لوی سفارت مستشار
 ښاغلی تیتوف کله چه جلال آباد ته دنغلودېرېننا د لېږدولو د سروی تړون لاسلیک کوی .
 ۱۳۵۴ ر ۹ ر ۱۳

دمخابراتو وزیر انجنیر عبدالکریم عطایی د تیلکس دمخابراتی د دستگاه دیکار اچولو په وخت کېنې .

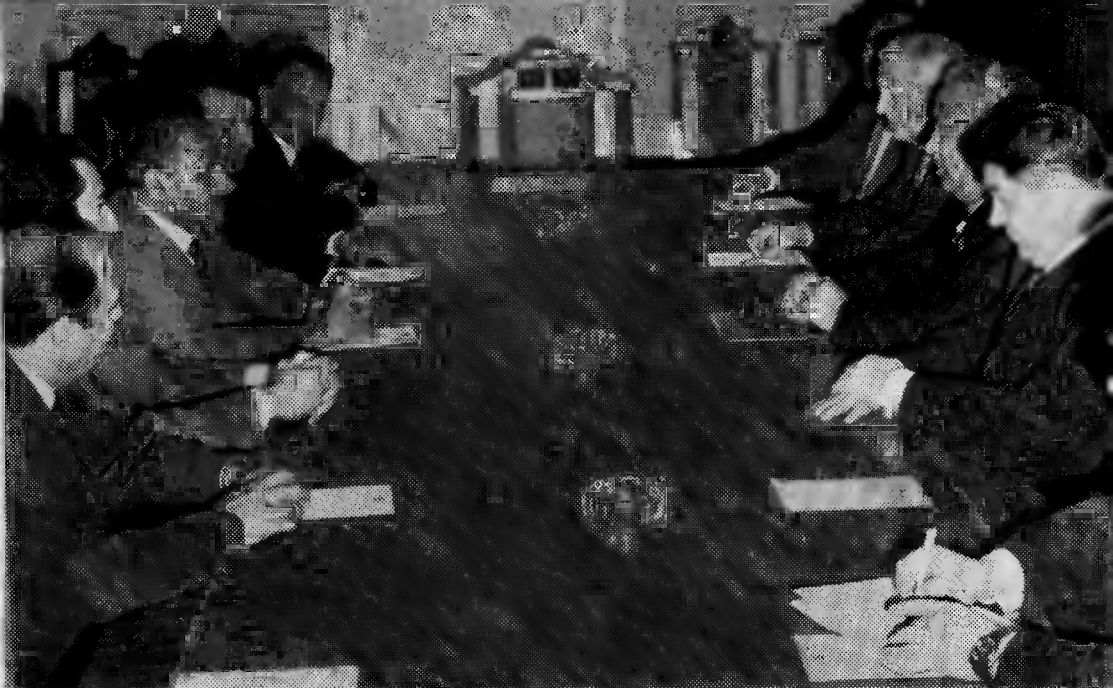
ښاغلي وحيد عبدالله معين سياسي وزارت امور خارجه هنگام ملاقات با رئيس هيات انجمن دوستي جمهوريت مردم چين و افغانستان .

۱۳۵۴ره۱۷

دکارډفواء عمومي قوماندان اودشوروي اتحاد لوی سفارت اقتصادي مستشار دپرون دلاسليک کولوپه وخت کښي.

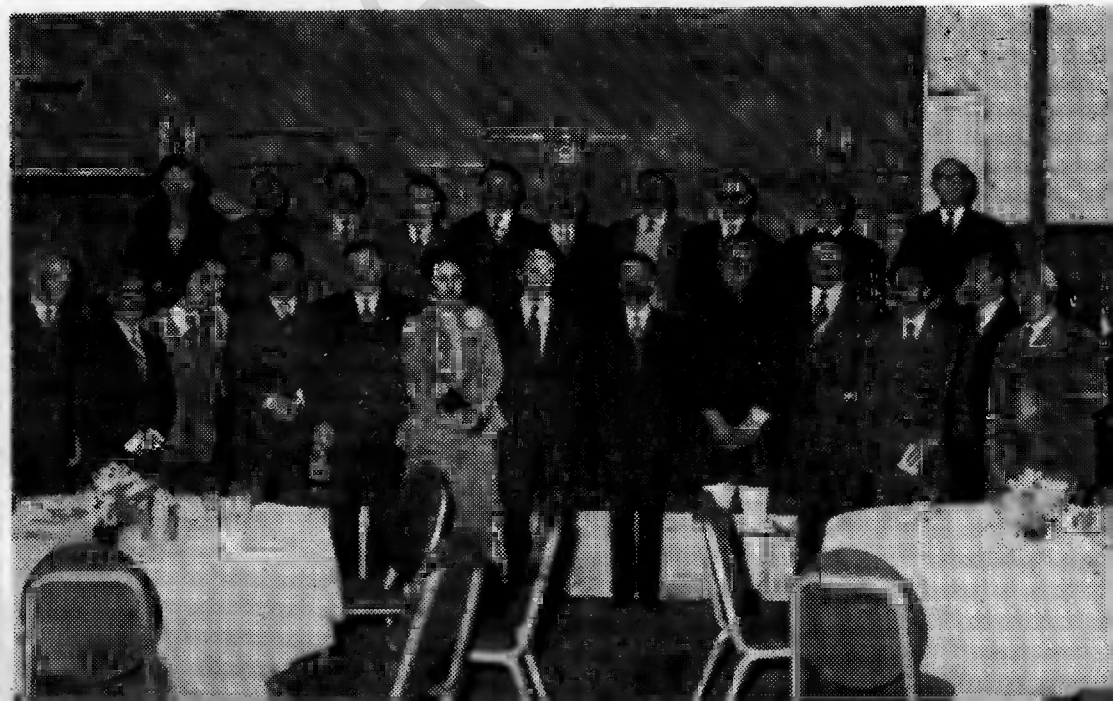
۱۳۵۴ره۱۸

دپوهنی وزیر پوهاند عبدالقیوم دشوروی اتحاد دتاجکستان جمهوریت دپوهنی له وزیر
 سره دگتنی اوخبروپه حال کښی .
 ۱۳۵۴ر۹ر۲۶

پوهاند دکتور توین وزیر اطلاعات وکلتور باشاملین مجلس یادبود هزارمین سال وفات
 ابومنصور محمد بن احمد دقیقې بلخی دښه میشود .
 ۱۳۵۴ر۱۰ر۴

پوهاند دکتور نوزاد نوزاد اطلاعات و کتور دنگام قرأت پیام بنیادی رئیس دولت و صدراعظم در سیمنار هزارمین سال وفات دقیق بلخی
اولجینی ۱۳۵۴

فرانسوی پوه پروفیسر زیلبر لازار هغه وخت چه دابو منصور دقیقې بلخي دمېشې دزرم کال بانوئی په مجلس کی دزاد پووالغانستان
په لوی تالار کی وینا کوی .
۱۳۴۱۰۱۰۴

دېلان وزیرباغلی علی احمد خرم او په کابل کې د امریکا لوی سفير بناغلی تیوددرایلیوت د پنځوسو لومړنیو
پنځونځیو دودانیو د مرستی د لاسلیک کولو په وخت کې .
۱۳۵۴ر۱۰۷

د کانو او صنایعو د وزارت د صنایعو رئیس او د شوروی اتحاد د سفارت د اقتصادی مستشاریت مرستیال په
ولایاتو کې د نساجی دجن او پرس پروژو د څیړنو او سروی تړون لاسلیک کوی .
۱۳۵۴ر۱۰۱۱

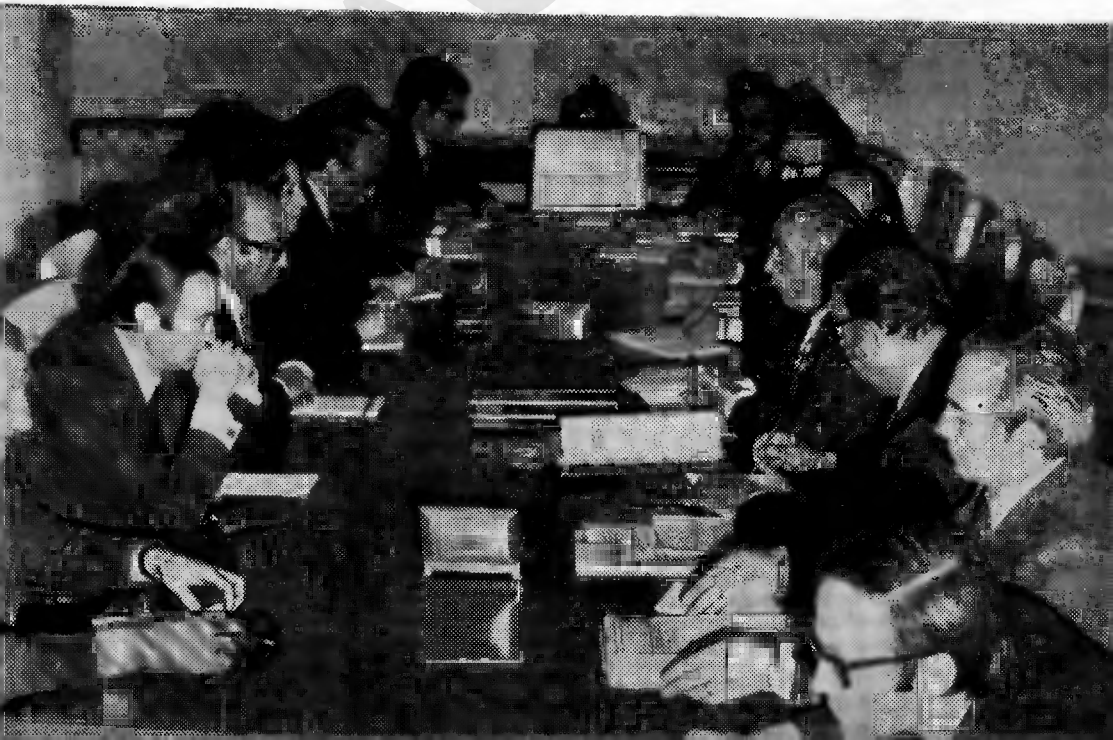

بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه هنگام استقبال از بناغلی احسان صبری
چاغلانگیل وزیر امور خارجه ترکیه در میدان هوایی بین المللی کابل .

۱۳۰۴ر۱۰ر۱۹

دیاندنیو چارو دوزارت معین بناغلی وحید عبدالله اود ترکیی دیاندنیو چارو وزیر
بناغلی احسان صبری چاغلانگیل ترمنج دخبرو یوه ختبه .

۱۳۰۴ر۱۰ر۲۰

دباندنيو چارو دوزارت معين بناغلي وحيدعبدالله اودترکي دباندنيو چارو وزير بناغلي چاغليان گيل دافغانستان
 اوترکي ترمنځ داقصادي او تخنيکي همکاريو پروتوکول لاسليک کوي .
 ۱۳۵۴ر۱۰ر۲۳

لوی درستيز ډگر جنرال عبدالکریم مستغنی کله چه دحربي پوهنتون يوه فارغ التحصيل ته يری ليک ورکوي .
 ۱۳۵۴ر۱۰ر۲۴

۱۳۰۴۱۰۲۷

دفايد عامی وزیر بناغلی فایق کله چه دنبار اوهمستونکنگی دسیمینار دیرانستلو په مناسبت ویناگوی *

رئیس صنایع وزارت معادن و صنایع، آمرکمنی نخماش اکسیپورت شوروی ونماینده کمپنی یونین ماتکس جمهوریت اتحادی آلمان هنگام امضاء قرار داد وتبیه ماشین آلات فابریکه نساجی نخ کندهار .

۱۳۰۴ر۱۰ر۲۹

داوواوبریننا ذواحد لوی ریاست او په کابل کښی د شوروی اتحاد د تجارتی اداری نمایندگان کله چه داووا او بریننا د پروزو د ضروری ماشین آلاتو د برابرولو تړون لاسلیک کوی .

۱۳۰۴ر۱۰ر۳۰

دکابل پوهنتون ر نيس پوهاند دوکتور غلام صديقي محبي کله چه دسرکال دپوهنتون دپوهنځيو دقارغانو دسپاداننامو دويشلو په
غونډه کې خپله وينا آوروې ،

۱۳۰۴/۱/۱۵

دکانو اوسنایمو دوزارت دصنایعو رئیس او دآلمان اتحادی جمهوریت دکانزرتکس دکمپنی نماینده کله چه دکندهار دورپنی نساجی دچو پولو ترون لاسلیک کوی .
 ۱۳۵۴ر۱۱۲۶

آمرپروژه خان آباد و رئیس دستگه ساختمانی هلمند در حالیکه رئیس عمومی آب و برق حاضر است قرارداد ساختمانی پروژه آبیاری خان آبادرا درکابل امضاء مینماینده .
 ۱۳۵۴ر۱۱۲۴

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف ویناغلسی علی احمدخرم وزیر پلان حین مشاهده یکی
از شعب شفاخانه صد بستر جراحی پوهنخی طب ننگرهار .

۱۳۵۴ر۱۲ر۱۸

رئیس عمومی واحد آب و برق و معاون نمایندگی تجارتي اتحاد شوروی هنگام مبادله اسناد قرار دادهای مربوط به
پیمه ماشین آلات طرف ضرورت پروژه های آب و برق .

۱۳۵۴-۱۲-۲

ښاغلی هلاکي کفيل رياست شرکت کود وښاغلی زتو نسکيخ نماينده کمپني وستوگک اښتورگک هنگام امضای قرار داد خريداری کود از اتحاد شوروی •

۱۳۰۴ر۱۲ر۴

د تجارت د وزارت د بين المللی ترانسپورت او ترانزيت رئيس او د شوروی اتحاد د منځنی آ سياديسرۍ چولو د موسسې مرستيال کله چه د افغان شوروی بند روڼو کښی د بېرۍ چولو تړون لاسليک کوی •

۱۳۰۴ر۱۲ر۷

دكتور محمدحسن شرق معاون اول صدارت عظمیٰ موقعیکہ مسرتب تیریکات خودرا بهناسبت سا لگرد
استرداد استقلال کشور در کتاب مخصوص درقصر دلکشا درج و امضا می نماید.

۱۳۰۵ر۳۸

دعظمی صدارت دوهم مرستیال او دمالی وزیر بناغلی سید عبدالاله کله چه دیلی کمونیکشن
دبین المللی اتحادی له سکرتر جنرال بناغلی میلی سره خیره گوی .

۱۳۰۴ر۱۱ر۲۱

نباغلی میلوش مینچ معاون صدراعظم فدرالی و وزیر خارجه یوگوسلاویا هنگام عز یمت در میدان هوایی
بین المللی کابل .
۱۳۰۰ر۳۱

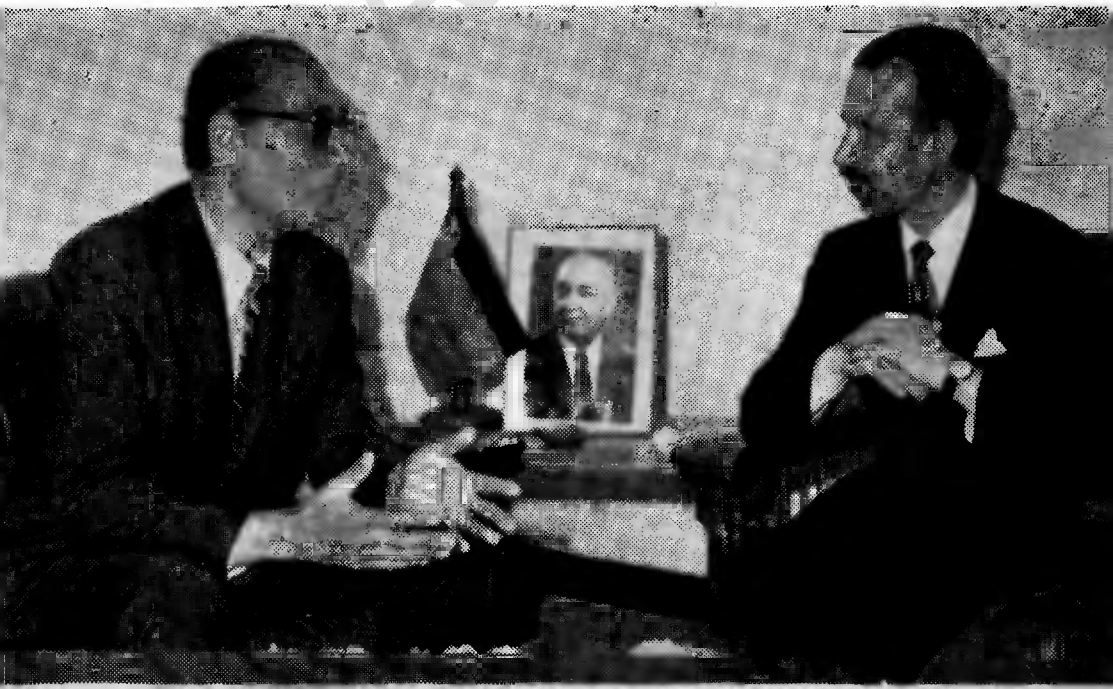
نباغلی سیدعبدالله معاون دوم صدراعظمی و وزیر مالیه حین ایراد بیانیه در د عوتیکه
بافتخار نباغلی میلوش مینچ معاون صدات و وزیر خارجه یوگوسلاویا ترتیب یافته بود .
۱۳۰۰ر۳۱

ښاغلی منوچهر تسليمی وؤ یسر تجارت ایران هنگام ملاقات با ښاغلی سید عبداللته معاون دوم صدارت عظمی
ووزیر مالیه .
۱۳۰۵ر۳۸

د اطلاعاتو او کلتور وزیر پوهاند ډاکتر نوین دمصر او افغانستان د دوستی د ټولنی له مرستیال
ښاغلی ابوشادی سره د کتنی په وخت کښی .
۱۳۰۴ر۴۲۶

رئیس تصدی ملی بس و مستشار تجارتي سفارت کبرای چکوسلواکیا هنگام امضای قرارداد تسلیم دهسی
سامان و تجهیزات تربلی بس شهر کابل. ۱۳۵۴ره۱

رئیس پلان آب و برق و مستشار تجارتي سفارت کبرای چکوسلواکیا هنگام امضای قرار داد توريد جنراتور های
دیزلی برق برای شهر هرات. ۱۳۵۴ره۱۵

پیام بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت تجلیل از نیضت نسوان در افغانستان توسط محترمه کبیری رئیسہ دہرمتو نولہ قرائت میگردد .

۱۳۰۴۰۵۳

په داسی حال کښی چه دپلان وزیر ښاغلی علی احمد خرم هم حاضر و دپلان معین ښاغلی عبدالعزیز فر و غ اود امریکی دلولی سفارت شارژدافیر افغانستان ته دکیمیاوی سری دتپه کولوبه منظور د ۸ ملیونو ډالر دقرضی یوه موافقتنامه لاسلیک کړه ..

۱۳۵۴ره ۲۲

دبرینا او اوبو دواحد پلان رئیس او د شوروی اتحاد دلولی سفارت د اقتصادی مستشاریت مرستیال دشمال دبرینا دسروی دتړون دلاسلیک کولو په وخت کښی ..

۱۳۵۴ره ۲۶

دپوهنی دوزارت معین دکتور صدیق اودامریکی دبین المللی ادارې آمر ښاغلی برون د پوهنی په عمرانی پروژو کښی دامریکی د وپیا مرستی تړون دلاسلیک کولو وروسته .
 داوبو دبرښنا د واحد دپلان رئیس انجنیر فریداسحق اود شوروی اتحاد لوی سفارت د اقتصادی مستشاریت مرستیال ښاغلی السیترا توف کله چه دبلخ اومزارشریف اودسالنگ دلاری درناکولو دپروژو جو پولو تړونو په لاسلیک کوی .
 ۱۳۰۴ر۱۳
 ۱۳۰۴ر۳۰

رئیس ارزاق و احتیاجات عامه و مستشار سفارت اتحاد شوروی هنگام امضای قرارداد مطالعات تکنیکی و اقتصادی .

۱۳۰۴۶۶۱۹

رئیس بلان وزارت معادن و صنایع و نماینده مستشاریت اتحاد شوروی هنگام امضای قرارداد رسانیدن سامان و

بهره برداری از گاز .

۱۳۰۴۶۶۲۹

دالمغرب دباچاعلیحضرت دوم ملک حسن خانگری استازی دکابل بین المللی هوايي

۱۳۵۰ره۲۸

ډگر ته درسيډو په وخت کښي.

ديانډنيو چارو دوزارت معين او دملگرو ملتو دموستي دصندوقاجرائيه مدير دمخدراتو دغير مشروع استفادي

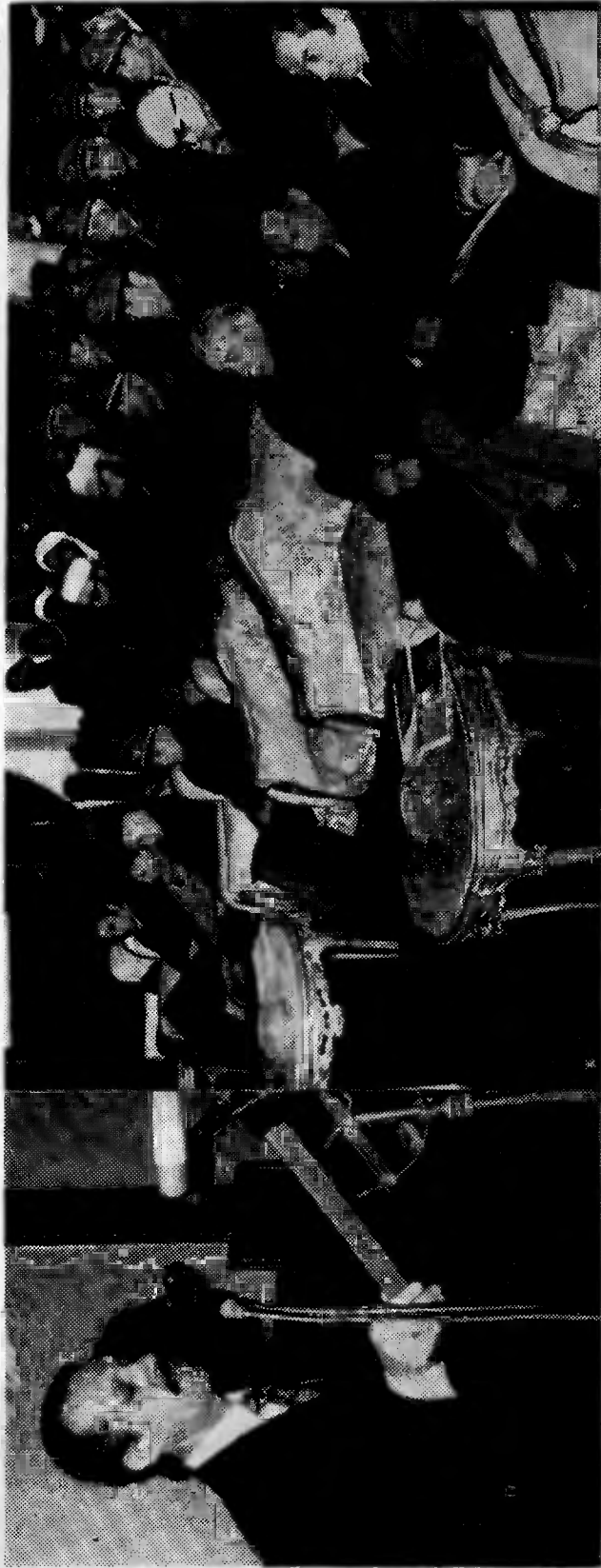
۱۳۵۰ره۲۹

دمخنيوي دپاره دم،م دهرستي د موافقي دلاسلېک کونوپه حالکي.

پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور جناب ایراد بیاتیه بنیاسیت بر کزاری میله عثمانی کل تاریخ .

اطلاعات اوکتور وزیر پوها نند دکتور نوین کلهچه دجمهوری ارگ دولکشاہ په مانی کبسی دحضرت سرور کائنات دیکمرغه میلاد دنمانختی په غونبه کبسی وینا کوی.

۱۳۰۴/۲/۲۴

گوی دوستیز تودن جنرال غلام حیدر رسولی کله چه یوتن چاپ انداز ته دقهرمانی کپ ورکوی .

۱۳۰۰۱۱۵

رئیس فابریکه خانه سازی و مستشار اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی در کابل هنگام امضای موافقتنامه تعدیل

۱۳۰۰۱۲۸

فابریکه خانه سازی .

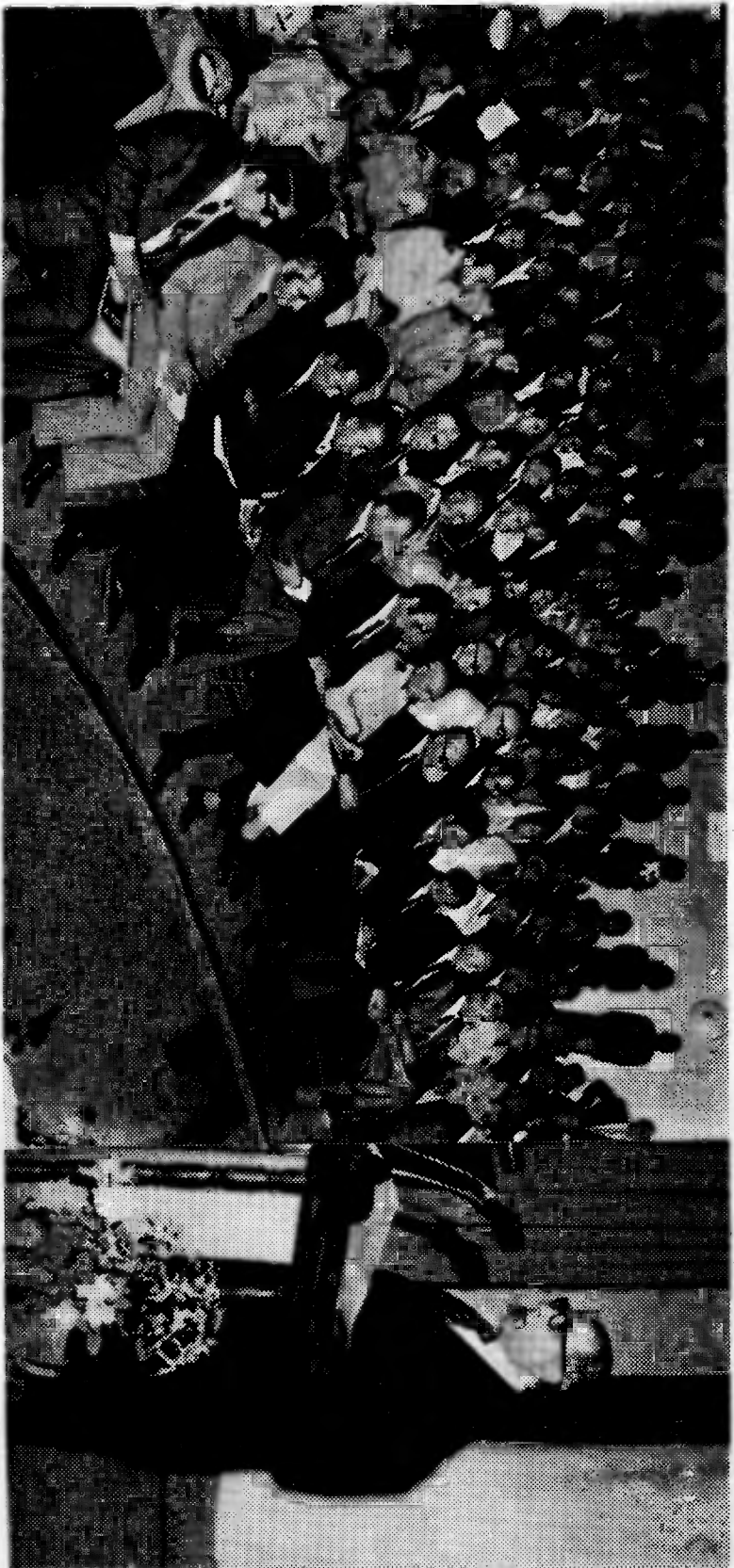

نباغلی علی احمد خرم وزیر پلان و نباغلی منوچهر تسلیمی وزیر تجارت ایران هنگام امضای پروتوکول همکاری اقتصادی و تجارتي •

رئیس تدریسات مسلکی وزا رت معارف و مستشار اقتصادی سفا رت کبرای اتحاد شوروی هنگام امضای موافقتنامه تمدید کبهک های تخنیکسی اتحاد شوروی در مورد دوام وظیفه سی نفر معلم در تخنیکم نفت و گاز در مزار شریف •
۱۳۵۵٫۳٫۱

هفته وخت چه دنیوونانگی دورخیدنهانگی به مناسیت د دولت دینانگی رئیس اوسمد اعظم بیغام دیو منی دوزیر پوهاند عبدالقیوم پواسمکو کابل
۱۳۵۳ره ۲۲

تنداری په بازار تجزی کوستل گیرزی.

پو هاند دو کتور نوین وزیر اطلا عات و کلتور موقعه پیام بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
را بهمناسبت هزارمین سال تولد خواجه عبدالله انصاری عارف نامور کتور قرائت مینمایند .

۱۳۰۵ ز ۲۹

دخواجه عبدالله انصاری د زیرینو د زرم کال دیادونې دمجلس علمی غونډه چه دمطبعاتو دکلوپ دمحمود طرزی
 په تالار کښی جوړه شوی وه .

۱۳۵۵ر۲۰۱۲

دروغتیا وزیر یوهاند دو کتور عبدالله عمرکله چه دغائبو نو دنوی کتنخی په بنسټ کښی اوهری تیره زدی .

۱۳۵۵ر۲۰۲۸

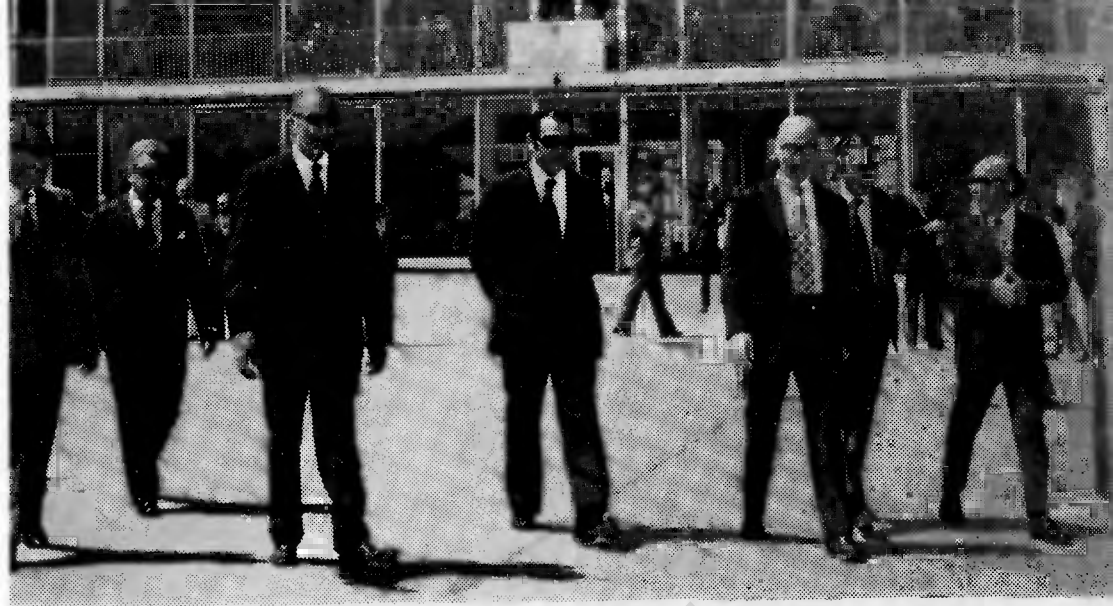

بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم هنگامیکه وزیر صحیه اتحاد شوروی را برای ملاقات در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم هنگامیکه وزیر امور خارجه جمهوریت اندونیزیا رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفته و با وی صحبت می فرمایند .

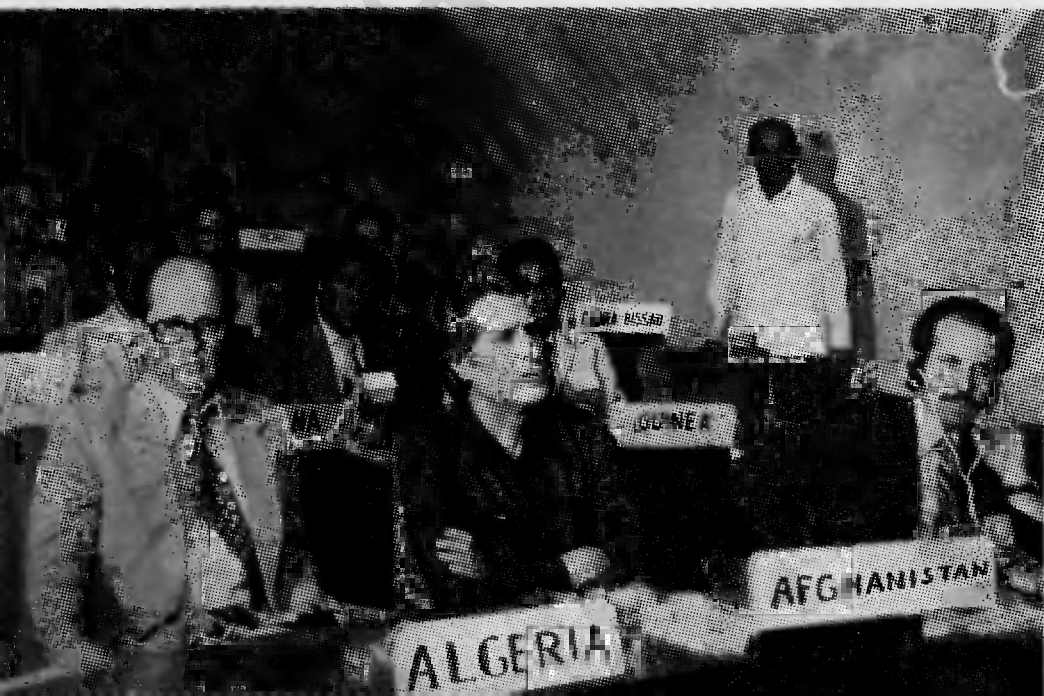
ښاغلي محمد نعيم نماينده خاص ښاغلي رئيس دولت و صدا عظم در موقع عزيمت از سفر فرانسه و امريكا در ميدان هوايي بين المللي كابل .

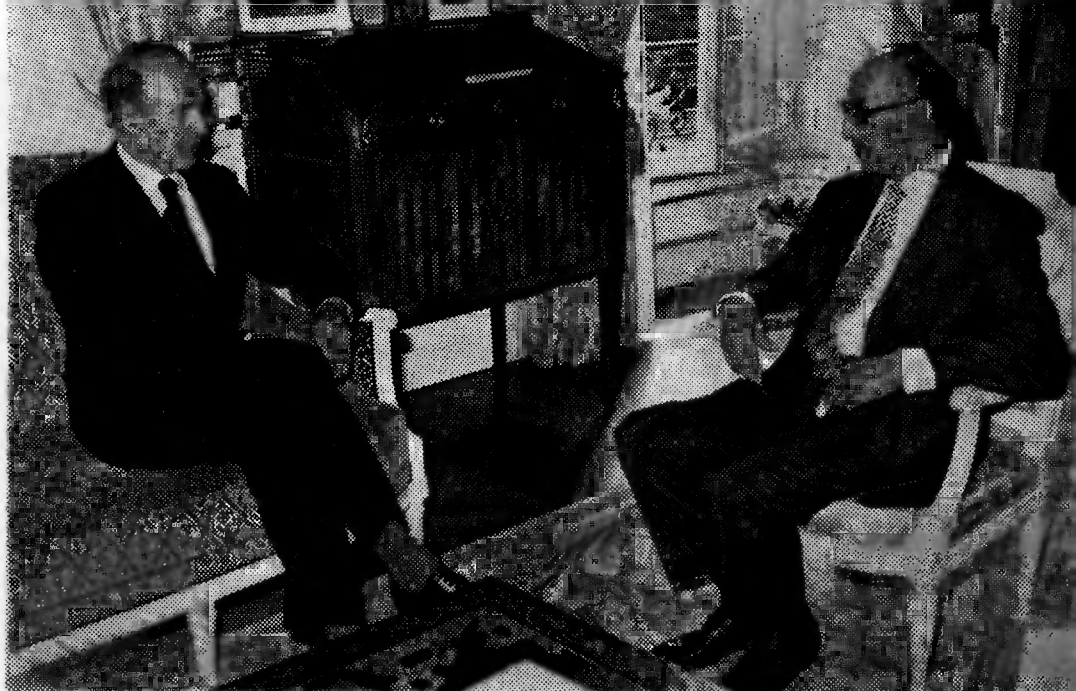
د دولت د ښاغلي رئيس او صدا عظم خاص نماينده ښاغلي محمد نعيم د امريكا د متحدو ايالتونو د گرنې دوزير ښاغلي آرل بنز او په واشنگتن کې د افغانستان د لوی سفير ښاغلي عبدالله ملكيار سره ليدل كېږي .

دعظمیٰ صدارت لہری مرستیال دکتور محمد حسن شوق کله چہ دپتی بہ پریکولو سرہ
 د «جمہوریت روغتون» پرانیزی .
 پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور درکنفرانس وزرای کشور های غیر منسلک
 منعقدہ دہلی .

شاعلی محمد نعیم نماینده خاص رئیس دولت و صدراعظم هنگام ملاقات با والسری
زیسگار:ستن رئیس جمهور فرانسه در قصر الیزه

اطلاعات او کلتور وزیر پوهاند دکتور نوین کله چه یونن دمطبوعاتی جایزی و پوونکی ته
جایزه ورکوی -

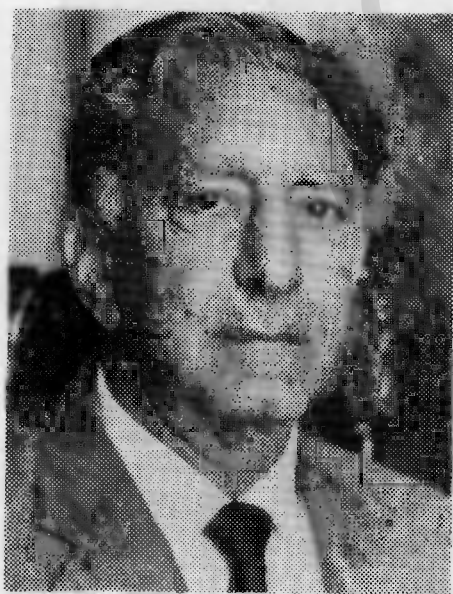
د افغانستان د جمهوري دولت
د کابينې غړي

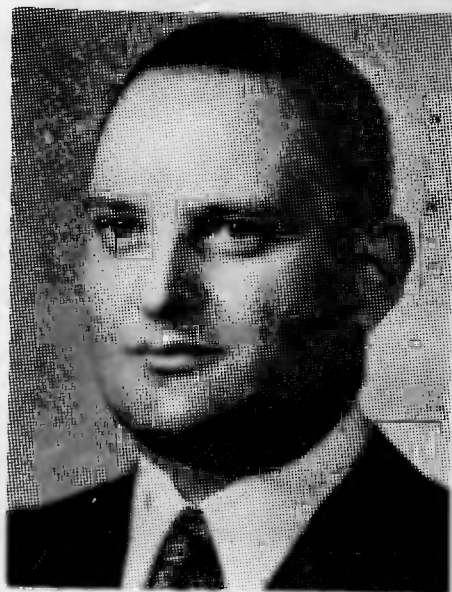
بناغلی سید عبدالاکہ معاون دوم صدارت و وزیر ہالیہ

دوکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت

دوکتور عبدالحمید وزیر عدلیہ

بناغلی عبدالقدیر وزیر داخلہ

بناغلی محمدخان جلالر وزیرتجارت

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف

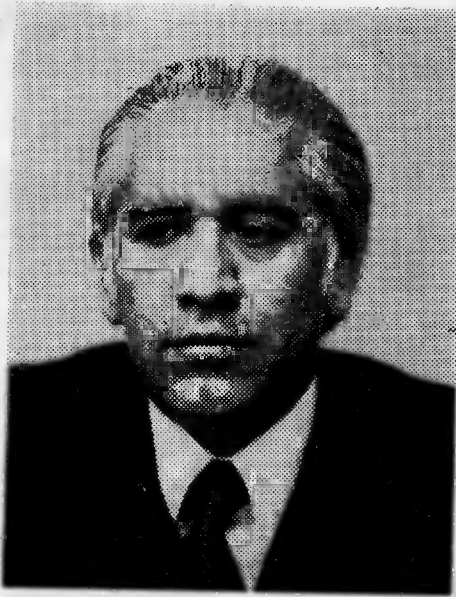

پوهاند دکتورنوبین وزیراطلاعات وکلطور

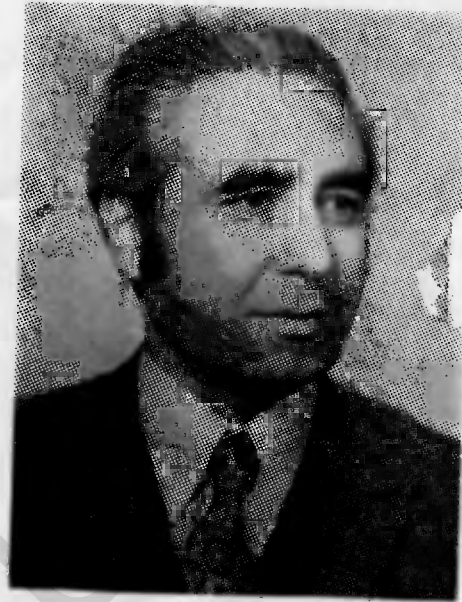

بناغلی غوث الدین فایق وزیرفوایدعامه

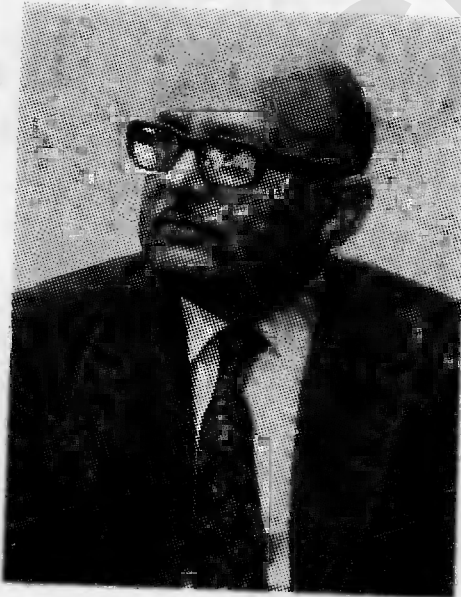

پوهاند دكتور عبدالله عمر وزير صعيه

انجنير عبدالكريم عطايى وزير مخابرات

شاغلى عزيزالله واصفى وزير زراعت

انجنير عبدالرمان آصفى وزير معادن وصنایع

بناغلی فیفس محمد وزیر سرحدات

بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان

بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه

فہرست نامہ جہت عمہور
از ۲۶ سرطان ۵۴-۵۵

احصائیه صادرات عظمی

ومنسجم سازد. لذا مختصر کارگزاریهای این اداره به شرح آتی گزارش مییابد :

الف :- دیموگرافی و سرشماری :

چون عملیه سرشماری نفوس در افغانستان تاکنون عملی نشده از این رهگذر اندازه مجموع نفوس کلی کشور بصورت موقوف و مشخص تعیین یا تشخیص نمیتواند شد . منابع مختلف و معتبر دولتی در داخل و مؤسسات بین المللی همکار باروشها و میتود های مختلف علمی نفوس کشور را با ارقام متفاوت سنجش و تخمین نموده اند که درپهلوی آن

اندازه مهاجرت ها و دیگر مشخصات مربوط به نفوس موقوف به صورت درست و مستند معلوم نمی تواند شد. بدین ملحوظ چنین نتیجه گیری میتوان کرد که تنظیم پلانهای اقتصادی و اجتماعی در کشور بدون موجودیت تعداد واقعی نفوس مشکلات زیادی را ببار آورده و نتایجی را که از اثر تنظیم پلانهاتوقع میرود با اشتباهاتی مواجه ساخته و میسازد .

لذا اداره احصائیه مرکز صادرات عظمی در پناه توجه باین مشکلات در سال ۱۳۵۳ راجع به اجرای سرشماری نفوس با صندوق **و جبهی فعالیت های نفوس جهانی یوان-اف-پی-۱**

تماس حاصل کرد و با اثر آن در سال ۱۳۵۴ فیصله بعمل آمد تا پروگرام سر شماری نفوس در افغانستان به همکاری صندوق فعالیت های نفوس در سال ۱۹۷۷ - ۱۹۷۸ عملی گردد .

میرهن است که اجراء و تطبیق موقفانه هر نوع پروگرامهای مترقی، تحولات بنیادی هم آهنگ بر اساس پلان گذاری بر پایه سیانس و تکنالوژی معاصر در چوکات خط مشی نظام نوین جمهوری مستلزم ایجاد و وجود سازمان های اساسی میباشد . روی همین پدیده اداره مرکز احصائیه بصفت یک ارگان مرکزی و ملکی احصائیه و بجهت یک دستگاه تحقیقات علمی کشور جمهوری افغانستان و بتأسی از ماده اول قانون احصائیه برای تأمین اهداف آتی تاسیس گردیده است :

۱- بمنظور ایجاد یک سیستم علمی احصائیه به غرض تهیه ارقام و معلومات احصائیه جهت مؤثریت بهتر فعالیت ها ، پروگرامها و پلانهای ارشاد و رهنمونی امور اقتصادی و اجتماعی .

۲- بمقصد تمرکز توحید و انسجام کلیه فعالیت های احصائیه و جلوگیری از تکرار عمل در زمینه .

۳- بغرض جمع آوری، اندازه گیری، تحلیل ارزیابی و نشر مستمر و متداوم اعداد و ارقام موقت و مورد نیاز احصائیه متکی بر معیار های علمی و بین المللی .

بدر نظر داشت نکات متذکره فوق اداره مرکز احصائیه سعی ورزیده است تا اجراءات خویش راجع به توصل با اهداف یاد شده و برآوردن نیازمندی های مورد نظر هم آهنگ

د افغانستان کالني

- ۳- توزیع و معرفی فارغان بدوایر و مراجع ذیعلاقه .
- ۴- تهیه و ترتیب بیلائس قوای بشري سال ۱۳۵۳ .
- ۵- جمع آوری احصائیه های ماموران و اجیران دوایر رسمی و تصدیها .
- احصائیه های زراعتی :**
- ۱- تحلیل کلیه ارقام سال ۱۳۵۳ مربوط به سکتور زراعت .
- ۲- جمع آوری، توحید و ترتیب ارقام ۱۳۵۴ مربوط به تولیدات عمده زراعتی و ساحه تحت زرع آن .
- ۳- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام سال ۱۳۵۴ سلسله بارندگی در کشور .
- ۴- جمع آوری ترتیب و تحلیل راپور تولیدات حیوانی از پروژه های زراعتی .
- ۵- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام سال ۱۳۵۴ در قسمت توزیع کود کیمیاوی و توزیع ماشین آلات زراعتی به زارعان کشور .
- ۶- ترتیب سوالنامه حاجت راپور گیری ارقام مربوط به تولیدات پخته، لبلبو و جمع آوری ارقام .
- ۷- جمع آوری احصائیه زمینهای دولتی که برای مستحقان توزیع گردیده است .
- ۸- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام مربوط به تعداد مواشی و طیور در کشور .
- ۹- سروی نیشکر .
- ۱۰- سروی زنبور عسل .
- احصائیه تجارت خارجی و بیلائس تادیات :**
- ۱- تحلیل و بررسی ارقام مربوط به واردات
- با ارائه تذکرات مختصر فوق فعالیتهای مربوط باین قسمت شامل نکات آتی میگردد .
- ۱- مطالعه و ارزیابی نشرات پروژه سروی دیموگرافی بمنظور اجرای سروی های دیموگرافیکی و سرشماری آینده کشور .
- ۲- مطالعه و ارزیابی سه جلد راپور نهایی در قسمت نفوس مسکون که از طرف تیم سونی ترتیب شده است .
- ۳- ترتیب پلان فعالیتهای مقدماتی پروژه سرشماری .
- ۴- سنجش تخمینی نفوس بر اساس معیار های علمی برای تنظیم اولین پلان هفتساله کشور .
- ۵- تهیه و تسوید مسوده مقررات سرشماری افغانستان .
- ۶- تهیه، ترتیب و توزیع فرمه های مربوط به تنظیم و تصحیح قریه های افغانستان به ولایات کشور .
- ۷- مطالعه و ارزیابی کلیه راپور های دیموگرافیکی و نفوس به غرض آمادگی بهتر در اجرای امور سرشماری و مطالعه مشخصات نفوس .
- ب- احصائیه قوای بشري کار و کارگر (بیلائس قوای بشري) :**
- ۱- توزیع فرمه های درخواست کار برای فارغان لیسه ها و پوهنځی ها .
- ۲- جمع آوری احصائیه کمبود و ضرورت دوایر، تصدیها، پروژه ها و مشاورانها به فارغان پوهنځی ها و لیسه ها .

- و توحید ارقام واردات و صادرات سال ۱۳۵۴ .
- ۱- صادرات سال ۱۳۵۳ و جمع آوری ترتیب
- ۲- سروی و ترتیب احصائیه تجارت خارجی
- درگمرکات و بندار .
- ۳- ترتیب و نشر احصائیه ماهوار تجارت
- خارجی افغانستان برای اولین بار .
- ۴- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام اموال
- وارداتی تحت پروگرام قروض و امداد بلاعوض
- دول متحابه در سال ۱۳۵۴ .
- ۵- تهیه جداول توحیدی ارقام تجارت جهت
- نشر در نشریه معلومات احصائیه سال ۱۳۵۴ .
- احصائیه قیم و امور بانکی :**
- ۱- تحلیل کلیه ارقام مربوط به احصائیه
- های قیم و بانکی ۱۳۵۳ و تهیه جداول جهت
- نشر در نشریه احصائیه سال ۱۳۵۴ .
- ۲- تهیه و ترتیب راپور مربوط به شاخص
- قیم ماهانه مواد استهلاکی در ۲۶ ولایت
- کشور .
- ۳- ترتیب راپور شاخص قیم ماهانه
- ۲۴ قلم مواد ارتزاقی در شهر کابل .
- ۴- ترتیب شاخص ۲۴ قلم مواد استهلاکی
- در تمام ولایات کشور .
- ۵- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام مربوط
- به عرضه پولی سال ۱۳۵۴ .
- ۶- جمع آوری ترتیب و توحید نرخ اسعار
- خارجی روزانه سال ۱۳۵۴ .
- ۷- سروی بانکهای کشور و تحلیل اوضاع
- پولی و بانکی سال ۱۳۵۲ و ۱۳۵۳ کشور .
- احصائیه های صنعتی و انرژی :**
- ۱- تحلیل ارقام مربوط به تولیدات صنعتی
- سال ۱۳۵۳ و تهیه جداول مورد نیاز .
- ۲- تحلیل ارقام مربوط به تولیدات انرژی
- (برق آبی، دیزلی، بخار و حرارتی) سال ۱۳۵۳ .
- ۳- جمع آوری ارقام مربوط به تولیدات
- انرژی و صنعتی سال ۱۳۵۴ .
- ۴- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام مربوط
- به سروی صنایع دستی در ولایات کابل،
- ننگرهار و لغمان .
- ۵- سنجش شاخص های تجدید نظر شده
- سال ۱۳۵۳-۱۳۵۶ .
- مواصلات و مخابرات :**
- ۱- تحلیل ارقام سال ۱۳۵۳ سکتور
- مواصلات و مخابرات که شامل تعداد ادارات
- پستی، دستگاه های تیلیفون و تیلیگراف،
- عواید از مدرک فعالیت های پستی، تیلیفون
- و تیلیگراف و پرسونل مصرف در امور مخابرات
- میشاند .
- ۲- جمع آوری ترتیب و توحید ارقام سال
- ۱۳۵۴ امور مخابرات .
- ۳- جمع آوری توحید و ترتیب احصائیه
- های ترانسپورت زمینی و هوایی و عواید حاصله
- از مدرک توزیم به تفکیک کشور ها .
- ۴- تحلیل ارقام مربوط به حفظ و مراقبت
- شاهراه ها و احصائیه های عبور و مرور وسایط
- نقلیه از شاهراه ها و عواید آن .
- احصائیه خدمات اجتماعی :**
- الف - معارف :
- ۱- تحلیل ارقام و احصائیه های سال ۱۳۵۳

تعداد مکاتب (به تفريق دهاتي ، ابتدايي، ثانوي ومسلکي) تعداد شاگردان شامل مکاتب فارغان، استادان ومقايسه ارقام متذکره بسا سالهاي ماقبل .

۲- تحليل ارقام واحصائيه هاي سال ۱۳۵۳ پوهنتون که شامل تعداد محصلين (به تفريق ذکور، اناث) رشته هاي تحصيلي وتعداد استادان (به تفريق داخلي وخارجي) ميگردد .

۳- تهيّه فورمه هاي جديد به منظور اخذ معلومات مفصل مطابق به تصنيف بين المللي وارسال آن به مراجع مربوط غرض جمع آوري ارقام سال ۱۳۵۴ .

۴- جمع آوري، ترتيب وتوحيد ارقام سال ۱۳۵۴ معارف درقسمت تعداد مکاتب،متعلمين واستادان .

۵- جمع آوري ترتيب وتوحيد ارقام سال ۱۳۵۴ پوهنتون که شامل احصائيه هاي تعداد محصلان، تعداد استادان، رشته هاي مختلف تحصيلي وتعداد فارغان ميباشد .

ب- احصائيه امور صحي :

۱- ارقام سال ۱۳۵۳ درمسورد تعداد روغتونها، دکتوران، دستگاه هاي اکسريز ، لابراتوار ها، کليتيکها وپرسونل امور صحي که جمع آوري آن قبلاصورت گرفته وعمليه تحليل وترتيب وتنظيم جداول احصائيو مورد نياز آن به نشر سپرده شده است .

۲- ارقام سال ۱۳۵۳ واقعات امراض ساري ومجادله عليه امراض اپيدميک ازقبيل توبرکلوز

وملاريا تحليل وتجزيه شده است .
۳- ارقام سال ۱۳۵۴ مربوط به تعداد روغتونها، دکتوران، کليتيکها، لابراتوار ها، اکسريزها، پرسونل صحي وساير تسهيلات امور صحي جمع آوري وترتيب گرديده است.
۴- احصائيه هاي سال ۱۳۵۴ مربوط به توليدات وواکسين هاي مختلفه جمع آوري و توحيدگرديده است .

احصائيه واقعات جنائي توريژم، ثقافت

وهنر ومؤسسات خيريه :

۱- تحليل ارقام احصائيه واقعات جنائي سال ۱۳۵۳ .

۲- تحليل ارقام احصائيو سال ۱۳۵۳ فعاليتهاي سره مياشت ، مؤسسات خيريه ومکملهاي مالي، طبي واجتماعي اينگونه مؤسسات واخذ امداد مالي وجنسي ازمواسسات خيريه جهاني وبين المللي .

۳- تحليل ارقام مربوط به کمکهاييکه به جمعيت افغاني سره مياشت طی سال ۱۳۵۳ درمرکز وولايات کشور عملي شده است .

۴- جمع آوري ترتيب وتوحيد ارقام سال ۱۳۵۴ واقعات جنائي کشور .

۵- جمع آوري ترتيب وتوحيد ارقام احصائيو فعاليتهاي مؤسسات خيريه وسره مياشت .

۶- تحليل ارقام سال ۱۳۵۳ کتابخانه ها، سينماها، موزيمها، روزنامه ها، مجلات، مطابع کتابفروشي ها، توريدفلم، آثار منتشره و جمع آوري وتوحيد ارقام امور متذکره برای سال ۱۳۵۴ .

۵- سنجش تخمینی عایدملی از سال ۱۳۵۰-۱۳۵۳ .

احصائیه معادن و ساختمانها :

الف معادن

۱- تهیه ارقام سال ۱۳۵۴ تولیدات گاز، ذغال سنگ، لاجورد، نمک، بیرایت، مواد نفتی و غیره اقلام مربوط .

۲- تحلیل ارقام سال ۱۳۵۳ زشته های مختلف معادن .

ب- ساختمانها :

۱- طرح فورمه ها وجداول مربوط به احصائیه ساختمانها بر اساس معیار های طرح شده ملل متحد و جمع آوری ارقام مربوط سال ۱۳۵۳ در ساحات شهری و پروژه ها .

۲- تهیه معلومات احصائیوی راجع به تصنیف مشاغل پیشه وران ساختمانی .

امور نقشه کشی :

- ۱- ترسیم چارتهای احصائیوی
- ۲- ترسیم فورمه های احصائیوی وازدات وصادرات و فورمه های صنایع دستی، فورمه های بناروالیها و فورمه های سروی بانکها.
- ۳- بیرون نویسی اسمای قراء افغانستان از روی نقشه های يك بر ۵۰ هزار .
- ۴- تعیین موقعیت قراء افغانستان بسالای نقشه ها .

باتوضیحاتیکه در قسمت اجرای فعالیتهای تخنیکي احصائیوی ارائه شده البته خدمات اداری، تربیوی و نشراتی بحیث فعالیتهای

احصائیه تصدیبا و بناروالی ها :

۱- تهیه و تحلیل ارقام مربوط به اصناف بناروالیها از سال ۱۳۵۱-الی ۱۳۵۳ .

۲- ترتیب و تهیه فورمها جهت جمع آوری معلومات اساسی درباره ساحه ، نفوس، احصائیه منازل، دکاکین ، حمامها (مکانب ابتدایی ، ثانوی ولیسه ها) مساجد، مدارس، تعداد تیلفون و مؤسسات پستی، میدانهای هوایی، صنایع دستی، صنفی ها، سرای ها، مندویها، زیوتونها، مرستونها، وپکتونها ، مؤسسات و تجار انفرادی، بناروالیهای کشور وارسال آن جهت جمع آوری معلومات بولایات.

۳- اجرای سروی نمونوی در مورد جمع آوری ارقام عواید و مصارف پروگرام کار و اصناف بناروالی ها و عواید و مصاف تصدیهای عمده .

۴- سروی صنایع دستی .

۵- سروی تصدیبا .

محاسبات ملی :

- ۱- تحلیل ارقام سال ۱۳۵۳ عواید و مصارف دولت .
- ۲- جمع آوری ارقام سال ۱۳۵۴ عواید و مصارف دولت .
- ۳- تحلیل ارقام سال ۱۳۵۳ قروض و امداد تخنیکي بلاعوض و جمع آوری ارقام سال ۱۳۵۴ در موارد متذکره .

۴- اجرای سروی نمونوی عواید و مصارف خانوار از طریق مصاحبه مستقیم درده بناروالی .

- ۷- تپيه يك تعداد كتب به السنه ملي دري وپشتو ويكتعداد كتب ديگر بزبانهاي خارجي وكودگزارى آنها باتپيه يكتعدادوسايل وتجهيزات برآي كتابخانه اداره مركزاحصائيه.
- نشرات :**
- ۱- طبع (نشريه معلومات احصائيوى سال ۱۳۵۳-۱۳۵۴) كه به تقريبن دومين سالگيرد جشن فرخنده جمهوريت درسرطان ۱۳۵۴ منتشر شده است .
- ۲- طبع ونشر قانون احصائيه افغانستان.
- ۳- نشر فورمه هاي احصائيوى بغرض جمع آوري ارقام .
- ۴- نشر شاخص قيم مواد عمده غذايي بصورت هفته وار برآي سال ۱۳۵۴ .
- ۵- نشرراپور شاخص قيم ماهانه مواد استهلاكى كشور برآي سال ۱۳۵۴ .
- ۶- نشر ارقام واردات سال ۱۳۵۳ وسه ماه اول سال ۱۳۵۴ .
- ۷- نشر يك سلسله تراجم موضوعات احصائيوى ومواد در سى برآي مشمولان كورسها .
- ۸- نشرراپور ماهانه سلسله بارندگي .
- ۹- نشر راپوركار يابي وارائه آن بمراجع ذيصلاح دولتي .
- متعم بمنظور برآورده شدن اهداف متذكره وهماهنك اجراء وعملى ميگردد كه در ذيل بصورت مختصر معلومات داده ميشود :
- تعليم وتربيه وكتابخانه :**
- ۱- دايرشدن وكورس احصائيوى برآي مامورين احصائيه مركزي كه داراي سويه بكلوريا و ليسانس مي باشند .
- ۲- اعزام ده نفر از مامورين غرض ازدياد معلومات تحصيلات عالي بخارج كشور .
- ۳- تدوير كورسهاي انگليسي بمنظور رفع مشكلات ماموران وهمكارى بهتر شان با متخصصان وفراهم آوري تسهيلات مزيدجهت پيشبرد امور وظيفوى آنان .
- ۴- درخواست استخدام يك تعدادمتخصصان خارجي دررشته هاي مختلف مربوط بفعاليتهاي احصائيوى ازوزارت جليله پلان .
- ۵- تكميل پلان هفتساله تعليمي .
- ۶- مذاكرات درقسمت تاسيس دپارتمان احصائيه درچوكات پوهنخي اقتصاد پوهنتون كابل كه مراحل مقدماتي آن درسال ۱۳۵۴ تكميل وقراراست ازآغاز سال ۱۳۵۵ محصلان صنف سوم پوهنخي اقتصاد شامل دپارتمان مذكور گردند تابدان وسيله مشكلات اداره مركز احصائيه صدارت عظمي از رهگذر پرسونل فني ومسلكي مرفوع بتواند شد .

ریاست کارتوگرافی

ذیل رادر برمیگردد :

۱- فعالیت اراضی :

الف : پیشبرد امور تاسیس نقاط کنترل یعنی شینت نقاط ترانگولیسون درجه اول، دوم سوم و چهارم اندازه نمودن اضلاع توسط آله های اساس ودقیق الکترونیکی جیوڈیمر و پیشبرد امور استرونومی درجه اول ودوم که مرام ازاین فعالیت تعیین موقعیت جغرافیایی نقاط ازنگاه عرض البلد ، طول البلد وسمت استرونومی میباشد .

ب : پیشبرد امور نیولمان درجه اوله دوم وسوم وامور گراومتري درجه اول، دوم، سوم که مرام ازاین فعالیت هاتثبیت نقاط کنترل افقی وشاقولی درسرتاسر مملکت وتعیین کشش قوه جاذبه زمین وانحراف شاقولی در نقاط ترانگولیسون و نیولمان میباشد .

۲- فعالیت شعبوی :

پیشبرد امور حسابات اساس ودقیق شبکات ترانگولیسون، استرونومی، نیولمان، گراویمتری که ازنتایج آنها درپیشبرد امور نقشه برداری مملکت و پروژه های انکشافی و عام المنفعه استفاده میگردد .

مدیریت عمومی جیوڈیزی :

الف: درامور ترانگولیسون واسترونومی :

۱- استکشاف و انشآت ۱۲۴ نقاط ترانگولیسون دریک ساحه ۱۴۰۰۰ کیلو متر مربع .

موسسه علمی کارتوگرافی به دوام پروژه های قبلی خود که از پلان پنجساله اول آغاز گردیده بادر نظر داشت پلان های انکشافی دولت فعالیت های وسیع نقشه برداری وسروی زمین های زراعتی وقابل زرع کشور در مرکزومناطق اطراف آن سردست گرفته است .

درجریان پلان اجتماعی واقتصادی هفت ساله افغانستان که در بهار سال ۱۳۵۵ مرحله تطبیق آن آغاز میگردد بیش از دوصد پروژه انکشافی مدنظر گرفته شده است .

موسسه کارتوگرافی وکدستر عجلتاً در قسمت تربیه پرسونل فنی ازراه تاسیس کورسهای عاجل توجه کرده ودر مراحل بعدن امکان تاسیس پوهنخی کارتوگرافی وکدستر را در چوکات پوهنتون کابل مورد مطالعه قرار میدهد. در ریاست کارتوگرافی مدیریت های عمومی جیوڈیزی، انجنیری، فوتوگرامتری، ترسیم ، طباعت واداری فعالیت دارد . در ریاست کارتوگرافی (۱۳۴) نفر فنی ، (۷۷) نفراداری و(۱۵۳) نفر اجیر خدمت مینمایند .

۱- مدیریت عمومی جیوڈیزی :

این مدیریت متشکل از مدیریت های ترانگولیسون استرونومی، نیولمان وگراومتري وحسابات جیوڈیزی میباشد تامین وتاسیس اساسات علمی امور نقشه برداری مقیاس خورد ونقشه برداری مقیاس بزرگ که از آن در پروژه های انکشافی و عام المنفعه دفاعی وغیره مملکت استفاده بعمل می آیدوظایف

سویہ تعلیمی مامورین فنی دایر شدہ، تاسیس کورس عاجل کار تو گرافی برای مامورین جدید الشمول تهیه پلان پیشبینی شده هفت ساله .

مدیریت اخذ فرمایشات نقشه :

این مدیریت در طول سال جاری فرمایش در خواست های وزارت خانه ها و موسسات را که جهت دریافت و تهیه نقشه ها و فوتوگراف ها بصورت دوام دار بریاست کار تو گرافی مواصمت کرده بعد از تحلیل و طی مراحل اصولی آنها بشعبات مربوطه تسلیم داده شد، نقشه ها و فوتوها با اساس تعامل جدید از طریق شعبه توزیع و مراقبت مدیریت عمومی ترسیم و طباعت بدسترس مراجع تقاضا کننده گذاشته شده است . ضمنا در مورد موقعیت های جغرافیایی و ارتفاع شهرها، محلات و قریه جات و بعد مسافات آنها از روی نقشه های دست داشته بموسسات درخواست کننده معلومات داده فوتوها و نقشه های مناطق مختلفه کشور را در معرض مطالعه و مشاهدہ متخصصین داخلی افغانی و خارجی در داخل موسسه گذاشته است. ضمنا دیوهای اورینجال هارادر مرکز ریاست و خیرخانه ترتیب و تنظیم کرده است .

مدیریت ترمیم آلات فنی :

این مدیریت شصت و پنج پایه ترانزیت چهار پایه تیودولیت، بیست و هفت پایه پلان تیبیل وسی و سه پایه ماشین حساب، بیست حلقه شرید، زده پایه پلانیمتر و هفت پایه ستاد یاراد در مرکز ریاست کار تو گرافی و هشت مدیریت منطقوی کدستر ترمیم تطهیر، اصلاح

و فعال نموده است .

مدیریت عمومی فوتوگرامتری :

هدف از فعالیت مدیریت عمومی فوتوگرامتری عبارت از عکس برداری تمام ساحه کشور توسط طیاره مخصوص و تحویل عکس ها به نقشه ها با اساس نقاط کنترل افقی و شاقولی، ترتیب فوتو موزائیک ها، و فوتومپ هامیباشد . مدیریت عمومی فوتوگرامتری متشکل از مدیریت پرواز و فوتواندکس، مدیریت پلاننگ و مدیریت توپو ریزیون می باشد .

شعبات مربوط این مدیریت وظایف ذیل را اجراء کرده است :

۱- در شعبه پرواز و فوتواندکس و موزائیک در ساحه (۶۵۲۵) کیلومتر مربع به سه ارتفاع پرواز نموده و بمقیاس ۱ بر ۲۰ هزار عکس برداری کرده فوتو ها و فوتو موزائیک های آنها را ترتیب کرده و آماده تحویل نموده است .

۲- تهیه و ترتیب فوتو موزائیک افغانستان از فلم های اقمار مصنوعی بمقیاس یک بر یک میلیون .

۳- اکمال کار باقی مانده پروژه دیموگرافی و نشان دادن (۶۷۷) قریه جات در بالای نقشه ها در شعبه فوتو لبراتورار بتعداد ۸۶۲۸ قطعه فوتو بمقیاسات مختلفه برای ضرورت شعبات داخل ریاست و موسسات تقاضا کننده چاپ نموده است .

مدیریت پلاننگ :

در مدیریت پلاننگ یک ساحه ۹۸ کیلومتر مربع به نقشه های ۱ بر ۱۰ هزار یک ساحه ۸۰۵ کیلومتر مربع بمقیاس ۱ بر ۲۵ هزار

مدیریت ترسیم و تدقیق :

۱- اشارات مخصوصه برای نقشه های مختلف المقیاس تهیه گردیده که عبارت از مقیاس ۱:۱۰ هزار - ۱:۲۵۰۰۰ - ۱:۵۰۰۰۰ و ۱:۱۰۰۰۰۰ :

۲- تکمیل نقشه های ۱:۱۰ هزار ساحات پامیر، فیض آباد، مزار شریف، علاقه داری ریگ بصورت غیرهیسومتری که چک کلرپروف های آن نیز در همین مدیریت صورت گرفته است .

۳- ترسیمات گراف های سال ۱۳۵۴ موسسه بروی کاغذ تریس .

۴- ترتیب نقشه نمبر (۴) ساحه کابل بمقیاس یک بریک ملیون که نامرحله کلرپروف رسانیده شده است .

۵- ترتیب و تهیه نقشه ۱:۱ ملیون که نقشه مذکور نیز نامرحله کلرپروف رسانیده شده است .

۶- تهیه فوتومپ های کابل، هرات، غزنی بامیان، سیغان، کندهار، غور، فلات، بادغیس و گلران از روی فلم های اقمار مصنوعی صورت گرفته است .

۷- تهیه و ترتیب فوتوموزائیک ملی افغانستان از روی فلم های اقمار مصنوعی بمقیاس یک بریک ملیون صورت گرفته است .

۸- تشریح موادیکه از خارج وارد گردیده است .

۹- پلان هفت ساله بودجه تشکیل برای ساحه (۱۰) هزار کیلومتر مربع فی سال ترتیب گردیده است .

با استفاده از ۷۰۶ مودل تحویل شده است و کار برای اكمال نقشه های ۱:۲۵ هزار دریک ساحه (۸۹۰۰) کیلومتر مربع طبق پلان مرتبه جریان دارد. ضمناً در ماشین کوردیناتو گراف (۱۵۰۰۰) نقطه پلات گردیده است بر علاوه ماشین های جدید پلاننگ نصب و مشخصین خارجی در قسمت استعمال آنها مامورین فنی را تحت تعلیم گرفته اند .

مدیریت عمومی ترسیم و طباعت :

مدیریت عمومی ترسیم و طباعت شامل مدیریت های مطبعه، ترسیم، تدقیق و توزیع نقشه هامیباشد . در جریان شعبات مربوطه این مدیریت بتعداد (۶۱۱۶۳) قطعه نقشه جات رنگه، سیاه و سفید و اوراق مطبوع ذریعه ماشین آفسیت و اوزالیدوگستدر بعد از طی مراحل فنی طبع کرده و هم بتعداد ۱۱۰۴ جلد کتاب های مورد ضرورت شعبات مربوطه ریاست توسط آفسیت طبع و صحافی کرده است .

در مدیریت ترسیم تهیه نقشه های ۱:۱ ملیون جدید افغانستان تحت طبع گرفته شده است. بر علاوه کار در قسمت نقشه های یک بریک ملیون جدید فوتومپ های جدید جریان دار که آماده توزیع است.

همچنین مدیریت ترسیم فرمایش موسسات فنی از قبیل واحد آب و برق، ریاست شهرسازی زراعت و آبیاری و ریاست سروی معادن و جیولوجی وزارت معادن و صنایع رادر قسمت ترسیم و تحویل نقشه ها بر آورده ساخته است . فعالیت در قسمت تهیه اطلس های افغانستان نیز جریان دارد .

صدارت عظمی

			۱۰۔ فورمہ های (س ۱ س ۲ وس ۳)
سرروی اراضی :	مدیریت منظوری	ولایت اندازاف جریبی	از طرف این مدیریت ترتیب گردیده است .
	کابل	کابل	۱۱۔ هفت قطعه نقشه رنگه بمقیاس ۱:۱۰۰ هزار تحت کار گرفته شده که تقریباً ۹۰ فیصد کاوآن انجام شده است .
	پروان	پروان	۱۲۔ تقریباً بیست هفت نفر در مدیریت ترسیم و تدقیق در شق ترسیم و سکرایبنگ پروگرام و پلان ریاست سرروی تحت تریننگ گرفته شده است .
	غزنی	غزنی	ریاست کادستر :
	کندهار	کندهار	کادستر از طریق مدیریت های هشت گانه منظوری سرروی کادستر در ولایات مورد نظر دایر و قسماً تاکنون ادامه دارد .
	هلمند	هلمند	منظور ازین فعالیت هاسروی و نقشه برداری اراضی قابل استفاده مملکت به تفکیک نوعیت و درجات مختلفه آن میباشد از نتایج سرروی اراضی در ترتیب احصائیه عمومی اراضی امور تصفیوی، تنظیم مالیات، امور اسکان ، استملاک و اصلاحات ارضی و غیره استفاده بعمل آمده میتواند .
	فراه	فراه	
	هرات	هرات	
	بلخ	بلخ	
	فاریاب	فاریاب	
	کندوز	کندوز	
	بغلان	بغلان	
	تخار	تخار	
	ننگرهار	ننگرهار	
	لغمان	لغمان	
	۱۴۲۹۰۸۶- جریب	مجموع	

ریاست المپیک

غازی استدیوم صورت گرفت که در نتیجه تیم کشتی اتحاد شوروی باکسب امتیازات بیشتر افتخار قهرمانی ایندوره را بدست آورد .

هاکی :

درایام جشن جمهوری تیم های هاکی جمهوری هند ، منتخب معارف وارو دریک سیستم دوربام مسابقه نموده و تیم منتخب معارف باپروزی بردورقیب مقام اولی را بدست آورد .

باسکتبال :

تیم باسکتبال اتحاد شوروی در ایام جشن جمهوری چهار دیدار باتیمهای پوهنتون کابل اردو، اباسین وهندوکش انجام دادند تعداد ورزشکاران شرکت کننده خارجی در مسابقات دومین جشن جمهوری کشور بیش از یکصد و شصت نفر بود که از این مسابقات هزاران نفر از هموطنان مادیدن نموده و از نگاه جذب تماشاچی استقبال مردم از این مسابقات بی سابقه بوده است . در ختم مسابقات مدالهای یادگاری دومیین جشن جمهوری افغانستان و تحایفی از تولیدات دستی افغانی طی محفلی از طرف بناغلی معاون روم صدارت عظمی که بوسیله ریاست کمیته ملی المپیک تهیه شده بود بورزشکاران مهمان اعطاء گردید .

از جمله ورزشهای باستانی تیم نوزه بازان ولایات پکتیا، غزنی وکلوب عسکری درچمن

دولت جمهوری افغانستان همچنانکه طی سه سال پرافتخار انقلاب شکوهمند مترقی جمهوری در سایر رشته های حیات اقتصادی اجتماعی و سیاسی به تحولات چشمگیری دست یافته است در قسمت توسعه وانکشاف ورزش و تهیه وسایل تفریحات سالم برای نسل جوان کشور نیز تغییرات بنیادی وعمیق رونما کرده است .

فعالیتهای ریاست کمیته ملی المپیک دولت جمهوری افغانستان طی سال گذشته بترتیب در زیر تقدیم میگردد :

دومین مسابقات جام جمهوری افغانستان:

فوتبال :

درهفته تجلیل از دومین سالگرد انقلاب مترقی جمهوری افغانستان تیمهای فوتبال پامیر اتحاد شوروی ، تیم منتخب اردوی جمهوری ترکیه، تیم فوتبال منتخب ذوب آهن اصفهان از ایران باتیمهای منتخب جوانان کابل برای کسب دومین جام فوتبال جمهوری افغانستان به سیستم در مسابقات شانرا آغاز کردند که در پایان تیم فوتبال اتحاد شوروی برای دومین بار با امتیاز بیشتر به گرفتن جام موفق گردید .

پهلوانی :

اولین مسابقات کشتی جام جمهوری افغانستان در قسمت کشتی بین تیمهای کشتی ایران، اتحاد شوروی و چارتیم از افغانستان درایام سالگرد جشن جمهوری در

ریاست المپیک

والیبال نیز باشکرت ده تیم در کابل آغاز و در پایان ۱۲ ورزشکار ورزیده توسط کمیته موظف برای تیم کابل انتخاب شدند .

مسابقات بزرگ بزرگوشی :

بتاریخ سوم عقرب مسابقات بزرگ بزرگوشی باشکرت ده تیم از ولایات کشور در کابل آغاز گردید که در روز افتتاح رهبر ملی جام های ظفر و مدالهای ورزشی رابقهرمانان این ورزش حماسی اهداء وهریک از چاپ اندازان ورؤسای تیمهای شرکت کننده را پذیرفته و شطارتهای آنها را در گسترش این ورزش ملی تقدیر نمودند .

سپس تیمهای شرکت کننده دریک تورنمنت لیک درغازی استدیوم شرکت و درختم مسابقات جامهای قهرمانی، هدایای نقدی و جنسی از طرف کمیته ملی المپیک به تیمهای شرکت کننده اعطاء گردید .

همچنان بسلسله مسابقات داخلی در ماه قوس ۵۴ مسابقات بکسنگک باشکرت بیش از (۶۰) ورزشکار مسابقات پهلوانی باشکرت اضافه از (۵۰) پهلوان مسابقات هاکی بسا شرکت سه تیم مسابقات شطرنج با شرکت بیش از (۱۰۰) نفر مسابقات پنگ پانگ با شرکت بیش از (۷۰) نفر و مسابقات بزرگوشی در ماه حمل ۱۳۵۵ باشکرت چارتیم در کابل برگزار و جوایز قهرمانان طی محافل جداگانه به آنها اعطاء گردید .

منطقه جشن به اجرای يك سلسله مسابقات پرداختند که فوق العاده طرف دلچسپی خارجی های مقیم کابل قرار گرفت .

تیم فوتبال جمهوری مردم چین :

بدعوت کمیته ملی المپیک افغانستان تیم ۲۲ نفری فبالیست های جمهوری مردم چین غرض اجرای يك سلسله مسابقات در ماه اسد وارد کابل گردیده و باتیمهای پوهنتون کابل کلوب عسکری ، منتخب کابل و جوانان کابل با اجرای يك سلسله مسابقات پرداختند .

زیبایی اندام :

در اوایل ماه سنبله بعد از مدتی مسابقات زیبایی اندام درسه کلاس بین داوطلبان این رشته آغاز گردید و جام های قهرمانی بورزشکاران طی محفلی در بالروم هوتل انترکانتیننتال اعطاء شد .

مسابقات پهلوانی :

تورنمنت داخلی مسابقات پهلوانی باشکرت بیش از یکصد پهلوان غرض تثبیت اعضای تیم منتخب کابل در ماه سنبله آغاز و از بین ایشان سه سه پهلوان در هر کلاس تحت تربیه گرفته شدند .

باسکتبال :

در ماه سنبله مسابقات باسکتبال به سیستم لیک بین هشت تیم شرکت کننده در جمنایوم پولیتخنیک کابل آغاز شد که درختم مسابقه بانزده نفر بحیث اعضای تیم منتخب کابل قبول گردیدند .

والیبال :

همزمان با آغاز مسابقات باسکتبال تورنمنت

تيم پنگ پانگ افغاني در نايچيريا
جمهوريت هاي ديمو کراتيک کوريا و
مردم چين :

درماه سرطان ٥٤ تيم پنگ پانگ افغاني
در مسابقات آسياي نايچريا و سويس در ماه
ثور ١٣٥٥ در مسابقات جهاني کوريا و بسلسله
اين سفر به جمهوريت مردم چين سفر نموده
به اجراء يك سلسله مسابقات پرداختند که
نتايج مسابقات شان مخصوصا در نايچيريا
دلچسپ بوده است .

تيم فتيال افغاني در مسابقات آسياي عراق
واتحاد شوروي در نيمه دوم سال ١٣٥٤ تيم
فتيال افغاني در بازپهاي مقدماتي مسابقات
آسياي در بغداد شرکت نموده و بعد از اجراء
يك سلسله مسابقات موفقانه بوطن بازگشت.
همچنان طبق موافقتنامه کلتوري بين
جمهوريت افغانستان واتحاد شوروي تيم فتيال
منتخب کابل غرض اجراء يسک سلسله
مسابقات دوجانبه باتحاد شوروي عزميت
بانتايج دلچسپ بکابل عودت نمودند .

تونمنت هاي داخلي سال ١٣٥٥ :

مسابقات انتخابات پهلواني بمنظور
سهم گيري درسومين مسابقات پهلواني
بين المللي منعقدۀ عراق از تاريخ ٢٥ حمل
شروع و تا ٣١ حمل جريان داشت . که در
نتيجه ده پهلوان نخبه در هفت کلاس جهت
سهمگيري در مسابقات پهلواني عراق اعزام
و در نتيجه حايژيک مدال طلا پنج مدال نقره
يك برونز گرديد .

عزيمت تيمهاي افغاني بخارج کشور و کسب
افتخارات چشمگير :

پهلواني :

درماه حوت ١٣٥٤ تيم پهلواني افغاني در
نهمين دور مسابقات کشتي جام بين المللي
آريامهر تهران که در آن (١٥) تيم شرکت
داشتند سهمگرفته و در نتيجه تيم پهلواني
افغاني با کسب يك مدال نقره و سه مدال
برونز مقام چهارم را بدست آوردند .

جام بين المللي عراق :

تيم پهلواني افغاني درماه جوزای ١٣٥٥
در مسابقات بين المللي جام بغداد شرکت نموده
پهلوان ناصر علي از کلب ميوند با گرفتن
مدال طلا مقام اول را بدست آورده و همچنان
تيم افغاني با کسب ٤ مدال نقره و يك برونز
مقام دوم را در بين تيمهاي شرکت کننده بدست
آوردند .

تيم پهلواني افغاني در اتحاد شوروي :

حسب موافقتنامه کلتوري في مابين دولت
جمهوري افغانستان واتحاد جماهير شوروي
سوسياليستي تيم پهلواني افغاني غرض
شرکت در يك سلسله مسابقات دوجانبه به
اتحاد شوروي عزميت و با موفقيت هاي
چشمگير دوباره بکشور باز گشتند .

تيم تينس افغاني در هند :

بدعوت مقامات ورزشي جمهوريت هند تيم
پنج نفری تينس بازان افغاني در اخير حوت
سال ١٣٥٤ به آنکشور عزميت و بعد از يروزي
به حريفان خود با موفقيت بوطن عودت نمودند.

مسابقات رابه سیستم دور باتیمهای ورزشی کشور مانجام بدهند. درختم تورنمنتها کپها ومدالهای یادگار سومین جشن فرخنده انقلاب جمهوری طی شادمانی های خاصی توزیع خواهد شد .

در طول سال گذشته عواید ریاست المپیک ازناحیه فروش تکت مسابقات بیش از چار ملیون افغانی بوده که به تناسب سال گذشته يك ازدياد ۵۰ فیصد رانشان میدهد .

اعمار تعمیر جدید :

دولت جمهوری افغانستان برای تعمیر يك لوژ آبرومند و اتاقهای کار مدرن پروژه ساختمان تعمیر جدید ریاست المپیک ولوژ جمهوری رارویدست گرفته که این عمارت درنوع خوداز ساختمانهای عصری به شمار میروند باصرف بیش از ۲۵ ملیون افغانی تکمیل ومورد استفاده قرار گرفت .

بايك نگاه اجمالی براین گزارش بایسن نتیجه میرسیم که ورزش درکشورمادردوران فرخنده نظام مترقی چه ازنگاه کمیت وچه ازنگاه کیفیت به تحولات تازه تری دست مییابد که بررسی روی ازدياد تیمهای داخلی و تماشای دوجانبه ومسابقات بین المللی در کابل موید روشن این امر است .

بتاریخ ۱۱ ثور مسابقات فوتبال طبق مقررات بین المللی درسه گروپ (الف ، ب ، ج) آغاز وتیمهای منتخب وجوانان فوتبال ازبین ۴۸ تیم انتخاب وجهت مسابقات در سومین جشن جمهوری به تمرینات اساسی خودمیردازند . کپها ومدالهای یادگار به تیم های فوتبال قهرمان ضمن محفلی خاصی از طرف کمیته ملی المپیک توزیع گردید .

بتاریخ ۱۳ ثور مسابقات انتخاباتی باسکتبال والیبال، هندبیا، هاکی، در مواضع مختلف تحت واریسی کمیته ملی المپیک آغاز واز جریان این مسابقات تیمهای منتخب هاکی باسکتبال ووالیبال تحت نظر کمیته های موظف انتخاب وبه تمرینات اساسی خود پرداختند

کپها ومدالهای یادگار درختم تورنمنتها به قهرمانان درجه اول ، دوم وسوم وهمچنان به کمیته های موظف هیات ژوری، هیات قضاات ازطرف ریاست المپیک توزیع گردید .

ریاست المپیک بمنظور بزرگداشت سومین جشن انقلاب جمهوری از تیمهای ورزشی کشور های خارج دعوت نموده تادرمسابقات فوتبال هاکی، پهلوانی وباسکتبال سهم گرفته

وزارت امور خارجه

کرونولوژی روابط خارجی افغانستان

۲۵ سرطان ۵۴

ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه ورنیس هیات افغانی از کنفرانس وزرای خارجه کشور های اسلامی منعقدہ جدہ بکابل مراجعت کرد .

ښاغلی وحید عبدالله روز ۲۴ سرطان باعلیحضرت ملک خالد پادشاه عربستان سعودی درجده ملاقات نموده و پیرامون موضوعات مورد علاقه مذاکره وتبادل نظر نمود .

همچنان معین سیاسی وزارت امور خارجه بانبغلی یاسر عرفات رهبر موسسه آزادی فلسطین درجده ملاقات نموده حمایت افغانستان راز داعیه عرب واعاده حقوق حقه مردم فلسطین بوی ابراز کرد .

ښاغلی وحید عبدالله روز ۲۵ سرطان هنگام مراجعت بوطن درمیدان هوایی بینالمللی کابل ازطرف عده یی ازاراکین وزارت امور خارجه وشارژدافیر سفارت کبرای عربستان سعودی درکابل استقبال گردید .

* * *

ښاغلی ابوشادی معاون انجمن دوستی جمهوری عربی مصر وافغانستان باپوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات وکلنور ورنیس انجمن دوستی افغانستان ومصر ملاقات تعارفی بعمل آورد .

ښاغلی ابوشادی برای اشتراک در دومین جشن فرخنده جمهوری و وارد کابل شده است .

۲۶ سرطان ۵۴

اخیرا نودوپنج پناهگزین بلوچ از اقوام مری شامل مردان، زنان واطفال ازطلم وتعدی حکومت پاکستان وعمليات بیرحمانه قوای نظامی آنکشور به افغانستان پناه آورده اند .

جمعیت افغانی سره میاشت برای اعاشه واباته این گروه نیز ترتیبات لازم اتخاذکرده است .

* * *

وزیر لبنیات شوروی ښاغلی انتونوف رئیس انجمن دوستی افغانستان واتحادشوروی بدعوت انجمن دوستی افغانستان و شوروی برای شرکت در مراسم جشن جمهوریت کشوروا رد کابل شد .

درمیدان هوایی پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف ورنیس انجمن دوستی افغانستان و اتحاد شوروی ، ښاغلی محمد انور نوروز معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه وسفیر کبیر اتحاد شوروی درکابل از وی استقبال کردند .

۲۷ سرطان ۵۴

دعوت چاشتی بافتخار هنرمندان کشور های دوست که برای شرکت در دومین جشن شکوهمند جمهوری بکابل آمده اند از طرف پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات وکلنور درباغ تپه پغمان ترتیب شده بود .

وزارت خارجه

دول متحابه وهمچنان فونسلگری های افغانی دومین جشن شکوهمند جمهوری کشور را طی محافل ودعوت های مجلل وباشکوه تجلیل نمودند .

درین محافل وضيافت هارجال وشخصیت های برجسته کشور های دوست، هیات های سیاسی، علاقمندان وافغانهای مقیم این کشور هاشترک نموده بودند .

۳۱ سرطان ۵۴

از طرف بناغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام های تبریکیه به مناسبت انجام ماموریت مشترک کیهان نوردان اتحاد جماهیر شوروی وایالات امریکا و اتصال موقفانه سفینه های کیهانی سیوزواپولو در فضا عنوانی زعمای اتحاد شوروی و رئیس جمهور امریکا مخابره شده است .

بناغلی رئیس دولت وصدراعظم طی این تیلگرام هاموقفیت کیهان نوردان هر دوکشور راتقدیر نموده آنراقدم مهمی درراه پیشرفت علم وتکنالوژی وتوسعه تفاهم وهمکاری های مشر درجهان خوانده اند .

اول اسد ۵۴

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم به مناسبت روزملی جمهوریت عربی مصر تیلگرام تبریکیه عنوانی بناغلی انورالسادات رئیس جمهور آنکشور به قاهره مخابره گردیده است .

* * *

قرارداد تحویلدهی سامان و تجهیزات

درین ضیافت عده ازاعضای کابینه ومامورین عالیرتبه عسکری وملکی، برخی ازپشتونستانی های مقیم کابل، سفرای کبار اتحاد شوروی وایران وشارژدافیر سفارت کبرای هند باخانم های شان اشتراک داشتند .

۲۹ سرطان ۵۴

بناغلی عبدالعزیز الشینا شاروال ریاض بنابدعوت شاروالی کابل برای یک مسافرت دوستانه به افغانستان وارد کابل شد .

درمیدان هوایی بینالمللی دکتورغلامسخی نورزاد کابل بناروال، نمایندگان وزارت های امورخارجه وپلان ازبناغلی الشیناستقبال نمود .

بناروال ریاض در مدت اقامتش در کابل پیرامون همکاری بین بناروالی های کسا بل وریاض بامقامات افغانی مذاکراتی انجام داده است . قرار یک خبردیگر بناغلی عبدالعزیز الشینا بناروال ریاض بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات تعارفی بعمل آورد .

۳۰ سرطان ۵۴

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم به مناسبت روزملی بلژیک تلگرام تبریکیه عنوانی اعلیحضرت بودوان پادشاه آنکشور به بروسل مخابره گردیده است . همچنان ازطرف بناغلی رئیس دولت وصدراعظم به مناسبت روزملی جمهوریت مردم پولند تیلگرام تبریکیه عنوانی بناغلی هنریچ یابلونسکی رئیس شورای دولتی آنکشور به وارسا مخابره گردیده است .

* * *

سفارت های دولت جمهوری افغانستان در

د دعوت که تا حوالي ساعت ۱۰ شب روانه کرد هنرمندان شوروی که برای شرکت در نمایشات هنری دومی جشن فرخنده جمهوریت بکابل آمده اند کنسرتی اجرا نمودند .

• • •

دوکتور محمد عبدالله نور معاون مدیر عمومی منظوقی موسسه مواد خوراکه وزارت جهان در شرق نزدیک باوزرای زراعت، تجارت و پلان ملاقات نموده و روی موضوعات مورد علاقه مذاکره کرد .

دوکتور نور ضمن ملاقات با بنیاغلی جیلانی باختری وزیر زراعت راجع به کمک های غذایی ملل متحد در پروژه های فعلی و آینده زراعتی کشور مذاکره نمود .

همچنان در ملاقات با بنیاغلی محمدخان جلالر وزیر تجارت پیرامون سپهگیری موسسه مواد خوراکه وزارت جهان در پروژه های مربوط به مواد صادراتی زراعتی کشور تبادل افکار بعمل آمد .

دوکتور نور با بنیاغلی علی احمد خرم وزیر پلان نیز پیرامون مساعده تهای موسسه مواد خوراکه وزارت جهان دریک سلسله پروژه های افغانی و امکانات توسعه این کمک هاتبادل نظر نمود . قراریک خبردیگر معاون مدیر منظوقی موسسه خوراکه وزارت ملل متحد در شرق نزدیک رضیافتی اشتراک کرد که از طرف انجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی واحد آب و برق بافتخارش در رستوران باغ بسالا ترتیب شده بود. در این دعوت بعضی از

پروژه تریلی بوس (بس های برقی) شهر کابل بین افغانستان و چکوسلواکیا در کابل عقد گردید . قرار دادرا در حالیکه بنیاغلی علی احمد خرم وزیر پلان و بنیاغلی یان سوخانیکی سفیر کبیر چکوسلواکیا مقیم کابل حاضر بودند از طرف افغانستان دوکتور عبدالباقی (سمندری) رئیس تصدی ملی بس و از جانب چکوسلواکیا بنیاغلی شویید مستشار تجارتي سفارت کبرای آنکشور مقیم کابل بعد از ظهر در وزارت مالیه امضاء نمودند .

اول اسه ۰۴

بنیاغلی عبدالعزیز الشینا بنااروال ریاض با دوکتور محمد حسن شرق معاون صدارت عظمی ملاقات تعارفی بعمل آورد .

بنااروال ریاض با بنیاغلی علی احمد خرم وزیر پلان در حالیکه کابل بنااروال نیز حاضر بود پیرامون همکاری با بنااروالی کابل مذاکره نموده در دعوتی اشتراک کرده از طرف وزارت پلان بافتخارش در پارک جمهوریت در پغمان ترتیب یافته بود .

• • •

به افتخار بنیاغلی انتونوف وزیر لبنیات و رئیس انجمن دوستی اتحاد شوروی و افغانستان دعوتی از طرف سفارت کبیرای آنکشور مقیم کابل در آن سفارت ترتیب شده بود .

در این دعوت بعضی از اعضای کابینه مامورین عالیرتبه، رئیس و اعضای انجمن دوستی افغان و شوروی و برخی از کوردیپلوماتیک مقیم کابل اشتراک ورزیده بودند ضمن این

بحیث سفیرکبیر غیرمقیم ناروی درافغانستان ازچانب حکومت آنکشور مطالبه شده بسور صادر گردیده است .

همچنان ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم اگریمان ښاغلی نیکو ین هوخیکه بحیث سفیرکبیر غیرمقیم جمهوریت دیموکراتیک ویتنام درافغانستان از طرف حکومت آنکشور خواسته شده بود صادر گردیده است .

۱۱-اسد ۰۴

ازطرف ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی پیرگراپر رئیس کنفدراسیون سویس به یرن مخابره شده است .

نطاق وزارت امور خارجه درجواب سوال نماینده دباختر آژانس راجع به مصاحبه مطبوعاتی ښاغلی بو تو صدراعظم پاکستان متذکر شد .

هدف اظهارات ښاغلی بوتورا غیر از اینکه اغفال افکار عامه جهان ومخصوصا کشورهای مسلمان واخفای اعمال ناشایست اخیرحکومت پاکستان درمقابل افغانستان خواند چیزدیگری نمیتوان گفت .

مفکوره جدیدی درتمام مطالبی که ښاغلی بوتودرمصاحبه مطبوعاتی خود اظهار کرد به نظرنمیرسد وهمه آن تکرار بیانات سابق وی است .

همچنان موقفافغانستان راجع بهموضوعاتیکه وی به آن اشاره کرده ازموقع بوجود آمدن پاکستان تاحال کاملاواضح وروشن میباشد .

مامورین دواپر ذیعلاقه آمر وعده از کارکنان اداره انکشافی ملل متحد در افغانستان اشتراک داشتند .

۲-اسد ۰۴

هیأت زنان افغانسی پس از اشتراک در سیمینار زنان آسیایی منعقدہ العاتای اتحاد شوروی بکابل مراجعت کرد. ریاست هیأت رامحترمه کبرا رئیسہ دمیرمنوٹولنه بمعهدہ داشت .

* * *

داکتر نور معاون مدیر عمومی منطقوی موسسه مواد خوراکه وزراعت جهان درشرق نزدیک عازم قاهره شد. وی دوروز قبل غرض مذاکره پیرامون کمک های آینده آن موسسه بکابل آمده بود .

* * *

ښاغلی انتونوف وزیرلبنیات اتحاد شوروی ورئیس انجمن دوستی اتحاد شوروی و افغانستان که بدعوت انجمن دوستی افغانستان واتحاد شوروی برای اشتراک در دومین جشن فرخنده جمهوریت کشور بکابل آمده بود عازم مسکو شد .

۳-اسد ۰۴

ښاغلی ابوشادی معاون انجمن دوستی جمهوریت عربی مهر وافغانستان که برای شرکت دردومین جشن فر خنده جمهوریت کشور بکابل آمده بود عازم قاهره گردید .

۸-اسد ۰۴

ازطرف ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم اگریمان ښاغلی کنوت اکسل شیل سویر که

سفارت کبرای جمهوریت دیموکراتیک در میدان هوایی بین المللی کابل ازوی استقبال نمودند .

ښاغلی هیونگ سوب ساعت ۵ ونیم عصر روز ۱۶-اسد با ښاغلی خرم وزیر پلان ملاقات نمود .

۱۵-اسد ۵۴

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم اګریمان ښاغلی دګلاس پیتر بریچ که بحیث سفیر کبیر غیر مقیم آسترالیا در افغانستان ازجانب حکومت آنکشور مطا لبه شده بود صادر گردیده است .

۱۸-اسد ۵۴

ښاغلی یانګ هیونګ سوب نماینده خاص ښاغلی کیم ال سونګ رئیس جمهور جمهوریت دیموکراتیک مردم کوریا که برای بازدید رسمی ودوستانه بکابل آمده است با ښاغلی محمد نعیم دروزارت امور خارجه ملاقات نمود . همچنان ښاغلی یانګ بادکتور محمد حسن شرق معاون صدارت عظمی در قصر صدارت ملاقات کرد .

طی این ملاقاتها پیرامون موضوعات طرف علاقه دوکشور صحبت بعمل آمد .

نماینده خاص رئیس جمهور جمهوریت دیموکراتیک کوریا با ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه ملاقات نموده در باره موضوعات مورد علاقه مذاکره کرد .

۱۸-اسد ۵۴

ښاغلی یانګ هیونګ سوب دعوت چاشتی

این نوع اظهارات تبلیغاتی در نظر افغانستان صداقانه نیست و آنرا قبول کرده نمیتواند .
مداخلات اخیر حکومت پاکستان یکبار دیگر در امور داخلی افغانستان که آخرین مثالش همین چند روز قبل بادلایل واسناد غیر قابل انکار نزد همگان آشکار گردید ، ادعای حسن نیت آنها میباشد در چنین فضایی امید بهبود روابط بین دومملکت برده شده نمیتواند .

۱۴-اسد ۵۴

قرار داد تورید چارپایه جنراتور دیزلی برق برای تقویه برق شهر هرات دیروز بین افغانستان و چکوسلواکیا در کابل عقد گردید .
قراردادرا انجنیر احمد فرید اسحق رئیس پلان ریاست عمومی آب و برق و ښاغلی شویدا مستشار تجارتي سفارت کبرای چکوسلواکیا در آن ریاست امضاء نمودند .
جنراتور های دیزلی برق به ظرفیت مجموعی سه هار و چار صد و چهل کیلووات امپیر به قیمت پنجمصد و چهل هزارو هفتصدو هفتاد و پنج دالر از کزیدت حکومت چکو سلواکیا تهیه میگردد .

ښاغلی یانګ هیونګ سوب نماینده خاص ښاغلی کیم ال سونګ رئیس جمهور جمهوریت دیموکراتیک کوریا برای یک بازدید رسمی ودوستانه از افغانستان وارد کابل گردیده .

ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان و بعضی از مامورین وزارت امور خارجه و شارژدافیر

وزارت خارجه

اشتراک نمود که از طرف بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان بافتخارش درباغ تپه پغمان ترتیب شده بود .

۱۹ - اسد ۵۴

دکتور سویانگک چونگ نماینده خاص بناغلی پارک چونگ هی رئیس جمهوریت کوریا برای يك مسافرت رسمی و دوستانه از افغانستان وارد کابل گردید .

بناغلی محمدخان جلالر وزیر تجارت بعضی از مامورین وزارت امور خارجه و بناغلی میونگ جون چوی سفیر کبیر جمهوریت کوریا مقیم کابل در میدان هوایی بین المللی کابل از دکتور سویانگک چونگ استقبال نمودند .

نماینده خاص رئیس جمهوریت کوریا با بناغلی محمدخان جلالر وزیر تجارت و بناغلی علی احمدخرم وزیر پلان ملاقات تعارفی نمود . همچنان بناغلی دکتور سویانگک چونگ با بناغلی وحیدعبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه در آن وزارت ملاقات نموده و پیرامون موضوعات طرف علاقه بین دوکشور مذاکره کرد .

۲۰ - اسد ۵۴

بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم دکتوریانگک چونگ نماینده خاص بناغلی پارک چونگ هی رئیس جمهوریت کوریا را در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند . طی این ملاقات دکتور سویانگک چونگ پیام خاص بناغلی رئیس دولت جمهوریت کوریا را به بناغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نمود .

درین ضیافت بعضی از اعضای کابینه برخی از مامورین عالیرتبه شارژدافیر و عده از اعضای سفارت کبرای جمهوریت دیموکراتیک مردم کوریا مقیم کابل اشتراک داشتند .

۱۸ - اسد ۵۴

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی یانگک هو ننگ سو ب نمایند . خاص رئیس جمهوریت کوریا دیموکراتیک مردم کوریا را در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

طی این ملاقات بناغلی یانگک پیام خاص بناغلی کیم ال سونگک رئیس جمهوریت کوریا دیموکراتیک کوریا را به بناغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نمود . درین وقت بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان ، بناغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه بناغلی محمد اکبیر رئیس دفتر جمهوری و شارژدافیر سفارت کبرای جمهوریت دیموکراتیک مردم کوریا مقیم کابل نیز حاضر بودند .

* * *

بناغلی ناصر عبدالقادر الحدیثی به تعداد (۲۲۶) جلد کتاب درسی دوره های ابتدایی، متوسطه ثانوی را به بناغلی یوهاند عبدالقیوم وزیر معارف به اساس موافقتنامه فرهنگی که بین دوکشور موجود است طور تحفه تقدیم نمود

ښاغلی کیم ال سسونگ ر ئيس جمهوريت ديموکراتيک مردم کوريا که برای يك مسافرت رسمي و دوستانه از افغانستان به کابل آمده بود از کابل عزيمت نمود .

ښاغلی علی احمد خرم وزير پلان، بعضی از مامورين وزارت امور خارجه ، شارژدافير سفارت کبرای جمهوريت ديموکراتيک کوريا در ميدان هوایی بين المللی بانښاغلی يانگ وداع نمودند .

۲۱- اسد ۵۴

دکتور سويانگ چونگ نماينده خاص ښاغلی پارک چونگ هسی ر ئيس جمهوريت کوريا که برای يك مسافرت رسمي و دوستانه از افغانستان بکابل آمده بود از کابل عزيمت کرد .

ښاغلی محمدخان جلالر وزير تجسارت بعضی از مامورين وزارت امور خارجه و سفير کبير جمهوريت کوريا در ميدان هوایی بين المللی کابل بارکتور سويانگ چونگ وداع نمودند .

دعوتی از طرف سفارت کبرای جمهوريت کوريا بافتخار دکتور سويانگ چونگ در هوتل انترکانتی ننتال ترتيب شده بود .

۲۲- اسد ۵۴

ايالات متحده امريکا هشت مليون دالر برای تهيه کودکيمياوی به افغانستان قرضه ميدهد .

موافقتنامه مربوط این قرضه در کابل عقد گرديد .

درين موقع ښاغلی محمدخان جلالر وزير تجارت ، ښاغلی وحيدعبدالله معين سياسي وزارت امور خارجه ، ښاغلی محمد اکبررئيس دفتر جمهوري و ښاغلی ميونگ جون چوی سفير کبير جمهوريت کوريا مقيم کابل نيز حاضر بودند .

۲۰- اسد ۵۴

دکتور سويانگ چونگ نماينده خاص ښاغلی پارک چونگ هسی ر ئيس جمهوريت کوريا بانښاغلی محمد نعيم در عمارت وزارت امور خارجه ملاقات تعارفي نمود .

همچنان دکتور سويانگ چونگ با دکتور محمدحسن شرق معاون صدارت عظمی ملاقات تعارفي بعمل آورد .

طی این ملاقات هانماينده خاص ر ئيس جمهوريت کوريا بانښاغلی محمد نعيم و دکتور شرق پيرامون موضوعات طرف علاقه صحت نمود .

دکتور سويانگ چونگ در ضيافت چاشتی اشتراک کرد که از طرف ښاغلی محمدخان جلالر وزير تجارت بافتخارش در باغ تپه پغمان ترتيب شده بود .

درين دعوت بعضی از اعضای کابينه عدهای از مامورين عالیرتبه ، سفير کبير و برخی از اعضای سفارت کبرای جمهوريت کوريا مقيم کابل شرکت داشتند .

ښاغلی يانگ هيونگ سوب نماينده خاص

وزارت خارجه

رأس يك هیأت بدعوت انجمن دوستی اتحاد شوروی و افغانستان برای یسك مسافرت دوستانه عازم مسكو شد .
در میدان هوایی بین المللی كابل سفیر كبیر اتحاد شوروی در كابل با وزیر معارف وداع كرد .

* * *

قرارداد صدور پنج هزار تن بیرایت از معدن سنگلان هرات روز ۲۳-اسد بین ریاست پلان وزارت معادن و صنایع و مستشاریست تجارتی سفارت كبرای اتحاد شوروی در كابل به امضاء رسید .

يك منبع وزارت معادن و صنایع گفت: در این قرارداد قیمت وسطی فی تن بیرایت نسبت بسال گذشته كه بیست و پنج دالر بوده هشت دالر بیشتر گردیده است .

منبع اضافه كرد به اساس این قرارداد ریاست استخراج معادن مكلف است تا پنج هزار تن بیرایت را بصورت سنگ پارچه تانه میزان امسال بطرف اتحاد شوروی تحویل دهد .

۲۵-اسد ۵۴

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تلگرام تبریکه بمناسبت سالگره استقلال اندونیزیا عنوانی بناغلی سوهارتو رئیس جمهور آنکشور به جاگارتا مخابره شده است .

بناغلی رئیس دولت و صدراعظم طی این تلگرام تمنیات خود مردم افغانستان را برای

موافقتنامه رادر حالیکه بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان حاضر بود از جانب افغانستان بناغلی عبدالعزیز فروغ معین وزارت پلان و به نمایندگی حکومت امریکا بناغلی رابرت كرن شارژدافیر سفارت آنکشور مقیم كابل امضاء نمودند .

يك منبع وزارت پلان بعد از امضای موافقتنامه به خبرنگار باختر گفت :

ازوجه متذکره كه دارای شرایط سهل میباشد در خرید اری سی هزار تن کود کیمیای دای آمونیم فاسفیت طرف ضرورت زراعت کشور حمل و نقل و بیمه آن استفاده خواهد شد .

۲۳-اسد ۵۴

بناغلی مینون سكرتور جنرال اتحادیه نشرات یونسكو برای جنوب شرق آسیا با پوهاند دكتور نوین وزیر اطلاعات و كلتور ملاقات كرد .

طی این ملاقات بناغلی مینون با پوهاند دكتور نوین پیرامون موضوعات طرف علاقه نشراتی ، پروژه ترجمه ، طبع و نشر كتیب و مجلات برای اطفال و جوانان تبادل نظر كرد .

سكرتور جنرال اتحادیه نشرات یونسكو برای جنوب شرق آسیا به سلسله مسافرت به یکمده از کشورهای آسیایی وارد كابل شده است .

* * *

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف و رئیس انجمن دوستی افغانستان و اتحاد شوروی در

يك مسئله داخلي آنكشور ميباشد قتل
شيخ مجيب الرحمن وعده ازديگري از رجال
بنگله ديش را عمل قابل تأسف وانمود كرد .
نطاق افزودگه ملت مسلمان بنگله ديش
همدردي كامل ملت و حكومت افغانستان را با
خوددارد و اظهار اميد نمودگه ملت بنگله ديش
بتواند در فضاي صلح و آرامش زندگي مسعود
واميد بخشي درآينده موفق گردد .

* * *

بناغلي وحيد عبدالله معين سياسي وزارت
امور خارجه بنا بدعوت حكومت اتحاد جماهير
شوروي براي يك بازديد رسمي ودوستانه
از آنكشور عازم مسكو گرديد .

بعضي از اراكين وزارت امور خارجه
وسفير كبير اتحاد شوروي مقيم كابل در ميدان
هوايي بين المللي بباغلي وحيد عبدالله
وداع نمودند .

۲۹- اسد ۵۴

بناغلي چوبم هادانو معين وزارت امور
خارجه ونماينده خاص حكومت جاپان بسلسله
بازديد از يكهده كشور هابراي مسافرت رسمي
ودوستانه از افغانستان در رأس يك هيات
وارد كابل شد .

بناغلي عبدالصمد غوث مدير عمو مـ
سياسي وزارت امور خارجه وبعضي از مامورين
آن وزارت، سفير كبير جاپان مقيم كابل
وبعضي از اعضاي سفارت كبراي موصوف
از بناغلي هادانو در ميدان هوايي بين المللي
استقبال نمود .

سعادت و ترقی مزید کشور اندونیزیا ابراز
نموده است .

۲۵- اسد ۵۴

قرار داد سروی تأمین برق صفحات شمال
کشور بین افغانستان و اتحاد شوروی عقد
گردید .

باساس این قرارداد برق مورد ضرورت
يك سلسله پروژه های بزرگ صنعتی و
آبیاری که درآينده در صفحات شمال کشور
رويدست گرفته میشود سروی و مطالعه میگردد.
این سروی و مطالعه در چوكات قرضه
اتحاد شوروی در مدت هشت ماه تکمیل خواهد
شد .

قرارداد در حالیکه انجنیر جمعه محمد محمدی
رئيس عمومی واحد آب و برق حاضر بوداز
جانب افغانستان انجنیر فرید رئیس پلان آن
ریاست و از جانب شوروی پ . ایستراتوف
معاون مستشار اقتصادی سفارت کبرای اتحاد
شوروی مقيم كابل امضاء نمودند .

هنگام عقد قرار داد نمايندگان وزارت پلان
بعضي از مامورين ریاست عمومی آب و برق
وعدهای از اعضاي سفارت كبراي اتحاد شوروی
حاضر بودند .

۲۷- اسد ۵۴

نطاق وزارت امور خارجه طی اعلامیه اظهار
داشت که حکومت افغانستان بحیث يك کشور
این منطقه حوادث اخیر بنگله ديش را با دقت
ودلچسپی تعقیب مینماید .
نطاق اضافه نمود باوجود آنکه وقایع اخیر

میگیرد .

قرارداد هارا از جانب افغانی در حالیکه انجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی آب و برق، نماینده وزارت پلان، اعضای مستشاریت اقتصادی سفارت شو روی مقیم کابل حاضر بودند، انجنیر احمد فرید اسحق رئیس پلان واحد آب و برق و از جانب شوروی معاون مستشاریت اقتصادی سفارت شوروی مقیم کابل بناغلی ایستراتوف امضاء کردند. این پروژه ها از کراید های اتحاد شوروی تمویل میگردد .

* * *

بناغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه که بنا بدعوت حکومت اتحاد شوروی مصروف بازید از آنکشور میباشد با بناغلی واسیلی کوزنیستوف معاون اول وزارت خارجه اتحاد شوروی و همچنان بناغلی سییون گوزیروف معاون وزیر خارجه آنکشور مذاکراتی انجام داد .

آنهایی این مذاکرات دربارہ روابط افغانستان و اتحاد شوروی، مسایل منطقه و بعضی موضوعات مهم بین المللی مورد علاقه دو کشور تبادل نظر کرده اند .

بناغلی نور احمد اتمتاری سفیر کبیر جمهوری افغانستان در مسکو نیز در مذاکرات اشتراک داشت .

* * *

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بمناسبت روز ملی جمهوریست

قرارداد احداث شبکه های شهری بسرق مزار شریف و ولسوالی بلخ ولایت بلخ و قرارداد سروی و پروژه سازی لین انتقال برق از گلپهار تا تونل سالنگ بین افغانستان و اتحاد شوروی عقد گردید .

بموجب قرارداد اولی سامان آلات و مواد ساختمانی شبکه های شهری برق مزار شریف و ولسوالی بلخ که امور سروی و پروژه سازی آن قبلا تکمیل گردیده است تهیه میشود . احداث این پروژه امکانات توزیع برق مورد نیاز موسسات صنعتی منازل و سایر مستهلکین شهر های مزار شریف و بلخ با در نظر داشت انکشافات اقتصادی و اجتماعی منطقه تأمین میگردد .

به موجب قرارداد دومی و سومی پروژه سازی لین انتقال بق از گلپهار الی تونل سالنگ بطول چهل کیلومتر با سبب ستیشن در سالنگ و توسعه سب ستیشن گلپهار و رسانیدن برق به تونل سالنگ و محلات فلانک سنگ و گهواره سنگ صورت میگردد .

مشخصات تخنیکی و اقتصادی این لین با در نظر داشت دورنمای اتصال سیستم برق کابل با سیستم برق شمال تثبیت میگردد .

با کمال این پروژه زمینه تدارک انرژی برق برای حفظ و مراقبت شاهراه و تونل سالنگ مساعد شده و ضمنا با تدارک برق آبی درایام زمستان گالری های سالنگ بصورت بهتر مورد استفاده ترافیک قرار

د افغانستان کالني

ښاغلی عبدالصمد غوث مدير عمومي سياسي وزارت امور خارجه ملاقات هابي بعمل آورد. طي اين ملاقات پيرامون يك سلسله پروژه هاي انكشافی كه به همكاري كشور جاپان در نظر است تكميل گردد و موضوعات مورد علاقه ديگر مذاكره و تبادل نظر صورت گرفت.

* * *

ښاغلی وحید عبدالله معین سياسي وزارت امور خارجه با ښاغلی محمدالله خانوف معاون صدر هیأت رئیس شورای عالی اتحاد شوروی در قصر کریمین ملاقات نمود.

آنها طي اين ملاقات در مورد روابط افغانستان و اتحاد شوروی مسایل منطقه و ساير موضوعات بين المللی طرف علاقه تبادل نظر کردند. در اين مذاكرات ښاغلی نور احمد اعتمادی سفیر کبير جمهوريت افغانستان مقيم مسکو و ښاغلی کوزنتسوف معاون وزارت خارجه اتحاد شوروی نیز شرکت داشتند.

۱ سئبله ۵۴

اعلامه آتی از طرف وزارت امور خارجه افغانستان صادر گردیده است :
به تعقيب اظهارات مورخ ۲۶-اسد ۱۳۵۴ نطاق وزارت امور خارجه مبنی بر اینکه افغانستان بحیث يك کشور منطقه جریانات و انكشافات اوضاع در بنگله ديش را بدقت و دلچسپی تعقيب مینماید. حکومت افغانستان به حکومت جدید بنگله ديش که تحت رهبری ښاغلی خنده کار مشتاق احمد رویکار آمده است اطلاع داد که علایق و مناسبات خویش

رومانیا تلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی نیکولای چایسکو رئیس جمهور آنگشور به بخارست مخابره گردیده است .

۳۰-اسد ۵۴

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی چوبم هادانومعین وزارت امور خارجه و نماینده خاص حکومت جاپان رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

طی این ملاقات ښاغلی هادانوپيام خاص ښاغلی تاکیومیکی صدراعظم جاپان را به ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نمود. در این وقت ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان ، ښاغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری ښاغلی عبدالصمد غوث مدير عمومي سياسي وزارت امور خارجه و ښاغلی جین جی یامادا سفیر کبير جاپان مقيم کابل نیز حاضر بودند.

* * *

ښاغلی چوبوم هادانومعین وزارت امور خارجه و نماینده خاص حکومت جاپان با ښاغلی محمدنعیم در عمارت وزارت امور خارجه ملاقات نمود .

همچنان ښاغلی هادانو بادکتور محمدحسن شرق معاون صدارت عظمی ملاقات کرد . طي این ملاقات هانماینده خاص حکومت جاپان با ښاغلی محمد نعیم و دکتور حسن شرق پیرامون موضوعات طرف علاقه دو کشور صحبت نمودند .

ښاغلی هادانو با ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان، ښاغلی محمدخان جلالرو وزیر تجارت

وزارت خارجه

را با بنگله ديش ادامه خواهد داد .

ضمن این ملاقات سفیر ایران سند مربوط به دوصد و بیست و دو هزار و یکصد و شصت و هفت دالر کمک بلاعوض کشورش را به مقصد تهیه ماشین طباعتی بوزیر اطلاعات و کلتور تفویض نمود که باتشکر پذیرفته شد .

* * *

بناغلی چو بوم هادانومعین وزارت خارجه ونماینده خاص حکومت جاپان از کابل عزیمت نمود .

بناغلی علی احمدخرم وزیر پلان و بناغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی وزارت امور خارجه ، بعضی از مامورین آن وزارت بناغلی جین جی یامادا سفیر کبیر و برخی از اعضای سفارت کبرای جاپان در میدان هوایی بین المللی کابل با بناغلی هادانوداع نمودند . بناغلی چو بوم هادانوبه سلسله بازدیداز بعضی کشور هادراس یک هیات برای یک مسافرت رسمی ودوستانه وارد کابل شده بود .

بناغلی علی احمدخرم وزیر پلان ضافتی بافتخاروی درهوتل انترکانتی ننتال ترتیب داده بود که درآن بعضی ازاعضای کسا بینه مامورین عالیرتبه وزارت امور خارجه و بعضی وزارت های دیگر، سفیر کبیر و برخی ازاعضای سفارت کبرای جاپان مقیم کسا بل اشتراک ورزیده بودند .

قبل از عزیمت بناغلی هادانوالیوم مسافرت وی و همراهانش که توسط ریاست آژانس

۲ سنبله ۵۴

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف و رئیس انجمن دوستی افغانستان واتحاد شوروی که بدعوت انجمن دوستی اتحاد شوروی وافغانستان در رأس یک هیات برای انجام یک مسافرت رسمی ودوستانه به اتحاد شوروی رفته بود بوطن مراجعت نمود .

در میدان هوایی بین المللی کابل سفیر کبیر اتحاد شوروی برای استقبال پوهاند عبدالقیوم حاضر بود .

* * *

بناغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه در رأس یک هیات افغانی جهت اشتراک در جلسات وزرای خارجه کشورهای غیرمنسلک وارد لیما مرکز پیرو گردید .

کنفرانس وزرای خارجه کشورهای غیرمنسلک بتاريخ سوم سنبله در لیما دایر گردید و طی آن راجع به هم آهنگی موقف کشور های

مذکور روی مسایل شامل آجندای جلسه آینده مجمع عمومی ملل متحد بحث گردیده وهمچنان مسوده آجندای کنفرانس سران کشور های غیرمنسلک که قراراست سال آینده در کولمبو مرکز سریلانکا دایر گردد تهیه خواهد شد .

* * *

بناغلی حسین داوودی سفیر کبیر ایران مقیم کابل با پوهاند دوکتورتوین وزیر اطلاعات و کلتور ملاقات نمود .

باختر تهیه شده بوده وی اهد گردید .

۲ سنبله ۵۴

پوهانداکتر نظر محمد سکندر وزیر صحیہ بنا بدعوت وزیر صحیہ اتحاد شوروی برای یک مسافرت رسمی در رأس یک هیأت عازم آنکشور شد .

در میدان هوایی بین المللی کابل سفیر کبیر اتحاد شوروی برای وداع حاضر بود .

• • •

قرارداد خریداری هفتصدونودوهفت هزارو یکصدوچهل کیلو روغنیا ت تخنیکي طرف ضرورت دواير وموسسات به قیمت مجموعی چار صدوپنجاه هزارونهد و هشتاد و هفت دارو هشتادوپنچ سنت بین ریاست انحصاری دولتی ونمایندگی تجارتي شوروی در کابل عقد شد .

۴ سنبله ۵۴

هیأت تجارتي افغانی بریاست رئیس تجارت خارجی وزارت تجارت برای ادامه مذاکرات روی موافقتنامه جدید تجارتی بین دولت جمهوری افغانستان و جمهوری هند عازم دهلی شد .

یک منبع وزارت تجارت گفت که مذاکرات ابتدایی بین هیأت های طرفین چندی قبیل در کابل صورت گرفته بود .

۸ سنبله ۵۴

به اساس موافقه ایکه بین وزارت تجارت و وزارت زراعت ایران صورت گرفته است یانزده هزار تن کنجاره به ایران صا در

میگردد .

به اساس این موافقه هفت هزاروپنچصد تن کنجاره ازموسسه پنبه وروغن نبا تی هلمند وهفت هزارو پنچصد تن کنجاره از موسسه سپین زربه موسسه صندوق عمران مراتع ایران تحویل داده میشود .

ترتیبات حمل ونقل کنجاره رسانیده مشهد توسط ترانسپورت های افغانی گرفته شده است .

• • •

بیش از شانزده هزارونه صدتن میوه خشک زیتون، پوست شیرین بویه و دیگر اشیاء در پنچ ماه اول امسال از طریق بندر حیرتان بخارج صادر گردیده است .

منبع اضافه کرد اشیای صادر شده عبارت از کشمش، بادام، زغر ، مغز خسته، زیتون، پوست، شیرین بویه ، سمنت وغیره اشیاء واموال وارداتی شامل ماشین آلات ، شکر، چای ، رخت، مواد تعمیراتی، تیل خاک، قیر، روغنیا ت موتر میباشد .

• • •

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت روز ملی لیبیا تیلگرام تبریکه عنوانی بناغلی معمر القذافی رئیس شورای انقلابی آنکشور به طرابلس مخابره گردیده است .

۹ سنبله ۵۴

روزملی پشتونستان در کابل ومراکز ولایات کشور بامراسم شاندار ی برگزار گردید .

وزارت خارجه

راه اعاده حقوق حقه شان روشنی انداخت .
بناغلی ختك درحالیکه اظهاراتش از طرف
حضار بااحساسات زاید الوصفی بدرقه میشد
ازپشتیبانی دوامداردولت جمهوری افغانستان
ومردم دوست برادرافغان درزمینه ابرازامتنان
نمود. مراسم باپخش ترانه ثبت شده ای
زماوطنه واجرای اتن ملی توسط شاگردان
جوان لیسه های رحمن بابا و خوشحالخان
انجام یافت .

میدان پشتونستان بمناسبت تجلیل این روز
خجسته مردم پشتون وبلوچ بابیرق هایملی
دولت جمهوری افغانستان وبیرق های ملی
پشتونستان مزین گردیده وفوتو های رهبر
انقلاب بناغلی محمد داؤد وزعسیم بزرگ
پشتونستان خان عبدالغفار خان وهم چنان
شعارهای به خط جلی روی پارچه های تکه
جلب نظر میگردد .

درجریان مراسم شماره های فوق العاده
روز نامه های جمهوریت ، هیواد،
انیس وكابل تایمز وهمچنان جریده های
پامیر وزیری وکتابهای تحت عنوان توده وپنه
ودخپلواکی تړون توزیع گردید .

شماره های فوق العاده روزنامه هاوجراید
مرکز بابیرق پشتونستان مزین بوده وعلاوه
ازآنکه فوتوهای زعمای پشتون وبلوچ درآنها
بچاپ رسیده است حاوی مضامین، مقالات،
سرمقاله هاواشعار پیرامون مبارزه مردم
پشتونستان میباشد .

روز نامه هاطی سرمقاله های شان یکبار

مراسم روزپشتونستان درکابل با قرائت
آیات چند ازکلام الله مجید بساعت هشست
صبح درپشتونستان میدان آغاز گردیده و
متعاقبا دکتورغلامسخی نورزاد کابل بناروال
بیانیه اش راپیرامون این روزتاریخی برادران
پشتونستانی مایراد نموده وبیرق ملی
پشتونستان برافراشته شد .

درین مراسم بناغلی محمد نعیم ، دکتور
محمدحسن شرق معاون صدارت عظمی،اعضای
کمیته مرکزی وهیأت کابینه، مامورین عالیرتبه
عسکری وملکی، بناغلی اجمل ختك، بناغلی
خان محمدایوبخان اخکزی وعده دیگرامشران
پشتونستانی های مقیم کابل ، متعلمین لیسه
های خوشحال خان ورحمن بابا وجمعیست
انبوهی از شهریان کابل حضور داشتند .

بعدازبیانیه بناروالبیرق ملیپشتونستان در
حالیکه مارشملیپشتونستانپخش میشددربین
ابراز احساسات وكف زدنهای ممتد حضاردر
اهتزاز درآورده شد .

متعاقبا پارچه شعر پشتو بنام خپل وطن
ته خطاب اثربناغلی ولی محمد طوفان وپارچه
شعر دری اثربناغلی توفیق تحت عنوان
آزادی بشر توسط نطقان رادیو افغانستان
قرائت گردید .

سپس بناغلی اجمل ختك بیانیه مبسوطی
درپیرامون تجلیل روز پشتونستان ومجادلات
پیگیر مردمان پشتون وبلوچ درراه احقاق
حقوق مسلم شان ایراد نموده وبرجنبه های
مختلف مبارزات طولانی پشتون وبلوچها در

درمقرآن مؤسسه درنيويارک آغاز گرديد .
اين جلسه که به تعقيب جلسه خاص
ششم ملل متحد صورت ميگيرد براي موضوعات
انکشاف و همکاري بين المللي اقتصادي منجمله
تاسيس يك نظام جديد اقتصادي بين المللي
که يك اساس مهم براي انکشاف و رفع موانع
ومشکلات اقتصادي جهان بشمار ميرود
تخصيص داده شده است .

همچنان در اين جلسه بشمول ساير
موضوعات مربوط به روابط اقتصادي بين المللي
موضوع پيشرفت هاي همکاري هاي تخنيکي
بين کشور هاي در حال رشد و تدابير خاص
راجع به رفع نياز مندي هاي مخصوص کشور هاي
محاط به خشکه نيز مطرح بحث قرار خواهد
گرفت .

رياست هيأت افغاني زارر جلسه خاص
هفتم مجمع عمو مي ملل متحد بناغلي
وحيدعبدالله معين سياسي وزارت امور خارجه
بعهده خواهد داشت .

۱۲ سنبله ۵۴

دكتور عبدالخالق معاون رياست عمومي هوانوردی
وملكی وتوريزم براي اشتراك در کنفرانس
منطقوی هوشناسی عازم سريلانکا گرديد .
درين کنفرانس پيرامون موضوعات مربوط
به هوشناسی بحث ومذاکره صورت خواهد
گرفت دوكتور خالقي پس از ختم کنفرانس
بدعوت مقامات مربوط هند از پسروده هاي
هوشناسی آنکشور نيز ديدن خواهد کرد .

ديگر پشتيبانی دولت جمهوری افغانستان
وملت افغان رادرراه مبارزه پشتونها وبلوچها
براي بدست آوردن حقوق مسلم و آزادی
شان تاکيد نموده اند. راديو افغانستان نيز
پروگرام خاصی به مناسبت روز ملی پشتونستان
نشر کرد .

۱۰ سنبله ۵۴

قرارداد پروگرام همکاري فرهنگي برای
سال هاي ۱۹۷۵ و ۱۹۷۶ بين دولت جمهوری
افغانستان وجمهوريت هند دروزارت اطلاعات
وکلثور امضاء شد .

قرارداد رازاجانب افغانستان پوهاندكتور
نوين وزير اطلاعات وکلثور وازطرف هند
بناغلي سنگه سفيرکبير آنکشور در کابل
امضاء کردند .

يك منبع وزارت اطلاعات وکلثور گفت :
بموجب اين قرارداد تبادلات فرهنگي وکلثوري
بين دوکشور درسالهاي متذکره صورت ميگيرد.
هنگام امضای قرارداد نماينده وزارت امور
خارجه ، بعضی ازاراکين وزارت اطلاعات
وکلثور وبرخی ازاعضای سفارت هند درکابل
حاضر بودند .

* * *

بناغلي وحيدعبدالله بعد از اشتراك در
جلسه وزرای خارجه کشور هاي غيرمنسلک
درليما مرکز پيروباهيات معيتی خود به نيويارک
مواصلت کرد .

۱۱ سنبله ۵۴

جلسه خاصی هفتم مجمع عمومي ملل متحد

۱۳ سنبله ۵۴

چهار صد و پنجاه هزار دالر برای ساختمان عمارات مکاتب ابتدایی و جای رهایش معلمین از طرف ایالات متحده امریکا بوزارت معارف مساعدت بلاعوض میشود .

قرارداد تادیه این وجه توسط دکتور عبدالفتاح صدیق معین اول وزارت معارف و ښاغلی پرون آمراداره انکشاف بین المللی امریکا در کابل بامضاء رسید .

یک منبع وزارت معارف گفت که از این مساعدت در پروژه های فرهنگی شامل ساختمان عمارات مکاتب ابتدایی و مناسزل رهایش معلمین در مناطق مختلف ولایت پروان استفاده بعمل می آید .

معین معارف در مراسم تهادب گذاری گفت: تحولات بنیادی در سیستم تعلیم و تربیه کشور مطابق نیازمندی های اجتماعی اقتصادی و فرهنگی افغانستان و بادر نظر داشت روش های جدید تعلیم و تربیه به میان آمد که البته ساختمان تعمیرات مکاتب و جای رهایش معلمان مسافر که آنهم در کیفیت تعلیم و تربیه موثر میباشد در این رفورم گنجانیده شده است .

معین اول معارف در ختم بیانیه اش از مساعدت اداره انکشاف بین المللی امریکا و همچنان از اهالی لوی ولسوالی کاپیسا و ولایت پروان که در تطبیق پلان های عمرانی و ریفورم معارف کمک کرده و هم از آغاز سال تاکنون شصت جریب زمین را برای ساختمان مکاتب

به معارف مساعدت نموده اند ابراز تشکر نمود. این پروژه عمرانی که تطبیق آن در مناطق مختلف پروان آغاز شد شامل سی مرکز فرهنگی میباشد و در ۱۵۰ روز تکمیل خواهد شد .

• • •

پوهاند دکتور نظر محمد سکندر وزیر صحتیه که بدعوت ښاغلی پتروفسکی وزیر صحتیه اتحاد شوروی برای یک مسافرت دوستانه به آنکشور رفته بود بکابل مراجعت کرد . پوهاند سکندر طی اقامت در اتحاد شوروی از موسسات صحتی مسکو، لنینگراد، تاشکند و سمرقند دیدن کرده است .

هنگام مواصلت وزیر صحتیه بمیدان هوایی بین المللی کابل سفیر کبیر اتحاد شوروی از وی استقبال نمود .

• • •

میرمن مالچونورئیس صلیب احمر مسکو و ښاغلی سوکولوف رئیس صلیب احمر لنینگراد بدعوت جمعیت افغانی سره میاشت وارد کابل شده و در میدان هوایی از طرف نماینده سره میاشت استقبال گردیدند . قرار است هیأت صلیب احمر شوروی طی اقامت در افغانستان از فعالیت جمعیت افغانی سره میاشت دیدن نماید .

۱۴ سنبله ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه به مناسبت روز آزادی کشور قطر عنوانی والا حضرت خلیفه

بن حمادالثاني امير قطربه الدوها مخابره
گرديده است .

۱۴ سنبله ۵۴

ازطرف ښاغلي محمدراؤد رئيس دولت و
صدراعظم به مناسبت روزملي برازيل تيلگرام
تبريکيه عنواني ښاغلي ارنستوگابول رئيس
جمهور فدراتيف برازيل به ريودو ژانيرو
مخابره گرديده است .

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و
صدراعظم تيلگرام تبريکيه به مناسبت روز
ملي جمهوريت ديموکراتيک مردم کوريا عنواني
ښاغلي کيم ال سونگ رئيس جمهور آنگشور
به پيونگ يانگ مخابره گرديده است .

۱۵ سنبله ۵۴

ښاغلي وحيدعبدالله معين سياسي وزارت
امورخارجه بادکتور هنري کيسنجر وزير امور
خارجه امريکا ملاقات نموده است . ايسن
ملاقات راجع به علايق دوکشور و مسایل
بين المللي مورد علاقه افغانستان و اتازوني
درفضای دوستانه و صميمانه ای صورت گرفت .
درين موقع ښاغلي عبدالله ملکيار سفير
کبير افغانستان درواشنکتن معين وزارت امور
خارجه امريکا و آمرشعبه امور افغانستان در
وزارت خارجې آنگشور نيز حاضر بودند .

۱۷ سنبله ۵۴

ښاغلي الهادي عمر الحرك سفير کيسر
منتخب ليبيا در افغانستان برای تقدیم

اعتماد نامه اش وارد کابل گرديد .

• • •

هفتمين جلسه نمايندگان بين المللي آسيا
درحوزه جنوب آسيا بمنظور مطالعه انکشاف
توريزم بين ممالک شامل حوزه در هوتل
انترکانتی ننتال برگزار گرديد .

ښاغلي محبوب الله سراج رئيس گرځندوی
پيرامون فعاليت های گرځندوی در کشور
بيانيه ايراد نموده وانقاد اين جلسه درکابل
وسپمگيري نمايندگان عضو اظهار قدردانی
نمود .

اشترک کنندگان جلسه در باره انکشاف
توريزم تسهيلات مزيد درساخه توريستی
ترانسپورت هوایی وزمينی و پروژه های
مربوط به توريزم درممالک شامل حوزه بياناتی
داده و برگزاري چنين جلسات رار انکشاف
توريزم بين ممالک عضو مفيد خواندند .

دراین جلسه نمايندگان افغانستان ، هند،
ايران، نيپال، سريلانکا وبنگله ديش بشمول
نمايندگان کمپنی های هوایی و نمايندگی های
مسافرتی و هوتل های ممالک شامل حوزه
اشترک داشتند .

شاملين جلسه ازآثار باستانی در ولايت
باميان ديدن کردند .

• • •

قرارداد مطالعات تخنيکی واقتصادی هشت
پروژه مربوط به رياست ارزاق و احتياجات
عامه وزارت مسالیه بامشخصات اقتصادی
سفارت کبرای شوروی درکابل عقد گرديد .

وزارت خارجه

وزیرا آنکشور به صوفیه مخابره گردیده است .

• • •

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم به مناسبت زلزله اخیر در ترکیه وتلفات وارده از آن تیلگرام همدری عنوانی ښاغلی فخری کوروترک رئیس جمهور آنکشور به انقره مخابره گردیده است .

• • •

متن بیانیه ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه درجلسه کامله کنفرانس وزرای خارجه کشور های غیرمنسلک ښاغلی رئیس !

اولترازهمه ازجانب خود و هیاتم مراتب قدردانی خویش رانسبت به پذیرایی ومهمان نوازی گرمی که ازطرف حکومت ومردم پیرو ازمادركشور شما بعمل آمده است اظهار مینمایم .

خوشحالیم درین کشور باستانی که بانی عنعنات عالی وکلنور بزرگ میباشد جمع گردیده بازیابی کشور شما واستقبال نیک حکومت ومردم پیرو روبرو میگردیم .

همچنان اجازه بدهید ښاغلی رئیس از انتخاب شما بریاست این کنفرانس تبریکات صمیمانه هیات افغانی رااظهار نمایم این انتخاب نه تنها شناخت شخصیت شما را ثابت میسازد بلکه بیانگر اهمیتیت که بکشور شما قایل شده اند.

قرارداد راښاغلی محمد آصف رئیس ارزاق واحتیاجات عامه وښاغلی بـریس تیتوف مستشار اقتصادی سفارت کبرای شوروی دروزارت مالیه امضاء کردند . بموجب این قرارداد مطالعات تخنیکی واقتصادی پروژه های ارزاقی که شامل فابریکه نان پزی در کابل به ظرفیت شصت وپنج تن وفابریکه های نان پزی شهر های مزارشریف وهرات به ظرفیت بیست تن دربیست وچهار ساعت وهمچنین دستگاه نان پزی تجربوی کابل به ظرفیت شش تا هفت تن درروز سیلوی مزارشریف به ظرفیت بیست هزار تن آسیاب های سیلو درمزارشریف وهرات هریک به ظرفیت شصت تن دربیست وچهار ساعت وتجدید دستگاه نان پزی فعلی سیلو بظرفیت نودتن دربیست وچار ساعت میباشد در مدت پنج ماه به همکاری متخصصین شوروی انجام مییابد .

یک منبع ریاست ارزاق گفت که پروژه های متذکره درچوکات کریدت سه صدو هشت ملیون روبل اتحاد شوروی در نظر بودوبعد ازانجام مطالعات تخنیکی واقتصادی آن به احداث پروژه ها اقدام خواهد شد .

۱۸ سبته ۵۴

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم پیام های تبریکه به مناسبت روز ملی جمهوریت مردم بلغاریا عنوانی ښاغلی تیودورزیفکوف رئیس شورای عالی دولتی وښاغلی ستانسکو تودوروف رئیس شورای

ښاغلی رئیس !

با استفاده از فرصت شمول سازمان آزادی بخش فلسطین، حکومت موقتی انقلابی ویتنام جنوبی، جمهوریت دیموکراتیک کوریا و پاناما رادر گروپ کشور های غیر منسلک تبریک میگویم .

صلح و امنیت بین المللی میباشد ما باید از فعالیت های آن موسسه بغرض نیل با اهداف آن پشتیبانی کامل نموده و از تضعیف موسسه مذکور جلوگیری نمائیم .

ښاغلی رئیس !

طوریکه مشاهده میشود در بررسی و حل مسایل حاد بین المللی در سازمان توجه لازم بعمل نمی آید که البته این وضع غیر قابل تحمل است . با آنهاییکه ملل متحد را یک موسسه ضعیف تصور نموده اند و آنرا محض محل مناقشه موضوعات بین المللی میدانند باید تذکر داد که ضعف این سازمان از منشور آن نشأت نکرده بلکه از سیاست کشورهای عضو آن منشاء گرفته است ما عقیده را سخنداریم که کشورهای عضو با کوششهای متداومشان برای حل مناسب موضوعات این سازمان جهانی حقیقتاً قدرتی برای حفظ صلح شناخته شده مسؤولیت های خود را ایفاء خواهند نمود .

ښاغلی رئیس !

در حالیکه انکشافات جدید مانند کنفرانس امنیت و همکاری در اروپا را استقبال مینمائیم این موضوع را نیز قابل یادآوری میدانیم که با وجود بهبود مناسبات بین المللی خطرات و تهدیدات که متوجه صلح جهانی میباشد کاهش قابل ملاحظه بی نیافته است .

روحیه دیتانت در مناسبات قدرت های بزرگ که ثمره آن کنفرانس امنیت و همکاری در اروپا میباشد استقبال مینمائیم دیتانت با ایست محدود به یک ساحه مشخص جغرافیایی

ما موفقیت اعضای جدید را خواسته و همکاری با آنها را در آینده آرزو مینمائیم بغرض تقویه مزید جنبش عدم انسلاک ما بایست همبستگی تساند و روحیه همکاری را که قدرت سیاسی و اخلاقی ما را تأمین نموده است تشویق نمائیم قدرت گروه کشور های غیر منسلک در پرنسب های قبول شده گروپ مضمور است و ما بایست به جریاناتی که به مخالفت عدم انسلاک قیام نموده و سهم مؤثر ما را در مناسبات بین المللی به مخاطره میاندازد متوجه باشیم .

ښاغلی رئیس ! افغانستان بحیث یکی از کشور هاییکه عدم انسلاک را از سالها بدینسو پیروی مینماید و بحیث یک عضو وفادار ملل متحد سیاست خارجی خود را بالای پرنسب های عدم انسلاک بیطرفی فعال و مثبت - همزیستی مسالمت آمیز با تمام کشور های صلح دوست و قضاوت آزاد در مورد تمام مسایل بین المللی بنانهاده است .

افغانستان هر تدبیری را که بمنظور تقویه موسسه ملل متحد و فعالیت های حفظ صلح آن موسسه گرفته شود پشتیبانی خواهد کرد . از آنجا که پیشرفت تنهادر سایه صلح و آرامش میسر میشود و موسسه ملل متحد یگانه حامی

عادلانه و پایدار رادر شرقمیانه منوط به اعاده حقوق مردمان فلسطین و واگذاری خاکسهای اشغالی عربی از طرف اسرائیل میداند .

بایادآوری اشغال ناچایز سرزمین هابزور . حکومت افغانستان از موقف برادران فلسطین خودپشتیبانی نموده وهمنوا با جامعه بین المللی اخراج عاجل وبدون قید و شرط اسرائیل را از سرزمین های اشغالی اعراب مطالبه مینماید بی اعتنایی ومقاومت اسرائیل علیه فیصله های شورای امنیت واسامبله عمومی ملل متحد وهمچنان بالمقابل اجتماعات بین المللی منشور ملل متحد وفیصله های آن نه تنها باعث وخامت بیشتر اوضاع شده بلکه امنیت وصلح جهانی رانیز تهدید میکند .

حکومت ومردم افغانستان عقیده دارند که صلح دوامدار تنها زمانی برقرار شده میتواند که مردمان فلسطین به حقوق حقه وملی خویش برسند وحق غیرقابل انکار آنها مبنی بر باز گشت شان به وطن آباواجداد ایشان اعاده شود .

بناغلی رئیس ا

ظلم واستبداد وانکار از حقوق حقه خود را دیت مردم درهرمنطقه جهان موجب بروز تصادفات وتشنج میگردد . باتاسف باید اظهار نمود که هنوزهم بعضی کشور هایی هستند که سیاست شانرا ازاستعمار قرن ۱۹ به میراث گرفته اند . این کشور ها توسط عناصر ارتجاعی درمسایل داخلی دولیکه آرزوی آوردن ریفرم بنیادی اقتصادی واجتماعی رادر راه

وبابرابلم های مشخص نبوده بلکه تمام جهان وهمه پرابلم های مورد علاقه بین المللی را احتوا نماید . دیتانت باید درراه حل مسایل مهم جهانی ازقبیل حق تعیین سر نوشت مردمان امحای تسلط خارجی خلع سلاح و تامین نظم عادلانه سیاسی واقتصادی جهان بذل مساعی مینماید . طوریکه همیشه گفته ایم نیل به اهداف دیتانت بدون همکاری کامل تمام اعضای جامعه بین المللی مخصوصا کشور های غیرمنسلک که زمینه دیتانت را فراهم نموده اند . امکان پذیر نیست .

بناغلی رئیس ا

مسایل مهم مانند امحای استعمار معضله شرقمیانه ، نظم جدید اقتصادی بین المللی توجه وغور مزید مارا ايجاب مینماید حل مسایل مذکور به تصمیم دسته جمعی وعقیده مابه اعمال فیصله نامه هاییکه قبلا اتخاذ نموده ایم ویادآرنده به تصویب خواهیم رسانید ارتباط دارد .

بناغلی رئیس ا

وخامت اوضاع درشرقمیانه و سیاست تجاوزکارانه اسرائیل افکار مردمان صلح دوست راهمواره به مسئله شرقمیانه معطوف میسازد .

تنها دادن مساعدت به مردمان فلسطین و کشور های عربی درمورد معضله شرقمیانه کافی نیست بلکه بانیست طرق حل عادلانه معضله را جستجو نمائیم باپشتیبانی ازموقف کشورهای غیرمنسلک هیأت افغانی صلح

های دیگر افریقا گردیده و سبب شده است تا توجه بیشتری به آنها مبذول شور . البته کمکهای مادی و معنوی کشور های بیطرف و دول دوست دیگر به نهضت های آزادی بخش در افریقا قابل تحسین است و بدون شک بادامه این مساعدت ها آنها خواهند توانست اقدامات جدیتر و موثرتری بر علیه استعمار و ختم تسلط اجانب در سر زمین های شان اتخاذ نمایند .

افریقای جنوبی با قبول پالیسی حقارت آمیز اپارتاید و تبعیض نژادی تأمین صلح رار جهان به مخاطره انداخته است . لهذا حکومت افغانستان از مساعدتهای سیاسی، اقتصادی و نظامی یکعده کشورها به رژیم نژاد پرست افریقای جنوبی و رودیشیای جنوبی اظهار تأسف نموده و این عمل را بی اعتنائی بحال ملیون هامردمی میدانند که تحت ظلم و فشار رژیم های نژادپرست آنجا قرار دارند .

شاعلی رئیس !

باتائید مجادلات آزادیخواهی مردمان زیمباوی، افریقای جنوبی و مردمان دیگر یکه برای حصول استقلال شان میجنگند بائیست مساعی همگانی بخروج دهیم تا آخرین نشانه های استعمار تسلط اجانب و تبعیض نژادی و اپارتاید از صحنه گیتی نا بود گردد .

وقتی از اوضاع بحرانی و کشیدگی جهان سخن بمیان می آید بی مناسب نخواهد بود تذکری از مشکل قبرس داره شود که از مدت زیادی بدینسو ادامه داشته و راه حلی پیدا

پیشرفت مردمان شان دارند مداخله مینمایند. ما توقع داریم کشور های که چنین سیاست راپیروی مینمایند مورد توبیخ قرار گیرند . اگر دریک گوشه از جهان بروز بعضی واقعات ناخوش آیند ما را متأ ثر میسازد خوشبختانه در گوشه دیگر حدوث بعضی رویداد ها که مژده پیروزیها بر ظلم و تسلط اجانب است مایه مسرت مامیگردد . ختم مظفرانه مجادله طولانی و دشوار مردم کمبودیا و حکومت مؤقتی انقلابی ویتنام جنوبی برای آزادی مؤید این عقیده ماست که صفحه جدیدی در تاریخ جهان گسترش یافته و بشر برای نیل بیک زندگی با امن و صلح و رسیدن با اهداف مهم سیاسی اقتصادی و اجتماعی نمیتواند دست یابد مگر اینکه به حقوق حقه کشورها احترام گذارد ، موجب مسرت است که حکومت کمبودیا و حکومت مؤقتی انقلابی ویتنام جنوبی تصمیم شانرا مبنی بر پیروی از پرنسیپ های عدم انسلاک ابراز نمود .

شاعلی رئیس !

بین واقعاتیکه در جریان سال گذشته اتفاق افتاد یکی هم زوال استعمار در سر زمین های تحت تسلط پرتگال است . حصول استقلال گینی بیساو، کیپوردی، ساتومی و پرنسیپ و موزمبیق که این کشور ها در قطار کشور های آزاد جهان در آورد امیدواریم به کسب آزادی و استقلال سایر خطه های تحت استعمار منجر شود . این کامیابها و پیشرفت های دیگری که نصیب نهضت آزادی بخش در قسمت

مساوات اقتصادی بین کشور های روبانکشاف و کشور های توسعه یافته که نزد هیات افغانی دارای اهمیت خاص است بحث بعمل آمد .

قیمت جهانی مواد اولیه مداوم روبه نزول است درحالیکه اجناس ساخته شده که نقش مهم رادر طرزالعمل انکشافی کشور های درحال توسعه بازی میکند قوس صعودی را میسپاید .

اقتصاد کشور های روبه انکشاف بنا برعدم ورود مداوم اجناس شان به مارکیتها، محدود بودن سهمیه ها و موانع دیگر بر علیه آن صورت میگیرد بحالت بسیار بحرانی درآمده است و نیز پروگرام های انکشافی شان از لحاظ بلند بودن اندازه تادیه قروض به کسندی پیش میرود .

پنجسال از آغاز دومین دهه انکشاف ملل متحد سپری گردیده است اما نتایج آن تا امروز دراز توقع بوده است. شرایط تجارت همواره به مضار کشور های روبه انکشاف در جریان است و اقدامات جهت تجدید نظربه سیستم پولی بین المللی نیز نتایجی نداده است و این خود بوضاحت نشان میدهد که کشور های پیشرفته صنعتی با وجود مسئولیت های شان از جستجوی دسته جمعی يك راه حل برای بوجود آوردن يك جهان عادلانه انکار ورزیده اند.

تفاوت بین کشور های انکشاف یافته و کشور های روبه انکشاف دريك ساحه وسیع جهان که از فقر، گرسنگی، امراض و شرایط

نکرده و از چندین سال بدینطرف توجه جامعه بین المللی را جلب نموده است . حکومت افغانستان از تمامیت ارضی، استقلال و آزادی قبرس پشتیبانی مینماید .

ما آرزو داریم بر اساس فیصله نامه های شورای امنیت و مجمع عمومی وزیر نظرمنشی عمومی هردو جامعه قبرس موفق به حل اختلافات و حصول حقوق شان گردند .

بناغلی رئیس !

هیات افغانی از اقدامات اتخاذ شده در مورد اعلام بعضی از مناطق جهان بحیث مناطق صلح پشتیبانی و حسن استقبال می نماید . فیصله های ملل متحد درین زمینه که طی آن از اعضای شورای امنیت و استفاده کنندگان دیگر بفرهنگ تقاضا شد تا حمایت کامل شانرا در تاسیس بفرهنگ به حیث منطقه صلح مطابق ضرورت و آرزو های مردم آنجا اعلام دارند و از مساعی شان برای توسعه اقتصادی منطقه که صلح و امنیت از شرایط ضروری آن پنداشته میشود. دریغ نوزند طرف قبول و توجه خاص افغانستان است .

افغانستان پیشنهاد مدغاسکر را در مورد دایر نمودن کنفرانس با اشتراك کشور های ساحلی و غیر ساحلی در راه تطبیق اعلامیه ملل متحد تأیید میکند. حفظ و نگهداری این ساحه وسیع از رقابت قدرتهای بزرگ كمك قابل ملاحظه رادر تحکیم قوای صلح درین قسمت حساس جهان خواهد نمود .

بناغلی رئیس !

دربینانیه های قبلی که ایراد گردید از عدم

غیرمنسلک که زیادتو ازنگاه اقتصادی متضرر
گردیده اند توجه مبذول گردد .

اساسنامه صندوق باید مطابق فیصله های
کنفرانس داکا درمورد موادخام وجلسات خاص
مجمع عمومی ملل متحد وهمچنان توجه خاص
به کشورهای محاط به خشکه کمترین انکشاف
یافته باشد .

بناغلی رئیس !

تطبیق مؤثردومین دهه انکشاف ملل متحد
پشتیبانی کامل ازتصمیم سومین جلسات
انکناد کنفرانس داکا ومطالبات آشکارگروپهای
۷۷ باید زمینه را برای اقدام مشترک کشور
های غیرمنسلک آماده سازد . باتخاذ رویه
مشترک مطابق با پروگرام عمل اقتصادی
مصوبه چهارمین کنفرانس سران دول در
الجزایر وپشتیبانی کامل از فیصله های
جلسات آینده خاص هفتم اسامبله عمومی که
ضرورت کشور های نهایت متضرر شده از
نگاه اقتصادی راد نظر میگیریم میتوانیم تا
اندازه محدودیت های شدید اقتصادی اعضای
گروپ خودرا تقلیل بخشیم .

میخواهم توجه خاص راباین واقعیت جلب
نمایم که ناموفقیکه روش های عملی غرض
تحقیق بخشیدن تصمیم گرفته شده در مورد
کشور های محاط به خشکه کمترین یافته
اتخاذ نکرده وضع غیرعادلانه موجود بین
کشور های محاط به خشکه و کشور های
توسعه یافته ادامه خواهد داشت .

نامساعد زندگی رنج میبرند درحال توسعه
است . ضرورت مبرم احساس میگردد تسا
مساعی خودرا جهت نزدیک ساختن تفاوت
موجود بین کشور های غنی وملل فقیرتسریع
بخشیم که البته تاکنون این عدم مساوات
راازمیان برداریم امنیت درجهان تضمین شده
نمیتواند .

کشور های انکشاف یافته متناسفانه هنوز
هم مسئولیت های شانرا درک نکرده اند .
کشور های درحال رشد است تا باتعمیل فشار
های اخلاقی مداوم ایشانرا متوجه انجام
وجایب شان بسازند . ودرپهلوی آن خود
نیروزشهای اتخاذ نمایند تاکشور های دارا
درحال رشده کشور های نادارتر در حال
رشد کمک ومساعدتهای لازم بنمایند .

کشور های غیر منسلک در اجتماع لوساکا
وجورج تاون وهمچنان دراجتماع سران دول
درالجزایر اعلام نمودند تاهمکاری وتسانند
مزید بمنظور رفع مشکلات ناشی از اوضاع
موجوده اقتصادی جهان کهکشور های عضویه
آن مواجه هستند برقرار گردد. ما احساس
میکنیم که باید موازی باتصمیمات فوق روش
های دیگری اتخاذ گردد تاشکلات کشورهای
کمترین انکشاف یافته وکشور های خشکهرا
تقلیل بخشند . افغانستان علاوه از اقدامات
اتخاذ شده به منظور تاسیس صندوق تساند
برای انکشاف اقتصادی واجتماعی بصورت
خاص پشتیبانی مینماید. امیدواریم باتصویب
اساسنامه صندوق بهکشور های گسروپ

به منظور تقلیل پروبلم های این گروپ کشور ها ضرورت احساس میگردد تا اقدامات خاص به نفع کشور های محاط به خشکسکه جهت ارتقاء وانکشاف بیشتر شان اتخاذ گردد .

بناغلی رئیس !

فعالیت مشترك مامبین يك پیشرفت بزرگ غرض دریافت راه حلی مشترك خواهد بود که منعکس کننده ضرورت های ما برای همکاری های لازم باساس عدالت، شناخت حقوق کشور ها، احترام به حاکمیت کامل منابع طبیعی شان ایجاد شرایط مساوی تجارت ومساعدت به کشور هاییکه ازوضع بسیار نامطلوب جهانی اقتصادی متأثر شده اند میباشد. ما معتقدیم تصامیم این کنفرانس درمورد اتخاذ یسک استراتیژی مشترك بالای نتایج هفتمین جلسه خاص مجمع عمومی مبنی بر ایجاد يك میکانیزم بین المللی بمنظور تنظیم وتوزیع عادلانه ومساوی ذخایر مؤثر خواهد بود .

بناغلی رئیس !

موضوع دیگر آجندا که نزد هیأت افغانی اهمیت بسزا دارد حقوق بحر است. درائر مساعی وابتکار کشور های غیر منسلک بود که ملل متحد به تشکیل کنفرانس حقوق بحر مبادرت ورزید امامتاسفانه طوریکه بائیست خواسته های کشور های روهه انکشاف درنظر گرفته نشده است . حکومت افغانستان عقیده دارد که تایک موقف دسته جمعی در رعایت خواسته های کشور روهه انکشاف اتخاذنشود کنفرانس موفق به انجام وظایف ومسئولیت

هایش نخواهد شد .
افغانستان بحیث يك کشور محاط به خشکسکه درحال انکشاف به انجام موفقانه وقناعت بخش کنفرانس حقوق بحر اهمیت خاص قایل است. لهذا آرزومند آنست تا ارزش تصمیم ایسن کنفرانس متکی به پرنسیب های عالم شعولی باشد تا حقوق وخواسته های همه اعضای سازمان ملل متحد کشور های محاط به خشکسکه روهه انکشاف وانکشاف یافته تامین شود. بانقدیم تبریكات به رئیس کنفرانس حقوق بحر که جلسه گذشته باکمال درایت وكفایت رهنمایی کردند هیأت افغانی به نگرانی این نکته راقابل تذکر میدانند که درقسمت خواسته های بخصوص کشور های محاط به خشکسکه حق دسترسی آزاده بحر وازبحر وحق ترانزیت آزاد پیشرفت هامحدود وباعلا پیشرفتسی درزمینه صورت نگرفته است . بدیهیست که بدون موجودیت يك نظام بین المللی اجباری همه کوشش هاومساعی کشور های محاط به خشکسکه وکشور های که نامساعدت جغرافیایی داشته باشند دراستفاده ازمنابع بحری که میراث مشترك بشر تلقی مشود عبث وبیهوده خواهد بود که البته در چنین فرصت که جامعه بین المللی مشترکا در جستجوی رفاه واعتلای بیشتر بشریت مجاهدت میورزند عدم اعتنا به خواسته های کشور های فوق عدم توجه لازم به اهداف است که برای آن مجادله میشود . حال که بهراجل نهایی اتخاذ تصمیم درمورد يك سیستم جدید حقوق بین المللی نزدیک

بناغلی رئیس !
حاصل نمودن کرایتریای جهت عضویت به گروپ کشور های ما واضح است و به همین اساس کشور جدید به جنبش گروه عدم انسلک پیوسته اند . همچنان در مورد مشاهدین ومهمانان معتقدیم که کمیته در جریان جلسات خود تا کنفرانس آینده سران رول غیرمنسلک در سال ۱۹۶۷ کرایتریای لازم را برای کشور هایکه در آینده آرزو دارند به حیث مشاهده ومهمان اشتراک کنند ترتیب نماید . کمیته باید راپور خود را به جلسات وزرای خارجه کشورهای غیرمنسلک که قبل از دایر شدن کنفرانس سران دایر میگردد ارائه نماید در صورتیکه راپور کمیته از طرف کنفرانس وزرای خارجه قبول گردد راپور مذکور به کنفرانس سران دول غرض تائید ارجاع خواهد شد .

بناغلی رئیس !
هیئت افغانی معتقد است که تاسیس این کمیته تسهیلات زیادی را در اتخاذ تصمیم آینده مامخصوصا در مورد اشتراک مشاهدین ومهمانان بوجود خواهد آورد .

در نتیجه در کنفرانس آینده کشور های غیرمنسلک ماقادر خواهیم بود تا از مباحثات طولانی و درهم و برهم جلوگیری کرده توسط یک کرایتریای روشن و واضح رهنمایی گردیم . بابیان این جملات مجدداً پیوستگی حکومت خود را به فلسفه و پرنسیپ های عدم انسلک که افغانستان حتی در جریان جنگ جهانی اول از آن پیروی کامل نموده است تائید میکنم .

شده ایم بیشتر از همه وقت لازم است تا گروپ غیرمنسلک در مورد آنچه از کشورهای غیرمنسلک که خواسته های شان موجب غور خاص میباشد همنوایی ابراز نماید . در خاتمه میخواهم اظهار نمایم که انظار عمومی جهانیان به جنبش عدم انسلک واجتماعات ما معطوف گردیده است . فیصله های مابائیت بیطرفانه ومتکی بر اساسات عدم انسلک و واقعیت های موجوده در ساحه بین المللی باشد تا حال جنبش عدم انسلک به ثبوت رسانیده است که بحیث یک قوه حقیقی و مثبت در صحنه مناسبات بین المللی بمیان آمده ومیتواند سیاست های مختلف را برای رسیدن به یک صلح دایمی وفق بدهد . در نتیجه عده زیادی از کشور ها علاقه خاص به جنبش عدم انسلک نشان داده اند . در حالیکه موجودیت آنها را درین اجتماع بخوشی استقبال مینمائیم باید متذکر شد که تساندین ما وقتی حاصل خواهد شد که حقیقتا پرنسیپ ها و کرایتریای مثبت عدم انسلک پابند باشیم . در جریان مباحثات راجع به اشتراک مشاهدین ومهمانان نماینده محترم گانا پیشنهادی را در مورد تاسیس یک کمیته برای اعضای جدید که میخواهند به جنبش عدم انسلک شامل گردند پیش نمود . از نظر ما این پیشنهاد نماینده مذکور چنین توضیح گردید که این کمیته درخواست کشور های را که بحیث مشاهده یک مهمان میخواهند اشتراک نمایند نیز بررسی خواهد نمود .

تهیه علوفه برای گوسفندان ، جلوگیری از خسارات ناشی از امراض ، استفاده اعظمی از تولیدات گوسفند و تبدیل آن بمواد قابل ذخیره در جمله اهداف پروژه شامل است .

همچنان تنظیم فعالیت های مالداران انفرادی درچوکات کوپراتیف های تولیدی و اعطای کرایت لازم وتقویه وانکشاف بازار یابی برای مؤلدين نیز ازاهداف پروژه بشمار میرود .

* * *

افغانستان درنمایشگاه های بین المللی تهران وبرلین غربی اشتراك مینماید .
دراین نمایشگاه هاتولیدات صنعتی، زراعتی ودستی ازقبیل صنایع انجیرى، نجارى، نساجى پلاستیک، بوت،چرم، قالین،حکاکى، خامک روزى وغيره که امکانات صادرات آن نیزموجوداست به نمایش گذاشته میشود .
هیأت افغانى قبلا به منظور اشتراك دراین دونمایشگاه عازم تهران وبرلین غربى شده است .

۲۴ سنبله ۵۴

نماینده گى درآريانا افغان هوايى شرکت درهند و نمایندگى کمپنى هواپىمايى هندى در کابل نظربه توافق مقامات ذيعلاقه دوکشور ازپرداخت ماليات برعايدات در کشور های متقابل معاف شناخته شدند . بناغلى سلطان محمود غازى رئيس عمومى هواوردى ملكى وتورىزم وشناغلى سنگهسفيركبير هندمقيم كابل مكاتيب مربوط برمعافيت ماليات بر عايدات

توقع حكومت انقلابى افغانستان نگهدارى و حفظ ارزش های واقعى این جنبش وانجام تعهدات مابه كرايترىای ترتيب شده جنبش عدم انسلاک ميباشد .

۲۲ سنبله ۵۴

ازطرف بناغلى محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم اگریمان بناغلى استويسان - رادوسلاووف که بحیث سفیر كبير جمهوريت مردم بلغاریا درافغانستان از جانب حكومت آنکشور مطالبه شده بود صادر گردیده است.

* * *

قرارداد مطالعات تخنيكى واقتصادى پروژه انكشاف مالدارى درولایات غور ، بادغيس، جوزجان وفارياب بين وزارت زراعت وكمپنى مشورتى آستراليا درکابل به امضاء رسيد.
قرارداد را انجیر عبدالحبيب سراج رئيس موسسه انكشاف مالدارى وشناغلى چيزهوم رئيس کمپنى آستراليا در کابل به امضاء رسيد . بموجب این قرارداد کمپنى مشورتى آستراليا ولايات غور، بادغيس، جوزجان و فارياب را ازنگاه انكشاف مالدارى اصلاح علفچر تاسيس فايريكات پشم شويى، پشم ريسى وتهيه علوفه حيوانى وهمچنان اعمار مسلخ اريابى تخنيكى واقتصادى نموده و راهورى درزمينه بمقامات مربوط ارائه مينماید. انجیر سراج گفت این پروژه قبلا توسط متخصصين وزارت زراعت بصورت مقدماتى سروى گردیده است . وی علاوه کرد تدارك آب آشاميدنى

همکاری بین المللی اقتصادی صورت. میگیرد. ریاست هیات افغانی رادر این جلسه بناغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه بعمده دارد .

۲۷ سنبله ۵۴

اتحاد شوروی معادل هشتصد و چار هزار ونهصد و هشتاد و چار دالر سامان و مواد مورد ضرورت رابرای بهره برداری انتقال واستخراج گاز درچوکات موافقتنامه کریدت ۱۹۷۲ به افغانستان میرساند .

قرارداد مربوط باین همکاری در وزارت معادن وصنایع عقد شد. قرار داد راجانب افغانستان رئیس پلان وزارت معادن وصنایع وازجانب شوروی نماینده مستشاریت اقتصادی سفارت کبرای آنکشوردراکابل امضاء نمودند.

۲۹ سنبله ۵۴

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم اگریمان بناغلی دون اوریلووالس کریراس که بحیث سفیرکبیر غیرمقیم هسپانیه درکابل ازطرف حکومت آنکشور مطالبه شده بود صادر گردیده است .

۳۰ سنبله ۵۴

دکتور محمداکرم سفیرکبیردولت جمهوری افغانستان درپاریس که درعین زمان بحیث سفیرکبیر غیرمقیم افغانی دربروسل تعیین شده بود اخیرا اعتماد نامه اش را مطابق مراسم معمول به اعلیحضرت بودوان اول پادشاه بلژیک تقدیم نموده است .

کمپنی های متذکره را درریاست عموی هوانوردی ملکی وتوریزم امضاء و مبادله نمودند .

بموجب این موافقتنامه عواید ناشی ازحمل ونقل طیارات دآریانا افغان هوایی شرکت درهند ازمالیات بر عایدات آنکشور معاف شنناخته شده وبالمقابل از عواید کمپنی هوایی هندی درکابل نیز مظلایاتی بعمل نخواهد آمد .

۲۵ سنبله ۵۴

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام تبریکه به مناسبت روز ملی مکسیکو عنوانی بناغلی لویی ایچه ویریا رئیس جمهور آنکشوربه شهر مکسیکومخابره گردیده است .

* * *

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم به مناسبت اعلام استقلال پاپوانیوگینی تیلگرام تبریکه عنوانی سرجان گایس گورنر جنرال وبناغلی مایکل سومیر صدراعظم آنکشوربه پورت مورسی مرکز آنکشور مخابره شده است .

* * *

جلسه عادی مجمع عمومی سی ام ملل متحد دیشب درمقرآن موسسه در نیویارک آغاز گردید .

این جلسه به تعقیب جلسه خاص هفتم مجمع عمومی ملل متحد درباره مواد خام و

اول میزان ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت روزملی عربستان سعودی عنوانی اعلیحضرت خالدین عبدالعزیز پادشاه آنکشوربه ریاض مخابره گردیده است .

متن بیانیه ښاغلی و حید عبدالله معین سیاسی وزارت امورخارجه و رئیس هیات افغانی در جلسه فوقالعاده هفتم مجمععمومی ملل متحد راجع به انکشاف و همکاری بین المللی که بتاريخ ۱۵ سنبله ایراد کرده است :

ښاغلی رئیس !

مسرت دارم به نمایندگی از هیات جمهوری افغانستان بمناسبت انتخاب رئیس هیات الجزایر به حیث رئیس هفتمین جلسه خاص مجمع عمومی ملل متحد تبریک بگویم . در جریان بیست و نهمین جلسه عادی مجمع عمومی رهنمایی و اداره ایشان بود که جلسه مذکور را بحیث یکی از موفقترین جلسات مجمع عمومی تبارز داد .

این جلسه خاص مجمع عمومی به ابتکار چهارمین کنفرانس سران دول و حکومتات کشور های غیرمنسلك دایر گردید تادریز مینه انکشاف و همکاری بین المللی غور نماید .

هیات افغانی اطمینان دارد که رئیس هفتمین جلسه خاص بارهنمایی های خویش این جلسه رانیز به موفقیت چشمگیری نایل خواهد ساخت .

ښاغلی رئیس !

دولت های موجوده احتیاج بیک وابستگی جدید برای اشتراک درمنافع سرمایهوی و تکنالوژی موجوده و آینده جهان بار نظر داشت شرایط فعلی دارند .

گرچه مسایل اقتصادی از قبیل انفلاسیون، رکود اقتضاری و قیمت های مواد خام از موضوعات روز است ولی مسایل سیاسی نباید فراموش گردد .

در حالیکه مردمان نتوانند از حقوق تعیین سرنوشت استفاده نمایند و تحت تاثیر استعمار سلطه اجنبی و تبعیض نژادی باشند پروبلم های اقتصادی را نمیتوانند حل نمایند .

هیات من عقیده دارد که موانع مذکور که صلح و امنیت بین المللی را تهدید و همکاری اقتصادی بین المللی را جلوگیری مینماید باید رفع گردد .

نظم اقتصادی موجوده از طرف کشور های عمده صنعتی برای حفظ وضع فعلی که به مناد آنهاست بمان آمده بود ، ولی توازن بین المللی قوا و منافع اقتصادی ممالک امروزی یک تغییر قابل ملاحظه ای نموده است .

در برابر این تغییر یک نظام جدید اقتصادی و سیاسی بکار است که اساس آن متکی بر همکاری متقابله ، احترام ، تفاهم و مساوات بین دولت ها باشد . نظام جدید اقتصادی متکی بر نسیبی باشد که کشور های کمک گیرنده متکی به خودگردند و درین راه کشورهایی که قادر به کمک آنها میباشد هرگونه مساعدت را بنمایند .

این محدودیت هابائیسست رفع گردد. در صورتیکه سیلنگک وضع میگردد تعیین آن بانیسست بر اساس اف. او. بی باشد نه سی. ای. اف که نظربه قیمت اضافی ترانسپورت و نیمه بضار کشور های روبه انکشاف محاط به خشکه میباشد. در صورت وضع قیود بالای صادرات کشورهای روبه انکشاف اقتصادی این کشورها بحرانی میگردد .

لهذا لازمست بغرض نیازمندی های عاجل کشور های روبه انکشاف ودولیکه بیشترین صدمه را از بحران اقتصادی جهان دیده اند تدابیر لازم وموثر اتخاذ گردد .

در ساحه دادن مساعدت به کشور های روبه انکشاف باید تذکر داده شود که مساعدت های انکشافی باتورم ورکود اقتصادی جهان هم آهنگی ندارد .

تمام مساعدت هایی که در نیمه اول دهه فعلی صورت گرفته است ۷۰ فیصد عاید ملی کشور های انکشاف یافته راتشکیل میدهد دیده میشود که این رقم خیلی کمتر از رقم ۸۰ فیصدیست که درسترا تیزی بین المللی انکشاف پیشبینی شده بود حتی مساعدت رسمی انکشافی به ۳۲۰ فیصد رسیده است.

قلت مساعدت ها از یکطرف و خرابی اوضاع تجارت از جانب دیگر واضح میسازد که بغرض نیل به اهداف ستراتیژی مذکور مخصوصا پروگرام عمل آن نه تنها در قسمت دادن قرضه های کوتاه مدت بلکه با قرضه طویل المدت ربح کم مجاهدت صورت بگیرد.

باید متذکر شد که یک نظم اقتصادی جهانی به ترتیبی که ششمین جلسه خاص مجمع عمومی پیش بینی نموده بود تنها در صورتی به وجود آمده میتواند که وضع اقتصادی جهان آماده رفع نیازمندی های سیستم های مختلف اقتصادی و سیاسی و مخصوصا کشور هاییکه احتیاج به کمک عاجل دارند گردد. چنین وضع اقتصادی زمانی در جهان رویکار خواهد آمد که انتقال وسایل تکنالوژی از کشور های انکشاف یافته به کشورهای روبانکشاف جریان یافته بود و در سازمان های مربوطه بین المللی ریفورم لازم عملی گردد. ما باید بر اساس پروگرامی که مبتنی بر فیصله های مجمع عمومی باشد تغییرات لازم را بیاوریم .

کشور های روبه انکشاف به دومین دهه انکشاف بین المللی به نظرامیدواری نگرینسته وتوقع داشتند صعود نسبی در وضع تجارت شان رونما گردد برعکس از آغاز دهه مذکور کشور های روبه انکشاف بانگرانی متوجه گردیدند که وضع عمومی اقتصادی بیشتر بحرانی گردیده وانکشاف حاصله خیلی جزئی میباشد وهنوز هم موانع معتنا به تعرفوی وغیر تعرفوی معمول است . بانیسست در چوکات مذاکرات چندین جانبه، مجاهدات در راه رفع موانع تجارتی صورت گیرد .

تدابیر ترجیحاتی که اتخاذ گردیده نظربه وضع محدودیت هاما مانند اندازه سیلنگک، تولید بیک حد معین و اندازه وحجم سهمیه تعرفوی کمتر جنبه عملی پیدا نموده است .

تزئيد قابل ملاحظه يي پيدا خواهد كـرد
متاسفانه اعضاي جامعه بين المللي تدابير
مندرج ستراتيژي راعلي نكرده اند ودرنتيجه
دروسط دهه دوم انكشاف ستراتيژي مذكور
مشكوك به نظر ميرسيد. همبستگي وعلايق
مشترك كشورها باعث تدوير ششمين جلسه
خاص در بهار سال ۱۹۷۴ گرديد .

افغانستان بحيث يك عضو گروه ۷۷ در
جلسه فعلي سهم گرفته ومطالب مورد بحث
آنرا از نگاه جهان سوم مورد غور قرار خواهد
دارد. در حقيقت فيصله نامه هاي ششمين جلسه
خاص ومنشور حقوق ووجايب اقتصادي دول
كه در پيست ونهين جلسه عادي مجمع عمومي
تصويب شد منعكس كننده اهداف ماميباشد.
پروگرام عمليكه در ششمين جلسه خاص به
تصويب رسيد بيشتر از يكسال است كه
مرعي الاجرا ميباشد اما نظر به پاليسي هاي
آن برآورده نشده است .

پروگرام عمل مذكور ساحه ستراتيژي را
وسعت مدهد وتاسيس يك نظام جديد اقتصادي
بين المللي رابا در نظر داشت مرتبط بسودن
منافع كشور هاپيشنهاد مينمايد. موانعيكه
بمقابل ستراتيژي قرار گرفت شاذ اعمال
پروگرام عمل رانيز بمشكلات مواجه سازد.
چنانچه در جريان يك ونيم ساليكه از مرعي الاجرا
بودن پروگرام مذكور مخصوصا فصل دهم
آن عملي نشده است . لسـت كشور هاييكه
از بحران اقتصادي جهان بيشترين صدمه را
ديده اند از طرف ملل متحد ترتيب گرديسد

باكشور هاي كمتريـن انكشاف يافته درچوكات
مساعـدت انكشافي بين المللي با پيست كمك
هاي امتيازي صورت گيرد .

بعقيده ماكشور هاي صنعتي ميتوانند در
قسمت مساعـدت هاي مالي با دارن مهلت در
اعاده قروض تجديـد نظر بر شرايط آن وانصراف
از قروض گذشته رول مؤثري رابازي نمايند.
در ضمن فروش ذخاير طلاي صندوق وجسوه
بين المللي اعطاي قرضه هاي انكشافي باربع
كم براي كشور هاي روبه انكشاف با پيست
مورد غور قرار داده شود .

پيشرفت صنعتي اساس توسعه اقتصادي
واجتماعي كشور هاي روبه انكشاف ميباشد.
با صنعتي شدن وبسط اقتصاد زمينه كار بيشتر
فراهم ميگردد . تصا ميم دومين كنفرانس
عمومي يونيدودر ليما در قسمت متوجه ساختن
كشور هاي جهان به اهميت صنعتي شدن
كشور هاي روبه انكشاف كه بيشتر از هفتاد
فيصد نفوس جهان را تشكيل داده اما هفت
فيصد محصول صنعتي دنيا را توليد مينمايد.
رول مهمي بازي ميكند. اعلاميه وپلان عمل
كنفرانس يونيدو راجع به انكشاف وهمكاري
صنعتي يك سند مهم بوده ومنعكس كننده
تشويش عميق جهان سوم در مورد مشكل
روز افزون صنعتي شدن ميباشد .

زمانيكه ستراتيژي انكشاف بين المللي به
تصويب رسيده تصور ميشدكه منجمله ساير
پيشبني هاي استراتيژي مساعـدت كشورهاي
انكشاف يافته به كشور هاي روبه انكشاف

اما نظره محدوديت منابع مالي ايکه بدسترس ملل متحد قرار گرفت مساعدت ناچيزی با کشور های مذکور صورت گرفت . افغانستان که نه تنها يک کشور محاط به خشکه ميباشد بلکه يکی از کشورهای کمترین انکشاف یافته نیز هست پس از انقضای مدت زيادی شامل لسټ گرديد و موفق به گرفتن مساعدت های ناچيزی گرديد .

این جلسه خاص مجمع عمومی بائيسټ پالیسی های کشور هارامپنی بر تحمیل محدوديت هاوفشار هادر ساحه اقتصاد بين المللی مورد غور قرار بدهد. لازم است درراه انجام مذاکرات به منظور اجرای پروگرام عمل ومنشور حقوق ووجایب اقتصادی دول، مجاهدت مرعی گردد وتوضیح شود که ایجاد هر نوع مانع در قسمت عملی شدن پروگرام کار ومنشور مذکور مخالف روحیه نظم جدید بين المللی ميباشد . افغانستان بحيث يک کشور محاط به خشکه ، روبه انکشاف پرابلم های مشخصی دا مواجهه است که غور بخصوص این مجمع را ايجاب مينمايد. در این عصریکه پیشرفت کشورها بهم مرتبط ميباشد بدون در نظر گرفتن مشکلات کشورهای مانند افغانستان وتبیه طرق حل مشکلات مذکور بوجود آوردن هر سیستم انکشاف واقع بینانه نخواهد بود. کشورهای مذکور که اجبارا اقتصاد شان بالای زراعت استوار است مواجه به مسایل اندکه تماما واضح ميباشد .

واردات این کشور هارا توليدات صنعتی

تشکیل مدهدکه قیمت آنها ترنید قابل ملاحظه یافته است . تفاوت فاحش بین قیمت امتعه وارداتی وصادراتی تاثیر منفی شدید بالای بیلانس تادیات آنها وارد کرده است . لپذا نیازمندی مہرم به قبول معیار های احساس ميشودکه براساس آن قيم مواد خام ونيمه پخته ارتباط باقیمت های مواد صنعتی پیدا مينمايد. موقعیت خاص ونامساعد کشورهای محاط به خشکه و ضرورت ایشان به تسهیلات متناسب ترانسپورت وترانزیت جهت ارتقاء بين المللی وانکشاف اقتصادی از طرف موسسات مختلف ملل متحد ، کنفرانس های بين المللی وفیصله نامه های خاص که در زمينه تصویب گرديده شناخته شده است .

کشور های محاط به خشکه نه تنها فائده دسترسی مستقیم به بحر ميباشند بلکه در اکثر مواقع از بحر نیز دور افتاده وبعضا از بنادر ترانزیتی وبنادر مواصلاتی فاصله زياد دارند .

در حقیقت کشور من وديگر کشورهای محاط به خشکه مشابه به يک پيمانه زياد محتاج عوايد اسعاری صادرات وتجارت خارجی بوره واین خود روز بروز توسط توسعه روز افزون واردات غير مرئی به شکل بیمه، کرایه بحری وديگر قيم اضافی ترانزیت تقلیل ميبايد .

علاوتا مطالعات مختلف که از طرف موسسات مربوط ملل متحد مانند انکتاد ومركز تجارت بين المللی در قسمت قيم اضافی حمل ونقل کشورهای محاط به خشکه بعمل آمده نشان

خشکه پیشنهاد گردیده است که تا سیس صندوق مخصوص بفرز دادن سبسی یکی از آنجمله میباید بخاطر داشت که تاسیس صندوق مخصوص که در اثر مطالعات پروبلمهای خاص کشور های محاط به خشکه از طرف دارالانشاء ارانه گردیده یک پیشنهاد تازه نیست و این موضوع در سال ۱۹۷۲ در جریان جلسات انکتابد سوم نیز پیشنهاد گردیده بود. تاسیس صندوق مخصوص یکبار دیگر در ششمین جلسات خاص اسامبله ملل متحد مطرح بحث قرار گرفت و در قسمت های مختلف پروگرام عمل که در جریان ششمین جلسات ترتیب گردیده بود تأیید شده است .

گذشت زمان نشان داده که با وجود شناخت موقعیت جغرافیایی نامساعد کشور های محاط به خشکه که تا این تاریخ زیاده از ۳۰ عضو این موسسه جهانی را تشکیل میدهد هیچگونه اقدام مثبت جهت تاسیس این صندوق اتخاذ نگردیده است .

بنابراین معتقدیم که این سند نمیتوانست در یک موقع بهتر از حالاکه مادر آستانه نظام اقتصادی جدید بین المللی که بر همبستگی مثبت ، مساوات و موقعیت مساوی اساس گذاشته شده قراردادیم ارائه گردد. هدف از اجتماع درینجا این است تا در تاسیس یک نظام بین المللی جدید، از زمین بردن بیعدالتی ها و همچنان تقلیل و یا از بین بردن تفاوت بین کشورهای انکشاف و روبرو انکشاف سعی نمائیم .

میدهد که در سال ۱۹۷۱ افغانستان ۶۵٫۲ فیصد صادرات خود را به ارزش مجموعی ۴۴٫۲ فیصد تمام صادرات به کشور های همسایه صادر کرده است . مطالعات اخیر انکتابد نشان میدهد که در سال ۱۹۷۳ مصارف ترانسپورت افغانستان به ۱۳ ملیون دالر رسیده که این رقم ضایعات ناشی از تاخیر مواصلات اموال حیاتی را در بر نمیگیرد . محاسبات نشان میدهد که مصارف اضافی ترانسپورت و ترانزیت تاجاییکه با افغانستان مربوط است به ۳۰ الی ۴۰ فیصد سی. ای. اف (قیمت بیمه کرایه صادرات میرسد. در مورد امتعهایکه حجم بار بندی آنها زیاد است مانند حبوبات این رقم حتی به ۵۰ فیصد نیز میرسد .

هیأت افغانی با دلچسپی زیاد سند شماره الف ۳-۱۲۲ را تحت عنوان (تدابیر خاص در مورد ضروریات بخصوص کشور های رو به انکشاف محاط به خشکه) مطالعه نموده است محتوی این سند نهایت جامع بوده مشکلات مختلف ، اوضاع نامساعد و فشار های زیاده کشورهای روبرو انکشاف محاط به خشکه در قسمت صادرات و واردات خود به آن مواجه هستند مجدداً تأکید میکنند موقعیت نامساعد جغرافیایی و دیگر مشکلات که موانع انکشاف ایندسته از کشور ها میگردد قبلاً از طرف مؤسسات مربوط ملل متحد شناخته شده است .

پلان ها و طرح های مختلف جهت تقلیل مصارف اضافی ترانسپورت کشور محاط به

ښاغلی رئیس !

درداخل همین چوکات که مابه موقعیت غیرمساوی کشور های محاط به خشکه در مقابل کشور های که ازنگاه جغرافیا یی موقعیت مساعد دارند نظر انداختیم . علاوه برمصارف اضافی حمل و نقل وترانزیت که بالای کشور های محاط به خشکه تحمیل میگردد ازحق مسلم ایشان درقسمت دسترسی آزاده به بحر و ابحر نیز انکار گردیده است. تائید مجدد حقوق کشور های محاط به خشکه ازطرف جامعه بین المللی میتواند پروبلمهای ایشان رادوا کرده ودر نتیجه راه را برای سهمگیری ایشان در استخدام واستفاده منابع زنده وغیرزنده بحر، بستر واعماق بستر بحر هموار نماید . وبادر نظر داشت محدودیت های شناخته شده بین المللی در ساحه حاکمیت ملی کشور هاز منابع مذکور که بحیث (میراث مشترک بشریت) شناخته شده استفاده مساوی نمایند. بنابراین در تحت شرایط فعلی ودرروشنی نظام اقتصادی جدید بین المللی به عقیده ماتاسیس صندوق مخصوص نه تنها ضروری است بلکه حیاتی میباشد. ما معتقدیم که فعالیتهای دسته جمعی بین المللی درین قسمت ثابت خواهد ساخت که موضوع ایجاد نظام جدید بین المللی تنها گفتار نبوده بلکه عملی شدن آن نیز آغاز یافته است هیأت افغانی تبریكات خود را به منشی عمومی دكتور والد هایم ومامورینی که مساعی زیادی در ترتیب فوری وبه موقع راپور

تشکیل جدید ملل متحد برای همکاری دسته جمعی اقتصادی انجام داده اند تقدیم میکند. نظربه قلت وقت مختصرا تذکراتی راجع به بعضی پیشنهادات در ذیل ارائه مینمایم .

افغانستان بحیث يك کشور ر کمترین انکشاف یافته معتقد است که گت بامحدودیت های که دارد برای آزادی تجارت يك موافقتنامه مفید بوده میتواند اما يك موافقتنامه ایديال نیست لهذا تماما ازپیشنهاد يکه در تحت جزئی صفحه ۵۴ راپور مبنی بر مزج نمودن گت وانکناد وتاسیس يك سازمان بین المللی تجارت صورت گرفته است پشتیبانی مینماییم ماعقیده داریم که عملی شدن این پیشنهاد منطقی ومال اندیشانه درراه آزادی تجارت رول مهمی بازی نموده ومخصوصا برای کشور های روبه انکشاف یافته مفید ثابت میگردد.

پیشنهادات در مورد ریفرم پولی خیلی جامع است . مفکوره تاسیس (دریک سوم) درپانک جهانی وتوسعه سرما یه آن بیشتر ازیک بلیون دالر همزمان با رویکار آوردن طرز العمل هایی به منظور تسهیل مشکلات قروض کشور های که پروگرام های انکشافی طویل المدت رویدست دارند، مفید به نظر میرسد. ما از پیشنهادات که راجع به صندوق وجوه بین المللی ارائه گردید پشتیبانی مینماییم مخصوصا از تجدید نظر به ترتیب رای گیری در صندوق مذکور وامکان تزئید حق رای کشور های روبه انکشاف وهمچنین از بین بردن ارتباط بین سهمیه ها وحسب استفاده از صندوق پشتیبانی مینماییم در

يك همكاري مثبت بين كشور هاي باعست شده است كه پيشنهادات مبني بر آوردن ريفورم در تشكيلات ملل متحد راپشتيباني مينمايد زيرابا تقويه مزيد ملل متحد خواهيم توانست پروبلمهاي را كه به آن مواجه هستيم برطرف نماييم .

ميبشيم آنوقت فرارسيده است كه گفتار جاي خود را به عمل داده و پلان ها و تصاميم آغاز به تطبيق شدن نموده است ، لپذا هيأت من بايك روحيه خوشبينانه در اين سرآغاز عصر مناسبات نوين بشري پيشنهاد مينمايد تا در چوكات اداره عمومي براي انكشاف و همكاري بين المللي كه پيشنهاد تاسيس آن صورت گرفت شعبه جداگانه اي بمنظور بررسي مشكلات و خواسته هاي كشور هاي كمترين انكشاف يافته و روبه انكشاف نيز تاسيس گردد و شعبه هاي منطوقی آن در كشور هاي كمترين انكشاف يافته و روبه انكشاف محاط به خشكه مفتوح شود . بدین ترتيب اداره فوق الذكر مشكلات كشور هاي مذکور را به خوبي دريافته ميتواند تا در راه تسهيل و برطرف نمودن مشكلات كشور هاي مذکور اقدام نمايد .

شاعلي رئيس ا

وزرای خارجه كشور هاي غير منسلک اخيرا در ليما اجتماع نمودند. در اين اجتماعي مهم راجع بمسائل سياسي واقتصادي جها ن تصاميم قابل توجهي اتخاذ شده كه تماما مورد تأييد حكومت ميباشد . فيصله هاي اقتصادي كنفرانس ليما راهنمائي خوبي براي ايمن

صورتيكه اين پيشنهادات جامه عمل بپوشد براي كشور هاي رو به انكشاف مخصوصا كمترين انكشاف يافته كه از مربوط بودن سهميه ها با حق استفاده از صندوق به وضع نامساعدی قرار دارند مفيد ثابت ميشود .

تاحال اشاره در مورد استفاده از اس-دی-آر (حق برداشت مخصوص) در راه انكشاف صورت نگرفت. از آنجا كه مطلب مذکور براي كشورهاي روبه انكشاف حايز اهميت بسزايي ميباشد اميد است اين موضوع بصورت مساعد مورد غور قراردادده شود .

تاسيس سازمان بين المللي تجارت در قسمت اموال واجناس خدمت موثري انجام خواهد داد از مطالعه راپور برمي آيد كه اقدامات بين المللي اينكه در زمينه انجام يافته نتايجي چنداني بار نياورده .

براي كشور هاي روبه انكشاف و كمترين انكشاف يافته كه نياز مندی مبرم به عوايد صادرات شان دارند مبذول داشتن توجه در اين مورد حايز اهميت زياد يست بائيست بالای عدم توا زن بين قيمت ها (توليدات صنعتي وغير صنعتي غور بعمل آيد، بغرض اصلاح شرايط تجارتي غير مساعد توليدات نيمه خام لازم است جامعه بين المللي موافقتنامه هاي طويل المدت منعقد نما يند و در مرحله اول امور مربوط به مسائل مهم مانند توليد، انبار كردن و توزيع را تنظيم نمايند .

موضوع معلق همكاري بين المللي وايجاد

فرارسیده است متيقن هستيم جلسه خاص مجمع عمومي برای ایجاد اتحاد نظر لازم موفق ميگردد . اميدوارم کشور های رويه انکشاف وانکشاف یافته با برآرزومندی و قضاوت لازم درراه حل مسایليکه مقابل ماقرار دارد . سعی ورزند يقين داريم اگر چنین رويحه يی بوجود آيد نتايج این اجتماع موفقیت آميز خواهد بود .

اول میزان ۵۴

ښاغلی الهادی عمر الحرك سفیر کبیر منتخب لیبیا در افغانستان اعتماد نامه اش را مطابق معمول به ښاغلی محمدراؤدرئیس دولت و صدراعظم درقصر ریاست جمهوری تقدیم نمود . دراین وقت ښاغلی محمداکبر رئیس دفترجمهوری و ښاغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومي سیاسی وزارت امور خارجه نیزحاضر بودند .

• • •

ښاغلی تودیوز ماتینویچ سفیر کبیرپولند بانښاغلی دکتور محمدحسن شرق معساون صدارت عظمی ملاقات تودیعی بعمل آورد .

همچنان ښاغلی کراتزانوف سفیر کبیر جمهوری مردم بلغاریا بامعاون صدارت عظمی وراغ نمود . دوره ماموریت سفرای کبارپولند وبلغاریا در افغانستان به پایان رسیده است .

• • •

ښاغلی تروست دیل رئیس و ښاغلی کلودشتاد عضو هیأت باستانشناسی موسسه سمت سوئین امریکا باپوهاند دکتور نویسن وزیر اطلاعات وکتور ملاقات نمودند .

جلسه خاص مجمع عمومي شده میتواند . یکی از نمایندگان محترم ضمن بیانات شان دربحث عمومي ازکشور های رويه انکشاف بنامکشور های نادار اسم برد باید روشن ساخت کهکشور های رويه انکشاف درحقیقت کشور های نادار نیستندکشور های مذکور ازنگاه کلتور، اخلاق واگر منابع طبیعی وقوای بشری معیار قرار گیرد ازنگاه اقتصاد نیز غنای فراوان دارند . طوریکه مبرهن است وضع فعلی انکشاف این کشور ها نتیجه

سیاست های استعماری وامپریالیستی قوای استعمار یست که درگذشته هیچ توجه درراه بهبود آنها مبذول نداشته اند . وقت آن رسیده است که درقسمت ساختن نظم جدید اقتصاد بین المللی اقدام نماییم برای نیل بدین مرام باید منافع بین المللی بر منافع ملی رجعت داده شود . بادر نظر داشت قلت

موادخام باید استفاده از مواد مذکوربراساس احتیاج واقعی کشور های مصرف کننده وموازی با پروگرام های انکشافی کشور های مؤلف صورت گیرد این بود نظرهیأت افغانی راجع به مطالبیکه انتظار میبریم این جلسه خاص مجمع عمومي بانجام دادن آن هاموفق گردد . آوردن تغییرات بغرض تاسیس يك نظام جدید اقتصاد بین المللی بعهده ما بانئیس از طریق

مشوره واتحاد نظر صورت گیرنده بوسیله مقابل شدن جوانب ذینفع . ما از اوضاع موجوده اقتصادی جهان بخوبی آگاهی داریم وبافهم این واقعیت که زمان مذاکره وتفاهم

به پایان رسیده است برای وداع پذیرفتند .

• • •

دگر جنرال عبدالکریم مستغنی لوی درستیز در اس یك هیأت نظامی بنا بدعوت وزارت دفاع جمهوری عربی مصر عازم قاهره گردید .

عدهای از صاحبمنصبان ار شد اردوی جمهوری، شازد افیر و بعضی از اعضای سفارت کبرای مصر مقیم کابل در میسدهان هوایی بین المللی با هیأت نظامی افغانی وداع نمودند .

• میزان ۰۴

بناغلی میلتن یورست ژورنالست و مفسر سیاسی امریکایی در تالار محمود طرزی کلوپ مطبوعات کنفرانس مطبوعاتی ایراد نمود . وی ابتداء راجع به سیر ژورنالیزم معاصر در ایالات متحده امریکا روشنی انداخته و مطبوعات آنکشور با مقایسه به مطبوعات کشور های روهه انکشاف تشریح کرد .

همچنان بناغلی یورست در موضوع ختم جنگ ویتنام، قضیه واترگیت، فعالیت های ایرسی ای ایی مطالبی ایراد نموده و از نقش مطبوعات در زمینه سخن راند. موصوف همچنان مسئولیت مشترک اجتماعی مطبوعات را در همه کشور ها و نقش وسایل اطلاعات عامه را خلاصتا در امر انکشاف کشور های روهه انکشاف تذکر داد .

در کنفرانس روسای موسسات نشراتی و دوایر مرکزی، عدهای از ژورنالستان و برخی از منسوبین وزارت اطلاعات و کلتور اشتراک ورزیده بونده .

طی این ملاقات راجع به وضع موجود و امکانات ترمیم تاق بست با آنها مذاکره صورت گرفت .

هیأت باستانشناسی موسسه سمت سونین با اساس موافقه که قبلا عقد شده از چند سال به اینطرف مصروف حفریات در سیستان میباشد .

اول میزان ۰۴

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکیه عنوانی بناغلی امیر عباس هویدا صدراعظم ایران بمناسبت انتخاب مجددی بحیث صدراعظم به ایران مخابره شده است .

• • •

بمقصد انکشاف مزید روابط دوستانه بین جمهوری افغانستان و جمهوری کیوبا دو کشور فیصله نموده اند تا از تاریخ ۲۰ سنبله ۱۳۵۴ مطابق ۱۱ سپتمبر ۱۹۷۵ مناسبات سیاسی رابه سویه سفارت کبرای بین خود برقرار نمایند .

• • •

بناغلی تودیوزمارتینوویچ سفیر کبیر جمهوری مردم پولند که دوره ماموریتش در افغانستان به پایان رسیده است با بناغلی محمدنعیم در وزارت امور خارجه ملاقات تودیمی نمود .

۲ میزان ۰۴

بناغلی رئیس دولت و صدراعظم سفرای کبار جمهوری مردم پولند و جمهوری مردم بلغاریا که دوره ماموریت شان در افغانستان

۶ میزان ۵۴

مساعی ماجهت یافتن یكراه حل شرافتمندانه وعادلانه برای این مسئله مهم باشد. باستفاده از موقع میخواهم قسمتی از بیانیه ای را که سال گذشته در همین مجمع روی همین موضوع ایراد کرده بودم یادآور شوم .

بحیث انسانهای مسئول باید شها مست اعتراف به مسایل وحوادث وارزیابی آنها را بهافق نظر وسیع داشته باشیم وبخاطرآوریم که اعمال ماازطرف تاریخ ونسل های آینده قضاوت خواهد شد. برای مقابله وحل معضلات افق نظروسیع وشهامت حتمی است . دراین عصر همهستگی کشور ها باید در مقابل مسایل وچلنج هایی که باآن روبرو هستیم حس مسئولیت وواقع بینی نشان بدهیم. واقع بینی شرط عمده دریافت راه حل های عادلانه است .

افغانستان یقین کامل داردکه موضوع فلسطینی ها هسته بن و بست فعلی میباشد . ازهمین جهت ماعقده داریم تازمانیکه این مسئله حیاتی راه حل عادلانه نیابد تقریب ناممکن خواهد بودکه موضوع شرقمیانه حل گردد .

دنیای مادنای چلنج است . چلنج برای ایجاد زندگی بهتر وآینده درخشانتر برای نژادبشر. پس باید این چلنج رااز طریق همکاری ومذاکره متمر پذیریم نه از راه مقابله بایکدیگر ، باید برای رسیدن باهداف خویش طرق مسالمت آمیزوآشتی جویانه را

بنیاغلی وحیدعبدالله معین سیاسی وزارت امورخارجه ورئیس هیأت افغانی در جلسه کامله مجمع عمومی مذکور اظهار داشت :

خوشبختانه باید تذکر دادکه بعدازتاسیس نظام انقلابی در افغانستان، سیاست خارجی مطریق فعال تری رادرپیشی گرفته است .

براساس این سیاست وتماسهای شخصی بین زعمای افغانستان وسایر کشور های دوست توفیق یافتیم تاموقف ونظرات همدیگر رابرمسایل مختلف مورد علاقه متقابلهبصورت روشنتری دریابیم ودرنتیجه آن متیقن شده ایم که میتوانیم درامور بین المللی سهم بیشتری گرفته ونقش مثبت تری ایفاء کنیم .

متاسفانه یگانه کشوری که علی الرغم مساعی مستدام خویش موفق نشده ایم باآن روابط دوستانه برقرار سازیم پاکستان است چنانچه همیشه به اطلاع افکار عامه جهان واین موسسه رسانیده شده است یگانه مانع استقرار روابط دوستانه بین دو کشور موضوع حل وتحقق حقوق حقه ویشری برادران پشتون وبلوچ ماوزعمای ملی ایشان ازطریق مذاکرات مسالمت آمیز است .

میخواهیم به برادران پاکستانی خودخاطر نشان سازیم که تنها ازراه شهامت ووسعت نظرمیتوان قضاوت وشرايط لازم را جهت رفع این یگانه اختلاف سیاسی بحیث دودوست ودوبرادر ایجاد کرد .

باید شهامت وحسن نیت سیاسی هادی

وزارت خارجه

طی آن گفته است معین سیاسی وزارت امور خارجه افغانستان درمجمع عمومی ملل متحد اظهارات ضد پاکستان بعمل آورده گفت : این ادعای وزیر داخله پاکستان بسیار تعجب آور است زیرا بناغلی وحید عبدالله در این قسمت بیانیه خود که متن آن قبلا نشر گردیده خطاب به برادران پاکستانی تقاضا کرده است فضا و شرایط لازم جهت رفع یگانه اختلاف سیاسی بحیث دودوست و دو برادر ایجاد کرد .

نطاق گفت: اگر وزیر داخله پاکستان این لحن دوستانه معین وزارت خارجه افغانستان را اظهارات ضد پاکستان میفهمد جز اظهار تأسف راجع به این طرز تفکر منفي و این ذهنیت منحرف و مغشوش چیزی دیگری نمیتوان گفت .

نطاق وزارت خارجه اظهار نظر وزیر داخله پاکستان رابه اوضاع داخلی افغانستان به شدت تقبیح کرده گفت : اظهارات فتنه انگیز و مداخله صریح و غیر مسئول چنین شخصیت

های پاکستان در امور داخلی افغانستان یکی از موانع عمده تفاهم بین دو کشور است . البته منظور بناغلی عبدالقیوم از تحریف حقایق در افغانستان جز پوشاندن نا آرمی های روزافزون و نظام مطلق العنانی در پاکستان زیر عنوان دیموکراسی چیزی دیگری نمیشد .

نطاق با اشاره به این قسمت گفتار وزیر داخله پاکستان که طی آن از تمرکز قوای مسلح در مناطق پشتونستان و بلوچستان اقرار

درپیش گیریم . حکومت افغانستان همیشه به موسسه ملل متحد عقیده راسخ و اعتماد مستحکم داشته است و آرزومند است که به این موسسه جهانی دینامیک ، نقش فعال تری داده شود .

امیدوارم که نتایج خوشبینانه ای که از جلسه خاص هفتم مجمع عمومی ملل متحد واصل شده و همچنان نتایج مثبتی که توقع داریم از جلسه عاری سیام این مجمع بدست آید آغاز عصر جدید و درخشانی را برای همه ملل جهان درآستانه دهه چهارم حیات این موسسه جهانی نوید بدهد .

۶ میزان ۵۴

یک هیأت پلانگذاری اتحادشوروی بریاست بناغلی سرگی استروفسکی رئیس هیأت پلانگذاری شوروی وزیران آنکشور وارد کابل شد. بناغلی علی احمدخرم وزیر پلان و سفیر کبیر اتحادشوروی مقیم کابل در میدان هوایی از هیأت استقبال نمودند .

۷ میزان ۵۴

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه به مناسبت تعیین اعلیحضرت توانکو یحیی پترا بحیث پادشاه مالیزیا عنوانی موصوف به کوالالمپور مخابره گردیده است .

• • •

نطاق وزارت امور خارجه در جواب سوال نماینده دباختر آژانس در مورد اظهارات اخیر بناغلی عبدالقیوم وزیر داخله پاکستان که

موافقتنامه رازجانپ دولت جمهوری افغانستان
ښاغلی علی احمدخرم وزیر پلان واز طرف
کشور کانادا ښاغلی گیتوم میال لیلان سفیر
کبیر غیرمقیم درافغانستان امضاء نمودند .
یک منبع وزارت پلان گفت ازاین وجهه در
امور مرحله دوم پروژه آب رسانی واحداث
شبکه کانالایزیشن شهر کابل که شامل
انجنیری مفصل و دیزاین چندین پروژه
میباشد استفاده خواهد شد. منبع گفت پروژه
های مذکور شامل حفریست چاه عمیق در
وادی لوگر ، ذخیره آب بظرفیت پنجمده متر
مکعب درسپاه سنگ، ذخیره آب به ظرفیت
پنجمده متر مکعب درخیرخانه مینه ، دیزاین
آیرسانی شهرکهنه، وزیر اکبرخان و تجدید
نظر بادیزاین شبکه آب خیرخانه که مرحله اول
آن تکمیل گردیده و توقع میروود هرچه زودتر
مورد تطبیق قرار گیرد وهمچنان اصلاح
تخنیکی شبکه آب رسانی موجوده شهر کابل
میباشد .

۹ میزان ۵۴

حکومت دنمارک مبلغ بیست ملیون کرون
دنمارکی معادل سه ملیون دالر برای تهیه
وسایط سرک سازی به افغانستان قرضه
بدون ربح میدهد .

پروتوکول این قرضه توسط دیپلوم انجنیر
امیرالدین حق پناه معاون ریاست میخانیکی
وزارت فواید عامه و ښاغلی تهیرین مدیر
ماشینی اکسپورت کمپنی دنمارک در وزارت
فواید عامه امضاء شد .

نموده است گفت: حکومت افغانستان همیشه
تصریح کرده است که سوقیات و حرکات
نظامی دراین منطقه جز ازدیاد کشیدگی نتیجه
دیگری نخواهد داد وهمچو حرکات هیچگاه
مردم پشتون و بلوچ رازخواسته های مشروع
شان منصرف ساخته نخواهد توانست .

افغانستان عقیده راسخ دارد که باید اختلاف
بین دوکشور به وسایل مسالمت آمیز و از
طریق مذاکرات حل و فصل گردد، اما همانطوریکه
ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم در بیانیسه
خود بمناسبت جشن دوم جمهوریت اظهار
داشتند هیچگونه تحریک، تخریب و حتی تهدید
درموقف افغانستان راجع به پشتیبانی از
حقوق حقه برادران پشتون و بلوچ ماتغییری
وارد کرده نمیتواند .

۷ میزان ۵۴

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
طی تیلگرامی عنوانی رهبران جمهوریت مردم
چین بیست و ششمین سالگرد تاسیس
جمهوریت مردم چین رازاطرف خود و مردم

افغانستان به زعما و مردم کشور دوست چین
تبریک گفته برای توسعه و استحکام مزید
علایق مردمان دوکشور و ترقی و رفاه مزید
مردم دوست چین اظهار آرزومندی نموده اند.

حکومت کانادا یک ملیون و یکصد هزار دالر
راز طریق اداره انکشاف بین المللی آنکشور
به افغانستان کمک بلاعوض مینماید .
موافقتنامه این کمک در کابل عقد شد .

قرار داد را بناغلسی حاجی محمد حسین اسلمی نماینده شرکت و بناغلی پز شنگ تنگ آئشه تجارتي سفارت کبرای جمهوریت مردم چین امضاء نمودند .

به موجب این قرارداد پنبه متذکره که از حاصل سال ۱۳۵۳ میباشد تا سه ماه دیگر به طرف مقابل تحویل داده میشود .

• • •

بناغلی دوتوز مارتینوویچ سفیر کبیر جمهوریت مردم پولند که دوره ماموریتش در افغانستان به پایان رسیده بود کابل را بقصد کشورش ترک گفت .

درمیدان هوایی بین المللی کابل معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه بناغلی تینوویچ وداع نمود .

۱۱ میزان ۵۴

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکیه به مناسبت روز ملی جمهوریت کوریا عنوانی بناغلی پارک - چونگ هی رئیس جمهور آنکشور به سیول مخابره شده است .

۱۱ میزان ۵۴

انجنیر سیدنسیم علوی رئیس تیلیفون و تلگراف وزارت مخابرات برای اشتراک در دومین جلسات کنفرانس اداری منطقوی برودکاست عازم سویس گردید .
درین کنفرانس روی تقسیمات فریکونسای های امواج متوسط و طویل رادیو که در کنفرانس

مدت تادیه این قرضه بدون ربح بیست و پنج سال میباشد .

ازین پول برای تهیه ۱۵ قلم وسایط سرک سازی که لست آن از طرف وزارت فراید عامه ترتیب گردیده استفاده میشود .

وسایط که ازین قرضه تهیه میگردد شامل دستگاه های سنگ شکن، ذوب قیر ، لودر، قیرپاش، جفل پاش فورد کلفت ، جاروب برقی سرک، رول هابه ظرفیت های مختلف، واترپمپ کمپریسور، و امپریلتزکانکریست ورکشاپهای ترمیم سیار و جنراتور های برقی ۳۰ و ۶۰ کیلووات میباشد .

۹ میزان ۵۴

بناغلی اگرال آمراره تعیین پرسونل هندی در ممالک خارجی وزارت خارجه هند با بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات نمود .

طی این ملاقات پیرامون شرایط استخدام واعزام متخصصین هندی تحت پروگرام امداد تخنیکي آنکشور به افغانستان مذاکره بعمل آمد. هنگام ملاقات بناغلی سنگه سفیر کبیر هند مقیم کابل نیز حاضر بود .

• • •

شرکت سهامی هرات سه هزارتن پخته محلولج به قیمت معادل سه ملیون دالر به جمهوریت چین صادرمی نماید .

قرارداد مربوط به صادرات پخته بین نمایندگی شرکت سهامی پخته هرات و مستشاریت تجارتي سفارت کبرای جمهوریت مردم چین در کابل عقد گردید .

پو تيفليقه كه طور نهايت شايسته انديشه هاي مارا در آوان بيست ونهچين جلسات اسامبله عمومي رهنمايي كړره و باكمال شكيبايي متانت و فراست جلسات اخير اسامبله خاص هفتم را اداره و تنظيم بخشيدند اظهار نمايم .

بناغلي رئيس !

درين جلسه كه سي ومين سالگرد تاسيس ملل متحد را تجليل ميكنيم نبايد تنها گذشته اين موسسه را ارزيايي كنيم بلكه بايد پلان هاي پيش بيني شده را برابري آينده نيز داشته باشيم اين موقع است كه سمعي و اهتمام لازم بخرج داده شود تا شك و ترديد كه مانع مؤثر تريت ملل متحد است از بين برده شده توقعات و اعتماد مردم جهان براي آينده اين موسسه اعاده گردد سازمان ملل متحد بنظر ما يك موسسه لازمي و ضروري بوده اما يك موسسه كامل نيست كه البته بارعايت و پشتيبانسي جدي از پرنسپيبهاي مندرجه منشوران ميتوان به پيشرفت و مؤثر تريت بيشتري آن افزود دوره اي كه از تاسيس ملل متحد تا امروز رادر بر ميگيرد باشناخت هر چه بيشتري حق غير قابل انكار خوداراديت احساس ضرورت خاتمه دادن به استعمار و تسلط اجانب مساوات بين كشور هاوسمعي در راه تحققي بخشيدن اين ارمان ها بحيث دوره بخصوصي تبارز نموده است درك حق خوداراديت مردم كار آساني نبوده است . ملل متحد رول بس مهمي رادر اقدامات و فعاليت هاي تاريخي اش بالمقابل استعمار بازي كرده است افزايش اعضاي اين سازمان

ميزان سال ۱۳۵۳ صورت گرفته است فيصله نهايي بعمل خواهد آمد .

همچنان تحديد طاقت دستكا هاي فرستنده امواج رايومورد بحث و مذاكره قرار خواهد گرفت .

كنفرانس روز ۱۴ ميزان در زنيو دايرو هفت هفته دوام خواهد كرد .

۱۱ ميزان ۵۴

بناغلي كراتزانوف سفير كبير جمهوريت بلغاريا كه دوره ماموريتش در افغانستان به پايان رسيده بود عازم كشورش گرديد .
در ميدان هوايي بين المللي كابل دكتور س محبوبه رفيقي متصدي رياست تشريفات وزارت امور خارجه با بناغلي كراتزانوف وداع كرد .

• • •

بيانيه بناغلي وحيد عبدالله معين سياسي وزارت امور خارجه و رئيس هيات افغاني در سومين اجلاسيه ملل متحد :

بناغلي رئيس !

موجب مسرت هيات جمهوريت افغانستان است كه مشاهده ميكنند جلالتماب شما بحيث رئيس سومين جلسه اسامبله ملل متحد انتخاب شده ايد . ما يقين داريم تحت رهنمايي هاي خردمندانه شما جريان اين جلسات به بهترين وجهه پيش برده خواهد شد .

بناغلي رئيس !

اجازه بدهيد به نمايندگي از هيات افغاني قدراني بي شائبه مارا به رئيس سابق جلالتماب

از پنجاه ويك به يكصد وچهل ويك عضو درين جلسه مؤيد اين حقيقت است .

مردم و حکومت افغانستان عضو يک جمهوری موزنيق ، جمهوری ديموکراتيک ساوتومی و پرنسيب و جمهوری کيپ وری رابه سازمان ملل متحد که نتیجه مجادلات پيگيرشان برای حصول حق غير قابل انکار خوداراديت محسوب ميشود تيریک و تهنيت گفته وآماده هرگونه همکاری باايشان درين موسسه ميباشد . حکومت افغانستان بسيار متأسف است که دوويتنام شامل لسٹ اعضای جديد اين سازمان جهانی نيست . بنظر حکومت من آنها کاملاً شايستگی عضويت اين سازمان رادارند لہذا ماجداً توقع داريم تاشورای امنيت برتصميم اولیاش تجديدنظر کرده وراه رابرای عضويت آنها باين سازمان جهانی هموار سازد .

هيأت افغانستان درين زمينه از تصميم اسامله ملل متحد پشتيبانی ميکند افغانستان همچنان بسيار خوشوقت است که نمايندگان قانونی کمبودياجای واقعی شان درين موسسه اشغال ميکنند .

شباغلی رئیس !

سياست خارجی افغانستان بر اساس پرنسيب های عدم انسلاک قضاوت آزاد در موضوعات بين المللی، بيطرفی مثبت وفعال وهمزیستی مسالمت آمیز بين کافه کشورهای صلح روست جهان استوار است . چنانکه درکنفرانس وزرای خارجه کشور های غير

منسلك درليما اظهار د اشتيم افغانستان مصرا نه از روش عدم انسلاک پشتيبانی ميکند . البته پشتيبانی ما زين روش چیزی تازه نيست وطوريکه رئيس دولت افغانستان شباغلی محمد داؤد دراولين کنفرانس سران کشورهای غيرمنسلك اظهار داشتند افغانستان حتی قبل از جنگ جهانی اول باين روش عقیده داشته است . به نظر ما ايجاب ميکند کشور های غيرمنسلك درحال حاضر بيش از هر وقت ديگر به پرنسيب هاوارزش های که توسط بانيان اين روش وضع شده است احترام گذارند ما بايست نگذاريم از فعاليت های روزافزون ونفوس اين روش درفراهم آوری صلح امنيت وتغييرعصر برخوردار هابه عصر مذاکره وتفاهم وديتانت درروابط بين المللی کاسته ميشود . باتعقيب اين پالیسی افغانستان يک پشتيبان صادق ملل متحد بوده وهميشه کوشيده است براساس اهداف ومقاصد عالی ملل متحد صلح و امنيت بين المللی را تقويه بخشيد .

ما عقیده راسخ داريم که درفضای صلح، امن وآرامش کشورها ميتوانند به آرزو های ملی ورفاه وآسایش مردم شان نایل شوند .

بامسرت بايد تذکر داده شود که بعد از تاسيس رژيم انقلابی در افغانستان روش بسيار فعال تری درسياست خارجی مانتخاذه شده است . براساس اين سياست وتماسهای شخصی بين زعمای افغانستان وسایر کشور های دوست توفيق يافتيم تاموقف ونظرات

راکه سال گذشته درهمین مجمع روی همین موضوع ایراد کرده بودم یادآور شوم . «در صورتیکه واقعا خواهان صلح، همکاری، تفاهم و زندگی باهمی باشیم پس بهتر است احساسات را کنار بگذاریم و بحیث انسانهای مسئول این جرئت را داشته باشیم که مسایل و حوادث را با وسعت نظر قبول و ارزیابی کنیم و به خاطر داشته باشیم که تاریخ و نسل های آینده اعمال ما را مورد قضاوت قرار خواهد داد. دردنیای کنونی که همه در یک اجتماع نزدیک و متکی بهمدیگر زندگی میکنیم برای روبرو شدن و حل مسایل نیازمند جرئت و وسعت نظر میباشیم. ما باید در برابر مسایل خطیری که پیش روی ماست با احساس مسئولیت و واقع بینی روبرو شویم چه موفقیت دریافتن طرق حل مستلزم واقع بینی است .»

بناغلی رئیس !

ما از مفکورهٔ دینانت استقبال مینمائیم در پرتو همین مفکوره بود که کنفرانس امنیت و همکاری در اروپا برگزار شد اما دینانت نباید یک منطقه معین جغرافیایی یا بعضی مسایل خاص را دربر گیرد بلکه باید جهان شمول بوده و تمام امور بین المللی را احتوا نماید . درحقیقت موفقیت دینانت زمانبست که راجع به حل و فصل مسایل مهم جهان نیی تصمیمی اتخاذ نماید .

بناغلی رئیس !

رویدار های جهان انکشافات مثبتی را در بعضی ساحات نشان میدهد اما قضایای خطیری در گوشه و کنار جهان موجود است که بصورت

همدیگر را بر مسایل مختلف مورد علاقه متقابل به صورت روشنتری دریابیم و در نتیجه آن متیقن شده ایم که میتوانیم در امور بین المللی سهم بیشتری گرفته و نقش مثبت تری ایفاء کنیم .

بناغلی رئیس !

علی الرغم مجاهدت متوالی ما پاکستان تنها کشوریست که ماموق نشده ایم روابط دوستانه با آن برقرار نماییم طوریکه همواره به توحید افکار عامه جهان و این موسسه رسانیده ایم تحقق بخشیدن و اعاده حقوق حقه و بشری برادران پشتون و بلوچ مایکانه مانع برقراری روابط دوستانه بین دو کشور میباشد. بتأسی از عقیده راسخ باینکه تمام پروبلم های سیاسی بین المللی از طریق مسالمت آمیز قابل حل میباشد ما همیشه سعی نموده ایم یگانه اختلاف سیاسی ما با پاکستان بر اساس امیال و آرزو های برادران پشتون و بلوچ ما و قایدین ایشان از طریق مذاکرات مسالمت آمیز حل گردد .

میخواهم به برادران پاکستانی خود خاطر نشان سازم که تنها با شهادت و وسعت نظر میتوان فضا و شرایط لازم را ایجاد نموده و در پرتو آن مانند دوستان و برادران به حل این یگانه اختلاف سیاسی پرداخت .

باید شهادت و حسن نیت سیاسی هاری مساعی ما جهت یافتن یک راه حل شرافتمندانه و عادلانه برای این مسأله مهم باشد . با استفاده از موقع میخواهم قسمتی از بیانیهای

لاینحل باقی مانده وآرامش گیتی را تهدید میکند .

باوجود مجاهدات زیاد انکشافات قا بل ملاحظه که نوید از صلح پایدار بدهد رخ نداده است .

اسرائیل هنوز هم سرزمین های سه کشور مستقل عربی را در تصرف خود دارد و از حقوق حقه و ملی مردمان فلسطین انکار می و رزد . این سیاست اسرائیل بدون تردید تهدید بزرگ برای صلح و امنیت جهان بوده و چلنجی به اساسات منشور ملل متحد و اعلامیه جهانی حقوق بشر میباشد .

افغانستان یقین کامل دارد که موضوع فلسطین هسته بن بست فعلی میباشد . از همین جهت ماعقیده داریم تا زمانیکه این مسئله حیاتی راه حل عادلانه نیابد تقریبا ممکن نخواهد بود که موضوع شرق میانه حل گردد .

قضیه قبرس مسئله دیگر این حوزه است که مابادقت آنرا تعقیب نموده و با تاسف دریافته ایم که تا حال انکشاف مهمی در زمینه رونما نشده است . آرزوی ما اینست که آزادی ، تمامیت ارضی و استقلال قبرس بر اساس حقوق غیر قابل انکار هر دو جامعه قبرس تأمین گردد . ما از معاهدات جلالتمآب منشی عمومی در این مورد قدر دانی میکنیم .

بناغلی رئیس !

در نتیجه سیاست جدید حکومت پرتگال در کشور های مستقلی در مستعمرات پرتگال در

حال تکوین است . در مورد انگولا ما موافق هستیم که از هر نوع مداخله خارجی در آن سرزمین جلوگیری بعمل آید و امیدوار هستیم که حکومت پرتگال در راه نزدیک ساختن احزاب انگولا برای برقراری صلح در آنها موافق گردد هیأت من از جریانات آزادی خواهی انگولا تقاضا نمائید تا در بر طرف نمودن اختلافات شان سعی ورزیده و متحدا در راه حصول ارمان های ملی و حق خود ارادیت مجاهدت ورزند . علی الرغم انکشافات امیدوار کننده ای که در قاره افریقا به وقوع پیوسته است اوضاع افریقای جنوبی هنوز هم صلح و امنیت بین المللی را شدیداً تهدید مینماید .

حکومت افریقای جنوبی به تصرف قلمرو بین المللی نامیبیا ادامه داده و به فیصله نامه های ملل متحد مخصوصا فیصله نامه شماره ۳۶۶ سال ۱۹۷۴ شورای امنیت و قعی نمیگذارد . بعقیده ما از وظایف سازمان ملل متحد است که بر اساس منشور سازمان مخصوصا فصل هفتم آن تدبیر لازم را بفرض رعایت فیصله نامه مذکور از طرف افریقای جنوبی اتخاذ نماید افغانستان ظلم و تعدی مستند ام رژیم اقلیت و غیر قانونی رودیشیا را بالای مردم زمباوی که به همکاری قوای افریقای جنوبی صورت میگردد . تبسیب مینماید . هیأت من حق غیر قابل انکار مردمان زمباوی را مبنی بر حصول حق خود ارادیت بر اساس حکومت اکثریت با رد دیگر تصدیق مینماید .

بناغلی رئیس !

از آوان تاسیس ملل متحد تا امروز در ساحه

حکومت افغانستان تذکر دهم که این پیشنهاد مورد تأیید مامیباشد . علی الرغم بن بستنی که در دایر نمودن کنفرانس جهانی خلع سلاح ناشی از عدم موافقت بین بعضی از کشور ها بوجود آمده است معتقد یم که این مفکوره روز بروز قوت بیشتر گرفته وموانع موجوده بر طرف گردد .

ښاغلی رئیس !

موضوع دیگری که به آن اهمیت زیار قابل هستیم ترتیب نظام حقوقی جدید عادلانه و جامع در قسمت بحر می باشد . که حقوق و منافع تمام کشور های ساحلی، محاط به خشکه و کشور های انکشاف یافته و در حال انکشاف را تأمین نماید. به عقیده ما مذاکرات وسیع ومثمر بین گروههای ذیعلاقه در چهارمین کنفرانس حقوق ابحار ملل متحد که قرار است سال آینده در نیویارک دایر گردد ضروری است .

ښاغلی رئیس !

مسلم است که شناخت تغییرات غیر قابل اجتناب در مناسبات بین المللی این حقیقت را روشن ساخته است که اعضای جامعه بین المللی متکی بهمدیگر میباشند چنانکه این مطلب در بهار سال ۱۹۷۴ در جریان ششمین جلسه خاص مجمع عمومی اکیداً خاطر نشان گردید .

هفتمین جلسات خاص مجمع عمومی ملل متحد يك قدم مثبت دیگری در زمینه همکاری بین اعضای جامعه بین المللی بر اساس تساوی، امحای عدم توازن خصوصاً در قسمت

خلع سلاح توجه زیاد میثول گردیده است امامتاسفانه هنوز هم این مساله يك مسأله حل نشده دیپلوماسی چند جانبه را تشکیل میدهد . افغانستان همواره طرفدار خلع سلاح عام وتام بوده وبه معاهده عدم انتشار سلاح ذروی الحاق کرده واهمیت بزرگی را برای عملی شدن آن قایل است . ماهمواره تحدید آزمایش های ذروی رادر تمام محیط پشتیبانی کرده امیدوارم تادراینده نزدیک معاهده تحدید آزمایشات سلاح ذروی منعقد گردد .

حکومت افغانستان منحیت پرنسیب، تاسیس حوزه های فاقد آزمایشات ذروی را باساس موافقه آزمایشات ذروی را باساس موافقه کشور های ذیعلاقه که از طرف جامعه بین المللی نیز شناخته شود. طرفداری میکند. تاسیس این چنین حوزه هایک تدبیر مؤثر جهت تحدید آزمایشات سلاح ذروی خواهد بود .

افغانستان منحیت یاکشور شامل منطقه تاسیس يك حوزه فاقد سلاح ذروی را در شرقمیان طرفداری میکند وبدین منظور الحاق تمام کشور های منطقه به معاهده عدم انتشار سلاح ذروی ضروری بوده وایجاب همکاری تمام کشورها خصوصاً کشور های دارای سلاح ذروی رامیکند. شرط مهم وقبلی غسر ض تاسیس این چنین حوزه عدم استعمال وعدم انتشار سلاح ذروی توسط کشور های دارنده آن در منطقه می باشد. در مورد اعلام بحرهند منحیت يك منطقه صلح ، میخواهیم از طرف

همکاری و مذاکرات مثمر پذیریم نه از راه مقابله بایکدیگر. برای رسیدن به اهداف خویش باید طرق مسالمت آمیز و آشتی جویانه را در پیش گیریم. حکومت افغانستان همیشه به موسسه ملل متحد عقیده راسخ و اعتماد مستحکم داشته و آرزومند است که باین موسسه جهانی دینامیک نقش فعال تری داده شود.

بناغلی رئیس!

امیدوارم که نتایج خوشبینانه ای که از جلسه خاص هفتم مجمع عمومی ملل متحد حاصل شده و همچنان نتایج مثبتی که توقع داریم از جلسه عادی سومین مجمع بدست آید آغاز عصر جدید و درخشانی را برای همه ملل جهان در آستانه دهه چارم حیات این موسسه نوید بدهد.

۱۱ میزان ۵۴

دگر جنرال عبدالکریم مستغنی لوی درستیز که مشغول بازید از جمهوریت عربی مصر میباشد باجنرال عبدالغنی جماسی وزیر حریبه و معاون صدراعظم مصر ملاقات نموده و روی موضوعات مورد علاقه مذاکره کرد.

درین وقت علاوه بر همراهان لوی درستیز دکتور عبدالواحد کریم سفیر کبیر دولت جمهوری افغانستان در قاهره و بعضی از صاحبمنصبان عالیرتبه نظامی مصر نیز حاضر بودند.

۱۲ میزان ۵۴

بتعداد ۵۳ نفر بلوچ دیگر نسبت ظلم و تعدی حکومت پاکستان و حملات بیرحمانه

شرایط تجارت بین کشور های کمترین انکشاف یافته، ربه انکشاف و انکشاف یافته محسوب میشود. تسوید فیصله نامه در قسمت انکشاف و همکاری اقتصادی بین المللی از طرف هفتمین جلسات خاص در حقیقت جامه عمل دادن اکثر این پلان ها و پروگرام ها میباشد. باید تذکر داده شود اموری که درین جلسات انجام داده شده باعث امیدواری بوده و اطمینان میدهد که برای جامعه بین المللی ممکن خواهد بود تا از طریق همکاری اشتراک مساویانه و مذاکرات مثمر اختلافات نظر را از بین برده و یک توازن عادلانه و سالم را در اقتصاد جهان در پرتو نظام جدید اقتصادی بین المللی بوجود آورند.

بناغلی رئیس!

در اخیر میخواهم اظهار نمایم که نگاهی به گذشته نشان میدهد که مداخلات متعددی در زیر این سقف و درین تالار اجتماع کرده ایم تا راه حل برای پروبلم های خود طرح نماییم. سالهای متمادی سپری گردید و جلسات فعلی ختم سومین سال تاسیس این موسسه تاریخی را در سانفرانسیسکو اعلام میکند. باآنکه در طول این مدت نسبتا طولانی شاهد موفقیت های مهمی بوده ایم اما متاسفانه نتوانسته ایم به اتمام اهداف و آرزو های خویش نایل گردیم.

دنایای مادنیای چلنج است چلنج برای ایجاد یک زندگی بهتر و آینده درخشانتر برای نژاد بشر. پس باید این چلنج را از طریق

د افغانستان کالني

وصدراعظم به مناسبت سالگره پيروي ششم اکتوبر جمهوريت عربي مصر تيلگرام تبريکيه عنواني ښاغلي انورالسادات رئيس جمهوري ر آنکشور به قاهره مخابره گرديده است . ښاغلي رئيس دولت وصدراعظم طي اين تيلگرام تمنيات نيك خودحکومت و مردم افغانستان رابري سعادت زعما ي جمهوريت عربي مصر وپيروي هاي مزيدملت دوست وبرادر مصر درراه آمال ملي وترقيات آنکشور ابراز فرموده اند .

* * *

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم تيلگرامهاي تبريکيه بمناسبت عيد سعيد فطر عنواني رؤساي دول وحوکومات کشورهاي اسلامي مخابره گرديده است . همچنان تيلگرامهاي تبريکيه باين مناسبت ازطرف رؤسا وصدراعظمان کشورهاي اسلامي عنواني ښاغلي رئيس دولت وصدراعظم مواصلت کرده است .

* * *

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم بمناسبت روز ملي جمهوريت ديموکراتيک آلمان تيلگرامهاي تبريکيه عنواني ښاغلي ويلسي شتوفر رئيس دولت وښاغلي هورست سندرم ر رئيس شسوراي وزيران آنکشوربه برلين مخابره شده است .

۱۴ میزان ۵۴

بزرگان اقوام سالارزي ، ماموند ، چارمنگو اتمانخيل ، باجور ، ساپي ، شنوار و خانزادگان

قواي عسکري آنکشور به خاک افغانستان پناه آوردند .

جمعيت افغاني سره مياشت براي اعاشه وابانه گروه جديد پناهگزينان ترتيبات لازم اتخاذ کرده است .

۱۳ میزان ۵۴

ښاغلي زافاني سلازمدير عمومي اجرائيوي صندوق ملل متحد براي فعاليت هاي نفوس باوزاري داخله ، معارف ، صحيه وپلان ملاقات نموده وراجع به موضوعات طرف علاقه منداکره نمود .

ښاغلي سلاز براي مطالعه و مذاکره با مقامات افغاني درباره کمکهاي صندوق ملل متحد براي فعاليت هاي نفوس در پروژه ها ، احصائيو و سرشماری افغانستان وارد کابل شده و در ميدان هوايي ازطرف نماينده وزارت امور خارجه و آمراداره پروگرام انکشافی ملل متحد در افغانستان استقبال گرديد .

ښاغلي سلاز با ښاغلي علي احمد خرم وزير پلان و ښاغلي عبدالقدير وزير داخله ، پوهاند عبدالقيوم وزير معارف ، پوهاند دکتور نظر محمد سکندر وزير صحيه ملاقات و مذاکره نمود .

طي اين ملاقات هادر باره پروژه هاي احصائيو و سرشماری نفوس در افغانستان و همچنان تسريع پروگرام احصائيه نفوس وازدياد کمکهاي صندوق ملل متحد درين پروژه هامذاکره و تبادل نظر بعمل آمد .

* * *

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت

سورکمر ، اقوام ايریدی، پپوخمکنی، ورکزی تیراوخیپر، مشران قومی مومند، وزیر، مسید، بیتهنی و دوز پشتونستان و همچنان کلیه بزرگان و مشران بلوچ و پشتون بلوچستان و بلوچهاو پشتونهای پشتونستان و بلوچستان مقیم افغانستان به مناسبت عید سعید فطر تبریکات صمیمانه خود واقوام شانرا به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم، اعضای کمیته مرکزی و کابینه و تمام مردم افغانستان ابراز داشته. سعادت ملت افغان و ترقیات روز افزون افغانستان را تحت قیادت رهبر ملی ما ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم آرزو نموده اند .

۱۴ میزان ۵۴

ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه که بحیث رئیس هیأت افغانی در سومین جلسات مجمع عمومی ملل متحد منعقد نیویارک اشتراک نموده بود، بکابل مراجعت کرد .

درمیدان هوایی کابل بعضی از اراکین وزارت امور خارجه و ښاغلی ایلویوت سفیر کبیر ایالات متحده امریکا از ښاغلی وحید عبدالله استقبال نمودند .

* * *

دگر جنرال عبدالکریم مستغنی لوی درستیز که در رأس یک هیأت نظامی بد عوت وزارت حرب جمهوری عربی مصر بقاهره رفته بود بوطن عودت کرد .

۱۷ میزان ۵۴

پوهندی غلام علی کریمی آمر عمومی

اداره فضایی وزارت عدلیه برای اشتراک در کنفرانس مسایل حقوقی برای صلح جهان که در واشنگتن دایر میگردد عازم ایالات متحده امریکا گردید .

این کنفرانس بتاريخ ۲۰ میزان دایر شده و در آن روی مسایل حقوقی بحث بعمل میآید.

* * *

دگروال ستیوارت ا لن روزاو دگروال ریدپوک دوکیهان نورد برجسته ایالات متحده امریکاکه در مسافرت های اپولوی چهارم و اسکای لاب چهارم شمولیت داشتند وارد کابل شدند .

درمیدان هوایی بین المللی کابل دکتور میرعبدالفتاح صدیق معین اول وزارت معارف قوماندان ترانسپورت رئیس روابط خارجی وزارت دفاع ملی ، رؤسای پوهنتون کابل المپیک و گرخندوی ، معاون تشریفات وزارت امور خارجه ښاغلی تیودور ایلویوت سفیر کبیر ایالات متحده امریکا از کیهان نوردان استقبال کردند .

* * *

دگروال روز او قوماندان سفینه اپولو چهارده و دگروال پوگتیکنن از کیهان نوردان لابراتوار فضایی سکای لاب چارم است پرواز های شان حوادث مهم و تاریخی فضایی در ماموریت فضایی حامل انسان تلقی میشود .

* * *

صدویکمین سالگره تا سپس اتحادیه بین المللی پستی ضمن محفلی در کابل تجلیل گردید . درین محفل معین و بعضی

دافغانستان کالنۍ

متعاقبا کيپان نوردان طی يك کنفرانس مطبوعانی به سوالات روزنامه نگاران پاسخ گفتند برای مشاهده فلم‌هاواستماع توضیحات کيپان نوردان بنابذعوت وزیر معارف وسفیر کيبرامریکا ، ښاغلی محمدنعیم ، بعضی از اعضای کابینه ، عده ای ازمامورین عالیرتبه عسکری وملکی وبرخی ازکورديپلوماتیک مقیم کابل حضور بهمرسانیده بودند. کيپاننوردان درضیافتی اشتراک کردند که ازطرف رئیس عمومی هوانوردی ملکی وتوریزم بافتنخارشان درهوتل انترکانتی ننتال ترتیب شده بود .

۲۰ میزان ۵۴

بمقصد مطالعه روابط افغانستان وهند طی قرون تاریخ سیمیناری به اشتراک دانشمندان دوکشور درکابل دایر میگردد .

سیمینارافغان وهند دزادیتوریم پوهنتون کابل افتتاح میگردد. طی این جلسات سیمینار متذکره که ده روز ادامه خواهد داشت دانشمندان افغانی وهندی پیرامون روابط ادبی فلسفی، اجتماعی واقتصادی وتاریخی مردمان افغانستان وهند مقالات علمی ایرادودر زمینه روشنی خواهند انداخت .

یک منبع پوهنتون کابل گفت : هیئت دانشمندان هندی طی اقامت در افغانستان از اماکن ومواضع تاریخی کشور نیز دیدن خواهند کرد.

* * *

صادرات سه هزار تن کنجاره به دنمارک ازطرف شرکت پخته هرات شروع گردیده‌است یک منبع آن شرکت‌گفت: به اساس موافقه‌ایکه

ازمامورین وزارت مخابرات، آمراداره‌پروگرام انکشاف ملل متحد ومتخصصین اتحادیه مذکور درکابل ، برخی از کوردپلوماتیک اشتراک نموده بودند . اتحادیه بین‌المللی پستی یکصدسال قبل تشکیل گردیده و۱۵۶ کشور عضویت آنرا دارند .

۱۹ میزان ۵۴

ښاغلی محمدنعیم وبعضی ازاعضای کابینه فلم های مسافرت های اپولوی چارده وسکای لاب چارم رادر تارلارادیو افغانستان مشاهده نموده وتوضیحات کيپان نوردان امریکایی را پیرامون مسافرت های فضایی استماع کردند.

کيپان نوردان بامعاون اول صدارت عظمی ملاقات تعارفی نمودند. دگروال ستیوارت‌الن روزاو دگروال ویلیم ریډپوک کيپان نوردان ایالات متحده امریکا بادکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی در قصر صدارت ملاقات نمودند . هنگام ملاقات های متذکره عده ازهمراهان فضانوردان وسفیر کيبر امریکا مقیم کابل نیز حاضر بودند . قراریک خیر دیگر کيپان نوردان امریکایی دردعوتی چاشتی اشتراک کردندکه بافتنخارشان ازطرف پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف در رستوران باغ بالا ترتیب شده بود .

کيپان نوردان فلم های ماموریت های سفینه فضایی اپولوی ۱۴ ولابراتوار فضایی سکای لاب چهارم رادر تالار بزرگ رادیو افغانستان نمایش داده وپیرامون ماموریت های فضایی شان تشریحات دادند .

وزارت خارجه

بعمل آمد سه هزارتن کنجاره به قیمت چهار صد و یازده هزاردالر تاسه ماه آینده به دتمارك تسليم داده میشود .

چارهزار و پنجمصد و نودتن پخته مخلوج از اوایل جوزا تا اخیر سنبله امسال از طرف موسسه پنبه و روغن نباتی هلمند به خارج صادر گردیده است . منبع متذکرشده همچنان پنج هزار و یکصد تن کنجاره از ۲۹ - اسد تا کنون به ایران صادر شده است .

* * *

بناغلی رئیس دولت و صدراعظم کیهان نوردان ایالات متحده امریکا رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند . ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم دگروال و ولیم ریدپوگ و دگروال ستیوارت الن روز کیهان نوردان امریکایی را در قصر ریاست جمهوری برای ملاقات پذیرفتند .

کیهان نوردان طی این ملاقات پیرامون ماموریت های فضایی و تحقیقات علمی شان به بناغلی رئیس دولت و صدراعظم توضیحاتی بعرض رسانیده وهم بعضی هدایای را که نمایندگی از ماموریت شان در فضای خارجی مینمود به بناغلی رئیس دولت تقدیم نمودند . در این وقت بناغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه ، بناغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری ، عده از همراهان فضانوردان و بناغلی ثنودورالیلیتو سفیر کبیر امریکا مقیم کابل نیز حاضر بودند . قراریک خبر دیگر

کیهان نوردان وهیأت همراهان شان در دعوت چاشتی اشتراك کردند که از طرف بناغلی وحید اعتمادی رئیس المپیک در باغ تپه پغمان ترتیب شده بود در این ضیافت پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور عده ای از مامورین عالیرتبه ، سفیر کبیر و برخی از اعضای سفارت کبرای امریکا اشتراك ورزیده بودند . ضمن این ضیافت هنرمندان افغانی کنسرتی اجرا کردند که طرف دلچسپی مدعوین قرار گرفت .

خبرنگار باختر علاوه میکند که در این محفل یکنعداد وسایل و تجهیزات ورزشی که از طرف کمیته سپورت های مردم به مردم ایالات متحده امریکا تهیه شده بود توسط هیأت فضانوردان به رئیس المپیک اهدا گردید و متعاقبا سمبول بزکشی سپورت باستانی کشور به اعضای هیأت امریکایی تفویض گردید . خبرنگار باختر می افزاید که کیهان نوردان در ضیافتی اشتراك داشتند که از طرف سفیر کبیر امریکا باعزاز شان در آن سفارت ترتیب داده بود .

۲۱ میزان ۵۴

نطاق وزارت امور خارجه در جواب يك سوال خبرنگار باختر آژانس این ارای رادیو بی بی سی را که آل اندیا رادیو نیز آنرا اقتباس نموده ومیگوید افغانستان در مناطق متصل به پشتونستان و بلوچستان سوقیات عسکری و تمرکز قوا را کرده است کاملا عاری از حقیقت خوانده آنرا تکذیب کرد .

۲۱ میزان ۵۴

پلان وښاغلي وحيدعبدالله معين سياسي وزارت امور خارجه، ښاغلي محمد اکبر رئيس دفتر جمهوري وښاغلي بارويک آمراداره پروگرام انکشافی ملل متحد درافغانستان نیز حاضر بودند. ښاغلي پيترسن برای مذاکره بامقامات مربوطه افغانی پيرامون کمک های پروگرام انکشافی ملل متحد به افغانستان بکابل آمده است.

• • •

سيمینار فرهنگي افغان و هند دراديتوريم پوهنتون کابل افتتاح گردیده اوولين جلسه آن درکتابخانه پوهنتون انعقاد یافت. سيمينار بعد از آنکه آیاتي چند از کلام الله مجيد قرائت گردیده و سرود ملی نواخته شد با بيانيه پوهاند دکتور غلام صديق مجبی رئيس پوهنتون کابل افتتاح گردید.

• • •

درجلسات سيمينار فرهنگي افغان و هند درطول قرون بيانيه هاومقالاتی پيرامون ادب پشتو، نقش افغانستان در وړود و انتشار زبان دری در هند وستان ویک سلسله موضوعات دیگر مربوط به دوکشور توسط دانشمندان افغانی و هندی ایراد گردید. ریاست جلسات را پوهاند عبدالحی حبيبي و دکتور ديشياندي بعهده داشتند.

• • •

باساس اعلاميه مشترکی که در پایان مسافرت ښاغلي رئيس دولت و صدراعظم ایران در ثورامسال نشر شده و در آن طرفین موافقت کردند که کمیسیون مشترکی برای

ښاغلي رؤف دنکناش رهبر ترکی زبانهای قبرس بسلسله مسافرت به یکعه کشورهای برای بازدید دوستانه از افغانستان وارد کابل گردید.

• • •

دگروال ستیوارت الن روزا و دگروال ایلیم لیدپوک کیمهان نوردان امریکایی و هیأت شان که بسلسله مسافرت به یکعه کشور هاتحت پروگرام کمیته ستیورت های مردم به مردم بکابل آمده بودند عازم دهلی جدید گردیدند. هیأت دانشمندان هندی برای اشتراک در سيمينار فرهنگي افغانستان و هند در طول تاریخ وارد کابل گردید. هیأت با پوهاند دکتور غلام صديق مجبی رئيس پوهنتون کابل ملاقات نموده و ضمناً پيرامون روابط حسنه بين دوکشور تبادل افکار بعمل آمد. هنگام ملاقات بارتيس پوهنتون پوهاند مير حسين شاه رئيس پوهنتی ادبیات و علوم بشری نیز حاضر بود. هیأت دانشمندان هندی متعاقباً بااعضای هیأت افغانی سيمينار تبادل نظر کردند. سيمينار فرهنگي افغانستان و هند در طول تاریخ امروز دراديتوريم پوهنتون کابل افتتاح گردید.

۲۲ میزان ۵۴

ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم ښاغلي پيترسن آمرعومي پروگرام انکشافی ملل متحد رادر قصر ریاست جمهوري پذیرفتند. ریاست دفتر جمهوري اطلاع داد که درین موقع ښاغلي علی احمد خرم وزیر

کابل دیدن نمود .

* * *

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت
وصدراعظم بمناسبت روز ملی جمهوریت
دیموکراتیک مردم یمن عنوانی بناغلی سالم
رباعی علی رئیس شورای دولتی آنکشور به
عدن مخابره شده است .

۲۷ میزان ۵۴

نظریدعوت حکومت افغانستان بنا غلی
چاوان وزیرامورخارجه هند بتاريخ ۶ عقرب
بافغانستان مسافرت رسمی ودوستانه نموده
وطی اقامت درکابل ازهیأت هندی درجلسات
کمیسسیون مشترک اقتصادی افغانستان وهند
ریاست خواهد کرد .

* * *

بناغلی علی احمدخرم وزیرپلان که درراس
یک هیأت برای انجام یک سلسله مذاکرات
وامضاء پروتوکول مربوط به پروژه هائیکه
مربوط به مساعدت ایران تمویل میگردد
وچندی قبل به تهران رفته بود بکابل مراجعت
کرد. بناغلی خرم حین مواصلت بکابل گفت:
هیأت افغانی طی اقامت درتهران روی آنده
پروژه هائیکه درچوکات هفتصد ملیون دالر
وپروژه های جدیدیکه ازمساعدت ایران تمویل
میگردد بانبناغلی مهدوی وزیر تجارت ایران
مذاکراتی انجام داده وپروتوکول مربوط به
تکمیل پروژه هارامضاء نموده است بناغلی
وزیر پلان علاوه کرد دراین مسافرت ازطرف
اعلیحضرت محمد ر ضاء شهنشاه ایران
پذیرفته شده همچنان بانبناغلی امیر عباس

تشریح وتطبیق پروگرامهای اقتصادی تشکیل
شود . بناغلی علی احمدخرم وزیر پلان
درراس یک هیأت عازم تهران گسردید .
بناغلی خرم وهمراهان شان طی این مسافرت
درمورد آنده ازپروژه هائیکه در چوکات
هفتصد ملیون دالر مساعدت ایران تمویل
میگردد مذاکره نموده وموافقنامه های مربوط
به آنرامضاء مینماید .

همچنان بناغلی خرم وهیأت افغانی درمورد
یک سلسله پروژه هائی که درآینده با کمک
اقتصادی ایران تمویل خواهد شد. مذاکراتی
بامقامات ایرانی انجام خواهد داد .

۲۵ میزان ۵۴

بناغلی پیترسن آمرعمومی پروگرام انکشافی
موسسه ملل متحد باپوهاند عبدالقیوم وزیر
معارف ملاقات نمود. یک منبع آن وزارت گفت:
که طی این ملاقات پیرامون کمکهای آینده
ملل متحد درپروژه های عرفانی وهم چنان
همکاری پروگرام انکشافی ملل متحد درتطبیق
ریفورم معارف مخصوصا در قسمت مکاتب
مسلکی مذاکره وتبادل نظر بعمل آمد .

بناغلی پیترسن دردعوت چاشتی اشتراک
کرد که ازطرف پوهاند عبدالقیوم به افتخارش
دررستوران سپوژمی درقرغه ترتیب شده بود.
دراین دعوت بعضی ازاعضای کابینه عده ای
ازاراکین وزارت معارف ، بناغلی بار توریك
آمراداره پروگرام انکشافی ملل متحد ویکمه
متخصصین آن موسسه در افغانستان شرکت
داشتند . بناغلی پیترسن همچنان از موزیم

مباحثات و دلايل نام نهاد وبي ارزش حقوقي خواسته است قضيه حقوق حقه مردم پشتون و بلوچ راکه دو کتله مشخص انساني در منطقه ما ميباشند تا سرحد امکان مفشوش سازد و براي فريب دادن افکار عامه جهان پرده اخفا بروي آن کشيده حقايق آنرا تحريف کند. حکومت افغانستان در حالیکه اتهامات دروغين مندرجه نامه فوق الذکر ښاغلي صدراعظم پاکستان را بصورت قاطع رد مينمايد ميخواهد جهت روشن ساختن موضوع بطور خلاصه توضيح کنده بتعقيب ختم استعمار برتانيه درين قسمت آسياکتله های مختلف و مشخص مردم در مستملکات سابق امپراطوري برتانيه درهند از حقوق و آزادي های سياسي و تساوي حقوق فردي خود بر خردار شدند. از ازمه اين عمليات آنقدر توسعه داده نشد که موجب تأمين حقوق دسته جمعي و فردي کتله های پشتون و بلوچ گردد.

ښاغلي صدراعظم پاکستان در مراسله فوق الذکر خود ميخواهد با وانمود ساختن ادعای توسعه طلبی از جانب افغانستان به مقابل پاکستان اذهان مردم صلح پسند را عليه کشور من مفشوش سازد در رد اين اتهام مطالب متذکره پراگراف ۱۰ مراسله ۲۲ نوامبر ۱۹۷۴ خویش را دوباره تائيد مينمايم.

ښاغلي بوتو طی مکتوب خویش نگاشته که «سرحد افغانستان با کشور که حالا پاکستان میباشد تقریباً صد سال قبل بموافق حکومت افغانستان و هند برتانوی سابق مصادف بهمان

مویدا صدراعظم آنکشور ملاقات و مذاکراتی بعمل آورده است.

ښاغلي خرم مذاکراتی را بمقامات ایران دوستانه و صمیمانه خواند.

* * *

يك هیأت اداره توسعه صادرات وزارت تجارت ایران برای مذاکره درباره امکانات توسعه تجارت بین افغانستان و ایران وارد کابل شد. ریاست هیأت را ښاغلي بهنام معاون مرکز توسعه صادرات وزارت تجارت ایران بعهده دارد.

* * *

متن نامه ښاغلي علی بوتو که بتاريخ ۱۷ حمل ۱۳۵۴ به منشی عمومی ملل متحد فرستاده و نامه جوابیه ښاغلي رئیس دولت و صدراعظم که بتاريخ ۸ سنبله ۱۳۵۴ عنوانی دکتور کورت والدهایم ارسال گردیده است. متن نامه ښاغلي محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم.

جلالتماپ محترم!

در جواب نامه مورخه ۲ مارچ ۱۹۷۵ اینجناب عنوانی جلالتماب شما که توسط سازمان ملل متحد طی داکومنٹ رسمی به اعضای آن توزیع گردیده است. ښاغلي ذوالفقار علی بوتو صدراعظم پاکستان مکتوب مورخ ۶ اپریل ۱۹۷۵ خویش را بجلالتمابی ارسال داشت که از محتویات آن بعد از توزیع بکشور های عضو توسط دارالانشاء آن سازمان اطلاع حاصل نمودیم.

حکومت پاکستان بصورت متداوم با ایجاب

«جنگ عدالت» فرار نموده اند. در این مورد باید به این حقیقت ملتفت بود که دوام مهاجرت پناه گزینان مذکور به افغانستان مبین واقعیت اوضاع نامطلوب در بلوچستان میباشد. با وجودیکه بناغلی بوتو در مکتوب مورخ ۶-اپریل خویش برپیشنهاد من مبنی بر تشکیل یک هیات بیطرف کشف حقایق راجع به اوضاع در بلوچستان خورده گرفته ولی بعقد من تحت شرایط موجوده این یگانه طریقه است که توسط آن جامعه بین المللی بتواند حقایق را دریابد و همچنان راجع به هویت پناه گزینان بلوچ در افغانستان و سبب فرار شان از سرزمین آبایی شان نزد هیچکس شک و تردیدی باقی نماند.

بناغلی بوتو دوباره در مکتوب خود کوشیده است تا مهاجرت عنعنوی کوچی های افغان را به مناطق گرم سیرهنگام زمستان فرار مردم افغانستان به پاکستان وانمود سازد. جواب این گفتار در مراسله قبلی ام داده شده است صرف در مورد ادعای بناغلی بوتو مبنی بر عدم میل آنها به عودت به افغانستان میخواهم توضیح دهم که اولاً بنا بر جریاناتیکه همه میدانند نسبت به سالهای پیش بیک تعداد کمتر کوچی های افغان درخزان زمستان سال گذشته به وادی های گرم کنار رود سند مسافرت کردند و ثانیاً هنگام بازگشت مقامات پاکستانی مشکلات گوناگون را برای آنها خلق نموده و مینمایند تا ایشان در آینده از مهاجرت سالیانه خویش صرف نظر کنند و به اینصورت حق تاریخی و عنعنوی خویش را مجبوراً از دست

و قتیکه سرحدات شمالی افغانستان با روسیه تشبیت گردید تعیین شده است. « در حالیکه آرزو ندارم در اینجا وارد جزئیات موضوع شوم همین قدر تذکر میدهم که پاکستان وارث هند برتانوی نبوده بلکه کشور کاملاً جدیداً تاسیس میباشد. چنانچه این مطلب حین شمولیت کشور مذکور در سازمان ملل متحد بوضاحت تمام فیصله و قید اسناد ملل متحد گردید ازین رو پاکستان هیچگونه ادعای وراثت راجع به موافقات و مجاهدات استعماری بین افغانستان و هند برتانوی داشته نمیتواند و همچنان برای آن کشور از موافقات و معاهدات مذکور هیچنوع حق و امتیازی نشأت نمیکند.

باید اضافه گردد که سرحد قرون زده بین افغانستان و روسیه تزاری بعد از اینکه افغانستان استقلال کامل خود را حاصل و دولت اتحاد جماهیر شوروی جانشین دولت تزاری گردید دوباره مورد مذاکره و موافقه قرار گرفت و به اساس مساوات بین هردو کشور تعیین و تشبیت شد.

بناغلی صدراعظم پاکستان باز مطالبی را در باره مهاجرت پناه گزینان بلوچ به افغانستان که در مکاتیب قبلی وی نیز درج و توسط نامه های گذشته اینجانب به آن جواب داده شده تکرار مینماید. درین مورد صرف میخواهم متذکر مردم که هیچ عقل سلیم قبول کرده نمیتواند این همه زنان، اطفال و پیرمردان که در جمله پناه گزینان شامل میباشند و تعدادشان روبرو افزونی است مجرمین که قرار اظهارات بناغلی بوتو از

بشري واساسي همه اتباع آن کشور را تضمین کرده است . اجازه بد هید در این مورد اظهار شک نمایم زیرا فاجعه بزرگ بلوچستان که انعکاس آن در مطبوعات جهان وجدان طرفداران دیموکراسی و تأمین و تحفظ حقوق بشر را سخت تکان داد، خود شاهد آن میباشد که حکومت پاکستان در باره ادعای مشروع اقوام پشتون و بلوچ مخالف دیموکراسی و حقوق اساسی رفتار نموده است .

این اظهارات بناغلی سو تو صدراعظم پاکستان درست است که میگوید بعد از تحریر نامه مورخ ۲۰ جنوری ۱۹۷۵ وی عنوانی جلالتمای مناسبات بین افغانستان و پاکستان وخامت بیشتری کسب نمود. اما برعکس ادعای بناغلی بوتو مسئولیت وخامت اوضاع بدوش حکومت افغانستان نبوده بلکه این وضع ناشی از ساست ناعاقبت اندیشانه حکومت پاکستان میباشد .

جلالتماب محترم ! افغانستان واقعا آرزومند وآماده بود جهت حل یگانه مشکل سیاسی با پاکستان مذاکراتی را هرچه زودتر شروع نماید. فهمیده نمیشود چرا حکومت پاکستان چنینکه مذاکرات بین آن کشور و افغانستان در مورد سرنوشت برادران پشتون و بلوچ در شرف آغاز بود بعد از بین رفتن شیرپاوه که حقایق قتل وی فعلا به همه معلوم شده است چنین تدابیری را علیه حزب نشنل عوامی و لیدران و بعضی از اعضای آن اتخاذ نموده است و به اینصورت درب مذاکرات را بین مملکتین مسدود ساخت . یاز نظر گذشتادن سلسله

بدهند بنا بران واضحا «وحشت و ممانعت» در افغانستان طوریکه بناغلی بوتو میگوید در بین نبوده بلکه بالعکس حکومت ادعا مینماید که پاکستان حق ندارد مانی حرکت آزادانه کوچی های افغان شود و این مهاجرت عنعنوی کوچی هاراکه قرنبا سابقه دارد متوقف سازد .

بناغلی بوتو در نامه متذکره خویش از اندیشه مانسبت به تحریم حزب نشنل عوامی یادآوری نموده است . طوریکه بجالاتمایی معلوم میباشد حزب نشنل عوامی که با ساس همان انتخابات در پشتونستان و بلوچستان حائز اکثریت شده که حزب بناغلی بوتو در پنجاب و سند به اقتدار رسید حزب اکثریت مردم پشتون و بلوچ بوده وزعمای آن نمایندگان منتخب این مردم هستند. ازینرو از جهت علایق ما بآنها نگرانی ما راجع به وضع موجوده وآینده این مردم یک امر کاملا طبیعی میباشد .

بناغلی بوتو باز راجع به عدم موجودیت دیموکراسی در افغانستان و موجودیت آن در پاکستان مطالبی را که در نامه مورخ ۲۰ جنوری ۱۹۷۵ نوشته بود به عبارات مختلف تکرار کرده که جواب آن قبلا در نامه مورخ ۲ مارچ ۱۹۷۵ اینجانب داده شده و تکرار آن تحصیل حاصل است . فقط میخواهم اضافه کنم که اگر روش دولت پاکستان به تصور بناغلی بوتو دیموکراتیک میباشد افغانستان هرگز آرزو ندارد این چنین دیموکراسی نامرغوب را بر مردم خود تحمیل نماید. بناغلی بوتو میگوید که قانون اساسی پاکستان حقوق اساسی

این وقایع میتوان سوال نمود که آیا این حرکات قصدی نبوده است ؟

یکبار دیگر جلالتمآب شما خاطر نشان میسازم که افغانستان برای مذاکره با پاکستان بمنظور حل این یگانه اختلاف سیاسی آماده است . ولی برای اینکه شروع این مذاکره ممکن گردد باید فضای مساعدی بمیان آید فلپذا برپاکستان است تافضای سیاسی را برای همچوتماس آماده سازد. تابتوان نتیجه شمیری راز مذاکرات انتظار داشت .

حکومت افغانستان مدعی است که حقوق سیاسی واقتصادی دسته جمعی و فردی این دوکنله ازراه مسالمت آمیز ومطابق بهتمايلات مردم براساس تساوی بامللی که قبلا در این منطقه ازحق تعیین سرنوشت خودببره مند گردیده اند تأمین گردد وحکومت پاکستان ازراه مشوره بامردم ورهبران این دو کنله قضیه رابه چنان فیصله مناسب برساند که هم جوامع پشتون وبلوچ راضی شوند وهم بجای ادامه منازعات لفظی بی ثمر فضایی مساعدی برای ایجاد دوستی بین افغانستان وپاکستان بحیث دوکشور اسلامی تولیدگردد.

درخاتمه بناغلی منشی عمومی میخوامم ازجواب مساعد وسریع جلالتمآب شما راجع به درک واقعیت وضع رقت بار وکمک بسه پناه گزینان بلوچ که به افغانستان آمدهاند اظهار امتنان نمایم . توجه جدی جلالتمآبی درزمینه بحیث یک شخصیت عمده بینالمللی وبحیث منشی عمومی سازمان ملل متحدتائیر

سودمندی بروحیات این آوارگان که متاسفانه برتعدادشان افزوده میگرد واردنموده است . امیدوارم که نماینده سازمان بین المللی مربوط باهمکاری مقامات مر بوطه افغانستان بمنظوررفع مشکلات آنها طرق شمیری را دریابند .

خواهشمندم احترامات مرا بپذیرید .
۳۰-اگست ۱۹۷۵ مطابق ۸سنبله ۱۳۵۴ .
محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم افغانستان
متن نامه بناغلی بوتو صدراعظم پاکستان
عنوانی منشی عمومی ملل متحد .

جلالتمآب محترم !

رئیس جمهور افغانستان در آخرین نامه مورخ دوم مارچ ۱۹۷۵ خود عنوانی جلالتمآب شما حتی پرده ظاهری راکه تاکنون سعی داشت درعقب آن طرح های خودرا برعلیه قلمرو پاکستان نهان دارد برداشته است . رئیس جمهور داؤد خان طی نامه خود عنوانی جلالتمآب شما علنا اعتراف میکند که «ازآوانیکه انگلیسها سرزمین مارابا استعمال قوه تجزیه کرده ویک قسمت خاک ماراضمیمه ساختند افغانستان ازحقوق حقه این مردمان پشتیبانی کرده ونازمانی باین پشتیبانی ادامه خواهد دادکه این حقوق کاملا اعاده گردد افغانستان این کاررا یک وظیفه مقدس ووجیه اخلاقی خودمیداند» این اظهار رئیس جمهور افغانستان مقاصد توسعه جویانه افغانستان را برملاء میسازدسرحدات افغانستان باآنچه امروز پاکستان نامیده میشود تقریبا صد سال پیش درعین وقتیکه سرحدات شمالی افغانستان

افغانی که قرار ادعای ایشان بصورت عنعنوی در فصل سرما به پاکستان رفته اند از مراجعت به افغانستان به دلیل خوف و سرکوبی که در کشور شان به آن مواجه خواهند شد خودداری میورزند. حکومت پاکستان از استفاده سیاسی ازین وضع خودداری کرده است چه پاکستان عقیده دارد که رنج و عذاب انسان هانیازمند تسکین و دلسوزی میباشد نه اینکه از آن استفاده پروپاگند شود .

اظهار علاقه و نگرانی منوط رئیس جمهور افغانستان به حزب غیرقانونی عوامی ملی در پاکستان نیت واقعی اورا بخوبی آشکار میسازد. ایشان علیه توقیف و بعضی از زعمای ایشان احتجاج نموده و این اقدامات را اعمال مخالف قانون اساسی و فاقد جواز قانونی خوانده اند. این اتهام نادرست است . حزب عوامی ملی بموجب قانون ۱۹۶۲- احزاب سیاسی بانجام فعالیت های منافی حاکمیت و تمامیت ارضی پاکستان مشروط به تصمیم نهایی محکمه عالی پاکستان منحل گردیده است من علناً بیان داشته ام که حکومت من تصمیم محکمه عالی را روی این موضوع احترام و تعمیل خواهد کرد. جای بسیار تعجب است که رئیس جمهور افغانستان در مکاتیب خود عنوانی جلاتمآب شمارول مدافع دیموکراسی حامی قانون اساسی را بعهده گرفته است . افغانستان در طول تاریخ خود هیچگاهی حکومت دیموکراتیک نداشته است . افغانستان همیشه تحت سلطه مطلق حکمروایان مستبدی قرار داشته است که بصورت دوامدار و بدون

باروسیه تثبیت گردید توسط قراردادی بین حکومت افغانستان و هند بر تانوی محدود و علامه گذاری شده است، بالنتیجه ساحه های مسکونی قبایل پشتون و بلوچ واقع در قسمت پاکستان سرحد با افغانستان جزء سرزمین ملی پاکستان را تشکیل میدهد و هیچگونه ملاحظات مبنی بر ارتباطات نژادی و احساسی با قبایل پشتون و بلوچ پاکستان با افغانستان حق مداخله در امور داخلی پاکستان را داده نمیتواند . در مکتوب مورخ ۱۰ جنوری ۱۹۷۵ عنوانی جلاتمآب شما من راجع به ماهیت ادعای رئیس جمهور داؤد در مورد افسانه مربوط به هجوم مهاجرین نام نهاد پاکستانی به افغانستان توضیحاتی داده بودم لازم است تاکید گردد که در اثر ناکامی مساعی رژیم کابل برای تغییر وفاداری مردم ما و بی اثر شدن تحریک شان برای اغتشاش در ایالات همسرحد ما با افغانستان اجینت های محرک افغانی و یکتعداد همفکران شان که به دلیل ارتکاب و یا تحریک به اعمال غیرقانونی در بین مردم قبایلی بلوچستان جانداشتند برای فرار از جنگ عدالت به افغانستان رفته اند، رئیس جمهور افغانستان البته نخواسته است تذکر بدهد که بعد از اعلام عفو عمومی در بلوچستان بعضی از ین مهاجرین نام نهاد که میخواستند به پاکستان بر گردند جبراً در افغانستان معطل قرار داده شدند .

رئیس جمهور داؤد خان همچنین این حقیقت را نادیده گرفته است که هزاران نفر تبعه

آخرین مورخ ۲۰ جنوری ۱۹۷۵ را عنوانی جلالتمآب شما فرستاده ام مناسبات بین پاکستان و افغانستان خرابتر گردیده است . مسئولیت این خرابی مناسبات تماما برعهده افغانستان است . وضع تحریک کننده و تجاوز افغانستان همراه با ترغیبات مداوم رادیو کابل به اجینت های آن به مقصد قتل، سبوتاژ و تخریب در پاکستان بتاریخ ۸ فروری منتج به قتل وزیر ارشد کابینه ایالتی صوبه سرحد گردید .

متأسفانه این جنایت دروقتی صورت گرفت که پاکستان ابتکارشروع مذاکره باافغانستان را برای حل تمام اختلافات روی دست گرفته بود .

باوجود تحریکات کابل به منظور تشدد و نفرت پاکستان برای چنین مذاکرات آماده بوده و بجل مسالمت آمیز اختلافات خود باافغانستان بدون شرایط قبلی و مطالبی به پرنسپ های عام القبول همزیستی مسالمت آمیز متعهد میباشد . این پرنسپ هاشامل احترام به تمامیت ارضی و حاکمیت دول و پابندی دقیق به پرنسپ عدم مداخله درامورداخلی یکدیگر میباشد .

یقین دارم جلالتمآب شما متن این نامه را باطلاع سایر اعضای ملل متحد که نامه مورخ ۲ مارچ رئیس جمهور افغانستان به ایشان توزیع گردیده است خواهید رسانید . ذوالفقار علی بوتو صدر اعظم پاکستان

ناراحتی وجدانی مردمان خود را از حقوق ابتدایی بشری محروم نگه داشته اند . حتی امروز در نیمه دوم قرن بیستم همین وضع در افغانستان دوام دارد . اینکه پاکستان نخواستنه توجه جهان را به وضع ناگوار مردم مظلوم افغانستان تحت رژیم مستبد فعلی جلب نماید زاده پابندی کامل پاکستان به پرنسپ عدم مداخله در امور داخلی ممالک دیگر میباشد .

رئیس جمهور افغانستان یکبار دیگر این اتهام خود را که پاکستان در امور داخلی افغانستان مداخله میکند تکرار نموده است . این اتهام بی اساس از طرف حکومت من کاملاً رد گردیده است و تکرار غیرمسئولانه آن به آن اعتبار و قوتی نخواهد داد همچنان پیشنهاد رئیس جمهور داؤد راجع به تشکیل یک هیأت تعقیبی که وضع رادر بلوچستان بررسی نماید غیرمعمول میباشد . این سعی آشکار برای پرده پوشی مداخله افغانستان در امور داخلی پاکستان توسط ملل متحد است .

پاکستان دارای قانون اساسی ایست که حقوق بشری اساسی را تضمین مینماید هر یک از اتباع پاکستان حق دارنده محاکم عدالت برای شکایت و دادخواهی مراجعه نماید . باین ترتیب چنین تحقیقی بهتر میتواند انکار ازاعطای حقوق بشری اساسی را به ملذت ها و اتباع افغانستان تحقیق نماید زیرا این مردم در مقابل حکمرانی مطلقه رژیم کمی خود را از راه زور برایشان تحمیل کرده است موقع دادخواهی ندارند . از تاریخیکه متن مکتوب ب

اول عقرب ۵۴

لیکړ رئیس جمهور آنکشور به ویانا مخابره

شده است .

• • •

باپیام موسس جمهوریت ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم که شام اول عقرب از رادیو افغانستان پخش گردید تجلیل از سالگرد موسسه ملل متحد روز دوم عقرب د سراسر کشور آغاز گردید .

* * *

ښاروال کابل ضمن محفلې که در تالار سینما آریانا برگزار شد سومین سالگرد این موسسه را تجلیل کرد. محفل با قرائت چند آیت از کلام الله مجید افتتاح شده و پس از آنکه سرود ملی نواخته شد، دکتر غلام سخی نورزاد ښاروال کابل بیانیه افتتاحیه خویش را ایراد کرد . درین محفل دکتر عبدالمجید وزیر عدلیه و رئیس انجمن دوستی افغانستان و ملل متحد بعضی از مامورین عالی رتبه و عده از اعضای اداره ملل متحد در افغانستان تعدادی از شهریان کابل حاضر شده بودند .

• • •

ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان با هیأت کمیسیون مشترک اقتصادی افغان و هند که ښاغلی دلال مدیر روابط اقتصادی و جاینت سکرتری وزارت خارجه در آن شامل میباشد مذاکره نمود .

در این مذاکرات پیرامون پروژه هایپیکه در چوکات کمیسیون مشترک اقتصادی افغان و هند که قرار است از طرف هند کمک شود تبادل نظر صورت گرفت . ریاست هیأت هندی را در مذاکرات بعدی ښاغلی وزیر خارجه هند که

افغانستان بچیت عضوی شورای اقتصادی و اجتماعی ملل متحد انتخاب گردیده است . طی انتخابات اعضای جدید شورای مذکور در جلسه به مجمع عمومی ملل متحد افغانستان با توافق آراء برای سه سال بچیت عضو شورای اقتصادی و اجتماعی موسسه ملل متحد انتخاب شد .

• • •

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی ارتملکم موریس سفیر کبیر غیر مقیم آسترالیا را برای ملاقات تودییی در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند. دوره ماموریت ښاغلی موریس در افغانستان به پایان رسیده است .

• • •

ښاغلی ستویان رادوسلاو سفیر کبیر جمهوریت مردم بلغاریا در افغانستان اعتمادنامه خود را به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مطابق تشریفات معمول در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

۴ عقرب ۵۴

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طی پیامی عنوانی اعلیحضرت محمدرضا شاه پهلوی شاهنشاه ایران سالگرد تولد اعلیحضرت موصوف را تبریک گفته برای صحت و سلامتی ایشان و رفاه و سعادت روز افزون ملت برادر ما ایران اظهار آرزومندی نموده اند .

همچنان از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت روز ملی اتریش عنوانی دکتر روداولف کرش

بروز شش عقرب وارد کابل میشود بعهدہ
داشت .

۸ عقرب ۵۴

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت
وصدراعظم اگریمان بناغلی باگوسلاوا بازاك
که بحیث سفیر کبیر پولند در افغانستان از
طرف حکومت آنکشور مطالبه شده بود صادر
گردیده است .

همچنان ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس
دولت و صدراعظم اگریمان بناغلی الوسیو گیدس
ریجس بیتن کور سفیر کبیر غیر مقیم برازیل
در افغانستان که ازطرف سفیر کبیر غیر مقیم
برازیل در افغانستان ازطرف حکومت آنکشور
خواسته شده بود صادر گردید .

۱۰ عقرب ۵۴

تیلگرام تبریکه ازطرف بناغلی محمد داؤد
رئیس دولت و صدراعظم عنوانی بناغلی
هواری بومدین رئیس دولت الجزایر بمناسبت
روز ملی آنکشور به الجزایر صادر گردیده
است .

قرارداد مربوط به همکاری های تکنیکی
واقضادی بین حکومت افغانستان وحکومت
هند دروزارت امور خارجه عقد گردید .

قرارداد راز جانب افغانستان بناغلی
علی احمدخرم وزیر پلان و رئیس هیأت افغانی
درجلسه چهارم کمیسیون مشترک همکاری
اقتصادی و تکنیکی افغان و هند واز جانب
هند بناغلی وای . بی . چاوان وزیر امور
خارجه هندو رئیس هیأت هندی در کمیسیون
مذکور درحالیکه بناغلی وحید عبدالله معین

پوهاند دکترینوین وزیر اطلاعات وکلطور
بناغلی پتر برشر معاون اداره اطلاعات امریکا
درواشنگتن دروزارت اطلاعات وکلطور ملاقات
نمود . یک منبع وزارت اطلاعات وکلطور گفت:
دراین ملاقات که بناغلی ایلویت سفیر کبیر
ایالات متحده امریکا در کابل نیز حاضر بود
روی موضوعات طرف علاقه ومسایل اطلاعات
وکلطوری بحث ومذاکره صورت گرفت .

۵ عقرب ۵۴

بناغلی علی احمدخرم وزیر پلان درموردخط
آهن افغانستان باهیأت کمینی فرایل فرانسوی
مذاکره نمود . طی این مذاکره راجع به تسریع
مطالعه وسروی مکمل ومفصل تکنیکی و
اقتصادی خط آهن افغانستان که بهکمک دولت
ایران تمویل میگردد بحث ومذاکره صورت
گرفت .

۶ عقرب ۵۴

بناغلی وای بی چاوان وزیر امور خارجه
هند رئیس هیأت هندی در کمیسیون مشترک
هندی اقتصادی افغان و هند برای یک بازدید
رسمی ودوستانه وارد کابل شد .

۷ عقرب ۵۴

تیلگرام تبریکه ازطرف بناغلی محمد داؤد
رئیس دولت و صدراعظم عنوانی بناغلی فخری
کوروترک رئیس جمهور ترکیه به مناسبت
سالگرد اعلام جمهوریت آنکشور به انقصره

همچنان در بیانیه فوق الذکر خود اشاره نموده که وی حاضر است برای رفع تیره گی روابط افغانستان و پاکستان بکابل مسافرت کند اظهار داشت :

تاجانیکه مربوط به تأیید حکم ستره محکمه پاکستان در انحلال حزب عوامی ملی در پشتونستان و بلوچستان میباشد دسیسه و فریبکاری به وضاحت معلوم است .

زیرا حتی برای هیچکدام از رهبران حزب عوامی ملی در ائرد درخواست های غیرقانونی شان از وسایل دفاع کامل و آزادانه از حقوق شان فرصت داده نشد در کشور ماضرب المثل مشهور است که میگویند خود کوزه خود کوزه گرو خود گل کوزه .

نطاق وزارت امور خارجه افزود: در مورد آنچه مربوط به اشاره بناغلی بتو راجع به مسافرت اش بکابل میباشد، ما آنرا خیر مقدم میگوییم اما نباید از این مسافرت بحیث وسیله دیگری جهت مغشوش ساختن افکار عامه جهان روی ماهیت اصلی مسأله که کشور های ما از هم دور نگهداشته است استفاده گردد .

نطاق گفت: افغانستان آرزویی جز دوستی با ملت مسلمان پاکستان ندارد . این آرزو تنها با فهم موضوع متنازع فیها بین کشور های ما در قدم دوم با صرف مساعی برای تجسس راه های عادلانه و شرافتمندانه جهان برآورده شده میتواند .

امیدواریم که با حسن نیت و وسعت نظر جانبین امکان رفع این مشکل بین دو کشور

سیاسی وزارت امور خارجه ، بعضی از اعضای کمیسیون مشترک اقتصادی و تخنیکي افغان و هند و سفیر کبیر هند در کابل حاضر بودند امضاء نمودند .

این قرارداد شامل اعمار پروژه های برق آبی کوچک طی سه مرحله در بعضی ولایات کشور، تمدید همکاری تخنیکي و صحنی هند برای مدت دو سال دیگر در موسسه صحت طفل و هم ختم کار پروژه پارک صنعتی کابل و مطالعه اقتصادی بعضی پارک های صنعتی دیگر در ولایات و یک سلسله پروژه های کوچک دیگر میباشد .

۱۱ عقرب ۵۴

بناغلی حفیظ کرامانی سفیر کبیر الجزایر در تهران بحیث نماینده خاص بناغلی هواری بومدین رئیس دولت الجزایر وارد کابل شد .

بناغلی کرامانی حامل پیام خاص بناغلی بومدین رئیس دولت الجزایر عنوانی بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم میباشد . در میدان هوایی بین المللی کابل کرامانی از طرف بناغلی عبدالعلی سلیمان معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه استقبال گردید .

۱۳ عقرب ۵۴

نطاق وزارت امور خارجه در جواب سوال نامه نگار باختر آژانس راجع به بیانیه اخیر بناغلی بتو که در مورد تأیید حکم ستره محکمه پاکستان راجع به انحلال حزب مخالف عوامی ملی اظهاراتی نموده است .

وزارت خارجه

که مربوط به حقوق حقه مردم پشتون و بلوچ است میسر گردد .

۱۴ عقرب ۵۴

بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی البرت فلتز سفیر کبیر غیر مقیم اتریش در افغانستان را برای ملاقات تودییی در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

دوره ماموریت بناغلی فلتز در افغانستان به پایان رسده است .

* * *

بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی حفیظ کرامانی نماینده خاص بناغلی هواری بومدین رئیس دولت الجزایر را در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

بناغلی کرامانی پیام شفاهی بنا غلسی بومدین رادر مورد موقف الجزایر راجع به صحرای غربی تحت اداره هسپانیه که متکی بر ختم استعمار در آن منطقه بر اساس حق خودارادیت مردم آن میباشد به بناغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم کرد .

بناغلی رئیس دولت این موقف الجزایر را که با موقف همیشگی افغانستان مبنی بر پشتیبانی از حق خودارادیت مردمان و مللی که تاهنوز تحت سلطه بیگانه میباشد مطابقت دارد تأیید فرمودند .

* * *

اولین موافقت نامه تجارتی بین دولت جمهوری افغانستان و جمهوری ترکیه عقد گردید .

موافقتنامه رادر حالیکه بناغلی محمدخان جلالر وزیر تجارت و بناغلی فاروق شاهین باش سفیر کبیر ترکیه مقیم کابل حاضر بودند بناغلی محمداعظم عظیمی معین وزارت تجارت و بناغلی اوگاه اتای گیونر معین وزارت تجارت ترکیه در سالون وزارت تجارت امضاء نمودند .

چون تاحال بین افغانستان و ترکیه تجارت قابل ملاحظه وجود نداشت توقع میرود که این موافقتنامه زمینه همکاری را برای تجارت بین دو کشور فراهم سازد .

درچوکات این موافقتنامه در آینده بین موسسات تجارتی دو کشور تماسهای برقرار گردیده و قرار داد های عقد خواهد شد .

* * *

بناغلی اوگاه او تای گینر معین وزارت تجارت ترکیه با بناغلی پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور ملاقات نمود .

که طی این ملاقات پیرامون موضوعات کلتوری و اطلاعاتی مورد علاقه دولت جمهوری افغانستان و جمهوری ترکیه تبادل نظر صورت گرفت .

* * *

بناغلی الکساندر میخائیلو ویچ پوزانوف سفیر کبیر اتحاد شوروی مقیم کابل بانجنبر عبدالکریم عطایی وزیر مخابرات ملاقات نموده و روی پروژه های مخابراتی که در چوکات قرضه اتحاد شوروی عملی میگردد مذاکره نمود .

همچنان بناغلی آن سوخانیك سفیر کبیر

کرده اند .

• • •

ښاغلی محمدیونس وزیر دولت درحکومت هندونماننده خاص میرمن ندرانګاندي صدراعظم آنکشور وارد کابل گردید .

ښاغلی محمدیونس حامل پیام خاص صدراعظم هند عنوانی ښاغلی محمدداؤدرئیس دولت وصدراعظم میباشد . درمیدان هوایی بین المللی کابل ښاغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی، ښاغلی عبدالعلی سلیمان معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه وښاغلی سنگه سفیرکبیر هند ازنمانندهخاص میرمن ګاندي استقبال کردند .

۲۰ عقرب ۵۴

قرارداد ساختمان نصب ماشینهای و تدویر مسلخ بین ریاست انکشاف مالداري هرات وکمپنی کرچفیلد جمهوریت اتحادی آلمان درکابل عقد گردید .

قرارداد رانجنیر عبدالحمید سراج رئیس عامل آن شرکت وښاغلی کیسلر نماینده کمپنی مذکوردرحالیکه معین وزرت زراعت نماینده وزارت پلان وسفیرکبیر جمهوریت اتحادی آلمان مقیم کابل حاضر بودند امضاء کردند . بموجب این قرارداد کمپنی متذکره مسلخ هرات تادوسال آینده به پایه اکمال میرساند . مصارف این پروژه که به چارده ملیون و پنجد هزار مارک و پنجاه و چهارملیون افغانی میگردد قسمتا ازکریدت بانک جهانی تمویل خواهد شد .

جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکیا باوزیر مخابرات ملاقات تعارفی بعمل آورد .

• • •

ښاغلی حفیظ ګرامانی نماینده خاص ښاغلی هواری بومدین رئیس دولت الجزایر ازکابل عزیمت نمود .

ښاغلی ګرامانی برای تقدیم پیام هواری بومدین به ښاغلی رئیس دولت وصدراعظم درمورد موقف الجزایر راجع به صحرای غربی به کابل آمده بود .

۱۷ عقرب ۵۴

ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم طی تیلگرامی عنوانی ښاغلی لیونیدبریژنف سرمشری حزب کمونست، نکولای پودګورنی صدرهیأت رئیسه شورای عالی والکسی کاسیګین صدراعظم اتحادجماهیرشوروی پنجاه وهشتمین سالگرد انقلاب اکتوبر رابه زعما، حکومت ومردم اتحاد شوروی تبریک گفته اظهار داشته اند .

«مايه مسرت است که علايق دوستی و همجواری و تفاهم همکاری نزدیک و مثمر بین دوکشور بیشتر تقویت واستحکام مییابد. »
ښاغلی محمد داؤد بایادآوری خاطررات ونتایج خوش مسافرت شان به اتحادشوروی برای تقویه روز افزون وروابط دوستانه و همکاریهای همه جانبه دوکشور به نفع مردمان افغانستان واتحاد شوروی ودیتانت وصلح جهانی وهمچنان برای صحت وسعدت زعما و مردم کشور همسایه ودوست اظهارآرزومندی

این قرضه از کزیدت طویل المدت سال ۱۹۷۰ تمویل میگردد .

• • •

حکومت آسترالیا موافقه کرده است که در سال جاری معادل بیست و چهار هزار و ششصد دالر ادویه مورد ضرورت پروژه کنترل ملاریا به افغانستان کمک نماید .

۲۲ عقرب ۵۴

قرار داد ساختمان فابریکه پروسس وکنسر وزیتون به ظرفیت ۸ هزار تن زیتون در سال که در آینده قابل توسعه میباشد بین وزارت زراعت دولت جمهوری افغانستان و مشاوریت سفارت کبرای شوروی به امضاء رسید .

قرارداد را دکتر عمادالدین غیائی رئیس عمومی پروژه انکشاف وادی ننگرهار بنماینده از وزارت زراعت و بناغلی شویدکوف معاون مشاوریت اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی در وزارت زراعت امضاء کردند .

• • •

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم اگریمان بناغلی زوژپروش که بحیث سفیر کبیر فرانسه در کابل از جانب حکومت آنکشور مطالبه شده بود صادر گردیده است .

۲۴ عقرب ۵۴

بناغلی ادواردو کولمبیریس سفیر کبیر غیرمقیم ارجنتاین در افغانستان اعتمادنامه اش رابه بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مطابق مراسم معمول در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

بناغلی کولمبیرز مرمل سفیر کبیر غیرمقیم ارجنتاین در افغانستان برای تقدیم اعتماد نامه وارد کابل شد و در میدان هوایی از طرف بناغلی محمد انور نو روز معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه استقبال گردید .

۲۱ عقرب ۵۴

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی محمد یونس نماینده میرمن گاندی صدراعظم هند را در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند . ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که طی این ملاقات بناغلی محمد یونس پیام میرمن اندرا گاندی رابه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نمود در این وقت بناغلی معین سیاسی وزارت امور خارجه و بناغلی سنگه سفیر کبیر هندمقیم کابل نیز حاضر بودند .

• • •

معادل چارملیون و سه صد و پنجاه روبل پایپ لاین گاز مورد ضرورت پروژه جرقدوق را اتحاد شوروی به افغانستان قرضه میدهد . قرارداد این قرضه رابناغلی عبدالسمیع زمانی رئیس پلان وزارت معادن و صنایع و بناغلی بریس تیتوف مستشار اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی در وزارت معادن و صنایع امضاء نمودند . باساس این قرار داد کمپنی تسویت میت پروم اکسپورت اتحاد شوروی مقدار شش هزار و هشتصد و سه تن پایپ لاین های مختلف مورد ضرورت نژده چاه استخراجی گاز معدن جرقدوق را در مدت هژده ماه به افغانستان تحویل مینماید .

۲۵ عقرب ۵۴

ښاغلی محمد یونس وزیر دولت در حکومت هند و نماینده خاص میرمن اندراگانندی صدراعظم آنکشور از کابل عزیمت کرد .

وی طی اقامت در کابل پیام میرمن اندراگانندی رابه ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نموده و بابعضی ازمقامات افغانی ملاقات های انجام راده است .

ښاغلی عبدالصمد غوث مدیرعمومی سیاسی و ښاغلی عبدالعلی سلیمان معاون ریاست تشریفات وزارت امورخارجه و سفیر کبیر هند مقیم کابل در میدان هوایی بین المللی با ښاغلی محمدیونس وداع کردند .

۱ قوس ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه به مناسبت روز ملی لبنان عنوانی ښاغلی سلیمان فرانچیه رئیس جمهور آنکشور به بیروت مخابره شده است .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تعزیت به مناسبت وفات جنرال فرانسیسکو فرانکو رئیس دولت هسپانیا عنوانی والا حضرت هوان کارلوس کفیل ریاست دولت هسپانیه به مادرید مخابره گردیده است .

* * *

عده از دانشمندان کشور های متحابه برای اشتراك در سیمینار بین المللی زبان و ادب پشتو که در ادیتوریم پوهنتون دایر گردید

درین وقت ښاغلی محمد اکبر رئیس دانش جمهوری و ښاغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی وزارت امورخارجه حاضر بودند .

* * *

ښاغلی محمد یونس نماینده خاص میرمن اندراگانندی صدراعظم هند با ښاغلی محمد نعیم ملاقات نمود .

* * *

ښاغلی محمدیونس نماینده خاص میرمن اندراگانندی صدراعظم هند با دکتر عبدالمجید وزیر عدلیه ولوی خارنوال ملاقات تعارفی بعمل آورد .

* * *

قرارداد تهیه و سایط ساختمانی بهره برداری و پرسونل تخنیکي برای اكمال پروژه سرده بین افغانستان و اتحاد شوروی عقد شد . قرارداد را انجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی آب و برق و ښاغلی بوریس نیتوف مستشار اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی مقیم کابل در ریاست آب و برق امضاء کردند .

یک منبع واحد آب و برق گفت: با اعمار بند سرده و کانال های مربوط آن امکان آبیاری پانزده هزار هکتار زمین جدید فراهم میگردد. منبع افزود قرار است قرارداد امور مربوط به هموار کاری زمین ها و آماده ساختن آن برای بهره برداری امور حفظ و مراقبت شبکه آبیاری و امور تکمیل متباقی شبکه آبیاری و وزار کشی پروژه سرده تحت اجرا گرفته شود. منبع علاوه کرد قیمت تهیه ماشین آلات و پرزه جات مربوط به دو ملیون و پنچصد و هفتاد هزار دالر میباشد .

وارد كابل شده از طرف نمايندگان وزارت معارف استقبال گرديدند .

دانشمندانی كه جهت اشتراك در اين سيمينار تاكنون بكابل رسیده اند عبارت اند از محترمه ركتورس، بدرانزمان قريب دانشمند ایرانی، پروفيسر مكزی دانشمند انگلیسی، دكتور شارل كيفر دانشمند فرانسوی، پروفيسر كلوس فردیناند دانشمند دنمارکی و پروفيسر مارگین سترن دانشمند نارویژی و پروفيسر رام راهول دانشمند هندی .

۳ قوس ۵۴

مرحله اول پروژه دستگاه برق آبی كجکی ولایت هلمند ضمن مراسمی افتتاح گردید. انجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی واحد دستگاه برق كجکی اظهار داشت :

مسرت دارم به نمایندگی از حکومت مرحله اول دستگاه برق آبی كجکی را كه به همکاری مادی و فنی حكومت ایالات متحده امریكا به پایه اكمال رسیده افتتاح نمایم .

رئیس واحد آب و برق ضمن شرح چگونگی ساختمان واحداث این پروژه از موسسات ساختمانی ومشورتي كه در احداث این پروژه صرف مساعی نموده و همچنان از كمك اداره انكشاف بین المللی امریكا اظهار تشكر و امتنان نمود .

همچنین ښاغلی تئودور ایلیوت سفیر كمیر امریكا مقیم كابل كه به نمایندگی از حكومت خویش درین مراسم اشتراك داشت طی بیانیة اظهار داشت كه مساعی مشترك حكومت ما

وموسسات مربوط در امر ساختمان این دستگاه نمایانگر برجسته دوام حسن نیت تفاهم و همکاری متقابل به شمار میرود . درین مراسم والیان هلمند و كندهار، برخی از رؤسای دواير این دوولایت، مامورین محلی، منسویین پروژه، عده اعضاء سفارت امریكا و اعضاء اداره انكشاف بین المللی امریكا در افغانستان اشتراك داشتند . كار ساختمان پروژه دستگاه برق كجکی ولایت هلمند دو سال قبل شروع شده بود كه شامل تاسیسات ، تعمیرات و دوپ توریب برق به ظرفیت تولیدی مجموعی سی وسه هزار کیلووات میباشد. يك منبع ریاست عمومی آب و برق گفت : مصارف افغانی مرحله اول پروژه ساختمانی دستگاه تولید برق كجکی از بودجه انكشافی دولت جمهوری و مصارف اسعاری آن از قرضه ایالات متحده امریكا جمعا بالغ بر معادل هشتاد ملیون افغانی میشود تمویل گردیده است .

* * *

دو هزار تن میوه ستروس و چارصدویست و پنج تن كانسرو زیتون سبز از حاصل امسال پروژه انكشاف واری ننگرهار به اتحاد شوروی صادر میگردد. قرارداد صدور میوه متذکره و كانسرو كه قیمت مجموعی آن به هشتصد و هفتاد و يك هزار و سه صد و سی و پنج دالر بالغ میگردد بین وزارت زراعت و موسسه وستوگك انتورگ شوروی عقد شد . قرارداد رانباغلی عمادالدین غیائی رئیس عمومی پروژه انكشاف وادی ننگرهار و ښاغلی زاتوسکینی آمر نمایندگی آن موسسه در كابل امضاء کردند .

۳ قوس ۵۴

قرارداد فروش پنجهزار تن پخته مخلوج به قيمت پنج مليون وسه صدهزار دالر بين سپين زرشركت وكمپني و ستورگك انتورگك اتحاد شوروي به امضاء رسيد . بموجب اين قرار داد سپين زرشركت پنجهزار تن پخته مخلوج را تااخير ساله از طريق شير خان بندر به آنكشور صادر مينمايد . قرارداد را انجنير عبدالملك رئيس سپين زر شركت و بناغلي جى پاتوف به نمايندگي از كمپني وستوگك انتورگك امضاء نمودند .

۵ قوس ۵۴

بناغلي محمدداؤد رئيس دولت و صدراعظم بناغلي فرديناند تون سفير كبير غير مقيم جمهوريت ديموكراتيك آلمان را براي ملاقات توريحي در قصر رياست جمهوري پذيرفتند . همچنان بناغلي رئيس دولت و صدراعظم دكتور سويتي وارت نارويت وزير مستشار تايلند را پذيرفته باوي وداع نمودند . دوره ماموريت بناغلي تون ودكتور نارويت در افغانستان به پايان رسيده است .

۶ قوس ۵۴

بناغلي كنوت اكسل شيل سووير سفير كبير منتخب غير مقيم ناروي در افغانستان براي تقديم اعتمادنامه اش وارد كابل گرديد . بناغلي عبدالعلي سليمان معاون تشريفات وزارت امور خارجه در ميدان هوايي بين المللي كابل از بناغلي سووير استقبال نمود .

* * *

بناغلي فرديناند تون سفير كبير غير مقيم

جمهوريت ديموكراتيك آلمان كه دوره ماموريتش در افغانستان ختم گرديده است عازم كشورش شد .

بناغلي عبدالعلي سليمان معاون تشريفات وزارت امور خارجه در ميدان هوايي بين المللي كابل با بناغلي تون وداع نمود .

۷ قوس ۵۴

يك هيأت اقتصادي براي مشاهده توليدات صنايعي مطالعه بازار و مذاكرات پيرامون توسعه تجارت و همكاري اقتصادي بين افغانستان و ايتاليا بدعوت حكومت آنكشور عازم روم شد .

اعضاي هيأت شامل نمايندگان وزارت ها موسسات مختلف اقتصادي و تجارتي بسوده رياست آذربايجان محمد عيسي صيامي رئيس ترانزيت و ترانسپورت بين المللي وزارت تجارت بعهده دارد .

* * *

بنا بردعوت بناغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم دولت جمهوري افغانستان بناغلي ن. و. پودگورني صدر هيأت رئيسه شوراي عالي اتحاد جماهير شوروي سوسياليستي در نيمه دوم ماه قوس سال جاري از جمهوريت افغانستان بازديد رسمي و دوستانه بعمل خواهد آورد .

۸ قوس ۵۴

از طرف بناغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم تيلگرام تبريكيه بمناسبت روز ملي يوگوسلاويا عنواني مارشال جوزف بروزيتو رئيس دولت آنكشور به بلگراد مخابره گرديده است .

۸ قوس ۰۴

معارف طی بیانیه یی ازمساعی خستگی ناپذیر شاملین سیمینار وتصاویبی که درباره وظایف آینده مرکز تحقیقات پشتو ازطرف شاملین صورت گرفته اظهار قدردانی نمود .

وزیر معارف ازمساعی دوامدار شاملین سیمینار وتوجه خاص موسسه یو نسکو در ندویر این سیمینار اظهار قدردانی نموده گفت: یقین کامل دارم ازطریق این مرکزگوشه های ارزندگی مجهول مردم ماازلحاظ تاریخی و کلتوری به جهانیان بیش از پیش واضح خواهد شد .

متعاقبا پروفیسر مور کسترین دانشمند نارویژی به نمایندگی ازمهمانان خارجی شامل سیمینار ازحکومت ومردم افغانستان نسبت مهمان نوازی گرم که درموقع بودوباش شان درکابل ابراز گردیده اظهار خوشی وقدردانی نمود ونتایج این سیمینار رادر انکشاف ادب وزبان پشتو نهایت مهم وارزشمند خواند .

همچنین يك تعداد عكس هایی از محافل این سیمینارکه ازطرف آمریت نشرات پوهنتون کابل چاپ وتبیه شده بودبه اعضای سیمینار توزیع گردید .

۱۰ قوس ۰۴

بشاغلی الکساندر میخائیلو و یچ پوزانوف سفیر کبیر اتحاد شوروی مقیم کابل بانجنیر عبدالتواب آصفی وزیر معادن وصنایع ملاقات نمود .

ضمن این ملاقات انجنیر آصفی وبشاغلی پوزانوف پیرامون همکاری های اقتصادی

يك منبع باختراژآنس راجع به خبری که رادیو بی بی سی شب ۰ قوس ازقول منابع پاکستان نشرکرده ومدعی است که درطی زدوخورد بین قبایل کوچی وقوای امنیتی افغانی چهل وسه نفرکشته وشصت نفرزخمی گردید . گفت: جای تأسف است بی بی سی چنین اظهاری راکه هدف غرض آلود وپروپاگندی آن ازروی منبع آن بخوبی تشخیص داده شده میتواند موقع نشر داده است .

منبع آژانس باختر تصریح کردکه هیچگونه زدوخورد بین کوچی های افغانی ومقامات امنیتی صورت نگرفته مولد این خبر ساخته وبافته مقامات پروپاگندی پاکستان راکه کاملا بی اساس بوده وبسلسله تبلیغات سؤوسخیب حکومت پاکستان علیه افغانستان جعل ونشر شده است بشدت رومینماید .

• • •

سیمینار بین المللی مرکز بین المللی تحقیقات پشتو که يك هفته قبل درکتابخانه پوهنتون کابل دایر شده بود. دریکمی از جلسات آن داکترمعظ حسین نماینده یونسکومتن تیلگرامی راکه ازطرف یونسکو مخابره شده ودردان وعده هرگونه همکاری یونسکو برای انکشاف مرکز بین المللی تحقیقات پشتوداده شده است قرائت نمودکه ازطرف شاملین سیمینار باخوشی استقبال شد .

درجلسه اختتامیه پوهاند عبدالقیوم وزیر

وسه سال رادربر میگیرد جمعاً افزوده چاه استخراجی جهت تولید دو میلیارد مترمکعب گاز استفاده میشود درسالهای بعدی باساز رژییم استخراجی ذخیره گاز مذکور چیست استخراج گاز باقیمانده به تعداد چاه های استخراجی افزوده شده ودرطول بیست و دو سال بهره برداری تعداد چاهها به چهل وچار حلقه خواهد رسید .

* * *

نطاق وزارت امورخارجه در جواب سوال خبرنگار باختر آژانس درمورد ادعا های بی اساس صدراعظم پاکستان راجع به تقویه و تجهیز عسکری افغانستان درمناطق متصل به پشتونستان و بلوچستان گفت: هروقتیکه صدراعظم پاکستان با بحران ویا مخالفت های شدید داخلی درپاکستان روبرو میشود ازروی عادت و بغرض حفظ وادامه اقتدار شخصی خود میخواهد وسیله یی بیابد تاافکار وذهنیت مردم پاکستان را بطرف خطرات موهومی که ساخته و یافته خودش است منحرف سازد . چنانچه طی نطق مورخ ۸ فوس خود در ملتان اظهار داشته است که افغانستان اقد امات سفربری را گرفته و رخصتی افسران عسکری رامعطل ساخته است .

نطاق وزارت امورخارجه گفت: حکومت افغانستان این اتهامات کاملاً بی اساس و عاری ازحقیقت رابشدت رومیکند عقیده داردکه بستن چنین اتهامات بی اساس وغیرمسئولانه جزاینکه فضای روابط دوکشور راتیره تر سازد نتیجه دیگری نخواهد داد .

اتحاد شوروی درپروژه های تفحصات پترول، صادرات گاز، استخراج پترول وهمچنان پروژه های انکشافی آینده مربوطه به صنایع ومعادن مذاکره وتبادل افکار نمودند .

۱۱ فوس ۵۴

ازطرف بناغلی محمدداؤدرئیس دولت وصدراعظم به مناسبت روز ملی اتحادیه امارات عربی تیلگرام تبریکیه عنوانی بناغلی زیدین سلطان النبهان رئیس اتحادیه مذکور به ابوظبی مخابره شده است .

* * *

قرار دادپروژه جرقدوق به تاریخ ۱۲نومبر ۱۹۷۵ مطابق ۲۱/۸/۵۴ر بین نماینده وزارت معادن وصنایع افغانستان ومستشار اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی درکابل به امضاء رسید .

قرارداد قرضه طویل المدت ۱۹۷۵ اتحاد شوروی باربع سالانه سه فیصد بمنظور توسعه پروژه استخراج گازساحه جرقدوق اختصاص داده شده به ظرفیت دوملیارد مترمکعب گازدر سال وهمچنان ساختمان دستگاه تجریدسلفر استفاده میشود .

البته بهره برداری ازپروژه جرقدوق در صورتی که به تجهیزات مربوط چاههاکه قرار است ازملکت سوم خریداری وعندالموقع به پروژه مواصلت نماید قبل از سال ۱۹۸۰ صورت خواهد گرفت برای بهره برداری ازگاز جرقدوق درطرف بیست ودوسال حفر چهل و چهارچاه استخراج درنظر گرفته شده که در مرحله اول که بنام دوره امتحانی یاد میشود

پوهاند دكتور نوين وزير اطلاعات و كلكتور
بناغلي كان يه تاوسفير كبير جمهوريت مردم
چين در كابل وعدهاى از اعضاى انجمن دوستى
افغانستان و جمهوريت مردم چين اشتراك كرده
بودند .

هيات انجمن دوستى چين و افغانستان براى
يك سفر دوستانه به كابل وارد گرديده است
در ميدان هوايى از طرف بناغلي عبدالشكورولى
معاون و بعضى از اعضاى انجمن دوستسى
افغانستان و چين و سفير كبير جمهوريت مردم
چين در كابل استقبال گرديد. هيات بناغلي
سلطان محمود غازى رئيس انجمن دوستسى
افغانستان و چين در عمارت رياست عمو مسى
هوانوردى ملكى و توريزم ملاقات كرد كه در اين
موقع سفير كبير جمهوريت مردم چين در كابل
نيز حاضر بود .

* * *

بناغلي ستويان رادو سلاو سفير كبير
جمهوريت مردم بلغاريا مقيم كابل با انجنير
عبدالنواب آصفى وزير معاون و صنايع ملاقات
تعارفى نموده و ضمنا راجع به امكانات همكارى
كشورش به پروژه هاى صنعتى مذاكره كرد.

۱۲ قوس ۵۴

بناغلي ميونگ جون چوى سفير كبير
جمهوريت كوريا مقيم كابل با وزير معادن و
صنايع ملاقات تعارفى نموده و همكارى هاى
مزيد كشور خود را در پروژه هاى معادن و صنايع
به انجنير آصفى ابراز داشت .

۱۳ قوس ۵۴

بناغلي كنوت اكسيل شيل سى و ر سفير

نطاق افزود يمين است كه تلاش بناغلي بو تو
براى نجات از مشكلات و بحرانات داخلى توسط
منحرف ساختن افكار عامه پاكستان سوى
خطرات خيالى خارجى نتيجه اى نخواهد داد
زيرا مردم پاكستان از پاليسى هاى
صدراعظم آن كشور تجربه هاى تلخى دارند
و بيش از اين اغفال شده نميتوانند .

نطاق وزارت امور خارجه گفت: قابل توجه
است كه بناغلي بو تو در بيانات خود گفته است
كه مخالفين با شنيدن بيانات او عليه افغانستان
خواهند گفت كه اين ادعا را براى انحراف افكار
عامه سوى اوضاع خارجى بعمل آورده است
اين گفتار صدراعظم پاكستان در حقيقت
خود افتشاء كسر غير ارادى افكار باطلى و
مافى الضمير مخفى او بوده نيت حقيقى او را
كاملا نمايان ميسازد .

نطاق افزود جاى تعجب است كه در خبرى
كه روى عين موضوع رويتر از اسلام آباد
نشر كرده است از زبان عبدالقيوم خان وزير
داخلى پاكستان گفته شده است كه در مناطق
پشتونستان و بلوچستان متصل به افغانستان
آرامش كامل حكمفرما بوده و هيچگونه خطرى
متوجه آن كشور نميباشد . ما قضاوت بر اين
تضاد را به افكار عامه جهان ميگذاريم .

۱۲ قوس ۵۴

دعوتى به افتخار هيات انجمن دوستسى
چين و افغانستان از طرف بناغلي سلطان محمود
غازى رئيس عمومى هوانوردى ملكى و توريزم
ورئيس انجمن دوستى افغانستان و چين در هتل
انتر كاتيننتال ترتيب يافته بود كه در آن

وزارت خارجه

* * *

بناغلی کنوت اکسل شیل سیور سفیر کبیر غیرمقیم ناروی در افغانستان پس از تقدیم اعتمادنامه اش عازم ایران شد . بناغلی سیوردرعین زمان سفیر کبیر کشورش مقیم تهران میباشد .

* * *

قرارداد سروی و پروژه سازی لین انتقال برق نغلوبه جلال آباده ولتاژ ۱۱۰ کیلووات بامقامات مربوط شوروی عقد گردید .

قرارداد را انجنیر جمعه محمدمحمدی رئیس عمومی واحد آب و برق و بناغلی بریس اناتولینیچ تیتوف مستشار اقتصادی سفارت کبرای شوروی امضاء نمودند .

بموجب این قرارداد سروی پروژه سازی انتقال برق نغولجلال آباد باصرف اضافه از یکصد و چهل و شش هزار روبل فرضه اتحاد شوروی توسط متخصصین آنکشور در مدت شش ماه تکمیل و اسناد آن به واحد عمومی آب برق تسلیم داده میشود .

یکعه پرسونل افغانی نیز در سروی و پروژه سازی لین انتقال برق نغول جلال آباد بامتخصصین شوروی همکاری خواهند کرد .

* * *

بناغلی نگوین هوکیو سفیر کبیر منتخب غیرمقیم جمهوریت دیموکراتیک ویتنام در افغانستان جهت تقدیم اعتمادنامه اش وارد کابل شد و در میدان هوایی از طرف بناغلی محمدانور نوروز معاون تشریفات وزارت امور خارجه پذیرایی گردید .

کبیر غیرمقیم ناروی در افغانستان اعتمادنامه اش را به بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

درین موقع بناغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه و بناغلی محمدکبیر رئیس دفتر ریاست جمهوری نیز حاضر بودند .

۱۳ قوس ۵۴

بافتخار هیأت انجمن دوستی جمهوریست مردم چین و افغانستان از طرف بناغلی عبدالشکورولی معاون انجمن دوستی افغانستان و چین دعوتی در دستوران باغ بالا ترتیب شده بود .

درین دعوت بعضی از مامورین عالی رتبه عده از اعضای انجمن دوستی افغان و چین بناغلی کان یه تاو سفیر کبیر و برخی از اعضای سفارت کبرای آنکشور مقیم کابل اشتراک داشتند .

هیأت از آثار تاریخی موزیم دیدن کرد . هیأت انجمن دوستی جمهوریست مردم چین

و افغانستان بریاست بناغلی چیاوهسیاکواگ مشاور انجمن دوستی مردم چین باکشور های خارجی برای یک مسافرت دوستانه از افغانستان وارد کابل شده است .

اعضای هیأت عبارتند از بناغلی عبدالله جیومو، بناغلی ین تسی جن و بناغلی کاوشی وانگ .

هیأت انجمن دوستی جمهوریست مردم چین و افغانستان از آثار باستانی موزیم همده در ولایت ننگرهار دیدن کرد .

۱۳ قوس ۵۴

ښاغلی نوراحمد اعتمادی سفیر کبیر دولت جمهوري افغانستان درمسکو برای اشتراک در مراسم پذیرایی ښاغلی نیکولای پودگورنی صدر هیأت رئیسه شورای عالی اتحاد شوروی بافغانستان وارد کابل گردید .

۱۵ قوس ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تلگرام تبریکه بمناسبت روز ملی جمهوریت فنلند عنوانی ښاغلی اورو کیو کوئین رئیس جمهور آنگشور به هلسنکی مخابره گردیده است .

* * *

نطاق وزارت امور خارجه راجع به حملات و بمباران طیارات اسرائیل بر کمپ های مهاجرین فلسطینی در لبنان گفت که حکومت افغانستان این حملات وحشیانه را همیشه و به شدت تقبیح کرده و مینماید و معتقد است که حالا وقت آن رسیده تا جامعه بین المللی جداً جلوچین تجاوزات بیرحمانه و غیر انسانی اسرائیل را گرفته و برای مجازات انگشور تعزیرات اساسی و لازم رابه زودترین فرصت وضع کند .

* * *

هیأت سه نفری و ترنری موسسه ملل متحد با ښاغلی عزیزالله واصفی وزیر زراعت ملاقات نموده و روی همکاری های موسسه ملل متحد برای پوهنځی و ترنری تبارل نظر نمود .

همچنان هیأت با پوهاند دکتور غلام صدیق محبی رئیس پوهنتون کابل ملاقات و مذاکره نمود .

* * *

هیأت انجمن دوستی جمهوریت مردم چین با افغانستان با ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه ملاقات نمود .

هنکام ملاقات ښاغلی کان یه تو سفیر کبیر جمهوریت مردم چین مقیم کابل نیز حاضر بود .

هیأت بریاست ښاغلی چیوا هسیا کواگه مشاور انجمن دوستی مردم چین با کشور های خارجی برای مسافرت دوستانه اخبار از د کابل شده است .

۱۶ قوس ۵۴

ښاغلی بو هوسلاف خنیویک وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکیا بنا بدعوت ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه برای یک مسافرت رسمی بسسه افغانستان وارد کابل شد .

۱۷ قوس ۵۴

ښاغلی نکوین هوکیو سفیر کبیر غیر مقیم جمهوریت دیموکراتیک ویتنام در افغانستان اعتمادنامه اش رابه ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مطابق مراسم معمول در رئیس ریاست جمهوری تقدیم نمود .

در این موقع ښاغلی وحید عبدالله معین سیاسی وزارت امور خارجه و ښاغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری نیز حاضر بودند .

* * *

ښاغلی نکوین هوکو سفیر کبیر غیر مقیم جمهوریت دیموکراتیک ویتنام با ښاغلی

د افغانستان گانلي

اتحاد شوروي در کابل امضاء کردند .

۲۰ قوس ۵۴

ښاغلي بوهوسلاف خنيوېک وزير امور خارجه جمهوريت سوسياليستي چکوسلواکيا که بدعوت ښاغلي وحيد عبدالله معين سياسي وزارت امور خارجه برای يك بازديد رسمي از افغانستان نكابل آمده بود عازم تهران شد .

درميدان هوايي بين المللي کابل ښاغلي وحيد عبدالله معين وزارت امور خارجه، دكتور محبوب رفيق متصدي رياست تشریفات، ښاغلي مير شمس الدين مدير شعبه سوم سياسي وزارت امور خارجه، ښاغلي عبدالعلي سليمان معاون رياست تشریفات، ښاغلي سوخانيک سفير کيپرواوضای سفارت کبرای چکوسلواکيا با ښاغلي خنيوېک وراخ نمودند .

۲۴ قوس ۵۴

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم به مناسبت حلول عيد سعید اضحي تيلگرام های تبريکيه عنوانی رؤسای دول و صدراعظمان کشور های اسلامي مخابره گرديده است .

همچنان به تقريب عيد سعید اضحي تيلگرام های تبريکيه از طرف رؤسای دول و صدراعظمان ممالک اسلامي عنوانی ښاغلي رئيس دولت و صدراعظم به کابل مواصلت کرده است .

* * *

بزرگان اقوام سالارزی، ماموند، چارمنگ اتمانخيل، باجور، صافي، شينوار و خانزادگان سورکمر اقوام افريدي پروخمنکني، ورکزي

عزيزالله واصفي وزير زراعت ملاقات تعارفي نموده و ضمناً راجع به موضوعات مورد علاقه زراعتی مذاکره و تبادل نظر بعمل آمد .

همچنان ښاغلي نگوين هوکيوسفير کبير غيرمقيم جمهوريت ديموکراتيک ویتنام در افغانستان با ښاغلي علي احمد خرم وزير پلان ملاقات تعارفي بعمل آورد .

* * *

به افتخار هیأت انجمن دوستی جمهوریست مردم چین و افغانستان از طرف سفير کبير آنکشور در سفارت کبرای جمهوريت مردم چین در کابل دعوتی ترتيب شده بود .

در این ضیافت بعضی از اعضای کسا بينه رئيس عمومي هوايي ملکی و توريژم و رئيس انجمن دوستی افغانستان و جمهوريت مردم چین ښاغلي سلطان محمودغازی، اعضای انجمن دوستی و بعضی از مامورین عالیرتبه و یکعهده کوردیپلوماتيک مقيم کابل اشتراک ورزيده بودند .

* * *

قرارداد تحويل دهی پرزه جات و بعضی وسایط ضروری برای شاهراه سالنگ به ارزش دوميون روبل از کريدت دولت اتحاد شوروي و قرارداد تهیه سامان آلات برای پر وژه شبرغان، دولت آباد، کندز و کشم به قیمت معادل دوميون روبل از بودجه دولت با مقامات مربوط شوروي در کابل عقد گرديد .

قرارداد هاراجتال عبدالوهاب قوماندان عمومي قوای کار وزارت فواید عامه و ښاغلي سویدنکو مستشار اقتصادی سفارت کبرای

وزارت خارجه

به‌دراکه مخابره شده است .

* * *

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رښ دولت
وصدراعظم به مناسبت روزملی بحرین تیلگرام
تبریکه عنوانی والا حضرت عیسی بن -
سلمان الخلیفه امیردولت بحرین بمنامه مخابره
شده است .

* * *

ښاغلی جوزف هافمن سفیر کبیر جمهوریت اتحادی
آلمان درکابل بانښاغلی علی احمد خرم وزیر
پلان ملاقات نمود .

طی این ملاقات ښاغلی خرم وښاغلی هافمن
راجع به موافقتنامه قرضه جمهوریت اتحادی
آلمان برای پروژه های مخابراتی مورد نظر
وهمچنان پروژه آبرسانی افشارومنچمنت‌دستگاه
برق آبی ماهیپر مذاکره کردند .

ښاغلی هافمن به اساس اطلاع حکومتش
به وزیرپلان اطمینان دارکه موافقتنامه قرضه
برای پروژه های متذکره عنقریب بین هیأت
های دوکشور امضاء خواهد شد .

۲۶ قوس ۵۴

ښاغلی اوف دادابایوف وزیر معارف
جمهوریت تاجکستان شوروی و هیأت معیت‌اش
باپوهاند عبدالقیوم وزیرمعارف ملاقات بعمل
آورد .

وزیر معارف جمهوریت تاجکستان شوروی
بنابذعوت وزارت معارف برای اشتراک درمحفل
توزیع شهادتنامه های اولین دسته فارغان
تخنیک نفت وگاز مزارشریف درآس یک
هیأت وارد کابل شده است .

تیراویر تمام مشران مومند وزیرمسید، بیتی
ودورپشتونستان وهمچنان کلیه مشران و
بزرگان پشتون وبلوچستان . بلوچ ها و
پشتونهای پشتونستان و بلوچستان مقیم
افغانستان به مناسبت عید سعید اضحی
تبریکات صمیمانه خودواقوام شان رابه‌ښاغلی
محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم، اعضای
کمیته مرکزی، هیأت‌کابینه تمام‌مردم‌افغانستان
ابراز داشته سعادت ملت افغان و ترقیات
روزافزون افغانستان راتحت قیادت رهبرملی
مانښاغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم
آرزو نموده اند .

۲۵ عقب ۵۴

هیأت افغانی بریاست عبدالعزیز فروغ‌معین
وزارت پلان ازکویت بکابل مراجعت کرد .

ښاغلی فروغ‌گفت: که هیأت افغانی متکی
برنتایج اپور مقدماتی اقتصادی و تخنیکسی
پروژه های شکر درهرات وبغلان که به کمک
مالی صندوق انکشافی کویت احداث آن در
نظر است بامقامات مربوط صندوق مذکور
مذاکراتی انجام داده که نتایج آن قناعت
بخش میباشد . موصوف علاوه کردکه قرار
است راپور مکمل اقتصادی و تخنیکسی فابریکه
های مذکور تایکماه دیگر به مقامات مربوط
افغانی وکویتی ارائه شود .

* * *

ازطرف ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت و
صدراعظم بمناسبت روزملی جمهوریت مردم
بنگله دیش تیلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی
ابوسادات محمد صایم رئیس جمهور آنکشور

ملی یونسکوی کشورهای آسیایی و اوقیانوسیه منعقدہ دہلی وطن برگشت .

درین کنفرانس موضوعات مربوط بکمیسسیون های ملی یونسکو تعلیم و تربیہ سیانس و اطلاعات و کلتور مورد بحث قرار گرفته و تصامیم لازم برای انکشاف آن بعمل آمد. ښاغلی صدیقی سکرتر کمیسیون ملی یونسکو ی افغانستان و عضو هیأت افغانی بحیث راپورتر این کنفرانس انتخاب گردیده بود .

۲۷ قوس ۵۴

درختم مسافرت رسمی و دوستانه ښاغلی نیکولای پودگورنی صدر هیأت رئیسہ شورای عالی اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی در افغانستان بتاريخ ۱۹ قوس ۱۳۵۴ پروتوکول تمدید مدت اعتبار معاہدہ بیطرفی و عدم تجاوز متقابلہ بین افغانستان و اتحاد شوروی مورخ ۲ سرطان ۱۳۱۰ در کابل از طرف ښاغلی محمدرؤد رئیس دولت و صدراعظم جمہوریت افغانستان و ښاغلی نیکولای پودگورنی صدر هیأت رئیسہ شورای عالی اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی بامضاء رسید .

پروتوکول تمدید اعتبار معاہدہ بیطرفی و عدم تجاوز بین افغانستان و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی مورخہ ۲ سرطان ۱۳۱۰ مطابق ۲۴ جون ۱۹۳۱ .

دولت جمہوری افغانستان و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی بادر نظر داشت اصول مؤدت، حسن همجواری، تساوی حقوق، احترام متقابل، حق حاکمیت، استقلال و عدم مداخلہ به امور داخلی کہ در معاہدہ ۱۰ حوت ۱۲۹۹ مطابق ۲۸ ماہ فبروری سال ۱۹۲۱ و معاہدہ

ښاغلی دادا بایوف و ہمراہانش در ضیافتی اشتراک نموده بودند کہ از طرف معین دوم وزارت معارف بافتخارشان در ہوتل کسا بل ترتیب شدہ بود .

اعضای ہیأت شوروی عبارت انداز ښاغلی الساندروویچ بوگودانوف معاون ریاست تعلیمات متوسطہ مسلکی دروزارت تعلیمات عالی اتحاد شوروی، ښاغلی م و کپناتکوف مامور عالیرتبہ ریاست روابط خارجی آنوزارت و ښاغلی شومیلوف عضو مدیریت عمومی کشور های شرق میانہ دروزارت خارجه اتحاد شوروی.

* * *

قرارداد توريد اضافہ از نودويک ہزار تن مواد نفتی بین ریاست انحصار دولتی و نمایندگی نفت پروم اکسپورت اتحاد شوروی در کابل عقد شد .

بموجب این قرارداد کہ آنرا کفیل ریاست انحصار دولتی و نمایندہ نفت اکسپورت اتحاد شوروی امضاء نمود مقدار مواد نفتی متذکرہ در طرف شش ماہ اول سال نو عیسوی بہ افغانستان وارد میشود .

ہمچنان صندوق انکشافی کویت موافقہ نموده است تا یک ہیأت ارزیابی رادر آیندہ نزدیک بہ افغانستان اعزام دارد کہ در مورد آغاز کار این فابریکہ ہا و چگونگی تمویل آن با مقامات افغانی مذاکراتی انجام دہد .

* * *

ہیأت افغانی بریاست دکتور میر عبدالفتاح صدیق معین اول وزارت معارف پس از اشتراک در جلسات ششمین کنفرانس کمیسیون های

قراراتی موافقت نموده اند .

ماده اول :

معاهده بیطرفی وعدم تجاوز متقابل بین دولت افغانستان واتحاد جما هیر شوروی سوسیالیستی مورخ ۲ سرطان ۱۳۱۰ هـ . ش مطابق ۲۴ جون ۱۹۳۱ منعقدہ کابل ازموقعیکه پروتوکول هذااعتبار مییابد تاده سال بعدآن دارای اعتبار خواهد بود .

بعدازانقضای مدت اعتبارده ساله درصورتیکه یکی ازطرفین متعاهدین یکسال قبل از ختم اعتبار این معاهده تمایل خودرابه فسخ معاهده توسط اطلاعیه کتبی اعلام ننماید معاهده مذکور خودبخود برای مدت پنجسال مابعدتمدید یافته دارای اعتبار خواهد بود. واگریک سال قبل ازاختتام مدت پنجسال یکی ازطرفین متعاهدین فسخ معاهده هذاراقبلااعلام ننماید این معاهده برای پنجسال دیگر دارای اعتبار بوده وبه همین ترتیب اعتبار آن خودبخود ادامه خواهد یافت .

ماده دوم :

این پروتوکول بعداز تصویب مقامات صالحه متعاهدین وتبادل اسناد مصدقه که درشهر ماسکو صورت خواهد گرفت نافذومعتبر خواهد گردید .

درشهر کابل بتاریخ ۱۹/۹/۵۴ هجری شمسی مطابق ۱۰/۱۲/۷۵ عیسوی دردو نسخه بزبان های دری وروسی تنظیم گردید که متن هر دوزبان یکسان دارای اعتبار مساوی مییباشد .

مورخه ۲ سرطان ۱۳۱۰ مطابق ۲۴ جون ۱۹۳۱ تأیید شده است از محک زمان موفقانه بدرشده است وبامنافع اساسی مردمان دوکشورمطابقت داشته بحیث تهداب ترلز ناپذیر روستی وهمکاری ثمربخش بین دوکشور بوده ومیباشد .

به آرزومندی بسط وتحکیم مزید روابط مؤدت وحسن همسایگی بین دوکشور که مملو ازروحیه اعتبار وتفاهم متقابل مییباشد .

باعقیده براینکه توسعه مزید روابط همه جانبه وهمکاری حسنه بین دوکشور به تحکیم صلح وامنیت جهانی مساعدت خواهد کرد .

باپیروی کامل ازاصل همزیستی مساومت آمیز دول دارای نظامهای اجتماعی متفاوت وبادرنظرداشت این امرکه روابط افغانستان واتحاد شوروی یکی از بارزترین نمونه های تطبیق این اصول مییباشد باتایید وفا داری خود مابه اهداف اصول منشور ملل متحد باعزم راسخ به سهمگیری درامر تحکیم جریان تقلیل کشیدگی بین المللی وسیعی برای اینکه آن جریان جنبه غیرقابل بازگشت بود بگیرد.

بادنظر گرفتن ماده هشتم معاهده بیطرفی وعدم تجاوز متقابل بین افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی مورخه ۲ سرطان ۱۳۱۰ مطابق ۲۴ جون ۱۹۳۱ وماده اول پروتوکول ۹ حمل ۱۳۱۵ مطابق ۲۹ مارچ ۱۹۳۶ منعقدہ مسکو وماده اول پروتوکول ۲۵ قوس ۱۳۳۴ مطابق ۱۸ دسامبر ۱۹۵۵ منعقدہ کابل وماده اول پروتوکول ۱۵-اسد ۱۳۴۴ مطابق ۶ اگست ۱۹۶۵ منعقدہ مسکو دربارہ تمدید اعتبار آن معاهده درامور متذکر

سفیر کبیر آنکشور مقیم کابل نیز حاضر بود پیرامون امکانات کمکهای مزید انگلستان به افغانستان و تسریع همکاری موجود در ساحه فابریکات جن و پرسی ولایت هلمند مذاکراتی و تبادل نظر بعمل آمد .

* * *

بر اساس همکاری کلتوری بین دولت جمهوری افغانستان و جمهوریت چکوسلواکیا نمایشگاه عکاسی معرف پیشرفت های چکوسلواکیا طی سه سال گذشته در عمارت جوار سینما پارک افتتاح شد .

هنگام افتتاح این نمایشگاه پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور، ښاغلی یان - سوخانیک سفیر کبیر چکوسلواکیا مقیم کابل بعضی از اعضای مامورین عالیرتبه و عده ای از کوردیپلوماتیک مقیم کابل باخانمهای شان حاضر بودند . موقع افتتاح نمایشگاه، معاون ریاست نشرات وزارت اطلاعات و کلتور و

سکرتر اول سفارت کبرای چکوسلواکیا در کابل از همکاری بین دوکشور یادآوری نموده و تدویر این نمایشگاه هارا برای شناسایی بیشتر مردمان دوکشور مفید و مثمر خواندند .

درین نمایشگاه بیش از دو صدقطعه عکس معرف پیشرفت های اخیر چکو سلواکیا در زمینه های کلتوری ، صنعتی ، فرهنگی و غیره برای نمایش گذاشته شده است .

* * *

۲۷ قوس ۵۴

بافتخار هیأت پروفیسران چکوسلواکیا ضیافتی از طرف وزارت زراعت در رستوران

از طرف دولت جمهوری افغانستان
محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
از طرف دولت اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی
نیکولای و . پودگورنی صدر هیأت رئیسه
شورای عالی .

۲۷ قوس ۵۴

ښاغلی فخری کوروتک رئیس جمهور ترکیه هنگامیکه طیاره حامل شان از فضای افغانستان عبور میکرد طی پیامی عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تمنیات نیک خویش را برای صحت ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم و رفاه روزافزون مردم افغانستان ابراز نمودند .

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طی پیام جوابیه یی از تمنیات نیک ښاغلی رئیس جمهور ترکیه تشکر نموده آرزومندی شانرا برای صحت ښاغلی فخری کوروتک و ترقیات و رفاه مردم دوست ترکیه ابراز فرمودند .

* * *

ښاغلی آر . بی . ام سکرتر انکشاف ماورای بحار انگلستان با پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف ملاقات نموده و روی موضوعات طرف علاقه مذاکره نمود .

درین موقع دکتور میر عبدالفتاح صدیقی معین اول وزارت معارف و سفیر کبیر انگلستان مقیم کابل نیز حاضر بودند .

ښاغلی آر . بی . ام سکرتر دایمی دروزارت انکشاف ماورای بحار انگلستان با ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات نمود . طی این ملاقات در حالیکه ښاغلی جان در نکال

وزارت خارجه

وفی الله سمیعی معین دوم وزارت معارف برای اشتراك درمحفل توزیع شهادتنامه های دوره اول تخنیکم نفت وگاز مزار شریف به ولایت بلخ رفته بود .

وزیر معارف تاجکستان اتحاد شوروی و همراهانش در دعوتی اشتراك نمودند که بافتخار شان از طرف دتیلو موسسه درکلوپ آن موسسه ترتیب شده بود .

۳۰ قوس ۵۴

بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی ابوزید دوره وزیر دولت در وزارت خارجه جمهوریت لیبیا رادر قصر ریاست جمهوریت پذیرفتند .

* * *

بناغلی ابوزید دوره وزیر دولت در وزارت خارجه جمهوریت عربی لیبیا با بناغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه ملاقات و مذاکرات بعمل آورد .

طی این ملاقات که در یک فضای دوستانه و صمیمانه صورت گرفت روی مسایل موردعلاقه دوکشور و بشمول مسأله شرقمیانه و قضیه فلسطین مذاکرات مفصل و مفیدی بعمل آمد . بناغلی دوره در ضیافتی اشتراك نمود که از طرف بناغلی وحیدعبدالله در تالار وزارت امورخارجه ترتیب شده بود .

* * *

بناغلی تیودور ایلویوت سفیر کبیر ایالات متحده امریکادر کابل با پوهاند دکتور نوین- وزیر اطلاعات و کلتور ملاقات نموده وطی این

باغ بالاترتیب شده بود که در آن معین وبعضی از اراکین آن وزارت ، سفیر کبیر و اعضای سفارت کبرای چکوسلواکیا مقیم کابل اشتراك ورزیده بودند .

۲۸ قوس ۵۴

از طرف دکتور محمدحسن شرق معاون اول صدارت عظمی تیلگرام تعزیت به مناسبت درگذشت بناغلی کانگ کانگ معاون کمپته دایمی کانگرس ملی جمهوریت مردم چین عنوانی بناغلی چوته رئیس آن کمپته به پیکنگ مخابره شده است .

* * *

بناغلی ابوزید دوره وزیر دولت در وزارت امورخارجه جمهوریت عربی لیبیا در رأس هیأتی وارد کابل گردید .

بناغلی دوره حامل پیام خاص بناغلی معمرفلذافی رئیس دولت لیبیاعنوانی بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم میباشد .

درمیدان هوایی بین المللی کابل بناغلی وحیدعبدالله معین وزارت امورخارجه ، بناغلی عبدالعلی سلیمان معاون تشریفات و شارژدافیر سفارت کبرای لیبیا در کابل از بناغلی دوره پذیرایی کردند .

۲۹ قوس ۵۴

بناغلی دادابایوف وزیر معارف جمهوریت تاجکستان شوروی و همراهانش از مزار شریف به کابل مراجعه کردند .

بناغلی دادابایوف وزیر معارف جمهوریت تاجکستان شوروی به همراهی بناغلی

قرارداد فروش چارهزار تن پنبه مخلوج به قيمت پنج مليون ودوصد هزار دالر سپين زر شرکت ويک کمپني انگليسي درکندر بامضاء رسيد .

قراداد رانجنير عبدالملك رئيس سپين زر شرکت و بناغلي جان نماينده کمپني رالي : رارزر انگلستان امضاء نمودند .

بعوجب اين قرارداد سپين زر شرکت چار هزارتن پخته مخلوج راز قرار في تن يک هزاروسه صد دالر درسال آينده به کمپني متذکره تحويل ميدهد .

* * *

بناغلي ابوزيد دوده ورپر دولت دز وزارت خارجه جمهوريت عربي ليبيا که درراس يک هيأت به افغانستان آمده بود ازکابل عزيمت کرد .

بناغلي وحيدعبدالله معين و باب امور خارجه باوي وداع کرد .

۲ جدي ۵۴

به ارزش پنج مليون ويکصد وبيست و پنج هزار دالر سپين زر شرکت پنبه مخلوج به کمپني ادکس اندکار دکس جمهوريت اتحادي آلمان بفروش رسانيده است .

قرارداد مربوط بفروش دوهزارو پنجصدتن پنبه سورت اول ويک هزارو پنجصد تن پنبه سورت دوم روزاول جدي بين انجنير عبدالملك و بناغلي راو نماينده کمپني ادکس اندکار دکس جمهوريت اتحادي آلمان درکندر بامضاء رسيد .
باساس اين قرارداد هاسپين زر شرکت پنبه سورت اول رازقرار في تن يک هزارو

ملاقات دواثر تاريخي کشور راکه مربوط به قرون ۱۲ و ۱۹ ميلادي ميباشد به نمايندگي از امريکايي های مقيم کابل بوزارت اطلاعات و کلتور اهداء نمود .

يکي از آثار که مربوط به قرن ۱۳ ميلادي ميباشد توسط داکتر دانک ويليمر افغانستان شناس مشهور امريکايي از بازار هرات و اثر ديگر يک عدم مجسمه چوبي نورستاني ميباشد که توسط پروفيسور کليمبر نک افغانستان شناس امريکايي در يونيورستي ادنبرگ از بازار کابل خريداري شده است .

وزير اطلاعات و کلتور اين آثار ر با امتنان پذيرفته از سفير کبير ايالات متحده امريکا و دو پروفيسر مذکور که آثار بدست آورده اند و همچنان از امريکايي های مقيم کابل که آثار مذکور اهدا نموده تشکر کرد .

۱ جدي ۵۴

دکتور محمد حسن شري معاون اول صدارت عظمي به سفارت کبراي جمهوريت مردم چين در کابل رفته مراتب تسليت وهمدردي خود را نسبت به درگذشت بناغلي کانگ شنگ معاون کميته دايمي کانگرس ملي جمهوريت مردم چين در کتاب مخصوصيکه در آن سفارت به اين مناسبت گذاشته شده بود درج و امضاء نمود .
همچنان بعضي از اعضاء کساييه وعده از مامورين عالي رتبه عسکري و ملکی و کورديپلوماتيک مقيم کابل بامضای کتاب مذکور مراتب تسليت شان را در زمينه ابراز کردند .

* * *

وزارت خارجه

رئيس دفتر جمهورى نيز حاضر بودند .

* * *

بناغلى دادابايوف وزير معارف جمهوريت
تاجكستان اتحاد شوروى به اتفاق بناغلى

عبدالله والى ننگرهار، بناغلى وفى الله سميعى
معين دوم وزات معارف از فارم زراعتى غازى آباد
موزيم هده ديدن نمودند .

* * *

بناغلى پيروان هويته سفير كبير غير مقيم
بلژيك در افغانستان بانجنير عبدالنواب آصفى
وزير معادن و صنايع ملاقات تعارفى نموده
وطى آن راجع به امكانات همكارى كشورش در
ساحات معادن و صنايع مذاكره نمود .

* * *

وزير معارف جمهوريت تاجكستان شوروى
در ضيافتى اشتراك نموده از طرف دكتور
مير عبدالفتاح صديق معين اول وزارت معارف
در هتل انتر كانتيننال ترتيب شده بود .

دراين دعوت پوهاند عبدالقيوم وزير معارف
عده ازارا كين آن وزارت و همراهان بنا غلى
دادابايوف و برخى از اعضاى سفارت كبراى
اتحاد شوروى مقيم كابل اشتراك داشتند .

* * *

بناغلى دادابايوف وزير معارف جمهوريت
تاجكستان شوروى كابل را بقصد كشورش ترك
گفت .

بناغلى دادابايوف هفته گذشته بدعوت
وزارت معارف براى اشتراك محفل توزيع
ديپلوم هاى اولين دسته فارغان تخنيك نفت
و گاز مزار شريف بكا بل آمده بود .

سه صد دالرو بنيه سورت دوم رافى تن بىك
هزار و دوصد و پنجاه دالره كمپنى مذكور
بفروش رسانيده است .

* * *

بافتخار بناغلى دادابايوف وزير معارف
تاجكستان شوروى و همراهانش دعوتى از طرف
سفارت كبراى آنكشور مقيم كابل در آن سفارت
ترتيب شده بود .

دراين دعوت پوهاند عبدالقيوم وزير معارف
بعضى از مامورين عاليرتبه اشتراك ورزيده
بودند .

بناغلى دادابايوف وزير معارف تاجكستان
اتحاد شوروى و هيأت معينى اش در دعوتى
اشترك نمودند كه از طرف پوهاند دكتور
غلام صديق محبى رئيس پوهنتون كابل به
افتخار شان در استوران باغ بالا ترتيب شده
بود .

دراين دعوت بعضى از مامورين عاليرتبه
رؤسماى بعضى از پوهنخى هاى پوهنتون كابل
و عده از اعضاى سفارت كبراى اتحاد شوروى
در كابل اشتراك ورزيده بودند .

۳ جدى ۵۴

بناغلى بوگوسلاوا پازك سفير كبير پولند
اعتمادنامه اش رامطابق مراسم معمول به
بناغلى محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم در
قصر رياست جمهورى تقديم نمود .

دراين موقع بناغلى وحيد عبدالله معين
سياسى وزارت امور خارجه و بناغلى محمد اكبر

٤ جدي ٥٤

د رولايات كښور عقد شـد. موافقتنامه رابـناغلي علي احمد خرم وزير پلان و بـناغلي تيودوراليوت سفير كبير ايالات متحده امريكا در كابل امضاء نمودند .

د رموق امضاي موافقتنامه بعضي از اراكين وزارت پلان نماينده هاي وزارت امور خارجه و وزارت معارف و عدهاي ازاعضاي سفارت كبراي امريكا در كابل نيز حاضر بودند .

د رپرتو ريفورم بنيادي معارف بمنظور تهيـه وسايـل بـهتر تـدريس و تشويـق معلمـان جـهت سـهـمـگـيرـي دـرتـريـه سـالم شاگـردان قـبـلا پـروگـرام اعـمار مكـاتب اـبتـدائي و مـحل رـهـايش معلمـان دـر بعضـي وـلايـات كـشـور آـغاز شـده اسـت .

* * *

موافقتنامه ادامه كـمـك امـريـكا بـه كـتب دـرسي و نصاب تعليمي وزارت معارف تامـاه ثـور ١٣٥٦ در كابل عقد شـد .

بـاسـاس اـين مـوافـقـتـنـامـه كـه تـوسـط دـكـتـور ميرعبدالفتاح معين اول وزارت معارف و بـناغلي تيودور ايليوت سفير كبير ايالات متحده امريكا در افغانستان بامضاء رسيد . ايالات متحده هشتصدو ده هزار دالر در زمينه كـمـك مينمايد .

از اين كـمـك اـدامـه كـار مـشـاورين امـريـكا يـي در پيشبرد پروژه درسي و نصاب تعليمي و كـمـك بـه يـكـده اـزمـتـخـصـين افـغانـي كـه مـصـروف تحصيل در خارج كـشـور مـيـباشـند نـيز تـمـويل مـيشـود .

هيأت هوانوري ملكي جمهوريت ديموكراتيك مردم كوريا بـناغلي سلطان محمود غـازي رئيس عمومي هوانوردی ملكي و تـوريزم ملاقات تعارفي بعمل آورد .

طـي اـين مـلاـقات بـناغلي كيم بونك جـي شـارژرافير سفارت كبراي آنكـشـور مـقيم كابل كه رياست هيأت رابعمهه دارد اظهار اميد نمود كه عقد موافقتنامه حمل و نقل هوايي بين جمهوريت افغانستان و جمهوريت ديموكراتيك مردم كوريا در توسعه مناسبات دو كـشـور در ساحه هاي اقتصادي و تجارتي مفيد واقع گردد .

همچنان بـناغلي سلطان محمود غـازي از مسافرت هيأت هوانوردی ملكي جمهوريت مردم كوريا ابراز مسرت نمود تا كيد كرد كه تاسيس خطوط حمل و نقل هوايي بين دو كـشـور يقيناً در تحكيم و توسعه همكاريهاي اقتصادي و تجارتي بين هم موثر و مفيد ميباشد .

٦ جدي ٥٤

از طرف بـناغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم تيلگرام تبريكيه به مناسبت سالگرد تولد اعلیحضرت بيرند رابيكـرام بـر شـاه ديـوا پادشاه نـيـپال عـنواني مـوصـوف به كـتمـند و مـخـابـره شـده اسـت .

* * *

موافقتنامه پنجصد و هشتاد و يك هزار دالر كـمـك بلاعوض اداره انكشاف بين المللي امريكا براي تمويل مـصارف ساختمـان عـمارت پنجاه مـكـتب اـبتـدائيـه و پنـجاه مـنـزل رـهـايش

۷ جدی ۵۴

موافقتنامه فروش سه هزارو پنجدوشصت تن پخته مخلوج موسسه پنبه وروغن نباتی هلمند به قیمت سه ملیون وهشتصد ونزده هزار دالر باکمپنی ادکس جمهوریت اتحادی آلمان عقد شد .
موافقتنامه رانمایندگان موسسه پنبه وروغن نباتی هلمند وکمپنی ادکس هفته گذشته در کابل امضاء نمودند .

بیست هزاردالر ازحاصلات پروژه انکشاف وادی ننگرهار بین وزارت زراعت ونمایندگی وستوگ انتورگ شوروی در کابل امضاء گردید .

قرارداد رازطرف وزارت زراعت دکتور عمادالدین غیانی رئیس عمومی انکشاف وادی ننگرهار وازطرف اتحاد شوروی آمر نمایندگی وستوگ انتورگ امضاء نمودند .

۹ جدی ۵۴

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام همدردی به مناسبت حادثه انهدام معدن ذغال سنگ ایالت بیهار هند و تلفات وارد ناشی ازوقوع انفجار معدن مذکور عنوانی بناغلی فخرالدین علی احمد رئیس جمهور آنکشور به دهلی مخابره گردیده است .

* * *

۱۰ جدی ۵۴

ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم اگریمان بناغلی کلاوس ولف که بحیث سفیرکبیرغیرمقیم جمهوریت دیموکراتیک آلمان درافغانستان ازجانب حکومت آنکشور مطالبه شده بود صادر گردیده است .

* * *

قرارداد مطالعات وسروی پروژه های نساجی وچن وپرس درولایات کشور بین ریاست صنایع ومستشاریت اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی درکابل عقد گردید .

باساس این قرارداد مطالعات و سروی برای تعیین محل ظرفیت، نوعیت تولیدات و

پخته مخلوج که باساس این موافقتنامه بالای کمپنی ادکس بفروش رسیده از سورت سوم سال ۱۳۵۳ و سورت اول ۱۳۵۴ تهیه شده است .

* * *

پروتوکول مبادله اموال تجارتي برای سال های ۱۹۷۵ و ۱۹۷۶ بین دولت جمهوري افغانستان وجمهوریت سو سیالستی چکوسلواکیا درپراگ عقد شد .

پروتوکول رازجانب افغانستان بناغلی محمداعظم عظیمی معین وزارت تجارت وازطرف چکوسلواکیا انجنیر جاروسلاواکوبیک معین تجارت خارجی آنکشور امضاء کردند .

اموال تجارتي بین مملکتین تزئید ۱۳ فیصد به تناسب سال گذشته پیشبینی شده است. هیأت تجارتي افغانی تحت ریاست معین وزارت تجارت که بدین منظور عازم پراگ شده بود بکابل عودت کرده است .

۸ جدی ۵۴

قرارداد تکمیل خریداری یکهزار تن میوه ستروس باقیمانده به قیمت مجموعی دوصدو

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
 وصدراعظم به مناسبت سالگره استقلال ل
 جمهوريت سوسياليستي برما تيلگرام تبريکيه
 عنواني جنرال نيوين رئيس جمهور آنکشور به
 رنگون مخابره شده است .

۱۲ جدي ۵۴

ښاغلي وحيدعبدالله معين سياسي وزارت
 امور خارجه در راس هيأتي عازم ليبيا گريد
 معين وزارت امور خارجه حامل پيام جوايه
 ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم
 عنواني ښاغلي معمر القذافي رئيس دولت ليبيا
 ميباشد .

چندي قبل پيام ښاغلي معمر القذافي رئيس دولت
 ليبيا توسط ښاغلي ابوزيد دوده وزير دولت در
 وزارت خارجه ليبيا به ښاغلي رئيس دولت
 وصدراعظم تقديم شده بود .
 در ميدان هوايي بين المللي کابل شارژدافير
 سفارت کبرای ليبيا بامعين وزارت امور خارجه
 و همراهانش وداع کرد .

۱۳ جدي ۵۴

ښاغلي کان په تاوسفير کبير جمهوريت مردم
 چين مقيم کابل بښاغلي علي احمد خرم وزير
 پلان ملاقات و راجع به آنده پروژه هسای
 انکشافی افغانی که احداث آن در چوکات
 پنجاه و پنج مليون دالر قرضه جمهوريت
 مردم چين در نظر است مذاکره کرد .
 يك منبع وزارت پلان گفت که ښاغلي
 کان په تاو آمادگی حکومت خویشرا منسی
 براعزام يك هيأت درآينده قريب به مقصد
 سروی و مطالعه پروژه های مورد نظر به
 ښاغلي خرم ابراز نمود .

سرمایه گذاری پروژه های نساجی و جن و پارس
 در ولايات کشور توسط متخصصين افغانی
 و شوروی در مدت یکسال صورت گرفته و بعد
 به اساس مطالعات راجع به ساختمان پروژه
 هاز طرف دولت جمهوری افغانستان تصمیم
 اتخاذ میگردد .

قرارداد رانجنير محمد هاشم توفیقي رئيس
 صنايع وزارت معادن و صنايع و ښاغلي نیکولای
 شيوانکوف معاون مستشرا ریت اقتصادی
 سفارت اتحاد شوروی امضاء نمودند .

۱۱ جدي ۵۴

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
 وصدراعظم به مناسبت سالگره استقلال ل
 جمهوريت ديموکراتيک سودان تيلگرام تبريکيه
 عنواني ښاغلي جعفر محمد النمیری رئيس
 جمهور آنکشور به خرطوم مخابره گريد
 است .

* * *

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
 وصدراعظم به مناسبت روز ملی کيو با تيلگرام
 تبريکيه عنواني دکتور راوسوالدو دورتي کوس
 رئيس جمهور و دکتور فيدل کاسترو صدراعظم
 کيو با به هاوانا مخابره گريدده است .

* * *

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت
 وصدراعظم تيلگرام های تبريکيه بمناسبت
 حلول سال نوعيسوی عنواني رؤسای دول و
 سران حکومت کشور های دو ست مخابره
 گريدده است .

* * *

وزارت خارجه

۱۴ جلدی ۵۴

مستشار اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی در کابل امضاء نمودند .

رئیس پلان ضمن ارائه این خبرگفت : وزارت معادن و صنایع ولایات بلخ و جوزجان را برای تدویر فابریکه جدید کود کیمیاوی تحت مطالعه قرار میدهد .

* * *

بناغلی علی احمدخرم وزیر پلان در راس هیأتی عازم تهران گردید .

بناغلی خرم و هیأت معینی اش طی اقامت در ایران پیرامون پروژه های که تمویل آنها در چوکات هفتصد ملیون دالر قرضه آنکشور در نظر است با مقامات مربوط ایرانی مذاکره نموده و قرار داد هایسی رادر زمینه امضاء خواهد کرد .

در میدان هوایی سفیر کبیر ایران مقیم کابل با هیأت افغانی وداع نمود .

۱۶ جلدی ۵۴

قرارداد خریداری سامان و آلات برای برمه کاری های جیالوجیکی و اکتشافی مواد جامد به قیمت بیش از سه ملیون روبل بین ریاست بورد متخصصین وزارت معادن و صنایع و مستشاریت سفارت کبرای اتحاد شوروی در کابل عقد گردید .

باساس این قرارداد سامان و آلات لازمه در طرف بیست و چهار ماه بد ستیارس وزارت معادن و صنایع گذاشته شده و از آن در برمه کاری و اکتشافات مزید ساحات مس در ولایت لوگر و دیگر ساحات استفاده بعمل می آید .

باساس این قرارداد سامان و آلات لازمه

بناغلی حاجی یوسف بن عبدالله سفیر کبیر غیرمقیم مالیزیا در افغانستان برای تقدیم اعتمادنامه اش وارد کابل گردید . در میدان هوایی بین المللی کابل بناغلی عبدالعلی سلیمان معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه از سفیر کبیر منتخب مالیزیا استقبال کرد .

* * *

قرارداد صدور دوصد تن پخته از سپین زر شرکت به بلغاریا در کندنز عقد شد .

قرارداد رارئیس سپین زر شرکت و آتسه تجارتی سفارت کبرای بلغاریا مقیم کابل امضاء کردند . باساس این قرارداد فی تن پخته لنتربدو صد و شصت دالر بفروش رسیده و در ظرف سه ماه به طرف بلغاریا تحویل داده میشود .

۱۵ جلدی ۵۴

قرارداد اعزام متخصصین برای مطالعات و پروژه سازی فابریکه جدید کود کیمیاوی در کشور بین ریاست پلان وزارت معادن و صنایع و مستشاریت اقتصادی سفارت کبرای اتحاد شوروی در کابل به امضاء رسید .

بموجب این قرارداد گروه متخصصین در ظرف ۴۵ روز بکشور وارد شده و مطالعات شانرا برای جمع آوری معلومات برای طرح پروژه فابریکه جدید کود کیمیاوی شروع مینمایند .

قرارداد رادیپلوم انجنیر سمیع زمان رئیس پلان وزارت معادن و صنایع و بناغلی تیتوف

د افغانستان کالنی

امور اقتصادی، مالی و تجارتی آنکشورمذاکراتی انجام داده و پروتوکول خریداری دوصد عمده بس و هجده عمده مینی بس راامضاء نموده است .

همچنین در دوران اقامت ښاغلی وزیر پلان در ایران بعضی از قرارداد های دیگر آماده امضاء شده است .

* * *

ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه که در رأس هیاتی به جمهوریت عربی لیبیا رفته بود به کابل مراجعت کرد .

معین وزارت امور خارجه پیام جوابیه ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم رایبه ښاغلی معمر القذافی رئیس دولت لیبیا تفویض نموده است .

همچنان ښاغلی وحید عبدالله مذاکراتی با ښاغلی عبدالسلام جلوس صدراعظم و بعضی از مامورین عالیرتبه وزارت امور خارجه لیبیا انجام داده است .

در میدان هوایی بین المللی کابل شارژدافیر سفارت کبرای لیبیا در کابل از معین وزارت امور خارجه و همراهانش استقبال کرد .

* * *

ښاغلی جورج پیروش سفیر کبیر منتخب فرانسه در افغانستان وارد کابل شد .
ښاغلی عبدالعلی سلیمان معاون تشریفات وزارت امور خارجه در میدان هوایی کابل از سفیر جدید فرانسه استقبال نمودند .

در طرف بیست و چهارمه بسد سترس وزارت معادن و صنایع گذاشته شده و از آن در برمه کاری و اکتشافات مزید ساحات مس ولایت لوگر و دیگر ساحات استفاده بعمل می آید .

قرارداد را انجنیر عبدالصمد صلاح رئیس بورد متخصصین وزارت معادن و صنایع ښاغلی تیتوف مستشار سفارت کبرای اتحاد شوروی امضاء نموده .

* * *

قرارداد خریداری تجهیزات و سامان آلات و مواد زراعتی به ارزش اضافه از دو ملیون

دالر بین وزارت زراعت و مستشاریت اقتصادی سفارت کبرای شوروی در کابل عقد شد .

قرارداد را از طرف وزارت زراعت ښاغلی عبدالمجید رئیس پلان آن وزارت و از جانب اتحاد شوروی ښاغلی تیتوف مستشار اقتصادی سفارت کبرای آنکشور امضاء نمودند . از تجهیزات و سامان آلات و مواد زراعتی در امور ساختمانی و اکتشاف فارم های جمهوریت، بیست و شش سرطان، پروژه اکتشاف وادی ننگرهار استفاده خواهد شد .

۱۷ جلدی ۵۴

ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان و هیأت معیتی اش از تهران به کابل مراجعت کرد .

وزیر پلان برای مذاکره با مقامات مربوطه ایران پیرامون پروژه های اکتشافی ایکه تمویل آنهادر چوکات قرضه هفتصد ملیون دالر ایران در نظر است به آنکشور رفته بود . ښاغلی خرم طی اقامت در تهران با وزرای

۱۷ جدی ۵۴

طرح موافقتنامه حمل و نقل هوایی بین
جمهوریت افغانستان و جمهوریت دیموکراتیک
مردم کوریا در کابل نشانی شد .
مذاکرات پیرامون این موافقتنامه بین هیأت
های هوانوردی ملکی طرفین صورت گرفته
و طرح موافقتنامه تنظیم گردیده بود .

موافقتنامه راز طرف افغانستان د کتور
عبدالخالق معاون ریاست عمومی هوانوردی
ملکی و توریزم و از جانب کوریا بنا غلی
کیم بونگ چی شارژدافیر سفارت کبرای
جمهوریت دیموکراتیک مردم کوریا در کابل
نشانی کردند .

بموجب این موافقتنامه که بعدا امضاء
خواهد شد امکانات پرواز طیارات دآریانا
افغان هوایی شرکت و کمپنی هوایی کوریا بین
کابل و پیونگ یانگ فراهم خواهد شد .
همچنان دوقراراد جداگانه راجع به اجرای
خدمات زمینی طیارات و نمایندگی فروشات عمومی
موسسات هوایی طرفین بین نما پندگان
دآریا افغان هوایی شرکت و کمپنی هوایی
کوریا به امضاء رسیده است .

۱۸ جدی ۵۴

هیأت هوانوردی ملکی کوریا جمهوریت
دیموکراتیک مردم کوریا از افغانستان عزیمت
کرد و در میدان هوایی دکتور عبدالخالق با هیأت
وداع نمود .

۱۹ جدی ۵۴

به مناسبت درگذشت بناغلی چونسلا ی
صدر اعظم جمهوریت مردم چین بنا غلی

محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طی تلگرام
عنوانی بناغلی ماوتسی تونگ زعیم حزبی
و بناغلی چونه رئیس کمیته دایمی کانگرس
ملی جمهوریت مردم چین مراتب تأثر و تأسف
شانرا نسبت به این ضایعه ابراز و علاوه
داشتند که بناغلی چونسلا ی فقیده تنها یکی
از بزرگترین شخصیت ها و سیاستمداران
مغرب آسیا بود بلکه یکی از برانده ترین
شخصیت های بین المللی نیز محسوب
میگردید بناغلی رئیس دولت و صدراعظم از
نقش مثبت و فعال چونسلا ی فقید در دوران
انقلاب و بعد از آن و خدماتی که وی برای مردم
چین در طول حیات خود انجام داده است بسا
قدردانی یاد نموده اند .

به مناسبت درگذشت بناغلی چونسلا ی
صدر اعظم جمهوریت مردم چین بیری های
دولتی افغانستان برای دوروز نیچه برافراشته
بود .

قران معلوم روز چارشنبه ۲۴ جدی از
ساعت ۱۰ صبح تا ۳ بعد از ظهر کتابی برای
درج و امضای مراتب تسلیب در سفارت کبرای
جمهوریت مردم چین در کابل باز بود .

* * *

بناغلی احسان صبری چاغلینگیل وزیر
امور خارجه ترکیه و خانمش بدعوت بناغلی
وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه برای
یک مسافرت رسمی و دوستانه وارد کابل
گردیدند

۲۱ جدی ۵۴

بناغلی حاجی یوسف بن عبدالله سفیر

۲۴ جدي ۵۴

قرارداد تکميلي خريداري ششصدتن ميوه ستروس باقيمانده ازحاصلات پروژه انکشاف وادي ننگرهار به قيمت مجموعي يکصدو سي ودوهزار دالر بين وزارت زراعت و نمايندگي وستوگ انتورگ اتحاد شوروي در کابل عقدگرديد .

قرار دارا ازطرف وزارت زراعت رئيس پلان آن وزارت و از طرف اتحاد شوروي بناغلي زاتون سکچ آمر آن نمايندگي امضاء نمودند . يک منبع وزارت زراعت گفت : بموجب قرار داد در ظرف امسال جمعا سه هزارو ششصد تن ستروس بقيمت مجموعي هفتصد ونودورو هزار دالر به اتحاد شوروي صادر ميگرددکه اين رقم نظر به سال گذشته دوچند درتوليدات وصادرات ستروس پروژه انکشاف وادي ننگرهار افزايش را نشان ميدهد .

منبع گفت درسال ۱۳۵۳ مقدار يک هزار وهفتصد وشصت تن ميوه ستروس آن پروژه بهخارج صادر گرديده است .

* * *

بناغلي محمدحبيبي معروفی معاون مديریت ملل متحد وروابط بين المللي وزارت امور خارجه وعضو هيأت افغاني درجلسه کشور های آسيايي گروپ هفتادوهفت بحيث رئيس کميته سوم جلسه مذکور انتخاب گرديد .

کميته سوم موظف است تامسائل مربوط بکشور های محاط به خشکه ، کشور های کمترین انکشاف يافته و همکاري اقتصادي

کبير غيرمقيم ماليزيا درافغانستان اعتمادنامه اش رابه بناغلي محمدداؤد رئيس دولت وصدراعظم مطابق مراسم معمول درقصر رياست جمهوري تقديم نمود .

درين موقع بناغلي وحيدعبدالله معين وزارت امورخارجه و بناغلي محمداکبر رئيس دفتر جمهوري نيز حاضر بودند .

۲۱ جدي ۵۴

پروتوکول همکاري اقتصادي و تخنيکي و سند تفاهم توسعه روابط کلتوري بين افغانستان و ترکيه درکابل باامضاء رسيد .

هنگام امضاء پروتوکول بناغلي وحيدعبدالله معين وزارت امور خارجه و بناغلي احسان صبري چاغلينگيل وسفيرکبير ترکيه مقيم کابل حاضر بودند .

بناغلي احسان صبري چاغلينگيل وزير امورخارجه ترکيه نيز مذاکرات خود را با بناغلي وحيدعبدالله معين وزارت امور خارجه در عمارت وزارت دوام داد .

طی اين مذاکرات که درفضای نهايست دوستانه و صميمانه و تفاهم و رضائيت کامل بعمل آمد روی مسائل منطقه و موضوعات مهم بين المللي مورد علاقه دوکشور تبادل افکار مفصل و بسيار سودمندی صورت گرفت .

همچنان هيأت های افغاني و ترکي در مورد توسعه و تحکيم بيشتر مناسبات و همکاريهای دو جانبه افغانستان و ترکيه در ساحات مختلف منجمله ساحات اقتصادي، تخنيکي، فرهنگي و معارف مذاکرات جامع و نهايت سودمندی انجام داده ويک سلسله تدابير لازم درين زمينه ها موافقه کردند .

۲۵ جدی ۵۴

بناغلی محمد نعیم، دکتور محمدحسن شرق معاون اول، بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی وزیر مالیہ واعضای کابینہ به سفارت کبرای جمهوریت مردم چین در کابل رفته ومراتب تسلیت وهمدری شانرا در کتاب مخصوص که بمناسبت درگذشت بنا غلسی چونلان صدراعظم جمهوریت مردم چین در آن سفارت گذاشته شده بود درج وامضاء نمودند. همچنان مامورین عالیرتبه عسکری وملکی وکوردیپلوماتیک مقیم کابل بالترتیب با امضاء کتاب مذکور مراتب تسلیت شانرا به این مناسبت ابراز نمودند.

۲۷ جدی ۵۴

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام همدردی وتسلیت بمناسبت وفات تون عبدالرزاق صدراعظم مالیزیاعنوانی اعلیحضرت توانکو یحیی پترا رئیس دولت آنکشور به کوالالمپور مخابره شده است.

* * *

بناغلی محمدخان جلالر وزیر تجارت برای اشتراك درجلسات وزرای کشور های آسیایی و جلسات گروه ۷۷ ملل متحد عازم اندونیزیا گردید. قرار است جلسات وزرای آسیایی درجاگارتا وهمچنان جلسات گروه ۷۷ به تعقیب آن درمانیلا دایر گردید.

بناغلی عبدالعلی سلیمان معاون تشریفات وزارت امور خارجه وسفیر کبیراندونیزیا مقیم کابل بانباغلی جلالر دمیدان هوایی کابل وداع کردند.

بین کشور های روبه انکشاف رامورد مطالعه قرارداد راپوری حاوی نظریات وپیشنهادات خوددارسه موضوع فوق به جلسه وزراء کشور های آسیایی که در جاگارتا دایرخواهد شد تقدیم کند.

جلسه کشورهای آسیایی از ۱۳ تا ۲۱ جنوری درجاگارتا دوام کرده طی آن نظریات وموقف کشورهای آسیایی درموضوعاتی که درجلسات آئینده کنفرانس ملل متحد برای تجارات و انکشاف تحت بحث قرار میگردد.

گروه هفتاد وهفت که شامل بیش ازیکصد کشورهای درراه انکشاف میباشد از ۱۳ تا ۲۱ جنوری درجاگارتا دوام کرده طی آن نظریات

وموقف کشورهای آسیایی در موضوعاتی که درجلسات آئینده کنفرانس ملل متحد برای تجارات وانکشاف تحت بحث قرار میگردد ترتیب وتنظیم خواهد شد.

گروه هفتاد و هفت که شامل بیش ازیکصد کشور درراه انکشاف میباشد از تاریخ ۲۶ جنوری تا ۶ فیوری درمانیلا جلسه کرده طی آن راجع به توحید وانسجام نظریات وموقف های سه گروه منطقوی آسیا، افریقا وامریکا ی لاتین بحث ومذاکره گرد یدسه تصامیم لازم اتخاذ خواهد شد.

باین ترتیب کشور های درراه انکشاف موقع خواهند یافت تا با نظریات وموقف های مشترک درجلسه چهارم کنفرانس ملل متحد برای تجارات وانکشاف که ماه اگست آئینده درنایروبی دایر خواهد شد باکشور های پیشرفته صنعتی مذاکره نمایند.

۲۸ جدي ۵۴

همچنان کمپني آلماني بسته کاري ماشين آلات فابريکه رابدوش داشته واز ساختمان آن نظارت ميکند .
ماشين آلات فابر يکه نساجي نخي کندهار بدون مصارف ساختماني ب قيمت بيش از بيست ويک مليون ساختماني به قيمت بيش از بيست ويک مليرن دالر ازقرضه کشور دوست ايران تهيه ميشود .

باکمال اين فابريکات نساجي بگرامي بلخ واحداث فابريکه نساجي هرات نيازمندي مردم کشور از ناحيه منسوجات نخي صد قيصد مرفوع مرفوع خواهد شد . همچنان باندوي فابريکه نساجي نخي کندهار پنج هزار کارگر بشمول پرسونل اداري و فني آن جذب ميگردند .

* * *

ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم ښاغلي جان در نکال سفير کبير انگلستان مقيم کابل را بر اي ملاقات توديعي در قصر رياست جمهوري پذيرفتند . دوره ماموريت ښاغلي در نکال در افغانستان به پايان رسيده است .

۳۰ جدي ۵۴

قرارداد هاي تهيه ماشين آلات ساختماني مورد ضرورت پروژه هاي واحد آب و برق به ارزش بيش از چهار و نيم مليون دالر بانمايندگي تجارتي اتحاد شوروي در کابل عقد شد .
قرارداد دراز حالیکه انجنير جمعه محمد محمدي رئيس عمومي واحد آب و برق و نماينده تجارتي اتحاد شوروي در کابل حاضر بودند توسط نمايندگان واحد آب و برق و اداره تجارتي شوروي در کابل امضاء و مبادله گرديد .

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم به مناسبت تقرر ښاغلي داتوک - حسين اون بهيڅ صدراعظم ماليزيا تيلگرام تبريکيه عنواني صدراعظم موصوف به کوالالمپور مخابره شده است .

۲۹ جدي ۵۴

ښاغلي ژورژ پيروش سفير کبير فرانسسه در افغانستان اعتمادنامه اش را مطابق مراسم معمول به ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم در قصر رياست جمهوري تقديم نمود .

درين وقت ښاغلي وحيد عبدالله معين وزارت امور خارجه و ښاغلي محمد اکبر رئيس دفتر جمهوري نيز حاضر بودند .

* * *

کار احداث فابريکه نساجي نخي کندهار که به ظرفيت چهل مليون متر پارچه و هزار تن نخ در سال در ظرف سي و شش ماه تکميل و به توليدات شروع مينمايد .

قرارداد هاي مربوط به تهيه ماشين آلات فابريکه مذکور بين وزارت معادن و صنايع و کمپني تخماش اکسپورت و ښاغلي بيتسر نماينده کمپني يونين ماتکس امضاء کردند .
بموجب اين قرارداد هاما شين هاي بسافت و نختابي فابريکه راتخماش اکسپورت شوروي تهيه نموده و ماشين هاي رنگ آميزي ، تاپه کاري ، ديزاين و نقشه آنرا کمپني يونين - ماتکس مهيا ميسازد .

وزارت خارجه

بموجب این قرارداد ها ماشین آلات طرف ضرورت پروژه های آب و برق و واحد آب و برق به قیمت چارملیون و ششصد و هفتاد هزار و پنجصد و هفت دالر از اتحاد شوروی تهیه میگردد .

ماشین آلات مورد ضرورت در مدت کمتر از شش ماه به افغانستان وارد میشود .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم اگریمان ښاغلی رای کروک که بحیث سفیر کبیر انگلستان در کابل از جانب حکومت آنکشور مطالبه شده بود صادر گردیده است .

۱ دلو ۵۴

قرارداد های سروی و دیزاین پروژه های تولید مرغ گوشتی، تولید تخم مرغ پروژه کامپلکس گوسفندداری بمصرف بیش از چار صد و شصت هزار دالر بین افغانستان و حکومت بلغاریا در کابل امضاء شد .

قرارداد هارا ښاغلی فضل رحیم (رحیم) معین وزارت زراعت و ښاغلی ایوان جی یولوف آتشه تجارتی حکومت بلغاریا در حالیکه سفیر کبیر آنکشور مقیم کابل حاضر بودند در وزارت زراعت امضاء نمودند .

۳ دلو ۵۴

ښاغلی جان دگلیس پیتربریج سفیر کبیر منتخب غیرمقیم استرالیا در افغانستان برای تقدیم اعتمادنامه اش وارد کابل شد .

ښاغلی محمد انور نوروز معاون تشریفات وزارت امور خارجه از سفیر جدید استرالیا استقبال کرد .

۶ دلو ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت روز جمهوری هند تیلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی فخر الدین علی احمد رئیس جمهور و میرمن اندرا گاندی صدراعظم آنکشور به دهلی جدید مخابره شده است .

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم طی این تیلگرامها تبریکات خویش، حکومت و مردم افغانستان را به زعمای هند، حکومت و مردم آنکشور ابراز نموده و با اظهار تمنیات برای ترقیات و رفاه مزیدکشور و مردم دوست هند صمیمانه توقع نموده اند که علایق و همکاری های وسیع و نزدیک موجوده بین دوکشور در آینده نیز به نفع مردمان افغانستان و هند توسعه و استحکام بیشتر یابد .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت روز ملی استرالیا تیلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی سر جان کار گورنر جنرال آنکشور به کانبرا مخابره شده است .

۷ دلو ۵۴

جمعیت افغانی سره میاشت خیرداد که نظربه علایق دوستی و همدردی افغانستان بامردم فلسطین حکومت افغانستان فیصله نموده است بمنظور کمک بافلسطینی هایی که در جنگهای لبنان صدمه دیده اند به موسسه آزادی فلسطین کمک مالی بعمل آورد .
قرار معلوم این کمک از طریق سفارت کبرای

جمهوری پذیرفتند .

* * *

قرارداد تهیه ماشین آلات ساختمانی مورد ضرورت پروژه های واحد آب و برق با اساس موافقتنامه تجارت و تادیات تاریخی بیستم مارچ ۱۹۷۴ بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد شوروی سوسیالیستی و پروتوکول مبادله اموال برای سال ۱۹۷۶ عقد گردید .

ماشین آلات که با اتحاد شوروی قرارداد شده عبارت از شاول ها، بلدوزر های مختلفه گریدر و سکرپر موتر، موتر های دمتراک، موتر های ساحه وی کپریسور، ماشین های سنگ شکن و رکشاپ و غیره ماشین آلات خورد و بزرگ ساختمانی میباشد .

نظر به پیشبینی های که درین مورد صورت گرفته است از ماشین آلات مذکور برای ساختمان پروژه های خان آبار، هریرود، سرده و حفظ و مراقبت پروژه های کوچک آب و برق مانند برق بامیان و غیره استفاده بعمل خواهد آمد.

۱۶ دلو ۵۴

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی محمد سلطان سفیر کبیر جمهوریت مردم بنگله دیش مقیم کابل را برای ملاقات تودییی در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .
دوره ماموریت ښاغلی محمد سلطان بحیث سفیر کبیر کشورش در افغانستان به پایان رسیده است .

* * *

ښاغلی محمد میلی سکرتر جنرال اتحادیه بین المللی تیلی کمونیکشن برای یک بازدید رسمی از افغانستان وارد کابل میگردد .

جمهوریت افغانستان در قاهره به ښاغلی یاسر عرفات رئیس موسسه آزادی فلسطین تسلیم داده خواهد شد .

۷ دلو ۵۴

قرارداد احداث فابریکه نساجی پشمی کندهار بظرفیت ششصد هزار متر پارچه پشمی و سه صد تن تاریخش در سال به ارزش اضافه ازمشت ملیون دالر بین وزارت معادن و صنایع و کمپنی کانزرتکس جمهوریت اتحادی آلمان در کابل عقد شد .

قرار دادار انجنیر محمد هاشم توفیقی رئیس صنایع آن وزارت و ښاغلی هیرزاتس نماینده آن کمپنی امضاء نمودند .

بموجب این قرارداد کار ساختمانی فابریکه پشمی کندهار بشمول بسته کاری ماشین آلات آن در مدت هجده ماه تکمیل میگردد .

۸ دلو ۵۴

ښاغلی جان دوگلس پیتر بریج سفیر کبیر غیر مقیم آسترالیا در افغانستان اعتمادنامه اش را به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مطابق مراسم معمول در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

در این موقع ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و ښاغلی محمد اکبر رئیس دفتر امور خارجه جمهوری نیز حاضر بود .

* * *

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی یان سوخانیچ سفیر کبیر چکوسلواکیا را که دوره ماموریتش در افغانستان به پایان رسیده برای ملاقات تودییی در قصر ریاست

بخطر میاندازد .
طبق خبر تانپوگ کنفرانس گروپ ۷۷ در
مانیلايک سندرادر مورد پالیسی گروپ کشور
های مذکور درآینده بتصویب رسانید .

۱۷ دلو ۰۴

از طرف یناغلی محمد داؤد رئیس دولت
وصدراعظم تیلگرام همدردی وتسلیمت نسبت
تلفات ناشی اززلزله های اخیرگواتیمالاعنوانی
رئیس جمهور آنکشور مخابره گردیده است.

* * *

جلسه وزرای کشور های گروپ ۷۷ با
نصویب اعلامیه ویک پروگرام عمل در مانیلا
پایان یافت .

در اعلامیه مانیلا باساس پیشنهاد افغانستان
حق دسترسی آزاد کشور های محاط به خشکه
به بحروابحر تائید گردیده وتقاضا شده
است تا برای کشور های محاط به خشکه و
کمترین انکشاف یافته که نظربه موقعیت
جغرافیایی خود دچار مشکلات اقتصادی
تجارتی وانکشافی میباشند تدابیر خاص اتخاذ
گردد .

یناغلی محمدخان جلالر وزیرتجارت ورئیس
هیأت افغانی هنگام مراجعت بکابل بهخبرنگار
باختر درمیدان هوایی بین المللی گفت :
درکنفرانس های جاگارتا و مانیلا تدابیر
تجارتی ، مالی واقتصادی به نفع کشور های
درحال انکشاف وتدابیر خاص برای کشور
های محاط به خشکه وکمترین انکشاف یافته
تسویب گردید وقراراست کنفرانس چهارم
انکتاد درنایروبی مورد مذاکره وبحت قرار
داده شود .

وی طی یک هفته اقامتش در افغانستان
بامقامات مربوط افغانی پیرامون بسط اونکشاف
مخابرات وامور مربوط به تیلی کمونیکشن
دراغانستان مذاکره خواهد کرد .

یناغلی میروکار آمرشعبه آسیا وبحرالکاهل
اتحاریه مذکورنیزبایناغلی محمد میلی همراه
میباشد .

۱۷ دلو ۰۴

جلسه وزرای گروپ مفتادوهفت باتقاضای
ایجاد یک نظم اقتصادی جدید درمانیلا پایان
یافت .

یناغلی محمدخان جلالر وزیر تسجارت در
مانیلاگفت: کشور های کمتر انکشاف یافته
ومحاط به خشکه چون افغانستان شایسته
توجه خاص دراتخاذهرگونه روش برای حل
مشکلاتی جهانی اقتصادی میباشند .

یناغلی جلالر این مطلب را طی بیانیه در
جلسه مکمل شورای وزرای گروپ ۷۷ که
درمورد طرح یک موقف مشترک برای کشور
های انکشاف یافته که ماه آینده درنایروبی
دایر میگردد درمانیلا اظهار داشت .

وی به مصارف گسزاف ترانسپورتی و
ترانزیتی درمورد صادرات زراعتی کشور های
جهان سوم اشاره نموده وهم ازغیر مکفیت
منابع مالی بحیث یک پرابلم عمده که افغانستان
نیزبه آن متوجه میباشند یادآور شد .

یناغلی جلالر خواهان همکاری واقعی وموثر
اقتصادی بین المللی گردیده واخطار داد که
ادامه بحران اقتصادی موجوده آینده بشررا

هیأت افغانی در پایان کنفرانس سبهم فعالانه داشته و برای تدبیر تجارتی مالی و تکنالوژی و تدابیر خاص به نفع کشورهای محاط به خشکه پیمسنادهای لازم نموده است .

چهارمین کنفرانس ملل متحد برای انکشاف و تجارت در ماه ژوئیسال آینه در ناپرو بی دایر میگردد کشور های درحال انکشاف جهان که بنام (گروپ ۷۷) معروف اند بمنظور آمادگی در زمینه کنفرانس مقدماتی و حوزوی دایر نمودند تا موقف خود را تحکیم بخشیده و برای بدست آوردن شرایط بهتر تجارتی و تکنالوژی از کشورهای صنعتی جهان در کنفرانس چهارم انکتاد سعی بهتر نموده بتوانند .

وزیر تجارت موضوعات مهم کنفرانس های جاگارتا و مانیلاراجنین خلاصه نمود :

اموال بشمول مواد صنعتی و نیمه صنعتی طرف دلچسپی کشورهای روبه انکشاف و مذاکرات چند جانبه تجارتی انتقال واقعی منابع پولی و مالی از کشورهای صنعتی به کشورهای روبه انکشاف تدابیر خاصی برای کشورهای کمترین انکشاف یافته کشورهای محاط به خشکه و جزایر روبه انکشاف و همکاری اقتصادی بین کشورهای روبانکشاف و همچنان انتقال تکنالوژی از ممالک صنعتی به کشورهای روبه انکشاف و روابط تجارتی بین کشورهای دارای سیستم های مختلف اقتصادی واجتماعی .

شباغلی جلالر گفت که پرامون موضوعات متذکره فی مابین نمایندگان کشورهای

اشترک کننده مذاکراتی صورت گرفت . شباغلی جلالر در هر دو کنفرانس بیاناتی ایراد و طی آن از شرایط غیر مساعد بین المللی مشکلات اقتصادی و مالی ممالک روبه انکشاف جهان یادآوری نمود و همچنان شرح مختصر از انکشافات اقتصادی افغانستان و مشکلات آنرا ارائه نموده است .

همچنان اعضای هیأت افغانی در کمیته مربوط اشترک کامل نموده و مخصوصا در تسوید تدابیر خاص به نفع کشورهای محاط به خشکه سبهم فعال گرفته است .

وزیر تجارت گفت: از جریان این کنفرانس بخوبی معلوم میگردد که مشکلات اقتصادی و مالی تمام ممالک روبه انکشاف جهان به استثنای عده محدودی که دارای عواید سرشار نفتی اند بدرجه حاد خود رسیده است .

نامساعد بودن شرایط تجارت بین المللی فشار قروض خارجی ، کمبود منافع پولی و مالی و عدم دسترسی به تکنالوژی پیشرفته و بالاخره عدم همکاری موثر اقتصادی در ساحه بین المللی از آن نوع مشکلات مهمی است که کشورهای روبه انکشاف عدم رضائیت شانرا اظهار نموده اند .

شباغلی جلالر علاوه کرد که در کنفرانس های جاگارتا و مانیلای برای تقلیل و بالاخره رفع مشکلات متذکره تصامیم لازم اتخاذ شد و قرار است در کنفرانس چهارم انکتاد که در ناپرو بی دایر میگردد به اشترک کشورهای پیشرفته جهان مشکلات متذکره و راه حل های آن مورد مطالعه و ارزیابی قرار گرفته

تصميمات لازم گرفته شود البته عملی شدن آن نقطه اساسی میباشد چنانچه هیأت افغانی جدآتائید نموده است .

در اعلامیه مانیلا با اساس پیشنهاد افغانستان وتائید سایر کشور های محاط به خشکه و روبه انکشاف حق دسترسی آزاد کشور های محاط به خشکه به بحر اوزبحر به خشکه گنجانیسده شده است .

هیأت افغانی علاوه از اشتراك در کنفرانس های مذکور بارئیس بانک آسیایی وآمرعمومی اداره اسکاپ زاجع به مسایل مورد علاقه مذاکراتی انجام داده است .

اعضای هیأت افغانی عبارت بودند از یناغلی محمدیحیی معرفوی معاون مدیریت ملل متحد وروابط بین المللی وزارت امور خارجه و یناغلی امان الله نظرزوی مدیر عمومی مارکتنگ وزارت تجارت .

۲۱ دلو ۵۴

یناغلی محمد میلی سکرتر جنرال اتحادیه بین المللی تیلی کمونیکشن با یناغلی سیدعبدالله معاون دوم صدارت عظمی ووزیر مالیه ملاقات تعارفی بعمل آورد .

سکرتر جنرال اتحادیه بین المللی تیلی کمونیکشن با یناغلی علی احمد خرم وزیر بلان و یناغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه ملاقات نموده وطی آن پیرامون موضوعات موردعلاقه صحبت بعمل آمد .

یناغلی میلی وهمراهانش دردعوتی اشتراك کردند که از طرف یناغلی عبدالعزیز فروغ معین وزارت بلان در دستوران باغ بالا ترتیب شده

بود .

در این دعوت انجنیر عطایی وزیر مخابرات اراکین وزارت های مخابرات و پلان ، آمراداره پروگرام انکشافی ملل متحد و متخصصین آن موسسه در کابل اشتراك داشتند .

به افتخار هیأت اتحادیه بین المللی تیلی- کمونیکشن ضیافتی از طرف یناغلی بارتویک در منزلش ترتیب شده بود .

*

*

*

مذاکرات بین انجنیر عبدالکریم عطایی وزیر مخابرات و یناغلی میلی سکرتر جنرال اتحادیه بین المللی تیلی کمونیکشن پیرامون کمک های ملل متحد در تریبه پرسونل فنی و شبکه های مخابراتی کشور خاتمه یافت .

در نتیجه این مذاکرات موافقه بعمل آمد تاکمک های ملل متحد در مرکز تربیوی وزارت مخابرات با در نظر داشت توسعه آن برای تریبه پرسونل فنی در رشته تلو یزیون با اعزام هشت متخصص و تجهیزات مربوط تا سال ۱۹۸۰ ادامه یابد .

همچنان ملل متحد با اعزام هشت نفر متخصصین در طرح پلانهای طویل المدت مخابراتی و شبکه های مخابراتی همکاری مینماید .

بر علاوه اعطای پنج سکارلشپ در رشته مخابرات چهار فیلوشپ در رشته تلو یزیون چهار فیلوشپ در رشته منجمنت فریکونسی و اعزام دو متخصص بصورت قصیر المدت که با پرسونل افغانی در تدوین قوانین تیلی کمونیکشن و فریکونسی منجمنت کمک نماید شامل همکاری های ملل متحد به افغانستان میباشد .

۲۲ جدي ۵۴

ښاغلي محمد ميلي سکرتر جنرال اتحاديه بين المللي تلي کمونیکشن که بدعوت انجنير عبدالکریم عطایی وزير مخابرات برای يك بازديد رسمي افغانستان وارد کابل شده بود از کابل عزيمت نمود .

درميدان هوایی بين المللي کابل رؤسای مربوط وزارت مخابرات نماينده وزارت امور خارجه و ښاغلي بارتويک آمر اداره پروگرام انکشافی ملل متحد با ښاغلي ميلي وراغ نمودند. وی در دوران يك هفته اقامتش در افغانستان پيرامون بسط و انکشاف مخابرات و امور مربوط به تيلي کمونیکشن با مقامات مربوط افغانسی مذاکره بعمل آورد .

۲۲ جدي ۵۴

قرارداد فروش يك هزارو هفتصد و پنجاه تن پخته محلولج به قيمت دو مليون و سسه صد و چهل و پنجهزار دالر بين سپين زر شرکت و کمپنی سنتر و تکس پراگ در کندز عقسد گرديد .

قرارداد را انجنير عبدالملک رئيس سپين زر شرکت و از طرف کمپنی سنتر و تکس ښاغلي ميروسلاوسو و بردا مستشار تجارتي سفارت کبرای چکوسلواکيا در کابل امضاء نمودند .

بموجب اين قرارداد يکهزار و هفتصد و پنجاه تن پخته سورت اول از حاصل سال جاری ازقارفي تن يکهزار و سه صد و چهل دالر تا پنج ماه آينده به نماينده کمپنی درشيرخان بندر تحويل داده ميشود .

۲۳ دلو ۵۴

حکومت افغانستان اعلام نمود که نهضت مردم برای آزادی انگولا را بحیث حکومت انگولا برسمیت ميشناسد .

ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم طی تيلگرامی به ښاغلي دکتور اگوستينو نيتو رهبر نهضت مردم برای آزادی انگولا ازتصميم افغانستان دایر باین موضوع اطلاع داده و اظهار آرزومندی نموده اند که صلح و آرامش و اتحاد کامل بزودی در انگولا حکمفرما گرديده و شرایط مساعد زندگی و رفاه به نفع تمام مردم آنکشور فراهم گردد .

ښاغلي رئيس دولت و صدراعظم سال گذشته طی تيلگرامی بعنوانی ښاغلي نيتو و ديگر رهبران آزاديخواه انگولا مجادلات شان را برای حصول استقلال و حاکمیت ملی مردم آنکشور تبریک گفته بودند .

* * *

يك شرکت مختلط ترانسپورتي و بارچالانی به سرمایه چهل مليون افغانی از طرف افغانستان و اتحاد شوروی بنام افسو تر در کابل تاسيس ميگردد .

اساس نامه و پروتوکول شرکت مذکور را هیأت افغانستان و اتحاد شوروی در وزارت تجارت امضاء کردند .

پنجاه و يك فيصد اسهام این شرکت مربوط دولت جمهوری افغانستان و چهل ونه فيصد آن مربوط دولت و اتحاد شوروی میباشد که بمنظور بسط و توسعه و فراهم نمودن

وزارت خراج

اتحاد شوروی درکنز عقد گردید .
قرارداد رانجنیر عبدالملك رئیس سپینزر
شرکت و بناغلی تو کسف نماینده کمپنی
وستوگ انتورگ امضاء نمودند .

بموجب این قرارداد جمعا هزار تن پخته
محلوج به قیمت پنج ملیون وسه صدوشصت
هزاردالر تا پنج ماه آینده به کمپنی مذکور
درشیرخان بندر تحویل داده خواهد شد .

تاکنون هفده هزارو هفتصد و پنجاه تن
پخته محلوج از حاصل امسال بالای يك تعداد
کمپنی های کشورهای اروپایی بفروش رسیده
است .

* * *

بناغلی مامارسولف وزیر آبیاری و امورآب
جمهوریت ازبکستان اتحاد شوروی در راس
يك هیأت واردکابل شد .

هیأت ازطرف انجنیر جمعه محمد محمدی
رئیس عمومی آب و برق و نمایندگان وزار ب
های امورخارج و زراعت ، برخی از اعضای
سفارت کبرای اتحاد شوروی مقیم کابل در
میدان هوایی بین المللی کابل استقبال گردید .

هیأت درمدت اقامت خود درکابل پیرامون
پیشبرد امور مربوط به پروژه های آبیاری
و برق که شامل پروگرام همکاری افغانستان
و اتحاد شوروی میباشد با مقامات افغانی يك
سلسله مذاکره انجام خواهد داد .

منبع افزود در هیأت مذکور بنا غلی
میدیدوف رئیس موسسه سلخوزپروم اکسپوزت
اتحاد شوروی نیز شامل میباشد .

شرایط مساعد برای امور ترانسپورتی
افغانستان و شوروی و اموال ترانزیتی بارچالانی
اموال صادراتی و وارداتی آغاز مینماید .

اساسنامه و پروتوکول شرکت مزبور را از
طرف افغانستان بناغلی محمد عیسی صیامی
رئیس ترانسپورت بین المللی و ترانزیت
وزارت تجارت و از جانب اتحاد شوروی
بناغلی سوفرای معاون اتحادیه ترانسپورتی
عمومی مسکودر حالیکه بناغلی محمد اعظم عظیمی
معین وزارت تجارت و نماینده تجارتی اتحاد
شوروی در کابل حاضر بودند امضاء گردید .

۲۳ دلو ۵۴

متخصصین بیش از چهل کشور مختلف
بشمول افغانستان مذاکرات خود را در وارسا
برای تسوید موافقتنامه جهت آبدات تاریخی
و ماحول آن آغاز کردند .

این کنفرانس را که از طرف یونسکودایر
شده است معاون صدراعظم و وزیر کلتور
پولند افتتاح نمود .

معاون آمریونسکودر جلسه افتتاحیه کنفرانس
انهدام عمارات و قصبات تاریخی را بهر عنوانی
که باشد مورد انتقاد قرارداد .

تسوید این موافقتنامه از طرف نماینده
فرانسه و مقتش عمومی آثار باستانی ارائه
شده و به کنفرانس عمومی یونسکو که قرار
است در کینیا دایر گردد تقدیم میشود .

۲۷ دلو ۵۴

قرارداد فروش چهار هزار تن پخته محلوج
به قیمت فی تن یکم هزار و سه صد و چهل دالرین
سپین زر شرکت و کمپنی وستوگ انتورگ

۳۱ دلو ۵۴

هشتادوهشتم دالرازمپنی های متذکره تهیه
میکرود .

* * *

به سلسله ورود پناهگزیان بلوچ به
افغانستان اخیرا هشتادوچار نفر بلوچ دیگر
شامل زنان واطفال ازظلم وتعدی حکومت
وعساکر پاکستان بخاک افغانستان پناه آوردند.
جمعیت افغانی سره میاشت برای اعاشه و
اباته این گروه جدید پناهگزیان بلوچ نیز
ترتیبات لازمه را اتخاذ کرده است .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
وصدراعظم اگریمان ښاغلی پناگیوتس -
اسکالیریس که بحیث سفیرکبیر غیرمقیم یونان
درافغانستان ازجانب حکومت آنکشور مطالبه
شده بودصادر گردیده است .

* * *

ښاغلی مامارسولف وزیر آبیاری وامور آب
جمهوریت ازبکستان شوروی با ښاغلی
عزیزالله واصفی وزیرزراعت ملاقات نمود .

طی این ملاقات پیرامون موضوعات مورد
علاقه مذاکره بعمل آمد .

* * *

بافتخار مامارسولف وزیر آبیاری وامور آب
جمهوریت ازبکستان اتحاد شوروی دعوتی
ازطرف انجنیر جمعه محمدمحمدی رئیس عمومی
واحدآب و برق درهوتل کابل ترتیب شده بود.
درین دعوت ښاغلی عزیزالله واصفی وزیرزراعت
عدهای ازماورین عالیرتبه. رؤسای دواپرواحد

ښاغلی مامارسولف وزیر آبیاری وامور آب
جمهوریت ازبکستان اتحاد شوروی که درآس
هیاتی اکنون مصروف بازدید از افغانستان
میباشد برای مشاهده پروژه آبیاری سرده
عازم ولایت غزنی شد .

بند ذخیره آبیاری سرده که درجهل کیلو
متری شرق شهر غزنی موقعیت دارد دارای
ظرفیت ابتدایی یکصد و پنجاه ملیون ظرفیت
نهایی دوصدوپنجاه ونه ملیون متر مکعب
آب میباشد .

باکمال پروژه متذکره پانزده هزارهکتار
زمین آبیاری خواهد گردید .

۲ حوت ۵۴

به تعقیب قرارداد قبلی قرارداد های تهیه
ماشین آلات ساختمانی طرف ضرورت پروژه
های واحد آب و برق به ارزش بیش ازهشت
ملیون دالر بین نماینده واحدآب و برق
ونمایندگان تجارتی اتحاد شوروی در کابل
عقد گردید .

قرارداد هارا درحالیکه انجنیرجمعه محمد
محمدی رئیس عمومی واحدآب و برق وښاغلی
یاکاوینکو معاون نمایندگی تجارتی اتحاد -
شوروی درکابل حاضر بودند توسط نماینده
واحدآب و برق ونمایندگان کمپنی های ماشین
اکسیورت افتواکسپورت وتراکتور اکسپورت
امضاء گردید .

براساس این قرارداد هاماشین آلات طرف
ضرورت پروژه های مربوط به ارزش هشت
ملیون دوصدوسی و شش هزاروسه صدو-

وزارت خارجه

فاسفیت استعمال شده میتواند .

* * *

بناغلی مامارسولف وزیر آبیاری و امور آب
جمهوریت ازبکستان اتحادشوروی که اکتسون
مصروف بازدید از افغانستان میباشد برای
بازدید از موضوع بندگیله گی و موضع بندچشمه
شفاء عازم صفحات شمال کشور شد .

۶ حوت ۵۴

دولت جمهوری افغانستان و دولت پادشاهی
تایلند موافقه نموده اند که سطح مناسبات
سیاسی بین دو کشور سرازامروز از سویه
وزارت مختاری غیرمقیم به سفارت کبرای غیر
مقیم ارتقاء دهند .

* * *

دکتور علی احمد سفیر کبیر دولت جمهوری
افغانستان در توکیو که در عین زمان بحیث
سفیر کبیر غیرمقیم افغانی در جمهوری کوریا
تعیین گردیده است اعتمادنامه اش را مطابق
مراسم معمول به بناغلی پارچونگ هی رئیس
جمهور آنکشور تقدیم نمود .

* * *

یک هیات تجارتی اتحاد شوروی بریاست
بناغلی کوتوزوف معاون ریاست تجارت
آنکشور بامالک آسیایی برای مذاکره بامقامات
افغانی پیرامون پروتوکول تبادل اموال بین
دو کشور وارد کابل شد .

رئیس تجارت خارجی وزارت تجارت و بعضی
از اعضای سفارت کبرای شوروی مقیم کابل
در میدان هوایی بین المللی از هیات استقبال
کرد .

آب و برق ، بعضی از اعضای سفارت کبرای
اتحاد شوروی در کابل و همراهان وزیر آبیاری
و امور آب جمهوریت ازبکستان اتحاد شوروی
اشتراک داشتند .

۲ حوت ۵۴

قراراست دکتور سعدون حمادی وزیر امور
خارجه جمهوریت عراق جهت تقدیم پیام
بناغلی حسن البکر رئیس جمهور عراق به
بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم وارد
کابل گردد .

* * *

قرارداد خریداری ۱۲۵۰۰ تن کود تریپل
سوپرفاسفیت بین دولت جمهوری افغانستان
و اتحاد شوروی در کابل عقد شد .

قرار داد رازظرف افغانستان بناغلی
محمداسلم هلالی کفیل ریاست و معاون تجارتی
شرکت کود کیمیای افغان و از طرف اتحاد -
شوروی بناغلی زتونسیخ نماینده کمپنی
وستوگ انتورگ امضاء نمودند .

بموجب این قرارداد کار انتقال و تسلیم دهی
کود مذکور به بنادر افغانی در سال ۱۳۵۵ شروع
میشود .

یک منبع شرکت کود کیمیای افغان به
نماینده آژانس باختر گفت: کود کیمیای
تریپل سوپرفاسفیت یک نوع کود فاسفورس
داراست و مقدار فیصدی این عنصر در آن
تقریباً مساوی به مقدار فاسفورس در کود
کیمیای دای آمونیم فاسفیت میباشد .
ازین لحاظ در زراعت به عوض کود دای آمونیم

و صدراعظم تیلگرام تبریکیه به مناسبت روز ملی کویت عنوانی والا حضرت صباح السالم الصباح امیر آنکشور به کویت مخابره گردیده است .

* * *

دکتور عبدالواحد کریم سفیر کبیر دولت جمهوری افغانستان در قاهره که در عین زمان بحیث سفیر کبیر غیر مقیم افغانستان در خرطوم تعیین شده اخیرا اعتمادنامه اش رابه بناغلی جعفر النمیری رئیس جمهور سوډان تقدیم نموده است .

۱۰ حوت ۵۴

بناغلی میر عبدالوهاب صدیق مستشار نمایندگی دایمی افغانستان در ملل متحد به اتفاق آراء بحیث معاون کمیته حقوق انکار ناپذیر مردم فلسطین انتخاب گردیده این کمیته که طی جلسه سی ام مجمع عمومی ملل متحد تعیین گردیده وظیفه دارد تادر طرف نهمه بلانی تهیه و به مجمع عمومی تقدیم کند که باتطبیق آن مردم فلسطین به حقوق انکار ناپذیر خود نایل گردیده و سر نوشت خویش را خودشان تعیین نمایند .

این کمیته شامل بیست عضو بوده و افغانستان بر اساس پشتیبانی همیشگی و خلل ناپذیری که از حق و عدالت مخصوصا

هیات های جانبین راجع به پروتوکول تبادل اموال بین افغانستان و شوروی برای سال ۱۹۷۶ و همچنان پیشبینی برای پنج سال آینده مذاکره خواهند نمود .

۷ حوت ۵۴

قرارداد کشتی رانی در بنادر افغانستان و اتحاد شوروی برای سال ۱۳۵۵ بین هیات های دو کشور در وزارت تجارت عقد شد . هدف از عقد این قرارداد تسهیلات بیشتر در تحویلدهی و تحویل گیری اموال صادراتی وارداتی و ترانزیتی میباشد که در بنادر دریایی افغانستان و اتحاد شوروی صورت میگردد .

منبع گفت: اموال صادراتی و ترانزیتی افغانستان و کشور های دیگر توسط کشتی باربردار از ساحل بنادر افغانی واقع شیرخان بندر و حیرتان بخاک اتحاد شوروی و همچنان اموال وارداتی و ترانزیتی شوروی و سایر کشور ها از بنادر شوروی به بنادر افغانی حمل و نقل میشود .

قرارداد در حالیکه بناغلی محمد اعظم عظیمی معین وزارت تجارت و بعضی از اعضای سفارت کبرای شوروی مقیم کابل حاضر بودند بناغلی محمد عیسی صیامی رئیس ترانسپورت بین المللی و ترانزیت وزارت تجارت از طرف افغانستان و از جانب شوروی بناغلی سود روف معاون موسسه کشتی رانی آسیای وسطی آنکشور امضاء نمودند .

۸ حوت ۵۴

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت

۱۳ حوت ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
وصدراعظم تیلگرام تبریکه به منا سبت
سالگره جلوس اعلیحضرت حسن دوم پادشاه
المغرب عنوانی اعلیحضرت موصوف به رباط
مخبره شده است .

* * *

بمناسبت پنجاهمین سالگرد امضای معاهده دوستی
افغانستان و آلمان که مصادف به سیزده حوت
میباشد ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و
صدراعظم طی پیامی عنوانی والترشیل رئیس
جمهور آلمان گفته اند بامسرت ورضانیت ملاحظه
مینمایند که این معا هده اساس مستحکم
چنان روابط و همکاری های دوامدار و مشمری
رابین کشورهای ما بنا گذاشته که نه تنها
از تجربه زمان باموفقیت بدرشده بلکه موجب
گسترش روزافزون دوستی و همکاری های
دو کشور نیز گردیده است .

ښاغلی رئیس دولت وصدراعظم اظهاریقین
کرده اند که روابط دوستی نزدیک و همکاری
های مشرودوامدار بین افغانستان وجمهوریت
اتحادی آلمان درآینده نیزمتکی بر اساسات
مستحکم این معاهده توسعه و تقویت مزید
خواهد یافت .

رئیس جمهور جمهوریت اتحادی آلمان در
پیامی که باین مناسبت عنوانی ښاغلی محمد داؤد
رئیس دولت وصدراعظم ارسال کرده اظهار
نموده اند که معاهده دوستی افغانستان و آلمان
اساس همکاری قابل اعتماد بین دو کشور را
مطابق به منافع مردمان آن ایجاد کرده .

حقوق انکارناپذیر برادران عرب فلسطین کرده
است طی مجمع عمومی سیام به عضویت آن
انتخاب شده بود .

* * *

ښاغلی مامارسولف وزیر آبیاری وامورآب
جمهوریت تاجکستان اتحاد شوروی با ښاغلی
علی احمدخرم وزیرپلان ملاقات نمود .

طی این ملاقات ښاغلی خرم و ښاغلی
رسولف درباره تسریع امور ساختمانی پروژه
های آبیاری خوشتیپه ، چشمه شفا وکیله گی
مذاکره نمودند .

* * *

ښاغلی مامارسولف وزیر آبیاری وامورآب
جمهوریت ازبکستان اتحاد شوروی و هیأت
معیتی وی عازم کشورش شد .

درمیدان هوایی بین المللی کابل انجنیر
جمعه محمد محمدی رئیس عمومی واحد آب و برق
نمایندگان وزارت های امور خارجه وزراعت
و ښاغلی نوکر شنوف شارژدافیر سفارت کبرای
اتحاد شوروی مقیم کابل با هیأت وداع نمودند .

یک منبع ریاست عمومی واحد آب و بر ق
گفت: هیأت طی اقامت خویش در کابل
پیرامون تسریع و موثریت امور سسر وی
پروژه سازی و ساختمانی پروژه های سرده ،
کوکچه ، کیله گی ، چشمه شفا و خوشتیپه
بامقامات افغانی مذاکره انجام داده است .

منبع افزود همچنان وزیر آبیاری وامورآب
ازبکستان و هیأت معیتی وی از بعضی پروژه
های متذکره دیدن نمود .

رئيس دولت آنگشور به اګرا مخابره ګرديده است .

۱۴ حوت ۵۴

به مناسبت پنجاهمين سالګسره امضای معاهده دوستی بين افغانستان واتحاد شوروی ضیافتی از طرف پوهاند عبدالقيوم وزير معارف ورئيس انجمن دوستی افغانستان واتحاد شوروی درستوران باغ بالاترتیب شده بود .
دراین دعوت بعضی ازاعضای کابینه ، رئيس واعضای انجمن دوستی افغانستان واتحاد شوروی و برخی از اعضای سفارت کبرای اتحاد شوروی اشتراک داشتند .

پوهاند عبدالقيوم وزير معارف ورئيس انجمن دوستی افغان وشوروی وښاغلی نووکرشونوف شارژدافیر سفارت کبرای شوروی ضمن این ضیافت بیانه هایی ایرادنموده طی آن ازعلاق دوستانه وهمکاری های دوکشور درطول پنجاه وپنج سال گذشته یادآوری نمودند .
همچنان به این مناسبت فلمی درکابل ننداری نمایش داده شد .

برای تماشای فلم بدعوت انجمن دوستی افغانستان واتحاد شوروی بعضی ازاعضای کابینه ، برخی از مامورین عالیرتبه ، اعضای انجمن دوستی افغان وشوروی واعضای سفارت کبرای شوروی حضور بهم رسانیده بودند .

۱۷ حوت ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم به مناسبت انتخاب مجدد زعمای اتحاد شوروی درجلسه اختتامیه کانګرس بیست وپنجم حزب کمونیست آنگشور تیلیگرام

دوستی بين دوکشور درپنجاه سال اخیر دوامدار ثابت شده است واطمینان دارندکه درآینده انکشاف مزید همکاری های نزدیک درافغانستان وآلمان رابار خواهد آورد .

۱۴ حوت ۵۴

ښاغلی محمدنعمیم درضیافتی اشتراک نمودند که از طرف سفارت کبرای جمهوریت اتحادی آلمان مقیم کابل به مناسبت پنجاه همین سالګره معاهده دوستی بين افغانستان وآلمان ترتیب شده بود .

درین دعوت که از طرف دکتور هافمن سفیرکبیر آنگشور مقیم کابل وخانمش برگزار شد بعضی ازاعضای کابینه ، برخی ازمامورین عالیرتبه ملکی وعسکری وکوردیپلوماتیک مقیم کابل باخانمهای شان اشتراک ورزیده بودند .

* * *

سفارت کبرای افغانی مقیم بن نیزپنجاهمين سالګره معاهده دوستی بين دوکشور را ضمن ضیافتی تجلیل کرد .

درین دعوت که از طرف دکتور غلام فاروق سفیرکبیر دولت جمهوریت افغانستان در بن ترتیب شده بود ، علاوه از بعضی ازاعضای کابینه وپارلمان جمهوریت اتحادی آلمان بعضی از شخصیت هاومامورین عالیرتبه آنگشور وکوردیپلوماتیک مقیم کابل اشتراک نموده بودند .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلیگرام تبریکیه به مناسبت روز ملی گانا عنوانی ښاغلی اکناتیوس اچیم پونګ

تمنيات و بهترين آرزوهای خویش را برای صحت و سعادت بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم محترمه میرمن داؤد ورفاه و سعادت روزافزون مردم کشوربرادر و دوست افغانستان ابراز داشتند .

بناغلی محمدداؤد طی تیلگرام جوایبه ای باتشکر ازتمنيات و آرزومندی های صمیمانه اعلیحضرت شاهنشاه ، علیاحضرت شهبانوی ایران مقابلتا آرزومندی های صمیمانه خویش و میرمن داؤدرا برای سعادت و صحت اعلیحضرتین و ترقیات ورفاه مزید ملت دوست و برادرایران اظهار نمودند .

۱۸ حوت ۵۴

قرار داد خریداری دستگاه های بیسیم بین وزارت مخابرات و کمپنی مارکونی انگلستان عقد شد .

درچوکات پروگرام های انکشافی وزارت مخابرات قرارداد خریداری دستگاه های بی سیم که شامل فرستنده ها، آخذه ها رادیو تیلفون ، ترمینل و لوازم ملحقه این دستگاه هامیباشد بین وزارت مخابرات و کمپنی مارکونی انگلستان عقد گردید .

قیمت مجموعی این قرارداد بالغ بر چهل ملیون و هفتصد و چهل و یک هزار و دوهصد و هشتاد و دو افغانی میشود که مصارف عمومی دستگاه های بی سیم بشمول تعمیرات و دیگر مصارف به چهل و شش ملیون و چهار صد و هشتاد و چهار هزار و ششصد و بیست افغانی میرسد .

یک منبع وزارت مخابرات گفت: دستگاه

تبریکه عنوانی بناغلو لئونیدبریژنف منشی عمومی حزب کمونیست ، نیکولای پودگورنیز صدرهیاترئیسه شورای عالی والکسی کاسکین صدراعظم اتحاد شوروی بمسکو مخابره شده است .

بناغلی رئیس دولت و صدراعظم طی این تیلگرام تبریکات و تمنیات نیک شانرا به زعمای کشور همسایه و دوست ماتحاد شوروی ابراز کرده اند .

۱۷ حوت ۵۴

پروگرام همکاری فرهنگی علمی و تعلیمی بین جمهوریت افغانستان و جمهوریت عربی مصر برای سالهای ۱۹۷۶ و ۱۹۷۷ در قاهره بامضاء رسید .

این پروگرام را از طرف افغانستان دکتور عبدالواحد کریم سفیر کبیر افغانستان در جمهوریت عربی مصرو از طرف مصر سفیر کبیر کمال زاده رئیس روابط فرهنگی وزارت خارجه آنکشور امضاء نمودند .

پروگرام همکاری فرهنگی علمی و تعلیمی بین افغانستان و مصر مبادله استادان، محصلین، هیأت های هنری فلم های مستند رادر سالهای ۱۹۷۶ و ۱۹۷۷ و همچنان مبادله اطلاعات و همکاری بین آژانس های خبررسانی دو کشور را پیش بینی میکند .

۱۸ حوت ۵۴

اعلیحضرت محمد رضاء پهلوی شاهنشاه ایران و علیاحضرت فرح پهلوی شهبانوی ایران هنگامیکه طیاره حامل شان از فراز خاک افغانستان عبور میکرد طی تیلگرام

مامورين و اجيران وزارت ماليه و نمايندگسي وستوگ انتورگک در کابل عقد گـرديده است .

روغن مذکور در نيمه اول سال ۱۳۵۵ از طريق شيرخان بندر وارد کشور ميگردد .
روغن نباتي سمرقند در پهلوي روغن هاي توليدي سمرقند در پهلوي روغن هاي توليدي دستگاه هاي سپين زر، هلمند، هرات و جن پرس بلخ به کوپونداران مرکز ولايات کشور توزيع خواهد شد .

۲۵ حوت ۵۴

بسلسله ورود پنا هگزینان بلوچ به افغانستان اخيرا چهل وهفت نفر بلوچ ديگر شامل مردوزن دراثر ظلم و تعدی حکومت پاکستان بخاک افغانستان پناه آورده اند .
جمعيت افغاني سرهمياشت برای اعاشه و اباته این گروه جديد پناه گزینان بلوچ نیز ترتيبات لازم اتخاذ نموده است .

۲۶ حوت ۵۴

موافقتنامه کلتوري بين دولت جمهوری افغانستان و جمهوريت ترکیه برای سالهاي ۱۹۷۷-۷۶ در انقره انعقاد يافت .

قرارداد راز جانب افغانستان جنرال محمد سعید سفیر کبير افغاني در انقره و از جانب ترکیه بناغلي وهاب عشیراغلو مدیر عمومي کلتوري وزارت خارجه آنکشور امضاء نموده .

* * *

معاون وزارت راه ایران و هیأت معیسی

هاولوازم شامل این قرارداد در ماه قوس سال آینده بکابل مواصلت نموده و توسط پرسونل افغاني تحت نظارت انجنیر کمپنی مذکور نصب و بسته کاری خواهد شد .

منبع افزود بایکار افتیدن این دستگاه ها ارتباط بین المللی تیلکس، تیلفون و تیلگراف توسعه قابل ملاحظه نموده و ازین مدرک عواید هنگفت بدست خواهد آمد .

قرارداد از طرف آنوزارت انجنیر سید محمد نسیم علوی رئیس تیلی کمونیکشن و از جانب کمپنی مذکور نماینده باصلاحیت آن بناغلي سمت امضاء نمودند .

۲۰ حوت ۵۴

قرار داد توريد يازده هزار تن شکر بين رياست انحصار دولتي و کمپنی ويست - شوگر جمهوريت اتحادي آلمان در کابل عقد گردیده است .

مقدار شکر متذکره در اوایل ماه ثور سال ۱۳۵۵ از طرف کمپنی مذکور به افغانستان تسليم داده میشود .

۲۱ حوت ۵۴

بناغلي مهندس ناصر منصوري معاون وزارت راه ایران و هیأت معیسی وی با وزیر فواید عامه ملاقات نمود .

هیأت ایران برای مذاکره پیرامون موضوعات مربوط به پروژه خط آهن افغانستان وارد کابل شده است .

۲۴ حوت ۵۴

قرار داد خریداری دوهزارتن روغن نباتي سمرقند از اتحاد شوروی بين رياست کورپراتيف

وی با وزیر پلان ملاقات نموده و پیرامون مطالعات و مشاهدات شان از امور پروژه خط آهن افغانستان بحث و مذاکره نمودند .

بناغلی مهندس ناصر منصوری معاون وزارت راه ایران و هیأت معیتی‌اش برای مطالعه امور پروژه خط آهن افغانستان وارد کشور شده و طی اقامت شان از مسیر پروژه خط آهن در ولایات هلمند، کندهار، هرات، فراه و نیروز دیدن نموده و در زمینه مطالعاتی بعمل آورد .

۲۷ حوت ۵۴

بناغلی وفی الله سمیعی معین دوم وزارت معارف و رئیس هیأت افغانی در کنفرانس سیرت النبی (ص) منعقدۀ پاکستان بعد از اشتراك در جلسات کنفرانس مذکور وارد کابل گردید .

بناغلی سمیعی طی مصاحبه ای بانمایندۀ دباختر آژانس در مورد این راپورهای مطبوعاتی و رادیوی پاکستان که بناغلی بوتو صدراعظم پاکستان طی ضیافتی بافتخار اشتراك کنندگان کنفرانس گفته بود که پاکستان با افغانستان خصومتی نداشته بلکه افغانستان با پاکستان خصومت دارد در حالیکه پاکستان برای افغانستان تسهیلات ترانزیتی زیادی فراهم نموده است. گفت متاسفانه صدراعظم پاکستان چنین اظهاراتی بعمل آورد اما تعجب میکند که مطبوعات و رادیوی پاکستان از نشر اظهارات رئیس هیأت افغانی که در همان مجلس و در محضر شرکت کنندگان کنفرانس بعد از ختم بیانات صدراعظم پاکستان بعمل آورد خودداری کرده اند .

بناغلی سمیعی تصریح کرد که رئیس هیأت افغانی بلافاصله بعد از ختم نطق صدراعظم جواب داد :

تأسف میکنم که مجبور شده ام بیانات بناغلی محترم صدراعظم پاکستان زادر مورد افغانستان کاملاً تردید نموده بی‌اساس بدانم. افغانستان به شهادت تاریخ يك کشور صلحدوست بوده و همواره به اصول همزیستی مسالمت آمیز و رفع اختلافات از طریق مذاکره پابندی و احترام کامل نشان داده است . چنانچه در مورد حل یگانه اختلاف سیاسی بین افغانستان و پاکستان نیز همیشه اظهار نظر و آمادگی نموده است که این اختلاف از طریق مذاکره و دوراندیشی و بافاق نظر وسیع حل کرده که متاسفانه حکومت پاکستان باین موقف و نظر افغانستان هیچوقت جواب مثبت نداده است :

بناغلی محترم صدراعظم پاکستان شما قبلاً دریانیه خود در کانگرس اظهار داشتند که کانگرس سیرت النبی (ص) بمنظور هیچگونه بهره برداری سیاسی منعقد نشده است و چه بجا و موزون می بود اگر شخص خود شما این گفتار تا نرا عمل می فرمودید و از هرگونه اظهارات سیاسی خودداری میکردید و با افلا مطابق به روحیه اخوت و محبت اسلامی اظهار میفرمودید که میخواهید یگانه اختلاف سیاسی بین افغانستان و پاکستان از طریق واقع بینی و دوراندیشی و توسط مذاکرات دوستانه و برادرانه حل گردد. بعقیده من درین موقعیکه علمای بزرگ جهان اسلام جهت

ښاغلی سمیعی گفت: که ښاغلی ډوټو در جواب رئیس هیأت افغانی و تبصره وزیر شتون دولت کویت لاجواب مانده .

۲۸ حوت ۵۴

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام های تبریکه بمناسبت سال نو شمسی عنوانی اعلی حضرت محمدرضا شاه پهلوی شهنشاه ایران و ښاغلی امیر عباس هویدا صدراعظم آنگشور به تهران مخابره گردیده است .

همچنان به همین مناسبت پیام های تبریکه از طرف رؤسای دول و صدراعظمان کشور های متحابه عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بکابل مواصلت کرده است .

* * *

مشران پشتون و بلوچ به نمایندگی از اقوام شان حلول سال نورا به دولت و ملت افغانستان صمیمانه تبریک گفته اند .

طی پیام های که از جانب بزرگان پشتونستان و بلوچستان مواصلت کرده است مشران اقوام سالارزی ، ماموند ، چارمنگ و اتمان خییل باجور پشتونستان ، بزرگان خیبر شینوار افریدی و رگری و پروخمنکی تمام مشران قبایل مومند ، مشران مناطق وزیر مسید و بیتنی وزیرستان و همه بزرگان منطقه کورم بلوچ و پشتون بلوچستان به نمایندگی از اقوام خویش و همچنان تمام مشران پشتون و بلوچ پشتونستان و بلوچستان مقیم افغانستان سال نورا به ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم

بزرگداشت سیرت حضرت محمد (ص) اینجا گردآمده اند لازم نبود روی چنین مسایل سیاسی و آنهم بمنظور بهره برداری سیاسی صحبت میشدومن به پاس احترام این کانگرس نمیخواهم بیشتر راجع باین موضوع صحبت کنم و ښاغلی صدراعظم ازین مهمان نوازی شما تشکر میکنم .

ښاغلی سمیعی افزود که جواب رئیس هیأت افغانی به اظهارات صدراعظم پاکستان با کف زدن های متمدنه علمای حاضر در مجلس استقبال شده و رؤسای هیأت های مختلف از موقف هیأت افغانی تمجید نموده بهره برداری سیاسی را از کانگرس که بمنظور بزرگداشت و تجلیل سیرت حضرت سرور کائنات محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم انعقاد شده بود تقبیح و نکوهش کردند .

ښاغلی معین دوم وزارت معارف در جواب این سوال نمایندده باختر که قرار مسموع یک قسمت از بیانات ښاغلی ډوټو راجع به اسلام هوردا انتقاد قرار گرفت گفت: ښاغلی صدراعظم پاکستان در نطق خود به نکاتی مربوط به دین مبین اسلام تماس گرفت و در تفصیلات خود دچار اشتباهات عمیق شد که در همان مجلس از طرف یوسف هاشم الرفاعی وزیر شتون دولت کویت باصراحت لہجه مورد انتقاد و تردید قرار گرفت اظهارات ښاغلی رفاعی با کف زدن های طولانی از طرف سایر علمای اسلام بدرقه گردید .

وزارت خارجه

رئيس جمهور آنکشور به اسلام آباد مخابره گردیده است .

۵ حمل ۵۵

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم تيلگرام تبريکيه به مناسبت روز ملي جمهوريت مردم بنگله ديش عسوانی ښاغلي ابوسادات محمد صايم رئيس جمهور آنکشور به داکه مخابره گردیده است .

۱۰ حمل ۵۵

پروژه تحقیقات کلتوری وافتخارات عنعنوی افغانستان درجمله هفت پروژه شامل می باشد که تمویل آن به همکاری یونسکو در جلسات تحقیقات کلتوری کشور های آسیایی منعقدہ توکیو به تصویب رسید .

این مطالب راښاغلي محمداکبر آمر سمعی و بصری وزارت اطلاعات وکلتور که بعد از اشتراک درین جلسات بوطن عودت کرد به خبرنگار باختر اظهار داشت .

وی گفت: این جلسات با اشتراک نمایندگان پانزده کشور آسیایی بتاريخ بیست حوت ۵۴ دایر شده بود .

موصوف طی این مسافرت از شعب سمعی و بصری جاپان وهند نیز دیدن کرده است .

۱۲ حمل ۵۵

ښاغلي محمدداؤد رئيس دولت وصدراعظم ښاغلي فاروق شاهين با ش سفير کبيسر جمهوريت ترکیه راکه دوره ماموريتش در افغانستان به پایان رسیده است برای ملاقات توديعی در قصر رياست جمهوري پذیرفتند .

اعضای کابینه و کمیته مرکزی، جنرال ها و منسوبین اردوی جمهوری و تمام برادران افغانی خود از صمیم قلب تبریک گفته از خداوند بزرگ ترقی و تعالی مزید افغانستان ورفاه و آسایش بیشتر ملت افغان راتحت قیادت رهبر بزرگ ملی ماښاغلي محمد داؤد آرزو نموده اند .

* * *

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم به مناسبت روز امحای تبعیض نژادی پیامی عنوانی دکتور کورت والد هایم منشی عمومی موسسه ملل متحد به نیویارک ارسال گردیده است .

ښاغلي رئيس دولت وصدراعظم طی این پیام يك باردیگر پشتیبانی کامل جمهوريت افغانستان را از اصول واهداف عالی منشور ملل متحد و مندرجات تصویب نامه های آن موسسه مبنی بر از بین بردن استعمار و تسلط بیگانه و هر نوع تبعیض نژادی، اقتصادی، سیاسی کلتوری و اجتماعی تأیید کرده اند .

قرار معلوم پیام ښاغلي رئیس دولت وصدراعظم در جلسه خاصی که کمیته مخصوص ملل متحد برای امحای تبعیض نژادی در مورد تجلیل این روز درسی حوت در نیویارک دایر شد قرائت گردید .

۳ حمل ۵۵

ازطرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت وصدراعظم بمناسبت روز ملی پاکستان تيلگرام تبريکيه عنوانی ښاغلي چودری فضل الهی

۱۴ حمل ۵۵

جمهوریت مردم هنګری عنو انسی ښاغلی پال لوزون چی رئیس شورای دولتی آن کشور مخاېره ګرډیده است .

۱۴ حمل ۵۵

موافقتنامه پروګرام همکاری کلتوری و علمي برای سال های ۱۳۵۵ و ۱۳۵۶ بین جمهوریت افغانستان و اتحاد شوروی در کابل امضاء شد.

موافقتنامه رازجانپ افغانستان ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و از جانب اتحاد شوروی ښاغلی پوزانوف سفیر کبیر آنکشور مقیم کابل امضاء کردند .

بموجب این موافقتنامه مطابق پروګرام در

سالهای ۱۳۵۵ و ۱۳۵۶ مبادله هیأت های هنری نمایشگاه های نقاشی و هیكل تراشی تبادل استاران و دانشمندان و محققین علمی و همچنان تبادل شاگردان بمنظور فرا گرفتن تحصیلات عالی بین دوکشور در نظر گرفته شده است .

هنگام امضای موافقتنامه پوهاند دکتور محبی رئیس پوهنتون کابل، نمایندگان وزارت های امور خارجه ، اطلاعات و کلتور ، معارف و صحیه و هیأت همکاری کلتوری و علمي اتحاد شوروی نیز حاضر بودند .

۱۶ حمل ۵۵

تذکرات دور از حقیقت و کاملاً نادرست ښاغلی

بوتو راجع به مناسبت افغانستان و پاکستان :

ښاغلی بوتو صدراعظم پاکستان اخیراً در کنوانسیون حزب خود در کویته بجواب یکی از سوالات فرمایشی راجع به مناسبات افغانستان و پاکستان تذکرات دور از حقیقت و کاملاً نادرست

روز تعاون و تساند دول عضو کنفرانس اسلامی باقیام مردم فلسطین جهت آزادی فلسطین خاصنا بیت المقدس ضمن ایراد خطابه هادرمساجد جامع درسراسر کشور برگزار شد .

علما و دانشمندان ضمن ایراد خطابه ها اشغال سرزمین های عربی رادر سال ۱۹۶۷ از طرف متجاوزین اسرائیل به شدت تقبیح نموده و آزادی فلسطین بخصوص بیت المقدس اولین قبله مسلمانان جهان میباشد و از طرف اشغال گران اسرائیل تصرف شده است مطالبه نمودند .

درین مجامع علما و دانشمندان به نمایندگی از مردم مسلمان و متدین افغانستان از مظاهرات و اعتصاب عمومی مردم عرب فلسطین که بر علیه اشغال سرزمین ها و اماکن متبرکه شان از طرف اسرائیل براه انداخته شده حمایت کامل خود را اعلام نموده و تجاوز اسرائیل به بیت المقدس بشدت نکوهش کردند .

ضمن ایراد خطابه ها از موسسه ملل متحد تقاضا بعمل آمد تا در آزادی فلسطین و بیت المقدس که از اماکن مقدسه و یک شهر مذهبی مسلمانان جهان میباشد بیش از همه وقت مساعی بخرج داده شود. روزنامه های کشور و رادیو افغانستان نیز بانشر مضامین و مقالاتی ازین روز تجلیل نموده اند .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلیگرام تبریکه بمناسبت روز ملی

ارائه داشته است که همه آن ناشی از اظهارات صدراعظم پاکستان از ناآرامیهای میباشد که در آن کشور حکمفرما ست .

حین این تذکرات هیجان بناغلی بوتوبهدی زیاد بوده است که حتی واقعیت های بسیار روشن تاریخ را نادیده انگاشته و در خیال افسانه از تاریخ افغانستان و این منطقه ایجاد نموده است جای تعجب است که شخص مسئولی چون بناغلی بوتو که مدعی است در تاریخ مطالعاتی دارد حتی از مبادی تاریخ منطقه بی خبر میباشد. و یابہ بی خبری تظاهر مینماید .

بناغلی بوتو طی بیانیہ خود میگوید : افغانستان وقتی استقلال حقیقی را بدست آورد که مسلمانان نیم قاره هند پاکستان را حاصل کردند و باز میگوید الی موجودیت برتانیہ در نیم قاره استقلال افغانستان بنام و صرف در روی کاغذ بود، و میافزاید که جدوجهد برای وجود آوردن پاکستان بمفاد مردم افغانستان نیز تمام گردیده و افغانستان در نتیجه آزادی پاکستان آزاد و محافظه گردیده است و رنه افغانستان که در صورت نبودن پاکستان باهند همسرحد میگردد با سیاست توسعه جویانه هند مواجه میگشت .

در برابر این تذکرات بناغلی بوتو باید گفت که بهتر است بناغلی موصوف بحیث صدراعظم يك کشور و شخص مسئول پاکستان در گفتار خود محتاط باشد و از اظهاراتی که مایه اعجاب شنوندگان گردد و بالتلیجه موجب این قضاوت شود که صدراعظم پاکستان علاوه بر بی خبری

از تاریخ منطقه در تحلیلات خود نیز نهایت سطحی است خود داری و رزد. بناغلی بوتو باید متوجه باشد که مخاطبین سخن رانی های مردم همین منطقه اند و این مردم از گذشته خود منطقه خویش کاملاً آگاه مینباشند . آیامردم مخاطب وی نمیدانند که افغانها نخستین ملتی درین منطقه بوده که بیرق آزادی را که مشوق آزادیخواهان نیم قاره گردید برای اولین بار برافراشته است . آیاشنوندگان وی نمیدانند که قبل از وجود آمدن پاکستان که از آن مدت قلیلی میگذرد و هم قبل از استعمار انگلیس افغانستان و هند بحیث کشور های

مستقل طی قرون متمادی پهلوئی هم زیسته اند. مگر پیش از آمدن انگلیس هابه نیم قاره هند افغانستان اینطرف اندوس با هندوستان آنطرف اندوس وجود نداشت ؟ آیا بعد از آنکه بریتانیہ هند را اشغال نمود و از سند گذشت و سرزمین های افغانستان را برود و پارچه پارچه باقوه اشغال کرد باز هم آیا افغانستان نتوانست که موجودیت ملی خود را حفظ نماید ؟

عجب است که بناغلی بوتو به ادامه معاهده ملغی شده و غیر حقوقی و تحمیلی دیورند اصرار بناحق دارد اما شناسایی استقلال افغانستان را توسط انگلیس برسمیت نمیشناسد و میگوید افغانستان استقلال واقعی خود را حین بوجود آمدن کشور جدید التشکیل پاکستان یعنی در ۱۹۴۷ حاصل داشته است .

بناغلی بوتو باید حین تذکر از آزادی و استقلال نیم قاره متوجه باشد که در حصول استقلال هند منجمله پاکستان پشتونها حصه

خودیکي ازقير ترين کشورها به حساب ميرود. همين چندروز قبل بودکه وزير ماليه پاکستان دراسامبله آنکشور گفت که قروض خارجي پاکستان ازمليارد هادالر گذشته است . علت پسماني و نادارايي هاي پاکستان که محصول زعامت غيرصالح آن بوده بيمه معلوم است . ماآرزومنديم که مردم و کشور هاي اين منطقه تحت رهبري وزعامت ليدران صالح و فهميد و راستگوي جوي خود بر تمام مشکلات و پسماني هاو فقر که در منطقه عام است غالب آيند .

ښاغلي بوتو درنطق خود گفته است که تاريخ گواه به اين حقيقت است که حکمرانان افغانستان در برابر بلوچها هيچوقت رويه خوب نداشته وحتي درافغانستان هيچيك بلوچ موجود نيست . اگر ښاغلي بوتو از ديگر حقايق انکار مينمايد لاقبل اينقدر هم اگر ميگفت که درافغانستان از موجوديت بلوچهاي ديگر به جز چند هزار پناهگزين بلوچ که از ظلم و تعدی حکومت پاکستان بدانجا پناه برده اند مطلع نميباشد بازهم مازاحسي ميبوديم . درجائیکه ميگويد حکمرانان افغانستان در برابر بلوچها هيچوقت رويه خوب نداشته بازهم بايدگفت که قبل از بحث در موضوعات تاريخي لازم است تاريخ بدقت مطالعه شود. از آن گذشته آيا اختلاف موجوده ويگانه افغانستان با پاکستان مگر جز موضوع حقوق حقه پشتون و بلوچ چيزي ديگري است ؟ مگر رهبر افغانستان باربار نگفته اند که ما بجز همين يك اختلاف با پاکستان ديگر اختلافي نداريم ، علاوه آيا

ورول مهمي داشته اند . اين پشتون هاو ليدران وزعمای پشتون بودند که باآزادي خواهان نيم قاره دست داده ، جنبش عظيمي آزاديخواهي را راه انداختند و محتمل قرباني ها و فداكاريها گرديدند در حالیکه حکمرانان بومي پاکستان نه تنها كوچک ترين سهمي در مبارزات آزادي مردمان نيم قاره نداشته بلکه اکثر آنها در خدمت دستگاه ها و سازمان هاي استعماري مصروف بودند .

ښاغلي بوتو بانيست باين رول پشتونها در استقلال نيم قاره احترام نمايد و رهبران نامدار و مجاهد پشتون از قبيل خان عبدالغفار خان و ديگر اعضاي فاميل مجاهد ويرا که برای استقلال نيم قاره و آزادي خودشان جانفشانيها نمودند از زندان ها و محابيس رها سازد. آيا اين درست است که بوتو از استقلال و آزادي حرف ميزند در حالیکه بانيان جنبش هاي استقلال طلب و آزاديخواهي رابه زندان كشده است . مردم و تاريخ گواه است که سرزمين آزادگان کجا قرارداد و آزادگان و مجاهدين کي ها هستند .

در مورد اين قسمت بيانيه بوتو که ميگويد : ما به تمام مردم ناداو افغانستان احترام مينمائيم بايدگفت که انسان باشنيدن اين جمله از طرف صدراعظم پاکستان باين مغالطه دچار ميگردد که گويامردم پاکستان همه دارا هستند و پاکستان يك کشور پيشرفته ميباشد، اما متاسفانه در بسا از بيانيه هاي خود ښاغلي بوتو و ديگر زعمای پاکستان ملاحظه ميشود که ايشان همه اعتراف ميکنند که پاکستان

ناشدنی دارند یقین داریم اگر بناغلی بوتو
حین پروپاگند در مورد دیموکراسی به قیافه
های بلوچها نظرمیافکنند دیگر جرئت چنین
اظهارات نزدش باقی نمیماند .

بناغلی بوتو از قانون اساسی در پاکستان
تذکر داده است اما فراموش کرده که بگوید
قانون اساسی پاکستان عبارت از قانونی است
که هر روز بنابر ایجابات منافع وی رنگ و
شکل دیگری بخود میگیرد . مواد مختلف آن
طبق دلخواه و تمایل وی تغییر میدهد و دیگر
گونه میگردیدون آنکه احدی را بر این تغییرات
ناجالحق اعتراضی و مخالفت حاصل باشد !

بناغلی بوتو آزادی اجتماعات در پاکستان
سخن رانده است اما چنین معلوم میشود که
مقصود وی آزادی اجتماع برای شنیدن فرمایشات
دور از حقایق خودش میباشد آیاد بر برابر اجتماع
دیگران ماده ۱۴۴ در تمام پاکستان نافذ نیست؟
و آیا اجتماع زیاده از پنج نفر بکلی ممنوع
نمیباشد؟ کار این فریود بر اجتماعات در پاکستان
بجایی رسیده است که احزاب مخالف حتی
در پنجاب باید یاد از مساجد و یاجاهای سر پوشیده
دیگر جلسات کوچک تشکیل دهند که آنهم
از طرف پولیس مامون شمرده شده نمیتواند .

در اخیر باید گفت که مردم و حکومت افغانستان
با مردم پاکستان همدردی کامل دارند مردم
پاکستان از احساسات نیک و دوستانه ماهمیشه
برخوردار است ما خواهان بهبود اوضاع در
پاکستان و خواهان رفاه مردم آن میباشیم
و با حکومت پاکستان بجز همین يك اختلاف
سیاسی که عبارت از حقوق حقه پشتون و بلوچ

بناغلی بوتو روش خود و حکومت خود را در برابر
بلوچها عادلانه میداند ؟ آیا حبس زعماء،
قتل سیاسیون و تجاوز و تهدید عساکر مسلح
پاکستان را در بلوچستان، بناغلی بوتو يك
رویه دوستانه در برابر بلوچها میشمارد ؟
اگر بناغلی بوتو انسان کشتی را در بلوچستان
کار بچامیداند اختیار دارد اما بلوچها و مردم
افغانستان و دیگر مردم جهان این رویه ظالمانه
حکومت و عساکر وی را تقبیح نموده و خاتمه این
عملیات ظالمانه را در بلوچستان جداً تقاضا
و انتظار دارند .

بناغلی بوتو طی بیان خود به دیموکراسی
قانون و قوه قضایی مستقل و آزادی اجتماعات
در پاکستان اشاره مینماید بنظر ما مرجع
است بناغلی بوتو قبل از آنکه به چنین
تذکراتی اقدام مینماید نظری بر اوضاع و
جریانات داخلی پاکستان، محاسن و زندهانی
خود که ملولاز محبوسین سیاسی و مخالفین
وی اند بیافکنند .

همچنین خیلی بهتر است حین چنین تذکرات
در کوئته اعمال خود را در بلوچستان از قبیل
بر طرفی حکومت قانونی ایالتی شان، حبس و
بند زعماء و لیدران شان، کشتن سیاسیون شان
و قتل و قتل عساکر پاکستان در بلوچستان
که به امر شخص وی صورت گرفته بیاد بیارد.
بناغلی بوتو باید متوجه باشد که برای داد
سخن دادن راجع به دیموکراسی پاکستان
هیچ محل نامساعد تراز بلوچستان در منطقه
وجود ندارد. مردم بلوچستان از دیموکراسی
نوع بناغلی بوتو خاطرات جانگداز و فراموش

راتوسط ادعاهای عجیب و غریب خود آنرا به شکل افسانوی تحریف کند .

نطاق وزارت امور خارجه تصریح کرد که تاریخ افغانستان ومجادلات مردم این کشور برای صیانت وحفظ آزادی خواهان نیم قاره نیز گردید نزد همه جهانیان روشن میباشد .

نطاق وزارت خارجه آرزومندی و آمادگی ښاغلی بوتورامینی براینکه پاکستان برای مذاکرات باافغانستان حاضر است حسن استقبال نموده بایدآوری اینکه ښاغلی محمداؤد رئیس دولت وصدراعظم طی مصاحبه اخیرشان بانماینده رویتر درجواب سوالی اظهار داشته بودند که در صورت تمایل ښاغلی بوتوبه مسافرت به افغانستان هیچ مانعی نمینیم گفت بازمهم همان اظهار سابق ښاغلی رئیس دولت وصدراعظم افغانستان را یکباردیگر تأیید میکند که هر وقتی اگر ښاغلی بوتوبغرض مذاکره وحل دوستانه اختلاف سیاسی بین دوکشور آرزوی آمدن به افغانستان راداشته باشد هیچ مانعی موجود نیست .

۱۸ حمل ۵۵

ښاغلی رای کروک سفیرکیرجیدانگلستان مقیم کابل اعتمادنامه اش رامطابق مراسم معمول به ښاغلی محمداؤد رئیس دولت وصدراعظم درقصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

درین موقع ښاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امور خارجه وښاغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری نیزحاضر بودند .

۱۹ حمل ۵۵

ازطرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت

میباشد دیگر اختلاف نداریم و حکومت افغانستان برای حل صلحجویانه وعادلانه این یگانه اختلاف سیاسی خودهم طوریکه رهبر افغانستان باربار گفته اند همیشه حاضر و آماده برای مذاکره میباشد .

۱۶ حمل ۵۵

ښاغلی اریلووالس سفیرکیر منتخب غیرمقیم هسپانیه در افغانستان برای تقدیم اعتمادنامه اش وارد کابل گردید .

در میدان هوایی بین المللی کابل ښاغلی محمدانور نوروز معاون ریاست تشریفات وزارت خارجه ازښاغلی والس استقبال نمود .

* * *

نطاق وزارت امور خارجه در جواب سوال نماینده باختر آژانس راجع به اظهارات ښاغلی ذوالفقارعلی بوتو صدراعظم پاکستان درکوئته که درجواب یکی ازسوالات فرمایشی راجع به مناسبات افغانستان وپاکستان یک سلسله مطالب مضحک ونادرست درمورد افغانستان

وتاریخ این منطقه آسیا گفته است . اظهار داشت ازمطالعه متن این بیانات که قبلا نیز درمواقع مختلف اظهار نموده بودم معلوم میشود ښاغلی صدراعظم پاکستان درشرایط مغشوش ونا بسامان داخل پاکستان وتحت فشارهای متعدد ناشی ازافکار عامه مردم پاکستان که روز بروزعلیه اووقف میگیرند واز جهات مختلف بروی وارد شده درحالت هیجان وعصبانیت قرارگرفته است سعی کرده است حقایق روشن اوضاع وواقعیات های مستند ومستحکم تاریخی

وزارت خارجه

بناغلی هواکوفینگک بحیث صدراعظم جمهوریت مردم چین عنوانی بناغلی موصوف به پیکنگک مخابره گردیده است .

۲۲ حمل ۵۵

بناغلی محمد اولدسیدعالی نماینده خاص موریتانیا که حامل پیام خاص رئیس جمهور موصوف عنوانی بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم میباشد وارد کابل شد. در میدان هوایی بین المللی کابل بناغلی عبدالصمدغوث مدیر عمومی سیاسی و بناغلی عبدالعلی سلیمان معاون ریاست تشریفات وزارت امور خارجه از بناغلی سیدعالی استقبال کردند .

۲۳ حمل ۵۵

بناغلی دون اوریلدووالس کاریراس سفیر کبیر غیرمقیم هسپانیه در افغانستان اعتمادنامه اش رابه بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طبق تشریفات معمول در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

درین موقع بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و بناغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری حاضر بودند .

۲۵ حمل ۵۵

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم اگریمان الشیخ عبدالله حبابی بحیث سفیر کبیر عربستان سعودی در افغانستان

و صدراعظم تیلگرام تبریکیه بمناسبت انتخاب بناغلی جیمز کالاهان بحیث صدراعظم انگلستان عنوانی موصوف به لندن مخابره گردیده است.

همچنان از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکیه بمناسبت انتخاب بناغلی کیوسامپان بحیث رئیس دولت دیموکراتیک کمبودیا عنوانی موصوف به پنوم پن مخابره شده است .

۲۱ حمل ۵۵

بناغلی میونگ جون چوی سفیر کمیونسو جمهوریت کوریا مقیم کابل بانباغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات نموده و پیرامون همکاری های اقتصادی بین دو کشور و سهمگیری جمهوریت کوریا در بعضی از پروژه های انکشافی پلان هفت ساله افغانستان مذاکره کرد .

قرار است يك هیأت آنکشور برای مذاکره در زمینه وارد کابل گردد .

بناغلی باگوسلاو بازک سفیر کبیر جمهوریت مردم پولند بانباغلی خرم ملاقات نموده و طی آن راجع به همکاری کشورش دریکمده از پروژه های انکشافی شامل پلان هفت ساله کشور مذاکره و تبادل نظر نمود .

* * *

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکیه به مناسبت تقرر

که از طرف حکومت آنکشور مطالبه شده بود
صادر گردیده است .

صدراعظم تقدیم نمود .

درین موقع ښاغلی محمد اکبر رئیس دفتر
جمهوری و ښاغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی
سیاسی وزارت امور خارجه حاضر بودند .

* * *

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
ښاغلی محمد اولد سید عالی نما ینده خاص
ښاغلی مختار اولداد رئیس جمهوریت
اسلامی موریتانیا رادر قصر ریاست جمهوری
پذیرفتند .

طی این ملاقات ښاغلی سید عالی پیام رئیس
جمهور موریتانیا رابه ښاغلی رئیس دولت و
دوکشور تاسیس نمایند .

بمنظور انکشاف بیشتر روابط حسنه بین
جمهوریت افغانستان و جمهوریت پرتگال
حکومات دوکشور تصمیم گرفتند که از تاریخ
۲۵ حمل ۱۳۵۵ مطابق ۱۴ اپریل ۱۹۷۶ روابط
سیاسی بسویه سفارت کبرای غیر مقیم بین
دوکشور تاسیس نمایند .

وزارت داخله

گذارشی که درین امور دربخش های الف وب بملاحظه میرسد فشرده است از مساعی وتلاشهای دسته جمعی وهمه جانبه پرسونل شعب مرکزی وزارت وولایات که باسناد ارانته معلومات دوایر ذیعلاقه ترتیب وتنظیم یافته که اینک اجمال آن ضمن ارانته این راپوردر معرض مطالعه وقضاوت هموطنان ارجمند قرار داده می شود .

شاید این گذارش وارقامیکه ممثل فعالیت های اداری، امنیتی وانکشافی ارگانهای مرکزی وزارت داخله وواحد های اداری محلی ولایات است اجراءت پرسونل وزارت داخله رانظر به گذشته ناحدی درگراف به قوس صعودی نمودار سازد ولی کمتر از آنست که وزارت داخله درجهت خدمت به اکثریت مردم از طریق ادارات وپرسونل مربوط توقع نداشته ودارد. ولی آنچه مایه امیدواری واطمینان شده میتواند گذاشتن قدمی است درراه اعتلا وسر بلندی وطن بغرض تأمین سعادت وبخیرای مردمان نیازمند ماواین خود مؤید آنست که برای انجام خدمت بیشتر ووسیع ترجد وجهدموجود است .

وزارت داخله بادرك وظیفه خطیر وحساسیکه ازناحیه تأمین امنیت قابل اعتبار خاصتا در تحکیم پایه های نظام نوین مترقی جمهوری وتحقیق بخشیدن به ارمانهای رهبر کبیر ملی وبمنظور تأمین منافع اکثریت مردم بعهده دارد همواره کوشیده تااداره وپرسونل شق ملکی وامنیتی اعم از (شعب مرکزی این وزارت و ادارات محلی ولایات) رادر جهت خدمت و تأمین آسایش وآرامش هموطنان گرامی باروحيه ایشار ، خودگذری وزحمت کشی خسته ناپذیر بیش ازپیش هم آهنک وایشان رابوجایب حساس ملی ، مکلفیت های اجتماعی وبالاخره به قدسیت وظیفه متوجه سازد .

روی این منظور وبادرنظرداشت اینکسه پرسونل مرکزی وزارت داخله ولایات باواحد های اداری مربوط آن درانجام این مأمول مقدس تاجه خدمتوقیت بدست آورده اند . تصمیم اتخاذ گردید تااز طریق ریاست تدقیق وپلان بمنظور ارزیابی اجراءت سال ۱۳۵۴ دوایر مرکزی وزارت داخله وتثبیت فعالیت های اداری وامنیتی وانکشافی ولایات پرسش نامه های معیاری طرح وغرض ارانته معلومات بمراجع مربوط ارسال نماید .

فشرده از اجراءات سال ۱۳۵۴ دواير مرکزی وزارت داخله :

قسمت الف :

رياست تدقيق وپلان :

از آنجائیکه وظایف ریاست تدقیق وپلان از عمدتاً تدقیق و مطالعه کلیه مسایل مربوط به فعالیت‌های وزارت داخله، طرح پیشنهادات مشخص برای بهبود این فعالیتها تقدیم آن بمقام وزارت و تنظیم پلانهای انکشافی مربوط بوزارت داخله تشکیل میدهد روی این اهداف وظایفی را که این ریاست در ظرف سال ۱۳۵۴ انجام داده و یابۀ تدقیق و تحلیل یک سلسله مسایلیکه در ارتباط به امور وزارت داخله پرداخته ذیلا خلاصه میگردد :

ترتیب پلان هفت سا له انکشافی وزارت داخله و تنظیم آن طبق ضروریات مبرم و عینی باساس درجه قدامت تسوید لایحه جدید وظایف ریاست تدقیق وپلان و یکتعداد شعب دیگر مرکزی و طی مراحل منظوری آن . جمع آوری لست تمام قوانین و اسناد قانونی دولت افغانستان که در دوران قانونی است اتخاذ تصمیم درجهت ترتیب تاریخچه وزارت داخله از ابتدا تشکیل تا امروز . بررسی لوابیح بناروالی کابل . آوردن تبدیلات لازم در آن و سپردن آن به بناروالی بعد طی مراحل آن .

ترتیب پرسش نامه شامل مواد (۱۰) گانه مربوط به فعالیت‌های اداری، امنیتی و انکشافی ولایات که با جمع آوری و تحلیل آن شکل بهتر و موثق اجراءات ولایات و شعب مربوط

وزارت داخله بدست می آید .

در حصه تعمیرات اداری و رهایش ولایات تصمیم گرفته شده که باساس آن کمیته نمایندگان وزارت خانه ها از چندین ولایات دیدن کرده نظریات خویش راهر چه زودتر به مجلس عالی وزراء تقدیم کند .

۱- تهیه و ترتیب پرسشنامه وسیع در مورد تشکیلات و تقسیمات ملکی کشور .

۲- تهیه و ترتیب پرسشنامه راجع به تشکیلات و مشکلات بناروالیها .

۳- جمع آوری معلومات راجع به احصائیة تعمیرات ولایات .

۴- ابراز نظر در حصه الحاق و انفکاک بعضی قراء و واحدهای اداری و انتقال مراکز بعضی واحدهای اداری از یکجا بجای دیگر .

۵- ابراز نظر و اجراءات در موضوعاتی که از ولایات و مقامات صالحه محول شده .

فراهم آوری زمینه برای کنفرانسها و سیمینار ها برای تنویر اذهان مامورین توسط آنعهه که پس از ختم تحصیلات در خارج بوطن عودت میکنند .

تماس با پوهنتون کابل در قسمت مواد درسی و مساعدت استادان برای همکاری باندویر کورسها .

وزارت داخله

- ۹- مشکلات روابط مقامات اداره محلی و موسسات صنعتی و زراعتی .
- ۱۰- مشکلات حفظ و مراقبت شاهراه ها .
- ۱۱- مشکلات روابط مقامات اداره محلی و محاکم .
- ۱۲- مشکلات سره میاشت و مرستون ها .
- ۱۳- مشکلات ناشی از نواقص اداری .
- ۱۴- مشکلات انکشاف دهات .
- نتیجه و مصوبات سیمینار و بعداً جمع آوری و بقسم يك كل بطور مجلد در (هفتاد) صفحه طبع و چندکاپی آن بمقام عالی صدارت عظمی تقدیم گردید .
- مسوده اصولنامه رسیدگی بعراض راکه از طرف صدارت بغرض اخذ نظریات وزارت داخله و والیان فرستاده شده بود. بعدتدقیق همهجانبه آنرا به والیان کابل ، غزنی ، لوگر لغمان ، و پروان سپرده نظریات ایشان را نیز اخذ و غرض طی مراحل دوباره بمقام صدارت تقدیم نمود .
- تبییه نقشه های تعمیراتی یکتعداد تعمیرات مربوط بناروالیها تماس و ارتباط با داخل و خارج در قسمت تکمیل و یا شروع کار و یا سروی تخنیکي و فنی شبکه های آبرسانی تماس در قسمت اکمال ، شروع یا لااقل سروی تخنیکي و فنی شکه های برق یکتعداد شهرها و بناروالیها .
- تقدیم عرضه و خدمات لارساحه شهرها و بناروالیها تا سرحد توان مالی بناروالیها انتقال تمام پول های راکد و مازاد، مصارف عادی و انکشافی بنارو الیها بیسك حساب
- ترتیب فورمه برای تمام مامورین شامل درجه تحصیل رشته تحصیل و سوابق مکمل ماموریت دایر ساختن کورس انگلیسی برای کاندیدان خارج ، تماس برای تدویر کورسهای رشته های دیگر، تفکیک مدیریت تعلیم و تربیه و مدیریت روابط فرهنگی درچوکات کمیته ارتباط اعزام بیست کاندید به هند از جمله سه و پنج کاندید .
- ترتیب سوابق یکصد و چهارده نفر مامورینیکه از بورسهای خارجی در سالهای ۱۳۴۸-۵۰ استفاده کرده اند .
- طی کردن تمام بودجه های عادی و انکشافی عموم بناروالیهای کشور .
- تبییه نقشه و پلانهای شهری یکتعداد شهر های دارای تشکیل بناروالی .
- دایر نمودن نخستین سیمینار اداره محلی در مرکز وزارت داخله به اشتراك والی ها .
- نمایندگان ریاست عمومی انکشاف دهات .
- نمایندگان ریاست کارتوگرافی و کادستر .
- رؤسای دواير مرکزی وزارت داخله که در آن روی موضوعات آتی بحث و مذاکره بعمل آمد .
- ۱- پرابلم های امنیتی و ترافیکی .
  - ۲- مشکلات علفچر ها .
  - ۳- مشکلات جلوگیری از قطع جنگلات .
  - ۴- مشکلات حقایبه .
  - ۵- توزیع تذکره جمهوریت .
  - ۶- مشکلات اسکان .
  - ۷- مشکلات بناروالیها .
  - ۸- مشکلات گدامهای دولتی .

(موضوع کمک معادل پنځصد ملیون افغاني مواد غذايي، گندم، حبوبات، چای، بوره روغن ازکمک پروگرام مواد غذايي تحت اجرا مياشده تااين کمک های بلاعوض به ناقسل توزیع شود.)

وهم بامراج شہرسازی و خانہ سازی دربارہ تہیہ پروگرام نقشہ های ارزان قیمت که از مواد وپیداوار منطقہ باشد تماس حاصل شده دربارہ مسایل مثل آب مراکز صحتی مسجد و مکتب هم پلانهای در نظر است. در پروژہ های آبی زمین توزیع شده و بعضا دوزان خود را طی کرده است :

- ۱- در پروژہ ہلمند دو ہزاروسی وشش خانوار .
- ۲- در پروژہ سنگ مہر بدخشان شصت و شش خانوار .
- ۳- در پروژہ کیلہگی بغلان چہار صدوسی و چہار خانوار .
- ۴- در پروژہ ننگرہار نود خانوار .
- ۵- در حصہ وراثت یکصدوشصت دوسیہ .
- ۶- قبالہ گردیدہ دوازده قطعہ .

وہکذا در خارج پروژہ دولتی کہ املاک عامہ تثبیت میگردد برای ناقل خواہ متوطن خواہ کوچی باشد زمین توزیع میگردد کہ تاحال وزارت داخلہ در تماس با ولایات بہ اندازہ (۹۶۵۱۸۱) جریب وسیزده بسوہ نہ بسواسہ را با اساس مکاتیب رسمی بوزارت مالیہ راجع ساخته است . تادربارہ تصفیہ توحید جریبی تعیین قیمت وسروی آن اقدام وبہ سلسلہ وزارت مالیہ کہ مرجع اصلی ومسول زمین

مخصوص مرکز دافغانستان بانک برای تطبیق یک پلان منظم ساختمانی .

تماس بامقامات مربوط وزارت اطلاعات و کلتور ومراجہ خارجی برای انکشاف مسایل کلتوری وامکان تاسیس سینماہا در ولایات .

ریاست تفتیش :

بر علاوہ واری ازشکایات وارده وسایر اطلاعات وواقعات غیر مترقبہ وعاجل رسیدگی بہ امور تفتیش های اصلاحی شعبات ذیعلقہ ازوظایف تفتیش است .

واری بعراض اہالی پوزہ لنگر، صفوک ودیزک مربوط ولسوالی بالابلوک ولایت فراہ وتثبیت (۱۵-۴-۲۱۵۷) جریب زمین ملکیت خالصہ دولت وراپور بوزارت مالیہ، واری ازعراض یکتعداد اہالی واقوام بسوخیل ، بابوزایی ودای راجع بہ زمین های شان کہ زمینهای مخروبہ بہ اقوام فوق الذکر مربوط ولسوالی شنکی ولایت ذابل درتضمین بانک زراعتی بابت باقیداری قیمت (دوازده) پایہ واتریمپ کہ بنام های مختلف جعل شده بود وتصفیہ ۴۴ دوسیہ .

مدیریت عمومی اسکان (با توضیح اینکه تامدت وموعدیکہ تحت ائسر مستقیم وزارت داخلہ بود) .

بابیمان آمدن رژیم جمہوریت بر حسب ارشاد رہبر انقلاب مامبئی بر توزیع زمیسن برای اشخاص مستحق بی زمین عملا بہ توزیع زمینها برای اشخاص مستحق اقدام بعمل آمدہ برای تقویہ بنیہ اقتصادی ناقل کمک های ملل متحد جلب شده .

(موضوع کمک معادل پنجمد ملیون افغاني مواد غذايي، گندم، حبوبات، چای، بوره روغن ازکمک پروگرام مواد غذايي تحت اجرا ميباشد تااين کمک های بلاعوض به ناقل توزیع شود.)

وهم بامراجع شهرسازي و خانه سازي درباره تهیه پروگرام نقشه های ارزان قيمت که از مواد وپیداوار منطقه باشد تماس حاصل شده درباره مسایل مثل آب مراکز صحي مسجد و مکتب هم پلانهای در نظر است. در پروژه های آبی زمین توزیع شده و بعضا دوران خود را طی کرده است :

- ۱- در پروژه هلمند دو هزاروسی وشش خانوار .
- ۲- در پروژه سنگ مهر بدخشان شصت و شش خانوار .
- ۳- در پروژه کیلهگی بغلان چهار صدوسی و چهار خانوار .
- ۴- در پروژه ننگرهار نود خانوار .
- ۵- در حصه وراثت یکصدوشصت دوسیه.
- ۶- قباله گردیده دوازده قطعه .

وهکذا در خارج پروژه دولتی که املاک عامه تثبیت میگردد برای ناقل خواه متوطن خواه کوچی باشد زمین توزیع میگردد که تا حال وزارت داخله در تماس با ولایات به اندازه (۹۶۵۱۸۱) جریب وسیزده بسوه ته بسواسه را با اساس مکاتیب رسمی بوزارت مالیه راجع ساخته است . تادرباره تصفیه توحید جریبی تعیین قیمت وسروی آن اقدام وبه سلسله وزارت مالیه که مرجع اصلی ومسول زمین

مخصوص مرکز دافغانستان بانک برای تطبیق یک پلان منظم ساختمانی .

تماس بامقامات مربوط وزارت اطلاعات و کلتور ومراجع خارجی برای انکشاف مسایل کلتوری وامکان تاسیس سینماها در ولایات .

ریاست تفتیش :

بر علاوه واری ازشکایات وارده وسایر اطلاعات وواقعات غیر مترقبه وعاجل رسیدگی به امور تفتیش های اصلاحی شعبات ذیعلاقه ازوظایف تفتیش است .

واری بعراض اهالی پوزه لنگر، صفرك و دیزك مربوط ولسوالی بالابلوك ولایت فراه و تثبیت (۱۵-۴-۲۱۵۷۰) جریب زمین ملکیت خالصه دولت وراپور بوزارت مالیه، واری ازعراض یکنمعداد اهالی واقوام بسوخیل ، بابوزایی ودای راجع به زمین های شان که زمینهای مخروبه به اقوام فوق الذکر مربوط ولسوالی شنکی ولایت ذابل درتضمین بانک زراعتی بابت باقیداری قیمت (دوازده) پایه واتریمپ که بنام های مختلف جعل شده بود و تصفیه ۴۴ دوسیه .

مدیریت عمومی اسکان (با توضیح اینکه تامدت وموعدیکه تحت ائسر مستقیم وزارت داخله بود) .

بابیمان آمدن رژیم جمهوریت بر حسب ارشاد رهبر انقلاب مامبئی بر توزیع زمین برای اشخاص مستحق بی زمین عملا به توزیع زمینها برای اشخاص مستحق اقدام بعمل آمده برای تقویه بنیه اقتصادی ناقل کمک های ملل متحد جلب شده .

است مراتب آن طی واطمینان قطعی حاصل شود. و آن وقت باسناد نوبت به توزیع آن اقدام گردد .

این مرام مقدس باسناد مشی دولت جمهوری دوام می یابد تا مردم آواره کوچی و بی زمین صاحب زمین و حیات مرفح گردند .

ریاست احوال نفوس :

جهت رشد و تکامل سریع و سالم اقتصادی سیستم پلان گذاری طرح و تحلیل پلانهای عملی و تطبیق اقتصادی و اجتماعی احصائیه ضرورت است که نظربان توزیع تذکره جمهوریت و ثبت نفوس در تمام ولایات افغانستان عملی شده میتواند توزیع تذکره بعد از طی مراحل امتحانی در اخیر سال ۵۲ در ولایات کابل آغاز و متعاقب آن در تمام ولایات کشور عزیز گسترش داده میشود .

در جریان سال ۵۴ علاوه از توزیع تذکره ولایت کابل، کندهار، بامیان که توزیع تذکره آن در سال ۱۳۵۳ ختم گردیده در سال جاری توزیع تذکره ولایت زابل، غزنی، وردک، لغمان، ننگرهار، بغلان، سمنگان، بلخ، کندز، تخار، جوزجان، هلمند، بادغیس و هرات خاتمه می پذیرد و در متباقی ولایات مانند فراه، نیمروز، فاریاب، پروان و بدخشان تا اول سرطان سال ۱۳۵۵ توزیع آن تکمیل گردید. که باین ترتیب تا اخیر دلو سال ۵۴ طور اوسط در ظرف یکسال و دو ماه به تعداد (۴۸۸۰۱۶۸) نفر ذکور در تمام ولایات کشور تذکره جمهوریت توزیع گردیده که این تعداد به تناسب کل نفوسیکه در گذشته به آنها تذکره توزیع شده بنود

۱۳۴۴ فیصد بیشتر میباشد و معیار فیصدی با تکمیل توزیع تذکره در تمام ولایاتیکه قبلا تذکره توزیع گردیده به مراتب بالا خواهد رفت . مطالعات همه جانبه در مورد بهبود سیستم موجود ثبت احوال نفوس بشرح ذیل صورت گرفت .

تدویر سیستماتیک هفته ای راجع به تولدات و وفیات .

طرح پلان و تنظیم پروگرام کار پروژه مقدماتی نمونوی، کارت های ثبت احوال نفوس ده هزار فامیل به منظور ارزیابی و پراسس بعدی تمام فورمه های ثبت احوال نفوس از طریق پروژه مقدماتی و فیات و تولدات در سرطان ۵۴ صورت گرفت .

مطالعه مقدماتی در یک قسمت ناحیه دوم قسمتی از قلعه فتح الله و قلعه موسی در ناحیه هفتم یک قسمت از باغبان کوچک و دز قریه فاضل بیگ و لسوالی چهاردهی صورت گرفت و نتایج آنی از آن بدست آمده است :

از جمله (چهار هزار و چهار صد و هشتاد و هشت) نفر باشندگان چهار ساحه انتخاب شده (دو هزار و دویست و هشت) نفر یا ۵۱٫۵ فیصد ذکور و دو هزار و هشتاد نفر یا ۴۸٫۵ فیصد آن اثاث میباشد .

باینصورت خصوصیت دیموگرافی جز وار از نقطه نظر جنسیت و باشندگان دائمی تعداد اعضای خانواده، تعیین سن، خصوصیت حالت مدنی، تقسیمات فیصد نفوس ذکور و اثاث از نظر حالت مدنی سواد و سنوین تعلیمی تقسیمات فیصدی اطفال مکتب رو، ترکیب

افشار بمنظور دريافت آله جرمي .
 معاینات - مطابقت دادن و ارائه نظر نوشته
 ها، امضاء و تاپه ها .

معاینات - آثار تراش و خراشی و جعل بالای
 اسناد « قبالة جات و مسائل آن .

معاینات - تزئید و اسماء حروف و اعداد
 در اسناد .

معاینات و تطبیق نوت های جملي و تفریق آن.
 ضمنا این اجراءات انجام داده شده .

۱- دستگیری بالفعل و اوقات رشوت .

۲- دستگیری بالفعل و اقصه جمل و بانکنوت.

۳- همکاری در توزیع یکمده و اوقات پیچیده
 و بفرنج جنایی با پولیس جنایی ولایات .

۴- تشریح مساعی فعال در هیات های
 بررسی احوال محبوسین کشو، اتخاذ تدابیر
 اساسی برای بهبود وضع محابس مرکز
 و ولایات .

۵- اجرای وظایف امنیتی در ترتیبات
 مهمانان برجسته دولتی .

۶- تعقیب و دستگیری مجرمین سیار که
 ساحة فعالیت آنها از حدود يك ولایت تجاوز
 نموده است .

۷- تدقیق و اکمال تحقیق دوسیه های
 جنایی ولایات که بنا بر هدایت مقامات با
 صلاحیت که در مرکز صورت میگردد .

باید گفت مجادله با قاچاق و مواد مخدره از
 طرف اداره مرکزی صورت نمیگیرد . بلکه
 پولیس همه ولایات باین پروبلم مجادله
 مینمایند .

فیصدی اطفال مکتب رو، مشخصات اقتصادی
 باشندگان فیصدی نفوس فعال و غیر فعال
 ذکور و انات تشخیص و تثبیت شده .

فعالتهای متفرقه :

۱- تسوید لایحه وظایف مامورین، ثبت
 احوال نفوس مرکز و ولایات کشور جلب
 همکاری های مالی، اعزام متخصصین ثبت
 احوال نفوس و تهیه تجهیزات احصائیه .

۲- ترتب و تنظیم پلان کار عمومی برای
 مدیریت عمومی تحلیل و نتیجه گیری .

تنظیم و ترتیب آرشیف دفاتر احصائیه
 بشکل کارتوتیک به تفکیک ولایات، و لسوالی
 و علاقهداری در مرکز وزارت داخله .

تدویر کورس احصائوی ۴ ماهه غرض بلند
 بردن معلومات احصائوی مامورین ثبت احوال
 نفوس در سال گذشته .

قسمت امنی :

قسمت امنی وزارت دا خله که بیشتر
 متضمن امنیت آسوده حالی و رفاه عامه و نیل
 به امنیت قابل اعتبار نظریه پیام و ارشاد رهبر
 ملی ما است .

پیوسته بکار خستگی ناپذیر شبانه روزی
 خود ادامه داده و میدهد . جمع آوری، تصنیف
 فورمول ، بندی و ثبت (۱۹۶۲) قطعه کارت
 آثار انگلستان دوگانه تدقیق و ارائه نظر در مورد
 مرمی، پوچک و اسلحه ناریه .

تدقیق و ارائه نظر بالای البسه متضررین
 و اوقات جنایی ، تدقیق و ارائه نظر در مورد
 قفل و سیفهای پول .

تدقیق و ارائه نظر در مورد آثار و حیالات

احصایہ صاحب نصاب پوسٹ، خازنوال، حکام، قضاات وغیرہ مامورین سال ۲۰۲۱ الی جوڑا ۱۳۵۰
 بہ افتخار شہادت گرفتار کر دیدہ اند

شماره		۱۳۵۰			۱۳۵۴		
		گرفتاری	مجموع	گفتار و لایات	گفتاری	مجموع	
۱	صاحب نصاب پوسٹ	۰	۴	۱۳	۶	۱۹	
۲	خازنوال	۱	۱	۰	۲	۲	
۳	دوسوال	۱	۱	۱	۰	۱	
۴	قضاات	۱	۱	۲	۱	۳	
۵	سایر مامورین	۲۸	۴۰	۱۰۷	۲۸	۱۳۵	
۶	مجموع	۳۱	۵۲	۱۳۳	۳۷	۱۹۰	

مطبوعہ تین

احصایه واقعات نوت های جعلی که از اول حمل ۱۳۵۴ الی اخیر حوت
گرفته و به امریت اطلاعات را پور داده شده است

شماره	مراجعه گرفتاری	سال ۱۳۵۴
۱	تحقیق مرکز	۱۵ واقعه
۲	کابل	" ۴
۳	کندهار	" ۳
۴	هرات	" ۲
۵	بلخ	" ۱
۶	سمنگان	" ۱
۷	ننگرهار	" ۲
۸	نعمان	" ۲
۹	پکتیا	" ۱
۱۰	لور	" ۱
۱۱	صلند	" ۲
۱۲	فاریاب	" ۱
۱۳	مجموعه	۳۶ قضیه

مواد ارتزاقی مثل چاکلیت، بیسکوت، زردچوبه رنگ شیرین و مساله دیک .

مفروشات :

شطرنجی یکصد و شصت و چهار تخته .
جای نماز هفتصد و بیست و هشت تخته .

احجار معدنی :

از قبیل سنگ لاجورد بیروج تورمالین جمله (۲۹۵۷۸۷) کیلوگرام .

اسلحه :

ساجحه بادی و گلوله سز بی هم بقدری زیادی بدست پولیس آمده است .
گلوله سربی نهد و پنججاه دانه .

اسعار :

دالر امریکایی (۱۵۲۷۲) دالر .
ین جاپانی (۷۰۰۰) ین .
کلدار هندی (۱۰۰۰) کلدار .
مارك (۱۵۰۰) مارك .

ادویه جات :

آب مقطر (۱۱۸۰۰) امپول وسه صد و پنججاه و پنج قطی .

تابلیت ویکس (۳۳۴) قطی .
از تابلیتهای سلفا (۲۹۵۲) پاکت .
کیسول خالی (۱۹۰۰) دانه .
تابلیت فالکوزین (۲۵۰۰) تابلیت .

رخت باب :

تکه های مختلف النوع (۵۱۷) توپ .

سامان ولوازم بشجارجی :

لاکت رودگلد (۷۸) حلقه .
گوشواره (۶۹۲) جوړه .
عطر (۲۵۰۸) بوتل .

اداره مبارزه با قاچاق و مواد مخدره در مرکز ولایات شب و روز مصروف فعالیت بوده راپور اجراءات شانرا وقتنا فوقتنا راپور داده اند.

در مرکز علاوه بر اینکه مواد مخدره و ترکیبات آن که از داخل کشور بخارج و یا از خارج بداخل کشور طور قاچاق برده و آورده میشد بدست آمده اموال مثل مفروشات، احجار معدنی ،

اسلحه، مواد ارتزاقی ، مواشی، اسعار، ادویه تکه، سامان سیمساری و سامان متفرقه نیز بدست پولیس افتاده که به حاملین آن طبق مقررات رفتار شده و اموال شان ضبط و در صورت صوابدید و محضر بولاف از بین برده شده است .

همچنان از ولایات علاوه بر مواد مخدره گرفتاری مواشی، احجار قیمتی، تکه، مفروشات اسلحه ، مواد خام، مواد ارتزاقی ، اسعار اموال لیلای، ادویه و اموال متفرقه راپور داده شده است . که این مبارزه در مرکز و ولایات سلسله دارد و چنانکه معلوم شد نتایج این مبارزات ، توفیق آمیز بوده و به پولیس بیشتر جرئت فعالیت و کار داده است .

لست اموالیکه در مرکز از طرف مسوولین پولیس گرفتار شده :

مواد مخدره :

تریاک (۵۰۱۱۱۷۱) کیلو گرام .
چرس (۴۶۸۰۱۵) کیلو گرام .
چرس مایع (۸۷۶۹۰) لیتر .
بنگدانه تخم چرس (۲۲۱۰۰) لیتر .
تابلیت ماند رکس (۳۰۰) تابلیت .

و سایر مواد از قبیل تابلیت رومینال و الکول

احصائيه قاچاق ولايات :

- تریاک (۲۵۱۳۵۰۴) کیلو گرام .
- چرس مایع (۱۰۵۰۰) لیتر .
- چرس خام و پخته (۵۱۹۲۷۷) کیلوگرام .
- مورفین (۹۷) بوتل .
- تابلیت ماندکس (۲۳۳۸) تابلیت .
- برگ چرس (۶) سیر قندهار .
- بنگدانه یک سیر (۴۳۰۰) کیلو .
- بته چرس (۱۱) بوته .

احجار قیمتي :

- لاجورد (۸:۴۰۰) کیلو گرام .
- سنگ بیروج (۲) پاو .
- نگین های سرخ (۴) پاکت .
- نگین های لاجورد (۳) پاکت .
- زمرد (۱۲۲) گرام .
- المونیم (۳۲۰) کیلو .
- سنگ قیمتي (۱۱) بوجی .
- مواشی (۶۹۹) زاس .

تکه باب :

- از قبیل شری، بشور، شعله، صحن الوان
- وغیره (۲۱۶۹) توپ .

مفروشات :

- قالینچه (۲۴) تخته .
- قالین (۷۷) تخته .
- گلیم (۵۲) تخته .
- شطرنجی (۸۳) تخته .

اسلحه جات :

- تفنگ (۹) میل .
- تفنگچه (۲) میل وسایر اسلحه مثل چاقو،
- خردم وغیره بدست آمده .

- ماشین ریش (۶۳۶) دانه (۷۴۴) درجن .
- وغیره سامان ولوازم پنجارگي .

سامان ولوازم متفرقه :

- سکرت (۲۵۲۶) گرز .
- جوراب (۶۵۷۱) جوړه و (۳۷۸) درجن .
- گوگرد (۶۵۱) گرزو (۱۷۳۲) درجن .
- پتو برنگهای مختلف (۱۴۹۹) تخته .
- لنکی (۱۰۸) طاقه .
- قلم خودرنک (۳۸۲) درجن و (۸۲۸) دانه .
- کلام مختلف النوع (۱۳۲۴) طاقه .
- کمپل طفلانه (۲۵۰) تخته و (۳۵) درجن .
- بوت وچیک پلاستیکی (۱۶۵۲) جوړه .
- سلپیر (۲۲) جوړه .
- سامان ولوازم پلاستیکی ، روغنیات موټو
- هم اقلام دیگر بست که بدست پولیس آمده :
- اشتوپ (۸۳) دانه .
- پتنوس (۱۹۳۱) دانه .
- بادیکه ، رادیو، فینه نایب ووسایل مختلف

برقی

- قلمی (۲۴۵۶۱۰) کیلو گرام .

- کودکیمیاوی (۲۰۰) خریطه .

- خیمه (۵) باب .

- تیرک خیمه (۳۴) باب .

- دستمال برنگهای مختلف (۱۱۵۳) تخته

- و (۷۶) درجن .

- رنگ تعمیر (۴۸) خریطه .

- قیچی (۱۴۳۵) دانه .

- لودسپیکر، البسه ، سامان ولوازم دیگر

خانه .

مواد خام :

- چوب چهارتراش (۵۹۸۷) دانه .
- لنگی (۳۲۲) طاقه .
- پنبه (۵) من وهمچنان تارخام (۸۱) بندل .

مواد ارتزاقی :

- قند (۳۵۴) کیلو .
- چای سیاه (۱۰۱) بو جسی (۲۴۲۰) کیلو
- (۵) صندوق مواد دیگر .

اسعار :

- زیال ایرانی (۴۰) زیال .
  - پول افغانی (۶۰۰۰) افغانی .
  - اموال لیلامی (۷۴) بولک .
- ادویه جات :**

- نوال جین (۱۰۸۲) امپول .
- آب مقطر (۲۸۰۲) امپول .
- کریم بورنالیدون (۶۶) امپول .
- امپول ریدوکسون (۳۹۹) امپول .
- بیکوزین (۲۹۸) امپول .
- فارمکسین (۱۸۰۰) تابلیت .
- تندیل کلبی (۴۵۰۰) دانه .
- کورامین (۱۰۰) قطی .

اسباب متفرقه :

- شال زری (۵) تخته .
- پتو (۱۳۹) تخته .
- دیک بخار (۸) دانه .
- رادیو (۶۵) پایه .
- موتر سیکل (۵) عراده .
- سگرت (۱۱۴۱۴) قطی (۱۰۰) بکس .

- بایسکل (۴) عراده .
- کمپل (۷۲) تخته .
- پوستین (۲۰) دانه .
- سماوار ایرانی (۱۱) دانه .

پوستهای گرگ وروبا وخرگوش (۶۹۰) دانه . وبهمین ترتیب بسیار سامان ولوازم دیگر بدست پولیس افتاده که تذکر آن درین مختصر نمیگنجد .

اطفائیه مرکزی بمنظور حفاظت سرمایه ملی همواره میکوشد ناموسسات دولتی وشخصی راازنگاه وقایه ازحریق سروری نماید . چنانچه درسال ۵۴ تعداد زیادی از موسسات سروری ونظریات مسلکی درزمینه داده شده است .

اجراءات قابل تذکر :

نشر ابلاغیه ها از طریق رادیو و جراید ومصاحبه با نمایندگان موسسات نشراتی بمنظور روشن ساختن اذهان عامه .

کنترول اطفائیه مرکز ولایات بمنظور بهبود امور مربوطه، اعزام معلمین مسلکی بولایات کشور غرض تعلیم وتربیه ورهنمایی پرسونل مربوط به میتود های جدید مجادلوی حر یق اکمال وسایط ووسایل وپرزه جات طسرف ضرورت اطفائیه مرکز ولایات .

رسیدگی ازامور ستیشن جدیداطفائیه کابل وطرح دیزاین نقشه های طرف ضرورت تاور تانک های ریزرف آب، میدان ستیشن وغیره، تفتیش ومعاینه اطفائیه ولایات (غزنی، بلخ هرات وقندهار) وکنترول هایدرنهت های ولایت

مرکز و ولايات طورمکمل تهیه گردیده .
جمع آوری احصائیه ترافیک از قبیل احصائیه
عراده جات و قايع عوايد ترافیک و تثبیت
انواع مختلف عراده جات نظر بطرفیت و تناز
باتعیین و تثبیت شهرت مالک نمبر انجمن
و نمبر ترافیکی و محل راجستری ، عراده جات
بمنظور آمادگی برای تهیه يك احصائیه مکمل
مرکزی بشکل کارتوتیک .

۲- گراف احصائیه واقعات درسال ۵۲
(۱۴۵۱) واقعه بوده که باوجود ازیاد عراده جات
درسال ۵۳ گراف واقعات به (۳۴۲) واقعه
کسر نموده .

۳- عوايد ترافیک قبلادرسال ۱۳۵۱ بالغ
بر (۳۴۱۰۸۹۳۲۲۸۲) افغانی بو ده و عوايد
ترافیک درسال ۵۳ (۵۱۱۷۳۳۷۴۷۹۰) افغانی
که در عوايد ترافیک ازسال ۵۱- الی اخیرسال
۵۳ مبلغ (۱۷۰۶۴۸۲۴۰۸) افغانی تزئید بعمل
آمده .

آمریت تعلیم و تربیه بمنظور آشنایی به
مقررات ترافیکی برای رانندگان در شب و روز
کورسهای نظری ترافیک زادایر نمود و ابتدا
این اصل را بالای موظفین ترافیک تطبیق کرده
برعلاوه بمنظور اطلاعات عامه سلايد ها، لوايح
ترافیکی بدسترس سینما ها قرار داده شده
است تهیه پروگرام لازمه بمنظور تدریس
طلاب معارف برای هشیاری آنها به مقررات
ترافیکی نشر و جیزه های ترافیکی و نشر لوايح
درجرايد کشور بمنظور معلومات و آشنایی
دریوران و عامه مردم برای صنوف اول الی
چهار و همچنان پروگرام درسی برای طلاب

بلخ در شبکه آبرسانی و انتخاب محل اعمار
ستیشن اطفائیه که نقشه آن قبلا ترتیب شده
سروی ماشین های ااره و ذخایر چوب داخل
شهر کابل، ترتیب لایحه فعالیت دستگاه های
اره با در نظر داشت پلان بیست و پنج ساله
بنازوالی و مشکلات اهالی و تقدیم يك يك کاپی
آن به شعبات ذی علاقه .

تاسیس ستیشن اطفائیه در ولایت تخار و
اکمال وسایط و وسایل اطفائیه .
تدویر کورس های آله تنفسی . و مجادله
حریق برای منسوبین اطفائیه، اکمال کتابهای
درسی برای کتابخانه مرکز تعلیمی اطفائیه
و همچنان ترجمه و طبع کتب مسلکی .

احضار پلان اکمال وسایط و وسایل اطفائیه
و تاسیس ستیشن های اطفائیه در سایر ولایات
کشور بشکل قدمه وار .

تبدیل عراده جات دست داشته به موتر
های مجادلوی حریق توسط ورکشاپ مرکزی
و موسسه تخنیکي جنگلک .

پلان استفاده از مکتب اطفائیه بمنظور تعلیم
و تربیه قوای اطفائیه و تهیه مواد درسی ترافیک
برعلاوه اجرای وظایف یومی بمنظور تنظیم
مراقبت و حل مشکلات ترافیکی ایستگاه
سرویس های شهری را مطابق اساسات فنی
در خط السیر ترانسپورت شهری در چوکات
توان وضع اقتصادی باندر نظر داشت زیبایی
و ساختمانی شهر در محلات مناسب با رتباط
لوايح تنویری که در شرایط شب نیز بخوبی
از آن استفاده میگردد عیار نموده .

۱- گراف (واقعات و وسایط عوايد) ترافیکی

موقعیت شعاع ترافیک در حصار مینار عبدالوکیل خان حوزه های چارگانه ترافیک کابل و ولایات کوشیده اند تا بر طبق خصوصیات جاده های شهری بر علاوه زیبایی شهر بمنظور رفع مشکلات ناحیوی ترافیک ، جزایر ترافیکی

وکناره هارادر محلات مناسب احداث وهکذا لویج ترافیکی را بشکل نیون دارکه از طرف شب نیز قابل استفاده باشد نصب نموده وازیک جانبی غرفه های معلوماتی که اکثریت شان مجهز باتیلفون بوده تهیه ودر غرفه های انفارمیشن لودسیکر بشکل انفرادی آماده شده است .

نصب لویج رهنا ترافیکی در قسمت خروجی شهر تثبیت بعد مسافه شاهراه تنظیم بعضی از چهارراهی ها ومحلایکه جریان ترافیک مغلق داشته بوسیله نصب چراغ زیگنال و تعیین پیاده رواها توسط سنگ سفید ویاخط اندازی عملی شده است .

درقسمت مجادله با حادثات برای سرعت کار دفاتر تنظیم یافته وسایط بررسی حادثات طور متحدالشکل رنگ آمیزی گردیده وبکس معاونت اولیه بمنظور کمک لازمه بهمجروحین حادثه مورد استفاده قرار میگیرد . شعبه عکاسی عنقریب تکمیل ودر پهلوی دیگر مدارک اثباتیه جرمی ازنگاه عکاسی محل واقعه نیز واریسی میگردد. بعضی ازحوادث ترافیکی بمنظور جلوگیری حوادث در چوکات عملیه تنبیهی بشکل جداگانه عکاسی ودر چوکات های جداگانه در چهار راهی ها وجاده های پرازدحام نصب شده است .

معارف ازصنف چهارالی هشت نظربه مفاهمه قبلی وزارت معارف بمنظور آشنا ساختن طلاب بمقررات وقواعد ترافیکی از اقدامات مفید وسودمندی است که به ترافیک انتظام وانسجام میبخشد .

ترافیک شاهراه برای حفاظت جان واموال عامه بانجهیزات جدید مجهز بوده واز توقف وسایط نقلیه موتر دار دزگولایی، کچگردشی ها، فرازونشیب سرکها وتونل ها وغیره حصص خطرناک که سبب بروز وقایع ترافیکی میگردد واریسی وجلوگیری نموده .

رانندهگان مختلف را که بالای بام سرویس ویابالای بام لاری وعقب چنگله وزینه خلاف مقررات حمل مینمایند ویاغراده جانتیکه فاقد اسناد ترافیکی ویاادارای عوارض تخنیکسی باشد اصولا مواخذه وبدین ترتیب از بروز حوادث ترافیکی جلوگیری مینمایند .

شعبه لایسنس مطابق ایجابات عصر مانند سایرکشورهای پیشرفته شکل ومیعادلایسنس جدید رابه شکل کارت به اعتبار سه سال بمنظور جلوگیری ازسرگردانی مراجعین و تراکم کار وتسهیلات مردم واداره تهیه داشته وتوزیع میدارد .

امتحان دریوری دریک ساحه که تماما علایم ترافیکی نصب است گرفته میشود. برای رفع مشکلات عامه اعتبار جواز سیر از تاریخ صدور مییباشد . تهیه تعرفه ومکاتیب چاپی برای سرعت عمل درکار وتوزیع تعرفه تحویلی پول قیمت اسناد ترافیکی محصول وغیره مالیات وعراده جات در نمایندگی نزدیک

تحولات انقلابي دولت جمهوري آمريت عمومي پاسپورت براي سهولت و تنظيم در اجراي امور مربوطه به سياحين نظر باقتضاي زمان مطابق به شرايط بين المللي کارت هاي مخصوص ورودی و خروجی راکه در تمام ميادين هسوايي وسرحدات همه کشور ها مورد استفاده بوده وشکل بين المللي رادارا ميباشند . طبع ومرعي الاجرا قرار داده است حين ورود وخروج سياح در ميادين وسرحدات مامور موظف پاسپورت نوعيت ويز و تاريخ ورود رادر کارت مذکور درج وبعد از تايه معينه پاسپورت رابه حاملش مسترد مينمايد .

۲- گذاشتن کتابهاي ممنوع الورودی و خروجی دسرحدات وميادين .

آمريت ويزه جهت داشتن اطلاعات مڪمل يك قطعه فوتو و شهرت مڪمل اشخاص ممنوع الورود وممنوع الخروج را رسما به چهار سرحد افغاني ارسال داشته ومي دارد كه باساس آن اجراءات صورت ميگيرد .

مجموع سياحينيكه از طريق فضاء وزمين درسال گذشته وارد افغانستان گرديده اند به (۶۷۸۹۶) نفر ميرسد احصائيه اتباعخارجي كه فعلا دركشور ايفاي وظيفه مينمايند به (۱۱۱۳) نفر ميرسد كه ازطرف آمريتخارجي پاسپورت كارت براي شان انداخته شسده وويژه لازم داده شده است براي (۱۷۵۴۱) نفر داخلی دريازده ماه امسال پاسپورت داده شده كه آنها براي سياحت، تجارت، تحصيل تدوي ويازيارت بخارج سفر کرده اند .

قومانداني اكادمي پوليس حسب ضرورت كادر وتشكيل قواي امنی کشور سالانه يكتعداد فارغان صنف نهم ۱۲ ليسه هارا مطابق ماده (۶) قانون ترفيع وتقاعد پوليس ومواد مندرجه فصل دوم تعليماتنامه اكادمي پوليس بصفت ساتنمن ميپذيرد بادرنظرداشت شرايط داوطلبان پوليس براي صنف ساتنمن بکلوريا پاس ومتوسطه از فارغان صنف ۱۲ وصنوف نهم ليسه هاي مركز وولايات کشور بتعداد تقريبا (۲۵۰۰) نفر درسال ۵۴ مراجعه نمودند كه ازآن جمعه از صنف ۱۳ (۱۵۰۰) نفر واز صنف نهم (۱۲۲۰) نفر تابع امتحان كانكور گرديدند .

درنتيجه براي صنف ساتنمن بکلوريا پاس (۱۲۰) نفر كه از جمله (۴۰) نفرآن به پوهنځي لوژستيك قومانداني حربي پوهنتون معرفي گرديدند بعداز اخذ امتحان كانكور (۲۰) نفر آن شامل پوهنځي لوژستيك آن قوماندانسي گرديده ومتبقي (۲۰) نفر ديگران تابع كورس لوژستيك دراكادمي پوليس ميشوند . وبعداز سپري كردن امتحان بحيث مامورين ملكسي درقواي امنی کشور استخدام ميشوند .

درامور تعليم و تربيه يكمده كورسهاي در شقوق مختلفه پوليس غرض ارتقاي سويه علمي داير وبه تعداد (۱۰) تعليماتنامه در شقوق متذكرة نافذ ساخته شده .

۱- روی کار آوردن کارت های ورودی و خروجی در سرحدات وميادين باداخل شدن سياحين وجهانگردان خارجي دركشور وعلايق آنها دربازيديد از نقاط مختلف کشور ماباساس

قسمت ب :

فشرده اجراءات سل ۱۳۵۴ ولایات بارتباط وظایف پرسونل موظف وزارت داخله شامل امور ذیل در ساحت تامین امنیت قابل اعتبار :

تردیدی نیست که رشد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی يك جامعه از همه اولتر نیازمند تامین امن و نظم عامه بوده ودر ساحت همین نظم و امن عامه است که به اجتماعات و کتله های بشری موقع میدهد تا با حساس يك آرامش روحی وذهنی در مسیر ترقی و تکامل پیشرفت های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی خودگامهای موثر به جلو بردارند .

از اینجاست که رهبر خردمند انقلاب جمهوری باجهان بینی خاصی در اولین بیانیه که بمناسبت تاسیس نظام فرخنده جمهوری در سپیده دم (۲۶) سرطان ۵۲-اعلام فرمودند باین اصل مهم و مسلم تماس گرفته اند باین معنی که در جهت ایجاد يك تحول مثبت اقتصادی و اجتماعی سالم و تخلیق مصئونیت کامل و بالاخره در ساختمان يك محیط مثبت واقعی بمنظور نشو و نمای مادی و معنوی قاطبه هموطنان خاصتا نسل جوان همانادر مملکت قایم ساختن امنیت قابل اعتبار را شرط اساسی و علمی این انگیزه تلقی فرموده و از بیانات عالمانه شان این حقیقت متجلی است که درین راه مساعی جدی شان همواره متوجه بوده و خواهد بود .

درین گزارش برویت ارزیابی راپور های مرتب شده ولایات استخراج واستنتاج گردید

که بصورت اوسط در کراف جرمی واقعات نظر بگذشته تقلیل يك فیصدی قابل ملاحظه بعمل آمده و این خود نمایان گر این حقیقت است که درجهت تحقق بخشیدن تامین امنیت قابل اعتبار به پیروی از ارشاد و آرزومندی رهبر کبیر انقلاب جدو جهد موجود است .

تکمیل و بدوران انداختن دوسیه های جزایی از طریق شعب پولیس و خارتوالی :

کشف تحقیق و تعقیب جرایم بمنظور جلوگیری از بروز وقایع گرفتار و بکیفر رسانیدن مجرمین جامعه بذات خود بطرق دیگر تدابیر امنیتی است که در تامین امنیت قابل اعتبار و تحقیق بخشیدن اصل عدالت اجتماعی نقش بارز و موثر داشته باین منظور است که در ظرف سال ۱۳۵۴ از طریق شعبات پولیس و خارتوالی ولایات در حدود (۱۷۱۱۶) دوسیه های جزایی بدوران قانونی انداخته شد مشتملین و مجرمین واقعات پس از اثبات جرم غرض تعیین مجازات بمحاکم عدلی و قضایی معرفی گردیده اند .

تصفیه دوسیه های حقوقی اعم از دوسیه های املاکی و سایر مسایل حقوقی :

مسایل حقوقی یادعوی حقوقی بین اشخاص که یکی از پرابلم های شعبات ذیعلاقه را مخصوصا در ولایات تشکیل میدهد . فلذا رسیدگی باین امر از ناحیه احقاق حقوق اشخاص يك فعالیت موثر اداری و عدلی را ایجاد مینماید باین اساس پرسونل مربوط ولایت توانسته اند تادر ظرف سال ۱۳۵۴ از

گرځېده اند .

تزييد عوايد دولت :

د راړسعي و تلاش پرسونل مربوط ولايات درحدود مبلغ (۱۰۰۹۷۳۸۳۱۰۰) افغانسي نقد ومقدار (۸۴۵۵) سير جنس در مجموع عوايد دولتي نظر بسال گذشته تزييد بعمل آمده است .

احداث وترميم سرکهاي فرعي وساختمان

پل وپلچک :

خطوط مواصلات که در تامين شرايط بهتر اقتصادي منحيث زيربنای اقتصادي بسويو محلي ومملکتی ارزشی بخصوص داشته لذا بادرک اين اصل درحدود (۳۴۷۰) کيلو متر سرک های فرعي وبتعداد (۴۸۳) پايه پسل وپلچک ازطرف پرسونل مربوط ولايات قسما به همکاري اهالی احداث ترميم واعمارگسريده است .

پيشبرد پروگرام های بناروالي در ساحة

خدمات شهري :

تحت اين عنوان ميتوان ياد آور شد در بنارواليهاييکه پلان های عمومي وتفصيلی شهري آن وقتا تشبيت ومراحل فنی قانونی خودرا ازنگاه شهر وشهر سازی طی نموده عمرانات اينگونه شهر هاقسما تکميل وقسما درحال تکميل وياتهداب گذاري قرار داشته ومتبای آن هم برطبق اساسات وپلانهای شهر سازی ومسکن یکی به تعقيب ديگرتحت مطالعه وسروی قرار ندارد .

جمله دعوی اقامه شدگی که ماهيت حقوقی داشته اعم ازدعوی عقارياملکيت وسایرمعاملات به تصفيه وقيصله تعداد (۴۸۷۳) دوسيه ازین گونه مسایل ومعاملات موفقیت حاصل نمایند.

تحصيل باقيات دولتي :

مالیات ومحصولات مستقیم دولتي که یکی از منابع مالی وعایداتی دولت راتشکيل ميدهد وروی همرفته راقادر میسازد تادر تمويل پروژه های انکشافی اقتصادي وحیاتی کشور که بغرض تامين رفاه وسعادت مردم خود منظورنظر وياروی دست داشته میباشد از آن استفاده نماید بادرک وشناخت اين حقیقت است که درائرمساعي وتلاشهای دسته جمعی پرسونل اداری وتحصیلی ولايات در حدود (۳۶۹۱۴۷۳۱۶۰۰) منجمله باقيات نقدي و مقدار (۱۴۰۰۴۶) نیز از جمله باقيات جنسی دولتي تحصيل وبه خزانه وگدامهای دولتي تحویل داده شده است .

تحصيل عوايد سنوي دولتي :

عوايد سال مالی دولت که بالتوبه دربودجه سالانه مصارفاتی وانکشافی دولت رقمدرشتی راتشکيل ميدهد ويابعباره ديگريک حصه از مجموع بودجه مصارفاتی وانکشافی دولت راحتوا میکند تحصيل آن درسال معين مالی درجهت هم آهنگي ومتوازن ساختن بودجه سالانه دولت سهم ارزنده دارد روی ایسن اصل بازهم پرسونل اداری وتحصیلی ولايات درطرف سال ۱۳۵۴ به تحصيل مبلغ (۲۱۳۴۶۹۵۶۱۸) افغانی نقدومقدار (۱۵۸۸۵) سير جنسی منجمله عوايد سالانه دولت موفق

**جلب همکاری مردم در ساحت های عرفانی
اقتصادی و زراعتی :**

در احداث يك كتابخانه جديد .
در تاديه مبلغ (۱۲۰۰) افغانی بغرض
تقويه يك كتابخانه. در تاديه مبلغ (۹۹۰۲۸)
افغانی جهت تهیه البسه خاندوی، در تاديه
مبلغ (۳۲-۱۲-۱۱۰۸) افغانی بغرض تقويه
بنیه مالی سره میاشت و اعماز مرستون .

در ساحت احداث سرکهای فرعی :

در احداث سرک های فرعی بطول (۸۱۹)
کیلومتر .

در ساحت اقتصادی :

در قسمت واگذاری قیمت تقریباً (۷۰) هزار
متر مربع زمین که از طرف اهالی جهت توسعه
نوطرفه سرک شاهراه ترانزیتی واقع ولایت
بلخ همکاری بعمل آمده است .

در ساحت زراعت :

در لای کشی و کندن کاری انهار زراعتی بطول
(۳۸۰) کیلو متر .

جلب همکاری مردم بمنظور سهم گیری
در برخی از پلنهاو پروژه های کوچک انکشافی
دولت که بغرض رفاه و سعادت هموطنان و ارتقای
سویه حیاتی، اجتماعی و فرهنگی آنها از طرف
دولت جمهوری تجویز شده يك امر بجا و حتی
لازمی و لایدی بشمار می آید. از اینجاست که
پرسونل وزارت داخله در ساحت ولایات بسا
احساس این روحیه همکاری های داوطلبانه
مردم زادر ساحت عرفانی، اقتصادی، زراعتی
و مواصلاتی حسب تشریح زیر جلب نموده اند:

در ساحت عرفانی :

در جهت تادیه (۲۷۳) جریب زمین از طرف
اهالی بمنظور اعماز یکنوع مکتب، در تادیه
مبلغ (۱۲۹۳۷۲۴) افغانی بخاطر اعماز و ترمیم
مکتب، در اعماز و ترمیم (۱۶) باب مکتب،

تبصره :

هرگاه خوانندگان گرامی به ارقام و احصائیه های بلند تر آخرسال گذشته در این راهپور
برمی خورند این معنی آنها ندارد که فعالیت پولیس ضعیف تر گردیده بلکه هرگاه باصطلاح
ساحت تاریک جرایم (منظور از آنمده جرایمی است که باطلاع پولیس نمیرسد) آشنا باشند.
خواهند پذیرفت که صعود ارقام نتیجه فعالیت بیشتر و توضیح ساحت تاریک جرایم که سابقاً
باطلاع نمیرسید می باشد .

البته واضح است که هنوز هم ساحت تاریک جرایم وجود دارد و در آینده بالاتر فعالیت
بیشتر و اعتماد مردم بر پولیس این ساحت کوچک تر خواهد شد .

وزارت عدلیه

اداره عالی قضاء

- ۱- تصاویر مبنی بر تبدیل محکمه در موضوعات حقوقی و جزایی جمعا (۷۵) فقره .
- ۲- سایر تصاویر (۱۰۲) فقره .
- ۳- صدور متحدالمالهای قضایی و توجیه قوانین (۱۵) فقره .

- ۴- صدور فیصله در دوسیه های محاکماتی قضات (۴) فقره .
- ۵- اتخاذ قرارداد دوسیه های تادیبی قضات (۳۶) فقره .

اداره تمویل و تجهیز دستگاه های قضایی واداری قضا تهیه و تربیه پرسونل فنی واداری ، تهیه و تدارک وسایل و لوازم کار برای ادارات مربوط و محاکم مملکت، مراقبت از اعمال اداری و اداره و طرز العمل جریان کار در محاکم، رسیدگی به غرایض وارده طرح پیشنهاد بودجه قضا و دفاع آن در مراجع مربوط و مراقبت از تطبیق بودجه ، حفظ روابط اداره قضا با سایر ادارات دولتی در حدود احکام قوانین و فرامین جمهوری شامل وظایف آمریت عمومی اداری قضا است .

علاوه بر آن تهیه پیشنهاد های لازم جهت تنظیم بهتر امور مربوط به اداره قضا و اتخاذ قرار لازم بمنظور توحید مراقب قضایی تهیه، طرح های آنکشافی در امور مربوط به قضا و دستگاه های قضایی به نحویکه با ایجابات زمان موافقت داشته باشد و سرعت عمل و عدالت را به بهترین وجه تأمین نماید نیز از

اداره عالی قضا یک رکن بزرگ وزارت عدلیه بوده در ساحه تنظیم اداره عمومی قضا کشور مطابق مندرجات فرامین جمهوری و احکام نافذ فواین دولت نقش مهمی وارد .

تنظیم تشکیلات و اجراءات محاکم، تنظیم امور قضایی دولت، اتخاذ تدابیر لازم جهت تنظیم امور اداری قضا، اتخاذ تدابیر برای تهیه پرسونل قضایی واداری و تدویر مراکز تعلیمات علمی و عملی برای این منظور از جمله وظایف این دستگاه بشمار میرود .

صلاحیت و مکلفیت های اداره عالی قضاء در فرامین جمهوری مخصوصا فرمان شماره سوم مورخ چارم اسد ۱۳۵۲ و احکام قوانین دولت بالخاصه احکام مندرج قانون تشکیلات و صلاحیت قضایی دولت جمهوری افغانستان و مقررات مربوط به آن توضیح و تشریح گردیده که به منظور تعمیم و اجرای این وظایف و سایر اموریکه به اجرای آن مکلف میباشد دارای یکمده ارکان قضایی و اداره می باشد .

خلاصه اجراءات آن در سال جاری قرار ذیل است :

شوا و عالی قضا مطابق به هدیای فقرات (۶-۵) فرمان جمهوری شماره سوم مورخ ۱۳۵۲-۵-۴ و بارعایت حکم مندرج ماه قانون تشکیلات و صلاحیت قضایی تشکیل جلسه داده در موضوعات ذیل تصمیم اتخاذ نموده است .

- جمله وظایف آمریت عمومی اداری قضااست .
آمریت عمومی اداری قضا وزارت عدلیه
وظایف متذکره را توسط یکتعداد اداراتی که
مستقیما توسط آمر عمومی اداری قضا اداره
میشود ایفا مینماید .
این ادارات عبارتند از :
- ریاست تدقیق و مطالعات، ریاست تفتیش
قضایی، ریاست تحریرات و مراقبت ریاست
ثبت اسناد، ریاست ذاتیه و ریاست اداری .
قسمتی از اجراءات آمریت عمومی اداری قضا
که از طریق شعب مربوط به آن صورت
گرفته به قسم نمونه ذیلا توضیح میشود :
- درساحه تاسیس محکمه اختصاصی فامیل :**
تاسیس محکمه اختصاصی جهت رسیدگی
به اختلافات و منازعات ناشی از روابط خانوادگی
بحکم یک ضرورت مبرم و بمنظور تأمین بهتر
عدالت قضایی در قطع دعاوی نسایی و فامیلی
صورت گرفته است .
- آمریت عمومی اداری قضایی وزارت عدلیه
موضوع تاسیس محکمه اختصاصی فامیلی را
در شهر کابل از طریق اداره تدقیق و مطالعات
مورد غور و بررسی قرار داده این اداره به استناد
راپورهای احصائیوی و سایر معلومات لازمه
که در زمینه جمع آوری نموده نظریات خود را
مبنی بر مطابقت و مفیدیت و بوجود آمدن چنین
یک محکمه ارائه نمود که بعدامور تأیید کمیته
باصلاحیت منتخبه شورایعالی قضا قرار
گرفت .
- اداره تدقیق و مطالعات رویهمرفته دلایلی
را که ضرورت تاسیس محکمه اختصاصی
- فامیلی رادرپهلوی محکمه ابتدائیه معاملات
شهر کابل نشان میدهد اجمالا چنین ابراز
داشته است :
- ۱- تراکم دعاوی حقوقی مخصوصا دعاوی
متعلق به نکاح، طلاق، مهر و نفقه باعث رکود
در اجراءات قضایی محکمه معاملات گردیده محکمه
مذکور ازحل و فصل قضایای وارده به سرعت
ممکنه بدرشده نتوانسته این وضع موجبات
استغاثه مراجعین واصحاب دعاوی را بساز
می آورد .
- ۲- تراکم دعاوی وارده بر علاوه به تعویق
افتیدن و یا تاخیر در رسیدگی آن تأمین عدالت
را متاثر میسازد زیرا وقت قاضی ایکه برای
اسماع همه جانبه دعوی ومدافعات طرفین
ضروری است طور شاید و باید میسرنگریده
هم وقت رادرفصله جا ت بارمی آورد .
- ۳- احصائییه های جمع آوری شده متناسفانه
دعاوی فامیلی از قبیل زوجیت، طلاق، تفریق،
نفقه، مهر و امثال آن هاروز افزون نشان
میدهد .
- ۴- تفکیک موضوعات متعلق به فامیل از
سایر دعاوی حقوقی گذشته ازاینکه از تراکم
کار در محکمه معاملات کابل میکاهد منجمله
خصوصیات وطبیعت و ماهیت که به خود دارد
وباساسی ترین روابط بشری تماس میکسرد
رسیدگی به آن نیز باید تابع بعضی از این
خصوصیات باشد تا احقاق حق وجلوگیری ممکن
ومطلوب از منلاشی شدن کانون خانواده بسه
نحو احسن صورت گرفته باشد مخصوصا طبقه
نسوان کشور که متناسفانه پاره از حقوق خداداد

وزارت عدليه موضوع تاسيس جرگه های صلحیه رامطالعه و نتیجه ازطرف آن مقام در سال ۱۳۵۳ به شورای عالی قضا پیشنهاد گردید بالاخر در جلسه ۲۸-۲-۱۳۵۳ چنین تصویب بعمل آمد :

۱- کمیته معین بنام (جرگه های صلح) به طور امتحانی در حوزه قضایی ولسوالی شکر دره و ولسوالی بگرامی ولایت کابل به رهنمائی و کمک محاکم ولسوالی های مذکور بکار آغاز نمایند. جرگه های صلح بحل اختلافات خانوادگی از قبیل نکاح، طلاق و دیگر نزاع های حقوقی بشمول دعاوی حق العبدی ناشی از وقوع جرایم سعی واقداً مینمایند.

۲- علاوه بر همکاری و رهنمائی محاکم مربوط همکاری والیان و ولسوالان و دیگر از گانهای اجرایی ولایات نیز در مورد تقاضا شود.

۳- این قضیه بدیگر ولایات (دفتر والی و دفتر رئیس محکمه ولایت) متحدالاعلا ابلاغ شده در صورت موافقت والی رئیس محکمه ولایت مربوط تطبیق امتحانی پروژه در یکی یا در ولسوالی هر ولایت صورت گرفته مینماید.

۴- ریاست تدقیق مطالعات راپور احصائیه اجراءات ماهوار جرگه های صلح را توسط محاکم مربوط اخذ مینماید و در پایان سه ماهه ارزیابی نهایی خود را درباره تصمیم جرگه های صلح و مفیدیت آن اتخاذ تدابیر قانونی را که ضروری باشد بهمکاری ریاست تفتیش به شورای عالی قضا تقدیم کند.

چون نتیجه حاصله از تاسیس جرگه های صلح در ولسوالی فوق مربوط ولایت کابل

شان تأدییر زمان از نظر دور افتاده بود .
بایشنهاد شورای عالی قضا و منظوری رئیس دولت جمهوری دو محکمه اختصاصی فامیلی یکی در شهر کابل و دیگری در مرکز ولایت هرات تاسیس شد .

این محاکم مطابق به قانون ازدواج و احکام فقه حنفی شریعت اسلام اختلافات ناشی از ازدواج، انحلال ازدواج از قبیل فسخ، طلاق، خلع، تفریق به سبب عیوب معتبره شرعی و قانونی ایلاء، لعان، و ظهار موضوعات مربوط به حقوق معاشرت زوجین، و وجایب متبادل آنها از قبیل اطاعت به اصل زوجیت، تهیه لباس مسکن و غیره مهر و سایر منازعات مالی زوجین و سایر منازعات ناشی از رابطه زوج و زوجه و اصول و فروع، مسایل مربوط زوج مفقود نسب خصانت و نگهداشت طفل را رسیدگی میدارد. حل و فصل قضایای حقوقی فامیلی مانند سایر دعاوی حقوقی و اداری سه مرحله ای بوده که بعد از صدور حکم محکمه ابتدائیه مرحله استینافی آن در دیوان معاملات ولایت مربوط و مرجع نهایی آن طبق قوانین نافذه کشور دیوان معاملات و جزای مقام عالی تمیز مینماید.

در صورتیکه ضرورت آن پیدا شود تا چنین محاکم در سایر ولایات تاسیس باید طبعاً مورد غور وزارت عدلیه قرار خواهد گرفت.

تشکیل دو محکمه فوق الذکر قبلاً تنظیم و در بودجه سال جاری گنجانیده شده و به کار آغاز نموده است.

در ساحت تاسیس انجمن های صحیه :
باساس هدایت آمریت عمومی اداری قضاء

چون اجراءات و طرز العمل جرگه های صلح در موضوعات مورد حل و فصل قضایای وارده ایجاب لایحه و مقررات رامینمود آمریت عمومی اداری قضابه وزارت عدلیه به کمیته موظف ریاست تدقیق و مطالعات هدایت داد نامسوده لایحه مربوط به جرگه های صلح را ترتیب و غرض منظوری به شورایعالی قضا تقدیم نماید بالاثر کمیته موظف لایحه مذکور رادر ظرف بیست ماده ترتیب و بعد از گذارش از شورایعالی قضا در جلسه تاریخی ۸-۵-۵۴ چنین تصویب بعمل آمد :

لایحه مربوط به جرگه های صلح در قید بیست و نه ماده از ملاحظه شورایعالی گذارش یافت متن آن غرض تطبیق تصویب میشود موضوع غرض اطلاع محاکم و جرگه های صلحیه از طریق آمریت عمومی اداری قضا به کافئه محاکم متحدالاعمالا خبر داده میشود .

طبق هدایت فوق لایحه مربوط به جرگه های صلح بدسترس محاکم مربوط قرار داده شده وهم به ریاست های محاکم ولایات پروان ولوگر، نیمروز و همچنان بریاست محکمه لوی ولسوالی کنرها هدایت داده شد تا در مربوطات محاکم ابتدائیه مرکز خویش به تاسیس جرگه های صلح اقدام نمایند که در ماه قوس ۱۳۵۴ در محکمه ابتدائیه مرکز پروان (چهاریکار) و در محکمه ابتدائیه مرکز لوگر (پل علم) جرگه های صلح تاسیس و سپس در ابتدای ماه جدی در مرکز ولایت نیمروز لوی ولسوالی کنرها جرگه های صلحیه تاسیس و به کار آغاز نمود .

قناعت بخش بوده آمریت عمومی اداری قضا پیشنهاد تاسیس یک جرگه مرکزی اصلاحی را برای موضوعات که به شورایعالی قضا رجوع میشود به شورایعالی قضا تقدیم و بالاثر در جلسه تاریخی ۲۱-۵-۵۳ شورایعالی قضا در زمینه چنین تصویب نمود که یک کمیته بحیث کمیته اصلاحی در مرکز وزارت عدلیه تعیین گردد سپس تاسیس جرگه های اصلاحی در دیگر ولسوالی های مربوط ولایت کابل یعنی ولسوالی ده سبز، ولسوالی قره باغ، ولسوالی سروبی در اواخر ماه اسد و در ماه میزان ۱۳۵۳ در ولسوالی های میربچه کوت، پغمان و چهاردهی و همچنان از طریق محکمه معاملات ابتدائیه و محکمه جزای اول شهر کابل نواحی سیزده گانه شهر کابل توسعه یافت .

طوریکه اداره تدقیق و مطالعات در اخیر سال ۱۳۵۳ راپور های واصله از اجراءات جرگه های صلح تاسیس شده فوق الذکر راتحت ارزیابی قرار داد نتایج حاصله قناعت بخش بوده و یکتعداد زیاد موضوعات از طرف محاکم مربوط به جرگه های صلح راجع و توسط جرگه های مذکور به اصلاح خاتمه یافته که این امر از یکطرف از تراکم کار در محاکم کاسته و از جانب دیگر از سرگردانی مردم تا اندازه جلوگیری بعمل آمد .

در ماه ثور ۱۳۵۴ تاسیس جرگه های صلح رادر لوی ولسوالی کاپسا بریاست محکمه مذکور هدایت داده شد بالاثر در محکمه ابتدائیه مرکز کاپسا (محمودراقی) یک جرگه اصلاحی تاسیس گردد .

د رساچه رسيدگي به جرايم خوردسالان :

اجراآتيکه درين زمينه صورت گرفته شامل
دونکته آني است :

۱- درضمن رسيدگي به جرايم خوردسالان
اين حقيقت واضح شده است که قضايای جرمي
وانحرافي دربين طبقه اناث ودختران خوردسال
به کثرت واقع شده ودوسيه هاي مربوط آن
ازنگاه سن وسال متهم به محکمه اختصاصی
اطفال راجع شده است شوراي عالی قضاياساس
پيشنهاد محکمه مذکور باين موضوع ملتفت
گردیده کمیته ای راتعيين نمود تا امکانات
تاسيس دارالتاديب دختران خوردسال رامطالعه
نمايد که عنقریب باقداامات عملي درين موضوع
متوصل خواهيم شد .

۲- ازرسيدگي قضايای خوردسالان نتيجه
نيزبميان آمده بودکه دريکتعداد دوسيه ها
متهمين وجود دارنده که درهنگام صفارت مرتکب
خطاشده وفلا کبيرشده اند ودريك تعداد
ديگر متهمين صغير وکبير هر دو موجود بوده
که ازنگاه صلاحيت قضايی بدومحکمه ارتباط
گيرد . بنا ضميمه مقررات مربوط به محاکمه

تاديبی خوردسالان بعداز طرح وتصويب نافذ
وذريعه متحدالمال شماره ۵۰-الي ۱۶۵ مورخ
۲۳-۱۳۵۴ شوراي عالی قضابه عموم محاکم
اطلاع شده است .

مندرجات ضميمه مذکور حاوی متن ذيل
است :

۱- خوردسالیکه درآوان صفارت مرتکب
جرم گردیده ودر کبارت طرف رسيدگي محکمه
قرارمی گيرد محکمه بادنظرگرفتن زمان ارتکاب

جرم مقررات تميزی رابالای آن تطبيق نمايد
که زمان ارتکاب جرم تطبيق چنان مقررات
راايجاب ميکرد .

۲- يعنی خوردسال راباخفت مجازات عادی
ياجبران ضرر جريمه تقدي وباتخاذ تدابير
امنیتی محکوم سازدويانظر به محل قرارقبضايی
مبنی برعدم تعقيب اورا صادر کرده اند وبه
موضوع نسبتی اش خاتمه دهد .

۳- اطفالی که بدون رسيدن دوسيه هاي
شان نظربه امرمحکمه به دارالتاديب اعزام
وررآنجا مدت مدیدی باقی ميماند ودارالتاديب
راپور هاي متعدد راجع به اصلاح حال شان
به محکمه می رسد محکمه نظربه شدت وخت
جرم آنها تصميم اتخاذ نمايدکه اگر موضوع
جرم قباحت وياجنجه خفيفه باشد مدتی راکه
آن هابداز التاديب سپری نموده اند برای شان
مجرابدهد و اگر جرم شان از نوع جنجه شديد
وياجنایت باشد محکمه بدست آوردن دوسيه
هايشان بامراجع مربوط داخل تماس جسدي
گردیده تاازروی اصل دوسيه هايشان سرنوشت
هاتعيين گردد .

۴- خورد سالیکه درهنگام ارتکاب جرم
سن هفت سالگی راتکميل ولی به سن (۹)
سالگی هنوزنرسیده است اعزامش بدارالتاديب
مجاز نیست مگر درصورتیکه ولی باوصی يا
اقارب وياشخص ديگری داشته باشند تا ازوی
سرپرستی درست نمايد .

۵- درصورت عدم اعتنا ورسيدگي درست
والدين ولی ياوصی طفل محکمه صلاحيت اتخاذ
تدابير امنیتی رابراولياي اطفال دارد .

وزارت عدلیه

منبع ارزنده حقوقی مابشمار می‌رود کم‌کم میکند .

۸- در ایجاد و تعامل نظریات حقوقی سهم موثر دارد .

۹- قضات تشویق میشوند تا فیصله‌ها را مستند تر، پرمعنی تر و منسجم‌تر تسوید کنند و مفاهیم رادر قالب اصطلاحات درست حقوقی اداء کنند .

۱۰- فیصله‌ها وسیله ارزیابی استعداد قضات و قدرت تحلیل شان بوجه بدان وسیله اداره قضا میتواند قضات با بصیرت و با کفایت را تشخیص دهد .

۱۱- سیر انکشاف نظام حقوقی مانسبت فقدان هم آهنگی در فیصله‌های محاکم خیلی بطی بوده برای این منظور ضرور دانسته میشود تا طرقي جستجو شود که هم آهنگی رادر فیصله‌ها تأمین کند نشر فیصله‌ها در برآوردن مأمول سهم بسزایی دارد .

ریاست تدقیق و مطالعات عقیده دارد که دلایل متذکره در بالا اقل دلیلی است که نه تنها نشر فیصله‌ها را مجاز میداند بلکه خیلی ضروری می‌پندارند بروی دلایل مندرجه این نظریه اجراءات ریاست تدقیق و مطالعات برای فراهم ساختن امکانات نشر فیصله‌ها ادامه دارد که در آینده به نتیجه نهایی آن متوصل خواهیم گردید .

درساحه تنظیم امور مربوط به و نایسق و

نبت اسناد :

و نایق شرعی درساحه حقوق مدنی بالخاصه ترتیب و تعاطی اسناد نقشی عمده داشته حقوق

۶- همچنان در صورت تکرار جرم به آنکه از اولیای اطفال تعهد و تضمین تحریری هم قبلا گرفته شده باشد محکمه صلاحیت دارد تا اولیای اطفال را تنبه و یابه جریمه نقدی محکوم سازد .

درساحه نشر فیصله های محاکم :

آمریت اداری قضا از طریق ریاست تدقیق و مطالعات نشر فیصله‌های محاکم را مطرح بحث قرار داده در نتیجه نشر فیصله‌ها از چند نگاه مفید و پرتیر شناخته شده و کمیته خلص دلایل رادر این گذارش قرار آتی فهرست می‌ماید :

۱- نشر فیصله‌ها عامل موثر برای تکامل موافق قضایی بوده و متکی بروحیه قوانین کشور میباشد .

۲- فیصله‌ها منبع سرشار مطالعات و تحقیقات حقوقی را تشکیل میدهند و نشر آنان دسترس به آن منبع را میسر می‌سازد .

۳- سوبه مسلکی قضات را تقویه بخشیده افق نظر او شان رادر فهم بیشتر قوانین و قواعد فقهی وسیعتر می‌سازد .

۴- ارتباط حلقه‌های قضایی کشور را با حقوق رانان و محصلان حقوقی محکمتر می‌سازد .

۵- نشر فیصله‌هایك عنصر ضروری در عصری ساختن دستگاه قضایی کشور بوده متضمن اداره بهتر قضاء محسوب میشود .

۶- رشد تریبه حقوقی رادر طبقه عام سریعتر ساخته و پایه‌های احترام به قضا و عدالت رادر جامعه استوار تر مینماید .

۷- در انکشاف رویه قضایی که امروز بحیث

اسناد شامل اعمار تحویل خانه های مجیز و مدرن دروایات ولوی ولسوالی هابرای حفظ اسناد و تحویلخانه مرکزی اسنادکه یشک کاپی اسناد درآن حفظ گردد .

درساحه بررسی احوال محبوسین :

وزارت عدلیه بامتابعت ازهدایات مقام ریاست جمهوری درروشنی اهداف عالییه و عادلانه ایکه درقیال آن وجود دارد معلوماتی راکه وزارت داخله راجع به لاینجل مانندن دوسیه های نسبتی عده کثیری از محبوسین ولایات کشور به مقام صدارت عظمی ارائه داشته وازآن طریق به اداره عالی لوی خارنوالی توصل ورزیده موضوع راتحت مطالعه قرار داده وجهت غورهمه جانبه به شورایعالی قضا تقدیم کرد درنتیجه چنین تجویز بعمل آمد کمیته مرکب از رئیس تدقیق ومطالعات قضا رئیس نقتش قضایی نایب تحقیق ومراقبت اداره عالی خارنوالی وزارت داخله تحست ریاست عضو شورایعالی قضا موضوع راتحت مطالعه قرارداد منظور گردآوری حقایق وکسب علیکه موجب تاخیر درانجام رسیدگی بجرایم منسوبه محبوسین مذکور وبالاثر باعثاخلال تأمین عدالت قضایی گردیده است هرچه زودتر موضوع رابه صورت یشک کلی بررسی نموده وتدابیر موثر ومقتضی قانونی را جهت تسریع اجراءات مربوط به تعین قطعی سرنوشت قضائی محبوسان اتخاذ و برای جلوگیری ازظهور چنین وضع درآینده وبسه مقصد توحید تقریبی اجراءات قضائی کشور به نحویکه تأمین عدالترا به وجه بهتر میسر

متعاقدان ومکلفیت قانونی آن ها را تنظیم مینماید. چنانچه اسناد مربوط به بیع وشراء تملیک رهن، اجاره، قرارداد، حجت ورسید تقیم، ترکه، ضمانت، وکالت، طلاق، ازدواج وغیره وغیره همه تنظیم کننده روابط حقوقی بین مردم بحساب میروند .

برای تنظیم بهترومجدداین روابط درچوکات نظام قضایی کشور اقدامات موثر صورت گرفته وسعی بعمل آمده است تاامور وثائقی وثبت اسنادمطابق به ضرورتجامعه ومقتضیات عصر انکشاف نموده درترتیب وتنظیم اسناد وثائقی شرعیه اعتماد واطمینان مردم واهل معامله راکسب ومحافظه نماید .

ریاست ثبت اسناد وثائقی اداره عمومی ومרכזی تنظیم امور توثیق رابه عهده داشته ادارات ومحاکمی راکه باجرای آن موظف اند رهنمایی مینماید .
اجراءات عمده این ریاست درسال جاری ذیلا خلاصه میشود :

- ۱- مطالعه استیهادت راجع به محصولات واجراءات مربوط بامور توثیق وارائه جواب به مراجع مربوط آن شامل (۱۵۰۰) موضوع.
- ۲- اخذ ومطالعه راپور های سال تمام وثائقی عموم محاکم وادارات مربوط به آن .
- ۳- رسیدگی به عرایض غایده ثبت وثیقه ازدواج، طلاق ودیگر اسناد مربوط به اشخاص حقیقی وحکمی مطابق احکام قانون ومقررات موضوعه دولت شامل (۱۰۰۰) موضوع .
- ۴- تقدیم پیشنهاد به شورایعالی قضا غایده به توسعه انکشاف امور وثائقی وثبت

مقام ریاست جمهوری چنین تصمیم اتخاذ شد تا کسانیکه ۲۲ سال حبس را گذرانیده اند مورد عفو قرار گرفته و حکم اعدام مجوسین که کمتر از ۲۰ سال را سپری کرده بودند به حبس به مدت‌های مختلف تعدیل شد و اعدام آنها وارد عفو قرار گرفت .

بررسی اول درباره توحید اجراء قضائی و عدلی بی‌تأثیر نبوده و از این ارزیابی در بهتر ساختن طریق اجراء استفاده مثبت بعمل آمده است .

ارزیابی دوم در سال جاری به‌اثر مفاهمه وزارت های عدلیه و داخله صورت گرفته است چه ارزیابی اول مدتی میگذرد و به‌اثر نتیجه مثبت که از آن حاصل گردید چنین تصمیم اتخاذ شد تا باریک‌های اعدام به تمام ولایات کشور اعزام شوند و با همان طرز العمل قبلی احوال مجوسین را بررسی نمایند بررسی سال جاری از اخیر ماه جوزا آغاز شده و تاکنون دوام دارد. امید است برای بهتر شدن طرز اجراء اداره های قضائی و عدلی و امنیتی این نوع ارزیابی‌ها مفید باشد. هیأتیکه بدین منظور به حوزه های مختلف اعزام شده‌اند راپورهای را در زمینه ارسال داشته اند از مطالعه آن مشکلات عمده اکثر ولایات چنین خلاصه می‌شود .

- ۱- تأخیر در اجراء اداری .
  - ۲- عدم پابندی اداره قضا به انجام دوسیه‌ها در مدت قانونی .
- کمیته های معینه برای رفع مشکلات فوق و همچنان از بین بردن تمام پرابلم های که

سازد اجراء شود. هیأت بعد از تکمیل مطالعات اعزام هیأت های فرعی را در تمام ولایات کشور ضروری دانسته و به‌اثر فرمان ریاست جمهوری هیأت های فرعی در تمام ولایات مؤظف شد تا قضایای مجوسین را بررسی نموده حالات و کوائفی را ارزیابی نماید که موجب تأخیر به سرنوشت نهائی متهمین و مجوسین در مراجع عدلی و قضائی شده است هیأت ها مرکب از نمایندگان قضائی و عدلی وزارت عدلیه و صاحب منصبان پولیس قوماندانی عمومی امنیه وزارت داخله به بررسی آغاز این بررسی در مدت حوزه شامل تمام ولایات کشور صورت گرفت در نتیجه چنین واضح گردید که دوسیه يك عده زیاد مجوسین و متهمین لاینحل مانده است هیأت های مختلط مؤظف بودند تا دوسیه هارا در مسیر اجرا قرار دهند و از کسانیکه عامل تأخیر اجراء دوسیه‌ها در مدت قانونی آن شده معلومات نمایند و هم مجوسین را به استیذان مقامات صالحه رهانمایند که موجب قانونی در باقیماندن آنها در محابس و جسود نداشته باشد آنچه را هیأت‌های مختلط اعزام شده در قوس ۱۳۵۲ اجراء نمودند و تقابلاً به اطلاع هموطنان رسانیده شده است .

اجراءات عمده آن‌ها ارزیابی دوسیه های (۴۱۹۰) مجوس و رهائی (۲۱۴) مجوس بود آنچه در اجراءات قبلی قابل یادآور می‌باشد آنست که یک‌عده محکومین به اعدام بعد از فیصله نهائی (۲۲) سال در محبس سپری نموده و یک‌عده دیگر مدت‌های مختلف را سپری نموده‌اند و حکم اعدام بالای آنها تطبیق نشده بود به‌اثر فرمان

مربوط محکمه عالی استیناف و همچنان مرحله نهائی دردیوان حقوق عامه مقام عالی تمیز قابل ارجاع است .

تا آنجا اجرائی تذکر یافت که در داخل صلاحیت و در حدود احکام قوانین و بادر نظر داشت مقتضیات عصر صورت گرفته اکنون بهترین دانسته میشود تا شمه ای از آنچه که اجرای آن عنقریب مدنظر است بطور مثال خاطر نشان گردد .

۱- پروژه تجدید قطعیت فیصله های محاکم:

جهت فراهم آوری تسهیلات در طرز اجرائت محاکم و جلوگیری از تراکم کار و سرگردانی اصحاب دعوی پروژه تجدید صلاحیت های محاکم اعم از حقوقی و جزائی تحت غور و مطالعه قرار دارد این پروژه در روشنی تجارب کشور های دیگر که با شرایط محیطی ماسازگار باشد تحت بررسی قرار خواهد یافت تا در اثر آن از یک طرف جلوگیری از تراکم دوسیه ها در محاکم بالا گرفته شده بتواند و از سوی دیگر قضایا از نگاه کمیته و ماهیت در یکی از محاکم دوگانه تحت آتی قطعیت حاصل نموده و تنها قضایای مهم و قابل استیناف به محاکم فوقانی راجع شود چنانچه کمیته با صلاحیت تحت ریاست رئیس تدقیق و مطالعات اداره عالی قضای وزارت عدلیه موضوع را قبلاً در روشنی اساسات علمی و عملی مطالعه و جهت طی مراحل قانونی به شورای عالی قضا تقدیم شده است .

و عندالموقع به اطلاع عامه رسانیده خواهد

درین زمینه عاید حال است با مراجع و مقامات ذیصلاح تماس حاصل نموده برای رسیدن به نتیجه اجرائت آن ادامه دارد .

بمنظور تنظیم بهتر در اجرائت نتایج کار هیات ها مورد مطالعه اداره احصائیه قضا قرار دارد تا در مطالعات طرز رسیدگی قضائی از آن استفاده مطلوب شده بتواند .

در ساحه تاسیس محکمه اختصاصی حسابی:

یک نظر اجمالی بر اجرائت محاکم ایسن و افیت را خاطر نشان میکنم که در گذشته یک تعداد زیاد دوسیه ها را قضایائی تشکیل میداد که نشان دهنده منازعات بین فرد و اداره بوده و طرف معامله تنها با اظهار (به حساب قناعت ندارم) برای مدتی خود را از پرداخت حقوق ثابتته کناره میساخت .

این موضوع دولت جمهوری - بالخاصه ارکان های عدلی و قضائی را ملتفت ساخته و سبب آن شد تا در موضوع مذکور غور و مطالعه عمه جانبه بعمل آید. بهمین منظور کمیته ای متشکل از نمایندگان قضا، خارتوالی و نفتتیش دیوان محاسبات صدارت عظمی تعیین گردید تا در مورد باقیات تصامیم لازمه اتخاذ و در مرحله تطبیق قرار بدهند .

بناء اداره عالی قضا بمنظور حل و فصل هرچه زودتر و بهتر اینگونه قضایا و بادر نظر داشت مفکوره احیا و محافظه دارائی عامه محکمه اختصاصی امور حسابی را در حدود صلاحیت قانونی به مرحله ابتدائیه تشکیل - تاسیس و تصویب نمود .

مرحله مرافعی اینگونه قضایا در دیوان

شده .

**پروژه غوربر تشکیل دایمی محکمه اختصاصی
گدامهای دولتی :**

محکمه اختصاصی گدامهای دولتی که قبلاً برای انجام یک سلسله وظایف جهت حل و فصل قضایای خاص تاسیس گردیده بود پس از انجام امور مفوضه پیشنهادی تقدیم و در مورد ادامه کار مذکور خواهان هدایت گردید .

آمریت عمومی اداری قضا از طریق ریاست تدقیق و مطالعات کمیته ای را تعیین نمود تا چگونگی موضوع را با در نظر داشت سوابق درروشنی ارزش های نظام نوین و مترقی جمهوری تحت مطالعه عمیق قرار دهد .

کمیته مذکور بعد از مطالعات همه جانبه باین نتیجه رسید که بمنظور جلوگیری از تراکم کار و سرگردانی اصحاب دعوی محکمه اختصاصی مذکور برای رسیدگی بره موضوعات گدام ها از قبیل موارد ترقی و حیوانات و دیگر اشیای که در مغازه ها و هنر گاهای مرکز ذخیره گردیده ضروری است .

لذا موضوع تشکیل دایمی محکمه اختصاصی گدام های دولتی روی دست بوده تحت غور قرار دارد نتیجه آن عنقریب معلوم و به مراجع مربوط ابلاغ خواهد شد .

**در ساحه تنظیم امور اداری و حسابی
مربوط قضاء :**

اداره عالی قضا از طریق ریاست اداری خویش که شامل ادارات محاسبه بودجه خدمات و تعمیرات است به اجراءات ذیل پرداخته است .

۱- تطبیق بودجه عادی و انکشافی سال ۱۳۵۴ به تفکیک فصل و باب مربوط آن و ارسال

تخصیصات ربع وار به ریاست های محاکم مطابق بودجه منظور شده و بروی استحقاق بودجوی .

۲- ترتیب بودجه عادی و انکشافی سال ۱۳۵۵ اداره عالی قضا بر طبق نیازمندی واقعی با در نظر داشت صرفه و محدودیت های مالی دولت .

۳- تعیین کمیته مربوط اتخاذ تدابیر جهت ترتیب پلان ۷ ساله امور قضایه اساس راپور و نظریات مرتبه ریاست تدقیق و مطالعات قضا که از طریق ریاست اداری وزارت های پلان و مالی ارسال شده است .

۴- اخذ راپورهای مصرف از ریاست های محاکم و تطبیق با سرجمع بودجه منظور شده آنها و کنترل دارائی از حیث فاضل و باقی با در نظر داشت معقولیت حواجی .

۵- محاسبه باقیات و ترتیب لست باقیات و ارجاع ادارات مربوط و اتخاذ تدابیر جهت حصول باقیات دولت .

۶- تکمیل کار ساختمانی شش باب تعمیر رهایش و یک باب تعمیر دفتر ریاست محکمه برای ولایات و ولسوالی و انجام ۲۰ فیصد کار ساختمان تعمیرات باقیمانده رهایش و دفتر محاکم در سال جاری که امید است در فرصت کوتاهی همه تعمیرات کارآمد به پایه اكمال رسیده و مورد استفاده قرار گیرد .

در ساحه تنظیم امور پرسونل :

درین ساحه از طریق ریاست ذاتیه قضا یک سلسله اجراءات بعمل آمده که شمه آن قرار ذیل است .

د افغانستان کالني

- ۱- اجرائی ترفیع رتبه و ترفیع معاش ۳۵۶
نفر قضات و مامورین اداری .
- ۲- اعزای کارت تقاعد نسبت به سر رسیدن
میعاد خدمت ۲۶ نفر قضات، مامورین و همچنین
ترتیب پنجاه قطعه کارت تقاعد منسوبین اداره
عالی قضا غرض اجرای حقوق تقاعد شان .
- ۳- رسیدگی در قسمت عرایض تبدیلی
(۵۰۰) نفر قضات و مامورین که از آن جمله
- در تبدیلی ۱۶۲ نفر قضات و ۲۱۸ نفر محریرین
اقدام قانونی صورت گرفته و از متباقی آن
هانسبت عدم تکمیل میعاد مقرر قانونی و یا
طبق لزوم دیدوپالیسی اداره معذرت خواسته
شده است .
- ۴- وضع و ترتیب دفاتر اندراج طبق میتود
های جدید برای عموم مستخدمین اداره عالی
قضاء .

اجراءات كدر عدلی وزارت عدلیه

- راتشکیل میدهد :
- کدر عدلی وزارت عدلیه از اداره لوی خانونالی که در راس آن وزیر عدلیه قرار دارد وسایر اداراتی مسلکی از قبیل ریاست تقنین، ریاست قضایای حکومت، ریاست اداری، مدیریت عمومی قلم مخصوص، مدیریت عمومی حقوق و مدیریت ارتباط خارجه متشکل می باشد اداره عالی خانونالی شامل نیابت های ذیل میباشد :
- نیابت تحقیق و عرایض، نیابت تعقیب قضایی نیابت تعقیب جرایم پولیس، نیابت تحقیق و مراقبت و نیابت تعقیب قضات .
- ۱- نیابت تدقیق و عرایض :**
- وظیفه این نیابت رسیدگی به شکایات از اعمال مامورین ضبط قضایی و جستجوی طرق بهتر رشد و انکشاف علمی و عملی اداره عالی خانونالی میباشد .
- تدقیق دوسیه های متهمین تصمیم بر قرار هیات تدقیق تهیه جواب به استیضاهات ادارات منسوبه خانونالی، اجرای فورمه های رهایی مشروط محبوسین اطلاع احکام و متحد المال های اداره عالی خانونالی تهیه لست اهل خبره از وظایف این نیابت میباشد ، همچنان پیش نهاد و منظوری تحقیق موضوعات غامض توسط قاضی تحقیق و انصراف از تعقیب عدلی و اقامه قرار بر تمام دوسه های که قبل از بندور حکم محکمه جهت تصمیم نهایی محول این اداره می گردد از وظایف عمده این نیابت
- قتل ۴۲۵ جلد
جرح و لنت و کوب ۳۳۳ جلد
سرقت ۴۰۴ جلد
جرایم اخلاقی ۱۵۱ جلد
متفرقه ۱۳۸۴ جلد
موضوعاتی که تدقیق شده ۱۴۳۱ جلد
موضوعاتی که هدایت داده شد ۱۲۶۶ جلد
دوسیه های تحت دوران ۷۴ جلد
میزان کل ۲۶۹۷ جلد
عرایضی که احکام داده شد ۲۶۶۰ قطعه
عرایضی که از طریق قلم مخصوص از سلسله صدارت عظمی و دفتر جمهوری واصل و احکام داده شده ۳۴۲ قطعه
مکاتیب وارده و صادره ۱۲۶۰۰ قطعه
- ۲- نیابت تعقیب قضات :**
- نیابت تعقیب قضات وظایف آتی را بدوش دارد :
- تدقیق دوسیه های وارده و ارائه قرار نهائی بتعقیب عدلی و با عدم لزوم آن به لوی خانونال یا مرستیال .
- اقامه دعوی به پیشگاه محکمه عالی قضات .
- مراقبت تطبیق فیصله های وارده از محکمه عالی قضات .
- الف - دوسیه های مربوط جرایم قضات :**
- ۱- مجموع دوسیه های واصله (۱۳) جلد .
- ۲- تعداد دوسیه هائیکه تحت فیصله آمده

۱- منجمله دوسیه های واصله که بعداز تدقیق و ترتیب دعوی محول محکمه اختصاصی پولیس گردیده ۵۶۱ دوسیه .

۲- دوسیه هائیکه مراتب تدقیق را طسی واستیذان محاکمه شان از قوماندانی عمومی امنیتیه خواسته شد ۳۸ دوسیه .

۳- دوسیه هائیکه به نسبت اکمال نواقض واپس بمرجع مربوط مستردگردیده ۱۰۷ دوسیه.

۴- دوسیه هائیکه حدوث واقعه جرم که قبل ازتاسیس خارتوالی پولیس بوده مسترد شده ۳۴ دوسیه .

۵- دوسیه هائیکه تحت غور و اجراء تدقیقی میباشد ۶۸ دوسیه

دوسیه هائیکه از ریاست محکمه فیصله گردیده ۲۲۳ دوسیه .

از آنجمله دوسیه هائیکه غرض فیصله نهایی بعد از یک سلسله اجرات به خارتوالی نهایی فرستاده شده است ۱۱۷ دوسیه .

باقی دوسیه هائیکه در ریاست محکمه اختصاصی پولیس قرار دارد ۳۳۸ دوسیه .

دوسیه هائیکه بعد از قناعت مقام عالی لوی خارتوالی غرض تطبیق حکم فیصله اطلاع شده است ۱۰۶ دوسیه .

۴- نیابت تحقیق و مراقبت :

این نیابت وظایف آتی رابه عهده دارد :

- ۱- تنظیم دفاتر واقعات جنائی .
- ۲- ترتیب احصائیه و تهیه گراف سالانه جرایم .
- ۳- نظارت تطبیق فیصله های قصعی . نهایی محاکم .

و جهت تطبیق حکم صادره بمرجع آن ارسال گردیده (۱۱) جلد .

۳- دوسیه هائیکه تحت اجراءات خارتوالی محکمه عالی قضات قرارداد (۲) جلد .

ب- دوسیه های مربوط جرگه اصلاحی :

۱- مجموع دوسیه های وارده (۱۸) جلد .

۲- مجموع دوسیه هائیکه تحت فیصله آمده (۱۴) جلد .

۳- دوسیه هائیکه تحت دوران جرگه اصلاحی میباشد (۴) جلد .

ج- دوسیه های تدقیقی :

۱- تعداد دوسیه هائیکه بعد از تدقیق بمرجع آن اعاده شده (۱۲) جلد .

۳- نیابت تعقیب جرایم پولیس :

وظایف این اداره روی لایحه که از مقام لوی خارتوالی بعد گذارش از شورای عالی قضا رسیده تعقیب عدلی قضایای پولیس در محاکم پولیس تدقیق دوسیه های وارده از پولیس حفظ اوراق تنظیم شده در صورت عدم وجود جرم، قناعت وعدم قناعت بر فیصله صادره از محکمه ابتدائیه اختصاصی پولیس می باشد .

اجمال راپور اجراءات و فعالیت از اول حمل ۵۴ -الی ۱۵ برج حوت مربوط خارتوالی ابتدائیه اختصاصی پولیس قرار آتی است :

الف - دوسیه های ولایات کشور که از طریق قوماندانی امنیتیه و خارتوالی های ولایات کشور به نیابت تعقیب جرایم پولیس از اول حمل ۵۴ الی ۱۵ حوت ۵۴ واصل گردیده به تعداد ۸۰۸ دوسیه .

قطعی و نهایی محاکم تاکنون ازقسم دوممراقبت به تعداد (۶۶۲۱) قطعه مکتوب بمراجع مربوط صادر گردیده تاازتطبيق حکم اطمینان بدهند آنچه مواصلت می نماید ضم روسیه گردیده حفظ و آنچه که اطلاع نمی رسید تعقیبات جریان دارد .

۴- تاکنون به تعداد (۸۰۰) قطعه فورمه شخصیت ازخارنوالان ومساعدین آن به اثر مطالبه وتعقیبات مواصلت کرده است و آنچه که واصل نگردیده تعقیبات ماجریان دارد به فورمه های واصل شده اطلاعات که در مورد تخلفات مامورین مربوط ویا به مکافاتیکه مامورین نایل میشوند جمع آوری گردیده موضوع آن به فورمه مرتبه داخل گردیده است .

۵- به تعداد (۱۸۹۴) دوسیه از مراجع مربوط که فیصله محکمه ابتدائیه رادربرگرفته تاکنون واصل وبه هردوسیه غور وتعمقیق به عمل آمده من جمله (۱۸۳۴) دوسیه بعد از تصمیم مرجع آن رسماً اطلاع به تطبیق تصمیم مکلف گردیدند نتیجه نهایی ازدوسیه های مورد بحث که مواصلت نموده ضم سوابق است وبه تعداد (۵۰) جلد دوسیه من جمله تحت دوران میباشند البته بعداز اتخاذتصمیم قانونی بمراجع آن ارسال می گردد نمبر مکانیب واجراآت که ازقسم اول به عمل آمده به تعداد (۲۹۸۳) مکتوب گردیده است .

۶- به تعداد (۱۹) واقعه ترافیکی وقاچاق وغیره درمورد اتباع خارجی تاکنون بوقسوع پیوسته که همه شان بدفتر واقعات مربوط

۴- جمع آوری اطلاعات رسمی وسوابق مجازات ومکافات های مربوط خارنوالان ومساعدین مرکز ولایات .

۵- مراقبت قانونی فیصله هاوارائه نظر راجع بدوسیه هائیکه بعداز صدور فیصله محاکم ابتدائیه محل جهت تصمیم نهایی و کنترل به اداره عالی خارنوالی ارجاع میشود .

۶- نظارت برسر اجراآت مربوط جرایسم اتباع خارجی .

اجراآتیکه درمورد وظایف فوق بعمل آمده:

۱- به تعداد (۲۸) جلد دفتر واقعات بنام هرولایت طور جداگانه ترتیب وراپور واقعات که بسلسله آمریت عمومی جنایی مواصلت می نماید تاکنون ازتمام ولایات (۲۷۹۱) واقعه ثبت دفتر گردیده ویومیه به ملاحظه راپور مذکور به هرولایت طور جداگانه مکتوباموضوع ارقام ومجددا تعقیب گردیده ونتیجه نهایی فیصله وارسال دوسیه مطالبه و آنچه مواصلت می نماید بدفتر واقعات معامله می گردد ودرین اواخر طور متحدالمال بتمام خارنوالی هارقام ویک راپور مفصل مطالبه گردیده که برراپور مذکور صورت فیصله محاکم ابتدائیه مرافعه تمیز وتعیین جزامتهم راشامل نمایند البته به اصول آن راپور بدفتر تطبیق واجراآت بعمل می آید .

۲- دراخیرسال جاری گراف سالانه جرایم برویت دفتر واقعات وراپوریکه از ولایات مطالبه گردیده ترتیب وبمقام محترم وزرات تقدیم میشود .

۳- درمورد نظارت وتطبیق فیصله های

اجرا ميکړد بابرقراري رژيم جمهوريست
خارنوالي اختصاصي گدامهاي دولتي درسال
۱۳۵۲عوض خارنوالي جرايم مطبوعاتي به
صورت موقت عرض اندام کرد ازسورجم سال
۱۳۵۳ بصورت انتقالي ماند واخيرالاشروع
سال ۱۳۵۴ بصورت اساسي ودايمي نظربه
ضرورت وجه آن به فعاليت خود ادامه ميدهد
که وظيفه آن نظربه تصاويب قبلي وتصويب
آخري يعني شروع سال ۱۳۵۵ که از طرف
شورايعالي قضا فيصه شده عبارت است از
تعقيب عدلي قضايای جرمي ناشي ازگدامهاي
مرکزي دولتي که شامل مواد ارتزاقی بسه
صورت عام بشمول شکرمي باشد که تعقيب
عدلي آن به محکمه اختصاصي گدامهاي دولتي
درمرکز صورت ميگيرد البته قضايای مربوط
بگدام وذخير دولتي ولاياتي درمحاکم امنيت
عامه ولايات مربوطه شان تثبيت ميگردد .
اجراآت خارنوالي اختصاصي گدام هادرسال
۵۴ دربرابر ۴۷ فقره که شامل ۷۹ جلددوسيه
مي باشد حسب ذيل است :

الف - فقره که شامل ۱۶ جلد دوسيه است
وازمراجع رسیده بود بعداقامه دعوی نرياست
محکمه اختصاصي گدام های دولتي غرض
فيصه فرستاده شده .
ب- فقره که شامل (۱۱) جلد دوسيه است
وازمراجع مختلف رسیده بود بشمول دوسيه
های فيصه شده محکمه گدامهاي بعد تصميم
به خارنوالي استيناف غرض تعقيب به محکمه
استيناف فرستاده شده است .

قيديوآنچه که فيصه نهايي رادربر گرفته به
مقابل آن معامله وآنچه که ازفيصه اطلاعي
نرسیده تحت تعقيب ميباشد .
مکانتيکه در مورد تعقيب شده به تعداد
(۱۵۰) قطعه ميرسد .

۵- نيابت تعقيب قضايي :

وظايف نيابت تعقيب قضايي قرار آتسي
ميباشد :

۱- ازتعقيب اقامه دعوی جزايي درمحاکم
ابتدائيه اختصاصي مامورين، گدامها ارائه
اغراض واقامه دعوی مبنی براستيناف طلبی
برحکم ديوان امنيت عامه رياست محاکم
ولايات درمحکمه استيناف عالی مرکز، نمايندگی
ازقسمت حق الله درموضوعات جزايي در
پيشگاه محکمه عالی تميز، نيابت تعقيب قضايي
متشکل است ازخارنوالي ابتدائيه اختصاصي
جرايم مامورين مرکز خارنوالي ابتدائيه
اختصاصي گدامهاي مرکز، خارنوالي استيناف
مرکز وخارنوالي تميز که درراس همه يگنفر
نايب قرار دارد .

درطرف سال گذشته (۶۱) دوسيه مربوط
به قضاات محاکم مختلف کشور مربوط ايس
نيابت رافيصه وبه مراجع مربوطه تقديم نمود،
همچنين درحل وفضل نه دوسيه اصلاحی
شرکت وبه ۱۲ جلد دوسيه نظر تدقیقی
ارائه نموده است .

خارنوال گدامها :

اين اداره درسال ۱۳۵۰ بمنظور فيصه
اختلاس گدام های ننگرهاز تاسيس گرديد
اين وظيفه راقبلا خارنوالي ابتدائيه مامورين

ج- فقره که شامل (۳۸) جلد دوسیه است و از مراجع مختلف رسیده به مراجع مربوطه غرض حل نواقص یا هر که قضایی محکمه و یا نسبت عدم صلاحیت به خائنوالی های ولایات مربوطه اش ارسال شده که به جمله (۳) فقره بعد از قطعیت حکم غرض تطبیق و ختم دوسیه به مراجع اولی ارسال شده است .

د - فقره که شامل (۸) جلد دوسیه است و از مراجع مختلف رسیده بود تحت اجراء قرار دارد .

ه - فقره که شامل (۶) جلد دوسیه است تحت تدقیق بود پس از ابراز نظر تدقیقی به خائنوالی پولیس و واولایت مربوط آن غرض تعقیب عدلی فرستاده شده است .

و- جمله ۴۷ فقره که شامل (۷۹) جلد دوسیه است به پنج کتگوری اجراءات لازم صورت گرفته است .

۷- ریاست قضایای حکومت :

ریاست قضایای حکومت در سال ۱۳۴۳ در چوکات وزارت عدلیه با اساس قانون شماره (۱) تاریخی ۲۸ فوس سال مذکور تاسیس و شروع بکار نمود است این ریاست بحیث مدعی العموم حقوقی دولت از حقوق عامه و دولت در مقابل اشخاصیکه علیه دوایر ، موسسات و تصدیهای دولتی دعوی اقامه مینماید و یا منازعات و اختلافات ناشی ازین موارد میباشد در محاکم مربوطه دفاع مینماید بر علاوه این اداره صلاحیت دارد نادر موضوعاتیکه مدعیان آنها کمتر از ده هزار افغانی باشند و ایجاب و دوران دعوی را در محکمه ننماید از طریق مصالحه به حل

و فصل آن بردارد .

وظایف ریاست قضایای حکومت با اساس قانون شماره (۱) و ضمیمه (شماره ۲) و تعلیماتنامه به سه قسم تقسیم شده است .

الف - وظایف مسلکی .

ب- وظایف اداری .

ج- مدیریت وکلای مدافع .

الف - وظایف مسلکی :

ریاست قضایای حکومت غرض دفاع از حقوق دولت در پیشگاه محاکم یکنعداد اعضای مسلکی دارد که اعضای مذکور به سه کمیته جداگانه (کمیته املاکی، کمیته تجارتي، کمیته مالی و حقوقی) تقسیم گردیده اند دوسیه هائیکه از مراجع مختلف دولتی باین ریاست ارسال میگردد نظربه نوعیت دوسیه بیکی از کمیته های موجوده سپرده شده و کمیته مربوطه بعد از تدقیق و مطالعه در صورتیکه حقوق دولت را

برویت اسناد ارسالی بالای اشخاص ناسبت و آنرا قابل دوران محاکموی ندانند اسناد دوسیه متذکره را طی پیشنهاد به محکمه مربوطه تقدیم و طبق جزء (ب) فقره (۳) ماده «۴» قانون تشکیلات و صلاحیت قضا یی دولت جمهوری افغانستان طالب حکم قطعی مبنی بر تحصیل حقوق دولت از محکمه می گردند . اما در صورتیکه کدام اختلاف و منازعه موجود باشد از اثر مطالبه محکمه دوسیه های مربوطه اشخاص از دوایر ذیعلاقه دولت مطالبه و بعد از ملاحظه و مطالعه آن در صورتیکه ریاست قضایا اسناد ارسالی اداره مربوطه را غرض مدافعه از حقوق دولت

جلد دوسیه بمحکمه عالی تمیز جهت فیصله محول گردیده است که تعداد مجموعی دوسیه های محوله شده محاکم به (۵۲) جلد رسید متبافی آن (۱۱۵) جلد بعد از هدایات لازمه به مراجع مربوطه آن جهت غورقانونی سپرده شده وهمچنان ازجمله (۵۲) جلد دوسیه احاله شده گی محاکم از طرف محکمه تمیز فیصله شده و قطعیت پیدا کرده که جهت تطبیق قانونی بمراجع مربوط آن نیز ارسال گردیده است .

وهم باید متذکرشد که عایدات مجموعی مدیریت مدافع وکلای ریاست قضایا در هذ ا سنه بالغ (۱۳۰۶۶۰) افغانی میگردد که مطابق هدایت ماده (۸) قانون تنظیم وکلای مدافع پول مذکور از مدارک جواز وکالت بدست آمده ونحویل خزانه دولت گردیده است .

۸- ریاست امور تقنین :

وظایف این ریاست در چوکات قانون اداره فتوی و تقنین بصورت مفصل ومشخص تنظیم گردیده وظایف ومسئولیت های که بدوش این ریاست گذاشته شده بیشتر از آنکه جنبه اجرائیوی داشته باشد جنبه تحقیقی وعلمی دارد اداره مذکور روابسط حقوقی دولت رادر ساحه ملی وبین المللی از نظر قانونیت آن ارزیابی میکند ومشوره های لازم قانونی رادر مواقع ضرورت به ادارات حکومتی ارائه میکند ومسوده های قوانین واساسنامه ها ومقررات را تسوید وتدقیق مینماید . وازشروع سال ۱۳۵۴ تا

کافی نداند آنرااستناد ماده (۶) تعلیماتنامه ریاست قضایا مسترد نموده وطالب اسناد ودلائل کافی میگردد دوسیه رابمحکمه ارسال وازحقوق دولت درپیشگاه محکمه دفاع مینماید . موضوعاتیکه به کمیته املاکی رویت داده میشود عموما منازعاتی میباشدکه اشخاص علیه املاک دولتی واجاره های حاصلات آن ادعا میداشته باشد .

درکمیته تجارتنی منازعاتی که ناشسی از قرارداد های معاملات تجارتنی بین دواپردولتی و اشخاص عرض اندام مینمایند مورد غور و رسیدگی قرار میگردد .

کمیته مالی وحقوقی موضوعات بنساروالسی هابافیات دولت بالای اشخاص ویک سنسمله موضوعات دیگر ازین قبیل رابرسی مینماید :

ب - وظایف اداری :

مدیریت اداری قضایای حکومت ازتباطات این ریاست بمراجع مربوطه ومحاکم تنظیم مینماید . ریاست قضایا درراس خود دو مدیریت یعنی مدیریت اداری ومدیریت وکلای مدافع داشته وضمنه سه کمیته که متشکل از کمیته املاکی، تجارتنی، مالی وحقوقی میباشد هرکدام درحده موضوعات مربوط آن رسیدگی قانونی مینمایند .

روی این اصل درسال ۵۴ تعداد (۱۶۹) جلد دوسیه موضوعات مختلف به ریاست قضایا واصل واز آنجمله تعداد (۳۱) جلد دوسیه بمحکمه حقوق عامه استیناف مرکزی وتعداد (۶) جلد بمحکمه تجارتنی وتعداد (۱) جلد بمحکمه ولایت کابل واخیرا تعداد (۱۴)

وزارت عدلیه

اخیر برج حوت سال مذکور مسوده های قوانین و اساسنامه ها لوایح و مقررات که تدقیق و بعدا غرض مراحل قانونی بمراجعه مربوط ارسال گردیده به تعداد (۶۰) مسوده میباشد . هشت مسوده تحت تدقیق قرار دارد همانا (۲۲۵۵) مشوره پرسش های ادارات دولتی درسال ۱۳۵۴ اجرا شده است. باید متذکر شد قوانین مقررات و اساسنامه هائیکه در طی مدت مذکور درچریده رسمی نشر شده جمعا (۲۲) پروژه میرسد . پروژه کورجزاء بعدازتدقیق غرض طی مراحل بمقامات ذیصلاح تقدیم گردیده و پروژه کورمدنی نیز که درحدود (۲۵۰۰) ماره میباشد تحت مطالعه و تدقیق قرار دارد که عنقریب پروژه مذکور آماده و غرض طی مراحل به حکومت تقدیم می گردد .

وزارت مالیه

وکنترول و تصرف در مصارف دولتی، بهبودی قابل ملاحظه در وضع بودجه بیلانس تادیات تدارک وجوه مصارف عادی و فینانسمان پروژه های انکشافی که در واقع زیربنای اقتصاد ملی محسوب میشود آماده و میسر گردید .

اینک اجمالی از اجراءات ارگانهای مالی، پولی و بانکی حسب آتی توضیح میگردد :

باتوجه با ارشاد قیمتدار زعیم ملی یناغلی رئیس دولت و صدراعظم (دولت جمهوری افغانستان سیستم مالیاتی کشور را براساس رجحان دادن مالیات مستقیم بر غیر مستقیم اصلاح خواهد کرد) میزان عواید حاصله دولت از مدارک مالیات مستقیم قوس صعودی را تعقیب نموده چنانچه سهم مالیات مستقیم در مجموع عواید دولت از منابع داخلی که در سال ۵۱-۹۰ فیصد بوده و در سال ۱۳۵۴ به ۱۴ فیصد تقرب نموده است و هم چگونگی تحول در مورد تزیاید و تناقص عواید منابع متنوع مالیات مستقیم و غیر مستقیم همواره تحت نظارت و مراقبت مقتضی بوده است تاآنکه سرجمع عواید دولت در بر تو سستم اصلاح شده مالیاتی و با در نظر داشت تحفظ حقوق عامه کسودیفیست بودجه را از بین برده، حتی تعادل و توازن بودجی را استقرار بخشیده است .

حساب قطعی عواید سال ۵۳ قبل از موعد معینه آن بتاريخ اول اسد ۵۴ بایک از دیار (۲۹۶۶) فیصد نظر به حساب قطعی سال ۵۲

به پیروی از ارشادات قیمتدار رهبر ملی ما و بر اساس اهداف پالیسی های عالی اقتصادی و مالی دولت جمهوری افغانستان وزارت مالیه منحیت ارگان تنظیم کننده مسایل و سکتورهای مالی در جهت تزیید عواید دولت بمنظور جبران مصارف بودجی در راه رشد و انکشاف اقتصادی، اجتماعی و بالائرتقای سطح زندگی اکثریت مردم مادرچو کات یک سیستم اقتصاد مترقی و رهنمایی شده، از آغاز دوره شکوهمند جمهوری یک سلسله اصلاحات و ریفورمهای مبتنی بر پرنسیپهای علمی و عملی را طرح و تطبیق نموده است که خوشبختانه اکنون پدیده ها و ثمرات متبازز آن در همه ساحات مالی خصوصا در مورد انتظام امور پولی و منابع مالی، اصلاح طرز تحصیل عواید و خدمات بانکی به وضوح درک و ملاحظه میشود

بعباره دیگر، بناسی از روحیه استراتژی اقتصادی مطروحه دولت جمهوری بغرض تسریع آهنگ رشد اقتصادی کشور توجه مزید بعمل آمد تا عوامل و فکتور های لازم و موثر آن از قبیل انکشاف سرمایه ملی بوسیله تشویق انگیزه سرمایه گذاریهای خصوصی و جلب پس انداز و امانات در بانکها و تقویت اندازه سیالیت بانکی تنظیم بهتر عرضه پولی بغرض رفع اثرات انفلاسیون عملی شده و علاوتا با تحصیل و استفاده معقول عواید

بررسی عواید و هیأت مالیه مواد استهلاکی توسط موسسات و شرکتهای مربوطه در سال ۱۳۵۴ بعاواید دولت افزود گردیده است . صورت مقایسهٔ سرجمع عواید داخلی سال ۱۳۵۴ به تناسب سال ۱۳۵۳ :

الف : عواید منابع داخلی در سال ۵۴ ب تناسب سال ۱۳۵۳ - ۴۷۰۷ فیصد تزئید
ب: مجموع دولت بشمول قرضه داخلی و قرضه و کمکهای خارجی استهلاکی در سال ۵۴ ب تناسب سال ۱۳۵۳ - ۳۸۴۶ فیصد تزئید.
ج: مجموع عواید دولت بشمول قرضه داخلی و قرضه کمکهای خارجی استهلاکی و پیروزی در سال ۵۴ ب تناسب سال ۱۳۵۳ - ۵۶۴۶ فیصد تزئید .

د : سهم مالیات مستقیم در مجموع عواید منابع داخلی سال ۵۴ به تناسب سال ۱۳۵۳ ۱۴ فیصد میباشد .

در سال ۵۴ با اساس پیشنهاد وزارت مالیه و تصویب مجلس عالی وزراء و منظور شورای ثبالی رئیس دولت و صدراعظم بمنظور ورفاهیت عامه که یکی از اهداف دولت جمهوری افغانستان میباشد باقیات واردات سنوات ماضی قبل از سال ۱۳۰۰-الی اخیر سال ۱۳۳۵ شامل ۲۸۰۰۰ نفر که باقیداری یکنفر الی بیست هزار افغانی تجاوز نه نماید مورد عفو رهبر ملی مقرر گرفت .

همچنان بفرض تدریس و رهنمایی مامورین دوایر مالیاتی و بمنظور تشخیص و تحصیل درست عواید دولت و تسهیلات در امر تادیه مالیه و متحدالشکل ساختن اجراءات عمومی

ترتیب گردیده است پلان هفت ساله عواید بمنظور ارزیابی امکانات عواید حاصله از منابع داخلی طی سنوات ۱۳۵۵-الی ختم ۱۳۶۱ با تذکر فصول و تشریح دلایل پیشبینی شده ترتیب و بمراجع مربوط سپرده شده است . بفرض تطبیق درست مواد قانون مالیات بر عایدات، تعلیماتنامه مربوط و طرز العملهای مالیاتی منظمه بروفق پرنسیپهای عدالت اجتماعی و حفظ حقوق عواید دولت و فراهم آوری تسهیلات بمواریان مالیه اجراءات دوايروشعب مالیاتی راجع به نحوه تحصیل مالیات اشخاص انفرادی اصناف و شرکتهای و مطالعه و هدایات مقتضی صادر گردیده است . علاوه هیأتهای بررسی عواید که همه آنها کورسهای حسابرسی را تعقیب نموده اند بیک سلسله اقدامات جدی و عملی دست زده و جهت بررسی حسابات و معاملات تجارتي موسسات و شرکتهای داخلی و خارجی و کمپنی های تعیین و موظف گردیده که در اثر بررسی امور حسابی تجارتي مالیاتی و بیلانس های فعالیت موسسات و کمپنی هاییکه اکثرا از سالیان متمادی واری حسابی نشده بودند در طی سال ۵۴ جمعا مبلغ ۵۹۶۶۳۲۳۵-افغانی ب واردات دولت تحویل شده است .

علاوه با تطبیق قانون مالیه مواد استهلاکی و در اثر واری حسابی هیأت های مؤلف از یکتعداد فابریکه های تولیدی در جریان سال ۵۴ تقریبا ۲۲ میلیون افغانی بحساب عواید دولت انتقال گردیده که باین اساس اضافه از ۹۱ میلیون افغانی مجموعا با اثر اجراءات هیأت

پلانونه مالي ممد وموثر واقع خواهد گرديد. درنظر است طرز العمل درجه بندي اصناف طوريكه درولايت كابل عملي شده، در همه ولايات ولسوالي هانطبيق گرديده وهم سلسله رهنمايي طرز العملهاي مالياتسي، حسابرسى وحسابدارى عوايد در كلييه دواير اخذ ماليه وموسسات مربوط ادامه داده شود. درپهلوى آن سازمانهاي حسابرسى مستقل باقبول تهيدات ووجايب آن تاسيس وتنظيم گرديده ومكلف ساخته شوندد تاحسابرسىهاي موسسات باپيروى ازمقررات موضوعه مالياتى وموافق بموازين عمومي قبول شده بين المللى انجام دهند وبمنظور بهبود واصلاح بيشتري سيستم مالياتى ستركجر مالياتى ساير ممالك رويانكشاف مطالعه وتحت ريسرچ قرارگيرد. حسب هدايت مقررده بودجه دولت جمهورى اجرا وكنترول بودجه نمايندگىهاي دولست تصديها اشتراكات دولتى وبناروايلها بادرنظر داشت بودجه عارى وانكشافى ارگانهاي متذكره درزمان معين آن صورت گرفته وكنترول ونظارت لازم بمنظور جلوگيرى از مصارف اضافى وبى لزوم مرعى وبانمايندگىها درترتيب وتنظيم بودجه هاي مصرفى آنها رهنمايى بعمل آمده است. درسال ۵۴ براى اولين بار نظريه پرنسيپهاي تمرکز مقررات بودجه وجوه امداد وقروض پروژوى خارجى شامل بودجه دولت گرديده ونمايندگىهاي مربوط مكلف دانسته شدهاند تاوجوه امدادومصارف اسعارى تمويل پروژه هاوقروض حاصله از منابع خارجى راازطريق بودجه دولت بسلسله وزارت

مستوفيهاي ولايات کشور تدوير يك سلسله كورسهاي طويل المدت وقصيرالمدت آموزش موادقانون وتعليماتنامه ماليات بر عايدات و تعليماتنامه بررسى عوايد مطابق پروگرامهاي مجوزه اداره تعليم وتربيه ازآغاز سال ۵۴-الى ۲۷ حوت ۵۴ طى دوازده كورس براى مامورين ۲۶ مستوفيت ولسواليهاي مربوطه آن در شش حوزه مركزى ولايات بلخ، هرات، كابل، كندهار، ننگرهار وكندز جريان داشت كه در حدود ۴۰۲ نفر مامورين مالياتى درمركز و محال بمقاصد فوق تربيه شده اند. وهم بغرض ايجاد تسهيلات بيشتري درامور يوميه حسابى ومالى مستوفيتهاي مركز وولايات بتناسب عوايد وحجم كارشان حين تدوير كورسها وختم آن بتعداد ۴۵ پايه ماشينهاي حساب دستى نوع ان. سي. آر بدسترس مستوفيت هاگذاشته شده است كه يقيناباعت سهولت مزيد امور يوميه گرديده است.

احصائيه ماليه دهان از منابع بداخل ۱۴ كنگورى ازقبيل احصائيه اراضى بحريب آسيابها، پايكوب، جهازنيل كشى، عرادهجات اصناف خارج بيست كنگورى، اصناف داخل بيست كنگورى، سينماها، تياترها، تجارانفرادى شركتهاي تجارتي داخلى وخارجى شركتهاي ساختمانى، ترانسپورت تصديهاي دولتى و اشتراكى موسساتيكه دوره معافيت ماليه راطى نموده وموسساتيكه دوره مذكورراطى ننموده اند جمع آورى ترتيب وتوحيد گرديده اند. اين عمليه سنجش، پيشبيني وتحصيل عوايد را درآينده سهيل تروديقتر ساخته ودرراه طرح

معیشت مامورین و مستخدمین دولتی اقدامات مقتضی بعمل خواهد آورد.»

برعلاوه تخصیص مبلغ دو صد میلیون افغانی از بابت تفاوت قیمت کوپون مامورین واجیران و کمک ایکه از طریق کوپراتیف طور سببسی پرداخته میشود .

بدر نظر داشت رشد قیم و بنیه مالی دولت از زیاد معاشات مقایسه سرجمع معاشات سال ۱۳۵۴ طور اوسط ۲۳ فیصد در نظر گرفته شده است . درین از زیاد سعی بعمل آمده تا مامورین خورد رتبه که معاش کمتر دارند بیشتر از آن مستفید گردند .

زوی این منظور از زیاد معاشات بشکلی مترقی باساس کتگوری های مختلف صورت گرفته که نظریه آن در معاش اجیر درجه یازده در حدود سی وهفت و در معاش مامور رتبه ده در حدود سی و پنج فیصد و در معاش مامور رتبه اول در حدود پنج فیصد تزئید بعمل آمده است .

در مساعدت ها بموسسات دولت در بودجه سال ۵۵ سه صد میلیون افغانی را بخزینه تقاعد و یک ملیارد افغانی را برای استقرار قیم موجوده نفت و شکر به ضرر متقبل گردیده است .

بودجه انکشافی دولت که برای سرمایه گذاری در سال اول پلان هفت ساله دولت جمهوری منظور شده است، عبارت از مبلغ چهارده ملیارد و بیست وهفت میلیون و سه صد و هشتاد و چهار هزار افغانی بوده و بمقایسه بودجه انکشافی سال ۵۴ پنجاه اعشاریه چهل و هشت فیصد بیشتر میباشد .

پلان دریافت وهم بائیست عندالموقع راپور مصارف و راپور بشرفت کار را بریاست های محاسبات و بودجه ارسال دارند که این امر کنترل و جوه اسعاری رامیسر میسازد .

بودجه سال ۵۵ دولت بسر جمع مبلغ ۲۵ ملیارد و ۱۹۷ میلیون و ۳۸۴ هزار افغانی تصویب و منظور شد .

بودجه سال ۵۵ کشور معادل بعواید دولت بوده و متشکل از بودجه عادی و انکشافی میباشد که در سال ۱۳۵۵ سی و یک اعشاریه سی و نه فیصد نسبت به سال ۵۴ تزئید رونما گردیده است . بودجه عادی سال ۵۵ به یازده هزار و یکصد و هفتاد میلیون بالغ میشود که بمقایسه سال ۱۳۵۴ (۱۷۵۰) فیصد بیشتر بوده و شامل دو قسمت میباشد .

قسمت اول شامل مصارف بودجه عادی دوایر دولتی بوده که به ۶۱۶۱۲ میلیون افغانی بالغ میشود این رقم نظریه سال ۵۴ (۱۹۳۶) فیصد بیشتر میباشد .

قسمت دوم عبارت از مساعدت نها بموسسات مامورین واجیران دولت است که به مقایسه سال ۱۳۵۴ (۱۵۲۸) فیصد اضافه تراست . برعلاوه تزئید یکه در ماکولات و مستخدمین در سال ۵۴ بعمل آمده است در سال ۵۵ بمنظور رفاه و آسایش مامورین ملکی بشمول مامورین دولتی بناروالی ها و معلمین عسکری بشمول خورد ضابطان اردو و پولیس بشمول ساتنمنا اجیران و افراد عسکری و پولیس بر مبنای بیانیه خطاب بمردم رهبرانقلاب که گفته اند : «دولت جمهوری برای بهبود شرایط کار و

رسمي درغوض اجيران سابقه که احساس مسئوليت نمايند تشکيل گرديد .

مطابق باحکام قانون گمرکات مراحل اموال اضافه سه ماه و ضبطي بوقت وزمان معين طی گرديده و از تراکم اموال در گمرکات محصولي جلوگیری بعمل آمده . در تشکيل شعبات معاینه گمرکات تجديد نظر و مامورين مربوطه مطابق بحجم کار در بودجه سال آینده تکليف و بعضی اجران در امور ترازو مامورين رسمی را شامل نموده تا با احساس مسئوليت بیشتر در توزيع اموال از دقت کار بگیرند نظر با احساس ضرورت و ايجابات شرايط امروزي در تشکيل رياست گمرک کابل مدیریتي بنام آمریت تخنيکی در بودجه سال ۱۳۵۵ پيشيني گرديده تا در تشخيص و ارزيايي و مراقبت سامان و لوازم و تجهيزات تخنيکی و عراده جات وغيره نتايج بهتر بدست آمده بتواند .

بغرض تحفظ حقوق دولت و تأمین عدالت اجتماعي در مورد محصول موترها سیستم سي سي که يك معيار بين المللي است تطبيق گرديد . طوریکه موترهای تيز رفتار بروی سي سي و موترهای سرويس بروی چوکی و موترهای لاری با اساس تن سنجش محصول ميشور که از یکطرف سیستم محصول گیری موترها را توحيد نموده از جانب ديگر تسهيلاتی را در امور تثبيت محصول فراهم ساخته است .

پروژه کارنه تير (موسسه بين المللي ترانسپورت زميني) که افغانستان عضو است آنرا قبل حاصل داشته است در سال ۵۴ تطبيق

بودجه انکشافی ۱۳۵۵ در کنگوري زراعت و آبياري بيست و پنج فيصد در سکتور معادن و صنايع و انرژي چهل فيصد ، در سکتور مخابرات و مواصلات ۲۱٫۱ فيصد در سکتور خدمات اجتماعي ۱۲٫۷ فيصد را احتوا ميکند بودجه سال ۱۳۵۵ دولت جمهوري بيست و چهار اعشاريه چهل نه فيصد بودجه عادي دواير دولتي و نزده اعشاريه هشتاد و پنج فيصد امداد و معاونت ها بموسسات و تصديها و ۶۶٫۵۵ فيصد بودجه انکشافی سال اول پلان هفت ساله را احتوا ميکند .

موضوع پلان مالي هفت ساله انکشاف اقتصادي و اجتماعي مملکت که با اساس خط مشي و پاليسي مالي دولت جمهوري از سال ۱۳۵۵ تا ختم سال ۱۳۶۱ رويدهست ميشاهد پلان هفت ساله مصارف پيشيني ششده نمايندگيهاي دولت جمهوري بصورت دقيق بانوجه با اساسات علمي ترتيب و مورد ارزيايي قرار گرفته است .

سهميه افغانستان در موسسات بين المللي طبق مقررات قرارداد ها و همچنان استرداد قسط و تکت پولی قروض از مبلغ پيشيني شده تاديه گرديده و عوايد حاصل بابت فروش اسعار قرضه مواد استهلاکی و امداد بلاعوض موسسات بين المللي و ممالک دوست شامل حساب و ادرات دولت گرديده و از مدرك صادرات گاز طبيعي مبلغ تقريباً ۲٫۳ مليارد افغانی به حساب واردات انتقال گرديده است .

در قسمت گمرکات شعبه امورتايه و سرغچ اموال وارداتي و صادراتي بانوظيف مامورين

مطالعه در مورد ترتیب لایحه اضافه کاری
دوایر دولتی و تصدیهای مربوطه که نسبت
عدم موجودیت لوایح اجراءات متعددی از طرف
دوایر جریان دارد. برای متحد الشکل ساختن
اجراءات تمام دوایر دولتی لایحه مذکور تحت
مطالعه و بررسی قرار داده شد .

طرز العمل طرق استفاده از قروض و کمکهای
دول دوست و ثبت معاملات حسابی آن ترتیب
و به تماما دوایر دولتی ابلاغ گردیده است .
دفاتر منظم و اساس جهت ارائه باقیات
دوایر تنظیم و قانون ولایحه جدید تحصیل
و تصفیه بقایای دولتی تسوید و تحت مطالعه
قرار داده شد تا به شرایط موجوده هم آهنگی
داشته و وسیله تسریع تحصیل و تصفیه بقایای
دولت گردد .

اداره مامورین :

۱- در سال ۵۴ مامورین جدید الشمول
(فارغ التحصیلان پوهنخی ها و صنوف ۱۲ به
تعداد ۳۱۴ نفر که به مقایسه سال ۱۳۵۳ (۹۰)
فیصد بیشتر استخدام و مقرر شده اند) .

۲- مامورینی که بعد از ختم دوره عسکری
مراجعه و مقرر شده اند در سال ۵۴ (۶۲) نفر
میباشد که به مقایسه سال ۱۳۵۳ (۵) فیصد
بیشتر است .

۳- مامورینی که از دیگر دوایر دولتی موافقه
حاصل و یا بعد از فراغ تحصیل از خارج مقرر
شده اند به مقایسه سال ۱۳۵۳ (۸۲) فیصد
افزایش رانشان میدهد .

۴- مامورینیکه بست برایشان میسر و یا
باخذ ترفیع موفق شده اند در سال ۱۳۵۴

آن عملی گردید اولاً بعد از تماس باموسسه
بین المللی (تیر) بازدید متخصصین سازمان
تیر از خط سیر ترانسپورت زمینی افغانستان
صورت گرفته و تهیه مواد طرف ضرورت توسط
نمایندگی ملل متحد از جنوا و بنکاک عملی
و سمیناری در زمینه تطبیق پروژه با توجه
بمقررات لوایح و رهنمایی تعلیماتنامه مربوطه
برای آمرین گمرکات سرحدی تدویر شد .
بائثر مراقبت هیأت سیار گمرکات یکدستگاه
موبل سازی ایل تقلبی که غیر قانونی فعالیت
مینمود کشف و روسیه متهمین به خائرنوالی
اجراع گردید . تطبیقات علم و خیر های
اموال وارداتی که از سنوات گذشته بعلت عدم
پرسونل و دفاتر نامکمل تراکم نموده بود
در طی سال ۵۴ واریسی طبق احکام قانون
گمرکات مورد باز بررسی قرار گرفت .

در مجموع عواید ۱۲ ماهه گمرکی در سال
۵۴ بمقایسه ۱۲ ماه سال ۵۳ - ۴۱ فیصد
تزیید بعمل آمده است در جریان سال ۱۳۵۴
اجراءات و ثبت معاملات حسابی تا حد زیادی
ماشینی گردیده که سرعت و موثریت بیشتری
را در دستگاه حسابی دولت بهیان آورده است .
بمنظور تربیه پرسونل نو وارد موجود
زیاست محاسبات کورس سیستم تهیه و تنظیم
تحویلخانه ها و طرز العمل مجوزة آن در مرکز
وزارت دایر گردیده تامامورین مربوط باساس
سیستم مذکور آشنایی تام پیدا نموده و در
آینده به صفت ترینر باوزارت خانه ها و دوایر
ذی علاقه همکاری موثر نموده بتوانند .

د افغانستان کالني

دميرنو تولنه موسسه ، موسسه تصدي چوب
موسسه دستگاه ساختماني هيرمند .

درتحصيل عوايد تصديهاي دولتي درسال
۱۳۵۴ بمقايسه سال ۱۳۵۳ (۳۸۷) فيصد
تزييد بعمل آمده است .

تصدي ملي بس طي سال ۵۴ با (۱۶۹)
عرايه بس که درلينهاي مختلف شهر کابل
فعاليت دارند ازتاريخ ۲۴ حمل ۱۳۵۴-الي
۱۱ حوت تعداد (۲۵۰۰۷۰۸۰) نفرا حمل
نموده است .

موازي ۲۵ جريب زمين براي ساختمان
ديبهاي بسهاي برقي در ساحه خوشحالخان
منيه ثبت واعمارديبهاي مذکور توسط دستگاه
ساختماني درسال ۵۴ شروع ودرطرف دوسال
تکميل ميگردد .

موافقه خريداري (۲۱۸) عرايه بس ازشرکت
ناسيونال ايران عقد وقراراست بسهاي مذکور
الي اخيرسال ۵۵ واردکشور گردد .

بغرض تصفيه املاک حوزه هاي تصفيوي
تاسيس ودرحوزه هاي نگرهار، غزني، پروان
تخار، بغلان، کندهار ، فارياب هلمند، زابل
هيأت هاي تصفيه شروع بکار نموده وتاحال
موازي ۱۲۲۹۲۵ جريب زمين راتصفيه وازآن
جمله موازي ۷۷۱۲۲ جريب زمين ملکيت
دولت تثبيت گرديده است .

باطرح وثبیت وتطبيق مقررات وتعليماتنامه
جدید تقاعد اجرای حقوق متقاعدین بصورت
سریعتر وسهلتر عملی شده واز اجراءات
بی لزوم وطولانی که باعث انتظار ومراجعات
مکرر شان میگردد صرف نظر شده است .

(۸۸۳) نفرکه فيصدي تزييدآن به مقايسه سال
۱۳۵۳ (۱۶) فيصد ميباشد .

علاوتا ازطريق اداره مذکور بتعداد (۵۳۳۰)
قطعه فورمه احوال اقتصادي واجتماعي مامورين
غرض خانه پري مامورين واجيران مرکز
وولايات توزيع وعم فورمه عضويت کورپراتيف
بشمام مامورين مرکز به تعداد ۱۱۶۲ قطعه
ترتيب گرديده است .

اجراءات درمورد ترفيع رتبه، ترفيع معاش
تقاعد مامورين درسال ۵۴ به مقايسه سال
۱۳۵۳ (۱۱۶) فيصد افزايش ديده ميشود .

ازينکه وجود تصديهاي دولتي اساسابراي
تطبيق وتمويل پاليسي هاي اقتصادي. اجتماعي
وکلتوري دولت بوده وعلاوتا باعث بلند بردن
سطح استخدام توسعه صنايع وتجارت وبلائر
در بهبود وضع اقتصادي مملکت نقش مهمي
دارد دولت جمهوري به سلسله ريفورم هاي
بنیادی وتحولات اصلاحی درقسمت تنظيم
وانسجام بهتر امور اداري ومالي تصدي ها
توجه خاص معطوف و سرمايه گذاريهاي
بيشمتری رادر تشبثات دولتي منظور نموده
است .

همچنان حتی الامکان ازتعدد و تشتت
تصديهاي مشابه المرام جلوگیری بعمل آمده
است .

درطول سال ۵۴ تصديهاي که جديدآ
تاسيس گرديده اند عبارت انداز حجاری و
نجاری، کانکريت ريزي اردو ، دافغان ترکانی
موسسه، دافغانستان دتيلوملي موسسه، دملي
بس موسسه ، رياست کورپراتيف مامورين ،

دولت جمهوری بمقصد استفاده مالی منابع داخلی کشور بشکل موثر و ازدیاد تولیدات ملی و برای آنکه بانکداری بنفع اکثریت مردم سهم فعال خود را ایفاء نموده باشد در ۲۱ سرطان ۵۴ قانون پول و بانکداری افغانستان بعد نشر درجریده رسمی نافذ گردیده که بانفاذ قانون مذکور ازیکطرف ف بانک و بانکداری درافغانستان ملی اعلام گردیده و ازجانب دیگر مکلفیتها و وجایب بانک مرکزی و سایر موسسات بانکی روشن و مشخص گردیده خلاهای قانونی که از این رهگذر احساس میکردید ازبین برده شد .

به پیروی ازارشاد رهبر انقلاب و مؤسس جمهوریت که فرموده اند : «دولت جمهوری حسابات امانت و پس اندازها را در بانکها تضمین و تشویق میکند» درنرخهای تکتانسه بانکی تجدید نظر گردیده و مفاد حسابات پس انداز را از ۶ فیصد به ۸ فیصد و ربع امانات میعادى سه ماهه را سالانه ۴ فیصد و شش ماهه بر ۶ فیصد و یکساله بر ۷ فیصد تعیین نموده که این روش سبب تشویق مردم گردیده و بیشتر اشخاص حکمی و حقیقی اندوخته ها و سرمایه های خویش را در حساب امانات میعادى مفادى و حسابات پس انداز گذاشتند . چنانچه حجم دارایی حسابات پس انداز در ۱۱ ماه سال ۵۳ مبلغ ۱۰۳۶ میلیون افغانى بوده و تدریجا تا برج دلو ۵۴ مبلغ ۱۴۲۰ میلیون افغانى یا ۲۷ فیصد بلندترفته است و قابل یادآوری است که درطرف ۱۱ ماه سال ۵۴ به تعداد ۳۰۰۳ حساب جدید پس انداز افتتاح

برای تنظیم امور محاسبه و تادیه حقوق متقاعدین و تسریع مراحل اجرای معاشات شان قرارداد استفاده از کمپیوتر با شرکت سهامی کمپیوتر افغان عقد شده است که با استفاده از دستگاه کمپیوتر قرار است حقوق متقاعدین در اوایل سال ۱۳۵۵ یو سیله کسارتهای مشخصه و چکهای بانکی از طریق غرفه های دافغانستان بانک توزیع شود که طبق پیشبینی که بعمل آمده هرگاه ۲۰۰۰۰ نفر مامور متقاعد به بیست گروپ منقسم شوند در طرف یکروز یکمیزان نفر و در مدت بیست روز معاش ۲۰۰۰۰ نفر متقاعدین مذکور پرداخته میشود .

بمنظور تشویق و مساعدت بیشتر زارعان و رفع نیازمندی قطعات و کارمندان دولت و رغایت ملحوظ اقتصادی مقدار ۶۴ هزار تن گندم از طبقه زارع کشور بقیمت مناسب خریداری گردیده است .

جهت رفع احتیاجات اولیه مشعو لیسن کوپراتیف مامورین مقدار ۱۰۳۰ تن چای سیاه و سبز و مقدار ۱۸۰۰ تن روغن نباتی و ۳۷۰ تن صابون و تعداد ۱۰۰۰۰ صندوق گوگسرد و ۱۰۰۰ تن گندم از خارج تهیه و خریداری شده است .

بلان توسعه سیلوی مرکز و تاسیس سیلو ها و آسیابها و فابریکات نان پزی در مرکز و ولایات کشور روی دست گرفته شده است تا ازین حیث تسهیلات مزیدی در عرضه مواد غذایی تدارک شود .

در قسمت بانکداری آنطوریکه رهبر انقلاب ارشاد فرموده اند و با اساس خط مشی انقلابی

د افغانستان کالني

۵۴ بمقايسه ۱۱ ماه سال ۵۳ درمورد اعطای قرضه بمنظور خریداری پخته ۵۰ فیصد تزئید بعمل آمده است . همچنان در مورد حصول قرضه در ۱۱ ماه سال ۵۴ بمقايسه سال ۵۳ تقریبا ۵۲ فیصد بیشتر تحصیل گردیده است .

د افغانستان بانک در ۱۱ ماه سال ۵۴ بمقايسه ۱۱ ماه سال ۵۳ چهل ونه فیصد بیشتر بانکوت های مندرس وسابقه را حریق و درعوض نوت های جدید جمهوری را در دوران چلند قرار داده است .

بسیلسله ایجاد تسهیلات بانکی در قسمت تجارت خارجی کشور یکی هم افتتاح لیتراف کریدت وارداتی و صادراتی میباشد در سابق معاملات مذکور درحوزه هند قسما ازطریق بانک وقسما توسط تجار واشخاص انفرادی صورت میگرفت .

بمنظور فراهم آوردن سرعت وسهولت در امور ارتباطی دافغانستان بانک درسال ۵۴ با موافقه وزارت مخابرات يك پایه دستگاه تلکس را دربانک نصب نموده تا بوسیله آن امور تلگرافی خود را بابانکهای معامله دار مستقیما انجام دهد .

د افغانستان بانک بطرح وترتیب پلان هفت ساله بانکی اقدام نموده تامالك با پلان هفت ساله دولت جمهوری امور بانک وبانکداری انکشاف نماید .

گردیده است . همچنان تجویز گردیده تاغرفه های صندوق پس انداز روزانه تا ساعت پنج ونیم بعداز ظهر غرض داروستند وخدمات بانکی مفتوح باشد . در حسابات جاری افغانی ازنگاه تعداد حسابات بمقايسه ۱۱ ماه سال ۵۳ افزایش قابل ملاحظه بمیان آمده است چنانچه حسابات دولت بمقايسه سال ۵۳ - از ۷۸۱ به ۸۲ حساب وحسابات موسسات داخلی از ۱۶۸ حساب به ۱۸۲ و حسابات اشخاص داخلی از ۱۱۹۸ به ۱۴۱۸ حساب وهمچنان حسابات اشخاص خارجی از ۱۲۱ به ۱۶۵ حساب ازدیاد یافته است که مجموعا درطرف ۱۱ ماه سال ۵۴ بمقايسه ۱۱ ماه سال ۵۳ بتعداد ۲۹۴ حساب جدید افتتاح گردیده است .

در اجراءات دافغانستان بانک سعی گردیده نامطابق پلانهای دولت جمهوری حرکت و خدمات بانکی در اکثریت مناطق تهیه و استفاده مردم قرار گیرد . چنانچه غرض فراهم آوری تسهیلات وعرضه خدمات بانکی نمایندگی های خود را افتتاح نموده واخیرا سه نمایندگی جدید را در ولسوالی های کشم ، دولت آباد وسنگجارك درسال ۱۳۵۴ افتتاح وبفعالیت آغاز کرده است که باتاسیس این ۳ نمایندگی مجموع نمایندگی های بانک به ۶۳ نمایندگی میرسد .

بدر نظر داشت اهمیت زراعت در اقتصاد ملی کشور دافغانستان بانک در ۱۱ ماه سال

درآینده نیز با طرح و تطبیق اساسات معمول مالی اصلاحات و اجراءات ثمربخشی در راه رشد و انکشاف منابع مالی اقتصادی و اجتماعی متوازی و هم آهنگ با پلانهای انکشافی دولت جمهوری در چوکات امکانات سرعت لازمه بمیان آورده و مطابق اهداف عالی دولت جمهوری بغرض ارتقای سطح زندگی اکثریت مردم کشور به منصفه اجرا گذارد .

قرار توضیحات فوق اختصاری از صورت اجراءات وزارت مالیه طی سال ۵۴ مطابق با روحیه پالیسی های مالی خط مشی دولت جمهوری که یقین است در راه توسعه و انکشاف اجتماعی و اقتصادی کشور ممد و مفید واقع گردیده ، گذارش یافت .

وزارت مالیه به یاری خداوند تحت قیادت رهبر ملی ماحتی المقدور خواهد کوشید که

وزارت معارف

درساحة ريفورم بنيادي معارف :

دراواخر سال ۱۳۵۳ ريفورم بنيادي معارف نظريه ايجابات عصر وبرمقتضاي تحولات اساس دولت جمهوري افغانستان بمنظور ارتقاي سوية علمي جوانان کشور و برای استفاده اعظمي ازقوي بشري روی کار آمد درساليکه گذشت فعاليتهاي ذيل برای تحقق يا فتن ريفورم بنيادي معارف صورت گرفته است .

۱- ۲۹۴ باب مکتب ابتدایی ۶صنفي و۳۳ باب مکتب دهاتي به هشت صنفی ارتقاء یافت که صنف هفتم آن درسال ۱۳۵۴ تاساسيس گرديد .

۲- ۹ باب مکتب متوسطه به ابتدا يسی تعديل شد .

۳- برای تطبیق ريفورم بنيادي معارف ولايات کشور سروري مقدماتي گرديد .

۴- يكتعداد ازلیسه هابه ۳ مکتب مسلکی تعديل گرديد .

۵- ۱۲ کورس مسلکی وحرفوی در مرکز ولايات داير شد .

۶- پروگرامهای ۱۴ نوع کورسهای حرفوی بعداز ريسرج ومطالعه طرح گرديدکه درسال آینده تعليمی درولايات مختلف کشور مورد تطبيق قرار داده میشود . همچنين مقررات کورسهای حرفوی تدوين واز مجلس مديران معارف ولايات گذارش یافت .

۷- بريکعهه پروگرامهای مکاتب تربیست

معلم ومسلکی به اساس ريفورم بنيادي معارف تجديد نظرعمومي وهمه جانبه بعمل آمد .
۸- درموردتعديل ۵۰لیسه ثانوی به مسلکی توسط کمیته های باصلاحیت مطالعاتی صورت گرفت .

۹- امتحان کانکور فارغان صنف ۸ مکاتب درمرکز ولايات تحت نظرکمیته های باصلاحیت ازطرف ریاست تدریسات ثانوی اخذ گرديد . همچنان برای آنعهه ازفارغان صنوف هشتم معارف که درامتحان کانکور درسال های ۱۳۵۳ و ۱۳۵۴ کامیاب نشده اند يك بازديگر چانس شمول به امتحان کانکور داده شد .

منظور ازین موقع دادن آن بوده است تااگر شاگردان نسبت به معذرتی نتوانسته است استعداد واقعی خویشرا تبارز دهد. برایوی یکبارديگر این موقع میسر گردد البتهکسانیکه درین چانس نیز موقعیتی بدست نیارر نسد معلوم است که اصلا استعداد کافی برای بلندبردن سوية تعليمی رادر مکاتب عالی ندارند ومحض ازایشان دررشته هایاختصاصی میشود استفاده بعمل آورد .

۱۰- درچوکات تدریسات ثانوی بر نصاب تعليمی سابقه تجديد نظر بعمل آمده که در پروگرامهای این دوره قسما ویاکاملا تعديلاتی پديد آورده شده که بعدازطی مراحل اصولی بمرحله تطبيق قرار داده میشود .

باساس این تحول درصنوف نهم لیسه ها

۱۴- درچوکات مدیریت عمومی رهنمایی پامفلت ۵۲ مسلك مختلف ملی ومحلی تهیه شده است . همچنین یکتعداد فیلم‌ستریپها روی مسالك مختلف ترجمه وثبت شده ودر روز جهانی کاربردمعروض نمایش مكاتب قراردادده شد .

تعدیل درلایحه هاوپروگرامهای درسی :

۱- مفردات وروش مطا لب پروگرامهای جدید صنوف ۱۳-۱۴-۱۵-۱۶ دارالمعلمین ها توسط استادان آن مؤسسات ترتیب وتنظیم گردید .

۲- یكتعداد لوايح ازقبیل لایحه امتحانات لایحه وظایف معلمان نگرانهای صنوف واعضای اداری مكاتب درچوکات ریاست تدریسات ثانوی وریاست تدریسات ابتدایی ساخته شده است . که بعدازطی مراحل اصولی بمعروض تطبیق قراردادده میشود .

۳- برلایحه مفتشین مرکز تجدید بعمل آمد. این لایحه بعداز طی مراحل قانونی بمرحله اجراء گذارده میشود .

۴- مسوده استفاده ازمحصلات وتولیدات مكاتب مسلکی ترتیب وبه مجلس مدیران معارف ارائه گردید . البته بعدازطی مراحل قانونی بمعروض تطبیق قراردادده میشود .

۵- جدول جدید مصارف امداد غذایی جهانی تهیه ومورد تطبیق قراردادده شده است .

تاسیسات جدید :

۱- پلان ملی تعلیمات اکابرکه بکمسک پروگرام انکشاف ملل متحد تمویل میگردد روی دست گرفته شد .

مضامین بصورت عمومی تدریس ودر صنوف دهم، یازدهم ودوازدهم مضامین بدو رشته ساینس واجتماعیات منشعب میگردد . درین نصاب تعلیمی مضامین جامعه افغانی وبه معلومات حقوق نیزگنجانیده شده است .

۱۱- برای تحقق یافتن اهداف ریفورم بنیادی معارف درساحه کتب درسی ورکشاب نصاب تعلیمی درچوکات ریاست تالیف وترجمه معارف بشمول نمایندگان وزارت های زراعت، معادن وصنایع، اطلاعات وکلکتور، صحیه، پلان وآمران دپارتمان ها ومشاوران خارجی نصاب تعلیمی نمایندگان پوهنتون، احصائیة مرکزی انکشاف دهات، مبارزه بابیسوادی، مؤسسه نسوان وبعضی متخصصین یونسکو وپروگرام انکشافی اضلاع متحده امریکا ازتاریخ ۱۱ اسد الی ۹ سنبله دایر گردید .

درین سیمینار بررول وزارتها ومؤسسات اشتراك کننده درنصاب تعلیمی معارف به اساس ریفورم بنیادی روشنی انداخته شد و تصامیم مفیدی درزمینه اتخاذ گردید .

۱۲- ساعات تعلیمی مکاتب ابتدایی ازصنف اول الی هشتم تثبیت شد .

۱۳- به اساس ریفورم بنیادی معارف جدول ذکاء برای صنوف هفتم وهشتم مكاتب ابتدایی وصنوف نهم ودهم مكاتب مسلکی وصنوف نهم تادوازدهم لیسه هااز طرف مدیریت عمومی رهنمایی مسلکی تهیه گردیده است . همچنان يك تست (آزمایشی هوش) برای صنوف هفتم وهشتم ساخته شده وتحت دوران مراحل اساسی خود میباشید .

- ۲- بمنظور بلندږدن سوء تعليمي معلمان تربيت بدني انستيتوت تربيت بدني به سويه صنف ۱۳ و ۱۴ تاسيس گرديد . دريسن انستيتوت به تعداد ۹۰ نفر شاگرد (دخترويسر) ازمرکزولايات کشور به صورت ليليه و نهارۍ شامل گرديده و بدروس خویش آغاز نمودند .
- ۳- برای تاسيس کورسهای سواد حياتي به گنجایش ۲۶۴۰ شاگرد در فابريکه قيررېزي قريه های مربوط ولسوالي ميربچه کوت سروی گرديده است .
- ۴- برای تاسيس مراکز انکشاف سوادآموزی روستايی در مناطق بغلان و کوه دامن اقدام بعمل آمد. از این مراکز غرض نمايش فيلمها، صنايع دستي طبقه نسوان، تدويسر کنفرانسها، کتابخانه های سيار و مراکز اجتماعي اهالي برای سېمگيري در فعاليتهای کلتوري استفاده بعمل می آيد .
- ۵- مديريت تعليمات نسوان در چوکات اداره ملی مبارزه بایسوادۍ تاسيس شد . همچنين فعاليتهای مديريت سمعي و بصصري در چوکات اداره ملی مبارزه با بیسوادی آغاز یافت .
- ۶- در نظر است پروگرامهای سواد حياتي به همکارۍ اداره انکشاف بين المللي (سويد) از طريق اف.ا.او و پرو گرام صحت خانواده و تعليمات کلاتسا لان به کمک يو.ان.اف.پي.ا توسعه وانکشاف يابد .
- ۷- در يك تعداد مکاتب مراکز خاندنوی جديدا تاسيس گرديد .
- ۸- برای اینکه در فعاليتهای سپورتي نظر به سردی هوا تعطيلي رونما نشود، تيم های سپورتي . فوتبال، واليبال، باسکتبال، هاکی معارف به ولايات ننگرهار و کندهار اعزام شد. این فعاليتها دوماه رادبر گرفت .
- ۹- پروژه رهنمای مسلکی در ولايات ننگرهار، کندهار و بلخ دایر گرديد البته فارغان کورسهای مربوط به حيث معلم رهنما مقرر میگرددند .
- ۱۰- برای کورس عالی زراعتی مواد درسی تهیه گرديد .
- ۱۱- شانزده کورس جديد تدريس لسان ملی پشتو از طرف رياست پشتو تو لنه تاسيس شده است .

تالیف و چاپ کتب :

کتب درسی :

الف : درچوکات رياست تالیف و ترجمه :

- ۱- به تعقيب فعاليتهای گذشته که کتب صنف اول بزبانهای پشتو و دری از چاپ برآمده و بعد از توزيع مورد استفاده قرار گرفت کتب صنف دوم بزبانهای پشتو ، دری چاپ و توزيع گرديده است .
- ۲- کتاب قرائت و مهارت های لسان صنف سوم، رهنمای معلم به کمیته نهایی تقدیم شد و کتاب قرائت و مهارت های لسان صنف چهارم و رهنمای معلم آن آماده تقدیم به کمیته نهایی گرديد. همچنان واحد اول کتاب قرائت دری صنف پنجم مهارت های لسان و رهنمای معلم آن در مکاتب تجربي زیر تجربه قرار گرفت و از کتاب قرائت صنف سوم تقریباً ۱۵ قصه

- نوشته شده است .
- کتاب فوق بحیث لسان اول (دری و پشتو) تهیه گردیده است .
- ۳- کتاب قرائت پشتوی صنف چهارم و رهنمای معلم آن بحیث لسان دوم بچاپ رسیده است .
- ۴- کتاب قرائت دری صنف چهارم و رهنمای معلم آن بحیث لسان دوم نوشته شده است و مواد قرائت دری صنف ششم بحیث لسان دوم در مکاتب تجربوی تحت تجربه قرار داده شده است .
- ۵- پروگرام کتب جدید انگلیسی، فرانسوی و آلمانی صنوف ششم، هفتم و هشتم مکاتب زیرکار گرفته شده است .
- ۶- کتاب ریاضی صنف ششم با رهنمای معلم آن تهیه گردیده و اکنون در مکاتب تجربوی مرکز ولایات زیر تجربه قرار دارد .
- ۷- کتب ریاضی پشتو و دری صنف سوم با رهنمای معلم آن تکمیل گردیده است .
- ۸- پروگرام ریاضی واجتماعیات جامعه افغانستانی سیانس تعلیمات صحی و تربیت بدنی صنوف هفتم و هشتم ترتیب و تنظیم شده است .
- ۹- کتاب دروس اجتماعی صنف ۶ و رهنمای معلم آن تألیف شده و کتاب صنف پنجم آن با رهنمای معلم این صنف تحت تدقیق میباشد .
- ۱۰- کتاب رهنمای معلم مضمون کار های عملی پسران تألیف گردیده است .
- ۱۱- کتاب ساینس صنف پنجم تألیف گردیده است .
- ۱۲- کتاب ساینس دری صنف ۶ تألیف گردیده و رهنمای معلم آن زیر تدقیق میباشد .
- ۱۳- رهنمای تدریس تربیت بدنی صنوف اول، دوم و سوم تألیف گردیده . همچنین رهنمای تدریس صنوف چهارم، پنجم و ششم تربیت بدنی به کمیته تدقیق تقدیم شده است .
- ۱۴- کتب رهنمای معلم صنوف چهارم و هفتم تعلیم و تربیت دینی تکمیل شده است .
- ۱۵- تمام مواردیکه از طرف شعب مختلف نصاب تعلیمی ریاست تألیف و ترجمه تهیه شده است توسط شعبه ریسرچ در مرکز ولایات ارزیابی و نتایج آن به شعب مربوطه سپرده شده است .
- ۱۶- شعبه معرفی مواد نصاب تعلیمی تمام مواد پیراکه در نصاب تعلیمی ریاست تألیف و ترجمه تهیه و چاپ شده است بوسیله یک پلان منظم در مرکز ولایات طی سیمینار ها و ورکشاپها به همکاری شعب مربوط به معلمان معرفی نموده است .
- ۱۷- مجموعاً بر ۴۰ نوع کتاب به سویه های دوره ابتدایی و ثانوی تجدید نظر عمل آمده است .

ب: درجوات تربیه معلمین :

- ۱- پنج نوع کتاب درسی دارالمعلمینها در چوکات ریاست تربیه معلمین تألیف واز چاپ برآمده است .
- ۲- شش نوع کتاب درسی به تیراژ مجموعی ۳۴۵۰ جلد برای صنوف ۱۳ دارالمعلمینهای گرمسیر در شعبه نشرات اکادمی تربیه معلم چاپ شده است .

مجموعه (د پښتونستان دورخي په وياړ) .
 - شيرشاهي تاريخ د عباس سرواني تاليف
 اود دكتور دولت محمد ژباړه .
 - د افغانستان ژبي او تكمونه د پښاغلي
 دوست اثر .

- دميرزاخان انصاري ديوان .
 - انگليسي په پښتو قاموس .
 - سيرة النبي صلى الله عليه وسلم دوهم
 ټوك د علامه شبلي نعماني تاليف او وښاغلي
 سيفي ژباړه .
 - درويښان ياد .
 - پښتويانگه د پښاغلي حبيب الله رفيـسـح
 را ټولونه .

۲- كښيكيه آماره چاپ ميباشد :
 - پښتويه پښتو قاموس درپوهنسي د
 خانكي له خوا .
 - درويښانيانو يوه زړه قلمني نسخه .
 - درحمن بابا ديوان .
 - د خوشحالخان خټک كليات .
 - (ارخانيك قاموس) د پښاغلي دوست ليكنه .
 - (پښتو لوست په نمونه يي جملوكي)
 د خيږ نوال روهي ليكنه .
 - پښتانه شعرا څلورم ټوك د خيرندوي
 خدمتگار راټولونه .
 - ولسي لوبې د پښاغلي محمد مومن پښوال
 ليكنه .

- دارسطو منطق د پښاغلي ظاهرافق تاليف
 - د پښتو ادبياتو په تاريخ كښي اجتماعي
 موضوعات د پښاغلي عبدالقيوم ليكنه .
 - فولكلوري گيډي د پښاغلي علي محمد ليكنه .

۳- يكتعداد نشرپه ها ورساله هاي مسلکي
 توسط متخصصين يونسکواستادان دازالمعلمين
 کابل تپيه، طبع و بدسترس استادان و محصلان
 قرارداد شده است .

ج : درمگز ساينس :

يكتعداد کتب درسي ازطرف مرکزساينس
 معارف تجديد نظر و آماده تجديد طبع گرديده،
 همچنان اعضای علمی این موسسه در لیسسه
 های مرکز و ولايات در تدریس ساينس و استفاده
 از لابراتوار ها معلمان را رهنمائي و همکاري
 کرده اند .

چاپ کتب :

۱- از طرف نشرات تاليف و ترجمه ۵۹ نوع
 کتاب درسي صنوف مختلف معارف از صنف
 اول تا صنف ۱۲ و رهنمای معلم صنوف ابتدائي
 به تيراز مجموعی ۲۹۵۴۹۰۰ جلد بچسپ
 رسيده ۳۶ نوع به تيراز مجموعی ۱۱۴۹۰۰۰
 در مطابع معارف و دولتي تحت چاپ ميباشد .
 ۲- در مطبعه معارف ۱۴ نوع کتب درسي
 که تعداد مجموعی آن بالغ بر ۷۱۷۹۰۰ جلد
 ميشود و هم ۱۱۲ نوع کتاب به تيراز ۲۲۴۷۹۰۰
 جلد زیر چاپ ميباشد. همچنين ۲۰ نوع مجله
 از مراجع مختلف دولتي به تيراز مجموعی
 ۳۹۶۰۰ جلد و ۱۵۳۹۵۰۰ ورق فر مايشات
 فرمايشات متفرقه درين مطبعه چاپ شده
 است .

کتب غير درسي :

درچوکات رياست پښتو ټولنه :

۶- کتبيکه از چاپ برآمده است :
 - توده وینه د پښاغلي عاصي هشنغرد اشعارو

۵- درچوکات مدیریت عمومی رهنمایی دو
بارسیمینار های مسلکی برای معلمان رهنمایی
دایر گردیده است .

۶- سه سیمینار ازطرف متخصصان داخلی
و خارجی برای استادان دارالمعلمین عالی و
معلمان درلیسه تجریوی شاه دوشمشیره (ع)
بمنظور پیشبرد سویه علمی و مسلکی شان
درچوکات ریاست تربیه معلمین دایر گردیده
است .

۷- سی وسه نفرمفتش درششمین کورس
تربیوی مفتشان و نظار تچیان ولایات که
ازطرف تربیه معلم دایر شده بود اشتراك
ورزیده وبه تکتیکهای جدید نظارت آشنا
ساخته شدند .

۸- به ارتباط سال بین المللی زن وبه
اساس ریفورم بنیادی موسسه نسوان سیمینار
نهضت زن درماه سنبله ۱۳۵۴ به اشتراك
زنان نمایندگان ۲۶ ولایت افغانستان دایر
گردید درین سیمینار پیرامون انکشاف و
نهضت سلیم زنان افغان بادر نظر داشتست
شرایط ملی ودینی زوی مسایل عمده اجتماعی
وعرفانی تبادل نظر بعمل آمده است .

۹- طی سال گذشته مجموعا ۶۰ کنفرانس
درموضوعات حفظ الصحه ، تربیت طفل،
تغذیه ، آداب معاشرت وروابط اجتماعسی
ازطرف موسسه نسوان دایر گردید .

۱۰- برای معرفی مواد جدید درسی یک
سلسله سیمینار هادرمرکز وولایات کشور از
طرف نصاب تعلیمی ریاست تألیف وترجمه
وریاست تدریسات ابتدایی بهمکاری مالی

- پښتو ادبیات دښاغلی محمد اکبر معتمد
تألیف .

سیمینار ها :

۱- دښتوتولنی له خوا دیونسکو په مرسته
(دپښتو څېړنو دبین المللی مرکز دجوړېدو
بین المللی سیمینار) دولت ښاغلی رئیس او
صدراعظم په پیغام پرانیستل شو .
په دی سیمینار کېښی دایران، هند، ناروی،
انگلستان، فرانسه، دامریکا متحده ایالتونو
پوهانو اودیونسکو نماینده گبون کسپری و
داسیمینار دلښی په لمړی پیل اوپه اوومه
نیټه پای ته ورسید .

۲- جلسات مدیران معارف :

جلسات مدیران معارف ولایات از تاریخ
۲۶ میزان الی اول عقرب ۱۳۵۴ از طرف
ریاست تدریسات ابتدایی زوی اهداف ذیل
درمرکز دایر شد .

۱- توضیح ریفورم معارف .

۲- مطالعه وتطبیق مؤثرریفورم .

درین جلسات که رؤسای وزارت معارف نیز
اشتراك داشتند یکنعماد لوایح ومقرره هابه
تصویب رسیدکه ذریعه یک کمیته باصلاحیت
دیگر بنام کمیته انسجام این تصاویر آماده
طی مراحل نهایی ساخته شد .

۳- یك ورکشاپ برای نویسندگان باشتراك

۵۰ نفر عضو مبارزه بابیسوادی ومؤسسات
ذیعلاقه بکمک مالی یونسکو دایر شد .

۴- سیمینار های قصیر العمدت برای معلمان
کورسهای سواد حیاتی درساحات بغلان و
کوهدهامن تدویر گردیده است .

- یونسکو دایر گرديد .
- ۸- الی ۱۳ دسامبر اشتراك ورزید .
- ۶- نماینده افغانی در سیمینار مشورتی مربوط به پروگرام تعلیمات خارج مکتب و تعلیمات نفوس منعقدہ بنکاک از تاریخ ۲۰-الی ۲۸-اکتوبر ۱۹۷۵ اشتراك ورزید .
- ۷- نماینده افغانی در ورکشاپ نیم منطقوی نصاب تعلیمی منعقدہ سریلانکا اشتراك ورزید.
- ۸- نماینده افغانی از پروگرام های سواد حیاتی ممالک عراق، مصر و هند بازدید بعمل آورد .
- ۹- نماینده افغانی در جلسۀ مامورین عالیرتبه وزارت های معارف ۲۵ مملکت کمترین انکشاف یافته درباریس اشتراك ورزید .
- ۱۰- یکنفر نماینده افغانی در انترشیپ یونسکو از تاریخ ۱۲ جنوری الی فیروزی ۱۹۷۶ در بنکاک اشتراك ورزید .
- ۱۱- یکنفر نماینده پروگرام تعلیمات رادیویی معارف در کورس تربیوی مربوطه در کوالالمپور اشتراك ورزید .
- ۱۲- یکنفر نماینده افغانی در اولسین کانگرس مریون تعلیم و تربیه دنیای سیم در مکسیکو اشتراك ورزید .
- ۱۳- نماینده افغانی در جلسۀ مربوط به : برای مدت ۱۴ روز درباریس اشتراك ورزید.
- ۱۴- نماینده افغانی در کورس تربیوی : از تاریخ ۱۴ جولای الی ۱۵-اگست ۱۹۷۵ در بنکاک اشتراك ورزید.
- ۱۵- یکنفر معلم انگلیسی دوره ثانوی تحت پروگرام : به هانولولوی هاوائی اعزام شد .
- ۱۱- سیمینار ریاضیات برای ۲۵ نفر معلم ریاضی دوره ثانوی ۱۲ ولایت گرمسیر کشور تحت نظر ریاست تدریسات ثانوی دایر گرديد .
- ۱۲- سیمینار میتودولوجی (اصول تدریس) لسان انگلیسی برای ۵۰ نفر معلم مرکز ولایات توسط تدریسات ثانوی دایر گرديد .
- ۱۳- چهار سیمینار در مورد تغذیه در مکاتب لیلیه از طرف مدیریت عمومی امداد غذایی دایر گرديد که نتایج آن بصورت متحد المال هاورساله به مکاتب مربوطه ارسال گردیده است .
- ب- در خارج کشور :**
- ۱- هیات پنج نفری منسوبین مبارزه بسا بیسوادی بغرض مشاهدات مؤسسات سوادآموزی کشور دوست هند به آندیار اعزام گرديد .
- ۲- نماینده مبارزه بایسوادی در سیمینار تعلیمات کثرت نفوس منعقدہ بنکاک اشتراك ورزید .
- ۳- نماینده افغانی در ششمین کنفرانس کمیسیون های ملی یونسکو ممالک آسیا و اقیانوسه از تاریخ ۱۰-الی ۱۵ نوامبر ۱۹۷۵ در دهلی جدید اشتراك ورزید .
- ۴- نماینده افغانی در جلسات تعلیمات قبل از مکتب از تاریخ ۴-الی ۱۹ جنوری ۱۹۷۶ درباریس اشتراك ورزید .
- ۵- نماینده افغانی در سیمینار منطقوی یونسکو در امور پلان گذاری و توزیع کتب برای اطفال وجوانان منعقدہ کوالالمپور از تاریخ

- ۱۶- نماینده افغانی بدعوت مؤسسه انکشاف بین‌المللی اضلاع متحده امریکا به ایران جهت بازدید دوهفته یی از فعالیتهای توزیع کتب لوازم تحصیل اعزام گردید .
- ۱۷- نماینده افغانی تحت پروگرام انکشاف ملل متحد برای مدت دوهفته به کشور های مصر و ایران اعزام شد .
- ۱۸- یک گروه ۲۴ نفری از مریبون خارجونی افغانستان خاندوی تولنه غرض اشتراک در اجتماع عمومی دختران خاندوی به ایران اعزام شدند .
- ۱۹- نماینده افغانی در ورکشاپ منطقی درمانیلا مرکز فلیپین اشتراک ورزید .
- ۲۰- یکنفر نماینده افغانی در مسابقه قرائت فرآتکریم درمالیزیا اشتراک ورزید .
- ۲۱- نماینده افغانی در ورکشاپ منطقی درساحه ستندرد و قانون گذاری برای بهبود خدمات اجتماعی که از طرف Tiexep-1 به همکاری حکومت نیدرلند دفتر منطقی برای آسیا و حوزه پاسفیک دربنکاک دایر گردید اشتراک ورزید .
- ۲۲- نماینده افغانی در کمیته جوانان اتحاد شوروی و فدراسیون بین‌المللی اشتراک ورزید .
- ۲۳- نماینده خارجونی افغانی در کنفرانس جهانی زن درمسکو اشتراک ورزید .
- ۲۴- بمنظور تربیه کادر مسلکی میرمنسو تولنه باجلب مساعدت های کلتوری کشور های دوست ۸ تن از دختران افغان با استفاده از بورسهای کشور های ایران، اتحاد شوروی و انگلستان به آنکشور ها اعزام شده اند
- ۲۵- درکنفرانس بین المللی زنکه در مکسیکو بمنظور تحقیق بخشیدن تساوی حقوق زنان و سهم گیری فعالانه شان در تمام ساحات زندگی دایر شده بود، نماینده زنان افغانی اشتراک ورزیده ونظر خویشرا درمورد تاسیس صندوق وجهی بین المللی برای دهه دوم انکشاف مطالعه وتمدید کارکمسیون منطقی که با شرایط خاص هر مملکت مطابقت کند ارائه نمود که به اکثریت آراء مورد قبول واقع شد .
- ۲۶- دونفر از اعضای تدریسات ابتدایی غرض اشتراک درکنفرانس تهیه مواد خواندنی برای کودکان تهران اعزام شده اند . همچنین دونفر اعضای این ریاست تحت یک پروگرام ده ماهه به آنکشور عزیمت نموده اند .
- ۲۷- یکنفر نماینده افغانی جهت اشتراک در پروگرام تعلیمی اداره مکاتب در پوهنتون امریکایی بیروت به آنکشور اعزام گردیده اند.

فیلوشپها :

الف- فیلوشپ های کمیسیون ملی یونسکو:

- ۱- استفاده یکنفر نماینده افغانی از فیلوشپ کمیسیون ملی یونسکو جاپان از ۱۸ فبروری الی ۱۳ مارچ ۱۹۷۶ .
- ۲- استفاده یکنفر نماینده افغانی از کورس تربیوی بین المللی مافوق لیسانس دررشنه هایدرولوجی وپلان گذاری منابع آب از تاریخ اول مارچ الی ۳۰ جولای ۱۹۷۶ درپراگ .
- ۳- استفاده دونفر نماینده افغانی از کورس بین‌المللی تربیوی هایدرولوجی برای انکشاف منابع آب از تاریخ اول فبروری الی ۳۰ جولای

۱۹۷۶ در بخارست .

شوروی اعزام شده اند همچنين يکنفر بکمک مالی یونسکو و یکنفر از بورسهای ملل متحد بکمک مالی یونسکو جهت فراگرفتن تحصیلات عالی بخارج اعزام شده اند. وهم برای گرفتن ماستردگری ده نفر برای گرفتن دکتورا دونهر بکمک مالی یونسکو بخارج رفته اند .

تبادل نظر ها :

۱- بازديد و تبادل نظر بناغلی و، جی، پوديو تيشين دایرکتر دفتر منطقوی تاسیس یونسکو برای جنوب و مرکز آسیا از کمیسیون ملی یونسکو افغانستان با شخصیت های معارف کشور از تاریخ ۱۳-۱۶ اکتوبر ۱۹۷۵ .

۲- باز دید معاون کمیسیون های ملی یونسکو پارسی از سکرتریت کمیسیون ملی یونسکو افغانستان از تاریخ ۱۸-۲۳ نوامبر ۱۹۷۵ و با شخصیت های معارف کشور .

۳- باز دید نماینده افغانی از مؤسسات تعلیمی حکومت آلمان .

۴- تحت پروگرام فیلوشیپهای قصیرالمدت ۳۰ نفر معلم مکاتب ابتدایی مرکز و ولایات برای مدت هفت هفته جهت مشاهده موسسات عرفانی هند به آندیار عزیمت کرده اند سلسله این پروگرامها ادامه خواهد یافت .

تعمیرات :

۱- پروژه ساختمان تعمیرات مکاتب و جای رهایش معلمان که قبلا طی یک پلان منظم در ولایت ننگرهار شروع شده بود تکمیل گردید. در این تعمیرات نظریه ساختمانهای سابقه ۵۳ فیصد صرفه جویی بعمل آمده است .

۴- استفاده یکنفر نماینده افغانی از کورس تربیوی مافوق لیسانس در رشته لیمنولوجی از تاریخ ۱۵ فبروری الی ۱۵ اکتوبر ۱۹۷۶ در آسترالیا .

۵- استفاده یکنفر نماینده افغانی از کورس بین المللی مافوق لیسانس در رشته هایدرولوجی .

۶- استفاده ۳ نفر نماینده افغانی تحت فیلوشیپهای دفتر منطقوی یونسکو برای مدت یکماه در بنکاک از جنوری الی جولای ۱۹۷۶ در ایتالیا .

ب- فیلوشیپ های تحت پارتیشن :

۱- معرفی یکنفر نماینده افغانی در فیلوشیپ ۱۲ ماهه طریقه های تخنیک مدرن چاپ .

۲- معرفی دونفر نماینده افغانی در فیلوشیپ های ۳ ماهه در رشته اداره کلتوری و احیای کلتوری .

۳- معرفی یکنفر نماینده افغانی در فیلوشیپ ۳ ماهه در رشته ژورنالیزم .

۴- معرفی یکنفر نماینده افغانی در فیلوشیپ ۳ ماهه در رشته برق و کمپیوتر .

۵- معرفی دونفر نماینده افغانی در فیلوشیپ دو ماهه در امور مبارزه با بیسوادی .

بورسهای تحصیلی :

۱- برای تحصیلات عالی در رشته های مختلف شش نفر به انگلستان ، ده نفر بامریکا هجده نفر به ایران ، دوازده نفر به هند بیست و هشت نفر به آلمان ، پنج نفر به اتحاد

- این پروژه جزء پروگرام عمومی است که در آن ۹۰۰ باب مکتب ابتدایی و ۶۰ باب محل رهایش معلمان مسافر بکمک مالی موسسه امداد غذایی جهان دپلیو اف. پی وباستفاده از بودجه دولت وکمک مؤسسه یونسف اعمار میگردد .
- ۲- ازجمله تعمیراتیکه بااستفاده از بودجه دولت درولایت بدخشان روی دست گرفته شده بود ۱۱ عمارت تحت ساختمان گرفته شده ومنتبای ۲۴ باب آن تحت پروگرام اعمار خواهد شد .
- ۳- ازجمله پروژه عمومی اعمار ۹۰۰ مکتب ابتدایی و ۶۰۰ باب جای رهایش معلمان مسافر پلان عملیاتی اعمار ۹۱ باب مکتب ۱۵۰ باب جای رهایش و ۴۲ باب الحاقیه ۴ صنفی درولایات لوگر، غزنی، وردک، پروان بدخشان، لغمان و ننگرهار رویدست گرفته شده که درساختمان این تعمیرات علاوه بر موسسه امداد غذایی جهان ازکمک دولت و اهالی معارف دوست کشور عزیز نیزاستفاده شده است .
- ۴- کار اعمار یکده مکتب وملحقات آن که ازسال هابه اینطرف ناتکمیل مانده بود در چوکات تعمیرات معارف تکمیل گردید .
- ۵- اداره انکشاف بین المللی امریکا نیز تطبیق پلانهای انکشافی معارف سهم گرفته ودرسرطان سال ۵۴ مبلغ ۴۵۰۰۰۰۰ دالرراکه هشتادوپنج فیصد مصارف مستقیم ۴۰ باب تعمیرات مکتب ابتدایی هشت صنفی و ۴۰ باب جای رهایش معلمان مسافر ربا ملحقات کفایت
- میکندکه کمک نمود .
- ازین کمک درساختمان ۳۰ باب مکتب ابتدایی هشت صنفی و ۳۰ باب جای رهایش معلمان مسافر باملحقات آن درولایت پروان استفاده شده است .
- ۶- لیسه حیویه به امداد ۴۱۴۰۰۰-افغانی کمک مالی اداره انکشاف بین المللی امریکا ترمیم و رنگمالی شده است .
- ۷- همچنین اداره انکشاف بین المللی امریکا موافقتنامه کمک ۵۸۱۰۰۰ دالر راکه ۸۵ فیصد مصارف مستقیم ۵۰ باب تعمیرات مکتب ابتدایی هشت صنفی و ۵۰ باب جای رهایش معلمان مسافر ربا ملحقات احتوا میکند . باوزارت پلان امضاء نموده است که ازآن درسال ۱۳۵۵ دراعمار مکتب ولایت کندهار وهلمند استفاده خواهد شد .
- ۸- طبق پلان مرتبه تعمیرات معارف ازطرف ریاست خانه سازی به اعمار یک باب لیلده عصری ومجهز برای لیسه خوشحالخان وتعمیر یک باب لیسه ویک باب ابتدایی در پروژه خیرخانه ، یک تعمیر عصری ومجهز برای انستیتوت اداره صنعت ومکتب هوتلداری در ساحه دارالامان اقدام بعمل آمده که کارتعمیراتی آن قسما ۹۵ فیصد وقسما (۵۰ اعشاریه ۷۰ فیصد) و قسما ۲۰ فیصد تکمیل شده است .
- ۹- کار ترمیم رنگمالی تعدیل واعماربعضی الحاقیه های کوچک ۲۱۰ باب مکتب بشمول تعمیر حریق شده لیسه خوشحالخان به مبع (۱۳۹۱۵۱۷۵) افغانی ازبودجه دولت تکمیل

شد .

تداوی درمربوطات معارف :

الف - طب معالجوی :

درسرويسپهائى داخله، گوش و گلو، جراحی چشم، دندان، پانسمان، اکسريز، لابراتواز، حفظ الصحة معارف مجموعا بتعداد ۴۶۳۶۱ نفر تداوی شده اند .

همچنين درمراکز صحى مكاتب عالی مرکز (زرغونه، ملالی، رابعه بلخی، آريانا، دارالمعلمين خوشحالخان، ابوحنيفه، رحمان بابا و مسنوره غوری) ۱۴۱۶۸ نفر تداوی ۱۳۳۷ نفر پانسمان شده است وهم درمراکز صحى ولايات هرات، کندهار و ننگرهار ۱۲۶۷۵ نفر تداوی شده اند.

ب- طب وقایوی :

درمكاتب مرکز و ولايات کشور ۸۸۹۷۴ نفر واکسيناسيون ضد محرقة و در ۸۵ حلقه چاه آب آشاميدنی مكاتب كلورين تطبیق شد و هم در بسترهای يكتهداد مكاتب لیلیه مرکز و ولايات کشور دی.دی.تی تطبیق گردید .

همچنان در ۳۰ باب مكتب ولايات باميان و غوروات توسط هیات سیار حفظ الصحة معارف به تعداد ۴۶۱۰ شاگرد معاینه صحى و برای ۵۷۴ مریض ادویه لازم داره شد و بتعداد ۴۶۰۸ نفر واکسين محرقة و بتعداد ۴۹۳۵ واکسين بی سى جی و بتعداد ۱۲۳۴ نفر واکسين چيچک تطبیق گردیده است .

ج- درجوكات ميرمنو قولنه ۴۸۱ نفر مریض به شفاخانه هابراى تداوی معرفی شده ۳۲۶ طفل واکسين شده به ۱۶۵ زن محبسوس

مشوره طبى داده شده برای ۲۳۵ خانم نظربه شرایط نامساعد صحى و یافامیلی دواى ضد حاملگی داده شد برای ۱۲۶ نفر ادویه مجانی داده شده و برای ۱۰ نفر طفل مریض خون تهیه شده است .

درجوكات موسسه نسوان در شعبه دندان ۴۵۷ نفر درشعبه اطفال ۴۵۱۱ نفر در كلينيك معاینات عمومی ۴۱۲۵ طفل معاینه و تداوی شده اند و ۴۴۶ طفل واکسين دی تی پی و چيچک گردیده اند . همچنین درشعبه ولادى و نسانى ۶۸۷۷ نفر معاینات ولادى و نسانى و درشعبه اکسريز ۲۰۰۸ نفر معاینه رادیوگرافى و رادیوسكوپى گردیده اند .

جلب همکاری :

۱- زمينه تهیه کاغذ مورد نیاز مطبوعه معارف از طریق وزارت پلان ازمساعدت بلا عوض ممالک دوست و موسسات بين المللی مساعدت ساخته شد .

۲- بکمراده موترمینی بس فولکس واگون مستعمل از اداره رضاکار المانی مقیم کابل به مكتب هوئلدارى اهدا شد .

۳- درقسمت استفاده از يك مليون دالسر امدادی دولت عراق از طرف مدیریت عمومی امداد خارجی ریاست پلان اقدام بعمل آمد . ازین پول پول درساختمان يك شفاخانه و یا مكتب نرس استفاده بعمل می آید .

۴- یکسلسله اجراءات درقسمت استفاده از شیر، روغن و گندم امدادی بازار مشت.رك اروپا برای معارف از طرف مدیریت امداد

- خارجی ریاست پلان بعمل آمده است .
- ۵- به ارتباط قرارداد اقتصادی و تکنیکی حکومت افغان وهند نیازمندی معارف بغرض درج درآجندای چهارمین کنفرانس مشترک افغان وهندکه درماه اکتوبر ۱۹۷۵ دایرگردیده بود وهمچنان ابلاغ تصمیم کمیسیون شعب ذیعلاقه معارف ازطرف مدیریت عمومی امداد خارجی ریاست پلان مطالبه وتوحید گردید .
- ۶- مقدار ۱۹۱۹۲۵ کیلوگرام روغن ۲۸۱۳۷۶۳ کیلوگرام چسای ۱۱۵۸۰۴۰۲۰ کیلوگرام ماده سی.اس.سی ۱۲۳۳۷۰۰۰ کیلوگرام پودر تخم مرغ ۱۷۲۶۹۲۵ کیلوگرام پنیر ۱۴۱۳۶۰۸۰۰ تن گندم غرض تغذیه مکاتب لیلیه وکفتریا هادر مرکز ولایات کشور توزیع شده است .
- ۷- مساعی درمورد استفاده از کمکهای بازار مشترک اروپا دوام دارد چنانچه درین اواخر امداد ۲۰۰ تن شیر تثبیت شده و عنقریب مورد استفاده قرارداد خواهد شد .
- ۸- پرداخت ۵۰ فیصد مصارف حمل رنقل مواد خوراکه که ازطرف موسسه دبلیو.اف. پی به افغانستان پرداخته میشود ازطرف آن موسسه موردقبول واقع گردید . این مبلغ نظربه حجم مواد امدادی فرق می کند وبطور اوسط درهمه سال مبلغ مذکور بالغ برهفت ملیون افغانی میگردد . همچنین مصارف غذایی یکوخته معلمین، تدریس مکانبیلیه وسهوقته معلمین لیلیه هادر شبانه روزاز طرف مؤسسه امداد غذائی جهانی مورد قبول قرار گرفت این مصارف بطور تخمینی سالانه بالغ برهفت
- ملیون افغانی میشود .
- ۹- یکصدو پانزده تن روغن که از سالهای ماقبل ازجمله تعهدات دبلیو. اف . پی باقی مانده بودبه اثر تقاضای مدیریت عمومی مواد غذایی ومنظوری مقامات ذیصلاح اخذ گردید
- فعالیتهای عمومی:**
- ۱- بر تعداد کتب کتابخانه اداره ملی مبارزه بابسوادی افزایش بعمل آمده است .
- ۲- یکمده فلمهای زراعتی وتربیبی ازطرف اداره ملی مبارزه بابسوادی برای علافندگان در بنگلان وکوهدامن نمایش داده شد .
- ۳- اداره ملی مبارزه بابسوادی در سال ۱۳۵۴ به دریافت جایزه اعزازی (رضاء شاه پهلوی شاه ایران) ازطرف یونسکو موفق گردید . این جایزه همه ساله به پروژه های موفق مؤسسات سواد حیاتی ازطرف یونسکو اعطاء میشود .
- ۴- بصورت مجموعی بیشتر از دوهزار و ششصدنشریه یونسکو توسط کمیسیون ملی یونسکوی افغانستان بکتابخانه هاومؤسسات رسمی توزیع شده است .
- ۵- ده ملیون افغانی برای تقویه صندوق معلم درمرکز ولایات کشور ازطرف بناغلی رئیس دولت وصدر اعظم منظور گردید .
- ۶- برای ۶۱۴ نفر معلم ذکور واناث مبلغ دولملیون وچهار صدوهشتادوهشت هزارافغانی طوقرضه وهم برای یکمده معلمان مبلغی صور بخشش داده شد .

بکلوریا ویا پایا نتر ازان ارزیابی و معادلسټ گردید .

۱۱- به تعداد ۲۵۰۰ نفر از فارغ التحصیلان صنوف ۱۲ لیسه های کشور به اساس امتحان کانکور پوهنتون به حیث طلاب صنف ۱۳ دارالمعلمین های کابل، پروان، کندهار، پکتیا ننگرهار، کندز، بلخ انتخاب و بدرس ادامه دارند .

۱۲- بتعداد ۱۵۰ نفر از معلمان بر حال کشور که فارغ صنف ۱۳ دارالمعلمین ها بودند پس از تکمیل ۲ سال و وظیفه معلمی شادسل صنف ۱۴ دارالمعلمین ها گردیدند .

۱۳- همچنان ۱۰۰ نفر فارغان صنوف ۱۴ به صنف ۱۵ شامل و شروع بدرس کردند .

۱۴- هشت نفر متخصص بکمک مالی یونسکو در رشته های مختلف تربیت معلم استخدام شدند .

۱۵- بتعداد ۸۶۲ محصل صنف ۱۴ و ۱۵ داخل خدمت و قبل از خدمت در چوکسات دارالمعلمین عالی کابل تحت تدریس گرفته شدند .

۱۶- بتعداد ۴۸۱ نفر معلم از صنوف ۱۰ الی ۱۴ کورسهای داخل خدمت در دارالمعلمین های ننگرهار ، کندهار اکادمی تربیه معامین و دارالمعلمین عالی کابل از پروگرامهای مسلکی و عملی استفاده کرده و فراغت حاصل نموده اند که فعلا مطالب اندوخته شده خویش را به تدریس روزمره شاگردان مورد تطبیق قرار می دهند .

۷- تجدید قرارداد های کلتوری و فرهنگی بین افغانستان و ممالک متحابه ذیل صورت گرفته است :

- اتحاد جماهیر اشتراکیه شوروی .
- جمهوری هند .
- جمهوری مصر .
- جمهوری پولیند .
- جمهوری بلغاریا .
- جمهوری یوگوسلاویا .
- حکومت اتحادی آلمان .
- دولت دنمارک .
- حکومت مردم چین .
- حکومت بریتانیا .
- جمهوری دیموکراتیک کوریا .
- جمهوری مصر .
- جمهوری ترکیه .
- جمهوری عراق .
- حکومت مجارستان .
- جمهوری فرانسه .
- حکومت جاپان .
- حکومت ایران .
- جمهوری رومانیا .
- دولت مردم مغلستان .

۸- موافقتنامه توأمیت پوهنځی پولیتخنیک بایکعهده مؤسسات علمی شوروی امضاء شد .

۹- موافقتنامه توأمیت پوهنځی های ساینس و اقتصاد کابل با پوهنځی های پوهنتون های پن، بوخم وکلن امضاء شد .

۱۰- یکتعداد اسناد تعلیمی به سویله

۱۷- بتعداد ۱۸۹۶ نفر معلم در صنوف ۱۰ الی ۱۵ کورسهای داخل خدمت دارالمعلمین های ننگرهار، کندهار، اکادمی تربیه معلم، دارالمعلمین عالی کابل، دارالمعلمین کابل هرات و پکتیا مشغول استفاده میباشند .

۱۸- درچوکات ریاست تربیه معلمین به تعداد ۱۶ نفر کانترپارت مصروف فراگرفتن تحصیلات عالی مافوق لیسانس میباشند .

۱۹- ویدیوتیپ که تازه ازطرف یونسکو به اکادمی تربیه معلم اهداء شده بکارنداخته شد ازین ویدیوتیپ در تکنیکهای جدیدآموزش و ارزیابی استفاده بعمل می آید .

۲۰- درحدود ۲۴ پروگرام رادیویی ازطرف

اعضای مسلکی این پروژه در دواستدیوی پروگرام رادیویی معارف ریکارد واز طریق امواج رادیو نشر شد . ازین پروگرام معلمان کشور برای تدریس استفاده میکنند .

این استدیو ها به کمکهای مالی یونسف تهیه شده است . همچنین بمنظور ترمیم رادیوهای که بهمین مقصد به مکاتب داده شده است یک ورکشاپ مجهز نیز دایر گردیده است که بصورت ثابت و سیاراز آن استفاده میشود .

این پروگرام تابعداز نشر رادیویی بمنظور استفاده بهتر و مؤثرتر چاپ گردیده به اختیار معلمان قرارداد شده است و هم یکتعداد

پوسترها بمنظور معرفی کتب جدید درسی تهیه شده وبمعلمان توزیع گردیده است .

۲۱- برپروگرام درسی مدارس دینی تجدید نظرعمومی بعمل آمده است باین معنی که

۲۲- مبلغ ۲۶۹۴۴۴۲۴- افغانی پول دولت که ازسالها به اینطرف بالای اشخاص باقیمانده بو دازطرف ریاست تعمیرات تحصیل وبسه واردات دولت تحویل گردید .

۲۳- پلان هفت ساله معارف طرح تنظیم وبعداد غور مطالعه لازم به مرجع مربوط فرستاده شد .

۲۴- جوانان خازندوی افغانسی بحیث

پیش آهنگ دراعمار پلها، سرکها، پارکها، پاکی و صفایی مساجد واماکن مقدسه ومکاتب وخدمات ترافیکی ودیگر امور مفید اجتماعی رضاکارانه سهم گرفتند وهم درروزهای جشن خجسته جمهوری ازراه تشکیل کلینیکهای صحی، رهنمای اطفال گمشده ، تهیه آب آشامیدنی ، کنترول رستورانها ، تنظیم پروگرام کنسرت اداره ادیتوریم وغیره سهم فعال گرفتند .

۲۵- به تعداد ۵۴۱۵۴۵ جلد کتاب درسی رهنمای معلم دردوره ابتدایی معارف وبتعداد ۲۰۴۰۵۵ جلدکتاب درسی دردوره ثانوی در مرکز ولایات توزیع شده است . همچنین ۵۹۴ جلد کتاب ممد درسی به کتابخانه های مکاتب توزیع گردیده است .

۲۶- مقررات جدید تألیف وترجمه ازطرف

۲۷- درحدود ۲۴ پروگرام رادیویی ازطرف

۲۸- درحدود ۲۴ پروگرام رادیویی ازطرف

۲۹- ویدیوتیپ که تازه ازطرف یونسکو به اکادمی تربیه معلم اهداء شده بکارنداخته شد ازین ویدیوتیپ در تکنیکهای جدیدآموزش و ارزیابی استفاده بعمل می آید .

۳۰- درحدود ۲۴ پروگرام رادیویی ازطرف

اعضای مسلکی این پروژه در دواستدیوی پروگرام رادیویی معارف ریکارد واز طریق امواج رادیو نشر شد . ازین پروگرام معلمان کشور برای تدریس استفاده میکنند .

این استدیو ها به کمکهای مالی یونسف تهیه شده است . همچنین بمنظور ترمیم رادیوهای که بهمین مقصد به مکاتب داده شده است یک ورکشاپ مجهز نیز دایر گردیده است که بصورت ثابت و سیاراز آن استفاده میشود .

این پروگرام تابعداز نشر رادیویی بمنظور استفاده بهتر و مؤثرتر چاپ گردیده به اختیار معلمان قرارداد شده است و هم یکتعداد

پوسترها بمنظور معرفی کتب جدید درسی تهیه شده وبمعلمان توزیع گردیده است .

۲۱- برپروگرام درسی مدارس دینی تجدید نظرعمومی بعمل آمده است باین معنی که

۲۵- به تعداد ۵۴۱۵۴۵ جلد کتاب درسی رهنمای معلم دردوره ابتدایی معارف وبتعداد ۲۰۴۰۵۵ جلدکتاب درسی دردوره ثانوی در مرکز ولایات توزیع شده است . همچنین ۵۹۴ جلد کتاب ممد درسی به کتابخانه های مکاتب توزیع گردیده است .

۲۶- مقررات جدید تألیف وترجمه ازطرف

۲۷- بتعداد ۱۸۹۶ نفر معلم در صنوف ۱۰ الی ۱۵ کورسهای داخل خدمت دارالمعلمین های ننگرهار، کندهار، اکادمی تربیه معلم، دارالمعلمین عالی کابل، دارالمعلمین کابل هرات و پکتیا مشغول استفاده میباشند .

۲۸- درچوکات ریاست تربیه معلمین به تعداد ۱۶ نفر کانترپارت مصروف فراگرفتن تحصیلات عالی مافوق لیسانس میباشند .

۲۹- ویدیوتیپ که تازه ازطرف یونسکو به اکادمی تربیه معلم اهداء شده بکارنداخته شد ازین ویدیوتیپ در تکنیکهای جدیدآموزش و ارزیابی استفاده بعمل می آید .

۳۰- درحدود ۲۴ پروگرام رادیویی ازطرف

- کميته های مختلف وزارت های معارف و اطلاعات و کلتور ترتيب گريده بود بعد از تصويب مجلس عالی وزراء و منظوری بناغلی رئيس دولت و صدر اعظم بمنصه اجراء و تطبيق فراز داده شد. این مقررات به منظور بلند بردن سويه تعليمی نشراتی و کلتوری در پرتواهداف نظام مترقی جمهوری ببيان آمد. درین مقررات اثر تالیف ترجمه ، اقتباس مقاله، ادت، ابداع خطاطی، تايپ، تدقيق مطالعه و فهرست بمعنی اصلی آن تشریح گريده و ضمناً شرایط آثار فوق الذکر باحق الزحمه آنهاکه نسبت به سابق صد فیصد بالاتر میباشد تعیین گريده است .
- ۲۷- راپور فعالیت های اداره دبلیو.اف.بی مقیم کابل در سال ۱۳۵۴ از طرف مدیریت است
- عمومی امداد غذایی ترتيب و بمرجش فرستاده شد .
- نشریه های ماهوار کابل عرفان ، میرمن بخوان و بدان و بلوتن جغرافیایی که بمنظور تقویه معلومات و ارتقای سويه علمی هموطنان عزیز فعالیت میکند به نشرات خویش بصورت مداوم پرداخته است .
- ۲۸- بمنظور تنظیم امور امتحانات درچوکات ریاست تدریسات ثانوی مدیریت عمومی امتحانات تاسیس و بکار آغاز کرد .
- ۲۹- عموم مکاتب مرکز و ولایات کشور مورد بازرسی و تقشیش قرار گرفته و برای معلمان درزمینه راهنمایی های مسلکی بعمل آمده است .

ریاست پوهنتون کابل

نگهدارند .

پوهنتون کابل بغرض تعمیم وگسترش علوم آنرا بوسیله استادان ومحصلان خود انتشار میدهد تا مردم بزموز پیشرفت وارتقای جامعه بهخوبی آشنایی پیدا نموده راه ورسم زندگی مسالمت آمیز رادانسته باستفاده ازشواهد وحقایق به پیش بروند . چنانچه که آرزوی مردم ماوخواست نظام مترقی جمهوری است . پوهنتون کابل باتجهیز نیر وی جوانان بادانش نوین آنها را برای تطبیق دانش درمحیط زندگی تسلیم جامعه میکند تاآزادانش خوددر خدمت پیشرفت وطن حداکثر استفاده نموده شکوفانی ارمانهای مردم راتأمین نمایند .

پوهنتون کابل ازبذوتاسیس خود تاکنون پیوسته مراحل تکامل وپیشرفت خودرا نظر به خواست زمان واقضای زندگی در قرن بیست ، پیبوده درصدد آن بده تا جوابگوی نیازمندیهای ملی تحول بشکل واقعی وعلمی آن باشند .

پوهنځی طب کابل :

این پوهنځی بمنظور بهبود وانکشاف بهتر وضع تدریس ومواد درسی ونشراتی دست بکاربرده تااوضیاع وقت محصلان جلوگیری شودکه باین صورت پروگرامهای درسی به صورت پولی کاپی تهیه وبدسترس محصلان گذاشته شده چنانچه درسال ۱۳۵۴ به تعداد ۳۳۴۰ جلد کتب درسی عکسدار وبی عکس

پوهنتون کابل بحیث یگانه کانون فراگیری دانش وفرهنگ نوین درکشور. مرکز آمال وآرزو های مردم افغانستان است که جوانان مارا بآخرین انکشافات بشری تربیه نموده . آنها رابخدمت فعالیتهای مؤثر تقدیم جامعه میکند .

پوهنتون کابل باتلاشهای همه جانبه اش درین مدت خدمات وسیعی انجام داده که درین میان شمول بیش ازینچ هزار فارغان صنوف (۱۲) مکاتب کشور به مؤسسات تعلیمات عالی، واختصاصی ساختن رشته های امتحان شمول به پوهنتون وهمچنان توزیع دیپلومهای فارغان سه دوره پوهنتون شامل این خدمات است و پوهنتون بابتکار تازه ای دست زده که آن تدریس مضامین تاریخمعاصر افغانستان اقتصاد افغانستان و فرهنگ افغانستان درتمام پوهنځی هاو نیز تدریس یک زبان خارجی برای تمام محصلان پوهنتون حتمی گردیده است .

پوهنتون کابل بحیث کانون محافظت دانش های بشری که حاصل زحمات انسان در طول قرنهای زندگی اوست . تلاشهای زیادی درین خصوص انجام داده وبادر نظر داشت (انفجار دانش) یعنی افزایش وتوسعه بی سابقه وسریع دانش . خودراباشراط امروزی جهان عیار میسازد . تادانشمندان پوهنتون ر شته های اختصاصی علوم رازنده و دینامیک

مختلف مربوط به حوادث جنایي، ترافيکي و مرگه‌ای مشکوک .

۵- د پيارتمنت فيزيولوژي ٦٧ معاینه الکتروکارديوگرام و شش معاینه ميتابوليزم - بازال مريضان .

٦- د پيارتمنت طب وقایوی واجتماعی برعلاوه خدمات تدریس، يك سلسله خدمات عام المنفعه وقایوی رازطریق مرکز صحتی کاريزمير، و موسسات مجادله توبرکلوز، ملاریا ، صحت عامه، واکسين سازی. حمايه طفل و مادر و پروژه شيوه کی انجام داده است.

پوهنځی حقوق :

١- بمناسبت سی و مین سالگرد سازمان ملل متحد نشریه فوق العاده تحت عنوان (ملل متحد) حاوی مطالب علمی و دلچسپ پیرامون سازمان مذکور نشر و ضمن تجلیل روز مذکور درپوهنتون ، به علاقمندان توزیع شد .

٢- جلد دوم کتاب (حقوق اساسی مقایسوی) اثر علمی داکتر محمد احسان روسا، چاپ و بیعت کتاب ممد درسی بمعرض استفاره محصلات گذاشته شد .

٣- اکثر نوتهای درسی استادان پوهنځی گسترتر و به محصلان توزیع گردیده است .

پوهنځی ادبیات و علوم بشری :

الف - درامور تدریس :

١- تاسیس بخش هنرهای تجسمی در دپارتمنت هنرهای زیبا برای تربیه مصلمان آرت .

و ٤٥٨٨ جلد بولی کاپی بدسترس استادان و محصلان قرارداد شده است .

پروگرامهای کار های عملی، لابراتواری و ستاز محصلان طوری تهیه دیده شده تا محصلان از آن حداکثر استفاده نمایند .

ایراد کنفرانسهای علمی و نمایش فلمهای طبی و فارمسوتیک و سلايد ها مطابق يك پروگرام منظم دایر گردید .

يك دپوی مرکزی سامان و مواد لابراتواری بکار افتاد تا تمام سامان و مواد کیمیای مورد ضرورت لابراتوار هاشکل ستا ک مرکزی موجود باشد و در هنگام ضرورت مورداستفاده قرار گیرد .

جهت بلند بردن سوئیة علمی مکاتب نرسنگ پوهنځی طب وزارت صحتیه تحولات جدیدی بکار برده شده که با اساس آن سوئیة تحصیلی شاگردان نظر بسالهای پیش بلند تر شده است .

دپارتمنتهای مختلف این پوهنځی علاوه بر تدریس و تطبیقات معاینات لابر اتواری مريضان را انجام داده باین شرح :

١- دپارتمنت بیوشیمی (٤٦٥٠) معاینه خون ، ادازه ، سنگهای بولی و صفراوی و مایع نخاع شوکی .

٢- دپارتمنت باکتریولوژی (١٤٦٣) معاینه مريضان شفاخانه ها .

٣- دپارتمنت پتالوژی (٤٦٠) معاینه بیوشیمی مريضان شفاخانه های پوهنتون و وزارت صحتیه .

٤- دپارتمنت طب عدلی (٧٦٨) معاینه

ریاست پوهنتون

- ۲- تاسیس دپارتمنت فلسفه وعلوم اجتماعی .
- ۳- افزایش مضامین مسلکی معلمی چون اصول تدریس ، اساسات تعلیم و تربیه، روانشناسی تربیتی، و فلسفه تعلیم و تربیه درنصاب تعلیمی پوهنځی .
- ۴- تحقیق ومطالعه موضوعات جغرافیایی افغانستان .
- ۵- تقویة کتابخانه اختصاصی پوهنځی .
- ب- در بخش انتشارات :**
- ۱- نشر مجدد بولتن جغرافیا که از طرف وزارت معارف بهمکاری این پوهنځی نشر میشود وهمچنان ادامه سلسله نشر مجله های ادب وورمه .
- ۲- چاپ یکمده کتابهای دلچسپ- چون :
- الف - سرودنیایش (گیت انجلی) از تاگور ترجمه به نظم دری توسط داکتر روان فرهادی.
- ب- (قاسم کاهی) ترجمه محمد عثمان صدقی.
- ج- (گیت انجلی) ترجمه پشتوا عبدالرؤف بینوا .
- د- (دپشتو ادبیاتو تاریخ) تألیف پوهاند عبدالهی حبیبی .
- ه - (دافغانستان تاریخی پېښی) تألیف عبدالرؤف بینوا .
- و- (تاج) تألیف محمد علم بخرکی .
- پوهنځی شریعات :**
- ۱- به غنایم کتابخانه اختصاصی ایسن پوهنځی افزایش قابل ملاحظه ای رخداده وجهت استفاده بهتر اهل مطالعه، این کتابخانه به شکل کارتوتیک عیار گردیده است .
- ۲- کتاب (نحواللغة العربیه) تألیف پوهاند محمد کبیر که ممد درسی محصلان قرارگرفت .
- پوهنځی زراعت :**
- الف - درساحه تدریسی واداری :
۱- آوردن تحولات مقتضی در نصاب تحصیلی وسیستم دپارتمنت ها .
۲- ترتیب وتنظیم لابراتوار های جدید ونصب ماشینها وآلات لابراتواری که ازخارج وارد گردیده است .
۳- طرح پلان هفت ساله انکشافی پوهنځی.
۴- آغاز پروژه های نوچون نباتات صنعتی وباجره .
۵- اقداماتی به غرض جلب مساعدتهای اداره پروگرام انکشافی ملل متحد باپوهنځی زراعت ازطریق وزارت زراعت .
- ب- شروع پروژه مرغداری ونصب ماشین های چوچه کشی درفارم تحقیقاتی پوهنځی .
- ۷- بازگشت مؤفقا نه هشت تن استاد پوهنځی پس از پایان تحصیلات از خارج و فرستادن دواستاد ودو محصل جهت تحصیلات عالی به خارج .
- ب - در امور نشرات :**
- ۱- کتاب (غذا وتغذیه حیوانات) که توسط پوهندوی داکتر محمد هاشم سهاک بحیث کتاب ممد درسی تألیف گردیده است .
- ۲- کتاب (تغذیه وپرورش گاوهای شیری) تألیف پوهندوی گل احمد کشتیار بحیث کتاب ممد درسی تألیف گردیده است .
- ۳- کتاب (تأثیر مخلوط ویتاوکس وکیتون بالای حاصل کندم) اثر پوهنمئل بزرگ خلیق.

۴- کتابها ي (معرفت اصطلاحات نباتات) از پوهندوی داکتر محمدنبی اسلمی (مطالعه تعداد نسلبا و فعالیتها ي کرم مغزخور سبب) و (مطالعه بیولوژی و پرازیتهای پروانه) توسط پوهندوی پیرمحمد صدیقی .

پوهنځی پولی تخنیک :

سرزمین باستانی و پراز غنایم معد نسی افغانستان احتیاج مبرم به کسانى دارد که بانبروی دانش و تخنیک نوین، قلب زمین راشکافته خزاین نهفته سرشار طبیعی آنرا بخدمت رشد کشور بکار اندازند .

برای نیل باین هدف مقدس پوهنځی پولیتخنیک بنیانگزارى شد واز سال ۱۳۴۶ به جذب جدید الشمولان پرداخت واکنون که از عمرآن ۹ سال میگذرد در چهار دوره فارغانش راجیث انجیران ورزیده وکار آموزده به خدمت جامعه تقدیم نموده است که تعدادشان در دوره اول (۱۰۹) تن در دوره دوم ۱۰۶ تن در دوره سوم ۱۰۹ تن و در دوره چهارم ۱۴۶ تن بود که در رشته های ساختمانهای مدنی، صنعتی ژئولوژی، اکتشاف معادن مفیده جامد، ژئولوژی و تفحص معادن نفت و گاز ، ساختمانهای هایدروتخنیکى ، تکنالوژی کیمیاوی، استخراج معادن مواد مفیده جامعه، فارغ گردیده اند .

درین پوهنځی ۱۷ دیپارتمنت وجود دارد و برای آشنایی بیشتر جدید الشمولان بدروس پولی تخنیک همه ساله کورسهای مقدماتی دوامه مضامین مثلثات، کیمیا، ریاضی وهندسه دایر گردیده (۳۵۰) تن مصروف خواندن این کورس هامیباشند که بعد از سپری نمودن این

کورسها به صنوف اول شامل میگردند . به تعداد ۱۳ کتاب در رشته های مسلکی توسط استادان داخلی و خارجی تألیف وبه ذخایر علمی محصلان افزوده میشود .

همچنان کارهای علمی و تحقیقاتی در دیپارتمنت مهندسی وعناصر ساختمانی پولی تخنیک انجام یافته است .

تحقیق اساسات شهر سازی مناطق پرنفوس افغانستان، خصوصیات پلان گذاری ومهندسی وساختمانی عمارات مقاوم زلزله ، استدلال محاسبه چوکات های چندین منزله عمارات در برابر تاثیرات زلزله، تحقیقات در مورد خواص فزیکى ومیخانیکى انواع جداگانه مواد خام محلی تهیه میشوند، ترتیب وتفویض پروژه واستخراج صنعتی رسوبات اپت والب و کوتاریف ازمعادن کارخواجه گوگردک بریاست استخراج وانتقال گاز وپیشنهاد دیپارتمنت ژئولوژی و اکتشاف معادن نفت وگاز راجع به تطبیق این امر که به اندازه چهل ملیون افغانى مفاد اقتصادی در زمینه پیش بینی میشود .

نقشه برداری توپوگرافیکى ساحه ساختمانی پوهنځی وترنری، همکاری در قسمت موقعیت دادن تعمیرات مربوط وزارت داخله، شفاخانه عسکری، اعمارپل ومحورات آن مطابق شبکه ژئودیزیکى بالای دریای کنر، ترتیب جدول صنف بندی آلات انرژیکى، الکتروتخنیکسى ورادیوالکترونیکى برای دیپارتمنت نورم و استاندارد وزارت معادن وصنایع وادب مشوره علمی به وزارت فواید عامه راجع به خریداری

ریاست پوهنتون

مواد و وسایل منفرجه و تهیه البوم محصولات آهن کانکریتی برای خانه سازی کابل .

پوهنځی اقتصاد :

اول - قرارداد توأمت :

قرارداد همکاری طویل المدت بین پوهنځی اقتصاد و پوهنځی حقوق و علوم سیاسیی پوهنتون بن شعبه علوم اقتصادی پوهنتون بوخوم و پوهنځی علوم اقتصادی و اجتماعی پوهنتون کلن برای حداقل پانزده سال تجدید گردید این قرارداد درچوکات موافقتنامه سه ساله (ازسال ۱۸۷۶ الی ۱۹۷۸ بصورت عمومی حاوی مطالب ذیل است :

۱- تحقیقات علمی : درچوکات همکاری در ساحه تحقیقات علمی پوهنځی های علوم اقتصادی باید درطول مدت سه سال مجموعاً الی شش پروژه تحقیقاتی پیش برده شود. هدف هر یک ازین تحقیقات باید برای انکشاف مزید جمهوریت افغانستان حایز اهمیت باشد. مصارف این پروژه های تحقیقاتی را مقامات آلمانی متقبل شده اند . ازجمله پروژه های فوق موضوع دوبروژه از طرف مجلس استادان تعیین و تصویب گردیده و موضوعات پروژه های دیگر درآینده تعیین خواهد شد .

۲- تدریس و تحصیل و اعطای بورسها :

باساس موافقتنامه متذکره اقلایک استاد آلمانی برای مدت سه سال ویاسه استاد برای یکسال که مصارف آنها از طرف مقامات آلمانی تادیه خواهد شد جهت تدریس به پوهنځی اقتصاد معرفی خواهند شد .

طرف آلمانی در اسرع وقت سعی مینماید که موضوع برسمیت شناختن تحصیلات پوهنځی اقتصاد پوهنتون کابل رابه منظور ارامه تحصیل در آلمان طور رضایت بخش حل نماید .

همچنان اعطای دوبروس برای سال ۱۹۷۶ به منظور اخذ درجه دیپلوم یادکتورا و یک بورس مطالعات علمی برای مدت سه ماه و تهیه و تدارک منابع مالی برای بورسهای بیشتر در سالهای ۱۹۷۷ و ۱۹۷۸ درین قرارداد پیشبینی شده است . به اساس پروگرام (استادان مهمان) در سال ۱۳۵۴ چهار استاد پوهنځی اقتصاد پوهنتون کابل جهت انجام دادن مطالعات مزید علمی و ایراد کنفرانسها به آلمان رفته و مقابلتا (۴) استاد آلمانی به افغانستان آمده اند .

۳- کتاب خانه و نشرات و مواد و تجهیزات : نظریه موافقتنامه متذکره طرف آلمانی در تقویه مزید کتابخانه پوهنځی اقتصاد در قسمت ترجمه آثار علمی و نشرات . و در ساحه تجهیزات و مواد درسی با پوهنځی اقتصاد مساعدت لازم بعمل خواهد آورد . دوم - قرارداد با اداره احصائیه مرکزی صدارت عظمی :

اداره مرکزی صدارت عظمی که و ظیفه جمع آوری ارقام و اعداد احصائیوی و تحلیل شاخص های اقتصادی کشور را دارد . در تهیه پرسونل خود باشماخصی ضرورت دارد که معلومات بیشتری در رشته احصائیه داشته باشند .

واستفاده کارتهای جدید ثبت نتایج عمومی :
اوراق تحصیلی سالهای گذشته محصلان پوهنځی از طرف کمیته مربوطه بصورت دقیق بررسی گردیده و در نتیجه محصلانی که مطابق لایحه امتحانات نمی توانستند بیشتر از این به دروس شان ادامه بدهند از پوهنځی منفک و برای محصلانی که در سرحد انفکاک قرار داشته اخطار نامه ها داده شد تا متوجه مکلفیت های خود گردند .

در قسمت ثبت نام محصلان نیز تحولات مثبتی رونما گردیده است کارتهای جدید ثبت نام ترتیب و مورد استفاده قرار گرفت با اساس این کارتها که مجموعا برای نتایج حداکثر دوازده سمستر در نظر گرفته شده است در قسمت واقف شدن به سوابق تحصیلی و نتایج محصلین تسهیلات زیادی فراهم گردیده است .

همچنان در مورد تعمیم مکلفیت نوشتن مونوگراف از طرف محصلان پوهنځی فیصله بعمل آمده تا محصلان باید پانزده روز قبل از شمول در امتحانات نهایی صنف چهارم مونوگراف خود را تکمیل و به اداره پوهنځی بسپارند تا بحیث فارغ التحصیل پوهنتون معرفی شوند .

پوهنځی علوم :

اول- در ساحة اکادمیک :

الف- موضوع تجدید نظر به رهنمای تحصیلات پوهنځی :

بعد از آنکه در سال ۱۳۵۲ رهنمای تحصیلات پوهنځی تدوین گردیده و مورد استفاده قرار

گرچه فارغ التحصیلان پوهنځی اقتصاد قبلا نیز در جمله سایر مضامین . مضمون احصائیه را تعقیب مینمودند مگر این معلومات جهت فعالیت در اداره احصائیه مرکزی دانسته نشده و اداره مذکور آرزو داشت که اشخاص ورزیده تری در رشته احصائیه تربیه شوند و ضرورت خود را به چنین اشخاص بصورت طولی المدت در حدود یکمیزار نفر و نمود ساختند. بناء در سال ۵۴ درین مورد قراردادی با اداره مذکور عقد گردیده که با اساس آن از شروع سال ۱۳۵۵ دیپارتمنت احصائیه پوهنځی اقتصاد تقویه بیشتری یافته و یک تعداد محصلان را درین رشته بعد از سال دوم تحصیل شان تحت تربیه قرار خواهد داد و سالانه در حدود ۲۵-۳۰ فارغ التحصیل را درین رشته به اداره احصائیه مرکزی تقدیم خواهد نمود . همچنان در مورد تهیه استادان و مواد و وسایل درسی اداره مذکور با پوهنځی اقتصاد همکاری نماید .

سوم نشرات پوهنځی اقتصاد:

پوهنځی اقتصاد غرض بهبود سویه محصلان خویش کوشیده تا از طریق تهیه کتب قابل استفاده محصلان مصدر خدمت بیشتری شود بدین منظور در سال ۱۳۵۴ هفت کتاب و (۲۳)

جلد نوت که توسط استادان پوهنځی در ساحت مختلف علوم اقتصادی تالیف ترجمه و ترتیب گردیده توسط شعبه نشرات پوهنځی چاپ و مورد استفاده قرار گرفته است .

چهارم - تصفیه اوراق تحصیلی سالهای گذشته محصلان . تغییر سیستم ثبت نام

باپوهنځي های مربوطه جمهوریت اتحادی آلمان امضاء شده که با اساس آن سالانه در ساحه تربیه پرسونل علمی، فنی و مسلکی، تهیه سامان، و تجهیزات و کتب، بیشتر ریسرچهای علمی مساعدت لازم از طرف مقامات آلمانیه صورت خواهد گرفت .

د - تألیف و ترجمه کتب درسی که برای محصلان یک امر ضروری بود رویدست گرفته شده و پلان ریسرچ های علمی و عام المنفعه در مناطق مختلف کشور که توسط استادان با صلاحیت پوهنځی پیشبرده خواهد شد طرح و عنقریب کار آن آغاز میشود .

ه - با در نظر داشت ریفرم معارف، پوهنځی علوم تصمیم گرفت تا به منظور تربیه بهتر معلمین و متخصصین ساینس در پروگرامهای تدریسی خود تجدید نظر کند . تا بتواند فارغانی بجامعه تقدیم کند که مطابق نیازمندی های محیط از عهد تدریس و فعالیت های علمی و تخصصی بهتر بدر شده بتوانند .

تجاویز لازمی درین زمینه اتخاذ گردیده است .

دوم - در ساحه نشرات : مدیریت نشرات پوهنځی فعالیت های خود را در زمینه طبع کتب و آثار علمی، تألیف و ترجمه و نوت های درسی روزمره استادان و فورمه های مورد ضرورت شعبات تدریسی و اداری تشدید بخشیده و تقریباً بیش از یک صد هزار ورق نوت های درسی و اوراق مطبوع را چاپ رسانیده است .

گرفت تجربه نشان داد که در متن آن بعضی اغلاطی موجود است که از نظر روحیه آکادمیک و ریفرم جدید معارف باید در اصلاح آن اقدام شود. بدین منظور یک کمیته ده نفری مرکب از استادان تعیین شد تا موضوع را تفتیق نمایند به تعقیب آن همه دیپارتمنتها و ادار ساخته شدند تا مطابق اساسات و توقعات ریفرم پلان درسی خود را ترتیب و به کمیته بسپارند . بعد از مطالعات لازم یک سلسله اصلاحات در زمینه صورت گرفته نتیجه آن ثمر خوبی در امور تدریسی محصلان ببار آورده است . بر علاوه چون ترتیب یک پلان درسی معقول مستلزم ایجاد کد رتیر و ویک است بناء پوهنځی در زمینه داخل اقدام جدی شده و بعد از تماس لازم با دیپارتمنت ها اصلاحات لازم را در زمینه بعمل آورد .

ب: یکتعداد استادان پوهنځی ریسرچهای مفیدی را روی دست گرفته اند . و در تلاش اند تا ثمره این ریسرچهای خود را جهت استفاده اشخاص و ادارات ذی علاقه به مقامات مربوطه بسپارند . همچنان جهت تنویر اذهان و دانش گیری بیشتر محصلان و استادان و سایر علاقمندان ساینس هفت استاد پوهنځی در مسایل مختلف بصورت هفته وار کنفرانسهای علمی ایراد نموده اند .

ج: به سلسله کمکهای مقامات مربوطه آلمانی دوفر استاد آلمانی به افغانستان آمده و در دیپارتمنت ریاضیات شروع به همکاری نمودند که همکاری شان فعلاً نیز ادامه دارد. همچنان قرارداد تجدید توأمیت این پوهنځی

۳- همکارۍ باهيأت مشورتي سازمان مواد خوراکه وزارت ملل متحد .
۴- فرستادن سه تن از استادان اين پوهنځي
برای تحصيلات عالی به خارج از کشور .

موسسات صحي پوهنتون :

شفاخانه های موسسات صحي پوهنتون
بر علاوه فراهم آوری زمينه تعليمات عالی برای
محصلان پوهنځي طب کابل نقش اساسی ای
در تدایوی مریضان کشور دارد که خلاصه
فعالیتهای آنها چنین است :

الف - نادرشاه روغتون :

در سرویسهای جراحی، داخله، جلدی،
سنا توریم، عقلی و عصبی، این شفاخانه مجموعاً
۷۸۷۵ مریض بستر و تحت تدایوی گرفته شده
که از جمله ۷۳۶۰ مریض صحت یافته و در
سرویس رادیولوژی ۴۴۰۰ رادیو گرافی و
همچنان ۳۸۵۰ پانسمان و ۸۰۰ پلستر از طرف
سرویسهای مختلف اجرا گردیده است .

ب- میرمنو روغتون :

در سرویسهای نسائی، ولادی، چشم،
گوش و گلو، جلدی، اطفال، وساری این
شفاخانه ۵۳۷۱ مریض تحت تدایوی گرفته
شده و ۷۷۰ مریض رادیوگرافی شده و برای
۱۰۹ مریض خون از طرف بانک خون کمک
گردیده است .

ج- مرکزی گنځي :

در سرویسهای جراحی، داخله، عقلی و عصبی
جلدی، گوش و گلو و بینی، چشم، نسائی
اطفال، دندان، ولا براتوار های شفاخانه
مرکزی ۱۱۵۹۲ مریض تدایوی شده است .

همچنان مجله ساینس رامنحيث نشر یسه
علمی پوهنځي در هر سه ماه بدون وقفه در وقت
وزمانش طبع و نشر شده است . پوهنځي
کوشیده تا با ارائه مطالب و معلومات مفید و نو
پیرامون ساینس و تکنالوژی و نتایج ریسرچهای
علمی برغنیای علمی محصلان، استادان و سایر
جویندگان علوم بیفزاید .

سوم - امور مربوط به باغ وحش :

عاید باغ وحش از اول حمل ۱۳۵۴- الی
اخیر حوت مبلغ (۲۲۰۸۰۵۳) افغانی است که
به تناسب سال ۱۳۵۳ مبلغ (۵۸۳۷۶۸)
تزیید بعمل آمده است جهت تزیید حیوانات
باغ وحش از بعضی حیوانات پستاندار .
پرندگان و ماهی هانسل گیری بعمل آمده
و همچنان در خریداری آن عده حیواناتیکه در باغ
وحش نبود اقدام لازم صورت گرفت و جهت
اعمار ساختمانهای لازم برای نگهداری
حیوانات و ترتیب و تجهیز بهتر موزیم حیوانی
تجاویز مقتضی اتخاذ گردیده است .

پوهنځي و ترنری :

این پوهنځي فشار بیشتری در قسمت تهیه
و تجهیز لابراتوار های خود انداخته که مشخصات
خدمات آن درین مدت چنین بوده است :

۱- تکمیل و آماده ساختن لابراتوار های
هستولوژی و پری اوپریشن جهت استفاده
محصلان که وسایل آن بوسیله اداره پروگرام
انکشافی سازمان ملل متحد مساعدت گردیده
است .

۲- تدارک اثاثیه لابراتوار ها از کارخانه
افغان موبل .

د - مدیریت عمومی فنی :

۱- لابراتوار تابلیت سازی در حدود چهار ملیون تابلیتهای ضروری را تولید و بدسترس شفاخانه های مربوط گذاشته است .

۲- مرکز تهیه معلومات زرقي : سی و چهار قلم محلول زرقي را مجموعا به تعداد ۱۹۵۶۸۹ بوتل تهیه نموده که بر علاوه شفاخانه های موسسات صحي پوهنتون کابل و ننگرهار به شفاخانه های وزارت صحيه، وزارت دفاع ملی، مرستون و پولیس نیز فرستاده است .

۳- لابراتوار ادویه ترکیبی که در اواخر ماه سرطان سال ۵۴ بکار آغاز کرد. شصت و هشت قلم دوائی ترکیبی راتحت نظر استادان دیپارتمنت فارمسی کلینیک پوهنځی فارمسی تهیه و بدسترس شفاخانه های مربوط گذاشته است .

مرکز تحقیقات علمی پوهنتون کابل :

رشد روزافزون علم و فرهنگ روز بروز ایجابات نوی رادر مقابل ما قرار میدهد که یکی از نشانه های این رشد و تحول، پیشرفت و انکشاف سریع موسسات علمی درسراسر جهان است .

پوهنتون کابل بادرك این واقعت تصمیم برآن گرفت تا به مرکز تحقیقات علمی پوهنتون روح تازه ای بدمد و در راه بهبود آن تلاش بیشتری نماید .

مجلس رؤسای پوهنتون بنا بر پیشنهاد مرکز تحقیقات علمی کمیته ای راجعت تدوین اساسنامه مرکز تحقیقات علمی مؤظف ساخت کمیته طرحی را آماده ساخته است که در آن

ماهیت فعالیت های مرکز تحقیقات علمی کمیسیون انرژی اتوم و کمیته مطالعات انسان و محیط زیست و موجودیت يك کدر دایمی در نظر گرفته شده است .

خلاصه فعالیت های این مرکز :

۱- لایحه در پنج فصل و ۲۵ ماده بغرض تنظیم و رهنمایی فعالیت های تحقیقاتی خارجی هادر افغانستان تسوید گردیده و بمقامات مربوطه سپرده شده است .

۲- کار نشر يك بروشور نشر یسه تحقیقی (بلتن) اولی بمنظور شناسایی مرکز تحقیقات علمی دومی بغرض نشر نتایج تحقیقات و همچنان توسعه دانش تحقیق رویدست است .

۳- ترتیب و آماده ساختن اتاق مأخذ و آرشیف برای حفظ ، استفاده از آثار اسناد، مدارك معتبر .

۴- تخلیص نود پروژه تحقیقاتی در يك چوکات معیاری و موزون بزبانهای دری و انگلیسی برای نشر رویدست است .

۵- جلب همکاری يك مشاور تحقیقاتی از ایالات متحده بغرض بلند بردن کیفیت تحقیقاتی از نگاه شکل و محتوی .

۶- انجام کارهای مقدماتی تهیه و ترتیب يك فرهنگ اصطلاحات علمی بمنظور معیاری ساختن این اصلاحات .

۷- تاسیس يك شعبه احصائیه، مثلا احصائیه رشته های تحصیلی استادان پوهنتون به تفریق همه پوهنځی ها، احصائیه درجات علمی و تحصیلی استادان پوهنتون، قدامت خدمات استادان، تکمیل معلومات احصائویی

ب- مدیریت امتحانات و ارزیابی :

فعالیت های آن مربوط به اخذ امتحانات کانکور سرتاسری افغانستان برای شمول در پوهنتون است که با اساس تجویز درین سال رشته های علوم اجتماعی و طبیعی از هم مجزاشد که فارغان صنف ۱۲ ازین تحول جدید استقبال زیاری نمودند که بیش از ۱۲ هزار فارغ صنف ۱۲ لیسه های کشور در امتحانات شمول پوهنتون و در حدود پنجهزار دختر و پسر از طریق کانکور پوهنتون شامل پوهنځی و موسسات تعلیمات عالی کشور شدند .

مدیریت عمومی نشرات :

مدیریت عمومی نشرات پوهنتون درین مدت در پهلوی احیای مجدد جریان عادی امور طباعتی و نشراتی به یک سلسله فعالیت های ابتکاری نیز دست زد از جمله کارهای عمومی که در قسمت بهبود و وضع نشرات رویدست گرفته شده که تنظیم پلان ۷ ساله انکشافی مطبوعه و تنظیم امور مربوط در نظر است .

مدیریت عمومی نشرات شامل مدیریت اطلاعات و ارتباط عامه، مدیریت سمعی و بصری مدیریت طباعتی است که هر کدام درین مدت خدمات ذیل را انجام داده اند :

این مدیریت فعالیت هایش را در ساحه مطبوعات انکشاف فوق العاده داده و درین مدت دهها گزارش مصور به روزنامه ها، مجلات و جراید کشور فرستاده که هر کدام نمایانگر فعالیت های مختلف گوشه های پوهنتون نیز میباشد. شعبه آرت نشرات پوهنتون

برای یکی از موسسات تحقیقاتی علمی جاپان نظریه سفارش وزارت خارجه .

بمنظور تاسیس و استحکام مناسبات نزدیک همکاری بین مرکز تحقیقات علمی پوهنتون بحیث یک کانون تحقیقی و نظریه دهنده با وزارتها و ارگانهای دولتی و غیردولتی بحیث مراکز تطبیق کننده تحقیقات اقدامات اساسی رویدست است .

مدیریت عمومی تعلیم و تربیه :

الف - مدیریت محصلان :-

مدیریت محصلان بحیث دفتر مرکزی تمام فعالیت های امور مربوط محصلان پوهنتون اجراءات ذیل را بعمل آورده است :

۱- توزیع (۲۰۰۰) قطعه و نایق برای محصلان لیلیه جهت تثبیت استحقاق شان که ازین جمله (۱۹۰۰) قطعه وثیقه بعد از تکمیل مراتب از طرف کمیته اداری لیلیه مورد ارزیابی قرار گرفته است .

۲- تدقیق و بررسی عرایض (۳۰) تن از محصلان پوهنتون در مورد آن مسایلیکه در لایحه صراحت ندارد ، از طرف کمیته اکادمیک محصلان .

۳- ارائه (۳۷) موضوع مختلف از قبیل مشکلات استادان و محصلان و پیشنهادات پوهنځی ها به مجلس رؤسا و ابلاغ فیصله های مجلس به مراجع ذی علاقه .

۴- مراحل اصولی لایحه طرز العمل تادیه حق التحقیق و مصارف تحقیق از طرف این مدیریت تکمیل گردیده و اکمال مراحل (۴) لایحه دیگر تحت دوران است .

- دزمینه طرح و دیزاین و خطاطی آثار چاپسی
پوهنتون خدمات ارزنده انجام داده و شعبه
عکاسی این مدیریت صدها قطعه عکس از محافل
مربوط پوهنتون تهیه نموده که اکثراً در مطبوعات
بجای رسیده است. این مدیریت با اساس
لایحه جدید تألیف و ترجمه مسؤل ارزیابی
کتابهای علمی استا دان پوهنتون نیز
میشاند .
- مدیریت سمعی و بصری :**
فعالیتهای این مدیریت بر پایه پیشبرد
تعمیم و تریبه از طریق سمعی و بصری است
که درین مدت ۲۸ فلم تعلیمی زده فلم تفریحی
۳۲ سیمینار پنج نمایش سلاید هشت کنفرانس
ده کانسرت و یک درام سربراه نموده و پروگرام
های فوق العاده دومین جشن انقلاب جمهوری
افغانستان دایر و پنج بار روزهای ملی
و بین المللی را تجلیل نموده است .
- مدیریت طباعتی :-**
این مدیریت که با وسایل طباعتی بسیار
محدودی مجهز است در شعبات طبع حرفی
آفسیت و گسنتنر خود یک تعداد کتب درسی
و ممد درسی نشریه های فوق العاده کارتها
فورمه ها، جداول تمام مواد قرطاسیه مورد
صورت شعبات تدریسی و اداری مرکز پوهنتون
و پوهنځی هارا طبع مینماید :
- الف: آثاریکه بصورت حرفی طبع شده
عبارت اند از :
- ۱- دگدی دجراحی ناروغیو اساسات -
طب نگرهار :
- ۲- فارمکولوژی سریری طب کابل
۳- دپشتو ادبیاتو تاریخ لومری توک ادبیات
۴- دمغلوبه دولت کی د وروستیو سیاسی
کودتاه تاریخ دوهم توک ادبیات :
(دریم چاپ)
۵- بروشور انگلیسی مربوط بروابط افغان
وهند. ادبیات .
۶- بروشور پشتو مربوط زوابط افغان
وهند. ادبیات .
۷- نشریه فوق العاده روزتاسیس ملل متحد
حقوق .
۸- مبادی حقوق اسلام پوهنځی حقوق .
۹- نحو اللغة العربیه شرعیات .
۱۰- مجله روزمادر. مدیریت اطلاعات .
۱۱- نشریه فوق العاده جشن دوم جمهوریت.
مدیریت اطلاعات .
ب- آثاریکه بصورت گسنتنر چاپ شده
عبارت است از:-
۱- کتاب فارمسی شیمیک مربوط (مضمون
اننی بیوتیک) پوهنځی فارمسی
۲- نوت اور توپیدی طب نگرهار
۳- نوت بیوشیمی پوهنځی طب نگرهار
۴- مایکروبیالوژی طب نگرهار .
۵- نوت مربوط مضمون اناتومی طب کابل
۶- نوت نباتات. پوهنځی زراعت
۷- مجله چهارم جمعیت پالندوی
۸- مجله پنجم جمعیت پالندوی
۹- نوت کمک های اولیه جمعیت پالندوی
۱۰- نشریه روزمادر جمعیت پالندوی

از ۱۶۴۶۴ جلد کتاب مورد استفاده قرار داده شده است .

ج- شعبه توزیع :

این شعبه کتابهای مورد نیاز را به استادان، محصلان و سایر مراجعین با امانت می‌دهد چنانچه درین مدت بیش از نوزده هزار و هشتصد جلد کتاب به مراجعین با امانت داده شده است .

د - شعبه کتابک :

این شعبه بچیت دفتر فنی و تخنیکي ستون فقرات کتابخانه را می‌سازد . بیش از پانزده هزار و دوصد جلد کتاب جدید آثار علمی و مونوگرافها را کتابک نموده و بدسترس نیازمندان قرار داده است .

همچنان شعبات مجلات و خریداری و تهیه صحافی کتابخانه پوهنتون در خصوص تهیه روزنامه‌ها، مجلات و جراید و کتابهای جدید و صحافی کتابها اقدامات جدی نموده است . دستگاه اتومات کتابخانه نشان میدهد که تعداد مراجعان به تناسب سالهای پیش افزایش زیادی یافته و درین مدت بیش از سی هزار و هفتصد نفر از کتابخانه استفاده نموده است . بر علاوه آمریت کتابخانه پوهنتون درین مدت موفق شد تادونمایشگاه رسامی و هنرهای زیبارا جهت تشویق هرچه بیشتر استعداد های محصلان برگزار ساخته و تیز نمایشگاه های کتابهای مطبوع اتحاد شوروی و ایران را دایر ساخت که کتابهای مذکور به گنج های کتابخانه افزوده است .

مدیریت عمومی روابط فرهنگی :

مدیریت عمومی روابط فرهنگی پوهنتون که

۱۱- مجله پالنجنونی جمعیت پالننوی

۱۲- نوت جغرافیا پوهنځي ادبیات

۱۳- نوت دری مضمون اقتصاد ادبیات

۱۴- کتاب تاریخ معاصر پوهنځي ادبیات

۱۵- جغرافیای عمومی ادبیات

۱۶- تاریخ شرق پوهنځي ادبیات

۱۷- روانشناسی از ادبیات

۱۸- افغانستان معاصر از ادبیات

۱۹- جغرافیای اقتصادی از ادبیات

۲۰- علم اقتصاد

۲۱- نوت معرفت اصطلاحات نباتات

مربوط پوهنځي زراعت

مدیریت عمومی کتابخانه :

الف- شعبه افغانستان شناسی :

یکی از شعباتی میباشد که تعداد زیاد مراجعین و محققین را بخود جلب نموده و درین مدت بر علاوه آثار گذشته یکتعداد کتب جدید آثار علمی استادان و مونوگرافهای محصلان باین شعبه کتابک شده بمرض استفاده قرار گرفته است .

برای فراهم آوردن تسهیلات لازم برای محققین و سایر علاقمندان دو جلد فهرست، یکی از آثار زبانهای پشتو، دری، عربی و دیگری از آثار زبانهای انگلیسی، فرانسوی، جرمنی، روسی و غیره زبانها ترتیب شده است .

ب - شعبه منابع و مآخذ (ریفرنس) :

درین شعبه دایرةالمعارف ها ، سالنامه ها ، انیسپا ، فرهنگها ، اندکسها و غیره مواد مورد ضرورت اطلاعات عمومی گردآوری شده و بیش

متحده، آلمان غرب، هندوستان، بریتانیا، فرانسه، استرالیا، کانادا، ایران، ترکیه و بلغاریا.

۳- تکمیل مراحل شمول ۲۶ محصل کشور های مصر، ایالات متحده، عراق، ایران سویدن، عربستان سعودی و هند در پوهنځی های پوهنتون.

مدیریت ارتباط خارجه :

مسئول تهیه اسناد و مدارک تحصیلی کاندیدان دواير دولتی به بورسهای خارجی و ارائه آن به کمیته بورسها و تکمیل مراحل اعزام کاندیدان بخارج میباشد که فعالیتهای زیرزبانجام رسانیده است :

۱- تکمیل مراحل اعزام ۸۳۴ تن از مامورین دواير دولتی که با استفاده از بورسهای تحصیلی کشور های دوست در رشته های مختلف عازم خارج شده اند .

۲- طی این مدت کمیته مخلط مرکب از استادان پوهنتون به طرح مسوده پروگرامهای علمی و فرهنگی بین افغانستان و کشور های دوست بحث و مذاکره نموده نظریات و پیشنهادات شانرا در مورد آئنده از مسایلی که به پوهنتون ارتباط داشت، بوزارت امور خارجه فرستادند تا هنگام امضای موافقتنامه های مربوط مدنظر گرفته شود .

مدیریت ارزیابی اسناد علمی :

وظیفه این مدیریت بررسی و تثبیت اسناد تحصیلی آئنده مامورین و محصلان کشور است که در پایان تحصیلات شان با استفاده از بورسهای طویل المدت، قصیر المدت یا به

متکفل حفظ و توسعه مناسبات علمی و فرهنگی کشور باممالک دیگر میباشد سعی بعمل آورده تا کارهای خود را به وجه بهتری پیش ببرد .

الف - مدیریت معلمین :

متکفل اجرای امور مربوط به اعزام استادان مامورین پوهنتون و مامورین دولت است . که با استفاده از بورسهای کشور دوست یا بمصرف شخصی بخارج اعزام میشوند و یا خارجی هاییکه جهت تدریس به پوهنتون می آیند .

۱- اعزام ۶۰ تن از منسوبین پوهنتون بکشور های ایالات متحده، فرانسه، انگلستان آلمان، شوروی، جاپان، هند، چکوسلواکی اطریش، استرالیا، لبنان، مصر، نیپال، پاکستان ایران و مجارستان تحت پروگرامهای فرهنگی. ۲- اعزام چهارتن از منسوبین پوهنتون بمصرف شخصی به ایالات متحده و ترکیه .

ب- مدیریت محصلان :

اعزام محصلان افغانی با استفاده از بورسهای کشور های دوست فراهم آوری تسهیلات لازم برای محصلان خارجی در پوهنتون وظیفه این شعبه میباشد این شعبه فعالیت های ذیل را انجام داده است :

۱- اعزام ۶۹ محصل پوهنتون جهت تحصیلات عالی به کشور های ایالات متحده عربستان سعودی، بلغاریا، مجارستان آلمان شرقی، عراق، چکوسلواکیا، شوروی و استرالیا .

۲- اعزام ۸۴ محصل افغانی برای تحصیلات عالی بمصرف شخصی به کشور های ایالات

- مصرف شخصي شان بدست آورده اند .
- همچنان محاسبه ايام موفقانه دوره تحصيلي در قدم مامورين و تشييت رتب دولتي محصلان که سابقه ماموريت ندارند . مطابق قانون مامورين دولت نيز از وظايف اين مديريت ميباشد .
- ۲- طب فننگرهار :
- ۱- تعمير بولي کلينيك .

- کميته ارزيايي ۵۰۰ سند علمي را طسي جلسات متعدد خود ارزيايي نموده است چون در مورد ارزيايي اسناد علمي و تشييت رتب دولتي پوهنتون را بر مبنای قوانين کشور و روشها ، اصول و شرايط تحصيلات عالي در کشور های مختلف رويدست گرفته که اميد است بزودي از مجاري قانوني بگذرد .
- ۲- تعمير بولي کلينيك .
- مرکز صحي .
- ليليه دوم .
- جمنازيوم .
- کتابخانه .
- تعمير دپارتمنت ها .
- حوض آبيازي .
- ميدانهای ورزشي .
- شفاخانه دو صد بستر .

۳- بولي تخنيك :

- همچنان روابط فرهنگي پوهنتون زمينه تحصيل زبان انگليسي را با استفاده از اسكالرشپ های پوهنتون نبراسکابه يکده از مامورين پوهنتون در مرکز فرهنگي امريکا در کابل مهيا ساخته است .
- تعمير دپارتمنت ها

۴- پوهنځي زراعت :

الحاقيه

- ۱- تعمير خانه سبز (گرين هوس)

- تعمير فارم تحقيقاتي

۵- مرکز پوهنتون :

- ۱- تعمير سه ليليه
- ۲- تعمير بلاک اداري
- ۳- تعمير مطبعه
- ۴- تعمير دستگاه لباس شويي ليليه
- ۵- تعمير ورکشاپ .
- ۶- تعمير کفيتريا
- ۷- تعمير ديپو ها
- ۸- تعمير اطاقهای درسي
- ۹- تعمير جمنازيوم

مديريت عمومي پلان :

- اجراء مصارف و گزارش فعاليت پروژه های انكشافی جمع آوری احصائيه های مختلف چون احصائيه استادان، محصلان و غيره و همچنان پيشيني بودجه انكشافی سال ۵۵ تهیه و ترتيب پلان هفتساله پوهنتون که شامل چهارده پروژه انتقالی و سی ويك پروژه جديد ميباشد .
- لست پروژه های مذکور که در چوکات پيشيني پلان هفت ساله گنجانیده شده قرار ذيل است :

لست پروژه های جديد :

- ۱- رياست موسسات صحي :

۱۹۶۸ به کمیسیون نیروی ذروی افغانستان داده شده، غرض تدای امراض سرطان در طبابت بکار برده میشود که کار ساختمانی آن بکمک کمیسیون نیروی ذروی مجارستان و صرف هجده ملیون افغانی از بودجه انکشافی دولت بوسیله دستگاه ساختمانی افغانی پیش برده میشود که سی درصد کار آن پیشرفته است .

۲- واریسی پروژه عمارت جدید پوهنځی طب کابل : بمنظور انکشاف بیشتر طبابت در افغانستان باساس خواستههای عصر و زمان رویدست گرفته شده که در آن اتاقهای درسی لابراتوارهای مجهز وغیره ضرورتی پوهنځی مذکور مدنظر گرفته شده که توسط دستگاه ساختمانی بنایی کار اعمار آن آغاز و ۲۵ درصد کار آن پیشرفت نموده که ۱۲ بلاک دارد و ۱۴ ملیون افغانی خرج خواهد داشت .

۳- پروژه لیلیه طب نگرهار: در بهار سال ۱۳۵۴ کار ۱۶ بلاک آن آغاز گردید کار ۸ بلاک آن ۸۱ درصد پیشرفته است .

مدیریت عمومی لیلیه :

این مدیریت مشغول اعاشه و اباته ۲۵۰۰ نفر محصل لیلیه بوده جهت تهیه مواد مورد ضرورت ۳۰۰ چوکی وده هزار روجایی برای محصلان تدارک دیده کوششهایش را برای رفاه وآسایش هرچه بیشتر دختران و پسران لیلیه مبذول میدارد .

مدیریت عمومی کلوپ :

در پوهنتون کابل دروس محصلان اکثر ا از صبح آغاز وتا عصر ادامه مییابد از یکطرف پوهنتون از بازار ورواست واز جانب دیگر

- تعمیر حوض آبیازی
- تعمیر میدانهای ورزشی
- تعمیر الحاقیه کتابخانه پوهنتون
- تعمیر دستگاه یکمزارلینه تلفون اتومات پوهنتون .

- تعمیر پوهنځی وترنری

لست پروژه های انتقالی :

- تجهیزات ووسایل تعلیمی
- پروژه کوبالت شصت
- تعمیر لیلیه طب نگرهار
- تعمیر پروژه ایزوتوپ .
- تعمیر بانک خون شفابخانه علی آباد .
- تعمیر جدید پوهنځی طب کابل .
- تعمیر عقلی وعصبی .
- تجهیزات کلینیک صدبستر طب نگرهار .
- تعمیر پروژه الحاقیه انجینیری
- تعمیر انستیتوت کیمیای پوهنځی ساینس
- تعمیر پروژه مسجد شریف
- تعمیر پروژه آبرسانی پوهنتون
- تعمیر اتاقهای درسی طب نگرهار

مدیریت عمومی حفظ ومراقبت :

مدیریت عمومی حفظ ومراقبت پوهنتون باروحیه تازه ای امور ساختمانی انجینیری آبرسانی برق ، تلفون ، تهیه مواد سوخت نفتی، تنظیفاتی، زراعتی پوهنتون رازز پیش میبرد که خدمات آن باین شرح انجام یافته است :

۱- واریسی پروژه کوبالت شصت: دستگاه رادیو کوبالت شصت که توسط ساز مان بین المللی نیروی ذروی طور تحفه در سال

ریاست پوهنتون ازسفاخانه های مربوطه واریسی نموده نتیجه کارخودرا بمقامات مربوطه راپور میدهند .

آمریت ورزشی پوهنتون :

ورزشهای مختلف که برای تضمین تکامل شخصیت ونموی قوای جسمی وروحي وسيله خوبی است جهت سرگرمی محصلان درپوهنتون همیشه درنظر بوده است . باین منظورآمریت ورزشی پوهنتون پیوسته درصدد آن بوده تاجوانان پوهنتون رادررشته های مختلف ورزشی به آخرین روشهای ورزشی جهانی تربیه نماید .

آمریت ورزشی پوهنتون در مسا بقسات انتخاب تیم های ملی ورزشی که ازطرف المپیک افغانستان صورت گرفت پلیر های خودرانامزد نمود . درتیم ملی فوتبال شش نفر، چهارنفر درتیم ملی والیبال ، شش نفر درتیم ملی باسکتبال انتخاب شدند .

تیم فوتبال پوهنتون دربازی باتیم فوتبال جمهوری مردم چین نتیجه فوق العاده خوب بدست آوردوتیم باسکتبال پوهنتون درمسابقه باتیم شوروی نتیجه خوب داشت .

محصلان توان پرداخت پول بیشتری برای صرف نهار ندارند . پوهنتون برای محصلان نهاری نان چاشت شانرا درکیفتریا به قیمت کمتر از نصف بازار تهیه میکندکه این خوراکه هازامداد های سازمان ملل متحد واز طرف خود پوهنتون تدارک میشود .

مدیریت عمومی تفتیش :

درمدیریت عمومی تفتیش موضوعات جزایی حقوقی ، محاکماتی وانضباطی آنعده استادان مامورین ، محصلان ومستخدمین که ازمقررات مربوط تخطی می نمایند باساس هدایت رسمی مقام ریاست پوهنتون در صلاحیت خویش ارزیابی وتحقیق بعمل می آورد والبته اگر ماهیت جرم ایجاب تحقیق علاوه از ساحت پوهنتون رانموده درحدود خویش همکاری کرده واجراآت مقتضی صورت گرفته است .

۱- ارزیابی وتحقیق هجده دوسیه موضوعات مختلف شعب مربوط پوهنتون .

۲- ارزیابی تحقیق وتعقیب مجدد دوسیه هائیکه از سالهای گذشته لاینحل باقی مانده بودکه ازجمله ۶ دوسیه بعدازدوران قانونی حفظ گردیده است .

این مدیریت همه وقته باساس هدایت مقام

وزارت تجارت

گردیده که بالاتر کمپنی های جاپانی طبق شرایط مساعد فرار داد خریداری ۳۰ تن آنرا بتاريخ ۸ فبروری ۷۶ عقد و صادرات آن شر و ع شده است.

۳- در مورد بازار یابی امتعه های افغانی از قبیل میوه جات خشك و تازه، عسل پخته و غیره بممالك عربی و حوزه خلیج اقدامات مؤثری بعمل آمده که محصله آن صادرات ۱۵۰۰ تن پخته مخلوج بقیمت فی تن ۱۳۵۰ دالر و هم صدور ۵۰ تن مغز پسته و ۱۰۰ تن مغز چهارمغز به جمهوری عراق می باشد.

تماس جهت صدور امتعه افغانی بحوزه خلیج و فعالیت در این مورد که در مورد مذکور قرار داد عقد گردیده است این توقع را بار آورده که بزودی ممکنه امتعه افغانی در مارکیت های ممالك مزبور راه یافته و باعث ارتقای تجارت کشور خواهد گردید.

۴- بازار یابی محصولات معدنی : سمپل سنگهای مزبور از قبیل تلك، بیرایت، ابرك، مایکا، لاجورد، لفورایت، گل سرشوی، پودر تلك، پودر چونه آب نارسیده بمركز تجارت بین المللی و سایر ممالك اروپایی ارسال و هم جهت مطالعه احجار قیمتی و عرضه احجار مزبور به بازار های جهانی تاسیس يك موسسه دولتی در نظر گرفته شده است.

۵- بازار یابی در مورد روده حیوانی، پوست خام و پیکل تحت نظر متخصصین مربوطه علاوه بر مارکیت های سابقه به اصلاح سورت و

بمنظور پیشبرد امور تجارت مطابق مقتضیات ساحت دیگر اقتصادی کشور وزارت تجارت در پهلوی کار های اداری فعالیت های مؤثر اقتصادی و تجاری پرداخته که ذیلا توضیح میگردد.

در ساحت انکشاف صادرات :

تنظیم صادرات امتعه افغانی و بهتر ساختن کیفیت آن بمعیار استندرد بین المللی و روحیه تقاضای مارکیت های خارجی و هم رشد و توسعه صنایع دستی عنعنوی، محصولات زراعتی و حیوانی ارتقای سطح زندگی، عاید مولدین صنعتگران، بازار یابی، مازاد احتیاجات داخلی در خارج در این مدت، هسته فعالیت انکشاف صادرات را تشکیل داده است که فعالیت های مزبور بعضا در مرحله نهایی خویش رسیده و نتایجی را بار آورده است.

۱- قره قل :

ایجاد مارکیت جدید لیننگراد جهت لیلام پوست قره قل افغانی در پهلوی مارکیت قدیم آن در لندن که سبب شد بتعداد ۱۰۱۶۰۶ جلد پوست عرضه شده به لیلام مزبور تما ما به قیمت وسطی فی جلد ۱۵۳۲ دالر امریکایی بفروش برسد.

۲- غوزه و تار ابریشم :

در زمینه عرضه مازاد این امتعه نفیس و پر ارزش کشور بخارج با ۲۴ کمپنی خارجی تماس برقرار

شده است .
برای عرضه بهتر اشیا یعنی بهتر ساختن جنسیت که باعث معرفی اشتهار واستیلا در مارکیتهای جهانی میگردد اقداماتی آتی انجام شده است .

۱- تاسیس موسسات دام پروری جهت فراهم آوری و تغذیه بهتر مواشی .

۲- برای رهنمایی قصابان وسلاخان وجلوگیری از خسارات در مراحل ذبح تاسیس يك دستگاه غرض اصلاح کشتار و پوست نمودن مواشی در نظر گرفته شده است .

۳- پلان تاسیس کشتار گاهای عصری جهت تسریع پروسس و اصلاح صادرات پوست وزوده طرح ولقدیم گردیده است .

۴- برای تحفظ و نگهداشت کشمش های افغانی امکانات بوجود آوردن سرد خانه های عصری تحت مطالعه قرار داشته و هم برای بهبودی صادرات اکیدا دستور داده شده است تا صادر کنندگان از اختلاط کشمش نوو کهنه خود داری نمایند تا در تقاضای آن از طرف مارکیتهای خارجی لطمه وارد نگردد .

۵- شست وشوی قالین توسط دستگاه های قالین شویی داخلی که البته قبلا صدور قالین بدون شست صورت میگرفت .

تلاش در جهت اشتراك افغانستان بجا معه کشور های اروپایی (ای، ای، سی) و استفاده از ترجیحا تکه کشور های مزبور برای ممالک روباتکشاف قابل اند .

تشکیل سیمیناری بشمول نمایندگان وزارت

کوالیتی روده صادراتی مو فقیه صدور آن به مارکیتهای جدید سویدن حاصل گردیده و همچنین طرح موسسه بنام (مسکن امپرومنت) یا اصلاح پوست باب برای جلوگیری از ضایعات پوست حین ذبح وهم در زمینه خشک نمودن، درجه بندی ، وزن وطریق نگهداری آنها در نظر گرفته شده است .

۶- کشمش : درائر مساعی ایسوزا رت صادرات کشمش اکنون مطابق به استندرد و نورم بین المللی به مارکیتهای جهانی عرضه میگردد . خرابی وضع مارکیتهای جهانی برای تقاضای کشمش در سال جاری مشکلاتی را در صادرات امتعه مزبور بار آورده که در اثر مساعی زیاد و تماس با (۷۲) موسسه تو رید کننده کشمش ، وزارت تجارت توانست از صدمه شدیدیکه متوجه مولدین و تجار صادر کننده کشمش بود جلوگیری نموده زمینه صادرات بیشتر آنرا فراهم سازد .

۷- برای مطالعه امکانات صادرات چوب و بعضی اقلام صادراتی کشور از قبیل سمنت ، کنجاره ومیوه تازه وتلك با دولت ایران مذاکراتی انجام و در جمله موافقه فروش (۱۰) هزار تن سمنت (۱۵) هزارتن کنجاره بادولت مزبور حاصل گردید .

۸- بمنظور تقویه صنایع محصولات سوزن دوزی سمیل محصولات خامک دوزی به آلمان ارسال وعلاقه کمپنی های مڈ کور به خریداری آن حاصل گردیده است وهمچنین جهت معرفی آن یکتعداد از تولیدات آن بفرقه فروشگاه شعبه ملل متحد گنڈا شده

مؤسسات وشرکتها بیکه درایندت از طریق وزارت تجارت ایجاد و مراحل تاسیس آن ها انجام گردیده است عبارت اند از .

۱- پروژه پشم:

بتاسی ازتصمیم دولت جمهوری افغانستان وکمک بلا عوض موسسه ملل متحد اخیرا یک پروژه انتفاعی بمنظور درجه بندی ، شست و عدل بندی پشم برای استهلاك مؤسسات داخلی کشور وصادرات آن بخارج یک دستگاه پشم شویی عصری در کند هار اعماز وبه تدویر آغاز نموده است و اساسا مه آن بنام (دوپر یو موسسه) ازطرف دولت منظور گردیده است .

بادر نظر داشت اینکه دستگاه مذکور در سال جاری بمرحله تجرویی و امتحانی قرار داشته بآنهم بصورت یک شفت و طوروقوی درمدت (۴۹) روزکار (۲۴۶۱۲۴۸) افغانی اجرت مقدار (۲۲۱۰۶۴) کیلو گرام پشم های رسیده در فابریکه را شستشو کرده است .

۲- صنایع دستی:

بمنظور بهتر ساختن کیفیت تنوع و تزئید حجم محصولات صنایع دستی وهمچنان توسعه و انکشاف بازار های داخلی وخارجی به کمک مؤلدين صنایع دستی وزارت تجارت تجویز گرفت تا(مرکز انکشاف صنایع دستی افغانستان) را برسر مایه (دوملیون) افغانی تاسیس نماید که ازبدو تاسیس تاکنون مؤلدين صنایع دستی مولده خویش را برسر مزبور بفروش میرسانند وازجانبی تاسیس آن که موجب جلب سیاحان خارجی گردیده است

امور خارجه زراعت پوهنتون (آی،ئی،سی) و اعضای اتاقهای تجارت مرکز ولایات که جهت توضیح های تجیحاتی ممالک بازار مشترک اروپا وامریکا وسایر ممالک ترجیح دهنده که در کابل صورت گرفت .

جلب ادامه همکاری پروژه (آی،ئی،اس) بالائر مذاکراتی که بانمایندگان مسؤل مرکز تجارت بین المللی (آی،تی،سی) و (اس، ای، دی) نماینده حکومت سویدن بعمل آمد .

اقدام جهت استفاده از کمک های شعیات ملل متحد از طریق وزارت جلیله پلان واداره (پیو، ان، دی ، پی) تعدد یسل اسما سنماه با نك انکشاف صادرات به اسم بانک تجارت خارجی افغانستان و تجدید نظر در مورد آن جهت ایجاد تسهیلات و توسعه معاملات تجارتي که اساسنامه مزبور در معرض تطبیق قرار گرفت .

مطالعه تاسیس ترانسپورت زمینی که بتواند در ظرف کمتر از ۲۵ روز امته افغانی را بیکه از بنادر برساند .

درساحة رشد مؤسسات تجارتي :

دراین مدت بمنظور تاسیس وطی مراحل شرکتها، مؤسسات وتصدیها درجهت رشد اقتصاد، کشور وزارت تجارت کوشیده است تا منافع ملی را حمایه و پالیسی خود را در جهت سرمایه گذاری های ضروری و حیاتی انقلاب کشور منطبق سازد. چنانچه مراحل (۹) شرکت ب سرمایه مجموعی چهارده ملیون و دو صد هزار افغانی طی و تاسیس (۲) شرکت دیگر در حال اكمال است عمدتسا

درزمینه قابل یاد آوریست تصدی من بور که بچیث یک تصدی انتفاعی بعداز منظوری از ابتدای سرطان ۱۳۵۴ رسماً شروع به کار نموده است و بسرمایه (۲۰۰۰۰۰۰۰۰) افغانی در تشکیل وزارت تجارت بمنظور خرید و فروش چوبهای ولایات پکتیا (ارگون، خسوست و کردیز) و مناطق کنرها تاسیس گردیده چوب مورد نظر را خریداری و در گدام پلر خسی که یکی از نمایندگیهای تصدی چوب است ذخیره و عندالمراجعه مطابق بمقررات دولتی چوب مورد ضرورت پروژه های ساختمانی مملکت و دوایر ذیعلایقه را بدسترس شان میگذارد. چنانچه فعالیت این تصدی را از روی لست خریداری آن معلوم شده میواند.

الف: اندازه خرید چوب چار تراش ولایت پکتیا و حوزه کنهالی اخیر سال جاری .

۱- حجم موجود چوب خریداری شده چار تراش حوزه کردیز بشمول خریداری وزارت زراعت و ریاست محترم افغان موبل اوتر کانی تصدی (۷۰۰۰۰۰۰) متر مکعب به استثنای چوب انتقال شده آن بگدام پلچرخ .

۲- حجم موجود چوب حوزه ارگون بشمول خریداری وزارت زراعت (۲۵۰۰۰۰۰) متر مکعب باستثنای چوب انتقال شده بگدام پلچرخ .

۳- حجم موجود چوب چار تراش حوزه خسوست در حال حاضر (۲۵۰۰۰۰۰) متر مکعب .

۴- حجم موجود چوب مردم حوزه کنرها بشمول گدام نمر خیل ، نورگل ، سر کانی و

سبب شده تا باعث انکشاف صنایع دستی و انسجام عرضه بهتر آن گردد .

بیمین دلیل است که بیش از (۱۰۶) موسسه و اشخاص انفرادی که به امور صنایع دستی اشغال دارند باعلا قه مندی و رضائیت از موسسه مزبور استقبال نموده و از رهنمایی آن در ساحه دیزاین ، شکل ، پیکنگ و غیره مطابق به استندرد بین المللی استفاده نموده اند .

۳- شرکت ترانسپورتی و ترا نزیسی بارچالانی افغان و شوروی : بمنظور بسط و توسعه و فراهم نمودن شرایط مساعد برای امور ترانسپورت بارچالانی اموال صادراتی افغانی و شوروی و اموال ترانزیتی شرکت سهامی مختلط ترانسپورتی و بارچالانی افغانی و شوروی بنام (افسوتر) بسرمایه (چهل ملیون) افغانی تاسیس گردیده است و وظیفه دارد تادر امور تحویلگیری و تحویلدهی اموال تجارتی مملکتین وهم چنین ترانزیت اموال تسمیلات لازم راهبها و برای رفع مشکلات آن تلاش نماید. البته شرکت مزبور می تواند در صورت لزوم برای انجام بهتر وظایف خود ماشین آلات تجهیزیات تخنیکي ، اماکن اداری و مسکو نی . گدامها و رکشاپها راتهبه واعماز نماید .

همچنین وزارت تجارت در جهت همکاری و تکمیل امور مربوط به تصدیها و شرکتها حتی الامکان سعی نموده است که منافع تجارتی آنها بنفع کشور و سکندر اقتصادی توسعه یابد از جمله فعالیتها ی تصدی چوب

چون لاریهای افغانی مطابق شرایط بین المللی مجهز نبودند و حین عبور و مرور لاریهای حامل اموال از خاک ایران سه چند تضمین و گرانته بانکی را از طرف صاحب مال ایجاب میکرد وزارت تجارت برای رفع این مشکل و فراهم آوری تسهیلات در امر عبور و مرور لاریهای افغانی بوکالت التجاری مشهد عدایت داد تا با تضمین لاریهای افغانی از مقامات ایرانی مشکل را رفع و با دادن لست نامنویس (۵۱) عراده لاری های افغانی بمقامات ایرانی عراقی، کویت از طریق وزارت جلیله امور خارجه معرفی و بدینوسیله مقدار کافی میوه و امتعه افغانی به هدف مطلوب از سال گردید. همچنین بمنظور تشویق بهتر صادرات قالین به اروپا از طریق ایران به کانتینر های استرن انگلیسی که بمنظور انجام خدمتی وارد افغانستان میکرد دیدند برای یکدوره امتحانی اجازه داده شده بود که قالینهای افغانی را انتقال دهند چنانچه بمقدار (۷۱۷۶۱) کیلو گرام قالین رابه لندن، سوئیس و آلمان بکرایه فی تن (۱۴۰) پوند در طرف مدت (۱۵) تا (۲۰) روز بمرجع مقصود رسانند. چون صادر کنندگان قالین صدور قاتینهای خویش رابه کانتینر های متذکره از نظر سرعت تحویلدهی، مصونیت مال و کرایه مساعد یافتند آرزو نمودند تا اجازه داده شود که صادرات قالین و قره قیل توسط کانتینر های متذکره بصورت متداوم صورت گیرد. که موافقت وزارت در زمینه مشوقی خوبی برای صادرات مزید به کشورهای اروپایی

پل کامه جمعا (۴۰۰۰۰۰۰) مترمکعب.
۵- اندازه موجود چوب گدام پلچرخسی کابل چارتراش وگردم که ازحوزه های خریداری انتقال شده است جمعا (۳۰۰۰۰۰۰) مترمکعب) بااستثنای چوب های فروش شده .

ب: اندازه پرداخت قیمت چوب در ولایت پکتیا ومنطقه کنرهاز .

۱- از مبلغ موجود تاکنون (۱۶۴۰۳۰۰۰۰) افغانی آن ولایت پکتیا ومبلغ (۲۷۰۱۵۰۰۰) افغانی آن بحوزه کنرها عوض قیمت چوبهای خریداری شده انتقال گردیده است .

۲- مبلغ (۳۶۱۹۴۰۰۷۷۰) افغانی ازفروش چوب درگدام پلچرخسی ازسرطان ۱۳۵۴-السی اخیر برج دلو سالجاری حاصل شده است که مبلغ (۲۳۳۰۷۹۳۲۱۴) افغانی آن عوض قیمت چوب ولایت پکتیا ومبلغ ۶۰۰۰۰۰۰-افغانی آن به کنرها واز جمله ۷۰۰۰۰۰۰-افغانی آن برای انتقال چوبهای حوزه های مربوط بحساب ریاست ترانسپورت عمومی انتقال گردیده است .

درساخته ترانسپورت و ترانزیت :

البته مشکلات ترانسپورتی و ترانزیتی بالای رشد تجارت و تجارت خارجی موثر بوده بنابراین ملحوظ وزارت تجارت برای رفع مشکلات دراهوال ترانزیتی (واز داتی و صادراتی) کشور ومهیا نمودن شرایط مساعد باساس موافقتنامه تاریخی ۱۴ سنبله ۱۳۵۳ که تسهیلات متقابل رادر امر تجارت بوجود آورده تشبثات و فعالیت های جدی را مجرى داشته است .

خواهد بود.

۱۳۵۳ اظرف وزارت تجارت تاسيس گرديده است شرايط فوق العاده مساعدی رادر امر ترانزيت اموال میسر ساخته است .

درساحه مسايل تجارتي :

بمنظور تنظيم و توسعه سكتور تجارتي عن تال سفر ن ت مچ اچچه و بلسی مهخ فچون لمب برفع اکثریت بادرک و تشخيص اینکه اقلام توريدی بائیسیت تا مین کننده نیازمندی اکثریت جامعه باشد بنا در اثر فعالیت و جدیت شعب مربوط بملا حظه پرو فورمه های واصله یکن تعداد اموال توريدی که از لحاظ احتیاج عامه حایزه اهمیت نبود و علا و تا باعث فراز اسعار کشور میگردد به مقامات صالحه پیشنهاد و در نتیجه توريد آن ممنوع قرار داده شد و همچنان افلامیکه امکان تولید آن در کشور مطالعه گردیده بود بوزارت جلیله پلان نگاشته شد تا در مورد تشویق سرمایه گذاری و تاسيس همچو موسسات مطالعات و اقدامات لازمه را انجام دهند .

بمنظور تجدید نظر در توريد موثر های تیز رفتار نظر بوضع اقتصادی معین کشور لازم دیده شد تا مبلغ (۱۰۰۰۰) افغانسی چنانچه تاکنون (۴۲۰۰۰۰۰۰) افغانسی از این درک حصول و بحساب دولت تحویل گردیده است .

وزارت تجارت در طی همین سال غرض پیشبرد امور تجارتي و تبادل اموال بادر نظر داشت منافع تجارتي کشور و حصول معاونت های تخنیکي موافقتنامه ها و پروتو کول های آتی را با ممالک خارجی عقد نموده است .

همچنان برای آنکه مشکلات ترانسپورتی رفع گردیده باشد اخیرا راجع به امکان تاسيس شرکت ترانسپورتی بین المللی در افغانستان يك سلسله اقدامات صورت گرفته چون پیشبرد این مامول ایجاب یکمقدار تجربه مکفی رادر زمینه مقتضی بود بناء نخست بایست با یکی از کمپنی های مشهور و مجهز ترانسپورتی خارجی شرکتی بنام شرکت سهامی ترانسپورتی بین المللی تاسيس نمود تا بعدا بتوان باساس میثاق بین المللی (تی، آی، آر) فعالیت کرد. البته اقدامات لازمه در زمینه جریان دارد .

برای اینکه کشتی هایی بزرگ اموال افغانی از قبیل شکر و کود کیمیاوی و غیره که به بندر کراچی می رسد و مخصوصا آن عده کشتیها ییکه از طرف افغانستان چار تر شده و معطلی تخلیه کشتی پرداخت دیمرج سنگین را از طرف افغانستان ایجاب مینماید اقدامات برای پهلو گرفتن کشتی و تهیه واگون بعمل آورده شد. چنانچه در سال جاری برای ۲ کشتی حامل مقدار (بیست هزار تن شکر) و (شش کشتی) حامل مقدار (۱۷۲۱۴) تن کود کیمیاوی مربوط افغانستان تسهیلات لازمه فراهم گردیده است. و همچنین تاسيس شرکت (افسوتر) و شرکت بار چالانی افغان و فعالیتهای تصدیهای شیرخان بندر حیرتان، تورغندی در امر ترانزيت و ترانسپورت تسهیلات لازمه را فراهم و خصوصاً در مسیر اكمال سامان و لوازم تصدیهای اخیر الذکر که در سال

د افغانستان کالني

- ۱- پروتوکول تبادلہ اموال بين جمهوري افغانستان و جمهوريت مردم چین برای سال ۱۹۷۵ بتاریخ ۲۱ جوزا ۱۳۵۴ مطابق ۱۱ می ۱۹۷۵ در کابل بامضا رسید.
- ۲- اولین موافقتنامه تجارتی به سیستم اسعار آزاد با جمهوری فدرالی یوگوسلاویا در بلگراد بتاریخ ۲۱ جوزای ۱۳۵۴ مطابق ۱۱ جون ۱۹۷۵- امضا گردید.
- ۳- بتاریخ ۱۲-۷-۵۴ مطابق ۳ سپتمبر ۱۹۷۵ موافقتنامه تجارتی و تادیات بین حکومت جمهوری افغانستان و دولت جمهوری هند در دهلی جدید بامضا رسید.
- ۴- با اساس موافقتنامه تجارتی مورخه (۵ نوامبر ۱۹۶۸) مملکتین افغانستان و چکوسلواکیا پروتوکول تبادلہ اموال برای سال ۱۹۷۵-۱۹۷۶ بین دولت جمهوری افغانستان و جمهوری سو سیالیستی چکوسلواکیا بتاریخ اول جدی ۱۳۵۴ مطابق ۱۳- اکتوبر ۱۹۷۵ در پراگ بامضا رسید.
- ۵- بتاریخ ۱۴ عقرب ۱۳۵۴ مطابق (۵ نوامبر ۱۹۷۵) اولین موافقتنامه تجارتی بین حکومت جمهوری افغان و حکومت جمهوری ترکیه در کابل بامضا رسید.
- ۶- بتاریخ ۴ فبروری ۱۹۷۵ مطابق ۱۵ دلو ۱۳۵۳ با اساس ماده دوم موافقتنامه تجارتی و تادیات ۲۰ مارچ ۱۹۷۴ منعقدہ بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی سو سیالیستی پروتوکول تبادلہ اموال برای سال ۱۹۷۵ در کابل بامضا رسید.
- ۷- فعالیت های تجارتی در جریان این مدت از نگاه کمیت و کیفیت که توام با اصلاح و مراقبت جدی سورت و پیکنگ امتعه صادراتی و کنترول و نظارت و امتعه ضروری وارداتی صورت گرفته است بیلاسی تجارتی و منافع آن رابه نفع کشور و سیستم تجارتی طسوری بوجود آورده است که آینده روشن و امیدبخشی رانصیب مردم مامیسازد.

وزارت فواید عامه

- از بدو تأسیس نظام نوین کشور تاحال وزارت فواید عامه جهت رفع مشکلات و تأمین رفاه و آسایش مردم مساعی اعظمی خویش را صرف کرده و بدین ملحوظ پروژه های متعددی انکشافی و عادی را در دست اجرا گرفته است.
- وزارت فواید عامه فشرده از فعالیت های خود در اساحت راه سازی، حفظ و مراقبت شاهراه ها، ساختمانهای عصری تعمیراتی، پلان گذاری شهر های مدرن، خانه سازی و آب رسانی و غیره راکه در زیر تقدیم میشود.**
- الف: امور ساختمان سرکها، شاهراهها**
 پلها و سرکهای فرعی مرکز و ولایات، حفظ و مراقبت شاهراهها و سرکهای داخل حوزه های مختلفه و پروگرام حفظ و مراقبت ها .
- ب: امرور سروی و دیزاین، اصلاح ساختمان و قیرریزی سرکها و شاهراه ها**
- اول: ساختمان و قیرریزی شاهراه کابل گردیز، طول عمومی شاهراه مذکور ۱۲۵ کیلومتر میباشد .**
- کارهای اجراء شده پروژه مذکور قرار ذیل است .
- ۱- خامه کاری تو سطح بلدوزر ۵۸۱۴۱ متر مکعب .
  - ۲- جغله اندازی عادی ۱۱۰۰۰ متر مکعب.
  - ۳- جغل اندازی ماشینی ۹۱۰۰۰ متر مربع.
  - ۴- اسفلت ریزی طبقه دوم اضافه از ۱۰ کیلومتر
  - ۵- اسفلت ریزی طبقه سوم اضافه از
- ۲۰ کیلو متر .
- ۶- ساختمان شاناه های دو طرفه سرک ۲۶۲۲۰۰ متر مربع .
  - ۷- اكمال يك پایه پل در مسیر شاهراه مذکور در کیلومتری ۱۱۵ به طول ۶۰ متر و عرض ۷ متر صورت گرفته است .
- دوم: ساختمان سرک گردیز، خوست که دارای طول ۱۰۸ کیلومتر .**
- ۱- خامه کاری ۶ کیلومتر .
  - ۲- جغله اندازی پوشش سرک ۵ کیلومتر
  - ۳- دایزاین ۲۰ کیلومتر .
- سوم : سرک جلال آباد، اسعد آباد طول عمومی ۹۰ کیلومتر .**
- ۱- خامه کاری سرک ۲۴۰۰۰۰ متر مکعب بطول ۱۹ کیلومتر .
  - ۲- جغل اندازی سرک ۱۴۰۰۰۰ متر مربع بطول ۱۷ کیلومتر .
- ساختمان پلچک های سنگی ۳۱ عدد بطول مجموعی ۴۰۰ متر .
- ساختمان پلچک بیلیری ۵۱ عدد بطول ۴۴۰ متر .
- ساختمان معبر های کانکریتی ۱۲ عدد بطول ۲۲۰ متر
- چهارم: پروژه دل آرام، زرنج طول مجموعی ۲۱۶ کیلومتر.**
- خامه کاری سرک به حجم ۴۱۰۰۰۰ متر مکعب بطول ۱۰۵ کیلومتر .
- جغله اندازی سرک به حجم ۵۵۶۰۰۰ متر

- مربع به طول ۸۲ کیلومتر .
- ۴- ساختمان طبقه تحتانی اسفالت به ضخامت ۴ سانتی متر در کیلومتر ۲۴ نیم کیلومتر .
- ۵- اعمار پلهای کانکریتی آهندار به طول ۶ متر ۴ عدد بطول مجموعی ۲۴ متر .
- ۶- اعمار پلچک های سنگی و کانکریتی آهندار ۷۳ عدد بطول مجموعی ۱۱۱۰ متر .
- ۷- ساختمان معیرها بطول ۴۶ متر در کیلومتر متری ۲۹ یک عدد به طول ۴۶ متر .
- ۸- اعمار پل بالای دریای بنگی بطول ۲۳۹ متر اعمار پایه های پل مذکور به تعداد ۱۵ عدد صورت گرفته است .
- ۹- تجدید ساختمان پل در کیلومتر متری ۲۰-۲۰ فیصد .
- ۱۰- بسته کاری فابریکه قیر و ماشین سنگ شکن در خان آباد یک پایه .
- هفتم: سرک گردن دیوار پنجاب به طول مجموعی ۲۱۰ کیلومتر
- ۱- خامه کاری سرک ۸۱۰۰۰ متر مکعب جمعاً ۶ کیلومتر .
- ۲- جفله اندازی سرک ۱۴۱۵ هزار متر مربع ۲ کیلومتر .
- ۳- ساختمان پلچک های سنگی ۳۶ عدد به طول مجموعی ۴۱۰ متر .
- هشتم : سرک معدن بیرایت هرات بطول مجموعی ۱۴ کیلومتر .
- ۱- خامه کاری سرک ۲۷۰۰۰ متر مکعب بطول ۳،۵ کیلومتر .
- ۲- جفل اندازی سرک ۶۶۰۰۰ متر مربع بطول ۸،۳ کیلومتر .
- ۳- ساختمان پلچک های سنگی ۲ عدد
- مربع به طول ۸۲ کیلومتر .
- ساختمان پلچک های کانکریتی آهندار ۱۵ عدد بطول مجموعی ۹۰ متر .
- ساختمان معیرها ۲۳ عدد به طول مجموعی ۶۸۰ متر .
- پنجم: سرک شبرغان، دولت آباد طول مجموعی شاهراه ۱۳۸ کیلومتر .
- ۱- خامه کاری سرک در طول کیلومتر صفر الی ۸۶ و در طول کیلومتر ۱۲۱-۱۴۲-۷۴۰۰۰ متر مکعب جمعاً ۲۷ کیلومتر .
- ۲- جفل اندازی به ضخامت ۱۰ سانتی متر ۲۶ کیلومتر .
- ۳- طبقه جفل شکسته ۱۴ کیلومتر .
- ۴- ساختمان سرک فرعی از جفل شکسته به ضخامت ۱۰ سانتی متر در حوضه دریای سفید ۴ کیلومتر .
- ۵- اعمار پلهای کانکریتی آهندار یک عدد به طول مجموعی ۲۴۵ متر .
- ۶- اعمار پلچک های کانکریتی آهندار ۴۵ عدد جمعاً ۶۷۵ متر
- ششم: پروژه ساختمان سرک کندز، کشم به طول مجموعی ۱۳۶ کیلومتر .
- ۱- خامه کاری سرک در طول کیلومتر صفر ۳۵ و در طول کیلومتر ۳۷-۷۰-۳۶۰۰۰ متر مکعب جمعاً ۱۷ کیلومتر .
- ۲- جفل اندازی در طول کیلومتر صفر الی ۳۵ و در طول کیلومتر ۳۷-۶۸ جمعاً ۱۸ کیلومتر .
- ۳- ساختمان طبقه تحتانی از جفل شکسته به ضخامت ۱۰ سانتی متر در کیلومتر ۲۴ نیم کیلومتر .

بطول مجموعی ۴۵ متر .

- ۵- کانکریټ ریزی دربالای شاهراه کابل شیرخان بندر در کیلو متری ۲۸ در حدود ۱۲ عدد بطول مجموعی ۱۵۸ متر .
- ۴- ساختمان پلچکهای کانکریټی آهندار ۵- ساختمان پل کلان یک عدد ۷،۲ متر .
- ۱۲- عدد بطول مجموعی ۱۵۸ متر .
- نهم : سروی و اصلاح سرک گامه ، گنر خاص ، سرکاني ، مرور :
- ۱- پرکاری توسط وسایط و افراد ۱۱۰۷ متر مکعب .
- ۲- کندنکاری ذریعہ وسایط و افراد ۳۳۸۵۱ متر مکعب .
- ۳- صفاکاری سرک ، معبر وجویچه ها ۱۸۳۰۹۲ متر مربع .
- ۴- سرنگیرانی ۳۸۶۲ متر مکعب .
- ۵- ساختمان دیوار های استنادی ۲۹۲۲ متر مکعب .
- ۶- چفل اندازی ۲۵۰ متر مکعب .
- ۷- هموار کاری ذریعہ وسایط و افراد ۱۰۹۳۰۰ متر مربع .
- ۸- ساختمان ۹۰۵ کیلو متر سرک جدیدالاحداث مرور .
- دهم : گالوری سالنگ :
- در پروژه های گالوریهای سالنگ کارهای ذیل انجام گردیده است :
- ۱- ساختمان گالوریهای ضد برف کوچ بطول ۶۵ متر .
- ۲- ساختمان دیوار های استنادی ضد برف کوچ بطول ۷۲۰ متر .
- ۳- ساختمان دیوار های استنادی ضد برف کویه بارتفاع ۶۵ متر ۵۱۰ متر مکعب .
- ۴- دیوار های استنادی عادی ۸۰۰ متر مکعب .
- ۵- کانکریټ ریزی دربالای شاهراه کابل ۱۶۵۰ متر مربع .
- ۶- تعریض خامه کاری به اندازه یک متر در ساحه چهار کیلومتری .
- ۷- تعریض قیر به اندازه یک متر در ساحه ۱۰ کیلو متر .
- ۸- کندنکاری برای بهتر ساختن ساحه دید سرک ۲۲۰۰۰ متر مکعب .
- ۹- در منطقه خنجان ساختمان بعضی از دواير آمریت شا همراه سا لنگ با ملحقات و تحویل خانه های آن و همچنان یک پالیکون برای تهیه مواد کانکریټی نیز تحت اجرا قرار داده شده است .
- یازدهم : ساختمان بعضی پلها و سرکهای فرعی مرکز و ولایات :
- الف: پلها و سرکهای فرعی مرکز و ولایات که کار آنها اکمال شده است :
- ۱- اکمال پل دانگام به طول ۱۶۳۵ متر و عرض ۴،۸۰ متر
- ۲- اکمال پل بارگام بطول ۲۶،۷۵ متر و عرض ۴،۸۰ متر .
- ۳- پل نیشه گام بطول ۲۶،۷۵ متر و عرض ۴،۸۰ متر .
- ۴- چفل اندازی سرکهای فامیلی های بگرام بطول ۵،۴ کیلومتر صورت گرفته .
- ۵- چفل اندازی در سرک ذخایر نفت بادام باغ ۱۷،۳ هزار متر مربع .
- ۶- تکمیل دیوار های استنادی سرک بغمان بطول ۱۷۰ متر به حجم ۹۷۶ متر مکعب .

وزارت فوئدعامه

- ب: سرکهای فرعی و پلهای فرعی ایکه کارآنها قبلا شروع شده بود فعلا انجام شده است :
- ۱- پل سرکائی بطول ۱۶۸٫۶۰ متر عرض ۷ متر .
  - ۲- پل قلعه شاده ۱۵٫۷۲ عرض ۶ متر.
  - ۳- پل کندلیوک ۳۲٫۵۰ متر عرض ۴٫۵۰ متر .
  - ۴- پل لندهوربابا بطول ۱۳ متر عرض ۴٫۵۰ متر .
- دوازدهم :**
- آمریت عمومی حفظ و مراقبت سرکها به منظور نگهداشت و بهتر ساختن سرکهای حوزه های شرقی، جنوبی و غربی فعالیت داشته و طبق پروگرام کار توسط اداره های حفظ و مراقبت و یونتهای اصلاحات عملی و تکمیل گردیده است :
- الف : فعالیت حفظ و مراقبت ها: که به منظور حفظ و مراقبت یومی ۹۵۷ کیلو متر سرکهای اسفالت و ۲۴۶۵ کیلو متر سرکهای درجه ۱-۲ خامه فعالیت نموده و کارهای آن قرار ذیل اجرا شده است :
- ۱- جفله اندازی سرک قلعه زمانخان ۹ کیلو متر .
  - ۲- اصلاحات سرک ریشخور ۸ کیلومتر .
  - ۳- جفل اندازی سرک بگرامی، بتخاک و حسین خیل ۹ کیلومتر .
  - ۴- جفل اندازی و اصلاح سرک غزنی و زرمت ۲۱ کیلو متر .
  - ۵- جفل اندازی سرک قره باغ جاغوری ۲۱ کیلو متر .
- ۶- جفل اندازی سرک غزنی ، سمراب ۲۰ کیلو متر .
  - ۷- جفل اندازی سرک جاده حلقوی هرات ۳ کیلو متر .
  - ۸- جفل اندازی سرک ده قاضی پروان ۹ کیلو متر .
  - ۹- جفل اندازی سرک اشتراگره جبل السراج ۶ کیلو متر .
  - ۱۰- اصلاح و جفل اندازی سرک بریکوت کاندیش ۲۲ کیلو متر.
  - ۱۱- جفل اندازی و اصلاح سرک ازخوست یعقوبی کوتل تره کی ۷۳ کیلو متر
  - ۱۲- اصلاحات و جفل اندازی سرک استتالف ۲۷ کیلو متر .
  - ۱۳- اصلاح و جفل اندازی شولدر های سرک استتالف ۷۴۰ کیلو متر .
  - ۱۴- گریدرکاری ۳۰۱۶۵۵۹ متر مربع و یا ۲۰۳ کیلو متر .
  - ۱۵- جفل اندازی سرکهای خاسه ۱۶۵۴۰۲ کیلو متر .
  - ۱۶- ترمیم و ساختمان پل، پلچک و معبر ۱۴۹ عدد .
  - ۱۷- سنگت کاری پل و پلچک و دیوار استنادی ۲۰۰۰ متر مکعب .
  - ۱۸- اصلاح آبرو ها ۱۹۰ کیلو متر ۱۵۱۷ متر مکعب .
  - ۱۹- ترمیم فرش اسفالتی ۳۱۰۷ متر مکعب .
  - ۲۰- کندتکاری ۲۱۱۶۰۱ متر مکعب .
  - ۲۱- پرکاری ۱۱۰۳۷۵ متر مکعب .
  - ۲۲- سرنگبرانی ۱۱۱۷۰ متر مکعب .

۲۲- برفاکی ۵۲۹ کیلو متر درنقاط مختلف است :

- ۱- عکاسی جریان آب ۲۰ کیلومتر .
- ۲- عکاسی موضع آب ۴۰ هکتار .
- ۳- اندازه کردن سرعت آب درموضع پل.
- ۴- عکاسی موضع تحویلخانه های بندر حیرتان ۱۰۰ هکتار .
- ۵- برمه کاری برای بدست آوردن آب آشامیدنی ۴۰۰ متر .

وزارت فواید عامه در ساحه خانه سازی

فعالیتهاي ذیل را انجام داده است :

- ۱- در سال ۱۳۵۴ ساختمان یازده بلاک رهایش به شمول تعمیر وزارت اطلاعات وکلنور تعمیرات داخل کلپ عسکری تحت اجرا قرارداد داده که امور ساختمانی اکثر از بلاکهای مذکور به فیصد یهای مختلف پیشرفته است همچنان اعمار چهار مکتب وبعضی ازلیلیه ها، تعمیر انستیتوت اداره صنعت نیز تحت ساختمان قرار داده شد .
- ۲- که منجمله اعمار تعمیرات سه مکتب مذکور اکمال شده ومنتیاتی تعمیرات فوق الذکر امور ساختمانی آنها مطابق به پلانهای طرح شده به فیصدی های مختلف اعمار آن پیشرفته است . علاوه ازکار های فوق الذکر درقسمت های مکروریان وهمچنان تمدیدلین های مرکزگرمی وآبرسانی تعمیرات رهایش مذکور نیز بعضی ازفعالیتهاي راانجام داده که قابل یادآوری می باشد .

آمریت عمومی شهر سازی :

آمریت عمومی شهر سازی که موظف ومكلف به تهیه پلانهای عمومی وتفصیلی تمام

۲۴- سنگ کساری بامخلوط سمنت ۲۰۰۰ متر مکعب .

ب: فعالیت یونتهای اصلاحاتی :

- ۱- اصلاحات وجفل اندازی سرک سرچشمه وسیاه خاک ۲۳ کیلومتر .
- ۲- جفل اندازی واصلاحات سرک دهله وپنجواهی ۲۵ کیلو متر .
- ۳- اصلاحات وجفل اندازی سرک ناخونی ۲۰ کیلو متر .
- ۴- اصلاحات وجفل اندازی سرک چغچران منارجام ۱۶ کیلو متر .
- ۵- اصلاحات و جفسل اندازی سرک شیرخانخیل کلبهار ۲ کیلو متر .
- ۶- اصلاحات وجفل اندازی سرک غوربند سیاه گرد ۱۹ کیلو متر .
- ۷- جفل اندازی وگریدر کاری سرک سمنگان ودره صوف ۲۷ کیلومتر .
- ۸- جفل اندازی وگریدر کاری سرک اندراب ولایت بغلان ۱۷ کیلومتر .
- ۹- قیر ریزی مجدد سرک در مسیر کابل تورخم ۱۵ کیلو متر .
- ۱۰- رویه کاری سرک لغمان ۸۹۲۵ متر مربع .
- ۱۱- رویه کاری سرک قندهار ۲۰۱۰ متر مربع .

سیزدهم : سروی وپروژه سازی پل

حیرتان :

دراخیر ربع دوم قرار ذیل مطابق پلان پیشبینی سروی پل مذکور تکمیل گردیده

۱۲- پلان توسعوى يك قسمت شمسر خوست ولايت پكتيا .

دوم - سروى وخط اندازى :

سروى وخط اندازى در ساحات مختلف پلانهاى تفصيلى شمسرى، توسعوى وانكشافى مركز واكثرولايات كشور .

سوم - طرح مسكن :

۱- طرح وديزايىن پروژه بى بى مهرورخ) براى سكونت تقريبا چهل هزارنفر باسبك افغانى وخانه هاى ارزان قيمت كه ازنگاه شمسرسازى ومهندسى وانجنيرى حايذاهميت ميباشد .

۲- طرح وديزايىن مهندسى پل استقلال مقابل سرك رياست جمهورى بالاى درياى كابل .

۳- يكتعداد نقشه هاى تپيك موافق به شرايط اقليمى ، محيطى وموا ساختمانى غرض ساختمان تهيه وبديسترس شمارواليهائى ولايات گذاشته شده .

۴- پروژه ملئ اسكان بشرى كشوربعء ازمطالعات به دارالانشاء كنفانس اسكان بشرى ملل متحد تفديم گرديده كه پروژه مذكور به حيث دكومنيت رسمى افغانستان ازطرف دارالانشاء طبع وبه دولت جمهورى افغانستان اطلاع داده شده است

رياست تصدى آبرسانى :

رياست تصدى آبرسانى درسال ۱۳۵۴در چوكات وزارت فوايد عامه به حيث يك تصدى دولتى ازطرف مقامات صلاحيتدار منظور وفعاليتهاى اين رياست را ميتوان

شمسر ها بوده وموضوعات اسكان بشرى را ازقبيل تهيه پلان هاى تپيك به خانه هاى ارزان قيمت ومطالعات اقتصادى واجتماعى شمسرنشينان وهمچنان مطالعه موادساختمانى رابه عهده دارد فعاليتهاى ذيل را انجام داده است :

اول - پلانهاى شمسرى :

۱- پلان هاى تفصيلى قسمت (او) و(ان) شمسر مزارشريف .

۲- پلانهاى تفصيلى ولسوالى شولگره وچمتال ولايت بلخ .

۳- پلانهاى تفصيلى يك قسمت ساحه انكشافى شمسر غزنى .

۴- پلان ساحه انكشافى يك قسمت پلان صنعتى .

۵- پلان مركز تجارتنى قلات مركزولايت زابل

۶- پلان ساحه تجارتنى شمسر لشكرگاه مركزولايت هلمند .

۷- پلان شمسرى ولسوالسى در وپشان ولايت هلمند .

۸- پلانهاى شمسرى ولسوالسى ها و علاقدارى هاى پشتون زرغون، كهسان،كشك توك، شمسرك ولايت هرات .

۹- پلانهاى شمسرى ولسوالى هاى فرخار رستاق .

۱۰- پلان شمسرى يكقسمت جاده عيدگاه ولايت قندهار .

۱۱- پلان شمسرى ولسوالى چار برجه ولايت نيمروز .

چنين خلاصه کرد :

۱- در کابل :

الف: در مورد شبکه های آبرسانی
پارووالي کابل : تسليم گيري قبل از سال
۱۳۵۴ صرف دردناحیه کابل ریاست
آبرسانی فعالیت مینمود. یعنی در ساحه
خیرخانه مینه وسید نورمحمد شاه مینه ولی
از اوایل سال ۱۳۵۴ تمام شبکه کابل به
شمول دوساحه فوق تحت فعالیت ریاست
آبرسانی شامل گردید ریاست آبرسانی
برعلاوه اینکه کار مربوطه به تسليم گيري
شبکه بزرگ کابل رادر سالجاری انجام
داده طبق پروگرام دولت جمهوری بانکشاف
منابع آبی شبکه کابل توزیع نل به منازل
ایجاد ترانسیشن لین های اضافی که قدرت
وظرفیت شبکه رابالابرده است پرداخته .

ب: انکشاف آبهای زیرزمینی :

درین مورد میتوان ازچاه های افشارکه
در آن پنج چاه هرکدام به ظرفیت ۴۰ متر
مجموعاً ۲۰۰ متر درفی ثانیه آب استخراج
خواهد شد. نام برده. عمق این چاه به
صورت اوسط درحدود ۶۵ متر بوده ازجمله
۳ چاه آن تکمیل گردیده ودریازین دو چاه
دیگران تحت کار میباشد .

ج- انکشاف وتوسعه ساحه شبکه کابل:

درین قسمت ریاست آبرسانی بدارك
این واقعیت که احتیاج به آب صحی درشهر
کابل روز افزون است لذاظرفیت شبکه
آبرسانی چه ازناحیه انکشاف آبهای زیرزمینی
وجه از. نگاه توسعه وانکشاف ساحه نیز
باید توسعه داده بناء ایجاد ترانسیشن

لاین دیگر بمخزن ده افغانان که قدرت و
ظرفیت شبکه رابالا میبرد نیز ازامورتوسعی
وانکشافی شبکه کابل میباشد .

د: بلند بردن قدرت آبدهی به کارتسه
مامورین توسط ترانسیشن لاین آن به یک
قطر بزرگتر ازجمله کار های مهم دیگری
که قدرت شبکه آبرسانی کابل درین گوشه
شهر رابالا میبرد .

ه : برعلاوه درساحه سید نورمحمد شاه
مینه آنچه قابل یاددہانی است توزیع نل
به ۱۵۰ فامیل وزارت جلیله دفاع ملی
میباشد که توزیع وتمدید آن صورت گرفته
وانکشاف چاه پوهنتون وایجاد شبکه جداگانه
برای این موسسه علمی یکی ازکار های
عمده دیگری است که درسال جاری انجام
گردیده .

ز: طبق صوابدید مقامات صالحه ریاست
آبرسانی کار ترانسیشن لاین تپه پغمان
راکه با استفاده ازآب کابل برای سر سبز
تپه پغمان فراهم گردیده تکمیل نموده
است .

ح: درساحه دیزاین ومطالعه برای بلند
بردن ظرفیت شبکه کابل امور ذیل قبلاانجام
گردیده است . سروی ومطالعه ودریازین
ترانسیشن لاین قرغه که آب چشمه های
قرغه رابه مخزن باغ بالانصال خواهد داد
قبلا تکمیل گردیده است .

ط : کار ومطالعه وسروی پایب لاین که
آب راز مخزن باغ بالاگرفته وبعد از سیر
آب نمودن ناکیه های بالای کارته پروان

وزارت فوئاعامه

كه مقدار آب كافى ندارد به تقويه گوشه ازشبهكه نوآباد ده افغانان خاتمه مى يابد وهمچنان مطالعه وسروى ناحيه جمال مينسه وكار ساختمان مخزن پوهنتون راميتوان از فعاليتهاى اين رياست شمرد

دوم : درولايات :

الف: تسليم گيرى شبكه مزار شريف وحفظ ومراقبت آن وتوزيع يكتعداد نل آب به منازل شهر مذكور .

ب: تسليم گيرى شبكه جلال آباد .

ج: تسليم گيرى شبكه هرات .

د: تسليم گيرى شبكه قندهار واصلاح شبكه مذكور .

رياست ميخانيكى قوايكار :

رياست ميخانيكى كه وظيفه اكمالعمومى وسايط ، پرزه جات، روغنيات وغيره يونت هاى سرڪسازى مربوطه رابه عهد ه دارد فعاليتهاى عمدۀ ذيل راانجام داده است :

۱- ترميمات ثقيه ۳۲۲ عراده وسايط مختلفه ترانسپورتى وسركسازى .

۲- ترميمات خفيفه ۷۸۹ عراده وسايط

مختلفه ترانسپورتى وسركسازى .

۳- توليد آكسيجن ۱۲۸ بوتل .

۴- كار جاريه ۷۵۲ عدد .

رياست تعميرات :

امور پروژه سازى ، نقشه كشى تعمير هاى دواير، پروژه هاى تعميراتى عامالمنفعه دولت راكه شامل نقشههاى مهندسى، نقشه هاى انجنيرى، نقشه هاى آبرسانى تعميراتى نقشه هاى برقى تعميرات وعنداليجاب شبكه

هاى مركز تعميرات مختلفه باديتال هاى لازمه آن ميباشد پس ازانجام سروى و مطالعات وسنجش هاى لازم بارعايت اساسات علمى وجنبههاى اقتصادى وشرايط وايجابات علمى وجنبه هاى اقتصادى وشرايط اقليمى ومحيطى پيش برده است كه ميتوان قراذيل به توزيع آن پرداخت :

۱- نقشه هاى انجنيرى ديتالهاى كار تعمير آرشيف مركزى وزارت خارجه .

۲- نقشه هاى تعديلانى وديتالهاى كار تعمير سفارت كبرس اى دولت جمهورى افغانستان در دهلى .

۳- ديتالهاى كارتعمير جنرال فونسلگرى افغانى واقع مشهد .

۴- نقشه هاى انجنيرى وديتالهاى كار تعمير آرشيف ملي .

۵- نقشه هاى مكمل وركشاپ نجارى رياست جنگلك .

۶- نقشه هاى مكمل مهندسى، انجنيرى برق وآبرسانى تعمير هاى پروژه محبس مركزى .

۷- نقشه هاى مهندسى، انجنيرى، برق وآبرسانى پروژه هاى محابس وولايات .

۸- ديتالهاى مهندسى، نقشههاى انجنيرى

نقشه هاى برق ونقشه هاى آبرسانى عمارت ۱۴ منزله سينما پامير .

۹- ديتالهاى كارتعمير هاى مختلفه بعضى ماموريت هاى پوليس .

۱۰- نقشه هاى مهندسى ، انجنيرى برق وآبرسانى تعمير هاى نمايندگى هاى فروش

د افغانستان کالني

- برق و آبرسانی هوتل ولایت بادغیس .
- ۲۴- تعمیر فامیلی قسم کانکریتی برای مامورین ریاست ترویج درولایات به صورت مکمل .
- ۲۵- نقشه های مکمل تعمیر های فامیلی برای کار گران معدن .
- ۲۶- نقشه های مهندسی ، انجنیری برق و آبرسانی و مرکز گرمی تعمیر سفارت کرای دولت جمهوری افغانستان درانقره .
- ۲۷- نقشه های انجنیری و دیتالهای کار تعمیر های جدید لابراتوار های پوهنځی طب پوهنتون کابل .
- ۲۸- نقشه های انجنیری مسجد خوست .
- ۲۹- نقشه هاودیتالهای امور تعمیراتی و اصلاحاتی قصر چهلستون .
- ۳۰- نقشه های مهندسی و ساختمانی گدامهای فابریکه روغن نباتی هلمند .
- ۳۱- نقشه های مهندسی، انجنیری، برق و تیلیفون و آبرسانی لوژغازی استدیوم .
- ۳۲- نقشه های سنگ شانی تزئینات مسجد حضرت غوث الاعظم در بغداد و نیز درطول همین سال بیش ازسه هزاروپنجصد قطعه کاپی نقشه ازطرف ریاست تعمیرات چاپ و باختیار دوایر دولتی گذاشته شده، است و هم امور ساختمانی و ترمیماتی ۴۹ تعمیر ازطرف انجنیران و مهندسین داخلی و خارجی مراقبت فنی بعمل آمده است
- ریاست ساختمانی بنائی :**
- این ریاست فعالیتهای ذیل راانجام داده
- ۲۳- نقشه های مهندسی ، انجنیری ، مواد نفتی قسم درجه اول برای بیش از ۳۰ محل .
- ۱۱- نقشه های مهندسی ، انجنیری برق و آبرسانی تعمیر های نمایندگی فروش مواد نفتی قسم درجه دوم .
- ۱۲- نقشه های مهندسی، انجنیری، برق و آبرسانی نمایشگاه و لابراتوار وزارت مخابرات .
- ۱۳- دیتالهای کار تعمیر کتابخانه ولایت پروان .
- ۱۴- دیتالهای کار تعمیر دستگاه اخذ و فرستنده وزارت مخابرات .
- ۱۵- نقشه های لازمه و دیتال های ترمیمات وزارت مخابرات .
- ۱۶- نقشه های مهندسی و انجنیری مرحله اول انکشاف دندانان های غازی استدیوم
- ۱۷- دیتالهای احیای مسجده گنبد
- ۱۸- نقشه های انجنیری و دیتالهای ورکشاپهای ریاست میخانیکي .
- ۱۹- نقشه های لازمه و دیتالهای ترمیمات و اصلاحات هوتل سپین غر جلال آباد .
- ۲۰- دیتالهای تعمیر های نمایندگی دافغانستان بانک قسم درجه اول .
- ۲۱- نقشه های انجنیری تعمیر های نمایندگی دافغانستان بانک و قسم درجه دوم و سوم آن .
- ۲۲- نقشه های مهندسی، انجنیری، برق و آبرسانی مکتب لیلیه و آشپزخانه پروژه زراعتی مربوطه ریاست ترویج وزارت زراعت و آبیاری .
- ۲۳- نقشه های مهندسی ، انجنیری ،

وزارت فوئدعاهه

- ۱- پروژه ترميمات وملحقات پارک جمهوری
- ۲- دريغمان مربوط رياست محترم تصدی هوتل هانکميل وبه مرجع متذکره تسليم داده شد.
- ۳- تکميل پروژه کافيتريای پوهنتون کابل باملحقات آن .
- ۴- تکميل پروژه فابريکات پارکهای صنعتی باملحقات آن مربوط وزارت جليله معدن وصنایع که آماده تسليم میباشد .
- ۵- ساختمان هشت بلاک ليليه پوهنځی ننگرهارکه درطول سالجاری ۸۰ فيصد کارآن تکميل گرديده .
- ۶- اكمال ۹۰ فيصد کار پروژه اطفائيه ولايت کابل باملحقات آن مربوط وزارت جليله داخله .
- ۷- اكمال ۹۰ فيصد کارپروژه کمپيوتر باملحقات آن .
- ۸- پروژه پوهنځی طب پوهنتون کابل در ۱۲ بلاک که عجالتا دو بلاک آن تحت ساختمان است .
- ۹- پروژه ساختمانی مسلخ هرات مربوط رياست مالداري که فعلا تحت ساختمان میباشد
- ۱۰- اكمال ۴۰ فيصد کارات پروژه ساختمانی ۲۰۰ بستر جلال آباد مربوط وزارت صحیه .
- ۱۱- حق العبور ها ۹۵ فيصد .
- ۱۲- آرشیف وزارت خارجه ۶۰ فيصد .
- ۱۳- آرشیف ملی ۶۵ فيصد .
- ۱۴- قصر چهلستون صد فيصد.
- ۱۵- شفاخانه جمهوريت صد فيصد
- ۱۶- بیمه افغان ۶۰ فيصد .
- ۱۷- مرکزچنائی وزارت داخله ۹۹ فيصد.
- ۱۸- دافغانستان بانک صد فيصد .
- ۱۹- اتومات خیرخانه مینه ۶۸ فيصد
- ۲۰- پروژه ساختمانی پامیر ۲۵ فيصد .
- ۲۱- قصر وزارت خارجه ۶۰ فيصد .

چهاردهم :

ساختمان تعمیرات بندر حیرتان نظر به **ایجاب و نیاز مندی بنادر عصری و اساسی** ضرورت به يك سلسله ساختمانها ازقبیل هنگرهای اموال، دفاتر و جا های رهائش مامورین و کارکنان، اتاق انتظار مسافرین و مراجعین دفاتر پولیس ، پاسپورت، ساختمانهای ذخایر مواد ضروری وغیره را

تکمیل گردیده است :

۱۰- تبدیل دستگاه ریگریشن مربوطه ریاست بنایی اذدیولی به برقی .

ریاست دستگاه ساختمانی افغانی :

پروژه های ذیل ازطرف این ریاست تکمیل گردیده است :

ايجاب مينمايد .

شامل منطقه و تسطيح و حفظ و مراقبت سرک
های موجوده و مربوطه رابه عهده دار .

شانزدهم :

در قسمت ترتيب لوايح که از طرف مدیریت
عمومی کنترل و سنجش این وزارت صورت
گرفته است :

لوايح :

وزارت فواید عامه برای دایر ساختن
جریان در داخل يك راه معین و تعیین مشی
دوایر در امور ساختمانی، سنجش و اداره لازم
میدانست تا مقررات و دستور العمل های ترتیب

و به دسترس عموم دواير و وزارت خانه ها
و تصدی های دولت بگذارد .

روی این منظور کمیسونی مرکب از
انجیران مجرب و رؤسا برای تأمین این
مطلب مؤلف گردانیده شد که بعد از مطالعات
و صرف وقت مؤفقی به طرح لوايح ذیل
گردیده :

- ۱- لایحه ساختمان و برآورد .
- ۲- لایحه کنترل و سنجش .

بر علاوه مدیریت عمومی کنترل و سنجش
در قسمت ترتیب لوايح ساختمانی و نرخها
نیز اقداماتی نموده مواد لوايح و مقررات
ساختمانی تهیه نموده است .

همچنان مدیریت عمومی کنترل و سنجش
در آفرگیری های تعمیراتی و سرکسازي که
تعداد آن به ده ها آفرگیری میرسد اشترک

روی این منظور دولت جمهوری افغانستان
تعمیرهای بندر حیرتان را منظور و ساختمان
هنگر تعمیر دفاتر تعمیر رهایش مامورین
امور ذیل را انجام داده است :

- ۱- سیخ بندی ۶۸۴۴ کیلو گرام .
- ۲- کانکریت ریزی ۸۶ متر مکعب .
- ۳- کانکریت ریزی ۳۳ متر مربع .
- ۴- نصب کلکین تعمیر رهایش ۱۴۲ متر مربع .
- ۵- پلستر کاری ۱۷۷۷ متر مربع .
- ۶- هنگافکاری ۲۰۰ متر مربع .

پانزدهم :

مدیریت های فواید عامه :

بر علاوه موسسات و دستگاه ها و تصدیهای
فعالیتی که از آنها نام برده شد مدیریت های
فواید عامه این وزارت در ۲۶ ولایت کشور
طبق پلان و پروژه پیش برده است .

۱- تطبیق و خط اندازی نقشه های
ساختمانهای شهری و تعمیرات دولتی و
شخصی خارج پروژه های انکشافی در ولایات
توسط مامورین فنی .

۲- مراقبت سیستم و پیشرفت کار تعمیرات
مطابق پلان و نقشه های مطروحه .

۳- سنجش و کنترل وجوه مصارف
ساختمان با اصل پیشرفت کار در ساحه .

۴- تصفیه حسابات ساختمانهای مربوطه
شان .

بر علاوه امور ساختمانی تعمیرات بعضی
کارهای دیگر از قبیل احداث سرکهای

وزارت فوائدعامه

نموده و نتایج آنها را بریاست های مربوطه و همچنین نماینده های مدیریت کنترل و سنجش روی صوابدید مقامات صالحه در قیمت گذاری تعمیرات اشخاص باقیدار بانك های پشتمنی تجارتي ورهتی و تعمیراتی مصروفیت داشته تعداد زیاد منازل اشخاص باقیده رابه معیست نمایندگان مراجع دیگر قیمت گذاری نموده ونتیجه آنرا برمراجع آن تسلیم نموده اند .

د اطلاعاتو او کلتور د وزارت اجرات

راوړلو او ویشلو له لاری اوهم داسانتیاژ د پېښولو اودعلمی، ادبی او هنری ذهنیتونو او استعدادونو د تشویق په غرض دلایحودتدوینولو اوترتیبولو له لاری زیار ایستلی چی دډله ایز تفاهم دزمیني دپراخولو له پاره ښه شرایط رامنځ ته کړی ، اوددی په څنگ کی یی ددی لپاره چی دپوهانو، لیکوالانو، شاعرانو، ادیبانو، انځورگرانو، نقاشانو، مجسمه جوړوونکو او دمطبوعاتی خدمتو دټولو علاقمندانو ارجنېستنک آثار وځلول شی دلایحو دجوړولو، دحق الزحمو دلوړولو، دآثارو دڅښتنانو دتشویق له لاری یی هرډول زمینه برابره کړی ده . همدارازی دپوی مرکزی اداری په توگه په ټول هیوادکی دمطبوعاتی خدمتو دانسجام اوسره سمولو په غرض دولایاتوداطلاعاتی مؤسسو په تجهیزولو اودمشورو په ورکولو سره مرسته کړی ده . دمطبوعو آثارو دزیاتولو اودکتابو دزیات چاپیدلو له پاره یی لیکوالواوڅېروونکو ادارته دآثارو دچاپ او ویشلو اودآثارو علمی سطحی دلوړولوپه غرض اصلاحی نظریی ورکړی دی اودکلتوری پالیسی په اساس یی هنسری فعالیتونه هم دندارواوهم دموسیقی په برخه کی تشویق کړی خوددی ډول هنری فعالیتو له سلیمو خدمتوڅخه زموږ دهیواد گن شمیر کسان گټه واخلی .

دمرکز دنشراتو دمدیریت له لاری دسلو

سلیم تنویر اوخلکوته درښتینو پېښورسول ددی وزارت داورگانونو اونشراتی مؤسسو له اساسی دندوڅخه دی . دی مؤسسو دراډیو، ورځپاڼو، سمعی اوبصری وسیلو، دکتابوچاپولو اونورو خدمتوله لاری دجمهوری دولت داهدافو دسالم تبلیغ اودعامه ذهنیت دروڼولو زمینه برابره کړی ده، د دی په څنگ کی یی دواقعیانه نشراتی لاری له مخی دنړۍ ټولی پېښی اوانکشافونه دبیطرفی دمثبت او فعال سیاست په پیروی سره دهیوادوالو غوږونه رسولی اوملی اوبین المللی پېښی یی د جمهوری اهدافو اوملی گټوپه رڼاکی څپړلی، تفسیر کړی اوتحلیل کړی دی اوهڅه یی کړی چی داطلاعاتو له رسولو سره یو ځای داذهانو دروڼولو زمینه داسی برابره کړی چی دملی او نړیوالو پېښواوپرمختیاؤ په باب لوستونکی اوریدونکی اولیدونکی ته مثبت قضاوت ورکړی اودسواد دزده کړی دپراختیا له پاره دنورو عرفانی موسسو په څنگ کی خپله برخه دخپل توان اوڅپلواومکاناتو سره ترسره کړی چی البته داخدمتونه دټاکلو نشراتی او کلتوری مؤسسو او ادارو له خواتر سره کیږی .

نشراتی خدمتونه :

دنشراتی چارو او خدمتو دپرمخ بیولو لپاره دنشراتو دریاست مربوطو خانگو هم دکتابونو ، مجلو، جریدو اونورو مطبوعو آثارو دخپرولو،

مترقی نظام دمنځ ته راتللوله پیل نه یی دجمهوری دولت دوگړنیو هدفو دتبلیغ له پاره په اتوموکی په خپرونو پیسل کړی دی . اودورځی دپروتازه خپرونو، دهیواد او نړی. انکشافاتو، ددولت داجراآتو، قانونو، اوپه ملی اوبین المللی پینبو دتصرو دشرولو له پاره یی داوظیفه ترسره کړی ده ، دتیریوه کال په اوږدوکی یی هم دصحافت، هم دمحتویاتو اوهم دقلمی همکارانو دراجلبولو په برخه کی پرمختیایی گامونه اخستی دی .

گڼ شمیر پیاوړو پوهانو اولیکوالو په دی خپرونوکی برخه اخیستی چی د ورځپاڼی د نشراتی محتوی دسطحی په لوړولوکی یی پوره برخه اخیستی ده . ددی له پاره یی له نشراتونه یی داستفادی ساحه پراخه وی له یوی خواپه لویودولتی مؤسسو او علمسی

اوتریبوی مرکزوکی دجمهوریت ورځپاڼه هره ورځ په لوحو نینلول شوی وپه وړیا توگه عامی استفادی ته وړاندی شوی اوله بلی خواڅخه شوی چی په ټول هیوادکی عامی کتابخانسی اودامکان په صورت کی عرفانی مؤسسسی دهغی له نشراتو څخه گټه واخلی . د ورځپاڼسی دخپرونو په څنگکی په هرودوو میاشتنو کی یوځل دجمهوریت مجله دعلمسی، سیاسی،

اقتصادی اوفرهنکی محتویاتوپه درلودلو سره لوستونکو ته وړاندی شوی ده چی ددی مجلی نشراتی هدف ترډیره ځایه دجمهوری نظام په زوره محتوی اوتحلیل او ددولست دملی واجتماعی خدمتواو دهیواد دتاریخ دعلمی او فرهنگی نه هیریدونکو خپرو په پیژندلسو

کتابو، لسورسالو او څلور ونویو خپرونو په برخه کی تیرکال مرسته شوی ده، اوهم یی دهیواددنامهوادبی اوبی جوړی څیړولکه دقیقی بلخی دهیوادپوه ابونصر فارابی او لوی عارف خواجه عبدالله انصاری دسمینارو مقدماتی او عمومی غونډی جوړی اواداره کړی دی اوددی زمینه یی برابره کړی چی دسمینارو گډون کونکی دبلخ، هرات، غزنی، بامیانو اونگرهار په ولایاتوکی دهیوادلرغونی آثاروگوری اوددی سمیناروپه ویاړپی ۲۲ ټوکه تاریخی، علمی او تحقیقی آثار چی ددی پوهانودرؤوندواوآثارو په باب دی چاپ کړی اویشلی دی او په دی سربیره پنځه زره ټوکه نورآثار هم په پوهانو ویشل شوی دی . دولایاتو دنشراتو دمدیریت له خوا دولایاتو له نشراتی مؤسسو سره مرسته شوی ده .

دتبلیغاو مدیریت چی دنشراتو مهمه برخه ده دملی، اخلاقی واجتماعی ارځښتونو دتحلیل په باب دلورواسلامی تعلیمونو دپراختیا اوتعلیم له لاری ارځښتناکی چاری ترسره کړی او د تفسیر شریف دچاپ کارته یی دوام ورکړی، دپیام حق مجله یی خپره کړی. خطابی اوموعظی یی ترتیب کړی اودخاصو ورځو له پاره یی مجلسونه جوړکړی دی .

دورځپاڼو، جریدو او مجلو له لاری دهیواد اطلاعاتو خدمتونه په مرکزکی دخلورومعتبرو ورځپاڼو، مجلو او په ولایاتو کی دخورلسو ورځپاڼواومجلوله لاری پرمخ بیول شوی دی.

دجمهوریت نشراتی مؤسسه :

جمهوریت یوازینی سهارنی ورځپاڼه ده، چی د

راڅرخي .

د انيس ورځپاڼه :

دې ورځپاڼې چې ۵۲ کال د وږي په اوولسمه ورځ د جمهوري نظام د لمر په راڅلولو سره يوځل بيا په هيواد کې په خپرونو پيل وکړ، په تير کال کې يې د خبرونو، مقالو، تبصرو، راپورونو، مصورو او د عامه ذوق سره سمو مطالبو په خپرولو سره خپل اطلاعاتي او فرهنگي خدمتونه تعقيب کړل، دا ورځپاڼه هرمازېگر په عادي ورځو کې په اتو اولسو مخوکي او د پنځشنبې په ورځ په ۱۲ مخوکي چاپ او وپېشله کېږي . د دې ورځپاڼې محتوا هم د لوړو جمهوري اهدافو په رڼا کې د عامه ذهنيت روڼول، ټولني ته د ملي او بين المللي پېښو په باب د سمو اطلاعاتو رسول او د هيواد د پرمختيا او پرمختگ په برخه کې د بدلون او مرستې دمنلو له پاره د عامه ذهنيت چمتو کول دي .

د انيس دورځپاڼې د خپرونو په څنگ کې د ژوندون او کمپاڼيو انيس مجلې هم د هري اوونۍ په پاۍ کې د ذوقې مجلو په توگه په مصورولو چې علمي، اجتماعي، اقتصادي او آفاقي معلومات لري چاپ او وپېشلي کېږي .

د هيواد ورځپاڼه :

دا ورځپاڼه هم د يوې مازيگرنۍ ورځپاڼې په توگه په اتومخوکي چاپ او وپېشله کېږي، دا ورځپاڼه د خپلې نشراتي پاليسۍ له مخې د داخلي او خارجي پېښو د هيواد د فرهنگ او کلتور، د تاريخي څيرو د پېژندگلوۍ او زموږ د ملي ژوند د بيلو بيلو گوټو د روڼولو په باب خپرونې کوي، همدا راز دې ورځپاڼې دا اختصاصي

مخولکه د ښځې دنيا، ځوانان، ورزشت، روغتيا کړنې او د افغاني ټولني دارڅښتناکو دودونو د خپرولو په باب ښه برخه اخيستي ده ، د دې په څنگ کې دې ورځپاڼې د هيواد د بيلو، بېلولو، غونو، تاريخي گوټونو له روڼولو په باب خپرونې کړي دي .

کابل ټايمز :

دا ورځپاڼه هم هرمازېگر په څلورو مخوکي په انگرېزي ژبه خپريږي چې په داخلي او خارجي خپرونو سر بېره د افغانستان د کلتور، تاريخ او معرفۍ په باب هم د خارجيانو له پاره کتوري مقالې خپروي .

د کندهار اونگرهار مجلې :

دا مجلې هم د هري مياشتې په پاۍ کې په لويه قطع او ښکلې صحافت خپريږي چې د هيواد او خصوصاً د وومر بوټو ولاياتو په باب په زړه پوري او کتور مطالب لري، د دې په څنگ کې د اطلاعاتو او کلتور وزارت د خپلو فرهنگي خدمتو د پراختيا له پاره د پکتيا د ولايت له پاره هم د يوې مياشتنۍ مجلې د خپرولو اقدام کړي دي . د هرات مجله هم دروان کال له پيليدوسره په لويه قطع او ښه صحافت خپره شوي ده .

افغانستان کالني :

د ورځپاڼو او مجلو په څنگ کې يوه جامعه خپرونه هم شته چې ملي او بين المللي پېښې او انکشافات او نور په زړه پوري مطالب پکې خپريږي، دا جامعه خپرونه د افغانستان کالني ده چې د هيواد د جمهوري جشن د تلين په وياړ د جنگاښ په مياشت کې چاپ او وپېشله کېږي .

خرگندوی اوهم ددوی هیلی دهیواد دآبادی په لاره کی روښانه کوی دجمهوری په پلوشو کی پروگرام سریره یی په هفته کی یوخل دخبرونو په تفسیر کی هم خای ورکړ او هم په نوموړی پروگرام کی داوړول شوومضمونونو دریمه مجموعه له چاپه څخه راووته . دراویو اطلاعاتو څانگی دخبرونو دخپرولو، دداخلی اوخارجی مهمو خبرونو دتفسیر، راپورتاژونه اودهفتی دمهمو پېښوپه برخه کی یو شمیر گټوربدلونونه راوستی دی .

د هنر او ادبیاتو اداره

د «موسیقی ونکته ها، اندیشه وزندگی ، بازار هنر اورادیویی تیاتر» پروگرامونه هغه نوی پروگرامونه دی چی په تیرکال کی دهنر او ادبیاتو داداری لاری نوی خپاره شول اوهم ددی اداری په نورو پروگرامو کی بدلونونه راغلی دی، همداراز د «حرف خوش، آهنگ خوش ، خیرخوش» پروگرام په «دانه های قیمتی از فرهنگ عامیانه» باندی اړول شوی دی اوهم دهنر او ادبیاتو اداری په تیرکال کی دخپلو دایمی پروگراموپه څنگ کی ۲۶ نور فوق العاده پروگرامونه په خاصو ملی او مذهبی ورځو کی نشر کړی دی .

د روزنی اداره :

په تیرکال کی دی اداری په خپلو عادی پروگراموسر بیر، دهیواد دښځو دتشیویق په اجتماعی چارو کی ددوی دبرخی اخیستلو، دجمهوری انقلاب داهدافوپه رڼا کی دښځی اوسری ترمنځ دنسبی مساوات دراوستلو اود

کالنی د دولت ټول اجراءت دورخی دپېښو له لنډیزسره په مصور ډول له علمی، تاریخی اقتصادی او ادبی مطالبو سره خپروی .

د اطلاعاتو او کلتور د وزارت د مطبوعاتی خدمتو دبراختیا اودراز، راز نشراتی مطالبو دتېبه کولو په منظور د فیجری اداری په نامه یوه نوی اداره د ۵۴ کال دلیندی په میاشت کی جوړه کړه، دا اداره دمطبوعاتی خدمتوپه برخه کی مسلکی اصلاحی نظریی وړاندی کوی ، مقالی، تصری، ترجمی اودا ټیاو ټیاو فیجرونه ورځپاڼو خصوصاً دولایانو نشراتی مؤسسونه تېبه کوی . اوهم دکورنیوله پاره یوه مجله ترلاس لاندی ده چی ژر به په خپرونو پیل وکړی .

د افغانستان رادیو :

څرگنده ده چی دجمهوریت لوړی هیلی یوازی اویوازی په ټول ملی او اجتماعی چارو کی دټولو خلکو دکبون په وسیله تر سره کیږی، له همدی کبله رادیو افغانستان دارشاد تبلیغ، اطلاع اوسرگرمی دیوی لویی وسیلی په توگه زموږ دټولنی دورخنیو اټیاو ټیاو په نظر کی نیولو اود اجتماعی واقعیتونو په درک کولو سره دخلکو دکفری ودی دزمینی برابرولو او دجمهوریت له اهدافو څخه ددوی دخپرولو له پاره دبیلو، بیلو پروگراموله لاری خپلی وظیفی ترسره کړی دی . «دجمهوریت په پلوشو کی» پروگرام چی هره هفته خپریږی د جمهوری انقلاب کلی هدفونه توضیح او تفسیر کوی . دهمدی منظور له پاره په تیرکال کی رادیو افغانستان هغه مضمونونه چی د دولت اهداف خلکو ته اودخلکو وظیفی د دولت په مقابل کی

شوی .

د پښتونستان اداره :

دی ادارې په تیرکال کې خپلو نشراتو ته دوام ورکړی دی .

د اعلاناتو اداره :

راديو افغانستان د اعلاناتو د ادارې له خوا تیرکال لس ملیونه افغانۍ گټلې چې د تیرکال په نسبت ددی ادارې په گټه کې یو ملیون افغانۍ زیاتوالی راغلی دی .

خارجي پروگرامونه :

د خارجي نشراتو پروگرامونه دمحلې وخت له ۲۳۰ بجو څخه دمحلې وخت دماښام تر اوو بجو پورې ۱۹۵ او ۱۹ متر په څپو په عربی، اردو انګلیسی، آلمانی اوزوسی ژبو نشرات کوي، دی ادارې د تیرکال په اوږدو کې هڅه وکړه چې د اوریدونکو دراجلیولو له پاره گټور او په زړه پورې مطالب نشر کړي او هم له هیوادنه د باندې افغانانو ته یوساعته پروگرام ددی ادارې له خوا د پخوا په شان نشر شوی دی .

د راديو افغانستان تخنیکي خدمتونه :

تیرکال د تخنیکي چارو د پراختیا په برخه کې لاندې کارونه شوي دي :

- ۱- دهیواد د دريو ولایاتو له پاره د دريو منځنیو څپو رانیول .
- ۲- د جینوا په کنفرانس کې داوولسونویو فریکونسو ریزرفول .
- ۳- د کابل ښار د تلویزیون پروژه .
- ۱- راديو افغانستان د راديو د څپو دکمزوری له کبله دراپیداشوو مشکلاتو دله منځه وړلو

ښځې دنړیوال کال په چوکاټ کې د «نوی ژوند» او «ښځې په ژوند کې نوی رڼا» په پروگرامو کې پراخ نشرات او تبلیغات کړي دي . او هم د ځوانانو پروگرام ددی له پاره چې ځوانان دهیواد دننۍ اوسپنې ټولنی د اجتماعي څرخونو په چورولو کې زیات مسؤولیت، ونډه او قوت لري، له نیم ساعت نه یوه ساعت ته وغزول شو. همدا راز د سازنو اورازونو پروگرام چې پخوانیم ساعته پروگرام و د راديو دانکشافی پلان له مخې په یونیم ساعته پروگرام واړول شو، ددی ادارې په نورو پروگرامو خصوصاً ذهنسی مسابقو کې هم د پام وړ بدلونونه راغلي دي .

دموسیقی اداره :

دی ادارې د تیرکال په اوږدو کې یوزر نوی سندری او یوسل نوی نغمی ثبت کړی او د راديو آرشیف ته سپارلی دی، او هم یی دیوسل او پنځوس کنسرتو په شاوخوا کې د راديو افغانستان له سنډیوگانو نه د باندې په بیلو، بیلو مناسبونو اجرا کړي دي .

د پروگرامونو اداره :

د «میرزا قلمی های این هفته میرزا قلم» پروگرام چې ددی ادارې له خواتمیه کیری د کیفیت له پلوه یی په زړه پورې بدلون کړی او دا وریدونکو شمیر یی زیات شوی دی، او هم د «درلابلای نشرات راديو» پروگرام چې د پروگرامو د ادارې له خوا وړاندې کیسې د راديو د ۷۴۵۵ بیلو، بیلو پروگرامو په زړه پورې مطالب دهغو کسانو له پاره خپروي چی لومړی ځل یی په اوریدلو نه دی بریالی

د تلویزیون د پروژې د بیلو، بیلو اړخونو د پرمخ بیولو له پاره مقدماتي ترتیبات ونيول.

د باختر آژانس ریاست :

ددی مؤسسې وظیفه د داخلي او خارجي خبرو ترلاسه کول او د هیواد د انکشافاتو د عکسونو تهیه کول دی چې په ډیر لږ وخت کې یې د هیواد نشراتي مؤسسوته سپاری .

داخلي خبرونه :

دامدیریت چې د ولایاتو د اطلاعاتو، د مرکز د اطلاعاتو، د عکاسي، اوریفرنس له څانگو څخه جوړ دی د ۱۳۵۴ کال له چنگاښ نه یې ۱۳۵۵ کال تر چنگاښ پورې د هیواد د اقتصادي، اجتماعي، سیاسي، عرفاني، صحي او نورو انکشافی فعالیتو په باب مطالب راغونډ کړي او د خبر، مرکي، راپور او تفسیر په توګه یې د رادیو افغانستان، ورځپاڼو، جریدو او مجلوله لاری خلکو ته رسولی دی. چې وړاندې شوی مطالب او ورورو موضوعاتو په شا او خوا کې دی .

همداراز د عکاسي څانګې د خبرونو او راپورتاژونه د مصور کولو له پاره په همدې موده کې تر اولسو زرو قطعو زیات اخباري عکسونه، منظري او په زړه پوري عکسونه د هیواد مطبوعاتو ته تهیه کړي او خپاره کړي دي . په دی سربیره د عکاسي څانګې له نورو دولتي خصوصي او انفرادي مؤسسو سره مرسته کړي او د دوی د اړتیاو په عکسونه یې تهیه کړي دي، همداراز په بیلو، بیلو ساحو کې د هیواد د پرمختګونو عکسونه یې په خارج دافغانی سیاسي نمایندگانو د پاره تهیه کړي او د

له پاره په لومړي قدم کې د منځنیو خپوډی لپړدونکي دستګاوي چې هره یوه یسی لس کیلوواټه طاقت لري د بلخ، هرات او کندهار ولایاتو له پاره رانیولې چې اوس - اوس له هغو څخه د رادیو افغانستان د موجوده نشراتو د پیاوړتیا له پاره استفاده کېږي .

۲- د جینوا په کنفرانس کې ۱۷ نسوي فریکونسي د «فریکونسي د بین المللي ثبت»

په دفتر کې له ضروري شر ایطسو سره د افغانستان په نامه ثبت شول چې داکار د پروګرامونو په برخه کې ډیر ګټور دی .

۳- د کابل ښار د تلویزیون پروژې د انکشافی

پلان له مخې د تلویزیون پروژې تیر کال په جدې توګه تر خپرنې لاندې ونيوله شوه،

د ۵۰ کال په پیل کې د جاپان د تخنیکي سروی

یوه ډله په افغانستان کې د تلویزیون د پروژې

د اساسي پلانګذاري له پاره هیواد ته راغله

او خپلې ضروري مطالعي او مواد یې د رادیو

افغانستان د انجنیرانو په مرسته ترسره کړل،

نوموړې هیات خپل هیواد ته له تللو نه وروسته

یولو مړني راپور یې ترتیب کړ چې په هغې کې

په لومړي مرحله کې د کابل په ښار کې

د تلویزیون د دستګاه د جوړولو او په کار اچولو

په باب په مفصل ډول مطالب وړاندې شوي،

له دی جملې څخه د پرسونل دروزني، دستميو

او د تلویزیون دستګاه د ودانوي، د دوی د سره

نښلونې اوله ستدیونه تر لپړونکي دستګاه

پورې د سپرک جوړول هم یاد شوي دي . چې

د نوموړي سپرک د جوړولو کار د ۵۰ کال د کب

په میاشت کې پیل شو . رادیو افغانستان

تر پنځه دېرش زروزيات خبرونه خوښ کړي، اډيت کړي او ترجمه کړي دي، چي دا خبرونه دمخبري دمديريت له لاري اود تخنيکي مديريت په مرسته دنشر له پاره دهيواد مطبوعاتو ته ورسول شوي دي .

د تصحيح مديريت :

دي مديريت خپله وظيفه دخبرواو تبصرو دسمي مخابري په برخه کي ترسره کړي ده.

د راډيو گانو مديريت :

دامديريت هره ورځ د پنځلسو نشري خبرونو په شاوخواکي دنړي له معتبرو راډيوگانو څخه لېتوي اودنشر له پاره يسي چمتو کوي . دجمهوري رژيم له منځ ته راتللو وروسته دخارجي خبر رسولو دآژانسونو د نمايندگانو دراجستر له پاره په باختر آژانس کي يوه اداره جوړه شوه اولايحه له ۵۴هـ کال نه تر تطبيق لاندې ونيوله شوه، لکه چي له ۵۴هـ کال نه دروان کال دنورترپاي پوري دخارجي آژانسو شپرتنو نمايندگانو نومونه لېست کړي دي، همداراز ددي خانگي وظيفه له لاندې نړيوالو آژانسونو سره دباختر آژانس داډيکو ټينگول دي :

دانگلستان درويتر ، دفرانسي دفرانسپرس دايتاليي دانساي، دشوروي اتحاد دتاس، ديوگوسلاويا دتانيوگ ، داتحادی آلمان دجمهوريت دي. پي. آ. دهندوستان دسماچار دچکوسلواکيي دچي تي کا ، داولسي چين دجمهوريت دسينوا دخبررسولو آژانسونه . داهم بنايي ووايو چي دتيرکال په اوږدو کي دباختر آژانس ځيني قرار دادونه دنړي له

خارجه چارو دوزارت له لاري يي وراستولي دي .

ددي فعاليتونو په څنگکي دتيرکال له چنگاښ څخه دسرکال دغويي تر پايه پوري سربيره پوري چي ددي خانگي له خواپه بيلو، بيلو برخوکي دهيواد دپرمختياؤ په باب دهيواد په اوولاياتو کي ددوهم جمهوري جشن په وياړ نندارتونونه جوړ شوي د۴۰ جلدويه شا اوخواکي دعکسو البومونه ددولتي ميلمنو او هغو کسانو له پاره چي افغانستان ته يي دوستانه سفرونه کړي تپه اوسپارل شوي دي .

همداراز د «اطلاعات اوکلنور ستاسي په خدمتکي» دويترينو له پاره دورځي دخبرونو عکسونه دخلکو دخبريدني اوتماشې له پاره ورځ په ورځ تپه شوي چي ددي شمير هم دسلگو نو قطعونه رسپيري .

خارجي خبرونه :

ددي خانگي وظيفه په بين المللي پيښو او انکشافاتو پوري دمربوطو خبرونو اخيستل اونشورول دي چي دا خبرونه دټيلي ټاييب دماشينونو له لاري دنړي له باوري آژانسو څخه اخيستل کيږي اوله ژباړلو وروسته نشراتي مؤسسو ته سپارل کيږي .

دي خانگي دخبرونو اختصاصي سرويسونه هم چي داقتصادي، جنايي، علمي، سپورتي، ذوقي او هنري پيښو په باب دي تپه اونشر کړي دي .

دي مديريت دتيرکال په اوږدو کي دروان کال دغويي ترپايه پوري په مجموعي توگه

۴۱۸۵- فلمه .

۸- درسمی مؤسسو اونورو د ضرورت وپروفی اوکلیشه یی مېرونه ۲۴۰۹- طغرا. دولتی مطبعه اوس ۱۴۷ بیل، بیل آفسمیتهی دحروفی چاپ ، دورخپاڼوچاپ، دلینوټایپ، مانوټایپ صحافی او کاکوټایپ ماشینونه او ورکشاپ لری . دانکشافی بودجی په تخصیص اودایران ددولت په مرسته سربره دمطبعی دپټیاوړ یوشمیر نور ماشینونه هم تهیه کیری چی آفرونه یی رسیدلی اوددی ماشینوپه نصبولو سره دهغو ماشینوجی استهلاك شوی اویا د استهلاك په حال کی دی دیوی برخی سنامانو تلافی کیری . همداراز یو دکاستر ماشین د لندن دهنوټایپ له کمپنی څخه تهیه شوی اوپه کار لویدلی دی چی دمرکز اولایاتو د حروفو په تهیه کولوکی استفاده تری کیری، همداراز په بیلو، بیلو بنتو باندی دعتوانونو له پاره دپستو اودری تورودتهیه کولو پسه برخه کی چی دورخپاڼو اومجلو دصحافت لپاره پیرارځنیت لری اقدامات شوی دی. دلینوټایپ ددستگاه فعالیت په تیرکال کی تنظیم شو ی دی .

دمطبعی دورکشاپ خانگه :

دماشینوپه فعالولو ، په لینوټایپ پټوری دمروطو پرزویه جوړولو اودنورو تخنیکسی نیمگرتیا ژ په له منځه وړلوکی یی فعالیت کړی دی. دپرسونل په برخه کی هڅه شوی چی دځوانانو له قوت څخه کار واخیستل شی، په همدی منظور ددولسم ټولگی یوشمیرفارغان دفنی ماورینو په توگه استخدام شول .

آژانسو سره نوی شوی اوپه نظرکی دی چی لهڅینی نوروخارجی آژانسو لکه د توریکی داناتولیا اودکورییا ددیموکراتیک جمهوریت له آژانسو سره تړونونه وشی اوڅیرونه سره تبادلہ کړی، همداراز دیوی موافقی له مخی دداخلی څیړویوه ، یوه کاپی دایران درادیو تلویزیون دملی اداری نمایندگی ته سپارله کیری .

دولتی مطبعی :

دتیرکال په اوږدوکی دولتی مطبعی دالاندی خدمتونه ترسره کړی دی :

۱- دورخپاڼو ، جریدو، مجلو، موقوتواوغیر موقوتو څیړونو، دنسراتو دریاست له خوا درالیرل شوو مطالبو دچاپ په برخه کی یی تل مرسته کړی اوپه دی سربره یی دالاندی خدمتونه هم ترسره کړی دی :

۲- دنولس ډوله درسی کتابو دچسپ د فرمایشی منل چی تیرازیی له یوملیون ټوکو څخه اوږی اوزیاته برخه یی چاپ شسوی اودپوهنی وزارت ته سپارل شوی دی .

۳- دهیواددعلم اوپوهی لویانو دبین المللی سیمیناروله پاره دبیهتی کتاب څیړولودمؤسسی ۳۲ ټوکو آثارو چاپول .

۴- ددفنونو، تذکرو، کلیزو اوددرسی کتابو چاپ ۵۴۵۴۱۶۱ ټوکه .

۵- راز- راز مطبوعی پانی اونور، ټول ۶۷۴۵۴۵۳۷- پانی .

۶- دحروفی چاپ له پاره کلیشی (په بیلو، بیلو سایزونو) ۳۰۸۷۸- دانی .

۷- دآفسیت دپلیت له پاره فلم

په تدوينولو د سمعی اوبصری وسایطونه په استفادې سره د عام المنفعه خدمتونو د پراخولو او په دې برخه کې د مشابه خدمتونو درامنځ ته کولو په برخه کې بریالی شو او دا پروگرام به په راتلونکو کلونو کې تطبیق شی . په دې پلان کې د لویو ښارونو او د ولایاتو په مرکزونو کې په سمعی اوبصری وسایطو د سنیالوکلکتوری مرکزونو د تدویر او تجهیز اود سیارو یونټونو چې د فلمونو د ښودنې گرځند تلویزیون په نویو وسایطو مجهزوي اود غږ او خبرونو د ویشني څانګې ولری له لاری دا ډول خدمتونه په نظر کې نیول شوي دي .

افغان اعلانات :

د افغان اعلاناتو ادارې په تیر کال کې د لوحوی راډیوی، د ورځپاڼو اوسپنماګانو د اعلانو له لاری ۱۳۵۴ کال د کب تر پایه پوري (۶۵۰۸-۲۶۱۰) افغانی ګټلې دي چې د تیر کال په تناسب د دې مؤسسې په عایداتو کې (۱۳۰۱۱-۳۷) افغانی زیانونی راغلي دي .

کلتوري خدمتونه :

دهیواد د کلتور له ساحه سره اړه لری، کلتوري خدمتونه د ملي فرهنگ د راژوندی کولو، د فرهنگي اړیکو د پراخولو، د تاریخي ګوتونو، دروڼولو او هغو ټولو فعالیتونو څخه چې دهیواد د کلتور له ساحی سره اړه لری، عبارت دی .

د فرهنگي روابطو مدیریت د فرهنگي مسایلو د ارتباط د مرجع په توګه دا لاندی دندی ترسره کړی دی، له لاندی ممالکو سره د فرهنگي، علمی او تخنیکي مرستو د پروگرامو

په پخوانی برآورد د نوی نظروشو څسو د احتمالی لګښتونو سل په سلو کې سنجش له منځه ولاړشی .

سمعی اوبصری آمریت :

په یوه کال کې د سمعی اوبصری آمریت دهیواد د ښارونو او کلیو په پنځه ویشتوبرخو کې ۱۴۸ سمعی اوبصری پروگرامونه اجرا کړی دي . د اړو ګرامونه د اخباری، مستندو تریوی او په خارج کې دولت د ښاغلي رئیس د سفرونو . دهیواد د مهمو انکشافاتو او یوشمیر نورو فلمونو له ښودلو، ملي سرود شعرونو، ترانو، سندرو، شعارونو، وچیزو او دلار ښودونو د مربوطو مطالبوله اوریدنو ، د عکسونو جمهوري بیرغو د افغانستان خلکو ته د خطاب د وینا د جمهوري شعارو درلودونکو رسالو، ورځپاڼو، مجلو او نورو خبرونو له ویشلو څخه عبارت دی اومستند او اخباری فلمونه ۲۵۱۰۱۰ کسانو ته ښودل شوي دي .

د خلکو د اذهانو په روڼولو، له عصري ژوند سره د ټولنی داشنا کولو او د جمهوري دولت له اهدافو سره سم ملي او اجتماعی خدمتونه د خلکو درابللو (چې زموږ ټولنه په اوسنیو شرایطو کې دی ډول ډول خدمتونه پیره اړه ده) په لاره کې د سمعی اوبصری خدمتو دخا ص اهمیت په درلودلو سره دهیواد په اووکلسن

انکشافی پلان کې د سمعی اوبصری خدمتو د انکشاف او تنظیم له پاره څانګړی برخه ورکړه شوی ده . دهمدی ضرورت له مخی د سمعی اوبصری آمریت دیوه جامع او عملی پروگرام

د اطلاعاتو او کلتور وزارت

- تسويد او ترتيب :
- ۱- دافغانستان اومصر دجمهوريتونو ترمنځ فرهنگي او کلتوري تړون ۱۳۵۴ .
  - ۲- دافغانستان او رومانيا تر منځ علمي تړون ۱۳۵۴ .
  - ۳- دافغانستان او يوگوسلاويا تر منځ د فرهنگي همکاري تړون ۱۳۵۴ .
  - ۴- دافغانستان او پوليند ترمنځ د علمي او تخنيکي همکاري تړون ۱۳۵۴ .
  - ۵- دافغانستان او ترکيې ترمنځ ۷۷-۷۶ کولو پاره د علمي، فرهنگي او کلتوري پروگرام تړون ۱۳۵۴ .
  - ۶- دافغانستان او هند ترمنځ ۷۵-۷۶ کولو پاره کلتوري تړون ۱۳۵۴ .
  - ۷- دافغانستان او مغلستان د جمهوريتونو ترمنځ د همکاري تړون ۱۳۵۴ .
  - ۸- دافغانستان او بلغاريا ترمنځ د کلتوري تړون بيا نوي کول .
  - ۹- دافغانستان او رومانيا ترمنځ د همکاري تړون .
- دهياتو او هنرمندانو تک اورانگ چسې د کلتوري تړونوله مخې شوي : يونن چکوسلواکيا ته تللي، دوه تنه له هنده او يوه ډله هنرمندان له شوروي اتحاد څخه راغلي دي .
- ددوستي ډولني هياتونه چي د شوروي اتحاد د دوستي ډولني په بلنه هغې هيوادته تللي دي :
- ۱- يودري کسيز هيات د شوروي اتحاد د دوستي ډولني په بلنه هغې هيواد ته تللي دي .
- ۲- د شوروي اتحاد د دوستي ډولني رئيس کابل ته راغلي دي .
- ۳- د مصر د عربي جمهوريت د دوستي ډولني مرستيال کابل ته راغلي دي .
- هغه هياتونه چي سيمينارونو، غونډو او نندارتونونه په رسمي توگه بلل شوي دي .
- ۱- سيمينارونونه : برلين نه يونن، بلغاريا نه يونن، هندوستان نه شپرتنه، ايران نه يونن، ټول نه تنه .
  - ۲- کنفرانسونه: رياض نه دوه تنه، مکسيکونه يونن، جدې نه يونن، پولنډ نه يونن، هندنه يونن، ټول ۶ تنه .
  - ۳- غونډونه : آسټراليا نه يونن، جاپان نه يونن، ټول ۲ تنه .
  - ۴- دعوتونه : امریکا نه دوه تنه، شوروي اتحاد نه درې تنه، يوگوسلاويا نه شپن تنه هنرمندان، ايران نه يوولس تنه هنرمندان، پاریس نه يونن، ټول ۲۳ تنه .
  - ۵- دهند نندارتون ته : دوه تنه .
- د نشراتو رياست نه دهغو آلماني، امریکايي، هاليندي، هندي، جاپاني، برتانيوي، آسټراليايي يوگوسلاويايي: ورځپاڼو ليکونو، ژورنالستانو پوهانو، خبريالونو، عکاسانو او فلم اخيستونکو ورپيژندل چي افغانستان ته راغلي دي .
- د چکوسلواکيا، کوريا، چين اولسي جمهوريت جاپان او بلغاريا د ملي ورځو په مناسبت ددوي د سفارتونو د فلمو د نندارتونو د جوړولو ترتيبول او په کابل ننداري کې د دوستي ډولني

په تصحيح، گازرگاه دپيرهرات مدفن، خواجه عبدالله انصاري او دافغانستان نور صوفيان (انگليسي) اوهم يي دالاندي آثار يا دچا پ له پاره چمتو کړي اويا تر تاليف لاندي دی : له روسي ژبي څخه دافغانستان دتاريخ ددوهم ټوک دخوفصلونو ژباړه، دکورگاني تيمور د لښکر کښيورساله، صنايع افغانستان له روسي څخه ترجمه، فهرست کتابهاي چاپي افغانستان رساله چشتميه اودافغانستان دکوشانيانو په باب څيړني . دتاريخ ټولني اختصاصي کتابتون هم دکال په اوږدو کي تقويه شوي ، علمي اومسلکي کتابونه اومجلي يي له داخل او خارج څخه ترلاسه کړي اوهم يي دحکيم ابونصر فارابي ، دقيق بلخي اوخواجه عبدالله انصاري هروي دلمانځني په چارو کي برخه اخيستي ده .

دلرغون پيژندنې اوتاريخي آبداتو دساتني

اداره :

ددی اداري خدمتونه په دريو برخو کسي پرمخ بيول شوي دي، هغه چاري چه کاريسي ددی اداري دگازگونو په وسيله تر سره شوي دتاريخي آبداتو ترميم اوکيندني دي . دلرغونو آبداتو دترميم په برخه کي دهرات دآبداتو ترميم چي دآسياله لويو هنري اوادبي مرکزو څخه دی، اودغوريانو اوتيموريانو ددوري دودانيو دجوړښت ډول زموږ وياړمن آثار دی، ديوي برخي ترميم هم شامل دی، دکازرگاه شريف دترميم کارته دوام ورکړي شوي اود لويديځ رواق ترميم يي دموي مبارک او نمکدان لورته غزول شوي دي .

دغونډي جوړول .

دايتاليا، امريکا، شوروي اتحاد، هند، فرانسې، برتانيې يوشمير لرغون پيژندونکوته چي دلرغون پيژندنې عمو مي مديريت ته دټپون له مخي کال په کال افغانستان ته وځي لازمي اسانتياوي برابرې شوي دي .

آريانا دايرة المعارف :

دکلتوري پاليسي له مخي دی اداري موقع ومونده چي دپښتو دايرة المعارف په څيړونه کي چيکتيا راولي اودليکوالو مرسته وغواړي، دآريانا دايرة المعارف مفردات دتيرکال په چنگاښ کي د (خ) ترزديف پوري چسا پ شوي اود ٤٥ کال ترپايه پوري ٢٤ او ٢٥ جزء له پنځم ټوک سره چاپ شول اوده ٥٥ کال له پيل نه تراوسه پوري ٢٦ او ٢٧ جزء ونه هم خپاره شوي اويا تي برخه به يي درون کال دچنگاښ ترپايه پوري چي ټول مفردان يسي تمپه اوبشمپ شوي. څيړه شي .

تاريخ ټولنه :

تاريخ ټولني دهيواد دتاريخ ديبلو- بيلو کوټونو په برخه کي په خپلوڅيړنو او پلټنو سر بيره، دآريانا دري مياشتني مجله (په پښتو اودري ژبو) اودافغانستان دري مياشتني مجله (په انگليسي اوفرانسوي ژبو) هم څيړي کړي دي اوهڅه يي کړي چي ددواړو مجلو علمي سويه لوړه کړي . دکال په اوږدو کي يسي لانديني تاريخي آثار هم خپاره کړي دي : (تيربادونه (دهيواد دتاريخي ځايونو اوکسانو په باب دښاغلي رفيع دشعرونو مجموعه)، رساله هاي خط مجنون رفيعي هروي، درضامابل

غونډۍ په لرغونې ساحه پورې اړه لري ، اوښ غونډۍ دهيواديوازينې لرغونې ساحه ده چې ټول غير منقول آثار يې په خپله ساحه کې دندنداری له پاره چمتو شوي او په دې آثارو کې داسې لابراتواري مواد کارول شوي چې دجوي پښو په مقابل کې پياوړتيا مومي او له آني خطر څخه نجات پيدا کوي. د کيندلو په وروستۍ دورې کې (۴۲۰۰) متره مکعبه خاوره چې د کيندنو د لومړيو اووکلونو له خاورې سره معادله ده کيندل شوي او پورې غوره آثار خصوصا يوه منقوشه مناره ترې رالو څخه شوه چې دهيواد دختيځ يوازينۍ منقوشه مناره بلله کېږي، دافغان اوشوروي کيندنو خصوصا دولت آباد په برخه د دلوژين په تپه کې دوام وکړي، دحفریاتو په دې دوره کې ځينې عمده آثار لکه ديوالي نقشونه ترميم اوکابل موزيم ته وسپارل شول .

هغه کيندنې چې د خارجي هياتو په وسيله کېږي اولرغون پيژندنې نمايندگان يې څارنه کوي له لاندې کيندنو څخه عبارت دي : د (آی خانم) کيندنې دفرانسي دلرغون پيژندنې دهيات په وسيله، دکندهار دزاړه ښارکيندنې دبرتانيې دلرغون پيژندنې دهيات په وسيله، دغزني دسرداردغونډۍ کيندنې دايتاليې دلرغون پيژندنې دهيات په وسيله، دنيروز دولایت دتارآوسار اودغغلي ښار کيندنې دامريکا دسمنت سونين دلرغون پيژندنې دهيسات په وسيله .

دموزيمونو عمومي مديريت :

دې ادارې په کابل اوولاياتو کې د خپلو

دگازرگاه دپامونو اودهرات دجامع جومات دختيځ رواق دمقدماتي ترميم کاردهغه دعوايدو په پيسو پيل شوي دي، همداراز دې ادارې دکندهار دمبارکي څرغې دپام په مقدماتي ترميم پيل کړي اودبست رواق دترميم له پاره هم تجويز شوي خودارواق په خپله اصلي بڼه وساتل شي .

دوهمه برخه دگڼو پروژو په باب ده چې په هغې کې دپاميانو د ۵۵ متره بودا او هغه ته دورڅيرمه مغارو ترميم شامل دي، د ۵۵ متره بودا ترميم دهند ددولت په مرسته اودافغاني کارکوونکو په همکاري ترسره کېږي . په لومړۍ مرحله کې دواوري اوباران داوبو د انشعابي ودانول درواق په پاسنۍ برخه کې ترکارلاندې ونيول شول چې کاريي تقريبا ۹۰ په سلوکې بشپړ شوي دي او په دوهمه مرحله کې دبودا پښو د ترميم اوکلکونو او دځينې مغارو دپاکولو په برخه کې اقدام وشو .

دخواجه پارسا اودچکريو دخلي کار هم دگڼې پروژې له کارو څخه دي، دخواجه پارسا دآبدې دترميم کار چې دزاړه بلخ دتمدن له شپکارونو څخه شميرل کړي په برياليتوب پرمخ ځي، دچکريو دخلي دترميم کار چې دکابل دسيمې په جنوبي بالاخصار کې ولاړدي دبرتانيې دلرغون پيژندنې هيات ته سپارل شوي چې کاريي دوام لري دامينار په بودايي دوره پورې اړه لري اودشيوکيو دآبداتو له ډلې څخه دي .

هغه کيندنې چې دافغانې لرغون پيژندونکو په وسيله پرمخ بيولي کړي دهسې داوښ

قلمی نسخه په آفسيټي توگه چاپ اوخپره کړه. دخواجه عبدالله انصاري د زرمي کاليزي دسيمينار په نمانځه کې يې دخواجه عبدالله انصاري او دده مناجاتونه په نامه يو کتاب خپور کړ. (دستېچ نه تر تلويزيون پورې) په نامه يو کتاب دچاپولو دپاره تر مطالعي لاندې دی، دا کتاب چې دډرامو د مختلفو ډولونو په باب بحث کوي په پښتو ژبه کې دنوي ادب او هنر ددودتيا او پالنې له هدف سره زياته مرسته کوي.

دمعياري پښتو دودتيا ددې آمریت دغټو هدفونو څخه دی ددغه مقصد دپاره يې پسه بيلو، بيلو تاريخي دوزوکي دپښتو دنشر د بدلون او تظور بيلی، بيلی مرحلې تر مطالعي لاندې نيولی دی .

دغه اداري رمنظم فعاليت له پاره داطلاعاتو او کلتور وزارت تصميم ونيو چې يوه مجله (دجمهوري پلوشه) په نامه په سلو مخوکي چاپ کړي اولومړۍ گڼه يې دجمهوريت ددرېمې کاليزي په مناسبت خپره شي .

په عين حال کې دآمریت دځينو مطالبو د تهيې کولو او د پښتو ژبې په باب دمسلسکي مشورودور کولو په ساحه کې دوزارت دځيني مربوطو ادارو سره همکاري کړې ده .

د ادب او فولکلور آمریت :

د ادب او فولکلور آمریت په تير کال کې خپله وظيفه دهيواد د فولکلور د بيلو، بيلو برخو درونولو او د مطالبو د راټولولو او خپرولو په وسيله ترسره کړې ده او دترانه های کهسار دکتاب خپرولو په وسيله يې دوه زره دويټي.

موزيمونو له لاری دهيواد دتاريخي آثارو دپيژندنې او پښودنې په برخه کې اود ځينسي آثارو دترميم له لاری خپل خدمتونه ترسره کړي دي . ددې په څنگ کې دکابل موزيم دالحاقيه ودانۍ کار پيل شوی، غږونه يې اداري دفتر، دترميم خانگه، دکعاسۍ خانگه اودآي خانم دآثارو له پاره دندنداری کوټي جوړې شويدي، په خلم کې دجهان نما ماني دترميم کار دشمالی سيموله پاره ديوه عمومي موزيم دجوړونسي په غرض دوام کړي او په دې ډول به يې عمومي ترميم دپروخت وغواړي . دغزني دموزيم دنوي ودانۍ دپه دغزني په نوي بنازکي دروان کال دچنگاښ په دريمه نيټه داطلاعاتو او کلتور دوزير پوهاند دکتور نوښ په وسيله کيښودله شوه .

دتاريخي آثارو دزياتي معرفي په غرض يوشمير معتبر تاريخي آثار ددې وزارت په نندارتون کې دجمهوريت ددوهم بختور جشن په ورځوکي دندنداری له پاره کيښودل شول . ددې له پاره چې له هيواد نه دارڅښتناکو تاريخي آثارو دوتلومځه ونيوله شي په دې برخه کې خاص تدبيرونه ونيول شول خوټولي مربوطي دايرې په دې کار کې پوره برخه واخلسي . همداراز يې شپږ ډوله پست کار ډونه چاپ کړي اودکابل موزيم لارښود يې بيا خپور کړي دي .

د پښتو د پرمختيا او پياوړتيا آمریت :

دغه آمریت په خپله برخه کې د پښتو دانکشاف له پاره دامکاناتو په حدود کې کار کړي دي او په دې ترڅ کې يې دپټي خزاني دکتاب

د جمهوري دولت او د هند د جمهوري دولت ترمنځ لاسليک شو او د هندی نويو فلمونو راوړل پيل شول د تړون په لومړي کال کې به څلويښت نوي هندی فلمونه راوړل شي، د امريکايي او اروپايي فلمونو دراوړلو تړون هم شوی او له نوموړو فلمو څخه يې يوشمير راوړل شوی چې د تړون تر پایه پورې به اتيا فلمونه راوړل شي .

له ختيځې اروپا څخه هم د فلمونو دراوړلو تړون شوی او ددی فلمو راوړل چې دري ترجمه هم لري ، دوام لري، ديوه بل تړون له مخې د (روز های دشوار) نومی افغاني فلم څلور کاپي د شوروي اتحاد د فلم دسوف اکسپورت په کمپني خرڅی شوی چې له بشپړیدو وروسته وراستولی کيږي .

راوړل شوی فلمونه چې دندنداری له پاره وړاندی شوی په لاندی ډول دی :

- ۱- امريکايي او اروپايي فلمونه، په پاړسي دوه (۴۳) پروگرامه .
- ۲- هندی فلمونه اته پروگرامه .
- ۳- دختيځی اروپا فلمونه له دري کامنتري سره (۱۵) پروگرامه .

۴- ايراني فلمونه (۲۳) پروگرامه .

د فلم دسانسوراو مراقبت مدیریت :

څلويښت اروپايي او امريکايي فلمونه ، ۲۲ ډوله ايراني فلمونه، ۶۶ ډوله روسی فلمونه، اووه ډوله هندی فلمونه، دوه ډوله انگلیسي فلمونه او اتلس ډوله دمختلفو تجارتي اعلانو فلمونه يې د فلم دسانسور محترم هیات ته ورښودلی دی، ۶۶ دانې ترافیکي سلايدونه

اونور اولسی شعرونه خوندي کړی دی، د فولکلوري افسانو مجموعه يې (په دري) او د فولکلوري کيسو اوفسانو مجموعه يې (په انگلیسي) د چاپ له پاره چمتو کړی دی، همداراز دکاشي جوړولو او دپوزی او بدلوپه لاسي صنعت څيړنه شوی ده، همداراز دمتلونو اونورو فولکلوري موادو راټولوب کار دوام لري، په دی سربيره د فولکلور مجلی فولکلوري ترجمی او مضمونونه خپاره کړی او د لاسي صنايعو او دهغه دسامان، رسمونو او دودونو په باب يې مطالب راغونډه کړی او يوه برخه خپاره کړی دی .

د افغانستان مؤسسه :

د پرودکشن مدیریت :

دی مؤسسي د پرودکشن مدیریت له لاری د ۱۳۵۴ کال له سراود ۱۳۵۵ کال تر پیل پورې نولس اخیاری فلمونو د دولت د ښاغلی رئیس او صدراعظم د داخل، هند، بنگله ديش، عراق ايران د سفرونو د دوو کومنتريو دوه فلمونه د پښمان او بشر دميشته کيدلو په نامه، دوه هنري فلمونه د (مجسمه ها ميخندد) او (د انجمن رهنمای خانواده) په نومونو او يو تبليغاتي فلم دملاریا سره دمجادلی په برخه توليد کړی او دندنداری له پاره يې وړاندی کړی دی. د فلم دراوړلو مدیریت دتې ونوله مخسی امريکايي، اروپايي، ايراني، دختيځی اروپا او هند فلمونه راوړی، ويشلی او دهيواد په سينماگانو کې دندنداری له پاره وړاندی کړی دی .

د هندی فلمونو دراوړلو تړون د افغانستان

برخه کی مرسته وکړه، ددی په څنګ کی یی له نور د دولتی مؤسسوسره دوی د سینماګانو دوسایلو په سمون او ترمیم کی هم لاس کړی دی . اوهم یی (د مجسمه هامیخند) د نومی فلم په جوړولو کی چی په آریانا فلم پوری اړه لری پراخ تخنکی خدمتونه ترسره کړیدی .

د عامو کتابخانو آمریت :

(۱۳۳۲) ټوکه کتابونه د (۱۳۰۹-۱۳۰۹) افغانیو په بیه د ولایاتو او د احصائی مدیریت په څخه اوزیار له نشراتی منابعو څخه په وړیا توګه تر لاسه شوی دی او د ۵۴ کال له چنګاښ نه د ۱۳۵۵ کال د غویی تر پای پوری ټولی ورځپاڼی جریدی، مجلی او د هیواد نور نشرات د مرکز او ولایاتو عامه کتابتونونه استول شوی دی .

د ښاروالیو او ولایاتو هغه مرستی چی دعامو کتابتونو د بیا وړتیا له پاره یی کړی دی :

الف - د ننگر هار ولایت ښاروالی ۱۳۵۲-۱۳۵۲ افغانی .

ب- د چاریکار و ښاروالی ۲۰۰۰-۱۳۵۲ افغانی .

ج- د روزګان ښاروالی ۱۴۶۶-۱۳۵۲ افغانی .

د- د کوه دامن میریچه کوټ په ۵۵ کال کی ۱۰۰۰-۱۳۵۲ افغانی .

اوهم د جوزجان ولایت یوه پوهنیال (۱۳۸۱) افغانی دهغی ځای د کتابتون د بیا وړتیا له پاره مرسته کړی ده . د جوزجان ، هلمند، بلخ، فاریاب، فراه، هرات، بادغیس او بغلان د ولایاتو عامه کتابتونونه په مدرنو وسایلو مجهز شوی او ګڼوړ او د لوستو وړ کتابونه دخلکو داستفادی له پاره پکی ایښودل شوی دی ، دیاتی ولایتی کتابتونونه له یوزیات شمیر

او ۸۲ دانې له ناروغیوسره د مجادلی سلایدونه یی د تبلیغ او د عامه ذهنیت دروښانو لوله پساره د هیواد سینماګانو ته استولی دی اوهم په سینماګانو کی د اسانتیاؤ د برابرولو په غرض شفاهی او کتبی مشوری ورکړی شوی دی .

د افغان فلم دزیاتی بیا وړتیا په منظور د فلم جوړولو دوسایلو د مدرن کولو، درنګه لایرا توار د تهیه کولو، د فلم د دوبلاژ دپه نظر کی نیولو سره د تخنیکي مدیریت له خوا د افغان فلم اووه کلن انکشافی پلان ترتیب شوی دی .

د افغان فلم تخنیکي مدیریت د هراړخیزو تماسو درلودلو له مخی د اړتیا وړ وسایلو د تولید کوونکو کمیټیو خصوصیات او آفرونه همدا اوس هم تر لاسه کړی دی .

هیواده د سینما دوسایلو د راوړلو د غیر اقتصادی او تخنیکي ګډوډیو د مخنیوی له پاره د افغان فلم تخنیکي مدیریت د سینما دوسایلو د باور وړ کمیټیو د پیدا کولو له پاره د مستقیمو تماسونو له لاری اقدام کړی او د دولتی او غیر دولتی مؤسسو داستفادی له پاره دی مدیریت د یوشمیر باوری کمیټیو بیی اوتی له مسلکی ملاحظی نه وروسته بیلو، بیلو مؤسسو او دستگاؤ ته سپارلی دی .

په ۵۴ کال کی د افغان فلم تخنیکي مدیریت د هیواد د سینماګانو دوسایلو د سمون او څارنی په باب د تدویر او مراقبت دلایحی له مخی پیشنهاد وکړ چی له هغی وروسته د افغان فلم تخنیکي هیاتونه د هیواد په مرکز او ولایاتو کی په کار بوخت شول او د افغانستان د سینماګانو د تخنیکي سمون اولارښودنی په

کارت او کتلاک شوی دی. همداراز د افغانستان په باب هغه مضمونونه چی په اصلاح او جمهوریت کی له شروڅخه تر ۱۳۵۳ کال پوری خپاره شوی په خانګړی توګه تهیه شوی دی

یوشمیر خارجي اوداخلی پوهانو د خطی کتابتون له کتابوڅخه استفاده کړی او همداراز د خطی کتابتون مدیریت د مولانا بلخی. امیر خسرو او خواجه عبدالله انصاری د سیمینارو د کبون کونکو پوهانو د اړتیاو پر مواد ورته تهیه کړی دی او په دی سیمینارو کی یی فعاله برخه اخیستی ده .

په روان کال کی د توزیع د خانګړی څخه ۱۴ زرتونو مشترکینو د دوو هفتو دپاره کتابونه په امانت ډول وړی اود ۱۳۵۵ کال په دوولومو میاشتو کی یوازی (۹۰۰۱) تنه مشترکین پری ورزیات شوی چی ټول (۲۳۰۰۱) تنه مشترکین لری . د مرکز د عام کتابتون د رفرنس، مطالعی، مجلو او افغانستان پیژندنی د خانګړو مراجعین (۹۸۵۶۴) تنوته رسیدلی اود ۱۳۵۵ کال په دوولومو میاشتو کی د پوهنی د ریفورمونو له مخی (۴۱۰۰۰) کسانو د یادوشوو خانګړو له کتابوڅخه استفاده کړی ده .

دځوانانو د کلب له سینمایي ښودنو څخه (۶۵۰۰۰) تنه ماشومانو استفاده کړی ده او په ۵۴ کال کی دځوانانو د کلب هنری ډلې د مورورځی، د ښځو د بین المللی کال اونسورو مراسمو په مناسبت دځوانانو په کلب کسی کنسرتونه اجرا کړی او هم یی په ذهنی مسابقو کی په کابل ننداری کی برخه اخیستی ده .

الماری، میزونه، څوکی او نور لوازم چمتو شوی دی. (۱۵۰) ټوکه چاپی کتابونه په (۶۸۸۴۸) افغانی دمرکز اولویاتو دعامو کتابتونوله پاره پیرودل شوی دی .

(۴۲) پایي الماری په (۱۷۳۰۰۰) افغانی، ۱۳۰ پایي څوکی په (۶۱۱۶۰) افغانی، ۲۵ پایي دمطالعی فلزی میزونه په (۲۱۸۳۰) افغانی، اولس پایي دکتلاک دکارت فلزی جعبی په (۳۰۰۰) افغانی زانیول شوی دی . (۲۰۲) ټوکه خطی کتابونه په (۲۴۴۱۶۰) افغانی او (۵۲۴) قطعی سندونه دملی آرشیف له پاره په (۵۶۱۵۰) افغانی اخیستل شوی دی .

دخطی کتابو اولمی آرشیف ته دسندونو د راغونډونی داړځ موندنی کمیټی چی یوشمیر پوهان او کتاب پیژندونکی برخه پکی لسی هره اوونۍ غونډه کړی چی کتابونه اود آرشیف اسناد دهمدی کمیټی له ارزیاډی او بی ایښودنی نه وروسته اخیستل کیری . همداراز د اطلاعات او کلتور دوزارت د لارښودنی له مخی دملی آرشیف لایحه هم دیو شمیر پوهانو په وسیله جوړه شوی او هیله ده چی دپرز د خپل قانونی مراحل ترسره کړی .

د رفرنس ، مطالعی، افغانستان پیژندنی ، دځوانانو دکتابتون اود توزیع د مدیریت او هم دولویاتو دڅینی عامه کتابتونونو کتابونه داوسنیو فنی او عصری اصولوله مخی کارت او کتلاک شویدی او هم (۵۶۷۰) ټوکه کتابونه دمرکزی خانګړو (۱۰۰۰) ټوکه کتابونه دولویاتو دعامه کتابتونو له پاره دکتلاک او تصنیف دمدیریت له خوا

د دې له پاره چې کتابتونونه وکړای شي خلکو ته زيات خدمتونه ترسره کړي په دې کال کې د کتابتونونو تشکيل پراخ کړی شو او هم

د دې له پاره چې په آينده کې د هيواد د اصلي کلتور د ښکارندوی په توگه د ښکلو هنري آثارو يوه خزانه په لاس کې وي، له دې ټولو آثارونه چې په ۱۳۵۴ کال کې يې جاييزی وړی دی يوه گالری چې د هيواد د هنرمندانو د خلاقو استعدادونو څرگندويه وي، جوړېږي د دې په څنگ کې د مربوطو ډايرويه مرسته دهغو آثارو د چاپ له پاره اقدام وشو چې جاييزی يې گټلی دی او د ۱۳۵۵ کال د جاييزو فهرست د جاييزو د علاقمندانو د خبرتيا له پاره د مرکز او ولاياتو په ورځپاڼو کې خپور شو.

څرنگه چې د ماشومانو دروژنی اوږده کړی په باب د ماشومانو د خلاقو استعدادونو د پالنې په برخه کې، د ماشومانو د ذهني او روحي روزنی په ساحه کې اساسی څېړنه نه ده شوی د هيواد د ليکوالو له پاره ۱۳۵۵ کال په جاييزو کې په دې برخه کې اختصاصی جاييزی په نظر کې ونیولی شوی.

د جاييزو آمريت په ۱۳۵۵ کال (۳۰) ټوکه آثار (ليکنه او ژباړنه) د: کيسه ليکنی، ژورناليزم ادبی څيړنو، فولکلور، تاريخی موضوعاتو، ښوونې او روزنی، د ماشومانو د سا پوهنی او نورو په باب د هيواد له ليکوالو او ژباړونکو څخه تر لاسه کړی او د کتابونه يې داڅ موندنی په غرض مربوطو کميسونو ته سپارلی دی. همداراز د جاييزو آمريت تير کال دوه هنري نندارتونونه داير کړی دی.

د دې له پاره چې کتابتونونه وکړای شي خلکو ته زيات خدمتونه ترسره کړي په دې کال کې د کتابتونونو تشکيل پراخ کړی شو او هم د کاپيسا او کونړ په لويو اولسواليو کې د دوو کتابتونو د پرانستل کيدلو ترتيبات ونيول شول.

دمطبعاتي جاييزو آمريت :

د ۱۳۵۴ کال د جاييزو دووړونکو د ټاکلو له پاره د مطبعاتي جاييزو يوه عالی کمیته جوړه شوه، د کانديد شويو هنري او کتبي آثارو په باب د پوهو کسانو د نظريو له راټولو لوروسته د کلتوري او مطبعاتي جاييزو عالی کمسيون د دوروستی تصميم په غرض غونډه وکړه، دې عالی کميسيون چې د اطلاعاتو او کلتور د وزير پوهاند دکتور نوين تر رياست لاندی غونډه وکړه د نظرياتو داڅ موندنی او په هغوباندی د بحث له کولو نه وروسته يې د ۱۳۵۴ کال د جاييزو مستحقين د اجتماعي او بشري علومو په برخه کې (د امير عليشير نوايي) د جاييزی له پاره او د ښکلو هنرونو په برخه کې د رحمان بابا او بهزاد د جاييزو له پاره وټاکل.

د هيواد د جمهوريت د دوهم بختور جشن په رانژدی کيدوسره (د ۵ کال د چنگاښ ۲۴) د جاييزو دووړونکو نومونه اعلان شول او دووړونکو ته جاييزی په دوو د بشري او اجتماعي علومو او د ښکلو هنرونو په برخو کې د عدليه وزير دکتور عبدالمجيد په وسيله په داسی حال کې چې د اطلاعاتو او کلتور وزير پوهاند دکتور نوين حاضر و، ورويشلی شوی.

د جاييزو آمريت لومړی ځل د لاسی صنايعو په برخه کې چې اکثر يې د هيواد د هنرمند و

افغان ننداری :

دی مؤسسی دتیرکال په اوږدوکی څلور نمایشنامی دستپچ مخی ته راوستلی او په دی سربیره یی دخارجی هنرمندانو د کنسرت په اجراکولو، شام هنر او دوشمیر فلمونو په بنودلوکی له خارجی اوداخلی مؤسسو سره مرسته کړی ده، په دی توگه ددی مؤسسی خدمتونو دهنری استعدادونو په روزنه او د هنر له پاره ددنی زمینی برابرولو په برخه کی دوام کړی دی

دموسیقی آمریت :

دی ادازی د (کاروان سرود) او (یک شاخه وچندگل) پروگرامونه په ښه او منظمه توگه اوریدونکسوته رسولی دی . همدا راز یی (دشام هنر) ښودنه جوړه کړه، دموسیقی آمریت هڅه کړی چی نوی څیری معرفی کړی اوهم یی دافغانی اصیلی موسیقی دمعرفی له پاره دموسیقی دهنری تبادلو او تماسونو له لاری ددی زمینه برابره کړی چی دنړی-دموسیقی دمركزونو له غوښتنوسره سم نوی محلی فولکلوری پارچی دافغانی موسیقی په باب دښیرومطالبو اودآهنگونو له نوټیشن سره یوځای دعلاقی وپرمراجوته واستوی او دلته کولای شوچی دپاریس دیونسکو، دتوکيو دیونسکو، دمصر دمتحد عربی جمهوریت دیوهنتون، دمیثی دیوهنتون، دامریکا دمتحده ایالاتو دعلمی مرکزونو یادونه وکړو .

دښکلو صنایعو آمریت :

دیوی هنری مؤسسی په توگه یی خپلو خدمتوته دوام ورکړی اوله دی جملی څخه

دتیرکال په جمهوري جشن کی داطلاعاتو او کلتور دوزارت دندارتون په ترتیب کسی دنمایشونو خانگی ددیکوریشن په برخه کی ددیزاین خانگی په برخه کی اوفرم جوړونی خانگی دترکابن په برخه کی کار کړی دی . ددی آمریت دنمایشونو ، فرم جسوړونی، دنقاشی کورس دهیواد دتاریخی څیرو لکه—مولانا جلال الدین بلخی ، امیرخسرو بلخی دهلوی، ابونصر فارابی ، دقیقی بلخی او خواجه عبدالله انصاری درناوی. په مراسمو کی برخه اخیستی اودنوموړو تاریخی کسانو اته نیم متره، دری نیم متره اودوه نیم متره څیری یی انځورکړی، چوکاټ کړی او دراډیو افغانستان محمود طرزی، کابل ننداری اونورو سالونو کی یی نصب کړی دی .

همداراز دی مؤسسی دښځو دبین المللی کال دسمبول اودهغه چوکاټ، دافغان ننداری دآمریت زیکلاونه، دعامه کتابونو دآمریت داپتیاوو پورتریتونه. دافغانفلم دسلایدونو دجوړولو له پاره دراز، راز حشرو رسمونه، ددقیقی بلخی اوخواجه عبدالله انصاری دغونډو دکیون کونکو لایحی اودنقاشی تابلوگانی هم تهیه کړی دی .

ددی آمریت دنقاشی کورس سره له دی چی یوتربوی کورس دی خود خپل تربوی فعالیت په څنګ کی یی دهمدی یوه کال په اوږدوکی تریوسل اوځلویښت زیاتی دروغنی رنگ تابلوگانی تولید کړی دی .

دښکلو صنایعو دآمریت دتجسمی هنرونو کورس ترسل زیاتی مجسمی په بیلو سایزو

اورنگوچوچوړی کړی دی .
د خاورینولو بنوډیزاین اورنگول ، د ټیپیک
ډیزاین په بڼه، د ځینی مجلو او کتا بو ډیزاین
د پوسترونو، گرافونو او د خطاطۍ د چارو پرمخ
بیول د ډیزاین د څانگی له فعالیتونو څخه دی.
د فرم جوړولو څانگی اوولس ساده او ډیزاین
کاری شوی فرمونه په بیلو، بیلوسایز و جوړ
کړی او ترسل زیات چوکاټونه او دزی دانی
درسامی مودلونه هم ددی څانگی له کارو څخه
دی .

اداری ریاست :

د بیلو، بیلو څانگو له لاری دی اداری څخه کړی
ده چی ددی وزارت اطلاعاتی او کلتوری خدمتونه
په خپل - خپل وخت ترسره شی او زیسار
ایډه لری، توسره کړی دی .

یادونه :

د اطلاعاتو او کلتور وزارت د هیواد دسترو و شخصیتونو د یادونی په لړ کبني تیر کمال
د ابونصر فارابی، دقیقی بلخی او خواجه عبدالله انصاری د مړینی دکالیزی په ویاړ سیمینارونه
جوړ کړل . اوهم په نظر کبني دی چه د اطلاعاتو او کلتور وزارت د پښتو د پرمختیا او پیاوړتیا
آمریت له خوا په نژدی راتلونکی وخت کبني «په وروستیو دوو پړیو کبني د پښتو
د چاپ شویو آثار سیمینار» تر سرلیک لاندی یو سیمینار جوړ شی .

همدارنگه د پښتو څیړنو نړیواله غونډه د پوهنی وزارت له خوا وشوی .
گران لوستونکی به د هریوه سیمینار په باب مربوط مطالب د افغانستان کالني په صفحه
کبني مطالعه کړی .

مجلس بزرگان شت فارابی

قول مورخ معاصرش ابن الندیم از فارباب خراسان بوده وبه گفته امام غزالی در میان فلاسفه اسلام هیچکس به پایه اواین سینا نرسیده است ازطرف وزارت اطلاعات وکلتور درحقیقت تجلیل وقدردانی ازعلم و معرفت، دانسته وبادآوری فرمودند که این خود یکی ازاهداف پالیسی کلتوری دولت جمهوری افغانستان واز جمله مؤثرترین عوامل رشد فرهنگی است .

پیام ښاغلی رئیس دولت وصدراعظم بااین سخنان حکیمانه پایان یافت :

«امیدوارم تحقیقات ومباحثات علمی این مجلس درباره زندگی وآثار وافکار معلمانی سهم بزرگ اورادر نشر فرهنگ و معارف بشری بیش ازپیش روشن کند وحق آن دانشمند بزرگ بخوبی ادا شود .

توفیق دانشمندانی راکه دزاین کارپرازش علمی اشتراك دارند آرزو می نمایم» .

بعداز آنکه پیام ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم قرائت گردید، پوهاند دکتورنوبین وزیراطلاعات وکلتور، بیانیه خودرا ایرادنمود ودرطی آن از سرگذشت زندگانی فارابی وسهم بزرگ وی در گسترش علم وفضیلت سخن گفت وبادآوری کردکه تجلیل وقدردانی ونیز تحقیق وجستجو دراحوال وآثار دانشمندی چون ابونصر فارابی که سهم بزرگ ومهمی دراستحکام بنیاد فلسفه وعلوم عقلی درتمدن

دولت جمهوری افغانستان ، که رشد فرهنگی فرزندان این سرزمین را، هماهنگ بارشد اقتصادی، همواره در نظر دارد، درروز های ۳۰میزانواول عقرب ۱۳۵۴هزاروصدمین سال تولد دانشمند بزرگ خراسان ابونصر محمدفارابی را باتشکیل يك مجلس علمی براساس پالیسی کلتوری خویش تجلیل نمود ودرین مجلس علمی، عدهای افضلاى کشور و دانشمندان ممالک دوست، سهم گرفتند .

مجلس یادبود حکیم ابونصر فارابی قبل از ظهرروز ۳۰ میزان درتالار بزرگ رادیو افغانستان باقرائت چندآیتازقرآن عظیمالشان آغاز یافت وپس ازآنکه سرودملی نواخته شد، پیام ښاغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم توسط پوهاند دکتور نوبین وزیر اطلاعات و کلتور قرائت گردید .

درپیام مؤسس جمهوریت، به این نکته اشاره شده بودکه نظرات وآراء ابونصرفارابی دراخلاق وسیاست که حسن اخلاق را حاصل دانش وسر آغاز سعادت انسانی میدانست وهمکاری وتعاون ارادی افراد جامعه را برای تنظیم حیات وحفظ جامعه ضروری می شمرد، هنوزهم بعداز گذشت بیش ازهزار سال مایه تحسین صاحب نظران است واورا درصفت اول بنیاد گذاران تمدن بشری قرار مدهد .

رئیس محترم دولت، درپیام خویش تجلیل یادبود شخصیت گرانمایه فارابی را که به

حبيبي برعهده داشت، ابتدا دكتور محمد يعقوب واحدی، تحت عنوان «زندگی و آثار فارابی» سخن گفت و گوشه هایی از حیات علمی این دانشمند بزرگ اسلام را تشریح نمود. سپس دكتور سيد مخدوم رهين تحت عنوان «وضع حکمت در روزگار فارابی و خصایص روزگاری» حالت عمومی فلسفه و طرفداران و مخالفان آنرا در عصری که ابونصر میزیست، توضیح نمود و از مکاتب خاص فلسفی که در آن روزگار مورد توجه بود نام برد. آنگاه نوبت سخن به علی اصغر بشیر رسیده و او تحت عنوان «نظر فارابی درباره نجوم و احکام نجوم» نخست از تالیفات فارابی که مربوط به علوم فلکی است نام برد و سپس از يك عده علمای نجوم که معتقد به احکام نجومی بوده اند و آثاری درین مورد از ایشان باقی مانده است یاد کرد و آنگاه نظر فارابی را مبنی بر تخطئه احکام نجوم توضیح داد.

البته موضوعات سخنرانی های این جلسه چنانکه معمول است از طرف بعضی اعضاء مجلس مورد بحث واقع میشد و پس از ارائه توضیحات کافی نوبت به سخنران دیگر میرسید.

این جلسه تا ساعت پنج و نیم بعد از ظهر دوام داشت.

شام آن روز شاملان مجلس علمی در دعوتی که از طرف پوهاند محبی رئیس پوهنتون کابل در کلوب پوهنتون تشکیل شده بود شرکت نمودند.

اسلامی دارد، گذشت از اینکه در حکم ادای حقی است که دانشمندی مانند ابونصر کردن همه علاقه مندان علم و فرهنگ دارند، ازین جهت هم درخور توجه و سودمند است که نسل جوان را به ارزش علم و اهمیت عالم در جامعه متوجه میسازد تا همانطور یکه به آینده تابناک خود، وطن و جامعه خویش علاقه دارد، گذشته پرافتخار را نیز فراموش نکند.

پوهاند دكتور غلام صديق محبی رئیس پوهنتون کابل نیز بیانیه ای ایراد نمود و مراتب امتنان پوهنتون کابل را از اینکه شخصیت متبحر و متفکری چون فارابی درین مجلس علمی تجلیل میشود ابراز نمود و مطالبی درباره عظمت مقام علمی ابونصر فارابی بیان کرد.

سپس دكتور محمد اکرم عثمان پروگرام مجلس علمی را قرائت کرد و اعضای سیمینار را معرفی نمود.

در محفل افتتاحیه بعد از قرائت يك رباعی فارابی توسط محترمه فریده انوری کنسرتی توسط هنرمندان رادیو افغانستان اجرا گردید و نشریه ای شامل زندگی نامه فارابی، به حاضران توزیع شد و محفل افتتاحیه در حوالی ظهر خاتمه یافت.

دراولین جلسه علمی :

نخستین جلسه بزرگداشت هزار و صدمین سال تولد ابونصر محمد فارابی در ساعت دو نیم بعد از ظهر روز ۳۰ میزان در سالون کنفرانسهای رادیو افغانستان دایر گردید. درین جلسه که ریاست آنرا پوهاند عبدالحی

در دومین جلسه علمی :

دومین جلسه یادبود ابونصر فارابی، ساعت ۹ صبح روز اول عقرب در تالار رادیو افغانستان به ریاست پوهاند غلام حسن مجددی تشکیل گردید و نخستین سخنران جلسه نیز پوهاند غلام حسن بود. وی تحت عنوان ار سطو و فارابی، منطق و فلسفه این دودانشمند بزرگ غرب و شرق را که در عرف حکما به معلم اول برثانی لقب یافته اند تشریح کرد و وجوه اشتراک و افتراق منطق و فلسفه آنان را نسبت به یکدیگر توضیح داد.

سخنران دوم، دکتور حسین خدیوجم دانشمند ایرانی بود که موضوع گفتارش، نظر فارابی بر علم کلام بود.

دکتور خدیوجم، تقسیم بندی علوم را که برای اولین بار در اسلام توسط فارابی صورت گرفته است، مورد بحث قرار داد و آنگاه نظر این دانشمند را درباره مباحث کلامی توضیح کرد.

بعد از وی نوبت به پوهنوال عبدالمنان مددی رسید و او گفتار خود را که موضوعش تصوف از نگاه فارابی بود، ایراد نمود.

بر موضوعات این جلسه نیز بحث عمومی صورت گرفت و جلسه در حدود ساعت ۱۲ ظهر

پایان یافت و شاملان مجلس علمی در دعوتی که از طرف پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور در کلوب مطبوعات به افتخار شان ترتیب شده بود اشتراک نمودند.

دوسومین جلسه علمی :

سومین جلسه علمی تجلیل حکیم فارابی در ساعت سه بعد از ظهر روز اول عقرب در تالار محمود طرزی واقع در کلوب مطبوعات به ریاست شاعلی محمد عثمان صدقی دایر گردید.

درین جلسه پوهاند غلام صفدر استاد فلسفه پوهنتون کابل در باره مابعد الطبیعه از نگاه فارابی، سخن گفت و نو آوریهای فارابی را در فلسفه توضیح نمود که بسیار مورد توجه واقع شد.

با ختم گفتار پوهاند غلام صفدر، بحث عمومی شروع شد و نکات و جزئیات فلسفه فارابی با توضیحات استاد غلام صفدر روشن گردید سپس قطعنامه مجلس علمی که توسط یک کمیته منتخب ترتیب شده بود قرائت شد

و بر مواد آن بحث صورت گرفت و بالاخره به اتفاق آراء تصویب شد و با تصویب آن مجلس علمی به دعای سعادت کشور و مردم افغانستان در پرتو رژیم جمهوری خاتمه یافت.

سیمینار هزارمین سال وفات دقیقی بلخی

مطالب فوق ، قسمتی از پیام مؤسس جمهوریت مارا بمناسبت افتتاح هزا رمین سالگرد وفات دقیقی بلخی ، تشکیل میدهد وبهترین و برزنده ترین گفتاریست که اهمیت تشکیل مجالس علمی مانند مجلس بزرگداشت دقیقی بلخی راهی توان با دقت درمندرجات آن بخوبی درك كرد .

دقیقی فرزند گرانمایه بلخ بانظم حماسه های ملی ووطنی این سرزمین، حق بزرگی به گردن همه دلباختگان فرهنگ ملی دارد و

ازین سبب لازم بود که مجلسی باشتراك دانشمندان افغانستان وممالك دوست دروطنش تشکیل شود ودرمورد زندگانی وآثاروافتکارش تحقیقات ومباحثاتی صورت بگیرد تااندکی از حق فراوان خدمت اوبه فرهنگ ملی، اداگردد.

وزارت اطلاعات وکلتور با تشکیل مجلس علمی بزرگداشت دقیقی ودعوت ازصاحبنظران داخلی وخارجی برای اشتراك در این مجلس علمی، گام شایسته ای درراه تحقق بخشیدن اهداف پالیسی کلتوری دولت جمهوری افغانستان برداشت ومجلس علمی تجلیل از دقیقی بروزاول جدی ۱۳۵۴ آغاز یافت .

محل افتتاحیه :

ساعت ۱۰ (قبل ازظهر) روزاول جدی محل افتتاحیه سیمینار بزرگداشت دقیقی باحضور عده کثیری ازعلافه مندان فرهنگ ملی درتالار بزرگ رادیو افغانستان دایر شد .

«کشور باستانی ماسهم قابل توجهی در تهدابگذاری بنای تمدن وفرهنگ جهان دارد که تاریخ دنیاگواه آن ومدنیت درخشان امروز مرهون آن است .»

« دربلخ باستانی اصل نیکخواهی یعنی مواظبت براندیشه نیک، عمل نیک وگفتاریک برای اولین باربیحت يك اصل مهم اخلاقی اعلام گردید ومورد تایید مکاتب فکری جهان آن روز واقع شدکه هنوزهم ارزش خودراکاملا حفظ کرده است.»

«آیین دل بستگی به وطن، دفاع از شرافت وحیثیت ملی، حمایت ازراستی ودرستی و مبارزه باکج اندیشی، یادگار و میراث آن جوانمردان وپهلوانان وقهرمانان ملی ماست که داستان دلیریا وفداکاریهای آنان درطی قرن های متوالی ازنسلی به نسلی به میراث میرسید واحساسات آزادگی ووطن پرستی را برمی انگیخت و سر انجام نیزبه شکل داستان های حماسی، یکی ازعناصر تاریخ پرافتخار کشور ومردم مارا تشکیل داد.»

«دقیقی بلخی که باوجود طبع روان شاعرانه آتش عشق وطن ودلبستگی به فرهنگ ملی وافتخارات دیرینه کشوردراکانون قلبش شعله ور

بود، بمنظور زنده نگهداشتن تاریخ وفرهنگ سرزمین خودبه نظم داستانهای ملی وحماسه های وطنی همت گماشت ودرین کاری پیشاهنگ همه شاعرانی شدکه درین راه گام نهاده.»

و حضور یافته اند ابراز امتنان نمود و توفیق همه شامان مجلس علمی را خواستار گردید. سپس خیرنوال محمد صدیق روهی رئیس بنبتو تولنه و پوهاند میرحسین شاه رئیس پوهنځی ادبیات و علوم بشری پوهنتون کابل در اطراف زندگانی و آثار دقیق بیانیه ها می ایراد نمودند .

همچنان بناغلی عبدالوهاب محمود طرزی به نمایندگی از دانشمندان افغانی و پروفیسور زیلبرلازار به وکالت دانشمندان مهمان، سخن گفتند و اقدام دولت جمهوری را در تشکیل این مجلس علمی ستودند .

سپس پوهنیار فوزیه نور حسینی، اعضای مجلس علمی را معرفی نمود و موضوع گفتار هر یک را اعلام کرد .

درین محفل برخی از اشعار دقیق توسط بناغلی عبدالله شادان و دکتر محمد اکرم عثمان و میرمن فریده انوری فاروق، قرائت شد و ضمناً کنسرتی توسط هنرمندان رادیو افغانستان اجرا گردید .

همچنان ابیاتی از گشتاسپنامه دقیق بلخی توسط دو تن از علاقه مندان به آهنگ حماسی قرائت شد و محفل افتتاحیه در ساعت ۱۲ و ۳۰ دقیقه خاتمه یافت .

جلسه اول علمی :

اولین جلسه علمی سیمینار دقیق بلخی در ساعت ۲ بعد از ظهر روز اول جدی در تالار محمود طرزی کلوب مطبوعات بریاست بناغلی محمد عثمان صدقی و معاونی پوهاند سید - گذارش سیمینار ها بقیه در صفحه ۳۶۱

ابتدا چند آیت از قرآن عظیم الشان تلاوت گردید و سپس از آنکه سرود ملی نواخته شد، پیام بناغلی رئیس دولت و صدراعظم که قسمتی از آن در صدر این مقاله نقل شد، توسط پوهاند دکتر عبدالرحیم نوین وزیر اطلاعات و کلتور قرائت شد .

بناغلی رئیس دولت و صدراعظم، در طی پیام خویش به این نکته که اجتماع دانشمندان افغانی و کشور های دوست، گذشته از اینکه سهم شایان توجه دقیقی را در خدمت بتاریخ و فرهنگ ملی روشن میسازد به توسعه همکاری های علمی که دنیای امروز برای حل مشکلات فراوان خود بدان نیاز منداست نیز کمک میکند، اشاره فرموده، با قدر دانی از مهمانان دقیق شناس که از کشور های دوست بوطن دقیق آمده اند توفیق همه شامان مجلس را خواستار شدند .

بعد از قرائت پیام مؤسس جمهوریست ، پوهاند دکتر نوین بیانیه خود را ایراد نمود و در ضمن آن یادآوری کرد که دولت جمهوری افغانستان در پهلوی تلاش و کوشش منظم و مداوم برای آگاهی مردم بخصوص نسل جوان از دانش روز و استفاده مثبت آنان از علوم پیشرفته و جدید، موضوع حفظ میراثهای فرهنگی کشور و شناخت آنها را نیز در خور توجه میداند زیرا در غیر آن هیچ ملتی نمیتواند بدون اینکه زمان حال را حلقه اتصال گذشته و آینده قرار دهد موجودیت خود را حفظ کند . پوهاند نوین از دانشمندان کشور های دوست که دعوت وزارت اطلاعات و کلتور را برای اشتراک در مجلس یاد بود دقیق پذیرفته

وزارت مخابرات

رفع این معضله وزارت مخابرات بتوسط سوچبوردهای بطری مرکزی اقدام ورزید به این معنی که این نوع سوچبوردها صرف یک منبع تغذیه داشته و آنها در پهلوی سوچبوردها نصب میباشند و مشترک مجبور نیستند هر یک از خود بطری تهیه بدارند .

عجالتاً دو پایه آن بظرفیت مجموعی ۲۰۰ لین در چهار یکار مرکز پروان نصب شده و هم شبکه شهری آن توسط کیبل بصورت اساسی و فنی تمدید شده است . در نظر است در سال ۱۳۵۵ سوچبوردهای بطری مرکزی در فراریاب، جوزجان، بلخ، سمنگان، پلخمری گردیز و جلال آباد توسط پرسونل فنی وزارت نیز نصب و یکار انداخته شود. البته برای آینده تجهیز بعضی ولایات بادستگاههای تلیفون اتومات مدنظر گرفته شده که در صورت میسر شدن امکانات مالی در تطبیق آن اقدام بعمل خواهد آمد .

۲- از آنجاکه ارتباط مخابراتی به سیستم تیلیکس یکی از ضروریات عصر میباشد وزارت مخابرات در صدد آن شد تا وسایل آنرا غرض استفاده عامه فراهم نماید در این تخنیک مشترک باداشتن یک پایه ماشین تیلی پرتر که بادستگاه مرکزی تیلیکس وصل میباشد میتواند که بدون ضیاع وقت مطلب خود را بطرف مقابل چه در داخل و چه در خارج مملکت

خدمات مخابراتی بحیث خدمات زیر بنادر انکشاف اقتصادی واجتماعی یک کشور نقش مهم وارزنده دارد. دولت جمهوری جوان کشور اهمیت مخابرات را بیشتر از هر وقت دیگر درک کرده از یکطرف پروگرامهای وسیعی را در چوکات پروژههای انکشافی طوری پیشبینی نموده که انکشاف مخابرات متوازن و متناسب به انکشاف دیگر ساحات اقتصادی واجتماعی مدنظر گرفته شده و از طرف دیگر خدمات و تسهیلات بهتر مخابراتی را برای اکثریت مردم عرضه مینماید .

در محتوی تذکرات فوق تفصیلات مختصری از اجراءات وزارت مخابرات در ساحات تلی کومونیکیشن و پست که در جریان سال ۱۳۵۴ صورت گرفته و پروگرامهای که در سال ۱۳۵۵ تحت اجرا قرار داده خواهد شد ذیلا بعرض رسانیده میشود :

الف - در ساحه تلی کومونیکیشن :

۱- در اکثر ولایات کشور عزیز فعلاً سوچبوردهای لوکل بطری برای برقراری ارتباط تلیفونی نصب و فعالیت دارد که این سیستم شکل ابتدایی ارتباط را تأمین مینماید سیستم بطری محلی موجودیت بطری را در پهلوی تلیفون هر مشترک ایجاد مینماید البته تهیه و نگهداشت بطری بصورت صحیح برای مشترک خالی از مشکلات نمیشود برای

نیازمندی های مراجعین انفرادی وروایر دولتی نبوده برای رفع این مشکل یکتعداد دستگاه های جدید چینل خریداری و نصب آن فعلا در پروان، بلوله، پلخمری، سننگان و مزار شریف جریان داشته ودر آینده قریب به معروض استفاده قرار داده خواهد شد. همچنان درسال ۱۳۵۵ کارنصب وبسته کاری دستگاه های مشابه درغزنی، مقر، زابل، قندهار، گرشک، دل آرام، فرارود، ادرسکن وهرات شروع خواهد شدکه با بکار افتیدن این دستگاه هاناحد مشکلات ازناحیه کمبود چینل هامرفوع خواهد شد.

۵- درگذشته ارتباط تلفونی بین کابل، ولایت پکتیا توسط یکجوره لیسن عادی برقرار بودکه این لین نمی توانست مشکلات مخابرویی ولایت مذکور رازفع نماید برای حل این معضله درکابل، گردیز، و خوست دستگاه هایچینل نصب وفعلامخابره تلفونی توسط دستگاه های مذکور جریان دارد به این معنی که سه چینل تلفونی بین کابل وگردیز و سه چینل تلفونی بین گردیز و خوست برای استفاده عامه موجود میباشد.

۶- درسال ۵۴ بفاصله ۱۸۰ کیلو متر لین اساسی تلفون درولایات و ۹ و نیم کیلو مترکیبل ادرشهرکابل تمدیدشده است. همچنان یکتعداد لین های تلفون برای مراجعین توزیع گردیده ولین های چینسل درحدود ۱۲۴۰ کیلومتر ترمیم شده است. ۷- درنظر است درسال ۱۳۵۵ لین های تلفون بعضی ولایات مطابق معیارهای

مخابره نماید به همین منظور وزارت مخابرات درجهت خریداری يك دستگاه تلکس که طور نمه اتومات کار مینماید اقدام که بعد ازنصب وبسته کاری درسال ۱۳۵۴ شروع به فعالیت نموده است د دستگاه مذکور دارای ظرفیت ابتدایی ۸۰ لین بوده وتاچهار صد لین توسعه داده شده میتواند درحال حاضر یکتعداد لین های آن برای مشترکین توزیع گردیده وازطریق شرکت فرانکفورت با تمام ممالک جهان همه روزه ازساعت ۱۱ صبح الی ۹ شب مخابره جریان دارد. مسسوده مقررات تیلکس نیز ترتیب که بعداز طی مراحل ونشر درجریده رسمی نافذ گردیده است.

۳- چون تمدید لین ونصب تلفون برای تمام منازل ازنگاه توان مالی دولت يك امر ناممکن میباشد بناء برای رفع احتیاج مردم تصمیم گرفته شد تا یک تعداد غرفه های تلفون سکه اندازدرنواحی مختلف شهرکابل نصب شود فعلا درنقاط مختلف شهر بعداد (۳۷) پایه آن نصب وازطرف روز وشب فعال و مردم ازان استفاده مینمایند. درنظر است درسال ۵۵ یکتعداد تلفون های سکه انداز که جدیدا خریداری گردیده در دیگر نقاط شهر کابل وشفاخانه ها نصب و طرف استفاده قرار داده شود.

۴- درحال حاضر ارتباط مخابره تلفونی بین کابل و یکتعداد ولایات کشور عزیز توسط دستگاه های چینل برقرار میباشد اما تعداد چینل های موجوده به هیچصورت جواب گوی

تخنيکي تمديد شوه .

اجرت پستي ازان استفاده ميشود. وزارت مخابرات از شروع الي اخيرس سال ۱۳۵۴ بتعداد (۵۱۰) هزار قطعه تکت فوق العاده پستي بمناسبت هاي مختلف ملي و بين المللي طبع ونشر نموده است .

ب: ساحه پست :

۱- قانون ومقررات جديد پست که در عصر فرخنده جمهوريت بشيوه متر قسي وبرمناي نيازمندی واقتضات عصر ترتيب ومراحل آن طی گرديد طرف تطبيق قرارداده شد . جهت آشنا ساختن مامورين پست مرکز ولايات به دساتير جديد يك سيمينار تربوي برای آميرين پستي دراخيرماه جوزای ۵۴ درکابل دایر گرديد که مدت يك هفته دوام کرد. درين سيمينار جنبه هاي مختلفه عملي ونظري قانون ومقررات پست وتطبيق نرخنامه هاي جديد داخلي پستي مطرح گرديد ودر اطراف آن روشني انداخته شد تا آميرين پستي بعد از برگشت شان بمرکز ولايات معلومات واندوخته هاي خودرا به ساير مامورين پستي تفصيل وتشریح نموده آنها رابالتوبه تنوير نمايند .

۳- درشهر کابل بتعداد ۷۱ عدد صندوق پستي درنواحي مختلف شهر جهت سهولت همشهریان محترم نصب است . بمنظور سرعت درامر جمع آوري وتوزيع پسته ها اخيرا وزارت مخابرات يكتعداد ريكشاهاراندر چهار حوضه هاي توزيع شهر کابل بکسار انداخته که تاحال ازان نتيجه نهايت خوبي ازنگاه سرعت وصحت تبادل پسته بدست آمده است .

۲- وزارت مخابرات همه ساله تحت عناوين ملي و بين المللي تکت هاي فوق العاده پستي طبع ونشر مينمايد اين عناوين مختلفه تجليل ازمناسبت هاي ملي مانند سالگرد استقلال کشور عزيز و يا سالگرد تاسيس رژيم فرخنده جمهوريت ويابباد بود یکی از نامور کشور ميباشد همچنان به مناسبت هاي بين المللي سال توريژم جنوب آسيا سال بين المللي تکت پستي نشر گرديد .

۴- برای اينکه مردم ازنزدیک ترين ناحيه شان بدون سرگرداني دادوستد پسته خودرا کرده بتوانند وزارت مخابرات حتی المقدور کوشيده است تادرنواحي مختلف شهرکابل وديگر شهر هاي بزرگ ولايات به تاسيس پسته خانه هاي شهري بپردازد چنانچه در سال ۵۴ دوپسته خانه جديد یکی در شاه شهيدي(خ) وديگردرافعلي شمس افتتاح گرديده است . ودوپسته خانه ديگر نيزيکي درسيدنورمحمدشاه مينه وديگری در بريکوت که تعمير آن تکميل وبعداز نصب تجهيزات داخلي ازقبيل غرفه هاي آخذه، پست بکس هاوغيره دراويل سال ۵۵ افتتاح خواهد گرديد .

شرکت پستي از يکطرف معرف مفاخر ملي پيداوار وغيره کشور مابه مردم جهان است وازجانب ديگر بحيث وسيله پرداخت

درسال ۵۴ درحدود (۷۳۷۹۳۰۶) مکاتيب عادي وراجستري پست کارت، بسته کوچک،

وزارت مخابرات

سهولت موسسات داخلی و خارجی و اشخاص انفرادی به طبع رسیده که توسط غرفه جات آخذہ پستی مرکز طور ر ایگان بدسترس مراجعین گذاشته شده است .

ج: ساحہ انکشافی :

وزارت مخابرات بادر نظر گرفتن احتیاجات موجودہ مخابراتی کشور و پیشبینی برای چند سال آینده آن پروژه های را که تطبیق آن نه تنها احتیاجات داخلی را تا اندازه مرفوع خواهد نمود و بحیث پروژه های زیربنایی بادیگر پروژه های کشور مدواق خواهد شد بلکه در ساحہ منطوقی و بین المللی هم بحد کفایت رفع نیازمندی نموده و کشور از نگاه مخابرات یکی از مراکز بین المللی ترانزیت را تشکیل خواهد داد. روی دست گرفته است . وزارت مخابرات متیقن است که اكمال پروژه های پیشبینی شده بحیث پروژه های زیر بنا، نقش مهمی در انکشاف اقتصاد مملکت خواهد داشت که اجراء آن سال ۵۴ یکنعداد پروژه ها قرار ذیل است:

۱- پروژه مایکروویف کابل، قندهار، هرات و اسلام قلعه و یک دستگاه تروپوسکتر در جلال آباد . تحول و انکشاف سریع صنعت مخابراته دستگاه ها و سیستم های جدید مخابراته را بوجود آورده که از نگاه کیفیت و دیگر فواید نسبت بدستگاه های سابقه بر مراتب برتری دارد این تحول ممالک راجبور ساخت تادر تولید و تعمیر این نوع دستگاه ها هرچه بیشتر بتل مساعی نمایند. ساختمان و پسر تاب ستلایت هادرمدرهای معین از طرف موسسات

پارسلات و مطبوع داخله و خارجه، فضایی ، وزمینی به افغانستان وارد و بیه تعداد (۵۲۴۱۶۱۲) از همین نوع ارسالات در داخل کشور و به ممالک مختلف جهان صادر گردیده است .

در راه انکشاف خدمات پستی نکته اساسی که جلب توجه مینماید موضوع تعلیم و تربیه پرسونل میباشد که برای این منظور در سال ۵۴ بتعداد ۷۷ نفر مامور پستی مرکز ولایات در مرکز تربیوی وزارت مخابرات کورس های پستی را تحت نظارت متخصصین تعقیب نموده اند که البته در آینده امید قوی می رود که عموم مامورین پستی مرکز ولایات با سیستم عصری سرویس داخلی و بین المللی آشنایی کامل پیدا نموده و وظایف محولہ خودهارا بصورت بهتر انجام دهند در مورد تجویزات پستی بتعداد ۵۰ طفرامهر تاریخدار پستی چهل میزان ترانوی درجه در بتعداد (۵۰۰) عدد بکس پسته رسانی و تعداد یک هزار خریطه پسته داخلی زمینی ضرورت شعب پستی مرکز و ولایات فرمایش داده شده است. بر علاوه یکنعداد بایسکل ها برای استفاره پسته رسان حاجت توزیع نامه هابه ولایات و محلات ارسال گردیده است .

قرار است در سال ۵۵ (۳۴) پسته خانه در ولایات افتتاح و پرسونل آن بکار آغاز نمایند . درین اواخر که نرخنامه مراسلات و پارسلات در سرویس بین المللی و داخلی در سراسر کشور تحت تطبیق قرار داده شده یکنوع بروشور نرخنامه های فوق بسیاری

تحت اجرا مي باشد .

۲- پروژه اتومات خيرخانه مينه :

پروژه خيرخانه مينه در وقت تشبیت پروژه های پلان دوم نامعلوم بود و بعد از اكمال پروژه های تيلفون اتومات دستگاه های مرکزی شيرشاه مينه و شهرنو تعداد عمرا نات در خيرخانه مينه بشدت شروع گرديد که درين سالهای اخير دز حدود چهار هزار منزل رهايش در آن منطقه اعمار گرديده بدهيست يك پروژه که دارای چهار هزار خانه و شايد در حدود بيست هزار نفر در آنجا سکونت کند که عدم موجوديت وسايل تلفون درين منطقه مشکلاتی را برای اهالی مذکور پيش مينمايد برای رفع اين نياز مندی و زارت مخابرات ساختمان يك تعمير اتومات و پسته خانه را در معرض تطبيق قرارداد. کار ساختمان تعمير مذکور عنقریب تکميل خواهد شد .

۳- پروژه دستگاه های بی سيم :

از آنجا که دستگاه های موجوده بی سيم برای برقراری مخابراته های تيلفونی و تيلگرافي افغانستان با ممالک خارج روزانه بیش از ۱۴ ساعت فعالیت میکند و دستگاه های مذکور قبل و در جریان پلان پنجساله اول خریداری شده بود تقريباً همه استهلاك شده و اکنون بیشتر معروض به عوارض ميشود از طرف ديگر ضرورت به ارتباط مستقيم با يکتعداد ممالک ديگر احساس ميگردد که روی اين ضرورت خریداری دستگاه های بی سيم و ساختمان تعميرات مذکور در جمله پروژه های انکشافی گنجانیده شد . ساختمان تعميرات

و کانسورتيم هاشروع گرديد و در مدت کوتاه ارتباط مخابراتی ممالک اطريق اين ستلايت ها برقرار گرديد .

سيستم مخابرات توسط ستلايت بنا بر مشريت آن آنقدر ترويج شده که اکثر کمپنی ها و موسسات مؤلذ دستگاه های مخابراته توجه بیشتر خود را به توليد اين نوع دستگاه معطوف نمودند و احتمال ميرود که در آینده بسيار قريب اکثر ممالک جهان با دستگاه های ستلايت زمینی و دستگاه های ديگری از قبيل مايکرو ويف و ترويو سکتور که بسپولت با سيستم مذکور کار کرده بتواند مجهز شود و دستگاه های نوع سابقه آهسته آهسته جای خود را برای اين نوع دستگاه های مسدن تخيله نمايد درين صورت برای برقراری ارتباط بين المللی وزارت مخابرات خود را مکلف ميداند تا پيشبيني های لازمه را بنمايد تا بنا بر عدم داشتن دستگاه های مذکور سکتگی در مخابراته بين المللی عايد نشود . روی اين اصل وزارت مخابرات پروژه مذکور را در چوکات پلان هفت ساله گنجانیده است با تطبيق اين پروژه افغانستان ميتواند بحيث يك نقطه ترانزيت مخابراته های ممالک شرقميانه و ممالک اروپایی راقبول نمود و هم برای اجرای مخابراته های خود از آن استفاده بدارد . سروی نهایی پروژه مذکور که شامل تعيين موقعيت های ۳۳ دستگاه ها و سروی سرکهای فرعی آن بين کابل، قندهار، هرات و اسلام قلعه و همچنان بين کابل جلال آباد و تورخم مي باشد تکميل گرديده و کار ديز اين سرکهای مذکور

۶- پروژه چینل مزارشبرغان، مینه، تالقان

وفیضی آباد :

ارتباط مخابراتی این ولایات فعلا توسط لین های عادی که سالها قبل تمدید شده بود جریان دارد و ارتباط آنها بایک دیگر و دیگر مراکز ولایات طوریکه لازم است بکلی قناعت بخشی نمی باشد بناء برای رفع این مشکل تمدید لین چینل و نصب دستگاه های مربوطه بین مراکز وولایات فوق الذکر در پروژه انکشافی در نظر گرفته شد .

د : پروژه های که درسال ۵۵ احداث

خواهد شد :

۱- پروژه مایکروویف کابل، قندهار، اسلام قلعه و دستگاه ترابوسکتر درجلال آباد سروی نهایی پروژه مذکور درسال ۱۳۵۴ تکمیل گردیده ازینروفرمایش سامان واحداث یک اندازه سرکهای فرعی پروژه مطلوب به درسال ۵۵ در نظر گرفته شده است .

۲- پروژه اتومات خیرخانه مینه :

در نظر است درسال ۵۵ در ترتیب تندر هابرای تهیه دستگاه ولوازم و در صورت امکان به فرمایش دستگاه تیلوفون بطرفیست ابتدایی ۸۰۰ لین اقدام گردد .

۳- پروژه دستگاه بی سیم :

چون درسال ۵۴ تعمیرات مربوط به این پروژه تکمیل وهم در فرمایش خریداری دستگاه های مذکور اقدام بعمل آمده امید می رود بعداز تهیه دستگاه های مذکور بسته کاری آن درسال ۵۵ تکمیل وبه فعالیت آغاز نماید .

مربوط به این دستگاه هادرمحوطه های تیلگرافخانه یکه توت ومهتاب قلعه تکمیل وبه خریداری دستگاه های مربوطه اقدام گردیده است . قرار است دستگاه هاوسامان مربوطه درنیمه اخیرسال ۵۵ بکابل مواصلت نماید که البته بعداز نصب وبسته کاری بفعالیت آغاز خواهد کرد .

۴- پروژه تعمیرات مخابراتی :

تعمیر ادارات مخابراتی و پسته در تمام ولایت کشور یکی از ضروریات اولیه احساس گردیده وبهمین منظور درقدم اول در شهر کابل ساختمان چهار پسته خانه در سیدنور محمدشاه منه، بریکوت، پروان مینه واده بوری وهمچنان ساختمان تعمیرمخابراتی به ولایت لوگر، تخار، میدان شهر، غزنی، ارزگان، غوروات وقلعه نورویدست گرفته شد منجمله آنکار ساختمان دوپسته خانه شهری در بریکوت وسیدنورمحمدشاه مینه تکمیل وهم ساختمان تعمیرات مخابراتی ولایات لوگر وغزنی عنقریب تکمیل خواهد گردید .

۵- پروژه پسته خانه مرکزی :

چون تعمیر موجوده پسته خانه مرکزی باساس نیازمندی چندین سال قبل ساخته شده بود درحال حاضر نه ازنگاه دادو ستد حجم ارسالات روزانه ونه از نگاه سیستم پستی عصری سازگار میباشد که روی این منظور ساختمان یک پسته خانه عصری و مجهز درپلان هفت ساله اول جمهور یست گنجانیده شده که مطالعات درقسمت ساختمان آن دوام دارد .

۴- پروژه تعميرات مخابراتي :

درنظر است درسال ۵۵ ساختمان دوپسته خانه شهري در کارته وده بوري تکميل وهم باقيمانده کار تعميرات مخابراتي ولايات ارزگان، چغچران، قلعه نووتخار اکمال گردد.

۵- پروژه پسته خانه مرکزي :

درسال ۱۳۵۵ درنظر است تانقشه هاي ساختماني ومشخصات تعمير پسته خانه مرکزي تکميل وکار ساختمان آن آغاز گردد. ۶- پروژه چينل مزار، شبرغان ، ميمنه وتالقان، فيض آباد :

درسال ۱۳۵۵ بفر مايش سامان ليسن ودستگاه هاي مربوط اقدام وهم کار ساختمان لين آن آغاز خواهد گرديد .

۷- پروژه چينل مزار حيرتان :

چون ارتباط تيلفوني بندر حيرتان ومزار شريف درحال حاضر طوریکه لازم است احتياجات رامرفوع ساخته نميتواند بناء در نظر است درسال ۵۵ دو جوره لين اساسي بين مزارشريف وبندر حيرتان تمديد گرديد. ۸- پروژه توسعه اتومات شهرون از ۳۰۰۰ به ۵۵۰۰ لين وازکارته ۴، از ۳۰۰۰ به ۴۶۰۰ لين .

هنگامیکه پلان دوم مخابراتي تحت مطالعه قرارداداشت ساحه شهر کابل نسبتا محدود بودودرآن وقت توسعه شهر کابل روشن نبود لذاپروژه مخابراتي شهرکابل درپلان دوم بدون درنظر داشت پروژه هاي ساختماني آن ترتيب وبه مرحله اجرا گذاشته شد درسالهاي اخير درچهار نواحي شهر اعمار

منازل واپارتمان ها آنقدر بشدت جريان پيدا کردکه هرقسمت شکل يك کارته پرنفوس را مانندکارته ۳، خيرخانه مينه، وزيراکبر خان مينه، نادرشاه مينه وسيدنورمحمدشاه مينه بخود گرفت ازطرف ديگرچينکه دستگاه هاي اتومات شيرشاه مينه وشهرونو هريك بظرفيت ابتدايي ۳۰۰۰ لين بادرنظر داشت توان مالي آنوقت درپلان دوم پيشبيني شده بود تصور ميرفت که دستگاه هاي فوق بعد تکميل بسنه کاري وبکار انداختن آن در جريان پلان آينده ايجاب توسعه رانخواهد کرد، مگر بابکار افتادن دستگاه هاي فوق تعداد مراجعين تيلفون درنواحي شير شاه مينه شهر نو وکارته پروان آنقدر زياد گرديدکه درنتيجه تماما لين هاي دستگاه مذکوردرهمان وقت توزيع گرديد واکون هم تعداد منتظرين تيلفون روزبروز زياد شده ميرود . روي اين اصل وجهت رفع نيازمندي همشهريان محترم کابل توسعه دستگاه هاي تيلفون اتومات شهرونو وکارته ۴ درپلان هفت ساله انکشافی اول جمهوريت گنجانيده شده ودر نظر است که درحصه فرمايش دستگاه هاي فوق درسال ۱۳۵۵ اقدام بعمل آورده شود .

۹- پروژه اتومات نادرشاه مينه :

ساحه شمال کابل نادرشاه مينه ساختمان هاي جديددولتي وانفرادي وساحه وزيراکبر- خان مينه راحتوا ميکند وزارت مخابرات عاجالتانسيب عدم موجوديت لين يك تعداد محدود ساکنين نادرشاه مينه ، وزيراکبرخان مينه از دستگاه مرکزي لين داده است

وزارت مخابرات

برای حفاظت بهتر کیبل های تیلیفون و جلوگیری از مصارف اضافی درآینده در نظر است که در سال ۵۵ يك اندازه کاربلول اندازی شبکه تیلیفون شهر کابل عملی گردد .

۱۱- پروژه انکشاف پستی :

از آنجائیکه در سراسر کشور عمرانسات وسعت پیدا نموده و برای اینکه مشکل شهریان مربوط از نگاه خدمات پستی تاحدی مرفوع شده بتواند وزارت مخابرات بادر نظر داشت توان مالی عاجلنا ساختمان ۱۹ پسته خانه متوسط و خورد رادر مراکز ۱۲ ولایات شامل پلان هفت ساله نموده است و در نظر است در سال ۱۳۵۵ ساختمان یکتعداد تعمیر پسته خانه های شهری در مرکز بعضی ولایات رویدست گرفته شود .

اماتقاضای مردم درین دومنطقه روز بروز اضافه شده که باروی کار آمدن ساختمانهای جدید تاسیس يك دستگاه جدید تیلیفون اتومات درآن ساحه از نگاه اقتصادی خیلی ضروری احساس میشود روی این اساس وزارت مخابرات ساختمان يك تعمیر اتومات و پسته خانه ونصب يك دستگاه اتومات به ظرفیت ابتدایی ۲۲۰۰ لین رادرآن ساحه شامل پلان هفت ساله نموده است . و در نظر است که در سال ۵۵ کار ساختمان تعمیر مذکور آغاز وهم فرمایش دستگاه اتومات صورت بگیرد .

۱۰- پروژه کیبل دکت :

از آنجائیکه ساختمانهای شهری روز بروز زیاد شده میرود وشهر هاتوسعه پیدا مینماید

وزارت صحیه

وتربیت نسل جدید ایجاد خواهد کرد.»
وزارت صحیه بحیث ارگان مسئول امور صحی کشور وباتوجه به همین مسئولیت بزرگ مطابق به مشی اساسی و اهداف دولت جمهوری افغانستان کوشیده ومیکوشد تا فعالیت ها وخدمات طبی وصحی رادرچوکات پلان صحی و پروگرام کاردقیق وعملی گسترش دهد ودر امروقایه صحت ومعالجه افرادکشور تاآخرین سرحدقدرت وتوان موفق گردد .

درحالیکه سعی وتلاش بیشتر درقسمت طب وقایوی ومجاهدت درامر کنترل بیمار های ساری بعمل آمده است خدمات معالجوی نیزتوام باآن ازنگاه کیفیت وکمیت ارتقاء داده شده است .

طب وقایوی :

تامین صحت وسلامت مردم از طریق بخش وتعمیم خدمات صحی اساسی توحید وانسجام اموز صحت عامه، تطبیق پروگرام های وقایوی پیشبردطب معالجوی بصورت اقتصادی بسویه ولسوالی هاوعلاقه دازی ها ومحلات باایجاد مراکز صحی اساسی ومراکز فرعی امکان پذیراست . این اصلی است که باشرايط کشور های روبه انکشاف وفق دارد ومورد تائید سازمان صحی جهان است مراکزصحی اساسی درامر مراقبت ونظارت پروگرام های مجادلوی، ملاریا، توبرکلوز ، چیچک وسایر امراض ساری اتخاذ تدابیرکنترول وجلوگیری ازبروز مجدد امراض، عرضه خدمات حمایه

صحت ازآن ارزش های عمده بشری است که ازنگاه اهمیت میتوان آنرا مترادف باحیات تلقی کرد چه زندگی هنگامی نومید بخش ومشرثمر است که مقرون باصحت وتندرستی باشد . نقش صحت درزندگی اجتماعی واقتصادی مسلم وآشکار است . تنها جوامعی قادربه طی سرمنزل سعادت اند وبهترمیتوانند درجهت ترقی وانکشاف کام بردارند که افراد آن باصحت کامل جسمی، روحی واجتماعی آماده خدمت به وطن باشند .

زیرافراد علیل ، بیمار وناتوان فافدنیروی مجادله وفدرت مواجه رابا معضلات زندگی- اجتماعی ندارند ونه می توانند مشکلات ملی راحل نمایند دولت مترقی جمهوری که هدف آن خدمت به اکثریت مردم است ازبوتاسیس خودبه صحت وسلامت مردم افغانستان توجه خاصی مبذول داشته است .

چنانچه رهبرملی دربیانیه خطاب به مردم فرمودهاند : «دولت جمهوری ، طب معالجوی وشفاخانه های دولتی رابسط وتوسعه خواهد داد تازمینۀ تداوی ومعالجه برای عموم اهالی کشور حتی المقدور فراهم گردد. مخصوصا طب وقایوی راتوسعه خواهد بخشید وبرای جلوگیری از بیماری های ساری وسایسل و تجهیزات لازم رافراهم خواهد کرد .

دولت نظربه ایجابات وضع مالی مملکت زایشگاه ها، شیر خوارگاه هاوکودکستان ها رابه منظور حمایه مادران وکودکان ورشدسالم

ارغندی مربوطه مرکز صحی چهاردهمی ولایت کابل از نگاه کار ساختمانی تجهیزات سامان طبیی لوازم ادویه و پرسونل تکمیل گردیده و به فعالیت آغاز نموده است تیم های تربیوی مرکزی طبق پروگرام مرتبه از مراکز صحی ولایات پروان، بغلان، کندز، تخار، بلخ، جوزجان، سمنگان، لوگر، ننگرهار و کندهار با کمک آمریت های صحت عامه باز دیده بعمل آورده از یک طرف فعالیت های مراکز صحی را ارزیابی نموده و از جانب دیگر پرسونل مراکز مذکور را در ساحه های مربوط آنها تریه نموده است .

پنجاه و یک عراده موتر جیب با معاونت یونسف بغرض پیشبرد فعالیت های ساحوی بدسترس قرار گرفته و موافقت نامه تحویل دهی ۶۱ عراده دیگر امضاء و توزیع آن آغاز گردیده .

یک قدم اساسی که در پلان گذاری خدمات صحی اساسی برداشته شده عبارت از جمع آوری ارقام و معلومات مربوط به دیموگرافی و توپوگرافی است . لست تمام قریه ها و ولسوالی های کشور بانقشه هر ولایت ترتیب و تنظیم گردیده که این کار زمینیه تعیین موقعیت و سایر خصوصیات منطقه و ساحه واریسی، نفوس و وضع جغرافیایی را امکان پذیر ساخته است .

وزارت صحیه دولت جمهوری کنترول امراض ساری را بحیث یکی از اهداف مهم فعالیت های خود پذیرفته است و با تنظیم پروگرام های عملی، دقیق و همه جانبه در این

طفل و مادر و رهنمایی خانواده، بخش تعلیمات صحی و پیشبرد فعالیت های حفظ الصحه محیطی دارای ارزش خاصی می باشد ، مردم همیشه در قدم اول خدمات صحی را تقاضا دارند که بفاصله نزدیک جای منازل مسکونی آنها قرار نداشته باشد زیرا اکثر مردم نسبت مشکلات خطوط مواصلاتی فقدان وسایل سریع حمل و نقل نمی تواند باسرع وقت خود را به آن مراکز برسانند. وزارت صحیه با پیروی از مشی دولت جمهوری یعنی اصل خدمت به اکثر مردم مخصوصا مردمان محروم و نیازمند و با در نظر داشت اهمیتی که مراکز صحی اساسی در تطبیق پروگرام های طب و قایوی و فراهم ساختن امکانات معالجه و تدای برای عموم اهالی کشور دارد در گسترش این مراکز کوشده و با زهم خواهد کوشید . چنانچه در پلان هفت ساله وزارت صحیه که تطبیق آن از حمل سال جاری آغاز یافته است تاسیس و تجهیز مراکز صحی اساسی را در تمام ولسوالی ها و علاقه داری های پر نفوس کشور در نظر گرفته است . طبق این پلان در شروع حق قدامت به ولسوالی ها و علاقه داری های داده میشود که تجمعات نفوس متکاثف و دارای بعد فاصله قسایل ملاحظه از مرکز اند .

در سال گذشته مرکز صحی اشکمش در ولایت تخار، مرکز صحی سپین بولدک در ولایت قندهار مرکز صحی قلعه گاه در ولایت فراه مرکز صحی نوزاد در ولایت هلمند مرکز صحی درواز در ولایت بدخشان مرکز فرعی چوکی

فکر ميشود که در کشور ما در حدود ۵۵ تا ۶۰ هزار مريض توبرکلوز که در بلغم خونمکروب اين مرض را خارج می کنند وجود دارد. مجادله با اين مرض از جهات فقر نادراري وعدم آگاهی مردم و ضرورت تداوي نسبتاً طولاني و دودمدار اين مرض که از ساحه توان و قدرت اقتصاد يك کشور رويه انکشاف خارج است مشکلات زياد ي رادر عرضه خدمات صحي بوجود ميآورد وزارت صحيه بادرک اهميت پرايلم توبرکلوز به خدمات وقايوي ومعالجوي اين مرض حق تقدم نانه و از طريق پروگرام ملي توبرکلوز چه در مرکز و چه در ولايات فعاليت های واکسيناسيون بي سي جي معاینات لابراتواري بلغم وزاديوگرافي وتست توبرکولين کشف واقعات مرض وتحت تداوي قراز دادن مجاني بيماران رابه جدیت پيشبرده است .

آشکار است که خدمات مربوط به پروگرام ملي توبرکلوز باگسترش مراکز صحي اساسي تعميم بيشتر ي خواهد يافت وزمينه وقايه ونداوي هر چه بيشتر هموطنان ميسر خواهد شد آنعه از بيماراني که مريضی شان به شکل مرم ن درآمده است وادويه عاني در معالجه آنها کمک نمی کند و شش های مريض داراي محراق های اجوافي پرازمکروب های مقاوم به انتي بيوتيك است اين نوع مريضان به عمليات جراحي نياز دارند اجراي اينوع عمليات ارامر وقايه صحت مردم و معالجه بيمار توبرکلوز رول مهمي دارد عمليات مذکور به عمليات خانه های مجهز ضرورت دارد روي اين نياز وزارت صحيه تاسيس عمليات خانه

زمينه مجاهدت بعمل می آورد
يکي از وسايل کنترل برخی از امسراض
سازي واکسين مربوطه آن مي باشد .

در مراکز صحي واکسين ها به پيمانه وسيع مورد استفاده قرار ميگيرد براي فراهم ساختن انواع ومقدار کافي واکسين به مراکز صحي کارساختمان انستيتوت تهييه واکسين وسيرم به شدت جريان دارد در اين موسسه علاوه از تهييه واکسين وسيرم ، محلولات زرقسي مخصوصا براي تداوي اطفال مبتلابه اسهال شديد نيز توليد ميشود که از اين ناحيه نيز مشکلات مرفوع خواهد شد .

افغانستان اوليس کشوريست که از منطقه انديميك چيچک بر آمده واز سال ۱۹۷۳ به اينسو حتى يك واقعه چيچک در سرتاسر مملکت بملاحظه نرسیده سرويلانس اين مرض توسط تيم های مجهز پروگرام ملي چيچک بصورت دوري در ولايات مختلف جريان داشته است .

وزارت صحيه اطمینان کامل دارد که مفکوره امحای مرض چيچک در کشور عزيز ما عملي گرديده و اين يك موفقيت چشم گیر ديگري است که مردم مابه طوعوموم وکارکنان صحت عامه خاصتا به آن مباحث دارند آرزو چنين است که در سال ج سازي پس از قضاوت و ارزايابي سازمان صحي جهان موفق به دريافت سند امحای نهايي مرض مدهش چيچک در کشور خود گرديم .

شيوه مرض توبرکلوز با سطح پائين زندگي اقتصادي واجتماعي مردم ارتباط دارد چنين

مجهز باتعمیر انستیتوت توبرکلوز یکجا در
پلان هفت ساله خوددر نظر گرفته است .

یکی از پرابلم های دیگر مردمان مامراض
معدی معایی است که باسطح پائین حفظ الصحه
شخصی ومحیطی ارتباط ناگسستنی داردوزارت
صحیه ازیکطرف باتطبیق کلورین درچا های
انفرادی منازل، حفراچاهای سطحی وعمیق واز
جانب دیگر از طریق پروگرام های تعلیمات
صحی رادیو، نشریامفلیت ها ، تبلیغات
سیار، تدویر کورسها، تنظیم کنفرانس ها
و غیره درکنترول این بیماری مجاهدت بعمل
آورده است .

درقسمت مرض سالدانه سروی محراق های
منطقوی پروان، بلخ وهرات مدنظر بوده که
اهتمامات وقایوی پس از مطالعات تحقیقی
رویدست گرفته شود از اثر فعالیت های
مجادلوی تعداد واقعات این مرض نسبت به
سالهای قبل به مراتب تقلیل یافته است .
درجریان سال گذشته سه صد واقعه جدید
درکلینیک خیرخانه مینه وچهاردهی، هفتادو
چهار واقعه درکلینیک مرکزی تثبیت گردیده.
پودرپاشی بیش از ۲۳۰۰ خانه به منظورتابود
ساختن پشه خاکی، ناقل این مرض صورت
گرفته است .

تراخم یکی دیگر ازامراض معیوب کننده
است که دربین مردمان ماشیوع دارد وزارت
صحیه به کمک سازمان صحی جهان پروگرام
مجادله علیه این مرض راطرح نموده است
تیم های سیار سال گذشته در ولایت پروان
ننگرهار و لغمان بصورت تجربوی به فعالیت

آغاز کردهاند ازآغاز فعالیت تعداد زیادی از
مردم معاینه شده وبرای مریضان مصاب مرهم
تتراسکلین طور مجانی توزیع گردیده است
خدمات مربوط به مجادله علیه این مرض
درسایر ولایات کشور نیز توسعه داده میشود.
وزارت صحیه به مرض جذام اهمیت خاصی

قایل است کلینیک وزیر اکبر خان وکلینیک
جلریز تسهیلات معالجه بیماران جذام رافراهم
ساخته است . فعلا به تعداد ۷۰۰ مریض
جذام تحت تدوی دوامدار قرار دارند .
درنظر است پروژه وسیع تر ومراکز تدوی
باتوجه به این موضوع که واقعات مرض در
کدام نواحی ومناطق بیشتر است ایجاد شود.

پروگرام ملی مجادله ملاریا :

درساحه ملاریا فعالیت های اساسی درجهت
تطبیق بهتر پروگرام به منظورروی کار آوردن
یک پروگرام عملی مجادله علیه ملاریادرسال
۵۴ صورت گرفته است . که مطابق به آن
فعالیت ها به پروگرام کنترول تبدیل ومجادله
به اساس همین اصل طرح وتنظیم گردیده
است .

درسال ۱۳۵۴ مجموعا ازبین ۹۱۵۷۴۱۹ نفر
نهوس تحت پروگرام از ۱۹۶۱۷۱۴ نفرتبدار
مشکوک برای معاینه لابراتواری به غرض
تثبیت واقعات ملاریا نمونه های خون گرفته
شده وتحت معاینه قرار داده شده است که ازجمله
آن ۸۰۳۶ واقعه ملاریا تثبیت گردیده .

علاوتا از تدوی تمام واقعات مثبت بصورت
جذری باتطبیق دواپاشی وتطبیق معیارات
انتی لاروا بصورت تیل پاشی روی آبها و

د افغانستان کالني

کتگوري های مختلف پرسونل مو رد احتياج يکتعداد موسسات در مرکز بحيت کسانون معالجوی و تربیوی و تعدادی از شفاخانه ها بحيت مراکز معالجوی در ولايات کشور مصروف خدمت گذاری بوده اند . خصوصيات کار و مسايل تخنيکی ، فني واداری این موسسات از همديگر متفاوت است . قابل تدارک است که مؤسسات کتوني و پرسونل موجوده با توجه به نفوس کشور با يك نورم و نسبت و تناسب مساعد قرار ندارد که البته برای حل این پرابلم و رفع این عدم تعادل وبالخاصه فراهم ساختن خدمات معالجوی در جاهای که به آن نیاز مبرم احساس میگردد در پلان انکشافی هفت ساله وزارت صحیه پیشبینی معقول صورت گرفته است .

در حال حاضر وزير اکبرخان روغتون بسا ۲۱۰ بستر ، ابن سینا روغتون با ۱۱۰ بستر موسسه صحت طفل با ۱۰۰ بستر ، موسسه نوربا ۹۰ بستر ، هاشم زیژنتون و شفاخانه نسائي با ۱۶۵ بستر و کلينیک صدری با ۴۵ بستر علاوه از اینکه مراکز مجهز معالجوی اند مراکز تربیوی نیز میباشد .

سایر موسسات تربیوی عبارت از موسسه اکسریز ها ، کلينیک دندان ، انستیتوت پتالوژی ، انستیتوت ملی لابراتوار های طبي و اداره نرسنگ میباشد . در کلينیک امراض شش نسوان ۷۵ بستر ، شفاخانه محبس ۵۲ بستر ، شفاخانه پغمان ۱۰ بستر ، پروگرام های تربیوی دایر نمی باشد .

استفاده از ماهی گمبوزیا صحت تعداد زیان هموطنان از شر این بیماری وقایه شده است . در حوزه شمال و ننگرهار با تدای کتلوی ۹۸۶۴۳ نفر از این مرض وقایه گردیده اند . در سال گذشته هشت کورس اساسی توجیبه و سمینار در مرکز حوزه ویونت تدویر گردیده جمعا ۱۵۲۷ نفر تربیه شده است علاوه صدها نفر مراد کار برای تطبیق دواهای حشره کش اتنی لاروا ماهی گمبوزیا استخدام و تربیه شده است .

در پهلوی فعالیت های که در زمینه کنترل بیماریهای ساری بعمل آمده وزارت صحیه به تهیه آب مشروب برای مردم دهات کشور پرداخته است تا از این طریق از یک تعداد امراض که توسط آب انتقال میکند جلوگیری و وقایه بعمل آمده باشد . در سال ۱۳۵۴ - ۱۹ چاه عمیق و ۱۸۴ چاه نیمه عمیق حفر شده و شبکه آبرسانی در یک تعداد مناطق کشور تکمیل شده و یا کار تکمیل آن ادامه داشته و در ولايات مختلف کشور پمپ های آب کشی - دستی نصب گردیده است .

بیت الخلا های صحی در بعضی از ولايات اعمار گردیده و سروی های درولوژیک در ولايات پروان صورت گرفته است .

در ساحة طب معالجوی :

وزارت صحیه دولت جمهوری در ساحة طب معالجوی از یکطرف به گسترش خدمات پرداخته و از جانب دیگر در ارتقاء کیفیت خدمات نیز توجه داده شده است . برای عرضه تسهیلات تدای و معالجه و همچنان تربیه

مربوط رافراهم ساخته است .
 عواید این شفاخانه در سال گذشته
 ۳۲۲۹۱۹۹-افغانی بوده که نسبت به سال ۵۳
 ۸۰۶۱۰۰-افغانی اضافه می باشد .

ابن سیناروغتونو بانجهیزات ، وساییل
 وماشین آلات عصری درامر خدمت برای مردم
 فعالیت های چشم گیری داشته است .

درکلینیک صدری توسط دکتوران ومتخصصین
 داخلی ویامتخصصین وزیتور خارجی عملیات
 های گوناگون صورت گرفته که شامل عملیات
 های صدری، تضییق مترال، تومور های ریه
 کانسر های مری میباشد .

کلینیک صدری دارای ۴۵ بستر است
 درسال گذشته ۹۶۳ نفردرآن بستر گردیده
 وتعداد مریشان اتاق عاجل آنرا ۸۹۸ نفر و
 ازپولی کلینیک مربوط آنرا ۸۷۴ نفر تشکیل
 میدهد .

عملیات بطنی، اقسام عملیات کیسه صفرا
 امعاء ، تومورهای رحم، طحال، کبد، مقعد
 جاغور، عملیات های ارتوپیدی برخی ازفعالیت
 های جراحی ابن سینا روغتونو بوده است .
 دراین شفاخانه ۱۵۴ واقعه ترافیکی رسیده،
 مریشان داخله ۴۲۰۷ نفر بیهوشی ، ۱۳۱۴
 نفرپانسمان ، ۱۰۰۱۴ بوده است ، سرویس
 غیر عاجل ۳۶ بستر داشته که درآن مریشان
 بسترشده ۱۱۱۴ نفر ومراجعین پولی کلینیک
 به ۱۵۲۴۹ ومریشان عاجل به ۷۸۲۸ نفر
 میرسد .

درسرویس گوش و گلون این روغتونو
 عملیات میکروسکوپیک گوش که تاحال در

فعلا درولیات کشورجمعا ۴۲ شفاخانه
 موجود است که تعداد بستر آنها به ۶۰۹ بستر
 بالغ میگردد .
 بصورت خلص درمرکز جمعا ۸۵۷ بستر
 ودرولیات ۹۰۹ بستر وجود دارد .

درسال گذشته پروگرام تربیوی دکتوران
 دررشته های داخله ، نسائی، ولادی، جراحی
 اطفال، داخله اطفال و رادیولوژی وپروگرام
 تربیوی تکنالوژیست هایطبی پروگرام درس
 مکاتب نرس قابلیتگی کابل وجلال آباد ومعاون
 نرس قابله تعقیب شده است همچنان دررشته
 طب دندان، رشته تغذی، نرسنگ و امور
 لابراتواری کورس های توجیهی وتربیوی و
 سیمینار هاندویر گردیده وزمینه مساعد برای
 دکتوران سنایزیر، پوهنخی طب ننگهار فراهم
 شده است .

درشفاخانه وزیراکبرخان درسرویس داخله
 ۱۶۶۴ نفر درسرویس گوش و گسلو وینی
 ۲۱۶ نفر، سرویس های جراحی ۱۱۲۶ نفر
 سرویس عاجل ۵۹۸ نفر ، سرویس ارتوپیدی
 ۵۸۸ نفر ودرسرویس ساری ۴۱۴۸ نفرداخل
 بسترگردیده تعداد فوت شدگان جمعا درتمام
 سرویس هابه ۱۱۵ نفر میرسد . که به تناسب
 مریشان معالجه شده یک رقم نهایت کوچک
 میباشد .

درپولی کلینیک مربوطه ۲۴۱۴۷ مریض
 معاینه وتداوی گردیده ، فزیوتراپی برای
 ۱۰۱۲ نفر لابراتوار ۳۳۸۸۷-اکسریز ۴۷۱۶
 شعبه تخنیک ۱۱۹ شعبه عاجل ۱۹۲۹۱
 والکتروکاردیوگرام برای ۱۰۱۳۰ نفر خدمات

موسسه صحت طفل داراي ۳۸ بستر داخله، ۱۰۵ بستر ساري، ۲۳ بستر جراحي، ۱۲ بستر امراض استخوان، ۱۰ بستر گوش و گلو و ۵ بستر براي واقعات عاجل است .

مريضان خارج بستر شعبات مختلف بيماري هاي اطفال جمعا ۵۱۹۴۶، مريضان بستر شده ۷۰۶۸ تعداد عمليات ها ۱۱۱۱ واقعه، معاينات مختلفه لابراتواري ۳۱۵۲۲، راديوگرافي ۲۲۴۰ تطبيق واكسين هاي مختلفه نسرذ ۲۱۰۲۷ طفل تست ماننو ۲۹۸۳ بوده است .

موسسه صحت طفل - يك مركز تربوي و وريسرچ قبول شده و بين اين موسسه و پوهنځي طب پوهنتون كابل درزمينه تواميت عقدگرديده است .

فلا در موسسه صحت طفل سه كورس به سويه مافوق ليسانس ادامه دارد .

۱- دى، سى، اج : مشمولين گروپ اول اين كورس هشت نفر بوده در رشته اطفال تخصص دريافت كرده اند و به وزارت صحيه معرفي شده اند .

فلا هم درين كورس ده نفر از دكتوران جوان ديگر تحت تربيه قرار دارند .

درين كورس تمام جنبه هاي طب معالجي و وقايوي مدنظر گرفته شده است و هدف آن بلند بردن سويه دانش دكتوران جوان در قسمت امراض اطفال مخصوصا امراضيكه در افغانستان بيشتر شيوع دارد ميباشند .

۲- ام ، اس : ياماستر در جراحي ، يا تخصص جراحي عمومي .

مدت آن چهار سال است و پروگرامهاي آن

افغانستان سابقه نداشته موفقانه انجام پذيرفته است .

تعداد مريضان داخل بستر اين سرويس ۲۸۴ و تعداد مريضان غير بستري به ۷۴۳ نفر بالغ گرديده .

دريازده ماه اول سال ۱۳۵۴ تعداد عمومي مراجعين پولي كلينيك مربوط اين روغتون به ۳۲۷۷۴ نفر ميرسد شفا خانه جمهوريت در شروع برج ميزان ۱۳۵۴ بشكل توسعوي در پهلوي ابن سينا روغتون تحت يك اداره به فعاليت شروع نموده كه يك نويد ديگر براي هموطنان ماميباشد .

ابن شفاخانه كه اساسا داراي ۲۵۰ بستر و مجهز با وسايل و ماشين آلات عصري ميباشد طور مقدماتي تانبيه كامل وسايل و تكميل پرسونل باشفاخانه ابن سينا فعاليت مينمايد.

يكی از فعاليت های ابن سينا روغتون تربيه پرسونل به سويه تخصص در رشته هاي داخله و جراحي می باشد شمول داکتران در اين پروگرام هاپس از امتحان كانكور صورت ميگيرد پس از تكميل دوره كورس كه براي داخله سه سال و براي جراحي بشمول انستيزي پنجسال است دكتوران با دانش و مهارت كافي در ولايات كشور خدمت خواهند كرد .

كلينيك دندان در سال ۵۴ در شعب اجرتي خورده تعداد ۲۳۱۹۵ نفر در شعب پروتيز دندان ۱۰۱۰ نفر شعب جراحي ۹۵ نفر كلينيك مجاني ۸۶۸۳ نفر و در كلينيك رضا كاران ۴۰۷۸ نفر مراجعين داشت .

کیلوواته در صحت عامه ولایت هرات بکار انداخته شد .

انستیتوت پتالوژی چندین هزارسلایدانساج را تشخیص نموده و در همین سال به منظور تدریس ، ایراد کنفرانس ها و امور تربیوی ازانساج مرضی عکس های کسروس و مایکروسکوپیک تهیه نموده و کلیشه اکسریز هارادرپلان آینده خود گنجانیده است .

ریاست زایشگاه :

ریاست زایشگاه علاوه ازوارسی معاینه و تداوی مریضان نسائی وولادی از طریق هاشم زیژنتون وشفابخانه نسائی فعالیت های تربیوی را نیز پیش برده است .

ریاست زایشگاه تحت نظر متخصصین خویش به فعالیت های علمی و تربیوی پرداخته و نقش خود را بحیث یک مرکز تربیوی ایفا نموده به تعداد بیشتر از دو صد دکتور سنآژیر پوهنخی طب کابل ونگرهار درسرویس ها وپولی کلینیک های مربوط آن تحت تربیه قرار گرفته اند . مکتب نرس قابله مربوط به زایشگاه که سه صنف دارد در حدود ۱۰۵ نفر نرس ارسال گذشته برای خدمات طبیی و صحنی کشور تقدیم نموده است . تربیه متخصصین در رشته های ولادی و نسایسی و همچنان تربیه دکتوران انجمن رهنمایسی خانواده بخش دیگر از فعالیت های ایسن شفابخانه بوده است .

انستیتوت ملی لابراتوار های طبی :

درانستیتوت ملی لابراتوارهای طبیی درسال ۱۳۵۴ سی هزار نفر معاینه گردیده و بشعداد

مشترکاً از طرف موسسه صحت طفل و دیپارتمنت جراحی پوهنخی طب به اساس موافقه قبلی پیشبرده میشود به تعداد چهار دکتور در آن شامل اند این کورس درسال گذشته آغاز یافته است .

۳- دی - ای یا تخصص در رشته انستیزی که مدت آن یکسال میباشد و فعلا یک نفر شامل این کورس است .

ناگفته نماند برای تدریس این کورس ها برعلاوه متخصصین و پروفیسوران افغانی پروفیسوران دولت دوست ماهند نیز حصه میگیرند .

در شعبات گوش و گلو، اورتویدنی بشعداد چهارده نفر دکتوران مشغول تریننگ اند .

کلینیک شش نسوان درسال ۵۴ به تعداد ۴۴۲ مریض راحت تداوی داخل بستر قرار داده ۳۰۵- رادیوگرافی ستاندر دو ۲۰۰ رادیوسکوپیی رامجانی اجرا کرده . در این کلینیک به تعداد ۱۳۱۵ معاینه بلغم ، ۹۷۷ معاینه روتین خون ۲۸۲ معاینه ادرار و ۸۴ معاینه مواد غایطه انجام یافته .

در موسسه چشم نور جمعا ۱۶۱۰ نفر عملیات شده است . تعداد مریضان معاینه و تداوی شده ۲۸۱۶۸ نفر میباشد .

مؤسسات اکسریز ها صرف در ۹ ماه اول سال گذشته ۲۹۷۱ نفر مراجعین داشته و در شفابخانه نگرهار یک دستگاه ودر شفابخانه جمهوریت دودستگاه اکسریز ودر انستیتوت ملی تو برکلوزچمن یک دستگاه مکرولم نصب و بکار انداخته شده است . یک جنراتور ۲۵

شوند .

ديپارتمنت اپيدميالوژي با همکاري شعب لابر اتواري مربوطه خویش به سروی لشمانيآ مطالعه بيماري جگردرولسووالي گلران هرات سروی امراض معدی معانی اطفال وسرویلانس بيماري های معدی معانی ، سروی کارکنان مواد غذایی از نگاه امراض طسرق تنفسی امراض پرازيتی و زهروى سروی آبهای آشاميدنی وهمچنان تدریس در مکاتب صحت عامه وفاکولته طب پرداخته است .

ديپارتمنت تعليمات صحتی موسسه صحت عامه علاوه از تدریس درمکاتب صحت عامه تدوير کورس های تربیوی وکلای نواحی شهرکابل، روغتياپال ها، مدير های نواحی شهرکابل وسهم گیری درکورس های تربیوی تغذی وغیره، درسطح ملی خدمات مربوط تعليمات صحتی راز طریق وسایل ارتباط جمعی پیشبرده است . تهیه وتوزیع چندین نوع پامفلت وپوستر، تهیه وسایل تعليمی طبع کتب درسی ونشریه های غیر موقوت، تنظيم روز های ملی و بين المللی، تنظيم پروگرام های صحی راديو افغانستان ، برخی ازفعالیت های سال گذشته این ديپارتمنت راتشکيل ميدهد .

ديپارتمنت تغذی به تدریس مضمون تغذی وتحقیق درزمینه پراېلم های تغذی وتدوير کورس های قصير المدت نرس ها ودكتوران پرداخته است .

بانك خون این موسسه برای رفع نیاز شفاخانه های مرکز و ولایسات و ضرورت

۵۳۹۶۷ معاينه لابراتواری انجام یافته است. عايداین موسسه بیش ازیک مليون افغانی بوده است .

تهیه وسایل درسی، تدوير کورس های توجیهي ، سهم گیری درتربيه محصلين مکتب عالی تکنالوژي طبي قسمت دیگر فعالیت های این انستیتوت رادر سال گذشته تشکيل ميدهد .

موسسه صحت عامه :

این موسسه يك مرکز تربیوی پر سونل طبي وصحتی وهمچنان يك مرکزتتبعات درزمینه مسایل صحت عامه است . موسسه این مأمول راهم از طریق ديپارتمنت های مختلف خودیعنی تعليمات وتبلیغات صحتی، اپيدميالوژي ولابراتوار ها، تغذی، تدریسات، حفظ الصحه محیطی وبانك خون درتربيه پر سونل پرامديکال داخل خدمت و کورس توجیهي تربیوی وسيمينار ها انجام ميدهد وهم به مطالعه وسروى پراېلم های مختلف دیگری پرداخته است . مکتب پوست گروئيست صحت عامه که فارغان پوهنځي های طب کابل وننگرهار رامی پذيرد، و برای مدت هژده ماد تعليمات اختصاصی صحت عامه در این مکتب توسط استادان داخلی و خارجي صورت ميگيرد درچوکات این موسسه دوره دوم فارغان خودرا دربرج دلو ۱۳۵۴ تقدیم جامعه نموده است درحال حاضر دوره سوم این مکتب مصروف فراگرفتن دروس بسوده درآينده درنظر است لیسانسه های علوم اجتماعی وساینس نیزدراین مکتب پذیرفته

عملیات های جراحی نسائی ولادی و حادثات غیر مترقبه و تداوی برخی از امراض، ازدونورها خون اخذ نموده و آنرا توزیع کرده است .

میزان فعالیت اخذ و توزیع خون در سال گذشته ۲۵۲۰ فیصد بالاتر از سالهای قبلی میباشد و همچنان بانک خون در تهیه انتی سیرا و تریبیه پرسونل فعالیت داشته است .

اخیرا اساسنامه بانک خون بشکل تصدی غیر انتفاعی تنظیم گردیده و منظوری آن نیز از مقامات صالحه اخذ گردیده است . ازین بعد بانک خون مرکزی مسئول همه بانکهای خون میباشد .

لابراتوار کنترل ادویه این موسسه به تجزیه سمپل های ادویه و مواد سمی پرداخته و دواهای تقلبی را تشخیص داده است قبلا این دیپارتمنت قدرت ۸۰ فیصد تحلیل و تجزیه ادویه را از نگاه تست های توصیفی و مقداری داراست در سال جاری این قدرت به ۱۰۰ فیصد ارتقا می یابد و زمینه تجرید هر نوع ادویه میسر می گردد .

دیپوی عمومی ادویه :

(داین سینا درملخی موسسه) :

فعالیت های دیپوی عمومی ادویه را توريد ادویه، لوازم طبی، مستحضرات دوائی ذخیره يك مقدار ادویه و لوازم طبی برای واقعات غیر مترقبه و فروش ادویه تولیدی این موسسه تشکیل میدهد در طول سال گذشته معادل پنجاه هزار دال را ادویه و سامان طبی جهست رفع نیازمندی تاسیسات صحتی کشور از خارج توسط دیپوی عمومی ادویه توريد شده است .

لابراتوار تولیدی این تصدی به تولید تابلیت، تیچنر و شربت، الکل و آب مقطر پرداخته که قسمتی از احتیاجات شفاخانه های کشور را مرفوع ساخته است .

در حال حاضر دیپوی ادویه در مرکز ولایات کشور هرژه شعبه ندارد. نام تصدی دیپوی عمومی ادویه به داین سینا درملخی موسسه مسما شده است .

موضوع ادویه یکی از جمله موضوعات عمده صحتی است که از جهات مختلف نیاز به اصلاحات دارد این اصلاحات مستلزم به ارزیابی همه جانبه مسئله ادویه در کشور و دریافت راهای حل مسایل مربوط به ادویه است زیرا در تطبیق پروگرام همگانی ساختن طبابت موضوع ادویه، کیفیت و قیمت ادویه اهمیت خاصی کسب مینماید .

مخصوصا که مردم ماباداشتن سطح پائین زندگی بیشتر در معرض بیماری ها قرار داشته و از جانب دیگر قدرت خرید ادویه بالخاصه دواهای گران قیمت را نیز ندارند .

ادویه جنریک با داشتن عین خاصیت ادویه یتنت به مراتب ارزان تر است وزارت صحتی اقدامات جدی را رویدست گرفته تا مفکوره ادویه جنریک را در عمل تحقق بخشد البته باید متذکر شد که زمانی در کار است تا دوا های جنریک جای دواهای را بگیرد که از دیر زمان از طرف کمینی ها و نمایندگان های آنها و وسیعا تبلیغ گردیده و استعمال آنها از طرف اطباء بشکل عادت درآمده است .

های ناخواسته و ایجاد فاصله معقول بین دو حمل به منظور وقایه صحت طفل و مسادر و جلوگیری از ورشکستگی اقتصاد فامیل و نابسامان شدن حیات اجتماعی فامیل تعمیل میدارد. خدمات این انجمن شامل رهنمایی و تبلیغات توزیع وسایل جلو گیری از حمل تریه پرسونل در رشته رهنمایی خانواده و جمع آوری احصائیه هامیباشد.

درسال گذشته کلینیک های انجمن بیش از ۷۰۰۰۰ مراجعین داشت که از آن جمله برای ۲۲۳۱۸ نفر نابلیت ضد حاملگی توزیع گردیده ۵۲۳۳ نفر از کاندوم فوم و جلی استفاده نموده و از ۴۸۲ مریض نسائی ولادی واریسی بعمل آمده. باکم مالی یونسکو درسال گذشته دو فم پنج دقیقه یی تهیه شده است. در چوکات این انجمن امور تدریسی و تربیسی نیز علاوه گردید و در سال گذشته کورس تربیوی برای ۴۸ تن از فارغان صنوف ۱۲ کابل و ولایات تدویر گردید که پس از ختم کورس شاملین در فعالیت های انجمن داخل گردیدند.

به تعقیب کورس دوره سوم مبلغین یک سیمینار دکتوران دایر گردید شعبه تبلیغات انجمن با استفاده از طرق مختلف مفاهمه و تبلیغ در آگاهی دادن مردم به اهمیت فاصله گذاشتن بین حمل ها و شیوه های مختلف جلوگیری از حمل پرداخته است. درسال گذشته کمک های بیشتر فدراسیون بین المللی پلانگذاری خانواده و انکشاف بین المللی امریکا برای گسترش خدمات انجمن جلب شده است.

وزارت صحیه پلان های رویدست گرفته ناداوهای جنریک راجاگزین دو های پنتت سازد یکنمعداد مواد اولیه راز خارج توریید کرده و به اشکال مختلف دوا یی در اورد و اکسین و سیرم مورد نیاز رادر داخل کشور تولید کند و جهت کنترل ادویه فروشی هانرخ ثابت دولتی رازوی تمام اقلام ادویه درج نماید و امکانات استفاده جویی ها و تخلف ها را بگیرد.

در قسمت نباتات طبی مطالعات و تحقیقات را ادامه میدهد تا زمینه استفاده معقول از این پیداوار کشور چه از نگاه عرضه به بازارهای بین المللی و چه از نگاه استفاده در داخل وطن میسر گردد.

بیمه صحی مامورین :

هدف بیمه صحی مامورین تقویه و وقایه صحت مامورین و فامیل های شان از امراض مختلف است این موسسه شکل یک کلینیک راندا زوده که سرویس های مختلف آن شامل داخله، اطفال، گوش و گلون، دندان، عقلی و عصبی، چشم، اکسیرین، لابراتوار نسائی، جلدی فزیوتیراپی مییباشد. مراجعین روزانه بیمه در حدود ۵۰۰-۵۵۰ نفر است. اساسنامه جدید بیمه صحی مامورین تصویب گردیده و برای تعمیر آن نیز منظوری اخذ گردیده است.

انجمن رهنمای خانواده :

هدف اساسی انجمن رهنمای خانواده بهبود و تقویه صحت و کیفیت زندگی و سعادت و رفاه خانواده هاست. که این هدف راز طریق رهنمایی فامیل هادر امر جلوگیری از حمل

ریاست توحید و انسجام

به منظور پلانگذاری درست فورمه های شفابخانه ها، مراکز صحتی اساسی و فرعی لایراتوار ها، اکسریزها، کلینیک دندان، دواخانه ها، نمایندگی های دیپوی عمومی ادویه رازنگاه تعداد به تفکیک مرکز و ولایات پرسونل و مراجعین و همچنان کمبود کتگوری های مختلف پرسونل ترتیب و تنظیم نموده و بدسترس احصائیه مرکزی قرار داده است . به تعداد ۸۰۰۰ قطعه فورمه صحتی تهیه و بدسترس شفابخانه ها و مراکز صحتی قرار داده و راپور شفابخانه ها و مراکز صحتی را تنظیم کرده هر سه ماه بعد دریک نشریه گزارش داده است .

ارقام و معلومات مورد ضرورت را برای طرح پلان انکشافی هفت ساله صحتی کشور فراهم ساخته .

مدیریت تجهیزات این ریاست که تازه به فعالیت آغاز نموده سامان و وسایل و تجهیزات دوایر موسسات و پروگرام های مربوطه وزارت صحتیه رازمنابع داخلی و خارجی تدارک مینماید .

ریاست تفتیش :

۳۳۰- جلد دوسیه نسبتی راپس از تحقیق و بررسی بمراجع مربوطه سپرده و ۷ دوسیه را باخذ فیصله نهایی محاکم تکمیل نموده است به ترتیب و تنظیم نوکری ۲۴ ساعت دواخانه ها و کلینیک های مجانی کنترول و مراقبت آنها پرداخته و در ضمن تفتیش از دواخانه ها از درک جریمه ۶۴ در ملتون متخلف جمعا ۱۶۵۶۴۵

افغانی تحویل حساب دولت نموده است .

به کنترول و مراقبت توزیع مواد غذایی در مراکز صحتی کابل و اطراف آن بشمول مرکز صحتی میربچه کوت ، سروبی و صحت عامه پغمان و همچنان کلینیک های ریاست زیژنتون پرداخته است . شفابخانه های مرکز رازنظر موجودیت نوکریوال، صورت تداوی، وپاکی و سترگی بستر و محیط شفابخانه نظارت کرده .

از درک افتتاح سه باب در ملتون عمده فروشی و ۱۳ باب در ملتون در ولایات جمعا مبلغ ۷۲۰۰۰۰

افغانی تحویل خزانه دولت نموده است .

فعالیت های دیگر این ریاست شامل تنظیم پلان عملیاتی ۵۱ در ملتون مرکز ولایات کنترول نسخه های انفرادی و تکمیل مراحل ۱۰۰۰ بیجک و پرو فارمای ۲۶ عمده فروشی ترتیب و تنظیم دفاتر تورییدی ادویه و مراقبت از گرانفروشی و ادویه های تقلبی بوده است .

نرسنگ :

فعالیت های سال گذشته این اداره شامل تهیه و ترتیب پروگرام ترتیب شده سال اول مکاتب نرسنگ ابتدایی و توزیع آن به مکاتب و نرس قابلگی ولایت نگرهار زایشگاه مکتب نرسنگ نادرشاه روغتون ، میرمنو روغتون تدویر سیمینارها ، کورس های توجیهی تجدید نظربه پروگرام تعلیمی مکتب معاونه نرس قابلگی، تهیه کتب درسی، پلانگذاری تاسیس یک مکتب پوست بیسک نرسنگ میباشد ، در ساحه نرسنگ معالجوی دوسیه شفابخانه های کلینیک صدری کلینیک شش نسوان و سرطبات مجس را ترتیب و تکمیل

همکاري تيم هاي طبي اتحاد شوروي و امداد ممکن اداره انکشاف بين المللي امریکا با خدمات صحي اساسي نيز قسما صورت گرفته و قسما تحت کار است، سهمگيري فعالانه افغانستان به حيث عضو موسسات اختصاصي ملل متحد مانده موسسه صحي جهان در کنفرانس ها و اسامبله هاي آن از اقدامات مؤثر ديگر وزارت صحيه در مورد معرفي معضلات صحي جمهوريت افغانستان و پيشنهاد راه هاي حل آن مي باشد.

در ساحه ملاريا کمک هاي اداره انکشاف ملل متحد جلب گرديده و جب امداد دو جانبه نيز درين پروگرام مهم و حياتي رويدست گرفته شده است .

فعاليت هاي رياست ارتباط خارجه وزارت صحيه که در حقيقت ممد اقدامات اين وزارت از بودجه عادي و انکشافی است در تحقق بخشيدن اکثر اهداف اين وزارت نقش عمده ای بازی کرده اند .

سنگ تهداب عمارت روغتون منظوقی ۲۵۰ بستر قندهار در سال گذشته گذاشته شد و اين روغتون که با همکاري جمهوريت مردم چین اعمار ميگردد بعد از اكمال به احتياجات چندین

ولایت در جنوب غرب افغانستان رسيدگسي خواهند کرد .

همچنان از همکاري هاي موسسات ماورای ابحار آلمان در پروژه جدام در جلریز - کی یرمديکو شوروي ها و نورنيز بايد یاد کرد .

پلان انکشافی هفت ساله وزارت صحيه :
وزارت صحيه دولت جمهوري سلسله فعالیت هاي را بصورت عملي طرح و پلان نموده

نموده ، سامان مورد شفاخانه را تشریح و توزيع کرده است، يونيفارم نرس هاي ذکور اوناك، ترتيب و تنظيم فورمه هاي هويت نرس ها با وظيف شان به کتگوري هاي مختلف ترتيب لسنت نوکري هاي شب و ايام تعطيل ترتيب پروگرام يونت سيوار شفاخانه ها و نظارت از امور نرسنگ فعاليت هاي ديگر اين اداره بوده است .

رياست ارتباط خارجه :

در ساحه روابط خارجي و فرهنگي جلب امداد منابع مختلفه ملل متحد و دو جانبه با پروژه هاي صحي جمهوريت افغانستان ادامه يافت و در طي سال گذشته جمعا ۶۷ نفر از مامورين

اين وزارت جهت تحصيلات عالی در رشته هاي طبي و صحت عامه تحت پروگرام هاي ملل متحد و منابع دو جانبه بخارج اعزام گرديدند . کمک هاي موسسه صحي جهان برای سال هاي ۱۹۷۶ و ۱۹۷۷ معادل بيشتراز يك مليون دالر که در حدود ده فيصد بودجه موسسه مذکور برای حوزه مديترانه شرقي که جمعا بيست و پنج عضو دارد ميشود جلب گرديد .

از کمک هاي يونيسف در ساحه آب آشاميدني دهات مراکز صحي اساسي خدمات صحت عامه برای اطفال و مادران لا بر اتوار ها وغيره استفاده اعظمي صورت گرفته و مسوده جلب امداد پنج ساله يونيسف با پروژه هاي مختلف اين وزارت رويدست گرفته شده است .

جلب امداد از منابع دو جانبه مانند ادامه

قسمتی از سامان و لوازم تعمیر آن فرمایش داده شده و قسمت دیگر بشمول سامان فنی در سال جاری فرمایش داده میشود کار این موسسه در سال ۱۳۵۶ تکمیل خواهد شد در سال جاری پرسونل این انستیتوت جهت فراگرفتن تعلیمات عملی و نظری به فرانسه اعزام میگرددند .

پروژه ورکشاپ ترمیم موتر و سامان طبی و ستاک مرکزی : ستاک مرکزی ۱۰۰ فیصد تکمیل گردیده و مورد استفاده قرار گرفت . ۵۹ فیصد کار ورکشاپ مرکزی تکمیل شده و در سال جاری مورد استفاده قرار می گیرد ۸۵ فیصد کار ترمیم ورکشاپ سامان طبی تکمیل شده و در سال جاری مورد استفاده اعظمی قرار میگردد .

شفابخانه ۲۵۰ بستر کندهار: در سنبله ۱۳۵۴ کار ساختمان این شفابخانه آغاز یافت در سال ۱۳۵۷ تکمیل خواهد شد . این شفابخانه به کمک بلاعوض حکومت جمهوری مردم چین ساخته میشود .

مکتب معاونه نرس قابله : در سال ۱۳۵۴ کار ساختمان این شفابخانه در دست مریخی بود ساختمان آن آغاز شد . ۹۹ فیصد کار آن تکمیل است . این مکتب ظرفیت ۲۰۰ شاگرد رادارامی باشد .

شفابخانه ۲۰۰ بستر جلال آباد: یک شفابخانه منظوقی است که دارای تمام سرویس ها خواهد بود کار آن جریان دارد و در سال ۱۳۵۷ تکمیل خواهد شد .

شفابخانه کتر : این شفابخانه در سال ۱۳۴۶

که زمینه تطبیق پلان طویل المدت صحی را مساعد گردانیده است . این فعالیت ها که در پلان هفت ساله صحی کشور منعکس شده تطبیق آن از حمل سال جاری آغاز گردیده در این پلان هدف وزارت صحیه عرضه خدمات صحی برای تعداد هرچه بیشتر مردم دهات و روستا های کشور است، تاوقوعات ووفیات امراض اطفال و مادران و طبقات مؤلد تنقیص یابد برای نیل به این اهداف پروگرام معافیت دهی اطفال از بیماریهای ساری پروگرام آب محفوظ آشامیدنی برای اهالی دهات متناسب با افزایش روزافزون جمعیت پروگرام خدمات صحی ابتدایی برای عرضه خدمات صحی اساسی مخصوصا در جاهای که مردم به خدمات صحی عصری دسترس ندارند و تعمیر و تجهیز مراکز صحی اساسی و شفابخانه ها و تهیه پرسونل آن و گسترش پروگرام های تعلیمات صحی ، تولید ادویه و واکسین ها، پروگرام تعدیل شده و گسترش یافته تربیه قوای بشری و پروگرام انکشاف اداری به منظور تزئید پرسونل و بهبودی در کلیه پروگرامهای مربوطه وزارت صحیه ، در نظر گرفته شده است .

پروژه های انکشافی وزارت صحیه که در پلان پنجساله چارم ناتکمیل مانده بود بحیث پروژه های انتقالی در پلان هفت ساله انکشافی شامل گردیده است .

از آن جمله پروژه انستیتوت واکسین و سیرم که در ماه اسد ۱۳۵۹ آغاز شده بود در حال حاضر کار آن به شدت جریان دارد .

د افغانستان کالني

داخه، جراحي، اطفال ونساني خواهد بود .
شفاخانه حصه دوم بسود: ساختمان این
شفاخانه در سال ۱۳۵۳ شروع شده بودامسال
تکمیل میگردد ظرفیت این شفاخانه که شامل
سرویس های داخه، جراحي، اطفال ونساني
خواهد بود، سي بستر می باشد .

شفاخانه بالامرغاب : کار ساختمان این
شفاخانه که توسط دستگاه ساختمانی وادی
هلمند ساخته میشود در سال ۱۳۵۳ شروع
گردید که در سال آینده ختم خواهد شد این
شفاخانه به ظرفیت ۲۰ بستر برای سرویس
های داخه، جراحي، اطفال ونساني پلانگذاری
شده است .

شفاخانه اندخوی : در سال ۱۳۵۳ کار آن
شروع گردید و در سال جاری نظریه پلان تکمیل
میشود .

شفاخانه چشم درهرات : نظریه اینکس
امراض چشم مخصوصادرهرات زیاد دیده میشود
وزارت صحتیه دولت جمهوری لازم دید تايك
شفاخانه اختصاصی چشم در ولایت هرات
ساخته شود این شفاخانه که کارآن به شدت
جریان دارد در سال آینده به پایه اکمال
خواهد رسید .

این شفاخانه دارای ۳۰ بستر خواهد بود
و در آن تداوی های مختلف چشم امکان پذیر
خواهد شد .

بانك خون هرات : این پروژه در سال ۵۳
شروع شده در سال جاری کارآن خاتمه مییابد
ظرفیت این بانك پانزده لیتر خون در روز
خواهد بود .

شروع شده بودولی کارآن متوقف مانده بود.
کارآن دوباره شروع شد و فعلا ۹۵ فیصد آن
تکمیل گردیده .

شفاخانه خان آباد : کار ساختمان آن بسنه
شدت جریان داشته در سال جاری تکمیل
میگردد. ظرفیت این شفاخانه برای ۳۰ بستر
داخه، جراحي واطفال میباشد .

شفاخانه چمکنی : فعلاکار شفاخانه تکمیل
گردیده در سال جاری جای رهایش بسرای
پرسونل فنی آن آغاز و در همین سال تکمیل
خواهد شد ظرفیت شفاخانه برای ۳۰ بستر
داخه ، جراحي ، اطفال ونساني میباشد .

شفاخانه چخچران : در سال ۵۳ کار ساختمان
آن آغاز شد ظرفیت آن برای سي بسترداخه
جراحي، اطفال ونسايی میباشد این پروژه در
سال آینده تکمیل خواهد شد .

شفاخانه لغمان : کار این شفاخانه از سال
۱۳۵۲ دوام دارد در سال جاری تکمیل خواهد
شد . ظرفیت این شفاخانه برای ۲۰ بستر
شامل سرویس های داخه، جراحي ، اطفال
ونسائي می باشد .

شفاخانه قلات : کار ساختمان این پروژه
به دستگاه خانه سازی وادی هلمند سپرده
شد .

شفاخانه آفچه : در سال ۱۳۵۳ کار اعمار
این شفاخانه آغاز یافت ۹۰ فیصد آن تکمیل
شده و در سال جاری جای رهایش پرسونل
آن شروع و نیز تکمیل میگردد ظرفیت این
شفاخانه ۲۰ بستر بوده شامل سرویس های

وزارت صحیه

مراکز صحی اساسی : درپلان هفت ساله دولت جمهوری افغانستان وزارت صحیه در کلیه ولسوالی هاو علاقه داری های پر نفوس مراکز صحی اساسی را تعمیل و دایر میسازد . ساختمان يك تعداد مراکز صحی تکمیل گردیده و یکتعداد دیگر تحت ساختمان میباشد. ۱۰۷ مرکز صحی که کار ساختمانی آن یا تکمیل است و یاد مرحله اول گسترش مراکز صحی اساسی نظربه پلان هفت ساله صحی کشور تکمیل میگردد شامل سه مرکز صحی در ولایت کابل ، شش مرکز صحی در ولایت پروان ، سه مرکز صحی در ولایت میدان ، وردک دو مرکز صحی در ولایت لوگر ، ۹ مرکز صحی در ولایت غزنی ، چار مرکز صحی در ولایت پکتیا ، یازده مرکز صحی در ولایت ننگرهار ، سه مرکز صحی در ولایت لغمان ، دو مرکز صحی در ولایت بدخشان

سه مرکز صحی در ولایت تخار ، چهار مرکز صحی در ولایت بغلان. يك مرکز صحی در ولایت کندز. سه مرکز صحی در ولایت سمنگان سه مرکز صحی در ولایت بلخ ، دو مرکز صحی در ولایت جوزجان ، پنج مرکز صحی در ولایت فاریاب ، دو مرکز صحی در ولایت بادغیس دوازده مرکز صحی در ولایت هرات. شش مرکز صحی در ولایت فراه. يك مرکز صحی در ولایت نیمروز. چهار مرکز صحی در ولایت هلمند پنج مرکز صحی در ولایت کندهار ، سه مرکز صحی در ولایت زابل ، چهار مرکز صحی در ولایت ارزگان و شش مرکز صحی در ولایت غورمی باشد .

علاوه از مراکز صحی فوق الذکر در پلان هفت ساله صحی کشور ۶۵ مرکز صحی در ولایات مختلف کشور مدنظر گرفته شده است .

وزارت معادن و صنایع

دایره اجرای پروژه تفحصات پترول در چوکات افغانستان دتیلوملی موسسه .

پروژه تفحصات پترول سروی های مختلف برمه کاری های استخراجی و اکتشافی را انجام داده و به اندازه (۳۵۰۰۰) متر برمه کاری استخراجی و تفحصاتی در شمال و سروی نقشه برداری ۴۰۰۰ کیلو متر بمقیاس یک بر پنجاه هزار، یک بر صد هزار، یک بر دویست هزار ، درهرات و قیصار پیشبینی گردید .

و همچنان برمه کاری جهت پیدا نمودن سطح طبقه سنگ چونه و برمه کاری های درولوجی بمنظور مطالعه آبهای تحت الارضی صورت گرفته و بر علاوه سروی جیوفزیکي به استفاده از میتود انعکاسی جهت تثبیت ساختمانهای مدفون و تعیین ساختمان و نقاط برمه برای فعالیت های بعدی برمه کاری ۷۸۴ کیلو متر پروفیل صورت گرفته است .

پروژه تفحصات پترول در کار های ساحوی خویش علاوه از سروی مقدماتی نقاط ترانگلیشن ساختن و غیره کارهای توپوگرافی را بمنظور تحلیل و تطبیق دریافت های جیوفزیکي آماده ساختن ساختمانهای جیولوجیکي برای برمه کاری به پیمانان های مختلف مطابق پلان وحتسی بیشتر از آن اجرا نموده است .

ذخیره جدید نفت در ساختمان آق دریا که درهشت تاده کیلومتری جنوب شرق انگوت واقع است کشف گردیده و چاه های لازم جهت

تثبیت مقدار نفت در این ذخیره تکمیل و فعلا عملیات سنجش ذخیره ادامه دارد برویست معلمات ابتدایی که بدست آمده ساختمان آق دریا به اندازه ذخیره انگوت بزرگ بوده و با کشف این معدن امکانات استفاده و استخراج از نفت این منطقه جهت تصفیه به نحو احسن میسر میگردد. بر علاوه پروژه تفحصات پترول در اعمار یکتعداد خانه ها برای رهائش منسوبین داخلی و خارجی خویش اقدام نموده است .

پروژه استخراج و انتقال گاز :

پروژه استخراج و انتقال گاز دتیلوملی موسسه گاز مورد ضرورت فابریکات کودوبرق گازیکه جهت صدور مطابق بقرارداد به اتحاد شوروی از ساختمان خواجه گوگردک استخراج نموده و از شروع سال ۱۳۵۴ الی تاریخ ۱۰-۱۱-۵۴ مقدار (۲۶۹۰۳۶۷۰۰۰) متر مکعب گاز به اتحاد شوروی صادر گردیده علاوه ضرورت فابریکات کودوبرق را جهت تولید کودیوریا و تولید برق حرارتی بفا بریکات کود و برق انتقال داده است و هم یک مقدار گاز برای تاسیسات داخل پروژه بمصرف رسیده است .

پروژه پایب لاین و تجرید سلفر :

از آنجائیکه استفاده از منابع طبیعی و بکار انداختن آن برای بهبود اقتصاد مملکت نقش ارزنده دارد و از طرفی سطح استخدام را در

مملکت بلندبرده دولت جمهوری افغانستان در نظردار از دستگاه تجرید سلفر، گاز تراش جرقدوق را از طبقات گنریف که مقدار آن به ۳۰۹۰ میلیارد متر مکعب تخمین گردیده از سلفر پاک نموده جهت صدور و استفاده صنعتی آماده میسازد و پروژه آن تکمیل گردیده و فعلا نقشه های کار آن تحت اجراء میباشد و دور ساختمان این پروژه سه الی سه و نیم سال دوام خواهد کرد و در هشت سال اول پروژه قرار است سالانه (۲) میلیارد متر مکعب گاز استخراج و تصفیه گردد.

تصفیه خانه نفت انگوت :

قبلا مطالعاتی راجع به استفاده از ذخایر انگوت صورت گرفته بود و مطابق هدایات دولت جمهوری قرار داد مطالعه احداث تصفیه خانه برای تصفیه نفت انگوت و آق دریا بامضاء رسید سنجش ابتدایی که ذخیره جیالوجیکی آق دریا صورت گرفته در حدود ۶۲ میلیون تن نفت تخمین و ذخیره جیالوجی انگوت به اندازه ۷۲ میلیون تن تثبیت شد از معادن فوق الذکر امکان استخراج تخمین چهار میلیون تن نفت خام جهت تصفیه موجود است با بکار انداختن تصفیه نفت انگوت ضرورت داخلی مملکت از نگاه تیل خاک یک قسمت اعظم آن مرفوع و از نگاه پترول و دیزل قسما تأمین میگردد و از قبیر حاصله آن برای اسفالت سرکهای داخل کشور استفاده اعظمی شده میتواند هم یک مقدار قیر اضافی آن بخارج صادر خواهد شد. در حال حاضر مطالعات درباره معدن آق دریا بمنظور استفاده

در تصفیه خانه نفت ادامه دارد و در نظر است که بعدا پروژه سازی این معادن نفت و تصفیه خانه آغاز گردد.

تفحص نفت و گاز در جنوب مملکت :

در ساحه جنوب در منطقه کتواز جهت تفحص پترول قرار دادی با کمپنی فرانسوی (تونال) عقد گردید. که بموجب آن کمپنی مذکور در یکساحه ۲۰ هزار کیلو متر مربع در مرحله اول کارهای تفحص را شروع مینماید دوره تفحص برای پترول مدت هفت و نیم سال را در بر گرفته و کارهای تفحص در سه مرحله عملی میگردد. بصورت عمومی در قسمت های جنوبی افغانستان کار نقشه های فوتو جیالوژیکی آماده شده است پروتوکول پروگرام تربیوی پرسونل آماده و عقد گردید که باین اساس یکتعداد پرسونل دیتیلوملی موسسه بدوره های مختلف در خارج تحت تربیه گرفته خواهد شد.

تفحص نفت و گاز در نواحی غرب کشور :

فعالیت تفحص نفت و گاز بر علاوه سمت شمال در سال ۴۵ در ولایت هرات نیز شروع گردیده و فعلا گروههای جیولوجی و جیوفزیک دیتیلوملی موسسه جهت تعیین ساختمانهای نفت دار فعالیت دارند. جهت توضیح بیشتر باید علاوه نمود که بمنظور مطالعه امور جیالوجیکی ولایت هرات یک پارت سروی جیولوجی در هرات بشمول متخصصین افغانی و خارجی با وسایل ترانسپورتی لازم تاسیس گردیده و امور سروی جیولوجی ساحه هرات بمقیاس

ساحه های مختلف افغانستان بمقاصد تفحص وانکشاف مواد معدني جامد گماشت که گروپ های عمده آن عبارت انداز :

گروپ طلاي نورابه، مس عينک، مس دربنده، مس جوهر، فلوريت باخود، تلک ماماخیل، کونست نورستان، گروپ جیوفزیکي. هایدرو جیولوجی، توپوگرافی و جیوفزیک هوایی که هر کدام آنهابه ذات خود برای یک هدف و غایه جداگانه که ذیل بطور خلاصه توضیح میگردد. فعالیت مینمایند .

گروپ اطلاع نورابه :

امور برمه کاری اکتشافی در ساحه معدن طلاي رسوبی منطقه سمتی برمه کاری تفحصاتی جهت پیدانمودن مناطق جدید طلاء دار در حوضه دریای کوچکه (ساحه مشهد) و حوضه دریای پنج صورت گرفته است در مناطق متذکره طبق پلان مرتبه ۷۴۳۴ متر برمه اکتشافی تفحصاتی ۴۳۵ متر چاه کنی ۱۵۴۵۱ نمونه شلیخ گیری انجام داده شده است که در نتیجه امور اکتشافی مفصل معدن سمتی ذخیره نسبتا بزرگ طلاء روسوبی را ثابت ساخته است که البته بعد از اجرای برمه کاری های کنترولی و امتحانی توسط دستگاه های برمه قطر کلان که فعالدر ساحه معدن مشغول فعالیت میباشد امکان استخراج آن میسر خواهد شد امور اکتشافی و تفحص در مشهد خاتمه یافته که نسبت نداشتن فیصدی قابل اهمیت طلاي زیار بردن عمق طبقات طلاي مذکور از امور اکتشافی مفصل ساحه مذکور صرف نظر گردیده است فعلا کارهای تفحصی در ساحه طلا داز منطقه خواجه غاز ادامه دارد.

یک بریکصد هزار انجام یافته است و مطالعات دقیق جیولوجیکي در سه منطقه (تیرپل، بای محمد وغوریان) بشدت ادامه دارد و نتایج حاصله آن تحت غور و مطالعه گروپ متخصصین مربوطه میباشد در نتیجه کارهای که در طول سال ۱۳۵۴ صورت گرفته ساختمان تثبیت و کارهای برمه کاری آن رویدست گرفته شده است .

پروژه فابریکات کود و برق مزار شریف:

فابریکات مذکور سالانه بظرفیت ۱۰۵ هزار تن کود فعالیت نموده و در طول سال ۱۳۵۴-الی اخیر برج دلو مقدار ۶۰۸۹۸ تن کود یوریا مقدار ۱۲۵۳۹۸ هزار کیلو ساعت انرژی برق و مقدار ۳۲۳۳۲ تن امونیاالی اخیر برج قوس ۵۴ تولید نموده است که از کود تولید فابریکه در داخل کشور استفاده گردیده امونیا تولیدی موسسه را موسسات داخلی بمصرف میرساند البته از برق آن شهر مزار شریف تنویسر میشود .

پروژه تصدی سمنت غوری :

فابریکه سمنت غوری بر علاوه اینکه احتیاجات داخل مملکت را مرفوع میسازد یکمقدار سمنت آن بخارج مملکت نیز صادر میگردد چنانچه ۹۲ هزار تن سمنت تولید و مقدار ۱۴۱۵۴۶۰۰ به اتحاد شوروی و مقدار ۵۰۵۲۰۵۰۰ به ایران صادر گردیده است .

ریاست سروی معادن و جیولوجی :

ریاست سروی جیولوجی و معادن طبق پلان مرتبه ۱۸ گروپ متخصصین داخلی و خارجی را با سامان و وسایل دست داشته خویش در

گروپ مس عینک :

گروپ مس عینک در قسمت مرکزی و غربی ساحه که دارای مواد معدنی مس می باشد فعالیت‌های تفحص و اکتشافی مفصل را آغاز نموده که تاکنون امور اکتشافی آن بشدت جریان دارد .

در قسمت مرکزی ساحه امور اکتشافی مختلف از قبیل حفاریات زیر زمینی ، افقی برمه کاری مایل و جرکنی در هفت پروفیل اجرا گردیده است نتایج ایکه از امور اکتشافی قسمت مرکز بدست آمده نشان میدهد که منرالهای خلکروپیریت ، بورنیت ، خلکوزینس ، ملخیت ، کوپریت که از جمله منرالهای مهم میباشد در قسمت مرکزی معدن عمومیت دارد فیصدی مس طوریکه تجزیه های کیمیاوی و سپیکترال نشان میدهد از ۵۰ تا ۷۰ فیصد و حتی در بعضی جاها تا ۲ فیصد میرسد .

در قسمت غربی ساحه شش برمه مایل به اعماق مختلف صورت گرفته است که موجودیت وزن های مواد معدنی را که دارای منرالهای ملخیت ، کوپریت و مس خالص میباشد تثبیت نموده است وزن های مواد معدنی مس دارای ضخامت‌های مختلف فیصدی متفاوت مس میباشد بطور عموم به مقصد قیمت گذاری و تثبیت ذخیره معدنی مذکور تاحال حفره شست صوف (برعلاوه صوفهای فرعی) برمه کاری پیمانانه وسیع و همچنان چاه کنی و جرکنی از جمله کار های حتمی جهت تعیین و تثبیت ذخیره بشمار میرود جریان دارد .

امور برمه کاری و تحقیقات جیوفیزیکی امتداد مواد معدنی مس را تا عمق ۳۵۰ الی ۵۰۰ متری نشان میدهد که با اساس نتایج حاصله امور اکتشافی متذکره ذخایر مس در ساحه مرکزی عینک طبق نظریه متخصصین شوروی بیکونیم تا دو ملیون تن خواهد رسید .

گروپ فلوریت :

گروپ فلوریت امور اکتشافی قسمت شمالی جنوبی معدن فلوریت را بانجام رسانید . و ذخیره معدن را به کنگوری های مختلفه سنجش و تثبیت نموده است و در قسمت شرق ساحه کار بشدت جریان دارد .

دراثر تحقیق و مطالعه ساحه غربی ذخیره معدنی کلسیوم فلوریت بکنگوری ۲۳۲۰۰۰۰ تن تثبیت گردیده است در حالیکه ضخامت وسطی کتله های معدن ۲۴۸ متر و فیصدی فلوریت ۵۰٫۱۲ باشد در قسمت شرقی معدن با خود در سال ۱۳۵۳ یکصد و سی هفت چاه برمه و جرها حفر گردیده است که ۹۴، آن صنعتی بودن معدن را با فیصدی ۱۵ تا ۹۰ فیصدی فلوریت را نشان میدهد در قسمت شرقی طول انسجام معدنی ۶۰۰ متر و ضخامت آن از یک تا ۳۲ متر تعیین گردیده است .

مطالعه اقتصادی معدن فلوریت با خود توسط سه نفر هیأت متخصصین شوروی صورت گرفته که بعد از تدقیق مطالعه معدن فلوریت را از جمله معادنی که در گروپ دوم شامل میباشد محسوب نمودند و همچنین قرار نظریه ایشان خوشبختانه استخراج یک قسمت بزرگ معدن مذکور به طریق سر باز امکان پذیر بوده حداقل مواد

ونداشتن سرک انتقال سامان آلات راجهست
اجرای اموراكتشافی وتفحصی فوق العاده
دشوار میسازد .

چنانچه لازم میافتد که سامان ووساییل
ذریعه مردکار بفاصله تقریبا ۵۰ کیلوردزطرف
دوزوز انتقال داده شود باوجودآن هم درائر
فعالیت متخصصین داخلی و خارجی گروپ
مربوط درساحه کولام یکپزارمترمکعبجر، دوهزار
و پنجد مترمکعب گرایر حفر گردیده است .

همچنین ۰٫۶ کیلو مترمربع نقشه برداری
یک برهزار گرفتن ۴۰۰ نمونه بزودی و ۲۶۰۰
مترمکعب پاک کاری و برهنه ساختن سطح
رگهای کمیتیت که منبع اصلی کونسیت میباشد
اجرا گردیده است .

درمنطقه نیلاب که دارای تقریبا عین شرایط
جیولوجیکی میباشد درابتدا جهت کشف و پیدا
نمودن رگهای پکمیت سروی تفحص بساحه
۱۵۰ کیلومترمربع نقشه ۱:۱۰۰۰۰ بساحه ۷
کیلومترمربع ومشروط های تفحص بفاصله
۳۰۰ کیلو متر آغاز گردیده که بعداز تکمیل
نقشه برداری و کشف رگهای پکمیت امور
اكتشافی ازقبیل جرگنی ۸۵۰ مکعب کندن
گرایر ۶۰۰ مترمکعب شلیخ گیری ۴۳۰
نمونه گیری بزودی ۵۱۲ نمونه پاک کاری
وبازنمودن سطح رگهای پکمیت ۲۰۰۰ متر
مکعب میده نمونه های بزودی و گرایر رنخود
ساحه ۴۱۴ نمونه وجمعا روی ۲ نمونه تخالوجی
انجام داده شده است ناگفته نباید گذاشت
که مقدر یک هزار کیلو گرام کونسیت به

معدنیکه دارای اهمیت صنعتی میباشد وتوسط
طریقه استخراج سرباز بدست خواهد آمد
زیادتر از ۳۰ فیصد تخمین گردیده است .

ودراواخر جوزای سال ۱۳۵۴ اموراكتشافی
وسنجش ذخیره معدن مذکور کاملا ختم وبه
استخراج سپرده شد که جهت بکار انداختن
امور استخراجی احداث سرک بین قندهار و
معدن وت تهیه آب درساحه مذکور ازپراپلمهای
اقتصادی آن میباشد مخصوصا احداث سرک
مصارف گزافی راایجاب مینماید که البته
فشار مستقیم بالای اقتصادی بودن معدن وارد
خواهد کرد .

گروپ تلک :

اموراكتشافی وتفحص معادن تلک ومکیزیت
ساحه اچین فیلا آغاز ومشورت های تفحصی
یک بردوهزار بمساحت ۸۱ کیلو مترمربع
انجام داده شده همچنین نقشه جیولوجیکی معدن
ترتیب گردیده که درنتیجه آن امتداد دررگهای
مواد معدنیکه دارای اهمیت صنعتی پنداشته
شده وبطول ۸۶۰ متر تعیین گردیده همچنین
درائر این تفحص پنج کتسله نسبتا بزرگ
مکیزیت بطول ۱۵۰ تا ۸۰۰ متر وضخامت
۲۰ تا ۱۵۰ متر کشف گردید .

گروپ نورستان :

گروپ نورستان دردومنطقه کولام ونیلاب
امور تفحصی واكتشافی نسبتا مفصلی راانجام
داده اند درمنطقه کولام نورستان سروی نقشه
برداری بمنظور تفحص تکمیل امور اكتشافی
صورت گرفته است ساحه نورستان نسبت
موقعیت جغرافیایی وساختمان معلق جیوفزیکی

سورتهای مختلف درحین امور اکتشافی استخراج گردیده است .

ریاست استخراج معادن :

باساس پالیسی دولت جمهوری بمنظور استفاده بهتر از منابع طبیعی دو سال قبل ریاست استخراج معادن از ریاست سروری معادن و جیالوجی مجزا گردید تا از ذخایر مواد معدنی بهره برداری درست بعمل آید روی این اصل ضمن کارهای مقدماتی و انکشافی بهره برداری از معدن بیرایت سنگلان هرات و معادن تالک ماماخیل واپین آغاز گردید و وسایط مورد ضرورت از پروژه های مربوط وزارت معادن و صنایع که بیک دوره ساختمانی راسپری نموده بود جمع آوری گردید که ذیلا تقدیم میگردد :

۱- معدن بیرایت سنگلان هرات :

از معدن سنگلان هرات (۵۲۰۰) تن بیرایت استخراج گردید و مقدار پنج هزار تن به بندر تورغندی انتقال یافت و طبق پروتوکول تبادلہ اموال دولت جمهوری افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی به آنکشور صادر گردید .

قیمت فی تن متریک بیرایت (۳۳) ڈالر امریکایی میباشد در صورتیکه بیریم ملفیست ۹۵ فصد باشد هرگاه این فیصدی کم و یا زیاد شود در مقابل هر فیصد آن ۲۵ سنت قیمت بیرایت صعود و یا تنزیل مینماید . درین معدن به علاوه انجام کارهای استخراجی نصب یک پایه ترازوی سی تنه نیز صورت گرفته معدن آماده بهره برداری مزید شده است .

بیرایت در صنایع موارد استعمال زیاد دارد از جمله در امور برمه کاری چاهای نفت و گاز در صنایع رنگ سازی در تولید رابر و گاز و در ساختن پلاستیک های سخت مواد منفلقه شیشه سازی و ساختن مرمر مصنوعی، صابون سازی و غیره بکار میرود. در کشور ما صرف در برمه کاری چاهای نفت و گاز استعمال میشود.

۲- تالک ماماخیل :

در سابق استخراج تالک از معدن ماماخیل توسط اهالی منطقه بطور غیرقنی صورت میگرفت و معدن روبه تخریب بود .

استخراج تالک در ماماخیل در دو منطقه بقسم برهنه جریان دارد چون مطالعات جیالوژیکی آن تا حال تکمیل نکرده است و مراحل انکشافی خود را مینماید ازین لحاظ با وسایط و وسایل عصری میخانیکی مجهز نگردیده است و مقدار ۴۳۰۰ تن تالک استخراج شده است.

۳- معدن تالک اچین :

استخراج تالک در اچین بصورت سطح الارضی ممکن نبوده و بقسم زیرزمینی جریان دارد برای رسیدن به زون تالک دار، دو نقطه مناسب حفرد و تونل انتخاب گردیده است در سسال ۱۳۵۴ در تونل اولی هفتاد متر و در تونل دومی شصت متر کار پیشرفت نموده است و ضمن کارهای انکشافی مقدار (۳۰۰۰) تن تالک نیز استخراج گردیده است .

تالک در تولید خشت های موزائیک هولدر، های برقی برای فلتر پیپ های کاشی پودر، روی خانم ها، پودر اطفال، انتی بیوتیک ، کاغذ

سازي، صابون سازي و پودر ضد حشرات
نباتي وغيره استعمال ميگردد .

۴- لاجورد :

لاجورديکي ازاجحارقيميتمی بوده وقيمت ثابت
بينالمللي ندارد مقدار هشت تن و ۱۰۸ کيلو
گرام لاجورد ازساحه سرسنگ ولایت بدخشان
استخراج گرديده است وازفروش لاجورد
(۱۵۱۳۸۵) دالر امريکايي بدست آمده است
که پنجاه فيصد آنرا محصول گمرکي احتواء
ميکند .

۵- معادن نمک :

ازساليان دراز باينطرف ازمعادن تالخان.
کلفگان، بلخ، اندخوی وهرات نمک طعام
استخراج گرديده وهم بمنظور آش دادن پوست
وروده وخوراکه حيوانات ازآن استفاره بعمل
آمده ودرصنایع تاهنوز ازآن استفاده نشده
ولی باطرح اولين پلان هفت ساله دولت
جمهوری تهیه کاستک سودا از نمک عملی
ميشود درظرف سال ۱۳۵۴ ازمعادن پنحکانه
کشور مقدار (۶۰۰۰۰) تن نمک استخراج
گرديده است علاوه ازمعادن که درفوق ازآن
تذکر رفت استخراج يکتمداد معادن ني که
بهره برداری ازآن برای دولت اقتصادي نميباشد
بمردم اجازه داده شده است ازآن روزانه
استفاده نمایند .

۱- معادن سنگ مرمر ۱۷۰۰۰۰-افغانی .

۲- معدن سنگ شاه مقصود ماهيپر
۲۲۰۰۰۰-افغانی .

۳- معدن گچ و لایت قندهار

۸۲۰۰۰۰-افغانی .

۴- معدن گچ ولایت ننگرهار

۸۱۶۰۰۰-افغانی .

۵- معدن گل سفيد لکندر

۲۶۹۰۶۲-افغانی .

۵- معدن گل های رنگه ۸۸۰۲-افغانی .

رياست صنايع :

شکر بغلان وهرات :

قرارداد مطالعه پروژه شکر هرات و بغلان
باکمپني تتايندلایل عقد وباساس قرارداد
متذکره يك گروه متخصصين کمپني مذکور
غرض مطالعات شکر در افغانستان وارد کابل
شدند هیات موصوف راجع به توسعه وياامکان
احداث يك فابريکه دربغلان وتوسعه زرع ابلبو
درولايت بغلان مطالعه نموده وهمچنان بمنظور
فوق واحداث يك پروژه شکر درهرات -راونولا
ازنگاه زراعتي وصنعتي معلومات بعمل آوردند
که مطابق بشرايط قرارداد راپور های نهایی
دوپروژه تکميل وبدسترس وزارت گذاشته
شده است که البته پروژه های مذکور شامل
پلان هفت ساله نیز بوده وبه احداث وساختمان
آنها درطی پلان اقدام بعمل خواهد آمد .

دباغي هرات :

بارتباط پروژه مالداري ومسليخ هرات
تجویز بعمل آمد تا يك پروژه دباغي که از
قرضه حکومت چکوسلواکيا تمو يل ميگردد
شامل پروتوکول منعقدہ بين دولتین است.
درولايت هرات بظرفيت سالانه ۶۰۰ لی ۶۵۰

باداشتمن ۸۰۰۰- اسپندل و ۲۱۰ پایه ماشین بافت بظرفیت تولیدی سالانه ۸ میلیون متر پارچه نامکمل خوانده شد برای اینکه ظرفیت دستگاه های تولیدی بادستگاه رنگ آمیزی آن تطابق داده شود و بشکل بهتر واقتصادی فعالیت کند فابریکه باساس احکام مقامات صالحه به ۱۲ میلیون متر پارچه توسعه داده شد که خریداری ماشین آلات جدید با کمپنی تخماش اکیسپورت شوروی عقد و مراحل ساختمانی تعمیرات آن بعد از تثبیت نقشه و غیره جریان داشته همچنان ماشین آلات خریداری نیز قسما وارد گردید ذریعه تخنیکران متخصص داخلی و خارجی بسته کاری آن آغاز گردیده است .

جن و پرس بادغیس :

چون حاصلات پخته درولایات هرات و بادغیس روبه تزئید بوده وفابریکه جن و پرس موجوده قادر نیست حاصلات پخته هردولایت راپرس نماید لازم دیده شد تایک فابریکه جن و پرس بظرفیت ۲۰ الی ۳۰ هزار تن در ولایت بادغیس احداث گرددکه باساس احکام مقامات صالحه قیمت تمویل پروژه مذکور باوزارت پلان تماس حاصل که بالاخره وزارت موصوف تهیه وجوه اسعاری طرف ضرورت تمویل فابریکه جن و پرس بادغیس راه بانك انكشاف صنعتی افغانستان محول نموده بانك موصوف درزمینه موافقه ابراز وموافقه حكومت نیزدرزمینه حاصل و برای اینکه به احداث پروژه مذکور اقدام بعمل آمده باشد بهمکاری بانك

هزار جلد پوست احداث گردد درمرحله اول مطالعات جیولوجی هایدرولوجیکی و دیزاین تفصیلی پروژه باساس قرارداد جداگانه بین اینوزارت و کمپنی انویستا چکوسلواکیا عقد گردید ویک گروپ متخصصین بمنظور تسوق بافغانستان اعزام ودرمدت سه ماه مطالعه و سروی پروژه راانجام ومطابق بشرایط قرارداد کمپنی متذکره راپور نهایی خودرا در زمینہ تکمیل وارسال داشتند که فعلا راپور مذکور تحت مطالعه قرارداشته ودرمورد احداث پروژه که شامل پلان هفت ساله میباشد مطابق به پروگرام اقدام لازم بعمل خواهد آمد .

نساچی هرات :

بسلسله توسعه وهمکاری وانكشاف صنایع نساچی دركشور پروژه يك فابریکه نساچی نخی هرات بظرفیت ۱۲ میلیون متر پارچه ۶۰۰ تن نخی درسال بارنظرداشت مشریت آن يك سلسله اجراءات بعمل آمد چون تمویل پروژه مذکور ازقرضه حكومت عراق صورت میگيرد وباستفاده ازآن قرار داد خریداری ماشین آلات اصلی آن باکمپنی تخماش اکیسپورت اتحاد شوروی عقد ومطابق شرایط قرار داد ماشین آلات فابریکه مذکور با گسراتنی بافغانستان مواصلت خواهد کرد وکارساخته مان تعمیرات آن مذاکرات که بادستگاه ساختمانی افغانی بعمل آمده است که در اواسط سال ۱۳۵۷ بکلی تکمیل ومورد بهره برداری قرار گیرد .

توسعه نساچی بلخ :

از آنجائیکه فابریکه موجود نساچی بلخ

بلغاريایي بمنظور مطالعات و سسروي وارد افغانستان شده ودرطي مدت معينه مطالعات لازمه راانجام داده وبعدامدت چار ماه راپور نهايي خودرا ارائه بدارند وپروژه هاي مذکور بظرفيت هاي ذيل احداث وتوسعه راده خواهد شدفابريکه ميوه قندهار از ظرفيت ۵۰ تنسالي الي ۲۷۰۰ تن درسال ميوه وسبزيجات پروژه تيلکشي جديد درقندوز بظرفيت نه هزار تن روغن درسال وپروژه مسلخ بظر فيست سالانه ۵۰۰-الي ۶۰۰ هزار راس گوسفند ، بزگاووگوساله وظرفيت ۵۰۰تن ذخيره سردخانه همين ظرفيت پروژه وچرمرگي نيز در حدود ۵۰۰-الي ۶۰۰ هزار جلد پوست خواهد بود. اقدام بعدي اين پروژه هاي که شامل پلان هفت ساله ميباشد البته بعداز وصول راپور نهايي رويدست گرفته خواهد شد .

نساچي قندهار :

طوريکه درفوق درقسمت نساچي ها تذکر گرديد پروژه نساچي نخي قندهار شامسل پروگرام توسعه وفابريکات نساچي کشوربوده ومطالعات مقدماتي آن قبلاطي گرديده وازنگاه موجوديت موادخام اصلي انرژي وقوای بشري وغيره احداث پروژه مذکور اقدام عملي صورت گرفته که جهت خريداري ماشين آلات مذکور باساس استندرد بين المللي آفرمطالعه گرديده که درنتيجه بعداز ارزيابي ومقايسه آفربالاخره بعداز طی مراحل خريداري ماشين آلات مذکور باساس قرار داد جداگانه بتاريخ ۲۸-۱۰-۵۴ عقد وسایل مربوطه ساختمان

صنعتي غرض تهيه ماشين آلات ساختمان تعميرات آن بشکل داوطلبی ازکمپني هاي مربوطه آفر مطالبه گرديده است .

خریظه پلاستيکي :

چون توليدات فابريکه کود کيمياوي بسه خريظه پلاستيکي ضرورت دارد لهدا وزارت معادن وصنایع درنظر گرفته تابلسلسله پروژه هاي صنعتي فابريکه مذکور رادر شهسب مزار شريف احداث نمايد .

برعلاوه توليد خريظه پلاستيکي برای کود کيمياوي همين پلان عدل بندي پخته محلوج که فعلااز سيته کارگرفته ميشود نيز در نظر گرفته شده وهکذاضرورت خريظه برای توليد شکرداخلی که شامل پلان هفت ساله ميباشد نيز شامل بوده وپروژه مذکور ظرفيت توليدي سالانه ۲۵۰ ميليون خريظه راداشته که تمويل آن ازطريق بانک انکشاف صنعتي صورت ميگيرد احداث ساختمان فابريکه مذکور شامل پلان هفت ساله می باشد .

پروژه توسعه ميوه کندهار ، مسلخ و دباغي غزني وتيلکشي کندوز :

ازآنجاچکه سه پروژه فوق الذکر ازقرضه حکومت بلغاريا درنظر گرفته شده وموافقنامه تعاون اقتصادي دولت جمهوريت افغانستان وکشور بلغاريا شامل ساخته مطالعات وسروي اساسي آنها تحت قراردادهاي جداگانه بتاريخ ۸-۱۱-۵۴ بين رياست صنايع وزارت معادن وصنایع وآتشه تجارتي سفارت بلغاريا بامضاء رسيد .

بموجب اين قرارداد يك گروه متخصصين

وزارت معادن و صنایع

وانگلستان و آلمان مورد تحقیقات عملی قرار گرفت پروژه مذکور بظرفیت ۱۶۰۰ تن در روز پیشبینی شده است آفرهای کمپنی های خارجی درباره پروژه مذکور بما مواصلت کرده است بعد از تصمیم نهایی بایکی از این کمپنی ها که آفر آن از هر لحاظ مناسب شناخته شود قرارداد عقد و امید است در جریان پلان هفت ساله امور ساختمانی و احداث آن روی دست گرفته شود .

۲- پروژه سمنت هرات :

این پروژه نیز شامل پروژه های انکشافی صنایع بوده و مطالعات مقدماتی و ارزیابی آن از طرف متخصصین چکی بعمل آمده است پروژه مذکور بظرفیت ۷۰۰ تن فی روز پیشبینی شده است تمویل آن از قرضه چکوسلوواکی در نظر گرفته شده است .

مطالعات عملی و اقتصادی هنوز هم راجع به پروژه مذکور جریان دارد. البته بعد از اخذ تصمیم نهایی امور احداث فابریکه به ترتیب رویدست گرفته خواهد شد .

شرکت سهامی کارخانجات جنگلک در ۹ ماه:

کارخانجات جنگلک سهام ارزنده ای در جهت رفع نیازمندی های پروژه ها، موسسات ، دواير و هموطنان از بدو تاسیس خود بعهده گرفته در بین موسسات صنعتی به خصوص صنایع فلزی کشور مقام خاصی دارد و بدین سبب کارخانجات جنگلک راهسته ی صنایع فلزی افغانستان مینامند .

عنقریب تکمیل و کار آن در اوایل سال ۱۳۵۵ شروع گردید و ضمناً بانیست متذکر شد که پروژه مذکور بظرفیت سالانه تولیدی ۴۰ میلیون متر پارچه هادر نظر گرفته شده امید می رود که در ظرفیت ۳۶-الی ۴۰ ماه تکمیل و آماده بهره برداری قرار گیرد .

پروژه نساجی پشمی کندهار :

این پروژه نیز شامل پلانهای انکشافی صنایع بوده که در مورد مطالعات اقتصادی و تخنیکي آن در جریان سال یکسلسله اجراء تا اقدامات بعمل آمده که با موجودیت جنبه های اقتصادی و متمریت پروژه از نگاه موجودیت مواد خام ، قوای بشری و غیره بعد از طی مراحل قانونی منظوری مقامات خریداری ماشین آلات و امور ساختمانی بتاریخ ۱۳۸۱/۵ با کمپنی کانزرتکس آلمانی امضاء که بموجب این قرارداد امور ساختمانی تعمیرات و غیره آن در اوایل سال ۱۳۵۵ آغاز و امید که در ظرف دو سال اول پلان هفت ساله تکمیل و بدوره امتحانی و بهره برداری آغاز خواهد کرد پروژه مذکور ازای ظرفیت ۶۰۰ هزار متر پارچه های پشمی مختلف و ۳۰۰ تن تارپشم برای قالین بافی میباشد .

پروژه سمنت کندهار :

پروژه سمنت کندهار از جمله پروژه های انکشافی صنایع بوده و در مرحله اول مطالعات تخنیکي و اقتصادی آن از طرف يك گروپ منحصصين فرانسوی صورت گرفت متعاقباً پروژه مذکور از طرف متخصصین چکوسواکیا

د افغانستان کالني

- ۲- بادي سازي ۸ر۴ مليون افغاني
  - ۳- ميخانيکي فلز ۱۷ر۷ مليون افغاني
  - ۴- متال کستروکسيون ۳۴ر۱ مليون افغاني
  - ۵- ريخته گري ۱۰ر۶ مليون افغاني
  - ۶- ترميم آلات برقي ۰ر۹ مليون افغاني
  - ۷- توليد اکسيجن وغيره ۲ر۲ مليون افغاني
- با توليد مجموعي ۸۷ر۸ مليون افغاني بيشتر از ۶ر۸ مليون افغاني پلان نه ماهه خود را اجرا نموده و در حدود ۱۸ر۲ مليون افغاني زياد تر از نه ماه اخير سال ۱۳۵۳ جنگلک توليد نموده است .
- ديگر توليدات آنها مشتري و خريدار داشته باشد :
- کارخانجات جنگلک توانسته که فروش توليدات خود را افزايش داده و به مبلغ ۱۰۳ر۳ مليون افغاني برساند. هرگاه در نظر گرفته شود که فروشات سرطان الي حوت سال ۱۳۵۴ به مبلغ ۲۸ر۲ مليون افغاني بيشتر از فروشات همين ماه هاي سال پاره به مبلغ ۱۵ر۴ مليون افغاني بيش از توليد نه ماه اخير سال ۱۳۵۴ است . هويدا است که اين موفقيت قابل ملاحظه نتيجه حمايه دولت جمهوري از صنايع و کارگران موسسات صنعتي کشور مي باشد . علاوه بر اين موفقيت سبب تشويق کليه منسوبين موسسه درجهت بدست آوردن نتايج بيشتر از نمره کار و زحمت شان مي گردد .

فعاليتهاي اساسي آتي ترميمي و توليدي در دستگاهاي مختلف در کارخانجات جنگلک انجام شده .

- ۱- ساختمان ۳۶ عدد تانک ذخيره وي مواد نفتي به ظرفيت ۷۵ هزار ليتر ۲۰ عدد تانکهاي مختلف شش كيلو کمپليت هنگر به استثنای متناژ آنها .
  - ۲- ترميم اساسي ۷۶ عراده موتر مارک هاي مختلف ساخت اتحاد شوروي .
  - ۳- ترميم اساسي ۲۷ پايه انجن موتر .
  - ۴- ساختمان و نصب باري سرويس هساي مختلف بر ۲۸ عراده موتر .
  - ۵- توليد ۴۷ر۳ تن ميخ هاي تعميراتي .
  - ۶- ريخت ۲۸ر۴ تن اجناس چودني، فلزات رنگه و گلوله ها .
  - ۷- توليد ۶۲۱۸- بالون اکسيجن چپسل ليتره .
  - ۸- توليد ۴۱ر۲ تن سلپس مورد ضرورت فابريکه سمنت غوري .
  - ۹- ساختمان ۱۸۷۵ عدد صندوق ميتر .
  - ۱۰- ساختمان ۱۲۴۷- پايه چپر کست يکنفري .
- از ناحيه افلام مذكور وغيره افلام متفرقه توليدات نه ماهه اي کارخانجات جنگلک از لحاظ مبلغ به تفكيك هر دستگاہ بر حسب زيرين است :
- ۱- ترميم موتر ۱۳ر۹ مليون افغاني

وزارت زراعت

پروژه ترویج و انکشاف زراعت :

۶۷۶ تن .

اوسط حاصل گندم از قطعات نمایشی ۸۵ سیر فی جریب معادل ۵۹۲ کیلو گرام فی جریب می باشد .

پروگرام پخته :

• ساحه تحت بذر ۱۱۲۰۰۰ هکتار .

• توزیع پنبه دانه بذری ۸۷۰۰ تن .

• توزیع کود یوریا و دای آمونیم فاسفیت

۱۱۲۴۸ تن .

• توزیع (بی اچ سی) ضد کرم های قطع

کننده ۵۰۰ تن .

• رفع حاصل پخته دانه دار ۱۵۰۰۰۰

تن .

• تعداد قطعات نمایشی ۸۴ تن .

پروگرام لبلبو :

• ساحه تحت بذر در ولایت بغلان ۴۷۵۰

هکتار .

• توزیع تخم بذری ۱۶۰ تن .

• توزیع کود کیمیاوی (۱۰۰۴) تن برای

۲۷۱ نفر زارعین .

• تعداد قطعات نمایشی در بغلان و دهسنة

غوری ۱۲ قطعه .

• تولید لبلبو ۱۰۵۰۰۰ تن .

• پلان تولید لبلبو سال جاری ۷۵-الی ۸۰

هزار تن .

• حاصل لبلبوی قلمه از ساحه ۴۰ هکتار

هدف این پروژه رهنمایی طبقه زارع و مالدار کشور می باشد تا ایشان رابه زراعت عصری عملا آشنا ساخته و سطح تولیدات فی واحد زمین و فی راس حیوان بالاتر برده شود .

فعالیت های این پروژه عبارت از تکثیر تخم های بذری اصلاح شده مخصوصا گندم، رهنمایی در قسمت توزیع کود کیمیاوی تعمیر ماشین و آلات زراعتی و اگر تخنیک بهتر می باشد در اثر مساعدت و رهنمایی منسوبین فنی ترویج اجرا آذیل صورت پذیرفته است .

• رهنمایی در قسمت توزیع کود کیمیاوی ۷۰۰۰۰ تن

پروگرام گندم:

• مقدار توزیع کود یوریا و دای آمونیم فاسفیت ۲۲۴۹۳ تن .

• مقدار توزیع تخم بذری ۲۴۰۰۰ تن .

• مقدار توزیع ادویه ضد حشرات و گیاه هرزه ۲۹۰۰ کیلو گرام

• تولید گندم در فارم های وزارت ۳۹۶۲ تن .

• تعداد قطعات نمایشی گندم اصلاح شده ۱۱۴۱۲ قطعه .

• مجموع رفع حاصل گندم از قطعات نمایشی

درمدت متذکره به تعداد ۲۱۸ سیت فلبه
 آریانا ، ۲ پایه ماشین جغل ، ۴۰ پایه کراچی
 دستی به ولایات هرات ، کندز ، سمنگان وغیره
 توزیع وهمچنان استعمال سایر ماشین وآلات
 زراعتی به دهاقین توصیه گردیده است .
 قطعات نمایشی شالی طور میکائیزه به
 تعداد ۶ قطعه در کندز ، ۲ قطعه در بغلان ، ۳ قطعه
 در ننگرهار و ۴ قطعه در لغمان که جمعا ۱۵ قطعه
 می شود .

در پروژه ترنک بذر بخته در ساحه ۲۷۶
 جریب جوار در ۲۰۶ جریب و گندم در ساحه
 ۳۰۳۶ جریب بعمل آمده که قرار است در طی
 پلان هفت ساله این پروژه بنام پروژه نکشیر
 تخم بذری ونهال های متمر بعفالیات ادا مه
 دهد .

یکی از عوامل ازدیاد تولیدات زحمات و
 کوشش های خستگی ناپذیر دهاقین و
 کارکنان ترویج می باشد . برای سال آینده
 پروگرام های موجوده ترویجی هنوز هم ادا نه
 خواهد داشت و در طول پلان هفت ساله
 پروژه های تولید جوبات ، میوه جات ، سبزیجات
 نباتات صنعتی ، تیلی و ترویج ماشین و آلات
 زراعتی در نظر گرفته شده و توقع می رود با
 استفاده از طرق بهتر زراعت سطح تولیدات
 افزایش یابد .

پروژه تحقیقات و خاک شناسی :

این پروژه متمم پروژه ترویجی می باشد
 و هیچگاه کارکنان ترویج بدون موجود است
 پروژه تحقیقات قادر نخواهند بود د تخم
 اصلاح شده و یا طریقه بهتر اگرو تخنیک

دروایت سمنگان ۸۶۸ تن .

تولیدشکر ۱۳۰۰۰ تن .

حاصل بخته قطعات نمایشی دروایت کندز
 ۸۰ سیر فی جریب یا ۲۸۰۰ کیلو گرام فی هکتار
 همچنان در ساحات للمی طور نمونوی قطعات
 گل آفتاب پرست احداث شده زیرا نبات گل
 آفتاب پرست بمقابل کم آبی وخشکی مقاومت
 مخصوص دارد .

مجموع قطعات نمایشی گل آفتاب پرست در
 ولایات ، سمنگان ، جوزجان ، فاریاب ، بادغیس
 هرات و تخار ۴۵ قطعه .

پروگرام میوه جات و سبزیجات :

ترویج ورهنمایی انواع مختلفه پیوندواگرو
 تخنیک میوه جات در ولایات کابل ، پروان لوگر
 میدان .

احداث باغهای میوه اصلاح شده تجارتي
 وانگور تحت پروگرام مواد غذایی جهانی در
 ولایات هرات ، بدخشان ، پروان ، ننگرهار ،
 لغمان ، لوگر ، میدان و غزنی در ساحات ۱۲ الی ۵
 جریبه .

احداث قوریه های میوه جات در زمین مردم
 تحت پروگرام مواد غذایی جهان در ولایات
 متذکره به ساحات يك و دو جریبه .

تیمیه و توزیع ۱۳۳۴۲ تن تخم بامیه ، کدو
 پالک (اتادور) پیاز ، شلغم ، بادنجان رومی و ملی
 هراتی ورهنمایی کشت آن هادر ۲۲ ولایت .
 اداره عمومی ترویج وانکشاف زراعت
 پرسونل ترویجی رابه سو یه های مختلف
 بادایر نمودن کورس های تربیوی ورکشاپ
 هاوسیمینار ها تربیه نموده است .

وزاوت زراعت

۲۸۹ لاین نخود، ۳۷۸ لاین نخود خارجی
۵۰ لاین باقلای وطنی، ۵۲ نوع باقلای خارجی
۱۰۰ لاین ماش وطنی، ۷۰ لاین عدس،
(۱۰) نوع سایبیم (۱۲) نوع کلول ۱۱ نوع
شاخل انواع مختلفه گرم، گل پی، سامیه
اویس یا نا، شلغم پر پل نسا پ
تربوز کانگو و جانسن گرین، رشقه ایطالوی
خربوزه، سیر، شوشم، زغر، نیشکر و سایر
غله جات، سبزیجات و میوه جات همچنان توزیع
۱۵۷۴۶-اصله نهال.

نتایج و تجارب فوق الذکر از طریق
پروژه ترویج به دهقین بخش میشود. از اثر
تحقیقات است که ازدیاد تولیدات زراعتی در
کشور ممکن میشود و توقع میرود در آینده
نه تنها به سویه بخود کفایتی از نگاه تولیدات
زراعتی خواهیم رسید بلکه زمینه برای تزئید
امتنه صادراتی و انکشاف صنایع نیز مساعد
تر خواهد شد.

در لا بر اتوار کیمیاوی زراعتی به تعداد ۱۳۶۷
نمونه آب، خاک و نبات بشمول هنگ و زیره
تجزیه گردیده که جمعا بالغ بر ۱۲۴۰۷ تجزیه
می شود.

تجارب تحقیقاتی بایست دوامدار باشد تا از
یک طرف دریافت های علمی مطمئن تر گردد
و از طرف دیگر حیثیکه انواع اصلاح شده فعلی
بمرور زمان خواص خود را از دست میدهند
انواع بهتر دیگر جانشین آنها گردد. بدین
ترتیب ادامه تجارب فعلی طی سالهای پلان
هفت ساله نیز مدنظر است بر علاوه قرار
است این پروژه طی پلان هفت ساله
به شکل يك استیتوت تحقیقاتی

رابطه دهقین و مالداران بخش نمایند. ریاست
تحقیقات و خاک شناسی به تعداد (۱۶) فارم
تحقیقاتی در استیشن های دارالامان، علی آباد،
یکه توت، بادام باغ و مهتاب قلعه ولایت کابل،
شیشم باغ ولایت ننگرهار، پوزه ایشان ولایت
بغلان، فارم های مرکزی ارته باقلای و چار دره ولایت
کندهز، اردو خان ولایت هرات، فارم مرکزی
ولایت بلخ، غوروات، ملاغلام بامیان و فارم
کوه کران ولایت کندهار که دارای آب و هوای
مختلف اند غرض تطبیق پروگرام های
خویش انتخاب و در آن به مطالعات علمی
پرداخته اند مطالعات ایشان ساحات معرفی
تخم های اصلاح شده برای هر منطقه اندازه
تخم ریز، تاریخ مناسب بذر، وقت و مقدار
تطبیق کود کیمیاوی مقدار آبیاری طرز مجادله
با امراض نباتی تریس المنت و دریافت انواع
بهتر نباتات آبی را بصورت علمی احتسوا
میکنند:

انواع مختلف گندم مانند مکسپیک،
بزوستایا، قفقاز، چیناب، باختر، نبرا سکا
سوپر اکس، ۱۴ نوع برنج باریک، ۱۶ نوع
برنج لک، پخته نوع اکالا ۱۷، ۱۲ نوع
لبلبوی قندی، ۳۸۱ نوع جو، انواع جواری
شیرین گلدن بنتام، سننتیک، بادجان رومی،
پیرسن امپرو فد ورمیو، ۱۲ نوع کچالو بشمول
نوع چندر اموکی کفر لوکر سی ۲۷۲ پیاز
یلوسپینش، کلجه پیاز، پالک اتادور، ۴ نوع
گل آفتاب پرست به شمول پری دریکچی او
۱۰۴، زردک لانک امپراتور، تان تیس ۱۵۰ نوع
لوبیا و ۱۶۹ لاین لوبیا وطنی، ۷۵ نوع مشنگ

- که ساحات جنگلا تي ومالداری را نیز احتسوا نماید بفعالیت ادامه دهد .
- پروژه حفاظه نباتات وقرانطين :**
- یکی از عوامل که سبب جلو گیری از صفات زراعتی میگردد مساله کنترل امراض و آفات زراعتی است . کنترل امراض نه تنها بصورت معالجوی بلکه به شکل وقایوی آن مهتسر می باشد . استعمال تخم هاییکه عساری از امراض باشد، انوا عیکه بمقابل امراض وآفات مقاومت داشته باشد، تطبیق اکرو تخنیک بهتر، مراعات نمودن تاریخ مناسبت بند رو غیره باعث ازبین بردن و یا تقلیل امراض می گردد .
- در صورت بروز امراض تطبیق ادویه جات لازمه بوقت مناسب از شیوع آن جلو گیری مینماید . روی این منظور پروژه حفاظه نباتات وقرانطين فعالیت های آتی را انجام داده است .
- ۱- مجادله علیه امراض اشجار مثمرو غیر متمر ۱۴۴۹۸۱۹ اصله .
  - ۲- مجادله علیه خاکسترك تاك ۵۱۵۱۴۹ اصله .
  - ۳- تداوی گندم بذری ۶۳۲۶ تن .
  - ۴- دواپاشی علیه امراض وآفات سبزیجات ۱۰۷۵۵ جریب زمین
  - ۵- مجادله علیه امراض وآفات لبلبو و پخته ۱۴۱۳ جریب زمین .
  - ۶- مجادله علیه ملخ های مضره ۹۳۵۷۵ جریب زمین .
  - ۷- سروی ملخ های صحرايي ۵۵۰۰۰۰
- جریب زمین .
- ۸- مجادله علیه موشهای زراعتی ۲۸۹۴۸۵ جریب زمین .
- ۹- کشفیات پروازی زهگذر ی ملخ ۲۷۴۲۹۰ جریب زمین .
- ۱۰- توزیع سرتفیکت قرانطين نباتی برای تجار صادر کننده ۱۴۲۷۵ ورق اصل ۲۲۷۹ ورق کاپی
- ۱۱- عایدات ازدرك توزیع سرتفیکت ۱۵۴۱۴۵۰-افغانی .
- ۱۲- حمل ونقل پوردگسو خلو ران ضد ملخ ازنبدرالی مدیریت های زراعت ولایات شمال ۱۰۰۰ تن .
- ۱۳- مجادله علیه امراض وآفات گدامها ۶۳۶۹۸ متر مکعب .
- ۱۴- مجادله علیه گاو زنبور ۶۰۰۰ خانه .
- ۱۵- مجادله علیه خسک در قشله عسکری ۱۵۰۹ -اطاق .
- فعالیت های مجادلوی وو قایوی امراض نباتی در طول پلان هفت ساله نیز دوام خواهد داشت زیرا ازبین بردن قطعی امراض ناممکن است وبمرور زمان بایست ادویه جات جدید وطرق عصر یتر برای جلوگیری از شیوع آفات زراعتی جستجو گردد . همچنان اعمار فیومیکشن هاوس در طی پلان هفت ساله در نظر است تا از شیوع امراض وآفات محصولات زراعتی و حیوانی جلوگیری بعمل آمده ومحصولات صادراتی ازین ناحیه خساره مند نشود .
- پروژه انکشاف وادی ننگرهار :**
- یکی از پروژه های لمر بخش منطقوی بوده

وزارت زراعت

صادرات آن بخارج ۱۵۹۶ تن افزایش رانشان میدهد. مقدار ۶۶۱ تن زیتون جمع آوری گردیده که منجمله ۴۲۵ تن کنسرو سبز زیتون صادر و صدور متباقی آن جریان دارد.

در جمع آوری و صدور زیتون در سال جاری پروژه موفقیت بزرگی بدست آمده است. بدین معنی که جمع آوری و صدور آن نظر به سال گذشته بیشتر از دوماه تیره بلندتر شده است.

در جریان سال ۱۳۵۴ مجموعاً در ساحه ۵۹۳۵ جریب زمین باغات جدید احداث گردیده منجمله ۵۵۷۴ جریب زیتون و متباقی آن ستروس می باشد.

باغات متذکره (جدید) فوق در ساحات فارم های جدید جمهوریت ۲۶ سرطان واقع بوده که از آنجمله ۲۷۸۷ جریب باغهای زیتون وار ۲۶ جریب باغهای ستروس در فارم ۲۶ سرطان و متباقی آن در فارم جمهوریت احداث گردیده است.

همچنان قوریه های پروژه انکشاف و ادی نگرها در سال جاری ۱۱۸۰۰۰۰ اصله نهال ستروس و ۶۸۰۰۰ اصله نهال زیتون را تولید نموده است.

علاوه بر آن در تولید حبوبات مخصوصاً گندم ۱۶۰۷۷ فیصد افزایش رونما گردیده است. در سال ۱۳۵۳ در پروژه ۱۵۰۴ تن گندم بدست آمده بود و در سال جاری مقدار آن به ۴۹۱۷ تن رسید. ناگفته نباید گذاشت که در تولیدات کمپلکس های مالداری پروژه نیز افزایش قابل ملاحظه بوقوع پیوسته است.

و هدف آن انکشاف زراعت، مالداری ازدیاد تولیدات بهره برداری، سرسبزی آن منطقه و بلند بردن سطح زندگی اهالی می باشد.

در جریان سال جاری در پروژه انکشاف وادی نگرها پلان پیشبینی شده کارها ۱۰ فیصد اجرا گردیده است، بدین معنی که بالمقابل پلان عمومی که در آن کارها مبلغ ۱۶۳۱۵۶۰۰۰ - افغانی در نظر گرفته شده بود عملاً به ارزش ۱۰۶۳۳۵۶۰۱۰ - افغانی کارها انجام یافته است. در سال ۱۳۵۴ پروژه های مربوط کشتندی، تیرمهای جمع آوری و صادرات ستروس تهیه علوفه جات، کارهای ساختمانی عمارات صنعتی و رهایش تولید شیر و گوشت، حفظ و مراقبت از سیستم آبیاری، سربند و فابریکه برق و همچنان ترمیم ماشین آلات رامو ففانه انجام داده است.

کشت تیرمهای در ساحه ۱۱۵۸۶۵ جریب زمین صورت گرفته که نظر به سال گذشته در ساحه کشتندی غله یی ۲۳۵۸۶۷ جریب افزودی بعمل آمده است.

بمقصد تولید در ساحه باغات زیتون ۱۳۸۰۰۰۰ عدد قلمه سبز چندساله زیتون تهیه گردیده که نظر به سال قبلی ۶۸۰۰۰۰ عدد بیشتر می باشد.

طی امسال در باغهای ستروس پروژه مقدار ۳۷۱۹ تن ستروس بدست آمده که از آنجمله مقدار ۳۳۵۰ تن باساز قرار داد اتحاد شوروی صادر گردیده است و نسبت بسال ۱۳۵۳ در جمع آوری میوه جات مذکور ۱۷۲۵ تن و

- بطور مثال : توليد شير پروژه در سال ۱۳۵۳ عبارت بود از ۷۱۷ تن اما پروژه توانست در سال ۱۳۵۴ مقدار ۷۸۸ تن شير بدست آورد .
- همچنان بايد متذکر شد که دستکاه ساختماني پروژه انکشاف وادي ننگرهار کارهاي پيلاني خویش راکه مبلغ ۱۰۶۵۰۰۰۰۰۰ افغانی پيشيني کريده بود صد فيصد انجام داده است .
- علاوه بر آن دواير حفظ و مراقبت پروژه کارهاي پلاني خویش را از قبيل پاک کاري کانال عمومي، شبکه زابري، شبکه جوي هاي آبياري، ترميم کاري سيل برها، کنترول آب، توليد انرژي برق، ترميم ماشين و آلات زراعتي و غيره موفقانه انجام داده است .
- پروژه جنگلات و علفچرها :**
- جنگلات طبيعي افغانستان که شامل جنگلات صنعتي (سوزني برگان) مشمرو محروقاتي مي باشد ساحه ۱۹۹ ميليون هکتار را احتوا مي کند از آن جمله ۲۱۲ هزار هکتار آنرا جنگلات صنعتي ولايات ننگرهار، پکتيا ولغمان و بقيه ۱۶۸۸ هزار هکتار آنرا جنگلات مشرو و قسمتي از جنگلهای صنعتي ديگر ولايات و جنگلات محروقاتي تشکيل ميدهد. ساحه جنگلات پسته ولايات بادغيس و هرات ۸۳۵ هزار هکتار رادر ميگيرد بمنظور محافظت احياء واحداث جنگلات که يك منبع مهم ثروت ملي را تشکيل ميدهد پروگرام هاي متعددي روي دست است و زيلا فعاليت هاي اين پروژه ارائه ميگردد .
- احداث قوريه چنار در گذرگاه در ساحه
- يك جريب زمين .
- حفر ۱۳۳۰۷ چقرک درمر بوطات و لايت کابل .
- غرس ۴۴۷۲۰ - اصله نهال اشجار مختلفه .
- توزيع نهال غير مشمرو ۵۱۰۴۹ - اصله .
- پيو ند نهال سيپ و ناک ۳۸۸۰ - اصله .
- بذر ۵۰ نوع تخميا نجات مختلفه جنگلي بنه يي و علفوي درمر بوطات و لايت کابل .
- بذر تخم اکاسي گلدار سرخ بداخل ۴۷ خريطه پلاستيکي .
- بذر پسته در ولايت سمنگان بداخل ۲۸۰۰ خريطه پلاستيکي و بدون خريطه .
- تشخيص مکمل ۳۲ نوع نباتات مختلفه .
- تجزيه ۲۱ نوع نباتات .
- تشخيص ۶۵ نوع تخميا نجات .
- قطع ۴۸۸ متر مکعب چوب از جنگل گل باغ و جنگل مرکز وانتقال آن به افغان موبسل و فابريکه صندوق سازي .
- فروش چوب محروقاتي ارجل از جنگلات مرکز در حدود ۲۰ هزار سير .
- توليد ۱۴۶۰۰ عدد صندوق و ق انکور وانسار .
- توليد ۳۲۰ عدد گلدان کرسمس .
- تحت پروگرام موادغذايي جهان در مقابل استحقات موادغذايي به تعداد ۱۲۴ هزار چقرک حفر و ۲۹۸ هزار متر درمر بوطات و لايت کابل سمنگان وغيره تراس بندي بعمل آمده .

وزارت زراعت

- است. - حفظ و نگهداری علفچرهای عامه در ۱۶ ولایات شمال، شمال شرق، شمال غرب و حصص مرکزی ذریعه مامورین و محافظین علفچر.
- تعقیب ۱۱ جلد دوسیه های متجاوزین مالچر هارسیدگی به ۱۶۴ قطعه عرایض و کشف و استرداد بیش از ۴۹۶۰ جریب زمین در ولایات فاریاب، تخار و بدخشان.
- جمع آوری تخمین یک تن تخمیانجات.
- تکثیر انواع تخمیانجات علوفی و چمنی در ساحه ۲۶۴ جریب زمین و بذرافشانی ساحه دو جریب فارم دربینی حصار غرض تکثیر علفچرها و جدانودن مقدار ۱۴۴ کیلو گرام تخم پرینل برای گراس.
- جمع آوری احصائیه ۵۰۲۳۱۷۵ جریب - ساحات حقیقی علفچرو ۴۵۷۵۷۶۰ جریب - احصائیه تخمینی از ولایات هرات، فراه، فاریاب، بدخشان، تخار، بغلان، بامیان، بلخ، کندهار، سمنگان و کندوز.
- تدریس ۵۰ نفر مامور یسن در رشته جنگلات.
- بتعداد ۸۴ قطعه فوتو های هوایی از ولایات پکتیا، بادغیس، بغلان، لغمان، سمنگان و هرات بمقیاس های یک بر ۳۰ هزار و یک بر ۶۰ هزار تفسیر گردیده و در آن حدود جنگلات و علفچرها تعیین شده است.
- ترسیم ۱۲۰ قطعه نقشه های تصنیف اراضی افغانستان بمقیاس یک بر صد هزار.
- ترسیم ۲۹ قطعه نقشه های توپو گرافی شهر کابل به مقیاس های مختلف.
- چاپ ۳۵۳ قطعه نقشه به ساینز های مختلف توسط ماشین اوزالید.
- تهیه نقشه های جنگلاتی منطقه خوگیانی و بزرگ ساختن آن به سیکل یک بر ۲۵ هزار توسط پانتوگراف.
- پانتو گراف ۲۵ قطعه نقشه دیگر بمقیاس های مختلف.
- سروی و نقشه برداری یک باغ در ولایت زابل، تپه های ولایت لوگر، ۳ باغ در غزنی قوریه پغمان، باغهای ارغنداب، سر جنگل دره خیل، کوه پنجوایی و باغ پل قندهار، منطقه مکروریان و باغات ولایت بغلان و تخار.
- سروی و احصائیه گیری تقریبی فلا منگو در آب استاده و دشت ناورغزنی و بزکوهی دره آجر.
- تعیین ساحه پارک ملی بندامیر ولایت بامیان.
- سروی مقدماتی حدود جنگل و کشف نمودن و مطالعات عوامل بروز حریق در جنگلات ولایت ننگرهار.
- حفظ و مراقبت جنگلات موجود از قوع حریق
- پرو گرام های مرتبه این پروژه بمنظور محافظت و احیا واحداث جنگلات طبیعی، انکشاف جنگل های مصنوعی حفظ و نگهداری علفچرهای عامه، سرسبزی کشور چلوگریزی از افزایش خاک و ترتیب نقشه های مختلف می باشد.
- پروژه متذکره در سالهای بعدی هنوز هم به فعالیت ادامه میدهد تا از جنگلات که یک منبع مهم ثروت ملی است استفاده معقول بعمل آید.

پروژه انكشاف پكتيا :

يكي از پروژه هاي منطقوي ديگر پروژه انكشاف پكتيا كه بمنظور احيا، احداث و بېرته برداري از جنگلات منطقه ، انكشاف بيشتر ساير امور زراعت و صنايع دستي مي باشد. اجرا آنيكه صورت گرفته ذيلاً خلاصه مي گر دد .

اول: پروژه صنايع دستي ، ساختن ۳۴ سيټ موبل، ۸۸۰ پايه ميز، ۱۱ پايه چپرکت و يک تعداد دروازه کلکين، چوکی وغيره در شاپ نجاري .
 - تهيه ۱۱ عدد ارمت ۳۱ عدد کراچی دستي ۱۰۰ عدد تايير واکسل کراچی ، ۵۸ عدد چوکات هاي فلزي مختلفه ، سامان ولدنگت کاري خراطی پرزه جات وغيره افسزار در شاپ فلزکاري .

- ساختن ۴۲۲ عدد چک چاه، ۳۱۴ عدد بلول پخته کاري ۲۰ حلقه چاه آب آشاميدنی در منطقه گرديز، زرمت و سيد گرم به عمق وسطی ده متر و ساختن يك تعداد تخته پلچک خشت پياده رو وغيره در شاپ تسو ليدات کانکريتي .

ترميمات مختلفه وسايل و وسايل پروژه و اشخاص انفرادی در شاپ ترميم موثر .

دوم - پروژه جنگلات:

جنگل و بېرته برداري :
 - غرس نهال سوزنی بر گه ۱۶۴ هزار اصله .
 - غرس قلمه بيد و چنار ۱۶ هزار اصله .
 - غرس درختان مثمر ۳۰ هزار اصله .

- توزيع نهال مثمر ۱۹ هزار اصله .

- رفع حاصل بادم از حوزة (۲) خوست ۸۰ تن .

- تکثير جنگلات ۲۴ هكتار .

- تکثير زيتون ۲۳ جريب .

- تراش بندي و كنترول فرسايش خا ك ۳۰۹ هكتار

- احداث ترميم و اصلاح سرک ۱۰۶ كيلو .

- بذر تخم ارچه ۱۴ هكتار .

- جلوگيري از قطع جنگلات و حفاظت نهال در چردران ۱۳۰۰ هكتار .

قوريه جات :

- احداث قوريه ۲ هكتار .

- برکاري خريطه هاي پلاستيکی ۱۷۱ هزار خريطه .

- بذر تخم درختان جنگلی در خريطه هاي پلاستيکی ۱۴۶ هزار خريطه .

- بذر تخم درختان ارچه در خريطه هاي پلاستيکی ۲۲۵ هزار خريطه .

- بذر تخم ايکو لپتس در خريطه هاي پلاستيکی ۸۰ هزار خريطه .

- يکه کردن نهالان يکساله ارچه ۱۲۰ هزار خريطه .

- توليد قلمه ۱۱۸۰۰ قلمه

- پيوند نهالها ۴۷ هزار اصله .

سوم: پروژه زراعت و ساختمان :

قسمتی از تعميرات اداری و رکشاپ کنتر بازار مجردين ، تحویلخانه ، تعمير اداری و ناناک

وزارت زراعت

- اطفائیه تکمیل گردیده.
- فرد.
- برمه کاری وحفر چاهای عمیق نیک نام
  - سهدان ، سیدکرم ، حیدر خیل و ۳ چاه اسمعیل
  - خیل از ۸۰ الی ۱۰۰ متر .
  - نصب پمپ بالای چاهای عمیق دشت سکی
  - وباغ صحرا ۴ پایه .
  - رفع حاصل انواع مختلف گندم حوزه دوم
  - ۲۸۵ تن .
  - رفع حاصل انواع جو ۴۶ تن .
  - نتیجه گیری ازبذر حبوبات ، شالی ،
  - نیشکر وغیره .
  - قطعات نمایشی سبزیجات ۱۹۰ قطعه .
  - قطعات نمایشی گندم اصلاح شده
  - ۲۹۶ قطعه .
  - قطعات نمایشی شالی و جو ۱ ری
  - ۳۶ قطعه .
  - حفر کاریز دولتی ۹۲ قطعه .
  - متعلمین شامل کورس های زراعتی
  - ومالداری ۲۲ نفر .
  - قطعات نمایشی میوه جات ۱۰ قطعه .
  - پیوند کاری ۸۶ هزار اصله .
  - احداث قوریه وباغ بادام وچار مغز ۴۷۲
  - جریب .
  - غرس نهال ازطرف دهاقین به همکاری
  - پروژه ۶۶۸۸-اصله .
  - توزیع نهالی ، سبزیجات ۶۳۸۴۳
  - بسته .
  - تکنیز مرغهای نسلی اصلاح شده
  - ۱۰۰۰ قطعه .
  - معالجه وتداوی حیوانات ۹۵۸۷
  - سمیاه وغیره .
  - تطبیق واکسین های طبق - انتراکس وبلک
  - لیک ۲۷۸۴۸ فرد .
  - واکسین مرغها ۳۳۵۵۳ قطعه .
  - واکسین گوسفندان ۲۴۴۰ راس .
  - درپروژه متذکره رهنمایی های لازمه
  - درقسمت اصلاح امور زراعت ومالداری ، توزیع
  - تخم های اصلاح شده ، توزیع کودکیمیاوی
  - واحیا واحداث جنگلات صورت گرفته وقرار
  - است درطی سالهای پلان هفت ساله مو فقیهت
  - های بیشتری درزمینه نصیب ایشان گردد .
  - پروژه انکشاف کنرها :**
  - هدف این پروژه درمرحله اول تطبیق
  - پروگرام ایجاد زیر بناهای فیزیکی ومطالعات
  - تخنیکی جهت پیشبینی امسکانات ر شد
  - طویل المدت این منطقه می باشد . اجرا آت
  - این پروژه قراز آتی است .
  - تعداد قطعات نمایشی گندم اصلاح شده
  - ۱۶ قطعه .
  - رفع حاصل قطعات نمایشی ۵۸۹۳ کیلو
  - گرام .
  - رفع حاصل گندم ازساحه (۶۰۵) جریب
  - ۱۶۷۵۴ تن .
  - توزیع تخم اصلاح شده گندم ۳
  - تن .
  - بذر جای درساحه ۵ جریب
  - رفع حاصل چای ۸۵۸۸ کیلو گرام .
  - بذر و رفع حاصل و تخمگیری انواع مختلفه
  - سبزیجات چون بادنجان رومی ، لوبیا بادنجان
  - سمیاه وغیره .

د افغانستان کالني

- غرس و توزیع نهالی سبز یجات ۴۳۹ هزار بته .
- غرس نهال و قلمه ۱۱۱ هزار اصله .
- غرس ۱۷ نوع یو کلپتس بداخل خریطه بلاستیکی ۷۰ هزار خریطه .
- رفع حاصل شالی ۴۳۵۴ تن .
- رفع حاصل جواری ۲۱۰۱۷ تن .
- غرس تخم لوکات محلی در سا حله ۲۱۳ متر مربع .
- احداث باغ مادری ستروس و زیتون ۱۴ جریب .
- بندر تخم های مختلف بداخل خریطه های بلاستیکی، ۸۰۰۰۰ خریطه .
- احداث قوریه ستروس و چار مغز و بادام ۳۷۵۰ مترمربع .
- احداث قوریه در اسمار و غرس نهال ۱۰۰۰ اصله .
- توزیع کود کیمیاوی ۱۰۳۸ تن
- پیوند نهال متمر ۶۷۵۶ اصله .
- قطعات نمایشی کچالو ۱۲ قطعه .
- معاینه و تداوی حیوانات ۸۲۹۱ راس .
- احداث سړک ۱۳ کیلومتر
- همچنان در پروژه متذکره حفظ و مراقبت جنگلات، جلوگیری از قطع غیرفنی اشجار و احیا واحداث جنگلات صورت گرفته و تحقیقات در باره زرع حبوبات سبزیجات در سال های آینده ادامه خواهد داشت.
- پروژه و ترنری و مالداري :**
- هدف این پروژه اصلاح نسل حیوانات جلوگیری از آفات و امراض حیوانی و از یاد
- تولیدات می باشد . اجراءات ایشان از طریق تهیه و تطبیق واکسین های مختلف تشخیص و تداوی امراض و معرفی نسل های اصلاح شده صورت میگیرد .
- خلاصه اجراءات این پروژه قرار ذیل است .
- وقایه و تداوی حیوانات و طیور در کلینیک های حیوانی مرکز و ولایات ۴۹۹۴۲۵۹ حیوان .
- تعداد حیوانات و طیور مریض که در لابراتوار تشخیص گردیده ۱۷۴۴۸۶ حیوان .
- تطبیق واکسین های مختلف ۲۷۷۷۹۴۱ دوز .
- استحصال واکسین ۵۸۶۹۷۰۰ دوز .
- تولید شیر در فارم ها ۸۴۹ تن .
- تهیه و توزیع شیر پاستوریزه ۳۱۰۷۷۹ لیتر .
- فروش مرغ کلان ۱۶۴۰۹ قطعه .
- تولید مرغ در فارم های بگرامی و بینی حصار ۹۱۹۹۷۱ بیضه .
- فروش تخم مرغ ۴۶۷۰۱۵ بیضه .
- استحصال چوجه مرغ ۲۴۵۳۱۶ قطعه .
- فروش چوجه مرغ ۱۹۶۰۰۳ قطعه .
- تولید گوساله ۳۵ فرد .
- تولید شیر ۶۱۶۷۴ لیتر .
- چوجه گیری ما هی تروت در بند قرغه ۲۵۰۰۰ عدد .
- انتقال چوجه ماهی کارپ به بند درونته ۷۵۰۰۰ عدد .
- صید ماهی در پروژه درونته ۳۰ تن .

کوپراتیوی دربین اکثریت مردم (مولدین و مستهلکین) بوده و ازاین رهگذر تمام مسایل اقتصادی واجتماعی اعضا راطوری انسجام میبخشد که افزایش موثریت کار از یکطرف و فایده مستقیم به مولدین و مستهلکین بدون مداخله دست سوم یعنی طفیلی ها از طرف دیگر صورت میگیرد.

دعاقین و مالداران هرگاه بصورت انفرادی به امور زراعت و مالداري اشتغال ورزند در تپیه مواد خام بهبود تولیدات و فروش امتعه تولیدی به مشکلات زیادی مواجه خواهند شد. اما اگر این حرکت بصورت دسته جمعی بعمل آید و یا بعباره دیگر از طریق کوپراتیف ها اقدام نمایند بکمال آسوده گی خاطر به امور مربوط پرداخته و از فروش تولیدات خویش به قیمت های مناسب نیز مطمئن خواهند بود.

کارکنان این پروژه سعی ورزیده اند فواید کوپراتیف ها را بمردم تفهیم و عملاً در تشکیل کوپراتیف ها اقدام نمایند. اجرا آت پروژه مذکور مواد آتی رادر برمیگیرد.

انعقاد مجمع عمومی و مجالس هفته وار هیأت مدیره و هیأت نظار تمام کوپراتیف ها ثبت مجدد ۱۴ کوپراتیف سابقه و ۱۰ کوپراتیف جدید التاسیس.

ثبت ۲۲ کوپراتیف ابتدایی زراعتی در مربوطات ولایت کابل.

تاسیس يك کوپراتیف ابتدایی بافندگی و صنایع دستی کوچک و راستالف.

تاسیس يك کوپراتیف ابتدایی زراعتی در میربچه کوت-شکر دره.

تولید و فروش تخم پیله ۱۲ گرامه ۲۷۱۰۰ جعبه.

استحصالی غوزه انکشافی ۱۱۹۲ کیلو گرام.

کاغذ ستاک مادری ۱۲۸۴ تخته.

استحصالی غوزه غیر انکشافی ۱۵۰۸ کیلوگرام.

تولید بره (فارمهای مرغاب و بغلان) ۸۸۸ راس.

استحصالی پشم ۲۹۲۲ کیلوگرام.

تعداد فامیل های زنبور عسل در ۱۴ ستیشن های ننگرهار، کندهار، میدان وردک

۱۲۱۲ فامیل.

تکثیر زنبور عسل ۸۱۱ فامیل.

تولید عسل خالص ۳۵۳۵ کیلوگرام.

تولید موم ناصاف ۳۴۲ کیلوگرام.

القاح مصنوعی ۲۳۷۵۹ فرد گاو.

القاح مصنوعی ۱۵۰۰ راس گوسفند.

پروژه های و تفری و مالداري در طی سالهای پلان هفت ساله هنوز هم بفعالیت دوام میدهد تادر قسمت امور مالداري اصلاحاتی بمیان آمده و سطح تولیدات بالا برود. پرابلمهای عمده این سکتور راضرب بلند مرگ و میر حیوانات در اثر شیوع امراض کمبود علوفه در زمستان، عدم پناه گاه های مناسب و قلت آب آشامیدنی تشکیل میدهد. پروژه متذکره خواهد کوشید تارا های حل مناسب برای این معلات جستجو نماید.

پروژه انکشاف کوپراتیف ها:

هدف این پروژه پخش مفسکو ره نهضت

د افغانستان کالني

- تاسيس دو کورپراتيف ابتدايي اتساق کوسفندي و ننگر در سنگک چارک جوزجان.
- تاسيس يك کورپراتيف ابتدايي زراعتي تیمورک چهار بولک بلخ.
- تاسيس يك کورپراتيف ابتدايي راعتي کوج سفلي ولسوالي دندکندهار.
- ثبت يك کورپراتيف ابتدايي زراعتي در پايمنار پادشاه صاحب.
- ثبت کورپراتيف ابتدايي مالداري و مرغداري چهاردهي.
- ثبت کورپراتيف ابتدائي زراعتي گلدار ولسوالي خلم ولايت سمنگان.
- ثبت کورپراتيف ابتدايي زراعتي گلدار بفران ولسوالي نادعلي ولايت هلمند.
- ثبت کورپراتيف ابتدايي زراعتي تيسر ولسوالي سنگک چارک ولايت جوزجان.
- ثبت کورپراتيف ابتدايي زراعتي ميرزا يان ولسوالي سرخورد ولايت ننگرهار.
- ثبت کورپراتيف ابتدايي زراعتي چارباغ صفا ولسوالي سرخورد ولايت ننگرهار.
- ثبت کورپراتيف ابتدايي زراعتي نهرشاهي علاقه داري بهسود ولايت ننگرهار.
- ثبت کورپراتيف ابتدايي زراعتي بانده طلا علاقه داري بهسود ولايت ننگرهار.
- جمعاً به تعداد ۴۲ کورپراتيف ابتدايي زراعتي تاسيس شده است.
- سروی کورپراتيف های ابتدايي زراعتي مولانا يعقوب چرخي باد خواب رو غني، برکي برک ميرقاسم ولسوالي چمتال شبرغسان و ۶ کورپراتيف ديگر تکميل گرديده و تحت دوران
- ثبت مي باشد.
- اکمال سروی تشکیل شدن سه اتحاديه در ولايات کندهار، کابل و بلخ.
- سروی کورپراتيف های بوسان، فرزه، جهان نماي خلم، ده يحيي، البرز، زرغون کورت بلخ، آقچه، اندخوي، پشتون کوت، بادغيس چرخ، نادعلي، نوزاد، گوشک، زنبورداري کابل و محصولات قره قل صورت گرفته است.
- انعقاد مجالس تربيو ي غرض تعليم و تربيه اعضا در کابل، لوگر، ننگرهار.
- انعقاد کورس ۱۵ - روزه در ولايات غرض ازدياد معلومات آمرين و کورس سه ماهه برای ۲۹ نفر مامورين و کورس محاسبه و دفترداري برای ۱۶ نفر مامور.
- انعقاد مجالس تربيو ي برای ۲۰۰ نفر زارع در سرخورد بهسود و ساير اعضا کورپراتيف ها و اعضا هيأت مديره و هيأت نظار در ولايات.
- بازار يابی برای محصولات اعضاي کورپراتيف ها و از بين بردن دست متوسطين (جلابان).
- صدور مقدار ۱۲۶۰ تن کشمش باتحاد شوروی.
- آمادگي صدور مقدار يکصد تن کشمش به عراق.
- صدور مقدار يکصد تن زغر به اتحاد شوروی.
- صدور مقدار ۳۰۰ تن انار از محصول کورپراتيف ولسوالي خلم باتحاد شوروی.

وزارت زراعت

- صدور مقدار ۲۵۰ تن کشمش به جمهوریّت مردم چین.
- جمع آوری بیش از ۳۰۰۰ تن پخته‌دانه دار از اعضای کوپراتیف ولایت بلخ و تحویلی آن بگدام جن و پرس .
- تکمیل اساسنامه قرضه از بانک انکشاف زراعتی .
- رهنمایی و تشویق مردم به تشکیل کوپراتیف هادر سالهای آینده نیز جزء فعالیت های این پروژه می باشد. طبق پلان مرتبه ساحات مختلف اولسروی گردیده و بعد از یک سلسله توضیحات و تشریحات زمینه برای تشکیل کوپراتیف ها مساعد ساخته خواهد شد .
- بدینوسیله اصلاحات لازمه به امور مربوطه وارد گردیده و بالانتيجه سطح تولیدات و عایدات بلند برده میشود. مؤلدين قادر میشوند که باحرکات دسته جمعی مواد خام مورد ضرورت را به وقت معین و با مصرف کمتر بدست آرند و بدون سلسله دست های اضافی از فروش اتمه تولیدی خویش به قیمت های مناسب خاطر جمع باشند.
- بانک انکشاف زراعتی :**
- ریاست بانک انکشاف زراعتی بمنظور انکشاف امور زراعت و مالداري از طریق فروش سامان وآلات زراعتی و تهیه کريدت به
- دهاقين و مالداران کشور مساعدت لا زمه نموده است .
- در طول سال جاری به تعداد ۲۹۲ عراده تراکتور های فورد و بیلروس (۷۲) پایه و اترپمپ یکتعداد ارهت پولیکتور، ماشین آسیاب، ماشین شالی پاکي و غیره را طو ر قرضه توزیع نموده است که مجموع فروض خالص توزیع شده مبلغ (۱۰۱۶۹۰۱۰۶۷۲) افغانی میشود همچنان به تعداد (۲۹) عراده تراکتور فورد و بیلروس (۳۲) پایه و اتر پمپ ۱۹۷ ، پایه محلول پاش و پودر پاش . بسا یکتعداد پولیکتور ، ارهت و غیره سامان و ادویه جات زراعتی و حیوانی را به مبلغ (۲۸۱۱۹۱۴۸۳۵۴۹) افغانی طور نقده بفروش رسانیده است .
- شرکت انکشاف مالداري هرات:**
- تنظیم و اداره امور مالداري و صنعت گوشت.
- اعطاء ۶۶ قرضه مالداري برای مالداران .
- حفرسه حلقه چاه عادی.
- مجادله علیه طقبلی های گوسفندان ۲۱۷۷۲ راس .
- تطبیق واکسین گوسفندان ۲۱۷۰۲ راس .
- تسطیح اراضی ۹۸ جریب .
- غرس نهال و قلمه ۵۵۴۹ اصله .

وزارت پلان

اقتصادی کشور و طرح اولین پلان هفتساله دولت، براساس يك تحليل عميق او ضاع اقتصادی واجتماعی، وزارت پلان طی سال گذشته تحليل و ارزیابی عميق اوضاع اقتصادی واجتماعی کشور رادر هفت سال گذشته ومنجمله درسال ۵۴ عملی نمود. این تحليل از لحاظ فراهم نمودن زمینه مقایسه نتایج اولین پلان هفت ساله کشور اهمیت اساسی دارد .

یکی از عمده ترین فعالیت های وزارت پلان درسال گذشته عبارت بود از تکمیل هدایت دولت جمهوری درمورد طرح اولین پلان هفت ساله انکشاف اقتصادی واجتماعی کشور، اکنون جای مسرت است که این وظیفه به همکاری سایر وزارت هاوموسسات دولت. آخرین مراحل خویش را می پیماید ودرآینده نزدیکی کاملا تکمیل خواهد شد . درسال ۵۴ برای جلب همکاری های خارجی یکتعداد موافقتنامه های قرضه با ممالک دوست وموسسات بین المللی جهت تمویل پروژه های انکشافی عقد ومذاکره گردیده است . همچنان درقسمت تر تیب بیلانس تادیات کشور درسالهای ۱۳۵۳-۱۳۵۴ پیشبینی آن درسال ۱۳۵۵ اقدامات بعمل آمده، ارقام مربوط به اجزای بیلانس تجارت ونادیات جمع آوری ، تحليل وبالاخره بیلانس تادیات کشور در سالهای مربوط ترتیب یافته است . درساحه بانکی ارقام

وزارت پلان بتأسی از هدایت جمهوری وبراساس پالیسی دولت مبنی برادامه وتعمیم روش پلانگذاری انکشاف اقتصادی واجتماعی ازآغاز سال ۱۳۵۳ به طرح وتطبیق پلانهای سالانه انکشافی درچوکات پلاناوپروگرامهای دورنمایی انکشاف اقتصادی واجتماعی مبادرت ورزیده است که مطابق به آن طی سال گذشته پلان سالانه ۱۳۵۴ را طرح وبه معرض تطبیق قرار داد .

طی سال ۱۳۵۴ یکتعداد پروژه های جدید انکشافی درساحات مختلفه اقتصادی واجتماعی کشور مطالعه، ارزیابی و تعیین گردیدند. جستجوی منابع تمویل پروژه های مذکوروشمولیت آنها در پروگرامهای دورنمایی انکشافی ازجمله وظایفی بود که از طرف وزارت پلان درسال گذشته بعمل آمدند . ضمنا وزارت پلان طبق وظایف مشخصی خویش با سایر وزارت ها وموسسات دولت درقسمت مذاکره با موسسات خارجی درمورد تعیین وتسریع جریان تطبیق پروژه های انکشافی وعقد قراردادهای مربوط همکاری نزدیک وفعال بعمل آورده است

پروژه های انکشافی تحت ساختمان از لحاظ اجرای وظایف آنها طبق پلان و پروگرام های مرتبه طی سال ۵۴ مورد ارزیابی قرار گرفته ورهنمایی های لازمه صورت گرفته است . بمنظور درک واقعیت های موجوده وضع

وزارت پلان

بوت دوزی، تأیر وتیوب بایسکل، کارتین - سازی، تولید عصاره شیرین بویه، قالین- شویی وغیره میباشد. همچنان سبزه پروژه بصورت نهایی منظور گردید که مهمترین آنها عبارتند از نساجی، قالین شویی، تولید عصاره شیرین بویه و کارتین- سازی که بصورت مجموعی (۶۰۳) ملیون افغانی سرمایه گذاری درین رشته هابعمل می آید که ۴۹ فیصد آن سهم سرمایه خارجی میباشد با فعالیت این موسسات بر علاوه اینکه قسما نیازمندی کشور را به تولیدات مذکور مرفوع میسازند رویهمرفته با بکار گماشتن بیشتر از سه هزار نفر کارگر و همچنان بوجود آمدن امکانات مورد امتعه مذکور بخارج منابع دیگری بر ای جلب اسعساز خارجی بوجود می آید.

بفرض افزایش وتوسعه معلومات عملی ونظری ماهورین و پرسونل وزارت طی سال ۱۳۵۴ سیمینار هایی در باره پلان مالی ومشکلات آن سرمایه گذاری در رشته زراعت پلانهای زراعتی وتطبیق آن تحلیل وارزیابی پروژه های انکشافی، بوجه انکشافی دولت وترتیب فورمه های مربوطه آن در وزارت پلان دایر گردید. که یکتعداد ماهورین وزارت پلان در سیمینار های مذکور اشتراك ورزیده در زمینه های متذکره کسب معلومات بیشتر نمودند.

بمنظور انسجام دارن امور اقتصادی و

عرضه پولی درسال ۱۳۵۳ ترتیب ومستند به آن پیشبینی ارقام مذکور درسال ۵۴ بعمل آمده است که البته احتیاجات منکتور دولتی وخصوصی به پول مورد مطالعه قرار داده شده است، ذخایر اسعار خارجی کشور و تاثیرات آن بالای عرضه پولی وسویه قیم طرف غور وتعمق قرار گرفته است.

طی سال گذشته جمعا به تعداد ۸۴۳ بورس تحصیلی وفیلوشپ که از جانب کشور های دوست وموسسات بین المللی برای تربیه پرسونل فنی کشور در دسترس قرار گرفته بود وزارت ها وموسسات مختلف توزیع گردیده است.

همچنان امکان اشتراك در ۳۵ سیمینار وكورس تربیوی قصیر المدت برای ماهورین و پرسونل وزارت ها وموسسات کشور فراهم گردیده است.

طی سال ۵۴ جمعا به تعداد ۴۵۱ نفر متخصصین تحت پروگرامهای امداد بلاعوض ممالک دوست و موسسات بین المللی در سکتور های مختلفه اقتصادی واجتماعی کشور استخدام گردیده اند.

طی سال ۱۳۵۴ کمیته سرمایه گذاری خصوصی دروزارت پلان درخواست تاسیس ۳۷ پروژه رادر رشته های مختلف بصورت ابتدایی منظور نمود که این پروژه ها در رشته های تولیدات پارچه های سندی ونخی، ادویه جات، آب معطر وتولید موم عسل، پشم ریشی، پراسس وپیکل پوست

د افغانستان کالني

اداره اقتصاد کشور وزارت پلان در سال ۱۳۵۴ بعد از تدقیق و مطالعات لازمه تاسیس انستیتوت پلانگذاری و اداره را در قبال تشکیل موجوده وزارت پلان پیشنهاد نموده و تاسیس آن هدایت داده شده که توقع می رود در آینده نزدیک عملاً بفعالیت آغاز نموده خلی را که از ناحیه مطالعات اکارمیک پلانگذاری در شرایط کشور موجود است رفع نماید .

همچنان طی سال ۵۴ در چوکات تشکیل و اداره موجوده وزارت پلان يك مرکز معلوماتی که کلیه فعالیت های انکشافی مملکت به سویه پروژه ، پروگرام و پلان بصورت خلاصه پروژه و پروگرام چارت ها و نقشه هادرن گنجانیده شده است هسته گذاری نموده و در نظر دارد تا این مرکز معلومات که در مراحل ابتدایی قرار دارد به شکل علمی تروجامع تر توسعه یابد .

ریاست عمومی و احداث برق

روبل بوده که تادیات مبلغ مذکور از درك
قرضه مربوط موافقتنامه تاریخی ۲۷ فبروری
۱۹۷۵ فیما بین اتحاد شوروی و افغانستان
صورت میگیرد. مطالعه نقشه تامین برق
سمت شمال سال (۱۹۸۵) و پیشبینی تاسال
۱۹۹۰ رادر بر میگیرد .

۲- لین انتقال گلبهار، سالنگ :

همچنان قرارداد نمبر (۲۳۴۱۴) جهت
تمدید لین انتقال گلبهار و سالنگ باموسسه
تخنوبروم اکسپورت شوروی و دولت جمهوری
افغانستان بتاریخ ۲۹-۵-۱۳۵۴ بین نمایندگان
ریاست عمومی و احداث برق و برق مستشاریت
سفارت کبرای شوروی عقده به امضاء رسیده
است . درحال حاضر غرض حفظ و مراقبت
و تنویر تونل سالنگ ازماشین های دیزلی
استفاده میگردد. که بالعموم استهلاك گردیده
و مطمئن نمی باشد . چون مصرف دیزلسی
خودیک ضیاع بزرگ اسعاری است باین
منظور مدنظر گرفته شد تا به وصل نمودن
سالنگ و گلبهار از برق سیستم کابل استفاده
بعمل آید ضمنا درآینده سالنگ به پلخمری
وصل خواهد شد. که بآمدن این لین هم
از آن به قسم لوکل استفاده گردیده
و هم انتقال يك مقدار انرژی از شمال به
مرکز و یابرعکس دراوقات مختلف سال و در
سالهای مختلف خیلی دلچسب و قابل توجه
خواهد بود .

از آنجائیکه بهبود امور و انسجام کارجهت
پیشرفت و توسعه مزید رشته های مختلف
حیات اقتصادی جامعه مدنظر دولت جمهوری
افغانستان میباشد درماه ثور سال ۱۳۵۴
واحد اداری جدیدی بنام ریاست عمومی
واحد آب و برق که مستقیما تحت اثر مقام
منیع صدارت عظمی قرار دارد روی کار آمد
تایکی ازشقوق خیلی مهم را که عبارت است
از تنظیم امور آبیاری و تعمیم انرژی برق
مورد نیاز اهالی کشور بصورت بهترانکشاف
و توسعه دهد .

بار نظر داشت این امر و احداث برق و
غرض پیشرفت و توسعه پروژه های مربوط
برق بعضی قرارداد هاربا ممالک خارجی
عقد نموده که شرح مختصر آن ذیلا تقدیم
میگردد .

۱- نقشه تامین برق صفحات شمال

افغانستان :

قرارداد نمبر (۵۳-۰۳۳-۵۰۹۶۱) بمنظور
معاونت تخنیکي و جمع آوری معلومات مورد
ضرورت ترتیب نقشه تامین برق صفحات
شمال افغانستان باموسسه تخنوبروم اکسپورت
شوروی و دولت جمهوری افغانستان بتاریخ
۱۶-اگست ۱۹۷۵ مطابق ۲۵-اسد ۱۳۵۴ بین
مستشاریت سفارت کبرای شوروی و ریاست
عمومی واحد و برق به امضاء رسیده است .
قیمت مجموعی قرار داد بالغ به (۳۵۶۹۰)

عقد گرځد. بانصـب سامان آلات و فعال شـدن شبـکه قدرت جذب در حدود (۱۰) هـزار کيلووات برق درشهرهاي مزارشريف و بلخ ميسر خواهد گرديده . ارسالي سامان ازطرف شوروي آغاز گرديده است .

۴- نقشه تامين برق مرکز شهر کابل :

تکميل نمبر ۱- قرارداد نمبر (۵۰۹۶۱) ۳۳-۳۳) برای معاونت تخنيکی و امور جمع آوری معلومات و ترتيبات فرمايش جهت پروژه سازی نقشه تامين برق ساحه کابل باموسسه تخنوپروم اکسپورت شوروي و دولت جمهوري افغانستان بتاريخ ۴ حوت ۱۳۵۴ بين نمايندگان رياست عمومي واحد آب و برق و مستشاريت شوروي عقد و بـه امضاء رسیده است قيمت مجموعی قرار داد به (۱۰۵۰۰) روبل بالغ گرديده که تاديات مبلغ مذکور ازمدرك موافقتنامه ۲۷ فبروري ۱۹۷۵ شوروي کاز سا زي می گردد اين قرار داد سر بوط مطالعات برق درحوزه کابل که شامل ولايات ميدان ، لوگر، ننگرهار، کابل، پروان و غزني ميباشد صورت خواهد گرفت .

۵- قرارداد جنرايترهاي شهر هرات :

قرارداد خريداري ديزل جنراتور ها برای شهر هرات که باکمپني تجارت خارجي پراگوانست چکوسلواکيا که امضای آن بامستشاريت چکوسلواکيا ووزارت پلان دولت جمهوري افغانستان بتاريخ ۸-اگست ۱۹۵۷ مطابق ۱۷ اسد ۱۳۵۴ صورت گرفته است .

همچنان با آمدن برق آبی کيلهگی از این لاین به قسم لاین اساسی استفاده بعمل خواهد آمد. قيمت مجموعی قرارداد جهت اجرا امور پروژه سازی و سروی لاین انتقال برق از شهر گلبهار الی تونل سالنگک ازمدرك گريدت (۱۱ جولای ۱۹۷۲) که بين مملکتين افغانستان و اتحاد شوروي قبالا عقد گرديده است و بالغ به (۱۵۱۱۸۰) روبل میگردد کارسازی خواهد شد .

۳- قرارداد سامان آلات و متخصصين مزارشريف :

قرارداد نمبر (۷۴۱۳۰) در مورد سامان آلات مربوط شبکه های شهر مزار شريف و بلخ باموسسه تخنوپروم اکسپورت اتحاد شوروي و دولت جمهوري افغانستان بتاريخ ۲۰-اگست ۱۹۷۵ مطابق ۲۹ -اسد ۱۳۵۴ بين نمايندگان رياست عمومي واحد آب و برق و مستشاريت اقتصادي سفارت کبرای اتحاد شوروي به امضاء رسیده است .

باساس این قرارداد مبلغ (۲۶۷۱۸۲۰) روبل ازمدرك قرضه ۱۸مليون زويل شوروي که موافقه آن بتاريخ ۶ فبروري سال ۱۹۶۸ بامضا رسیده است جهت مهيانمودن سامان آلات دو سال رادبر خواهد گرفت .

همچنان قرارداد نمبر ۴۰۴۰۰ نسبت اعزام ۴ نفر متخصصين این شبکه جهت پيشبرد امور تخنيکی آن تحت اجراء و مطالعه قرار دارد امکان آن ميرود تا در آينده قريب رياست آب و برق و موسسه تخنو پروم اکسپورت شوروي بموافقه رسیده قرار داد

ریاست آب و برق

برپشنا مؤسسه :

در مناطقی که فعلا شبکه سوم فعالیت میکند توزیع برق بصورت اساسی و درست نبوده و از طرف دیگر احتیاجات مردم را مرفوع نساخته است و بادر نظر داشت امکانات تخنیکی اصلاح و توسعه شبکه روی دست گرفته شده است .

بتعداد یازده برج باتمدید کیبل، لیسن اساسی هوایی، پایه های کانکرتی و آهنی نصب ترانسفارمها و میترها (در خارج منازل) بمصرف بیش از پنجاه و یک ملیون افغانی ساخته است مناطقی که این برجها در آنها ساخته شده است ذیلا نام گرفته میشود .

- ۱- برج ترانسفارم برق قلعه احمد خان هوایی ۲۰ .
- ۲- برج ترانسفارم چمن ببرک زمینی ۳۷ .
- ۳- برج ترانسفارم برق قلعه شاده (زمینی) ۶۸ .
- ۴- برج ترانسفارم برق اخیر تیمنی واپ (زمینی) ۴۹ .
- ۵- برج ترانسفارم برق قلعه زمان خان (زمینی) ۵۴ .
- ۶- برج ترانسفارم برق میدان شهر (زمینی) ۴۱ .
- ۷- برج ترانسفارم برق قلعه فتح الله خان (زمینی) ۷۰ .
- ۸- برج ترانسفارم برق قلعه فتح الله خان (زمینی) ۷۱ .
- ۹- برج ترانسفارم برق پارک صنعتی ..
- ۱۰- برج ترانسفارم برق بی بی مهر و ۶۷ .

چهار پایه دیزل جنریتر ها که هر یک به ظرفیت (کیلووات ۸۶۰) بوده برای تقویه برق هرات از چوکات قرضه حکومت چکوسلواکیا خریداری میگردد. قیمت پنج فیصد این قرارداد در حدود (۲۷۰۲۸۷۵) دالر کلیرنگ و متباقی (۹۵) فیصد آن که بالغ به (۵۱۳۷۳۶۲۵) دالر میگردد از خریدت حکومت چکوسلواکیا قابل پرداخت میباشد و این (۹۵) فیصد قرارداد در قسط مساوی در ۸ سال که البته قسط اول آن یکسال بعد از وصول دیزل جنریترها صورت میگیرد تأدیه خواهد شد . کار ساختمانی دیزل هاوس در سال ۱۳۵۵ شروع خواهد شد .

۶- لین انتقال نفلو جلال آباد :

قرارداد نمبر (۱۵۴۰۰-۳۳-۵۳) در مورد سروی و دیزاین لین انتقال نفلو جلال آباد بامؤسسه تخنویروم اکسپورت شوروی و دولت جمهوری افغانستان بتاریخ ۱۲/۹/۱۳۵۴ بین نمایندگان ریاست عمومی واحد آب و برق و مستشاریت اقتصادی سفارت کبرای شوروی عقوبه امضاء رسیده است منظور از عقد این قرارداد اجرای امور سروی و پروژه سازی لین (۱۱۰) کیلوواته انتقال برق از نفلوالی شهر جلال آباد با سب استیشن (۶-۳۵-۱۱۰) کیلووات در شهر جلال آباد میباشد. سامان و آلات مورد ضرورت این پروژه طور گرایسه از اتحاد شوروی وارد افغانستان گردیده و بعد از انجام و ختم کار که در حدود شش ماه را دربر خواهد گرفت واپس به شوروی مسترد خواهد شد .

د افغانستان کالني

- ۱۱- برج ترانسفارمېر برق قواي مرکز...
 ۱۲- بشمار بيست ويك باب برج ديگر
 كه درنيمه دوم سال ۱۳۵۴كار آن شروع
 گرديده بود قرار ذيل ميگردد .
- ۱- برج ترانسفارمېر برق قلعه واحد
 زميني ۰ ۲
 ۲- برج ترانسفارمېر برق قلعه بختيار
 زميني ۰ ۶۵
 ۳- برج ترانسفارمېر برق قلعه واحد
 هوائي ۰ ۱۸
 ۴- برج ترانسفارمېر برق قلعه حسن خان
 هوائي ۰ ۶۱
 ۵- برج ترانسفارمېر برق قلعه بهادرخان
 زميني ۰ ۶۴
 ۶- برج ترانسفارمېر برق دشت برچسې
 زميني ۰ ۴۴
 ۷- برج ترانسفارمېر برق قلعه نيازيك
 زميني ۰ ۲۲
 ۸- برج ترانسفارمېر برق قلعه زمان خان
 اول هوائي ۰ ۵۵
 ۹- برج ترانسفارمېر برق قلعه زمان خان
 دوم هوائي ۰ ۵۳
 ۱۰- برج ترانسفارمېر برق پارک شهرنو
 زميني ۰ ۲۵
 ۱۱- برج ترانسفارمېر برق کارته آريانا
 زميني ۰ ۳۹
 ۱۲- برج ترانسفارمېر برق دشت برچسې
 هوائي ۰ ۶۶
 ۱۳- برج ترانسفارمېر برق ده قابل
 هوائي ۰ ۱۳
- ۱۴- برج ترانسفارمېر برق قلعه مسلم
 هوائي ۰ ۱۶
 ۱۵- برج ترانسفارمېر برق سرآسياب
 هوائي ۰ ۶۳
 ۱۶- برج ترانسفارمېر برق كالزار چهار
 آسياب هوائي ۰ ۲۷
 ۱۷- برج ترانسفارمېر برق قلعه حسن خان
 دوم هوائي ۰ ۶۲
 ۱۸- برج ترانسفارمېر برق سېپاك و مياخيل
 هوائي ۰ ۳۰
 ۱۹- برج ترانسفارمېر برق كلالي دهمزنك
 زميني ۰ ۴
 ۲۰- برج ترانسفارمېر برق قلعه طاهر
 زميني ۰ ۷۰
 ۲۱- برج ترانسفارمېر برق قابل بساي
 هوائي ۰ ۴۰
- دراين جا بايد يادآور شدكه اين واحد
 براي هميشه ضرورت و احتياج مردم برآمدنظر
 گرفته و درصورت امكان سعی مينمايد تا آنرا
 مرفوع سازد. و مناطقيكه در آن برج ساخته
 ميشود ياكيبل لين و پايه ها تمديد ميگردد
 بوقت وزمانش برياست دكابل برشنا كس
 متصدي توزيع برق است تسليم داده ميشود
 حفظ مراقبت آن بعداً بدوش كابل برشنا
 ميباشد .
- علاوه بر فعاليت هاي فوق يك پروژه ديگر
 كه عبارت از پارک صنعتي ميباشد در سال
 ۱۳۵۴ به قدرت (۲۰۰۰) كيلووات امپېر برق
 تحت ساختماني گرفته شده است وهم كار
 ساختماني شبكه سوم كه قبلا توسط انجنيران

دوتوربین جنراتور هر يك به قوه (۱۶۵۰۰) کیلووات احداث دروازه‌ها به ارتفاع (۷۵) متر استرکاری، احداث تمدیدی تونل وغیره تاسیسات منظمه آن توسط کمپنی ساختمانی فیشباخ ۱۰۰۰۰ امریکائی اكمال گردید .

۲- پروژه متمم یعنی ساختمان و تمدید لین انتقال برق کجکی به کندهار ولشکرگاه به فاصله ۲۱۹ کیلو متر و ولتاژ (۱۱۰) کیلووات نیز بموجب قرارداد جداگانه توسط کمپنی فیشباخ ومور امریکائی درنیمه همین سال آغاز گردیده است .

۳- فابریکه پایه سازی پروژه برق کجکی بداخل قرارداد ساختمانی لین انتقال بمنظور تولید پایه های ۱۸ متره (پری استرس) نیز در اخیر سال ۱۳۵۴ به فعالیت آغاز نموده ومطابق پروگرام روزانه ۷ عدد پایه کانکریتی مورد ضرورت تولید مینماید .

۴- پروگرام تربیوی پرسونل فنی واداری پروژه کجکی به همکاری و نظارت کمپنسی مشورتی انجنیری (ای-سی-او) در سال ۱۳۵۴ در کجکی آغاز ویکتعداد جوانان افغانی که اکثر آن فارغان لیسه تخنیک عالی کابل میباشد در آن شامل گردیده اند .

در جدول ذیل تولید برق رادرواحد های مربوط برشناموسسه درسالهای ۱۳۵۳ و ۱۳۵۴ بشکل مقایسه مشاهده مینمائید .

تولید برق به ملیون کیلووات ساعت درواحد های مربوط برشنا موسسه :

خارجی پی ریزی میگردد فعلا کارهای مذکور ذریعه کارکنان افغانی انجام شده است .

فابریکه پایه سازی کابل :

درسال ۱۳۵۴ فابریکه پایه سازی کسه يك دستگاه عام المنفعه میباشد بمرحله تولید قرار گرفت .

فابریکه پایه سازی بمنظور ساختن پایه های مورد نیاز شبکه های ۴۰۰ ولت وولتاژ بلند وپایه های تیلیفون احداث گردیده است که با فعالیت این فابریکه پایه های آهنی که قبلا ازخارج وارد میگردد فعلا درداخل مملکت ساخته شده و نیازمندی مبرم شبکه های برق رسانی مربوط واحد آب و برق را تا اندازه مرفوع میسازد .

پایه هائیکه درین فابریکه تولید میشود قسم پرسترس کانکریتی بوده ومواد خام عبارت ازسمنت، ریگ جفلدار وسیخ گول مقاوم مختلف السایز نظربه دیزاین پایه ها میباشد .

بلند بردن قدرت تولید دستگاه برق آبی

نغلو :

درین سال مطالعات انجنیری وتطبیقاتیکه بالای توربین ها وجنراتور های دستگاه برق آبی نغلو بعمل آمد. قدرت تولید دستگاه برق آبی نغلو از ۹۰ هزار کیلووات به یکصد هزار کیلووات بلند برده شد .

پروژه ساختمان برق کجکی :

۱- دستگاه تولید برق کجکی بانصب

د افغانستان کالني

تنقيص	افزايش	۱۳۵۴	۱۳۵۳	واحد ها
-	۲۴ر۴	۴۳۱ر۸	۴۰۷ر۴	کابل آبي
-	۰ر۰۱	۰ر۱۵	۰ر۱۴	غزني ديزلي
۲ر۴	-	۱۰ر۵	۱۲ر۹	کندهار آبي ديزلي
-	۱ر۶	۱۰ر۴	۸ر۸	بغرا آبي
-	۰ر۳	۴ر۳	۴	هرات ديزلي
-	۴ر۱	۱۴ر۸	۱۰ر۷	بلخ حرارتي
-	۲ر۷	۳۱ر۵	۲۸ر۸	غوري آبي
-	۱ر۶	۱۳ر۱	۱۱ر۵	ننگرهار آبي
		۳۲ر۴	۱۳۵۳	مجموع افزايش نسبت به سال ۱۳۵۳

توميغات فابريکه برق آبي سروبي :

مقدس نظام فرخنده جمهوري عزيز ما افغانستان است . دولت بمنظور بسر آوردن هدف فوق الذكر اداره رابنام واحد آب و برق از توحيد فعاليتهاي دوااره جداگانه آبياري و برق دراوايل سال ۱۳۵۴ بوجود آورد که باوجود آوردن اين اداره از یکطرف از پراگندي و تکرار عمل در استفاده از منابع آبي تاحد قابل ملاحظه جلوگيري بعمل آيد و از جانب ديگر زمينه هسته گذاري بوجود آوردن يك کدر انجنيري و تخنيکي که درآينده بتواند قادر به تعويض نيروي انجنيري بس گرانقيمت خارجي باشد مساعد گرديد .

واحد آب و برق که وظيفه پلانگذاري پروژه سازي تطبيق ورهنمايي فعاليتهاي مربوط به اين سنکتور مهم رابعده دارد ظرف سسال ۱۳۵۴ قدم های وسيعي راتاچائیکه امکانات اجازه ميدار درين راه برداشته که اينک خلاصه اي از اجراءت و فعاليتهاي عمده اين

فابريکه آبي برق سروبي که در سال ۱۳۳۶ در منطقه سروبي به ظرفيت (۲۲۰۰۰) کيلووات به فعاليت آغاز نموده از ينگه فابريکه برق سروبي بعد از جبل السراج و چک وردک سوم فابريکه آبي حوزه کابل ميباشد از آغاز فعاليت الي بکار انداختن فابريکه نغلو و ماهيپر تاسال ۱۳۴۵ بدون وقفه دوامدار فعاليت نموده وقت ترميم مساعد نمي شد وهم بعدا متوازي با فابريکه نغلو و ماهيپر اين فابريکه فعاليت نموده . اين دستگاہ از آغاز بهره برداري يعني سال ۱۳۳۶ الي اخير سال ۱۳۵۴ جمعا در حدود ۱۱ ميلارد کيلووات برق توليد نموده است .

پروژه عمومي آبياري و برق

مقدمه :

انکشاف موثر و بهره برداري اعظمي از منابع آب و خاک مملکت از جمله اهداف

ریاست آب و برق

واحد جهت معلومات تقدیم میگردد .

الف - امور آبیاری :

۱- پروژه فراه :

دراویل سال ۱۳۵۴ امور مطالعاتی پروژه فراه رود آغاز یافت . این پروژه که از نوع پروژه های کثیراهداف بوده شامل آبیاری ساحه درحدود ۵۹ هزار هکتار اراضی موجود وجدید وتولید رز حدود ۲۴ هزار کیلووات برق میشود امور مربوطه تهیه ماستر پلان وفیزبلتی پروژه توسط کمپنی سوگریای فرانسوی که باساس قرارداد جداگانه استخدام شده اند پیشبرده میشود .

دروضع موجوده صرف ساحه ۳۳۰۰۰ هکتار اراضی بصورت وقفه ای تحت آبیاری میباشد ولی ندرتاً ساحه تحت آبیاری سالانه از ۱۵۰۰۰ هکتار درسال تجاوز کرده میتواند علت اساسی این امر همانا عدم کنترول جریان آب دریامیباشد که این نقیصه با احداث بند های ذخیره بخش آباد ولشکرگاه ویکتعداد بندهای آبگردان از بیسن رفته وجداعظمی احتیاجات آبیاری وادی فراه رود برآورده خواهد شد .

۲- پروژه خان آباد :

هدف این پروژه احداث بندآبگردان بالای دریای خان آباد درنزدیکی پل جوغه واصلاح قسمت های عمده سیستم آبیاری بمنظور رسانیدن آب لازمه برای تقریباً ۳۰۰۰۰ هکتار اراضی موجود وادی خان آبادمیباشد.

۳- پروژه کوکچه :

آبیاری اراضی کوکچه از نظر اقتصادی

واجتماعی نهایت مطلوب بوده واستفاده از منابع سرشار آب دریای کوکچه قدم اساسی درراه انکشاف منطقه میباشد برای استفاده موثر از منابع آب واراضی وسیع دریای کوکچه واز پروگرام های انکشافی دولت و باساس موافقه قبلی دولت جمهوری افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی قرارداد مربوط به تهیه پروژه تخنیکی استفاده مطلوب از منابع آبی دریای کوکچه بتاريخ ۱۱ سرطان ۱۳۵۴ به امضاء رسید .

هدف عمده این پروژه رارسانیدن آب کافی ومنظم برای ساحه (۱۶۰) هزار جرین اراضی موجود نهرهای ارچی ونوآباد بادرنظر داشت انکشاف مزید زمینهای جدید وآبیاری در حدود ۹۰۰۰ هکتار زمین جدید بوسیله جاذبه و ۳۰۰۰ هکتار زمین جدید بوسیله بکار انداختن دستگاه واترپمپ غرض آبیاری ساحات جناح راست دریای کوکچه وتولید انرژی برق تشکیل میدهد به اساس موافقه قبلی یکتعداد متخصصین شوروی برای اجرای امور پروژه سازی با پرسونل مربوط افغانی درساحه پروژه درسال ۱۳۵۴ شروع بکار نموده اند واجرات درزمینه ادامه دارد .

۴- پروژه سرده :

مراحل اول ساختمان پروژه آبیاری سرده که عبارت انداز اعمار بندذخیره بالای دریای جلگه ، ساختمان کانال ها، شبکه های آبیاری وغیره روبه تکمیل میباشد .

هدف پروژه آبیاری سرده رسانیدن آب

۵- اجرای امور مربوط به انکشاف فعالیت های ترویجی .

۶- اجرای امور مربوطه به انکشاف فعالیت های مالداري .

۷- اجرای امور مربوط به انکشاف فعالیت های جنگلات .

۸- اجرای امور مربوط به انکشاف فعالیت های مربوط اصلاح تخم بذري و یافتن طرق بهتر بهره برداري .

۹- توزیع زمین به ناقلین .

برعلاوه فعالیتهاي فوق الذکر ادامه فعالیتهاي مربوط به ساختمان نهر لشکري که اهمیت اجتماعی و اقتصادی برای مردم نیمروز دارد. پروژه ساختمان نهر لشکري بصورت مطلوب پیش میرود .

۷- تحکیم سواحل پنج وآمو :

دریای پنج وآمون نسبت نداشتن ساختمان کنترول سیلاب سالانه خسارات زیاد رابه اراضی وقصبات همجواری خود ارساخته بود. اجراءات این پروژه درسال ۱۳۵۴ عبارت از سروی مقدماتی سواحل دریای پنج درنواحی شهبوان که شامل سروی توپوگرافی بمقیاس های مضلوب برای دیزاین مفصل سر بند نهر شهبوان سروی هایدرولوجی دیزاین سر بند شهبوان احداث سرك ازمعادن سنگ ساختمانی برای تحکیم سواحل دریا السی سر بند پروژه شهبوان به فاصله ۲۰ کیلو متر وجفل اندازی وهم پاك کاری نهر امام صاحب وپرچاوه آن تشکیل میدهد. همچنان اعمار يك تعداد پل وپلچك در مسیرسرك

کافی برای پانزده هزار هکتار اراضی جدید میباشد .

۵- پروژه هریرود :

یکی از مهمترین پروژه های آب و برق کشور بوده واز نظر اقتصادی نهایت مطلوب میباشد وهدف اساسی این پروژه تنظیم آب مورد ضرورت برای ۷۳۰۰۰ هکتار اراضی خالص موجوده که دارای شبکه آبیاری بوده ازجمله ۴۰۰۰۰ هکتار به قلت آب مواجهه است وتولید درحدود ۳۰۰۰۰ کیلو وات برق میباشد .

۶- پروژه هلمند :

دریای هلمند باداشتن جریان سالانسه قابل ملاحظه یکی از بزرگترین دریا های افغانستان بوده وانکشاف منابع آب وانرژی این دریا بالخاصه باداشتن اراضی وسیع اهمیت حیاتی برای مملکت دارد . فعالیت های عمده این پروژه درسال ۱۳۵۴ عبارت است :

- ۱- سروی توپوگرافی دیزاین وساختمان زابراهی منطقه .
- ۲- حفرچاه های تحقیقاتی واجرای سروی خاکشناسی وفعالیتهاي لابراتواری بمنظور تصنیف اراضی .
- ۳- حفظ ومراقبت کانال شبکه آبیاری وبندهای ذخیره هلمندوارغنداب وسربندهای مربوط .
- ۴- شروع مطالعات مربوط ترتیب دیزاین دروازه های بندکجکی به کمک کمپنی مشورتی هارزه .

ریاست آب و برق

مذکور و اعمار برخی از تعمیرات نیز در فعالیت های پروژه مذکور شامل است .

۸- پروژه گورگان :

اهداف عمده پروژه چارده و گورگان که از آب دریای کندز مستفید میگردد عبارت از اصلاح و تجدید سیستم آبیاری جهت تهیه آب کافی بساحه ۶۳۶۰ هکتار زمین موجوده و ۲۸۸۰ هکتار زمین جدید توسط پمپ در ساحه بلخمری ۱۶۰۶۰ هکتار زمین در ساحه چارده میباشد .

فعالیت های ساختمانی پروژه در ساحه چارده را احداث بند آبگردان بالای دریای کندز و اصلاح کانال عمومی بطول ۵۳ کیلو متر به ظرفیت ۲۶ متر مکعب فی ثانیه تشکیل میدهد .

اجرای فعالیت های سروی توپوگرافی و دیزاین های ساختمانی در ساحه گورگان صورت گرفته و همچنان اسناد داوطلبی برای خریداری ماشین و آلات ساختمانی ترتیب و به اساس داوطلبی بین المللی ماشین و آلات ساختمانی خریداری شده همچنان مراحل مربوط به تمدید خدمات مشاورین تکمیل گردیده است .

سروی برق کامه :

پروژه آبیاری کامه قبلا در سال ۱۹۷۲ به کمک بانک انکشاف آسیایی از طرف کمپنی سانویوچاپانی مطالعه و راپور مربوط به استفاده از دریای کنر برای آبیاری منطقه کامه گوشته و گرداب و تولید انرژی برق محدود ترتیب گردید .

مطالعات تخنیکی و اقتصادی برق کامه تاکنون ادامه داشته و از اثر نتایج مقدماتی معلوم گردید که امکانات تولید برق آن ۴۵ کیلووات با استفاده از کانال آبیاری موجوده است .

ریاست سروی آب و خاک :

الف - تحت الارضی :

۱- جمع آوری معلومات مقدماتی هایدرولوجیکی از ساحه شورابك ولایت کندهار. مطالعات موضعی و تعیین نقاط برمه کاری چاهای عمیق بادام باغ، مرکز تعلیمی گلزار مکرویون سوم حربی پوهنتون پارک وزیر اکبرخان، ده ملک، ده فضل، قصر دارالامان، پارک کلتور، قسمت سفلی وادی لوگر پوهنخی طب ننگرهار، تصدی

چوب، قوای ۱۵ و آمریت تخنیک .

۲- پمپ تست چاهای عمیق بادام باغ محبس بلجرخ، مرکز تعلیمی گلزار و چاه های عمیق (پروژه بکواء که نسبت عوارض تخنیکی پمپ هان نتیجه درست بدست آمده نتوانست .)

۳- مطالعه جیوفزیکي در ساحه پیشیني شده ولسوالی جدید شورابك يك قسمت ساحه لوگر، پروژه کامه ولایت ننگرهار مکرویون، قسمت عمده دشت زیری کندهار در فعالیت های جیوفزیکي گروپ توپوگرافی نیز برای تثبیت ارتفاع نقاط سهم داشته اند.

۴- مطالعات هایدرولوجیکی تثبیت نقاط برمه کاری و طرق استفاره از منابع موجود در ولایات نیمروز، پروان، بغلان،

د افغانستان کالني

- کندهار، باميان، لوگر، کندهار و کابل .
- ۸- حفرچاه عمیق ولسوالي شورواک نقطه دوم مرکز صحنی کندهار بعمق ۱۲۰ متر ظرفیت ۵ لیتر در ثانیه .
- ۹- حفرچاه عمیق ولسوالي قره باغ شمالي مربوط ولایت کابل بعمق ۴۰ متر ظرفیت ۳۰ لیتر در ثانیه .
- ۱۰- حفرچاه عمیق ولسوالي شهر صفا مربوط ولایت زابل ۴۲ متر ظرفیت ۱۲ لیتر در ثانیه .
- ۱۱- حفرچاه عمیق ولسوالي افشار نقطه ۱۰ مربوط کابل ۸۱ متر ظرفیت ۳۰ لیتر در ثانیه .
- ۱۲- حفرچاه عمیق افشار نقطه ۹ مربوط کابل بعمق ۸۱ متر ظرفیت ۳۴ لیتر در ثانیه .
- ۱۳- حفرچاه عمیق افشار نقطه ۷ مربوط کابل بعمق ۶۵ متر ظرفیت ۲۹ لیتر در ثانیه .
- ۱۴- حفرچاه عمیق سیدخیل مربوط پروان بعمق ۸۱ متر ظرفیت ۱۸ لیتر در ثانیه .
- ۱۵- حفرچاه عمیق واکسین سازی وزارت صحنیه مربوط کابل بعمق ۴۰ متر ظرفیت ۸ لیتر در ثانیه .
- ۱۶- حفرچاه عمیق چهلستون مربوط کابل بعمق ۴۰ متر ظرفیت ۲۷ لیتر در ثانیه .
- ۱۷- حفرچاه عمیق دولت آباد مربوط ولایت فاریاب بعمق ۴۱ متر ظرفیت ۱۵ لیتر در ثانیه .
- ۱۸- حفرچاه عمیق ولسوالي شورواک مربوط ولایت کندهار بعمق ۷۴ متر ظرفیت ۱۹- حفرچاه عمیق وزارت عدلیه مربوط
- برعلاوه ترتیب راپور واکمال چاه های عمیق قریه جات باغبانی ولسوالي بگرام علافداری المار، قره باغ، پروان شهر صفا چهلستون، کابل، دولت آباد نوی ده ، ارزستان سلطانپور علیا وانستیتوت پاستور صورت گرفته .
- برعلاوه حفرچاه های عمیق آتی در طرف سال ۱۳۵۴ تکمیل گردیده :
- حفرچاه های عمیق :**
- ۱- حفرچاه عمیق ولسوالي باغبانی مربوط ولایت ننگرهار بعمق ۶۹ متر ظرفیت ۱۰ لیتر در ثانیه .
- ۲- حفرچاه عمیق ولسوالي المار مربوط ولایت فاریاب بعمق ۹۵ متر ظرفیت ۵ لیتر در ثانیه .
- ۳- حفرچاه عمیق وزیر اکبرخان مربوط ولایت کابل بعمق ۲۵ متر ظرفیت ۲۰ لیتر در ثانیه .
- ۴- حفرچاه عمیق زرنج لاش جوین مربوط ولایت زرنج بعمق ۲۸ متر ظرفیت ۱۶ لیتر در ثانیه .
- ۵- حفرچاه عمیق گلزار چار آسیاب مربوط ولایت کابل بعمق ۴۹ متر ظرفیت ۴۰ لیتر در ثانیه .
- ۶- حفرچاه عمیق خیرخانه مینه مربوط ولایت کابل بعمق ۴۹ متر ظرفیت ۱۰ لیتر در ثانیه .
- ۷- حفرچاه عمیق ولسوالي غلام علی مرکز پروان بعمق ۴۰ متر ظرفیت ۵ لیتر در ثانیه .

ریاست آب و برق

- ولایت کابل بمق ۴۲ متر ظرفیت ۲۱ لیتر در ثانیه .
- ۲۰- حفرچاه عمیق قریه نوی ده مربوط ولایت کندهار بمق ۴۰ متر ظرفیت ۱۵ لیتر در ثانیه .
- ۲۱- حفرچاه عمیق سمنگان مربوط ولایت سمنگان بمق ۱۰۸ متر ظرفیت ۴ لیتر در ثانیه .
- ۲۲- حفرچاه عمیق مرکز ریاست عمومی آب برق کابل بمق ۳۰ متر ظرفیت ۱۸ لیتر در ثانیه
- ۲۳- حفرچاه عمیق جمال آغه در پروان بمق ۵۶ متر ظرفیت ۳۷ لیتر در ثانیه .
- ۲۴- حفرچاه عمیق پبنتون زرغون هرات بمق ۶۰ متر ظرفیت ۲۵ لیتر در ثانیه .
- ۲۵- حفرچاه عمیق لوخی مربوط ولایت نیمروز بمق ۳۰ متر ظرفیت ۲۷ لیتر در ثانیه .
- ۲۶- حفرچاه عمیق شولگره مربوط بلخ بمق ۴۳ متر ظرفیت ۹ لیتر در ثانیه .
- ۲۷- حفرچاه عمیق افشار نقطه نمبر ۸ کابل بمق ۳۰ متر ظرفیت (تست نشده) .
- ۲۸- حفرچاه عمیق افشار نقطه نمبر ۶ کابل بمق ۴۰ متر ظرفیت (تست نشده) .
- ۲۹- حفرچاه عمیق وادی دریای لوگر ولایت لوگر بمق ۵۰ متر ظرفیت (تست نشده) .
- ۳۰- حفرچاه عمیق مکروریان ولایت کابل بمق ۳۷ متر ظرفیت (تست نشده) .
- ۳۱- حفرچاه عمیق فوشکان هرات بمق ۵۶ متر ظرفیت (تست نشده) .
- ۳۲- حفرچاه عمیق پروژه دریای وادی لوگر ولایت کابل بمق ۵۰ متر ظرفیت
- (تست نشده) .
- ۳۳- حفرچاه عمیق پروژه نمبر ۲ دولت آباد فاریاب بمق ۴۲ متر ظرفیت (تست نشده) .
- ب - خاکشناسی :**
- ۱- سروی خاکشناسی ولایت لوگر کوتل التمرور و علاقہ داری چرخ الی علاقہ داری چهار آسیاب که ساحه ۱۰۷۹۱۵ هکتار زمین را احتوا میکند صورت گرفته و نقشه راپور عمده مربوطه ترتیب گردیده .
- ۲- مطالعات مقدماتی از ساحه دشت ژیری و شورابک صورت گرفته و راپور مربوطه ترتیب شده .
- ج- سطح الارضی :**
- ۱- اندازه گیری و جمع آوری راپور های ۶۰ استیشن اتومات مربوط دریا های هریرود، هلمند، شریں تکاب، بلخ و ساحه بدخشان یک مراتبه در هر دو ماه .
- ۲- از تمام استیشن های دریاب کابل ، کنر، میدان، وردک، گلبهار، کندز، خان آباد و ساحه پکتیا که جمله ۴۰ استیشن را احتوا میکند در هر ماه یک مراتبه مشاهده بعمل آمده ریکارد ماشین ها و راپور گچی خوانها جمع و به شعبه مربوط سپرده شده .
- ۳- استیشن های دولت یاز، پل هاشمی شینه، سنگ نوشته ترمیم و بکار انداخته شد .
- ۴- استیشن های تورغندی، پارک سرخورد پل کاهه ، دکه لندی سیندو و چغله سرای که از چندی به اینطرف غیرفعال بود دوباره اعمار و فعال شد .

- ۲- طرح پلان کار سال ۱۳۵۵ درچوکات پلان هفت ساله .
- ۳- انسجام و ارزيايي پروگرام های مربوط به انکشاف منابع آب .
- ۴- رهنمای و ارزيايي و ارائه نظریات به راپور های مرتبه پروژه فراه رود .
- ۵- ترتیب مسوده ماستر پلان انکشاف حوزه هلمند .
- ۶- تهیه مقدمات مربوط به مطالعات و خدمات مشاورتي مربوط ماستر پلان وادی کنړها .
- ۷- تهیه مقدمات مربوط مطالعات تخنيکي و اقتصادي پروژه ورسچ و دعوت کمپني های مشورتي بين المللي .
- ۸- اجرای امور مربوط به استخدام کمپني مشورتي غرض خدمات مشاورتي ديزاين مفصل و مراقبت ساختمانی بند هريرود .
- ۹- اقدامات در مورد استخدام کمپني مشاورتي جهت ديزاين و مراقبت ساختمانی پرچاوه بندکچکی .
- ۱۰- تکميل مراحل مربوط به خدمات مشاورتي پروژه گورگان و چاردره .
- ۱۱- تکميل مراحل مربوط به استخدام دستگاہ ساختمانی هلمند در امور ساختمان پروژه خان آباد به اساس داوطلبی بين المللي .
- ۱۲- تکميل مراحل مربوط به تمدید خدمات مشاورتي پروژه کندزخان آباد .
- ۱۳- اجرای يك سلسله امور ديگری مربوط به ارتباط انسجام امور مربوط به انکشاف منابع آب و ترتیب راپور ها و تکميل

- ۵- در وقت آبخيزی از تمام ستیشن های فوق همه روزه و يايک مرتبه در دو روز نظريه ايجابات تخنيکی اندازه گیری صورت گرفته .
- دستگاه ساختمانی آبياری :**
- ۱- ادامه کار ساختمان پروژه سنگ مېر بدخشان .
  - ۲- تکميل ساختمان پروژه غور بند بکمک متخصصين هندی .
  - ۳- تکميل مراحل مربوط بلاک بندي زمينهای مربوط پروژه غور بند بمنظور بهره برداری سريع آن .
  - ۴- اعمار يك سلسله تعميرات رهايش برای پروژه هريرود .
  - ۵- رهنمای در اجرای امور ساختمانی مرحله ای مربوط پروژه کوکچه .
  - ۶- تهیه وسايط ساختمانی جهت احیای ماشين آلات ساختمانی برای دستگاہ و پروژه های آبياری .
  - ۷- اجرای يك سلسله امور مقدمانی مربوط به ساختمانی پروژه برق آبی باميان .
  - ۸- ساختمان و اعمار مجدد سربند درغه که در اثر سيلاب تخریب گرديده بود .
  - ۹- حفظ و مراقبت پروژه های کيله گی کوهستان ، نهر کریم وغيره اقدامات در مورد تنظيم ماشينری پروژه ها .
- رياست تنظيم و پلاننگ :**
- الف مدیریت عمومي پلان :**
- ۱- ترتیب مسوده پلان هفت ساله انکشاف منابع آب .

ریاست آب و برق

- مراحل قرارداد ها .
- ۱۴- ارزیابی و رهنمایی مرحله به مرحله مربوط خدمات مشاورتی پروژه کامه .
- ۱۵- مطالعه و ارزیابی راپور فیزبلیتی پروژه خواجه علی .
- ۱۶- همکاری در تهیه راپور مقدماتی پروژه الوم باغ .
- ب- مدیریت عمومی دیزاین و توپوگرافی:**
اجراآت مدیریت عمومی دیزاین و سروی:
- ۱ اجرای امور دیزاین مفصل پروژه بدخشان وادامه آن .
- ۲- اجرای امور دیزاین مقدماتی بنسذ ذخیره سلما .
- ۳- ادامه راپور فیزبلیتی چمکنی .
- ۴- همکاری در تهیه دیزاین های مربوطه و غیره .
- ۵- ادامه يك سلسله مطالعات جیالوجی و برمه کاری مربوطه بند سلما هریرود .
- ۶- ادامه راپور فیزبلیتی مربوطه دستگاه برق خان آباد .
- ۷- ادامه کار های ترتیب يك سلسله نقشه های توپوگرافی به سکیل های مختلفه برای پروژه های گورگان جار دره، کندز، خان آباد سواحل آمو، چخانسور ، هریرود کنرها و غیره پروژه ها .
- ۸- ارائه نظریات رهنمایی و تعدیلات در پلان کارودیزاین مربوطه پروژه کوچچه برق آبی کتر .
- ۹- رهنمایی تخنیکی دراعمازیک سلسله سربند هادرولابات بلخ ، بغلان و کابسل و غیره .
- ترمیم بند قرغه .

سره میاشت

کمک نموده است که شامل این اجناس می باشد .

شیر ۴۲۰۵ کیلوگرام ، بسکیت ۱۲۸۰ قطعی
تابلیت ملتی ویتامین ۵۰۰۰ دانه ، بنزاسیل
۳۰۰۰ پاکت ، جاکت دامن ۱۲۱۵ ثوب ، البسه
طفلانه ۱۲۱۶ جوره ، بالاپوش مردانه و زنانه
۸۸۴۰ ثوب ، جراب دخترانه ۲۳۴۰ جوره ،
پیراهن دخترانه ۲۳۴۰ ثوب اموال مذکور به
روغتون های نمبر یک و نمبر دو اردو
شفاخانه های مستورات ، هاشم زیونتسون ،
ابن سینا ، کلینیک شش نسوان ، قوما ندانی
عمومی امنیه ، لیسه هاومکاتب مرکز ، محبوسین
و محبوسات مرکز و ولایات و مرستون های
قندهار ، نگرهار و هرات مساعدت گردیده
است .

واقعات انفرادی:

جمعیت افغانی سره میاشت درحالات عادی
خدماتی را به منظور مساعدت با اشخاص
مستحق و بی بضاعت مرکز و ولایات نیز انجام
داده و میدهد که ارزنده ترین این خدمات را
خدمات صحی تشکیل میدهد برای ۲۳۹ نفر
دریضان بی بضاعت شامل بستر روغتونها
معادل (۳۳۵۴۵۰) افغانی قیمت رادیو گرافی
و برای ۲۷۱ نفر مبلغ (۹۶۹۳۳) افغانی اجرت
بستر و همچنان برای ۲۲۷۴ نفر مستحقین که
توان خرید ادویه را از بازار نداشته وادو یه
مورد ضرورت شان در دیوبی جمعیت موجود

جمعیت معادل پنج ملیون و سه صد و هشتاد و
هفت هزار و چهار صدونود و دوافغانی تقدیر
جنس رادر طول یکسال به مناسبت روز جهانی
سره میاشت ها ، روز مادر ، روز طفل و هفته
مخصوص سره میاشت برای مستحقین بی بضاعت
زیلا مساعدت نموده است .

روز جهانی سره میاشت ها:

کمک جمعیت افغانی سره میاشت بمناسبت
روز جهانی سره میاشت که همه ساله به
تاریخ هجدهم ثور در سر تاسر مملکت تجلیل
می شود امسال معادل پنج لک و هجده هزار و
شصت و هشت افغانی و هشتاد پول البسه به
مریضان بی بضاعت شامل بستر روغتونها و
محبوس مرکز مساعدت نموده است . همچنان
بمناسبت بزرگ داشت از مقام مادر و تجلیل
از روز طفل جمعیت افغانی سره میاشت ۱۲۴
ثوب پیراهن زنانه ۱۴۸۰ متر ملجل ۱۴۸ متر
تافنه ۱۲۰ ثوب پیراهن دخترانه ۱۱۰ ثوب
بطلون بچه گانه معادل ۳۷۷۲۰- افغانی به
اطفال مادران محبوس شفاخانه های زایشگاه
مستورات ، سناتوریم نسوان و مرستون کا بل
مساعدت نموده است .

هفته مخصوص :

به همین ترتیب مساعدت های که در ظرف
هفته مخصوص که همه ساله از ۲۴ میزان الی
اخیر برج مذکور در سر تاسر کشور تجلیل
میشود معادل ۳۴۱۵۵۲۶- افغانی نقد و جنس

نبود معادل (۲۴۰۳۳۰) افغانی ادویه هسای مختلف را از بازار خریداری و بدسترس شان قرار داده شده است .

مساعدت های متفرقه جمعیت:

در مرکز مقدار كمك های متفرقه كه طی یازده ماه امسال صورت گرفته معادل (۳۴۲۹۰) افغانی بالغ می‌گردد .

كمك های تری سایكل:

جمعیت برای آنعمده اشخاص بی بضاعت و مستمند كه پاه های خود را در اثر عوا عل از دست داده اند بعد از ارائه وثیقه شرعی در طول یازده ماه امسال به تعداد شانزده عسرا د . تری سایكل به قیمت مجموعی (۵۹۲۰۰) افغانی مساعدت نموده است .

كمكها وهصارف متفرقه:

مساعدت ها وهصارف متفرقه در مر كس جمعیت معادل (۲۹۷۷۵۴۷۳۰) افغانی .

حصارف وكمكهای عاجل جمعیت:

مجموعه معادل (۳۰۸۱۴۵۰۰) افغانی ، بودجه مرستون كابل مجموعا معادل (۱۵۶۰۹۷۲۸۰۰) افغانی . مصارف پروژه جدید مرستون كا بل معادل (۸۰۰۰۰۰۰۰۰) افغانی كه جمعا معادل (۶۶۳۹۳۵۶۰۰) افغانی میشود .

مساعدت های جمعیت بخارج كشور :

جمعیت افغانی سره میاشت روی علا بق بشری وبتاسی از سفارش نامهای لیک صلیب احمر بین المللی به يك عده ممالك آسیب دیده نیز ذیلا مساعدت نموده است . به مردم فلسطین كه در جنگ لبنان خساره مند گردیده بودند جمعا معادل (۵۰۰۰) دالر ، به آسیب رسیدگان زلزله ترکیه معادل ۳۰۰۰ دالر ، به آسیب دیدگان

مراکز امداد اولیه :

در مراکز امداد اولیه خیرخانه مینه، كارته پروان، میرویس میدان، چمن حضوری كه شب وروز با پرسونل فنی طبی وامبولانس هامجهز می‌باشد جمعا ۵۸۰۶۰ نفر پانسمان و برای ۶۶۶۳۹ نفر دیگر زرقیات مختلفه صورت گرفته است . تاحال درولیات كندهار، هلمند، زابل ننگرهار ، مزارشریف ، كندز ، هرات، غسور و مراکز امداد اولیه جدیدا تاسیس وبه فعالیت آغاز نموده اند كه جمعا در طول یازده ماه امسال ۲۳۳۱۸ نفر پیچكاری و ۳۵۸۷۴ نفر دیگر پانسمان شده‌اند . علاوه در شفاخانه حضرت امام صاحب ۱۸۱۹۲ نفر پانسمان و ۱۳۸۲۶ نفر پیچكاری شده‌اند .

فعالیت های امبولانس های جمعیت :

امبولانس های جمعیت كه در مركز و مراکز امداد اولیه بیست وچهار ساعت آماده خدمت می‌باشند به ۱۰۵۰ واقعه عاجل رسیدگی نموده است ، همچنان برای يك عده مریضانی كه علاج شان در داخل كشور میسر نبود كرایه طیاره شان از طرف جمعیت پرداخته شده است كه این مبلغ حاوی (۲۱۰۲۱) افغانی می‌باشد .

مساعدت از طریق نمایندگی های جمعیت:

به همین ترتیب برای آنعمده اشخاصی كه در ولایات از اثر بعضی وقایع كوچك حر بق انهدام منزل ، افتیدن صاعقه متاثر شده اند مجموعا مبلغ (۹۹۵۵۹۳) افغانی در هسجده

زلزله گواتيما لا مبلغ ۳۰۰۰ ډالرو.

لاتري :

جمعيت افغاني سره مياشت از طريق فروش تکت های لاتري که اکثر فروشندگان آنرا اشخاص معلول و ناتوان متعلمين بی بضاعت تشکیل میدهد درپهلوی سایر خدمات خود ازین طریق نیز خدمات مو ثمر و ممتد برای هموطنان انجام داده است. چنانچه درطول یکسال جمعا ۳۶ سلسله قرعه کشی لاتري صورت گرفته است.

يونت های سیار :

جمعيت به منظور رسیدگی آني به آسیب رسیدگان و توسعه خدمات بشري خود تصمیم گرفت تادر چوکات تشکلات خود یونت های سیار رابکنجانده که مشتمل بر پنج گروپ می باشد .

گروپ امداد عاجل یونت های سیار به سه گروپ علیحده تقسیم شده است که هرگروپ آن قافله مو تر های لاری پیکپ و امبو لانس هامجهز می باشد که می تواند گروپ مذکور برای یکهزار و پنجصد نفر آسیب رسیده امداد های اولیه مواد غذایی البسه، سرپناه وقت بصورت خیمه ها و خدمات صحتی رادریک وقت برای مصدومین و آسیب رسیدگان حوادث طبیعی و غیر طبیعی برسانند. که مجموعا عا سه گروپ درعین وقت چهار هزار و پنجصد نفر را مساعدت نموده می تواند.

پرسوئل این گروپ ها از جمله مامورین جمعیت می باشد که بافتون کمک های اولیه

نجات مغروقین ،اطفائی، آشنایی کامل راطی کورس های جداگانه که از طرف جمعیت دایسر شده بود حاصل نموده اند که در مواقع بروز حوادث برای انجام فعالیت های یونت سیار آماده خدمت می باشند.

خدمات عرفانی :

خدمت انتظام و شیرازه بندی هرکار و هر امر درجمعیت ساحات و تحت هرگونه شرایط مربوط و منوط اساسات عرفانی بوده بلکه اکثرا مسبوق به شالوده های عرفانی می باشد.

درجوامع بشري پدیده ها و کارها همه مرهون اساسات و مرتبات عرفانی است روی این اصل است که تمام موسسات و دستگاه ها قبل از همه چیز متوجه طرح خط مشی و طرز فعالیت خویش بوده و آنرا روی کاغذ پاره ها و مانند آن نقش میکنند و اگر مسبو قیت نظام عرفانی در نظر گرفته نشود کارها خالی از خلل دیده نمیشود و عم طوریکه درجوامع پیشرفته و روبه تکامل بشري محسوس می گردد و روی دادهای عرفانی درراه ترقی آنها به منزله یک نیروی محرکه و گرداننده چرخ تحول و محور همه گونه خوش بختی هامحسوب می گردد. درحقیقت منبع و سرچشمه همه منافع و پیشرفت ها همین معرفت است روی ملحو ظات فوق موسسه خیریه سره مياشت که از عمده ترین یگانه موسسه انسانی کشور است درپهلوی سایر خدمات بشر خواهانه خویش متوجه خدمات

۳- هفته مخصوص ۲۳۶۴۲۹۰۰ - افغانی.

ریاست مرستون :

ریاست مرستون که سابقه دار تر یس سازمان خیریه راتشکیل میدهد یگانه ملجاء افراد بینوا مستا صل و ناتوان بوده وبصورت مجموعی بتعداد یکپزار نفر اطفال جوانان و افراد معیوب ومعلول وفامیل های بی سر پرست مستاصل و بینوا رادر آغوش گرفته وبرای شان وسایل زندگی راتامین نموده اعاشه واباته میدارد که اینک درذیل مختصر گذارش از اجراءات این سازمان رفاه اجتماعی راتقدیم میداریم .

انجام خدمات درساحة اجتماعی :

درین بخش رویهمرفته بر فعالیتست های اجتماعی موسسه بصورت ایجاز واختصار نظری می افکنیم .

افراد جدید الشمول :

شکی نیست که افغانستان عزیز در قبال سایر کشور های درحال رشد معضلات گوناگون دارد وعده از افراد مملکت بنا بر مشکلات حیاتی فقر وناتوانی مواجه به پرابلم های گوناگونی می باشد ریاست مرستون بحد توان وقدرت مالی وگنجایش وسایل ورهائیش گاه های خویش یک تعداد از افراد بینوا ومستاصل رابمنظور حفظ حیات وتامین زندگی خود وفامیل شان وتربیه اولاد آن ها در ین کانون شامل نموده ووسایل راحت شان را فراهم مینماید اما در جامعه هستند یکمده کسانی که بنابر عللی که ناشی از وضع روانی خود این گروپ است باوجود آنکه

عرفانی نیز بوده در ترتیب طبع واشاعه اخبار رسایل ،جراید وکتب زحمت فر اوانی کشیده است ودر هر مورد وبهر سویه نشریه های بدسترس هم وطنان گذاشته کنتایج خوبی درجامعه از آن بدست آمده است .

که از جمله می توان رساله خطرات ترافیکی وطرق جلوگیری از آن، رول زنان درخدمات اجتماعی ، رساله جمعیت افغانی سره میاشت نامبرد وعلا و تا جریده عاطفه که هرپانزده روز نشر میشود ارگان نشراتی جمعیت راتشکیل میدهد که منعکس کننده فعالیت ها واهداف جمعیت افغانی سره میاشت و یکصدویست وچار جمعیت های خیریه مما نسل جهان می باشد .

مساعادت های خارجی به جمعیت !

- ۱- کمیته صلیب احمر بین المللی پنجاهتن آرد معادل ۵۴۳۰۰۰-افغانی
- ۲- صلیب احمر سو یزرلند ۳۷۰۰ عدل البسه معادل ۱۹۱۵۳۵۰۰-افغانی .
- ۳- صلب احمر کانادا-۳۳۹۰۰۰ دالر معادل ۶۰۵۰۰۰-افغانی .
- ۴- صلیب احمر بین المللی -۲۶۶۶۷۰ دالر معادل ۱۲۰۸۰۰۳-افغانی .

مساعادت های موسسات ملی سکتور های خصوصی واشخاص خیر اندیش کشور به جمعیت :

- ۱- نمایندگی های جمعیت ۲۸۰۲۱۰۳۵۰-افغانی .
- ۲- مر کسز جمعیت ۵۲۱۴۷۶۸۱۰۰-افغانی .

نکته قابل تذکر این است که عمده از همین اشخاص با وجود آنکه توسط هیات بالفعل بعمل تکدی دیده شده و به مرستون آورده شده اند به مجرد شمول ادعا میکنند که به صورت اشتباهی آورده شده اند و گدا نیستند.

نظر به مقررات مرستون و بانکای ماده ۲۲ - اصولنامه مرستون که هدایت میدهد اشخاص که خود یا اقارب شان ادعا نمایند که گدا نبوده و تضمین کنند که در آینده مر تکب این عمل نخواهند شد و وثیقه شرعی تر تیب و تضمین مینمایند که اگر آینده مر تکب این عمل شدند مبلغ پنج هزار افغانی جریمه بخزینة دولت تحویل می نمایند. بعد از ترتیب این وثیقه مرحله ثانی اجرا آت مرستون آغاز می یابد چون این گونه اشخاص با ارائه وثیقه ثابت میسازند که گدا نبوده اند بنا مکلف اند مصارف نانخوره ایامی را که در مرستون سپری نموده اند بپردازند بعد از تادیة آن از مرستون رخصت میگردند.

نکته قابل تذکر این است که با وجود ارائه همچو سند و تضمین شرعی بر خسی ازینگونه اشخاص باریگر به فعل تکدی گرفتار آورده میشوند. بهر حال از جمله یکم هزار و دوصد و سی و نه نفر چهار صد و چهل و شش نفر با اساس وثیقه شرعی از بست مرستون منفک گردیده اند و پنجمند و نود نفر شان که اصلا از باشندگان ولایات مختلف کشور بوده اند و ادعا داشته اند که گدا نبوده بولایات مربوطه شان اعزام گردیده اند که ولایات مربوطه در باره شان غور فرموده اگر قابل شمول مرستون

برای تامین حیات شان چنین يك سازمان خیریه موجود است بشمول درین مو سسه حاضر نگردیده با لطایف الحیل خود را گوشه ساخته و کنار شهر در جاهای پر ازدحام و چار راه هادست تکدی دراز کرده و از همو عان كمك مطا لبه میکند . علت اصلی یکی وضع روانی این گونه اشخاص است و انگیزه ثانوی آن منافی است که با این روش بدون آنکه خود را زحمت بدهند روزانه يك مشت پول بقیمت آبروی خود کما یی دارند . بنا بمنظور جلوگیری ازین وضع ناهنجار و به پیروی از اهداف عالی حمایوی دولت جمهوری بادامه مجالس سابقه در مقر جمعیت افغانی سرهمیاشت تحت ریاست سکرتر جنرال جمعیت نمایندگان وزارت های صحیه ، عدلیه داخله ، بشاروالی ، دستگاه پولیس و ریاست مرستون جلسه تشکیل گردید بعد از يك سلسله مذاکره چنین فیصله بعمل آمد که اگر انگیزه عمده تکدی این گدایان محض فقر و ناتوانی باشد محل شمول این ناتوانان مرستون است باین منظور فیصله بعمل آمد که برای جمع آوری گدایان و شمول آنها در مرستون يك هیات مرکب از نمایندگان پولیس و بشاروالی و جمعیت در زمینه دست بکار شده آنها را جمع آوری نموده بعد اكمال هماینات صحی منحیث امراض ساری بمرستون جهت شمول سپرده شوند . از آن تاریخ به بعد به تعداد ۱۲۳۹ نفر ازین اشخاص توسط هیات معینه جمع آوری شده بمرستون سپرده شده اند.

گرددید و استراحت می نمایند و عده هم در فامیل های داخل موسسه زندگی میکنند .

در نتیجه امتحان نهایی بیش از ۸۰ فیصد شاگردان مرستون در مکاتب مختلفه کامیاب گردیده اند و به تعداد ۳۱ نفر شاگردان درجه اول، دوم و سوم شده اند و در همین سال از از صنف دوازده هم مکاتب مختلفه چهارم پسر و دو دختر فارغ التحصیل شده .

در چوکات اداره تعلیم و تربیه کودکان هم وجود دارد که تعداد آن بالغ بر ۵۰ نفر می گردد اطفال از سن اول زندگی الی سه سالگی در شیر خوارگاه مرسون زیره پرسونل مسلکی پرستاری و تغذیه میگردند و بعد از سن سه سالگی به کودکانستان شامل ساخته میشود و در سن شش سالگی از طریق اداره تعلیم و تربیه به مکاتب ابتدایی شامل میگردند که امسال ۱۹ نفر شاگرد آماده شامل شدن در صنف اول میباشند به منظور آماده ساختن دختران مشمول مرستون به زندگی آینده و آشنا ساختن آنها به طرز آشپزی و خیاطی و گلدوزی و بافت و تنظیم خانه و وسایل در چوکات اداره تعلیم و تربیه شعبه بنام تدبیر منزل هم وجود دارد که عموم - دختران شامل مکتب باساس تقسیم اوقات - مرتبه در هفته سه روز به بخت و پز و تهیه گلدوزی بافت خیاطی و برش و غیره امور زندگی مشغولیت دارند ضمناً برای آن عده کسانی که در موسسه مرستون به قسم مسخدم کار میکنند و سواد ندارند به همکاری اداره محترم مبارزه بایسواهی کورسهای اکابر دایر است و به تعداد ۵۷ نفر در صنف

باشند در مرستون های ولایات شامل و اگر قابل شمول نباشند بموجب وثیقه شرعی مبنی بر اینکه آینده دست به تگدی نمی زنند رخصت ساخته شوند. سلسله این همکاری هیأت مختلط ادامه دارد.

علاوتاً به تعداد ۱۲ فامیل که مجموع افراد آن به ۳۲ نفر می رسند باساس وثیقه غربت و لاجایدادی شامل مرستون گردیده اند و به تعداد ۴۰ اطفال بی سر پرست که از طریق دستگاه امنی معرفی گردیده در مرستون پذیرفته شده اند.

امور تعلیمی :

مدیریت تعلیم و تربیه به تعداد ۴۱۷ نفر شاگرد ذکور و اناثیه در ۲۹ مکتب مختلفه شهر کابل جهت فراگرفتن درس از صنف اول الی دوازدهم داشته است . این تعداد شاگردان قسماً از طرف صبح و قسماً از طرف بعد از ظهر توسط وسایل حمل و نقل موسسه بمکاتب مربوطه اعزام و در ختم درس با همان وسایل نقلیه دوباره بمرستون می آیند .

شاگردان علاوه بر اینکه در مکاتب تدریس میگردند در خود موسسه نیز یک تعداد معلمان تدریس وجود دارند که باشاگردان در وس مکتب شان راپیش میبرند و ضمناً هر شاگرد مکلف است تا مطابق به ذوق خود بیکی از شعبات صنعتی داخل موسسه که بالغ بر ۱۰ شعبه می باشد شامل و در اوقات فراغت صنعت مورد علاقه خود را بیاموزد در حصره رهایش شاگردان مرستون سه پرورشگاه وجود دارد که قسمت اعظم شاگردان در آنجا اعاشه و اباته

بصورت عمومي بتعداد ۳۰۰ نفر شاگرد تحت نظر معلمين مسلکي درين شعبات زير تربيه قرار داده شده اند. اين ها از یکطرف کار مي آموزند و از جانب ديگر در تو ليد بعضي مواد مورد نياز موسسه همکاري مي نمايند **در پهلوی آن پسر کدام يك اندازه مدد معاش** ماهانه نيز داده ميشود که اين پول بنام هر کدام شان در حسابات شان در بانک ذخيره شده و چينيکه صاحب مسلک و متکي بسخود گرديدند و خواهش انفکاک خود را از موسسه نمودند براي شان تاديه مي گردد . شعبات صنعتي علاوه برآنکه ضروريات موسسه را در ظرف سال پوره نموده در نندار تسون صنايع ملي که در جشن سالگرد انقلاب جمهوري داي ر شده سهم گرفته و تو ليدات محصول دست بينوايان را در نندار تون در معرض نمايش قرار داده براي انکشاف تعليمات مسلکي پلانهاي مؤثري طرح و مورد تطبيق قرار داده است.

همچنان ترميم دروازه و کلکين هاي مورد ضرورت ، مسطح تعميرات جديد همچنان بخاري ها و غيره مايحتياج موسسه را اكمال نمود براي پنج مرکز امداد اوليه ميز چو کي و غيره لوازم را تکميل و بدسترس جمعيت محترم قرار داده است . البته ، ياپوش ، بستره و غيره لوازم حياتي مورد ضرورت شاملان در خود موسسه تکميل ميگردد .

امور صحي :

مديريت صحي رياست مرستون در پهلوی انجام وظيف موضوعه خویش به موضوعات

اول و دوم مشغول فرا گرفتن درس ميباشند و هم براي آن عده مشمولين که بنا بر کلان سالي از مکتب مانده اند از طريق اين مدیریت کورس اکابر دایر و آنها را به خواندن و نوشتن آشنا مي سازد براي شاگردان مرستون کتابخانه که بيش از ۷۰۰۰ جلد کتاب مختلفه به السنه پشتو، دري، انگليسي و فرانسوي دارد در چوکات مدیریت تعليم و تربيه موجود مي باشد تا شاگردان ازان استفاده نمايند .

براي اينکه شاگردان مرستون دروس مکتب خود را خوبتر آماده بسازند **در پهلوی دروس** سابق پنج صنف جديد درس نيز اعمار و به معرض استفاده قرار گرفت يك گروه ۳۶ نفری خاندنوی بنام تروپ (هده) در مرستون از خود شاگردان وجود دارد که علاوه بر فعاليتهاي خارج مؤسسه در روز های جشن وغيره همه روزه با اساس تقسيم اوقات مرتبه سه سفر مصروف همکاري و مراقبت از تمام ساحات مرستون ميباشند .

براي شاگردانيکه به سپورت علاقه دارند يك نفر معلم سپورت در مرستون مصروف خدمت بوده و تيمهاي واليبال و فوتسبال و باسکتبال دارند .

تعليمات مسلکي صنعتي مرستون :

مرستون رويهمرفته ده شعبه تعليمات مسلکي صنعتي دارد که عبارت از: شعبه کلدوزی و بافت، شعبه حجاری، شعبه میناتوری، شعبه شبکه کاری، شعبه خیاطی، شعبه آرت و مجسمه سازی، شعبه حلبی سازی، شعبه تخنيکی، شعبه نجاری و شعبه بوت دوزی

ریاست سرهمیاشت

طب معالجوی ووقایبوی اهمیت خاصی راقا یل
است. به تعداد ۱۴۰۰۰ نفر معاینه پولیکلینیک
درخود روغتون صورت گرفته به تعداد ۲۰۰ نفر
معاینه لابراتواری به تعداد ۶۰۰ نفر واکسین های
مختلف تطبیق و معاینات اکسیریز ۱۹۵ نفر
صورت گرفته است.

برای میرضان متذکره ادویه لازم
ازطرف مرستون به توصیه دکترین معالج
تپیه داده شده است علاوه بران معاینات
تقریباً ۱۴۰۰ نفر جدید الشمول نیز توسط
مدیریت صحیه صورت گرفته همچنان سه دوره
تطبیق پودر (دی.دی.تی) و قناتوقتا درراهیاش
گاه مشمولین نیز صورت گرفته است.

تدویر پرورشگاه :

چون تعداد شاگردان روبه تزاید بود
یکپروور شگاه جدید که ظرفیت جذب ۸۰ نفر
را دارد در چوکات مدیریت پرورشگاه باتمام
تجهیزات آن تکمیل و طرف استفاده قرار
گرفته است.

توزیع مواد غذایی اداره امداد غذا یی
ملل متحد .

مرستون کابل گندم ۱۱۴۶۲۸ کیلو، روغن
۴۲۸۸ کیلو، ماش ۲۱۴۴ کیلو، لوبیا ۲۱۴۴
کیلو، جای ۵۷۳ کیلو .

مرستون ننگرهار گندم ۱۴۳۵ کیلو، روغن
۵۵۶ کیلو، ماش ۲۶۵ کیلو، لوبیا ۲۷۶ کیلو
جای ۶۴ کیلو .

مرستون کندهار گندم ۱۹۷۱۰ کیلو، روغن
۷۳۹ کیلو، ماش ۳۷۰ کیلو، لوبیا ۳۷۰ کیلو
جای ۹۸ کیلو .

مرستون هرات گندم ۱۴۶۰۰ کیلو، روغن
۵۴۵ کیلو، ماش ۲۷۲ کیلو، لوبیا ۲۷۲ کیلو،
جای ۷۳ کیلو .

مواد متذکره فوق سهمیه مرستون های
فوق الذکر از مرکز به ولایات متذکره
ارسال گردیده است تا در پهلوی مواد غذایی
روزانه که برای شاملان توزیع می شود از آن نیز
استفاده بعمل آید و راپور مصارف آنرا در هر
ربع ترتیب و ارسال دارند که به اداره محترم
مواد غذایی اطمینان داده میشود.

راپور مصارف تخصیصی های چارگانه در
اخیر هر ربع بمقام محترم جمعیت افغانی
سره میاشت تقدیم و در اخیر سال راپور حساب
قطعیه نیز ارائه گردیده است. بودجه
مصارفات و معاشات ریاست مرستون کابل
و مدیریت عمومی مرستون ننگرهار که جمعا
۱۷۱۰۷۳۳۶- افغانی میشود بشعبات مربوط
حساب آن معامله و محاسبه گردید دست.

عوايد حاصله صنايع عايداتي مرستون:

- ۱- عوايد کرايه دو کان ها ۲۱۳۰۳۶۰- افغاني .
- ۲- عوايد ازرک حاصلات املاک ۴۰۰۰۰۰۰- افغاني .
- ۳- عوايد محصولات صنعتي ۵۰۰۰۰۰۰- افغاني .
- ۴- عوايد اعاده نانخوره گدايان ۱۰۰۵۲۹۰- افغاني .
- ۵- عوايد تحصيل باقيات ۶۲۸۵۰- افغاني .

ازمدرک ذخيره موادغذايي امدادي ملل

متحد:

في نفر ۳۰- افغاني في روز، جمله ذخيره شده ۱۰۰۰۷۷۵۰- افغاني که ازين مدرک ۶۵ فيصد درساختن الحاقيه تعميرات ۲۵ فيصددر انکشاف .

جديد الشمولان :

مرستون معاينه وادويه لازمه براي شان توزيع نموده است ۳۰ نفر رادرشفاخانه پوهنتون ننگرهار ويکنفر رادر شفاخانه مرستون کابل بستر نموده است .

شعبات صنعتي ومتياقي درديگر خدمات اجتماعي بمصرف ميرسد .
مرستون ننگرهار :

بتعداد ۷۹ نفر گدايان از شهر جمع آوري شده شامل مرستون گرديدند از جمله ۴۷ نفر باساس وثيقه شرعي مطابق ماده ۲۲- اصولنامه مرستون ها از بست منفک گرديده اند همچنان بتعداد ۲۱ نفر طلاب بي بضاعت وغريب باساس وثيقه شرعي شامل مرستون گرديده وتعداد شاملان که در سال گذشته ۸۷ نفر بود به ۱۱۷ نفر رسیده است .

توليدات شعب صنعتي :
شعبه بافندگي به اندازه چهار هزار متر که شصت تخته روی جايي ، ۵۰ تخته دست پاک توليد نموده است .

عوايد مرستون ننگرهار :

- ۱- درک توليد تکه باب ۲۸۵۰۸۰- افغاني .
- ۲- محصول زراعتي ۱۲۱۹۸۰۵۱- افغاني .

شعبه خياطي :
اين شعبه در طرف ۲۲۲ جوره البسه ، ۲۰۴ پيراهن ، ۴۰ تخته روی جايي ، ۴۰ دست بستر خواب ، ۱۳۶ دست دريشي ، ۶۱ ثوب بالا پوش احتياج شاملان راساخته است .

در قسمت امور صحي :

مرستون ننگرهار ۹۲۰ نفر رادر کلينيک

ریاست هوائی ملکی و توریزم

- مدیریت میدان سازی از نگاه وظیفه، حفظ و مراقبت و فعال نگهداشتن میدان های محلی و اعمار میدان جدید برای طیارات ملکی میباشد که فعالیت آن عبارت انداز :
- ۱- ترمیمات و رول کاری میدان هوایی هرات و نصب (۴۰) پایه بیلر در اطراف میدان برای تعیین ساحه میدان هوایی .
  - ۲- ترسیم و رول کاری میدان هوایی زمستان سال گذشته .
  - ۳- چغچران و رفع نواقص آن بعد از بر فباری ترمیم و رول کاری میدان هوایی میمنه که ناثر برف باری و باران خراب گردیده بود و فعلا آماده پرواز قرار دارد .
  - ۴- سروی و مشاهدات ساحه میدان هوایی در منطقه جامرج بالاولسوالی درواز .
  - ۵- ترمیم و رول کاری میدان هوا یسی خامه میدان بین المللی کابل بطول یک هزار متر و عرض ۲۷ متر تکمیل و مورد استفاده طیارات می باشد .
  - ۶- پیش بینی و آمادگی یک پروژه برای اكمال توسعه میدان هوایی بامیان و هکسندا مدیریت میدانسازی نظر به پلان کار سال ۱۳۵۴ خویش که از جمله کار پروژه بامیان بود ترتیب و پیشرفت کار خویش را طور مکمل و مفصل اقدام نمود .
  - ۱- خرید کاری میدان ۷۰ فیصد .
  - ۲- کندن کاری و پرکاری ۱۵۰۰ متر مکعب
- مصارف (۱۵۰۰۰۰) افغانی .
و همچنین موفق گردید تا کار باقیمانده میدان هوایی بامیان را الی ختم ربع سوم انجام بدهد بشرح ذیل:
- ۱- کندن کاری (۲۲۲۰) متر مکعب .
  - ۲- پرکاری (۲۵۲۰) متر مکعب .
  - ۳- انتقال خاک از یک موضع بوضع دیگر بقاصله ۴۰۰ متر .
  - مجموع حجم کار (۴۷۴۰) متر مکعب .
  - ۴- مصارف سال تمام و کار میدان (۲۳۰۰۰۰) افغانی .
- میدان هوایی بامیان بطول (۱۵۵۰) متر و عرض (۴۵) متر بشمار معنی از نگاه فنی میدان سازی با وجود اعمار یک پارکنگ ۵۰-۷۰ متر که تا ورموقت ساخته شده است تکمیل و آماده پرواز است که طیارات مربوطه از آن استفاده نمایند .
- ساختمانها ترمینل و میدان هوایی ذیل تکمیل گردیده است:
- تعمیر ترمینل با تعمیر جنریتزر و تعمیر تحویلخانه بادو تعمیر فامیلی میدان هوایی خواهان ولایت بدخشان .
- همچنان یک باب تعمیر جنریتزر بایک باب تعمیر تحویلخانه میدان هوایی در و از تعمیر ترمینل با تعمیر جنریتزر و تعمیر تحویلخانه و دو باب تعمیرات فامیلی میدان هوایی شغنان احاطه و پیاده خانه ها :
- گراج اطفائیة میدان هوایی فیض آباد

مدیریت مصونیت پرواز !

مدیریت مصونیت پرواز که وظیفه اصلی آن تدوین طرز العمل های ملی و بررسی تطبیق طرز العمل های ملی بین المللی بمنظور تامین مصونیت پرواز های کمپنی های هوایی ملی آریانا و باختر می باشد و کارهای ذیل را انجام داده است .

۱- ترتیب و توزیع امتحان به یکمده عملی پرواز آریانا و باختر و همچنان کارکنان تخنیکي هر دو کمپنی موصوف براساس معیار ها و مقررات ملی و بین المللی .

۲- ترتیب و تنظیم لایسنس های جدید و تصادیق و قابلیت پرواز موافق به ایجابات محلی و بین المللی .

۳- تعدیل قسمتی از مقررات هوانوردی ملی افغانستان براساس ضرورت ملی و سفارشات سازمان هوا نوردی ملی بین المللی .

۴- مراقبت و بررسی از امور عملیات پروازها بصورت پیگیر و منظم همه روزه در میدان هوایی کابل .

۵- بررسی امور عملیات پرواز هادر تمام میدان هوایی و خطوط هوایی داخل کشور .

۶- بررسی امور عملیاتی پروازهای آریانا در کلیه خطوط هوایی خارج کشور به شمول عملیات آریانا درجه و کندهار هنگام ادای حج .

۷- تعدیل مقررات مربوط به ساعات پرواز و ساعات مؤظفیت عمل پرواز .

۸- تحقیق یکمده واقعات هوایی و زمینی مربوط به پرواز ها و بعد از نتیجه گیری اساسی

تعمیر سب استیشن برق میدان هوایی کابل .

تعمیر پمپه دار خانه انستیتوت هوا شناسی .

تعمیر آشپز خانه انستیتوت هواشناسی تعمیر هواشناسی میربچه کوت .

مدیریت عمومی عملیات هوانوردی :

مدیریت عمومی عملیات هوانوردی درچوکات تشکیل ریاست عمومی هوانوردی ملکی و توزیم به منظور فراهم آوری خدمات هوانوردی از قبیل خدمات ترافیک هوا یسی، مخابراتی، اطفائیه وی، تخصص و نجات و غیره موافق به معیار های بین المللی و ایجا بات ملی غرض تامین مصونیت پرواز ها و سر نشینان آن در تمام خطوط هوایی افغانستان و میدان های هوایی فعالیت مینماید .

مدیریت عمومی عملیات هوا نوردی بمنظور تنظیم بهتر امور مربوط بادر نظر داشت حجم کار در تشکیل خود تجدید نظر نموده و برای سال ۱۳۵۴ تشکیل خود را و سمعت بخشیده تا به نیازمندی های فنی و مسلکی جوابگو شده بتواند .

مدیریت عمومی عملیات هوانوردی متشکل از مدیریت های ذیل است .

- ۱- مدیریت مصونیت پرواز .
- ۲- مدیریت ترافیک و مخابراته .
- ۳- مدیریت پروژه هوا نوردی .
- ۴- مدیر اطفائیه .
- ۵- مدیریت توحید و انسجام .

هوانوردی ملکی بین المللی مطالعه بامقررات
محلی *

۹- پروتو کول های همکاری مؤسسات در
امور تفحص و نجات تکمیل و به وزارت ها ی
مربوطه غرض موافقه ارسال شد *

۱۰- بازدید مامورین فنی ترافیک و مخابره
از مراکز مخابراتی و ترافیک
هوایی کشور های همجوار صورت گرفت.

مدیریت پروژه هوانوردی :

در پروژه انکشاف هوانوردی که مشتمل از
پروژه تاسیس مرکز اطلاعات پرواز کابل
و پروژه مطالعات میدان هوایی بین المللی لوگر
می باشد اجرا آتی صورت گرفته است:

۱- شروع کار ساختمانی تعمیر اطلاعات پرواز
که به شکل درمنازله اعمار میگردد.*

۲- هکذا کار ساختمان تعمیر مرکز آخذ
در چارقلعه وزیر آباد واحاطه ۳۰۰-۳۰۰ متر
زمین برای نصب آنتن های مخابراتی در ساحه
مذکور.

۳- کار ساختمان تعمیر مرکز مرسله
مذکور.

در عقب گمرک کابل واحاطه ۶۲۰- در ۴۷۰ متر
زمین برای نصب آنتن های مخابراتی در آن
ساحه.

۴- کار ساختمان یک سرک فرعی به طول
۱۲۰۰ متر بین تکسی وی و مرکز آخذ
۵- مطالعات در زمینه مسیر کبیل های برق و
مخابره بین مرکز آخذ و مراکز اطلاعات پرواز

ارائه نظریات اصلاحی برای جلوگیری از وقوع
واقعات نظیر آن *

مدیریت ترافیک و مخابره :

مدیریت ترافیک و مخابره که وظیفه اصلی آن
فراهم آوری خدمات کنترل ترافیک هوا یی
و شبکه مخابراتی در سرتاسر افغانستان به منظور
تأمین مصونیت پرواز های داخلی بین المللی
می باشد امور ذیل را اجرا نموده است:

۱- ترتیب پروگرام کار و همکاری با سه تیم
متخصصین خارجی.*

۲- ترتیب پروگرام درسی مکمل کورسهای
ترافیک هوایی *

۳- مینول ترافیک هوایی برای رهنمای
مامورین ترافیک و آغاز سیستم مراقبت
پروازهای توسط الة تدوین *

۴- تدوین و تعدیل شماره ۲۱ طبع سوم
نشریه معلومات هوانوردی *

۵- ترسیم و طبع ۱۲-۱۳-۱۴- نقشه های
خطوط هوایی داخلی و بین المللی افغانستان

۶- قیمت نشریه معلومات هوانوردی از ۱۵
دالر امریکایی به ۲۶ دالر، ابلاغیه هوانوردی

از ۳ دالر به ۵۵ دالر و همچنان متحدالعمال از ۳ دالر
به ۵ دالر امریکایی ارتقا داده شد.

۷- خط هوا یی احداث و در زمینه
خطوط هوایی دیگری که ایجاب تغییرات را
مینمود.

۸- تطبیق و معیار ها و سفارشات سازمان

۳- ارقام حمل و نقل مربوط به مسافرین و رودی، خروجی، ترانزیت تعداد پروازها در هر میدان هوایی داخلی، مقدار مال التجاره و بسته فضایی .

۴- معلومات احصائیوی به مراجع مختلفه مطابق به موافقه قبلی که باریاست احصائییه مرکزی بعمل آمده است .

انستیتوت هواشناسی :

نصب ۹ دستگاه اقلیمی در ولایات فاریاب، بادغیس، تخار و غزنی و (۶۰) دستگاه بارندگی در ولایات فاریاب، بادغیس، بامیان، غور، تخار، بدخشان، کنروغزنی و در دستگاههای اقلیمی دو عنصر مهم جوی حرارت های نهای (حرارت اعظمی و اصغری) و بارندگی و در دستگاههای بارندگی روزانه دو مرتبه مشاهده میگردد علاوه وقوع بعضی از عارضه ها و پدیده های جوی از قبیل بادهای قوی شبینم زمهریر، طوفان گردوخاک و رعد و برق بصورت تاریخ وار ثبت و یادداشت میگردد و تا حال ۹۶ دستگاه اقلیمی و ۱۱۶ دستگاه بارندگی در نقاط مختلفه کشور نصب و به کار انداخته شده است در فارم زراعتی گذرگاه دستگاه هواشناسی زراعتی نصب گردیده درین دستگاه بعد از هر سه ساعت مشاهدات حرارت هوا، سطح زمین و اعماق مختلفه از مرطوبت هوا و زمین فشار جوی سمت و سرعت باد مقدار و نوع ابربندی شدت تشعشع و دوام تابش آفتاب و تبخیر مشاهده می گردد از بدو پروژه تا به حال ۸ دستگاه هواشناسی زراعتی در فارم های وزارت جلیله زراعت در نقاط

۲- مطالعات اقتصادی میدان هوایی بین المللی لوگر .

مدیریت اطفائییه :

اجراءات مدیریت اطفائییه مرکزی .

۱- پلان اضطراری میدان هوایی کابل ترتیب و موافقت نامه های همکاری های متقابل آن بین ریاست هوانوردی ملکی و تو ریزم و مؤسسات ذیدخل .

۲- برای استیشن های اطفائییه میدان هوایی آلات و مواد ضد حریق و نظر به ضرورت توزیع گردید .

۳- اعزام دونفر مامور فنی اطفائییه جهت ارتقا سو یه علمی و مسلکی اطفائییه بخارج .

۴- کورسهای رفرشیر فنی و تخنیکي جهت مزید معلومات در رشته اطفائییه دایر گردید .

۵- کورس انگلیسی جهت تقوییه لسان انگلیسی در میدان هوایی کابل برای مامور فنی اطفائییه دایر شد .

مدیریت توحید و انسجام :

برای تنظیم بیشتر امور مربوط به احصائییه بعد از مفاهمه باریاست عمومی احصائییه مرکزی، مدیریت توحید و انسجام در تشکیل مدیریت عمومی عملیات هوانوردی گنجائیده شد و امور ذیل را انجام داده است .

۱- به مشکلات عملیاتی فنی میدان های هوایی حتی الامکان و ارسی بعمل آمده است .

۲- حواله های تحصیلی و مراقبت عواید هوا نوردی ملکی از درك خدمات هوانوردی ترتیب و تنظیم شده است .

يك تعداد مامورین در داخل و خارج کشور تحت تربیه گرفته شد .

اطلس اقلیمی افغانستان که ر و ل بارزی در شتون مختلفه اقتصادی کشور دارد ترتیب و به موسسات زیعلا که از سال گردیده است همچنان تدقیق و مطالعات بالای حرارت بارندگی باد طوفان زعد و برق قسما تکمیل گردیده که نتایج آن بسز ودی به دسترس علاقمندان گذاشته خواهد شد لکچر ها و سمینار ها به غرض پیشبرد سویه پرسو نل فنی بطور منظم فعلا جریان دارد از آنجائیکه علم هواشناسی نظر به تاثیرات که هوا بالای زندگی انسان و محیط آن بصورت مستقیم دارد ضرورت به انکشاف سریع داشته و همین مسئله باعث گردیده است که توجه جلدی به سویه جهانی به این علم صورت گیرد .

مختلف کشور نصب گردیده است در دستگاههای مذکور بر علاوه مشاهدات فکتور های اقلیمی که بازراعت رابطه مستقیم دارد مشاهدات فینالوژیکی نباتات نیز صورت میگیرد تا تاثیرات اقلیمی در مراحل مختلف نموی نباتی بالای نباتات توضیح و نتایج حاصله این مشاهدات در پلان گذاری زراعتی کشور به صورت مستند و علمی استفاده گردد .

اعمار دستگاه سینا پتیکمی بهسود و لایت وردك و چهار برجك و لایست زرنج شروع گردید که در این دستگاه مشاهدات عنا صر مختلفه و پدیده های جوی بعد از هر سه ساعت به منظور پیشگویی وضع جوی و مصو نیست پرواز های داخلی و عبوری از فر از افغانستان صورت میگیرد . نظر به پلان اتخاذ شده به منظور تدقیق و مطالعات در رشته های مختلفه این علم از بدو تاسیس این موسسه

ریاست با ختر افغان الوتنه

الف :

۱- تعداد مسافر و اموال حمل شده در پرواز های عادی و چارتر در سکتور های مختلف!

۱۶۳۶۲- نفر مسافر .

۶۲۴۳۹- کیلو گرام بکاز

عواید ۱۰۲۱۱۶۱۹- افغانی ۸ ما مه .

ب:

۱- چارنفر مامور که يك اندازه محدود سوابق پیلوتی داشتند تحت تر بیه پیلوتی نظری و عملی از طرف آمر پیلوت تان گرفته شده که بعدا جمیع مراحل قانونی خویش را طی و بعد اخذ مواقعه مقامات صلاحیتدار هوا نوردی ملکی بحیث کویپلوت به طیارات باختر اجرای وظیفه مینمایند .

۲- دونفر پیلوت تون اتر اکنون بحیث کویپلوت به طیارات ياك (۴۰) که تسوع آن مغلقت تر از طیاره تون اتر است .

کویپلوت جت پرواز مینمایند .

۳- جهت مصونیت پرواز برای (۱۴) نفر مامور ترافیک بعضی امور عملیاتی بسرای تقریبا مدت یکتیم ماه تدریس گردید .

۴- فعلا در مدیریت عملیات هیچ يك نفر متخصص یا پیلوت خارجی ا اجرای وظیفه نینمایند و خو شبخانه تمام امور توسط پرسونل ورزیده افغانی پیش سرده می شود .

ج- :

قسمت تخنیکي :

به اکثر کمکهای امریکا و دایر نمودن کورس اختصاصی بمشوره و همکاری مد یریت مصونیت پرواز ریاست عمومی هوا نوردی ملکی و توریزم مدیریت تخنیک باختر بتعداد دوازده نفر انجنیر لایسنس دار تر بیه نموده و تمام کار تخنیکي باختر توسط انجنیران دا خلی بدون کمک متخصصین خارجی صورت میگیرد که فعلا تمام معاینات بزرگ از قبیل ۱۰۰- ۴۰۰- ۶۰۰- ۱۲۰۰- ساخته طیاره های ياك توسط انجنیران داخلی بداخل افغان نستان صورت میگیرد تا حد امکان از خرید و سا یط زمینی که قبلا از خارج و بدال خریداری میشد اکنون در ورکشاپ تخنیکي دباختر افغان الوتنه توسط میخانیک ها و انجنیران دا خلی ساخته می شود که از ین نگاه بیش از چهارده هزار دالر صرفه جو یی گردیده همچنان ریاست دباختر افغان الوتنه نسبت توضیح تیل در فیض آباد که مرکز بسیار مهم شمالی مملکت عزیز مایعنی میدان های خواهان در واز و شغنان می باشد دچار مشکلات بود . مدیریت تخنیک باختر الوتنه در ساختن بوزر موفق گردیده و طرف استفاده ولایت مذکور قرارداد

مدیریت عمومی انجنیری :

مدیریت عمومی انجنیری در چوکات تشکیل ریاست عمومی هوا نوردی و توریزم بمنظور

ب: آمريت حفظ و مراقبت تخنيکي :

- اين آمريت متشکل اژدو شعبه ميباشد.
- شعبه الکترونیک .
- شعبه الکترو ميخانيک و برق .
- شعبه الکترو و نيک : ملکف به ترميم
- حفظ و مراقبت عموم دستگه های
- تلو کومونیکيشن ونو پکيشن و لين های
- ارتباطی برق و مخابراتی ميادين واستيشن های
- هواشناسی مربوطه رياست عمومی هوا نوردی
- و نوريزم می باشد .
- اجراآت اين شعبه قرار آتی است :
- ۱- ترميم و فعال ساختن بيکن يك كيلوا ته
- (جی-ال، اکس ۱۲) استيشن ارض را ه
- غزنی .
- ۲- ترميم و فعال ساختن ترانسميترورسيور
- (اس، اس، بی) بريفيگنگ (اف، آی، سي) ميدان
- های هوایی کندهار .
- ۳- تقويض آنتن های ميدان هوایی قلعه نو
- استيشن هواشناسی ديشو، ترينکوت، ميدان
- هوایی نيمروز و فراه .
- ۴- ترميم و فعال ساختن بيکن (۳۰۰) واته
- ترانسميتر (سي ۹۹) و ترميم نمودن سيستم
- آنتن ميدان هوایی هرات .
- ۵- ترميم و فعال ساختن بيکن (۳۰۰) واته
- ترانسميتر (سي ۹۹) و فی، اچ، اف، تاور ترانسپور
- (فی، اچ، اف) اطفائيد و بيچاندن ترانسفارمر (اس،
- اس، بی) هواشناسی ميدان هوایی مزارشريف .
- ۶- ترميم و فعال نمودن ترانسفار مسر
- (۵۰) واته ميدان هوایی ميعنه .
- ۷- ريوابند و ترميم ترانسفارمر هواشناسی
- شبرغان .
- ۸- انتقال دوپايه ترانسميتر (سي ۹۹)
- ميدان هوایی کندوز به ترانسميتر سايت ميدان
- هوایی کابل .
- ۹- ترميم و فعال ساختن ترانسفارمر هواشناسی
- و ترانسپور اطفائيه ميدان هوایی کندوز .
- ۱۰- اصلاح سيستم آنتن و نصب بطری
- های جديد ميدان هوایی فيض آباد .
- ۱۱- بيچاندن يکپايه ترانسفارمر جديد
- سالنگ و بکار انداختن آن .
- ۱۲- نصب و بکار انداختن دوپايه دستگه
- يك كيلوا ته نوع روسی به استيشن پنجاب .
- ۱۳- رفع نواقص و ترميمات دستگه های
- يك كيلوا ته استيشن های هواشناسی لعل و
- غلمين و شبرک .
- ۱۴- بکار انداختن (فی، اچ، اف) ميدان هوایی
- چغچران که نسبت عدم بطری فلج بود .
- شعبه الکترو ميخانيک : فعالت اين شعبه
- عبارت از ترتيب و نگهداری رهنماهای انجن های
- مولد برق ديزلی و بطرولی به ترتيب و تجديد
- لايحه روغنيات نظربه استهلاك انجن ها
- جستجو و تدارک و فرمايش پرزه جات و روغنيات
- مورد ضرورت انجن های مذکور ترميم و حفظ
- و مراقبت انجن های مولد برق برويت رهنمای
- دست داشته در مرکز و ولايات نصب
- انجن های جديد .
- ۱- نصب و بکار انداختن سيستم سرد کننده
- انجن جنريتر های کي، فی، ای، ۱۸۷۵ ميدان فراه
- و هرات .
- ۲- ترميم انجن توليد برق ميدان هوا بی

ریاست هوایی ملکی و توزیع

- نیمروز *
- ۳- ترمیم و فعال ساختن انجن تو لید برق میدان هوایی قلعه نو *
- ۴- دیکاربو فایزیشن انجن جنر یتر ۱۲ کیلواته امسیتر استیشن ارض راه غز نسی و زیوانیند و نصب ترانسفارمر اکسایتر انجن نمبر (۱) مولد برق استیشن مذکور *
- ۵- نصب و بکار انداختن یکپا یه انجن جنریتر مولد برق میدان کندوز *
- ۶- نصب و فعال نمودن یک پایه واتریمپ ۱۲ کیلواته سه فازوسه انسج چاه عمیق میدان هوایی مزارشریف *
- ۷- نصب و به کار انداختن دو پایه انجن مولد برق یک کیلواته نوع روسی استیشن هوا شناسی پنجاب *
- ۸- ترمیم و فعال ساختن دو پایه انجن مولد برق استیشن هواشناسی لعل *
- ۹- ترمیم و فعال نمودن دو پایه انجن مولد برق یک کیلو واته نوع روسی استیشن غلمین *
- ۱۰- فعال ساختن دو پایه انجن مولد برق یک کیلواته روسی استیشن هوا شناسی شمسرك *
- ۱۱- ترمیم بطری ها انجن ۱۲ کیلواته میدان هوایی چغچران *
- ۱۲- بکار انداختن یک پایه انجن هو ندا استیشن هواشناسی دیشو *
- ۱۳- انتقال و نصب یک پایه انجن جنریتر مولد برق میدان هوایی چغچران و همچنان ترمیم و فعال نمودن انجن سوخته میدان مذکور
- در ورکشاپ ها
- ۱۴- ترمیم و نصب یک پایه انجن مولد برق میدان هوایی ترینکوت *
- ۱۵- نصب پایه واتریمپ جدید بمیدان هوایی فراه *
- آمریت رهنمایی و بررسی :**
- این امریت مکلف به انجام وظایف آتی می باشد *
- ۱- کمک و همکاری با سایر منسوبین مدیریت انجنیری که عازم تحصیل بخارج اند *
- ۲- تدوین کورس های ریفر یشر دردا خل برای پیشبرد و انجام امور تخنیکی حفظ و مراقبت دستگاه های رادیو بی و دستگاه های مولد برق *
- ۳- تدقیق و تفحص فریکو نسی ها برای شرکت های رادیویی و راجستر نمودن آنها با اداره بین المللی ر یجستر یشن فریکونسی ها *
- ۴- ارتباط به اداره بین المللی هوانو ردی درمسایل مختص تخنیکی *
- ۵- تفتیش از اجراء و طرز العمل های حفظ و مراقبت تخنیکی دادن هدیایات لازم تخنیکی برای بهبود وضع دستگاهها *
- ۶- امتحان نمودن دستگاه های رهنمایی طیرات بموا *
- ۷- درساحه تر ینگ به تعداد ده نفر برای اشتراك در کورس های تعلیمی در خارج کاندید گردیده اند *

- ۸- رهنمایی عده از پرسونل استیشن
مرسله میدان هوایی کابل واستیشن آخذ
میدان کندهار جهت حفظ ومراقبت سیستم آنتن
دستگاه (ان ، دی ، بی) وطریق امتحان
نمودن فریکونسی ها .
- ۹- در اوایل امسال يك مختص تفحص و
فریکونسی از طرف دفتر منسطقوی اداره
بین المللی هوانوردی در بنکاک برای تفحص يك
سلسله فریکونسی ها برای مدت سه ماه به
افغانستان آمد منسوبین این شعبه به اوشان
در جریان کار تفحص فریکونسی ها همکاری
- نموده وصول وطرق سرچ فریکونسی هارا
آموخته واز نزدیک با آنها همکاری نمودند . که
در نتیجه شفقت فریکونسی جدید بر ای
شرکت موجود وآینده رادیویی ریاست
هوایی ملکی انتخاب گردید .
- ۱۰- تفتیش ازامور مربوطه تخنیکي میدان
هوایی کابل ، کندهار ، چغچران ، میمنه و
فیض آباد .
- ۱۱- تهیه نمودن سامان مورد ضرورت برای
دستگاه (پی ، اف ، آی ، پی) که توسط آن امتحان
رادیویی هوانوردی صورت میگردد .

کابل بنار و وال

کابل بناروالی درجهت رفاه همشهریان
شهر کابل فعالیت ذیل را انجام داده است.

ریاست امور صحی :

۱- بتعداد ۷۴۲ دکان که مشتمل بر اصناف
و پیشه وران مختلف بوده و نسبت خلاف
رفتاری از مقررات صحی از طرف ریاست
تفتیش امور صحی جمعاً مبلغ (۲۴۱۶۶۰)
افغانی غرض تحصیل پول جریمه شان
بمدیریت تحصیلی فرستاده شده اند .

۲- بتعداد ۶۰۹۲ نفر در شعبه کلینیک
معاینه شده اند که از جمله ۲۵۶۸ نفر آن
فورمه پنج افغانیکی و برای ۳۵۲۴ نفر فورمه
صحی بیست افغانیکی توزیع گردیده که
عوااید آن (۱۲۴۹۹۰) افغانی میشود .

۳- جلوگیری و اتخاذ تدابیر از شیوع
امراض ساری که ۱۳۳ نفر به تسمم غذائی
معاینات لابراتواری معاینه سیو سنولوژی
یرا زیتولوژی رادیوسکوبی شده است . بعد
از اخذ نتایج حاصله لابراتواری نسخه
و هدایت لازمه اعطاء گردیده است .

مدیریت باغات :

مدیریت باغات به سرسبزی و زیبایی
بیشتر شهر از نگاه غرس اشجار کثیر و مراقبت
و آبیاری نهالها در تپه ها و پارکها مبادرت
ورزیده اند .

۱- غرس نهالها بتعداد (۳۰۰۰۰) نهال
در پارک ها، گلدانها، پاتده روها، جاده های

عمومی غرس گردیده است .
۲- غرس قلمه های میچون بید و بید
پنجه چنار بید ایرانی، نسترن و گلشای
قسما قسم درچمن های مکروریان و دو طرف
دریای کابل و غیره مواضع صورت گرفته است.
۳- در پارک وزیر اکبرخان چاه عمیق و حفر
نلدوانی و نصب و اتزیمپ و کبل کاری و نهال
شانی صورت گرفته .

۴- ترمیم چم کاری و نصب گلدان ها
و داغ گیری چمن دورادور پل مکروریان
سالنگ واپ، ده مزنگک ، باغ بابر شاه
دلکشاه و غیره جاها .

۵- ترمیم گلدانهای پارک استقلال
پارک مسلخ، کنار پل مستان، پارک عقب دلکشاه
سالنگ واپ بتعداد ۶۰۰۰ گلدان نصب شد
۶- در پارک وزیر اکبرخان، استقلال
ده بوری و قسمت بالای باغ بابر شاه برای
فواره ها نلدوانی صورت گرفته .

۷- ترمیم دندانان نردبانهای چمن ۱۲۰
مترمربع .

۸- پخته کاری و تکمیل اعمار جویچه های
دو طرفه سرک جاده میوند بطول ۱۴۰۰ متر
و عرض اوسط ۳۰ سانتی و ارتفاع ۶۰ سانتی
که مساوی ۵۲۵ متر مکعب میشود.

۹- کانکریت ریزی دو طرفه جویچه های
سرک به شمول جناح سرک جاده میوند بطول
۱۴۰۰ متر ضخامت ۷ سانتی و عرض ۱٫۷۵

د افغانستان کالني

- مترکه مساوی به ۱۶۶۶۶۰ مترمکعب ميشود . دو تعمیر .
- ۱۰- جويچه های دوطرفه سرک حصه دارالمعلمين الی اخیر ميرويس میدان بطور تخته سنگ کاری شده است .
- ۱۱- ترميم واعمار لب دريای کابل پيش روی سينما پامير .
- ۱۲- احداث سرک جديد پيش روی سيلو
- عواید آمريت عمومي عواید :**
درسال ۱۳۵۴ بصورت مجموعی عبارت از ۱۳۷۷۰۲۱۶۷) افغانی .
- مديريت ترميم و منازعات :**
- ۱- منازل اشخاصیکه شکست نموده وقابل ترميم بود بعد طی مراحل برای (۵۲۳) منزل اجازه ترميم داده شده است .
- ۲- فيس مهندسی (۲۰۶۵۰) افغانی شده وبخزانه بنمازوالی تحويل گردیده است
- ۳- اجازه آبادی پياده خانه وگراج برای ۷ نفر وتکس آن مبلغ ۳۵۰۰ افغانی .
- ۴- استملاک پنجاه خانه درشهر کهنه .
- اجراآت برآورد رياست طرح وساختمان :**
برآورد های اول وثانی جمله ۲۹۲۵۲۹۲۶ افغانی
- شعبه صدور نقشه ها :**
- ۱- منازل رهائيش که اجازه ونقشه شده ۸۶۱ تعمیر .
- ۲- اپارتمان رهائيش که اجازه ونقشه شده ۷ تعمیر .
- ۳- رستوران رهائيش که اجازه ونقشه شده يك تعمیر .
- ۴- جای بدرفت که اجازه ونقشه شده
- ۵- اطاق پياده خانه که اجازه ونقشه شده ۷ تعمیر .
- ۶- گاراج رهائيش موترکه اجازه ونقشه شده ۴ تعمیر.
- ۷- مسجدهائيش که اجازه ونقشه شده ۳ محراب .
- عوایدکه ازمدرک تکس، نقشه وغيره جريمه بدست آمده است: جمله ۱۶۶۶۹۶۲-افغانی
- آمريت عمومي کار :**
- ۱- دندانه های چمن که بائر گشت وگذار ترميم طلب شده بود درحدود (۱۲۰) مترمربع پلستر کاری بارنگ وسمنت (۴-۱) ترميم گردیده .
- ۲- جويچه های دوطرفه سرک حصه دوم جاده ميوند بطور پخته سنگ کاری شده بطول (۱۴۰۰۰) متر به عرض اوسط (۳۰) سانتی وبه ارتفاع اوسط ۶۰ سانتی که مساوی به (۵۲۵) متر مکعب ميشود تکميل واعمار گردیده .
- ۳- کانکريت ريزی دوطرفه جويچه های سرک مذکور به شمول جناح سرک بطول (۱۴۰۰۰) متر به ضخامت (۷) سانتی به عرض (۱۷۰) مترکه مساوی به (۶۶۶۰) مترمکعب ميشود تکميل گردیده .
- ۴- جويچه های دوطرفه سرک از حصه دارالمعلمين الی حصه اخیر ميرويس میدان بطور پخته سنگ کاری شده بطول (۱۵۰۰۰) متر ارتفاع اوسط (۷۰) سانتی وعرض اوسط (۵۰) سانتی که مساوی ۵۲۵ مترمکعب ميشود

ریاست بناروالی

- تکمیل واعمار گردیده .
- ۵- کانکریت ریزی بالای سنگ کاری دوطرفه سرک های مذکور بطول (۱۵۰۰ر۰۰) متر، بعرض تخمین (۱۲۰) سانتی و ب ضخامت (۸) سانتی که جمعاً (۱۴۴) متر مکعب میشود تکمیل گردیده .
- ۶- ساختمان گلدان های وزیر اکبر خان به قسم کانکریت ریزی شده بطول (۶۴۲) متر .
- ۷- گلدان هائیکه اطراف آن بیلر نصب شده بطول ۷۰۰ متر .
- ۸- چم کاری در گلدانهای مذکور صورت گرفته (۲۷۴۴۹۰) متر مربع و از خاک اضافی آن خندق مقابل شفاخانه توبرکلوز متصل دیوار شمالی بالا حصار پرکاری شده .
- ۹- تسطیح و هموار کاری پارک وزیر اکبر خان به شمول اضافه از ۱۲۰۰۰ متر مکعب کندن کاری
- ۱۰- جویچه های دوطرفه سرک چهارراهی حاجی یعقوب الی قبر گوراهها و بلچک هان آن جمعاً ۱۸۰۰۰ متر مکعب سنگ کاری پخته شده .
- ۱۱- کانکریت ریزی بالای سنگ کاری دوطرفه سرک مذکور و کنار سرک قیر قالب گیری شده ۱۸ - ۱۱ - ۱۲۰۰ جمعاً مساوی به (۲۳۷۶) متر مکعب تکمیل شده .
- ۱۲- کانکریت ریزی کنار سرک قیرواق چارراهی شیرپور بطول ۱۲۰۰ متر و عرض اوسط ۱۲۳۰ متر و ضخامت (۱۰) سانتی
- که جمعاً ۱۴۴۰۰ متر مکعب میشود بدو ن سیخ بندی تکمیل شده .
- ۱۳- کانکریت ریزی و قالب گیری فراهی وات بطول (۲۲۲۰۰) متر و ارتفاع (۵۰) سانتی به ضخامت (۱۰) سانتی که مساوی به (۱۱-۱۰) متر مکعب میشود تکمیل گردیده .
- ۱۴- اصلاح و ساختمان پیاده رو حصه خارتون وزارت دفاع ملی به (۶۰۰۰) متر طول بیلر شانی شده .
- ۱۵- چم شانی و کندن کاری گلدان سرک سمت جنو بی چمن حضوری که جمعاً (۱۸۶۵۰۰) متر مربع میشود چم شانی و از خاک اضافی آن خندق مقابل مجادله توبرکلوز پرکاری گردیده .
- ۱۶- ترمیم برق و بلچک پیاده رو سرک مقابل شفاخانه قوای مرکز جمعاً با سیخ بندی کانکریت ریزی شده چهارمتر مکعب .
- ۱۷- اكمال حصه از پیاده رو مقابل گارد جمهوری با فرش خشت سمنتی جمعاً (۱۸۲۰۰) متر مربع .
- ۱۸- اكمال ترمیم پیاده رو مقابل هتل کابل بطور اساسی جمعاً (۴۹۲۰۰) متر مربع .
- ۱۹- دیوار استنادی دریای مقابل سینما پامیر بطور اساسی و پخته سنگ کاری شده که جمعاً (۲۲۴۵۰۰) متر مکعب سنگ مصرف شده و همچنان کانکریت پل آن به تناسب ۱۲۴ بدون سیخ (۲۹۵۷۸۹) متر مکعب انداخته شده
- ۲۰- دیوار استنادی جاده باغبانکوچه

د افغانستان کالني

- ۲۶- پلچک چرخ ترافيکي پشتونستان مقابل سينما آريانا بطول شانزده متر مربع وسلب هاي ساخت فابريکه خانه سازي انداخته شده .
- ۲۷- کار ساختماني تعمير جديد سړاي مديريت ناحيه يازهم درخيرخانه مينه دردو منزل .
- ۲۸- کار ساختماني تعمير جديد مديريت ناحيه نهم درسيد نور محموشاه مينه دردو منزل .
- ۲۹- کار ساختماني تعمير جديد سړاي مديريت ناحيه ششم درباغ قاضي .
- ۳۰- کار ساختماني يك باب مبرز در خيرخانه مينه .
- ۳۱- ترميم کاري تشناب هاي فاتحه خانه کارته (۴)
- ۳۲- کار ساختماني پلچک چوک سړاي غزني بطول (۲۰۰۰) متر وعرض دو مترطول پخته کاري اکمال گرديده .
- ۳۳- صحن چمن حضوري به اندازه (۸۴۸۸۰۰) مترمربع چم شاني واصلاح گرديده .
- ۳۴- ميدان پليگون جهت ساختماني سلب هاي کانکريتي براي پلچک ها وييلر براي لب سړک هاو همچنان موتر شويي بداخل فابريکه ساخته شده که درسال جاري درميدان پليگون اضافه از دوهزار وييلر براي لب سړک هاساخته شد .
- ۳۵- ساختمان واکمال تعمير جديد دفتر بطور اساسي سنگ کاري پخته باريک و سمنت جمعا (۱۸۷۸۰۰) متر مکعب ميشود اکمال گرديده و همچنان مقدار (۳۶۰۰۰) مکعب کانکريت بدون سيخ به تناسب ۱۴ کار شده .
- ۲۱- ديوار استنادي دريای کابل واقع پل سوخته که بطور اساسي باريک و سمنت سنگ کاري گرديده که جمعا دز هر دو طرف پل (۵۷۰۰۰) مترمکعب سنگ به مصرف رسيده وهکذا مقدار (۱۱۳۰۰) متر مکعب کانکريت بدون سيخ به تناسب ۱۴ انداخته شده .
- ۲۲- اکمال ديوار استنای پغمان واقع چندلپاني سنگ کاري با سمنت تقريبا (۳۲۴۰۰) متر مکعب صورت گرفته کانکريت بدون سيخ در حصه سيل در حدود (۹۲۰۰) مترمکعب کار شده .
- ۲۳- اکمال سنگ کاري خشکه ديوار استنادي پل سوخته متصل مسجد که بطور موقت نسبت جلوگيري از خطرات سيلاب گرديده در حدود (۶۲۰۰۰) متر مکعب سنگ کاري خشت که روی آن انگاف سمنت وريک و بالاي سنگ کاري بمنظور حفاظت ديوار لزوما به ضخامت (۷) سانتی متر کانکريت بعرض وطول ديوار صورت گرفته است .
- ۲۴- ترميم گلدان پارک استقلال و وييلر شاني لب سړک بطول ۲۵۰۰۰ متر اکمال گرديد .
- ۲۵- اکمال سه عدد واترپمپ هاي مربوطه

ریاست بناروالی

- ۹- انتقال خاک و مواد اضافی گلدان مطبعمه دولتی .
- ۱۰- ترمیم کمپ بناروالی و کانکریت - ریزی آن .
- ۱۱- هموار کاری و عیار ساختن گلدان عقب کابل ننداری بافرش و چم کاری آن .
- ۱۲- ترمیم و جفل اندازی سرک کلالسی دهمزنگ .
- ۱۳- تنظیف و انتقال خاک های که از ازمبار جویچه های شهر نوباقی مانده بود .
- ۱۴- پاک کاری و عیار ساختن کول چمن برای پرساختن آب .
- ۱۵- انتقال پودر سنگ مورد ضرورت و فابریکه ازخانه سازی .
- ۱۶- تنظیف عمومی ساحه جشن
- ۱۷- تخریب دیوار احاطه ولایت کسابل واقع عقب وزارت معارف .
- ۱۸- تخریب آشپزخانه قوماندانی امنیه ولایت کابل .
- ۱۹- تنظیف و ترمیم سرک های وزیر- اکبرخان روغتون
- ۲۰- تخریب تعمیر احصائیه ولایت کابل
- ۲۱- احداث سرک برای پارک باغ عمومی شهر نو .
- ۲۲- پاک کاری آبرو عمومی مقابل پستل خشتی که از ناحیه (۶) شروع و به تدریامیربزر واز سالیان متعددی پاک نشده بود .
- ۲۳- ترمیم و تنظیف سرک های پغمان ساحه جشن .
- ۲۴- ترمیم و جفل اندازی سرک های ن
- ۳- پاک کاری و انتقال خاک وریک سرک گذرگاه که مورد تهاجم سیل قرار گرفته بود .
- ۴- تخریب و ترمیم و اعمار مجدد لسوز جمهورییت .
- ۵- تخریب و ترمیم دیوار کمپ جمهورییت .
- ۶- نصب و عیار ساختن میرز های مؤذتی ساحه جشن .
- ۷- شاندن و عیار ساختن بیرق های ساحه جشن
- ۸- کندنکاری آبروقول آب چکان .

ب: فعالیت یونت مرکزی :

- ۱- کندنکاری و بریدگی چم چمن حضوری و آماده برای ترمیم .
- ۲- انتقال سنگ مورد ضرورت کابل بناروالی یومیه از کوه خیرآباد لوگر چنابچه هنوزهم در ذخیره آمریت عمومی کار، سنگ کافی موجود میباشد .
- ۳- پاک کاری و انتقال خاک وریک سرک گذرگاه که مورد تهاجم سیل قرار گرفته بود .
- ۴- تخریب و ترمیم و اعمار مجدد لسوز جمهورییت .
- ۵- تخریب و ترمیم دیوار کمپ جمهورییت .
- ۶- نصب و عیار ساختن میرز های مؤذتی ساحه جشن .
- ۷- شاندن و عیار ساختن بیرق های ساحه جشن
- ۸- کندنکاری آبروقول آب چکان .

- ۴۰- فرش پودرسنگ و عیار ساختن پیاده
 روچدیدالاحداث مقابل سینما پامیر .
- ۴۱- فرش پودرسنگ به پیاره رو های
 قصر چهلستون .
- ۴۲- پاک کاری و نقل دادن خاک جویچه
 های سرک کارته (۴)الی کارته سه و پل سوخته.
- ۴۳- فرش پودرسنگ به گولایی سرای
 غزنی
- ۴۴- برکاری و هموار کاری عقب دیوار
 لب دریا طرف غرب پل سوخته .
- ۴۵- کندنکاری جویچه سرک شاه شهبید(ع)
 الی نقلیه سیاه سنگ .
- ۴۶- سنک کاری برق حصه ۲ کارته پروان.
- ۴۷- کندن کاری آبروی که جاده تیمورشاهی
 راقطع کرده و بدریا میریزد .
- ۴۸- ترمیم اتاق هاودفتر مدیریت ناحیه
 ۶ واقع جاده میوند .
- ۴۹- جوی کنی در مناطقی قلعه فتح الله خان
 شیرپور ، چهارراهی مسجد حاجی یعقوب
 و شهرنو و انتقال خاک بجای های محفوظ .
- ۵۰- تنظیف سرکهای عمومی شهر کابل
 چندین مراتب .
- ج: فعالیت ورکشاپها :**
- ۱- ۲۱۰ عراده وسایط ترمیم ثقیله و خفیفه
 گردیده .
- ۲- ۱۷۰ عراده وسایط بدستگاه ولدینگ
 کاری شده
- ۳- ۲۵۰ عدد زنبیل ساختمان و ترمیم
 گردیده .
- بغمان .
- ۲۵- اعمار آبروسرک جسید الاحداث
 شاه شهبید (ع) .
- ۲۶- تهداب کنی تعمیر پروژه خیرخانه .
- ۲۷- ترمیم زیارت شاه دوشمشیره (ع) .
- ۲۸- تخریب مکمل دیوار لب دریا جاده
 تیمورشاهی که شکست کرده بود
- ۲۹- کندنکاری سرک ۱۱ حصه (ب) کارته
 پروان .
- ۳۰- برکاری عقب دیوار اعمار شده لب
 دریا سینما پامیر .
- ۳۱- کندنکاری تهداب دیوار لب دریای
 جاده تیمور شاهی
- ۳۲- کندن تهداب لب دریای پل چندالبایی
 بغمان .
- ۳۳- تخریب دیوار دوطرفه لب دریسای
 پل سوخته که باثر سیلاب شکست نموده
 بود .
- ۳۴- پاک کاری و برکاری و همچنین اعمار
 مجدد چاه عمیق پارك ده بوری .
- ۳۵- کندنکاری پلچک گسولایی برای
 غزنی .
- ۳۶- پاک کاری کانال عمومی باغ زنانه
 که بگمان اغلب ازاحداث آن تاحال پاک
 نشده بود .
- ۳۷- ترمیم سرک فرعی سرای شمالی .
- ۳۸- کندنکاری تهداب مؤقتی سیل بر
 کارته پروان .
- ۳۹- کندنکاری تهداب دیوار لب دریا
 طرف غرب پل سوخته .

ریاست بناروایی

- ج: فعالیت مدیریت برق :
- ۴- ۴۵ باب دروازه وکلکین ولدنگ کاری شده .
  - ۵- ۲۲۰ عراده گراچ ساختمان و ترمیم گردیده
  - ۶- ۱۶۰ عدد کثافات دانی ولدنگ کاری شده .
  - ۷- ۸۰۰ عدد بیلر برای کثافات دانسی ولدنگ کاری شده .
  - ۸- ۱۰۵۰ عدد نمره فلزی برای غرفه های مؤقتی شهر کابل ساختمان و رنگمالی و تاپه گردیده .
  - ۹- ۹۰۰ پایه برق داخل شهر رنگمالی شده .
  - ۱۰- ۵۰ باب اتاق های مربوطه بناروایی که جدید اعمار گردیده و سابقه بوده رنگمالی شده .
  - ۱۱- ۲۰ پایه بخاری مع نل و زانوخم ساختمان و ترمیم گردیده .
  - ۱۲- ۱۳۰ عدد بیل سه نوک و چهار نوک ساختمان گردیده .
  - ۱۳- ۷۰ عدد کلند دوسره و یکسره تیز کاری گردیده .
  - ۱۴- ۸۰ عراده موتر مربوط بناروایی تاپه و علامه گذاری شده
  - ۱۵- ۲۰ مراتب ماشین مخلوط قیر دیک بخار و غیره ملحقات آن در جریان کار ترمیم کاری شده .
  - ۱۶- ۷۰۰ قلم کارطور مختلف در دستگاه آهنگری حلبی سازی و خردای و غیره
- ۱- کنترل و روشن ساختن تمام چراغ های منطقه جشن در ایام جشن فرخنده جمهوری، تجدید ساختن چراغ های کمپ جمهوری بشمول تزئین داخل کمپ یاگروب های رنگه ترتیبات و روشن ساختن (تل دی وی استقلال او جمهوری) بالای تپه مرغان، تزئین و روشن ساختن فوتوی بزرگ رهبر ملی بالای تپه در ایام جشن جمهوری با وسایل پروژکتور های سرق و غیره، کارهای نصب و روشن ساختن پنجاه عدد لوحه های شعار رهبر ملی در منطقه جشن و داخل شهر ترتیبات و تزئین کمپ بناروایی و غیره جاهائیکه مربوطه به بناروایی بود. مثل مساجد، پارک ها، سینما ها در ایام جشن فرخنده جمهوری آتش بازی در ایام جشن بدخل پروگرام، البته بعد از ختم جشن دوباره جمع آوری لاین ها و سامان تزئین از مناطق متذکره داده شده فوق خاموش ساختن برق ها، برآورد نصب چراغ کلان در چارراهی مکرزیان، برآورد نصب چراغ کلان در چوک نه بوری، فعال و خاموش ساختن و مراقبت نمودن ماشین های مخلوط مصالحه استعمال بیواتو های برقی در موقع ساختمان سه باب تعمیر برای نواحی برآورد سامان برق سه باب تعمیر جدید نواحی، اصلاح چراغ های کلوب باغ بابرشاه بشمول فعال ساختن و ترمیم مذکور، برآورد و تمدید و روشن ساختن سرك بالا حصار بطول ۳۵۰ متر مدیریت برق در وقت تخریب ساحه

د افغانستان گانې

- عقب وزارت معارف نیز سهم فعال داشت و وازسی از چراغ های تنویر سرکهای عمومی شهر کابل پغمان، قرغه از طرف شب و روز وهمچنان وازسی و فعال ساختن فابریکه و چراغهای شعبات بناووالی، تمدید این های تعمیرهای جدید که از طرف بناووالی اعمار گردیده، تحصیل خسارات پایه های برق که به اثر تصادم موترها از بین رفته، کمک در قسمت روشن ساختن اشارات ترا میکی بناووالی کابل فعال ساختن یک برج ۱۵ هزار ولت در داخل فابریکه انداختن گروپها جدید ب عوض گروپهای سوخته در پایه های که سرکهای شهر را روشن ساخته و وازسی همیشه روشن بودن چراغهای تنویر سرک های شهر کابل از طرف شب
- ه : امور قیر ریزی و سرک سازی :**
- ۱- قیر ریزی سرک سمت شرقی سازی استدیوم ۶۶۵۰۰ تن .
- ۲- قیر ریزی سرکهای منطقه کارته ۳۴۳۰۰ تن
- ۳- قیر ریزی سرکهای منطقه جشنین ۴۴۲۰۰ تن .
- ۴- قیر ریزی سرکهای حصه قلعه شاده ۱۲۹۰۰ تن .
- ۵- قیر ریزی سرکهای فرعی ده بوزی ۶۳۷۰۰ تن .
- ۶- قیر ریزی سرک سمت شمال سالک، واپ ۱۹۷۳۰۰ تن .
- ۷- قیر ریزی سرک شیرپور حصه فسله
- عسکری ۴۳۴۰۰ تن .
- ۸- قیر ریزی سرکهای پروژه خیرخانه مینه ۸۵۰۰۰ تن
- ۹- قیر ریزی سرکهای عقب سینما بهارستان ۷۲۱۰۰ تن .
- ۱۰- قیر ریزی سرکهای مکتب آمنه فدوی در شاه شهید (ع) ۹۶۷۰۰ تن
- ۱۱- قیر ریزی سرکهای قلعه فتح الله خان ۱۸۸۵۰ تن .
- ۱۲- قیر ریزی سرکهای دویغله سرک حصه سرای غزنی ۷۵۹۰۰ تن .
- ۱۳- قیر ریزی سرکهای پیشروی سیلری مرکز الی میرویس میدان ۱۰۸۴۰۰ تن
- ۱۴- قیر ریزی سرکهای باغ چهلستون ۶۶۶۰۰ تن .
- ۱۵- قیر ریزی سرکهای مربوط وزارت زراعت ۳۷۸۰۰ تن .
- ۱۶- قیر ریزی سرکهای پارکنگ موترهای وزارت داخله ۷۷۰۰۰ تن .
- ۱۷- قیر ریزی سرکهای پیاده رو های مربوط پوهنتون کابل ۴۰۱۵۰ تن .
- ۱۸- ترمیمات قیر ریزی سرکهای عمومی وفرعی شهر کابل ۲۳۸۹۰۰ تن .
- د : سرک سازی و جفل اندازی :**
- ۱- سرکهای که از تپه هزاره بغل، جفل اندازی و پر کاری شده سرکهای پروژه خیرخانه مینه برای آماده ساختن قیر ریزی سرک بانام باغ، تایمنی واپ، قلعه فتح اله، بان، شیرپور سالنگ و«، گلخانه، مهتاب قلعه، پل سوخته و سرکهای کارته پروان جمعاً ۵۰۰۰۰

- متر مکعب جفل به سرك های مذکور انداخته شده .
- ۲- سركها نیکه از تپه دسورخیل واقع نورمحمد شاه مینه جفل اندازی ویر کساری شده شاه شیبید، سیاه سنگ دایره جشن، قلعهچه، قلعه موسی، سینمای پامین، دهنو، ده، بوری، کارته (۳) کارته پروان. کارته مامورین سركهای تپه دستور، خیل و سرك مقابل سیلو زیر طبقه قیر جمعاً ۷۲۶۶۰۰ متر مکعب جفل به سركهای مذکور انداخته شده .
- ۳- سركهای که از دریای جهلستون جفل اندازی و پرکای گردیده عبارت است از سركهای گذر پرانچه، شور بازار، شاشیبید، اتکاه قلعه شاده، کارته سه، گذرگاد، عقب سرای غزنی، دهنو، ده بوری، چاراهی باغ زنازه. کارته ۴، کاته پروان و شیرپور جمعاً ۲۷۲۸۶۰۰ متر مکعب، جفل به سركهای مذکور انداخته شده .
- ۴- سرك مقابل دروازه، عسکر واقع شیرپور سرك سالنگ واپ از جفل شکستانده شده خانه سازی جمعاً ۴۳۲ مترمکعب میشود جفل اندازی و پر کای شده .
- ۵- سرك جدید الاحداث سیلو مرکز از جفله کمینی جمعاً ۱۱۲۹۲ مترمکعب جفل اندازی و پر کای گردیده .
- ۶- سركهای که از جفل سرننگ ایرانی کوه تره خیل پر کساری گردیده عبارت از سركهای یکه توت، عقب مطبع دولتی، که چه نایب واقع ششدرک، پلجک های جاده بیوند.
- سرك مسجد شریف اتفاق، که جمعاً ۲۹۵۵ متر مکعب میشود سرك های مذکور پرکاری گردیده
- ۷- مجموع هموار کاری، سركهای پروژه خیرخانه مینه توسط گریدنر در حدود ۳۷۶۹۲۶۰۰ مترمربع .
- ۸- مجموع عمومی زیگ اندازی، جفل اندازی در سركهای پروژه خیرخانه مینه در حدود ۷۷۴۰۸ متر مکعب .
- ۹- مجموع هموار کاری جفل در سركهای مذکور در حدود ۱۹۳۳۵۲۰۰ متر مربع
- ۱۰- پرکاری و رول کاری سركهای مذکور در حدود ۱۹۳۳۵۲۰۰ مترمربع .
- ۱۱- مجموع آب پاش که در سركهای مذکور صورت گرفته ۱۹۳۳۵۲۰۰ مترمربع .
- ۱۲- مجموع جویچه کنی در سركهای پروژه خیرخانه در حدود ۹۸۶۸۰۰ مترمربع.
- ۵ : امور جشن :**
- ۱- ترتیبات و تزئینات منطقه جشن .
- ۲- ترمیمات و رنگمالی آنچه که مربوط به بناروالی کابل بوده ذریعه موظفین مربوطه که لوژرسم گذشت مسجد شریف عیدگاه ، مقبره امیر عبدالرحمن خان، مقبره تیمورشاه مسجدشاه نوشمشیره (خ) هفت باب اپارتمان های واقع صدر بازار ناحیه سوم ، ناحیه دهم ناحیه ششم ، ناحیه هشتم، رنگمالی پل سرخ و منارچمن نیز شامل میباشد .
- ۳- ساختن و تهیه بیرق جمهوری و دیگر بیرق های دول خارجه برای مرکز ولایات و موسسات و همچنان ساختن ترپال های

د افغانستان کالني

- ۸- سکيج کارته ايوب خانه مينه که از طرف شهرسازي قبالا اندازه گيري شده بود.
  - ۹- اندازه گيري خانه هاي عقب سفارت شوروي (مربوط پروژه ايوب خان مينه) .
  - ۱۰- سروی سرويس های برقی با متخصصين چکوسلواکيا .
  - ۱۱- تقسيمات کروي نواحی وروزانها.
  - ۱۲- ترميم دوباره پروژه رحمان مينه .
  - ۱۳- سکيج ساحه سين .
  - ۱۴- سروی وساختمان ديوار استنادی دريای پغمان پهلوی پل حليمه خانم که ازطرف متخصصين ديزاين سروی وکسا ر شده است .
  - ۱۵- ديوار دريای پل سوخته ديزاين دوطرفه آن .
  - ۱۶- سروی ترتيب نقشه های روبروی سيلوی مرکزی .
  - ۱۷- سروی ترتيب نقشه های سانگ واپ.
  - ۱۸- عرايض اهالی کارته پروان .
  - ۱۹- عرايض اهالی کارته شاه شهيد(ع).
  - ۲۰- ديزاين پل سوخته الی دارالامان .
  - ۲۱- آبرسانی مرکز تجارتي شهرکابل .
  - ۲۲- ساحه صنعتی قسمت ازچمن حضوری آبرسانی .
  - ۲۳- آبرسانی قسمت شمال خیرخانه مينه.
  - ۲۴- پروژه رحمان مينه .
  - ۲۵- ساحه رهائش جاده اندرابی .
  - ۲۶- آبرسانی پروژه ايوبخان مينه .
  - ۲۷- توش کاری پارک خیرخانه مينه .
  - ۲۸- پروژه ايوبخان مينه تحت کار است
- لوژجمهوری وغازی استديوم علاوتا تهیه مواد ساختن خلاهای بسیار برای منطقه جشن.
- ۴- تهیه چوکی برای مراسم رسم گذشت.
  - ۵- تصفيه قيمت بیرق ها که برحسب فيصله کمیته عالی جشن بدسترس دواير وموسسات گذاشته شده .
  - ۶- جمع آوری تمام بیرق هاوغيره سامان ازمناطق مختلف البته بعداز ختم جشن جمهوريت .
  - ۷- تزئين و نصب بیرق های جمهوريت وموردنظر ازميدان هوایی کابل الی قصر چيلستون وبعضی جاهای دیگر شهر .
  - ۸- تریات و تزئینات جشن پشتونستان مطابق پروگرام .
- ### اجراءات آمريت طرح ديزاين :
- ۱- سروی حصه کارته پروان منازل کانکريتی وخامه .
  - ۲- قطع سرکهای عمومی شهر کابل از ۱۰۰۱۶ متر .
  - ۳- سکيج پل جمهوريت که باساس ماستر پلان شهر کابل گرفته و ترسيم شده است .
  - ۴- سکيج قسمت خیابان ترتيب گرديده.
  - ۵- اندازه گيري سرک کارته پروان عقب بهارستان ضم سکيج .
  - ۶- سکيج عکاسخانه بناوالی کابل ترسيم گرديده .
  - ۷- يك قسمت پلان تفصيلی پروژه ايوب خان مينه (مربوط پروژه وزارت زراعت) اندازه گيري .

ریاست بناروایی

- از سفارت شوروی الی قصر دارالامان .
- بناروایی .
- ۲۹- پلان خطوط ترافیکی تایمینی .
- ۳۰- پلان تفصیلی قسمت سورم کارته پروان .
- ۳۱- شروع کار پلان تفصیلی سسرک سالنگ واپ از بناروایی الی باغ زنانه .
- ۳۲- نقشه سسرک سالنگ واپ .
- ۳۳- پلان و برآورد ریگ جفله اندازی سسرک پل سوخته .
- ۳۴- پلان و برآورد ریگ جفله اندازی سسرک شاه شهید (ع) .
- ۳۵- پلان و برآورد ریگ جفله اندازی سسرک کلوله پشته .
- ۳۶- پلان و برآورد ریگ جفله اندازی سسرک بوه کی .
- ۳۷- سکیج ساحه خیابان برای پلان تفصیلی ساحه کودکیمیای و شرکت برق .
- ۳۸- سکیج ساحه پل استقلال .
- ۳۹- پلان تفصیلی یک قسمت از حصه سوم کارته پروان .
- ۴۰- کارهای فرعی اشخاص که رسماً از طرف ریاست طرح ساختمان فرستاده شده پلان های آن طرح گردیده است .
- ۴۱- قسمت دوم پروژه خوشحان خان مینه و قسمت دوم پروژه ایوبخان مینه .
- ۴۲- پلان تفصیلی ساحه بلند منزل پروژه رحمان مینه و پلان کارته پروان .
- رأپور فعالیت آمریت عمومی پلان ارتباط :**
- ۱- ترتیب و تکمیل پلان هفت ساله کابل
- بناروایی .
- ۲- ترتیب و تکمیل بودجه عادی و انکشافی کابل بناروایی .
- ۳- ترتیب و تکمیل بودجه پلانی کابل بناروایی .
- ۴- اعزام یکتعداد مامورین بورس های تعلیمی به ممالک خارج .
- ۵- پاس کردن یکتعداد لوایح و قوانین .
- ۶- ترتیب و تکمیل تشکیلات اداری کابل بناروایی .
- ۷- ترتیب و تکمیل ولایحه و وظایف مامورین .
- ۸- گرفتن احصائیه های مختلف امور شهری .
- ۹- آفرگیری سامان های طرف ضرورت .
- رأپور فعالیت آمریت عمومی نشرات :**
- مدیریت عمومی نشرات در طول ایسـ مدت به نشر جریده هفتگی پامیر پرداخته و حتی الوسع کوشیده تا از یک سو اجراء و فعالیت های کابل بناروایی را در آن منعکس سازد و از سوی دیگر روی موضوعات شهری مطالبی رنشر نماید البته غیر از ین سایر مطالب خواندنی برای استفاده خوانندگان پامیر نشر نموده است صحافت بهتر و مرغوبتر پامیر همیشه مطمع نظر این مدیریت عمومی بوده است .
- شعبه گستندترین مدیریت در طول مدت مذکور متعادیا به سهمیه اوراق و دفاتر مطبوع مورد احتیاج دوایر مختلفه بناروایی پرداخته به قسمیکه کابل بناروایی از بابت دفاتر و اوراق مطبوع از احتیاج مطابع دولتی بی نیاز داشته است .

راپور فعاليت رياست تفتيش :

مديريت اداري و حسابي :

۱- در حدود تخمين پنجاه موضوع مختلف تحقيقي گړدیده و دوسيه های آن بعد از طی مراحل به مراجع مربوطه ارسال گړدیده است .

۲- در حدود یکصد و پنجاه دوسيه نامنظم مربوط سنوات گذشته ترتيب تنظيم و بررسی گړدیده و برای اجراءات بعدی آماده ساخته شده است .

۳- درباره تصفيه يکمه دوسيه های حسابي و تصفيوي که از سالهای قبل در مديريت تصفيه لاینحل مانده بود همکاری شد و در مورد آن ابراز نظريه شده و به حل آن کمد شده است .

۴- تسجيل يکمه ساختمانها و دستگاہ های مربوطه بنا روالی که قبلا صورت نگرفته بود توسط این اداره و یابهمکاری اعضای آن تکميل گړدیده است .

۵- در کنترول و مراقبت اوزان متریک بمنظور تعميم آن در ساحه شهر کابل با هیأت های موظف وزارت تجارت اشتراك همکاری مداوم صورت گرفته است .

۶- در رسیدگی به يکمه موضوعات ساختمانهای خود سر وبدون اجازه بادوایر مربوطه بنا روالی اشتراك همکاری صورت گرفته است .

مديريت انسجام شهری :

۱- به اثر کنترول متواتر و بلاوقفه گروپ های سیار این مديريت به تعداد ۲۴۲۰۴ نفر

اصناف مختلفه شهر نسبت تخلفات شان تحت جرایم نقدی که از آنجمله بتعداد ۶۳۹ نفر اصناف محکوم به مستود شدن دکاکین شان به میعاد های مختلف از ۵-الی ۱۵ روز و یاسلب پیشه گړدیده اند چنانچه به تعداد ۲۸۰ نفر قصاب و ۲۲۵ نفر خباز و ۸ نفر اصناف مختلف مانند رستوران، سماوار و غیره محکوم به مسدودی ها و به تعداد ۱۶ نفر خباز نسبت تخلف بیشتر محکوم به سلب پیشه گړدیده اند .

متبانی اصناف که جمعا ۲۳۶۱۷ نفر میشوند مبلغ ۵۲۷۹۸۰۲-افغانی جریمه نقدی گړدیده اند که از آنجمله ۲۶۴۵ نفر قصاب جمعا به مبلغ ۹۴۲۳۰۰-افغانی و ۸۲۴۹ نفر خباز به مبلغ ۱۷۲۶۸۰۵-افغانی و به تعداد ۱۳۷۲۳ نفر اصناف متفرقه مانند بنیه گر، بقال ماهی پز، برنج فروش، چوب فروش و زغال فروش، حمامی، هوتلی، سماوارچی ترکاری فروش، میوه فروشان، تازه و خشک و غیره جمعا به مبلغ (۲۷۱۰۷۴۷) افغانی جریمه گړدیده اند که جرایم شان غرض تحصیل به وقت و زمان آن به شعب تحصیلی اطلاع گړدیده است .

راپور اجراءات کار مديريت سروی و

نام گذاری :

۱- نام پروژه .

۲- ترتيب نقشه املاک قسمت اول پروژه

خوشحال خان مینه، سرک سیلو، دو زاهی کمپنی صد فیصد انجام شده و به مرجع مربوطه سپرده شده .

ریاست بناروایی

- ۳- ترتیب نقشه پروژه ر حسن مینه تانك شاه شهید(ع) تقریبا ۶۰ فیصد پیشرفته ختم آن تاکنون تثبیت نشده و یکقسمت شش درك ، پل محمودخان، مسلخ تمام وبه مرجع مربوطه سپرده شده است .
- ۴- ترتیب ساحه تجارتي مندوی سینما پامیر ، آبدیه میوند تکمیل وبه مرجع مربوطه سپرده شده است ترتیب نقشه منطقه خواجه بغرا هزاره بغل، خواجه بغرا تکمیل وبه مرجع مربوطه سپرده شده است .
- ۵- ترتیب سروی سرک سالنگک واپ ده کیپک، باغ زنانه الی سرای شمالی تکمیل وبه مرجع مربوطه سپرده شده است ، ترتیب نقشه سروی سرک سینما پامیر . شاه دوشمشیره (ع) تکمیل وبه مرجع مربوطه سپرده شده است .
- ۶- ترتیب نقشه سرک غربی سیلسو، سرک قرغه، تانك تیل میرویس تکمیل وبه مرجع مربوطه سپرده شده است ، ترتیب نقشه املاکی جنوبی منطقه جشن متصل به غرفه فروش نساجی افغان ۶خانه تخریبی تمام گردید .
- ۷- تهیه و ترتیب کردن ۳۳ قطعه نقشه های يك بر... ۵۰ شهر کابل از ریاست کارتوگرافی کادستر جهت ضرورت متخصصین خارجی و داخلی .
- ۸- تهیه و ترتیب ۹۵۰ قطعه نقشه های فوتو هوایی يك بر... ۲۰ همچنان رهنمایی برای متخصصین جهت پلان ۲۵ ساله .
- ۹- تهیه و ترتیب ۳۳ قطعه نقشه های
- فوتو هوایی يك بر... ۱۰۰ شهر کابل از ریاست کارتوگرافی و کادستر برای ضرورت متخصصین خارجی و داخلی .
- ۱۰- خط اندازی تعمیر مربوطه مقام منبع صدارت عظمی .
- ۱۱- معلوم نمودن مساحت زمین های عمومی که تحت پروژه واقع میشود مربوط پروژه کارته ولی .
- ۱۲- معلوم نمودن مساحت تعمیراتی که فعلا تحت استملاك قرار نمیگیرد .
- مدیریت توزیع زمین :**
- ۱- توزیع ۳۱۸۲ نمره زمین رهائش در پروژه خیرخانه مینه برای مأمورین وزارت خانه و اهل کسبه شهر .
- ۲- توزیع ۳۴ نمره زمین رهائش در پروژه اکبرخان مینه .
- ۳- توزیع ۲۹ نمره زمین رهائش در پروژه رحمن مینه و نورمحمدشاه مینه .
- ۴- توزیع ۲۲ نمره زمین رهائش در پروژه کارته ۳ .
- ۵- فروش زمین ۴۸ بلاک باثر داوطلبی و مزایده در پروژه خیرخانه .
- ۶- فروش زمین ۸ بلاک باثر داوطلبی و مزایده عقب عمارت وزارت معارف .
- ۷- معامله فروش زمین های رهائشی تجارتي بدقادر توزیع زمین .
- ۸- به تعداد ۴۰۰۰ قطعه فورمه تثبیت لاجایدادی طبع و برای مراجعین در مقابل عرایض شان توزیع شده .

راپور اجراءات آمريت پروژو خوشحال خان

مینه ناخیه ۱۵ :

الف : عواید تحصیل شده :

- ۱- محصول صفایی ۳۵،۳۰۵،۲۲۹۳۰-افغانی.
- ۲- محصول تکس اماکن ۱۷۵۸۷۲-افغانی.
- ۳- جواز صنفی ۲۸۰۹۹-افغانی .
- ۴- نرخنامه ۲۸۸-افغانی .
- ۵- فورمه قرارداد ۵۹۹۰-افغانی.

ب: عواید قابل تحصیل: ۴۴۹۶۵۳۰-افغانی.
بر علاوه تحصیل عواید در حدود یکصد و شش تعمیر وسرای های مؤقتی قیمت گذاری گردیده است .

مدیریت عواید ناحیه دوم کابل نیاروالی :

- ۱- صفایی ۵۱۷۲۳۸۸۵-افغانی.
- ۲- تکس اماکن ۲۶،۹۶۶،۹۶۰-افغانی.
- ۳- جواز صنفی ۳۱۶۹۲۰-افغانی.
- ۴- تکس چهل فیصد ۱۷۲۷۳۵-افغانی.
- ۵- نرخنامه ۷۸۶۴-افغانی.
- ۶- فورمه قرارداد ۵۵۰۰۰-افغانی.
- ۷- نمبر دکان ۹۵۰۰-افغانی.
- ۸- فیس مهندس ۵۰-افغانی.
- ۹- نل آب ۶۵۳۵۲۷۰-افغانی.

ب: جشن دوم جمهوری :

نظریه تجربه سال ۵۳ در سال ۵۴ در مناسبترین محل پغمان یعنی چارراهی بزرگ وسیع پل سلام خانه جای کمپ تثبیت ونسبت به سال ۱۳۵۳ در بزرگترین جشن دوم جمهوری. دریک ساحه یک کیلو متره ذیلا از طرف بلدییه پغمان فعالیت صورت گرفته است .

۱- به تعداد ۹۰ تخته برق ملی وتخته زینتی تهیه داشتند .
۲- به تعداد ۴۰ پایه چوبی برای افراشتن بیرقها تهیه گردیدند .

۳- به تعداد ۹۰ پایه چوبی وآهنی در منطقه جشن نصب بیرقها و چراغان شدند .

۴- بتعداد سه پایه لوحه بزرگ پلاستیکی شعار از بیانات رهبر ملی در دو موضع حساس وهزدم پغمان نصب و چراغان گردید جشن دوم جمهوری در پغمان شکل استثنایی برگزار گردید در اذهان مردم خاطرات جشن هسای پنجاه وچند سال قبل زنده شد که ایام فرخنده جشن راباجوش وخروش ذایدا لوصف سپری نمودند .

ج : باغات :

۱- باغی بنام فارم پغمان به حجم مجموعی ۵۸۰۸ متر مربع تمام مرتبه های ویزان شده آن ازخامه به شکل سابق ساخته شد .
۲- باغ عبومی پغمان که اکثرجا های آن ویران گردیده بودبه ترمیمات واحیای مجدد آن اقدام گردید .
۳- باغ دیگری بنام دوره اسپ دوانسی

مدیریت ناحیه دوم :

۱- تشناب عصری بارک عصری شهرو که دارای یازده اتاق بوده کارآن توسط مدیریت ناحیه تکمیل شده است .
۲- ذریعه یکصد نفر عمه و سه عساده موتر لاری تمام ساحه مربوطه خود را تنظیف مینماید .

دېاست ښاروالی

در ۱۱ بسوه و ۳۲ جریب زمین که به اثر عدم مراقبت و غفلت متداوم کاملاً روبرویرانی رفته بود به اثر محافظت و آباری درست به شادابی آن افزوده و از نابودی آن جلوگیری بعمل آمد .

۴- در ۳۲ جریب باغ در حدود سی هزار نهال خودرو در آن سبز گردیده است .

۵- به تعداد ۵۰۰ اصله نهال ریشه دار بید درست غربی باغ غرس گردید .

۶- باغی بنام پیربلند آبیاری و اصلاح گردید .

د : سرکها :

سرک عمومی دوطرف پغمان که در اثر سنبل خراب گردیده بود دوباره برای تردد مردم و عراده جات آماده گردید .

۲- سرک بیکتوت بطول ۵ کیلو متر چار مرتبه ترمیم و ریک اندازی گردید .

ه : پل ها :

۱- سیل ماه اسد سال ۵۴ پغمان علاوه بر خسارات زیاد که هر طرف وارد ساخته پل بزرگ سلام خانه پغمان را که منهدم نمود چون ساختمان اساسی آن وقت و مصرف زیاد را ایجاد می نمود بلدی پغمان بجای آن بغرض رفع تکلیف اهالی و دیگر مراجعین پغمان بطول ۲۰ متر - عرض ۱۵۰ و ارتفاع ۶ متر پل مستحکم چوبی را اعمار نمود .

۲- پل دریای بیکتوت که سرک بیکتوت را به قصر تاریخی ستاره اتصال داده است ویران و کارآبادی آن از طرف انکشاف دها ت بهمکاری عمله بلدی پغمان بطول ۱۲ متر عرض ۷ متر ضخامت ۵۰ سانتی متر کانکریت

انداخته شد .

و : دیوار ها :

در جمله خسارات سیل پغمان یکی هم تخریب دیوار استنادی يك حصه سرک قسمت قنناق پل حلیمه خانم بوده که بطول ۲۴ متر عمق ۱۲ متر عرض ۴ متر از بین رفته بود اعمار مجدد آن ذریعه مدیریت عمله مرکز بلدی پغمان به شکل اساسی کارآفر شروع و اکمال گردید .

اجراءات متفرقه :

۱- سرکهای داخل ساحات تفریحی پغمان شش مرتبه ذریعه عمله و موتر های بلدی پغمان ریک اندازی گردیدند .

۲- از طرف بلدی پغمان لست ۵۲۶ نفر خساره مند سیل شش دره پغمان ترتیب و بمرجعش تقدیم شد .

۳ واریسی از امور کنار ۱۷۲ جریب زمین زراعتی، ۴ صوف کاریز، ۴ حجر آسپاب آبی ، ۱۴ باب خانه، ۱۷ باب خیمه ، پل پخته کاری ۲ پایه، سرک قیر ۸۰ متر، سرک های خامه ۲۳۰۰ متر .

راپور اجراءات مدیریت ناحیه ۱۲ :

۱- تحصیلات باقیسا ت ۴۰۰۰۰۰۰۰۰ افغانی .

۲- قیمت گذاری جایدار هائیکه تا هنوز قیمت نشده بود .

راپور اجراءات ناحیه ۱۱ :

۱- محصول تحصیل صفائی ۲۲۶۲۴-افغانی

۲- محصول تحصیل تکس اما کن ۱۲۸۲۷۸-افغانی .

د افغانستان کالني

- ۳- محصول تحصيل تفاوت ساحه تجارتي
۴۸۷۱۰۶-افغاني .
- ۴- تحصيل تمپه تاجايي ملكيت دولت
۴۷۱۴۳-افغاني .
- ۵- محصول تحصيل توزيع فورمه قيمت
قرارداد ۴۹۱۰ - افغاني .
- ۶- محصول تحصيل نمرات دكساكين
۲۶۲۰- افغاني .
- ۷- محصول تحصيل جواز صنفی
۴۹۳۶۶-افغاني .
- ۸- نرخنامه تحصيل شده ۲۲۵۰-افغاني.
راپور اجراءات مدیریت تصفيه محاسبه :
- ۱- درحدود مبلغ ۱۲۲۵۴۸۲۵۹-افغاني
- باقیات سنوات ماضیه تحصيل گردید .
- ۲- معادل ۱۰۶۹۲۴۶۰۰-افغاني اسناد
باقی درآن بعدازطی مراحل اصولی به خرج
يکعمده بافیداران سنوات ماضیه مجری وحساب
شان تصفيه شده است .
- ۳- پیش برآمدگی های دكساكين و منازل که
تخریب شده است ۵۰ دكان .
- ۴- اوزان سابقه که از دكانداران جمع به
وسلسله اوزان متریک شده ۲۰۰ دكان .
- ۵- همراي هیات مالکین یومیه یکنفر مامور
ودونفر عمله بامعیت وکلای گذر رهنمایی
نموده ۵۶۰۰ نفر .

دمیرمنو ټولنه

وسوزندوزی کتله های زنان رامولد ساخته درساچه حقوق مدنی واجتماعی باتوجه بحال زنان محبوس ولاختران مجرم باموسسات همکاری میکند باجمعیت عالی افغانسی سره میاشت ریاست ملی مبارزه بابیسوادی وریاست انکشاف دهات همبستگی داور .

درسرطان سال ۱۳۵۴ ریاست دمیرمنو ټولنه متصدی اداره کلیه کودکتانهای مرکز وولایات افغانستان شده وبا صدور فرامین مقامات ذیصلاح مسئول تربیت سلیم کودکان وحمايت مادران افغان گردیدهشت کودکستان مربوط ریاست روزتون بشمول کودکستان مرکز وکودکستان نادرشاه مینه تحت اداره دمیرمنو ټولنه قرار گرفت .

درساحه اجتماعي وحقوقي :

دربرج اسدسال ۱۳۵۴ یکی از تصامیم مفید دمیرمنو ټولنه بعدازریفورم جدید آن تشکیل اجتماع بزرگ زنان وابلاغ اهداف مؤسسه وجلب عضویت های زنان وتوامیت باموسسات مشابه بود. تازنان افغانستان در يك جنبه مشترك قرار گرفته ودر پیشبرد وظایف ملی و اساسی خوددر تطبیق پروگرام های مفید اصلاحات بنیادی سهم فعال بگیرند واحساس مسئولیت نمایند .

باهدف بزرگداشت ازسالگرد نهضت زن که ۱۶ سال قبل برای تثبیت حقوق اجتماعی وسیاسی زنان افغانستان به همت والای رهبر

دمیرمنو ټولنه بحيث يك سازمان مسئول درساحه های حیات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، حقوقی وسیاسی و باهدف خدمت به اکثریت زنان افغانستان فعالیت نموده ودررهنمایی زنان در انجام پروگرام های اصلاحی دولت برای ایفای وجایب ملی ودرارتقای مقام زن وتثبیت موقف آن درجهان باپروی ازاساسات بین المللی حرکت میکند .

دمیرمنو ټولنه موافق به ارزشهای مفید وزیربنایی نظام خجسته جمهوری و باپروی ازاعلامیه سال بین المللی زن تحت شعار (انکشاف، مساوات وصلح) و میثاق رفع هرگونه تبعیض در برابر زن که افغانستان به حيث يك کشور عضو ملل متحد این نهضت بزرگ جهانی رابنفع زنان نأبد نموده است

در سرطان سال ۱۳۵۴ باتعدیل مشی خور بصورت يك تصدی غیر انتفاعی منحیت سازمان زنان افغانستان شخصیت حقوقی خویش را تبارز داد . بادرک این واقعیت واحساس مسئولیت برای لانیامیزم نهضت زن وتحقق بخشیدن حقوقی مدنی وسیاسی این طبقه باتعقیب خطوط مشی این اساسنامه وظایف مهم خودرا دنبال می کند .

بانوسعه مراکز خدمات اجتماعی وتزئید مراکزحمایه طفل ومادر در بهبود شرایط زندگی خانواده ها کوشیده با انکشاف صنایع محلی

ورواجهای بيجا و تعصبات بيمورد که مانع بزرگي درراه پيشرفت کشور است تطبيق پلانهای بنيادی رادر برابر اين موانع اساس مجادله های معقول توضیح نمود . تاموقف زن رابا انکشاف همه جانبه در ارتقای جامعه نوين افغان و تأمين استحکام صلح بين المللی تبارز بدهد .

رهبر دولت جمهوری افغانستان حمايست کامل شانرا ازکانون زنان افغانستان ابلاغ نموده ودمرمنو ټولنه رابا تاسيس کمیته های مختلف درمرکز وولایات کشور مؤظف فرمودند . اين پیام مژده بزرگي به احقاق حقوق مدنی واجتماعی زنان افغانستان دار که موفقیت بزرگ سال ۵۴ دمرمنو ټولنسه افغانستان است .

نتیجه گیری ازاین سیمینار فیصله های مفیدی رابرای بهبود موقف زن در جامعه ملی ما بوجود آورده و برای انکشاف نهضت زن يك مرحله قاطع ویک امر تثبیت شده تلقی گردید .

قطنامه سیمینار :

۱- بمنظور تعمیم بیشتر نهضت نسوان و سهیم ساختن زنان افغان به پیمانانه وسیع درراه ترقی ونوسازی جامعه افغان افزایش وتوسعه مناسب مؤسسات آموزشی وتربیتی رابرای طبقه نسوان تاکید میکند .

۲- بمنظور رشد اجتماعی وسیاسی طبقه نسوان فراهم آوری انکشاف سریع درحیات اجتماعی وفامیلی وآماده ساختن زنان برای اشتراك درخدمات انکشافی وارترقای مقام

بزرگ وبنیان گذار نهضت زن ورئیس دولت جمهوری افغانستان به میان آمد .

دمیرمنو ټولنه سیمینار نهضت زن رادرماه سنبله ۵۴ به اشتراك زنان نمایندگان ۲۶ ولایت افغانستان دایر ساخت تازنان ولایات افغانستان باندرك وتوضیح مشکلات اساسی مناطق شان روی موضوعات ذیعلاقه تبادل افکار نموده و برای رفع معضله های اجتماعی وحقوقی که ناشی ازعدم دانش وبیسوادی و تعصبات بيمورد ومفکوره های خرافی، طر ق مفید ومنطقی رابادرنظر داشت شرایط ملی ومذهبی سراغ نموده ونتایج قاطع وسودبخش رابمیان آورند . وروحیه همکاری صمیمیت رادر میان کتله های زنان افغان خلق نموده

وتجارب مفید شانرا درخدمات ملی واجتماعی بکار میبرند و برای رشد همه جانبه زن در انکشاف جامعه افغانی نقش خودرا بدرستی ایفا نموده ومسائیل حقوقی زنان رادر ساحه اجتماع وخانواده متکی به اساسات ملی ودینی روشن گردانند در این سیمینار نمایندگان ۲۶ ولایت افغانستان به شمول نمایندگان موسسات تربیوی، عدلی وقضایی وحقوق دانان ودانشمندان کشور برای تدقیق ومطالعه مشکلات منظوری زنان کشور عزیز مباحثه ومناقشه نموده نتیجه گیری نمودند .

پیام رهبر ملی افغانستان به مناسبت بزرگداشت سالگرد نهضت زن درافغانستان توجه دولت جمهوری رایکبار دیگر درانکشاف شئون اجتماعی، کلتوری، فرهنگی وسیاسی طبقه نسوان ابلاغ کرد. برای مجادله بارسم

میکنند و پایان این مشکلات اجتماعی رامطابق خواسته های زنان وطن میدانند .

۷- شاملین سیمینار یکباردیگر پشتیبانی جدی خود را از تحقق ارمان های عالی دولت جمهوری در بر آوردن آرزوهای دیرین مردم افغانستان در تمام ساحات حیاتی ابراز میدارند و سعادت و اعتلای کشور را که در آن سعادت و اعتلای طبقه نسوان همراست صمیمانه تمنا میکنند .

در سنبله سال ۵۴ سیمینار رهنمایی کودکان کشورهای ولایات و مرکز جهت توحید و انسجام پروگرامهای تربیوی دایر شد . که تجارب مفیدی به معلمین کودکانها آموخت .

در ساحه بین المللی :

اشترک نمایندگان افغانستان در کنفرانس بین المللی زن در مکسیکو که به منظور تساوی حقوق زن و سهم گیری فعالانه همه جانبه شان در تمام ساحات زندگی بمیان آمده و طرح های سال بین المللی زن را مورد مطالعه قرار میداد . پیشنهادات رئیسه دمیرو توله برای تاسیس صندوق وجهی بین المللی برای دهه دوم انکشاف مطالعه و تمدید کار کمیسیون منطوقی که باشرايط خاصی هر مملکت مطابقت بکنده درج قطعنامه جهانی شده و به اکثریت آراء قبول گردید . و این پیشنهادات به سویه يك طرح بین المللی تلقی گردید .

در سال ۵۴ به منظور تربیه کدر مسلکی با جلب مساعدتهای کلتوری کشور های

و موقف زن در سطح ملی و بین المللی، تشکیل انجمن های زن را بشمول کلینیک رهنمایی خانواده و مراکز صحتی در تمام ولایات کشور با در نظر داشت شرایط محیطی و منطوقی و تحکیم ارتباط با دمیرو توله تأیید میکند .

۳- بمنظور تربیه بهتر اطفال وطن و فراهم شدن شرایط بهتر نگهداری اطفال و کمک به مادران از این راه تو سعه کسود کستانهای مورد نیاز میباشد .

۴- بمنظور سهمگیری بهتر زنان و پیروی از ارشادات دین مقدس اسلام که حق قانونی زن را رایگان در اختیارش گذاشته و قدمش را در ساحه های دانش راه دار و رسما بجهان اعلام کرد که زن در فرا گرفتن دانش با مرد حق مساوی دارد و باید فرصت داده شود تا آزادانه مراحل علمی را طی کند و همچنین در تقویه و انکشاف صنایع ملی و محلی و تنویر طبقات مختلف زنان با سواد ساختن زنان و مردان یکمک مؤسسه ملی مبارزه با بیسوادی تأکید میشود .

۵- سیمینار مساعی دولت را نسبت به فراهم کردن شرایط و بهبود زندگی و کار تمام زنان کارگر اعم از کارگران موسسات و کارگران قالین باف و سایر صنایع دستی به نظر تمجید نگریسته و شرایط بهتر کار آنها را آرزو مینماید .

۶- شاملین سیمینار هر نوع مساعی را که برای پایان دادن به خرافات و ازدواج های اجباری و رسم و رواج های نادرست که منجر به تعجیز طبقه نسوان میگردد حسن استقبال

مراجعه و کتاب برده اند ۱۱۲ نفر برای خواندن روزنامه و قرائت درخو د صالحون کتابخانه آمده اند .

در ساحه نمايشات عرفاني :

تالار سينماي دميرنو ټولنه بر علاوه اينكه در تنوير اذهان و فكر طبقه زنان رول رهنمايي و تبليغاتي دارد. وازجانبی بنیه مالی ایسن ریاست راتقویه میکند . درشش ماه سال ۱۸ برنامه فلم هندی ، ایرانی و اروپایی در این تالار نمایش داده شده که مفاد آن بالغ بر يك ملیون و هشتاد و دو هزار نودونه افغانی شده است . همچنان جهت تنوير و رشد کودکان در هفته یکبار مجموعاً ۲۴ قلم تربیوی نشان داده شده است .

در ساحه نشرات :

نشریه میرمن وسیله تنوير و رشد ذهني زنان افغان است که درشش ماه سال ماهوار يك مرتبه نشر شده است محتویات آن شامل موضوعات تربیوی، اجتماعی، حقوقی، پخت و پز داستانهای انتباهی راپور ها و مقالات مسلسل راجع به سال بین المللی زن بوده و به سلسله این نشریه يك نشریه فوق العاده در اولین سالگرد انقلاب جمهوریت در افغانستان طبع نموده است .

فعالیت مدیریت عمومی خدمات اجتماعی :

خدمات اجتماعی دمیرنو ټولنه که باساس میتود و روشهای علمی امروزه در چوکات شعبات فعال دمیرنو ټولنه ازسالیهای متمادی در اجتماع خود داخل فعالیت بوده اصل عمده فعالیتهای خدمات اجتماعی رهنمایی خانواده

دوست هشت تن ازدختران افغان با استفاده ازبورسهای کشور های ایران، اتحادشوروی و انگلستان به آن کشور ها اعزام شدند .

فعالیت نشرات و تبلیغات دمیرنو ټولنه :

با پیروی از ارشهای نظام خجسته جمهوری دمیرنو ټولنه ریفورمی را در تشکیل و اساسنامه خود رونما ساخت . چنانچه مدیریت عمومی نشرات و تبلیغات نیز در چوکات دمیرنو ټولنه تشکیل شده این مدیریت با هدف رهنمایی و تنوير به منظور جنبش و جهش کتله های بزرگ زنان درجهت همه جانبه و مجادله با رسوم بیجا و کهنه پرستی ها فعالیت میکند و تبلیغات خود را جهت عیار ساختن فعالیت کانون زنان افغانستان بصورت معقول و مثبت به حرکت خواهد آورد. این مدیریت درشش ماه اول سال به همکاری یک کمیته معین در ترتیب پلان هفت ساله انکشافی دولت برای طبقه زنان کار نمود . و بخواست خداوند دورنمای انکشاف درخشان همه جانبه زن درپرتو این پلان مترقی دولت مایه امیدواری مامیشود .

در ساحه تبلیغات :

در جریان شش ماه در ساحه تبلیغات پانزده کنفرانس در موضوعات حفظ الصحه، تربیسه طفل، تغذیه، آداب معاشرت و روابط اجتماعی در باغ شهرآرا و چهار کنفرانس دیگر را در تالار نمايشات عرفاني ترتیب نمود . که بتعداد هزاران نفر زنان و دختران جوان از این کنفرانس استفاده کرده و تنوير شده اند . در کتابخانه دمیرنو ټولنه بتعداد ۲۴۷ نفر

- ۸- ملاحظه وبررسی دوسیه های جرایم ۱۲۶ طفل دارالتأدیپ ویافتن راه های اصلاحی برای آنها .
- ۹- ویزیت اطفال دارالتأدیپ توسط مددکاران هفته سه مرتبه .
- ۱۰- ویزیت همه روزه در محبس زنانه توسط مددکاران جهت رفع مشکلات محبوس و کنفرانسهای لازمه ۴۰ مرتبه .
- ۱۱- معرفی يك فامیل از دارالتأدیپ و يك فامیل از فامیلهای صندوق مادر و يك جوان معیوب به مرستون .
- ۱۲- ویریت همه روزه از اطفال مریض مؤسسه صحت طفل و رسیدگی به فامیلهای مریضان .
- ۱۳- ارائه يك سلسله کنفرانسها در باغ انائیبه در حدود ۲۰ کنفرانس و مشوره های گروهی .
- ۱۴- همکاری گروه شش نفری مددکاران اجتماع باریاست احصائیه وزارت داخله در مورد احصائیه گیری تولیدات ووفیات در قریه فاضل بیگ ، قلعه موسی و ناحیه شش گانه شهر کابل .
- ۲۲۶ نفر .
- ۴- مشوره های لازمه که توسط مددکاران داده شده به ۱۶۵ فامیل زنان محبوس و دارالتأدیپ .
- ۵- معرفی خانمها به کلینیک های انجمن خانواده جهت اخذ ادویه ضد حاملگی ۲۳۵ نفر.
- ۶- تهیه ادویه مجانی برای ۱۲۶ نفر .
- ۷- تهیه خون برا ۱۰ طفل مریض .

فمالتهای لیسه مسلکی :

لیسه مسلکی لامیرنو تو لسنه با اهداف انگشاف سویه فکری و ذهنی دختران و مخصوصا زنان شوهر دار افغان در رشته های مسلکی خدمات اجتماعی و تربیه معلمین کود کستانها و تدبیر منزل پروگرام خود را تنظیم نموده است در سال ۵۴ برای ریفورم مقبر دات پروگرامهای درسی و تعقیب يك شیوه اساسی

خدمت ميکند در سال ۵۴ تعداد شاگردان اين لېسه به ۱۵۰۰ نفر ميرسد که در رشته خدمات اجتماعي ۱۲۰ نفر فارغ شده اند و ضمنا به پوهنتون معرفي شدند .

فعاليتي کورسپا:

به منظور تربيه دختران در رشته تايپ دري وانگليسي آمريت کورسپا در سال ۵۴ در دوره اول ۲۵۰ نفرا در تايپ دري، ۱۱ نفر ادر تايپ انگليسي تربيه نموده . همچنان در دوره دوم ۶۲ نفرا در تايپ دري و ۴۴ نفرا در تايپ انگليسي فارغ نموده است و براي بهبود و انکشاف کورسپهاي تايپ که اساسي مهم نظم اداري است سويه شاگردان کورسپهاي تايپ رابه معيار بکلوريا مي پذيرد. تاناييست باسواد تقديم جامعه شود .

در کورسپهاي آرايشگاه و تزئين موي کنه بمنظور تربيه دختران در اين رشته به دميرمنو ټولنه فعاليت ميکند ۲۰ نفر شاگرد در سال ۵۴ تحت تربيه گرفته است که بعد از فراغت واخذ تصديق نامه به آرايشگاه هاي شخصي مصروف کار ميشوند .

فعاليت مديريت عمومي کورسپانها:

چون تربيه کودکان که نسل هاي سالم فرداران تشکیل ميدهند با اراده دولت جمهوري توسعه شير خوارگاهها و کورسپانها را ايجاب مينمايد و اخيرا اين مسئوليت سنگين به دميرمنو ټولنه واگذاشته شده است . دميرمنو ټولنه با احساس اين مسئوليت توجه جدي خود را به انکشاف و بهبود وضع

کورسپانهاي مربوط معطوف ميدارد .
۱- در کورسپان مرکز در سال ۵۴ دوصدوشصت و چهار طفل از صبح عصر و ۱۲ طفل از صبح الي ظهر ۱۵ طفل مجاني تحت تربيه گرفته شده و بعد از تعطيل زمستاني کورسپانها اطفاليکه سن شان مساعد به شمول در مکاتب بوديه بنوونخي هامعرفي شدند اين کورسپان داراي ۸ صنف براي کودکان دونيم ساله و ۲ صنف براي کودکان بين سن سه ماهگي الي دونيم ساله تخصيص يافته .

۲- در کورسپان نادرشاه مينه در سال ۵۴ به تعداد ۱۴۰ طفل از صبح تا عصر ۷۹ و طفل از صبح الي ظهر تحت تربيه قرار گرفته اند . و بعد از تعطيل زمستاني کورسپانها بعضا نظريه مساعدت سن به بنوونخي هاي قريب منازل شان معترفي شدند . اطفال اين دو کورسپان عموما تحت رژيم غذايي معين بوده و در تربيه جسمي و رواني شان توجه ميشود. که تحت کنترول و مراقبت صحي قرار گرفته و در جريان سال واکسين هاي لازمه به اوشان تطبيق ميشود.

براي انکشاف ذهن و تربيه بدني اطفال انواع بازي هاي گروهبي، ادماثيا، نقاشي، کاردستي و گلسازي حروف الفبا و عددنويسي به ايشان آموخته ميشود. موزيک و اتقن هاي ملي و نغمات افغاني ورقص باله را اجرا ميکنند .

کورسپانهاي که اخيرا اداره آن به مديريت عمومي کورسپانها محول شده است در سال

فعالیت‌های مدیریت عمومی صنعتی :

این مدیریت روی هدف تقویه و انکشاف صنعت سوزن دوزی های محلی و ملی افغانستان بایکاز انداختن یکتعداد دختران وزنان سوزندوز مرکز وولایات افغانستان خدمت نموده وازاین طریق دراقتصادخانواده هاكمك میکند . مدیریت عمومی صناعتسی از بدو تاسیس در اصلاح سوزندوزی ها پدید آوردن دیزاین هاونمونه های جدید وهماهنگ ساختن رنگ ها، احیا نمودن هزاران نوع سوزن دوزی های اصل باستانی کشورخدمت کرده مرحله بمرحله درارتقای ثقافت ملی کوشیده است .

باترتیب نمایشگاهای داخلی و خارجی در ساحه بین المللی بامعرفی صنایع سوزندوزی سهم گرفته است و برای عرضه صنایع افغانی وبازاریابی خارجی این صنعت تثبیت مینماید درپهلوی صنایع سوزندوزی به اصلاح و انکشاف صنعت قالین بافی باتوجه به طرح های عنعنوی این صنعت درولایات شمپال افغانستان میکوشد ودر تربیه ذوق دختران وزنان قالین باف ومولد ساختن شان دررشته های متذکر اهتمام مینماید .

درچوکات این مدیریت شعبه خیاطی ها وتبیه یوتیفورم ها وملبوسات فرمایشی نیز یک قسمت فعال آن می باشد که درطی ششماه اخیرسال ۵۴ (۵۱۸۰) ثوبملبوسات وزارت خانه هاراتبیه وروخته است وشعبه اطفال نیز درچوکات این مدیریت در تهیه البسه طفلانه فعالیت میکند. مدیریت عمومی

۵۴ نه صد طفل ازصبح الی ظهر درآنجا تحت تربیه قرارداشته که عده کثیرآن نظر به مساعدت سن به بشوونخی هامعرفی شدند . درچوکات مدیریت کودکستانها کلینیک حمایه طفل ومادر جهت مراقبت صحی مادران حامله وشیرده واطفال خورد سال ونوزادان فعالیت میکند . وبتعداد شش تن دکتران شوروی دراین کلینیک مصروف فعالیت میباشند. قابله هاونرسهای افغان نیز با آنها همکاری دارند .

فعالیت کلینیک :

۱- توزیع مواد غذایی برای تعداد ۱۷۰۴ طفل و ۱۵۵۹ مادر حامله .

مقدار مواد غذایی :

- ۱- روغن مایع ۲۸۵۸ کیلو .
- ۲- شیرپودری ۴۲۲۵ کیلو .
- ۳- گندم ۱۲۲۳۱ کیلو .

مراقبت های صحی وتداوی :

- شعبه دندان تداوی ۴۵۷ نفر .
- شعبه اطفال تداوی ۴۵۱۱ طفل .
- معاینات عمومی تداوی ۴۱۲۵ طفل .
- واکسین دی تی پی تداوی ۳۱۳ طفل .
- واکسین تداوی ۱۳۳ طفل .

شعبه ولادی ونسائی :

- معاینات نسائی ۵۲۳۷ نفر .
- معاینات ولادی ۱۶۴۰ نفر .

شعبه اگسریز :

- مراجعی عمومی ۹۱۹ نفر .
- زادیوسکوبی ۶۴۱ نفر .
- رادیوگرافی ۴۴۸ نفر .

منطقه مطالعه و برای حل معضله ها باریاست دمیرو تپولنه در تماس می باشد و نمایندگی های دمیرو تپولنه فعلا در ولایات ذیل فعالیت دارند :

در کندهار، هرات، بلخ، کندز، بغلان، جوزجان، فاریاب، غزنی، پروان، ننگرهار، پکتیا و هلمند .

در کلیه نمایندگی ها فعالیت های تربیوی سواد آموزی، تنویری، صنعتی و حرفه ها در شش ماه سال مانند همیشه ادامه داشته و اساسات کار شانرا با ریفرم جدید دمیرو تپولنه تطابق دادند . نمایندگان این ولایات تصمیم مفیدی بان نتیجه گیری از سیمینار نهضت در افغانستان اتخاذ نمودند که برای جامعه زنان افغان مایه امیدواری است .

ریاست دمیرو تپولنه برای نظم و ترتیب امور اداری و مسلکی نمایندگی ها و توحید و انسجام فعالیت های عمومی آنها یک سلسله اقدامات نموده و برای انکشاف طبقه زنان ولایات روی هدف پیروی از پروگرامهای مفید دولت جمهوری برای رشد زنان کشور با اولیان محترم و ولایات در تماس شده و همچنان در ولایاتی که هنوز قانون موجود نیست زمینه اقدامات نمایندگی هارا مساعد

صنعتی اخیرا تولیدات سوزن دوزی های خود را جهت معرفی و فروش مصنوعات زنان کشور به امپوریم ملی صادر نموده و از این طریق یکنمعداد کثیر زنان ورختران هنرمند را تشویق و تقویت مینماید .

مدیریت عمومی صنعتی دمیرو تپولنه در دومین سالگرد تاسیس نظام خجسته جمهوری افغانستان در نمایشگاه ملی بتاریخ ۲۶ سرطان غرقه یکه بشمول صنایع سوزندوزی مختلف زنان هنر مند کابل ولایات افغانستان ترتیب نموده بود که بر علاوه سوزندوزی ها قالیچه ها ، قالیچه ها و پوستین های زیبا را در این نمایشگاه به معرض نمایش و فروش گذاشت که مورد تمجید تماشاکنندگان قرار گرفت .

فعالتهای نمایندگی های دمیرو تپولنه

در ولایات :

ریاست دمیرو تپولنه به منظور رشد و انکشاف سویره ذهنی و فکری زنان ولایات و سهم گیری بیشتر آنان در امور تربیوی اجتماعی و صنعتی و مجادله باخرافات و رسوم بیجا و تقویت صنایع ملی در ۱۲ ولایست افغانستان نمایندگی های خود را دایر نموده این کانون های اجتماعی و فرهنگی مشکلات و پروبلیمهای زنان افغانستان را از نگاه امکانات

ریاست دمیرمنو پولنه

از نگاه دیزاین و رنگ آمیزی و اصالت صنعت منطقه مرحله به مرحله انکشاف خور را پیچیده و در شش ماه سال ۵۴ با این اهتمام جدی صورت گرفته است .

در قسمت صنایع قالین بافی و پوستینچه دوزی که هنرمند مخصوص کشور عزیز ماست برای حفظ اصالت دیزاین های قدیمی و سلیقه مخصوص این صنعت کاران جدی میشود .

گردانیده است . و برای دریافت زمین و محل نمایندگی ها اقدامات مفیدی انجام داده است .

صنایع محلی که در نمایندگی های دمیرمنو پولنه بدست زنان ماهر افغان تولید میشود مانند سوزندوزی مخصوص کندهار، سوزندوزی های بلخ و طریف دوزی های ولایت جوزجان همه این صنایع تحت نظر مدیریت عمومی نمایندگی های دمیرمنو پولنه

د افغانستان جغرافیه ته یوه لنډه کتنه

لیک (تاریخ) دنړۍ دسترو هیوادوسره پرتله کیدای شی . دلاس ته راغلیو آثارو او اسنادو په نسبت دهیواد دخلیدونکی تمدن بیلې بیلې صحنې په څرگندول لیدل کیدی .

افغانستان یولرغونی هیواد دی چی دپنځو زرو کالو راهیسی یی دنړۍ پرمخ شته والی موندلی دی .

په پخوانیو وختو کی داهیواد دآریانا په نامه نامتو . دآریانا پلن والی په هغه زمانه (پخوانی پیړۍ یا قرون اولی) کی داسی شودل شوی دی . دختیځ ولوری ته له گلگت څخه دهند تر سمندر پوری چی دسند ټوله حوزه یی نیو له د لودیځ ولوری ته دکسپین له بحیری څخه پیل اودبلو چستان لویدیځی برخه یی دهند تر سمندر پوری اشغال کړی وی ، شمالی خواته یی سیر دریا دوروستی قطبی سر حد په څیر ټاکل کیدی ، په داسی حال کی چی سویل ته یی دهند سمندر پروت وو . په بله وینا آریانا دجغرافیایی طوالبند ۵۵ درجو ۳۰ دقیقو او ۷۵ درجو او ۵۰ دقیقو اودشمالی عرض البلد ۲۵ درجو او ۴۰ درجو او ۵۵ دقیقو ترمنځ پروت وو . داوستاله څرگندونو (بحثونو) څخه معلومېږی چی داوستایی سیمی دسیردریا ، سند ، دهند سمندر اودلو ط دبیډیا ترمنځ پرتی وی نو پوری مخکه دلرغونی آریانا مساحت جوړ کړی وویه بله وینا اوستادلوی افغانستان ټولی هغه سیمه

دافغانستان جمهوریت چی دآسیایی هیوادو په لړکی شمیرل کیدی ، تقریباً دآسیا په منځنۍ برخه کی پروت دی دپلن والی له امله دآسیانهمه درجه او په اروپا کی له شوروی اتحاد څخه پرته لومړۍ درجه هیواد گڼل کیدای شی .

دتویو جغرافی او طبیعی بڼی له مخی په دریو جلا برخو ویشل کیدی : لومړۍ برخه غرونه یی چی په منځنیو اوشمال ختیځو برخو کی پراته دی ، دویم هغه پرتی او هواری سیمی چی دهیواد شمالی سیمی اوسویل لویدیځو لاتی نیو لی دی دریم هغه جکی سطحی چی شمال ختیځ او منځنۍ سیمی پتوی . ددغه ټول طبیعی جوړښت له مخی افغانستان دیوه غرنی هیواد په څیر شمیرلای شو . لوړ غرونه څپانده دریا بو نه سمسوری دزی اوبنکلی طبیعی منظری دافغانستان ډیر غوره فزیکي څرنگوالی دی چی په نړۍ کی خورا زیات شهرت لری .

له لرغونو زمانو راهیسی زمونږ دهیواد دسمسوری سیمی اودری دکرني لپاره ټاکل شوی دی . اریایانو دلومړی ځل لپاره دپخوانی افغانستان (آریانا) مخکی دکرلو لپاره چمتو کړی . که مونږ دهیواد تاریخ ته یو ځغلند نظر واچو نو به دا په ډاگه راته ښکاره شی چی افغانستان دتاریخ په بیلو بیلو دورو کی ډیر ځلا نده او له ویاړ څخه ډک تاریخ درلود دغه دافتخار وړ پیښ

د افغانستان جغرافيه

پوری نیولی وه .
کله چه د اسلام دین په افغانستان کسی خپور
شونو په دغه وخت کی ستری امپرا طسو ری
لکه طاهریان، صفاریان، ساسا نیان، غزنو یان
سلجوقیان، غوریان، خوارزم شاهیان، تیموریان
صفویان، بابر یان او ابدالیان یو په بل پسې
منځ ته راغلی .
هریوی امپراطوری. په خپل وار سره دهیواد
به آبادی اوسرلوپی کی مرسته کړی ده .
کله چی ابدالی احمد خان په ۱۷۴۷ میلادی
کال کی د افغانستان په پاچا هی وټاکل شو،
نونوموی شاه دلرغونی آریانا او خراسان مخکی
بیالاس ته راوی اوددغه ستر پاچا په زما نه
کی د افغانستان نوم زمونږ په هیواد با ندی
کینښودل شو. لوی احمد شاه د آریانا له ویاړ څخه
ډک هیواد ژوندی کړ او د آسیا په ملکونو کی یی په
پخوانی عظمت اوستروالی سره وساته د احمد
شاه بابا په وخت کی افغانستان له شمال څخه
دامو په دریاب لویدیز و ته تر اصفهان، سویل ته
تر بلو چستان اود هغه سمندر اوختیز ته تر ډملي
پوری پلن شوی وو .
د احمد شاه بابا تر مرگ وروسته لوی افغانستان
د کورنیو لانجواو شخړو له امله ورو ورونه ښی
ته راورسید اود خپل قلمرو لاندی زیاتی سیمي
یی د بېر نیو سترو قدر تو د لاس وهنی په اساس
له لاسه ورکړی . انگریزانو او تزاری روسیا نو
تر ټولو دمخه زمونږ دهیواد په وړاندی وکی قما له
برخه درلودله .
دنولسمی پیړی په پیل کیدو سره تنزاری
روسیانو او انگریزانو دخپلو مستعمرو خنډی له

چی د آریانا حدود یی بشپړول، یادی کړی او
هغه یی اوستایی گپلی دی
زمونږ دهیواد لرغونی پلن والی داوردی زماني
لپاره په پوره عظمت اولور تمدن پاتی شو ن
خود زماني په تیریدو سره بهر نیویرغل کوونکو
ورو ورو د پخوانی تمدن زانگواو د ښارونو مور
(بلخ چی مرغلین اود اوچتو بیرغو ښار گپل
کیدو وړان او خپل شهرت یی له لاسه ور کړ .
د اسکندر د فتو حاتو په دوران کی د آریانا لرغونی
هیواد یوازی د باختری دولت په نوم او ثبت
اویاد شو .
د اسلام د فتوحاتو وروسته (له ۷-۸ میلادی پیری
پوری) زمونږ هیواد دخرا سان په نوم نامتو
وگرزید دانوم د ساسا نیانو په دوره کی پر
افغانستان ایښودل شوی دی . په لومړی سرکی
خراسان یوه وږه سیمه نیولی وه ورو ورو دلرغونی
آریانا ټول ملکونه اوسیمي په کښی شامل شوی
اود آریانا ځای یی ونیو .
په ژوره توگه نشو کولای چی د خراسان پلن
والی وټاگودا څکه چی خراسان کله پیره لو یسه
ساحه او کله بیایوه کو چنی سیمه اشغال کوله
سره ددی هم د خراسان دهیواد دخمکی حدود په دی
ډول څرگندی :
خراسان په خاصه توگه تخارستان (بدخشان
اوقطغن) بلخ (مزار شریف ترمیمنه) مرغاب
هرات - هرو، طوس او نیشاپور) سیمي نیولی
ختیز اوسویل کی د اصلی بدن څخه جلا شوی
په داسی ترڅ کی چی عام خراسان دلرغو نی
افغانستان ټوله خاوره له توران (بلوچستان)
څخه تر خوارزم اود لوط او کرمان څخه تر سند

د افغانستان کاتې

نامه نامتو اوداطلس اوآرام سمندرو نه یی یو له بل سره یوځای کول په داسی حال کی چی ددغه سمندر شمالی او سویل خواته وچی هم دهغه داوبو له امله سره جلا شوی وی. دجیولوجی ددور په تیریدو اودتیتیس دشمالی اوسو یل برخی دوچو داخیز فشارونو اودمخکی دننیو فعالیتو په نتیجه کی دتیتیس اوپه لومړنی حالت څخه ورو ورو لری، خو چی دزیاتر رسوبا تو په سبب له منځه ولاړی اوپه ځای یی دننځنی آسیا غرونه تشکیل شول.

په دی ډول دننځنی آسیا غرو نه دپروتوالسی (سمت افتاده) اوچوړ بڼت له مخی له یو بل سره ورته دی.

دآسیا تقریباً ټول غرونه لهختیز څخه دلویز په لور یا شرقاً او غرباً واقع شوی دی دآسیا دغرونو بل ورته والی دادی چی دختیز خواته هسک او جگ دی به داسی حال کی چی دلویدیز ولوری ته ورو ورو ټپ شوی اوپه پای کی په پرتو سیمو او جبه زارو بانندی تبدیلیری.

دافغانستان غرونه، په تیره بیا منځنی غرو نه لهختیز څخه دلویدیز لورته خواره شوی اود هریرود په حوزه کی پای ته رسیدلی دی امله دشمالی صفحات او اودهندوکش اودبابا غرو د سویلی اوبوترمنځ سرحد جوړی او یو لسه بل څخه جلا کوی.

دواخان اوپامیر جگه سطحه :

دآسیا په منځنی برخه کی یو جگه سطحه چی دنړی دپامیر په نامه یاد یزی پرته ده دځمکپوهنی پوهان دغه جگه سطحه دآسیا دغرونو منځنی

شمال او جنوب (سویل) څخه زمونږ هیواد ته راوغزولی او په دی ډول ددواپو سترو قدرتونو دسیا لیو په ډگر کی زمونږ هیواد چه پیر غوره سوق الجیشی موقعیت یی درلود نارامه اودورانی په لور ولاړ. تریوی نیمی پیری پوری افغانستان دننی بی اتفاقی اوبهرنیر سیالو ډول دمبارزو شاهد وواوهغه تلفات چی زمونږ وطنوالو په دغه دوران کی زغملی دحساب څخه وتلی که څه هم دافغانستان اولس تریوی اندازی ددغورانیو مخنیوی وکړ خو سره ددی هم زمونږ دهیوادځینی غوره برخی څه په شمالی سیمو کی اوڅه په ختیز اوسویل کی داصلی بدن څخه جلا شوی اوپه نتیجه کی دافغانستان دخلورروخوا څخه په وچه پوری ونښت.

دهیواد دسوق الجیشی اهمیت پربښت او دننی نړی دشخی واولانچو په لمن کی، افغانستان داستعمار گرانو دشړلو وروسته دبی طرفی اوناپیلتوب سیاست غوره اوپه نظامی ډلو کی دنه گډیدو لارا اختیار کړه. ددغه ابتکاری سیاست په پیروی سره افغانستان دنړی دسولی او امنیت په ټینگیدو کی خورا کلکه برخه اخستی ده.

دافغانستان طبیعی بڼه

افغانستان دشکل او توپوگرافی له مخی یوغربی هیواد دی چه تقریباً په سلو کی یی ۷۰ برخه غرونو ټپی کړی دی دافغانستان غرونه د شکل او پیدا بڼت په اساس دهمالیا اودلوید یزی آسیا دغرونو سره پوره ورته والی لری دځمکی په دویم عهد کی ټوله منځنی آسیا دیوه سمندر په اوپو پته وه داسمندر دتیتیس پسه

غوټه (گره) گڼې په بله وینا داسطحه دهما لیا قراقروم، هندوکش او کونلون دغرونود یوځای کیدو نقطه شمیرل کیدای شی. دا جگه سطحه په دوو برخو ویشل کیږی: ختیزه برخه یی له ۶۰۰۰ څخه تر ۷۰۰۰ مترو پوری لوړوالی لری له هیواد څخه بهر پرته ده. لویدیزه برخه یی چی دکنگلو له امله تخریب شوی اونسبتا ټیټه ده، دکوچنی پامیر په نوم په افغانستان کی ځای لری.

واخان دیوه کم سوری او اوږده وادی په څیر شوروی اتحاد، افغانستان او بختونستان سره جلا کړی اوزرکول چېبل او پامیر داوبو په سویل کی پرو تدی دواخان وادی له شرق څخه دغرب په لور غزیدلی اوختیزه ځوابی دچین تر سکيانگ پوری رسپری.

دواخان په جگه سطحه کی دجاری اوبسو او کنگلو (یخچالو) تخریبات او احتکالونه دو سره زیات دی چی دهنو په نتیجه کی ژوری دری منځ ته راغلی دی. څرنکه چی دواخان جگه سطحه په پیر و برخو کی په وروپته اوله بلی حوا هوایی سرپه ده نو ځکه جگی سیمی داستو گنی لپاره چمتونه دی یوازی په ټیټو برخو په تیره بیاددرو په پرتو لمنو کی دواخی په نامه خلک په مال پوولو او کر نه لگیادی.

دپامیر جگه سطحه له کنگلو څخه خالی ده یوازی په هوارو برخو کی یی واده بوتی او واینه شنه کیږی چی د پونده وولپاره بنی ورشوگانی جوړوی. په دغه ځایو کی پسونه او غزاو دواخی خلکی غوره فعالیت دی. دپامیر اوسیدونکی قرغزیان دی، چی دوی هم دپسونو او غزاو په

روزنه اخته دی .

د هندوکش غرونه :

د هندوکش غرونه د لوپوڅو کوسره دوا خان په سویل کی له ختیز څخه دسویل لویڼه یسز لوری ته پراته دی.

دختیز لوری ته داغرونه دافغانستان دسرحد څخه بهر دقراقرم له غروسره یوځای کیږی. د بروغیل غاښی (کوټل) د ۴۸۰۴ مترو په جگوالی سره نوموړی دوه سلسلی (قراقرم او هندوکش) سره جلا کوی، په داسی ترڅ کی چی د هندوکش غرونه په لویدیزه برخه کی دبند امیر او پامیانو دری په واسطه له بابا غرو څخه جدا کیږی.

د هندوکش غرونه دتوپو گرافی له مخی په دوو برخو ویشل کیږی، شرقی برخه یی دختیز هندو کش اولویدیزه برخه یی د لویدیز هندو کش په نامه نامتوده. دختیز اولویدیز هندو کش ټول اوږدوالی ۶۰۰ کیلو مترو ته رسپری ختیز هندو کش دیولی ددری څخه چی په کوچنی پامیر کی واقع ده پیل او دخواک تر غاښی (کوټل) پوری اوږوالی مومی د هندوکش دغرو ختیزه لری دافغانستان پیره جگه برخه او په منځنی توگه دسمندر له منځ څخه ۵۰۰۰ متره لوړ والی لری دختیز هندوکش جگه څوکه دتسرا جمیر په نوم نامتو اود ۷۷۴۰ مترو مسکوالی ته رسپری

په عمومی توگه دختیز هندوکش ټولی برخی جگی اودکال په اوږدو کی په واورو بانندی پتی دی. سره ددی چی د هندوکش دبرخه دتک اوزاتنگ لپاره دکړ اوڅخه خلاصه نه ده، سره ددی هم ځینی نامتو غاښی او کنپوونه دتک اورا تک لپاره زمینه برابری دختیز هندو کش پیر

شمالی سالنگ کی دخنجا نودریاب چی داندراب ددریاب مرستیال دی، جریان لری. داق رباط غاښی چی دلویدیز هندوکش پای دی له پخسوا راهیسی دسویلی سیمو څخه شمالی صفحا توتہ کاروانونه په هغه باندی تیریدل خودشبردغانی دسړک دجوړیدو له امله دا کاروانی کنه و له اهمیت څخه ولوید، په بله ویناد (۱۳۱۱هجری) کال څخه وروسته دغوربند دلاری اوسپښک جوړیدل داق رباط تجارتی لاروتوله او یا دا چی ډیر لږه استفاده ور څخه کیږی.

دلویدیز هندوکش غوره غاښی دادی: خاواک ۳۶۰۰ مترو په لوړوالی، تل ۳۶۰۰ متره، کوشان ۴۳۷۰ متره، چاردرد ۴۲۳۶ متره، دزدان شکن ۲۷۰۰ متره، شبر ۳۲۰۰ متره او سالنگ ۳۴۰۰ متره. څرنگه چی هوپاده کړه دهندوکش غرونه ډیر لوړوالی له امله په زیاترو برخو کی په واو روپدی په دی ډول ددریم عهد دیخچالونو (کنگلونو) نښی ددغو غرو په زیاترو دروکی لیدل کیږی کنگلونه هم دهندو کش په بیلو برخو کی منځ ته راغلی چی دحاری او پوږی نښی منابع یی جوړی کړی دی.

دامودریاب او یادسنداو به زیاتره له نو موږ و کنگلو څخه لاس ته راځی. دهندوکش دغرو په لمنو کی تر ۳۵۰۰ مترو اوږ والی خورانبسکی الپی ورشوگانی خوری شوی چی داوړی په موسم کی دپوونده وولپاره ډیر غوره څوڅایونه برابروی. دهندوکش په ډیرو ټیټو برخو کی د اور بشو، جودر او جوارو کر نه تر سره کیږی.

ددغه لږی په هغو لمنو کی به تیره بیا په

غوره کنه وونه دادی: شتیال (۴۸۷۰ مترو په لوړوالی، اولیان ۵۰۷۰ متره، خارزار ۴۸۰۰ متره، کچین ۵۹۰۰ متره اودنوکرز کنه وونه په ۵۰۰ متره جگوالی.

لویدیز هندو کش د خاواک له غاښی څخه پیل اود اقرباط تر کنه و (غاښی) پوری رسپری بند امیر اود بامیانو دره داغرونه د باباله لږی څخه جلا کوی. دلویدیز هندو کش منځنی جگوالی ترختیز هندوکش لږدی

دلویدیز هندوکش په شما لی اوسویلی (جنو بی) لمنو کی ځینی دریا بونه چی دکال په اوږدو کی اوبه لری بهیږی دمثال په ډول سرخا پ او اندراب په شمالی لمنو اودینچشیر اوغو ر بند دریا بونه په سویلی لمنو کښی یادولای شو. لویدیز هندو کش دنگ اورانگ لپاره ډیر گران نه دی ځکه ددغه لږی ډیر جگ غاښی دسمندر له منځ څخه له ۴۴۰۰ مترونه هسکوالی نه لری. دلویدیز هندوکش نامتو دری اوکنه وونه دادی دره شکاری چه له بامیانو، بلولی اوسر خا پ دریا بونه په هغی کی بهیږی د شبر غاښی د ۳۲۰۰ مترو په لوړوالی چی تر ۱۲۴۳ کال پسو ری

دافغانستان یوازی لاروه چی سویلی او شمالی هندوکش یی له یوله بل سره وصل کاوه. کله چی دسالنگ لار پرانستل شوه نوددره شکاری اوشبر اهمیت لږ شو اوبه ځای یی دسالنگ لویه لاردنگ اورانگ لپاره غوره وگرزید له (دپلحمری او کابل و آتن دشبر له لاری ۴۰۰ کینو متره اود سالنگ له لیاری ۲۳۰ کیلومتره دی). دسالنگ دره چی دهندوکش په سویلی لمن کی پرته ده دسالنگ دریاب په کښی بهیږی، په

په وخت کې مشکلات منځ ته راوړې. داو نې غاښی ۳۳۰۰ مترو په هسکوالي دکابل دریا پ سر چینه شمیرل کېږي دغه راز د حاجیکک کنډوچه دهلمند دریا پ ورڅخه پیل شوی دویم غوزه غاښی شمیرلای شو. د بابا غرونه په نوم، تو گه له څنګلو څخه خالی او تقریباً ټولی لمنی بی وچی دی.

فیروزکوه :

د فیروزکوه لړۍ د بابا د غرونو په لویدیزه خوا کې پرته او په دوو شمالي اوسویلی ښاخو باندي ویشل کېږي: شمالي لړۍ. یا ښاخ بی د سفید کوه په نامه نامتواله ختیز څخه د لویدیز لورته اوږدوالی مومي. سویلی څانګه یی د سپاه کوه په نامه یاده شوی او د اهم په شرقاً غرباً پلورته ده.

د سفید کوه لړۍ دوه هسکوالي نه اری او په منځنۍ توګه تر ۳۰۰۰ مترو پوری رسیدای شی. ددغه غرونو کڼوونه د تګ اورانګ په لار کې خنډونه پېښوی دغه راز نوموړی غاښی (کنډوونه یا کوتلونه) د مرغاب او هریر ود حوزی له یوبل سره یوځای کړی دی. د زر مست اواردوان غاښی ددغه لړۍ نامتو کڼوونه شمیرل کېږي. دهریرود او مرغاب زیاتره مرستیالان د سفید کوه څخه سر چینه اخلی. د سفید کوه اوږدوالی د حصار د غره څخه داردوان تر غاښی پوری ۲۵۰ کیلو متره دی. له نو موړی غاښی څخه سفید کوه خپل نوم بدل کړی او د چشمه سبز تر غاښی پوری د برخوت کوه په نامه یادېږي له دغه ځای څخه وروسته د سپاه بوک په نوم نامتودی. بالاخره سفید کوه د هرات

سویلی خوا کې د مونسونی اورښتونو له امله خورا ښکلی څنګلونه شنه شوی دی ددغو څنګلونو زیاتره څیړی، صنوبر او لمنځی دی. دغه راز په ټیټو لمنو کې دانارو او توت باغونه دهندو کش د سیمی سمسور تپالا پسی زیاتوی

د بابا غرونه

د بابا د غرونو لړۍ دهندو کش په سویل لویدیز ه خوا کېښی د لویدیز لورته اوږدوالی مومي دا غرونه دهندو کش څخه وروسته د جوړښت له مخی د اهمیت وړ ګڼل کېږي. د بابا سلسله د افغانستان په منځنۍ برخه کې دنورو غرونو په څیر ختیز څخه د لویدیز په لور پرته ده ددغو غرونو ښاخونه دشمال لویدیز اوسویل لویدیز خوانه روانه شوی او زیاتی څانګی لری. د زیاتو ښاخونو (څانګو) د شته والی له امله د بابا په غرونو کې تګ اورانګ د مشکل سره مخامخ کېږي. له دی څخه پرته دکابل په اوږدو کې له شپږو څخه تر اوومیا شتو پوری په واورو پټ او دعبور و مرور لپاره خنډونه پېښوی. منځنی لوړ والی یی ۴۰۹۰ متره اولوړه څوکه یی د شاه فولادی په نامه ۵۹۴۰ متره د سمندر له منځ څخه جګه ده. د بابا غرونه ۲۰۰ کیلو متره اوږدوالی لری او اکثره ځایونه یی په دا یمی واورو باندي پټدی چی په دی توګه د دریا بونود او بولپاره یی ښی ذخیر ی جوړی کړی دی. د بنده امیر هریرود او هلمند دریا بونه ددغه لړۍ دشمالی اوسو یلسی لمنو څخه سر چینه اخلی. د بابا غرونه هم ډیر کڼوونه له لری چی دهندو کش د غاښو او کڼوونو څخه یی اوږدوالی لږدی خو سره ددی هم د تګ اورانګ

د افغانستان کالني

د هندو کش او يانورو منځنيو غروسره اړيکه لري. د تيربند ترکستان غرونه په منځني توگه ۲۳۰۰ متره لوړوالي لري او اوږدوالي يې ۸۰۰ کيلومترو ته رسېږي. دالسي د درز آب، کرزيوان، قيصار او بالامرغاب سيمي د فیر وز کوه او چچران له منطقو څخه جلاکوي.

د توپوگرافي له مخې د تيربند ترکستان شمالي لمنې تر سويلي لمنوزېرې دې په دې ډول سويلي برخې يې د جاري او بودا حنکالا توله امله تخریب شوي او نسبتاً ځواني معلومېږي په داسې ترڅ کي چي ددغي لړۍ شمالي لمنې دهغو شگره لسه امله چي دمنځني آسيا څخه د باد په واسطه راوړي شوي دي دپستو او ټيټو غونډيو په څير تفسير شکل کړي او دغه بڼه اړونه نوموړو لمنو ته زوړننگ ورکوي. څرنګه چي د تيربند ترکستان شمالي لمنې د زرگونو کالو راهيسې د پر لپسي شګود لپريديوله امله چي شوي دي نوڅکه د رسوبي طبقاتو ضخامت او پنبوالسي نه يوازي د تيربند ترکستان په شمالي لمنو کي زيات دي بلکه د شمالي افغانستان زياتره منځني په دغه راز رسوبي طبقي پټي دي. په دې توگه ددغو سيمو ډېري په شګوپټي او يوه زړه توپوگرافي څرګندوي. له بلې خوا څرنګه چي دلته اوربست لږدي نوڅکه د جاري او بودا کموالي له امله زوري دري هم منځ ته راغلي نه دي.

سپين غراو خټين سپاه کوه :

د کرمي او دکابل درياب تر منځ دوه نامتو لړۍ پر تي دي چي زياته برخه يې په افغانستان او يو څه د هيواد څخه بهر ليدل کيږي. شمالي لړۍ د سپاه کوه او سويلي سلسله د سپين غرونه

ولايت په شمال کي د پاراپاميزوس له غروسره لږدي پاي ته رسېږي.

د سپاه کوه لړۍ د بابا د غرونه دوام پرته ده دالسي شرقاً او غرباً اوږدوالي نلري او د سو پل لويديز خواته کږيږي. د سپاه کوه لوړوالي تر سفيد کوه لږدي خوا اوږدوالي يې تر هغه ډير شميرل شوي دي. سپاه کوه هم په بيلو بيلو څانکو ويشل شوي دي نوڅکه ډيري دري او معبرونه يې جوړ کړي دي. د سپاه کوه په درو کي ډير پوونده آبادي ددغه لړۍ يوه غوره څانګه دهغي په لويديز خوا کي دکوه دوشاخ په نامه پرته او د پراخو حوزو او د اوبو د ویش له امله اهميت لري. د فيروز کوه د لړۍ د شمالي لمنو دريا بونه ازال اوکسپين هوارو سيمو ته بهيږي. په داسي حال کي چي د سويلي لمنو دريا بونه يې دهامون هلمند اواري سيمي ته جريان لري پورتنی غرونه په عمومي توگه پراخه څنګلونه او نباتات نلري يوازي وړي وني او بوټي ددغو غرونه زياتر وځايو کي خواره شوي دي. د ځمکپوهني پوهانو د فيروز کوه لړۍ ډيري ډيري لرغوني ښودلي او په دريم عهد کسي شاملوي.

تيربند ترکستان

د فيروز کوه په شمالي برخو کي يولي غرونه په خټيز لويديز استقامت د تيربند ترکستان په نامه پراته دي.

داغرونه د شمالي عرض البلد د ۳۵ او ۳۶ درجو تر منځ موقعيت غوره کوي. که څه هم د تير بند ترکستان غرونه د افغانستان په شمالي برخو کي مستقره لري. جوړوي خود جوړبند له مخي داغرونه

نامه نامتو ده.

سیاه کوه دصوات له دری څخه پیل شو ی او دلویدیز په لور دوامومی. داغرونه دکنړ او کابل دریا پ څخه تیر شوی او دلوگر سره نږدی پای ته رسیږی. سیاه کوه اوسپین غرد پیدا یښت له مخی ډیر زاړه او دهنغو پاسنی قشر په رسو بی اجچارو (آهکی) باندی پمپدی.

دسپین غر اوږدوالی ۱۵۰ کیلومتره اولو په څوکه بی دسیکارام په نامه ۴۷۶۰ متره لوړوالی لری. دیواړ غاښی چی ۲۴۵۰ متره دسمندر له مخ څخه لوړ دی پره چنار د کابل له وادی سره نښلوی.

هغه لری چی دخیبر دکنهو (۱۰۳۰ متره لوړ والی) او دیواړ دکنهو ترمنځ پرته ده دشنو اړو دغره په نامه نامتواو په ختیز لویدیزه تسو که دافغانستان او پښتو نستان ترمنځ سرحسد جوړوی.

دغراز سپین غرد کرمی اوبه اود کابل دریا پ مرستیالان جوړ کوی دی. دسپین غره په شمالی لمنوکی گڼ څنگلو نه شنه شوی دی، چی دهیواد په اقتصادکی خورامرسته کوی.

د سلیمان غرونه:

د سلیمان دغرولری ۶۰۰ کیلومترو په اوږد والی سره دافغانستان او پښتو نستان په سرحدا تو کی له شمال ختیز څخه سویل لویدیز ته پراته دی داغرونه په دوو برخو یعنی لویدیز سلیمان داغ او ختیز سلیمان داغ ویشل کیږی دتکتونیکي فعلا لیتوپه اساس د سلیمان په غرو کی ډیری چین خورده کی منځ ته راغلی او دهنغو پرمخ دهاکی ډبرو موجودیت ښکاره کوی چی په

دویم او دریم عهدکی منځ ته راغلی دی. د سلیمان غرونه د پښتو نستان دوزیرستان سیمه اوبلو چستان پتوی اومو تسو نسی اورښتونوله امله په گڼو څنگلو پمپدی.

اقلیم:

افغانستان د آسیا په زړه کی یسروت او دعرض البلد (۲۹ درجی ۳۰ دقیقی - ۲۸ درجی او ۳۱ دقیقو ترمنځ) دسمندر څخه لیری والی له هری خوا څخه په وچه پوری تړلی او دچکا بی غرونه چی دهلمند په سویل کی پراته دی زبونږ نږدی واټن (۵۰۰ کیلومتره) سمندر ته شمیرل کیږی او دلوړ فشار د اقلیم شنا سی پوها نسد دخمکی پرمخ فشار داسی بنودلی چی د عرض البلد له پنځو درجو څخه تر ۳۰ درجو پوری دلوړ فشار یوه ساحه پیل کیږی بادونه په دغه ساحه کی د سویل لویدیز لور ته انحر اف مومی. دافغانستان یوه برخه دلوړ فشار تر اغیری لاندی (۵) په نظر کی نیولو سره د دوج اقلیم لرونکی دی. د دوج اقلیم خصو صیت نسبتی لنده بل لږه اندازه توداوپری سوړ زمی اوداسی نور شمیرل کیږی په دغه اقلیم کی دکالنی اور ښت مقدار تر ۲۵ سانتی موتر وټی پدی .

دطبعی جوړښت او جغرا فیایی موقعیت له مخی افغانستان په لاندی ډول ښکاره کولای شو:

۱- عرض البلد :

دیوی سیمی د سوړ والی او تودوخی درجه دعرض البلد له امله ټاکل کیږی . که چیری دافغانستان اقلیمی څرنکوالی دعرض البلد د دایروله مخی ویلتنو لیدل کیږی چی افغانستان

د افغانستان کالني

د شمالی نیمې کړۍ د (۲۹) درجو (۳۰) دقیقو او (۳۸) درجو او (۳۱) دقیقو عرض البلد کی پروت او په دی توگه د سپرلی اومنی ، ۲۱ مارچ دوری اول ۲۳ سپتمبر د تلې په لومړۍ وخت کی د لمر واپزنگی داستوا پر کرښه عمودی لویږی . په دغه نیته کی د افغانستان په سویلی سیمو کی د لمر د لویدلو درجه مستقیمه او په شمالی رخو کی مایله وی ، په بله وینا د افغانستان په شمالی حصو کی د لمر د تابش د زاویې میلان زیات دی . د افغانستان په سویل کښی د لمر واپزنگی لویدل ۶۰ درجې او ۳۰ دقیقې په داسی حال کی چی د لمر د لویدلو درجه به په شمالی افغانستان کی ۵۱ درجې او ۲۹ دقیقې .

۲- دوجی او ابو ویش :

د پراخو او بوشته والی دا خصوصیت لری چی د گاونډو ویر وجود زمی هواتوده او داوړی په موسم کی سره کوی . څنگه چی افغانستان په وجه باندی محاط یو هیواد دی نو څکه د سمندری آب و هوا اغیری پکی لری لیدل کیږی . سره ددی چی هیواد سویلی سیمی د ۵۰۰ کیلو مترو په اندازه له سمندر څخه واټن لری بیا هم د سمندری هواله برکت څخه گټه اخستلای نه شی علت بی د سویلی سیمو اوبلو چستان غرونه دی چی د سمندر ی هوامخه نیسی .

لوړ او ټیټ فشار :

دهری سیمی د هوا او اقلیم په بدلون کی د لوړ یا ټیټ فشار شته والی اغیزمن دی داستوا له کرښی څخه د قطبینو په لور خولوړ او ټیټ فشارونه خواره شوی دی .

لوړوالی :

دیوی سیمی د تودوخې درجه د لوړوالی له امله تغیر کوی د تجربو په اساس ثابت شوی ده چی لنډه هرا په هر وسلو مترو لوړوالی کی د ساتنی گرا په حساب ۶۵- درجې او په وچه هوا د ساتنی گراد یوه درجه تنزیل کوی . څکه هر څومره چی لوړوالی ډیر شی په هغه اندازه د هوا کثافت لراور قیق کیږی په نتیجه کی به تودوخه باندی تاثیر اچوی ، خو که د هوا کثافت زیات وی نو د لمر واپزنگی ډیری جذب کیدای شی . لاندنی جدول د افغانستان د بیلو بیلو سیمو د تودوخې توپیر د لوړوالی له پلوه څرگندوی :

د افغانستان جغرافيه

	سيمه	سمندر څخه لوړ والی	د چنگاښ په میاشت کی	د چنگاښ په میاشت
۱-	شمالی سالنگک	۳۳۵ متره	۱۸/۳ درجی د سانتيگراد	۱۰/۱ درجی د سانتيگراد
۲-	غزنی	۲۱۸۳ متره	۳۳/۵ درجی د سانتيگراد	۹/۵ درجی د سانتيگراد
۳-	کابل (هوایی ډگر)	۱۸۰۰ متره	۳۵/۱ درجی د سانتيگراد	۸/۱ درجی د سانتيگراد
۴-	فیض آباد	۱۲۰۰ متره	۳۰/۱ درجی د سانتيگراد	۱۲/۹ درجی د سانتيگراد
۵-	کندهار	۱۰۰۳ متره	۳۳/۱ » » » »	۱۹/۲ » » » »
۶-	جلال آباد	۵۵۲ متره	۳۵/۵ » » » »	۲۱/۰ » » » »

که څه هم دمخکی د عمومي ویش له مخی د افغانستان اقلیم وچ دی خو د ځینو نورو عواملو او دلا یلو په اساس چی دمخه وویسل شول اود سیمی د طبیعی عوارضو لوړوالی د غرو د پروتوا لی جهت دا حجار ونوعیت او نباتاتو څخه دی دا اقلیم بڼه بدلیری د مثال په توگه جلال آباد ، کابل او هرات دری واپه داستواله کرښی څخه مساوی واټن لری خو د آب و هواله مخی له یو بل سره متر توپیر لری د دغه توپیر علت د سمندر له منځ څخه د لوړوالی ، د غرو د پروتوا لی سمت او د جوی حالاتو د جریان په مقابل کی دهغو بیل بیل موقعیت بلل کیدای شی . په دی توگه دیو ی سیمی یا هیواد د هوا یا اقلیم په ټاکلو کی بیل بیل عوامل برخه لری چه په گډه سره دیوی سیمی اقلیم ټاکي .

د لوړوالی په نظر کی نیولوسره افغانستان په څلورو بیلو منطقو ویشل کیری .

۱- هغه سیمی چی له ۹۰۰ مترو څخه لږ جگوالی لری د طبیعی چاپیریال له مخی د دشت یا بیدی انومور باندي ایښودلای شو . څرنکه چی داسیمی پرتی او اوازی دی نو اقلیم یی صحرا یی

۲- هغه سیمی چی ۹۰۰ او ۱۳۰۰ مترو تر منځ پرتی دی زیاتره دهندو کشما لی لمنی د غورات د غرو لمنی د کندهار سیمه اود هریرود د دری منځنی او کښتی برخی نیسی . په دغه اقلیمی حوزه کی اوړی ډیر تود او ژمی دو مه سوړنه وی او ډیر لږ لیدل کیری چی د تودو څی درجه ترمنفی لسو درجو پوری کښته شی .

داورښت اندازه تر ۲۰۰ ملی مترو لږه او زیاتره د باران په شکل مخکی ته رسیری ، دلته دواو رو اوریدل دومره ډیره وی .

نيسي دغه راز د غرو په لمنو او جگړو خايو كې د تودوخې دناڅاپي ټيټيدوله امله لنډه بل ژر داشباع اندازې ته رسيدو په نتيجه كسي اورښت كېږي په دې ډول په جگړو برخو كې هم اورښت پېږدي. په صحرايي سيمو كې د سپرو او تودوخېو د برخو ردله امله يوڅه رطوبت راكښته كيداى شي.

هوايي څپې د كال په بيلو بيلو وختو كې د هيواد آب و هوا اغيزمنه كوي او په نتيجه كې واوړه يا باران اور پېرې هغه هوايي څپې چي افغانستان ته په بيلو بيلو فصلو كې راننوزي په دې ډول دي:

د ژمي په موسم كې د سايبيريا ستره څپه هيواد ته راننوتلې او په ډير وځايو كښي د اورښت سبب گرزي. په اوږي كې دهند له سمندر څخه توده او مرطوبه څپه د ختيز اوسويل ختيز لوري څخه افغانستان ته رارسيدو په نوموړو سيمو كښي په تيره بيا د سليمان، سپين غر او پكتيا په برخو كښي درانه اورښتونه راوړي پساي او د پسرلي په لومړيو وختو كې د لويديز او شمالي لويديزي خوا څخه د اتلانتيك د سمندر لنډه څپه هيواد ته راځي او د منځني افغانستان او هندوكش غرونه تر اغيزي لاندې نيسي.

داوړي په فصل كې د فارس د خليج هوا افغانستان ته راننوزي او په ځينو برخو كې كې دوامه اورښت منځ ته راوړي. لاندني جدول د افغانستان د ځينو سيمو اورښت د لوړوالي له مخي څرگندوي:

۳- هغه سيمي چي د ۱۳۰۰ او ۲۴۰۰ مترو ترمنځ موقعيت لري په نسبتې توگه آب و هوايي معتدله او څلور فصله په څرگند ډول له يو بل څخه بيلېږي. اوږي دومره تود او شديد نه خو ژمي تړيوې اندازې شدت غوره كوي. دو اورې اوباران اوريدل د ژمي او پسرلي په موسم كې عموميت لري د اورښت اندازه د كال په اوږو كې د ۴۰۰ ملي مترو څخه زيات اټكل شوي ده. په دغه اقليمي ساحه كې كابل، غزني، كټو از بدخشان يوه برخه د كټو درې پاسني. برخه او داسي نورې برخې شاملېږي.

۴- هغه سيمي چي له ۲۴۰۰ مترو څخه لوړې دي عموماً غرني او هوايي سره ده د تودو څي درجه د كال په اوږدو كې غټ توپير څرگندوي. په دغه اقليمي سيمه كې هغه ځايونه چي درې زره متره لوړوالي لري ژمي يې له شپږو څخه تر اوو مياشتو پوري اوږدوالي مومي. په نوموړي سيمه كې د نورستان يوڅه برخه د بدخشان او هزاره جات ستره برخه ځاي لري. هغه غرني ځايونه چي د سمندر له مخ څخه ۴۰۰۰ متره جگ دې داستوگني لپاره چمتو نه دي او د كال په اوږدو كې په واورو پټ دي (دواخان او پامير د جگي سطحې څخه پر ته چي تر څلورو زرو مترو پوري د قرغيز وگي و دروزني لپاره په استوگنه ليدل كېږي.)

لنډه بل او اورښت :

ديوي سيمي لنډه بل او اورښت دهغه ځاي دهواله فشار د ځمكې جوړښت او د هوا په سپرو ياتودو څپو پوري مخامخ اړيکه لري. په هغو ځايو كې چي فشار ټيټ وي اورښت زيات صورت

د افغانستان کالني

دستيشن نوم	پروت والي	د سمندر څخه لوړوالی	اوربست په
		داور بست وخت	ملي متر سره
۱- شمالي سالنگ	غرنی برخه	۳۳۵۰	پسرلي او ژمی ۱۲۳۶
۲- کابل	سمنځني برخه	۱۸۰۳	پسرلي او ژمی ۳۶۲
۳- جبل السراج	سمنځني برخه	۱۶۲۸	پسرلي او ژمی ۵۶۶
۴- خوست	سويلي برخه	۱۱۸۵	پسرلي او اوړی ۵۸۲
۵- هرات	شمالي لویدیځه برخه	۴۶۴	پسرلي او ژمی ۲۲۰
۶- سیمه	شمال لویدیځه برخه	۸۵۸	پسرلي او ژمی ۲۷۰
۷- لشکرگاه	سويل لویدیځ	۷۸۰	پسرلي او ژمی ۷۶
۸- فراه	سويل لویدیځ	۶۵۱	پسرلي او ژمی ۷۹
۹- جلال آباد	ختیځه برخه	۵۵۲	پسرلي او ژمی ۲۴۲
۱۰- کنډز	شمالي برخه	۴۳۰	پسرلي او ژمی ۳۲۱

دريابونه :

دهندو کش سويلی سيمه چی دکا بل، کني البنگاز، پنجشير اولوگر دريابونه په کسی جریان لری اوپلن والی د ټولو خاوری په نسبت په سلو کی ۸۲ دی.

د بابا دغرو شمالي اومنځني برخه د سفید کوه د شمالي او جنوبی غاړی سيمه چی د تاشقرغان (خلم) بلخ آب (عشق آباد) داندخوی آب سفید (میرآباد) مرغاب او هریرود پکی بهیري دا سيمه د ټول هیواد په سلو کی ۲۳۱ برخی جوړوی د بابا اوسیه کوه سويلی سيمه چی دارغنداب (ترنک اوارغستان) خاشرود، فراه رود، ادرس کن، کودزیره اودچکالی واره دریا بونه په کی جریان لری. داسیمه د ټول هیواد په سلو کی ۴۱ برخی نیسی.

دآمودریاب:

دآمودریاب چی پخوا داکسو سی پسه

دجغرافیایی عرض البلد په نظر کی نیو لو سره افغانستان دمنځني آسیا په وچه سرخه کی پروت والی لری خودجگو غرولکه هندوکش، بآبا، فیروزکوه، تیربند ترکستان، سپین غر، سیاه کوه اونورو په شته والی سره د دریا بواو به دکال په اوږدو کی داوچه سیمه لنده وني پسه بڼه وینا دنوموړو غرو دایمی واورى دهیواد دسترودریا بودسر چینی لپاره ډیره ښه منبع گیلازی شو. دافغانستان دریابونه داوبسو اخستلو دسیمی له مخی په لاندی ډول ویشل کیږی.

دشمالي هندوکش سیمه چی دآمو، اودهغه معاونین لکه واخان، کوکچه، کندوز اودا سی نورپه کی بهیري داسیمه دپلن والی له مخی دهیواد په سلو کی ۱۴۲ برخی نیسی.

بي دبت په يوه ثانيه کې ۲۰۰۰ مترومکعبو ته لوړيږي دآمودرياب داوبودبت دپخوا څخه لږ شوي دي دمثال په ډول دکرکي په سه کې په ۱۹۱۴ متره مکعبه او په ۱۸۲۲ کال کې په يوه ثانيه کې ۹۶۶۰ مترومکعبو ته رسیده.

دآمودرياب داوبو ژوروالي دآب خيزي په موسم کې له دوو څخه تر دريو مترو پوري رسيږي. دآمودرياب غاږي داشتکاله امله دتراس (مرتبه لرونکي) په څير ددريا بله منځ څخه ۱۸ څخه تر شلو مترو پوري چگي دي. دآمودريا بدلتايوو لس زره کيلو متر مربع پلن والي لري.

دکلفت دسيمي څخه وروسته دآمودرياب خپل سیربدلوی اودپرله پسې تخريباتوله امله په ځينو سيمو کې په خوبناخو ویشل شوی او دښاخو ترمنځ ټاپوگان جوړوي. دآمو درياب په ښي اوکيڼ اړخ کې زيات شمير مرستيالان لسري دآمودرياب هغه مرستيالان چې دشوروي اتحاد په خاورو کې بهيږي دچک، گند، قزل سو وڅش، کافر، نهان اوسر خزان څخه عبارت دي. دآمودرياب دکيڼي خوا مرستيالان دشيوا کو کچي (چي دآمودر ياب) په سلو کې ۴ مرستيالان جوړوي) اوکندهز څخه دي دکوکچي اوکندهز څخه دکرکي په برخي کې ډير ۰ گڼه اخستل کيږي دآمودر ياب په يوه ډيره فاصله کې داوبو زياتوالي اوژور والي له امله دبيري چلونې لپاره چمتو دي. دافغانستان اوشوروي اتحاد تجارتي مالو نه له دغه او لاري څخه وپل او راوړل کيږي.

دآمودرياب تر څنگ دافغانستان غوره بندرونه تاشگنر، کلفت شيرخان بندر او

نامه يادیده په منځنيو پيړيو (قرون اوسطي) کې عربود جيحون په نامه وبالله دمنځنيو پيړيو په وروستي وخت کې دمغولو ديرغلو دوره پيل شوه. په دغه دوران کې دجيحون نوم په (آمويه) يا (آمودريا) واوښت. دغه دريسا ب دپامير دچکي سطحې (دآمودرياب سرچينه) څخه دارال ترجيبيل پوري ۲۵۰۰ کيلو متره اوږدوالي لري. دآمودرياب دکوچني پا مير دکنگلو څخه چې دخلورو زرو مترو څخه لوړ دي سرچينه اخلي او په پا سني برخه کې دواخان په نامه نامتودي. کله چې داقسو او پنجه اوبه هغه ته گډيږي د(آب پنج) په نامه بلل کيږي. دآمودرياب دکوکچي تر در ياب پوري په ډيره چټکي روان او په لار کې ډير آبشارونه جوړوي له کو کچي څخه وروسته دسرخوړي (نشيب) دلپريدوله امله آرام او بيړي چلونې لپاره چمتو گزي. دآمو دريسا ب سوزله يوه څخه تر پنځو کيلو مترو پوري ټاکل شوي دي. دآمودرياب په دواړو غاړوونې په تيره بياوالي (بيد) او چنار ليدل کيږي. دآمو درياب داوبو ډيروالي دکنگلو په ستروا لي او دگرمي په فصل کې دتودوڅي په درجه پوري اډه لري. دآمودرياب داوبودبت څر گندوي چې د گرمي په موسم کې ډيرو اوښ ټوټي له خان سره راوړي له دي څخه پرته ددغه دريسا بد اوبودبت په پاسني اوکښتني برخه کې توپير مومي. په منځني اوورو ستنې برخه کې ددرياب اوبه دتخير او اوبولگولو له امله لږيږي او دآرال په شاوخوا کې بي دبت په يوه ثانيه کې ۱۴۹۰ مترومکعبو ته رسيداي شي په داسي حال کې چې دکرکي دښار په سيمه کې

حیرتان دی چی دافغانستان صادرات اوواردات له هغو څخه ترسره کیږی. په دغو بند رو کی د کلفت بندرله پخوا راهیسی د پترولو اودموټر ونو غوړو دراوپلو لپاره ټاکل شوی دی دقزل قلعه (شیرخان) بندر چی دکابل نږدی واټن لری داومو موادو، دلیردو لولپاره غوره گڼل کیږی.

دکابل دریاب :

دکابل در دریاب اوپدوالی له سرچینی څخه تر مصب پوری ۷۰۰ کیلو متره دی چی له دغه واټن څخه ۵۶۰ کیلومتره په افغانستان پوری اړه لری، دکابل دریاب دکابل ښار په لویید یزه ۸۰ کیلومتر ی کی داونی له غاښی (۳۵۰۰) څخه پیل اوپه پاسنی برخه کی ډیر تیزجر یا ن لری. دکابل دریاب په خپله لاره کی دڅسرننگیو څخه تیریږی دمثال په ډول کله چی دکابل دریاب دلندر له تنگی څخه تیرشی نو دچار دهی سیمی ته راننوزی دکابل دښار څخه له تیریدو وروسته دتنگی غارو تنگی ته رسیر ی بیاله دغه تنگی څخه دغلو اوسروبی هوار ی سیمی ته جریان مومی. ورپسی وریشمین تنگی ته رسیدلی اودتنگی څخه دتیریدو وروسته دلغمان ټیتی او پرتی سیمی ته ځان رسوی. دغه راز ددرونټی له تنگی څخه جلال آباد اودلعل پور له تنگی څخه دپینډور سیمی ته بهیږی. دکابل دریاب داتک (۲۷۱ متره) سره نږدی دسنددزیاب ته گڼیږی

دلوگر، پنجشیر، الیشنگ، الینگار او کنړ دریابونه دښی اوکښی خوادکسابل دریاب مرستیالان شمیرل کیږی دکابل دریاب اودهغه مرستیالان داقصادله پلوه دافغانستان ډیره غوره دریاب دی چی دبریشنا دتولید او

زراعتی سیمو دخړوپولولپاره ستر ارزښت لری. دکابل په دریاب باندي دبر ښاخوښندو نه جوړشوی چی دافغانستان ستر بندو نه گڼل کیږی او په لاندی ډول دی:

دجبل السراج دبر ښنا بند چی په ۱۲۹۹ کال کی تری گټه اخستل پیل شوی اودسا لنک پر دریاب باندي چی دکابل دریاب مرستیال وی جوړشوی دی. ددغه بند دبر ښناظر فیت ۱۵۰۰ کیلو واټه دی.

دوردکودچک بند د۳۰۰۰ کیلو واټو په ظرفیت په ۱۳۱۹ کال کی دلوگر پر دریاب باندي جوړشوی دی.

دسروبی بند چی دپنجشیر دریاب له خولی څخه ۱۵ کلو متره لیری اود ۲۲۰۰۰ کیلو واټو په ظرفیت په ۱۳۳۶ کال کی دگټی اخستلو لپاره چمتو شوی دی دغلو بند چی تسراو سه دافغانستان ستر بند اوپه (۱۳۴۶ کال کی ۹۰۰۰ کیلو واټو په ظرفیت په کارولید. د ماهی پر ښنا اودننگرهاز دکانال دپروژ ی بر ښنا دکابل په دریاب باندي نور مراکز یادولای شو.

د مرغاب دریاب:

د مرغاب دریاب د فیروز کوه له غرو څخه د ۲۵۰۰ مترو په جگوالی سرچینه اخستی اوله منبع څخه تر پای پوری ۸۰۰ کیلومتره اوپددی له دغه اندازی واټن څخه ۴۵۰ کیلو متره بی په افغانستان پوری اړه لری. د مرغاب دریا ب یو مرستیال دگو شکا په نامه د فیروز کوه څخه سرچینه اخستی اودتاش کیواری په سیمه کی چی دهیواد څخه بهر پرته ده له مرغاب سره یوځای کیږی.

شوروي اتحاد ته ننوږي. دهريرود درياب دوه پردري اوږدوالي په افغانستان پوري اړه لري.

دهرات لرغوني اوتاريخي ښار دهريرود درياب له برکته مينځ ته راغلي اودتاريخ په اوږدو کې پرديو يرغلگرانو پري خو واره بريږونه کړي دي. دهريرود درياب دهرات دښار او غور يانو په برخه کې ډير آرام بهيري په داسې حال کې چې دسر چيني وروسته تراوبې پوري په ډيره چټکي جريان لري.

دادرياب تر اسلام قلعه پوري خپل لويد يسز استقامت ساتي خود اسلام قلعه وروسته دشمال په لور کې پري او دترکمنستان دريگستان په لور حرکت کوي په دغه ځای کې هريرو، دتجن په نامه ياد اوږدو څه فاصلي وروسته په شگو کې له منځه ځي.

دهلمند درياب :

دادرياب د هزاره جات له غرو څخه د ۳۸۰۰ مترو په اوږدوالي سرچينه اخلي. لومړي د لويديز او بياله يوڅه واټن وروسته دسويل لويديز لور ته دافغانستان په خاوره کې بهيري دهلمند يا هيرمند درياب د ۱۴۰۰ كيلومترو په اوږدوالي دافغانستان ستر درياب دی چې تقريباً پسه بشپړه توگه زمونږ په هيواد پوري اړه لري. دهلمند درياب دپيل په لومړي سر کې ډيسر کې ندي حرکت کوي، خودگوشک په سيمه کې آرام اوله دی وروسته يي سوډيا تيري.

دگوشک په سيمه کې دهلمند ستر ستيال ارغنداب ورسره گډ او دسويل په لور جريان مومي. دهلمند درياب په سويل لويديز افغانستان کې

د مرغاب له درياب څخه ددغه دريساب دا وږو ژوروالي اود ساحل د جگوا لي نه امله زمونږ په هيواد کې دومره گټه نه اخستل کيږي خود دمر او پنجده په برخه کې دبنده ونو په جوړيدو سره تری اعظمی استفاده شوی ده.

دشوروي اتحاد سره په نږدې سرحد کې دمرغاب درياب دمر وچا او بالا مرغاب سمسوره سيمه څپوې.

د مرغاب درياب د ۳۰ كيلو مترو په اوږدوالي سره دافغانستان اوشوروي اتحاد ترمنځ سرحدی کرښه جوړه کړې ده.

ددغه درياب دلتاد مروی په شاوخوا کې ده او وروسته بيا دقراقرم په شگو کې ورک کيږي.

دهريرود درياب:

دباباغرو په لويديز ولتونو کې دوه دريا يو نه دستکل آب اوسرچنگل په نا مه پيل شوی اود دولت ياره سيمه کښی سره يوځای اودهريرود درياب جوړوي. دهريرود درياب شرقاً اوغر با دفيروزکوه اوکاسه مرغ ترمنځ د ۴۰۰ كيلومتره په اوږدوالي بهيري داوبی په لويديز لور څه کې ددغه درياب ستر مرستيا ل تکاويشا نجسي د سپاه کوه په سويلی لمنو کې دهريرود سره د ۲۰۰۰ كيلومتره په اوږدوالي موازی بهيري له سره يوځای او دغرونيو سيمو دتيريد وروسته د ۵۰۰۰ كيلومتره واټن پوري دهرات وادی سمسور کوي. دهريرود درياب دهرات د لويديز په ۱۰۰ كيلومتري کې دافغانستان او ايران گډې سرحدی کرښی ته رسيږي اودسرحدی کرښی په څير څو كيلومتره پيسوري دافغانستان او ايران خاوری سره بيلوی او بيا

د افغانستان جغرافیه

نیمروز پوری په بیلو بیلو حوزو کې د طبیعی شرایطو په مساعدت سره زمونږ وړتوال ژوند تیروی.

که غرنی سیمې له پرتو او اوارو سیمو سره پسر تله کړو نو په ښکاره تسو گسه د غرنیو سیمو اوسیدونکي لږدی ځکه په داسې ځایو کې اقلیمي او طبیعی شرایط د انساني ژوند لپاره خنډو نه پېښوی. سره ددی زمونږ وړتوال په غرو او رغو کې په مقیمې او یا نیمه مقیمې ډول ژوند کوي. د مالو او مورو روزنه دلرو سیمو غوره فعالیت دی په داسې حال کې چې د پرتو او هوارو سیمو اوسیدونکي په کره لگیا دی.

هغه سیمې چې د ۱۰۰۰۰ څخه تر ۲۰۰۰ مترو پورې پرتی دی، زیاتره ارتي او اوارې چې په هغو کې گڼ شمیر خلک میشت او په کره یا باغ داری کې فعالیت کوي دغه راژد لته د څارو پوروزنه هم ترسره کيږي په هغو سیمو کې چې له ۱۰۰۰ مترو څخه ټیټی دی د نفوس د ډیروالي او تراکم له امله په لومړی درجه کې راځي دا هم باید و وایو چې زمونږ د هیواد زیاتره ښارونه په دغه راز سیمو کې ځای لري. کره، صنعت او فرهنگي چارې په نوموړو سیمو کې په پرمختللي توگه لیدل کېږي.

وگړي :

د رښتینو احصایو د نشتوالي له امله نشو کولای چې د ۱۳۱۵ هـ، ش کال څخه پخوا د هیواد د وگړو شمیر ښکاره کړو، د ملگرو ملتو د احصایې له مخې په ۱۳۱۵ هجری شمسی کال کې ۱۹۲۷ میلادی د افغانو نستان نفوس ۱۰۹۷۲۰۰۰ تنه ښودل شوی دی. دغه راز د پلان وزارت د احصایې ریاست د پلان د پرمختګ د ۱۳۴۹ کال په نشریه کې زمونږ

د یوه قوس په څیر په هامون هلمند کې پای ته رسېږي.

د هلمند دریا ب دبت په بیلو بیلو سیمو او یادګال په اوږدو کې تر پیر کوی په عمومي توگه په یوه ټانیه کې له ۱۵۰ مترو مکعبو څخه تر ۲۰۰ مترو مکعبو پورې رسېدلا ی شي. د هلمند دریا ب داوولږوالی یا ډیروالی د دغه دریا ب د شاوخوا اوسیدونکو په ژوند باندې ژوره اغېزه کوي.

ځکه د هلمند د شاوخوا خلک په صحراي سیمه کې میشت دی او داوږو کمښت د دوی ژوند ته ستړیان اوږی.

د دغه زیان دمخنیوی لپاره حکو مت ډیره کلکه پاملرنه کړې او د هلمند د ناوې پراختیا یسی پروژې د دغه امر لاندې په فعالیت لگیا دی. د پروژې په بنسټ زیات شمیر بندونه او ویاړی د هلمند دریا ب پسر جوړی او نه یوازی داو بسو لگولو په برخه کې مرسته کوي بلکه په راتلونکي نږدی وخت کې به دېر ښنا د تولید له امله د سیمې وگړو ته ډیره گټه ورسوي.

بشمري بوخه:

طبیعی چاپیریال د اقلیم بڼه او د هایدروگرافي خصوصیت دانسان په ژوند باندې مخامخ اغېزه کوي. دغه شرایط د بشر لپاره د استوګنې ځای او د اقتصادي فعالیت ساحه ټاکي. زمونږ په هیواد کې له پخوا راهیسې بیلې بیلې او سمسوري درې دوگې د ژوند لپاره برابرې شوې او په هغو کې گڼ شمیر خلک میشت وي.

په عمومي توگه د بشري ژوند ښی په غرنیو سیمو کې حتی تر ۳۴۰۰ مترو پورې هم لیدل کېدای شي. نوڅرگندیږي چې له پامیر څخه تر

د افغانستان کالني

هيواد دوگړو شمير په ۱۳۲۹ کال کي (۱۹۵۰ ميلادي) دوولس مليونه اټکل گړي دي.

لاندني جدول د افغانستان نفوس تراکم په يوه کيلومتر مربع کي داسي څرگندوي:

کال	دوگړو شمير تراکم په يوه کيلو متر مربع کي	له دغه جدول څخه دا نتيجه ايستلای شو چي له متر مربع کي
۱۳۱۵	۱۰۹۷۲۰۰۰	۱۷
۱۳۲۹	۱۴۰۰۰۰۰۰	۱۸
۱۳۳۶	۱۳۰۰۰۰۰۰	۲۰
۱۳۳۸	۱۳۸۰۰۰۰۰	۲۱
۱۳۳۹	۱۴۴۸۳۰۰۰	۲۲
۱۳۴۰	۱۴۶۸۴۰۰۰	۲۲٫۶
۱۳۴۱	۱۴۹۰۰۰۰۰	۲۳
۱۳۴۲	۱۵۲۲۷۰۰۰	۲۴
۱۳۴۵	۱۵۷۱۵۰۰۰	۲۴٫۱
۱۳۴۸	۱۶۶۲۴۲۹۰	۲۵٫۶
۱۳۵۳	۱۸۷۰۰۰۰۰	۲۸٫۷

لاندني جدول د افغانستان د ولاياتو دوگړو شمير او تراکم څرگندوي :

وليات	دوگړو شمير ۱۳۵۰	اداري مرکز	تراکم په يوه کيلومتر مربع کي
۱ کابل	۱۳۶۰۶۶۳	کابل	۳۲۵/۲
۲ کندهار	۷۸۰۶۱۷	کندهار	۱۷۱۸
۳ هرات	۷۲۲۳۳۸	هرات	۱۷
۴ بلخ	۳۷۲۵۳۸	مزار شريف	۲۳/۶
۵ ننگرهار	۱۲۰۸۶۲۵	جلال آباد او چغسرای	۱۵۹/۹
۶ پکتيا	۸۷۸۸۳۳	گرديز	۵۱/۶
۷ غزني	۱۱۶۲۵۹۰	غزني	۳۵/۶
۸ هلمند	۳۳۳۳۲۹	بست اشکرگاه	۶/۳
۹ فراه	۳۳۰۱۵	فراه	۵/۷
۱۰ جوزجان	۳۵۲۳۳۲	شبرغان	۲۰

د افغانستان جغرافيه

ولایات	دوگړو شمیر	اداری مرکز	تراکم په یوه کیلومتر مربع کی
۱۱ تخار	۵۲۰۰۳۵	تالقان	۲۵
۱۲ بدخشان	۳۶۲۸۲۵	فیض آباد	۸/۳
۱۳ بامیان	۳۶۴۴۳۴	بامیان	۱۲/۳
۱۴ ارزگان	۵۲۴۹۶۶	تیرین کوټ	۱۶/۶
۱۵ غور	۳۴۰۶۷۸	چغچیران	۹/۸
۱۶ پروان	۱۲۹۷۴۰۳	چاریکار او محموداقي	۱۷۸/۹
۱۷ کندز	۴۲۷۰۲۶	کندز	۵۴/۷
۱۸ بغلان	۶۵۶۶۴۴	بغلان	۴۸/۶
۱۹ سمنگان	۲۱۸۳۸۴	ایبک	۱۴/۲
۲۰ نیمروز	۱۲۸۳۶۴	زرنج	۲/۴
۲۱ زابل	۳۷۷۳۳۷	کلات	۱۸/۸
۲۲ لوگر	۳۲۵۶۴۲	برکی برک-پل علم	۷۷/۵
۲۳ وردک	۴۳۷۷۵۵	سیدان بنار	۴۲/۵
۲۴ لغمان	۲۳۴۳۷۵	سیترا لام	۲۵/۷
۲۵ بادغیس	۳۳۷۱۳۹	قلعه نو	۱۳/۶
۲۶ فاریاب	۴۵۷۸۱۴	سیمنه	۲۲/۴

که دغه جدول ته خیر شو وینوچي څینی

ولایات گڼ شمیر څینی نور منځنی شمیر او یوه ډله نور لږ او ټیټ ډول وگړي لری هغه ولایات چی له ۱۰۷ څخه تر ۴۲۵ پوری پروان - ننگرهار او کابل) په یوه کیلومتر مربع کی تراکم لری لومړی درجه گڼل کیږی کنړو نه لوگر، دکا پیسالی ولسوالی، پکتیا، بغلان او کندز دهغو ولایاتو په لړ کی دی چی منځنی نفوس کنډز د یوه کیلومتر مربع کی یی په منځنی توگه ۶۸ نفره ژوند کوی. هغه ولایات چی له ۲۵ څخه تر ۵۰ پوری تراکم لری دوردک، غزنی، تخار اولغمان څخه عبارت دی بلخ، فاریاب، جوزجان، زابل، بامیان هرات، کندهار او ارزگان هغه ولایات دی چی په ټیټ ډول نفوس لری او په یوه کیلو متر مربع کی یی له ۲ څخه تر ۱۵ نفرو پوری ژوند کوی. دهیواد پاتی ولایات لکه سمنگان، بادغیس غور ات بدخشان، فراه، هلمند او نیمروز لږ

نفوس لرونکي ولايات گڼلای شو.

پوهنه :

داشرگنده خبره ده چې دیوی ټولني افراد د پوهې په رڼا کې کولای شي خپل بشري توان د ژوند ټولو اړخونښه کیدو لپاره په کار واچوي. په ټولو هیوادو کې د اقتصادي پانگسي د زیاتیدو لپاره ټولنیزه پانگه بنسټ گڼل کېږي زموږ په هیواد کې هم د دغه اصل په پیروي سره د پوهني رڼا د خپلیدو لپاره دولت ستره هیله ده چې په ډیره بیره یی د اصلاح اوسمون لاری پیل کړی دی. په افغا نستان کې د پوهې د تعمیم لپاره لومړی د بشپړ پرسونل د سمبالو لپاره هڅه کېږي په دغه برخه کې پخوانیو پنځه کلنو پلانو دوسی سره سم بریا لیتوب حاصل کړی او په ډیرو برخو کې د بهرنیو استادانو اوماهرانو ځای هیواد والو د کړی دی.

د پوهني د گړنډاو هراړ خیز پر مخنک لپاره د مالی امکاناتو په حدود کې زیاته اندازه بودجه تر نظر لاندی نیول کېږي داسی اټکل کېږي چې په راتلونکو شوکلو کې به افغا نستان د پوهني له پلوه یو لوړی درجی ته اوچت شي.

په دریم پنځه کلن پلان کې د ټولنیزو خدماتو سکتور د پاملرنی وړ و او په دغه برخه کې یو هنی زیاتی مرستی ته اړتیا درلودله. له همدی کبله دولت په دریم پنځه کلن پلان کې د ټولنیزو خدماتو د سکتور د معارف لپاره په سلو کې ۲۷٫۸ لگښت ټا کلی وو. په ۱۳۵۱ کال کې د متعلمینو شمیر ۷۶۱ زره او په ۱۳۵۲ کې ۷۹۲ زره ښودل شوی دی. سره ددی چې د پوهني په برخه کې سخت زیار جاری دی بیا هم تر نن ورځی پوری دکارو وگړوله جملی

څخه په سلو کې ۸۷٫۳ برخي د زده کړی له نعمت څخه بی برخي دی. د افغا نستان ځوان جمهوري رژیم د بی سوادی د وړو کولو لپاره منظمی لاری چاری سنجولی دی چې په تطبیق کیدو سره به په عملی اونظری زده کړه کې د کیفیت سره ناڅاپی بدلون راشی. اوس غواړو چې د زده کړی په بیلو بیلو دورو باندی لنه نظر واچوو.

لومړنی زده کړه :

د لومړنی زده کړی مقصد دادی چې د ښوونځی د شمول وړ وگړو چنیان په ټول هیواد کښی ښوونځی ته شامل شي. په ۱۳۵۱ کال کې د لومړنی دوری زده کوونکو شمیر ۶۰۱۰۰ تنه و په داسی حال کې په ۱۳۵۲ کال کې ۶۲۴۹۰۰ تنه اوچت شو چې په سلو کې ۸۹ زیاتوالی څرگندوی په ۱۳۵۲ کال کې کلیوالی ښوونځی ۱۹۲۶ بابو او لومړنی ښوونځی ۱۳۴۳ بابو شمیر شوی دی. په داسی حال کې په ۱۳۵۰ کال کې لومړنی ښوونځی ۱۲۹۵ او کلیوالی ۱۹۳۶ بابو وو. په ۱۳۵۲ کال کې دکلیوالو ښوونځیو کښت د دعو ښوونځیو لوړوالی لومړنیو ښوونځیو ته گڼل کېږي په ۱۳۵۲ کال کې د ښوونځی دله منځه وړلو لپاره د (بیسوادی سره مبارزی) پروژه پراخه شوه چې د عمل په خپل ذات کې د پوهني د تعمیم لپاره ډیره ښه ښه بلبل کیدای شي.

ثانوی زده کړه :

د دغه دوری زده کړه نه یوازې هغو بکلور یا پاسانو ته چې له دولسم صنف څخه دخلا صید وروسته په ټولنه کې د خدمت لپاره گومارل کېږي ارزښت لری بلکه هغه نور فارغان چې د لوړی زده کړی په خاطر پوهنتون ته ځی هم دسترا همیت وړده. د ثانوی ښوونځیو او لیسو

د افغانستان جغرافيه

شمير په ۱۳۵۲ کال کې ۷۱۲ بابو ته رسیده چې شمير په ۱۳۵۰ - ۱۳۵۱ او ۱۳۵۲ کال کې ښکاره په دغه شمير کې ۲۰۰ لیسې برخه لری. لاندنی کوی :

جدول دیلو بیلو دورو د زده کوونکو اېښونځی

۱۳۵۲	۱۳۵۱	۱۳۵۰	د زده کړی سطحه
لومړنی زده کړه دکلیوالي په ګډون :			
۳۲۶۹	۳۲۵۷	۳۲۳۲	ښوونځی
۶۲۴۱۱۳	۶۰۵۱۱۹	۵۷۲۹۳۲	زده کوونکی
۱۵۸۱۱	۱۴۷۹۶	۱۴۶۵۱	ښوونکی
۴۹۵۰۰	۴۸۳۲۸	۳۷۲۳۴	فارغان
منځنی زده کړه :			
۵۱۲	۴۹۷	۴۹۷	ښوونځی
۱۰۸۳۰۳	۱۰۲۰۵۴	۹۱۷۶۹	زده کوونکی
۴۴۲۲	۴۱۲۶	۳۶۵۰	ښوونکی
۲۵۵۴۹	۱۹۶۴۹	۱۴۵۵۲	فارغان
دلیسی زده کړه :			
۲۰۰	۱۹۰	۱۸۸	ښوونځی
۵۱۵۷۱	۴۴۹۲۴	۳۵۳۹۳	زده کوونکی
۲۵۱۳	۲۳۲۰	۱۶۳۲	ښوونکی
۱۲۸۱۳	۶۰۴۷	۴۸۴۷	فارغان
مسلکی زده کړه:			
۳۶	۳۶	۳۷	ښوونځی
۸۱۶۲	۸۶۸۰	۱۱۵۷۶	زده کوونکی
۵۵۹	۶۷۸	۸۱۱	ښوونکی
۱۵۷۱	۲۱۵۴	۱۸۹۰	فارغان

له جدول څخه څرګندیږی چې د ۱۳۵۲ کال کې ۱۳۵۰ کال په نسبت دلیسی په زده کوونکو کې ښی په سلو کې ۴۵٫۸ او دلیسی په فارغانو کې په سلو کې ۱۶٫۴۳ زیاتوالی راغلی دی. په مسلکی زده کړه کې ډیر ښت رانغی حتی ویلای شو چې د ۱۳۵۰ کال په نسبت کمښت څرګندی.

لوړه زده کړه :

لوړه زده کړه دکابل په پوهنتون، دننگرهار په پوهنتون او د صنعت د اداري په انسټيټوټ او ادارالمعلمينو کي تر سره کيږي. لاندني جدول په ۱۳۵۰- ۱۳۵۱ او ۱۳۵۲ کال کي د پوهنتون د پوهنځيو او ادارالمعلمينو شمير څر گندوي:

خانکي	۱۳۵۰	۱۳۵۱	۱۳۵۲
ټول محصلين	۸۴۱۵	۹۸۱۷	۹۱۷۵
د طب خانگه	۱۱۷۳	۱۲۰۵	۱۱۲۳
د کرني خانگه	۵۵۳	۷۳۵	۶۳۵
د ساينس خانگه	۲۳۲۱	۲۵۹۱	۲۰۸۳
اجتماعي علوم	۲۹۶۳	۳۳۲۲	۳۵۱۹
دارالمعلمينونه	۱۴۰۵	۱۹۶۴	۱۸۱۵

د جدول څخه څرگنديږي چي د اجتماعي علومو په خانگه کي په ۱۳۵۲ کي د ۱۳۵۰ کال په نسبت ۱۸٫۸٪ زياتوالي راغلي دي. په دي ډول د کرني په خانگه کي په سلو ۱۴٫۸٪ او ادارالمعلمينو کي ۲۹٫۲٪ ډير نېت څرگندولاي شو.

په پای کي د ابايد ووايو چي د پوهنسي او اقتصادي پراختيا تر منځ لاتراوسه هما هنگي منځ ته راغلي نه ده ځکه ددغه هيلي سر ته رسيدل په لږه موده کي امکان نه لري اميد لرو چي په راتلونکي نږدي وخت کي به دغه مقصد ته ورسيږو.

اقتصادي برخه :

د انسان شته والي د ځمکي پر مخ تر ډيرسي اټکل شوي دي زموږ د هيواد په سلوکسي ۷۵

د افغانستان جغرافیه

مالکین) په نسبي توګه لږدی ډوله دخلکو په منځ کې حاکمه طبقه ده چې خپل ځانته پراخه مځکه، ژرنده کاریز او بشپړ د کرنې وسایل لري دوی کروندګرو سره د بیلو بیلو اړیکو له مخې چال چلن کوي. دا ډول مالکین دهقانان یا په اجیر ډول نیسي او یاد اچي ددوی په مخکوپورې په مستقیم ډول تر لوی اود کال په پای کې خپله دهقاني له څښتن څخه لاس ته راوړي. د ځمکو د مالکیت اندازه په سیمه ایزه توګه له یوه ځای څخه بل ځای ته توپیر مومي، یعنی په هغو ځایو کې چې ځمکې پراخې وي نو د ځمکو د مالکیت اندازه هم پراخه کیږي په داسې حال کې چې په ځینو نورو برخو کې د ځمکې د محدودیت له امله د مالکینو شمیر او د مځکې اندازه هم قېټیږي.

دهغو عواملو په لټه کې چې زموږ د کرنې تولیدات یې د زیان سره مخامخ کړي دي او یاد اچي د دغو تولیداتو د پرمختیا مخه نیسي ځینی یې دلته راوړو خودا هم باید ووايو چې دا عوامل نه یوازې کروندګر، اولوی مالکین زیا نمن کوي بلکه د هیواد ټول وګړي په مستقیمه توګه تضر اغیږي لاندې نیسي. نوموړي عوامل په دې ډول دي.

- ۱- د اجیر وګروند ګرولیدل د ښارونو په لور چې په دې ډول ددوی ژر ټم اړونکي کارونه پیل کړي
- ۲- د ځوان نسل یا ملر نه د کرنې څخه اوښتی او نورو کارونه یې مینه ښودلې ده.
- ۳- د پراخو او زیاتو مخکو تضر ف د ځان ټکرو خلکو له خوا چې دوی نشي کولا ی د دغو سترو مخکوښه پالنه وکړي

برخی ملي عایدات له دغه لیاری څخه لاس ته راځي له بلې خوا دا هم ښکاره ده چې تراوسه پورې د افغان اولس په سلو کې له ۷۵ څخه تر ۸۵ خلک په مستقیمه توګه په کرنه لګیادي

له دغه شمیر څخه په سلو کې لس یې کوچیان ګڼل شوي دي پلانی په سلو کې ۹۰ وګړي د غنمو جوارو وریجو، اوریشو، پومبه، میو او دسا بو په تولید اخته دي.

دغه راز کرنه د وړو پیاوړتیا نساچو، نیا نسی غوړیو، شکرې او نورو مصنوعاتو اومه مواد تیاروي په دې ډول د تجارت په برخه کې هم د زراعت داغیز په باب هیڅ شک نه پاتی کیږي اوزیاتره تجارتی فعالیتونه د زراعتی شیانو په پلورلو ښاشوی دي.

سره ددې چې کرنه د اقتصاد اصلی رکن او زیاتره بشری فعالیتونه دي خواته مترجه دي بیا هم باید ووايو چې تراوسه پورې د کرنې چاری په لومړني بڼه سرته رسیري د کرنې وسایل پیرساده دي او د ماشین استعمال یوازی په محدوده اندازه صورت نیسي. په ټیرو سیمو کې هر کال داو بودلې والی له امله په سلو کې له ۵۰ څخه تر ۷۵ پورې مځکې یې حاصله پاتی کیږي له بلې خوا د هیواد ټول مساحت څخه یوازی ۷۸۰۷۸۸۰ ملیونه هکتاره یا په سلو کې ۱۲٪ برخه مځکه د کرنې لاندې ده له دغې اندازې څخه ۳۰۳۰۰ ملیونه هکتاره مځکه په آسانه توګه داو بودلې لپاره چمتو کیدای شي خودا وېو دلېوا لسی له سببه هر کال ۲۰۰ ملیونه هکتار ځمکه تراوېو لکونی لاندې راځي.

په افغانو نستان کې د مځکې لوی څښتنان (لسوی

۴- دمخکه لرونکو دتوان لړوالی چی دناو په شرایطو اوبنایاتی یا حیوانی نازو غیو سره نشی کولای مبارزه وکړی.

نوموړی عوا مل نه یوازی اقتصادی کمزوری دسترومالکینو په برخه کوی بلکه واپه ځمکه لرونکی اوبلاخره دهیواد ټول وگړی زیانمن کوی. دغه اقتصادی ستونزی په ډیره چټکسی دمسوولو مقاماتو له خوادړک اوله منځه وپلایی دجمهوری دولت ترهدایت لاندی په منظمو پلانونو سره کپړی.

دافغانستان مخکی دزراعتی استعداد له مخی منځی حالت لری یعنی نه ډیری ښی اوبه ډیری شاپدی دکیماوی سری لږ لگښت ددی سبب کپړی دمخکو کمزوری لاپسی زیات شلی. دکرني وپنایات زموږ په هیواد کی ډیر زیات دی په تیره بیاغتم په ډیرو ډولو سره پیدا کپړی. نور غوره نباتات جوار، وریجی، اوربشی، جودر، اوږدن دغلو په لږکی او چنی (نخود) اقلی اومی (ماش) دبقولاتو په جمله کی یادولای شو.

دحیواناتو دروزنی لپاره درشقی اوشفتلی کره هم په زیاترو سیمو کی رواج لری پوښه هغه نبات دی چی په په نږدی وختو کی یی با ب موندلی دی.

افغانستان دنورو پرمختیا یی هیوانو په څیر دکرني په برخه کښی زیات پرابلمو نه لری ددغو رېږد لری کرلو لپاره دپلانونو دجوړولو مفکوره منځ ته راغله خودهغو په وسیله دخلکو دژوند سطحه لوړه اوله طبیعی منابعو څخه په اعظمی توگه استفاده وشی. دجمهوریت دنیکمر غه

راتگ څخه پخوا دافغانستان پلانونه دپنځو کالو لپاره طرح کیدل اولومړنی پنځه کلن پلان په ۱۳۳۵ کال تر اجرا لاندی ونیول شو. ددی لپاره چی لوستونکی دپلانونو دارزښت اودهغو اغیزی څخه زموږ دهیواد په اقتصادی اړخو په تیره بیایه کره کی درک کړی نولزمه ده چی په پخوا نیو پنځه کلنو پلانو باندی رڼا واچول شی له هغه ځای څخه چی زموږی اقتصادی بنسټ پر کره ولاړدی نو په لومړنی پنځه کلن پلان کی ددغه سکتور دپرمختک لپاره ډیر زیات مناسب شرایط ومنل شول. په دی ډول دکره نی دگړندی انکشاف په خاطر یوه زیاته اندازه پیسی په نظر کی ونیول شوی خودحمل ونقل اودموصلاتو دفقدان له امله چی دپروژو دعملی کیدو لپاره یوه محرکه قوه گڼل کپړی. دکرني سکتور دضرورت په حکم سره په لومړنی او دویم پنځه کلن پلان کی خپل ځای دغه سکتور (موصلات او حمل و نقل) ته پریشود.

دولت په لومړنی پنځه کلن پلان کی ۱۴۶۶ ملیارده افغانی په نظر کی ونیول چیسی ۹۸۸ ملیارده له بهرنیو منابعو او ۴۸۴ ملیارده پیسی دپور په ډول له بهرنیو منابعو څخه طرح کړی د دغو پرمختیا یی لگښتو نو لسه لږ څخه ۱۳۳ ملیارده افغانیسی.

دکرني په برخه کی اندازه شوی دی داومړنی پنځه کلن پلان رښتونی هدف داوچی دکرني په برخه کی داوبو لگولو دپروژو په جوړول سره نوی مخکی لاس ته راشی او په دی ډول دکرني لاندی ساحه پراخه کړی. دغه راز

د افغانستان جغرافيه

په دغه پلان کې د حاصلاتو د زياتوالي د ناروغيو له منځه وړل او د کرنې د سيستم د سمون هيلې ښکاره شوي دي.

که چيرې مرنې لومړني پنځه کلن پلان په عمومي توگه تحليل کړو او به وینو چې د کرنې په برخې کې دوهمه پر مختک راغلي نه دي چې د هيواد زراعت په پخوا نې توگه پاتې شو ورځ په ورځ ډير يسو نکی نفوس اپتيا وي تر سره نکې اولدي کبله وه چې د دغه پلان په اوږدو کې خوراکي شيان په بسې ساري ډول لېږشول ددی څخه علاوه د غنمو د کمبود له امله يوه اندازه غنم د بهر څخه راوغوښتل شول. په لومړي پلان کې د کروند گروډوژند د جگوالي لپاره د ځمکې د يوه واحد توليدات دوهمه زيات اوچت ونه گرزيدل.

د توليداتو د کمبود علت لکه چې مو دمخه وويل د مواصلا تو د پراختيا عاجل ضرورت وو چې د کرنې په چارو کې به مستقيمې توگه اغيزه کوي. د کرنې د سکتور پر مختيا يې لگښت يوازي په سلو کې ۱۲۶۶۱۶۱۶ ټاکل کيدای شي. له بلې خوا د کرنې په برخه کې هم د لگښت زياته اندازه داوبولگو لږ پروژونه متوجه وه د مثال په ډول د هلمند، ننگرهار اوسردی پروژې چې د جوړولو کار يې هم په لومړني پلان کې بشپړ نه شو او دويم پلان ته يې انتقال وموند.

په دې ډول د کرنې په سکتور کې دلېرې پانگې اچونې له امله په لومړي پلان کې اغيزمنې عملې نتيجه لاس رانه وړل شوې.

د لومړي پنځه کلن پلان د پای ته رسيدو وروسته دويم پنځه کلن پلان په ۱۳۴۰ کال کې طرح او تر سره کيدل يې پيل شول.

په لومړي گام د دغه پلان د پانگې اچونې اندازه په بيلو بيلو سکتورونو کې داډول اټکل شوي ده:

سکتور	لگښت په ميليون افغانيو	د لگښت فيصدي
صنعت، کانونه، انرژي	۱۰۰۰۸	۳۳/۵
حمل و نقل او سجاېرات	۸۰۰۶	۲۵/۵
کر نه او اوبه لگول	۷۳۶۰	۲۳/۵
ټولنيز خدمات	۳۵۱۰	۱۱/۲
مستفرقه	۱۹۶۹	۶/۳

د دغه پلان له مخې د کرنې په سکتور کې په سلو کې ۶۷ برخې پانگه داوبولگولو د چارو د سمون لپاره ټاکل شوي وه.

د دويم پنځه کلن پلان اهداف داووجې دورځ په ورځ ډير يدونکی نفوس اپتيا وي دخورا کې شيانو له پلوه رفع کړي.

دغه راز د نيو صنايعو د اپتياوې پومبه او چنغدر لاس ته راشي د دويم پلان داټکل له مخې مونږ د توليداتو زياتوالي او د کرنې لاندي سا حې پراختيا دلته يادوو:

د افغانستان جغرافيه

لوبړې پلان :	دويم پلان:	
۳۵۵۴۰۰۰ ټنه	۳۵۷۷۰۰۰ ټنه	حبوبات
۵۰۰۰۰ ټنه	۶۴۰۰۰ ټنه	پومبه
۳۲۶۶۰۰۰ هكتاره	۳۴۰۷۰۰۰ هكتاره	دحبوباتو ساحه
۸۴۰۰۰ هكتاره	۷۲۰۰۰ هكتاره	دپومبې ساحه

له جدول څخه څرگندېږي چې دويم پلان په اوږدو کې دغلوونو روزراعتي توليداتو زياتوالی ډیر لږ دی په دې توگه دوگړې د چټک ديسر بڼت په مقابل کې نشي کولای چې توازن وساتي دخلکو دژوند سطحه او دصنعتي خامو مواد اړتيا د کرنې د بڼې د بدلیدو او عصری کیدو غوښتنه کسوی په دې علت سره دولت په نظر کې ونیول چې په دریم پنځه کلن پلان کې د کرنې توليدات او چت شی او په نتیجه کې د نفو سر د ډیر بڼت سره انډول برابر کړي. دا ول او دویم پلان اقتصاد ی پراختیاد دریم پنځه کلن پلان لپاره ښه زمينه مساعده کړ او د پانگي اچونې ځانگړې او دو لتي منابع د نوموړي پلان د ترسره کیدو لپاره چمتو شوی.

د دریم پلان په جوړیدو سره د کسړ نسي دانکشافی لگښتونو اندازه د نورو سکتورو په نسبت په سلوکي ۲۹۲ ته او چته شوه، په داسې حال کې چې د حمل و نقل د سکتور لپاره د پانگي اچونې اندازه ټيټه شوه.

لاندنی جدول په دريو پنځه کلنو پلانو کې د پرمختیایي لگښتو اندازه په میلیار د افغا نیو څرگندوی :

لوبړې پنځه کلن پلان (حقیقي لگښت)	دويم پنځه کلن پلان (حقیقي لگښت)	دويم پنځه کلن پلان (حقیقي لگښت)
۱- حمل و نقل او مو اصلات ۵/۱	۹/۶	۳/۱
۲- کانونه او صنایع ۲/۷	۸/۸	۱۰/۷
۳- کر هنه ۱/۳	۳/۳	۹/۶
۴- ټولینز خدمات ۰/۸	۱/۸	۵/۵
۵- ستفرقه ۰/۳	۰/۳	۳/۰
۶- ټول ۱۰/۳	۲۵	۳۳

د دریم پنځه کلن پلان دا ټکل لگښت و نله د داخلي او بهرینو منا بمو څخه لکه څنگه چې ښایي لاس ته رانه وړل شوه نو ځکه د دریم پنځه کلن پلان دویم کال په پای کې د لگښت او عوایدو فصلونه د موجودو امکاناتو په حدود کې تجدید نظر وگرزیدل، په دې توگه د پانگي اچونې اندازه د لومړني مسودی څخه په سلوکي ۱۸ کم شوه لاند نی جدول د کرنې غسوره توليدات په دریم پلان کې له دویم پنځه کلن پلان سره په یر تلییز ډول څرگندوی :

د افغانستان کالني

توليدات د دويم پلان د دويم کال په پاي کي توليدات د دريم پلان په لومړي کال کي (۱۳۵۰)		
۱- غنم	ټنه ۲۰۳۳۰۰۰	ټنه ۲۳۸۰۰۰۰
۲- وريجي	ټنه ۳۳۷۰۰۰	ټنه ۳۷۲۰۰۰
۳- اوربشسي	ټنه ۳۷۵۰۰۰	ټنه ۴۱۳۰۰۰
۴- جوار	ټنه ۵۰۰۰۰۰	ټنه ۷۰۰۰۰۰
۵- پوسه	ټنه ۶۱۰۰۰	ټنه ۱۶۰۰۰
۶- چغندر	ټنه ۶۶۰۰۰	ټنه ۱۲۰۰۰۰
۷- غوښه	ټنه ۱۸۰۰۰۰	ټنه ۲۰۱۰۰۰
۸- دسيه وړي	ټنه ۲۳۰۰۰	ټنه ۲۷۳۰۰
۹- قره قلي پوستي	جلده ۲۵۶۰۰۰۰	جلده ۳۰۰۰۰۰۰
۱۰- غوايان	راسه ۳۶۰۰۰۰۰	راسه ۴۰۰۰۰۰۰
۱۱- ټول پسونه	۲۱۶۰۰۰۰۰	راسه ۲۳۰۰۰۰۰۰
۱۲- قره قلي پوسته	راسه ۵۶۰۰۰۰۰	راسه ۶۵۰۰۰۰۰

د جدول څخه څرگنديږي چې په دريم پنځه کلن پلان کي د کرنې توليدات دومره زيات نه شول. په ۱۳۵۰ کال کي ټول حبوبات ۳۷۰۰۰۰۰ ټنه يا په سلو کي ۳۷۰۰۰۰۰ ټنه يا په سلو کي ۱۳۴۵ د ۱۳۴۵ کال څخه زيات او په سلو کي (۱۵) د پلان دا ټکل څخه کم دی. په دريم پلان کي د غنمو او وريجو ديوه واحد توليدات د ۱۳۴۵ کال په نسبت اوچت شول. د غنمو ديوه هکتار منځني حاصل د دريم پلان په لومړيو څلورو کالو کي د ۱۳۴۵ کال په مقايسه چي ۸۷۰ کيلو گرامه وو ۹۵۰ کيلو گرامه ته ورسيد.

د غلو توليدات په دريم پنځه کلن پلان کي دوگړو د د پير نيت سره انډول ونه ساته يعنې دوگړو پير نيت په سلو کي دوه ووه داسي حال کي چي د غله جاتو د پير نيت په سلو کي ۷۰ ټکل کيږي. په بله وينا د غنمو توليد په ۱۳۵۰ ۱۳۴۵ کال په نسبت ديوه نفر لپاره په سلو کي ۸ کم وو ددغه کم نيت علت پرله پسي وچ کالي وه چي د هيواد په زرگو نوڅلک يي زيانمن کړل او دولت محبور شو چي د دريم پنځه کلن پلان په وروستي کال کي يوڅه غنم له بهر څخه راوغواړي د دريم پلان په وروستي کال کي د غنمو کمبود ۵۰۰۰۰۰ ټنه اندازه شوي دي دا هم بايد ووايو چي د جوي حالاتو د خرابتيا سره سره په ۱۳۴۶ - ۱۳۴۹ او ۱۳۵۰ کالو کي غلبي د لومړو دويم پنځه کلن پلان په نسبت پيري دي.

د افغانستان جغرافيه

دامو ضوع په لاندني جدول كې ډيره ښه څرگنديږي.

د حاصلاتو منځني اندازه	په لومړي پلان كې	په دويم پلان كې	په دريم پلان كې
ټول غله جات	۳۵۰۸۰۰۰ ټنه	۳۵۷۶۰۰۰ ټنه	۳۷۰۸۰۰۰ ټنه
غنم	۲۱۸۷۰۰۰ ټنه	۲۱۵۸۰۰۰ ټنه	۲۲۳۶۰۰۰ ټنه
جوار	۶۵۹۰۰۰ ټنه	۷۱۵۰۰۰ ټنه	۷۳۳۰۰۰ ټنه
وريجي	۳۰۹۰۰۰ ټنه	۳۲۵۰۰۰ ټنه	۳۸۸۰۰۰ ټنه

له ۱۳۴۵هـ كال راهيسې غنم او پومبه په كال كښي په سلو كې دوه زياتوالي ښيي په داسي حال كې چې په نوموړي نيټه كې د ميوو او ساوډو ډيروالي په سلو كې يودې.

د جوارو او ربشو اوغو پر لرونكو نېا تا تو په برخه كې زياتوالي راغلي نه دي.

لاندني جدول د کرنې غوره حاصلات په ۱۳۵۳ کال کې څرگندوي:

اقتصاد	ټوليدات ۱۳۵۲	ټوليدات (۱۳۵۳)
۱- غنم	۲۵۰۰۰۰۰ ټنه	۲۷۵۰۰۰۰ ټنه
۲- وريجي	۴۵۰۰۰۰ ټنه	۴۲۰۰۰۰ ټنه
۳- جوار	۷۶۰۰۰۰ ټنه	۷۷۰۰۰۰ ټنه
۴- پومبه	۶۳۰۰۰ ټنه	۱۳۵۰۰۰ ټنه
۵- چغندر	۶۲۰۰۰ ټنه	۶۶۶۰۰ ټنه
۶- گني	۲۲۰۰۰ ټنه	۵۱۰۰۰ ټنه
۷- غوړلرونکي نباتات	۳۵۰۰۰ ټنه	۴۰۰۰۰ ټنه
۸- انگور	۲۲۰۰۰۰ ټنه	— ټنه

صنعت :

د کرنې په رښتوني پرمختيا سره صنعت هم دودې په لورځي او په داسي شرايطو كې د ملت بشري توان د آرام ژوند د لاس نه راوړلو لپاره په كارلو پيړي كې له يوې خوا كرنه د اقتصاد لور پيړي ستن ده له بله پلوه د صنعت د متوازن شته والي څخه د کرنې ترڅنگ انكارنه شو كولاى كوم وخت چې انسان د خوراك له پاره هڅه كوي په اړخ كې يې د خوراك د لاس ته راوړلو وسايل او دخيل خان د پټولو لوازم د ضرورت په حكم برابروي په دې توگه كرنه او صنعت د يو بل لازم او ملزوم كښل

۶- زمونږ د هيواد د پانگه وال د درندو صنايعو د تاسيس سره مينه نه لري ځکه دوی يوازی ژر گټه اخستونکو فعاليتونه ته پاملرنه کوي. په دې ډول د ملي پانگو متوجه کول نور و خوا و و ته د صنعت مزې کمزوری کړي دي.

۷- ملي پانگه وال د بهرنيو پانگه والو لپاره د دلال په څير فعاليت کوي او د هغوی مالونه په هيواد کې بلورې په دې توگه د دوی پانگه د پردیو مالونو درانيولو او پلورلو لپاره په کارلو پيړي نه دا چې د هيواد د صنعت د دوی او پر مختيا لپاره يې په کار واچوي.

له نيکه مرغه د جمهوري نظام په راتگ سره دا صنعتي څښونه ډير ژر درک او دهغوله منځه وړلو لپاره کلک اقدامات پيل شوي دي دا انقلاب رهبري ښاغلی محمد داود د صنعت د دوی په هکله په خپله تاريخي وينا (د افغانستان خلکو ته خطاب) کې فرمايلي دي چې درند و صنايعو پرانستل د هيواد د گړندي بر مختك ضامن دي.

په دې اساس د هيواد والو د څرگندو اړتيا و د ليري کولو لپاره د صنعت رښتو ني پر مختك د دولت غوره هيله گڼل کېږي.

څرنگه چې کليوالي صنايع په ټيټ ډول په ټول هيواد کې ليدل کېږي نو ځکه د دغو صنايعو د توليد اتود ښکاره کيدو لپاره سمه احصايه نه شته په دې ډول مونږ د صنعتي توليداتو احصايي يوازی د ماشيني صنايعو په برخه کې وړاندې کوو.

لاندني جدول په ۱۳۵۰ او ۱۳۵۲ کال کې د هيواد غوره صنعتي توليدات څرگندوي:

کيږي زمونږ په هيواد کې د صنعت نارې څخه ډيره لرغونی او د پخوانيو زمانو راهيسې په دغه برخه کې نسبي وړاندې تگ ليدل کېږي، خو دا بايد ووايو چې ننني دي د پخوانيو صنايعو په تيره بيا د سپکو صنايعو دارزښت په منلو سره سره نويو اوما شيني صنايعو ته لومړي چانس ورکوي ځکه د وخت په اقتضاسره يوازی ماشين کولای شي چې د ورځ په ورځ ډير پيدونکی نفوس اړتيا بشپړه کړي. افغانستان د يوه پر مختيا يې هيواد په څير د صنعت په چارو کې رښتوني بدلون راوستلی نه دی ځکه د دغه سکټور پر اختيا پوره او غټه شته مني غواړي تر نن ورځې پورې زمونږ وطنوال

د صنعت د پراختيا لپاره هڅه کوي خو په دغه لار کې ځيني څښونه وو چې په لند ډول وړاندې کېږي. ۱- د تاريخ په اوږدو کې د سختو يرغل کوونکي تر تورو لاندې زمونږ مدني ښارونه لکه بلخ هرات، غزني او نور څو ځله ويران او آباد شوي دي چې پدې توگه د صنعت په چارو کې بې وروسته والي راغلي ۲- د بهرنيو يرغل گرانو د يرغلو په نتيجه کې هيواد تجزيه شوی چې په دې ډول د بيلو بيلو سيمو تر منځ اقتصادي هم اهنکي شلیدلي وه.

۳- د ورېښمو د لاری ټول کيدل يو بل گذار وو چې زمونږ د محلي صنايعو په بدن يې حواله کړي.

۴- د هند د نيمې قارې نيول د انگرېزانو له خوا چې په نتيجه کې يې افغانستان د پخو مو اډو بلورلو او داو مو شيانو درانيولو مرکز وگرز او

۵- د پانگه والي بې ساری پر مختك چه په لاتين امريکا، افريقا او آسيا کېښي بې د خوارو ولسونو د لټولو لپاره ناوړه پالیسي طرح کړي.

د افغانستان جغرافیه

توليدات (۱۳۵۰)	توليدات (۱۳۵۲)	توليدات او ډول
ټنه ۱۶۸۰۰	ټنه ۲۵۰۰۰	۱- حلاجی شوې پوسبیه
متره ۶۲۰۰۰۰۰۰	متره ۷۶۰۰۰۰۰۰	۲- نخې ټوکران
متره ۱۰۵۳۷۰۰۰	متره ۱۳۳۳۰۸۰۰۰	۳- سنډې ټوکران
متره ۲۸۳۰۰۰	متره ۱۳۳۳۰۰۰	۴- ورین ټوکران
ټنه ۷۳۰۰۰	ټنه ۱۳۵۰۰۰	۵- سمښت
میلیونه کیلووات ساعته ۳۲۲	کیلووات فی ساعت ۵۲۵۳۰۰۰۰۰	۶- بر پیننا
ټنه ۹۲۰۰۰	ټنه ۳۸۰۰۰	۷- دغنمو اوړه
ټنه ۸۵۰۰	ټنه ۷۳۰۰	۸- شکره
ټنه ۳۰۰۰	ټنه ۳۲۰۰	۹- نباتی غوړي

ددغو دوو کالو د پرتله کولو څخه ښکاره کیږي چې په ۱۳۵۲ کال کې ۱۳۵۰ کال په نسبت په ډاگه زیاتوالی راغلی دی. مثالاً، په ډول د سنډې ټوکرانو په برخه کې په سلو کې ۴۰.۲ او د سمښتو په برخه کې په سلو کې ۸۵ زیاتوالی راغی. دغه راز د شکرې او دغنمو داوړو څخه پرته په ټولو نورو تولیداتو کې ډیر ښه پرمختګ لیدل کیږي. په ۱۳۵۲ کال کې د فعالو او غوره صنعتی مو سسو شمیر ۱۶۱ ته رسیدله چې په هغو کې ۲۹۰۰۰ تنه کارگران په کار مصروف وو. د ځوان جمهوري رژیم ډیر پکې وپه اساس د صنعتی و دی لپاره ځانګړي او بهرني پانګې د نوي موضوعه قانون له مخې په کارلو پری په دی ډول د خارجي مالونو د مخنیوی لار او اړیدای شي.

مواصلات او حمل و نقل

د دی لپاره چې د کرنی، صنعت او سوداګرۍ برخې په سالمه توګه پرمختګ وکړي نو په لومړي سر کې ښې مواصلاتی کړښو جوړول ضروري معلوم یږي. د حمل او نقل او مواصلاتو په سم انکشاف سره اجتماعي او اقتصادي مرکزونه پوله بل سره نږدی کیږي. په دی ډول دوګړې وړتیاوې په ګوټ ګوټ کې په آسانی سره ترسره کیدای شي.

د پلان جوړولو د سیستم څخه پخوانه یوازې د تولیدی مراکزو ترمنځ اړیکې کمزورې وې بلکه د اقتصادي موضوعاتو په پراختیا کې یې هم ځنډ ونه اچولی وه. د اقتصادي ستونزو په نتیجه کې ټولنیزې ډېرې هم منځ ته راغلی وې.

د پلان جوړولو د سیستم په بیل سره د بیلو بیلو سیمو ترمنځ اړیکې ټنګې او د تولیدی موادو

د افغانستان کاني

په ۱۳۵۱ کال کې د ټولو ټولو موټرو شمير ۲۶۴۰۰ عرادي و، په داسې حال کې چې په ۱۳۵۲ کال کې داشمير ۳۴۶۰۰ عرادي و او چت شوچي په سلوکي ۳۱ زياتوالي ښکاره کوي . د هوايي حمل و نقل په برخه کې هم د يادوني پرمختګ راغلي دي. ځکه چې افغانستان يسو غرنی هيواد دی نو د هوايي کرښو زياتوالي اړتيا حس کيږي . په وروستيو کالوکې د ملګي هوايي اوتوريزم عمومي رياست څو ډوله الوتکي (بوينګ، ياک، کانوير اوتير نانتر) داستفادي لپاره چمتو کړي او په دې توګه د پستي اومسافرينو . په ليردولو کې يې آسانتيا راوستلې ده. په ۱۳۵۰ کال کې د آريانا د الوتکو ټول اير ۳۳۴ ميليونه افغانۍ و او په داسې حال کې چې په ۱۳۵۲ کال کې ۴۴۰۰۲ ميليون افغانۍ و چې ۱۴۴ فيصده زياتوالي ښکاره کوي ورسېد .

کانونه :

افغانستان د کاني موادو له امله شته من دي خو تر اوسه پورې د تخنيکي وسايلو د کمښت له کبله ترې بشپړه ګټه اخستل شوي نه ده زموږ د هيواد غوره کانونه اوسينه، سرب، جست، مس، سره زر سپين زر، سکاره، نفت طبيعي ګاز، مالګه، لاجورد، ياقوت زهرمرد، لعل اوداسي نور دي چه تر اوسه پورې د مالګي سکرو طبيعي ګاز او څينو کريمه ډبرو څخه تر يوې اندازه ګټه اخستل کيږي.

له ۱۳۵۰ کال څخه تر ۱۳۵۲ کال پورې د افغانستان غوره کاني مواد په لاندې ډول دي

ليږدول بهرنيو بازارو ته په آسانه توګه سرته رسيږي. که څه هم په لومړي پلان کې کرنې او صنعت ته زياته ونډه اولومړي حق ورکړل شو خود مواصلاتو او حمل و نقل د زيان اونه شته والي له امله د ضرورت په حکم د ډوډو سکټوررو خپل ځای مواصلاتو ته پرېښودلې دی توګه زياتره پانګه دغه وروستي سکټور ته متوجه شوه.

د مواصلاتو او مخابراتو په برخه کې د لومړي پلان د پانګې اچونې ونډه ۱۰۰ ميليارد افغانۍ، دويم پلان ۶۰۰ ميليارد، او دريم پلان برخه ۲۸۰۰ ميليارد افغانۍ وه.

په څلورم پنځه کلن پلان کې د ټولو پانګې اچونې څخه چې ۳۰۹۳ ميليارد افغانۍ و د مواصلاتو او مخابراتو لپاره ۲۸۹ ميليارد افغانۍ و ټاکل شوي په دې ډول وينو چې په لومړي دويم دريم او څلورم پنځه کلن پلان کې د مواصلاتو او مخابراتو لپاره جمعاً ۱۵۸۷ ميليارد افغانۍ تخصيص شوي دي. د دغه پانګې څخه په سلوکي ۸۰ برخه يې د سړک جوړولو برخې ته ورکړل شوي. د دريو پنځه کلنو پلانو (اول، دويم، دريم) په دواړو کې ۲۵۰۰ کيلو متره سړک قير او اسفلت شوي دي. په څلورم پنځم کلن پلان کې ۶۰۰ کيلو متره دويمه او دريمه درجه سړک هم تر ګټې لاندې نيول شوي دي.

د سړکونو اولويولو جوړول نه يوازې د وقت د سپما لپاره ارزښت لري بلکه نقليه وسايلو داستهلاك څخه هم مخنيوي کوي. په ۱۳۵۲ کال کې د يو شمېر کونو د زياتوالي لپاره سره د موټرو په شمير کې هم زياتوالي راغلي دي.

د افغانستان جغرافيه

۳۵۲	۱۳۵۱	۱۳۵۰	واحد	دتوليداتو ډول
۲۷۳۵	۲۸۳۹/۳	۲۶۳۵	مليون متر مکعب	طبعي گاز
۱۱۶/۵	۷۰/۹	۱۳۵	زرتنه	ډډپروسکباره
۳۲	۳۱	۳۰	زرتنه	مالگه
—	۲/۹	—	زر کيلوگرام	لاجورد

د جدول څخه څرگندېږي چې طبيعي گاز په برخه کې په ۱۳۵۲ کال کې د ۱۳۵۰ کال په نسبت په سلوکې ۳۸٪ زياتوالی راغلی دی.

د ډبرو سکرو په برخه کې په ۱۳۵۲ کال کې د ۱۳۵۱ کال په نسبت ۳٪ ډېر و او ليدل کېږي. که څه هم يوه اندازه نفتم په هيواد کې لاس ته را ځي خو اندازه يی ډيره لږه ده داهم بايد ووايو چې په ۱۳۵۲ کال کې دکانو څخه لاس ته راغلي توليدات د ارزښت له مخې ۱۷۱۷ ميليارد افغانیو ته رسېږي.

د ډبرو سکرو کانونه په آشپشته، کر، کر، دخان آباد په بنګي، د صوف په دره او د هرات په کرخ کې ليدلای شو. په داسې حال کې چې داوسپنې کانونه په حا جيکک، دکندهار خاکر يـز، جبل السراج، ار غنډاب او د بد خشان په شينور څوکي پيدا شوي دي مس په لوگر، پنجشير، ميدان او تخته بل کې ليدل کېږي. سره زره په بدخشان، تخار، سپين زره په پنجشير او د کندهار څا کر يز کې له پخوارا هيسی پيژندل شوی دی.

سوداګری (تجارت)

افغانستان له پخوانيو زمانو را هيسی د گاونډيو اوليری پرتو هيواد و سره په مستقیمه يا غير مستقیمه توگه سوداګری درلوده اوله دغې لاری څخه زياته اندازه بهرنی اسماع لاس ته راوړل کيدل که څه هم دهيواد په دننه کې هم د بيلو بيلو سيمو تر منځ په لږه اندازه تجارت کېږي څومونږ په دغه بحث کې يوازی بهرنی تجارت چې دهواد په اقتصاد کې غوره اغيزه کوي تر کتنې لاندی نيسو.

څنگه چې افغانستان له يوې خوا زراعتي هيواد دی او دخپلې اړتيا څخه زيات دکر نسی شيان په بهرنیو بازارو کې پلورې له بله پلوه ديو پرمختيايي هيواد په څيردی ته اړدی چې د صنعتی موادو کموالی د بهر څخه بشپړ کړی د دغه اصل له مخه د خوراکي شيانو او په لږه پيمانه د شکر او منسوجاتو څخه پرته نور ټول استملاکي او توليدی مواد له خارج څخه راوړل کېږي ددی لپاره چې زمونږ خپل اقتصاد پياوړی کړای شي نو هر ورو به د زراعتی شيانو صا درات پسـه زياته پيمانه او بڼه کيفيت سره تر سره کېږي که داسې نو ی زياته اندازه اسماع ۵۰٪ بهرنیو ملکو

د افغانستان کالني

څخه هيواد ته رانه ورلشي. له بېلې نواد وارداتو نونه دي له صادراتو څخه كمه وي په داسې حال كې چې سوداگري زمونږ د هيواد په گټه ده.

لاندني جدول له ۱۳۴۰ كال څخه تر ۱۳۵۲ كال پوري صادرات او واردات د ارزښت له مخې د زرو افغانيو په حساب څرگندوي :

واردات	صادرات	کال
۲۰۳۳۸۳۹	۲۲۲۴۰۷۹	۱۳۴۰
۲۹۹۲۵۳۳	۲۹۶۷۵۵۳	۱۳۴۱
۳۱۰۳۸۰۱	۳۴۵۹۱۳۳	۱۳۴۲
۳۹۲۷۰۰۸	۴۱۵۲۰۲۶	۱۳۴۳
۴۰۵۸۶۳۵	۵۰۲۵۴۰۰	۱۳۴۴
۴۹۸۴۸۶۱	۴۸۳۵۲۵۹	۱۳۴۵
۴۷۵۵۵۳۳	۵۰۱۷۵۶۸/۵	۱۳۴۶
۴۸۸۳۲۸۶/۱	۵۳۴۸۳۱۵/۶	۱۳۴۷
۶۷۶۵۰۰۰	۸۷۴۵۰۰۰	۱۳۵۲

له پورتنی جدول څخه څرگندېږي چې د افغانستان بهرني تجارت په زیاترو کلو کې زمونږ په گټه تمام شوی دی یعنی صادرات د ارزښت له مخې تر وارداتو ډیر دي.

نقش فرهنگی افغانستان در عهد اسلامی

پیشگفتار:

اداره سالنامه، يك سلسله مقالات رادرباره تاريخ فرهنگي افغانستان تقديم مي‌دارد .
عمده ترين هدف اين مقالات تقديم يك سلسله مطالب مفيد درباره جنبه هاي فرهنگي
تاريخ کشور میباشد .
بايد تذکر داد که دوره های مختلف تاريخي را نویسندگان و مؤرخان مختلف کشور
تحریر داشته اند .
از جانب دیگر ، معلوم است در نظر گرفتن دوره های مختلف تاريخي، که بطور معمول
از روی سلاله های حاکمه حدبندی میشود ، در زمینه فرهنگ اعتبار کامل ندارد .
بطور مثال ، يك دانشمند علوم طبيعي، ويا شاعر، ويا عارف رادر می یابيم، که در زمان
دوسالاه دريك شهر زندگی کرده است، ويا اينکه در اثر مسافرت، از يك شهر به شهر
دیگر، به تاريخ سلاله دیگری منسوب شده . به عبارته دیگر، نه در زمینه توالی سالها و
قرون، و نه در زمینه جغرافيايي، یعنی پيمودن کشورها و ولايات و شهر ها، نمیتوان حدبندی
و تفریق قاطع قایل شد .
از اینجا ست که درین مقالات مختلف ، که یکی پی دیگر درج گردیده بعضی نا مها
و مطالب مکرر آمده است .
بهتر آن بود، که نگارندگان این مقالات، چند مجلس منعقد نموده و مقالات خود را با
یکدیگر مرتبط و منسجم مینمودند . اما برای این مقصد، وقت کافی در دست نبود و نتوانستیم
چاپ این مطلب به تاخیر بيفتد .
بنابرين در اینجا، این مقالات را یکی پی دیگر تقديم کرده از خوانندگان آرزومنديم
هر مقاله را جداگانه ارزیابی نمایند . در آینده امکان دارد، با مراجعه مجدد به این مقالات
و تبادل نظر بين نویسندگان آن، و اقدامات مزيد، جهت هماهنگی بخشیدن مقالات توسط
انجمن تاريخ، امکان استخراج يك رساله مفيد و یکدست از آن بوجود آید .

پښتو ادب د پير يو په پور يو كي

(داسلامي دورى له پيليدودخپلواكي تر گټل كيدو پورى) .

زړوپوړيوته ورسوى .

موږددى لپاره چي زموږ داليكنه ټاكلې تك لاره لري ددى اوږدى موضوع له خيځلوخځه تيرپرو اوپه افغانستان كي داسلامي دورى له راپيليدو وروسته دپښتو ادب دپيلگو اونونو په لټون پسى گرځو اولنه چي څه ليكو هغه يوازي اويوازي دترلاسه شويو نمونو اوسندو له مخي دى كنه باور دى چي دخيځنوډگرته دپښتوادب ډيرى لږى نمونى رامنځ ته شوى اوډيرى زياتى ادبي پانگي او شتمني يادزمانى ناخوالو له ځانه سره وږى اويالاتراوسه هم دخيځونكو له ستركو څخه نهامى دى اودپلټنى اوخيځنى وارلانه دى پرى پيښ شوى .

موږدكار داسانتيا له امله دالنه اوكوټلى (فشرده) كښنه دپيريوپه پوړيو ويشلى ده، په هره پيرى كي دپښتنو ليكوالو اويناوالو دكښنو اويناؤپه څرك پسى وزو او په هره پيرى كي دپښتو ادب فكرى او شكلى خواوى په لنډ ډول خيځواوپه دى ډول پورى په پورى مخپه وړاندې راځو اودخپلوا كى ترگټلوپورى رارسيدو .

لومړى پوړى) لومړى هجرى پيرى (۱-۵۱۰ ق ۶۲۲-۷۱۸ ع) :
په لومړى هجرى پيرى كي دپښتو كوم ليكل شوى متن لالاس تهنه دى راغلى خوكله

دوخت اوښتون رااوښتون اوددى خاورى دحساس موقعيت په درلودلو سره په تاريخي افغانستان باندې په بيلو- بيلو وختو كسى دپيلو- بيلو يرغلگرو اوټيرى كوونكو تيريو، اږوږ اوورانپو، دپښتو ژبى ډيرى پانگى له منځه وږى اوله خاوروسره يى خاورى كږى دى نوځكه دپښتوادب په باب ډپه لاس كى سندونو اوتاريخي پاڼو له مخي لاتراوسه هم دى پوښتنوته ځواب نشى وركول كيداي چي:

دپښتو لومړنى ليكنه :

«چا؟»

«څه وخت؟»

«چيرى ؟»

كږى ده ؟

اودپښتو لومړنى ادبي نمونه :

«څنگه؟»

«په كوم ليك؟»

«دڅه په باب؟»

ده ؟

له دى سره - سره بياهم دپښتو ژبى دجوړښت ، وييو (لغتو) ، تاريخي سيراونورو نښو نښانو له مخي دژبپوهانو اوژب خپرونكو لپاره داټكل ډگرډيرارت اوپراخ دى اوداسى بيلگى اونښى په لاس كى شته چي دپښتوژبى ژوندله زرگونوكلونو ورهاخواود تاريخ ډيرو

چې ډيرې سوبې وکړې، دغور ټول گوټونه او د بالستان اوخييساراوترمان ماڼۍ اوبرکوشک يې ټول ونيول اوياودونه يې ضبط کړل نوپه دې وياړنه يې خوله پرانستله اودپښتوادب يوه ډيره غوره اوپخه نمونه يې راپريښوده اودايې راوښوده چې پښتو ادب ډيرې پيړۍ پخوا سترگي پرانستلي دي (۱) .

له همدې پوړۍ نه چې دغزني لورته راوگورو دلته موهم دلويکانو دواکمنۍ کورنۍ يوبيت توغوره کيږي چې دپښتو په ډيره زړه لهجه چې کتابونو دلسان خلجيې په نامه ياده کړې ويل شوي اوپوي بې لاسو اوپښوژپي نسخې ترموژپوري رارسولي دي (۲) .

په دې پيړۍ کې پښتو ادب دفکرله پلوه خاص پښتني رنگ لري اودنورو اغيزنه پکې مومو. ملي غرور، په خپلو متبو نازيدل او د ننګ امپرائي په لاره تلل «پښتنو طبيعي خاصه ده اوداداميرکروړ په وياړنه کې پهښه ډول وينو. دفورم اوبڼې له مخې هم پښتو پاڼکي يوځانگړي جوړښت لري چې له آريايي سندرو سره سرلگوي اودتازي له اغيزي څخه وتلي دي . همداوياړنه موږته دهغي وخت دپښتو ژبې متره اوقوت هم رابښي او راته څرگندوي چې هغه وخت پښتوژبه دنوروزبوله اغيزه وتلي وه اودومره قوت يې لاره چسې ډيرژرپي دنوروزبو راغلو وييو ته نوي نومونه موندلای اودودولای شواي لکه «منښ» او «خطيب» چې دوه نوي اسلامي نومونه وو اودکروړپه وياړنه کې په «درېڅ» او «ستايوال» اړول شوي دي . همدا راز پښتو پاڼکي لسه

چې دمخې پوړيو ته سزراهسک کړو اودپښتو اولسي ادب پخې نموني اودامير کروړ پخه او کروړه وياړنه ولولونو هيڅکله موبه دى خبره زړه اوبه نشي خښلي چسې پښتو ادب دى له اسلام نه وړاندې لومړنۍ اودخاپوڅو او دځوانيدواودى پخوالى ته درا رسيدو دورى نوي تيرى کړى ، په اولسي ادب خصوصا لنهيوکي ډيرى داسې بيلگي انوموني موموچې سره له دې چې دزمانې تيريدلو اوله يوى خولى نه بلې خولى ته يې راقليدلوبڼه څه ناڅه وربدله کړى خودفکر اومحتوى له پلوه په خپله داگواهي لى چې دالنهيۍ ډيرى زړى اودلرغونو زمانو دى . خوله دى سره - سره څرنگه چې ددى پيړۍ دادبى بيلگو په باب ليکلي سند نه لرو اوددى پوړۍ دپاسه د پښتوادب دپل ټنښي پنگي شوي نوڅکه داوس له پاره موږهم دراټلونکو څيړنو په هيله تری تيريرو .

دوهمه پوړۍ) دوهمه هجری پيړۍ (۱۰۱-۲۰۰ هـ ۷۱۹-۸۱۵ ع) :

کله چې سپړى ددى پوړۍ دپاسه پښه کيږدى دغورپه مندیش کې يوه لوړه ماڼۍ تر سترگو کيږي ، يوځوان پاچاپه ډيربرم پکې ناست دى اودوياړنه يې غوږونه راځي :

زه يم زمري پردى نړۍ له مااتل نسته
په هندو سند و پرتخاراوپرکابل نسته
بل په زابل نسته
له ما اتل نسته

داځوان پاچا امير کروړ دامير پولاد سوري زوى دى چې په ۱۳۹هـ کال دغورپه مندیش کې پرشاهي تخت ناست دى اوکله يې چې

ادبي ژباړې پيل کړې او پښتو ادب ته يې له نازي څخه ټوکی او طنز او ستلې دی .

دهمدی سړی په لاس د پښتو نثر بنسټ هم ايښودل کيږي او دی د عربو د فصاحت او بلاغت په باب «د سالو وږمه» په نوم د پښتو نثر لومړی کتاب کاږي چی مورته يې له بده مرغه له نامه پرته نور څه نه دی راپاتې (۴) .

د اېږي په لرغوني افغانستان کې د عربو د بشپړ او ټينګ نفوذ او په پوهه طبقه کې د عربي ژبې د دوو ديدلو دوره ده خو په څنگ کې يسی دا دوره «ملي غورځنگونو او ملي خپلواکي د بيا پيليدلو دوره هم ده لکه چی په همدی پېړۍ کې د افغانستان يوه برخه د طاهريانو تر بيرغ لاندی خپلواکي تر لاسه کړی او د پردو کړۍ له لاسونو څخه ماتوی (۵) .

ددی ملي غورځنگونو په څنگ کې فکري غورځنگونه هم په خپل ځای ؤ او د پښتو پسه او لسی ادب کې يې بيلگي اونوموني پيدا کيدلای شي .

څلورمه پوړۍ (څلورمه هجري پېړۍ
(۳۰۱- ۴۰۰ هـ ۹۱۳- ۱۰۰۹ ع) :

په دی ټولو پېړيو کې د افغانستان په بيلو- بيلو سيمو کې د پښتنو واکمني جوړی وی د هيواد په ختيځو خواؤ کې له ننگرهار، پېښور بياترملتان پورې د لوديانو پښتنو واکمني وه، دی واکمنانو هم لکه د سوريانو او لويکسانو غوندی پښتو پاړکي درلودل او د زړه رازونه يې پکې څرگندول .

داوخت درقيانو «کوتلو اورا خملولو لپاره د کفر او الحاد ټاټپه هم يوه زوروره او «برښ

همدی وخته څخه د ژوند پاړکي دی د پښتنو ژوند يې انځور کړی او ددوی ټولنيز تاريخ يې په خپله لمن کې رانغښتی دی خصوصاً اولسی سندرو دی دودته ښه وده ورکړی او په همدی توسن انگریزی ختيځ پوه «مستر زاوړټي» چی په پښتو ادب کې ژوره مطالعه لری دی نتيجی ته رسيدلی چی ووايي: «پښتانه که څه هم ورځپاڼی اونوری خپرونی نه لری مگر هغه ساده او عاميانه اشعار او بدلی چی په عام ډول د پښتنو د هری طبقی له خوا ويلي شوی، ددوی تاريخ او ورځپاڼی بلل کيدای شي .» (۳)

دويمه پوړۍ (دويمه هجري پېړۍ
(۳۰۱- ۴۰۰ هـ ۹۱۳- ۱۰۰۹ ع) :

په دی پېړۍ کې له تازيانو سره د پښتنو راشی ندرشی زياتيری او ادبي را کړی ورکړی پيلیږي، پښتانه پوهان، عربي سيمو ته ځی اوله عربي پوهانو څخه زده کړی کوی، بيا بيرته خپل هيواد ته راځی دلته دخپلو خلکو له پاره دنور و فکري خپله ژبه را پوی او د ادبی پوهنو په باب کتابونه کاږي . ددی پېړۍ پيژندل شوی ادبی څيره هاشم دزید سروانی زوی دی چی په ۲۲۳ ق کال د هلمند په سروان کې زيږيدلی او په بست کې له زده کړی نه وروسته عراق ته تللی، هلته يې له ابو العینانومی پوه سره کلونه تير کړی په ۲۹۴ هـ ق بيرته خپل هيواد ته راغلی او په ۲۹۷ کال په بست کې مړ شوی دی .

د په لاس کې معلومانو له مخی دی لومړی سړی دی چی په پښتو کې يې له عربي څخه

یوی غرنی، ونی لاندی یوسپین پیری پښتون
 ناست دی له خپل خدای سره راز اونیاژکوی،
 خپله پاکه مینه ورته څرگندوی اوغوبښتنه
 تیری کوی، دځسه غوبښتنه ؟
 دمپو وغوبښتنه !

دځه له پاره ؟ دځان دساتنی، دهیواد او
 مینی دساتنی دپاره اودپښتنی ننک اوغیرت
 دساتنی له پاره ! ځکه دارون فکره پښتون
 هرڅه وینی اودخپل وخت له ټولو دسیسو او
 ناروا، تیرویو څخه خبردی . داپښتون تاریخ
 دبېت نیکه په نامه پیژنی او دپښتنو
 دسلسله الانساب کښونکی یی دپښتنو لدی
 گونوپلرونو څخه بولی (۷) .

دهمدی پوری دپاسه ځینی نوریلو نه هم
 ښکاری، دبېت نیکه په کورکی اسماعیل هم
 سترگی پرانیزی، دی هم دخپل پلار غوندی
 روحانی اوصوفی سپی دی، دینی پاړکی او د
 ژوندانه سندری وایی، دخپل تربره خرښبون
 په بیلنون کی ناری کوی :

که یون دی - یون دی
 مخکسی بیلنسون دی

اوداناری دهغو نارو بنسپت پدی چی بیسا
 وروسته یی زموږ په ټولو ملی نکلو اوافسانو
 کی فورم راغبرگیری اوترن پوری رادسپیری (۸) .
 خرښبون دسپرن زوی هم دهمدی پپی ی
 سپی دی چی په ۴۱۱ هـ ق کال یی له نړی
 څخه سترگی پتی کړی، ادبی ښندنی یی په
 همدی پپی کی وی اودخپل تربره اسماعیل
 په خواب کی یی له سوزه ډک خلوریځ ویلی
 دی (۹) .

دایپری دپښتنو ددینی او تصوفی ادب د

لرونکی» وسله گرځیدلی وه خصوصاً دغزنویانو
 پیاوړی واکمنی. دهیواد اکثری محلی واکمنی.
 په همدی نامه پنکی کړی . لودیان هم ددی
 وسلی ښکار کیدونکی وو نو ځکه کله چی
 شیخ رضی اواریدل چی دده دتره زوی امیر
 نصر دملحدینو سره ناسته ولاړه لری دترقی
 پاړکی یی وروستاوه اودی یی په ترڅو ټکو
 کی دخپلی کورنۍ داسپکاوی سبب وگاډه او
 ورته ویی ویل چی زموږ له کهوله نه یی
 خوا میر نصر دی ددښمن ؤ له تورڅخه خبرکړ
 اوورته ویی ویل :

دالحاد په تور تورن سوم
 زه لرغون خو ملحد نه یم
 د دښمنو وینا وی مغیره
 زه لودی یه خو زه یسم

لهدی احتیاط سره - سره بیا هم دوی دجوړی
 شوی دسیسی ښکار او دقراطه ؤ پنامه په
 ۴۰۱ هـ ق دسلطان محمودغزنوی لهخوا وروپل
 شول اوددوی وروستنی واکمن داؤد بن نصر
 دمحمود په بندکی وهی .

ددی پپی دادوه پاړکی ډیر څه لری اود
 هغی وخت له اجتماعی اوسیاسی اوضاعوڅخه
 موپه ښه توگه خبروی (۶) .

دژبی له پلوه هم دادواړه پاړکی دپښتو
 وییوښه پانگه لری اودشعر له پلوه هم دیوه خاص
 ملی فورم ښکارندوی دی .

له همدی پوری نه چی سپی دهیسواد
 دلویدیڅه خواونه وگوری دکسی غره په لمن
 کی دتورو کپردیو یوه لویه مینه تر سترگو
 کیری . نری - نری اورونه راپورته دی او د

غزني ته يې بندي بوته . داغیرتمن واکمن د بنده غیږته مېشو اوکله چې غورته دده د مېښي خبر راوړسیدونو دغور د وخت شاعر شیخ اسعد دده په مېښه کې دویر یوه داسې خوږه بولله وویلله چې دادې قوت جوړه یې نه دوخت په درې ادب کې شته اونه یې په پښتو ادب کې ساری مومو .

درې ادب په غزنوي دوره کې ډیرښه پالل شوی ؤ، دسلطان محمود غزنوي په دربار کې خلورسوه شاعران موجود وو اودشعر ترټولو ډولو قصیدو اوبلولو ښه وده کړې وه، دغور اوغزني دسیاسي سيالي ترڅنگ ادبي سيالي هم توده وه، په غور کې هم لکه دغزني غوندې پخې بوللی دودشوی وی نو ځکه کله چې امیرمحمدسوري ومېشیخ اسعددده ویرنه دیوی پخې بوللی په چوکاټ کې وویلله او دغور ویرمنی یې پکې انځور کړه .

په دې پېړۍ کې ددرې تراغیزلاندې ددرې سره دسیالۍ په غرض پښتو ته بوللی راځي اوپه پښتو ادب کې ویرنی پیلیری (۱۰) . ددې پوړۍ دپاسه نوری ادبي نښې دزمانی ترخوسیلیو وزانی کړې اوموز تر اوسه ترې خبر نه یو .

شمېره پوړۍ (شمېره هجرې پېړۍ
(۵۰۱-۶۰۰ هـ - ۱۱۰۷-۱۲۰۳ ع) :

په دې پېړۍ کې ، شیخ تیمن کاکړ (د ۵۵۰ هـ شاوخوا) . ښکارنده وی غوری (د ۵۸۰ هـ شاوخوا) ، ملکيار غرشين (د ۵۸۰ هـ شاوخوا) ، تايمني (د ۵۸۰ هـ شا او خوا) ، قطب الدين بختيار (د ۶۰۰ هـ شاوخوا) ، اونور

زیریدون پېړۍ ده خوددیني او تصوفی ادب ښه یې دنورو ژبو له دی ډول ادب سره بیله ده اوپښتنی ځانگړنی لری .

همداراز داسماعيل اوخرښبون پاړکی دهغی وخت دکورنی جوړښت، کورنی اپیکو او د خوږې تر بوړگلوی اودخپلوانو دښی او پخې مینې ښکارندوی دی .

پنځمه پوړۍ (پنځمه هجرې پېړۍ
(۴۰۱-۵۰۰ هـ - ۱۰۱۰-۱۱۰۶ ع) :

د تاریخ ددی پوړی دپاسه دپښتو ادب یوه پخه اوترتیروپوړیونه نوی نښه راپاتی ده ، دانښه دشیخ اسعدبولله ده چې هم دښی اوهم دموضوع له پلوه په پښتو ادب کې نوی زیاتون دی اودزیاتون دغی وخت دسیاسي واجتماعي پېښواوحالاتو څخه رازیریدلی دی، څرنگه چې پښتو ادب دژوند انځورونکی ادب دی نوځکه یې وخت په وخت له پېښو او حالاتو سره سم بدلونونه موندلی اودیښو نښی یې خوندي کړی دی .

په یوه هیواد کې ددور پیاوړو واکمنیو وجوددپاتې کیدونه ؤ. دغوریانو لرغونی واکمنی چې له اسلام نه لاوړاندې بیاتردی وخته په غور کې ټینگه وه دغزویانو دنوی ، ځوانی ، ځواکمنی اودوخت دخلافت دملاطی واکمنی له کلک رقابت سره مخامخ شوه، سلطان محمود غزنوی چې دټول هند سوبی کړی وی نودغور سوبه هم ورته گرانه نه وه . دپنځمی پېړۍ په لومړۍ لسيزه کې ده دغور دهغی وخت پاچامیرمحمد سوزی له اوږدی او سختی جگړی وروسته دغور په آهنگرانو کې محصور کړی او

ويره وه چي پښتانه ماته وکړي نيوي تودي حماسي سندري په ويلو سره پښتانه دنهيايي ميرانی کولوته وهڅول څوچي يی په دښمنانو بري وموند، ده خپل ځوانان په دغه توگه ننگ اوچنگ ته هڅول اوورته ويل يی :

زلمو پرننگ خانونه مې ه کړي د
دښن په غشو مو پيښه کړي د
دپښتو نخوا مخکي سا ته کړي د
پر کلي کورباندي مغل راغي (۱۲).

په دی پيړۍ کې دشيخ متي (کلات بابا) په وسيله پښتو ادب ته فلسفي فکر لاره ومونده اودعرفان او تصوف په يوه خاصه لارېي دښکلا اوجمال په سترگو دکاينانسو ننداره وکړه اوپه ملي وزن يی دتصوف کلکي غوښي وسپړلي . ده «دخدای مينه» په نامه دتصوفي پارکو يوبشپړديوان رامنځ ته کړ . چي له بده مرغه دزمانی تاپراکونو له ځانسه سره وړي دی (۱۳) .

پښتو ادب ته ددی پيړۍ يوه بله لويه بڼينه دپښتو تذکرو ليکنه ده . ددی پيړۍ په پيل کې دسليمان ماکوپه وسيله «تذکره الاوليا» چي دپښتنو اوليا و واحوالونه پکي راغلي، کښله کيږي اويوبوخ نثرجي سجع يی لکه ددی وخت دزياتو دري آثارو غوندی لږ ده موزته راپريږدي .

دتذکري يواځي څوپايی دزمانی له تاپراکو څخه موزته راپاتي کيږي اونور متن يی لکه دموز نوريه سووکتا بونه دزمانی ترڅي سيلۍ له ځانه سره وړي اودنشت غيږي ته يسی سپازي خوداپاتي پاني يی هم زموزپه ادبي

شاعران رامنځ ته کيږي (۱۱) .
په شعرکي دمحتوی له پلوه دمینی سندري دستايني بوللی، درزم اوميرانی ترانی را پيدا کيږي اودبني له پلوه ملي وزنونه، بوللی او ليريک (غنايي) شعرونه وده کوی تردی چي ښکارندوی غوری دپخوبولو غټ کتاب کاږي . دهيواد له هری برخي څخه دشعر اوسندرو انگازی راپورته دی اوخصوصا دغور سيمه ددی پيړۍ دپښتو ادب ښه زانگو اوروزونکی ده .

(اوومه پوړۍ) اوومه هجري پيړۍ
(۶۰۱-۵۷۰۰-۱۲۰۴-۱۳۰۰ ع) :

داوومی پيړۍ په لومړۍ نيمايي کسې پرافغانستان باندي چنگيزي تاپراکونه پيليږي، دافغانستان ودان ښارونه په څاورو اوږي، دهيواد علمی پانگی اوکتابتونونه داوراوايو په خوله ورکول کيږي، دچنگيز دوحشی لښکرو له خوا انسانان وژل کيږي اوعمام قتلونه کيږي. داغير انسانی پيښی دپښتو مقاومت پياوړی کوی اودهيواد دسائنی جسد به يی تريخوا توندیږي، ملي غورځنگونه کيږي اوچنگيزي قواؤ ته ځای په ځای لوی، لوی تاوانونه اږوي .

دهمدی پيښو تراغيز لاندي په پښتو ادب کې ديوه ادبي غورځنگ پيلامه کيږي او په پښتو ادب کې دښکيلاک (استعمار) او تيسری ضدترانی اوملی حماسی پيليږي او په دی سند روکی دخونخور غليم سره پښتانه مقابلی ته رابلل کيږي، ددی ادب دشروکولو وياړ دباباهوتک په برخه دی، ده په يوه هغه جگړه کې چي پښتانه لږ اوچنگيزيان ډيرو او ددی

ژوندی و یوه خوږه ملی بدله راپاتی ده .
ددی پیری په وروستی برخه کی د ۷۸۰ هـ ق
کال په شاوخوا کی دزمینداوری اکبر په لاس
دپښتو دخاصو ملی وزنونو یا لرغونو شعرونو
په خای دوه ډوله نوری سندری منځ ته راخی
یودپښتو داوسنیو اولسی سندرو بنسټ ږدی .
اوبل ددري دغزلویه پیروی پښتو ادب ته
دعربی اودری غزلویه شان غزلی رانباسی او
په همدی پیروی دوه بیژن (مشنوی) وایی (۱۷) .
له دی وروسته دپښتو لرغونی پاڅی خپل
خای اوسنیو اولسی سندرو او دتازی اودری
په پیروی ویل شوو پاڅو ته پریریدی چی
خپله شعری بڼه په لږ څه تغییر اولسی
سندرو ته اوخپله محتوی بیا تقلیدی ادب ته
ورپریریدی .

دنثریه برخه کی هم ددی پیری په منځ
(د ۷۵۰ هـ ق په شا اوخوا کی) شیخ کټه
دلرغونی پښتانه کتاب کاپی چی تردولسمی
پیری پوری لایه لاس کی و اودپتی خزانی
مؤلف اخیستننی تری کړی دی (۱۸) .

نهمه پوری (نهمه هجری پیری .
۸۰۱-۹۰۰ هـ ۱۳۹۸-۱۴۹۴ ع) :

دایپیری دپښتنو په اجتماعی تاریخ کی
زیات اړخبنست لری چی دپښتو یرادبی خواهم
بی اغیزی نده ځکه چی اددی پیری په لومړی
نیمایی کی دپښتنو یوملی مشر شیخ ملی خپل
دفتر کاپی په پښتنو کی داجتماعی عدالت اولمی
سوسیالیزم یوه پخه تیره ږدی او دمخکسو
دویش یومعقول اودتولو دممنی و د سیستم
رامنځ ته کوی .

اوژبنی تاریخ کی ډیر اړخبنست لری او زموږ
د ادب خوژپه نمونی زموږ لاس ته رارسوی او
دپښتنو خوتنه خوږژبی اودحال اوقال تښتن
ویناوال زاپیژنی (۱۴)

په دی پیری کی د ادبی تاریخ په څنگ
کی دعمومی تاریخ لیکل هم پیلپیری اومحمدبن
علی بستنی د ۶۵۰ هـ په شاوخوا کی د «تاریخ
سوری» په نامه یوتاریخ کاپی چی دسوریانو
ددوری په شاعرانو سربیره ددی کورنی عمومی
حالونه هم لری اوپه اتمه هجری پیری کی
یوه بل پښتون لیکوال شیخ کټه په لرغونی
پښتانه کی اخیستننی تری کړی دی (۱۵) .

احمد لودی یوبل پښتون مؤرخ هم
د «اعلام اللودعی فی اخبار اللودی» ترسرلیک
لاندی دلودی پښتنو تاریخ د ۶۸۶ هـ ق کال
په شاوخوا کی لیکلی، داکتاب تریوولسمی
پیری پوری هم لایه لاس کی و اوکامران خان
سدوزی په «کلید کامرانی» کی استفاده تری
وکړه (۱۶) .

په عمومی توگه په دی پیری کی په پښتو
ادب کی نوی زیاتونی وشوی اوپه یادوشو
خوا و کی اړخبنستناک آثار رامنځ ته شول .

اتم هجری پیری (
۷۰۱-۸۰۰ هـ ۱۳۰۱-۱۳۹۷ ع) :

په دی پوری کی هم ځینی ادبی پلونه پاتی
دی اوبوردی چی ډیر زیات پلونه بی ږنگ
شوی اوتر خاورولاندی شوی دی ، په دی
پیری کی په وړاندی پیریو کی دپښتو ادب
رانښلول شوی لاری دمنځ په لوروهل شوی .
دملکیار هوتک چی د ۷۴۹ هـ په شااو خوا کی

زرغون خان نورزی د دی پیری یو بل شاعر دی چی د ۸۹۰ هـ په شاوخوا کی یی ژوند کاوه ده چی دشعرونو لوی دیوان درلود ، یوه خوږه ساقی نامه تری راپاتی ده، دا ساقی نامه ډیره خوندوره اوروانه ده خو په ژبه یی ددری لغات ورگهشوی اوهم یی ددری دساقی ناموپه پیروی ویلی ده، داساقی نامه رابنسی چی په دی پیری کی پښتو اودری یو پر بل ډیری اغیزی کړی وی اوپښتوادب په لو یه پیمانه ددری اثرمنلی ؤ (۲۲) .

داپیری دیوی پښتنی ادیبی پته همراکوی اودارانسی چی پښتنو ښځمنو له اوږدو زمانو څخه دپښتنومپرونو ترڅنگ اجتماعی فعالیتونه کول اودژوندپه ټولو اجتماعی چاروکی دمپرونو ترڅنگ ولاپی وی . دامیرمن زرغونه کاکړه ده چی دنهمی پیری په پای کی یی ژوندکاوه اوخواږه شعرونه یی ویل . دی په دری ادبیاتو کی ژوره مطالعه درلوده او ښایسی ددری استادانو غوندی یی په پښتوکی هم استادانه ویناگړی وی . ددی خپل شعرونه په لاس کی نشته خودشیخ سعدی دبومستان دپښتوژباپی نمونه یی پتی خزانی خوندی کړی . چی وروسته پری غږیږو (۲۴) .

لسمه پوږی) لسمه هجری پیری
(۹۰۱ - ۱۰۰۰ هـ - ۱۴۹۵-۱۵۹۱ ع) :

ددی پیری په پیل کښی په ۹۰۳ هـ - ق کال زرغونه کاکړه دشیخ سعدی دبومستان په پښتو کولوسره په پښتو ادب کښی داخلاقی شاعری بنسټ ږدی د ۹۲۰ هـ - ق په شاو خواکی رابعه نومی کندهاری شاعره چه د کورگانی

ددی دفتر نسخی لړلیدلی شوی خو په عملی توگه هندوستان او پښتونستان ته دانگریزانو تررانگ پوری عملی ؤ او اوس لاهم په ځینی ځایوکی ددی ویش نښی نښانی په ځای دی، دی دفتردمخکو په ویش سر بیره دپښتنو د تاریخ بابونه هم درلودل اوکه نسخی یی بیاتر لاسه شی دپښتنو د ادب اوتاریخ ډیری تیاری به روښانه کړی (۱۹) .

دهمدی پیری په پای کی خان کجورایزی هم دشیخ ملی په پیروی دپښتنو تاریخ کاپی چی مؤرخین یی د«دفتر» تکمله بولی، ددی اثر اوددفتر دواپو نسخی مستر راورته لیدلی وی اوا امکان شته چی دانگلستان په کوم کتابتون کی خوندی وی خو تر مسوږ پوری نه دی رارسیدلی (۲۰) .

دا اجتماعی آثارو اوتاریخ لیکنی تر څنگ تذکره لیکل هم دوام مومی اوبابې خان هم ددی پیری په پای کی «تذکره غسره غښت» کاپی (۲۱) .

شعر ویل هم په دی پیری کی وده کوی هفولودیانو ته چی موږ په څلورمه پیری کی یادکړل یوخل بیواکمنی وررسیږی او دهند دپښتنو یوواکمن سلطان بهلول لودی دشعر په ژبه دخپل دربار یوه شاعره ته دخپل عدل اونیاو اوجتماعی اصلاحاتو ډاډ ورکوی .

خلیل خان نیازی دسلطان بهلول لودی ددربار شاعر دی او په پښتوکی یوه خوږه څلوریڅه تری پاتی ده اوبنایی چی له خپل پاچا اونورو شاعرانو سره یی ډیری مشاعری کړی وی چی زمورلاس ته لانه دی رارسیدلی (۲۲) .

بابر په وخت کښی یی ژوند کاوه دښمنوله خوا
د عشقی شاعرۍ شروکوی اودمینی په رمزونو
اورازونو خوله پرانیزی .

د ۹۲۰ هـ په شااوخواکی دوست محمد کاکړ
د بابرخان کاکړ زوی ددی له پاره چی دده دیلار
له مرگه وروسته دبابرخان «نذکره غرغښت»
ورکه شوی وه واولاپیری اوددی تذکری مطالب
چی ده ته یادوود «غرغښت نامه» په نامه کاپی
اوداوارک کتاب په دی وسیله راژوندی کوی خود
غرغښت نامی هم یوازی یوه نمونه پتی خزانی
مورته راخوندی کړی چی دکاکړ نیکه دزهد،
تقوی اومپانی کیسه کوی (۲۵) .

عسی مشوانی ددی دوری بل شاعر دی، دی
پښتو ته رندانه تصوف راوولی اولکه دهرات
پیرخواجه عبدالله انصاری (۳۹۶-۴۸۱) غوندی
له خپل خدای سره رندانه رازاوتیاز کوی (۲۶) .
علی سرور لودی ددی پیری یوبل عالم
اوعارف دی چی خوازه شعرونه یی ویلی او
پتی خزانی یی دشعر یوه نمونه ترمور پوری
راسولی ده .

میرمن نیکبخته ددی پیری یوه بله شاعره
ده چی پښتو شعریی دوعظ اودینی نصیحت
لپاره په کاراچولی اودارشادالفقراء په نامه یی
یووعظیه کتاب کښلی دی اودی روش بیا په
راوروسته پیریوکی دومره وده وکړه چی شعر
په مطلق ډول ددینی تبلیغ له پاره استعمال
شوی اود شعریت ټولی ښیگڼی یی له لاسه
ورکړی خودمیرمن نیکبختی شعر سر بیسره
پردی چی وعظ اونصیحت دی پوخ شعریت هم
لری اوپوه نمونه یی پتی خزانی خوندی

کړی ده .

شیخ محمد صالح الکوزی ددی دوری یوبل صوفی
اومتقی شاعر دی چی دشاکردانو اومخلصانو
یوه لویه حلقه یی درلوده اوده اشعاراوقوال
به یی لیکل اودمینی جهان یی هیڅکله پسه
څوکی اومنصب نه ورکاوه (۲۷) .

شیخ بستان بړیخ ددی پیری په وروستیو
کسو کی دبستان الاولیاء په نامه دپښتو
صوفیانو اوروحانیونو اوویدا والویوه تذکره
وکښله او د تذکره لیکنی دودیی وروزه،
ده عرفانی او عشقی شعرونه درلودل او ملی
بدلونه یی وده ورکړه (۲۸) .

شیخ قاسم هم ددی پیری په وروستی
برخه کی دتذکره اولیاء په نامه یو کتاب کاپی
اودپښتنو اولیاوو اوویناوالو ویناوی پکی
خوندی کوی (۲۹) .

دالله یار تحفه صالح ددی پیری یوبل
ادبی سوغات دی چی نوموړی مؤلف دخپل
استاد شیخ محمد صالح الکوزی احوال او
اشعار اودځینی نورو شاعرانو ویناوی پکی
راوړی دی (۳۰) .

پښتو ادب ته دلسمی پیری ډیر لوی
سوغات دروښانی ادب وړاندی کول دی څکه
دهمدی پیری په لومړۍ نیمایي کی په ۹۳۱ هـ ق
کال دروښانی ډلی مؤسس بایزید روښان
نړۍ ته سترگی پرانستلی، دی داسی وخت
زیریدلی ؤ چی په هندکی دبابر د کورنۍ
له لاسه دپښتنواکمنی تس نس شوی وه
اوپښتانه دهندله بیلو- بیلوبرخو څخه روه
ته راشړل کیدل، په دی لیردکی دبایزید

کورني هم شامله وه او بايزيد لاما شوم و چې له جانلنهر نه کاپيگرام ته را وليږديدل ، کله چې لوی شوده پښتون ضمير دانشووه زغملی چې پښتانه دی دنورو ژغ په غاړه یوسی اوله خپلی واکمنۍ څخه دی بی برخی وی. دی دپښتنو دل‌لاسه تللی عظمیت دبیاراژوندی کولو له پاره د لاری په لټه کی شو، ده خانی اوپسی نه درلودی چی خلک یی پر ځان را ټول کړی وای .

داوخت چې روحانیت اوروحانی ډلو زیاته وده کړی وه دی هم دیوه خانگړی تصوفی مکتب دپښت ایښودلو په فکر کی شو، دروېښانی تصوف چی اته پوری یی درلودی ډېره یی کیښوده او خپل تاریخی کتاب خیرالبیان یی ددی مسلک دروېښانابه لپاره په څلورو پښتو، دری، عربی او هندي ژبو دعبسی مسجع نثر تر اغیز لاندی دقرآن کریم دسورة الرحمن په رنگ کی وکیښ او دخپل دی کتاب کښل یی خدایی الهام وگاڼه .

ده دروېښانی تصوف ډېری په ایښودلو سره دتصوف راغلی او عنعنوی بڼه وربدله کړه، دده دتصوف بلنه دغرو دغارو په ځای دجگړی ډگرتنه وه، ډیر خلک پری رامت شول اوډیر ایماندار ملگری یی وموندل له کور گانیانو سره یی څو- څوځلی میړنی جگړی وکړی او یسوخل چی دښمن وسله وال تیری پری کړی و اودده ملگری تش لاس و نودده په امری ډچوری ددرمونه کار واخیست اوپه دی وسیله یی خپل مجبزی اووسله وال دښمن مات اوله زیاتو تلفاتو وروسته تیښتی ته

مجبور کړی (۳۱) .

په هرحال روېښانیانو په پښتو ادب کی نوی تیری کیښودی، دعربی اودری غوندی بشپړی مسجع نثر لومړی. دبايزيد روېښان له خوا په خیرالبیان کی پیل شو، په پښتو کی بشپړی دیوان لومړی ځل ارزانی روېښانی راپریښود، په پښتو کی رکنی عروض لومړی. پلا دولت لوانی روېښانی تطبیق کړل، الفنامی لومړی. ځل روېښانی شاعرانو پیل کړی، دیو خاص ډول صوفیانه بدلوله پاره دوی لومړی ځل یوه خاصه بڼه اوسبک وټاکه اوهمداراز د موضوع او محتوی له پلوه ددوی په آثارو کی په اسلامی تصوف نوی زیاتونی وشوی او دوی تصوف ته د : «شریعت ، طریقت، حقیقت معرفت، قربت ، وصلت ، وحدت ، سکونت» اته پوری وټاکلی چی ټول په یوه خوله په دی لاره روان شول اوپه خپلو لیکنو کی یی دتصوف دا پوری ونښتلی اووڅپړلی .

دوی په دی سربیره چی دتصوف تر ویښته نری مسالی څپړلی په خپلو لیکنو کی یی خپله ملی موخه اوهدف هم تعقیب کړی او پښتانه یی دی ته هڅولی چی یوملی حکومت اوملی مرکز ولری (۳۲) .

ددی پیری روېښانی ویناوال په بايزيد روېښان سربیره، ارزانی خویشکی، ملا عمر خویشکی ، علی محمد مخلص واصل اوڅینی نوردی . دبايزيد روېښان دمسجع نثر په څنگ کی دده مرید ارزانی داسی نثر هم پیلوی چی مسجع یی که ده اودیوه روان نثر د لیکلو له پاره لاره هواروی اوددوی یی (۳۳) .

له کورگانيانو سره د روښانيانو تودې مبارزې اود کورگانې اجيرانو د سياسي دوی له منځه وړې خوله کورگانې دولت سره د پښتنو د دښمنۍ زېړ راشين کيږي او تر پخوا لايښه وده کوي اوداخل د امبارزه ددی پيړۍ په دوهمه نيمايي کې د خټکو کورني په غاږه اخلي اود کورگانيانو سره د مبارزې ډگرته د توري او قلم اتل خوشحال خان راوړي . خوشحال خان اړه نه لري چې خپله مبارزه له تصوف نه راپيل کړې ځکه دی خان دی اوله ډير پخوا څخه پلويان اوملگري لري، دی له شعر نه هم د توري کار اخلي اود ټوپک غوندي گوزارونه پري کوي .

دده په لاس پښتو ادب له هري خوا بشپړيږي، د پښتو ساده نثر ته وده ورکوي، داستار نامه او بياض پري کارې، د شعر هر صنف او هر فورم کاروي اود موضوع اومحتوي له مخه هر ډول عشقي، حماسي، اجتماعي، انتقادي، ديني او ټوکي شعرونه وايي د سوات نامه په نوم سفرنامه، بازنامه اونور کارې (۳۷) .

په دی پيړۍ کې ډير شاعران اوليکوالان رامنځ ته کيږي اود پيري ادبي څيري نږي ته سترگي پرانيږي .

ملالاف هوتک په ۱۰۱۹ هـ کال د بحر الايمان مؤلف، امير په ۱۰۲۳ هـ کال د پښتو تجويد مؤلف کريمداد داخون درويزه د آثارو بشپړونکي اود الفنامو مؤلف، خالق داداخون درويزه زوی د شرايط واحکام ايمان ليکونکي، عبدالحليم درويزه يي شاعر ، اخون قاسم دفوائد الشريفة مؤلف ، بابو جان دشومجموعه خواند، عبدالسلام

اخون درويزه اودده ملگري هم دهمدی پيړۍ زيرنده دی . دوی په پښتو ادب کې کوم ابتکار نه کوي په هماغه ادبي لارو چسپي روښانيانو پرانستلي روانيږي اوددوی په پښتو مسجع نثر ليکنې کوي اودده زوی کريمداد دروښانيانو په پيړۍ گوډي اوماني الفنامي رامنځ ته کوي (۳۴) . د فکر له پلوه هم ددوی آثار ملي ارڅښت نه لري ځکه دوی دکورگانې دولت په لمسه دروښان په ضد تبليغ کوي او هڅه کوي چې هغه تکفير کړي او په دی حربه يي په پښتنو کې چه کلک مسلمانان دی عزت او وقار ختم کړي اوباغی يي وښيي .

پوولسمه پوړۍ) پوولسمه هجري پيړۍ

(۱۰۰۱ - ۱۱۰۰ هـ - ۱۵۹۳ - ۱۶۸۸ ع) :

ددی پيړۍ په پيل کې روښاني ادب په څوین کې دی په تيرو ويناوالو يي نوزهم ورزياتيږي لکه ميرزا خان انصاری دولت لواني، علي محمد بن ابابکر کندهاری خواجه محمد انور (۳۵) .

همدا پيړۍ د پښتونخوا په يوه بله خټه کې داخون خالاک اودده دملگرو د مبارزو او مجادلو دوره هم ده، دی هم له يوی خوا له کورگانيانو سره مبارزه کوي اوله بله پلوه دمحلې کفارو (خصوصا داوسنی نورستان داوسيدونکو) دمسلمان کولو له پاره لېچسې رانغاړي اوددوی داټولي مجادلې او مبارزې دده يومويد ملامست زمند په سلوک الغزات کې په مست شعر کې ځابوي اوتصوفي اشعار دمبارزې د بيان له پاره ددی سړي له خوا دود پيړي (۳۶) .

درویزه یی شاعر، قلندر، عبدالله (۳۸) اخوندمیاداد
 اخوند مصری، آدین، آزاد، بیګ محمد، نجابت
 قادر، کریمداد رویتانی، شیخ فرید، حسین،
 فاضل، شیرمحمد (۳۸) ددی پیری-نورویناوال او
 شاعران دی .

همداراز په همدی پیری کی د خوشحالخان
 ختک کره یو گڼ شمیر شاعرانو سترګی
 پرانستلی چی دادده زامن اولوینی وی او اکثر و
 یی خپله ادبی میوه ددوولسمی پیری په پیل
 کی خپلی ټولنی ته وپاندی کره چی مشهوری
 داندی : اشرف خان هجری، قادرخان، صدرخان
 سکندر خان ، بهرام خان، گوهرخان، حلیمه،
 آزادخان اونور (۳۹) .

دپښتو لوی صوفی اومنلی شاعر رحمان بابا
 هم په همدی پیری کی زیریدلی او په همدی
 پیری کی یی دخوږو شعرو په ویلو پیل کړی
 تی (۴۰) .

په دی پیری کی په پښتو ادب کی هراړخیز
 بدلون راځی په هره برخه کی لیکنی کیری .
 نظم اونثر دواړه ونه کوی . ژباړی پیل کیری
 اودنورو ژبو مهم آثار په پښتواوړی .

(دوولسمه پوړی) دوولسمه هجری پیری
 (۱۱۰۱-۱۱۲۰ هـ ۱۶۹۸-۱۷۸۵ ع) :

دایپیری داسی وخت پیلیری چی دپښتو
 ادب بن ډیر تازه او شیرازه شوی اوله راز-راز
 ادبی گلونو څخه ډک دی، که څه هم ددی پیری
 له شروکیدونه څومیاشتی وپاندی خوشحالخان
 ختک له نړی څخه سترګی پټوی خودده دلاس
 نیالگی په میوه راځی او پښتو ادب ته په
 زړه پوری بښنی کوی، اشرف خان هجری خپل

دیوان بشپړوی، قادرخان ختک په ۱۱۱۲ هـ ق
 ک، دمولانا جامی یوسف زلیخا ژباړی په
 ۱۱ هـ ق کال دشیخ سعدی گلستان په
 پښتو اوړی، خپل دیوان بشپړوی او د عربی
 دبردی مشهوره قصیده په پښتو بولله ژباړی
 او یوشمیر نور آثار کاپی، صدرخان ختک، آدم
 خان اودرخانی کاپی، د دلی اوشهر کیسه
 لیکي، دحضرت رسول معجزی په خوږه پښتو
 رااوړی او خپل دیوان بشپړوی، دده لمسی
 افضل خان ختک دپښتنو لوی تار یسغ
 «تاریخ مرصع» کاپی اوانوار سهیلی پښتو
 کوی، دده لور حلیمه دخپلوشعرو دیوان بشپړوی او
 دده دکورنی نورفاضل غړی په خپل-خپل وار
 پښتو ادب ته سوغاتونه وپاندی کوی .

بل لورته رحمان بابا خپل دیوان بشپړوی
 حمید بابا سترګی پرانیزی اودنیرنگ عشق،
 شاه اوگدا دکیسو اودشرعة الاسلام او خپل
 دیوان په وپاندی کولوسره پښتو ادب غنی
 کوی، خواجه محمد بنګین خپل دیوان کاپی،
 محمد یونس درحمان باباشاکرد خپل دیوان
 بشپړوی، میراوقلندرهم په همدی پیری کی
 دسوزه ډکی ناری کوی او په خپلو شعرونو کی
 دخپلی تودی میننی تاوونه څرګندی، غلاممحمد

هم معراجنامه، دوالضحی تفسیر جنگنامه اونور
 آثار کاپی، همداراز په ختیځه پښتونخوا کی
 بایخان، حمیدگل، فیاض. نصرالدین، محی الدین
 سعیدخلیل، سعیدختک، نیازمحمد، عبیده، انار،
 ملنګ، نصرت، مومن، فیض الله، گل خان،
 نصیر، بنارس، فضل الحق، عالم گل، مسری خان
 بیدل، خوږدل، نجیب، نوازختک، معاذ الدین

گرگين دسفاکي په مخه کې دراولاړ شوی ملی قهر بنکارندوی دی چی په نتیجه کې ملی یون بری مومی اوگرگین اودده ساتونکی ددی ملی قهرپه توپان کې لاهوکیږی .

دی غورځنگ په پښتوادب کې هم یو بل باب پرانیست اودپردی بنکیلاک په ضد ادبیاتو دمهیواد په دی برخه کې هم وده وکړه او د هیواد ددی برخی له خپلواک کیدلونه وروسته په کندهارکي دپښتو ادبی مرکز جوړیږی اودخوان ټولواک شاه حسین په پام او توجه دپښتو له پاره اکاډیمیک کار پیلیري، دادبی ټولنی غړی هره اوونۍ دده په مشرتابه غونډه جوړوی او دبیلو- بیلو علومو پو هان ددی ټولنی په سپارښتنه په هره برخه کې آثار کاږی اوښوآثاروته صلی او جایزی ورکولی کیږی .

زرغونه انا دمیرویس نیکه مور او زینه به دمیرویس نیکه لوردی وخت خوږژی شاعرانی وی. شاه حسین هوتک دمیرویس نیکه زوی محمد هوتک دپتی خزانی لیکوال، داؤد هوتک، ملابازتوخی، بهادر خان، ملا محمد صدیق پوپلزی، ملاپیرمحمد میاجی، اللهبازا پریدی، بابوجان بابی، ریدی خان مومند دمحمودنامی لیکونکی، ملامحمد عادل بیړیخ، محمدطاهر جمریانی محمدعمر، ملامحمد ایازنیازی، ملامحمد حافظ بارکزی، نصرالدین خان اندې، ملانورمحمدغلجی حافظ عبداللطیف اڅکزی، سیدال خان ناصر، عبدالرحیم هوتک، ملاشیرمحمد هوتک، عیسی اخوندزاده ددی دوری خوږژی شاعران او ویناوال دی (۴۲) .

ختک، قاسم، قادرداد، اورکزی، اشرف خلیل، امیرخان هجری، مبین، امیر، عبدالله، میاعمر، محمدی صاحب زاده، عبیدالله احمدی صاحب زاده، افضل، احسن، نورشاه، اکرم، دوست محمد، سید، شیخ نامدار، شرف، شمشیر، شمس الدین، شاه غریب، شیرمحمد، طلب شاه، عجب، عبدالقاسم، عبدالقدوس، فاروق، میاخان، موسی، محمد، محمدیار، محتشم محمدکل، میاگل، مصری خانم، نورمحمد، نادر، نجیب الله قاضی زاده، محمدفہیم، فقیرالله، صدیق، فتحعلی، معزالدین، عبدالکبیر، نورمحمد، دلاورخان، مسعود، خانکل خلیل، کاظم خان شیدا، محمدکل مسعود، علیخان، خوشحالخان شہید، محمودرفیق، کاظم، معزالله مومند، عثمان، اودل، فضیل، عصام، محمدمظفر، ابوالقاسم، غفور، علیم، کامکارخان خټک، صمد، ملا عبدالرشید، اخوند گدا، جان محمد، الپوری حافظ، قاسم علی ا پریدی، خواجه رزق الله، عبدالعظیم راهیزی، عبدالعظیم گنداپور، اونورټول ددی پوړی شاعران او ادیبان دی (۴۱) .

په همدی پوړۍ کې دپښتونخواپه اوبدیخه برخه کې دهوتکو ملی غورځنگ پیلیري ، دکورگانیانو، شیبانیانو او صفویانو ترمنځ په ویشل شوی افغانستان کې هره خوا ملی غورځنگونه اودملی خپلواکی غورځنگونه پیل دی، دهوتکو غورځنگ دروښانیانو او خټکو له غورځنگ نه وروسته دملی خپلواکی دترلاسه کولوپه لاره کې دریم لسی غورځنگ دی. دا غور ځنگ د صفوی تسلط اود

هڅه لومړی ځل دمنشيانو ۱ و مسيرزيانو دزده کړې له پاره معرفه الافغاني کاپي، حافظ مرغزي احمد شاهي شهنه مه نظم کسوي، ميا فقيرالله جلال آبادي، ابراهيم، برهان خان فيض الله کاکي اونور شاعران هم په دې دوره کي پيدا کيږي (۴۳)

حافظ رحمت خان چي په دې وخت کي دروهيل کتب حکمران و اوله احمد شاه بابا سره يسي په هند کي ډير کومکونه کړي، هم د پښتو ادب خدمت ته ملاتړلي ده، پير معظم شاه دده په امر تواريخ حافظ رحمت خان تر تيبوي، دې خلاصه الانساب (د پښتون نسب نامه) کاپي، نواب محبت خان دده زوی رياض المحبت چي د پښتو قاموس دې اوگرامري گردانونه هم لري تاليفوي. دده بل زوی الله يار خان د عجيب اللغات په نامه پښتو قاموس کاپي، دده بل زوی نواب مستجاب خان گلستان رحمت ليکي او دده دکورنۍ نور کسان هم په پښتو اودري د پښتنو پرتاريخ، ژبه اونسب کتابونه کاپي، همداراز دخوکنو د ميا محمد عمر په کورني کي محمد صابزاده د پښتو نسخو دراتولولو اواستنساخ له پاره کاتبان گوماري اود پښتو آثارو يولوي کتابتون جوړوي چي اوس ددې نسخو څيني نسخي په لاس کي دي (۴۴)

په عمومي توگه په دې دوره کي پښتو ادب ډيره وده کوي له هرې خوا څخه غني کيږي. څومره ديوانونه چي په دې پيړۍ کي رامېنځ ته شوي، نه يي په وړاندې اونه يي په وروستيو پيړيو کي ساري مومو، پښتو نثر

دافشاري قواوو فشار او په ۱۱۵۰ ه ق کال کي دکندهار يوکلنه محاصره، دنارنج دمانه وړاندينه او په دې مانه کي د پښتو ديوه لوي کتابتون له منځه تلل زموږ ډيري ادبي پانگي له منځه وړي اوزموږ ددې دورې ډير قلم کښان دتورکښۍ په وخت کي په دې جگړه کسي وژل کيږي اوله منځه ځي اوکه پته خزانه له دې تاړاکه نه وي راپاتي موږ به ددې دورې له ډيرو ادبي شتمنيو نه بي خبره پاتي وو.

په هوتکي دوره کي دافضل الطريق، القرايض في الردالروافض، دمحمد رسول بياض، پته خزانه، تحفه واعظ، جامع فرايض، خلاصه الفصاحت، خلاصه الطب، د اللبيار افريدي ديوان، دزرغوني اناديوان، دمحمدهوتک ديوان د شاه حسين ديوان، قصص العاشقين، گلدسته زعفراني، پښتو محمود نامه، محاسن الصلوة نافع مسلمين اونور کتب کيږي (۴۳).

ددې پيړۍ په دوهمه فيصايي کي په ۱۱۶۱ ه ق کال داحمد شاه بابا په پاچا کيدلو سره د پښتنو د بخت ستوري بيا څليږي، له ټولي پښتونخوا اودافغانستان له گوټ گوټ څخه د پردې بنکيلاک تغر ټوليزي اودافغانستان ټولي برخي ديوه لوي اوځواکمن واکمن په لاس کسي لويږي، دهيواد په لويديځو خواوو کي پښتو ادب بيا مخ په وده روانيږي، احمد شاه بابا په خپله د پښتو خوازه شعرونه وايي او يولوي ديوان پريږدي، دده زوی تيمور شاه د پښتو شاعردي اود ديوان تری پاتي کيږي. پير محمد کاکي دده د دربار لوي عالم اوشاعردي ديوان تری پاتي کيږي اود پښتو درسمي کيدلو په

انگريزانو يولوی لښکر داسي نس نس کيږي چې برتانوي هندته يوازي دنموني له پاره ډاکټر برابدين په مړواندي اونيم ژواندي تن خان رسولای شي اوبس (٤٥) .

له دی تيري سره ملي مجاهدین د توري مقابله کوي اوشاعران دشعر دهيوادپه گوټ گوټ کي ملي شاعران دخلکودويښي تابه اوخير تابه له پاره دانگريزانو مظالم دشعر په خوږو الفاظو کي رانغاړي خوله په خوله په خلکوکي خپريري اوپه ادب کي دانگريزي ښکيلاک په ضد يوه لويه پانگه منځ ته راځي. ددی ادب ډيري نموني لکه دديدا گلونه غوندي غوږيدلي اوبیاله منځه تللي خو يوکم شميري دفرانسسي يوه خواخوږي ختيځ يوه دار مستتر د اوسني پښتونستان په سيمو کي راټولي کړي او د پښتونخوا دشعر هاروبهار په نامه يي په ١٨٨٨ع کال په فرانسه کي دفرانسيس سرکار په حکم خپري کړي دی اوپه دی مجموعه کي دپښتنو پروفکلوري ادب سر بيره ددی لاندی ملي شاعرانو جنگي او حماسي چار بيتی راغلي دی : برهان، نوره دين ، گل محمد، احمدگل، حميد، نواب. طالب گل، پایاب ، عنوان الدين کاکاخيل ، عبدالله ، چارميتي، محمددين، غويي، محمود مرغزي، ارسلا او يوشمير نور نومورکي شاعران (٤٦) .

دهند دنيمی وچي په څنگ کي دانگريزانو په لاس کي دپښتويولوی ادبي مرکز پيښورهم لويږي اودلته زمونږ ادب بلي خواته بيو ل کيږي، ديواني ادب خپل ځای کيسو او هندي مقاموته پرېږدي ، په پيښور کي دکيسه خواني

دافضل خان خټک، محمد هوتک او نورولیکوالو په لاس ښه وده کوي، ترپخواښه کيږي ، دسجع غږوندي له غاړي څخه غورځوي او تر ډيره حده دپښتنو عادي اودوينازبي ته راگرځي له نورو ژبوڅخه دژباړنو کار وده کوي اود پښتنو دتاريخ اوتاريخي پيښو دروښانتيا لپاره آثار ليکل کيږي، په همدی پيړي کي دمعرفت افغانستاني، رياض المحبت اوعجايب اللغات په ليکل کيدلو سره دپښتو دزده کړي اودفتري کيدلو هڅي هم کيږي اوزمونږ ډير لرغوني ادبيات راخوندي کيږي، د شاه حسين هوتک دادبي ټولني په جوړيدلو سره د پښتو له پاره اکاډميک کار پيليري او دمحمدي صاحبزاده په پام دپښتو آوازو د نقل اخيستلو واستنساخت کار تريخوا گړندي کيږي .

ديارلسمه پوړي، ديارلسمه هجري پيړي

(١٣٠١ - ١٣٠٠ هـ ١٧٨٦ - ١٨٨٢ ع):

داحمدشاه باباپه کورني کي کورني جگړي اولانجی له يوي خوا اودهندسيمي ته دانگريزانو رارسيدل له بلي خوا ددی سب شول چسې دافغانستان سياسي او اجتماعي حالات يوځل بياخيځياند اوناړام شي . دانارامي په پښتو ادب کي هم بي اغيزي نوه خصوصا کله چي ددی پيړي په نيما يي کي انگريزان په افغانستان وسله وال تيري کوي اودشاه شجاع په مرسته ترکابله رارسيري دافغانانو دملی قهر يولوی توبان راولا پيږي ، تش لاسي افغانان دانگريزانو له مجهز وسله وال پوځ سره جگړه کوي اوپه نتيجه کي افغانان دايمان اودوطن دمينی په قوت بريالي کيږي او د

مشرقي، ميرزاحنان، صديق اخوند زاده، بابا سيدگل، فيض الله، عزيزخان رهاخيل، مرادعلي صاحبزاده، زمين داوری سلیم، نورالدين، شمس الدين کاکړ، شمس الدين دشونشري، کتابومؤلف، محقق قندهاري علامه حبيب الله کاکړ، مولوی عبدالحمید کاکړ، نور شسا لي، دوست محمدخټک، ولي محمد، دوست محمد، نیازمحمد، گجر، محمولي، حضرت علي خان، گل محمد، عبدالرسول، حاجي جمعه بارکزي، ليوني محمدجي، صفت خان، توکل دښيوې، مير هزار، دوستم، ميرافضل، امانت مليار، شاه گل، میرا، پایاب، حمید گل، عليخان، عیسی گل، عبدالغفار، بهرام، برامت، اکرم خان مجیدشاه، میرعبدالله، احمد، میا رحیب، محمدخان، درمحمد، احمدگل، رسول داد، بهره مند، کمال، ملامیران، شیرمحمد، ارسل، عجم، بادر، کریم، محمود، ظریف خان، غازالدین، سیداحمد، شهنواز، عنوان الدین کاکا خیل، سیدکمال رشگی، طالب جان، ملا مقصود، نظرمحمد کاکړ، خان میر، ملا نعمت الله نوروز، ملا احمدجان، احمداخون خیل، گل محمد محمدین، احمددیچگی، شاه پسند، غلام محمد پوپلزی، عبدالزاهد، باره خان، شیراحمد شیدا، خدای دوست، خسرو، محمد امان، صالح محمدبرخوردار، خدایرحم، میراحمدشاه رضوانی، میرافضل، عبدالودود، شاه عالم، محمدایوب، نورسیب، ملا میریحیی، عبدالباقي کاکړ، عبدالله پوپلزی، احمدین طالب، منشی احمدجان، جانان هوتک، بهرامی، احمد کلاچی، میرباش، ملا فیض محمد اخوند زاده،

بازار تودیري اودادپردی بشکيلاک یوه لو په هیله وه چی خلک په خرافي او فولکلوري کيسو بوخت وساتي اودوی خپل شوم غرضونه په سره سينه مخ په وړاندی بوزی، په دی لاره کی ډیرهغه ځياند استعداد ونه چی ملی سندرې اودوینستابه نغمی یی غړولی شوای بلی خواته په کار واچول شول اودخرافي کيسو په لیکلو بوخت شول، ددی وخت نامتو کيسه لیکونکی ملا نعمت الله، مولوی احمد جان، سيد ابوعلي شاه، احمد اونور هغه کسان دی چی پیاوړی شعری استعداد لری خودوی ته په مستقیم یا غیر مستقیم ډول دا زمينه برابره کړه شوی ده چی خپل استعدادونه دخپل ملت دوينستابه په ځای د خپلوخلکو دمسمومولو او اغفال په لاره کی په کار واچوی. همدا راز دهمدی وخت په پښتو ادب کی یوه بله زیرنده دهندی مقامونو په چوکاټ کی دپښتو شعرونو منځ ته راتلل دی، داشعرونه هم پرته له دی چی دپښتو بزمی ادب پیاوړی کړی نور کوم ملی ارځښت نلری اوملی مسایل ډیرکم پکی راغلی دی خوله بله پلوه دی پارکو دپښتو موسیقي ته ښه وده ورکړی اود سندرېزهنر نغری یی تودساتلی دی (٤٧).

«دی دوری شاعران اولیکوالان دادی : امام الدین، ملاحسن اسحق زی، ملا صالح محمد داوی، کودیزی، میانیم متی زی، ملا لیداد کاکړ شیرداد کاکړ، شیخ احمد خان، رحمت داوی، عبدالنبی بیتنی، مطیع الله پسره خیل، ملا زبردست کاکړ، گل محمد، سپینه، گل محمد کاکړ، سردار پردل خان، سردار مهردل خان،

ددی پيړۍ په پيل کې هم دخرافي کيسو ليکل اوداستعمار دخوښې ادب په وده کې دی خوپه څنگ کې يې داستعمار ضد ادب هم پياوړی کيږي خصوصاکله چې دآزاداوځپلواک افغانستان آزادی دپتوترونو له مخې سلبيږي، نودهمدی پيړۍ په لومړۍ نيمايي کې په ټوله پښتونخواکي « خپلواکي غوښتونکو ډلسی جوړيږي . اوددی ډلوداديبانو اوشاعرانو لهخوا دآزادۍ نغمی غږول کيږي اودشعر په ژبه دآزادۍ غوښتنی جذبه دخلکوغورونه وررسوله کيږي .

همداراز ددی پيړۍ په سرکې پښتو نثر دمنشی احمدجان اودتنگي دملولی احمدپه وسيله ساده کيږي ، دوی دپښتو دنننی نثر بنسټ ږدي، کهچې هم ددوی دواړو ليکنی ډگر له پلوه کوم ارځښت نه لری څکه ددواړو آثار دانگريزانو په فرمايش کېنل شوی اوهم ددوی په لگښت خپاره شوی دی خودسبک او ډول له پلوه ډير ارځښتناک دی اودپښتو دنشر دتحول اوبدلون پيلامه کېل کيږي (۴۹) .

ددی پيړۍ په دی برخه کې هم ډيسر ليکوال اوشاعران رامنځ ته کيږي چې هريویي په پښتوادب کې نښی لری اوله ځينونه يې لوی اوگټور آثار راپاتی کيږي .

چراغدين، امان، محمدرفيق، اسلم شاه خدابخش، آزاد، غلام ، اکبر، مير عجب، سعدالدين، غلام قادر، رؤف جان ماما، کچکول ددی وخت پيښوری شاعران اوشمر جان

سيدللاجي، ملاصيام الدين، معين الديسن ، محمدرسول ، عبدالقدير، عبدالحنان طالب، محمداشرف، علي ذات، جديد، زرین، سيدحسن رستم، فقير، گل رسول، فضل احمد، ډيراني، ميرعصمت ، محمد يعقوب ، عبدالرحمن زمينداوری ، زين الله، ذهين ، جمعه خان، پاچاگل، اخون، مولوی آزادخان ساپی، طالب، عبدالله جان، غلام جيلانی اخوندزاده، حجت، جان محمد کاکړ، اميرمحمد، ميردين، علاؤالدين دلال پوری شريف، احمد خدران، ملاشاه پسند سعدالدين ، محمد، ملامحمد حسن اخوند زاده غريب، ملامحمد صديق کاکړ ، اسلم لون ابو عبدالله ، احمد محدث، نورمحمد نوری ، احمدجان وردگ، لعل محمد، ابراهيم، بياض، محمد يوسف، حافظ محمد، ميرعالم خان ، محمدخان، اميرشاه، عبدالرحيم، خان زمان ملاير، دوستم، احمدجي، قاضي عبدالرحمن، محمدجي، ارباب عبدالرحيم، دليل، بازمحمد، بهاول خان، فيض الله قريشي ، رضوان، صفي الله ، حميدالله حميد، محمد شريف گل احمد، محمود، محمدعلي غريب، فيض ، حميدالله ، انخرگل ، غلام نسوی، احمد، محب الدين (۴۸) .

په دی پيړۍ کې دپښتو ديوانی ادب سقوط کوی اوپه ځای يې دډولکلوری کيسو نظمول اوڅپرول دودپيړی اودملی سندرو ځای هم ترډيره ځايه هندي مقامونه نيسي . خوبياهم دملی اودښکيلاک ضدادب نمونی هم کمی نه دی.

خوار لسمه پوړی، خوارلسمه هجري پيړۍ
(۱۳۰۱-۱۳۳۷ هـ = ۱۸۸۳-۱۹۱۹ ع) :

نقش فرهنگي افغانستان

پياري، آفتاب پری، وایجان، باجوپی، قدری
 اوزیوپینسوری. شاعرانی دی .
 *شمسزاده امالله خان واك ته رسپیری اود
 افغانستان بشپړه خپلواکی اعلانوی .

په افغانستان کی هم داوخت عبدالباقي
 افغان، غلام محمدخان پوپلزی ، غلام محی الدین
 افغان، مستغنی ، مولوی صالح محمد کندهازی
 اونوررامنځ ته کیری .

همداوخت په سراج الاخبارکی دبندي بلبل
 ژپاتر عنوان لاندی یو پښتو شعر خپریری چی
 دپیر خوږوالی له کبله کورونو ته لار مومی او
 پښخمنی یی له خانه سره زمزمه کسوی .
 په سراج الاخبار کی دمحمود طرزی دوطن
 پرستانه خپرونو اودوطنپرستانو د ملی ډلی
 دهلوخلوپه نتیجه کی دافغانستان تحت الحمايه
 رژیم رانسکوریری اوپرځای یی ځوان فکره *
 دادبیانو دنمونی په توگه راغبرگوو :

یو سحر زما تر غوږ سوله بلبله
 چی بندی سوم دصیادله سخته ډله
 چی قفس کی یی ژپل دایی ویله
 ولی نه پوښتی څوک حال زما یوډبله

ولی نسته بی فغانه کارو بار زما

ولی حبس ابدی راغی په وار زما

زړه می ډک دی سره چوی دارمانه
 نورمی مه پریردی په دی ځای کی سبحانه
 خدایه ژرمی خلاصوی له دی زندانه
 بیامی ورسوی ژر تر خپل بوستانه

که دی زه یمه قفس ته پیدا کړی

بیاوزردی ولی ماته دی راکړی

خوترخوبه یم په دی جوړوستم کی
 خوترخوبه په ژپا یم او په غم کی
 خوترخوبه یم په آه او په الم کی
 خوترخوبه یم دارنگه په ماتم کی

چی امیدمی دخلاصی نسته هیڅکله

نوبه تردی مرگ تردی ژوندیو په سله

بیا نوچپ سو یو ساعت په تامل سو
 بیایی ناری کړه همرازه دسورگل سو
 زریی خیال سو چی دغم متحمل سو
 ویل آه چی دصیاد لانغافل سو

ځان که مړچی له ذلته نجات مومی

په گوښه کی دعدم به حیات مومی

د افغانستان کالنه

که څه نه دی شه ومانه په داشان مرگ ولى ځوان يم اود ځوان وي دارمان مرگ
خود ژوند دپاره ښه دی ناگهان مرگ په هزارخله بهتر دی د زندان مرگ
چې داهر سحار خپل مرگ په قفس وينم
ولى نه مرم چې به بيازه قفس وينم
په حسرت او په افسوس يې داويله وگلشن ته يې کتل بيا يې ژړله
د قفس و دروازی ته يې خفستله لار يې نوه و زرو نه يې د پولسه
په هوا سوسړ يې ونښت له قفسه
وينى توى سوي سوريور، ولويدله هوسه
سرتراپه په سرو وينوکى غرقاب و خان بايللى زړه زخمى حال يې خراب و
يا بيهوشه يا پرهوش په اضطراب و چې پرهوش به سوگويانه په داباب و
سرمى بايلو دپه هوا د آزادى
شکر - شکر سوم فدا د آزادى
يا
په هوا د زادى مى وزر پرى سو
شکر - شکر آزاد سوم که مى سر پرى سو
يا
ښه چې زه د آزادى په هوامر سوم
نه چې پاته به ذلت د ټولو پر سوم (۵۰)

پایلیکونه :

- ۱- د تفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، محمدهوتک ۱۱۴۱ هـ ق کلو تالیف ، داستاد حبیبی په ترجمه ، تحشیه او تعلق ۱۳۲۳ش، ۱۳۳۹ش او ۱۳۵۴ش کلو چاپ، دامیرکروپ برخه، د پښتو ادبیاتو تاریخ (دوهم ټوک، پوهاند عبدالحی حبیبی) پښتو ټولنه ، ۱۳۴۲ش، دامیرکروپ برخه .
- ۲- د تفصیل له پاره وگورئ: پښتو لویکان غزانه، تاریخ ټولنه ۱۳۴۱ش او د پښتو ادبیاتو تاریخ د لویکانو برخه .
- ۳- دخلکو سندرې، حبیب الله رفیع، د تاریخ اودب ټولنه ۱۳۴۹ش،
- ۴- د تفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، د هاشم سروانی برخه .
- ۵- د تفصیل له پاره وگورئ: تاریخ افغانستان (دریم ټوک) لومړی اودوهم فصل، غبار اونیمې ۱۳۶۶ .
- ۶- د تفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه د پښتو ادبیاتو تاریخ .
- ۷- د تفصیل له پاره وگورئ: تذکره الاولیای زینکوگراف شوی پانی په لومړی ټوک پښتانه شعراء اود ۱۲۱۹ کال په کابل کالنی کښی چی د استاد حبیبی له خوا په کښی خبری شوی دی .
- ۸- د تفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، تذکره الاولیای، ملیسی هنداره، دارواښاد محمد گل نوری تالیف اودخلکو سندرې .
- ۹- د تفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه اود پښتنو د سلسله الانساب کتابونه لکه د حافظ رحمت خان خلاصه الانساب د پښتو اکیډمی چاپ، د نعمت الله هروی مخزن افغانی دواکی چاپ اونور .
- ۱۰- د تفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، غوریان، عنیق الله پژواک، تاریخ ټولنه، ۱۳۴۵، سلطنت غزنویان استاد خلیل الله خلیلی ، انجمن تاریخ افغانستان، ۱۳۳۳، تاریخ افغانستان (جلد سوم) د غزنویانو برخه، ۱۳۳۶، تاریخ ادبیات دری د افغانستان، د کښلیکوالو لیکنه .
- ۱۱- د تفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، پښتانه شعراء، لومړی ټوک، استاد حبیبی ، پښتو ټولنه، ۱۳۲۰ . ۱۲- د تفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، تاریخ مختصر افغانستان پوهاند عبدالحی حبیبی، تاریخ ټولنه ، ۱۳۴۹ . د چنگیز برخه، افغانستان درسمیر تاریخ، میر غلام محمد غبار، د کتاب چاپولو موسسه، ۱۳۴۶ .
- ۱۳- د تفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ .

د افغانستان کالنه

- ۱۴- د تفصیل له پاره وگورئ: د پښتانه شعراء په لومړي ټوک اود ۱۳۱۹ کال په کابل کالنه، تذکره الاولیاء زینکوگراف شوی پاڼی، د پښتو پخوانی تذکرې، حبیب الله رفیع، تاریخ ټولنه، ۱۳۵۰.
- ۱۵- د تفصیل له پاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ.
- ۱۶- وگورئ: پټه خزانه اود پښتو ادبیاتو تاریخ.
- ۱۷- د تفصیل لپاره وگورئ: پښتانه شعراء لومړی ټوک، د پښتو ادبیاتو تاریخ.
- ۱۸- ددی کتاب دمعرفی له پاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ او د پښتو پخوانی تذکرې.
- ۱۹- د تفصیل له پاره وگورئ: د پښتو ادبیاتو تاریخ، تواریخ حافظ رحمت خانسی، پیرمعلم شاه، دمحمد نواز طائر په سریزه، پښتو اکیډمی، پېښور یونیورسټی، ۱۹۷۱ع یوسفزی افغان، الله بخش یوسفی، کراچی، ۱۹۶۰ ع.
- ۲۰- همدا اخځونه.
- ۲۱- د تفصیل لپاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، د پښتو پخوانی تذکرې.
- ۲۲- د تفصیل لپاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، لودی پښتانه، استاد عبدالشکور رشاد، پښتو ټولنه، ۱۳۳۶.
- ۲۳- د تفصیل لپاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ.
- ۲۴- همدا اخځونه.
- ۲۵- دخواجه عبدالله انصاری د مناجاتو له پاره وگورئ: مناجات وگفتار پیر هرات، دمحمد آصف فکرت ټولونه، دبیهقی کتاب خپرولو موسسه، ۱۳۵۵، الهی نامه، دمحمد علی عطار په قلم، دبیهقی کتاب خپرولو موسسه، ۱۳۵۵، خواجه عبدالله انصاری اودده مناجاتونه، دحبیب الله رفیع ژباړه، دپښتو دپراختیا او پرمختیا آمریت، ۱۳۵۵.
- ۲۶- د تفصیل لپاره وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ.
- ۲۷- د تفصیل لپاره وگورئ: د نعمت الله هروی مخزن افغانی، دډاکي چاپ، تذکره الابراز، اخوندرویزه، دپېښور چاپ، د پښتو ادبیاتو تاریخ، پټه خزانه، د پښتو پخوانی تذکرې.
- ۲۸- همدا پورتنی اخځونه.
- ۲۹- وگورئ: پټه خزانه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، د پښتو پخوانی تذکرې.
- ۳۰- د تفصیل له پاره وگورئ: خیرالبیان متن اوسریزه، پښتو اکیډمی، پېښور یونیورسټی، ۱۹۶۷ع. خیرالبیان سربزی اومتن، دادبیاتو پوهنځی، ۱۳۵۳، بایزیدرویشان، قیام الدین خادم، پښتو ټولنه، د پښتو ادبیاتو تاریخ، درویشان یاد، دبایزیدرویشان دسیمینار دمقالو مجموعه، پښتو ټولنه، ۱۳۵۵، روښانیان دمفلو تاریکیان، عبدالاکبر خان اکبر، اداره

نقش فرهنگي افغانستان

- اشاعت سرحد پېښور .
- ۳۱- دتفصيل لپاره وگورئ: روښانې ليکنې دحبيب الله رفيع مقاله، آريانا مجله د۱۳۵۳ کال ۴گڼه او ۱۳۵۴کال لومړۍ گڼه اوهم دروښان ياد، ۱۳۵۵ .
- ۳۲- ددی نشر څو پاڼې له استاد حبيبي سره شته اونومونې يې دپښتو ادبياتو تاريخ، روښانې ليکنې اوارزاني روښانې نومې مقاله کښې چه ښاغلی زلمی هیوادمل کښلی او د عرفان هجلی د ۱۳۵۴کال په گڼو کښې خپره شوی ، خوندي دی .
- ۳۳- دتفصيل له پاره وگورئ: مخزن، اخوندرويزه، دتقويم الحق کاکاخيل په سرريزه پښتو اکېمۍ پېښور ۱۹۶۹ع .
- ۳۴- وگورئ: روښانې ليکنې .
- ۳۵- دتفصيل له پاره وگورئ: پښتانه شعراء پټه خزانه، دخوشحال خټک ملغلرې، سرريزه اوتصحيح د استاد حبيبي ، کندهار، ۱۳۱۷ش، کليات خوشحال خان خټک، د دوست محمدکامل سرريزه اوتصحيح، ، پېښور ، ۱۹۶۰ع، ارمغان خوشحال، سرريزه دميا سيد رسول رسا، پېښور، خوشحال خان خټک (اردو) دوست محمد کامل، ملی قهرمان ، استاد الفت، دقبایلو مستقل رياست، ۱۳۴۴ش، ننگيالی پښتون، په ۱۳۴۵کال کښې دخوشحال خان خټک دسيمينار دمقالو مجموعه اونور .
- ۳۶- دتفصيل له پاره وگورئ: پښتانه شعراء لومړی ټوک، دپښتو د ادب تاريخ ، رښتين .
- ۳۷- دتفصيل له پاره وگورئ: ادبسی ستوری، حبيب الله رفيع ، پښتو ټولنه، ۱۳۵۳ش، تيرهرشاعران عبدالحليم اثر، پښتو اکېمۍ ۱۹۶۳ع .
- ۳۸- دتفصيل له پاره وگورئ: پښتانه شعراء ، تاريخ مرصع، افضل خان خټک، دوست محمدکامل په سرريزه او تصحيح، يونيورسټي بک ايجنسي ، ۱۹۷۴ع .
- ۳۹- وگورئ: پښتانه شعراء ، پټه خزانه، رحمان بابا، دوست محمدکامل، اداره اشاعت سرحد ۱۹۵۸ع .
- ۴۰- دتفصيل لپاره وگورئ: پښتانه شعراء پټه خزانه، تيرهرشاعران، ادبي ستوری ، دپښتو ادب تاريخ، درکه خزانه (لومړی اودوهم ټوک) ، هميش خليل، دارالتصنيف، ۱۹۶۰ع، دځينو شاعرانو چاپي ديوانونه .
- ۴۱- دتفصيل له پاره وگورئ: پټه خزانه، پښتانه شعراء ، هوتکيان، عبدالروف بينوا، تاريخ ټولنه ، ۱۳۴۵ش، تاريخ سلطاني ، سلطان محمدخان دراني، بمبئي، ۱۲۹۸هـ ق ، پښتانه دتاريخ په رڼاکښې، سيدبهداد شاه ظفر کاکاخيل، يونيورسټي بک ايجنسي، پېښور

د افغانستان کلتور

۱۹۶۵ع ، افغانستان درمسیر تاریخ اونور .

۴۲- وگوری: پته خزانه .

۴۳- وگوری: پښتانه شعراء ، احمدشاه بابای افغان، میر غلام محمد غبار، د تاریخ مدیریت،

۱۳۲۲ش، تاریخ مختصر افغانستان، لسوی احمدشاه بابا، مرتب اولیکونکی استاد حبیبی، پښتو ټولنه، ۱۳۱۹ش، د پښتنو تاریخ، فاضی عطاء الله خان (لومړی ټوک) ۱۹۶۲ع .

۴۴- وگوری: د پښتو ادب تاریخ، پښتانه د تاریخ په رڼا کښی ، دلوی برتانی پښتو کلتورنو کښی د پښتو خطی نسخی، جی. ان. میکنزی، لندن ۱۹۶۵ ع .

۴۵- د پښتو د تفصیل له پاره وگوری:

د پښتو تاریخ (دوهم اودریم ټوک)، پښتانه د تاریخ په رڼا کښی ، افغانستان درمسیر تاریخ د پښتو پرغل ، لیدی سیل ، ژباړونکی میر عبدالرشید بیغم او پاینده محمد زهیر ، د دارالتالیف ریاست، ۱۳۲۹ش، در زوایای تاریخ معاصر افغانستان، احمد علی کهزاد، انجمن تاریخ، ۱۳۳۱ ش ، اکبرنامه، حمید کشمیری، انجمن تاریخ، ۱۳۳۰ش، رجال و رویداد های تاریخی، احمد علی کهزاد، انجمن تاریخ، ۱۳۳۱، پادشاهان متاخر افغانستان، میرزا یعقوب علی خافی، احمد علی کهزاد، انجمن تاریخ، ۱۳۳۴، جنگنامه، محمد غلام غلامی کهستانی ، انجمن تاریخ ۱۳۳۶ش، بالاحصار کابل و پیش آمدهای تاریخی (دوهم ټوک) احمد علی کهزاد، انجمن تاریخ، ۱۳۴۰ش په نولسمه پیرۍ کښی افغانستان، سید قاسم رښتیا. تاریخ ټولنه، ۱۳۴۱ش، مسأله افغان اونور .

۴۶- د تفصیل له پاره وگوری: د پښتوخوا دشعراو بهار، دارمستتر، د پاریس ختیځ

ټولنه، ۱۸۸۸ع. د پاریس سر کاری مطبعه، د پښتو پخوانۍ تذکری .

۴۷- د تفصیل له پاره وگوری: د پښتو داوونونوم ورکوهرمنندو ښځمنو پیزند گلوی

اوویناوی، حبیب الله رفیع ، کابل مجله ، ۱۳۵۴کال ، څلورمه گڼه .

۴۸- د تفصیل له پاره وگوری: پښتانه شعراء (دوهم اودریم ټوکونه) ، تیر هیر شاعران

ادبی ستوری، د پښتو ادب تاریخ .

۴۹- د تفصیل له پاره وگوری: د پښتو د ادب تاریخ، استاد عبدالحی حبیبی ، دادبیاتو

پوهنځی د څلورم ټولگی له پاره درسی گستند شوی کتاب .

۵۰- سراج الاخبار، ۶ک، ۲۰گڼه د ۱۳۶۹ ش دغبرگولی ۲ د تفصیل له پاره وگوری، د پښتو

ادب لنډ تاریخ دادبیاتو پوهنځی د څلورم ټولگی له پاره داستاد حبیبی لیکنه، ۱۳۴۷، دادبیاتو پوهنځی گستند .

طاهران و سامانیان

درگذشت و برخی نیز معتقدانده که عمال خلیفه بغداد او را مسموم کردند .

طاهر مردی دانا و میهن پرست و شجاع و آزاده بود به علم و ادب علاقه وافر داشت . رساله‌ی هم در آیین جهانداری و خدمت به مردم بدو منسوب است . نقل است که آخرین جمله‌ی که طاهر بر زبان آورد این بود :

« در مرگ نیز مردی باید »

طاهر با مراتب فضل و شجاعت و مردم دوستی‌اش امیدهای درازی برای این دیار داشت ولی دست روزگار گریبان عمرش را درید .

پس از مرگ طاهر فرزندش طلحه و پس از وی عبدالله بن طاهر به قدرت رسید . عبدالله مردی میهن پرست و خردمند و سخت دوستدار دهقانان و کشاورزان بود . عبدالحی بن ضحاک گردیزی مورخ معروف مادرزین الاخبار مینویسد که عبدالله بن طاهر به همه والیان و کارداران خود نوشت که (حجت بر گرفتارم شمارا تا از خواب بیدار شوید و از خیرگی بیرون آید و صلاح خویش بجوید و با بزرگان مدارا کنید و کشاورزی که ضعیف گردد او را قوت دهید و بجای خویش باز آید که خدای عزوجل ما را از دست های ایشان طعام کرده است و از زبان های ایشان سلام کرده است و بیداد کردن برایشان حرام است .)

عبدالله بن طاهر شخصا نیز به مسایلی مربوط به بزرگری و دهقانی علاقه مند بود و کوشش های زیادی در رهنمایی کشاورزان و بهبود زراعت بجاء آورد عبدالله درباره امور

نخستین حکومت مستقل در خراسان (افغانستان دوره اسلامی) بدست طاهر فوشنجی بنیانگذاری شد. این طاهر مردی بود از پوششنگ هرات . در سال ۱۵۹ هـ بدنیاء آمد و از اوایل جوانی راه ترقی را پیمود و بتدریج به سپهسالاری خراسان رسید . پس از وفات هارون الرشید میان دوفزندش امین که در بغداد بود و مامون که در خراسان بود نزاع افتاد و مامون توانست که به زور بازو و بیاری تدبیر طاهر که سپه سالار او بود برادرش را از پادشاه آورد و بر مسند خلافت اسلامی تکیه زند. طاهر که لقب ذوالیمین (دارای دودست راست) داشت پس از رفتن مامون به بغداد به امارت خراسان مقرر شد او که آرزوی قلبی‌اش همین بود بخراسان آمد و باتدبیر و دادگری در کشور خویش حکومت کرد و با مردمان نیکویی نمود. آورده‌اند که طاهر بحد دوستار مردم هموطنش بود و تا بران صد در صد جلب رضایت و خشنودی هم میهنان خویش بود که میخواست هنگامی موکبش از کوچه های شهر پوششنگ میگردد زنان پیر پوششگی از پنجره ها او را ببینند و تحسینش کنند . این مرد بزرگ سال های دراز آرزومند استقلال سر زمین خود بود تا اینکه در اولین فرصت مناسب روز آدینه سال ۲۰۷ هـ بر منبر رفت و نام خلیفه را از خطبه بیانداخت و بدین ترتیب استقلال مملکت خویش را اعلام داشت . آورده اند که طاهر در همان شب که روز آن نام خلیفه را از خطبه افگند به بیماری سگته

د بهقاني مسئله آبياري واستفاده از منابع آب که در آثار فقهي به آن هاشاره نرفته بود ومايه ايجاد اختلافات بسيار ميشد بوسيله فقيهان بزرگ خراسان کتابي نويسانيد تاهنگام احتياج مسائيل مورد نزاع درين باب بوسيله آن حل شود اين کتاب سال هاي دراز مورد مراجعه واستفاده بود . عبدالله بن طاهر مردی اديب وشاعر وموسيقيدان وفاصل بودو خطله بادغيسي شاعر معروف بدستگاه اواتساب داشت در بزرگداشت عالمان و دانشمند وگسترش بخشيدن علم کوشش بسيار کرد اوهمواره ميگفت که کسودکان خانواده هاي فقيرتيز به مکتب بروند وتحصيل کنند وياید وسايل تحصيل علم برای آنان نیز ميسر شود تاهرکس بتوانداستعدادخويش راپکار اندازد . پس ازعبدالله دو تن ديگرتيز از اين خانواده بقدرت رسيدند ومدت فرمانروايي طاهريان حدود پنجاه سال بود .

دبريرون ازمرز هاي خراسان نیز بهفتوحات برداخت . کار واطمينان روبه ترقی بود تاپراثر دسيسه دربار خلافت بسختي شکست خورد ودر سال ۲۶۵ ه درگذشت . پس از اوقدرت صفاريان محدود به ايالت نيمروزماند وتاسال ۳۹۳ ه که سلطان محمود غزنوي آنجا رافتح کرد افراد خاندان صفاري بر آن حکومت داشتند . يعقوب مردی ميهن پوست ودانا بود . تجمل وزرق وبرق را دوست نداشت . بي تکلف وساده مزيبست . جامه هاي ارزان بهابه تن ميکرد وغذای بسيار ساده ميخورد . تفریح اوصرف تماشای بازی وورزش جوانان وورزشکاران بود .

يعقوب به فرهنگ ملي کشور خويش سخت عشق ميورزيد . روزی که بر یکی از دشمنان پيروز شد شاعری اورا به زبان عربي شعرگفت وستايش کرد. يعقوب به او گفت : «چيزی که من اندر نياهم چرا بايد گفت!» محمد بن وصيف سگزی که دبیر رسايل او بود نزديک آمد و قصيده يی درستايش يعقوب وکارنامه اوبه زبان دري بيان کرد ويعقوب راپسند افتاد. از شاعران وگويندگان روزگار صفاری مانند محمد بن وصيف محمود وراق هروی فيروز مشرقی واپوسليک گرگانی اشعار پراکنده يی در دست است .

دوره ساماني

پس از طاهريان و صفاريان : سامانیا ن بلخي سومين خانواده يی بودند که دولتی مستقل در خراسان به وجود آوردند .

دومين خانواده يی که در طريق بدست آوردن استقلال سرزمين ماوبرچيدن سلطه بيگانگان از اين کشور کوشيد خانواده صفاری بود . سر سلسله اين دودمان يعقوب ليث اويگري بود از اهل نيمروز که در روستای قرنين که بر اساس روايات آخور رخس رستم در آن جا بود دنيا آمد. يعقوب بياری شجاعت و خردمندی خويش بزودی مراحل ترقی واطی کرد و به امارت سستان رسيد واز آن پس تا مسال ۲۵۹ فرمانروايی همه خراسان اورا مسلم شدوحتی

عالمانه در آثار مربوط به علوم طبیعی و ریاضی پرداختن به ترجمه آثار دینی و تاریخی و علمی به زبان دری، احیای مفاخر تاریخی و آغاز حماسه سرایی و تکوین حماسه های ملی و چیرگی روح عالمانه و انتقادی بر آثار این عهد، از خصایص مهم فرهنگی و ادبی این دوره بحساب می رود .

دوره سامانی عصر تفکر و خلق شاهکارها و احیای فرهنگ ملی است . زبان دری درین روزگار بیشتر منحصر به سرزمین خراسان است و به نواحی دیگر راه نیافته است . امیران و فرمانروایان خردمند سامانی و وزیران دانشمند و فاضل آنان با تلاشی که در حفظ سنن و مفاخر ملی و فرهنگی به خرج دادند، ضامن بقای ملیت و فرهنگ ما شدند، و چه بسا که اگر چنین تلاش پیگیر و مقدسی در آن روزگار صورت نمی گرفت هویت ملی و فرهنگی جامعه ما از میان میرفت و استمراری که همواره ملیت و فرهنگ ما در پیچ و خم حوادث تاریخ و فرازونشیب زمان و حتی در گذرگاه های دشوار گذر روزگاران داشته است وجود نمی داشت .

دورمان سادانی را افرادی ملیت پرست، روشنفکر، مردم دوست و مفتخر به ملیت

پادشاهان سامانی نه تن بودند و جمعا یکصد و بیست و دو سال در خراسان و ماورالنهر حکومت کردند و مدت فرمانروایی آنان از نیمه دوم قرن سوم تا اواخر قرن چهارم هجری را دربر گرفت . (۱)

دوره سامانی شگفته ترین و تابناک ترین عصر تاریخ زندگی و فرهنگ کشور ماست . عصری است که در آن شاعران بزرگ و نویسندگان زبردست و فلاسفه نامدار و طبیبان نامور و ستاره شناسان و ریاضیدانان عالیقدر می زیستند و بدون تردید در پهنای تاریخ پرافتخار ما این دوره درخششی دیگر دارد ، بنحوی که نظیر آنرا در ادوار بعدی نمیتوان یافت .

دوره سامانی عصر طلایی تمدن و فرهنگ در خراسان است و روزگار مجدو شکوه و جلال علمی و فرهنگی این سرزمین . دهیج دوره یی از ادوار تاریخ فرهنگ خویش اینهمه فیلسوف و دانشمند که درین عهد میزیستند نداشته ایم .

سادگی و شیرینی کلام شاعران و نزدیکی آن به طبیعت ، شستگی و رفتگی نشر و رعایت ایجاز و دوری از تکلف و عدم استعمال کلمات مهجور در آن، روحیه علمی و دقت و وسواس

(۱) پادشاهان سامانی به ترتیب دوره فرمانروایی عبارت انداز : امیر ماضی اسمعیل (۲۷۹-۲۹۵ هـ) ، امیر شهبید احمد بن اسمعیل (۲۹۵-۳۰۱ هـ) ، امیر سعید نصیر بن احمد (۳۰۱-۳۳۱ هـ) ، امیر حمید نوح بن نصر (۳۳۱-۳۴۳ هـ) ، امیر سعید ابوصالح منصور بن نوح بن نصر (۳۴۳-۳۵۰ هـ) ، امیر رضی ابوالقاسم نوح بن منصور (۳۶۶-۳۸۷ هـ) ، امیر منصور بن نوح (۳۸۷-۳۸۹ هـ) ، عبدالملک بن نوح (۳۸۹ هـ) .

وفرهنگک این سرزمین تشکیل میدادند . کوشش و مساعی مبین پرستانه رجال این خانواده در تقویت و گسترش بخشیدن فرهنگ ملی سرزمین ماکه پس از سال های متمادی فنور و انحطاط در آستانه نابودی و روپه فنا و تباهی بود، مقام شامخ و ارجمندی در تاریخ مابه آنان بخشید .

وزیرا دوره سامانی نیز در علم دوستی و دانش پروری و خردمندی و تدبیر هر یک آینی بودند و برخی از تالیفات و آثاری که از آنان مانده هنوز هم بر تارک ادب مامیدرخشید. از جمله این وزیران نامدار است، ابوعلی محمد بلعمی وزیر دانشمند و با تدبیر عبدالملک بن نوح سامانی و منصور بن نوح سامانی که کتاب معروف و مهم تاریخی بلعمی زادر نیمه اول قرن چارم هجری به خواهش منصور بن نوح سامانی به زبان دری ترجمه و تالیف نموده است . این کتاب ترجمه‌یی است با حذف و اضافت از نخستین تاریخ بزرگ جهان اسلام تالیف ابو جعفر محمد بن جریر طبری و تاریخ بلعمی از ذخایر گرانبهای تاریخی در زبان دری و حاوی نکات دقیق و مطالب سودمند و اطلاعات بسیاری از ادب و تاریخ و لغت است. شیوه نگارش این کتاب بحدی شیرین و مطبوع و گرم و صمیمانه و ساده و بی پیرایه است که رایحه اصالت و شیرینی بیسان آن مشام جان زاعطر آگین میسازد . بلعمی در انشای کتاب خویش کوشیده است که تا حد ممکن در برابر هر کلمه عربی معادل دری آن رابیاورد ، تا نوشته اش درخور فهم و دانش

همه مردم باشد . این شیوه پسندیده نه تنها در کتاب بلعمی بلکه در بیشتر آثار این دوره مورد توجه نویسندگان و گویندگان بوده است. حذف و اضافاتی که بلعمی در تاریخ محمد بن جریر وارد نموده است اثر اوارپه صورت تاریخی مستقل و جداگانه در آورده است . وی در مورد متعدد تذکار می دهد که محمد بن جریر این مطلب را تمام نیاورده است و من به تمامسی بیاورم .

تاریخ بلعمی از کهن ترین دوره تاریخ اساطیری کشور مایعنی از دوره نخستین فرمانروای آریانا بنام کیومرث که لقب او (گیرشا) یعنی فرمانروای کوه ها بود آغاز میگردد و به بخشی از دوره اسلامی پایان میپذیرد .

درین کتاب علاوه بر مطالب مهم تاریخی گاهی رشته برخی از اعتقادات عامیانه یسی را که هنوز هم میان مردم مارایج است و ریشه اصلی آن در حوادث سپیده دم تاریخ ما، یعنی حوادث مربوط به چند هزار سال قبل از امروز نهفته است، میتوان یافت .

دیگراز وزیران دانشمند و نامدار دوره سامانی ابو عبدالله احمد جبهانی است که از رجال عالیقدر سیاست و دانش و ادب در اواخر قرن چهارم هجری سرزمین ماست . جبهانی کتابی بنام (الممالک و المسالک) در جغرافیا تالیف نمود و علاوه بر آن کتابی بنام (رسائل) نوشت .

کتاب المالك و المسالك یکی از قدیم ترین کتبی بوده است که در علم جغرافیا در خراسان

برشتهٔ تحریر درآورده است. مورخ نامدار افغانستان عبدالحي بن ضحاک گردیزی گوید: «جیهانی رانالیف های بسیار است اندرهرفنی و علمی.»

دیگر ازوزیران نامدار و دانشمند عهد سامانی ابوالحسین عبیدالله بن احمد عتبی وزیرنوح بن منصور سامانی است که مروری خردمند و ازدانیان سیاست و اداره و شعر و ادب بود و شاعران همزمانش او را ستوده اند. درسایه حمایت فرمانروایان خردمند و علم دوست سامانی و تشویق و ترغیب این وزیران دانشمند ازبزرگان علم ادب، یکی از مهم ترین و تابناک ترین ادوار ادبی و فرهنگی درکشور ماپدید آمد.

عهد سامانی باآنکه آغاز پیشتر فت ادب داری است یکی از دوره های بسیار شکوفان ادبی مابشمار میرود. آثار منشور این دوره شسته و رفته و ساده و طبیعی و بسیار نزدیک به لهجه محاوره مردم ماست و کلمات و الفاظ عربی در آن بسیار کم مورد استعمال است. درموضوعات گوناگون از تاریخ و جغرافیا گرفته تا دوا سازی و طب و داستان درین دوره آثاری بوجود آمد و مایهٔ غنای زبان دری راهمدر آن روزگار که حدود یک هزارویک صد سال از آغاز آن میگردد فراهم آورد.

شاعران بزرگی چون رودکی شهید بلخی ابوشکور بلخی، رابعه بلخی، و دقیقی بلخی، و غیر از آنان ظهور کردند که شعر آنان نزدیک به طبیعت، ساده و دور از تکلف و به لطافت شبنم صبحگاهی و باران بهاری است.

بازتاب زندگی دهقانی جامعه و طبیعت زیبای دره ها و شادابی کوهپایه های رنگین خراسان و عواطف و آداب و سنت های مردم ماملاحتی خاص به شعر این دوره داده است. شعر این دوره به روان خواننده نشاط و خرمی میبخشد و از درمندی و فضای غمزده شعر آمیخته با ناامیدی و دلزدگی که در آثار گویندگان دوره های بعد از هجوم چنگیز میبینیم بسودر است:

رودکی شاعر دور سامانی میگوید:

شادزی با سیاه چشمان شاد

که جهان نیست جز فسانه و باد

ولی شاعر محروم از وصال معشوق، دلزده

از عشق و غمگین از ناکامی، در قرن هفتم هجری میگوید:

غم شربتی ز خون دلم نوش کرد و گفت

این شادی کسی که درین دور خرم است

گوینده روزگار سامانی در محرومیت و حسرت ناامیدانه دست و پانمی زد و وصال خوبان برایش امر عادی بود و بقول رودکی همیشه «چشمش زی زلفکان چابک بود» و «نبیدروشن و دیدار خوب و روی لطیف» برایش آسان میسر بود. او میتوانست به معشوقه بگوید:

گل بهاری بت تناری

نبید داری چرا نیاری؟

نبید روشن چو ابر بهمن

به نزد گلشن چرا نیاری؟

اما شاعری که پس از هجوم چنگیزی زیست

اگر سخن از مدح کس به میان آمده شاعر این دوره، صرف کوشیده است که اوصاف واقعی وصفات راستین مدوح را بنویسد. گستردگی معانی و محتوی در شعر گویندگان

این دوره برآستی مایه تحسین است. از معانی غزلی تابه زهد و پارسایی و از منظومه های داستانی و حماسه تا مرثیه و سوگنامه همه را در شعر این دوره میتوان یافت.

روزگارسامانی به وجود حکیمان و فیلسوفانی سترگ آراسته بوده که هر یکی سهم عظیمی در برافراشتن بنای فلسفه و حکمت و علوم عقلی داشته اند. ابونصر فارابی، ابوزید بلخی، شهید بلخی و بوعلی سینا بلخی از فلاسفه بزرگ این دوره اند که تأثیر اندیشه شگرف و نبوغ کم نظیر این فرمانروایان زبر دست جهان اندیشه و عقل، خاصه فارابی و فرزندی همتای بلخ بوعلی، پهنای خاور و باختر جهان را در نوردید و اروپای نواز راه رسیده نیز از زلال چشمه پرفیض آثار و آراء آنان همانگونه سیراب شده که مشرق زمین سده های پیش.

بیرون از آثاری که فلاسفه این دوره در زمینه فلسفه و علوم نگاشتند و شماره آنان بسیار است، گروهی از ورزیده ترین دانشمندان علوم مختلف درین دوره می زیستند که نهضت تالیف کتب و آثار علمی و ترجمه از زبان های دیگر بزبان دری درین عهد نمره و نتیجه زحمات آنان است.

باآنکه بیشتر آثار علمی و ادبی این دوره

به معشوقه میگفت :

از توکی برخوردارم که در وعده

سپری گشت عهد برنایسی

و معتقد بود که :

دست با سروروان چون نرسد در گردن

چاره یی نیست بجز دیدن و حسرت خوردن

از آن جاکه زبان دری درین عهد منحصر به

سرزمین خراسان است و هنوز به نواحی دیگر

راه نیافته منشاء همه تعبیرات زیبا و اصیلی

که در آثار نظم و نثر این دوره بکار رفته در

زندگی و روابط و آداب و سنت های مردم ما و

طبیعت با صفا و کیفیت اقلیمی سر زمین ماست.

ترانه های رنگین عاشقانه در شعر شاعران

عهد سامانی لبریز از مستی وصال و کامرانی

و شادکامی و خرمی است و این عوامل دست

بدست شیرینی الفاظ و سادگی بیان، این

شعر های عاشقانه را به پاکیزگی دامان آسمان

در سپیده دم و لطافت گلبرگ های باران دیده

اول بهار گردانیده است.

میان اینهمه گویندگان بزرگ در عهد

سامانی که از گفتار آنان رایحه عشق و مستی

می آید شاعرانی نیز هستند که جز به زهد و

پارسایی و لذات معنوی نمی اندیشند و ازین

گروه است کسانی مروزی که میگوید :

بیزارم از پیاله وز ارغوان و لاله

ما و خروش و ناله کنجی گرفته تنها

از اختصاصات مهم شعر این دوره یکی

آن است که اندیشه شاعران هیچگاه نه کرسی

فلك را زیر پای هیچ قزل ارسلائی نمیگذارد.

درگیر و ناز جنگ ها و تهاجمات بیگانگان و آشوب ها و فتنه های گوناگون، بخصوص در جریان هجوم هستی سوز و خانمان برانداز چنگیز از میان رفت بازم از روی همین مختصر آثاری که از آن عهد بجامانده و یایاد آنها را در آثار دیگر مبینیم، میتوان ازین دندان حکم کرد که عهد سامانی از نهضت بسیار بزرگ علمی و ادبی برخوردار بوده است .

از قدیم ترین آثار موجود منشور دری که در دوره سامانی نوشته شده کتابی است در فقه بنام (رساله در احکام فقه حنفی) از آن حکیم ابوالقاسم بن محمد ۳۴۲ هـ که در نیمه اول قرن چهارم هجری تألیف شده است . از آثار مهم این دوره در علم طب کتابی بود بنام (المعالجه البتراطیثیه) درباره تداوی امراض گوناگون و تشریح اعضای بدن آدمی که نویسنده آن احمد بن محمد نخست آنرا بزبان دری نوشت و پس به عربی ترجمه کرد. کتاب دیگری در مفردات طبی درین عهد نگاشته شد که ابوریحان بیرونی در کتاب (الصیدنه فی الطلب) از آن یاد کرده است و نویسنده آن معلوم نیست .

در زمینه جغرافیا، ابوالموید بلخی کتابی بنام عجایب البلدان بروی فرمانروای دانشمند سامانی نوح بن منصور نگاشت . این کتاب که در چند مورد مآخذ نویسنده تاریخ سیستان قرار گرفته ، همچنانکه از نام آن پیداست از اوضاع جغرافیایی و از شگفتی های سرزمینهای مختلف و عجایب دریاها و بحر ها سخن رانده بود .

دومین کتا بی که در زمینه جغرافیا در ین دوره به زبان دری نوشته شد و خوشبختانه در دست است کتاب (حدود العالم من المشرق الی المغرب) است که در آن از چگونگی زمین و تقسیمات آن و مقدار آبادانی و ویرانی کره زمین و دریا ها و دریاچه ها و مرداب ها (خلیج) و محصولات دریایی و جزایر مهم و سلسله کوه های معروف و کان ها و حیواناتی که در کوه ها وجود دارد و از رودخانه های بزرگ جهان، بخصوص رودخانه های قابل کشتیرانی و از بیابان ها و ریزگرز های بزرگ با قید طول و عرض و اوضاع ممالک و شهرهای کوچک و بزرگ ، اعم از آب و هوا و موقعیت و فرآورده های آنها و وضع (مان) از شهر نشینان و روستا نشینان و بادیه گردان و حالات اقوام و ملل و دین و اخلاق و رسوم و عادات و سنت نویسنده گمنام این کتاب بیش به اوردستگاه آل فریغون میزیست آل فریغون یا فریغونیان از خانواده های مشهور خراسانی بودند که در جوزجان می زیستند و در روزگار سامانیان فرمانروایی و اداره این شهر نیز بدست آنان بود . از رجال مشهور این خانواده دو تن را میشناسیم، ابولحارث فریغون امیر جوزجان که خسر سلطان محمود غزنوی بود و حسن فریغون که بنابر روایت بیسقی از همزادان و همبازی های زمان کودکی سلطان مسعود غزنوی بود در دوره سامانی علاوه بر فریغونیان جوزجان خانواده های دیگری زانیز سراغ داریم که در بعضی از شهرها امارت داشتند و به سهم خود در ترویج علم و ادب و بزرگداشت

فقط چند صفحه یی مانده است و در سال‌های اخیر تعدادی ازین تفسیر ها با استفاده از نسخ موجود در کتابخانه های مهم شرق و غرب چاپ شده است .

از آثار کلامی و فلسفی روزگار سامانی که در دست است کتاب کشف المحجوب تألیف ابویعقوب سجستانی را باید نام برد که از کتاب های قدیمی در علم کلام بزبان دری محسوب میشود .

کتاب نورالعلوم شیخ ابوالحسن خرقانی (متولد ۳۴۸ هـ) عارف بزرگ قرن چهارم هجری را که از قدیم ترین آثار صوفیانه موجود در زبان دری است میتوان به عنوان اثر عرفانی بازمانده ازین دوره یاد کرد .

روزگار سامانی هما نظوریکه گفتیم دوره تدوین حماسه های ملی سر زمین ماست و آثار متعدد منظوم و منشور حماسی در آن عهد سروده و نوشته شد .

از قدیم ترین شاهنامه هایی که در عهد سامانی در خراسان به نشر نگاشته شد یکی شاهنامه ابومنصوری بود این ابومنصور محمد

بن عبدالرزاق سپه سالار خراسان و مردی فرهیخته و وطن پرست بود . ابو منصور چندتن از دانایان خراسان را گرد آورد و به آنان دستور داد که مجموعه یی از روایات حماسی و تاریخی سرزمین ما را گرد آورند این مجموعه در سال ۳۶۶ هجری تدوین شد و امروز از آن کتاب ازچمنند، صرف مقدمه آن موجود است و خود کتاب درگیر و دار حوادث از میان رفته است .

دیگر از شاهنامه های کهن ، شاهنامه

و دانشمندان و اهل فضل میکوشیدند، مانند آل مامون در خوارزم و شاران غرjestان و سیمجوزیان و چغانیان و جزاینها .

در زمینه سنگ شناسی و جواهر شناسی کتاب مهمی توسط نصر بن یعقوب دینسوری در نیمه دوم قرن چارم نوشته شد و ابوریحان البیرونی دانشمند عالیقدر ما هنگامی که کتاب سودمند خویش را بنام (الجواهر فی معرفة الجواهر) در شناختن جواهر و فلزات و سنگ های نوشت، از این کتاب به عنوان مأخذ مهمی استفاده کرد .

در باب مسایل مربوط به نجوم رساله یی بنام شش فصل درباره اسطرلاب و کتابی بنام (البارع) توسط ابونصر حسن بن علی در اوایل نیمه دوم قرن چهارم هجری نوشته شد. در علوم ادبی نیز کتاب های درین عهد تألیف گردیده، مانند کتابی دولت دری منسوب به ابوحفیض سعیدی و کتاب عروض تألیف ابوالعلا ششتی از دانشمندان قرن چهارم و کتابی در دستور زبان دری تألیف ابو حیان توحیدی (متوفی ۴۰۰ هـ) .

از آثار تاریخی و فصوص این دوره بعلاوه تاریخ بلعمی کتاب های داستان حمزه و تاریخ محمود و راق و کتاب (المسامره فی اخبار خوارزم) ابوریحان بیرونی را که ابوالفضل بیهقی از آن یاد کرده و داستان ها و شاهنامه های منشور و منظوم و مثنوی های داستانی رودکی و ابوشکور بلخی و جزآن رامیتوان تذکار داد . بیرون از ترجمه تفسیر چند جلدی طبری چند تفسیر بسیار مهم ازین دوره باقی مانده که بعضی کامل و بعضی ناقص است و از برخی

ابوموید بلخی بود که در اوایل قرن چهارم هجری نگاشته شده و کتاب مفصل و عظیمی در شرح حوادث تاریخی و حماسی سرزمین ما و زندگینامه قهرمانان بزرگ حماسی مابود .

شاهنامه کهن دیگر آژان ابوعلی محمد بن احمد بلخی است که کتاب ارزنده یی در تاریخ و حماسه این دیار بود .

از روی این شاهنامه های منثور عمده یی از شاعران گویندگان منظومه های بزرگ حماسی پدید آوردند از جمله شاهنامه های منشور یکی داستان زندگی و نبرد های گرشاسپ بود که گویا بخشی از شاهنامه ابوموید بلخی را تشکیل میداد و در قرن پنجم اساس منظومه گرشاسپ نامه اسدی قرار گرفت .

درباره کارنامه ها و زندگی دودمان رستم جهان پهلوان بزرگ زابلی آثار متعددی درین دوره تدوین شد مانند داستان هایی که در باره نریمان و سام و زال و خود رستم و فرامرز و سپهراب و برز و نگاشته آمد کتابی نیز درباره زندگی بهمن پورا سو فندک یار و جنگ ها و جهانداری او نوشته شد کتاب دیگری در احوال و زندگی کیقباد فرمانروای پیشدادی آریانا نگاشته شد . این کتاب ها آثار که به نشر بسیار شیوا و پاکیزه و زیبای دری نوشته شده بود بخش عمده یی از روایات حماسی آریانا را به صورت مورد آماده در دسترس شاعران ماقرار داد و پیشاهنگ منظومه هایی در زمینه حماسه ملی سرزمین ما گشت . اولین کسی که روایات حماسی کهن ما را به نظم آورد مسعودی مروزی بود که در اواخر قرن سوم

هزار بیت دقیقی در شرح حوادث زمان گشتاسپ بلخی و ظهور زردشت در بلخ و جنگ های گشتاسپ با ارجاسپ تورانی است و بنام گشتاسپ نامه شهرت دارد پس از دقیقی فردوسی دنباله کار او را گرفت و هزار بیت دقیقی را با کمال رعایت امانت در شاهنامه خود آورد .

منظومه گشتاسپ نامه دقیقی یکی از شیوا ترین آثار حماسی خراسان است . همین افتخار این شاعر چیره دست جوان مرگ بلخی را کافی است که بزرگترین کاخ نظم حماسی جهان ، یعنی شاهنامه فردوسی که هرگز از بادوباران گزند نخواهد دید بر بنیاد نیمه کاره بنایی برپا شد که او آنرا پی افکنده بود .

دقیقی در سرودن حماسه بهترین و زنی را برگزید و این کار او سر مشقی شد برای تمام حماسه سرایان دیار ما ، از زمان خود او تا روزگار ماهر منظومه حماسی که در آن زبان دری پدید آمده به همین وزن سروده شدند .

فرهنگ در دوره غزنوی

ارژنگ‌مانی در آن جانکهداری میشود. در دوره سامانی نیز آنگاه که ابو عبدالله جیهانی خواست رسوم اداری بخارا را اصلاح کند قوانین کابل و زابل را پیش روی خود گذاشته بود (زین الاخبار ص ۱۵۰).

اصطخری آنرا از شهرهای اطراف بلخ پرونویق تروتجارت آنرا سودمندتر خوانده است. مقدسی نام غزنه را به صیغه تشبیه غزنین آورده ولی نگفته که مرادش از دو غزنه چیست (سرزمینهای خلافت شرقی ص ۳۷۳ - ۴) یا قوت حموی در البلدان هم شاید به پیروی از مقدسی این کلمه را غزنین (به فتح نون) خوانده و دلیلش انقسام این شهر است به دو بخش به وسیله رودخانه (۱) ولی حقیقت این است که غزنه و غزنی و غزنین سه شکل یک کلمه اند و مفردند و شکل اخیر تشبیه نیست همانگونه که اسامی بلاد بغین و قرنین (در زابلستان و سیستان) نیز تشبیه نیستند.

باری مؤلف تاریخ سیستان میگوید که غزنین راملك لابنا یعقوب بن لیث آباد کرد (ص ۲۴) و به قول گردیزی چون یعقوب به غزنین آمد و زابلستان بگرفت شازستان غزنین را بنا افکند (به تصحیح سرور همایون) بیسقی دبیر غزنویان در صحبت از حادثه سیل غزنین میگوید که در سال ۴۲۲ هـ سیل خانه ها و دکانها را ویران کرد و بل غزنین را از میان برداشت و پیران کهن سال چنین سیلی را یاد ندارند و آب تازی قلعت رسید چنانکه در قدیم بود

از شهر غزنه باستانی که امروز به حال نیمه ویرانه در مشرق کشور افتاده و از جلال قدیم آن جز مزار سبکتگین و محمود و مسعود و بقایای قصر مسعود سوم که درین اواخر از زیر خاکستر قرون بیرون شده دو مناره ظفر نیز برجای است که چون علامت ندا به دنبال فریادی ایستاده است. اما این شهر سلاطین غزنوی و عالمان و شاعران و صوفیان نه فقط در هزار سال پیش چنین بینوا نبوده بلکه در پیش از اسلام نیز نام و نشان داشته است. در متون سفدی ازین شهر به عنوان گزنگ یاد گردیده و زبان شناسان باور دارند که این کلمه معادل گنج و گنجه است.

هیوان تستک چینی که مقارن ظهور اسلام دوبار از کشور ما عبور نمود، غزنه را هوسی ناخوانده و مطالبی درباره مقام فرهنگی آن نوشته بود. معلومات ما درباره غزنه قرون نخستین اسلامی ناچیز است، صرف همین قدر میدانیم که عبدالرحمن بن سمره و عربهای دیگر به پیشوایی لشکرهای دیگری از مرکز سیستان در زابلستان تاخت و تازهای نافرجامی نمودند. شاید همین عبدالرحمن بود که به دنبال تخریب معبد زون شامبار غزنه را حریق نمود یا شاید یعقوب لیث صفاری عامل این امر بوده است. طنین خفیفی نیز از نحوه و اندازه پیش افتادگی فرهنگی غزنه را در سخن ابوالمعانی مؤلف کتاب بیان الادیان میثویتیم که از کتابخانه دولتی این شهر خبر میدهد و میگوید که

نقش فرهنگی افغانستان

درغزنه چهار چیزدیم که نظیرش را در هیچ شهری نیافتیم : سیب امیری و این سیبی است که آنرا زاله میامند . و دیگر ریواس، سدیکر دوغباچ و اینها به غزنه اختصاصی دارد و نویسندهی درباره سیب امیری چنین گفته :

تفاح غزنه تفاح و نفاع
کانه الشهد والریحان والراح
وماء باد کار الریق من قمر
فی خده دائما ورد وتفاح

(لطائف المعارف طبع یونگ ص ۱۲۲-۱۲۳).

ابن خلدون در مقدمه گفته : جبراش بن احمد الحاسب در قرن پنجم در نامه خود به نظام الملک نوشت که پادشاه زابلستان (غزنه) دهبان منجم دربار خود را به مامون تحفه فرستاد و این منجم غزنوی در یکی از محاسبات خود به مامون مشوره داد که در جنگ برادر خود طاهر زابل فرستد. و مامون باریکری از او پرسیده بود که دولت بنی عباس ناچه وقت ادامه خواهد یافت و اوجواب داده بود که خلافت در خانواده عباسی ولی از اولاد معتصم خواهد بود و بعد دیالمه مستولی خواهند شد و پس از پنجاه سال ربه اذبار خواهند گذاشت تا آنکه ترکان از شمال شرق آمده از آمو تاسوریه را متصرف خواهند شد و بیزانتهین را خواهند گشود . مامون از دهبان پرسید که این علم را از کجا آموخته است .

وی جواب داد که از فلاسفه و از محاسبات نجومی صعه بن داهر مخترع شطرنج (ترجمه انگلیسی صفحه ۲۱۲) گردیزی همین مطالب را به اختصار ذکر کرده و اسم

پیش از روزگار یعقوب که این شارستان و قلعت غزنین عمر و برادر یعقوب آبادان کرد . (ص ۲۴۲) بیبقی درین سطور عمارت کهنه راضریحا به عمر ولیث نسبت میدهد . ابو منصور عبدالملک بن محمد بن اسمعیل

ثعالبی در لطائف المعارف میگوید : غزنه به درستی هوا خاکی زرخیز و آب شیرین و گوارا شناخته است . ملکی است کوهستانی ، عمر مردان آن دراز و بیماری شان اندک است . گمان ندارم زمینی باشد که در آن طلا بروید و در آن مار و عقرب و گزندگان دیگر نباشد مگر غزنه که این زمینی است پاکیزه تر از همه و از صفات آن اینکه مردانش خیلی جنگاورند . ابو مسلم خراسانی از ابی داؤد خواسته بود که بی مرد زابلستان و بی اسپ طخارستان هیچوقت نباشد و از حضایل شریف غزنه مهمتر اینکه زادگاه ابی القاسم محمود بن ناصرالدین است که خدایش پیامرزا و مؤلف درباره غزنه گفته :

یاد اذ الملک نری کل الجمال بها
و اسمع الدهر تبدو من جوانبها
کانما جنة الفردوس آن نزلت
بارض غزنه تمجیلا لصاحبها

و از ابی سعید محمد بن منصور شنیدیم که میگفت شهری ندیدیم که در تابستان اطیب و در بهار خالی تر از حشرات باشد مگر غزنه و همو گفته است که میوه هایش هر آینه از مناقبش کمتر است زیرا که کثرت میوه قرین است به کثرت امراض و بلده یی که میوه اش کمتر است بیماری در آن کمتر است و باز همو گفته :

سلطان محمود آتريايښت خود ساخته بود»
تعجب نبايد کرد زیرا بابر از رونق اين شهر
دروزرگار غزنويان تصور دقيقی نداشته است.

• • •

تاسيس دولت غزنوی در نيمه دوم قرن
چهارم هجری از واقعات درخشنده تاريخ کشور
ماشمرده ميشود. درين قرن دودمان سامانی
که اصلا از مردمان بلخ بودند سلطنت بزرگی
را اداره مينمودند که از مغرب به عراق و از
مشرق و شمال به اراضی ترک نشين ماورای
سيحون و از جنوب به هندوستان محدود میگردد.
سامانیان در واقع سياست ملی بی را ادامه
دادند که شالوده آن مولود تدبير و جهانداري
طاهر فوشنجی واحقاد او بوده است. در مدت
يك و نيم قرن که از روزگار طاهريان و سامانیان
ناظهور سلطنت غزنوی سپری شد در خراسان
از لحاظ سیاسی وهم از جهت علمی واجتماعی
تحولات بزرگی رخ داده بود که شرح آن به طول
می انجامد زیرا خراسان زمین با موقعیت
جغرافیایی که دارد در طول تاريخ محل برخورد
فرهنگهای گوناگون بوده و از تصادم افکار چه
در پیش در اسلام و چه در دوره اسلامی و باز در
دوره اسلامی در نتیجه جریانات سیاسی و علمی
و مذهبی که در اين منطقه رخ داد و تعامل آنها در
قبال دین اسلام و علوم اسلامی فرهنگی به
وجود آمد که در عين آذکة کاملاً اسلامی بود
و هسته و اساس اسلامی داشت از منابع مختلف
یونانی و هندی و بابلی و احيانا از مسيحيت و
مانويت و آيين زردشتی نیز در علوم و معارف
اسلامی اسراتی آشکار پديد آمد و خراسان

منجم رادويان عجمی نوشته است (زين ص ۷۱).
اينکه گفتيم کلمه غزنین تشنيه نيست ازین
ابيات حکيم سنایی غزنوی آشکار است :

زود کن يك دو کاغذ بنويس

شعر پشيم و شعر با ز پسين

گر چه صد کار داشتيم در مرو

ليک بهتر تو رفتيم از غزنين

حکيم سنایی باز در دو بيت آتی غزنین را
مصحف عرش و عزبين يعنی شاهد عسرت
ميخواند بدین صورت :

خاک غزنین رفيع تر فلکی است

عرش و غزنین به نقش هر دو يکی است

گوی آنها که اهل غزنین اند

همچو نقشش هميشه عزبين اند

باری اين شهر زیبا که روزگاری چون
بهشتی سر سبز و معمور و غرق در ناز و نعم
در زیر آسمان کبود خالی از گسرد و غبار
می درخشيد چندین مصیبت دیده است .
در ایام مسعود سيل چون اژدهای گرسنه ،
دراز آهنگ و پيچان و زمین کن آمد و مسیر
خود را ويران نمود و در روزگار ارسلان شاه
صاعقه افتاد و بازار ها و خانه های بسيار را در
آتش نشانيد .

در ایام بهرام شاه اين شهر هفت شبانه روز
به فرمانروای غوری خونها پرداخت . سپس
سلطان سنجر و از دنبال آن غزان بيابان گرد
و در پايان چنگيز و تیمور غزنه را به ويرانه
مبدل ساختند . بنا بران هنگامیکه با بر در ترک
خود ميگويد :

دشهر غزنه آبادی ندارد تعجب است که

الپتگین که طرفدار امارت پسر دیگر بود مواجه به شکست سیاسی گردید . بالنسبجه منصور بن نوع (۳۵۰-۳۶۵ هـ) الپتگین را از مقامش معزول نمود . و به جایش ابومنصور محمد بن عبدالرزاق طوسی یعنی کسی را که ابومنصور معمري به امر و حمایت اوشاهنامه مشهور رافراهم نموده بود و از آن کتاب فقط دیباچه اش باقیمانده مقرر داشت .

اکنون برای الپتگین که خود را حامی دولت سامانی و سپه سالار خراسان میدانست فقط يك راه باقیمانده بود و آن اینکه از خراسان و مرکز تحولات سیاسی خارج گردیده به جنوب امپراطوری به سوی غزنه رود و خود را از سر دستگاه سامانی که مبدل به کانون توطئه و فساد گردیده بود نجات دهد. تاریخ بیرون شدن الپتگین به قول عبدالحی گردیزی سال ۳۵۰ هـ بوده است . لشکر سامانی فرستاده شد که او را تعقیب و گرفتار کنند . الپتگین با هفت صد نفر از سپاهیان اش که او را ترک نگفته بودند به خلم رسیدند و با دوازده هزار مرد به سرداری بیداح یا اشعث بن محمدیشکری که از بخارا (تاریخ بخارا ص ۱۳۴) ما مورث گرفتاری الپتگین را داشتند رو به رو گردید . این جنگ که به پیروزی سربازان الپتگین و شکست تاریخی لشکر سامانی انجامید در دره یی از خلم واقع شد که در روزهای نوشتن این سطور نیز بار دیگر شاهد مصیبت بوده است منظور نویسنده وقوع زلزله است که به تاریخ ۲۹-حوت ۱۳۵۴ در خلم واقع شد . باعث خرابی فراوان گردید و صخره هادر دره فرو افتاد و عده یی را از نعمت

زمین راهمان سان که محل تلاقی کاروانهای تجارتي ساخته بود چهار راه تلاقی افکار نیز گردانید .

حتی از لحاظ سیاسی و نظامی نیز دیده میشد که تشکیلات نظامی و اداری سامانیان که آمیزه یی بوده است از سنن محلی به علاوه رسوم اداری بغداد بازمینه یی از رواجهای بلخی و سیستانی و کابلی و قشونوی مر کب از ترک و عرب و کرد و هندی و خراسانی . در چنین شرایطی الپتگین را که بعد موسس سلطنت غزنوی میشود در زمره اعیان دربار سامانی در شهر بخارا می یابیم که بعد در روزگار ابوالفوارس عبدالملک بن نوع (۳۴۲-۳۵۰) از بی حاجب الحجابی که داشت به سپه سالاری خراسان ارتقا یافت و با وزیر خود ابوعبدالله محمد بن احمد الشبلی به خراسان در شهر نیشاپور آمد و این در سال ۳۴۹ هـ بوده است (زین الاخبار ص ۱۶۱) با این وصف الپتگین نفوذ کلام و امر نبی خود را درباره بخارا هنوز حفظ نموده بود . ابوعلی محمد بلعمی (مترجم تاریخ طبری) که مقام وزارت را داشت با اوقرار داده بود که اجرای هر امری در بخارا بمشوره الپتگین خواهد بود . از اتفاقاتی که در این سالها واقع شد و بر سرنوشت تاریخ خراسان اثر فراوان داشته است این بود که عبدالملک در هنگام چوگان بازی از اسب بیفتاد و سپری شد .

منازه بر سر جانشینی پسران عبدالملک بالا گرفت و عده یی از درباریان که منصور را میخواستند او را بر تخت نشانند . و بدینصورت

حیات محروم گردانید .

جنگک الپتگین و بیداح نیز درست در همین جاتفاق افتاده بود و موسس دولت غزنوی باهشپزاری فراوان و بیاری هفت صد نفر جانباز خود که سبکتگین در آن میانه بود و رشادت‌های فراوان ابراز داشته بود لشکری بدان بزرگی رادر تنگی خلم تارمار نمود و فاتحانه به غزنین آمد (زین الاخبار ص ۱۶۲) .

درباره انگیزه آمدن الپتگین به غزنه بحث علمی تاکنون صورت نگرفته و محتاج تحقیق است که دانسته شود چرا الپتگین در شمال هندوکش و بلخ استقامت ننمود و غزنه را برای فعالیت های آینده سیاسی خود ترجیح داد . بروکلمان در کتاب خود به عنوان (تاریخ مردمان مسلمان) مینویسد که الپتگین غزنه را اختیار نمود چون پدرش قبلادر آنجا حکومت داشته است (ص ۱۶۸) ولی این گفته مستند بر هیچ سند تاریخی نیست. شاید این اشتباه از آنجا برای اودست داده باشد که فراتگین اسپججایی و غلامان او با تیوز و طغان را که در بست حکمروایی داشتند از خویشاوندان الپتگین دانسته است بهر حال این تذکر حدس محض است و اثبات آن و تحقیق این ادعا که الپتگین در اراضی امارت پدر خود زفته بود محتاج شواهد تاریخی است .

هنگام ورود الپتگین در حومه غزنه ابو بکر لاولیک بر غزنه و در بست و رنج غلامان فراتگین اسپججایی (متوفی ۳۱۷هـ) به نام طغان و بایتوز حاکم بودند (تاریخ یمینی جرفادقانی ص ۲۴ و زین ۱۶۹) لا و بیک که با وجود

اسم مسلمانان مؤرخین در مسلمان بودن او شک آورده اند از مردمان محلی بود که با پادشاه هندوی کابل خویشی و قرابت خانوادگی داشته است، چنانکه پس از محاصره چهار ماهه الپتگین غزنه را ترک گفت و به کابل پناهنده شد. اغلب محققین امروزی را عقیده بر آنست حتی چنانکه از نوشته های ابوریحان بیرونی استنباط میشود امرای کابل و غزنه از بقایای کوشانیان قدیم بوده و دین هندویی داشته اند و بنابراین اسامی جیبال و اندیبال و امثال این هارادر اسناد تاریخی این اراضی زیاد میبینیم. ابوبکر لاولیک در حقیقت لقب انتبیل داشته و حافظ حدود و ثغور هند و شاهی در مقابل مسلمان ها بوده است و همین کلمه است که پسان به قلم اعراب و مترجمان رتبیل گردید. باری پس از استقرار الپتگین در غزنه منازعه او با منصور بن نوح خاتمه نیافت و با وجودیکه در غزنه اعلام استقلال کامل نشده بود و اسامی امرای سامانی تا زمان سبکتگین در خطبه و سکه ذکر میشد سامانیان از فعالیت های سیاسی الپتگین راضی نبودند . بدین سبب لشکری به سرداری ابو جعفر نامی علیه الپتگین فرستاده شد که در جنگ حومه غزنه باز دیگر اردوی سامانی شکست یافت و صلح برقرار گردید . (۳۵۱هـ) .

بعد از مرگ الپتگین در سال ۳۵۲هـ پسرش ابواسحق ابراهیم (ویا اسحق بن ابراهیم) رابه امارت غزنین برداشتند و تا سال ۳۵۵هـ . بر حیات بود و از بخارا متابعت تمام داشت چنانکه باری برای تائید امارت خود به بخارا

ناصرالدین سبکتگین آغاز یافت . اما ابونصر عتبی که تاریخ عینی اودرواقع منوط به اخبار دوره سلطان محموداست و از امرای به اختصار و اشاره کفایت نموده از بلگاتگین و بوری تگین ذکری ندارد و متعاقبا به شرح امارت سبکتگین میردازد (ص ۲۰) .

مؤرخین دوره غزنوی تاریخ افغانستان را دوره آل ناصر نیز خوانده اند زیرا لقب سبکتگین که مؤسس حقیقی این خانواده بود ناصرالدین است . سبکی در طبقات شافعیه ورود سبکتگین در بخارا را پیام نوح بن نصر (۳۴۳-۳۳۱ هـ) گفته (جزء چهارم ص ۱۴) تا اینکه سرنوشت او را چنانکه خودش در نصیحت نامه خود برای سلطان محمود که به قلم ابوالفتح بستنی نوشته شده گفته به سرای الپتگین افتاد و به مرور زمان روه ترقی نهاد و ااماد او شد و در رکابش به غزنه آمد .

سبکتگین در مدت بیست سال سلطنت تاریخ دولت غزنوی را برجستگی خاصی بخشیده و در واقع او بود که سمت حرکت سیاسی و فرهنگی در زمان خود را تعیین نموده و اولادش مخصوصا محمود نقشه های او را در محل اجرا گذارند . وی در سال ۳۸۷ هـ هنگامیکه از بلخ به سوی غزنه روان بود در حدود کهمرد چشم از جهان پوشید . میت او را به غزنه آورده در محلی که مشهور به افغان شال بونبه خاک سپردند . چون امروز تربت سبکتگین معلوم است میتوان گفت که افغان شال یعنی مکانی

سفر کرد و بالشکری از بخارا آمده ابوبکر لایک را که غزنه را به تصرف آورده بود به کابل عقب راند . بعضی از مؤرخین او را پسر مردی از لشکریان الپتگین به نام ابراهیم خوانده اند نه فرزند الپتگین .

چون اسحاق در ۳۵۵ درگذشت قواد لشکر بلگاتگین را که از غلامان الپتگین بوده امارت غزنه برداشتند مؤرخین بلگاتگین را خیلی وصف نموده از شجاعت و مناعت های او سخن رانده اند . از وسکه در دست است که در غزنه در سال ۳۵۹ ضرب زده شد . (۱)

این امیر مبارز که به قول منباج سراج جوزجانی (طبقات ج ۱ ص ۲۲۷) از مبارزان جهان بوده است در ۳۶۴ بعد از تقریباً سه سال سلطنت حین محاصره گردیز به شهادت رسید (ادب الملوك فخر مدبرورق ۷۴ پ) .

بعد از وفات بلگاتگین یکی دیگر از غلامان الپتگین به اسم بوری تگین زمام امور را بدست گرفت . او غالباً از مردم بومی غزنه بوده است و شاید بهمین مناسبت بود که با امرای کابل رابطه یی سری داشته و آنها را دعوت به فتح غزنه نموده بود . ابوعلی لایک پسر شاه کابل از راه لوگر بر غزنه حمله ور شد و اگر رشادت سبکتگین نبود یک بار دیگر لشکریان غزنه مغلوب شده بودند . چون خیانت بوری تگین و منافقت او به ارکان دولت مسلم شد او را عزل نموده سبکتگین را که داماد الپتگین بود در ۳۶۶ هـ به امارت برداشتند و بدین صورت دوره

(۱) سکه یی به نام بلگتگین (بلگاتگین) نیز در دست است که در سال ۳۲۴ هـ در بلخ ضرب زده شده و شاید امیر بلخ بوده است . این شخص مجهول الهویه را نباید با بلگاتگین فوق اشتباه نمود .

سبکتگین پادشاهی عادل و سخاوت پیشه و سخت مبارز و دیندار بوده است. از عدالت او در تاریخ بیهقی داستانی نقل میشود که نویسنده خود از اشخاص تقه شنیده بود و به موجب آن چون زمام امور به دست سبکتگین افتاد عدالت را چنان بر پای داشت که گردن کشان را مجال حرکت باقی نماند. امرای دولت را از رواتب خویش بوخوردار میگرددانید. این نکته میرساند که در روزگار سبکتگین سیستم اقطاع که در ایام مابعد رواج بسیار یافت هنوز رونق نگرفته بود.

سبکتگین در مدت سلطنت خود ملوک الطوائفی را از میان برد و بست و قصد از وادی کندهارا را از کابل تا ویندرامطیع غزنه گردانید و امیر خلف بن احمد سیستانی را که داعیه استقلال داشت مجبور به اطاعت ساخت و خنسلان و چغانیان و ترمذ در شمال را جزء امپراطوری غزنه گردانید و ملتان را مسخر ساخت و امیر اسمعیل آنرا که به راجاهای هند قرار و مدار میورزید تادیب نمود و بدینصورت آن گاه که سلطان محمود بر تخت غزنه نشست دولت غزنوی دارای چوگانی شده بود که از نظم و اداره مشخص بر خوردار بوده است.

سلطان محمود (۴۲۱-۳۸۷ هـ) از مبارزان اسلام و پشتیبان واقعی فرهنگ خراسانی و از اشخاص معدود تاریخی است که کشور ما به خود دیده است. فتوحات او در هندوستان و نشر دیانت و ثقافت اسلامی در نیم قاره و کارهایی که او در امر سیاستمداری و جهانداری و عمران و آبادی مملکت و حمایت از علما و دانشمندان و شعرا انجام داده او را

که درسنت و عنعنات پیش از اسلامی قدسیت داشته در همین جا کائن بوده است. سنگ مزار سبکتگین یکی از چند آبنده معدودی است که از تصاریف ایام باقیمانده و روی آن (امیرالحاجب الاجل ابو منصور سبکتگین رحمة الله علیه) به خط کوفی نوشته است و نمونه یی است از هنر خط و خطاطی و سنگتراشی این طلیعه روزگار غزنوی.

عبتی در تاریخ مینو یسد که سبکتگین در اواخر عمر بنای قصری به نام سهل آباد گذاشت که به مال گزاف و همت استادان چیره دست بازینت ها و صنایع بدیع در دست تعمیر بوده و چون او درگذشت یمین الدوله محمود به سبب مرگ پدرش به تکمیل آن نپرداخت (ص ۴۷) یکی از عنایم بزرگ علمی روزگار سبکتگین ابو الفتح بستی بوده است. این مرد که قبل از سبکتگین منشی و دبیر دیوان رسایل بایستوز در ولایت بست بود بعد از فتح این ولایت به دربار غزنه پیوست. او از دانشمندان و شاعران ذواللسانین بوده که در عربی و دری به نظم و نثر مینوشته آثار او در هر دو زبان موجود است و قطعاتی از اشعار او در کتب تاریخ و تذکره آمده است. سبکتگین و ابو الفتح هر دو پیرو فرقه کرامیه بوده اند که مؤسس آنرا ابو عبدالله محمد بن کرام سیستانی نوشته اند. این مرد که در سال ۲۵۵ هـ در گذشته و پسرش اسحق بن محمد (متوفی ۳۸۳) توده های کثیری از مردم روستا های خراسان و سیستان و غرجستان را به سوی خود جلب نموده بودند و ابو الفتح بستی را در ستایش او اشعاری است.

اولاد سلطان اشتغال داشتند مثلاً ریحان خادم که مسعود و محمد رادر ادب عرب و علوم اسلامی آشنا ساخت و ابوبکر قهستانی که از دانشمندان زمانه بود و در زبان دری و تازی ید طولی داشته و امیر محمد را در کوزگانان منادمت مینموده و فرخی سیستانی در ستایش او قصیده دارد و در قابوس نامه حکایتی هست که دلالت به احاطه او در زبان عربی دارد و به موجب حدیقه حکیم سنایی سلطان او را به سفارت روم فرستاده بود به قول سنایی :

شاه شاهان یمین دین محمود
که جهان را به عدل بدمقصود...
روزی اندر دلش فتاد هو س
که سوی رومیان فرستد کس
ملک روم را کند آگاه
که منم بر زمانه شاهنشاه...
اختیار ا و فتادش از فضلا
خواجه بوبکر سید اند ما
آن بهر علم حیدر ثانی

آنکه خوانی و راقهستانی ... (ص ۵۶۳)

برخی از سخنان این دانشمند بزرگ کشور مادرکتب نوادر و امثال حکم مثل سائر پیدا کرده که میدانی در مجمع الامثال اقتباس نموده است . درین میان از بزرگانی نیز باید یاد کرد که به جز علم و دانش سلطان رادر مجالس مشوره سیاسی و در امور جهان داری و احیانا در میدان جنگ یاوری میکرده اند . ابوالعباس اسطرینی اولین وزیر محمود بوده است که این شغل رادر ایام سبکتگین یافت . و درکتب تذکره و تاریخ از پسر او خواجه ابوالقاسم حجاج

در زمره پیشوایان اداره و فرهنگ قرار میدهند . در مدت سی و سه سال سلطنت حدود اراضی غزنوی را از شمال به خوارزم و از غرب به عراق عجم و از شرق و جنوب به اراضی زرخیز پنجاب و ماورای آن رسانید شهرت عظمت و جلال دربار او به جایی رسید که امپراتور چین سفر خود را به طمع دوستی او به غزنه فرستاد . سلاطین قره خانی بی اجازه او حق رابطه با دربار خلافت نداشتند . و خلیفه بغداد (القادر بالله) به ستایش خدمتهای او در راه نشر دین اسلام به او القاب متعدد داده بود .

شهر غزنه در روزگار سلطان از چهره آبادی چون ستاره یی شده بود در میان شهر های این منطقه دنیا کاروان های تجارتی شرق و غرب عالم در طریق هندوستان و چین و امپراطوری روم ازین شهر میگذشت بازارهای آن مملو بوده است از امتعه نقاط مختلف عالم . در مدارس آن دانشمندان بزرگ زمانه به نشر علم و دانش میپرداختند و کانون های

علمی آن بزرگ مردانی از قبیل ابوریحان بیرونی ابوالفضل بیهقی و استادش ابو نصر مشکان ابوالخیر خمار و شاعران ناموری مانند ابوالقاسم فردوسی ملک الشعراء عنصری بلخی فرخی سیستانی منوچهری دامغانی عسجدی مروزی داشته است . بوعلی سینای بلخی از دانشمندان بزرگ این روزگار است و حکیم نامه خسرو قبادیانی بلخی و خواجه عبدالله انصاری هروی در شرایط علمی ایام محمود غزنوی کودکی راپشت سر گذاشتند . بعضی ازین دانشمندان به تادیب و تدرب

ذواللسانين وازدرباريان سلطان محمود نامبرده ميشود و دختراوکه از محدثان بزرگ روزگار بوده است .

پس از اوشمس الکفاه احمد بن حسن ميمندی را ذکر بايد که رضيع سلطان محمود بوده و به قول مؤلف نسائم الاسحار در فصاحت قلم و علوم واحترار دينار و درهم پروزراء و کبرای عالم فائق آمد (ص ٤١) و شعرای زمانه رادر ستايش اوقصيده ها است . احمد حسن در اواخر دوره محمود مضروب واقع شد و به جای او حسنک به مقام وزارت برداشته شد . حسنک که بسيار مورد توجه سلطان و از دانشمندان بوده است در روزگار مسعود برافتاد . وداستان دلخراش خاتمه حياتش در تاريخ بيهقي نقل شده است . احمد بن عبدالصمد که بعدا در روزگار سلطان مسعود وزارت برداشته شد درايام سلطان محمود وزير و پيشکارالتون تاش خوارزم شاه در خوارزم بوده و از مديران روزگار به شمار ميرفت و در جنگ مشهور ديو سيه لشکريان غزنه را از تباهی حتمي نجات بخشيد .

در دوره غزويان رسمي که مورد تقلید سلاجقه نيز واقع شد و بعد از آن نيز مستمر بوده و خود تاحدی از رسوم دوره سامانی و دربار خلافت در بغداد اقتباس یافته بود اين بود که امور کشوری به وسيله عده از ادارات اجرامی گردید که آنها را ديوان میخواندند . و مهمترين ديوانهایی که در دوره غزنوی وجود داشته اينها بودند: ديوان رسایل يادويان انشاء که در زمان سلطان محمود و مسعود ابو نصر مشکان و پس از ابوسهل روزنی عهده دار آن بوده است کاتبان و کارگذاران اين شعبه را به نام

دبير ياد می کردند که ابوالفضل بيهقي دبير یکی از ايشان بوده است . وظيفه آن انشای رسایل رسمي و نامه ها و جواب نامه ها ييکه از اکناف مملکت و يا از بغداد ميرسيده بوده و درين دفتر اسناد رسمي و عهد نامه ها و فتح نامه ها و ساير مدارک رسمي ثبت میگردیده مسوده فرمان پس از سواد و بياض به نظر سلطان رسانيده ميشد و سلطان بر آن صحه می گذاشت و امضاء مينمود . گاهی سلطان چنانکه از گفتار بيهقي برمی آید فرمان راحک و اصلاح و از خود مطالبی بر آن می افزود و توقع مينمود .

از تبيه لوازم گرفته تا اجرای معاش و بسنيگانی و لشکر که عبارت از فهرست اسامی ووظایف ديوان استيفاء و صاحب این ديوان را مستوفی میخواندند . وظيفه او نظارت بر منافع و عايدات بيت المال عامه و خاصه و جمع و گردآوری مالیات و خراج بوده است . نمايندگان اين شعبه را که در اکناف کشور بودند عامل ميناميدند . بيت المال عامه چنانکه از اسم آن پيداست متعلق به مردم بوده و مهمترين مدرک آن باج و خراجهای اراضی مفتوحه و خاکهای تحت الحمايه غزنوی بوده است و نيز غنائمی که از فتوحات به دست می آمد و از دارالضرب ها و معادن و اما ببيت المال خاصه متعلق به سلطان بود و مدارک آن از بابت ضیاع و املاک شخص سلطان و کله ها و رمه های او و از ضبط و مصادره املاک و ادارای کسانی مانند حسنک وزير و امثال او و يا غلامانی که میبردند و از ايشان وارثی باقي نمی ماند تا مین ميشد (ديده شود اسلاميك تکسيشن ص ٥٢) ليکن انتقال دارایی از هر یکی بدیگری غالباً صورت میگرفت .

میشد عارض میبایستی آن لشکر را در دشت شایسته عبور میداد. لشکر غزنویان هر کس از اقوام و طایف گوناگون ترك و تاجک و پشتون و کرد و عرب و هند و ویلمی و جز آن میبوده و هر گروه سالاری از طائفه خود میداشته و اغلب سلاح این طوائف از نوعی بوده که ایشان در به کار انداختن و شوراندن آن مهارت میداشته‌اند. مرکز تجمع و نگهداری فیل که از وسایل خیلی مهم جنگی بوده است کابل بوده و اسب را جز اینکه در صفحات شمال هند و کش تربیسه می نمودند از ختلان نیز تهیه میکردند. برای درک اهمیت و وسایل جنگی و بالنتیجه اهمیت دیوان عرض کافی است بدانیم که درین موضوع کتابهای مستقل نوشته میشود که مهمترین اینگونه آثار کتاب فخر مدبر مبارک شاه مروالروری است به عنوان آداب الحرب والشجاعة. این اثر اگرچه در حدود ۶۲۶هـ در هند نوشته شده ولی مؤلف در حیات او را از جمله آثار دوره غزنوی توان شمرد.

وضع ادبی دوره غزنوی چنانست که درین دوره در حقیقت سنی که در روزگار سامانیان بلخی پایه گذاری شده بود ادامه یافت و ترقی بیشتری که از لحاظ ادبی عاید گردید تکامل شعر و ادبیات دوره سامانی بوده است. به طوریکه شاعران بزرگ این دوره از قبیل

و دیگر دیوان قضا بوده است که قضا ت بیشماری زیر امر قاضی القضاات غزنه در شهر و اکناف مملکت به اجرای عدالت بر طبق احکام شافعی و در اواخر دوره غزنوی مطابق مذهب حنفی میپرداختند. این دیوان رابه نام دیوان مظالم نیز میخواندند و گاهی خود سلاطین غزنوی مجلس مظالم دایر می نمودند و داد خواهان رابار میدادند و به آواز شان گوش داده میشد انکاس این فعل سلاطین غزنوی مخصوصا محمود و مسعود رادر حکایاتی که دلالت بر عدالت ایشان میکند باید دید.

و از دیوانهای این دوره یکی هم دیوان وکالت نام داشت و وکیلان وابسته آن بوده اند. هر یک از امرای اطراف درین دیوان در شهر غزنه نماینده یی میداشت که او را وکیلدر میخواندند و او به منزلت واسطه یی بود بین سلطان و مقامات اداری غزنه و مؤکلین خود.

و از دیوانهای خیلی مهم این دوره یکی دیوان عرض بود که شخص مسئول آنرا عارض میخوانده‌اند ابوسهل روزنی در روزگار مسعود اول عارض سپاه بود. اهمیت این رتبه تاریخچه یی بود که عارض بعضا به وزیر اعتنائی نمود در این صورت بین هر دو کدورت به وجود می آمد چنانکه بدینی احمد حسن میمندی نسبت ابوسهل روزنی و برعکس ناشی از چنین موقف ها بوده است. اخذ سپاهی و نام نویسی آنها و اجرای بیستگانی (معاش) و رقت در نظم و تسبیلن نظامیان و ترتیب جریده لشکر از وظایف عارض سپاه میبوده و از امور مهم او یکی آن بوده که هرگاه لشکری آماده سفربری

اگر چه در تمام اشکال شعر طبع خود را از آزمایش گذرانده اند ولی قصیده رواج بیشتر داشته و چون این نوع قالب مناسبی برای بیان افکار حماسی که یکی از خصایص عمده دوره غزنوی مخصوصاً دوره اول آنست بوده اینست که شاعران بزرگ و مشهور این دوره از قبیل عنصری و فرخی و منوچهر بیشتر قصیده دارند .

سبک کلام شعر و ادبای این دوره را معمولاً به نام خراسانی یاد میکنند و صفت مشخصه آن سادگی در بیان است و احتراز از صنایع ادبی به آن مقدار که در ادوار آینده معمول میشود و به کار گرفتن اوزان آسان تر عروضی و بشیفات طبیعی و مطابق واقع و درین دوره نسبت به دوره سامانی ورود معلومات علمی و فنی شاعر در شعر بیشتر میشود. در کلام عنصری نکته هایی از فلسفه و منطق و سایر علوم دیده میشود که در دوره دوم غزنوی بر مقدار آن^۴ افزوده گشت و این عمل به جایی رسید که کلام موزون یگانه عراده احساسات دینی و افکار صوفیانه قرار گرفت سنایی غزنوی ازین لحاظ ممتاز است و در واقع او بور که پند و اندرز و وعظ و تصوف و عرفان را آنطور که قبلاً در کتب نثر مرتب شده بود در نظم تدوین نمود و شاهکار هایی از قبیل حدیقه الحقیقه و سایر مثنویات خود را به رشته کشید. سیر العبادالی المعارسنایی غزنوی را انگیزه و یابگی از محرکین دانسته ایتالیایی در سرودن کمیدی الهی دانسته اند تا چه رسد به استادان بزرگ زبان دری در زمان آینده از قبیل مولانا جلال الدین بلخی، شیخ عطار و خاقانی و بسیاری دیگر که

فردوسی، عنصری، فرخی و منوچهری، عسجدی و همقطاران شان به روال شعر رودکی و سایر شاعران دوره سامانی سخن رانده اند بلکه گاهی حتی مضمون را از آن دوره اخذ کرده اند و مواردی هست که نشان میدهد که سخن سرایان دوره غزنوی هنگام سرودن شعر رودکی و شهبه بلخی و بزرگان دیگر را در نظر میداشته اند. عنصری گفته است :

غزل رودکی وار نیکو بود

غزلهای من رودکی وار نیست

اما شعر و ادب دری در دوره غزنوی بر اثر تجارب و اندوخته هایی که در گذشته فراهم شده بود و بر اثر توجه زاید الوصف سلطان محمود غزنوی و مسعود به ابابیه دوره اعتلای خود رسید. سلطان محمود علما و شاعران و مهندسان و معماران را از خارج و داخل کشور به غزنه احضار مینمود و وسایل رفاه شان را فراهم میساخت. گاهی شعرای بزرگ اقطار دورتر بدون اینکه به غزنه بیایند از اوطان خود برای محمود شعر میساختند و از صلوات او برخوردار میشدند . ازین قبیل بوده است . درست است که این شعرا فتوحات سلطان را در اراضی هند و غیره انعکاس میبخشیدند و در واقع رازی ستایشگر او بوده اند ولی از خلال اشعار ایشان بسیار مطالب دیگر نیز بدست می آید که حیات مردم روزگار غزنوی و احوال قدیم و نکات تاریخی و علمی و تمکس العمل مردم را در مقابل زورگویان نشان میدهد .

ادبیات درین دوره بسیار ثروتمند و غنی شده بود و این دوره را به حق دوره طلایی ادبیات دری میخوانند شعرای دوره غزنوی

تحت نفوذ او بوده اند .

البته در مجال مختصری که در اختیار هست درباره فرهنگ دوره غزنوی جز به اختصار چیزی نمیتوان گفت . این دوره پر عظمت را مؤرخان معمولاً به دودوره تقسیم میکنند که سال ۴۳۲ هـ یعنی سال جنگ راحد فاصل آن دونوشته اند .

دردوره دوم که سلطنت غزنوی به جنوب هندوکش و هندوستان منحصر می شود باز از جهات مختلف فرهنگی جنبش های قابل ذکری دیده میشود . از آثار عمرانی و هنری این دوره اشیایی زیادی رامیتوان بخاطر آورد . که در قصر مسعود سوم به دست آمده به شمول اصل قصر و مناره های موجوده که به این بخش از تاریخ غزنویان تعلق دارد . شرق شناس امریکایی موسوم به دیمانند مینویسد : که اشکال تزئینی جدید که در حجاری و گچ بریهای سلجوقی دیده میشود ممکن است که از اراضی شرقی تورخاسان سر چشمه گرفته و تحت تاثیر تزئینات اجری آثار غزنوی مانند برج سلطان محمود (قول نویسنده) در غزنه و مسجد قلعه بست در افغانستان واقع شده باشد . حروف کوفی که به تزئینات توریقی منتی میشود و در زمینه اشکال نباتات قرار داده شده نوعی از تزئینی است که نمونه آن در برج سلطان مسعود ثالث (۵۰۹-۴۹۲ هـ) در غزنه بکار رفته و در ایالت خراسان نیز مورد استفاده واقع شده و نمونه آن در خرابه های نیشاپور و مرودیده میشوند . در مرو مقر سلطنت سلاجقه خرابه های قبر سنجر (۵۵۲-۵۱۲ هـ) هنوز باقی

است که در داخل آن تزئیناتی به اشکال توریقی کتیبه هایی به خط کوفی و نستعلیق که در آخر بریده شده دیده میشود . یکی از زیباترین کتیبه های کوفی دوره سلجوقی در بقایای مدرسه ای در خرگرد خراسان پیدا شده که نام نظام الملک در آن خوانده میشود .

استعمال دیوایسه سطح مختلف تزئینی که در آن هست از مختصات برجسته کار دوره سلجوقی است که در دوره مغول ادامه یافته است (راهنمای صنایع اسلامی ص ۶۹) سنگ هفت قلم هرات عالی ترین نمونه این کار است که در حقیقت در هفت سطح کار شده است .

از آنچه ذکر شد میتوان استنباط نمود که سلاطین غزنوی در ایجاد کاخ و باغ و کاروان سرا و رباط و مساجد و کتابخانه ها و مدارس غزنه و سایر نقاط کشور توجه مبذول میداشتند . بند سلطان و بند سرده غزنه از آبدیه های دوره محمود و مسعود است که البته در ادوار بعد نظر به احتیاج مردم مرمت شده است .

همچنین در هرات و بادغیس از بندها و وسایل آبیاری سلطان محمود ذکر شده است . لشکرگاه یا لشکری بازار که اساس آن احتمالاً در دوره سمانی گذاشته شده بود در روزگار مسعود بزرگ ساخته شد که در ایام بهرام شاه بوسیله سلطان حسن غوری سوخته شد . عده از تصاویر رنگین داخل این قصر باقی مانده که دلالت بر هنر این دوره دارد . سلاطین غزنوی در شهر خود و در سایر شهرها نیز باغها و کاخها ساخته بودند

علم وعبادت بوده اند (روضات الجنات) کلکته
جلداول ص ۲۶۳ .

محمد بن عبدالجبار عتبي (متوفي ۴۲۷هـ) .
که از دانشمندان و مترسلان بزرگ قرن چارم
و پنجم هجري بشمار ميرفته و در زمان
سبکتکين و سلطان محمود و مسعود به خدمت
کتابت اشتغال داشته و تاريخ يميني رابه زبان
عربي در شرح ايام سلطان محمود تا سال ۴۱۲
نوشته است مينويسد که چون سلطان بزرگ
از فتح قنوج عودت فرمود اورا رغبت افتاد که
شکرانه رامسجدي در شهر آباد کند چه جامع
قديم بروفق روزگار سابق بود . پس مال
فراوان و استادان حاذق را وقف و تهيه نمود و معماران
جلد بگماشت . و براي اين مقصد از اقطار
هند و سند تيرواز جاهای دوردست سنگ
مرمر به رنگهای زيبا و روشن و املس فراهم
شد و طاق و رواقهای آنرا چون روضه ربيع
پرنقش بديع کردند .

و سلطان يك خانه از برای عبادت خود در آن
ترتيب فرمود چنانکه ازاره و فرش آن از سنگ
رخام بوده و پيرامن مريعات آنرا خط زر گرفتند
و به لاجورد بياراستند . و وسعت اين مسجد
شريف که عقل از ديدن آن انگشت حيرت به
دندان ميگريد چندان بود که تنها در پيش خانه
مقصوره آن سه هزار نفر به ادای فريضه
ميپرداختند و در جوار اين مسجد مدرسه ای
بنانهاد و آن رابه نفائس کتب و غرائب تصانيف
امامان دين مشحون ساخت که همه به خط
پاکيزه و مقيد به تصحيح علما و فقها بود و
طلاب علم به تحصيل مشغول بودند و اوقاف

در شهر هرات باغ زيبای عدنانی بوده که در ميان
آن کاخ سلاطين غزنوی ساخته شده بود . خانه يبي
را که سلطان مسعود برای ايام تابستان مطابق
فارمول ابوريحان بيروني بر آورده بود در تاريخ
بيهقي ذکر و خيش خانه خوانده شده است که
از داخل به تصويرالعيني و ثليقه آراسته بود
و مسعود از ترس پدر خود آنرا پاک کرد .
محمود بلخ بازاری به نام عاشقان ساخته بود
و نيز بائی که در ايام اقامت سلاطين غزنوی درين
شهر مورد استفاده بود و قصر عبدالاعلی
در وسط آن بوده است اما در خود غزنه قصری
درافغان شال از آن محمود بوده است و باغ
صد هزاره که در وسط آن نيز عمارتی عالیشان
وجود داشته . گذشته از آن قصر فيروزی از
باشکوه ترين کاخهای غزنه به شمار ميرفته
که در وسط بهشتی از گل و درخت ساخته شده
بود و اين درست در جایی بود که امروز مزار
سلطان محمود را در آغوش گرفته . قصر فيروزی
دارای نقوش و تصاوير عالی از طلا و نقره و احجار
قيمتی و پيزاره هایی از سنگ رخام بانقش های
اسليمی و گل و برگ و نوشته بوده است و
محمود در ساختمان مدرسه و مسجدی که در
شهر غزنه بود تمام قدرت مالی خود را به کار
بست و طلا و جواهرات و احجار کریمه ايکه در آن
به مصرف رسيد حاصل فتوحات او در قنوج
و ما توره بوده است زمجی اسفزاری مينويسد
که باروشن بنده غزنه از خست پخته بر آورده
شده بود و در ميان شهر دروازه هزار مدرسه
و مسجد بوده و اصحاب امام اعظم ابوحنيفه و
امام شافعی رحمه الله عليه در آنها مشغول

این مدرسه وجه معاش و رواتب آنرا تنظیم فرمود .

وازشرای سلطان به صحن مسجد راهی پوشیده از نظار ترتیب دادند که سلطان در اوقات ادای فریضه بدان راه به مسجد رفتی و عرصه غزنه در ایام سلطان در اتساع بنیان و استحکام ارکان از جملگی بلاد عالم درگذشت به طوریکه مثلا از زواید میانی آن هزار محوطه بود از جهت فیلان که هر یک راسرایی وسیع میبایست (ص ۳۸۸-۳۸۹) .

درستور فوق به صنعت تذهیب و هنر خط اشارتی شد . برای آنکه سخن به درازا نکشد یادآوری از گنجینه یی از کلام الله مجید میکنیم که در سالهای اخیر از لای دیوار استان قدس رضوی در شهر مشهد کشف نموده اند خطاط و مذهب آن ابو عمر و عثمان بن حسین بن ابی سهل الوراق الغزنوی است که قرآن مجید را به دستور ابو جعفر محمد بن احمد العبدوسی در سال ۴۶۴ کتابت نموده و به جداول و گل و برگ و جوهر های اصیل گوناگون بیاراسته است . ابو جعفر عبدوس شاید از خانواده کسی بوده که به نام عبدوس از رجال بزرگ زمان سلطان مسعود در تاریخ بیبھی مکرر یادی میشود . پاره دیگری نیز از قرآن مجید درین جمله هست که اثر کلک هنر آفرین پسر عثمان مذکور به شهرت محمد بن عثمان وراق است و از پدر خود در هنر خطاطی و تذهیب دست کم ندارد سال ۴۶۴ هـ مصادف است بسا دوره سلطنت ابوالمظفر ابراهیم (۴۹۲-۴۵۱ هـ) و این پادشاه بزرگ غزنوی توانست که خصومت دیرینه دو خانواده غزنوی و سلجوقی را مرتفع

کند و حتی بین دو خانواده رابطه ازدواج قایم سازد چنانکه مهد عراق خواهر سنجر را برای پسرش مسعود سوم به زنی گرفت و دشمنی ها بر خاست و راه های آمدند مفتوح گردید کاروان ها براه افتاد . قبل ازین در اثر خصومت هایی که بین دو خانواده سلجوقی و غزنوی به درازا کشید راه حاجتی از طریق غور مسدود گردید چنانچه خواجه سدیدالدین محمد غزنوی نویسنده «مقامات زنده میل» آنگاه که میخواست به خراسان به دیدار شیخ احمد جام برود راه ها را گماشتگان سلاجقه و غزنوی بسته بودند و عبور فقط در تحت شرایط ضیق و کسب اجازه و به اصطلاح امروز پاسپورت امکان پذیر بوده است و خواجه محمد از کرامت شیخ جام چنان از بندر عبور نموده جانبین متوجه نشدند این است که میبینیم در روزگار ابراهیم که دشمنی ها بر طرف گسردیده یک مجموعه از شاهکار های هنری یک خانواده دانشمند غزنه به مشهد میرسد و آنجا نگهداری میشود و چه خوب شده که چنین گردید که از برکت یکی از اولاد رسول از تصادف زمانه جان به سلامت برد و به زمان ما رسید و الا مانند چه بسا آثار دیگر که در کام فراموشی میرفت .

بدینصورت اگر چه غزنویان دوره دوم در ساحه کوچکتی سلطنت رانده اند و امکانات مالی و سیاسی شان محدود گردید ولی بازمه چرخ فرهنگی نیرویی را که از دوره اول یافته بود از دست نداد . علم و دانش و شعر و ادب و انواع هنر ها به همان جاذبه و عمق و دقت اولیه ادامه یافت گنجینه آثار هنری که از بقایای قصر مسعود سوم به دست آمده شا هـ

اين ادعاست درين کاخ شعر دري رادرخط
 زيبای کوفی که اثرکلک سحر آفرين هنرمندان
 غزنه است روی سنگ مرمر ميبينيم که ازاره
 های اين بنا را شکوه بخشیده بود. اشعاری که
 گوینده آن هنوز معلوم نیست و بر اثر فقد
 بخش هایی از آن وشکست و ریختی که دیده
 درست خوانده نشده شم کلام استوار عثمان
 مختاری و ابوالفرج رونی دارد .

از مردان بزرگی که در طول قرون متوالی
 چراغ بینش عارفان و عالمان را روغن داده
 حکیم ابوالمجد مجدود بن آدم سنایی غزنوی
 است که در روزگار بهرام شاه میز یسته
 وحدیقه الحقیقه رابه نام او کرده است .
 سنایی اولین شاعر زبان دری است که اصول
 تصوف را تنظیم و در شعر بثویب نموده است.
 شیخ عطار مولینا جلال الدین بلخی خاقانی
 عبدالرحمن جامی و دیگران در روشنی افکار او
 و در پر تو ترانه های آسمانی و پرمغز و گران
 باراز فرهنگ اصیل اسلامی خراسانی بیه
 سیر و سلوک پرداختند . پیشوایان بزرگ
 تصوف همچون شیخ احمد غزالی و ابوالفتح رازی
 ونجم الدین رازی آثار منشورشان رابه جواهر
 نظم اوزینت بخشیده اند. تفسیر کشف الاسرار
 آگنده است به لاکي آباد اردیوان سنائی و ظاهرا
 فخر رازی بر سیر العباد سنایی شرح نوشته
 است و شرح سید عبداللطیف عباسی بر حدیقه
 از آثار گرانبایی است که نظیرش اندک است.
 از شاعران معاصر سنایی یکی گوینده دردمند
 مسعود سعد سلمان است و دیگر ابوالفرج
 رونی . در بزرگی مسعود سعد سلمان همین
 بس که سنایی دیوان شعرش را ترتیب نمود .

شاعر بزرگ دیگر این ایام سیدحسن غزنوی
 است ملقب به اشرف . سیدحسن جز در شعر
 در فلسفه و علم ، کلام نیز اطلاع کافی داشته
 است این چند نفری را که نوشتیم همه شاعران
 دوره غزنوی نیستند . اگر خواسته باشیم از
 هر يك نام ببریم ناچار باید فهرست مفصلي
 ترتیب دهیم که مجال آن درین مختصر میسر
 از نثر نویسان این دوره نمیتوان به کلیه
 و دمنه ابوالمعانی نصرالله منشی اشاره نمود
 که آترابه نام بهرام شاه کرده است این کتاب
 در طول قرون و اعصار سر مشق و نمونه اعلی
 مثال سخن خوب بوده هر چند پس از هر چند
 قرنی آترابه نثر روزگار خود موافق کرده اند
 بازنشمار ابوالمعانی چون تاجی بر تارک همه
 باقی مانده است کشف المحجوب علی بن عثمان
 هجوی غزنوی از آثار بسیار ارزنده این روزگار
 است . از لحاظ دقت در مضمون و هم از جهت
 نثر پخته و شیوا و سلیس که در آن به کار
 رفته از نمونه های عالی نثر دری به حساب
 میرود .

سخن رادرمورد فرهنگ دوره غزنوی با
 اشاره مختصری به سکه های ایشان ختم
 میکنیم : سلاطین غزنوی از سلطان محمود
 تا خسرو ملک برای اراضی تحت اداره خود
 خاکهای اصلی و قلمروهای تحت تصرف
 دو گونه سکه داشتند که آنها را در مجموع
 اگر از نقره بود درم و اگر از طلا بود دینار
 میخواندند ولی سکه های که در اراضی تحت
 تصرف در هندوستان به دوران میانداختند
 با سکه های سایر ولایات فرق داشت بدین
 معنی که سکه های هندی غزنویان در یک روی

دارای علایم هندی بود وخصوص آنرا به الفبای سنسکریت و در آن زبان مینگارشتند و حتی القاب سلاطین غزنوی را به سنت هندی (شری سامننه دیوه) نقش مینمودند مؤرخان راعقیده بر آن است که غزنویان این کار را برای جلب دوستی انجام میدادند ولی این نظر درست نمی نماید زیرا فوراً به خاطر میرسد که چرا همین عمل را در موارد دیگر انجام نمیدادند نویسنده فکر میکند که علت این کار را پیش از همه در موقعیت غزنه و کابل جستجو باید نمود قبل از غزنویان

زابل و کابل در اداره امرای افغانی یعنی کابل شاهانی بود که لقب شری سامننه دیوه روی سکه های شان دیده میشود و ایشان از بقایای سلاطین بزرگ کوشانی بوده اند و ابوریحان بیرونی درباره ایشان صحبت کرده است و یکی از مشنویهای ملك الشعرا عنصری بلخی (شاد بهر وعین الحیات) که ابیات پراکنده آن باقیمانده داستان عاشقانه ایست که به ایشان ارتباط داشته است و بانقل سه بیت آن این مقاله را پایان میدهم .

آن کتیزك سبك ز سام بلند
گفتی از جنبشش درود آمد
دست و پای و سرش به بوس گرفت

چون بیامد به وعده برسامند
به زشن سوی او فرود آمد
جان سامند را به لوس گرفت

عهد سلجوقیان

پایان عهد غزنوی و آغاز عهد غوری

۱- تذکره‌مقدماتی :

چنانکه در آغاز این بحث تاریخی گفته شده است، جداکردن يك دوره تاریخی، از روی سلاله های حاکمه، از دوره مابعدوماقبل درچنین مبحث دشوار میباشد .

دوره ای که مطالعه میکنیم، یعنی زمان سلجوقیان و پایان غزنویان، از نظر تاریخ این کشور، و این منطقه جهان، اهمیت زیادی دارد. درین زمان، چهار قرن پس از آغاز نفوذ اسلام در خراسان، فرهنگ اسلامی مراحل پیشرفته رامی پیمود، چنانکه گوناگون بودن آن در زمینه های علوم طبیعی، حکمت، ریاضی، طب، علم حدیث، تفسیر اصول دین و شرع، عرفان علم لغت ادب و شعر چنان یختگی حاصل کرد، که باوجود تباهی مابعد زمان حمله تاتار، ویران نکردید، و در شمال هند و اناطولیة رونق گرفت، و سپس در عهد تیموریان هرات دوباره زنده شد .

درینجا همه مساعی را بخرج خواهیم داد ، تا از شرح جنگها و آن وقایع سیاسی که بر تاریخ فرهنگ اثری نداشته است، خودداری کنیم

بنابرین، آنچه درباره قیام سلطه سلجوقیها بگوئیم، بیشتر از روی علم الاجتماع و فرهنگ خواهد بود . سپس از نظر جغرافیا و تاریخ، موضوع بحث خود را محدود خواهیم ساخت . بمیدان آمدن زبان دری بحیث زبان رسمی،

و سوابق آن موضوع دیگر قابل بحث میباشد. مقایسه مقام عربی و دری. در زمینه های تحریری و گفتاری، باید درینجا شرح داده شود . پس از بحث تحول شعر، آنگاه بیان تحول تدریسات دینی و عرفان اسلامی، و روابط بین عرفان و دیگر علوم ، و نیز تحول مقام مذاهب چون این مقالات متوجه تاریخ هنرنیست، و فرق اسلامی درین ناحیه، قابل تذکره میباشد. بنابراین، درباره معماری و کتیبه ها محض اشارات مختصری خواهیم کرد .

۲- مشخصات اجتماعی و فرهنگی تسلط

سلجوقیان :

سلجوقیان از قبایل کوچی شمال سیحون بودند، و در عهد سامانیان، به ماوراءالنهر آمده به دین اسلام گرویده بودند . تبلیغ اسلام بین ایشان (توسط مردم حوالی فرغانه و دیگر مسلمانان) تاثیر سریع داشته است. مقدسی، در نیمه دوم قرن دهم مسیحی، از وجود «ترکمانیه» سخن میگوید. عبدالحی گردیزی، و بیهقی نیز از «ترکمانان» مینویسند. در اکثر متن های دری آ زمان بنام ترکمان یاد شده اند. بعدا نظام الملك وزیر سلجوقی نیز عشایر و قبایل وابسته به سلجوقی را بنام ترکمان میخواند . اکنون دانسته میشود کلمه ترکمان نام مشخص يك قبیله نه بلکه يك عنوان عمومی و دارای معنای اجتماعی بود .

ضمنا باید گفت کلمه ترکمان در آ زمان با

شده بودند . وعده یی ازین قبایل هنوز کوچی و یاتازه وارد بودند .

– بجز بعضی قبایل ترك مانند اوغوز و قبیجاق و كیماك، كه به تاخیر مسلمان شدند، دیگر همه قبایل ترك در همان وقت گرویده اسلام شده و بعضی مشخصات فرهنگی آنرا حاصل کرده بودند .

– از نظر اقتصادی موجودیت عشایر ترك، چه بحیث کوچی و چه بحیث قریه نشین، تکمیل کننده زندگانی دیگر مردمان قریه نشین و شهر نشین ماوراء النهر بود .

– چادر نشینان ترك، در هنگام عبور قافله ها از دشت ها، رجال مسلح خود را بحیث بدرقه اجیر میکردند (این عرف در سرزمین عرب موجود بود و اعراب بادیه نشین این خدمت را می کردند) .

– غلامان و کنیزان ترك اکثر از عشایر ترك غیر مسلمان بودند . ایشان و در خراسان و عراق و روم شهرت داشتند . موجودیت ایشان در آمیزش نژادها اثر عمده آورد . با مالکان خود طلب مساوات میکردند ، و حس مساوات نزد ایشان خیلی نیرومند بود .

– دلاوری و کمال مردم ترك در فن سپاهیگری معروف شده بود .

– صاف دلی، ساده دلی و راستی ایشان مشهور بود .

«باس ورت» نتیجه میگیرد كه در زمان تسلط سلجوقیان بر خراسان ایشان چهره شناخته بودند . بعضی از ایشان ، در داخل دارالاسلام، قیلاملكیت وزمین داشتند، و یاصاحب چراگاه

كلمه تركمن در قرون اخیر ه ارتباط مستقیم ندارد زیرا مهاجرت مردم تركمن امروزی به اندازه سلجوقیان قدامت ندارد) .

«باس ورت»، در كتاب غزنویان (بزبان انگلیسی چاپ ادنبرگ ۱۹۶۳)، فصل هفتم را درباره سلجوقیان نگاهشته (ص ۲۰۵) و به چند مطلب مهم اشاره میکند كه خلاصه عمده آن این است :

– جدال و پیکاریاتوران، چنانكه در شاهنامه آمده است، بیشتر شكل افسانوی و ادبی دارد، و فاقد واقعیت عملی میباشد، زیرا، از زمان قدیم، یفتالیان، اوغوزها (غز) و دیگر عشایر تورانی در خراسان و بامیان و حوالی آن گشت و گذار داشتند .

– «جاحظ» با علاقمندی جدی باین موضوع (در زمان جنبش شعوبیه) نوشته بود كه تفاوت بین مردم تركی و خراسانی، كمتر از تفاوت بین عجمی و عربی، و یاتفاوت بین رومی و سقلاوی (سلاوی) و یاتفاوت بین زنگی و حبشی میباشد. «جاحظ» گفته بود، تفاوت بین تركی و خراسانی مانند تفاوت بین مكی و مدنی ، و یاتفاوت بین اعرابی بادیه نشین و عرب قریه نشین است و نه بیشتر .

– ماوراء لنهر و خوارزم با عشایر تركی تماس نزدیک داشت . امرای ماوراء النهر در اكثر پیکار ها ازین عشایر استفاده میکردند .

– موجودیت ترکان در ماوراء النهر از آغاز تاریخ بوده است . تصور نشود كه ترکان در آنجا پیوسته مهاجران و چوپانان بوده اند . از زمان باستان بعضی قبایل ترك قریه نشین

بودند، گرچه شايد درميان ديگر عشايروغوز نسبت بديگران (قریه نشينان وبزرگان) کمتر پيشرفته بودند. تسلط ايشان بر خراسان، دراثر ترکیب عوامل سياسي واقتصادي بود: يعنی که دراثر فشار دشمنان درخواهزم و ماوراءالنهر، وضورت به چراگاه وآذوقه از آنجا حرکت کرده اند.

مطالعات تاريخي مينمايند که رجال چون طغرل وچغری دارای اوصاف سياسي ورهبري بودند، وتا پیمانۀ زياد، مانع تاراج هاوتباهي هاميشدند. اما بازم، چون اکثر سپاه از مشخصات تمدن بي خبر بودند، تلفات وتباهي هادرچندین جا واقع شد. مگر قابل توجهه است، که بزرگان سلجوقي، بعد از غلبه، در پی اصلاح زراعت گرديده نواب وعمال تعيين می نمودند، و برای اصلاح احوال مردمان میکوشيدند، واز تمدن وفرهنگ حمايت ميکردند. وبادول ديگر داخل روابط سياسي ميشدند. با اينهمه صفات، عيب بزرگ ايشان عدم اتفاق بعد از تسلط بود. چنانکه در مدت اندک، امپراطوري سلجوقي بين سلجوقيان تجزيه وپارچه وپارچه گرديد. از طرف ديگر همه غزها تابع سلجوق نشدند، چنانکه پادشاه بزرگ سلجوقي «سنجر» ساليان پی در پی باغزان چنگيد، وچند سالی هم اسير ايشان شد.

در سال ۴۱۶ هجري (مطابق ۱۰۲۵) سلجوقيان از سلطان محمود غزنوي خواهش کردند در خراسان برای ايشان چراگاه داده شود. در همان زمان، چهار هزار خانوار سلجوقي در داخل خراسان راه يافتند: در جوجان،

بودند. تسلط سلجوقيان اين جريان را سرعت بخشيد.

درباره اوغوزها (= غزها) که ابن اثير وطبري وبلاذري از ايشان مينويسند، نيز بايد متوجه بود که اين کلمه، معنی عمومي داشته، وشامل عشايير مختلف ترک ميشدند.

سپردريای سفلي مرکز عمده اوغوزها ومحل حرکت عشيره سلجوق بود.

قرار تحقيق دانشمندان شوروي از زمان يفتليان (قرن ۷ و ۶ مسيحي) تا زمان اوغوزها (= غزها) (قرن ۱۰ هجري)، درين ناحیه آسيا قريه نشيني وجود پيهم داشته وقطع نگريده است. بر علاوه چوپاني، کشاورزي نيز وجود داشت. ادريسي (بحواله جيهاني) وکاشغري از موجوديت قريه ها سخن ميگويند. اکنون فوتوگرافي های هوايي «ينگی کنت» قديم را با آبياري وحصار هاوکاروان سراي ها نشان ميدهد. بنابرين، دانسته ميشود طی قرون متعددی، موجهای پی در پی از سوی شرق به آسياي مرکزی آمده، وبعضی شهر نشين وقريه نشين شده، وبعضی به تربيت حيوانات ميپرداختند. والته آنانکه هنوز باديۀ نشين بودند، قدرت تسلط و ترک تازی بيشتتر را داشتند. مسلمانان شهر نشين، وقريه نشين خواهزم، وماوراءالنهر، با اين مردمان روابط گوناگون داشتند. بيشتتر، درباره جنگ ها خاطرات وتذکرات تاريخي باقيمانده است. حسن روابط اقتصادي وفرهنگي وزمان صلح کمتر توسط مؤرخان يادداشت ميشد. پس ميتوان گفت، سلجوقيان، از تماس با مردمان قريه نشين وفرهنگ اسلام برخوردار

باجیس، و بسوی خوارزم و تاحوالی هرات و نیشاپور رفت و آمد داشتند .

۳- سلجوقیان و دیگر سلاله ها :

اکنون باید بحث خود را از نظر تاریخ و جغرافیا محدود سازیم . باید دانست تاحدی که به افغانستان مربوط است، از جمله دونیم قرن سلطه غزنوی، ۱۲۰ سال منطبق و همزمان باسلطه سلجوقی میباشد . بهترین طریق، همان خواهد بود، که آغاز محاسبه را از ۴۳۲ یعنی وفات سلطان مسعود اول بگیریم، و تا پایان سلطنت سنجر سلجوقی، را مطالعه کنیم، و آن ۱۲۲ سال قمری میشود .

از نظر جغرافیایی باید متوجه بود، که در طی این مدت، چندین مرحله موجود است : زمانی تسلط سلجوقیان در افغانستان مختص بیک گوشه خراسان بود . سپس همه خراسان را فراگرفت . زمانی، باوجود دوام ظاهری سلطه غزنوی، غلبه سلجوقیان، حتی درشرق زابلستان و غزنه و کابلستان موجود بود .

زمان غلبه غوریان، حتی در غزنه و حتی در وقت علاؤالدین جهانسوز ریشه نگرفت . غوریان بعد از ورودی متوجه هند گردیده و در آنجا غلبه گرفتند . آثار تمدن اموه غوری محض در هرات و فیروز کوه (مینارجام) مانده است .

به عباره دیگر، درین زمان، در افغانستان امروزی، سه سلاله دریک عصر سلطنت داشت: غزنویان. در همه زمان سلجوقی (یعنی سلطه سلجوقیان بر خراسان) و دریک قسمت زمان غوریان هنوز بر غزنه حکومت می کردند، و حتی بعد از تباہ کاری علاؤالدین جهانسوز، غزنه را باز گرفتند ، و بعد از آن وقتی رسید که

مجبورا بسوی هند پناه بردند . سلجوقیان نخست شمال خراسان و سپس هرات را گرفتند. و بعدا مغلوب غوریان گردیده و هرات را با ایشان گذاشتند . غوریان بعد از تسلط بر فیروزکوه و غزنه و سپس حکمرانی بر هرات نیز چنانکه گفتیم بسوی هند رفتند .

اگر فرضا نقشه افغانستان را در حدود سال ۵۵۰ قمری ترسیم کنیم، درمی یابیم که شمال افغانستان ، یعنی تخار بلخ و مرو بدست سنجر سلجوقی بود. غوریان، بر غور، هرات و جوزجان حکومت داشتند . زمین داور و سیستان بدست ملوک خراسان بود. غزنه زابل و هلمند و نیز کابل و ننگرهار بدست غزنویان بود. البته نباید تصور کرد که این شکستگی هادرنقشه سیاسی، مانع حرکت جسیریانات فرهنگی میشد. اکثر شعراء رادر می یابیم. که در دربار چند حکمدار از چند سلاله شعر سروده اند . از طرف دیگر، سالیان دراز روابط حسنه بین این سلاله هارا بنا ید فراهموش کنیم . بخاطر بداریم، که مسعود سوم غزنوی خواهر سلطان سنجر سلجوقی را ازدواج کرد. بهرام غزنوی، باین حساب، خواهرزاده سلطان سنجر بود. و بعدی زیرحمایه سلطان سنجر بود که نام سنجر سلجوقی را بر سکه خود ضرب زد. و باین صورت، سنجر، بواسطه حکومت غزنوی، تالاهور نفوذ یافت . عزالدین حسین غوری، باسلطان سنجر روابط حسنه داشت . باینصورت دراکثر سالیان نیمه اول قرن ششم هجری، قسمت های مختلف افغانستان زیر حکم مستقیم یا غیر مستقیم و یا نفوذ سلطان سنجر بود، تاآنکه در ۵۵۲ قره خطایان، و دیگر

۵۳۵-

مذاهب محلي و قدیم دیگر بودند و بیکار مسلمانان با نامسلمانان کپسار صعب المورور تر از آن زمان تاده قرن دیگر دوام کرد .

به عبارۀ دیگر، در حالیکه در غرب افغانستان دین اسلام چهار قرن ریشه گرفته و متکلمان فلسفی، باصوفیان مناظره میکردند، و خواجه عبدالله انصاری هروی «منازل السائیرین» را به شاگردان املاء میگفت، کابلستان و ننگرهار ناحیۀ نومسلمان، و سرزمین تبلیغ اسلام به نامسلمانان بود .

۴- پیشرفت ادب و علوم :

وابستگی امرای سلجوقی به اسلام، در آغاز محض متکی بر عقیدت بود. بعدا جنبه های سیاسی آن مورد توجه ایشان واقع شد . یکی از مشخصات عمدۀ سلطۀ سلجوقیان، حرمت و رعایت مقام خلیفۀ عباسی در بغداد بود. گرچه درین زمان، عباسیان، بسیار ناتوان شده بودند. مگر پادشاهان سلجوقی، بخدمت ایشان رفته، و در دربار خلیفه، بدون اجازه وی برگرسی نمی نشستند . طغرل بسی کوشید تا آنکه افتخار دامادی خلیفه را بدست آورد . باوجود این وابستگی به خلافت بغداد، سلجوقیان به پیروی غزنویان برای ترقی فرهنگ خراسان خدمات بزرگ کردند . ملک شاه سلجوقی، ، ماوراءالنهر را گرفت، و باینصورت، از سرحد چین تا بغداد چارچوب نظامی و سیاسی ساحۀ فرهنگی پهناوری ظهور کرد. که تأثیرات آن، طی قرون باقی ماند. قبل از ملکشاه، طغرل، عمیدالملک کندی را وزیر ساخت . وی، دیوان ها و دفتر های

غزان، دولت سلجوقی سنجری را درین ناحیه مغلوب ساخته، خسروشاه غزنوی را به لاهور راندند. بعدا غوریان باخوارزم شاهیان همدست شده، و باتفاق یکمده سلجوقیان، در پی دفع غزان افتیدند . سرانجام زمانی رسید که غوریان سلطۀ ۱۲ ساله غزان را در غزنه خاتمه دادند .

بیک مطلب دیگر نیز باید توجه کرد، و آن اینکه، بین نشر اسلام در غرب و در شرق افغانستان دو نیم قرن تفاوت موجود است . گرچه اسلام، تا حوالی کابل، در عهد خلفای راشدین رسید مگر، کابل شاهیان، و دیگر امرای این محل، سالیان طویل، و یکی پی دیگر، در مقابل مسلمانان جنگیدند، و پایتخت خود را از کابل بسوی جنوب و شرق انتقال دادند . نباید فراموش شود که شکست کامل بقایای کابل شاهیان، جز در زمان سلطان محمود غزنوی ممکن نگردید . (گرچه قبل از آن، در زمان یعقوب لیث صفاری، کابلستان زیر حکم مسلمانان آمده و کابل در زمان حاکمان غزنه و آلپ تگین در قرن ۴ مسلمان شده بود) . خلاصه باید گفت، در زمانیکه مطالعه میکنیم، حتی در زمان سلجوقیان ، یک قسمت اهالی شهر کابل (که شهر بسیار کوچک بود) و یک قسمت عمدۀ اهالی این ناحیه هنوز مسلمان نبودند . نگارنده حدود العالم در ۳۸۲ نوشته بود در کابل مسلمانان اند و هندوان اند . ادریسی در نزهة المشائق در سال ۵۴۹ از تجارت کابل باهند سخن گفته و نه از رونق اسلام در آن .

پس کپسار کابلستان، و ننگرهار و لغمانان تا نزدیکی آن زمان هنوز پیرو مذهب هند ویا

بود، اما زبان دری، چه در زمینه نامه نویسی، وجه در ساحت واقع نگاری، و شعر گوئی، مقام خود را یافته بود. خلاصه آنکه، در آن زمان، مرد ادیب آن بود که بهر دو زبان بنگارد. و شاعر کامل آن بود که به هر دو زبان شعر بگوید. یعنی محیط ادبی خراسان دوزبانه بود. در عهد سلجوقیان، چنان شد، که زبان دری بحیث زبان تحریر و شعر گوئی مقام اول یافت. تحریر و شعر گوئی در زبان عربی منحصر بیکمده خواص گردید و در محیط دوزبانه ادبی، کفه دری سنگین تر شد. در زمان سلجوقیان و بعد از ایشان (چنانکه سعدی، یا میر خسرو بلخی دهلوی، و یا مولانا جلال الدین بلخی) محض یکمده اشعار بزبان عربی دارند، و اکثریت غالب شعر ایشان بزبان دری است. (در عهد سامانی و غزنوی چنان شعر داشتیم که محض به زبان عربی شعر گفته بودند).

خلاصه اینکه در زمان سلجوقی، ادب دری متکی بر ادب برومندی بود که در زمان سامانی و غزنوی بها ایستاده شده بود. چون زبان دری، رسمیت و عمومیت بیشتر در زمینه تحریر یافت، در حالیکه این مقام، بیشتر حق زبان عربی شمرده میشد، ازین تحول یک نتیجه تاریخی و دارای تاثیر ژرف بار آمد. و آن دخیل شدن، عده بیشتر لغات عربی، در تحریر دری بود. یقین است ادباء و دیگر بزرگان، در هنگام سخن گفتن بزبان دری، این همه کلمات عربی را در زبان گفتاری دخیل کرده بودند. که در نتیجه آنرا در تحریر نوشتند. نظریه ایجابات دینی و شرعی یکمده کلمات عربی داخل زبان گفتاری مردم نیز شده بود.

حکومت راز عربی بفارسی برگردانید. (قریه «کندر» نزدیک هرات تاکنون بهمان نام باقیست). الپ ارسلان، نظام الملک طوسی را، که نیز مرد دانشمند و مدبر بود، وزیر ساخت. وی در تنظیم امور سیاسی و اجتماعی خراسان خدمات عمده بجا آورد. نظام الملک مدارس نظامیه را در بلخ، مرو، نیشابور، پوشنگ، هرات و نیز بصوی غرب در اصفهان، بغداد، بصره، موصل تاسیس کرد. عمر خیام به امر او تاریخ جلالی را نوشت، چنانکه در ستور مابعد درین باره تذکراتی خواهیم داد. درباره پیشرفت زبان دری در زمان پیش از سلجوقی، باید بفصول بالا مراجعه کرد، تا آنکه به اهمیت میراث آنچه به سلجوقیان رسیده بود پی برد. بخاطر بیاریم که در کتاب الفهرست ابن ندیم، از زبان ابن مقفع (متوفی ۱۳۹ هـ ق) این کلمات آمده بود:

«واما الدریه، فلفه من المداین، و بهاکان یتکلم من بباب الملك، وهی منسوبه الی حاضرة الباب، والغالب علیه من لفه اهل خراسان، و المشرق، لفه اهل بلخ».

این شهادت ابن ندیم در تاریخ زبان دری اهمیت قاطع دارد. و آغاز رسمی شدن زبان را در زمینه تکلم (و نه زمینه تحریر) در آغاز اسلام نشان میدهد. همچنین از روی آن معلوم میشود کلمه دری، از معنی «باب الملك» یعنی دربار آمده است، و آن معنی، رسمیت آنرا میرساند. چنانکه توجه دقیق، در صفحات تاریخ بیهقی و نیز در زندگانی خواجه عبدالله انصاری نشان میدهد، در زمان رسیدن سلجوقیان، زبان تحریر رسمی، و حتی زبان شعر گفتن عربی

وزبان عربي، ازرتبه زبان مكاتبه و تحريروسي سقوط كړد. اين بودنتيجه دو قرن تحول اجتماعي و فرهنگي .

بادر نظر گرفتن اين مطلب ميتوان مراحل تاريخي رادر نظر گرفت . از قرن دوم تاوسط قرن پنجم سخنوران خراسان و ماوراء النهر شعر و نثر دري رازنده كردند . هيچكدام حتى دقيقی و فردوسی درمقابل استعمال كلمات دخيل عربي تعصب نداشتند .

د رائر فتوحات غزنويان ، ازاقصاي ماوراء النهر ، تا عراق، و تاسند، و پنجاب ، زبان دري به غرب و شرق نفوذ كسرد . سلجوقيان زبان رازا خراسان تا انا تولىسه بردند . غزنويان و غوريان، و سپس خليجيان، و ديگران زبان دري رابسوی هند نشر كردند، و ازينجا بودكه باوجود صدمه شديد حمله چنگيزي در قرن هفتم مقام زبان دري سقوط نكرد. خاصه درينوقت كه، زبان دري، د رائر آميزش با زبان عربي، يك زبان نيرومندو غني و موثر و عملي شده بود . ضمنا يكه محدود لغات تركي خاصه در زمينه امور لشكري و بعضی مطالب سفر و حضر داخل زبان دري گرديد . در آغاز آن لغات منحصر به لغات بود چون بيمو (كه اشتباها بيمو و بيمو خوانده شده بود) و سوباسي (= سباشي) ياسوبيكي (بگفته اين فضلان صاحب الجيش) و اينان (كه زير دست سوباشي بود) بعدا و تعداد اين لغات بعد قابل توجه رسيد، كه فرهنگ نگاران آنرا داخل قاموس هاي دري كرده اند . البته نفوذ زبان تركي، بعد نفوذ زبان عربي نبود،

زبان شناسي و تحول تلفظ كلمات دخيل كلمات عربي در زبان گفتاري امروز نشان ميدهد كه دخيل گريدن آن در زبان گفتاري، و بالتنيجه در زبان تحريري، در قرن هاي مديد در آغاز اسلام آن زمان ريشه دارد .

به عباره ديگر، ايجاب تمدن اسلامي، و حرمت فقه و شريعت، و ايجابات احكام اسلام، درمناكحات و معاملات علاقمندی در باره شعر عربي، و عروض و علم قوافي آن، و نشر كتب فلسفه و حكمت و طب بزبان عربي ، و روابط سياسي آن زمان، و مكاتبات دولتي ، و گفتار و مصاحبه در باره موضوعات علمي و سياسي و اداري، همه ايجاب مي كرد كه بعد از زبان علماء زبان باهل قدرت، و تدريجاً زبان ديگران در گفتار نيز آميخته با كلمات عربي گردد .

تاب نويسي و سره نگاري كه زمان ساماني و آغاز غزنوي، متكي بريك مجاهدت و كوشش خاص ادبي بود، در عهد عام شدن تاثير عربي تاب و تجمل نياورد و مقاومت نكرد. و آن عربي كه در گفتار داخل شده بود، داخل تحريير گرديد . (عين واقعه رابادر نظر گرفتن احوال مسلمانان محيط هند در زمان قرون مابعد در مورد ظهور و پرورش زبان ديگري در ميبايم كه در آنجا لغات فراوان دخيل دري در زبان هندي چنان غلبه كرد كه زبان سوم يعني اردو رابار آورد .)

در عصر ساماني زبان عربي و زبان دري باهم قريبن بودند يكي زبان گفتاري و ديگر زبان مكاتبه . اما در عهد سلجوقي ، زبان تحريري دري از زبان عربي كلمات مفيده را گرفته بود

زیرا، زبان عربی لانهجریحتی در دستور زبان دری در زمینه جمع ساختن کلمات و رعایت اشکال مصادر عربی هم نفوذ کرد، چنانکه تا امروز باقیست، در حالیکه اثر زبان ترکی بصورت بعضی کلمات و لغات دیده میشود و بس و اثر دستوری آن جز در لجه های هزارگی آنها بدرجه خفیف باقی نمانده است .

تصور نشود که این نشر زبان دری بسوی شرق و غرب بسرعت صورت گرفت . چنانکه از تحقیق در زندگانی امیر خسرو معلوم میشود، تشابه هجران خراسان و ماوراء النهر که در آن وقت در هند ملک بالانامیده میشد بزبان دری سخن میگفتند. البته بعضی هندیان نیز زبان رامی آموختند. امداران زمان، هنوز سخن به آمیزش هردو زبان نرسیده بود، ناچه رسد به ظهور زبان سوم یعنی «اردو» که در قرون مابعد واقع شد .

در شرق، چون اکثر زبان های همخانواده بادی سخن گفته مشد، بنابراین ، سرعت نشر زبان دری بیشتر بود، بحدی که، در گرگان وری، وحتی تبریز، ادب دری پیشرفت کرد. این پیشرفت بحدی تدریجی بود، که این کلمات ناصر خسرو بلخی، در سفر نامه‌وی (مربوط سال ۴۳۸) قابل توجه میباشد :

«در تبریز ، قطران نام شاعری را دیدم. شعر نیک میگفت . اما زبان فارسی نیکو نمیدانست . پیش من آمد. دیوان منجیک باو گفتم، «اوشرح آن بنوست .» پس مدتی بکار بود، تا سخن بجایی برسد، که بزرگان زبان دری، چون نظامی گنجوی

(متوفی ۶۰۴) و خاقانی (متوفی ۵۹۵) در غرب ظهور کنند . زبان دری فارس را فرا گیرد. (در ناحیه فارس و حوالی شیراز زبانهای محلی هم خانواده دری سخن گفته میشد . و بنابراین نشر آن بسرعت صورت پذیر گردید .)

چنانکه میدانیم، در زمان عظمت غزنویان شعرای بزرگ چون فردوسی، فرخی، منوچهری و عنصری بنیان شعر دری را استوار ساختند. (همچنانکه دانشمندان چون البیرونی، ابن سینا ثعالبی، عبدالجبار العتبی، بنیان دانش را استوار کردند) .

در اخیر زمان غزنوی، و آغاز عهد سلجوقی، یکده شعراء برسبک دوره آغاز غزنوی شعر میگفتند، واز آنجمله است، ناصر خسرو بلخی . اما با این شباهت ظاهری، جوهر کلام ناصر خسرو از شعرای عهد محمودی فرق دارد، زیرا مطالب حکمت و فلسفه را به شعر اداء میکند. در همان زمان، خواجه عبدالله انصاری، نخستین اشعار صوفیانه را سرود. پس از وی، سنائی غزنوی این طریق شعر را ترقی داد، و عطار پیرو او بود . وزمانی رسید که مولانا جلال الدین بلخی خود را پیرو هردو شمرد .

همچنین ، در شعر امیر معزی (ملك الشعراء دربار ملك شاه سلجوقی) از یکسو خاطره فرخی و منوچهری را زنده می یابیم، واز دیگر سو، تأثیر مزایای دل انگیز ادب عربی را در می یابیم (آنچه را که پس از وی سعدی شیرازی ترقی بخشید) . قدرت تخیل را ، آمیخته با زیبایی کلام در قصاید عمیق بخاری در می یابیم . و در گوشه شمال غربی خراسان،

هاو حکمت یونانی، هفت پیکر (از منابع مختلف) راباکمال استادی به شعر آورد. واسدی طوسی گرشاسپ نامه را بر سبک حماسی نوشت (۴۵۸). باینصورت در زمان این چند نسل شاعران وادباء ریشه های گوناگون تحول مابعد زبان ادبی دری را درمی یابیم. بطورمثال محض یک مطلب را می کردیم: ترسیم عشق پرسوز آدمی به آدمی (عشق مجازی) و تاویل و بیان آن به طریقی که بسوی عشق صوفیانه (عشق مجازی) میرود نزد مولانا جلال الدین بلخی، محبت بین لیلا و همچون مقام عرفانی داشت. بعدا، عطار نیشاپوری، عشق بین رابعه و بکتاش رارنگ عرفانی داد، و باینگونه، یکی از زنان بلخ، قرین دلدادگان جانباز و خدا خواسته گردید. (اینگونه بیان عرفانی حالت دلدادگان، در شعر امیر خسرو بلخی دهلوی و خاصه در مثنوی های خمسه او و بعدا در هفت اورنگ جامی هروی خاصه مجنون و لیلی و یوسف و زلیخا. در قرون اخیر، در کلام میرزا عبدالقادر بیدل (حتی در قصص هندوان) خوانده میشود. از روی این مثال مشخص اهمیت عهدی را که مطالعه میکنیم در بنیان گذاری ادب و خاصه ادب عرفانی به نیکویی می بینیم.

ه- علوم دینی و عرفان:

بعد از آنکه معتزله در جهان اسلام قوت یافته بودند، زمانی فرا رسید که در حدود وسط قرن سوم، حکومت خلافت بغداد در پی قلع و قمع ایشان افتاده، اعلان کرد از آنان که قرآن کریم و حدیث نبوی رایگانه سرچشمه دینیات و شرع می شناسند، پستی بانی میکند. حکو مست

در شعر واحد الدین انوری ابیوردی (متوفی ۵۸۳) معانی دقیق، قدرت زیبایی سخن، کسار برد کلمات عربی و استفاده از مطالب علمی آن زمان را مشاهده می کنیم.

کتاب عمده، از زبان های دیگر ترجمه میشود، چنانکه فخرالدین اسعد گرگانی (متوفی در حدود ۴۶۶) از پهلوی به دری ترجمه کرد، و ابوالمعالی منشی در زمان بهرام شاه غزنوی ترجمه کلیله و دمنه را (که در زمان باستان منبع هندی داشت و بعدا به پهلوی ترجمه شده بود) از عربی بزبان دری آورد.

در زمینه پیشرفت زبان دری بسوی هند، باید نام مسعود سعد سلمان، عثمان مختاری سید حسن غزنوی، و ابوالفرج رونی را ذکر کرد و چنانکه گفتیم دری زبان گفتاری و ادبی بسوی خراسانیان و دیگر مسلمانان مهاجر در هند بود.

در زمینه تدریس ادب و شعر باید از کتاب پرارزش «حدایق السحر» یاد کرد که در اخیر قرن ششم رشد الدین وطواط بلخی (متوفی ۵۷۳) نوشت.

مرحله مابعد، ترقی داستان نگاریست. نگارنده نخستین ورقه و گلشاه عیوقی شاعر از عصر سلطان محمود بود. از فخرالدین اسعد گرگانی، معاصر طغرل، ذکر کردیم.

یوسف زلیخارا، در اخیر قرن پنجم، یکی از شاعران زمان طغان شاه بن السپ ارسلان سلجوقی، به شعر آورده است. (و آن اشتباهها به فردوسی منسوب شده بود). نظامی گنجوی داستانهای قدیم چون خسرو شیرین، لیلی و مجنون (از منبع عربی)، اسکندر نامه (از داستان

مذاهب ربه، وخواه جعفری . این حقیقت از روی پاسخی که نظام الملك به ابوسعحاق شیرازی استاذ فقه شافعی درمدرسه نظامیه بغداد، بعد از شورش مردم بغداد، نسوشت و ابن جوزی آنرا در المنتظم فی التاریخ آورده است روشن میشود :

«ممکن نیست به مردم (درهر ناحیه)، چنان بیانی بشود، که ایشان را از آنچه عادت ایشان بوده، دور و بیجا سازد....»

قابل توجه است ، همان نظام الملك که خواجه عبدالله انصاری شصت ساله را ، در هنگام خطر اخلاص امنیت عامه، از هرات به بادغیس احضار کرده به بلخ تبعید کرده بود (۴۵۸)، در وقت مناسب، امرعودت او را به هرات داد، وحتی از دربار المقتدی خلیفه بغداد برای خواجه خلعت و لقب شیخ الاسلام راحصل کرد (۴۷۴) مقصد نظام الملك جز جلب علاقمندی طرفداران خواجه نبود، که در آنوقت در شهر هرات وحوالی آن، هزاران نفر بودند، گرچه مخالفت شیخ الاسلام به اشعریان آشکار بود .

همچنان نظام الملك، بحیث اردتمند صوفی بزرگ خراسان ابوسعید ابوالخیر وچند صوفی دیگر نیز شناخته شده بود .

تاسیس مدارس نظامیه، و تعیین کسردن مراتب ووظیفه و حقوق معاش به استادان و طالبان، اقدام مهم نظام الملك بود، که در استحکام اصول دین اهل سنت، البته باناثر اشعری، نقش تاریخی داشت، و تاکنون اثر آن باقی است (البته در قرون مابعد. بین تدریس اهل علم و صوفیان، تلفیق صورت گرفت و آن

غزنوی در خراسان همین سیاست مقام خلافت را پیش می برد، و بنا برین باطنیان و قرامطه را (که کلام الله را به طرز خویش از روی معنی باطنی تأویل می کردند) قلع و قمع کرد، چنانکه ایشان مجبوره ستر و اخفای خویش شدند .

سلجوقیان نیز، در آغاز از اهل قرآن وحدیث پشتی بانی کردند . عمید الملك کندری، وزیر سلجوقیان ، پشتیبان این رفتار بود، بحدی که معتزله و متکلمان فلسفی و آن اشعریان را که بیشتر تمایلات کلامی داشتند. محل تعقیب آمدند . اما چون مقام وزارت به نظام الملك رسید، اشعریان دوباره بر کرسی تدریس نشستند .

دریسا از کتب تاریخ، اظهار نظر شده است که نظام الملك طوسی با همه تعصب طرفدار اشعریان بود. مطالعه دقیق احوال بعضی از بزرگان، که صفحات آن بجا به تفصیل روشن است (مثلا سالیان زندگانی خواجه عبدالله انصاری) نشان میدهد، که حقیقت، دقیق تر از این است نظام الملك گرچه اشعریان را بر کرسی تدریس جاداد (چنانکه امام الدین ابوالعالی عبدالملك بن عبدالله الجویندی (متوفی ۴۷۸) بازدر نیشا پور به تدریس پرداخت) مگر مانع تدریس دیگران نگردید، و صوفیان را نیز مجال ارشاد گذاشت . آنچه برای نظام الملك اهمیت داشت، رعایت سیاست کشور و امنیت عامه بود . بنا برین تحمل نمیکرد که تدریس و ارشاد، سبب تضاد بین مردمان و اخلاص امنیت شود . خواه مدرس و مرشد اشعری باشد، خواه صوفی، خواه از

درجمله بزرگان صوفيه، بايد ازسه استاد مرشد خواجه عبدالله انصاري يعنى عبدالله طافى سجستاني (متوفى ۴۱۶ مدفون درهرات) خواجه يحيى بن عمار شيباني (متوفى ۴۲۲، مدفون درهرات) و صوفى اهل حال و ناخوان عامى، شيخ ابوالحسن خرقانى (متوفى ۴۵۵) ذكر كنيم. و نيز ازخاندان مشايخ چشتى يعنى بازماندگان خواجه ابواحمد ابدال چشتى (متوفى ۳۵۵). يعنى محمد بن ابواحمد يوسف بن محمد سمعان (خواهرزاده ابواحمد) (متوفى ۴۵۹) و قطب الدين مودود (متوفى ۵۲۹) ابن يوسف چشتى .

ديگر بزرگان . چون ابوسعيد بن ابى الخير ميبينى (متوفى ۴۴۰) شيخ ابوالقاسم عبدالكريم قشيري (متوفى ۴۶۵) صاحب «رساله قشيري» ابوالحسن على بن عثمان جلالى هجويسى غزنوى (مدفون درلاهور ۴۵۷) صاحب «كشف المحجوب» خواجه احمد سرخسى حجة الاسلام ابوحامد غزالى طوسى (متوفى ۵۰۵) صاحب «احياء العلوم» و «كميائ سعادت» و برادرش احمد غزالى طوسى (متوفى ۵۱۷)، و درقرن مابعد نجم الدين كبرى (صاحب «رسايل» و مؤسس فرقه كبرويه (متوفى ۶۱۸) و فريدالدين عطار نيشا پورى (متوفى ۶۲۷) قابل ذكر ميباشند . كتب عمده تصوف «منازل السائرين» پيرهرات ، ترجمه تعرف الى التصوف (از ابراهيم بخارى)، صفوة التصوف (از محمد بن طاهر مقدسى) و رياضه النفس عبدالله ترمذى بود (درباره مقدسى، صفحه ۱۷۳ سرگذشت پيرهرات خوانده شود) .
پيكار تبليغى و قلمى، بين صوفيه و متكلمان

عين مطلوب صوفيان راستين بود، كه درهمان زمان، شريعت و طريقت را تكميل كنده يكديگر مى شمردند .

اينكه بعضى گفته اند، صوفيه علوم راحجاب حقيقت ميشمردند، و بنا برين و مانع پيشرفت علم شدند ، صحت ندارد . صوفيه بكاركسى مزاحمت نيمى كردند. و اگر عالمى بر خلاف اصول دين تبليغ نيمى كرد، محل مخالفت ايشان نيمى آمد. بزرگان صوفيه كشاورزان پيشه و ران اهل شرع، قضات و اهل سپاه و نيز اهسل رياضى و هندسه، و خلاصه اهل جهان همه را مى پذيرفتند، و جز خاصان و مخلصان را، كه مرید سلوك و رهرو طريقت مى شدند، به ترك جهان نيمى خواندند. البته عرفا، تحمل اين رانداشتند كه مذهب اسلام و ياعرفان اسلام دستخوش فكر يونان شود كه آنهم (چنانكه امروز دانسته ميشود) شكل منحنى فكر يونانى بود. صوفيان اين را تحمل نداشتند، كسى دعوى كند، دريائ پيكران ايمان دركاسه عقل آدمى مى گنجد ، و تحمل نداشتند ايمان به خداوند مادون عقل قرار داده شود . اين بيت سنابى غزنوى خلاصه فكر صوفيان است :

برون كن طواق عقلانى ،

بسوى ذوق ايمان شو !

چه باشد حكمت يونان ،

به پيش ذوق ايمانى ؟!

البته صوفيان مانند ديگر اهل علم و عرفان داراي فرقه ها، تمايلات وجودى يا شهودى و بعضى از ايشان از ديگر انشان سخت گير تر بودند .

«تہافت الفلاسفہ» ودر سرگذشت روحانی خود «المتقدمین الضلال» بیان میکند. غزالی در می یابد که فلاسفه، چه سقراط وچه افلاطون وچه ارسطو، وچه فلسفیان عہد اسلامی، چون فارابی و ابن سینا، درکار دین و عقاید دچار اشتباهند.

امام فخرالدین رازی (متوفی ۶۰۶، مدفون درہرات) صاحب «محصل افکار الحکماء» و «وینجہ مسئلہ» درسایل عربی ودری، حکمت و فلسفہ را، باعقایل اہل کلام تلفیق میکند. مگر بازم، یکی از مرشدان بلخ، بہاء الدین ولد، (متوفی ۶۳۱) صاحب «معارف»، وبعدا فرزندش مولانا جلال الدین بلخی (متوفی ۶۷۲) روش استدلالی او را، درکار دین و ایمان «پای چوبین» تشخیص دادند.

درجملہ حکماء، عمر خیام نیشاپوری (متوفی ۵۰۹)، حکیم ریاضی دان، قابل ذکر است کہ بعضی آثار بوعلی سینا راہ دری از عربی ترجمہ کردہ است (اماد در رباعیات خود، ازینکہ راز جہان را کسی ندانستہ و نخواہد دانست سخن گفت). ابوالعباس فضل بن محمد لوگری مروزی، نیز حکیم نامدار بود. ابوحاتم اسفرازی معاصر خیام و سنجر، ریاضی دان و عالم ہیئت و اثقال بود. علامہ جلال اللہ زمخشری خوارزمی (متوفی ۵۳۸)، عالم صرف و نحو و علم بلاغت و بدیعیات بود. ظہیر الدین محمد بن مسعود غزنوی، صاحب «احیاء الحق» و «کفایت التعلیم» بزبان دری، دانشمند ریاضی و کاینات و جو بود. ضیاء الدین عبدالرافع ہروی، شاعر عہد خسرو ملک غزنوی (نیمہ دوم قرن ۶) عالم علوم عقلیہ و طب و لغت بود.

فلسفی، بسیار دوام کرد. همچنانکہ پیرہرات در ذم الکلام و اہلہ، گمراہی اہل کلام را بیان کردہ است. بہمانگونہ، جمال الدین ابی الفرج ابن الجوزی (متوفی ۵۹۷)، کہ متکلم اشعری بود، تلبیس ابلیس را بر ضد صوفیہ نگاشتنہ است (نمونہ این پیکار در فصول مختلف کتاب سرگذشت پیر ہرات خوانندہ شود کہ در آن جاجدال متکلمان فلسفی و بعضی اشعریان باخواجہ بیان شدہ است بعدی کہ شیخ الاسلام رامتہم بہ آن می کردند کہ خداوند رامجسم می داند و باری زیر سجادہ اش لعبتی را پنهان کردہ بہ سلطان الپ ارسلان سلجوقی (کہ از ہرات می گذشت) خبر دادند (۵۶۲).

آنچہ در «تلبیس ابلیس» راجع بہ صوفیہ آمدہ است، نیز در مورد ہرچیک از عرفای بزرگ صدق نمیکند، و اتہام آمیز است، و معلوم میشود، مخالفان صوفیہ، احوال بعضی شیادان دور از شروع و مدعی عرفان را، بحساب صوفیہ قلمداد کردہ، بر تصوف می تاخندند. تصور نباید کرد کہ سرحدہا، بین دستہ های علماء و عرفا فاطح بود. از معتزلہ گرفته، تا متکلم و اشعری و فلسفی، و از صوفیان پیرو شرع گرفته، تا آنانکہ بنام قبول ملامت از شریعت سر می پیچیدند، از آن حکما کہ بہ ریاضی و فلکیات پرداختہ در بارہ اہل دین چیزی نمی گفتند گرفته، تا آن فلاسفہ کہ عقیدہ داشتند معاد جسمانی آدمی حقیقت ندارد (ویا اینکہ کائنات قدیم است، و نباید مخلوق حساب شود، و یا اینکہ می گفتند خالق بر کلیات علم دارد ونہ بر جزئیات) تفاوت زیاد است. امام غزالی (متوفی ۵۰۵) این ہمہ را، در

تدریس اهل سنت راقوت بخشید، زیرا اکثریت مردم از ایشان بودند. چنانکه گفتیم، دیگر مدارس و حلقه های ارشاد نیز در تدریس آزاد بودند، بشرط آنکه سبب جدال بین مردمان و تصادم نشود.

نظام الملك و بعد از او دیگر رجال عهد سلجوقی، به جعفریه اثنا عشریه نیز مجال تدریس و تبلیغ دادند، چنانکه در یکی از تالیفات عمده ایشان بنام «کتاب النقص» (حدود ۵۶۰) خوانده مشود، درری و قم و کاشان وآوه و سبزوار و بیسوی و دیگر جاهامدارس عمده داشتند.

گرچه در آغاز سلجوقیان به باطنیه و اسماعیلیه، به پیروی غزنویان، مخالفت میکردند، اما تبلیغ و پیکار اسماعیلیه مراحل مختلف را گذشتاند. کتاب «کشف المحجوب» ابویعقوب سجستانی (که در اوایل قرن پنجم تحریر شده و نباید با «کشف المحجوب» شیخ صوفیان هجویری مغالطه شود) شامل هفت مقاله عمده بر مذهب اسماعیلی است. «جامع الحکمتین» ناصر خسرو بلخی نیز کتاب عمده ای درین زمینه می باشد. ازین آثار برمی آید که درین عهد، و پیش از آن، علمای اسماعیلیه آثار عمده می نگاشتند. عقاید باطنیه ایشان، بر بعضی علمای جعفریه نیز تاثیر آورد و تشخیص عقاید غلات از غیر آن برای جعفریه اثنا عشریه، یک مسئله دشوار گردید مسئله ای که پیوسته باقی ماند.

علاء الدین غوری (چها نسوز) به داعیان اسماعیلی امکانات تبلیغ را داد، اما پسرش

بر علاوه آنچه از امام غزالی گفتیم، دیگر بزرگان علم نیز بر فلسفیان خورده گیری می کردند، چنانکه ابی الفرج ابن الجوزی (متوفی ۵۹۷) همانکه «تلبیس ابلیس» را بر ضد صوفیه نوشته بود، بر فلسفیان نیز تاخته است اما از راه استدلال عقلی، و تاج الدین محمد ابن عبدالکریم شهرستانی (متوفی ۵۴۸) صاحب کتاب معروف «الملل والنحل» نقایص فلاسفه را، با بیانات عقلانی شرح داده است، و فریدالدین عمر بن غیلان بلخی (که خود منطبق و حکمت خوانده بود) بر عقاید ابن سینا خورده گرفت، از جمله این که بوعلی مقام پیامبران را از روی عقل فعال بیان میکرد.

بر علاوه فقه و حدیث و تفسیر که در مدارس تدریس می گردید دیگر علوم، مانند ادب و حساب و طب و هیئت و فلکیات و غیره، در بیرون مدرسه ها تدریس میشد.

از جمله مؤرخان بزرگ، پس از بیهقی، باید از عبدالحی گردیزی مؤلف زین الاخبار (۴۴۰) ذکر کرد.

کتاب «آداب الحرب و الشجاعه» از فخر مدبر گردیزی، از آثار مهمه تاریخ تمدن می باشد. یکی از کتب عمده طب اسلام «الابنیه عن حقایق الادویه» (۴۴۷) اثر حکیم ابو منصور موفق هروی است.

اکنون باید از مذاهب و فرقه ها سخن گوئیم: سلجوقیان، قبل از تصرف بر خراسان، سنی حنفی بودند، و برین مذهب پایند ماندند، بعدی که در آغاز، باغیر اهل سنت مخالفت نشان دادند. نظام الملك، با تاسیس مدارس نظامیه بلخ و هرات و مرو و خوارزم و نیشاپور و بلاد غرب

که به سه خلیفه اول از خلفای راشدین شناخته نشده است) .

اهل سنت البته از آغاز ارادتمند اهل بیت و امامان اثنای عشره بودند، مگر در اثر ایسن جریان (که صوفیه در آن نقش عمده داشتند) چنان مخلص امیرالمؤمنین خلیفه چهارم و آل نبی صلی الله علیه وسلم گردیدند، که متدرجا درین زمینه خاص، امکان کشف فرق مذاهب از میان رفت . این حالت، نخست در خراسان و ماوراء النهر ، و سپس در شمال هندوکشمیر واقع گردید، چنانکه، در رعایت عاشورا و اساطیر عوام اهل تسنن (راجع به نقش پنجه شاه ، نقش سم دلدل، و اثر ذوالفقار در شوق شدن کوه ها)، سرناسر دیار اهل سنت به مشاهده میرسد . (تأثیر عقاید اثنای عشری بین کردان اهل سنت. ، و تأثیر غلات در میان بکتاشیان در عهد عثمانی، بحث دیگری است) .
در باره این سه مرحله که بیان کردیم ، مطالعات دقیق تر، بمقصد تعیین حدود زمان این تحولات بکار است .

۶- معماری و کتیبه ها :

در زمینه معماری، از عهدی که مطالعه میکنیم بقایای اندک امامقابل توجه مانده است .

مینار های غزنین :

در قرن ۱۹ بر تانویان تصور کرده بودند ، این مینار ها از عهد سلطان محمود غزنوی است. اما خط کوفی که بر آن خوانده میشود چنین است :

«بسم الله الرحمن الرحيم . السلطان الاعظم
مذک الاسلام یعین الدوله امین العمله العظم
بهرام شاه ...»

سیف الدین محمد غوری، مخالف اسماعیلیه بود. قلعه «اله موت» در زمان حسن صباح، و دیگر قلاع مستحکم و پناهگاه های کپسار، مراکز اسماعیلیه گردیدند، و حتی در ماوراء النهر با همه مخالفت قره خانیان، بازمهم، در کپسار کنار راست آموی علیا، و نواحی صعب المرور کنار چپ آموی علیا، جاگزین ماندند .

روابط صوفیه و اسماعیلیه، قابل مطالعه است. گرچه صوفیه، مانند اسماعیلیه، در تساویل قرآن کریم طریق خورا پیش می برند، اما در بیان معنی باطنی، راه دیگر را پیش گرفته بودند. ازینجاست که جدایی میان اسماعیلیه و عرفا ، سراسر تاریخ اسلام باقی ماند .
روابط صوفیه و جعفریان (اثنا عشری) و اهل سنت سه مرحله را پیموده است :

در آغاز همه صوفیه از اهل سنت بودند ، و بعضی جعفریه، ایشان را دشمن اهل بیست شمردند . سید مرتضی بن داعی حسنی رازی در آغاز قرن هفتم، در «تبصرة العوام» صوفیه را به شش فرقه تقسیم کرده. همه را گمراه قلمداد و تصریح میکند که همه صوفیه از عوام (یعنی اهل سنت) اند .

مرحله دوم، ارادت جعفریان به بزرگان صوفیه، و تالیف کتب بر طریق صوفیه بود که بعدا پیشرفت کرد، بطوری که نسب خرقه و تعلیم تصوف را به امامان اثنای عشره وابسته نمودند .

مرحله سوم به تدریج واقع شد و آن شامل شدن عقاید ایشان در عقاید مردمان اهل سنت بود از جمله اینکه نزاهل سنت امیر المؤمنین خلیفه چهارم ولایت مآب خوانده شد (مقامی

مینار دولت آباد :

که بزبان دری است بعضی قطعات آن باهم یکجا گردیده خوانده شد مثلاً درباره سلطان محمود :

(...) رفت از جهان روی نافت
 ثواب از خداوند گیتی بیافت
 هم این کرد فرزند وی بوسعید
 شه شاهزاده، امیر شمسید
 یکی خسرو بر د بارود بیسر
 گه بزم ابرو گه رزم شیر
 * * *

چنین نصرت دین نکر دست کس
 چنین رنج دردین نبردست کس

از روی مصرع دیگر «نهاد بر سر گردون
 هزار کنج دیگر» معلوم میشود، که شعر هادر
 بحرهای دیگر نیز بر سنگ نگاشته شده بود.
 معلوم نیست شاعر این شعر که بوده : ابوالفرج
 رونی ؟ مسعود سعد سلمان ؟ عثمان مختاری؟
 شاید هنوز ابوالفرج رونی، زنده نبود، و سنائی
 هنوز بمیدان نامده بود. امکان آنکه شعر از
 عثمان مختاری، صاحب شهر یار نامه باشد ،
 وجود است .

بکار رفتن شعر دری، در کتیبه ای بخط کوفی
 در حدود سال ۵۰۵ نتیجه مستقیم عروج شعردری
 در آن عصر می باشد. درین اشعار، مجاهدان
 اسلام، ستوده شده، و جانشین پهلوانان
 شاهنامه فردوسی بشمار آمده اند، و درین زمینه
 به منشاء نژادی هیچ التفاتی نبوده، و بزبان
 پرستی قبل از اسلام، با خدا پرستی زمان اسلام
 موافق بشمار آمده است، چنانکه «شهر یار نامه»
 نیز شاهد این مطلب است، و بنا برین، فکر
 سیاسی و ادبی آن زمان، از شایبه بساطعوضات

در قریه زادیان دولت آباد بلخ ، میناره ای
 (بنام عامیانه مینار حضرت صالح) برپاست که
 بر آن بخط نسخ چنین خوانده میشود :
 «امر بنساء هذه المیناره، الامیر الاجل، السید،
 معتمد الدوله، فخر الامراء ، ابو جعفر محمد بن
 علی ... محمد بن علی نام سنجر است که
 والی خراسان بود و بعدا سلطان شد .

مقبره سلطان محمود :

بر مرقد سلطان محمود، لوح مرمرین از نوع
 رخام نسبتاً شفاف، موجود است که بر آن
 بخط کوفی چنین خوانده مشود :

«غفراناً من الله، الامیر الاجل، السید نظام الدین
 ابی القاسم محمود، بن سبکتگین غفر له .
 توفی رحمة الله علیه ونور حضرته و بیض وجهه
 عشیه یوم الخمیس سبع بقین من شهر
 ربیع الاخر، سنه احدى وعشرین و اربع مائة .
 نقش های ساده که دو جانب مقبره بر رخام
 نرسیم شده، نخستین تا ثیر تلفیق هنر
 خراسان با هنر هند میباشد .

کتیبه قصر مسعود ثالث :

از قصر مسعود ثالث غزنوی (شوهر خواهر
 سنجر سلجوقی)، بر روی زمین اندک چیزی مانده،
 و معلوم میشود که در حدود چهل سال پس از
 تعمیر شدن آن، توسط علاء الدین حسین غوری
 (جهان سوز) طعمه حریق شده باشد .

اما هیئت باستانشناسی ایتالوی، در ۱۹۵۹
 در دوردور پیزاره صحن این قصر بر روی
 سنگ يك متن طویل را بخط کوفی کشف کرد
 که در آغاز تصور میشد به زبان عربی باشد،
 و خواندن آن دشوار گردید . چون کشف شد

باسلطنت غزنوی متفق گردید، زمان پیشرفت تمدن و فرهنگ بود .

در دوره ای که مطالعه کردیم، همه میراث گرانبهای زمان سابق، چه در زمینه علم و ادب و عرفان، و چه در ساحه هنر و معماری، نگهداری گردید، و نمو و بالندگی یافت .

در زمان سلطه سلجوقی، در خراسان ، غزنویان، و سپس غوریان، بیشتر متوجه هند گردیدند و باینگونه، مظاهر فرهنگ خراسان، در هند انتقال یافت . در قرن مابعد، چون تاتار، خراسان را ویران کرد، موفق نگردید بر هند غلبه عمده بکنند، و همان بود، که میراث فرهنگ خراسان، در هند اسلامی محفوظ ماند.

خدمت دیگر سلجوقیان، انتقال فرهنگ خراسان، بسوی غرب، یعنی فارس، عراق عجم و آذربایجان ، و نیز بسوی آسیای صغیر، یعنی آناتولیه بود. در آنجا، امرای سلجوقی، و سپس امرای عثمانی، فرهنگ خراسان و دیگر مظاهر فرهنگ اسلام را، با کمال قدردانی پاسداری کردند، و آنرا نشو و نمو بخشیدند .

به عبارت دیگر، اگر چند منظره تاریک ، یعنی آغاز حمله سلجوقیان، و نیز چشم انداز پراز آتش و دود سوختن غزنی را در عهد علاؤالدین جهانسوز، مستثنی قرار دهیم، بطور عمومی، عهدیکه مطالعه گردید، یعنی عهد سلجوقیان، و پایان غزنویان، و آغاز غوریان یکی از دوره های تحول ثمربخش فرهنگ کشور ما، و فرهنگ این ناحیه جهان اسلام بود .

که اختراع تصویری محققان قرن بیستم می باشد (مبری بوده است .

درباره لشکرگاه و بست ، آنچه در فصل غزنویان آمده خواننده شود .

درباره مینارجام و کتیبه های مسجد جامع هرات در عهد پادشاهان غوری مقاله درباره غوریان خواننده شود .

مشاهده آثار موزیم غزنی و آنچه مربوط باین دوره در موزیم کابل دیده میشود حکایت گر مطالب عمده است .

دروازه سندل :

اثر دیگر از آن زمان دروازه مرقد سلطان محمود غزنوی است، که از چوب سندل ساخته شده است . این دروازه را، در جنگ اول افغان و انگلس بنام دروازه معبد سومنات، به هند بردند، تا هندوان هند خرسند شوند . دانشمندان غرب، در قرن بیستم، دریافتند که آن دروازه، از معبد سومنات نبود، بلکه بر آن یمین الدوله و امین السلطنه خوانده می شود، که القاب سلطان محمود بود (همانکه بر سکه هادرج شده است) (دروازه قلعه در آگره محفوظ است) .

۷- نتیجه :

درین بیان مجمل، از جنبه های مختلف فرهنگ سخن گفتیم . در بسا موارد، از آنچه پیش ازین دوره واقع شده بود، برای بیان منابع و سوابق موضوع، و از بعضی مطالب مابعد از آن، بمقصد معرفی تأثیرات تاریخی يك واقعه یا حالت، سخن گفتیم .

در نتیجه ، میتوان گفت، در خراسان، زمان سلطه سلجوقی، و خاصه پس از آن دوره، که

د افغانستان کالني

- ۸- مراجع :**
استاد عبدالحي حبيبي :
 تاريخ مختصر افغانستان - جلد اول از صفحه ۱۴۰ تاخير .
- اصطخري :**
 مسالك الممالك - چاپ ليدن - هالند - ۱۹۲۷ .
- راوندي :**
 راحة الصدور وآيت السرور - چاپ لندن - ۱۹۲۱ .
- ناصر خسرو :**
 سفر نامه - چاپ تهران ۱۳۵۰ .
- نظام الملك :**
 سياست نامه (= سير الملوك) چاپ تهران ۱۳۴۸ .
- دايرة المعارف اسلامي :**
 چاپ دوم - ليدن - هالند - مضامين تحت عنوان افغانستان ، غزنه ، غزنويان ، هرات ، كابل ، كابلستان (بزيان های انگليسي و فرانسوي) .
- ابن اثير :**
 الكامل في التاريخ - چاپ قاهره وچاپ ليدن هالند ۱۸۷۶ .
- فاضي منهاج سراج جوزجاني :**
 طبقات ناصري - دو جلد - انجمن تاريخ افغانستان ۱۳۴۲ و ۱۳۴۳ .
- ذھبي :**
 تاريخ الاسلام - ونيز سير اعلام النبلاء ، درباره بعضی شخصيت های آن عصر اطلاعات عمومی می دهد .
- مقدسي :**
 احسن التباسيم في معرفة الاقاليم ، چاپ ليدن - هالند - ۱۹۰۶ .
- ابن الجوزي :**
 ابوالفرج عبدالرحمان . المنتظم في تاريخ الملوك والامم - چاپ دايرة المعارف عثمانيه حيدرآباد - هند (۱۹۲۹) .
- ك . ا . باس ووث :**
 «غزنويان» - چاپ ادنبورگ ۱۹۶۳ بزيان انگليسي بطور خاص قسمت سوم راجع به سلطه سلجوقيان قابل مراجعه است . وی راجع به مراجع مهمه عربي اشاره ميدهد . چون عبدالغافر فارسي - ابن بابالغاشاني بلاذري ، البيروني ، بندايزي ، صدرالدين علي الحسيني - ابن بطوطه ابن فضلان ابن حوقل ، ابن خلکان ، محمود کاشغري ، اميرعبداله محمدخوارزمي ، دري چون سيف الدين فضلي ، فخرمدر مبارکشاه ، محمد شيبانکساره ئي ، معين الدين اسفرازي زمجی (نسخه خطی انديآفس «روضات الجنات في اوصاف هراة») حدودالعالم ، نسايم الاسحار (نسخه استانبول)

خواجه عبدالله انصاری هروی :

منازل السایرین - متن عربی با ترجمه دری
چاپ کابل نور ۱۳۵۵ مقدمه کتاب ، راجع به
آثار صوفیان تا آن زمان، اطلاعاتی دارد .

شیخ محمد وضاء :

ریاض الالواح، شامل کتیبه های قبور و
ابنیه غزنه، نشریه انجمن تاریخ افغانستان
۱۳۴۶ .

عبدالوهاب طرزی :

ناصر خسرو بلخی، حکیم وشاعر قرن
پنجم افغانستان ، کابل نور ۱۳۵۵ .
(درباره تاریخ قرمطیان واسماعیلیه مطالب
عمده دارد) .

روان فرهادی :

کتیبه قصر مسعود ثالث ، قصیده دری زمان
غزنوی بخط کوفی ، در شماره ۲۶۸ سال
مجله آریانا، مقدمه درباره میناره های غزنین
ودروازه مزار محمود، خلاصه کتاب بومباچی
درین زمینه از نشریه موسسه ایتالوی شرق میانه
چاپ روما- ۱۹۶۶ .

مجمع التواریخ ، عوفی (جوامع الحکایات) .
دیوان فرخی، حمدالله مستوفی (نزهت القلوب،
چاپ لندن ۱۹۱۹) و تاریخ گزیده (چاپ لندن
۱۹۱۳) ابن فندق، ابن اسفندیار، جرباذقانی،
مرعشی، میرخوند، نرشخی ، ظهیر السدین
نیشاپوری (سلجوق نامه) ، نظامی عروضی
(چهارمقاله) ، وغیره .

دکتور ذبیح الله صفا :

تاریخ ادبیات در ایران ، جلد دوم ازمیانه
قرن ۵ تا آغاز قرن ۷- تهران ۱۳۴۷ . شامل
مطالب وضع سیاسی ، عقاید ومذاهب. وضع
علوم ، وضع ادبی وشعرا، از صفحه ۸۸۹ تا
اخیر راجع به کتب عمده که در آن زمان تالیف
شده است، اطلاعات سودمند بدست می آید.

سرژبورگوی :

سرگذشت پیرهرات (۳۹۶-۴۸۱) چاپ کابل
گور ۱۳۵۵- درباره جدل بین صوفیان ومتکلمان
فلسفی ، صفحات مختلف زندگانی خواجه
عبدالله انصاری مطالعه شود . ضمیمه راجع
به مقامات تاریخ هرات مربوط آن زمان .

تاریخ فرهنگ دوره های غور و سلوک کورت

محدودیتی که از نظر تخصیص صفحات سالنامه، در زمینه همجواری در نظر گرفته شده است، الزاماً مقتضی است تا موضوع مورد نظر راهبردی که ممکن باشد به ایجاز و اختصار فراهم نمائیم، بنابراین از خوانندگان محترم توقع می رود تا این نکته را در نظر گرفته و هرگاه نیازی به معلومات بیشتر در زمینه داشته باشند، میتوانند با مراجعه به مآخذی که در خلال سطوح این نوشته بدان ها اشارت رفته است، مراجعه فرمایند :

مبحث نخست غوریها :

این سلسله از امرای سلاطین که روزگاری در قلعه های بلند آسیا و در قلب خراسان بزرگ فرمانروایی داشتند و ثقافت و فرهنگ اسلامی را در تمام قاره هند نشر و بخش کردند دارای تاریخ دلچسپ ولی خیلی مبهم و تاریک می باشند بخصوص روایات و نظریاتی که بیانگر تاریخ غوریان در عهد پیش از اسلام هست، افسانه گونه ای باشد که نمیتوان بدان اعتماد و اتکا کرد آنچه تعدادی از مؤرخان بر آن اتفاق رای دارند، این است که در حدود دو نیم هزار سال پیش از امروز چینیکه آریایی ها از باختر قصد مهاجرت کردند، قبیله ای از آن میان دره ها و مناطق جنوب هندوکش را عبور کرده و به امتداد هری رود و فراه رود بحرکت ادامه دادند تا اینکه آبهای فراوان و کوههای فلک پایه غورآنان را شیفته خود کرد

و در همانجا رخت افکندند . اینکه سازمان قبیلوی و طرز زندگانی و فرهنگی و سیاسی این طایفه در آن ایام بر چه منوال بوده است، سند و اطلاعی که در خور پذیرش باشد در دست نیست و شاید روزی کاوشهای باستانی « برین ابهام تاریخی روشنی افکند. و اما طلیعه اسلام غوریان را نیز از تاریکی و انزوای تاریخی نجات میدهد و مؤرخان و چیز نویسندگان درباره آنان جای جای شواهد و اسنادی بیادگار می گذارند که پژوهشگران بعدی را در زمینه یاری و راهنمایی می کند منباج اسراج جوزجانی که خود در کف حمایت و تربیت این دو دمان به اوج عزت و شهرت رسید ، جد اعلا ی غوریان را شنسب بن خرنک معرفی می کند که به محضر خلیفه چهارم بار یافته (۲۶ هجری) و از طرف آنجناب عهد و لسانی ستده است . بقول همین دانشمند بزرگوار فرمانروای دیگر غوری امیر پولاد یکی از فرزندان شنسب بن خرنک می باشد که حین قیام فرزند مجاهد و جوانمرد خراسان «ابومسلم» سران دلاوران غور را به مدد او فرستاد و بدین ترتیب را در مرد راه حق و حق جو را در برانداختن امویان و بقدرت رسیدن عباسیان یاری و معاونت نمود . (طبقات ناصرئ چاپ کابل ص ۳۲۴ تاریخ فرشته جلد اول ص ۵۴ چاپ هند .)

صاحب طبقات ناصرئ معتقد است که پس

امراوسلاطین غوری روشن و آشکار است که درینجا بمنظور اجتناب ازدرازی سخن امر ۱ ومشاهیر این دودمان رادر شجره زیر معرفی می کنیم :

- ۱- شنسب بن خرنک
- ۲- امیر پولاد بن شنسب
- ۳- امیر کرور بن پولاد
- ۴- امیر ناصر بن کرور
- ۵- امیر بنجی بن نهاران
- ۶- امیر محمد سوری
- ۷- امیر بوعلی بن محمد سوری
- ۸- عباس بن شیش
- ۹- امیر محمد بن عباس
- ۱۰- قطب الدین حسن بن محمد
- ۱۱- ملک العیال عزالدین حسین
- ۱۲- قطب الدین محمد بن عزالدین
- ۱۳- بهاء الدین سام بن عزالدین
- ۱۴- ملک شهاب الدین خرنک
- ۱۵- ملک شجاع الدین بن عزالدین
- ۱۶- سلطان علاء الدین حسین جهانسوز
- ۱۷- سلطان سیف الدین بن عزالدین
- ۱۸- ملک فخرالدین مسعود بن عزالدین
- ۱۹- سیف الدین محمد بن جهانسوز
- ۲۰- سلطان غیاث الدین محمد سام
- ۲۱- سلطان معزالدین محمد سام
- ۲۲- سلطان غیاث الدین محمود بن غیاث الدین
- ۲۳- سلطان بهاء الدین سام بن محمود .
- ۲۴- علاء الدین اتسزین جهانسوز
- ۲۵- ملک ناصرالدین بن شهاب الدین خرنک .

از امیر فولاد، فرزندان برادر او برادریکه امارت نشنستند ولی ازین تاریخ تا زمان بنجی بن نهاران شنسبی که تقریباً چهل سال میشود از احوال این خانواده اظهار بی خبری می کند ودیگر مؤرخان نیز درباره سکوت کرده اند . ونویسندگانی هم که درباره چیزی نوشته اند مدارک و مآخذ شان مستند وموثوق نیست .

بعد از امیر فولاد، امیر دیگری که منباج سراج از آن نام می برد بنجی بن نهاران شنسبی است . این مؤرخ بزرگ، او را از کبار غور داند و جمله سلاطین غور را از فرزندان او خواند . (طبقات ناصر ص ۳۲۴-۳۲۶ تاریخ فرشته مطبعه تولکشور ۱۸۷۴ عیسوه ص ۱۹ جلد اول روضته الصفا جلد ۴ ص ۶۳۰ به بعد چاپ ایران) از امیر نجبی تا عهد امیر سوری بن محمد که معاصر آل صفار (۲۵۴-۲۹۶ هـ) بوده است باز هم صاحب طبقات ناصر اطلاع نداشت ولی بعضی از ناقلین این امیر سوری را ملک بزرگ و پسر جمله منسب یشیان شنسبانی خوانده است .

روابط غوریان با سامانیان و صفاریان نیز روشن نیست و حتی نزدیکترین مؤرخان عهد آنان امثال گردیزی، و بیهقی و منباج السراج در زمینه تفصیلی نداده اند و آنچه جای ضمن شرح حوادث دیگر به لشکر کشی های این دو خانواده به غور نیز اشارتی کرده اند آن مایه راداران نیست که از خلال آن میتوان کلیاتی درباره روابطه آنان بدست آورد .

ولی پس از انقراض دولت سامانیان و صفاریان وجلوس بزرگ بر تخت غزنه رسیدن امارت غور به محمد بن سوری ، دیگر تاریخ

۲۶- سلطان شمس الدين محمد بن
فخرالدين مسعود .

۲۷- سلطان بهاء الدين سام بن شمس الدين.
۲۸- جلال الدين ابوعلى بن بهاء الدين سام.
۲۹- علاء الدين مسعود بن بهاء الدين سام.
۳۰- علاء الدين مسعود بن شمس الدين محمد.

ماخذ :

(طبقات ناصري، سلاطين اسلام، معجم الانساب
تاريخ فرشته روضات الجنات ، تاريخ سيفي
هروي) .

غوريها که ايالات مفتوحه آنان از کابل
نيشاپور و سيستان تاسند وسعت داشت
مردمي بودند با فرهنگ و آزادمنش که در مدت
شصت و سه سال (۵۴۳-۶۱۲ هـ) زما مداري
سلاطين بانام آن و يا قبل از آن در عهد امراي
محلې اين ناحيه، مصدر کارنامه هاي ارزنده
فرهنگي و اجتماعي شده اند . هر چند دوري
منطقه وعدم تماس مستقيم آن با ساير حوزه
هاي علمي و فرهنگي خراسان، جنگ و خصومت
بين بني اعمام ، لشکرکشي مکرر غزنويان
سياست استعمار جويي سلاجقه ترکنازي غزان
و جنگهاي هندو جنگ باخوارزم شاهيان و دفاع
از هجوم آنان که اغلب اين حوادث پيهم اتفاق
مي افتاد، دولت غوري رامشغول مقاومت و
پاسداري از محيطش مي ساخت و بنا برين
کتر فرصتي ميسر ميشد تا بکار هاي فرهنگي
دست يازند . معياد ارزوای محيطي و سياسي
و فرهنگي خود با هم عالمي دارند پرزيب و رنگ
که جاي خود را در صفحات زرین تاريخ
ثقافي وطن باز کرده است که درين مختصر
نمونه ها و مثال هايش را به اسناد زبان گويي

تاريخ به ايجاز و اختصار بازگومي کنيم :
۱- موقف علما و دانشمندان در دربار غور :

ملوک غور اغلب از دانش و علم بهره مند
بودند و بنا برين طبيعتاً به علما و دانشمندان
به ديده تکریم و تعظيم مي نگريستند و در
گسترش علوم و معارف اسلامي و انساني مجدانه
سعي مينمودند و اين انگيزه اوشان را و اميد داشت
تا هر جا عالم و فاضلي در محيط فرمانروايي شان
قد علم کند، اورا انيس و نديم خويش سازند
و از آن نصيبه اي برند و اين وضع شعاع ذهني
و فکري آنانرا روشنتر و وسيع تر مي ساخت
تا بدان حد که هريک از آنها در رشته و يارشته
هاي از فرهنگ بشري اختصاص و مهارت خاص
داشتند .

و شواهد زير از قول منهاج السراج جوزجاني
که خود ناظر احوال بوده است بهترين گواه
و مصداق است . او در ذکر علاء الدين اتسز
«سلطان علاء الدين اتسز پادشاه عادل و عالم
بود و عالم پرور، کتاب مسعودي در فقه محفوظ
او بود در تقويه علما و تربيت خانواده اهل علم
جدي بليغ فرمود و هر که را از ابنای علم
مجتهد مي يافت به نظر عاطفت خويش محفوظ
مي گردانيد .» و همچنان در ذکر امارت عباس بن
شيت بن محمد سوري گويد :

«... اما به اين همه ظلم و تعدی از علم نجوم
نصيبه کامل داشت و در آن رنج بسيار برده
و در تحصيل آن علم جدوجهد وافر نمود . بود...»
(ص ۳۳۱-۳۳۲ طبقات ناصري) و هم در ذکر
امارت ابوعلى محمد سوري گويد کهه :
«... بناهاي خير فرمود و در بلاد غور مساجد

جامع ومدارس برآورد و اوقاف بسیار تعیین فرمود و نامه و علماء را عزیز داشت و تعظیم زهاد و عباد از لوازم احوال خود شمرده. معزالدين حسين و سلطان غياث الدين نيز بهمين منوال در فراهم ساختن وسايل تعميم دانش و آسايش علما و فقها توجه و عنايت خاص داشتند چنانكه سلطان غياث الدين مسجد جامع را بحيث يكي از مدارس و مراکز مهم علمي تخصيص داده بود و امام فخر رازي فيلسوف و متكلم نامور کشور را به سرپرستي و تدريس درين مدرسه مؤظف کرده بود و او کتاب غياثيه را در چهار فصل «بخش» فارسي بنام او نوشت .

«شرح حال و مناظرات امام فخر رازي ص ۱۶۶»
تأليف مايل هروي» و هميش در سفر های هندوستان بحيث امام و واعظ در معيت غياث الدين بود

اين علما و فقها نه تنها عهده دار مدرسه و مسجد و کازتدريس بودند، بلکه در امور سياسي و کشوری نيز نقش عمده و سهم بارز داشتند و اکثر مسايل مهم و جنجال های سياسي بين بنی اعمام و يادرميان دو فرمانروا از دوماحيط بوسيله بايه مردی و وساطت ایشان حل و فصل می شد که درينباره نيز شواهد زيادی در دست است و اينک به ذکر مثالی درباره اکتفا می شود .

عظاملك جوینی در کتاب معروف خود جهانگشا ص ۳۰-۳۱ می نویسد که :

«.. شهاب الدين و غياث الدين بر شاد ياح حمله کردند و همه را خراب کردند و اعيان و اکابر را بدالملک غور فرستادند . سلطان محمد ازین

خبر تشويش اور خراسان رو بدانجناب نهاد سنه ست و تسعين و خمسمایه باغوریان داخل پیکار شد . غوریان عاجز آمده و مشايخ و علماء را شفيع خود ساختند . سلطان تگش خوارزم شاه اسرای اوشان را عفو کرد و نزد سلطان غور فرستاد. « فرستادن علما و فقها بعنوان سفیر بدر بار خلافت بغداد آشکارا تر یکن و واثق ترین برهان سپیم بودن علماء در مسايل مهمه سياسي و مملکتی است که مثالهای آنرا در زیر نقل می کنیم :

هنگامی که خوارزم شاهیان به اوج قدرت و شهرت رسیدند و مخصوصا پس از آنکه علاء الدين تگش نام ناصرالدين الله را از خطبه برانداخت، خلافت بغداد را تگيران و متوحش کرد و برای دفاع در برابر حمله احتمالی خوارزمیان ، دربی آن شدند تا ملوک غور را بحمايت خویش جلب کنند و از پیشروی خوارزمشاهان، بوسيله غوریان جلو گیری نمایند . زوی چنین اندیشه ها و دسپايس سياسي، سفرایي باهدایا و تحف، از بغداد خدمت سلطان غياث الدين و برادرش شهاب الدين میرسید و ازین سونیز با همان شیوه سفرائی عازم مرکز خلافت میشد چنانکه منهاج السراج به این نکته اشاره فرماید و گوید : «.. و چند کرت از حضرت دارالخلافه و امیر المؤمنین المقتضی بامر الله و از امیر المؤمنین الناصرالدين الله خلع فاخره بحضور سلطان غياث الدين طاب سراد و اصل شد و کرت اول بن الربیع «شيخ مجدالدين فقيه معروف شافعی مدرس نظامیه بغداد» آمد و قاضی مجدالدين قدوه با او بدار خلافت رفت و کرت دیگر از بن الخطیب

تربیت یافت که اما م فخر رازی ، قاضی منہاج السراج، نظامی عروضی و ملوک الکلام فخرالدین مبارکشاه از آن جمله است .

درواقع امرای غوری در پاسداری ازمشعل فروزان تابناک ادب و فرهنگ خراسانی که سالها در بازار و بوزن غزنه و بلخ و هری می درخشید، کوچکترین اهمالی روانداشتند و نگذاشتند تافتنه ایام و تند باد حوادث و دست اهریمنان غزان و ترکان روزگار آنرا خاموش کند .

اهمیت شعر و شاعران و شعر دوستی و هنر پروری غوریان بدان پیمانہ بود که حتی شعرا و علماسعی می کردند تا معروضه ها و گفتنی های خود را در کسوت شعر بیاریند و بدین ترتیب بر تاثیر آن بیفزایند . چنانکه منہاج السراج جوزجانی هنگامی که میخواستہ است دختر یکی از اکابر خانواده خود را بزنی بگیرد عریضه ای نزد ملک ناصرالدین ابوبکر پسر معز الدین سام میفرستد و التماس می کند تا اسپسی برایش داده شود و ملک اسپ مورد نیاز او را باقطعه جوابیہ ای پیشکش مینماید . او این حکایت را در (طبقات ناصری صفحه ۴۰۰-۴۰۱ چاپ اول کلکته) بدینسان نقل کند که : .. القصہ از خدمت ملک ناصرالدین ابوبکر علیہ الرحمہ داعی اسپ الماس کرد و حمال تزویج یکی از اقربای خویش بہ نظم برای او عرضه داشت در جواب آن قصہ و نظم این رباعی بگفت و بقلم خود ثبت کرد و پشت قصہ بدست داعی داد .

آمد و پدراين داعی مولانا سراج طاب مرقده با او نامزد شد تابدار الخلافه» (طبقات ناصری جلد اول ص ۳۶۰ چاپ دوم کابل) از آنچه در بالا به اجمال گفته آمد چنین استنباط میشود که علما و فقها درین دوره از اعزاز و اکرام خاصی برخوردار بودند و در همه امور اجتماعی و فرهنگی و سیاسی اشتراک عمل داشتند .

۲- وضع ادبی و هنری غور :

سلطین غوری چنانکه اشارت رفت گرایش خاصی به ادب و هنر داشته و شعر دوستی شان بر احساسات کین توزی و قساوت قلبی و غریزه رزمی آنان غلبه داشت . و این مطلب ازین گفتار سر پرستی سایکس بخوبی آشکار می گردد از آنجا که در باره علاء الدین می گوید: «او ازینجا لقب مذبور را دارا شد که تمام کاخهای مجلل و عالی و زیبای محمود و جانشینان او را با کمال قساوت منہدم و ویران نمود و با خاک همه رایکسان کرد و با وجود این چکامه و اشعاری که در توصیف این ابنیه و عمارات باشکوه گفته شده بود همه را باطلا خرید و در کتابخانه خویش ضبط کرد.» (تاریخ ایران تالیف سر پرستی سایکس ترجمه تقی گیلانی ص ۶۶ ج ۲ تهران) دزائر همین تمایل فطری و احساس هنر پروری و ادب دوستی آنان بود که با وجود همه ناراحتی ها و ناامنی ها که دزائر جنگهای مداوم بسه آن مواجه بودند، باز هم در رشته های مختلف فرهنگی مانند خطاطی، شعر، موسیقی، پیکر تراشی و غیره آثار ارزنده ای به وجود آمد و یک عده علما و ادبا و هنرمندان و نویسندگان

رباعی این است :

ان شاء لله غمت زدل رفته شود
وان در گران بهای تو سفته شود
اسپی که زمن خواسته‌ای عذری نیست
باسپ بسی عذر دگر گفته شود

داعی دولت را اسپی زرده فرستاد سه‌ساله
تنگ بست .. درائر همین قدردانی هسا
ادب دوستی هابودکه شعر و هنر در دربار
غور رونق پرارچی یافت و تعدادی از شاعران
و هنر وران بدانجا روی آوردند و بدین ترتیب
خلایی در تاریخ زرین ادب و فرهنگ ما برجا
نماند .

نظامی عروضی که سالیان درازی در دربار
غور می زیست از وضع ادبی و هنری و علم-
دوستی دودمان غوری حکایتها دارد که آئینه
تمام نمائی است از اوضاع کلی فرهنگی
این دوره و ما بر سبیل مثال بذکر یکی از آن
همه گفته هادر زیر اکتفا می کنیم . او گوید که:
«... در آن تاریخ که من بنده در خدمت خداوند
ملك الجبال بودم . در آن وقت مرادر خدمت
سلطان طبعی فیاض و ظاهری و هاج و اکرام
و انعام آن سلطان مرابدانجا رسانیده بود که
بدیدیه من رویت گشته بود» (چهار مقاله
تصحیح قزوئی و دکتر معین ص ۱۰۶-تهران
۱۳۳۴) و همو گوید که مهترزاده بلخ در محضر
ملك الجبال نظامی را بسرودن شعری بالبدیهه
تکلیف می کند و او در برابر پنج بیتي که در آن
محلل میسرایدمورد عنایت و انعام واقع میشود
ومی گوید: «.. و مرا تحسین کرد و گفت کسان
سرب و رساد ازین عیدتابه عید گوسفند کشان

بتودادم عاملی بفرست، چنان کردم .. در مدت
هفتادروزه دوازده هزارمن سرب از آن خس
بدین دوعا گوی رسید .»

(چهار مقاله ص ۱۰۸) باهمه این توجه
و علاقمندی امرای غوری به شعر و شاعران
بازهم این رشته از فرهنگ انسانی، در دوره
مورد گفتگوی ماترویچ داشته است و لسی
تعمیم نداشته و به طبقه خاصی از امرا و وزراء
و فقهاء مختص و منحصر بوده است ما نند
فخرالدین مبارکشاه وزیر سلطان غیاث‌الدین
عمر فرقدی از مخصوصان و ندیمان سلطان
غیاث‌الدین، معین چشتی هروی از روحانیون
امام صدرالدین مدرس مدرسه افشین غرستان
احمد الکافی، رئیس دیوان رسالت غیاث‌الدین
محمد بن سام، سید ظهیرالدین یحیی سرخسی
صاحب دیوان انشاء غیاث‌الدین ، ابوالفتح
سام، و امثال آنها .

این امر ناشی از آن است که درین دوره
اهالی غور چنانکه بایستی از سواد و دانش
برخوردار نبودند و ارزش شعر و شاعری جز
نزداهل دربار و امر امور علاقه و توجه همگانی
نبود .

این عدم زمینه مساعد از یکسو و دولت
مستعجل غوریان از جانب دیگر و اوضاع
آشفته و ناآرام محیط درپهلوی آن انگشاف
و ترویج و باروری شعر و شاعری رادر آن محیط
مجالى نداد و چنانکه اطلاع داریم دیوان هم
از این دوره بیادگار نمانده است . گرچه عوفی
در کتاب خود (الباب الالباب ص ۳۹) چا پ
تهران (۱۳۳۵) می گوید که علاء‌الدین غوری

اونظم کرده است بر بزرگی او برهان با هر و حجت ظاهر است .

۲- هرمان اته آنجا که از نظامی عروضی یاد کند می نویسد که : « . وی چهل و پنج سال در خدمت شاهان غور بوده که از آن جمله مخصوصا قصادی در مدح علاء الدین حسین جهانسوز متوفی در ۵۵۶ ساخته ... و مثنوی هایی به نظر کشیده است » (تاریخ ادبیات تألیف هرمان اته ترجمه شفیق ص ۱۱۹ تهران ۱۳۳۷) ولی متأسفانه جز چند هجو و چند بیت که آنهم چندان پایه شعری ندارد، دیگر شعری از نظامی عروضی باقی نمانده است .

۳- صاحب حبیب السیر «جزو چهارم از مجله دوم ص ۶۰۶ و تاریخ گزیده ص ۷۴۹» مثنوی منظومی را در علم نجوم به فخرالدین مبارکشاه نسبت میدهد که از آن حتی بیٹی هم در دست نیست .

۴- مؤلف طبقات ناصری از نسب نامه منظومی صحبت می کند که سراینده آن فخرالدین مبارکشاه است ولی جز چند بیت که معلوم میشود مثنوی مذکور در بحر متقارب به شیوه شاهنامه فردوسی بوده، چیز زیادی از آن باقی مانده است .

علی ای حال آنچه موجود است گویای آنست که شعر درین عهد از نظر موضوع و مضمون و نحوه تخیل و اندیشه و قدرت بیان پیرو شعر عهد غزنه است و در بسا موارد حد اعلاى مهارت و استادى در آن منعکس میباشد که در اینجا بنا بر عدم گنجایش صفحات سالنامه مجال بحث و گفتگو در زمینه مقدور میسر نیست .

صاحب دیوان مکملی بوده و وی آنرا در کتابخانه سمرقند با دیوان اتسز ملاحظه کرده است اما جز چند بیٹی از آن بیش نمانده است . با همه این احوال میتوان استنتاج کرد که آثار ادبی و شعر در این دوره کم مایه است ولی بی مایه نیست . کم مایه است بدانجهت که هیچ اثر مدونی از شعرای آن باقی نمانده تا بحیث یک مجموع ادبی، بران بحث و فحصى صورت می گرفت و از خلال نحوه اندیشه و افکار شاعر بر کلیات شعری این دوره نقد و تبصره به عمل می آمد . بی مایه نیست بعلت اینکه نمونه های شعری که از این دوره جای جای در جنگ ها و تذکرها ضبط و ثبت شده است مبین و روشنگر سیر ادب و قدرت و توانایی سخن آفرینان این عهد در شعر و شاعری است .

قالب های شعری که درین عهد متداول بوده و نمونه های آن وجود دارد عبارت اند از: قصیده ، غزل، قطعه و رباعی . و از انواع دیگر آن مانند مثنوی ، ترجیح بند، ترکیب بند مستزاد، مسقط و غیره هیچ اثری در دست نیست و این خلاء بزرگی است که در شعر عهد غوریان بملاحظه می رسد. در تواریخ و تذکره ها بعضا اشاراتی وجود دارد که مدلول موجودیت مثنوی هادرین عهد است ولی متأسفانه جز نام و نشانی از آن ها دیده نمیشود. مثنوی هایی که تذکره نویسان و مؤرخان از آن ها یاد می کنند عبارت اند از :

۱- عوفی درص ۴۷۴ لباب الالباب ضمن تذکر از شرح حال عبدالرافع هروی می گوید که : «... و رساله جلالیه که در تفسیر نوروزیه

- بی علی القریشی البکری .
- ۲- احمد بن عمر بن علی نظامی عروضی سمرقندی .
- ۳- امام صدرالدین علی هیضم .
- ۴- جمال الدین محمد ازهری .
- ۵- جمال الدین محمد بن نصیر .
- ۶- خواجه صفی الدین محمود .
- ۷- خواجه معین الدین چشتی هروی .
- ۸- سید ظهیرالدین بجی سرخسی .
- ۹- شرف الدین احمد بن محمد فراهی .
- ۱۰- شرف الدین محمد بن عمر فرقدی .
- ۱۱- شمس الدین عجیبی جوزجانی .
- ۱۲- شمس الدین محمد بن نصر سجزی .
- ۱۳- ضیاء الدین عبدالرافع بن ابی الفتح هروی .
- ۱۴- ظهیرالدین بن نصیر السموری السجزی .
- ۱۵- فخرالدین مبارکشاه .
- ۱۶- فریدالدین احمد بن محمد ایزدیارکافی معروف احمد الکافی یافریدکافی .

آثار منثور :

در این دوره آثار منثور و زیاد نوشته شده که معروفترین آنها طبقات ناصری تألیف منباج السراج جوزجانی و چهار مقاله نظامی عروضی سمرقندی و یک تعداد کتب امام فخرالدین رازی است که هر یک از مراجع و مآخذ مهم و معتبر برای پژوهشگران و دانشمندان می باشد .

خط و خطاطی .

در این دوره خط و خطاطی جلوه خاص دارد که مجموعه ای از نمونه های آن چند سال قبل بکوشش آقای مایل هروی به چاپ رسید .

علاوه بر انواع شعر که در بالا تذکار رفت شاعران غور اغلب به زبان عربی یا بطور ملمع «عربی و فارسی» نیز شعری سرودند که از آن جمله میتوان از امام فخر رازی جمال الدین محمد بن نصیر و امام صدرالدین مدرس مدرسه افشین غرجهستان نام برد . این شاعران بعضا در سایر ناستنی های زمان خود مانند نجوم، حدیث، علم کلام و فلسفه و فقه از رجال نامور زمان خویش بودند و این دانش آنان، در اشعار شان منجلی است . رو آوردن علما و فقها و وزراء به شعر و شاعری، بیشتر ناشی از تبعیت ملوک و امرای غوری هست که اکثر آنان خود شاعر و سخن و باذوق و بادانش بوده اند و یکی از بهترین و سایل تقرب بدربار و عامل ذی نفوذ در امور اجتماعی و سیاسی همین شعر بود . است . چنانکه قطعات علاء الدین غوری یکی از بهترین مثال این امر در زمینه شعر و اهمیت شاعری روزگار مورد نظر ماست .

همه انواع شعر که در بالا از آن نام بردیم از نگاه فنون ادبی و صنایع شعری کمتر از هیچ دوره دیگر نیست و شاعران این عهد نیز بنوبه خود کوشیده اند تا به دخیل کردن مهارتی در شعر خود از قبیل صنعت التزام، لغز و سایر انواع صنایع بدیعی، اظهار قدرت و تفاخر و تودستی نمایند و این امر باعث شده است که شعر در عهد غوری در تاریخ ادب و فرهنگ ما مقام خاصی برای خود کسب کرده باشد . شاعرانی که در این دوره می زیستند و آثاری از آنان وجود دارد بدین شرح است :

۱- ابو عبدالله محمد رازی بن عمر بن حسین

است . وعلاقمندان ميتوانند ازروي آن به عظمت هنرخط درين عهده پي ببرند .

وضع عمراني :

ملوك غور باهمه ناآرامي هايي كه در حيات سياسي خويش داشتند بازهم همانند توجه به مسايل فرهنگي ، آبادي وعمران سرزمين خودرا از ياد نبرده بودند وقلمه ها وشهرهاي زيادي اعمار كردند كه ذكر ومعرفي آنان بحث بربدرازا مي كشد (براي معلومات درباره اين قلمه ها به جلد دوم طبقات ناصري قسمت تعليقات مراجعه شود) آنچه بايستي گفت اين است كه عمارات وكاخهاي غوريان از مهندسي ممتاز وسبك خاصي برخوردار بود كه تعريف يكي از آن رامنهاج السراج به اين شرح بيان كند . «وان قصر بركوشك عمارتيست كه درهيج ملك وحضرت مثل آن قصر به ارتفاع وتدوير وارگان و منظره ها وروايات وشرفات هيچ مهندسي نشان نداده است . بربالاي آن قصر پنج كنگره زرين مرصع نهاده اند هريك در ارتفاع سه گز وچيزي ودعرض دوگز ودوهمي زرين هريك بمقدار شتر بزرگ نهاده ، آن شرفات زرين وهماي راسلطان غازي معزالدين از فتح اجمير بوجه خدمتي وتيخفه بعضسرت سلطنتان غياث الدين محمدسام فرستاده بود .»

مؤرخ مذكور در كتاب خود (ص ۲۳۱-۲۳۲)

يك قلمه ديگر غوررا كه در عهد امير عباس بن شيث اعمار شده است بدينسان وصف كند: «... براي بناي قلمه استادان كامل از اطراف حاصل كرد وديوار ها برسرم باره از آن قلمه بردو طرف شيخ كوه زار مرغ بركشيد ودر پاي

آن كوه بربالاي نلي قصري بلند بنا فرمود بادوازه برج ودرهر برجی صورت برجی از فلک بنگاشت و وضع آنچنان كرد كه هر روز خورشيد از يك دريچه به نسبت آن درجه كه مطلع او بودي در تافتی چنانچه اورا معلوم بودي كه آنروز آفتاب در کدام درجه واز کدام برج است . وآن وضع دليل است بر خلافت واستادى امير عباس در علم نجوم» اين اسلوب وطور خاص مهندسي كه از نظر كمی و كیفی قابل توجه است مؤيد ومبين آن باشد كه امرای غور همانطور كه در شعر و ادب دازای قريحه سرشار وطبع فياض بودند در فن مهندسي نيز ذوق وسليقه خاص ومهارت و استادى كامل داشتند . آنچه بيشتتر در مهندسي غوريان باعث اعجاب وحيرت ميشود نمونه كاری از آنهاست كه معين الدين اسفزاری در كتاب خود «روضات الجنات ص ۲۷۵» بدین طريق از آن وصف مي كند: «... ودر غور مسجد (لويچ) است از بقاع متبركه است و از عجايب اينكه از بيرون مسجد از هر طرف دست مردم به بام رسد واز درون مسجد پنج گز ارتفاع دارد . وحال آنكه نه مسجد با زمين بيرون مسجد مسازي مينمايد وستونهاي اورا چندانكه ميشمارند چهل عدد يايكي كم يايكي زياده مي آيد وچنين گویند كه تا حال غايت عدد آن تعيين نشده كه چندستون دارد .

علاوه بر عمارات وابنيه هايي كه در بالا نام برديم ، بسامدارس وخانقاهها ومساجد و عمارات ديگر نيز درين دوره اعمار گرديده كه هريك از مهارت خاص مهندسي ومعماري نمايندگي مي كند وبيانگر پيشرفت اين دانش در زمان

غوریان است .

اوضاع مذهبی در عهد غوریان :

دیانت غوریها درازمنه پیش از اسلام همانند نژاد آنا، مورد بحث و گفتگوی مؤرخان قرار داشته، نظر واضح و قاطعی در زمینه وجود ندارد . عده‌ای آنانرا برهمنی خوانده و بعضا بودایی گفته‌اند . آثار و شواهدی که در اثر کاوشهای باستانی در نواحی بامیان « غور شرقی » بدست آمده گویای آنست که این حصص در عهد سلسله کوشانیان مرکز مهم بودایی بوده است . اما قسمت های مرکزی غور و فیروز کوه بنا بر عدم کاوشهای باستانی تاکنون نیز مشکوک بوده و شواهدی در دست نیست تا به اساس آن بتوان حکم نمود، گرچه اظهارات عده‌ای از مورخان و جغرافیا نویسان عرب و اشارات آنان به معابد بودایی درزمینداور که سرحدی میان بست و غور بوده است دال بر بودایی بودن آنهاست ، ولی باز هم آنرا نمیتوان حتمی و قاطع دانست .

از آغاز دوره اسلامی تاحملات سلطان محمود و پسرانش بوغور باز هم غوریان از ره و رسم آشکارا وثابتی برخوردار نیستند . اگر روزی دریک گوشه آن خورشید اسلام پرتوافکنده آنسوی دیگرش کماکان در ظلمت و تاریکی اوهام و خرافات و شرک بسر می برده است زیرا صخره ها و قلعه های حصین و مستحکم آنرا نه فاتحان عرب توانستند تسخیر کنند و نه صفاریان و طاهریان گرچه بسا از مورخان به استناد رفتن جده اعلا ی غوریان بحضور خلیفه چهارم و دریافت عهد و لو از جانب آنحضرت گمان برده‌اند که غوری ها مسلمان

بوده اند ولی بدون شك تا قرن یازدهم میلادی بجز عده محدودی در اطراف و جوانب آن، دیگران از اسلام بهره ای نداشتند و به همین مناسبت است که اغلب مؤرخان حملات محمود و پسرانش را به غور انگیزه های مذهبی وانمود کرده اند . (روضة العفاجلد ۴ ص ۱۰۲-۱۰۳، ایران تاریخ فرشته جلد اول ص ۵۴) ابن حوقل جغرافیا دان قرن چهارم در کتاب خود (صورة الارض چاپ ایران ص ۱۷۸-۱۷۹ سال ۱۳۴۷) می نویسد که : «... و اما غور کافرستان است .... در سراسر بلاد مسلمانان سرزمینی نیست که پیرامون و حدود آن تحت تسلط مسلمانان باشد و در وسط آن کافران باشند جز غوریان» صاحب تاریخ یمنی محمد بن عبدالجبار عینی در کتاب خود (ص ۱۹۹ تهران ۱۳۳۴) و ابوالفضل بیهقی نیز در اثر جوادانه خویش (ص ۱۱۳-۱۲۰ تهران ۱۳۳۴) نوشته هایی دارند که مؤید گفتار ابن حوقل است و مادرینجا جهت رعایت اختصار از ذکر آنها خودداری می کنیم . پس از حملات غزنویان نیز وضع دینی درین دیار ثابت و روشن نیست و غور مانند سایر نقاط خراسان دستخوش کشمکش اقلیت های مذهبی و گروه های دینی بوده است و امرا و ملوک غور پیوسته تحت عوامل مختلف سیاسی تغییر عقیده و مذهب میدادند و از طریقی به طریقی می گراندهند . که این گفتار منهاج السراج بهترین معرف اوضاع مذهبی دوره مورد گفتگوی ماست و ما هم از بحث در زمینه به همینقدر اکتفا می کنیم . اودر طبقات ناصری (ص ۳۴۱-۳۴۹ چاپ دوم) می نویسد که : «... از کل مذاهب

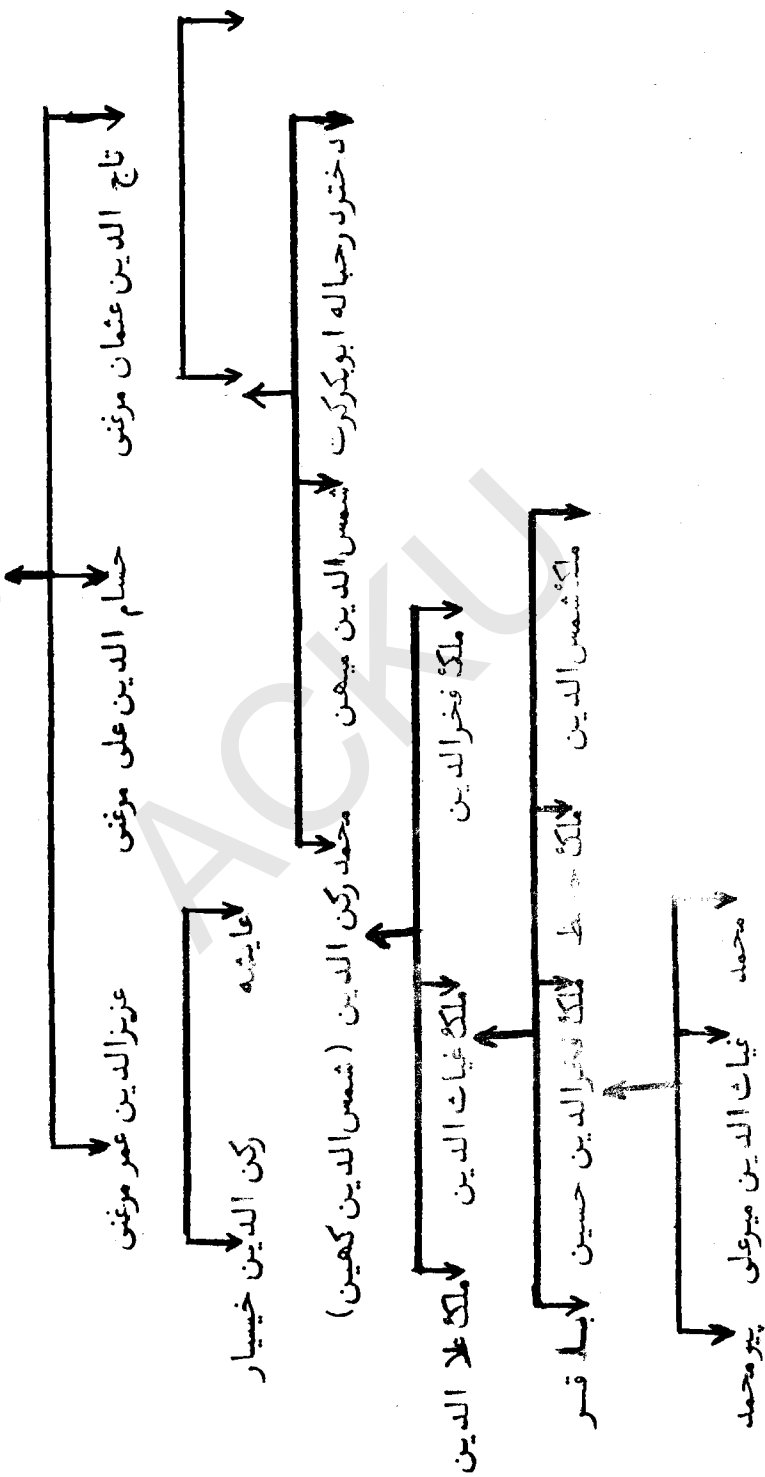
مقتدايان هر فريق جمع بودند وشعراى بينظير حاضر وملوك كلام نظم ونثر در سلک خدمت بازگاہ اومنظم . دراول حال آن هردو برادر نورالله مرقدهما بر طريق مذهب کراميان بودند بحکم اسلاف وبلاد خود. اما چون سلطان معزالدين بر تخت غزنين نشست واهل آن شهر ومملکت برمذهب امام ابو حنيفه کوفى بودند، رضی الله عنه سلطان معز الدين بر موافقت ايشان مذهب امام اعظم قبول کرد و بدوام آن گوید که امام شافعی را بخشوا ب ديد و پيرو آن مذهب شد . اما چنانکه از احوال ملک ثبات الدين برمی آید اين سلطان غورى ناآخر عمر در مذهب شافعی باقيماندودر تعميم و گسترش جدوجهد زيادى نمود . بدانسان که مدرسه هرات را به همین منظور به اسمام فخرالدين رازی اختصاص داد که او نيز از پيروان اين مذهب بود .

مبحث دوم ملوک کرت :

پس از نابوتى خانواده غورى سلسله ديگرى از فرزندان اين آب و خاک «ملوک کرت» برای ساليان درازى لوى هستى وآزادگى خود را در غور وهري ومضافات آن بر افراشته نگه داشتند وحدود لغور قلمرو سياسى و فرهنگى خود را تا آخرين کرانه هاى هندوسعت بخشيدند . مؤرخان رادر باره نسب ونژاد آنان همانند غوريان اختلاف راى بسيار است، فصیحى خوافى وخواند مير. نژاد ملوک کرت رابه سنجر سلجوقى نسبت مىسند هند «مجمل التواريخ فصیحى خوافى ص ۱۰۲ چاپ مشهد - حيب السير جزء دوم از مجله سوم ص ۳۶۷ تهران روضة الصفا جلد ۴ ص ۶۶۰

۶۶۱ تهران» که پایه واساس علمى ومنطقى ندارد. همچنان سيقى هروى وحافظ ابرودرين مورد تصريح نظر ندارند وهمه از نقل قبول ديگران متأثرند «تاريخ نامه هرات از سيقى هروى ص ۱۴۴ کلکنه. تاريخ سلاطين کرت از حافظ ابرونسخه خطى» آنچه مسلم است اين است که يکى از امرای غورى بنسب ام بهاء الدين سام بعد از سلطان سيف الدين غورى، فرمانروای غور شد وزن اودختر ملک بدرالدين گيلانى يکى از سنسبانيان غور بود . بهاء الدين رازان زن دوپسر وسه دختر سر بدنيا آمد که يکى از آن دخترها ملکه خراسان مادرالپ غازى بن ملک قول ارسلان سلجوقى برادرزاده سلطان سنجر بود. «طبقات ناصرى جلد اول چاپ کابل ص ۳۳۷-۳۳۸» غير از اين ديگر قرابت و يانزدىکى واتصال وارتباطى بين سنجر وملوک غور ياکرت بملاحظه نميرسد . درميان همه مؤرخان آنکه قول اوبيشتر معتبر وقابل پذيرش است معين الدين اسغزاري است که خود با استفاده از تاريخ فامى که موثق ترين تاريخ هرات وملوک آن در روزگار قديم بوده ومتاسفانه از بين رفته است در باره ايسن خانواده به تفصيل سخن رانده که در اینجا جهت رعایت اختصار از نقل اقوال آن خوددارى ميشود «رجوع شود به روضات الجنات فى اوصاف مدينه هرات چاپ دانشگاه تهران (ص ۴۱۳-۴۰۴ جلد اول) مؤرخان ومستشرقان ديگر نيز ملوک کرت راغورى الاصل دانده که مادر اینجا صرف به ذکر نام ها وآثارشان اکتفا مىکنيم . رجوع شوده : از سعدي تا جامى تأليف برون ترجمه حکمت ص ۱۹۴-۱۷۶

شجره ملوکه کورت (حدود ۵۶۰ هجری - حدود ۸۰۰ هجری کورت)

این سلسله به شجره زیر توجه شود .

مراجع :

معجم الانساب زمباور

طبقات سلاطین اسلام

طبقات ناصری

روضات الجنات

تاریخ سیفی هروی

وسایر تواریخی که در متن تذکره داده شده.

۱- وضع علماء ودانشمندان در دربار ملوک

کرت :

فرمانروایی ملوک کرت در هری و غور، صادف بروزگار یست که بزرگترین قافله سسالار ستمگران ایام (چنگیز ۶۱۶) سرتاسر مشرق زمین وبخصوص وطن مارادر لیبیب سوزان خشم و غضب وسفاکی به آتشکده ای مبدل کرده بود وملیونها انسان بیگناه و مظلوم حیثیت هیمه ای راداشت که در برابر جرقه های شمشیران دوسر لشکر مغل آتش می گرفت وبرخاک وخون یکسان می شد. مراکز علمی ومدارس و کتابخانه ها با همه گنجینه ها وفرآورده های معارف انسانی - یکی بعد دیگری نا بود می گردید و علماء وفقها ودانشمندان اگر از هزار نفریکی میتوانست فرار کند، متباقی همه در مسیر این سیل خون از پادرمی آمدند وهلاک میشدند . در چنین اوضاع واحوال خوشبختانه بعضی حوزه های کوچک مانند غور و اراضی تابع آن در آن سوی رودهند وسرزمین تحت تسلط سلاجقه در آسیای صغیر وفارس نسبتا ازگزند مصئون مانده که پناهگاه های معدودی از علماء وادبا ودانشمندان گردید . وهعیسین مراکز تاحدی توانستند در احیاء مجدد علم

طبقات سلاطین اسلام از استانی لین پَسول

ترجمه عباس اقبال ، تهران ص ۲۲۴-۲۲۵

معجم الانساب والاثرات الحاکمه فی التاریخ

الاسلامی تألیف زمباور چا پ مصر ۱۹۵۲

مجلد ثانی ص ۳۸۲، جغرافیای تاریخی ایران

از بار تولد چاپ تهران ص ۱۰۶-۱۰۷، تاریخ

ادبیات فارسی دکتر صفا جلد ۳ ص ۱۹-ایران.

امراوملوک کرت که اغلب دانشمند وشاعر

وسخن آشنا بودند جای، جای آناری از آنان نقل

شده که بهترین معرف نسب ونژاد آنان است

مثلا یکی از امرای آن بنام ملوک شمس الدین

چنین گوید :

زمن به سنجر وترکان چین که می گوید

که نیمروز وطنگاه پور دستان است

که از مهابت شمشیر وگرز گاو سرش

هنوز خانه افراسیاب ویران است

وملك فخرالدین راست :

ز گاه گیومرث تا این زمان

کر ابد چنین دسترس در جهان

که نو روز یل را بگیرد بسزور

مگر من ، که هستم زشاهان غور

«رجوع شود به : معجم الفصحاء بگوشش

دکتر مظاهر مصفا - تهران جلد اول ص ۶۸

یا تاریخ سیفی هروی ص ۴۲۸» .

بذکر آنچه در بالا بدان اشارت رفت تردیدی

باقی نمیماند که ملوک کرت از نژاد ناجک

وغوری الاصل بودند و جد اعلاى آنان

تاج الدین عثمان مرغنی ابن کرت است که

در عهد سلطان غیاث الدین غوری کوتوال قلعه

خسپار بود ویرادرش عزالدین مرغنی در همان

نوره عمده وزارت راداشت. درباره ذکر اسامی

تاريخ سيني هروي ص ۴۶۶-۴۶۷ چاپ کلکنه
 ونيز صفحا ت ۴۷۶-۴۶۹-۴۶۷-۴۶۷-۷۰۹-
 ۷۰۱ (۳۷۹ همين کتاب) دودمان کړت قدمي
 ازمجبت وعنايت به اين طبقه فرا تر نهاده،
 تضمين بقاي سياسي وحکمروايي خودرا در
 گرو حمايت و طرفداري آنان جستجو ميکردند
 وروي اين انگيزه و انديشه سعی مينمودند
 تا به تاروصلت وخويشاوندی علماء و فضلا را
 بدام کشند «رجوع شويده حبيب السير جزء
 دوم ازمجلد سوم ص ۳۸۶ روضة الصفا جلد
 ۴ ص ۶۹۳-۶۹۴ چاپ تهران» .

اوضاع ادبي و فرهنگي دريندوره :

اين سلسله ازامرا همانند بعضي ازا سلاف
 غوري خود مردمی بودند بادنشخوش قريحه
 وباذوق وعلم دوست و بنا برين سخت متمایل
 بودند تا اطرافيان شان به نحو خاص ومحيط
 فرمانروايی آنان بطورعام - ازفضيلت وخرديو
 مردمی برخوردار باشند ومينای همه کار ها
 برپايه علم و اخلاق و مکارم انساني استوار
 باشد . روی اين غايه ومرام مراکز ومدارس
 زيادی اعمار کردند وعلما و فضلا ازهر سوی
 روی بدانطرف آوردندکه درنتيجه آنهمهمدارس
 از نظرتربيت افراد، حيثيت دانشگاه های امروز
 رداشت . بدین معنی که جوانان ودانشجویان
 بعداز فراگرفتن مقدمات علوم يسدانجا روی
 می آوردند وبه فراگرفتن عالی تربين علوم
 متداول عهد خویش سرگرم می شدند . گرچه
 نظام آموزشی درين مراکز تعليمی بر اساس
 سنت های کهن وتابع اصول وروش تعليمات
 دينی ومذهبی بود. لعمدادررشته های مختلف
 معارف اسلامي وانساني شخصيت های پيروزش

ودانش وتربيت شاگردان موثر واقع شونند
 وادب وفرهنگ نيمه جان دري را پاسداري
 نمايند . يکی ازآن سلسله های کوچک که
 درتمام دوره حکمروايي مغول در غور وهرات
 به هستی وخود کامگی خود ادامه دادوحکام
 آن باوجود انقياد واطاعت ازامرای چنگیزی در
 امور داخلي آزاد بودند ملوک کړت است .
 اين سلسله ازا سال ۶۴۳ هجري تا ۷۹۱ در
 هرات وتوابع آن حکومت داشتند وهريك از
 آنان درترويج علم وادب وحمايت ازعلماء و
 فضلا برديگری پيشی می جستند در اثر اين
 حسن رفتار وعنايت وتوجه ملوک کړت تعدادی
 ازعلماء و فضلا درهرات گردآمده بودکه توانستند
 چراغ نيمه افروخته علم وفرهنگ را از تندباد
 حوادث مصئون نگاه دارند . اين گروه که در
 واقع قشر ممتاز جامعه خودرا تشکيل ميدادند
 نه تنها درامور دينی وعلمی اشتغال داشتند،
 بلکه درمسائل اداري وسياسي نيز ذيدخل
 بودند . به نحوی که دررويداد هاوتزاع ونفاق
 داخلي وذات البيني ملوک کړت نقش مصلح را
 ودرامور کشورداری وحفاظت ملک ، صفت
 مشاور، ودرروابط بين اين ملوک وامرای
 چنگیزی. حيثيت سفير سياز ونماينده سياسي
 ردااشتند . احترام وارادت ملوک کړت به علماء
 ودانشمندان تابدان پايه ومايه بودکه حتمی
 امرای مفرور وخودکامه چنگیزی هم باتبعيت
 ازایشان اين گروه رابه دیده تکريم وتعظيم
 می نگريستند وازنفوذ ورسوخ واعتبار آنان
 به نفع خویش استفاده می کردند«برای شواهد
 اين مطالب رجوع شويده روضات الجنات
 بخش يکم (ص ۵۱۲-۵۱۳) چاپ دانشگاه تهران

به عنوان مثال چندبیتی از امیرحسینی غوری رادرینجا نقل می کنیم :

این گدایان را که بینی بی خبر
خود پرستان اند زینها در گذر
مرد معنی را طلب کن ز نهار
اصل صورت را نباشد اختیار
این همه جفندان این ویرانه اند
از نوای بلبلان بیگانه اند
از تکلف خویشتن برتا فته
حاش الله گر نشانی یافته
رسم وعادت را روش پنداشته
مذهب مردان حق بگذاشته
خرقه را نام لقمه ساخته
بهر نانی دین و دنیا باخته
از برای نام رفته ننگ شان
خشم شان روز قیامت ننگشان

شعر و شاعری در پندوره :

دوره ای که از آن گفتگومی کنیم، از نظر بیدادگری و سفاکی و وحشت و بیدامی تاریکترین روزگاریست که تاریخ کمتر بیاد دارد . سلاله چنگیز با همه قساوت و فقدان عاطفه در پهلوی تاراج و تسلط سرزمین ها، آثار ادبی و فرهنگی رانیز به باد نابودی سپردند به نحوی که دیگر هیچگونه امیدی به احیاء و بازگشت آن نبود ولی خوشبختانه در اثر گرایش فطری و غرور ملی ملوک کرت آن شمع نیم افروخته فرهنگ و ادب در خاموش نگردید و آن زرمه های آسمانی کماکان نوا آهنگ ماند . و این وضع نمودار آنست که فطرت انسانی بزور سرنیزه و شمشیر تسخیر نکردد و بر کشور دماغ و سلطان دل هیچ جهانگشایی دست

یافت که تاریخ فرهنگی ما در این دوره آب و رنگ بخشیده است .

از جمله انواع علوم بشری که بیشتر درین دوره مورد توجه قرار داشت فقه و تفسیر و کلام و فلسفه و نحو و صرف و تصوف بود . به نحوی که همه این دانستنی ها تدریس می شد و آثاری هم از آن ها باقی مانده است . آنکه از همه معروف تراست و در فلسفه و کلام و تصوف شهرت تاریخی دارد مولینا سعدالدین مسعود عمر علامه نغنازانی می باشد که شرح تصریف جرجانی را «المطول» بنام ملک معز الدین حسین کرت نوشته است مسایل عرفانی هم به طرز سنتی اش در خانقاها و حلقه های ارشاد رونق گرمی داشت و هم به شکل رساله و کتاب اساسهای آن تدوین میشد که مهمترین این آثار نوشته های امیر حسینی غوری است که در مبحث شعرا آن صحبت میشود . بازار صوفیه و مشایخ و ارباب خانقاه بیش از هر گوشه اجتماع جنب و جوش خاصی داشت و بعضی از ملوک کرت در هر هفته یکبار یا دوبار به خانقاه میرفتند و با درویشان و عزلت گزینان فقر صحبت میکردند این احترام و ارادت خاص ملوک کرت به اهل خانقاه کار را بجایی کشیده بود که هریب سرو پایی با همه آلودگی ها و تردامنی ها قبای صوفیگری در بر می کرد و نغمه عرفان می سرآید و در واقع صفا و معرفت جای خود را به ریاضت و ریاضت و این وضع تا بدینجا ادامه یافت که عده ای از مردان پاکدل و حساس به عنوان نفرین ازین طبقه و تمثیل اوضاع اجتماع خود صدای انتقاد و شکایت بلند کردند و دهان به مذمت کشوندند . که

جلب نظر می‌کند، حماسی و عرفانی و اخلاقی است و این هم مدلول اوضاع اجتماعی و ناهنجاری‌هایی است که درینجا بدان اشاره میشود. قبلا تذکارتی که در اثر کشتار و فجاج سلاله مغول و یأس و نوامیدی و خرابی اوضاع، بیشتر مردم به خانقاها رو آوردند و این وضع باعث شده که ارج و مقدار ارباب خانقاه فزونی یابد و در جامعه خویش امتیازی داشته باشند بنا برین زهد و تصوف که تا آتروز بصورت عملی و ساده و توأم با وجد و حال بود شکل علمی بخود گرفت و با کلام و حکمت مزوج شده که میتوان آنرا عرفان توجیهی و فلسفی نام نهاد.

پیروان طریقت و شاعرانی که به این رشته از معارف بشری تمایل داشتند، بر آن شدند تا اصطلاحات و مبانی تصوف را در شعر چا دهند و آنرا ذوق انگیز و دل نشین سازند. که در اثر این انگیزه مثنوی های عرفانی و قطعات اخلاقی و اندرزی سروده شد و تا قرن نهم نیز این روش ادامه یافت. مثنوی هایی که امیرحسینی غوری برشته نظم کشیده است عبارت اند از:

کنز الرموز :

مثنوی عرفانیت که بروزن مثنوی مولینا جلال الدین بلخی سروده شده و مضامین آن همان مصطلحات عرفانی قرن هفتم و هشتم هجری است که مخلوطی از مکتب علمی محی الدین ابن عربی متوفی ۶۲۸ هـ و ابن فارض متوفی ۶۳۲ هـ و مکتب علمی عوارف المعارف شیخ شهاب الدین سهروردی متوفی ۶۳۲ هـ می باشند.

تسلط و فرمانروایی نیابد. از همین جاست که درین دوره فتور تعدادی از شاعران و سخنوران بانام به پاسداری از فرهنگ خویش تبارزمی‌کنند و هر یک به شیوه‌ای داد سخن میدهند. تعداد شاعرانی که جای جای در تذکره‌ها از آنان نام برده شد و سیفی هروی و معین الدین اسفزاری بران گواه اند. تنهادر عبد ملک فخرالدین کرت به چهل نفر بالغ میگردد. (رجوع شود به تاریخ سیفی هروی (ص ۴۴۳ کلکته) تاریخ اسفزاری جلد اول ص ۴۵۰-تهران) از جمله آنهمه شاعران و دانشمندان آنانکه از همه بیشتر پرمایه تر و صاحب اثراند، امیر حسینی غوری، ابن معین، سیفی هروی و ربیعی پوشنجی است که در زیر آنها و آثارشان بحث خواهد شد. فن شعر و شاعری نه تنها جنبه ذوقی و عاطفی محض بود بلکه جزء تشریفات و مراسم دربار بود و اغلب مجبور بودند تا در ایام عید و سایر مراسم و همچنان در تعزیت ها، چیزی بنویسند. مثلا ابن یمین قصیده‌ای که در تهنیت عید بنام ملک معزالدین حسین کرت می نویسد گوید که:

عید نو بر خسرو خسرو نشان فرخنده باد
رای ملک آرای او را شاه انجم بنده باد
خسرو جمشیدرتب سایه یزدان حسین
کافتاب قدرش از برج شرف تابنده باد
هر دعا را کز میان جان و دل ابن یمین
گویدش روح الامین آمین زبوی گوینده باد
در ایندوره تمام انواع شعری و صنایع بدیعی در شعر معمول و متداول بوده که نمونه های از آن در دست است. اما آنچه بیشتر

زادالمسافرین :

این مثنوی نیز عرفانی بوده و بروزن لیلی و مجنون نظامی گنجه‌ای در بحر هزج مسدس سروده شده است. و محتویات آن از نظر کلی همانند کنزالمرزاسست ولی مطالب دیگری هم در آن گنجانیده شده که بحث درباره آن‌ها در این مختصر مقدور نمیباشد.

مثنوی پانزده سوال :

امیر حسینی غوری درین مثنوی خود که در بحر هزج مسدس محذوف آنرا ترتیب داده خواسته است تا بسا از مسایل و مطالب دشوار و غامض عرفانی بخصوص وحدت وجود را از زبان دیگری افشاء سازد. به همین مقصد او را خدمت عارف نامور زمانش سعدالدین محمود بن عبدالکریم شبستری متوفی (۷۲۰ هـ ق) فرستاده است و او در جواب این سوالات گلشن راز را به نظم کشیده و خدمت امیرحسینی غوری تقدیم نموده است.

مثنوی قلندر نامه :

این مثنوی نیز بروزن لیلی و مجنون جامی بوده ولی تا حال بدست نیامده است. تنها هدایت که مسلماً کتب زیادی در دست داشته از این مثنوی در کتاب خود نام می برد و ابیاتی از آن نقل می کند. (رجوع شود به مجمع الفصحا بخش اول از جلد دوم ص ۲۷ تهران).

علاوه بر مثنوی های مذکور - مثنوی دیگری نیز از این شاعر متصوف عالی مقام و وطن باقیمانده که بنام (سی نامه) یاد می شود محتویات این مثنوی حاکی از یک عشق سوزان و آتشین باشد که شاعر در آغاز جوانی بدان مبتلا بوده است. مثنوی مذکور که یک جلد

از آن بشماره (۱۱۶۴) در کتابخانه مجلس شورای ملی ایران وجود دارد، و تاکنون بجای نرسیده بهترین معرف اشعار عشقی امیرحسینی و بیانگر گوشه‌ای از ادبیات فولکلوری کشور ما در آخر قرن و آغاز قرن هشتم هجری می باشد که امیدواریم روزی به همت فرزندان دانش دوست این آب و خاک، این اثر نفیس بجای رسد.

حماسی هایی که درین دوره سروده شده همانند عوامل اشعار عرفانی زاده انعکاسات اوضاع اجتماعی و سیاسی است. بدین معنی که در اجتماعی مانند عهد ملوک کربت اگر از یکسو در اثر خرابی اوضاع و ظلم و خونریزی و بی مهربی مردم به خانقاهها و انزوا پناه میبرند از جانب دیگر حس کین توزی و انتقام جویی که در نهاد بشر جادارد، او را امیدارد تا بجای عزلت و درویشی به مبارزه برخیزد. روی این اصل شاعران دوره ملوک کربت برای برانگیختن احساسات ملی و غرور آزادگی و میهن دوستی و تشجیع مبارزان و دلاوران سر بلند محیط خویش به حماسه سرایی می پردازند و آثار ارزنده‌ای به وجود می آورند که دو حماسه زیر آن جمله اند :

۱- کربت نامه :

مثنوی حماسی تاریخی است که ربیعی پورشنجی شاعر دربار ملک فخرالدین آنرا در بحر متقارن و به شیوه شاهنامه فردوسی سروده است این مثنوی که به امر و هدایت ملک فخرالدین کربت به نظم کشیده شده دارای شش هزار بیت و محتوی یک قرن و اندی از تاریخ هرات و ملوک کربت بوده است. و شاعر

دربدل کار خویش هرامه هزاردرهم از خزانه ملك موصوف دریافت می کرده است تاجایی که از تاریخ سیفی معاصر گوینده این حماسی برمی آید، مثنوی مذکور کتابی مدون بسوده وخیلی معروف ومشهور. چنانکه گوید :

«... واین قصه راخطیب فوشنچی که او را ربیعی خوانند درکتاب کت نامه به شرح وبسط تمام آورده و اگر کسی خواهد بر کیفیت آن مطلع شود اورارجوع بدان کتاب باید کرد» (ص ۳۹۱-۳۹۲ تاریخ نامه هرات) ازین گفتار ربیعی بخوبی پیداست که حتی مثنوی کت نامه - منحیث بیان حوادث ووقایع زمان خود- برای دیگران منبع و مأخذ بوده است .

واکثر مؤرخان مانند اسفزاری وحافظ - ابرو ومولفان روضته الصفا وحیب السیر از آن استفاده کرده ومطالب زیادی نقل نموده اند که بدین ترتیب تا قرن نهم هجری وجودداشته ولی ازآن تاریخ به بعدازمیان رفته است ایبائی که ازین مثنوی دردست است درحدود (۲۵۰) بیت می باشد که سیفی هروی آنها را درقسمت های مختلف کتاب خودبه تناسب حال ومقام هر موضوعی برسبیل امثال و استشهاد بیان نموده است .

درین مثنوی همانطورکه اشاره شدکارنامه های ملوک کت ولشکرکشی های آنان به اطراف وجوانب ودفاع وقیام در برابر حملات چنگیز یان بازگو شده است .

۲- سام نامه :

این مثنوی نیز حماسه تاریخی است که سیف بن محمد بن یعقوب البروی از شاعران ودانشمندان بانام هرات . آنرا در بحرمتقارب

دیگران در تذکره هادرج نشده اند و آثاری هم از آنان در دست نیست. در اینجا صرف از آثانی نام می‌بریم که آثارشان جای جای نقل شده و در موجودیت شان شك و ابهامی وجود ندارد.

۱- ابن حسام هروی .

۲- امیر حسین سادات .

۳- امیر فخرالدین محدود بن یمین .

۴- بدیع ترکوی .

۵- حسن سمنانی .

۶- حسن متکلم .

۷- ربیعی پوشنجی .

۸- سراجی .

۹- سیفی هروی .

۱۰- ملک شمس الدین .

۱۱- عزیزی .

۱۲- ملک غیاث الدین .

۱۳- ملک فخرالدین .

۱۴- مولانا مظفر هروی .

بگفته مولینا نورالدین عبدالرحمن جامی در تفحات الانس امیر حسینی غوری صاحب دیوانی هم بوده است و چنانکه خواهد دانستند محترم ایرانی آقای حکمت در رساله دکترای خود در زمین تحقیقات فاضلانه‌ای کرده است و اقا دیوان امیر حسینی که دارای قصاید، غزلیات، ترکیبات، ترجیعات، مقطعات و رباعیات بوده است تا سالیان اخیر در جمله کتابهای شخصی علی اصغر حکمت در تهران موجود بوده و پس از آنکه اوراد جمله دیگر کتب خطی خود به دانشکده ادبیات تهران اهدا کرده، از میان رفته است و نگارنده با همه تلاش به این نسخه دسترسی پیدا نکرد.

و آنرا بگشاد قضا را ذکر عظمت و لشکر کشی دانشمند بهادرو صفت معموزی خیل خانه او برآمد. بوجای گفت که درین کتاب پدر بزرگوار مرابستوده است اما چون شاعر غوریان است اورا بقتل میرسانید. بنده رادر سلک قانلان دانشمند بهادر منخرط گردانیدند.

چون حیات باقی بود از میان هفتاد و هشت تن - بنده و شخص حسن مقرب نام بعد از آنکه به بوجای خط بندگی و گناهکاری دادند، خلاص یافتند. باقی را به قتل رسانیدند» (تاریخ نامه هرات ص ۵۳۹) از کتاب های مدون دیگر شعری درین روزگار صد عامل جرجانی است که ابن حسام هروی آنرا بنام ملک معزالدین حسین بن ملک غیاث الدین به نظم کشیده است. «رساله طریق قسمت آب قلب هرات تألیف قاسم هروی بکوشش آقای مایل چاپ بنیاد فرهنگ» و همچنان منظومه‌ای از علامه تفتازانی باقیست که ترجمه ترکی از بوستان سعد است. «فرهنگ ادبیات فارسی دری زهرای خانلری قطع جیبی ص ۱۴۱».

اشعار اخلاقی و حکمت و اندرز رایج ایندوره رادر قطعات پراکنده ای میتوان یافت که در تذکره ها درج گردیده و از همه مهمتر دیوان ابن یمین فریومدی باشد که اهل دانش و خیره از ماهیت و کیفیت آن آگاهی دارند. از انواع دیگر شعر و بحث درباره آنها که درین مختصر کنجایش نیست صرف نظرمی شود.

اسامی شاعران ایندوره :

متأسفانه از آن همه شاعرانی که در دوره ملوک کرت می زیستند، جز چند نفر محدودی

آثار مشهوره در ایندوره :

درتوره ملوک کورت علاوه بر آثار پرغنیتم شعری و منظوم کتابهای ارزنده‌ای در نشر نیز هست که هر یک در حد خودش از موثق ترین و مهمترین منابع و مأخذ میباشد و مدلول زنده و گویایی است که از سیر امور فرهنگ و دانش آن زمان بازگویی کند و عبارت انداز :

۱- تاریخ نامه هرات : معروف به تاریخ سیفی که سیف بن محمد بن یعقوب الهروی آنرا نوشته و تاحال چندبار در هند و ایران چاپ و بافیسیت شده است که بازگوینده شرح حال و کارنامه های ملوک کورت و وقایع و حوادث ایندوره می باشد .

۲- شرح تصریف جرجانی : که علامه تفتازانی آنرا بنام ملک معزالدين کورت در آورده و درین علم از کتب مرجع بحساب میرود .

۳- روح الارواح : کتابیست که امیرحسینی غوری در شرح اسماء الله نوشته است .

۴- نزهت الارواح : کتاب دیگر امیرحسینی غوریست که بانشر فنی نگارش یافته و نام کلمات آن دارای صنایع لفظی می باشد نثریست شورانگیز و عاشقانه که میتوان آنرا همپایه گلستان سعدی نامید ۲۸ فصل دارد و یکبار در مطبعه محبتبایی دهلی بچاپ رسیده است .

۵- طرب المجالس : کتاب معروف دیگر امیرحسینی غوری است که آمیخته بانظم و نثر بوده و محتویات آن مباحث مختلفه را احتوا می کند و حاج خلیفه صاحب کشف الظنون درباره این کتاب چنین مینویسد : «طرب - المجالس فارسی مختصر فی النصایح والحکم

علی السان الوهوش والطورلحسین بن حسن بن سید الحسینی و هو علی خمسہ اقسام بدایع و رواح و هذا لایواب اشتمل علی مقطعات مجموعه لطائف» .

این کتاب چندبار در هند و اخیرا در مشهد بچاپ رسیده است .

معتقدات و رسومات :

درباره رسوم و عادات ملوک کورت با امروز تفاوت چندانی بنظر نمیرسد . و معتقدات شان نیز در بعضی موارد هنوز هم گرد از چهاره جامعه مانسته است مثلا اعتقاد به رمالی و نجوم و تاثیر طبیعت در سرنوشت انسان ها در ایندوره به نحوی جلوه گراست که حتی ملوک کورت بدان گرایش داشتند و به پیروی از بعضی دربارها در اعمال و کردار روزانه خود بدان توسل می جستند . طبقه ای که به این کار اشتغال و مهارت داشت، اهل هندو بود که در هرات آنروز موجودیت آنان سخن رفته است و این گفتار سیفی هروی مؤید آن است . «... دانشمند بهادر سوار شد و بحمام سر چهارسوی آمد . چون از حمام برآمد هندوی منجم را که دعوی رمالی کردی و خود را زناتی وقت و طرابلوس زمان شعر دی پیش خواند و گفت رملی بزَن و به بین که ما را بدین حصار رفتن مصلحت هست یانه ، هندی منجم رملی بزَد و گفت ای خداوند عزیمت رفتن حصار فسخ می باید کرد» تاریخ سیفی ص ۴۸۵ .

عقیده به تاثیر طبیعت در سرنوشت انسان و عالم انسانی نیز جزء ادب و فرهنگ زمان گفتگوی ماست و شاعران و اندیشمندان آنرا در آثار خود منعکس ساخته اند .

اعتدال رعایت شده است، بنا برین امیرحسینی غوری و ابن یمین درین مسئله محتاط و میانه رو میباشند که آنرا میتوان تقلیدی از روش مولینای بلخی تلقی کرد .

وضع مدنی :

چنانکه پروفیسر برون عقیده دارد این ملوک باتمام مشکلات وموانعی که برسر راه شان قرارداشت ، بازهم بسیار مترقی ومتمدن بودند وشهر هرات را که چنگیز وسلاله آن به خاک یکسان کرده بودند بدان حال نگهداشتند وباهمه تلاش در معموری وآبادی آن کمره مت بستند به نحوی که این شهر یکی از معمورترین وبر نفوس ترین شهر های آن عهد بوده است واین حقیقت از نوشته پروفیسر هارولد لمپ بخوبی پیداست که در کتاب خود بنام « تیمور لنگ » چنین می نویسد: «... دروازه های هرات را به شهر سبز بردند و خزانه ملک غیاث الدین یعنی پولهای نقره وجواهرات نتراشیده وتخت طلای خانوادگی وجامه های گلدوزی نیز به شهر سبز حمل شد . باتصرف هرات شهر وایالت جدیدی بر مستملکات تیمور اضافه گشت . شهر بزرگی که دوصد و پنجاه هزار جمعیت داشت ومحیط آن نه هزار گام مربع میشد . صورت حساب فاتح نشان میداد که چند صد مدرسه ، سه هزار گرمابه تقریباً ده هزار دکان وشهر بوده است . . . ناتار هایش از هر چیز از آسیاب های بادی شهر تعجب می کردند که بجای آن با باد می چرخید . » « تیمور لنگ » تالیف هارولد لمپ

ایبائی که سیفی هروی از ربیعی پوشنچی در کتاب خود نقل کرده و در اینجا اقتباس میشود . نمونه ای ازین طرز تفکر است که کم وبیش در تمام ادوار ادبی بملاحظه میرسد :

سپهرا چه بیدادی و کینه هاست
که مردم ز تو بردل و سینه هاست
سپهرا ترا مهر و ازدم نیست
ز کردار خویشتی یکی شرم نیست
سپهرا همه سوزی و درد و رنج
نداری و نایی بجز روز پنج
یکی راز تو گنج و دیهیم و تخت
دگر از تو بداختر و شور بخت
ز تو هر که ده روز کامی گرفت
بغیر وزی و زور نامی گرفت
ز پایش ندر آوردی و خوار کرد
بخاک اندر و نش نگو نثار کرد

فلسفه و علوم عقلی درین دوره نه تنها باب نیست بلکه از آن مذمت و نکوهش بعمل می آمد ومخصوصاً امیر حسینی غوری و ابن یمین . بر فلسفه وفلسفه بیرحمانه می تازند و آنرا قرین شرک می دانند . چنانکه امیر حسینی غوری قصیده ای درین زمینه دارد وما صرف به ذکر بیستی از آن اکتفا می کنیم :

کسی گرفتلسفی باشد در شرک خفی باشد
نشان کمرهی باشد - نشانه علت اولاد
حدیث جبر و اختیار از موضوعات دیگر است
که در روزگار مورد نظر ما درین باره مباحثی
بعمل می آمد ولی از آنجا که ملوک کسرت از تابعان مذهب امام ابوحنیفه بودند و در مذهب او امام شافعی - در بازه جبر و اختیار شیوه

اختصار درینجا نقل می کنیم : «... ودرسنه سبع و خمسين و ستعايه محاصره قلعه بکر نمود وآن احصار پست بسر صخره در میان دریابغایت محکم وهمانا بکر جهت آن میگفتند که هیچ شاه بروی دست نیافته واورانگشاده بود ... ودرمدت هجده روز سی کشتی بزرگ و زورق ترتیب کرده بچنگ اقدام نمود و دوازده روز متعاقب ازهر دو جانب دریای مضاف بود جرشان و ازهر طرف مردم بسیار ضایع شدند.» (رجوع شود به روضات الجنات بخش یکم ص ۴۱۶- دژ ذکر سلطنت ملک شمس الدین).

ترجمه جواهر کلام (ص ۸۶-۸۷) چاپ تهران بهمین ترتیب مدارکی وجود دارد که ملوک کرت در تمام ساحات زندگی اعسم از کشاورزی و آبیاری و بستن صدها و اعمار پلها و امثال آن توجه خاصی داشته اند .

« برای اندرک بهتر این مطلب رجوع شود به رساله طریق قسمت آب قلب هرات .
ولی آنچه بیشتر از همه اعجاب انگیز و حیرت آوراست ، روایتی باشد که معین اسفزاری در باره صنعت کشتی سازی و مهارت اوشان درین فن بیان داشته است و ما آنرا به

فرهنگ دوره تیموریان

هرچند تیمور در سال ۷۷۱ به کشورگشایی آغاز نمود و بعد تر برخی شهرهای خراسان را گرفت ولی شاهرخ درهرات بسال ۸۰۷ مرکز مستقری گرفت وچهل و سه سال در مرکز خراسان(هرات) کارهای چشمگیری در فرهنگ و امور اجتماعی کرده است، بعد ازوالغ بیک و عبداللطیف میرزا و عبدالله میرزا ابوسعید احمد میرزا، یادگار محمد زمامداری نمودند و آخرین سلسله تیموریان حسین میرزا ۳۷سال درهرات کارهای تابنده یی نمود وچند روزی بدیع میرزا فرزندش نیز بجای پدر نشست که شیانیان هرات، مرکزامپراطوری تیموریان خراسان را فتح کردند و بساط دودمان تیموریان برچیده شد ۱۰۵ سال دوران تابان ودرخشانی درهرات تموریان سپری نمودند که فرهنگ و زندگی به شکل پویایی و تابانی خاصی درآمد. شاهرخ درهرات درطول زمامداری زندگی نمیکرد بلکه درشهر های دیگر نیز درگیر بود و سفر مینمود و قلمرو وسیع پدر خود را دید بانی میکرد سه فرزند هنرمند و دانشمندش در سه مرکز حوزه های هنری و علمی برپا کردند يك پسر شاهرخ ابراهیم سلطان که ولایت دارپارس بوده است حامی ممدوح شرف الدین علی یزدی است که آثار و کتیبه هایش هنوز در شیراز و در حوالی تخت جمشید بچشم میخورد خودش نیز درخط محقق استاد مسلمی است، قرآنی بخط ابراهیم سلطان در آستانه قدس

مشهد حفظ میشود .

بایسنقر میرزا هنرستانی درهرات تشکیل نمود، چهل تن کاتب وخطاط ماهر درگردد خود جمع نمود و برهنمایی مولانا جعفر تبریزی که شاگرد عبدالله ابن میرعلی تبریزی بوده است کار مکردند ، بروایت عبدالرزاق سمرقندی غیاث الدین نقاش باعدهای بحیث سفیر به شهر یکن (خانباغ) رفت و بعد از مدتی برگشت و مسلما هنر نقاشی را باتابی دیگر با خود آورد بایسنقر میرزا در ین هنرستان طلا، وجواهرات زیادی بکاربرد که پدرش از تبریز آمد خزانه را خالی دید و در حقوق عسکر ها اهمال بعمل آمد .

بایسنقر انجمن کتاب سازی داشت و شاهنامه بایسنقری نموداری از کار اوست و خود درخط ثلث بی نظیر بود. الخ بیک و قتی شاهرخ پدرش درهرات بود کانون علمی در سمرقند بنانهاد عجب آنکه هر دو برادرمذاق ادبی خاصی داشتند الخ بیک از نظامی گنجوی جانب داری میکرد بایسنقر میرزا از امیر خسرو بلخی طرفداری میکرد و این مناقشه ادبی شان همواره موجود بود. بدر بار الخ بیک کمال بدخشی ملک الشعراء بود و شاعر مخلص دربار بایسنقر درهرات واحدی نقاش بود .

غیاث الدین جمشد کاشی، برای الخ بیک زیج مسمی به الخاقانی و تکمیل الزیج الایلهانی را نوشت و هم زیچی خود الخ بیک نوشته است

ادبیات درین دوره برزوی دوزبان دری و ترکی استوار بود و ازجانبی خط اویغوری زبان رمز و اشاره که نامه های سری بدان نوشته میشد تا هرکسی نداند، هرچند در ین دوره ادبیات بدور های پیشین چون سامانیان و غزنویان همطراز و هم سنگ نیست باوجودیکه

اتبوه شاعرانی درین دوره بودند و مجالس النقایس برعلیشیرنواپی شاهد صادقست ، اشعار ابتکاری محض کمتر دیده میشود ولی برخی مثنویهای مثل سلمان و ابسال جامی معانی دقیقی دارد . و درمقابل هنر نقاشی و هنرهای زیبا و معماری های تزئینی که برزبر تاقها و رواقها نقش بدیع و دل انگیز میگرفت تا بندگی خاصی داشت ولی ادب و عرفان انعکاس ذوق ها و احساس پیشینیان مینمود که با کلمات شسته ای ادا میشد و گاه انتخاب و تقلید گونه کارهایی نیز درزمینه ادب کرده میشد .

بازی می بینیم از کلیله و دمنه نصرالله امثسی انوار سبیلی بوجود می آید و مثنوی مولانا جلال الدین بلخی بصورت لب لباب درمی آید و جامی متوفی ۸۹۸ برخی ابیات مثنوی را تفسیر میکند و نقد النصوص جامی ازفصوص الحکم ابن عربیمنتج میگردد نظیراین مثالهای بسیاری داریم و در مثنوی سرایی و تدوین دواوین پیروی از نظامی و امیر خسرو بلخی میشود .

رابطه ادبی این دوره قابل وصف است مثلا خوند میرمکارم الاخلاق رادر سیر و سلووک

الغ بیگ شکل کره زمین زادراغایت دقت پرداخته است و هم بخش ربع مسکون را براقلیم و طول ایام و عرض البلد و ارتفاع قطب شمالی را تذکر داد و نقوش و رقوم بی نظیری نگاشت . رکن الدین شرف الدین حسین آملی درزیچ جامع مفیدی اظهار میدارد (۱) .

که در رصدخانه ایلخانی (زیچ الغ بیگ) اشتباهات بر خداده است و هم خود الغ بیگ وصیت کرده بود که خواجه اصیل الدین ابهری به اتفاق مولانا قطب الدین تجدیدنظر کنند . اصیل الدین ابهری مقدمه ای درآن نوشت و محی الدین مغربی و نجم الدین دبیران و فخرالدین اخلاطی قاضی زاده رومی و غیاث الدین جمشید ، مولانا علی قوشچی مدت سی سال و درزیچ الغ بیگی در رصدخانه کار کرده اند . و این رصد خانه در جنب باغ الغ بیگ میرزا قرار داشت .

وقتی بابر بهرات آمد از تصنیف پنجاه باب سلطانی ، زیچ الغ بیگی گذارش دادند، بابر مولانا جمال الدین عطاء الله شیرازی را نشان (فرمان) داد، تا با ملازمان ابوسعید گورکانی به سمرقند رفت و بعد از چهار ماه آنچه مطلوب بود نوشتند و آوردند و به حسین آملی سپردند، حسین آملی اظهار میدارد که دو زیچ تألیف نمود یکی زیچ منتق و دیگر زیچ مفیدی و مدت هجده سال در شیراز تطبیق کرده است و کتاب زیچ مفیدی را بنام ابو سعید گورکان بسال ۸۶۰ مصدر نموده است .

(۱) این نسخه خطی را نگارنده دید و یادداشت نمود .

مینمودند ... وهمه زا به وفورانعام، واحسان مسرور وشادمان میساخت وهرکسی را از خوشنویسان ومصوران ، نقاشان ومجددان . درکار خویش ترقی میکرد». این سخنانیست که درباره هریک چون سلطان حسین میرزا و امیرعلیشیر گفته میشود وبزرگترین کتابهای هنری بریاست بهزاد در کتابخانه حسین میرزا بوجود آمده است که زیب وزینت موزیم های جهانست .

عبدالرزاق سمرقندی در مطلع از عده از استادان خط دردوره شاهرخ نام میرد بدین عبارت :

مولانا شمس الدین الیهروی شاکرد مولانا معروف خطاط بغداد به حسن تربیت به انحاء رسانیدکه بسیار از خطوط خویش به نام قبله الکتاب یاقوت المستعصمی کرده مبصران جهان به خط یاقوت قبول کردند. همچنین مولانا جعفر تبریزی در انواع خطوط به تخصیص نسخ ونستعلیق خواجه میرعلی ثانی بود و امروز مولانا ظهردین اظهر ومولانا شهابالدین عبدالله ومولانا جلال الدین شیخ محمود و شاکردان مولانا جعفر بی نظیر عصر اند) خطاطی هاییکه ازدوره تیموری بما مانده است مثال اعلی هنرزیبای خط است خطوط کوفی تزئینی وخط ثلث نسخ خط نستعلیق وتعلیق ووزقاع رواج داشت وخطاطان مشهوری مثلاً سلطانعلی مشهدی وسلطان محمد خنداقد و سلطان محمد نور میرعلی وده هاخطاط دیگر کتابهای زیادی نوشته اند که زینت ده کتابخانه هاست مولانا معروف خطاط بکتابخانه میرزا اسکندر بود وبایسنقرمیرزا ازخواهش

میرعلیشیر و اخلاق او ودانش گسترده ادبی می نویسد ومیرعلیشیر خمسة المتحرین رادر باره زندگی واقوال وآثار جامی مینگارد وطبعاً جامی برخی کتابهای خودرا بنام نامی آن وزیر مصدر کرده است .

این دوره دوره شکوفایی علم و هنر بوده است هریک از نویسندگان در تحرك خاص ذهنی وفرهنگ گرایي منهدم بودند . خود امراوسربرآوردگان نیز اهل دانش بودند آنکه هنرستانی درهات روشن کرد هنرمند بودوآنکه دارالعلمی درسمرقند بنا نهاد د دانشمند بود .

در مجالس علمی وهنریکه برپا میشد امرا سهم فعال داشتند در مجالس بایسنقر میرزا و فریدون میرزا برخی آثار ومتون ادبی وعرفانی نقدو مقابله میشده وازآن خواجه عبدا لله مروارید بیانی در شرفنامه خبر میدهد جا می ۴۰ جلد کتاب ورساله درساحه های عرفان وادب تالیف میکنند وملاحسین واعظ درمسائل علمی کتابهای درنجوم وانشاء مینگارد .

نقاشی ، تذهیب ، خطاطی :

دوره تیموری دوران درخشان هنر های زیبا وکتاب سازی است صاحب حبیب السیر میگوید :

بایسنقر به مجالست ارباب علم وکمال بغایت راغب ومایل بود .... وخردمندان کامل از اطراف واکناف ایران وتوران به هرات آمده ودرآستان مکرمت آشیانش مجتمع میبوندند وبلغای وافر فراسست وفصحای صاحب کیاست از اقطار عراق وفارس واذربایجان به درگاه عالم پناهش شتافته صبح وشام ملا زمست

سبز، آبی رابیشتر بکار برده است بهزاد اگر صحنه رقصی را نقاشی نموده رقص عارفان را نموده است و اگر بزمی را نقاشی کرده است کوشیده است مردمی را چهره کشی کند که نشان مردی و مردمی داشته اند میرک نقاش استاد بهزاد بوده است .

برخی از کتابهاییکه هنرمندان و نقاشان دوره تیموری نقاشی کرده اند دارای مجالس رزم و بزم است و گرفت گیردارد و گاه به هر صفحه کمندکل و یاشکار گاه تعبیه یافته است یکی ازرقای شان مولانا خلیل است که در عهد شاهرخ می زیسته و از نقاشان بنام است .

نقیس ترین برگهاییکه بهم وصله میکردند مرقع بوده که گاه گاه میناتور و خطاطی مینمودند و بصورت یک آیت هنری میساختند که نظر گیری خاصی داشته است درین دوره کتابخانه های نقیسی که پرازکتب خطی تزئین و نقاشی و نذهیب و دارای لوحه های زیبا و ترصیع گونه بوده است . بوجود آمد .

چون کتابخانه شاهرخ و بایسنقر میرزا کتابخانه احمد میرزا ابوسعید گورکانی و کتابخانه میر علیشیر و کتابخانه حسین میرزا و سایر امرا و وزراء را که اهل ذوق و دانش بوده اند نیز کتابخانه داشتند و شکی نیست که مدارس نیز کتابخانه های داشته است حاجی محمد نقاش رئیس کتابخانه بدیع الزمان میرزا بوده است ساعتی در کتابخانه میر علیشیر اختراع و صورتی تعبیه کرده بود که بعد از نیم ساعت یک چوبدار بر نقاره میزد ، در ین کتابخانه ها جلد ساز و صحاف و راق

نمود که به بیست و چهار ساعت یک هزار و پنجاه بیت بنویسد سلطانعلی و میرعلی و معنون رفیقی هروی در فن کتابت و قواعد خطوط سته رساله های منظوم و منشور تا لیف نموده اند .

وقتی این کتابها نوشته میشد عناوین آن به طلا و لاجورد زینت مییافت و جدول مرصع بدان کشیده میشد متن و حاشیه و گاه تشعیر طلا می گردید سرلوحه های مذهب با خطوط اسلیمی تاج و نیم تاج که گاه این سرلوحه ها بر کاشیهای معرق در کتیبه و رواق مسجد تجلی میکرد .

سلطان محمد از نقاشانی است که بامعیت بهزاد کار مکرده است و سید بابا هنر افشانیگری رابه عهده داشته است مولانا درویش محمد از نقاشان دوره سلطان حسین میرزا است که در آغاز رنگمال بود و بعد تمام کسار های نکارستان بهزاد رامی نمود .

میرخوند در خلاصه الاخبار گوید :
استاد کمال الدین بهزاد کامل ترین مصوران دور انست این کار رابه نهایت کمال رسانیده مدتی در ظل تربیت امیر هدایت منقبت به طرف کاری مشغول بود اما حالا در ملازمت صاحب قرآن عالی منزلت بسر میبرد»
بهزاد در واقع شخصیت کامل هنر است اخلاق سالمی داشته بسا نقاشان کوشیده اند تا از او پیروی کنند بهزاد در امتیاز و ترکیب رنگها هنرنمایی خاصی کرده است و در مورد چهره کشی تحریک اشخاص و حالتهای گوناگون را روان نموده است و رنگهای سرد مثل خاکستری

وصال افشاندگرو رنگ سازها بوده اند زیرا رنگها همه جواهرات و معدنی بوده است و بهزاد در کتابخانه سلطان حسین میرزا سمت کلانتری ردا داشته است .

مدارس زیادیکه درین دوره میساختند و یا ترمیم میکردند کاملاً تعمیر طرح هنری داشته است مثل خانقاه و مدرسه اخلاصیه، خانقاه خواجه انصار ، مدرسه بدیعیه، مدرسه چهار منار، مدرسه جامی، مدرسه سلطان آغا، مدرسه امیر غیاث بخشی ، این مدارس کانون علم و دانش و دانشمندان و کتاب بوده است .

مساجدیکه در دوره تیموریان در هرات بوده همه بزبورکاشیهای هفت رنگ معرق و گلدسته های زیبا و محرابهای منقش از گل و برگ ازسنگ و خطوط عالی ترتیب یافته مانند مسجد کازرگاه مسجد جامع هرات ، مسجد گوهرشاد آغا، مسجد چارسوق میرزا اعلاء الدوله ، مسجد سرپل انجیل، مسجد جامع علیشیر، مسجد جامع زیارتگاه بزرگترین مهندس آن دوره که طراحی و معماری میکرده است و استادان دیگری برهبری او کار میکردند استاد قوام الدین شیرازی است در پهلوی عبادتگاه های پرفیض هنری و پاک و باسلیقه خاص اسلامی که هر یک آیتی از هنر و زیبایی و صفای و دل انگیزی بوده است باغها و نزهتگاه های نیز بار و حیبه همان عصر ساخته و پرداخته اند مثل باغ جهان آراء ، باغچه کازرگاه، باغ زاغان، باغ نوباغ زبیده باغ سفید .

مؤرخان این دوره که آثار پر بهایی از آنها

بمأمیرات مانده است و عبارتند از خواجه لطف الله نورالدین هروی مشهور به حافظ ابرو مؤلف زبدة النواریخ (تاریخ عمومی) در چار جلد و تاریخ و جغرافیای خراسان و عبدالرزاق سمرقندی که در حظیره فخررازی مدفونست صاحب مطلع سعدین، معین الدین محمد اسفزاری مؤلف روضات الجنات فی تاریخ مدینه الہرات غیاث الدین بن همام الدین خوندمیر متو فی ۹۴۱ مؤلف حبیب السیر و خلاصه الاخبار، مکارم الاخلاق، دستورالوزراء جلد هفتم روضه الصفا نامه نامی، میر خواند صاحب روضه الصفا مجمل فصیحی از فصیحی خوایی و غیره .

تذکره نویسانی درین دوره نیز در شمار مورخانند و آثاری بوجود آوردند رجال حبیب السیر خوندمیر مقصد الاقبال اصیل الدین واعظ ، نفحات الانس و شواهد النبوة جامی، مجالس النقایس امیر علیشیر نسوایی، روضه الشهداء حسینی واعظ ، رشحات علی صفی این حسین واعظ ، سیر ملامعین، مجالس العشاق کازرگاهی ، کتابهای اخلاقی مثل لوامع الاشراف فی مکارم الاخلاق جلال الدین اسعدالدوانی و اخلاق محسنی ملاحسین واعظ که بنام ابوالحسن میرزا فرزند سلطان حسین میرزا مصدر نموده است، انوار سهیلی نیز یکنوع اخلاق مدنی است و تدبیر گونه بر بنیان تمثیل از ملاحسینی واعظ ماخوذ از کلبه و دمنه درین دوره فتوت نامه هاودر نجوم و احکام علم کلام و فلسفه و شروح برخی کتب و آثار علمی واز متکلم بزرگی چون شیخ الاسلام سیف الدین احمد، بن قطب الدین یحیی ،

صنایع الاشعار رادر صنعت شعری تالیف نمود .

در علوم عقلی نیز تالیفاتی را می شناسیم تجرید خواجه نصیر راعلی قوشچی شرح نمود که در کلام و فلسفه است و در مدارس تدریس میشده است . قدرت فهم و دانش به پیمانۀ بوده است که یک دری زبان بزبان عربی تالیف مینمود . در منشآت و فرامین نویسی باید از شهباب الدین عبدالله بیانی و ملاحسین واعظ نامبرد که یکی شرفنامه را نوشت و دیگری مخزن الانشاء رایک نسخه از مخزن بخت ملاحسین در کتابخانه نسخ خطی وزارت اطلاعات و کلتور موجود است . در دوره تیموریان شعرای زیادی بوجود آمدند و هر خطاطی شاعر بوده و هر شاعری موسیقی نواز .

وزیر دانشمند سلطان حسین در کتساب مجالس النقایس خود صدواند شاعر را یاد میکند که خود ملاقات کرده است و بصورت نقد ادبی از آن ها ذکر میکند .

امور اجتماعی بشکل مطلوبی بوده است و قضایا و احکام و قوانین بر بنیان احکام اصول اسلام صورت میگرفت . زمین های وقفی زیاد بود و ریاست اوقاف را بزرگترین مرده می عهده دار بودند و از محصول و مفاد آن بقاع متبرکه و مساجد و حظایر ترمیم میشده است و وجوهانی کارمندان اوقاف داشته اند . برخی زمین ها بصورت اقطاع بکسانی داده میشده که از امر مهمی بدرستی برون آمده بتوانند در امور آب بخشی و کشاورزی باید از کتاب ارشاد الزراعه و کتاب تقسیم آب قلب نام برد که قاسم ابونصری تالیف نموده است .

ابن محمد، ابن مولانا سعدالدین بن مسعود التتقازانی باید نامبرد .

درین دوره صوفیان بزرگی مثل خواجه محمد پارسا و شاه نعمت الله ولی ، حسین خوارزمی شارح مثنوی و شرفالدین علی یزدی، و شیخ آذری متوفی ۸۶۶ سعدالدین کاشغری جامی، شیخ عمر جفاری، وقاسم انوار و شیخ زین الدین خوافی شارح منازل السائرین خواجه ابواسمعیل عبدالله انصاری و مؤلف منهج الرشاد که بنام شاهرخ مصدر نموده است خواجه عبیدالله احرار و یعقوب چرخي خواجه محی الدین محمد الغزالی وده هاصوفی دیگر و از سوی دیگر تیموریان به عارفان و صوفیان میانه خوبی داشتند مسلک وحدت وجود بذریعۀ مفسرو شارحی چون جامی از آثار ابن عربی نیز انعکاس عطف پذیری نمود و اما طریقه خواجهکان (نقشبندیه) رواج داشت. از مفسران قرآن کریم درین دوره از ملا معین و ملاحسین و یعقوب چرخي با ید نامبرد که تفسیر های بزبان دری نگاشته اند .

درین دوره موسیقی نوازان بنامی بوده اند که از طرازندگان درجه اول باید عبدالقادر مراغی استاد موسیقی و یوسف اندکانی در خوانندگی و مطربیی و مولانا محمد کاخکی استاد قطب الدین نایی و حبیب عودی و عبدالمومن گوینده را نام برد و در موسیقی نیز رساله های تالیف نموده اند جامی نیز در موسیقی رساله سودمندی دارد . در علوم ادبی نیز مثل علم قافیه و صنایع شعری تالیفاتی شده است عبدالله ابن محمود حسینی بدایع الصنایع رادر علم قوافی نوشت و ملاحسین واعظ بدایع الافکار فی

سنگ تراشی :

درین دوره اعجاب آور است سنگهای هفت قلم باگل و برگهای مرغوب و جالب و خطوط کوفی که در سینه سنگها کنده شده است در کمر بند مصلی نصب یافته که هر یک نشانه بزرگی است از قدرت سنگتراشی آن دوره . فلزکاری و جواهر سازی در دوره تیموریان اسلوب خاصی بکار برده میشده است در ظروف نیز نقوش و تصاویری دارد که در صفحه کتاب و یازواق مسجد دیده میشود کاسه ترصع یافته باطلا و نقره در گالری والترز در بابل تیمور موجود است که مناظر زندگی و مهمانی در باغ و چوکان بازی در آن نقش یافته است انگشتری نیز در موزه مترو پلتنین موجود است که سزاده‌ها را دارد .

چوب بری و منبت کاری :

در پهلوی گنج بسری به شکل مشبک به شکل زیبای هندسی ساخته شده است منبرهای زیبا و برخی دروازه‌ها ارسلی با بصورت گل و برگهای جالب نظر گیر میساختند .

دو پله در مسجد الخ بیگ در موزه مترو پلتنین حفظ میشود که اشکال هندسی و گل و برگهای زیبایی در آن حکاکی شده و آنرا داؤد ابن علی اهدا کرده است و سازنده آن محمد ابن حسین است در سال ۸۷۰ هـ .

سفال سازی و کاشی سازی :

سفال سازی دوره تیموریان در پهلوی دیگر صنایع مستظرفه تجلی بخصوصی داشته است و درین دوره ظروف کارآمد میساختند شکی نداریم که خطوط و نقوشیکه در روی قالی دیده

میشد یکبار روی لوحه کتابی می آمد و آنچه در لوحه کتابی تذهیب و ترجیص میشد برگنبد مسجدی در کاشی معرق و هفت رنگ نقش دلفریب مییافت و همین خطوط اسلیمی و دهن اژدر در ظروف کاشی نیز دیده شده است و اثر بدیع نقاشی چینی در کاشی ها نیز منعکس شده است .

ظروف کاشی از دوره تیموریان زیاد نموده است و از جامی باید نام برد که دره‌وزه مترو پلتنین موجود است و اما کاشی کاری و گستردگی آن در مساجد و مقابر و منار ها نمودار است مقبره تیمور در سمرقند از کاشیهای معرق هفت رنگ است .

کنبد گوهر شاد آغا در هرات و مینار های مصلی هرات همین طور آستانه انصاریه در کارزگاه رواق و طاقهای منقش از کاشیهای معرق لعابی خطوط مفصلی و کوفیهای تزئینی بر زبر خطوط لث که نموداری از هنر است در واقع موزیم کاشی است . در عصر شاهرخ گرداگرد حظیره پیر هرات کاشی کاری شده است و همین طور کاشی کاری های یک گوشه مسجد جامع بعضا به شکل جانمازهای منقوش که در مسجد جامع هرات بدوره تیموریان ترسیم شده نموداری است از هنر کاشی سازی آندوران ،

منسوجات :

نقشیکه در لوحه کتاب مییابیم با کمی تفاوت در شمسه و ترنج آنرا بر روی پارچه های زربفت مییابیم .

قالی بافی :

قالی که همان قالی است ولی اینقدر هست که طرح گل و برگ قالی و جدول و ترنج و گره

رفته است، باآنهم بقايای اين آثار نشانه و نموداری از فرهنگ عظيم آن دوره است کتابها گراقتدري درين دوره وجود آمد که بهای آن تخمين نميشود در خط ثلث جعفر بايستقري عبدالله طباخ هروی در نستعلیق سلطانعلی وميرعلی در ميناتورونقاشی وتذهيب بهزاد حاجی محمد نقاش ، قاسم علی ونام آوزان میباشد که آثارشان زيب صحا یف تاريخ قرار دارند، جامی وملاحسين ومير - عليشيرازمؤلفان بنام اند . آثار بزرگی ازین دوره درموزيم های جهان موجود است که تابانی ودرخشندگی بخصوص دارد و این دوره مثال اعلاي هنرمسجد سازی کتاب سازی و فرهنگ گستری است که از صدها سسال به ايسنو ما به افتخار کشور افغانستان است.

بندي آن ريخت وسليقه خاصی دارد ترنجها دروسط ولچکی ونيم ترنج درچهار گوشه قالی که گاه حصه اندرونی يك جلد معرق کنسآب ميناتوردار رانمايانگر است مينمايد يعنسی طرح ونقش اصول خاص وشكوفايی نقاشی است که يكباردرگنبد مسجدی می بينيم وباز درلوحه کتاب وبازدرووی قالی .

نتيجه :

آنکه فرهنگ نيموريان فرهنگ گسترده و پرتحرك وپوياودل انگيزی است و همواره مصبغ به رنگ هنری بوده است این دوره در واقع وبالاترازدوره رنسانس اروپاست ودوره تجلی هنر وشكوفايی جان هنر وزيبايی است. باوجودیکه بسا آثارازبين رفته وبسا سنگ نيشته ها محو ونابود شده است وبساتعمير هامنهدم گرديده است وجه کتابها از میان

مصادر ومدارك

- ۱- فصلی از خلاصه الاخبار خواند میسر بکوشش گوباعتمادی چاپ کابل .
- ۲- زهنمای صنایع داکتر دیماندر ترجمه عبدالله فریار چاپ تهران .
- ۳- گلستان هنر قاضی احمد غفاری نشر بنيادفرهنگ ایران .
- ۴- حبيب السیرتالیف خواندمیرچاپ تهران،
- ۵- تاريخ ادبيات برون ترجمه حکمت .
- ۶- رجال حبيب السیر عبدالحمين نوایی چاپ تهران .
- ۷- مجالس النفايس ميرعليشير نوایی بکوشش حکمت .
- ۸- لغات واصطلاحات فن کتاب سازی بکوشش رضا مايل .
- ۹- مطلع سعدین عبدالرزاق سمرقندی چاپ لاهور .
- ۱۰- جامع مفیدی حسين آملی خطی .
- ۱۱- يادداشتهاي زيادی از نگارنده .

نقش فرهنگی شیبانیان و اشترخانان

زین الدین محمود واصفی هروی نیز در اواخر دوره تیموریان میزیست. بعد از افتادن هرات بدست شیبانیان به ماوراءالنهر رفت و کتاب معروفش بدایع الوقایع را تالیف کرد.

فخرالدین علی صفی پسر مولانا حسین و اعظم کاشفی هروی نیز از هرات به ماوراءالنهر افتاد و کتاب رشحات را در شرح حال و طریقت خواجگان نقشبندی و صوفیه ماوراءالنهر رخنه راسا نوشت. کتاب الطایف الطویف و غیره را تالیف کرد.

مولانا غیاث الدین خواندمیر مورخ هروی که از تربیت یافتگان دربار تیموری هرات و مخصوصا شاکرد امیرعلی شیر بود به بند پناه برد و کتاب تاریخ معروفش حبیب السیر را تکمیل کرد و بنام همایون گورگانی کتابهایی نوشت.

فخری بن امیر ی هروی از جمله ادبانی است که در این دوره به بند رفته و کتابهایی در آن سرزمین تالیف و ترجمه نموده است. از آن جمله سه لطایف نامه ترجمه مجالس النقایس امیر علی شیر، روضه السلاطین و تذکره زنان سخاور.

حافظ سلطانعلی اوبهی نیز در قرن دهم هجری در ماوراءالنهر زیست و لغت (فرس قدیم) را تالیف کرد. وی از خوشنویسان معروف عهد خود بود.

در حدود سالهای ۹۵۰ هجری حکومت خان نشینی بلخ در شمال کشور مساتاسیس شد. کیستن قراسلطان از امرای شیبانیه در رأس حکومت بلخ قرار داشت. در این وقت تشکیلات اداری بلخ از ماوراءالنهر مجزا و مستقل بود، شعرا و ادبا

قرنهای دهم و یازدهم هجری (شانزدهم و هفدهم میلادی):

در اوایل خزان سال ۹۰۹ هجری محمد خان شیبانیه از ماوراءالنهر به جنوب رود آمو لشکر کشید و شهرهای بلخ، شبرغان، میمنه و هرات را یکی بعد دیگری در تصرف آورد و حدود امارت شیبانیان را در صفحات شمالی و غربی کشورمان نیز وسعت داد. در دوره شیبانیان مخالفت همای مذهبیه در بین صفویان ایران و خوانین ماوراءالنهر بوجود آمد که باعث زوال پدیده های فرهنگی مردمان این ساسا مان گردید.

با وجود گیرودارهایی که در صفحات ولایات مختلف کشور در قرن های دهم و یازدهم هجری رونما بود، فرزندان با استعداد این سرزمین دست از تحصیل علم و ادب که وسیله رسیدن به سعادت است نکشیدند. در آوانی که صفحات ولایات کشور ما مورد تاخت و تاز از هر جانب قرار داشت، مردم مابه مراکز فرهنگی آن عهد هند و ماوراءالنهر جهت تحصیل علم و تبارز استعداد فطری شان رفتند و در آن سرزمین هانام و نشانی از خود بیادگار گذاشتند.

کمال الدین بنانی هروی از جمله شعرا و ادبانی است که در دوره تیموریان در هرات سرور شد

یافت و بعدتر به دربار شیبا نیان پیوست و آثاری در تاریخ خراسان و ماوراءالنهر بوجود آورد. و بالاخره در سال ۹۱۸ در قرشی قربان تعصبات مذهبی گردید و در قتل عام آنجا توسط صفویان کشته شد.

درخودمدارس بلخ پرورش می یافتند. در این وقت یک سلسله عمارات وابته و قسمتی از دیوارهای شهر بلخ ساخته شده است.

بعزاز قلیچ قرا سلطان پسر کیستن قرا سلطان امارت بلخ به پیرمحمدخان شیبانی تعدق گرفت .

در زمان پیرمحمد خان خانواده بی از مفتیان سه فضل و علم معروف بودند که مولانا درویش محمد مفتی بلخی از فرزندان این خانواده و مرد شاعر و ادیب نیز بود. بعد از وفات وی مولانا سلطان محمد پسرش مفتی شد. وی مؤلف کتاب معروف است در جغرافیا، تاریخ و نجوم بزبان دری بنام مجمع الفرایب که سال تألیف آن ۹۷۷ هجری است در اوایل قرن دهم هجری ابن یمن شهر غانی معروف به (ملاکه) که از مولانا خرید احسینکنسی خرقه تصوف پوشیده، در شبرغان بمسند ارشاد متمکن بود. وی صوفی شاعر بود، دیوان غزلیات و رباعیات او بشمول دو مثنوی (مجلسا فروز) و (هفت مجلس) وی در دست است. شرح رساله (جام جهان نمای) شاه وجیه الدین موسوی زاهم که در بیان علم توحید است بوی نسبت داده اند.

در سال ۱۰۰۳ هجری محمد صالح ورسجی بدخشی کتاب هفتاد مشایخ بلخ را با استفاده از کتاب فضایل بلخ تألیف نمود. این اثر تا حال بصورت درست طبع و نشر نشده است.

در نیمه دوم قرن دهم و اوایل قرن یازدهم هجری یکمده شعرا از کشور ما ظهور کردند که مختصر ترجمه حال آنان با نمونه اشعارشان در کتب تذکره مانند: مذکر احباب نثاری بخاری، مجمع الفضلای بقانی بخاری، تذکره الشعرا ی

مطرب سمرقندی، بحرالا سرام محمود بن امیر ولی بلخی آمده است که در اینجا بذکر نام عده ای از ایشان اکتفا میکنیم :

مولانا هجری، خواجه زاده کابلی، میر علی هروی، خواجه نظام الدین عبدالهادی پسنار سا فرزند خواجه ابونصر فارابی، مولانا شیدا، مولانا یاری، مولانا قاسم کاهی کابلی، بیخودی. مولانا رونقی، یتیمی هروی، عبدالله خواجه عبدی کابلی مولف تذکره التواریخ، امانی بدخشی، غباری بلخی، واقفی بدخشی، لعلی بد خشی مولانا کمالی شبرغانی، غیلکی بلخی، توردی بدخی قامتی بلخی، رشحی بلخی، جانی کابلی، مسلا صالح مخلصی بدخشی، نثانی بدخشی هیجی هروی، حریمی کابلی، واهی کابلی، طاهر هراتی، لطیفی هروی، ترابی کابلی غریبی هروی خواجه ظهیر کابلی، قلیچ محمد بلخی، قومی بلخی، صالح آب آمد بلخی، طبخی بلخی، یوسف بلخی، حیاتی بلخی، بوری بلخی، جنوری بلخی، نذری بد خشی، سمو می هروی، میرچوچوک علمی جوزجانی، میرزا کیچیک باهر جوزجانی، شیخ نزعی شبرغانی، مولانا شریف واله شبرغانی، مولانا شاه قلی شبرغانی، میر فروغی اندخودی، ابدال بلخی، نوید بلخی، امینی هروی، بهرام سقاء بلخی، والهی بلخی، ارسلان بلخی، رونقی بدخشانی، صبوخی هروی، موجی بدخشی، مداحی بد خشانی، لاغرسینا بی، آکهی هروی، رحمی کابلی، میرم سیاه هروی، ذکاء بدخشی، وفائی بدخشی، فثانی هسروی، مولانا عبدالصمد بدخشی، واصلی کابلی، عارف کابلی، فیروزه کابلی، ابتری بد خشی، ربیع

موجود است و تاحال طبع و نشر نشده است .
 در این دوره دوستوم بن پیر علی اندخو دی
 فرهنگ کنزالکثر را که فرهنگ کامل زبان دری
 است با استفاده از صحاح جوهری، قافیه-وس،
 تاجین، کنزاللغة، صراح، مهذب الاسماء شروع
 نصاب، دستورالفضحا، اداتالفضلا، شرفنامه و
 دیگر فرهنگها، بنام ندر محمدخان بسال ۱۰۶۹
 هجری تألیف کرد. از این فرهنگ نسخه یکاسه
 آن در کتابخانه انستیتوت شرق شناسی تاشکند
 نگهداری میشود و هشتصد ورق دارد.

سید محمدظاهر بن ابی التمام بلخی در بین
 سالهای ۱۰۵۱ و ۱۰۵۶ هجری کتاب عجایب
 الطبقات را در جغرافیا و نجوم به استفاده از
 کتابهای مسالك و ممالك عجایب المخلوقات ،
 نزهة القلوب، روضة الصفا، مجمع الغرائب مفتی
 بلخی و غیره نوشت و بنام ندر محمدخان مصدر
 کرد.

از این کتاب نسخه های متعدد در کتابخانه های
 اتحاد شوروی و دو نسخه در کشور ما هست و بخش
 جغرافیای شهرهای افغانستان آن مفید است.
 این کتاب را خدای پیردی بن قوش محمد بن نیاز
 محمد بسال ۱۲۴۶ هجری برای الله قلی محمد
 بهادرخان پادشاه خوارزم و برادرش رحمن قلی
 ایناق بزبان اوزبکی ترجمه کرده و به آن (دل
 غرایب به حساب جمل: سال تألیف) نام کرده
 است.

در زمان سبجانقلی خان نیز تاندازه بی توجه به
 حال شعرا و ادبا میشد. بسال ۱۱۱۸ محمد رحمن
 بن شیخ عوض باقی بلخی، تاریخ بلخ را استقامت
 از فضایل بلخ تألیف کرد و نام قریه های مربوط
 بلخ و معلومات اضافی خود را بر آن افزود.

کلبهاری، داعی کشمی، انسی قندهاری، غیوری
 کابلی، خواجه ابوالبرکه فراهی، پیامی دروی،
 تابعی هروی، بیگسی غزنوی، فکری هروی، بابای
 بلخی، حافظ علی غودیانی، امیر مسیب بدخشی،
 ملا هاشم قندهاری، عینی هروی، قاضی بصیر سیستانی
 میر حیدر خصالی، میر محمد جمیل بدخشی،
 سروری کابلی، فصیحی هروی، مولانا سید الدین
 ضیفم، بهزاد کابلی، یکانه بلخی، یکنای بلخی
 ، مفید بلخی، ابوالکرام فراهی، ناظم هروی، عمیث
 الدین همت بلخی، رضاعهراتی... و جز آنان.

شیبانیان از سال ۹۱۱ الی ۱۰۰۶ هجری بر
 صفحات شمال و غرب کشور ما مسلط بودند. در
 سال ۹۹۰ هجری، عبدالله خان شیبانی پادشاه
 محمدخان بن پیرمحمد خان شیبانی برای دست
 آوردن بلخ و نواحی آن جنگ ها کرد. در این
 جنگها شهر بلخ مدت هشت ماه قلعه بلند شد و
 آسیب فراوان دید.

بعد از سال ۱۰۰۷ هجری که حکومت ما، راءالنهر
 به اشتر خانیان منتقل شد، صفحات شمال و غرب
 کشور عزیز ما نیز در دست ایشان افتاد.

از جمله امرای اشتر خانی ندر محمد خان
 (۱۰۴۰-۱۰۵۶ هجری) و سبجانقلی خان (ریات
 ۱۱۱۴ه) بلخ را پایتخت خود نموده بر نواحی آن
 حکومت کردند. در زمان ندرمحمد خان فرهنگ
 بلخ و اطراف آن تاندازه بی رونق یافت و شعرا بی
 در این خطه از اطراف و کنافرو آوردند و
 دایرة المعارف بزرگ بحرالاسرار در چند مجلد
 توسط محمود بن امیرولی بلخی کتابدار
 ندرمحمدخان در بین سالهای ۱۰۴۵ و ۱۰۵۵ هجری
 تألیف شد. در این اثر معلومات جالب در باره
 اوضاع جغرافی، تاریخی و ادبی کشور عزیز ما

د افغانستان کالی

درهمین اوان محمد یوسف منشی بلخسی (تذکره مقیم خانی) را بنام محمد مقیم خان نوشته سبجانقلی خان تالیف کرد. این کتاب در تاریخ اشترخانیان میباشد و در باب واقعات زمان مؤلف معلومات جالبی داده شده است.

املائی بلخی و دیوان مشتمل بر غزلیات و رباعیات تکمیل کرده که نسخه های خطی آن زیاد است از جمله نسخه های محفوظ در کتابخانه ملامحمدی املائی سنگچهاریکی آخر بن شخصیت روحانی و شاعر متصوف دوره اشترخان است که در زمان ابوالفیض خان میزیست زی هنگام هجوم نادرافشار بر بخارا بحیث سنیر و نماینده شخصی ابوالفیض خان به استقبالیان نادرار شهر برآمد.

املائی بلخی و دیوان مشتمل بر غزلیات و رباعیات تکمیل کرده که نسخه های خطی آن زیاد است از جمله نسخه های محفوظ در کتابخانه انستیتوت شرق شناسی اکادیمی علوم تاجیکستان معتبر و مهم میباشد و تاحال چاپ و نشر نشده است.

نقش فرهنگی افغانستان در روابط آن با هند

روابط فرهنگی بین هند و افغانستان قارئین گرامی میتوانند به آن مراجعه کنند .

ولی در اینجا چند نکته از بیانۀ نیاغلی لک-آر-پی. سنگه سفير کبير جمهوريت هند مقیم کابل بحیث مقدمه ذکر میشود :

روابط و مناسبات بین دو کشور مایک جهان نمای وسیع و رنگینی رابه پیش چشم انسان میگذارد برای درک سالم موضوع لازم است به ادوار قبل از تاریخ و تاریخ باستان مراجعه و نظر اندازی کرد بین مراکز مختلف کلتور وادی سنده و مراکز مختلف فرهنگی در افغانستان حتما ارتباط خاص موجود بوده است .

آریایها بلاشک از راه افغانستان به هند آمدند و آنچه راکه ما بنام کلتور اندو-گانجتيك (سنده - گنگا) میشناسیم اکثرا از برکت آن نیاکان ماست که بهر دو طرف دریای کابل این کلتور رازنگ و رونق داده بودند و پداهای رامیتوان میراثی از افغانها شمرد که آنها را با خود یکجابه هندوستان آوردند و گذاشتند.

در مراحل بعدی چون بودایی - یونانی و باختری روابط بین این دو کشور بیش از پیش نزدیکتر شده میرود . برای درک صحیح و تشابه و عمل متقابل کلتوری لازم میباشد انسان دوره های موریایها و کوشانیان را بدقت مطالعه کند .

با آمدن اسلام در زندگی کلتوری این دو کشور یک مرحله بزرگ دیگری پدید آمد .

از لحاظ سیاسی در بین سالهای ۱۲۰۶ م و ۱۷۰۷م دوره های حکومت اسلامی بطوریهیم در هندوستان بوجود آمده اند که بنیانگذاران آن یا خود افغانها بودند و یا متعلق به افغانها و یا هم افغان شده و از افغانستان بدانجا رفته بوده اند . و در تاریخ هند این دوره ها با دودمانهای متعدد شان بطور عمومی تحت دو عنوان مطالعه میشوند:

۱- دوره «دهلی سلطنت» که از اعلان سلطنت قطب الدین ایبک غلام و جنرال سلطان محمد غوری در ۱۲۰۶م تا به شکست ابراهیم لودی در جنگ پانی پت بدست بابر در ۱۵۲۶ که جمله «(۲۲۰) سال را دربر میگیرد .

۲- دوره «امپراتوری هند» که از غلبه بابر بر ابراهیم لودی در ۱۵۲۶ آغاز و عملا بمرگ اورنگ زیب در ۱۷۰۷م پایان مییابد و برای مدت بیش از ۱۸۰ سال دوام کرده است .

بخش نخست :

«نقش فرهنگی افغانستان در دوره سلطنت

دهلی ۱۲۰۶-۱۵۲۶م» :

از ۲۱-الی اخیر برج میزان ۱۳۵۴ سیمیناری تحت عنوان «روابط افغانستان و هند در طول قرون» در نالار کتابخانه پوهنتون کابل دایر گردید که در آن دانشمندان صاحب صلاحیت هر دو کشور در رشته های اختصاصی خودشان بر پهلوی مختلف موضوع سیمینار روشنی عالمانه انداختند که ترجمه مقالات شان در شماره های ۳ مجله وده و ۴ مجله ادب همان سال بطبع رسیده است . و در مورد

اول اینکه - دودمانهای سلطنتی - نجیو اشراف دربار و حکام و منجمله طبقه حاکمه خود مسلمان بوده اند و سایر مردم و رعیت غیر مسلمان اکثراً میکوشیدند از رسوم و عادات زبان و طرز زندگی و معتقدات طبقه حاکمه تقلید و پیروی و یا اقلابه آنها اعتنا کنند .

دوم اینکه - سیستم معمول و مروج کاست که جامعه هند را از لحاظ نژاد و نسب به طبقات جدا از هم دیگر تقسیم کرده بود. طبقات محکوم و محروم یعنی کاستهای پائین بیشتر برای رهایی خود از چنگ تبعیضات و محرومیت ها بدعوت اسلام اکثراً بر غیبت خود لبیک گفتند زیرا اسلام برای آنها دینی بود عملی که بر اصل برابری و برادری استوار بود. و از همین جهت عده آن سلاطینیکه برای تعمیم اسلام به زور و تشدد متوسل شده اند خیلی محدود بوده و از یکی دو تجاوز نمیکند .

کاستها و طبقات و قشر های پائینتر شامل دهقانان بی زمین و کم زمین اهل کسبه و حرفه دهات و شهر ها سوداگران کم مایه و غیره مردمیکه در واقعیت رشته تولید نعمات مادی و صنایع دستی در دست آنها بود میشد .

وقتی اینها بدین اسلام گرویدند در حقیقت سر رشته حیات اجتماعی و اقتصادی نیز بدست مسلمانها افتاد .

ایشان آثاری بوجود آوردند که هم رنگ اسلامی خراسانی و افغانی داشت و هم رنگ هندی و بومی، چنین پدیده هادر تمام رشته های زندگی چه اجتماعی و چه سیاسی و چه مذهبی و چه هنری نمودار گردید که آثارش تاکنون پابرجاست .

درفرون میانه افغانستان و هندوستان بیش از هر وقت دیگر بایکدیگر نزدیک شدند و درین میان نام نامی سلطان محمود غزنوی «قرن ده میلادی» بلند آوازه بود .

دردوره های نخستین نوزک و افغان و بعدتر در عصر کورگانیان یک ترکیب از کلتور هند و اسلامی بوجود آمده که از هر لحاظ درخور تقدیر و ملاحظه است .

امیر خسرو که هم بلخی و هم دهلوی است یک روشنگر روحیه آن سنتز (ترکیب) است که از هنگام تولد و زندگی خسرو بلخی در هند بوجود آمده است .

مؤثرات متقابل فرهنگ افغانی در نیم قاره هند در دوره های قبل از تشکیل «سلطنت دهلوی» در این نبشته زیاد منظور نیست .

ولی در زمینه از تاریخ تخت نشینی قطب الدین ایبک مؤسس سلطنت دهلوی و سر سلسله دودمان مملوک هند تا به پیروزی ظهیر الدین محمد بابر در چنگ پانی پت بر ابراهیم لودی یعنی ختم دوره سلطنت دهلوی بطور مختصر میپردازیم باین ترتیب :

در قسمت دین و مذهب :

بعدا از مؤثرات سیاسی که در طی آن دودمان های سلطنتی ای در هند شمالی رویکار آمدند که یا خود افغان بودند و یا افغان شده بودند و یا هم مربوط و متعلق به افغانها بوده و یا بطور عمومی از افغانستان بدانجا رفته بودند که در کتب تاریخ هند خوانده میشود نوبت به مؤثرات دینی و مذهبی میرسد .

درازه نشر دین اسلام در نیم قاره هند دو عامل مخصوصاً مهم شناخته میشوند .

مریدی ایشان درآمدند و بدرگاه ایشان پناه میبردند. از صوفیان مشهور دوره سلطنت دهلی قرون مابعد که حتی امروز نیز پیروان و مریدان بی شماری دارند عبارت اند از خواجه معین الدین چشتی هروی، نظام الدین اولیا، سیدحسن ختگ سوار، شیخ یوسف بوده شریف الدین احمد و از جمله کسانی که از خانواده هندو آمده بودند راماندا. کبیر، چایتانیا و کورونانگ و غیره و غیره...

در قسمت زبان و ادبیات :

در تمام دوره طولانی سلطنت دهلی زبان رسمی دربار سلطنتی و اشراف نجبا و جمله طبقه حاکمه، دری بوده است که بدون شک مورد اعتنا و تقلد سایر مردم قرار گرفته بود امروز نیز این زبان اگر بنام دری در نیم قاره هند آنقدر شهرت یافته ولی دانشمندان همه آنرا بنامهای «افغان فارسی» و یا «فارسی کابلی» می شناسند و می شناخته اند این زبان با آنکه زبان طبقه حاکمه و رسمی بود ولی زبان خود مردم و هر چیز دیگری که مردم تعلق میگیرند بی اثر نمی ماند و لذا عملیه اثر متقابل بصراحت و به سرعت در جریان بود که در نتیجه یسک سنتیز «ترکیب» خیلی دلچسپ و قابل ملاحظه پابصره وجود گذاشت و این عبارت بود از زبان اردو که مرکب از لغات دری پشتو و عربی هندی و سنسکریت که در اخیر زبانی شد از مردم و متعلق به مردم و از جمله زبانهای عمده نیم قاره هند. ساختمان دستور این زبان هندی اما یکده زیاد لغات آن دری می باشد.

این زبان که در نتیجه امتزاج و اثر متقابل هندی و افغانی بوجود آمد در هند شمالی

طوری که میدانیم اسلام تنها یک دین نبود بلکه مجموعه بود از سیستم های سیاسی و اقتصادی و اجتماعی خاص خود. وقتی کسی بدین اسلام می گزاید، او در حقیقت بسیاری چیزها حتی زندگی خود را عوض کرده بود.

امروز در هند و بتگله دیش و پاکستان یا عبارت دیگر در نیم قاره هند بیش از (۱۵۰) میلیون نفوس مسلمان زندگی میکنند. اسلاف و نیاکان شان یا افغانان مسلمان بودند و یا بدست افغانها بدین اسلام برگردانده شده بودند که تاریخ سیاسی این دوره گواه ماست. حملات پیهم چنگیز یا ن و تیموریان که بیش از یک قرن ادامه یافت و همگذا استبداد و سخت گیری و خشونت بی مورد بعضی از سلاطین مسلمان و متعصب از یکطرف و سرزمین آرام و مردم صلحجو و امنیت پسند هندوستان از طرف دیگر یک سنتیز دیگری را بوجود آورد آن رونق و شکوفایی عرفان در آغوش پر برکت و مهربان هند بود. تصوف در هند در حقیقت قیامی بود آشکار علیه همه گونه رسوم و آداب مذهبی پیران و صوفیان با رسوم و آداب اضافی و بی مورد مذهبی اعتنا و پابندی نداشتند و سخت پرهیزگار و مستغنی از همه چیز بودند و دل آدمی را معبدی می شناختند. تصوف در حقیقت جنبش برای آشتی دادن مجاسن مذاهب مختلف با اسلام بود درین تلاش سودمند و خیر خواهانه مردم از هر گروه چه هندو و چه مسلمان و چه هم بودای و غیره دست بدست هم دادند و چنان نیرو یافتند که سلاطین مقتدر و زبردست زمان در حلقه دستگیری و

دبیر و نورالدین محمد عوفی مؤلف لوباب‌الباب و جوامع الحکایات و لوامع الروایات پاسداری و دلداری کرد .

دربار ناصر الدین محمود شاه بوجود رجال نامی چون فخرالدین نونکی معروف به عمید و منہاج سراج جوزجانی «تولد ۱۱۹۳ م مؤلف طبقات ناصری» مزین گشته بود .

در عهدسلطان غیاث الدین بلین و معزالدین کیتباد و همچنان در عصر های دودمان غلجی ها و تغلق شاهان یک مرحله درخشانتری نمودار گردید و در دوران سلطنت همین دودمان ها بود که شاعر توانا و نویسنده بزرگی چون امیر خسرو «بلخی دهلوی» در آسمان ادبیات هندو افغان درخشید که در ساحات مختلف زندگی در حدود ۹۹، اثر گرانبها بیادگار گذاشته است . (رجوع شسود به نشرات افغانستان در سال ۱۳۵۴) .

خواجه نجم الدین حسن یک شاعر نامدار دیگر است که در دربار سلطان علاؤالدین غلجی میزیست و بلقب سعدی هندوستان شهرت یافته است کتاب «فوائد الفوائد» از او است بقول فرشته شعرا و نویسندگان دیگر یکی به دربار سلطان علاؤالدین غلجی میزیست عبارت بودند از صدرالدین علی ، فخرالدین قواس حمیدالدین راجا، مولینا عارف عبدالحکیم (عمید حکیم) و شهاب الدین صدرنشین که اینهمه صاحب دیوان اشعار بوده اند .

در عهد محمد بن تغلق بود که سیاح و نویسنده توانای عرب ابن بطوطه به هند آمد .

ضیاء الدین برفی (تولد ۱۲۸۵ م) پسر مؤیدالملک یکی از رجال نامور و غنیمت دربار

خصوصا در ایالت اوناپرادیش زبان اکثریت مردم شده بود ولی امروز با آنکه زبان اصلی مردم پاکستان نیست زیرا هر ولایت آن زبان خاص خود را دارند از قبیل سنندی و پنجابی ولی چون برای اکثریت مردم قابل درک و مورد تفاهم بوده است لذا بحیث زبان رسمی پاکستان و یکی از زبان های رسمی هند اخذ موقع نموده است .

از جمله ادبا و شعرا ی نامور این زبان میتوان در مراحل اخیر از اسدالله غالب و علامه اقبال و... نام برد .

واما در قسمت زبان و ادبیات دری میتوان گفت که در دوره سلطنت دهلی خیلی انکشاف و توسعه و تعمیم یافت و از هر لحاظ یک زبان خیلی غنی و مستعد گشت .

کتابهای زیادی در هر رشته باین زبان نوشته شد و دیوانهای اشعار بنعداد زیاد باین آمد و درین راه همه سلاطین و اشراف و نجیب علماء و دانشمندان شعرا و ادیبان و صوفیان و سایر مردم هر کدام شان بنوبه خود مصدر خدمتی شده اند . و نسبت به سایر شقوق تاریخ نگاری درین زمان خیلی رواج و شگوفانی یافت .

که اینک بترتیب سبب هر کدام شانرا بحد توان بطور مختصر ارائه میداریم :

قطب الدین ایبک درین راه به اندازه قابل ملاحظه بذل مساعی نمود به حدیکه حمایت و نوازش وی از شعرا و نویسندگان و اهل خبره لقب «لک بخش» را کمایی کرد .

شمس الدین التمش از شعرا و نویسندگان نی چون خواجه روحانی سمرقندی ، تاج الدین

شمس سراج غفیف (تولد ۱۳۹۸م) مورخ چیره دست دیگری که پرورده دربار فیروزشاه تغلق بود اثر خود را مانند سلف خود ضیاء الدین برنی تاریخ فیروزشاهی نام گزاری کرده است و این اثر در حقیقت ادامه از تاریخ «فیروزشاهی» برنی محسوب میگردد .

یحیی بن احمد سرهندي «تاریخ مبارکشاهی» خود را برای معزالدین مبارکشاه دوم ازدودمان سیدها تألیف نمود «۳۴-۱۴۲۱م» .

سید معین الحق پسر شهاب الحق «منبع الانساب خود را نوشت . ابراهیم قوامی فاروقی در دوره رکن الدین باریک شاه «۷۴-۱۴۵۹م» از بنگال فرهنگ خود را بنام «فرهنگ ابراهیمی» نوشت که بنام مرشدش شرف الدین احمد منیری «شرفنامه ابراهیمی» نیز شهرت دارد .

خواجه محمد گاوان پسر شیخ محمد گیلانی وزیر دودمان بهمنی شاعر و دانشمند برجسته بودوی ازدوستان صمیمی مولانا عبد الرحمن جامی هروی بود و جامی را به دکن دعوت کرده بود ولی جامی نتوانست آنجا سفر کند. مکتوبات خود را بشکل کتابی درآورد و «ریاض الانشاء» اش نامید . وی مؤلف «مناظر الانشاء» و صاحب اشعار دیوان در زبان دری بوده است .

فضل الله زین العابدین ملقب به صدر جهان مؤلف يك تاريخ عمومي است بنام تاريخ صدر جهان» که در بین «۱۵۱۱-۱۴۵۸م» گجرات نوشته است .

محمد بن لادازدهلی تألیف خود بنام «مؤید الفضلا» رابه منظور درک و فهمیدن شاهنامه فردوسی و خمسه نظامی و اشعار

محمد بن تغلق بود که برای مدت ۱۷ سال به دربار اومیزیست و بروایت سیرالاولیا وی مؤلف «ثنای محمدی» «صلوات کبیر» «عنایت نامه الهی» «مأثر سعادت» «حسرت نامه» میباشد و (اخیار برمکیان) را از عربی بدمری ترجمه و به محمد بن تغلق اهدا نموده است . وی تاریخ مشهور و خیلی گرانبهای خود را بنام (تاریخ فیروز شاهی» در سال ۱۳۵۷ م نوشت بدرالدین محمد «از تاشکنده» قصیده سرا و شاعر دیگریست که بدربار محمد بن تغلق جذب گردید وی شهنامه را در حدود «۳۰۰» هزار بیت نگاشته است .

عصامی شاعر دیگری (فتوح السلاطین) خود رابه نمونه شهنامه فردوسی از عروج غزنویان تا ۱۳۵۰م برشته تحریر در آورده است . جانشین محمد بن تغلق ، فیروز شاه تغلق نیز از حامیان جدی و صمیمی شعرا و نویسندگان بشمار میرود . میگویند که وی معادل ارزش ثلث ملیون پوند را سالانه در بین شعرا و اهل خبره بطور مدد معاش و بخشش توزیع میکرد. او خود کتاب ضخیمی را از احکام و امرنامه های خود بنام «فتوحات فیروز شاهی» بیادگار گذاشته است .

شاعر دیگری بنام عزالدین خالد خانی مطالب گرانبهای را از سنسکریت بنظم دری تحت عنوان دلایل «فیروز شاهی» درآورد فیروز شاه تغلق برای جلب و تشویق شعرا و نویسندگان و دانشمندان همت زیادی گماشت و برای تمییم و انکشاف علوم و فنون مؤسسات و مدارس زیادی بنا نمود .

نموده بود . وی مؤلف دوکتا ب بنسام «سیرالعارفين» و «مثنوی مهر وماه» نیز بوده است .

دردوره لودیان بود که صوفی ناموری بنام عبدالقدوس گانگو پرورده شد .

وی بابر رابخاطر حمایتش از ابراهیم لودی آزرده ساخته بود مرقد اوزیارنگاه عام و خاص است .

دزمینه توسعه زبان و ادبیات دری صوفیان و روحانیون و مرشدان اسلامی از شاعران و ادیبان و سلاطین و نجبا و غیره بعقب نمانده بودند و هر کدام آنها آثار ارزنده بیادگار گذاشته اند . که از آن جمله به ذکر نامی چند می پردازیم :

شرف الدین بوعلی قلندر «وفات ۱۳۲۴م» که مکتوبات و «حکمتنامه» «شیخ بوعلی قلندر» از تالیفات اوست .

خواجه محمدا مام «وفات ۱۳۳۵م» نواسه شیخ فریدالدین مؤلف «انوار المجالس» است حسن علی سجزی که نامش سنجری خوانده شده معروف به میرحسن دهلوی مؤلف «فوائد الفوائد» .

فریدالدین مؤلف «سرور الصدور» ضیاء الدین نختابی مؤلف «سالك السلوك» .

نصردین چراغ دهلی مؤلف «آداب الطالبین و انتباه المریدین» حمیدالله قلندر مؤلف «خیر المجالس» سید محمد بن مبارک کرمانسی مؤلف «سیدالاولیا» .

سیدمحمد بن مبارک کرمانی مؤلف «سیدالاولیا» . یوسف گدا مؤلف «تحفته الناصحین» شیخ شرف الدین احمد بن یحیی مؤلف

سنایی و دیوانهای سایر شعرای کلاسیک دری در حدود «۵۲۵ ۱۵۱۹م» نوشت عبدالله بن صافی مطالب دلچسپی را در مورد اسب از سنسکریت بدری برگردانده است و همچنان درین موضوع یک اثر دیگر از سنسکریت در عهد غیاث الدین غلجی از مالوا «۱۵۰۰-۱۴۶۹م» بدری ترجمه شده است .

طب سکندری کتاب دیگریست در طب که از سنسکریت بدری توسط میا بهواپسر خواص خان به امر سکندر لودی ترجمه شده است . محمود بن شیخ ضیایک قاموس دری بنسام «تحفه سعادت» برشته تحریر در آورد و به سکندر لودی اهدا نمود که بنام «فرهنگ سکندری» نیز شهرت دارد ....

دوره دودمان سیدها لودی ها شاهان کشف و توسعه قابل ملاحظه دزمینه ساینس و فلسفه میباشند حمایت و تشویق سکندر لودی دانشمندان زیاد خارجی را نیز بدربار خود جلب و جذب نمود از آن جمله نام رفیع الدین شیرازی قابل تذکر است و همچنان ورود دانشمندان مانند شیخ عبدالله تولایینی و شیخ عزیزالله ملتانی در پایتخت اسکندر لودی بازار منطق و فلسفه را گرمی بخشید .

اسکندر لودی نه تنها اینکه از بزرگترین سلاطین بود که از شعرا و دانشمندان و فلاسفه تشویق و حمایت بعمل آورد بلکه خود نیز شاعری بود ورزیده و توانا که اشعار خود را به لقب «گلرخی» میگفت از بزرگترین شاعران دربار لودی هارا میتوان از شیخ جمال الدین دهلوی ملقب به شیخ جمالی کنبوغی نامبرد وی بهرات آمده و با مولینا جامی هروی ملاقات

و در نتیجه بناها و خانه های بوجود آمد که اکثرا از لحاظ سبک و تزئینات و غیره نه آنقدر خالص اسلامی و نه آنقدر هم هندی بود و از همین جهت در هنر معماری نیم قاره هند اصطلاحات سبک معماری «هندی - اسلامی» و غیره بمان آمده است .

معماری سبک «هندو مسلم» رامیتوان بدوحصه تقسیم کرد و از قبیل سبک معماری دوره سلطنت دهلی و سبک معماری دوره تیموریان هند از سبک های معماری سلطنت دهلی خصوصا در دوره های اولی «سلاطین مملوک و غلجی ها و تغلق ها» سبک خاص بمیان آمده که تا در فرگسون آنرا «معماری سبک پشتون» نامگذاری کرده است .

بعد از جنگ دوم قطب الدین ایبک دهلی را برای شهاب الدین غوری فتح نمود . و ناحیه ای بنام قلعه رای پیتورا را جای که منار قطب دهلی در آن قرار دارد مرکز خود ساخت و آنرا بشکل یک شهری در آورد . درین مقام از طرف سلاطین مسلمان هفت شهر بنوبت جدید اعمار گردیده که شهر قطب الدین ایبک از اولین آنها بشمار میرود .

درین جا اولین نمونه سبک معماری پشتون ها یا افغانها نمودار میگردد و آن مسجد «قوت الاسلام» است که توسط قطب الدین ایبک بخاطر یادگار از فتح دهلی و پیروزی اسلام در آن دیار تعمیر گردیده است .

دراز تزئین و توسعه این مسجد سلاطین بعدی و هر کدام بوجه خود در آن تغییراتی وارد آورده که شمس الدین التمش و علاؤ الدین غلجی از همه جلوتر و آشکارتر چشم میخورند .

«ارشاد السالکین و برهان العارفين» سید محمد معروف به گیسو دراز مرید نصیرالدین چراغ دهلی ارشادات پیرو مرشد خود را بنام «جوامع الکلام» تدوین کرده است .

شیرخان بك معروف به مسعود مؤلف «یوسف زلیخا» و «مرات العارفين» سید محمد بن جعفر مؤلف چندین اثر است از آنجمله «بحر المعانی» و «اسرار روح» او شهرت دارد . بدینگونه بر اثر مساعی مردم هند و ودانهای سلطنتی و حکومت های اسلامی افغانی زبان و ادبیات دری در آن سرزمین خیلی توسعه یافت و از لحاظ کیفیت و کمیت انکشاف خیلی بی سابقه نموده است .

هنر در دوره سلطنت دهلی :

نسبت بتمام عناصر کلتور و فرهنگ هنر معماری و سبک معماری خیلی زودتر از همه بطور آشکار در هند شمالی دگرگونی گرفت و درین راه البته دو عامل مهمتر بنظر میخورد . اول اینکه ، سلطان و دربار یانش و جمله طبقه حاکمه خصوصا در اوایل دوره سلطنت دهلی خود مسلمان بوده اند آنها پیش از همه بخانه و سرپناهی وهم جایکه در آن به نماز و نیایش میپردازند ضرورت داشتند .

دوم اینکه ، برای تعمیم اسلامی لازم دیده شد معابد هندوان و بودائیان تخریب گردد و بجای آنها و حتی به مصالح آنها مساجد اسلامی بنا کنند ولی چون مهندسان و طراحان و پرسمونل فنی ساختمانها اکثرا مردم بومی هندوستان بودند طبعاً دست آنها و ذوق آنها و عنعنات شان در تخلیق بناهای نوبی اثر نبوده است .

وجه ازلحاظ نقشه ونظر دفعتا بطور بي سابقه ازخاک هند پديدار گرديدکه امروز آنرا از جمله آثار وطرحهاي هند اسلامي ميشماريم، طبيعي است که مهاجرين مذکور ازخاک افغانستان علوم وفنون راکه بهند ارمغان بردند همه آن از فرهنگ افغانستان منشاء مي گرفت ونظير آنچه که در افغانستان داشتند در سرزمين هند رواج دادند وتعداد معماريهاي اسلامي هندرا در آنجا گذاشتند ... بطور مثال قلعه هاوحصار هاي دوره هاي اولي قرون ميانه که درغزنه، هرات، گرشک، فراه، بلخ وغيره درافغانستان هست عينا نظير آنها درتغلق آباد واقع دردهلي هند نيز ديده ميشوند ... مساجد قديمي هند نيز طوريکه از شکل ظاهري آنها برمي آيد از مساجد شيبه آنها که درغزنه، فيروزکوه وديکرجايهاي افغانستان بنظر ميخورد تقليد شده است .

ازنتائج کشفياتيکه راجع به منار هاي قديمي درهند اخيرا بعمل آمده اين حقيقت را نيز باثبات رسانده است که اعمار منار معروف دهلي «قطب» که شايد بافتخار کدام بيروزي ساخته شده باشد درنوع خود اصلا ازافغانستان تقليد شده است که نزديکترين شيبه آن در جمله منار هاي قديمي موجوده افغانستان منارجام است ... واز لحاظ ظرافت ومهارت معماري فوق العاده درخور ملاحظه است .. منارجام نسبت به قطب مينار اندکي کمتر ارتفاع دارد اما آن قديم تر است .

دراين اواخر کشفيا تيکه در خواجه سياهپوش سيستان بعمل آمده که عينا مناظر قطب منار گفته ميشود وگواه صادق بريسن

ازبنا هاي ديگر قطب الدين ايبک عبارت اند از «منارقطب» وي ساختمان اين منارا وقتي شروع کردکه هنوز نايب السلطنه سلطان محمد غوري «شهاب الدين غوري» بود وتسا مرحله اول رابسر رسانيدولي اين شمس الدين التمشي بودکه اين منار نيم کاره راباکمال رسانيد .

بعدا درترميم ونزين آن فيروز شاه تغلق وسطان سکندر لودي توجه خاص مبذول نمودکسي بعدتر از تعمير مسجد «قوت الاسلام» دراجمير مسجدي ساخته شد که بنام «ادهاي کاجها ميروا مسجد» شهرت دارد .

از معماريهاي سبک «هندي، افغاني» ويا اند واسلاميک ويا پنهان ستايل ميتوان ازبنا هاي ذيل محضی نام برد .

درجواز منار قطب ودر مداخل مسجد قوت الاسلام «علايي دروازه» از سلطان علاؤالدين غلجي» مقبره التمش در دهلي مقبره سلطان فيروز شاه تغلق، مقبره غياث الدين تغلق، کلان مسجد کابلي مسجد مقبره محمد شاه سيد، جامع مسجد ادبسه پوراگنبد دهلي ماتکي بجنده، وده ها بناهاي ديگر وهمچنان ازين سبک درجونپوروننگال به ده ها بناهاموجود است که ذکر نامهمخيلي به درازا ميکشد درين زمينه لازم است مطالبی ازکنفرانس داکتر «زا ديساي رئيس کتبه ها ونسخ عربي ودری مطالعات باستانشناسي هندکه در سيمينار روابط هند وافغانستان در طول قرون قرائت کرد ارائه گردد «همزمان باورود مهاجرين جديد، طرز نوي خانه سازي چه ازلحاظ شکل ساختمان

نقش فرهنگی افغانستان

شبهات تاریخی بین دو فرهنگ مورد بحث هنرهای مستظرفه مثل نقاشی ظریف، تذهیب شناخته میشود و میتوان گفت که مناز قدیمی کاری کتب، خوش نویسی، موسیقی و غیره خواجه سیاهپوش رایگانه مناری میتوان دانست اثرات مشترك و متقابل بین هند و افغانستان که از روی آن منارهای هند تقلید شده است... مشهور است . امیر خسرویگی از بنیادگذاران همچنان درساحه های کاشی کاری، مرصع تلفیق موسیقی خراسان با موسیقی هند بود . کاری. خاتم کاری، و نقوش کاری، و درساحه

بخش دوم

نقش همآهنگی افغانستان در عهد امپراتوری تیموری هند

۱۵۲۶ - تا ۱۷۰۷ م

امپراتوران کورگانی هند خود رجال دانشمند شاعر و نویسنده بودند و همچنان از علماء و شعرا و نویسندگان و هنرمندان پاسداری و حمایت میکردند. در نتیجه در هر رشته از زندگی فرهنگی و هنری آثار فراوان و گرانبها بوجود آمده که تا امروز در خور ستایش اند .

س، ر، شرماءورخ شهپر هند مینویسند: «امپراتوری مغول برای همیشه ازین دیسار رخت بر بست ولی شخصیت و مشخصات آنها بی هزارها شکل چه مرئی و چه غیر مرئی منعکس و احساس میشود و اثر آن در لباس ها، در سخن گفتن ما، در آداب ما، در تصور و افکار ما، در ادبیات ما، در موسیقی ما، در نقاشی ما تا هنوز مشهور و محسوس است این نه خالص هندوست و نه هم خالص اسلامی بلکه یک مخلوط فصیحی است از هر دو .

هنرمردم گویای واقعی یاروح مردم است و هنر واقعی امروزه هندوستان از دوران مغولها بهمارسیده است... لباس هندوستانی ما از زن و مرد که آنقدر قشنگ و دلربا و مؤثر است همان است که در نقاشی مغول دیده

میشود. سلام و ادای ماکه چقدر مشحون تعظیم و کرامت است از درباریان و همشهریان مغول با باقیمانده است .

موسیقی وآلات موسیقی ما، آنهاست که زمامداران مغول و سر داران و رعیت رایگجا محفوظ و مسرور میساخت نقاشی ما با تمام نفاست و ظرافتش انعکاس فصیح آن روزگاران خوشبخت بوده است .

ادبیات هندوستانی ماچه هندوچه ذری و چه سنسکریت و چه هم اردو از آن کسانی بهمارسیده است که خواه بصورت مستقیم و یا غیر مستقیم از حمایت و تشویق زمامداران مغولی به اندازه کافی برخوردار بوده اند .

و در اخیر معماری هندوستانی ماچه هندو و چه مسلم بعضی اینکه هر کدام شان راه های جداگانه خود را بطور آشکار تعقیب میکردند برعکس خود را بایکدیگر آمیختند و بشکلی مرغوبتری درآمدند .

در قسمت ریاضیات از بهترین آثار درین رشته (لیلاوانی) به ذری برگردانده شده و درها مثال دیگر .

خوشحال خان خټک و دودمان شاعر و مبارز اووغيره قابل يادآوريسټ وحتي شاعر صوفي مشرېبي چون عبدالرحمن (بابا) نيز باقلم خود درين راه مبارزه کرده و اشعاري گفته است .
برای مزيد معلومات درمورد اشعار رآثار شعرا و نويسندگان واهل هنروآنچه که تيموريان هنددر افغانستان بيادگار گذاشته اند. مراجعه شوده نگارش پوهاند عبدالحی حبيبي بنام (افغانستان درعصرکورگاني هند) چاپ کابل ۱۳۲۰ ش .

دودمانهاي افغاني درهند بين قرن ۱۷و۱۶م:
دوکتوره محمدعبدالرحيم در کتاب خود بنام «تاريخ افغانها درهند» مينويسد : «درتاريخ زمامداري مسلمانها درهند. افغانها مستحق عاليترين مقام استند .
آنها درحيات اجتماعي وکلتوري هند عناصر جديد و غنيمت زامعرفي کردند و تحولات نو و مهمي راوارد آوردند گرچه آنها از دست تيموريان هند شکست خوردند ولي مانند ساير اقوام شکست خورده هويت و ماهيت خود را از دست نداده و در تمام دوره زمامداري تيموريان هند بحيث يك جامعه فعال سياسي زنده و فعال ماندند .

علاوه برکيفيات عالي نظامي ايکه افغانها ازسرزمين خود (افغانستان) در هند با خود آوردند باآمدن خود حتي در ساختمان بشري اين نيم قاره نيز تحول درخور ستايشي بوجود آوردند که آن عبارت بود ازقذبلند بالا اندام نيرومند و سيماي خوب آنها. چيزيکه آنها با خود آوردند بلاشک بطور عمومي درزندگي همه مردم و بطور خصوصي در زندگي مسلمانان

حماسه هاي هندوستاني وويداها واپانشادها وچندين آثار ديگر ادبيات باستاني نه تنها اينکه توسط مسلمانان به دري ترجمه شده بلکه مورد علاقه و مطالعه عميق شهنزادگان تيموري هند چون داراشکوه و جهان آراگرديد. بهمين طور زبان و ادبيات دري مورد توجه و علاقه عميق هندوان فرار گرفت راجامانسنگ و تودرمل ازحاميان جدی زبان و ادبيات دري به شمار ميرفتند .

و تواريخ زيادي از طرف هندواني چون (اشور داس) ، (بهم سن) (سور جان راي) مؤلف خلاصه التواريخ وغيره بزبان دري نوشته شد .

خلص اينکه از لحاظ اجتماعي جوامع از هم جدا و متخاصم آندوره هند بايکديگر ازهرجهت آميختند و يکدوع وحدت کلتوري ايجاد کردند که تا امروز ديده ميشود .

در افغانستان نيز از لحاظ کلتوري و فرهنگي واجتماعي و هنري انکشافات مزیدی احساس گرديد . و درعامل درين راه خيلي مؤثر افتاد. عامل اولي حمايت و تشويق زمامداران و نجيب زادگان تيموري هند بود از هنرمندان و نويسندگان و شعرا در افغانستان .

و عامل دومي پاليسي ناپخته و رويهمرفته مخصوصانه آنها درين سرزمين بود که طوريکه فبلاکتيتم موجب ايجاد نهضت هاي ملي گرديد. اين نهضت هاي ملي برضد تسلط سياسي تيموريان هند تنها متکی به شمشير و سنان نه بلکه بيشتر متکی به قلم بود و درين مورد آثار منشور و منظوم زيادي بزبانهاي پښتو و دري عرض وجود کرده است از آن جمله آثار

هند روح تازه دميد ونيروي شکست ناپذير بخشود.

سلطنت افغانها که بر اساس و بنياد و قوم و قبيله استوار بود گرچه ازين رهگذر خسارات زيادي رامتحمل شدند ولي با زهم اين يك عنصر نوي بود که آنها در حيات سياسي هند وارد کردند خيلي ممکن بود که ازين خصوصيت استفاده خوبي ميشد اگر افغانها آفرا به هوشيارى سياسي خودمي آميختند سيستم حکومت آنها بشکل مشروطه که در آن زمان خيلي پيشرفته و مترقي پنداشته ميشد و آرمان يگانه ملل اروپايي بود ميگرفت در زمامداران افغانى چنان سلاطين بوده اند که آنها در راه انکشاف و تکامل موسسات سياسي و ادارى هند خدمات فراموش ناشدني را نموده اند و درين زمره نامهاي شير شاه و پسرش اسلام شاه (جلال خان) ۱۵۴۵-۱۵۵۳ م خصوصاً قابل ياد آوريست .
 فريد (شير شاه) در عهد سلطان بهلول لودي در سال ۱۴۸۶ در حصار فيروزه (در دهلي) بدنيا آمد و در ۱۵۴۰ م بر تخت امپراتوري هند نشست و بعد از پنج سال سلطنت يعر ۵۹ سالگي در ۱۵۴۵ م (مقام کالنجر) پدرود حيات گفت .
 نويسندگان و مؤرخين از هر قبيل و از همه جاوي را از بزرگترين امپراتوران شرق ميشمارند گرچه دوره زمامداري او جوانشينا نش بتاريخ افغانستان آنقدر از لحاظ سياسي تعلق نميگيرد ولي او بلاشک نخستين بنيانگذار نشناليزم افغانى در تاريخ افغانها چه در هند و چه در افغانستان بشمار ميرود .
 نتيجه مستقيم نشناليزم افغانى او همانا اعاده حيثيت و قدرت سياسي افغانها و تاسيس

امپراتوري نژاد افغانى در نيم قاره هند بوده است و نتيجه غير مستقيم آن عبارت از نهضت هاي ملي بود که در افغانستان بر ضد تسلط سياسي تيموريان هند و صفويان پارس براه افتاد و اين حقيقت از ادبيات پښتو و دري در قرون ۱۶-۱۷-۱۸ افغانستان بطور واضح منعکس شده است .

و خوشحال خان خټک بخاطر خوشنودي روح شير شاه شمشير خود را از نيام مي کشد .
 پروفيسر اشتياق حسين قريشي، مورخ شهير و معاون پوهنتون کراچي مينويسد : «در دوره زمامداري افغانها حکومت بابر و همايون يك حکومت موقتي بود که بعد از آن شير شاه پسا بعرضه گذاشت و چندي بعد زمام امور بارديگر بدست بابريان افتاد . درين ميان شير شاه بيک شهاب شاقبي ميماند که از زواياي دورو تاريخ دفعتاً پديدار ميگردد، ميدرخشد، محيط خود را روشن ميسازد و بسرعت هم در کناره هاي تاريخ آسمان ناپديد ميگردد. «که گويي آمدن او حادثه بود مربوط به ماوراء طبيعت و يك معجزه» .

شير شاه در چارچوب عنعنات و کلتور افغانى بيک سيستم موثر و خيلي با کفايت حکومت متمرکز را بوجود آورد .

دوکتور محمد عبدالرحيم مينويسد :
 «گرچه وي درين مورد آنقدر جدى نبود، ولي با آنها هم توانست که آن موسسات با کفايت حکومتى سابق که يافرماوش و ياهم فاسد شده بود با يک روح و انرژي تازه سراز نواحياء و بيک سويه عاليتر آنها را براي کار آماده نمايد. ولي پسر او اسلام شاه درين مورد يعنى

وفکری خیلی مساعی نموده اند . وبرعیت هندوی خوددروازه های تمام شعبات دولتی را باز گذاشته و آنها را به پوستهای مهم دولتی گماشتند .

دردربار سلطان محمد عادل سور وجود شخصیتی چون هیموودردربار داؤد کارلانی دربنگال وجود سریهاری بازگوی خوبی ازین حقیقت است . درعهد افغانهای کارلانی بود که در بنگال باره بهیان (دوازه مشران و یادوازه زمینداران) که درتوسعه و انکشاف وضع سیاسی واجتماعی بنگال رول عمده را بدوش داشتند بمیان آمد . در تاریخ سیاسی افغانها روابط ومناسبات آنها با تیموریان هند (آل بابر) خیلی مهم ودلچسپ است .

درنیمه اول قرن ۱۶م بین افغانها و کورگانیان جنگها آغاز گردید که درنتیجه افغانها سلطنت خود را بنفع بابر از دست دادند چندی بعد این جنگها باردیگر از طرف افغانها برای اعاده حیثیت وقدرت سیاسی از دست رفته خود آغاز کردند این بار افغانها تحت رهبرناغه خود (شیرشاه) متحد شده بودند و پیروز گشتند . وقدرت سیاسی از دست رفته خود را بازیافتند . ولی دربین افغانان خصوصا بعد از مرگ اسلام شاه زدو خورد های جدی آغاز گردید و آن برای این بود که مشران قبایلی افغانی امتیازات سیاسی و خود مختاری میخواستند و پادشاه سلطنت مطلقه و متمرکز .

این دو گروه مخالف درمقابل وازبین بردن یکدیگر خوداراده وصف آرایی کردند . این وضع افغانها ، همایون سلطان رانده شده کورگانی را فرصت وجرات داد تا بنهند بیا ید

بوجود آوردن حکومت متمرکز ومطلقه نسبت به پدر خود جدی و ائتلاف ناپذیر بود و درین راه موفق هم شد . این دوشهنشاه افغانسی در سیستم حکومت ابتکارات گرانبهای نمودند و بمیراث گذاشتند که بعدها از طرف جلال الدین اکبر اقتباس وتوسط او بنیایه کمال رسید . زمامداران افغانی در راه انکشاف وتوسعه موسسات اجتماعی و فرهنگی نیز خدمات گرانبهای را انجام داده اند و در دوره آنها بود که نهضت های بشر دوستانه بکتی ومهدوی در تمام هند شمالی پخش گردید .

درین دوره در ادبیات زبان های دری و عربی و در علوم اسلامی بیداری فکری و ذهنی نمودار گردید . و خصوصا در وجود آوردن موسیقی هندی ، مسلم اهمیت وارزش تاریخی دارد گوالیار پایتخت آنها بشکل مرکز شعر و موسیقی ، و هنر در تمام هندوستان درآمده بود و سلطان محمد عادل شاه سور و بازیها و خصوصا خود را وقف هنر موسیقی کرده بودند . و خود آنها از موسیقی دانان مشهور آنوقت میان تانس و بازیها درازشاگردان محمد عادل شاه سوری بحساب میرفتند .

همینطور دوره زمامداری افغانهای سوری در توسعه و انکشاف هنر و معماری در خورستانیش است .

مقره شیرشاه در ساسرام و پورانا کلا در دهلی از پیشرفت معماری این دوره بوجه بهتر نمایندگی میکند .

زمامداران سوری در هند شمالی و کارلانی در بنگال بزبان و ادبیات هندی و بنگالی خدمات شایانی انجام داده اند و در انکشاف ذهنی

نقش فرهنگی افغانستان

به رقیبان خود (ال بابر) از در اطاعت و تسلیم پیش آیند و هرطوری بود در بنگال جمع آمدند. و در آنجا باباره بهیان دست بهم دادند و هر دو بر ضد دشمن مشترك خود تا ۱۶۱۱ م یعنی بتاریخ که عثمان قهرمان و رهبر افغانها در بنگال در جنگ دولمپور شهید کرده شد بمبارزه خود دوام دادند و سلطنت (در بنگله دیش امروزی آخرین مامن مستقل خود راهم از دست دادند مگر نقش فرهنگی خراسان قسد یم و افغانستان سرتاسر هند شمالی و بعضی نواحی هند و جنوبی تا امروز نه تنها در مظاهر باستانشناسی بلکه در فرهنگ و عقیده مردمان باقی ماند و جاودان گردید .

و قدرت را از دست افغانها بر باید وی آمد ولی بعد از یک شکست از طرف هیموچنرال سلطان محمد عادل شاه سوری در جنگ دوم پانی پت پیروز گشت و بقدرت سیاسی افغانها در هند شمالی خاتمه داد .
گرچه هند شمالی از دست افغانها خارج گردید ولی در بهار و بنگال و اورسیا افغانان کارلانی و لوهانی توانستند برای مدت چندی به سلطنت مستقل خود ادامه دهند .
ولی کورگانیان «اکبر» در ۱۵۷۶ م بهار و بنگال و در ۱۵۹۲ م اورسیا راهم از دست افغانها کشید و در قلمروی نفوذ خود در آورد .
و درین حالت هم افغانها حاضر نشدند که

فرهنگ دوره هوتکیان

هوتکی حاجی میرویس خان بود که کشور را از زیر یوغ استعمار اجانب رهایی بخشیده، در سال ۱۱۱۹ هـ و بقول ۱۱۲۰ و ۱۱۲۱ هجری اساس دولت افغانی هوتکی را در قندهار پی ریزی کرد.

مشخصات سیاسی و فرهنگی دوره هوتکیان :

۱- قبل از ظهور هوتکیان افغانستان محل رقابت دو قدرت بزرگ آن زمان یعنی هندو ایران بود که هر دو دولت مذکور به بلاد معروف و تاریخی افغانستان چون هرات، قندهار، و غیره چشم طبع دوخته و در اشغال آنها با هم رقابت داشتند. لذا این بلاد به خصوص قندهار را که بی‌تصرفی و زمانی تحت اشغال دیگری قرار داشت پس گرفته میتوانیم که دوره بعد از سقوط سلاسه با فرهنگ تیموریان هرات تا ظهور هوتکیان قندهار یک دوره تاریک تاریخ کشور شمرده میشود که این وضع خود در انکشاف فرهنگ آن دوره تأثیر منفی بخشیده بود.

۲- در آغاز دوره هوتکی هدف نخستین نجات کشور از زیر یوغ اسارت اجانب و هدف نهایی استحکام و برقراری دولت افغانی بود که خارجیان با رد دیگر نتوانند درین خطه باستان رخنه یسی پیدا کنند، لذا مجال کمتری برای توسعه علم و فرهنگ باقی ماند.

۳- هوتکیان دو مرکز و مسند شاهی داشتند یکی در قندهار و دیگری در اصفهان بود، زینجا مرکز واحدی نبود که فرهنگ و احاد افغانی بسپار آید.

۴- مقارن ظهور هوتکیان در قندهار، امرای ابدالی در هرات حکمرانی میکردند، ایشان نیز

هرگاه کلمه فرهنگ را مراد از علم و ادب، شعرو لغت، تعلیم و تربیت و فکر و اندیشه بر شمریم پیدا است که کشور ما از قدیم الایام در فرهنگ باستانی شرق و فرهنگ دوره اسلامی رول بس فعالی داشته، مهد علم و دانش و پرورشگاه بزرگترین و معروفترین رجال فرهنگی مشرق زمین بوده است که آثار جاودان شان زیب کتابخانه و موزیمهای بزرگ شرق و غرب میباشد و یا برخی زیور چاپ یافته بدان آموزش علم و دانش می آموزد و به دانشوران عقل و بینش بخشیده با مطالعه آنها ساحة معلومات وافق دیده شان را وسیعتر میسازد.

هرگاه بغور بنگریم هر دوره از ادوار تاریخی کشور نظر به ایجابات زمان و مکان و نظر بشرایط خاصی آن دوره مشخصات فرهنگی مختلف و متفاوتی دارد که بدون در نظر داشت آن، مطالعه فرهنگ آن دوره مشکل مینماید. لذا روی این ملحوظ فرهنگ دوره هوتکیان شرایط و مشخصات بخصوص داشته که مطالعه آن واجب و الزم شمرده میشود. دیگر اینکه بذکر این شرایط و یا مشخصات آن دوره بپردازیم ایجاب می نماید که طی چند جمله محدود و مختصر هوتکیان را معرفی بداریم.

هوتکیان اولاده بابا هوتک بن باور بن تولس یا تور بن باغلجی بوده، بنابران هوتکیان شاخه‌ای از غلجانی یا غلزای میباشند و شعب دیگر غلجانی عبارت انداز توخی، تره کی اندری، خروتی، علی خیل، سلیمان خیل، سوها، و شیرپا و غیره، مگر بنیادگذار واقعی سلاسه

خوشحالخان خټک، دیوان رحمن بابا، دیوان کریمداد و مخزن اخنددرویزه (در یک وقایه)، یوسف زلیخا از عبدالقادر خټک و تذکره اولیاء، و کتب دینی مانند تفسیر های قرآن کریم، مخزن الاسلام از آخنددرویزه، و سلوک الفزات از ملامستود ها کتب و رسائل دیگر بصورت قلمی و خطی و یاجایی از ایشان بهر دو زبان (پشتو و دری) بیادگار مانده که نمایانگر فرهنگ پیشرفته ترشان نسبت به هوتکیان میباشد.

۵- مدت شاهی هر کدام از شاهان هوتکی کوتاه بوده و محض پنج نفر از یک دودمان سه شاهی رسیدند بدیننقرا از حاجی میرویس خان که مدت ریاست وی را برخی شش و هفت تا هشت سال ضبط کرده اند (۱۱۱۹-۱۱۲۰ الی ۱۱۲۷هـ) (مرکز ریاست قندهار) ۲- عبدالعزیز تقریباً دو سال (۱۱۲۷-۱۱۲۹هـ) (مرکز در قندهار).

۳- شاه محمود هوتکی مدت هشت سال (۱۱۲۹-۱۱۳۷هـ) مرکز سلطنت بدو قندهار و بعداً اصفهان).

۴- شاه اشرف هوتکی مدت پنج سال و هفت ماه (مرکز سلطنت اصفهان).

۵- شاه حسین هوتکی مدت شاهی او پانزده سال (۱۱۳۵-۱۱۵۰هـ) لذا این مدت های نسبتاً کوتاه نیز فرصت زیادی بجهت انکشاف و توسعه امور فرهنگی برای شان باقی نگذاشت ۶- حدود متصرفات هوتکیان در دوره شاهان هوتکی متفاوت بود، چنانچه در عهد ریاست حاجی میرویس خان شهر قندهار و نواحی اطراف آن

مانند هوتکیان مشغول دفع حملات اجانب از سمت غرب کشور بودند، البته این دو شاخه بزرگ افغان گاهی با هم اتحاد و دوستی داشته و طور دسته جمعی علیه تجاوزات خارجی از ملوک متصرفه شان دفاع میکردند، و زمانی متأسفانه با هم سرجدال داشته یکدیگر شانرا ضعیف می نمودند. لذا امرای ابدالی هرات نیز در مسایل پیشبرد امور فرهنگی همان مشکلات را داشتند که هوتکیان بدان مواجه بودند، ولی همزمان با ظهور هوتکیان و یابکی دو قرن پیشتر از آن کشور هند آنوقت یک سلسله سلاطین افغانی پښتون مانند لودیان و سوریان و یک سلسله نهضت های قبایلی مانند نهضت روپنابیان، نهضت یوسفزایان، نهضت خوشحال خان خټک و غیره روی کار آمدند که بر علاوه مقابله و مجادله با حریفان خویش بخصوص سلاطین مغولی هند، فرهنگ نسبتاً پیشرفته تری نسبت به هوتکیان قندهار و امرای ابدالی هرات بمیان آوردند و بسو علاوه اینکه شعرو ادب ترقی کرد و سرکردگان این نهضت مانند بایزید مسکین انصاری معروف به پیر روپنابان و خسر شحال خټک و پسرش عبدالقادر خټک و غیره اهل قلم و سیف یا شاعر و مبارزه بودند، و بهر دو زبان پښتو و دری شعر میگفتند، و آثار خیلی زیادی از تاریخ، مانند مرآت افغانی، از خانجا نغان، مخزن افغانی از نعمت الله هروی، واقعات مشتاقی تا لیب شیخ ارزق الله، تاریخ شیرشا همی تالیف عباس خان سروانی، تاریخ مرصع از افضل خان خټک تاریخ داودی، تاریخ انبیا از محمد (سنه کنایه) ۱۱۱۸هـ) و دیوانها و تذکره هایی مانند کلیات

بود. دوره شاه محمود هوتکی بعلاوه متصرفات افغاني بلاد صافهان، کرمان، قزوین کاشان، قم، طوس، یزد و غیره نیز شامل حوزه فرمانروایی هوتکیان به شمار میرفت.

دردوره شاه اشرف هوتکی نیز گاهی این حدود کم و زیاد میگردد، ولی دردوره شاه حسین هوتکی حدود متصرفاتش بقول هترام (مؤلف کتاب تاریخ بلوچستان) شامل سبزواری (اسفزار ندیم و شین دنده موجوده) و فراه تاغزنی و دره گومل، پنین (یافوشنچ) و شال (در بلوچستان) دیده غازی خان و دیره اسمعیل خان بود.

لذا شکی نیست که علوم متداول آن عصر یعنی علوم معقول و منقول در ساحه حدود متصرفات هوتکیان سیر طبیعی و عادی خود را می پیمود که مطالعه مفصل جریانات فرهنگی نواحی مذکور سخن را بدرازا میکشاند.

۷- مسلم است که زبان یکی از عناصر مهم و اولیه فرهنگ و کلتور است که بدانو سیلسه جریانات فرهنگی و کلتوری ادوار مختلفه تاریخی هر کشور مطالعه میگردد. در زمان هر یک از زبان دری و پښتو هر دو معمول بوده و مردم افغانستان بهر دو زبان تکلم میکردند. ولی در متصرفات ایرانی شاهان هوتکی زبان فارسی رایج بود و بدان زبان آثار زیادی از آنوقت بیادگار مانده است.

۸- علوم متداول عصر هوتکیان عبارت از علوم معقول و منقول بوده که توسط، ملاحا و مولو یان زیاد تر در مدارس تدریس میگردد، به عباره دیگر تعلیم و تربیت که بخش بزرگی از فرهنگ را تشکیل میدهد بیشتر در مدارس صورت میگرفت

ولی گاهی بصورت استثنائی شاگردان شخصی و خصوصی نیز درس میخواندند.

۹- مسئله شیخی، پیری مریدی قبل از ظهور هوتکیان مروج بود و حتی افضل خان خټک (در تاریخ مرصع که به تصحیح و تحشیه دوست محمد کال مومند در پشاور چاپ شده باستناد محزن افغانی) از هر سه شعبه بزرگ قوم پښتون یعنی سرپن، بتنی و غرغشت که پسران قیس عبدالرشید ملقب به پشپان یا پشان بودند نامهای شیوخ متعددی را ذکر میکند و نیز در تذکره الاله لیا ی پښتو که در همین تاریخ مرصع (چاپ جدید) ایران بحث شده، هم شرح مختصر احوال این شیوخ و عرفایان گردیده است و مسئله پیری و مریدی در بین شان رواج داشته، شبیهی نیست که در عصر هوتکیان مسئله شیخی و پیری و مریدی بدان منوال مروج بوده است.

۱۰- البته شعروادب نیز که جز مهم فرهنگ بشمار میرود در بلاد محروسه هوتکیان رواج کاملی داشته و اغلب کسا نیکه صاحب سواد و کتابت بودند. ازین ودیه نیز بهره یی داشتند.

بیانات و طرز تفکر برخی از شاهان هوتکی :

واضحست که هر یک از شاهان هوتکی طرز تفکر و پالیسی خاصی از خود داشته که در موارد مختلف حسب ایجابات وقت و زمان آنرا بکار برده و حتی بیاناتی ایراد کرده اند که در اینجا طور مؤجزو باختصار ازان یاد میکنیم.

حاجی میرویس خان :

مؤسس سلسله هوتکی شخصی فکور و باتدبیری بود، سید جمال الدین افغانی در کتاب تنمّه البیان خویش نویسد که میرویس خان در بین اهالی به

بلندی اخلاق، فصاحت بان و رسایی ذهن معروف و باثر این صفات در دل‌های افغانان محبوبیت و نفوذی پیدا کرده بود. میرزا محمدخلیل مرعش صفوی (در کتاب مجمع التواریخ) خود یکی از تدا بیرمیرویس خان را بمقابل گرگین حکمران صفوی قندهار اینطور ضبط میکند که چون میرویس از سفر حج بقندهار بازگشت از گرگین رخصت رفتن قلات که مسکن او بود گسرفنو و رهسپار آنجا شد. در آنجا سپاه و لشکر قسم غلزیایی و فرق دیگر افغانه را گرد آوری کرده با ایشان عهد و پیمان کرد که بی مضایقه در مرامیکه در پیش دارد شرکت جویند، البته هر قدر منافع از ملک و مال بدست آید، در میان شان برادرانه قسمت خواهد نمود. برای این که گرگین را اغفال کند شهرت انداخت که چون وی از سفر حج آمده باید در مورد کسانی که جهت تهنیت و مبارکبادی رفت و آمد میکنند اشتباه نکرده و مزا حمت ننماید، این بگفت و دست بکار شد، و در خفا بجماعت کاگری هدایت داد که سر شورش گذارید ضمناً به گرگین اظهار داشت که جهت فرو نشاندن شورش مردم کاگری لشکر کافی بدفع ایشان اعزام دارد. گرگین خان هم بناچار بالشکر عظیم بدان صوب روان گشت. چون به قریه ده شیخ رسید، میرویس خان و سرداران دیگر وی را تحریک کردند که برادرزاده اش سکندر میرزا که در میان فرقه گرجه به الکسندل میر زامشهور بود بجهت دفع شورش مردم کاگر اعزام نماید چون این کار صورت گرفت، عده بسیار کمی با گرگین باقیماندند. زمین جا حاجی میرویس خان مخفیانه به کاگر بیان

خبر فرستاد که مقدمه راطولانی سازند تا نقشه سیاسی خود را عملی کند، آنگاه در ملک خود نفر فرستاد که فرصت خوبی فرارسیده، هر چه زودتر بدور هم جمع شده در ظرف سه روز خود را به او رسانند. خلاصه نیمه شب برگزین حمله ور گردید و خود او و همراهانش را از تیغ گذرانید. آنگاه فی الفور اسباب و اوراق گرگین را بجان سپاه افغانی پوشانیده به هینتیکه گرگین در سواری میبود وارد قندهار شده.

بدین وسیله محافظین گرگین را غافل ساخته باندرون قلعه قندهار داخل گردید، و همه آنها را مقتول و مقهور ساخت.

بخاطر باید داشت که حاجی میرویس خان پس از قتل گرگین و همراهانش سه جرگه ملی تشکیل داد، و در هر کدام خطابه‌های غرابی ایراد نموده و افغانان را جرات بخشیده به آزادی از قید انبیار نوده میداد چنانچه سید جمال‌الدین افغان در آن باره اشاره نموده چنین مینویسد: «وقتیکه فضای قندهار از مخالفین خالی شد، میرویس روسای قبائل افغانرا دعوت داده یک جرگه قومی منعقد ساخت و خودش در بین جرگه ایستاده در نطق خود فضائل حریت و مزایای آنرا و شوائب اسارت و مصائب آنرا حسب ذیل روشن ساخت:

(اگر شما کمر ما را بسته کنید و با ما متحد شوید گردنهای افغانان را از طوق ذلت و غلامی رها کنید بپر قهای عزت را در بلاد وطن خواهیم افراشت و یوغ سلطه ایرانیانرا از دوش خود دور خواهیم کرد).

آنگاهیکه شاه حسین صفوی جهت تهدید میرویس خان محمد حاجی خان نامی را با عساکر

نه خدمت نمودم که شساهی کنم
بتخت شهي کچ کلاهي کنم
نزيبه مرا شا هسي و سروزى
سر افزام از افسر چا کرى
مرا بس که گویند قومم پدر
ندارم طمع گوهر و سيم وزر
همين افسرم به که خدمت کنم
شما را چو فرزند خود پرورم .»

شاه محمود هوتکی :

بعد از مرگ کاکایش عبدالعزيز مسند نشین
تخت شاهی قندهار گردید (۱۱۲۹ هـ) میرزا
خلیل مرعشی درباره او گوید: «محمود ولد
امیر اویس که آثار رشد از ناحیه او هویدا بود...
زیاده برایام پدر در تالیف قلوب سرداران
افغانه و جمعیت سپاه و تسخیر بلاد کوشش نمود،
چنانکه در زمان او قلعه فراه نیز بتسخیر افغانه
غلزۀ درآمد و تاسرحد سیستان و سرایان (۹)
در حوزۀ ملک اوداخل گردید .»

رستم الحکماء مولف کتاب (رستم التواریخ
طبع طهران ۱۳۴۸ در صفحات ۱۲ و ۱۳ نویند
که : «والاجاه (محمود خان ولد حاجی امیرخان
غلجۀ) که جوانی بود با کمالات صوریه و معنویه
آراسته و در فطنت و کبایست و رشادت و تمیز
و نظم و نسق و موافق حساب و احتساب، کشنده
هر زدور هزن و ظالم و ناپاک بود، باذن و رخصت
استادش (جناب شیخ حسین) صاحب کرامات
بر خود مهتر و سرور و سردار و سالار و
صاحب اختیار نمودند . او هم میزان عدل و
احسان وجود و گرم دردست گرفت ...»
رستم الحکماء در یک جای دیگر کتابش

جرار بقندهار فرستاد میرموصوف در جوابش
چنین گفت : «آیا گمان میکنی که عقل و حکمت
جز در کله های صاحبان تنعم، در دماغ رجال
کوهستان افغان پیدا نخواهد شد؟ اگر در قدرت
شما طاقت سرزنش و سرکوبی ما میبود حاجت
بفرستادن شما نبود که چنین سخنهای بی معنی
رایان میکردید .»

بعد شاه حسین صفوی، محمدخان حاکم هرات
رأبه سمت نماینده خود بقندهار اعزام داشت،
چون وی از دوستان و رفقای سفر حج میرویس
خان بود، حین ورودش بقندهار اورا خطاب
نموده گفت : «اگر حقوق سابقه رفاقت و محبت
شما بر من نمی بود شما را همچو مجرمین جزا
میدادم، لیکن بفهمید که افغانان بعد از نجات
یافتن بادیگر یوغ اسارت را بدوش نخواهد
کشد، و شیرانیکه زنجیر های عبودیست را
کسسته اند بادیگر پابند و مقید نخواهند شد،
و شمشیر هاییکه از نیام کشیده شده اند باز
بغلاف نخواهد شد، زوداست که حکومت شما
سرنگون و دولت شما مغلوب و اموال شما چو
تاراج گردد .»

پوهاند عبدالحی حبیبی در کتاب مولفه اش
(تاریخ مختصر افغانستان ج ۲ ص ۷۸) گوید
در جرگه ای که اقوام قندهار اورا (حاجی میرویس
خان را) بقندیر خدمتهای بزرگش میخواستند
منحیت شاه خویش انتخاب کنند، مردم را خطاب
نموده چنین گفت :

فرموده مننی و ثلاث و رباع، شنیده ام که چهار صدزن درجهاله نواب همایون میباشد... میباید زیاده از چهار زن راطلاق بفرمائید...
شاه اشرف هوتکی :

بعد از شاه محمود پسر کاکایش ، شاه اشرف بن عبدالعزیز برمسندشاهی دراصفهان تکیه زد (۱۱۳۷هـ) بقول رستم الحکماء وی نیز مرد پخته، صحیح المزاج، هوشمند، بسیار زیرک و باعدل و انصاف بود. یکی ازوقایع بس مهم عهدشاه اشرف تجاوزات دولت عثمانی و روسیه تزاری برمتصرفات وی محسوب می گردد . شاه اشرف این موضوع رانه تنهاازراه نظامی حل کرد ، بلکه ازطریق دیپوماسی نیز سعی نمود ناموضوع را بوجه احسن و به نفع طرفین فیصله نماید، ولی این فعالیتهای سیاسی او بیشتر متوجه دولت عثمانی که هم مذهب و هم کیش او بود میباشد. بدین منظور سفیری را بدربار عثمانی در قسطنطنیه فرستاده سفیر افغانی باعلمای عثمانی درخصوص احوال ایران داخل مذاکره گردیده اظهار داشت که شایسته نیست سلطان عثمانی که اهل اسلام است باپادشاه نصرانی (یعنی پادشاه روسیه تزاری) هم پیمان شده و حکومت سنی را استیصال نماید. علماکه سفیردولت هم کیش خود را دیدند باوی اذدر موافقه پیش آمدند، ولی وزراء بر خلاف علماء احتجاج کرده چنین استدلال نمودندکه سلطان عثمانی امیرالمؤمنین و خلیفه رسول رب العالمین و سایه خدادارروی زمین است، کسیکه اطاعت او را نکند و بنامش خطبه راجاری نسازد و مالیه نپردازد دشمن دین شناخته شده و حتی نسبت به نصاری با او

بیانات شاه محمود را ازمتن نامه ای که وی یکی ازعلماء زمان یعنی (امیر محمد حسین برزانی) که در مقابلش قیام نموده بود چنین نقل میکند : «ای سید و مرشد زمان ماقلاً بتو اخلاص و ارادت داریم ، تو خود میدانی که از جانب (گرگین خان گرچی) و اتباعش و (سائزین) چه ستمها و چه تعدیها به اهل کابل و قندهار و هرات و سایر اهل سنت رسید و چه قدر سعیها کردیم که از جانب سلطسان جمشید نشان (شاه حسین صفوی) دفع ستم نمائیم، صورت پذیرشند، و نتیجه بعکس بخشید و آخر الامر بجان رسیدیم ، گرگین و اتباعش را کشتیم، و تمشیت امورملکی و مملکتی خودرا دادیم و محافظت حدود خود مینمودیم، که ناگاه از جانب وزیراعظم و ارکان دولت سلطانی نامهها بمارسیده و ما را به تعجیل تکلیف به آمدن این حدود نمودند .. لاجرم سیادت و نجابت پناها تو با ما محاربه منما و ترک محاربه کن و با ما متفق شو و در احقاق حق نمودن با ما همدستان شو. « چون جوابش منفی بود شاه محمود سی هزار نفر بمقابلش فرستاد و او را عزیمت داد و اسیرش نموده گفت : «ای سید و مرشد زمان چرا خود راعیث بکشتن دادی و ما را از خدمت خود مایوس نمودی، اگر وصیتی داری بیان فرما.» خلاصه شاه محمود طریق وصیتش عمل نموده و بجائیکه خودش وصیت کرده بود مدفونش ساخت . بر علاوه رستم الحکماء بیانیه دیگر شاه محمود را در موردشاه حسین صفوی که چهار صدزن داشت اینطور ضبط مینماید: «نظر به آنکه متابعت کسلا م خدا بر همه مسلمانان واجبست، خدای عالم در قرآن مجید

و ادب و فرهنگ در عصر هوتکیان در مدارس و یامحافل خصوصی و عمومی جریان داشت و علومیکه تدریس میشد عبارت از همان علوم متداوله عصر یعنی علوم معقول و منقول بود و علوم معقول عبارت بود از فلسفه و منطق هیات نجوم ریاضیات و غیره، ولی علوم منقول عبارت بودند از علوم دینی مانند تفسیر حدیث فقه و یا علوم دیگر مانند علم کلام و غیره که این همه علوم بصورت خصوصی و عمومی در متصرفات افغانی و ایرانی هوتکان که از آن در بحث (مشخصات فرهنگی این دوره) نام بردیم مروج و متداول بود. و البته واضحست که بارواج این علوم و ادبیات علماء ادبا و شعرا ی نیز درین متصرفاتیکه مذکور افتاد عرض وجود کرده اند که ذکر شرح حال و آثار شان سخن را بدر ازا میکشاند. (۲) مگر در اینجا من باب نمونه يك تن از علمای معروف عهد هوتکیان و يك تن از شعرا گمنام آندوره را با استناد ماخذ معتبر مختصرا بیان میداریم :

۲- ملا زعفران :

وی از علمای معروف در باری عهد شاه محمود و شاه اشرف هوتکی در اصفهان بود که خودش اصلا افغان میباشد. رستم الحكماء در کتاب مؤلفه خویش (رستم الشواربغ ص ۱۶۲ و ۱۹۰) شرح مفصلي در باره وی نوشته و درینجا تنها يك جمله اورا نقل میکنیم چنانچه مینویسد: «مقدم بر همه ایشان عالیجناب فضائل مآب علامی فهمای (آخوند ملا زعفران) که حنفی مذهب بود... و پیشوا و مقتدا و مجتهد و مطاع اهل سنت بود...»

جهادالزم میباشد. سپس علماء ازین بیانات وزراء سکوت اختیار کردند و سفیر افغانی بدون نتیجه برگشت و میان عساکر افغانی و عساکر دولت عثمانی محاربه یی رخداد که در اثر آن دوهزار نفر سپاهیان قراولی دولت عثمانی کاملا مقتول گشتند. مگر بقیه عساکر عثمانی خندقی بدور خویش حفر نموده آماده کارزار شدند. شاه اشرف که نمیخواست بین دودولت هم کیش زین بیش نزاعی رخ دهد، چندتن از پرواگند چپاناش را مخفیانه باردودی عثمانی فرستاده تا با ستمالت قلوب کردها که جزئی از عساکر عثمانی بودند بپردازند. و اظهار دازند که مردم هر دو طرف مسلمان و حنفی مذهب بوده و جنگ با یکدیگر مغایر شعایر اسلامی میباشد، باید با هم متحد باشیم. بر علاوه هیات دیگری از علماء را بحضور احمد پاشا فرستاد، تا وی را بصلح راضی ساخته و منافع صلح و سلم را با او بفهماند. چون احمد پاشا بصلح راضی نشد و عساکرش را سوق داد باردیگر عساکر و ی عزیمت خوردند، و دوازده هزار نفر شان تلف گشتند. دفعه ثالث شاه اشرف جهت استمالت قلوب عثمانیان مکتوبی (۱) به احمد پاشا ارسال داشت و در آن اظهار نمود که: «من نمیخواهم اموال مسلمانان را تصرف کنم، از طرف خود امین انتخاب نمائید، تا بدون آلات حربیه سایر سامان باقیمانده شمارا به شما تسلیم کنم. بعد تمام محبوسین عثمانی را بخشیده و رها ساخت.

علوم و فرهنگ و علمای عصر هوتکی :

شکی نیست که تعلیم و تربیت علم و عرفان

ذکر میکنیم :

رباعی

این هواین ابراین گل توبه هاخواهد شکست
توبه گرازسنگ باشد این هوا خواهدشکست
صبرکن ای شیشه برسنگ جفای معتصب
گردن این دشمن عشرت خداخداخواهدشکست
خلاصه اینکه دوره هوتکی زیادتروش به
جنگها ومحاربات وحصول استقلال کشور و
استحکام آن سپری شد وفرصت کمتری
بانکشاف علم وفرهنگ باقیماند، چنانچه
پوهاند حبیبی نیزدرکتاب تاریخ مختصر
افغانستان (ج ۲ ص ۸۲و۱۳۴) بدان اشاره
نموده مینویسد : «دوره سی ساله حکمدراری
هوتکیان درتاریخ افغانستان ازحیث نهضت
داخلی وغلیان احساس استقلال طلبی خیلی
اهمیت دارد، لئادردوره مذکور بجهت تشویق
وپرورش علم وعرفان وادبیات و فرهنگ
فرصت کمتری بود.» بااینهمه دربلاد محروسه
هوتکیان علم وفرهنگ مواجه به سقوط
نگشته سیر عادی خودرا می پیمود .

میرزامهدی استرآبادی منشی در تاریخ
جهانکشای نادری (ص ۷۰-۷۱) نام ملازعفران
رابا میا صدیق وسیدال نیز ضبط نموده که
ازطرف شاه اشرف منحیث نماینده در موضع
زرقان به نزد نادر قلی (ثم نادرشاه افشار)
فرستاده شدننداین شخص (بقولرستم الحکماء)
بالاخره جان خودرا درراه خدا بجهت حفظ
اسلام فداکرد، وبقول صاحب جهانکشا(ص ۷۱)
بارفقاییش که مذکور گردید ازطرف نادرقلی
جام شهادت نوشید .

۲- مددخان غلجایی هوتکی بنام خیل :

نام این شخص دریک مجموعه رسایل خطی
کتابخانه خطی وزارت اطلاعات وکلتوربنظر
رسید واین مجموعه شامل رسایلی ازمتمخیات
اشعار شعرای مختلف وحکایات غریبه میباشد،
که یکی دوساله آن تاریخ کتابت ۱۰۶۶-
۱۰۸۰ هـ دارد، وازین شاعرچند نمونه شعردری
ثبت شده که اینک یک رباعی اوراباب نمونه

(۱) بخاطر باید داشت که چندین سال قبل دورول فلم یکی (واقعات حاجی میرویس
خان وشاه حسین) در (۳۷ ورق) ودیگری بنام (جواب نامه شاه اشرف) در (۸۸) ورق از
استانبول بانجمن تاریخ رسیده بودکه باهتمام نگارنده این سطور بصورت اوراق عکاسی شد
وهردو بزبان ترکی بوده وفعلادر کتابخانه انجمن مذکور موجود میباشد، ومطالب آن بواقع
درفرهنگ دوره هوتکیان روشنی بیشتری می اندازد .

(۲) درمورد علماء وادبا وشعراى متصرفات افغانى هوتکیان ، رك : هوتكى هائز ببتوا-
پببتانه شعراء (درسه جلد) دافغانستان نومیالی درچند جلد پببتانه د تاریخ په رهاکی اثر
بهادر ظفر خیل وغیره ودر مورد علماء وشعراء متصرفات ایرانی رك آتشفکده آذریاض العارفین
وغیره .

فرهنگ دوره ابدالیان

گردیده به ملتان مسکن گزین شد ند . هرگاه دوره ابدالیان را از ظهور ابدالخان برشمیریم دوره حیات او اواسط قرن چهارم هجری بوده ولغایت ظهور احمدشاه ابدالی در حدود هفت الی هفت و نیم قرن زود بر میگردد که درین دوره طویل کشور مادر ساحت سیاست وفرهنگ مراحل بس مختلفی را طی کرده است . ولی از آغاز قرن یازدهم هجری الی اواسط قرن ۱۲ هجری این مملکت بطور مسلسل و بوقفه هاضحه رقابت دو کشور مجاور یعنی هند وپارس که در آن زمان از قدرت های بزرگ ممالک شرقی بودند گردید . لذا ابدالیان قبلی چه در قندهار وچه هنگام حکمرانی شان در هرات مانند غلجائیان مشغول مبارزه و دفاع از اراضی متعلقه خویش بودند، ولهذا فرصت کمتری برای انکشاف کلتور وفرهنگ کشور داشتند .

۲- مسلم است که یکی از عناصر بس مهم کلتور وفرهنگ زبان بوده ودر عهد ابدالیان بالخاصه در عهد سلا له ابدالی (یعنی از احمدشاه به بعد) زبان پښتو ودری بیشتر رواج داشت وعلما وادبا وشعرا آن زمان آثارشانرا بهردو زبان وگاهی بهربی بیادگار گذاشته اند مگر زبان دری عمومیت بیشتری داشت وزبان رسمی ودر باری ایشان بود و حتی شاهان این دوره جز احمد شاه که بهردو زبان پښتو ودری آثار دارد دیگران آثارشانرا بهردو

ابدالی نام يك قبیله بزرگ افغان است و ابدالخان نام بزرگ این قبیله بود که در حدود سال ۳۴۰ ه میزیست . وی شخص عا بسد وزاهد وعارفی بود که قبیله مذکور بدو منسوب اند . چند پشت بعد از ابدالخان شخصی موسوم به اسدالله خان یاسعدالله خان معروف به سدو خان که در میان طایفه خود به عقل و فراست ممتاز و بدلجویی رعا یایگانه بود بمیان آمد . گویند وی بنا بدتوت شاه عباس اول صفوی بایران رفته بود و دو سال در سفر و حضر باری یکجا بود و از او خدمت شایانی بظهور پیوست، بعدیکه شاه مذکور را مجذوب خویش ساخت و از جانب اولقب (سلطانی) دریافت ودر جرگه سلاطین شامل گردید . لذا اولاده او به (سدوزایی) معروف اند . آنگاهیکه احمدشاه ابدالی در سال ۱۱۶۰ ه برمسند شاهی قندهار جلوس کرد لقب خود را (احمد شاه در دران) گذاشت وزان پس اولاد و احفاد او به (درانی) اشتهار یافتند . پس هرگاه ما از ابدالیان صحبت میکنیم سدوزایی ودرانی نیز منظور است و گویا هر سه نام یکی می باشد .

مشخصات سیاسی و فرهنگی ابدالیان:

۱- بخاطر باید داشت که نخستین مسکن ابدالیان قندهار و مر بوطات آن بود، بعدا قسمت زیاد ایشان به هرات رفته و آنجا مسکن گزیدند و يك تعداد کمتر شان رهسپار دیار هند آتوقت

الهام گرفته بود، رواج نسبتاً کاملی داشت.

۸- در آغاز عهد سلاطه ابدالی از اهداف نخستین، استحکام و توسعه امپراطوری افغانی بود مگر متأسفانه اختلافات سیاسی و نظامی از عهد تیمور شاه ابدالی بین شاهان ووزرا بخصوص سدوزائیان وبارکزیائیان و یابین خود برادران، کاکا و برادر زادگان و حتی پدر و پسر شاهان و شهبزادگان سدوزایی آغاز و روز بروز کسب شدت کرد. تا اینکه منجر به جنگهای شدید داخلی گردیده کشور را تضعیف نمود و زمینه را برای استعمار چین خارجی علیالخاصه انگلیسها مساعد ساخت و جنگهای مدتهاش افغان و انگلیس را بمیان آورد که عواقب خطرناکی را در برداشت و این خود باعث آن گردید که کلتور و فرهنگ افغانستان در آن دوره انکشاف سریعتری ننماید.

۹- در دوره شاهان ابدالی شعرا، اطباء مورخین، منجمین و منشیان درباری زیاد بوده هر کدام از خود القاب و عناوین خاصی داشته و از برخی ایشان آثار منثور و منظومی نیز بیادگار مانده است.

۱۰- نکته قابل تذکر دیگر در مشخصات سیاسی و فرهنگی عهد ابدالی اینست که حدود متصرفات شاهان این دوره از هم متفاوت بوده و روز بروز کاهش یافته است، چنانچه حدود متصرفات احمدشاه ابدالی بقول شهابلی غبار (در کتاب افغانستان بیک نظر طبع کابل ۱۳۲۶ هـ ش ۹۹) شامل قندهار و هرات، قلعن، بدخشان، بلخ، میمنه مرو و مرغاب،

نگاشته اند. ولی لغات و کلمات عربی، ترکی و مغولی بخصوص در تشکیلات سیاسی و نظامی آن دوره نیز نافذ بود، چنانچه این لغات و کلمات در القاب و عناوین رجال و فرامین و نامه های شاهان آن دوره بملاحظه میرسد.

۳- در زمان سلاطه ابدالیان علوم متداول همانا علوم معقول و منقول بوده و در مدارس تدریس میگردید، بر علاوه شعر و ادبیات، هیئت و طب نیز رواج کاملی داشت.

۴- از قرون ۱۲ و ۱۳ هجری آثار زیاد منثور و منظوم در بلاد محروسه ابدالیان به یادگار مانده و با اقل از قرون مذکور کتابت شده اند و نمونه هایی بارز آن نه تنها در کتابخانه ها و موزیم های ممالک غربی و شرقی حفظ شده اند، بلکه در کتابخانه خطی وزارت اطلاعات و کلتور در کابل به تعداد زیادی جلب نظر میکند.

۵- دیوانهای اشعار برخی از شعرا عهد ابدالیان مفقود الاثر بوده و نمونه های شعری شان از کتب و رسایل دیگر بدست آمده است.

۶- خصوصیت مهم دیگر این دوره چنین بوده که اکثر شاهان مانند احمد شاه، تیمور شاه شاه شجاع و شهبزادگانی چون شهبزاده نادر بن تیمور شاه و غیره خود شاعر و نویسنده بوده و آثار منثور و منظومی از ایشان باقی مانده است.

۷- در عهد ابدالیان مانند عهد هوتکیان مسئله پیروی و مریدی که زیادتر جنبه تصوفی داشت و از سلسله ها و مکاتب مختلف تصوفی چون چشتیه، نقشبندیه، قادریه، سهروردیه

وشکار پور تاکنار بحر اعظم (بحر هند) و قندهار و بلخ تالب دريای جيحون حدود د بخارا و دار السنطه هرات و تاحدود مملکت عجم که شرح آن مو جب تطويلت می گردد مسخر نمودم ودايم به هند ستان به چها د ميرفتم ۰۰ «

مگر ساحه متصرفات شاه محمود (درهردو مرتبه) و شاه شجاع (در هردو مرتبه) کمتر از سه شاه اول الذکر بود. فلهاذا هرقدرساحه متصرفات این شاهان بیشتر وسعت د داشته فرهنگجامعتر وسیعتر ی راشامل بوده، هرقد این ساحه بمرور زمان محدود شده رفته به همان پیمانہ ساحه فعالیتهای فرهنگی نیز محدودتر بوده است .

۱۱- یکی دیگر از مشخصات فرهنگی عهد ابدالیان یاسدو زائیان آن بوده که شعرای دری زبان آندوره (بقول پوهاند حبیبی در کتاب تاریخ مختصر افغانستان ج ۲ ص ۱۴۲) پیروان اشعار حافظ شیرازی و مولانا عبدالرحمن جامی هروی بوده وازسبک ادبی خراسان و عراق پیروی میکردند ، ولی شعرای پښتو زبان اکثرا از اشعار تصوفی رحمن بابا تقلید و پیروی مینمودند.

۱۲- يك مشخصه بس مهم دیگر دو ره سلالة ابدالیان آن بوده که در عهد ایشان خاندانهای علمی و فرهنگی بی عرض و جو د کردند که این مزیت را دوره هوتکی کمتر داراست و خاندان های علمی معروف عهد مذکور عبارت بودند از :

۱- خانواده علو می و خان علوم :

از بارکزیان قندهار بودند که تا جنگ

طوس و نیشاپور ، سیستان و کرمان، سند و بلوچستان ، کشمیر و چترال، کابل و غورو پنجاب و پشاور بود. الفنتون (در کتاب شرح سلطنت کابل - بزبان انگلیسی طبع لندن ۱۸۱۵ ع ، ص ۷۶) حدود امپراطوری احمدشاه رادر هنگام وفاتش (۱۱۸۶ ه) از غرب خراسان تا حدود هند واز اکسوس (آمو) تا بحر هند ضبط نموده و لی فریه فرانسوی ساحه این حدود را از سر حدشمال بدریای اکسوس (آمو) و کافرستان (نورستان موجوده) در جنوب به بحیره عمان، در شرق به کوه های تبت، دریای ستلج و دریای اندوس (سند) و در غرب بخراسان پارس و کرمان متصل میداند. (رک تاریخ افغانها ترجمه انگلیسی چاپ لندن ۱۸۵۸ ص ۷۷) . قاضی عطاءالله خان (در کتاب دپښتو تاریخ طبع پشاور ۱۹۴۸ ج ۱ ص ۱۴۸) حدود متصرفات تیمورشاه ابدالی رادر زمان وفاتش (۱۲۰۷ ه) شامل کشمیر، لاهور ، پشاور ، کابل ، بلخ، خلم ، قندهار ، هرات، ملتان و غزنی میداند . ولی در عهد وی قلات بلوچستان و خراسان ایرانی با چگذار بودند. اما ایالات سند با اینکه از پنج سال قبل (از وفات تیمورشاه) باج نمیدادند ، باز هم صوبه افغانی شمرده میشدند حدود متصرفات زمانشاه ابدالی را خودش طی نامه ای که بعد از خلع خویش به والی بفساد فرستاده (وعکس این نامه در کتابخانه انجمن تاریخ محفوظ است) چنین ضبط مینماید : «این نیاز مند درگاه الله بعد از فوت پدر بمسند شهر یاری نشستم و مملکت افغانی را که خراسان و بعضی هندوستان تا کشمیر و لاهور و سند و ملتان

استقلال (۱۹۱۹) منصب قاضی القضا تی داشتند.

۲- خانواده قاضی غلاممحمد هوتک که از علمای معروف قندهار وقاضی شهر بودو کتاب «ارشادالحق رابزبان عربی» (۱۲۶۴هـ) نوشت .

۳- دودمان ملا بابر موسی خیل :

که خودوی درعصر هو تکیان زیست داشت و فرزند ش مولوی فیض الله در عصر احمد شاه بابا استاد خانواده شاه و لیخان اشرف الوزرا بود.

۴- خانواده علمی سلجوقیان هرات :

که از اخلاف ملامحمد مدفون روز آباد بوده وعلامه ملا میرزا پسرش را احمد شاه بهرات آورد واشخاص معروف شان عبارت بودند از ملا عبدالاحد، خلیفه، ملامحمد عمر، ملا رفیق سلجوقی، محمود مشر و بالاخره مرحوم علامه صلاح الدین سلجوقی و مرحوم عبدالروف فکری سلجوقی نیز از همیسن خاندان بودند.

۵- خانواده میر زایان برناباد هرات:

که معروفترین رجال علمی وادبی این خاندان عبارت بودند از میرزا ارشد، میرزا ابوطالب مایل، میرزا کاظم، میرزا رضا برنابادی منشی در باز شاه محمود وو زیر فتحخان درهرات درعصر تیمورشاه میرزا محمد هادی متخلص بهعشرت هروی که منشی باشی عهد شهزادگی اش در هرات بود وگنون تنها دوبرادر ازان باقیمانده اند.

۶- خانواده مجددیان :

کهایشان از احفاد شیخ احمد مجدد الف

ثانی معاصر جهانگیر بن جلال الدین اکبر پادشاه مغولی هند بودند، در عصر ابدالیان یاسدو زانیان معروفترین شخص این خاندان روحانی عبارت بود از غلام محی الدین مجددی . باید متذکر شد که ازین خاندان در آسیای میانه، خراسان، هند و ماوراءالنهر اشخاص علمی وروحانی مشهوری گذاشته اند.

۷- خانواده ملاسمعیل الکوزایی :

که ازعهد احمد شاه در قند هار بوده پسرش ملا احمد قاضی شهر احمد شاهی بود که در علوم معقول و منقول استادی داشت و دیگر اشخاص علمی این خاندان پیرمحمد بود که کتاب عقیده المشایخ والعلما رابزبان عربی (در سال ۱۲۳۳هـ) نگاشته است.

۸- خانواده وکیل الدوله عبدالله خان :

که خود شعر دری میگفت پسرش محمدعلم خان وکیل الدوله متخلص به (علم) نیز شاعر زبان دری بود . میر هوتک خان متخلص به افغان ودر زمان موجوده عزیز الدین و کیلی فوفلزایی خطاط معروف که تاکنون حیات دارد نیز از همیسن خاندان اند.

۹- خانواده شیخ سعدالدین انصاری :

بن عبدالغفار که مرد صوفی وادیبی بود پسرش میر ظهیر الدین متخلص به (درویش) شاعر دری وپشتو ومؤلف کتاب (احوال وآثار حاجی صاحب پای منار) ومیرقطب الدین متخلص به فارغ شاعر دری ومولف مثنوی سمرقند و میر حسام الدین احمد ومیر نجم الدین ومیر نظام الدین میر فخر الدین مولوی وغیره متعلق باین خاندان اند.

۱۰- خاندان مير واعظ :

اونه تنها باسواد بلکه در زبانهای ملی نيز وارد بود. زبان پښتو ودری رابوجه احسن فراگرفت ودرشاعری استعداد خو بی داشت . اشعارش بزبان ساده بوده درساختمان شکل عنعنوی دارد .

خود مير واعظ درعهد شاه محمودسدو زایي (نوبت اول) ملای پل خشتي بود ودر قضيه بلوایی عام کابل که ملا فیض محمد هزاره (در سراج التواریخ ج ۱ ص ۶۶) ازان به تفصیل شرح داده رول فعال داشت پسرش حافظ جی بون که در قیام ملی جنگ اول افغان و انگلیس سهیم بوده ، وخود میرواعظ بقول محمد غلام (غلامی) شاعر حماسه سرای جنگنامه ازاولاده میر سیف الدین ولی بود . از یسن خاندان نیز اشخاص با فرهنگی تا کنون حیات دارند .

نمونه های شعر پښتوی وی در کتاب (لوی احمدشاه- تصنیف عبدالحي حبیبي) دیوان احمدشاه درکتاب گلشن روه از راورتسی و دیوان خطی بسیار کهنه و قدیمی احمدشاه بخط نستعلیق در کتابخانه خطی کابل موجود است ونمونه های نثروی در کتاب رستم التواریخ و نامه احمد شاه به مصطفی ثالث عثمانی موجود است . نمونه شعر احمدشاه در گلشن روه :

۱۱- خاندان قاضی خیلان پشاور :

ایشان ازعصر احمد شاه ابدالی درسیاست وعلم دست قوی داشتند و بسدر بار های پادشاهان کابل شهرت یافتند . چنانچه ازجمله ایشان قاضی فیض الله در عصر تیمورشاه ابدالی وقاضی محمد حسن بدر بار شاه شجاع قرب داشت . وقاضی عطا الله خان (مولف دپښتنو تاریخ) از همین خاندان است .

راشه زده کره احمدشاه که مجنون چه مجنون به عشق موصوف دی دلیلی

نمونه شعرشاه در نسخه خطسی دیوان پښتوی وی :

حیات فرهنگی شاهان ابدالی :

۱- احمدشاه ابدالی :

فرزند زما نخان ابدالی حکمران هرات بود ودرسال ۱۳۵ ه درآن شهر تولد گردید وحیات ابتدایی اش درهرات سپری شد . درسال ۱۱۶۰ ه درقندهار بیادشاهی رسید وبرعلاوه بلاد مختلف افغانستان شهر های معروف هند وایران رانیز بتصرف درآورد ودر سال ۱۱۸۶ ه پدرود حیات گفت . بقول گنبد سنگم (در کتاب احمد شاه درانی - انگلیسی)

مصطفی یا مصطفی
مصطفی فریادرس یامصطفی
مصطفی یا مصطفی
فریاد رس یا مصطفی
رب زده دیرویریژی
درسول کفن می یادیری .
عشق اوری رالگیری .
فریاد رس یا مصطفی

میر علی شیر قانع تتوی در کتاب تذکره الشعرا (طبع کراچی ۱۹۵۷) این نمونه شعر دری وی رابجواب شعر حزین می آورد :

شعر حزین :

۳-شاه زمان :

در سال ۱۲۰۷ هـ در کابل بر تخت شاهی نشست . وی بنا با اقوال مؤرخین دا خلی و خارجی نقشه بزرگی داشت و بقول سید قاسم رشتیا (در کتاب افغانستان در قرن ۱۹) هدفش این بود که با احیای مجدد امپراطوری جدش احمد شاه پردازد و نیز کشور خود را بیک دولت مقتدر غنی که نه تنها مظهر قوه سیاسی و نظامی باشد بلکه بیک کانون تمدن و علم و فرهنگ و دانش نیز مبدل بسازد . لذا نخست میخواست یک حکومت مستقل قوی مرکزی بوجود آورده ملوک الطوائفی را از میان بردارد . ولی شور شهای برادرانش همایون شهبزاده محمود و شهبزاده عباس در آن دست خارجی ایران و انگلیس نیز دخیل بود مانع وی گردید . و بالاخره بخلع وی از سلطنت و کورساختن او از جانب برادرش شاه محمود منجر گردید .

از شاه زمان آثار منظومی در دست نیست تنها نامه بی موجود است که بوا لی بغداد فرستاده بود و آنرا هم بعد از خلع خویش نگاشته که در انباره قبل نیز اشاره کردیم .

۴-شاه شجاع :

بعد از زمان شاه محمود پادشا می رسید و دونوبت پادشاهی کرد، ولی وی شخص بی کفایتی بود و از او خواهد و اثری باقی نمانده بعد از او شاه شجاع در سال ۱۲۱۹ هـ به تخت شاهی کابل نشست . وی نیز دودفعه به سلطنت رسید ، مگر مرتبه دوم بکمک انگلیس تاج و تخت شاهی را بدست آورد و آخر الامر

خوش آنکه در اسیری از یاد رفته باشد در دام مانده باشد صیاد رفته باشد . . . (الخ)

شعر احمد شاه

ای وای بر امیری کزد ا درفته باشد
مظلوم از در او نا شاد رفته باشد

۲- تیمور شاه ابدالی :

وی در هنگام حیات پدرش احمد شاه و ا لی پنجاب و هرات بود در سال ۱۱۸۶ هجری بعد از خلع برادرش سلیمان در قند هار بیاد شاهی رسید، و در سال ۱۲۰۷ هـ از جهان رفت از وقایع مهم عصر او نقل پایتخت از قند هار بکابل است .

تیمور شاه نه تنها به شعر و شاعری علاقمند بود و رخودش نیز به آن دستی داشت، بلکه به علما و روحانیون نیز علاقمند بود و در عصر او هر شب جمعه مجلس علمی مباحثه که در آن علما و روحانیون شرکت داشتند در بالا حصار دایر می گردید و خودش نیز حضور بهم می رسانید . از تیمور شاه یک دیوان شعری بزبان دری موجود است .

اینست نمونه های اشعار او :

شکوه از کوب اقبال ندارم تیمور
تخت شاهی بود از طالع فیروز مرا

***

میکنم تیمور دایم شکر احسان خدا
داده تخت سلطنت آن ذات بی همتا مرا

***

شاه تیمور جهان در نظر همت من
کمتر از دور خط دایر دیر کار است

اوليا او لومړني و آخري و علمي متقدمين و متاخرين که هاديان طريقت و شفيهان روز قيا متانده واصل بادا ما بعد بردانشوران ذي بصيرت و تحقيقي منکشف و هويداست که سلاطين باتمکين و پادشاهان نيك آئين پيوسته واقعات خود را که در احیان معر که آرايي و زمان کشور کشايي صورت و وقوع یافته بعضي بملکه کمالات صوري و معنوي و قوت استعداد ذاتي و جبلي خود در قيد تحرير آورده ۰۰۰ و جمعي بعلمای متبحرين و فضلاي مورخين عصر خود امر نموده که هر يك در وارسلك تا ليف و تنظيم كشيده اند ۰۰ (الخ).

علوم و ادبيات متداوله عصر ابداليان :

شكي نيست که علوم متداوله عصر ابداليان همانا علوم معقول و منقول بوده و آنها شامل علوم ديني مانند تفسير حديث فقه و غيره فلسفه تصوف، تاريخ نجوم، طب و علوم ادبي مانند علم کلام نظم و نثر و موضوعات ديگر بوده است که علمای آندوره بفرآ گرفتن اکثر آنها اشتغال داشته و آثار زياد منشور و منظومي از خود بيادگار گذاشته اند.

علماء و شعراء معروف عهد ابداليان :

علمای ابداليان قبل از ظهیر احمد شاه عموماً بنام شیوخ یاد شده که در مخزن افغانی اثر نعمت الله هروی مذکور است و نیز شرح احوال بعضی از ایشان در تذکره الایلیای پښتو ضبط شده. ولی شرح احوال علماء و شعراء بعد از ظهیر احمد شاه تا اخیر پادشاهی شاه شجاع در کتب تذکره های مهم بیسان گردیده که معروفترین این کتب و تذکره ها عبارت انداز : خزانه عامره اثر میر غلام

درسال ۱۲۵۸ ه در کابل مقتول گشت. برای وی نیز که تلاش بیشتری بجهت رسیدن به سلطنت داشت فرصت کمتری بجهت انکشاف علم و فرهنگ موجود بود، ولی خودش سواد کافی داشته و ظاهراً دوائر منظوم و منشور از وی باقی مانده اثر منظوم اودیوان اشعارش میباشد که درسال ۱۳۳۲ ه در لاهور چاپ شده و اثر دیگر او همانا شرح واقعات سلطنت وی می باشد که دفتر اول و دوم آنها خودش نوشته و دفتر سوم آنرا محمد حسین هراتی تاجر بقلم آورده است. این کتاب درسال ۱۳۳۳ ه در کابل (انجمن تاریخ) زیور چاپ یافته و نسخه خطی آن در کتابخانه خطی وزارت اطلاعات و کلتور کابل می باشد. نمونه شعر شاه شجاع از دیوانش (ص ۲)

الهی بلبل توحید خودگردان زبانم را
بلند آوازه چون مستان نماشور و فغانم را
سوی وحدت سرای خویشتن بنما مرا راهی
معطر از نسیم معرفت کن جسم و جانم را
شجاع امید وار لطف و احسان تو میباشد
چه باشد گر کنی شاد این دل ناشاد مانم را

نمونه نثر او از آغاز واقعات :

حمد بقیاس و سپاس بیحد و شکر بی انتها و ستایش بی عدد در هر زمان و آوان از اول تا ابد از هر جا مد و شاکری که جلوه صدور یافته باشد مر خالق راست ۰۰۰ و صلوات زاکیات و تسلیمات بلا نهایت بر روح پرفتوح جناب مستطاب معلی القاب حضرت سرور کائنات خلاصه موجودات افضل اکمل خاتم المرسل احمد مجتبی محمد مصطفی صلی الله علیه و سلم ۰۰ و تحیات زاکیات بر آل و اصحاب و تابعین و

دربای جناب بکابل آمده. ۵- شاه ولی الله ولی عالم بزرگدهلوی الاصل که نا مه یسی باحمد شاه نوشت و اورا بچنگ مر هته دعوت کرد. ۶- میراولادمحمدکا. ۷- حاجی هاشم سندهی، ۸- الفتی کابلی، ۹- موسوی لاری ۱۰- میان فقیرالله جلال آبادی شکارپوری، ۱۱- قاضی ادريس قاضی لشکر احمدشاه که شاه مذکور مریدوی بود. ۱۲- ملا دوست محمد ۱۳- ملا محمد غوث ۱۴- سید خواجه میر درد ۱۵- حافظ رحمت خان ۱۶- مولوی هدایت الله ۱۷- ملا ابوالوفا ۱۸- سامی ۱۹- صافی ۲۰- حضرت جی ۲۱- ملا پیر محمد کاکي ۲۲- کرم الله بابا ۲۳- حیا ۲۴- میرغیاث الدین بدخشانی ۲۵- عبدالرحیم هوتک ۲۶- فیض الله آخند زاده کاکي وغيره .

علماء و شعراء عصر تیمور شاه :

۱- میر عبدالهادی عشرت و پسرش میر محمد علی منشی باشیبهای دربار تیمور شاه ۲- میر هوتک متخلص به (افغان) ۳- میرزا لعل محمد عاجز که طبیب و شاعر در بار تیمور شاه بود ۴- شیخ احمدخان شاعر ۵- سلیم زمیندآوری شاعر ۶- ابراهیم کاکي شاعر ۷- مولوی احمد خان ۸- میرزا رضا برنابادی ۹- رضا قلسی نوایی ۱۰- شاه عبدالحکیم خراسان، صاحب (تذکره مردم دیده) ۱۱- عبدالله وکیل الدوله که شاعر هم بود، ۱۲- فروغی شاعر ۱۳- مظہر جان جانان شاعر ۱۴- منشی الشانسی ۱۵- عیدی شاعر ۱۶- منشی لچمی رام پندت که بر علاوه زبان پنجابی، عربی و دری هم می دانست ۱۷- میرزا مسدیحان و پسرش

علی آزاد بلگرامی، آتشکده آزر ریاض المعارفین از رضاقلی هدایت، تذکره علمای هند، تذکره الشعراء کشمیر (درسه جلد)، چراغ انجمن و سکینته الفضلا هردو از عبد الحکیم رستاقی پشنانه شعراء (درسه جلد) دافغانستان نومیالی از بینوا، تیمور شاه درانی و دره الزمان هردو از عزیز الدین وکیلی فوغلزایی، تاریخ مختصر افغانستان (ج ۲) از پوهاند حبیبی، تاریخ ادبیات افغانستان از چند تن نویسندگان افغانی آثار هرات (در ۳ جلد) از استاد خلیل الله خلیلی مجله کابل (سال چهارم نشراتی) مقاله (عاجز افغان ۰۰۰ از کبکدای وده ها نسخ خطی و کتب چاپی دیگر.

مگر درین مقال تنها نام برخی از علما، و شعراء معروف و هرگاه ممکن افتد از یکی دوائر شان نیز ذکر نموده از شرح احوال و نمونه کلام شان صرف نظر میکنیم .

علماء و شعراء عصر احمدشاه :

۱- محمود المنشی : صاحب کتاب معروف (تاریخ احمدشاه) که نسخه مسکو آفست در دو جلد چاپ شده و نسخه ایران تنها عکاسی شده و عکس آن در کتابخانه خطی کابل حفظ گردیده است .

۲- حافظ گل محمد مرغزی : صاحب (شاهنامه احمدشاهی) منظوم بزبان پشتو که نسخه عکسی آن در پشتو تو لئه موجود است .

۳- واقف بتالوی لاهوری شاعر معروف که احمدشاه اورا بدر بارش دعوت نمود .

۴- عشرت سیالکوتی شاعر که با احمدشاه از کنار

حماسه (جنگنامه) ۲- حميد کشميری، صاحب حماسه (اکبر نامه) بنام وزير اکبرخان پسر امير دوست محمدخان مجاهد معروف ۳- صوفي اسلام (حضرت کرخ) که در جنگ ايرانيان کشته شده ۴- مراد علي صاحب زاده شاعر و اولين مفسر قرآن در پښتو ۵- باباسيد گل شاعر ۶- امام الدين شاعر ۷- ملا وليد کاکړ شاعر و عالم قند هاري وغيره.

خلص اينکه فرهنگ دوره ابداليان قبل از ظهور احمد شاه همان علوم معقول و متقول بوده و دران دوره مسئله شيوخ خيت و پيري و مريدي زياد تر زواج داشت ، و لي اوضاع فرهنگي آندوره جز تذکره الاولياي پښتوماخذ کمتری درلاست است که در انبار تبصره بيشتر کنيم مگر درباره روابط سياسي شان با هوتکيان و ايرانيان مآخذ معتبري در دست است که درين مقال منظور نيست . اما فرهنگ ابداليان بعد از احمد شاه با وجود لشکرکشيهاي متعدد در بلاد هند و ايران جنگها و کشمشيهاي داخلي و نفوذ اجانب در کشور بازم سیر طبيعي خود را پيمود و علما و شعراي زيادي بيشتر از آنچه گفتيم ظهور کردند و آثار علمي و ادبي زيادي پديد آوردند که في الواقع در فرهنگ آندوره ها جسيان شرق و عالم اسلام ممد واقع گرديده، مقام جاگاه بخصوصي راجايزاست.

ميرزا محمد اکبر هردو شاعر ۱۸- ميرزا عبدالله ۱۹- حبيب الله دلوكشميري ۲۰- ميرزا محمد منشي ۲۱- ابراهيم کر باسي هر و ي ۲۲- ملانور محمد کشميري ۲۳- مولوي احمد الله ياني پتي ۲۴- شيخ جلال کشميري ۲۵- شاه رضا لاهوري ۲۶- عبدالمجيد شاعر، ۲۷- عبدالنبي بنتي شاعر ۲۸- مطيع الله شاعر ۲۹- ملازير دست کاکړ شاعر ۳۰- قاضي فيض الله خان وغيره .

علماء و شعراء عصر زمانشاه :

۱- امام الدين حسيني ، صاحب تاريخ حسين شامي (نسخه خطي) ۲- مولوي محمد ابراهيم و پسرانش عبدالرحيم ، عبد الوهاب و عبدالرحمن ۳- شهبزاده نادر پسر تيمور شاه شاعر ۴- تسليم افغان شاعر ۵- دل سوز افغان شاعر ۶- فايق شاعر ۷- خوشدل شاعر ۸- ميا نعيم متي زى شاعر ۹- گل محمد کاکړ شاعر ۱۰- گل محمد ابدالي شاعر وغيره .

علماء و شعراء عصر شاه محمود :

۱- ميرزا شرف شاعر ۲- ميرزا وصفي کابلي شاعر ۳- ميرزا خان مايل کابلي شاعر ۴- علامه شيخ ابراهيم ۵- ميروا عظملاي پلخستتي ۶- محمد اشرف شاعر ۷- جديد شاعر ۸- کليم الله آخند زاده ۹- علامه محقق قندهاري که صاحب تاليفات زياد دري، پښتو و عربي است ۱۰- ميرزا احمد اظهر، ۱۱- سيد اشاعر ۱۲- خادم شاعر وغيره .

علماء و شعراء عصر شاه شجاع :

۱- غلام محمد غلامي کو هستاني شاعر

نظر اجمالی به فرهنگ دوره محمد زایی

چنانکه میدانیم امیر دوست محمد خان سر سلسله دودمان محمد زایی فرزند سر دار پاینده محمدخان بن حاجی الحرمین حاجسی جمال خان بن حاجی در ویش خان بن حاجی یوسف خان بن هیبت خان بن مروت خان بن محمد است. (۱) بزرگان این خانواده خاصه سردار پاینده محمد خان و فرزندان او در تاریخ سیاسی افغانستان نقش مهم و بارز داشته اند که موضوع بحث مانیست. از آنجا که بسیاری رجال این خانواد

انیس و جلیس شعرا و علما بوده اند و نیس بتاسی از شاهان و شهبازگان دری گوی سدوزایی مانند تیمورشاه، شهزاده نادر و شاه شجاع به طبع آزمایی پرداخته و آثار ذیقیمتی از خود بجا گذاشته اند تا آنجا که اطلاع داریم نخستین شاعر دودمان محمد زایی سردار هارون برادر سر دار پاینده خان و فرزند حاجی جمال خان است. (۲) دیوان مکملی (۳) ازین شاعر شیرین سخن در دست هست که اینک یک غزل آنرا طور نمونه ذکر میکنیم:

نورسته گلی رسید، خندان
بر عارض چون گلشن پریشان
از شام دو زلف او نمایان
پر کرده ز غمزه تیر مژگان
عارض چو گل از عرق در افشان
سیراب تر از عقیق و مر جان
برگ گل لاله بدندان
آن غارت صبر و راحت جان
ای سرو روان ناز پستان!
خون دل ماکه بود پنهان
هارون شدی لطیفه گو یان

دیدم سحری ز طرف بستان
قد سرو دو زلف عنبرین بود
چون ماه چهارده چپنیش
ابرو چو کمان کشیده از ناز
چون نرگس مست برد و چشمش
غنچه دهنی وهر دو لعلش
شیرین سخنی گرفته از ناز
چون دیدمش اینچنین که آمد
گفتم ز سر نیا ز مندیش
صد شکر که از لب عیان شد
افکند گل از لب و بمن گفت

- (۱) ص ۱۷۰. نسخه خطی گلدسته معا فی تالیف میر محسن قندهاری.
- (۲) زلطوی در سخن هارون ربودی گوی شیرینی ندیدم همچو تو شیرین سخن یک فرد افغان را اگر نسل افغانم ولی هارون بصد شوخی سواد مردم چشم همه شیرین زبانانم بنقل از شماره ۱۶ جلد سوم مجله سر و ش چاپ پاکستان سال ۱۳۳۷.
- (۳) یک نسخه از دیوان هارون در موزه بریتانیا موجود هست (رجوع شود به تکمله فهرست ریویس ۱۶۶ شماره ۲۵۴) و این غیر از نسخه ایست که دانشمند محترم پوهاوند حبیبی در اختیار دارند.

پسران امير دوست محمد خان . سردار مېر دل خان برادر زاده ها زون از شعرای بلند مرتبه و صاحب د یوان است و در شعر مېر دل تخلص میکند از دیوان او این غزل انتخاب شد :

سپي سروند اما شعله پوشند
صبوحي باده گلگون بدوشند
بسان چشمه آيينه جو شنبه
که گلپا در گلستان جمله گوشند
بسان چنگک دایم در خرو شند
گهی سرمست و گاهی می فروشند
بسان مېر دل در نای و نوشند

این رسم سخن سرایی و طبع آزمایی در دودمان محمد زایی تا این اواخر مروج و متداول بوده است چنانچه شعرا صاحب دیوانی از میان آنان برخاسته اند که از آن جمله سردار غلام محمد خان طرزی (۴) و فرزند نامدارش محمود بیگ طرزی (ذکر او بیاید) سردار محمد امین عندلیب سردار رسول خان ، سردار محمد عزیز، سردار محمد حسن خان امضا را میتوان نام برد.

پس از هارون شاعر نامگذاری از این برخاسته اند که هر یک مقام ارجحندی در شعر و ادب دزی داشته اند مانند سردار مېر (۱) دل خان مشرفی ، سردار پسر دل خان سردار (۲) احمد خان و سردار غلام حیدر خان

پریرویان که در تاراج هوشند
مدام عشاق از خون دل خویش
بتان بر روی او از موچ حیرت
همی ناله کدامین بلبلس زار
زهجرت عاشقان در پرده دل
ز شو ق لعل میگون توخو با ن
بیانگر که زندان خرابات

سردار احمد نیز از شعرای صاحب دیوان است و وی مثنوی بنام گلشن مجدی دارد که باین بیت آغاز میشود .
رشحه کلکم سخن آغاز شد
در صفت حمد سخن ساز شد
این مثنوی که در حدود دوهزار بیت است در ذکر مناسبت بزرگان دین و اولیای طریقت سروده شده و حکایاتی بر سبیل تمثیل نیز دارد (۳) .

(۱) نسخه خطی دیوان مېر دل (۲) دیوان سردار احمد در کتابخانه عامه محفوظ است (۲) سردار غلام حیدر خان بمر ۳۹ سالگی (رجوع کنید به سراج التواریخ جلد دوم صفحه ۲۵۱) از جهان رفت و این شعرا ز اوست .

به حمد الله که در پایان پیروی

(۳) نسخه خطی مؤرخ پنجشنبه دوم ربیع الثانی ۱۳۰۹ متعلق به نویسنده .

(۴) کلیات غلام محمد طرزی در حدود ۹۰۰ صفحه در سال ۱۳۱۱ در مطبعه قیض محمدی واقع کراچی بچاپ رسیده است از سردار محمد عزیز در مجموعه یکی بنام بیدل و عزیز در دلو سال ۲۸ در مطبعه عسکری و دیگری بنام حافظ و عزیز در عرقرب سال ۳۹ با اهتمام دانشمند محترم حسن کریمی بطبع رسیده است .

از وضع فرهنگ در عهد امیر دوست محمدخان
اطلاعات کافی نداریم امیر دوست محمدخان
نخستین کسی است که تمبر پانکت پسته را
نشر کرده است نمونه منحصر بفرد نکست
پسته وی که شکل مهر را دارد دیده شده است.
از آثاریکه درین دوره تالیف شده (۱) و بعضی
از آن در هند و ایران بچاپ رسیده است
اطلاعات ذیل را داریم .
طریق الطالبین - کنز السلاطین -
سبیل الرشاد از آثار میر احمد اظهر (۱۲۰۶-
۱۲۶۹) حبیب القلوب و مجموعه خوارق دوائر
حسن علی یکی از نویسندگان معاصر امیر
دوست محمد خان لعل بدخشان تذکره
ناقصی است که از طرف میر یاریک در سال
۱۲۹۸ شمسی تالیف شده معیار الاعتبار
شمعه بارقه چهل مساله شرح مقامات صری
حاشیه زیچ الغ بیگی محبت الهی بز با نهی
عربی و فارسی از آثار دانشمند معروف
حبیب الله قندهاری (۱۲۱۲-۱۳۱۹)
حدائق الحقایق شرح حال قیس عامری -
شهادت حسنین ، کتاب البدایع تحقیق اللغت
اصول معاشرت از تالیفات میر محمد نبی

احقر صاحب تکمله الریاض (۱۲۶۹)
تاریخ پادشاهان متاخر افغانستان (۲) و بعضی
آثار دیگر یعقوب علی کابلی که در سال ۱۲۰۷
نوشته شده و کتاب گلشن دمارت (۳) نور محمد
قندهاری ۱۲۸۷ و واقعات شاه شجاع شامل
سه دفتر که دفتر اول و ثانی از طرف خود شاه
شجاع نگارش و دفتر ثالث آنرا محمد
حسین نام هراتی تالیف و تکمیل کرده
است (۴) بحر الفوائد اثر محمد یوسف
متخلص بریاضی هراتی که شامل حکایات
و جنگهای افغانستان و احوال و اشعار خود مولف
بوده در سال ۱۳۲۰ در ایران چاپ شده
است . بهار بدخشان، مفرح الاحباب شامل
احوال شعرا و فضلا ی افغانستان ایران و
بخارا که هردو از سید عبدالکریم حسینی
بدخشی بوده در سال ۱۳۰۲ هـ ق نگاشته شده
تاریخ سلطانی کتابی است شامل احوال
خاندان درانی تا سال ۱۲۷۹ که آنرا سلطان
محمد خان خالص نوشته و در هند چاپ شده
است از شعرا ی نامدار و صاحب دیوان آن
عهد وصفی کابلی است که قصایدی در مدح
سردار محمد اعظم خان دارد . (۵)

- (۱) می گویند که نخستین جریده در افغانستان بنام کابل در عهد امیر محمد اعظم خان
طبع و نشر شده که جز نام بهر سیده است .
۲ و (۳) این هردو کتاب از طرف انجمن تاریخ نشر شده است (۴) این کتاب را بیز
انجمن تاریخ نشر ساخته (۵) نسخه خطی متعلق به نگارنده .

حکمت قديمه وچديد در ٤٨ صفحه چاپ مطبع شمس النهار تاليف دکتور حسين شاه سا ل ١٢٩٥ چاپ کتنده آقا سيد احمد شاه و باهتمام قاضي محمد اسحاق خان مهتمم مطبع شاهي .

٥- رد عقايد وهيبه غويه ترجمه قاضي عبدالرحمن خان علوم .

٦- الفبا در حدود ٣٠ صفحه که بنظر مولف نرسیده که شاید همان رساله بغداد يسه باشد .

٧- ترجمه رجوع الشيخ الي صباه از عبدالخالق هروري چاپ عبد الرحمن کاشغري يك نسخه اين کتاب در کتابخانه شيخ عبدالرشيد در مولتان وجود دارد .

٨- تحفة العلماء تصنيف قاضي عبدالقا در خان راييل ملتری سکرترین فضل قادر خان ملاخان پشاورى ٨٠ صفحه بخط ميرزا بيضاخان شيرزای رمضان ١٢٩٢ قطع ٢٠ × ١٦ .

٩- حجة قويه در ابطال عقايد وهابيه تاليف مولانا ملا عبدالرحمن ابن قاضي محمد سعيد الشهير به خان ملا خان باهتمام ميرزا محمد صادق سال ١٢٨٨ مطبعه مصطفواى .

١٠- از نسخه فتاوى برهنه ، شهاب ثا قيب وساير نظا منامه هاو وعظ نامه ها که در آن دوره گویا بچاپ رسیده است سراغی نداریم .

يك مثنوی قلمی بدست نگارنده است که در وصف شیر علی خان و کار نامه های او سروده شده گوینده آن معلوم نیست برای مطالعه آن دوره و احوال دربار و اطلاع از رجال آن عهد بی نهایت مفید است .

در عهد امیر شیر علی خان که صنعت چاپ وارد کشور شد و مطابع شمس النهار و مصطفواى شروع به کار کرد تو چه به چاپ و نشر کتاب آغاز گردید . ظاهرا نخستین اثری که در عهد امیر شیر علی خان بچاپ رسیده و عظم نامه ایست مشتمل بر وقایع جنگ عثمانی و روس که از جریده تایمز لندن ترجمه شده بود با اضافه شش و نیم صفحه مقدمه از طرف مرتب آن که مجموعا نود صفحه بوده این مجموعه باهتمام و ترتیب قاضي عبدالقادر خان بتاريخ ٢ شعبان ١٢٩٤ در مطبعه شمس النهار کابل بطبع رسیده است . اینک فهرست ناقصی از آثار منتشره دوره امیر شیر علی تقدیم میگرد . امید است بکمک دانشمندان افغای ویا کسانی که آثار آن دوره را در اختیار دارند در آینده تکمیل گردد :

١- کتاب قواعد رساله ترجمه از انگریزی مولفه محمد ابراهیم خان آجیتن طبع مطبعه مصطفواى و باهتمام ميرزا محمد صادق ٢٨٦ صفحه تاریخ طبع ندارد .

٢- قانون نامه عسکری در ٧٩ صفحه بتقسیم دو فن و هر فنی دارای فصلهای متعدد با نقشه و صور مختلف مربوط بقواعد عسکری چاپ مطبعه مصطفواى و باهتمام ميرزا محمد صادق صادق .

٣- جریده شمس النهار در شانزده صفحه بقطع ٢٠ × ٣٠ و ظاهرا تا سال ١٢٩٠ انتشار یافت مهتمم جریده ميرزا عبدالعلی و محل طبع آن بالا حصار کابل بوده است .

٤- رساله مجمع البحرين یعنی مقابله

سنه ۱۳۰۲ قمری .

تذکره :

کتاب مستطاب حالات والاحضرت امیر عبدالرحمن خان چاپ مشهد (۱۳۱۹ق) که باردیگر بنام تاجالتواریخ در ۱۳۲۲ق (۱۹۰۴م) بچاپ رسیده است ترجمه متن انگلیسی است. پند نامه دنیا و دین یکی از منابع اصل انگلیسی این کتاب است که سلطان احمد میر منشی در ۱۹۰۰ درلندن بچاپ رسانده است ترجمه روسی از روی متن انگلیسی می باشد که قسمت اخیر آن راه میرمنشی نگاشته است (یعنی قسمت اخیر متن انگلیسی و ترجمه های دری و روسی آن از امیر عبدالرحمن خان نیست) .

۲- **مهرات المقول و کلمات موعظت امیر :**

(۱۳۰۳ق) چاپ سنگی کا بل - باهتنام گل محمد بارکزی - سال چاپ ۱۳۱۱ق - قطع ۱۳ × ۱۶

۳- **نصایح نامچه :**

(پیشگویی و یادداشت امیر عبدالرحمن خان) چاپ کا بل ۱۳۰۳ - قطع ۱۳ × ۲۰ - ۱۶ صفحه .

۴- **نصایح الصبیان :**

(مثنوی) اثر میرسیف الدین عزیزی کوهستانی چاپ سنگی کابل ۱۳۰۳ق - بقلم شیرمحمد ۱۰۷ صفحه قطع ۱۶ در ۲۲ .

۵- **شهاب الحساب :**

تصحیح و ترجمه و خط میر باقر علیشاه

بی مناسبت نخواهد بود که درین مقام از یکی نوایغ و رجال مجاهد زمان یعنی سید جمال الدین افغانی نام برد سید نه تنها مرد دین و سیاست بود بلکه در ابواب علوم از خود تالیفاتی بیادگار گذاشته . از آن جمله است تتمه البیان فی تاریخ افغان نیچریه و مجلات عروة الوثقی . سید طبع شعر نیز داشت و ابیاتی از او بقلم خودش در دست هست مثنوی بنام ساقی نامه دارد که باین مطلع آغاز میشود : (۱)

مغنی بیا لحن نو ساز کن

زنو داستان خوش آغاز کن

دوره ضیائیة :

دربار امیر عبدالرحمن خان توجه به چاپ و نشر کتاب بیشتر گردید و تاکنون در حدود چهل کتاب از آن عهد بدست آمده است . ضیاء الملته والدین علاقه خاصی به شعر و ادب داشت . بزرگانی مانند واصل پرورده دربار اوست . چاپ دیوانهای عایشه درانی و رحمت بدخشانی نشانه دیگر علاقمندی او به شعر و ادب است شعرای دربار در اعیاد و محافل قصائد بمقتضای حال و مقام انشا می کردند مجموعه از آن قصاید در دست نگارنده است که ذکر آن بیاید اینک آثار آن دوره را معرفی میکنیم :

۱- **پند نامه دینو دین :**

شامل ۱۶ باب چاپ سنگی کابل - قطع کلان ۴۲ در ۳۰ سانتی متر خط نستعلیق ۱۴۰ صفحه

(۱) درباره سید علاوه بر کتب معروف رجوع شود به مجموعه اسناد و مدارک چاپ نا شده

چاپ دانشگاه تهران ۱۳۴۲ و اسناد دور و ناچاریه باهتنام ابراهیم صفایی سال ۱۳۴۸

- لکنډویي . چاپ سنگي کابل ۱۳۰۳ق قطع
۱۶×۲۲ (ترجمه بحر الحساب اردو) .
- ۶- کلمات امير البلاد في التريغيب
الجهاد :
- چاپ سنگي کابل ۱۳۰۴ق - ۴۰ صفحه -
قطع ۲۲ در ۱۶)
- ۷- تقويم الدين :
بناير امرتاريخي ۱۳۰۴ ق تاليف يکدمه علما
چاپ سنگي کابل ۱۳۰۶ق بخت ميرزا شيرمحمد
۲۱۱ صفحه قطع ۱۶ در ۲۲ (اصل نسخه خطي
در کتابخانه عامه کابل) .
- ۸- احتساب الدين :
چاپ سنگي کابل ۱۳۰۶ ق ۳۹ صفحه ۱۲
در ۲۱ (دستور العمل محتسبها) .
- ۹- رساله ناجيه :
تاليف قاضي عبدالرحمن خان علوم چاپ
کابل ۱۳۰۷ ق - ۶۴ صفحه قطع ۲۳ در ۱۶ (در
بيان فضائل جهاد) .
- ۱۰- قانون گذاري در معاملات حکومتی
وتعيين جرایم و سيات با امير :
تاليف مولوی محمد جان چاپ سنگي کابل -
۱۳۰۹ق - ۵۸ صفحه قطع ۱۲×۲۰
- ۱۱- تعليم نامه خياطي :
تاليف و ترجمه منشی سلطان محمد خان چاپ
کابل ۱۳۱۰ق - ۸۰ صفحه ۲۲ در ۲۷ بانقشه ها .
- ۱۲- اساس القضاة :
تاليف احمد جان الکوزايي چاپ کابل ۱۳۱۱
ق ۱۲۳ صفحه قطع ۱۳ در ۱۲ سانتي (در شرح
حقوق و جزا) .
- ۱۴- رساله موعظه :
- چاپ کابل ۱۳۱۱ق - ۱۰۴ صفحه قطع ۱۳ در
۱۲ (۲۴ فقره در اخلاق و نصيحت) .
- ۱۵- رساله (موعظه به افغانی) :
چاپ کابل ۱۳۱۱ق - ۱۵۶ صفحه - قطع
۱۳ در ۱۲ ترجمه ازدري به پشتو بقلم ملا
غلام جان افغانی نويس .
- ۱۶- ديوان رحمت بدخشانى و رسجي :
چاپ کابل سنگي - سال ۱۳۱۲ - ۱۱۴ صفحه قطع
۱۶ در ۲۳ سانتي خط ميرزا شيرمحمد .
- ۱۷- خوان نعمت :
ترجمه از اردو که آنهاهم ترجمه از انگليسي
است . مترجم عبدالرحمن بيگ دهلوی چاپ
کابل ۱۳۱۲ ق - ۱۱۶ ص قطع ۱۳ در ۲۱ درفن
طبایخی .
- ۱۸- رساله کيميا :
ترجمه سيف الدين بابري چاپ سنگي کابل
۱۳۱۴ق - ۳۰۲ صفحه .
- ۱۹- ميزك جنگي پلتن :
حسب فرمان سردار حبيب الله خان چاپ
کابل ۱۳۰۴ - ۱۰۴ صفحه - ۱۳ در ۲۱ سانتي .
- ۲۰- مبادئ العلوم :
ترجمه انگليسي توسط محمد حسن خان
چاپ سنگي کابل ۱۳۱۵ - ۱۱۴۰ صفحه قطع ۱۳ در
۲۱ (درباره علوم کيمياوی و طبيعی) .
- ۲۱- پشتو يوسف زلغيا :
اثر عبدالقادر خنک چاپ کابل ۱۳۱۵ ق -
۷۹۰ صفحه قطع ۲۲ در ۱۴ .
- ۲۲- عمل الصالحين :
چاپ سنگي کابل ۱۳۱۶ق قطع ۲۲ سانتي ۷۹۰
صفحه کتابي برای صحت ابدان)

- ۲۳- **مراج المومنین :**
تالیف حاجی محمدخان ترجمه عبدالله هراتی
از زبان هندی ۱۳۱۷ ق چاپ هند ۲۴ صفحه
قطع ۱۶ در ۲۲ سانتی.
- ۲۴- **رساله قواعد کار میرزایان :**
چاپ سنگی کابل ۱۳۱۷ق-۵۴ صفحه قطع ۶۱
در ۲۱ (برای تنظیم امر حسابی سپاه شامل
۱۱ افاعده .
- ۲۵- **آئینه جهان نما :**
از انور سبیلی بانتخاب خود امیراستخراج
شده است چاپ کابل ۱۳۱۷ ق ۳۱۶ ص قطع
۲۳ در ۲۲ سانتی بقلم منشی حیدرعلی .
- ۲۶- **تزک ناپلیون :**
چاپ کابل ۱۳۱۸ ق ۸۴ صفحه ۱۳ در ۲۱
بدست خط غلام قادر کاکری شامل پند و
نصیحت براساس تجربه های ناپلیون از روی
تدابیر الملوك ترجمه میرزا محمد شیرازی
چاپ ۱۳۰۸ بمبئی ۰
- ۲۷- **علم مساحت :**
ترجمه محمد حسین خان صفحات پیش از
۳۵۰- قطع ۱۸ در ۲۴ (در علم هندسه ۰)
- ۲۸- **دیوان عایشه :**
دیوان عایشه درانی چاپ کابل ۳۰۶ صفحه
قطع ۱۶ در ۲۳ سانتی.
- ۲۹- **فتح نامه کافرستان :**
اثر شیر محمد جلال آبادی چاپ لا هور
۱۶ صفحه قطع ۱۳ در ۲۱ (منظوم)
- ۳۰- **زبدة التجوید :**
تالیف نیک محمدقاری چاپ کابل ۱۳۲۲ق-
۴۴ صفحه قطع ۱۳ در ۲۱ در عهد ضیائیة تالیف
- در عهد سراجیه چاپ شده است .
- ۳۱- **تحفة الاطفال :**
تالیف نیک محمد قاری چاپ سنگی کا بل
۱۳۲۲ ق ۲۸ ص قطع ۱۳ در ۲۱ منظوم . (نیز مانند
زبدة التجوید در عهد ضیائیة تالیف و در عهد
سراجیه چاپ شده است ۰)
- ۳۲- **کتابچه دستور العمل کلانتر های گنر
های دار السلطنه کابل :**
چاپ ۱۳۳۶ ق- ۲۲ صفحه قطع ۱۲ × ۱۰ چاپ
دوم باصلاحات در زمان سراج المله والدين .
(تذکر: درباره ۳۲ کتاب فوق تفصیلات مزید
در شماره سال ۱۳۴۹ مجله ادب ملاحظه شود.)
- ۳۳- **جنگ روم و روس سال طبع ۱۳۰۸
کابل ترجمه عبد السبحان لقب بر گیدیر ۵۶
صفحه .**
- ۳۴- **آمدن نامه باهتمام گل محمد خان درانی
دارالسلطنه کابل سال ۱۳۱۲- ۸۰ صفحه .**
- ۳۵- **سوال وجواب دولتی و بند و بست
وسلطنتی مولفه ملاغلام جان لمقانی پښتو
نویس . چاپ کابل سال چاپ ۱۳۰۳ سپهسی
میر عبدالرزاق دهلوی ۹۶ صفحه (به پشتو)**
- ۳۶- **روم سر رشته اسلامیه بزبان افغانی
۱۳۰۴ بانتظام آقا میرمحمد عظیم جان سارجن
میچر تعداد صفحه ده .**
- ۳۷- **کتاب قانون افغانستان بسعی گل محمد
متهم ۱۴ صفحه .**
- ۳۸- **میزان المسافه مصنفه مو لوی
میرزا محمد الشهبیر به ناقد البصر وی چاپ
کلکته ۱۸۹۶ باهتمام جلال الدین حسینی .**
- ۳۹- **تحفه امیری یاعلم بارود سازی ترجمه**

اشرېه وميوه هايادي كند (رجوع شود شماره ۱۰ جدى سال ۱۳۳۲ پشتون ژغ).

۴- گلدسته معاني تاليف مير محسن فندهاري فوشنچي در بيان نسب افاعنه و طرز تعليم زبان پشتو باقواعد دستوري براي سردار حبيب الله خان در (۵۰) صفحه قطع بزرگ كتب زير كه در آن زمان چاپ و نشر شده هنوز بدست مانرسيده است شايد كسي ديگر نيز باشد كه ما از آن اطلاع نداريم.

- ۱- رساله فريضة .
- ۲- رساله اسلاميه .
- ۳- تقويم .

- ۴- نصيحت نامه (پشتو) ۱۶ صحه .
- ۵- سيف الظفر فتح نامه كافرستان .
- ۶- سررشته اسلاميه روم (دری)

- ۷- كلمات امير .
- ۸- مرات القلوب .

- ۹- رساله غزا ملامحمد يوسف .
- ۱۰- كتاب قوانين حكام .
- ۱۱- پارلمنت .

- ۱۲- احكام تعزیه داری .

دوره سراجيه :

چنانكه ميدانيم قبل از ايجاد سازمان هاي عصري علاوه بر مسا جد، مدارس ديني محل تدريس و مركز تعليم و تعلم بودكه هنوز بقايای آن كم و بيش وجود دارد اما نخستين اقدام براي تاسيس مكاتب عصري در عهد امير حبيب الله خان شهيد صورت گرفت و دومكاتب عالي بنام حبيبيه و حربه تاسيس شد يك مكاتب ديگري بنام (ملك زاده ها) بوجود

از انگليسي بسعي گل محمد ۱۳۱۵ ترجمه محمد حسين ۲۰۰ ص

۴۰- مفتاح الحساب ۱۳۰۳ تاليف مولوي غلام حسن مطبعه فاروقی دهلي بيش از ۱۳۶ صفحه يک عده از كتابهاي خطي آن دور كه در اختيار نگارنده است:

۱- كتاب فيوز ضرب دار نسخه خطي ترجمه سيف الدين خان بابري بفر مايش سردار حبيب الله خان بقلم غلام قادر كاكسري زيقعدة الحرام ۱۳۱۵-۱۲۰ صفحه و دوازده ورق تصاویر .

۲- ترجمه تشریح الافلاك شيخ محمد بهاء الدين عاملی توسط عبد الواحد بن عبدالوهاب تاشقرغانی ذی الحجة الحرام ۱۳۴۸ .

۳- مجموعہ اشعار و قصايد يديکه در مدح عبدالرحمن توسط شمراي مانند عباس غلام حبيب دراني ميرزا عبد الرحيم ميرزا محمد اکبر محرر دفتر چهارم ميرزا غلام حسين

بيرچندي صاحب زاده عشرت فندهاري عبدالله متخلص به قاری مولوي احمد جان خان متخلص به تاجر محمد ابراهيم خان منشي شاملو

ملا موسی خان خروتي ميرزا محمد شفيح وقايع نگار متخلص به مشتري عارفي سيد محمود فوشنچي فندهاري ميرزا حيرت يوسف شير احمد مکتوب نويس گوهری، ميرزا حسين ،

دبير الملك واصل ، احمد جان تاجر الكوزي همان كسي است كه يکصد و هژده بيت در

باره جشن ختنه شهزادگان حبيب الله سروده و پيس از توصيف محفل از انواع سازها اطعمه

آمد که بعداً جزء مکتب حریبه گردید و همچنین مکتبی جهت مخایره بنام ستاره دولت تاسیس یافت. دار التالیفی بنام بیت العلوم مدرسه مبارکه حبیبیه با بر عرصه وجود گذاشت و یک عده کتب جهت تالیف و تدوین با استادان مربوط سپرده شده و همچنین جهت تعلیم و تربیت معلمان لایق موسسه ای بنام دارالمعلمین تاسیس یافت. در عهد این امر برای نخستین مرتبه لیتوگراف و زنگوگراف از ارو پسا خواسته و وارد شد چنانچه نخستین شماره سال دوم سراج الاخبار که مصافح با ۱۲۹۱ شمسی است بطبع حروفی چاپ و نشر شد. شماره اول سراج الاخبار با اهتمام عبدالروف قندهاری منتشر گردید اما بعد از شش شماره در بویه توقیف ماند تا اینکه در سال دهم سلطنت امیر حبیب الله خان بمدیریت محمود طرزی و نگرانی علی احمد جان ایشک آفاسی حضور دوباره اشاعه یافت. این جریده برای هشت سال چاپ شد و شماره آخرین آن که مصافح با ۲۷ قوس ۱۲۹۷ بود با ختم دوره حبیب الله خان سقوط کرد در همین سال جریده پسا نزد روزه دیگری نیز زیر نظر محمود طرزی بنام سراج اطفال منتشر گردید. از کتب معروف عهد امیر حبیب الله خان کتاب سراج التواریخ تالیف فیض محمد هزاره است که در پنج مجلد بوده و تاکنون تنها سه جلد آن بطبع رسیده است.

دیگر از کتب آن عهد تذکره آتش نشان (حاوی احوال شعرای هرات و فراه) راهنمای فراه، دیده یعقوب، گنج شهبان از آثار ادیب فراهی (متوفی ۱۳۱۲) تذکره النساء اثر مولانا محمد صدیق آخوند زاده هراتی است که در شرح احوال شاعره های عرب و عجم نوشته است. این کتب هنوز بجای نرسیده. چراغ انجمن و سکینه الفضلا (یا بهار افغانی) آثار ابوالوفا عبدالحکیم خان رستاقی ولوچی است. چراغ انجمن حاوی احوال شعرا و فضیله بدخشان (گذشتگان و معاصر) بوده و در سال ۱۳۰۹ هـ ش تالیف شده است. سکینه الفضلا شامل احوال فضلا فقها و شعرای کابل بوده در سال ۱۳۱۰ شمسی با تمام رسید است هر دو در دهلی بطبع رسیده ترجمه تشریح الافلاک شیخ محمد بهاؤ الدین عاملی توسط عبدالواحد بن عبد الوهاب ناشقزانی که در سال ۱۳۴۸ قمری اتمام یافته بخط مترجم در اختیار نگارنده است که هنوز بجای نرسیده درین عهد بنام بسا شعرا، ادبا بر میخوریم که بعضی آنها تا عهد امانیه و حتی بعد تر زنده بوده اند مانند ندیم، راقم، ادیب شادزی، نایب، قنیل، مستغنی آزاد، مہجور، حاجی اسماعیل، نادم، قازی و نظایر ایشان اینک فهرستی از کتبی که در عهد سراجیه بجای رسیده است تقدیم می گردید.

کتاب عهد سراچيه :

تعداد صفحات	سال طبع	آثار محمود طرزي	
۴۷۹ صفحه	۱۳۳۲	۱- جزيره پنهان	
۲۹۶	۱۳۳۴	۲- تاريخ محاربه روس و جاپان جلد اول ترجمه	
۲۶۰	۱۳۳۴	تاريخ محاربه روس و جاپان جلد دو م	
۳۰۴	۱۳۳۵	تاريخ محاربه روس و جاپان جلد سوم	
۳۱۴	۱۳۳۶	تاريخ محاربه روس و جاپان جلد چهارم	
۳۰۸	۱۳۳۶	تاريخ محاربه روس و جاپان جلد پنجم	
۳۶۴	۱۳۳۲	۳- سياست در زير بحر	
۶۷۵	۱۳۳۳	۴- سياحت درسه قطعه روی زمين تاليف	
۱۴۴ جمع ۱۶	۱۳۳۳	۵- پراکنده (۴ صفحه اول کيبود)	
۸۰ روز ترجمه		۶- سياحت پردورادور کره زمين در	
۲۷۷	۱۳۳۳		
۷۲	۱۳۳۳	۷- مختصر جغرافياي عمومي تاليف	
۱۶۰		۸- چه بايد کرد (دو صفحه کم دارد)	
۲۶۸ جمع ۴	۱۳۳۱	۹- ازهردمن سخني واز هرچمن سمني	
۱۰۸ جمع ۲	۱۳۳۱	۱۰- روضه حکم تاليف	
۲۱۹ جمع ۱	۱۳۳۱	۱۱- سياحت در جو هوا ترجمه	
۱۰۴	۱۳۳۴	۱۲- معلم حکمت تاليف	
۶۴	۱۳۳۴	۱۳- علم و اسلاميت تاليف	
۴۸			
۳۸	۱۳۳۲	۱۴- توحيد خالق يگانه	
		ديگر کتاب عهد سراچيه	
صفحه	سال	مترجم	مولف
			۱- هديه حضور عالی رساله پښتو اطاعت
۹۲	۱۳۳۴		اولي الامر عبدالرب صالح محمد
			۲- قواعد سراج در خريداري مال از دول
۶۶	۱۳۳۱		خارجہ باهتمام حاجي عبدالخالق طرزي

نقش فرهنگي افغانستان

- ۳- عمده الفريض قارى نيك محمد
- ۴- ميزك رساله درفهر ست عسكرى هم ۱۳۳۴ ۸۸
- گرفته شد باهتمام حاجى عبدالخالق ۱۳۳۳ ۱۰۰
- ۵- يونت نيل سال اسپ ۱۳۳۷ ۵۶ موجود
- ۶- رساله رموزات تحرير عبارات ۱۳۳۵ ۲۰
- ۷- تقويم سنه را بس نيل سال پلنگ ۱۳۳۲ ۵۸
- ۸- قانون حكام دولت خدا داد افغانستان
باهتمام عبدالخالق محمدزايى ۶۸
- ۹- راحت اطفال چند مولف ۱۳۲۰ ۱۰۴
- ۱۰- اطاعت اولى الامر مطبعه عنایت ۱۳۳۴ ۳۲
- ۱۱- قواعدسراج المله فى الطريق التفریبه
باهتمام عبدالخالق ۱۳۲۱ ۲۰ جمع
- ۱۲- تقويم سنه هدايو نت نيل سال اسپ ۱۳۲۴ ۵۸
- ۱۳- تقويم سنه نيلان نيل سال مار ۱۳۲۳ ۵۸
- ۱۴- سراج ارکان اسلام (علمای متعدد) ۱۳۳۴ ۱۴۲ جمع
- ۱۵- مفتاح الخوصه دوم قارى عبدالله ۱۳۳۳ ۱۱۲
- ۱۶- زبده لتجوید مهتمم حاجى عبدالخالق ۲۸ صفحه
- ۱۷- اطاعت اولى الامر طبع ثانى ۱۳۳۴ ۲۷
- ۱۸- كتاب دوم دينيات مسمى سراج الفقه حصه درم مولوى عبدالرب طبع لاهور ۱۳۲۸ ۱۱۷
- ۱۹- سراج الاحكام
- ۲۰- كتاب اول پشتو مولف صالح محمد ۹۶ موجود

د افغانستان کالني

- ۲۱- رساله علم طبيعيات حصه اول لاهور ۱۳۳۰ ۱۵۵
- ۲۲- سيرت شيخ ابو علي سينا
عبدالجبار جبارخيل ۹۴
- ۲۳- مخزن المنقین شاعر برگدير جنرال
احمد جانخان يوسفزی ۳۸۴ ۱۳۳۰
- ۲۴- تحرير اقليدس فارسي مقاله سوم و
چهارم لاهور ۲۶۵
- ۲۵- تفسير وايضاح نود ونه فاعده
فقيهه ۱۶۱ جمع ۲
- ۲۶- مفتاح الصرف قاری عبدالله
بوستان علمي ۱۳۳۲ ۱۵۲
- ۲۷- بوستان علمي ۳۴۸ صفحه جمع ۲
- ۲۸- تعليماتنامه بياده تحت نظارت نادرخان
۳۰۵ جمع ۲۱ ص ۱۳۳۱
- ۲۹- ميزك رساله باهتمام حاجي عبدالخالق
۱۰۰ ص ۱۳۳۳

دورهٔ امانیه

۱۲۹۹ بمدریت عبدالهادی خسان داوی در دوازده صفحه طبع و نشر شد . از شماره ۴۱ به بعد این مدیریت پاینده محمدخان فرحت شاعر صاحب دیوان مفوض گشت و ناپایان سال هشتم باشخاص متعددی سپرده شد اما در اواخر بصورت روزنامه درآمد و در سال ۱۳۰۷ سقوط کرد . دیگر از جراید هفته وار آن عهد جریده اتحاد مشرقی است که نخستین شماره آن بتاريخ ۲ جمادی الثانی ۱۳۰۸ قمری بمطبع سنگی در چهار صفحه با مضای مؤسس آن محمدنادرخان سپهسالارمزمین و مخنوم بود . سناره افغان اسم جریده هفتگی دیگری بود که در ولایت پروان تحت نظر میر غلام محمد غبار در اواسط سال ۱۲۹۹-۱ انتشار می یافت و باین ترتیب جریده نگاری در افغانستان معمول و متداول شد و دیری نگذشت جراید روزنامه ها و مجلات نازه تری با بر صه وجود گذاشت که به ترتیب تاریخی قرار ذیل است: اتفاق اسلام هرات اول سنبله ۱۲۹۹ بیدار مزار شریف ۱۳۰۰ طلوع افغان کندهار ۱۳۰۰-۱۳۰۱ ارشاد النساءون ۲۷ حوت ۱۲۹۹-افغان ۲۴ سرطان ۱۲۹۹-۱ الغازی جنوبی ۱۲۹۸-۱ ابلاغ ۱۳۰۰-۱ ارشاد النساءون ۲۷ حوت ۱۲۹۹-افغان ۱۳۰۳-۱ انیس ثور ۱۳۰۶ نسیم سحر فوس ۱۳۰۶-۱ جریده کتب ۱۳۰۸ . جریده اصلاح ۱۳۰۸ . ناکفته نگذاریم که در عهد امیر حبیب الله خان معروف به بچه سقائیز جریده بنام حبیب اسلام نشر میشد که نخستین شماره آن در ماه حوت ۱۳۰۷ از طبع برآمده بود . اینک فهرست مجمل از کتب و آثار آندوره ذکر میگردد :

در دوره اعلیحضرت امان الله خان قدمهای اساسی تری در راه بسط و توسعه معارف برداشته شد مکاتب عالی و ابتدایی به پیمانۀ وسیع در اطراف و اکناف کشور تاسیس و افتتاح گردید متخصصان و ارباب علم و هنر از خارج استخدام گردید . دو مکتب یکسی بنام امانیه زیر نظر استادان فرانسوی که بعد ابان لیسه استقلال گفتند . و دیگر امانی زیر نظر معلمان المانی (بعدا اسمش را به نجات و اخیرا دوباره به امانی تغییر دادند) دایر گردید . مکاتب دیگری از قبیل دار المعلمین ، حکام ، اصول قضاء ، مساحت ، رسامی و آرت و حتی مکاتب شیشه سازی و سمنت سازی بوجود آمد و همچنین مکاتب دیگری بنام مکتب غازی افتتاح گردید برای نخستین مرتبه مکتب دخترانه بنام مکتب مستورات تاسیس شد که امروز بان لیسه ملا لی می گویند . عده ای از دختران افغانی جهت تحصیلات عالی مانند پسران به ترکیه اعزام گردید . در صنوف ابتدائیه تدریس بصورت مختلف جریان داشت کورس های مختلف برای اکابر بنام صوت غازی تاسیس شد و نخستین بار صنوف متوسط برای احراز درجه بکلوریا بنام اعدادیه امان افتتاح گردید . درین دوره در قسمت چاپ و نشر کتب مانند سایر رشته ها گامهای اساسی برداشته شد و مطابع مختلف حروفی و سنگی بکار افتاد . از آن جمله است مطبعه معارف ، مطبعه امان افغان شرکت رفیق ، اداره انیس ، شرکت کاظمی و غیره نخستین شماره امان افغان در اوایل حمل

د افغانستان کالري

کتب درسي عهد امانيه

صفحه	سال	
		۱- قرائت فارسي سال پنجم ابتدا يي
۲۱۱	۱۳۰۲ش	عبدالله
		۲- اخلاق و معلومات مدنيه صنف چهارم رشديه
۲۶۴	۱۳۰۴	محي الدين
		۳- کتا ب سو م دينيات عبدالحق
۱۰۴	۱۳۰۱ش لاهور	
		۴- طرز جديد تعليم ابتدا يي
۱۱۶	۱۲۹۹ش	سيد احمد کم بين قندهاري
		۵- منتخبات ادبيه سال اول مکاتب
۱۴۷	۱۳۰۴ش	رشديه
		۶- کتاب الفباي ترکی
۶۴	۱۲۹۹ش	
		۷- اصول انشا برای صنف پنج ابتدایی
۱۱۲	۱۳۰۶	فاري عبدالله لاهور
		۸- قرائت فارسي پنجم برای نسوان
۲۱۹	۱۳۰۲	فاري عبدالله
		۹- تاريخ حکماي متقدمين فيض محمد
۱۸۹	۱۳۰۲	کاتب
		۱۰- جغرافياي افغانستان ابتدا ئيه پنجم
۲۰۲ جمع ۶	۱۳۰۱	
۴۳۶	۱۳۰۶	۱۱- علم ثروت تحرير اشرفي
۳۱۰	۱۳۰۴	۱۲- امان احمد رسين محمد حسين
		۱۳- قواعد فارسي اول رشديه قسا ري
۵۶ موجود	۱۳۰۵	عبدالله
		۱۴- تاريخ قسمت ثالث صنف هشتم و سوم
۴۸۳	۱۳۰۶	رشديه اشرفي
		۱۵- ظهور الامان (دراخلاق) عبدالحق
۱۲۸	۱۳۰۲	
		۱۶- تاريخ اسلاميه (برای صنف چهارم
۱۱۴ موجود	۱۳۰۶	ابتدایی)
۱۱۴	۱۳۵۰	۱۷- نبا تات دوم رشديه سيدعلي اخترخان

		۱۸- امان الصحه صنف چهارم دارالمعلمين
عبدالستار	۱۳۰۵	۲۰۱ جمع ۶
۱۹- الكميا سلطان محمد افغان	.	۱۳۰
۲۰- تاريخ اسلاميه صنف چهارم ابتدایی		
لاهور	۱۳۰۶	۱۷۴
۲۱- حفظ الصحه صنف اول ر شد ی		
هاشم شایق		۱۸۴ موجود
۲۲- علم الاشيا سال سوم ابتدا ئيه مترجم		
همايون لاهور	۱۲۹۸	۳۷
۲۳- فلسفه جذبات مترجم عليك	۱۳۰۵	۲۷۹ جمع ۲۱ فرهنگ مصطلحات
۲۴- تاريخچه افغانستان برای صنف پنجم		
ابتدایی تأليف سيد محمد هاشم	۱۳۰۷	۱۳۰
۲۵- قسمت ثانی تاريخ قرون وسطی دوم		
رشدیه ارجمند شاهجی طبع دوم	۱۳۰۶	تهران ۲۳۶ جمع ۵
۲۶- اروپا سوم رشدیه اشرفی	۱۳۰۶	کابل ۱۸۴
۲۷- سير نبوی سوم رشدیه عبدالحق	۱۳۰۴	۱۸۹ جمع ۲
۲۸- طرز جدید اصول تعلیم مکاتب ابتدایی		
معلم و متعلم راکانی مسمی به اساس پنجساله		
امانیه کابل سیداحمد	۱۳۰۱	۲۷۰
۲۹- نام آنرا اشرف جان پیدا میکند		
سیداحمد		۴۲۴ موجود
۳۰- قرائت فارسی چسپا رم ابتدایی		
قاری عبدالله	۱۳۰۱	۲۰۸ موجود
۳۱- امان النسوان صنف اول انائیة		۹۷
۳۲- امان النسوان صنف دوم نائیة	۱۳۰۴	۱۰۴
۳۳- امان النسوان صنف سوم	۱۳۰۴	۱۰۶
۳۴- امان النسوان صنف چهارم	۱۳۰۴	۱۳۲
۳۵- اداره الدار ترجمه محمد حسین	۱۳۰۷	۱۱۰
۳۶- جغرافیه طبیعی و افریقا ناشر شیرمحمد		۲۷۴

- ۳۷- کتاب سوم دروس نخويه تر جمه صوفی
عبدالحق ۱۳۰۵ ۹۸
- ۳۸- منتخبات ادبيه سال اول مکاتب رشديه
طبع ثاني په لوی نمره ۵
- ۳۹- افغانستان شیر محمد ناشر محمد علی ۱۳۰۶ لاهور ۱۴۳
- ۴۰- تاريخ افغانستان تحرير سر دار
حبيب الله شیر محمد ناشر ۸۰
- ۴۱- خلاصه تاريخ انبيا جز پروگرام صنف
پنجم ۴۸
- ۴۲- رساله حفظ الصحه سال چهارم ابتدائيه
تالیف محمد اکرم ۱۳۰۰ ۷۲
- ۴۳- مواظ الامان من آیات القرآن عبدالرسول
محمد زایی ۱۳۰۱ ۸۴
- ۴۴- هیئت جدیده سلطان محمد افغان لا هور ۱۹۲۱ ۱۷۷ جمع ۴
- ۴۵- جغرافیای طبیبه سلطان محمد افغان لاهور ۱۹۲۱ ۹۶ جمع ۴۴
- ۴۶- هندسه مسطحه ابو الحسن و جی ناشر
شیر محمد لاهور ۱۳۰۶ ۲۶۲
- ۴۷- مختصر تاریخ روسیه ترجمه کاظم
زاده لاهور ناشر شیر محمد ۱۳۰۵ ۱۲۲ جمع ۲
- ۴۸- خلاصه تاریخ وطن سید محمد هاشم
(کتاب در وقایه چندجلدی) ۱۳۰۰ ۱۹۹
- ۴۹- اصول انشاء پنجم ابتدایی قاری
عبدالله کابل ۱۳۰۵ ۱۱۹
- ۵۰- اغراض نماز محمد حسین
۵۱- مراسلات مختصر جهت درس و شق
صنوف ۴ و ۵ غلام غوث ۹۲
- ۵۲- خلاصه تاریخ انبیا صنف سوم ابتدایی
لاهور ۱۷۴
- ۵۳- کلید تجوید یادگار سجاوندی لاهور ۱۳۰۴ ۴۸

نقش فرهنگي افغانستان

۳۰۰ جمع ۲۱	۱۳۳۱	۵۴- تملیما تمامه پیاده تحت نظارت نادرخان
۱۰۰	۱۳۲۳	۵۵- میزک رساله با تمام حاجی عبدالخالق خان

دیگر کتب دوره امانیه

صفحه	۱- ژاپو نیان (جزء اول) تاریخ ملل مترجم
۵۶	سید رضا علی زاده
	۲- کوره یا نیان (جزء دوم) تاریخ ملل مترجم
۴۷	سید رضا علی زاده
	۳- چینیان (جزء سوم) تاریخ ملل مترجم
۵۴	سید رضا علی زاده
	۴- فرانسویان (جزء چهارم) تاریخ ملل مترجم
	سید رضا علی زاده
	۵- آلمانیان (جزء پنجم) تاریخ ملل مترجم
	سید رضا علی زاده
	۶- انگلیسیان (جزء ششم) تاریخ ملل مترجم
	سید رضا علی زاده
	۷- ایتالیان (جزء هفتم) تاریخ ملل مترجم
	سید رضا علی زاده
	۸- خیوه و بخارا (جزء هشتم) تاریخ ملل مترجم
	سید رضا علی زاده
	۹- آلمانیان (جزء نهم) تا:
	سید رضا علی زاده
	۱۰- یهودیان (جزء دهم)
	۱۱- توجیه کتاب
	سید رضا علی زاده
	۱۲- ترکستان
	۱۳- مصاحبه
	قاری عبدالله

د افغانستان کالنه

موجود ۲۹۴	اصل ۲۹۷	۱۴- تفتيش قندهار
		۱۵- فهرست کارهای عمده اعلیحضرت در اروپا مطبعه امان افغان
۶		۱۶- فن جليل زراعت مترجم ابراهيم توفيق بيگ (اصول پرورش کرم پيله)
۳۱	۱۳۰۲	۱۷- تحفه الان في سيره النعمان ترجمه کشکي
۲۹۶ موجود	۱۳۰۳	۱۸- شعرالعجم حصه اول ترجمه انصاری
۴۴۸	۱۳۰۶	۱۹- شعرالعجم حصه سوم ترجمه گویا
۱۰۵۲ مربوط دوره ظاهریه	۱۳۱۵	۲۰- شعرالعجم حصه چهارم ترجمه کشکي
۴۶۳	۱۳۰۶ لاهور	- شعرالعجم حصه پنجم ترجمه انصاری
۲۷۲	۱۳۰۴ کابل	ای طلبه معارف یا حقوق ملت جزء
جمع ۲	۱۹۱	ت
۴۵۹	۱۳۰۲	ل دفترى جلد اول غلام مجتبی
		ت حصه دوم جزء اول
۱۸۳ جمع ۱	۱۳۰۰	ن المللی اول
۳۴۰	۱۳۰۳	
۱۰۰		
۴۶۰	۱۳۰۳	
۳۶	۱۳	
۲۸۳ جمع ۱۶		
۵۴		
۱۶۵ جمع ۳		
۴۵۰ جمع ۴		
۱		
۴۶		

بقیه از صفحه ۳۴۱

دقیقی بلخی سخن گفت و آنگاه پوهندوی عبدالقیوم قویم راجع به گشتاسپنامه دقیقی بلخی و حماسه های کهن سخنرانی کرد و جلسه در حوالی ظهر پایان یافت .

جلسه سوم :

سومین جلسه در ساعت دوونیم بعداز ظهر روز دوم جدی در تالار محمود طرزی دایر شد . ریاست جلسه را پروفیسور نیازوف دانشمند شوروی وسمت معاونت را خیرندوی عبدالله خدمتکار برعهده داشتند .

درین جلسه نخست دکتور عبد الودود اظهاردهلوی گفتاری تحت عنوان «دقیقی بلخی از دیدگاه نویسندگان هندی» ایراد نمود ، سپس پوهیالی لطیف ناظمی به مقایسه گشتاسپنامه وبرزونامه پرداخت و بعداز وی علی اصغر بشیر درباره جلوه های شخصیت جاماسپ حکیم بلخی در گشتاسپنامه دقیقی و آثار دیگران سخن گفت .

واین جلسه در ساعت پنج ونیم بعداز ظهر ختم گردید .

جلسه چهارم :

چهارمین جلسه یادبوددقیقی بلخی در ساعت ۹ ونیم صبح روز ۳ جدی به ریاست دکتور عبدالودود اظهاردهلوی دانشمند هندی و معاونی پیغله نجیبه سکندری در تالار محمود طرزی دایر شد .

خیرندوی عبدالله خدمتکار اولین سخنران این جلسه بود که درباره انگیزه هنری دقیقی بلخی سخن گفت و ضمناً دورنمای تاریخی روزگار دقیقی را تشریح کرد .

بهاء الدین مجروح دایر شد ، درین جلسه بناغلی محمد آصف فکرت نیز بحیث منشی دایمی انتخاب گردید .

نخستین سخنران جلسه پوهاند عبدالحی حبیبی بود که تحت عنوان «شهر بلخ کانون فرهنگ در عهد دقیقی بلخی» گفتار خود را ایراد نمود .

بعداز پوهاند حبیبی ، پوهاند دکتور احمد جاوید، درباره شرح حال دقیقی بلخی سخن گفت و سپس پروفیسور عبدالقادر محمد نیازوف دانشمند شوروی ، مضمونی تحت عنوان «دقیقی شاعر تغزلی و حماسه سراقرائت نمود و طبق معمول درین جلسه و جلسات دیگر بعداز پایان سخنرانی هر ناطق مباحثاتی در اطراف مضمونی که قرائت شده بود صورت می گرفت و توضیحاتی ارائه میگردد .

درین جلسه تعدادی کتب و نشریه که به مناسبت مجلس بزرگداشت دقیقی بلخی چاپ شده بود بین حضار توزیع گردید و جلسه به ساعت پنج بعداز ظهر خاتمه یافت .

جلسه دوم :

دومین جلسه علمی یادبود دقیقی بلخی، بریاست پروفیسور ژیلبر لازار دانشمند فرانسوی و معاونی پوهنیار فوزیه نور حسینی در ساعت نه ونیم صبح روز دوم جدی در تالار محمود طرزی دایر گردید .

پوهاند محمدرحیم الهام، خطابه ای در مورد مقایسه بین گشتاسپنامه دقیقی وگرشاسپنامه اسدی ایراد نمود و پس از وی پوهنوال سرور همایون درباره وضع ادبی خراسان در عهد

درين جلسه شش تن ازدانشمندان افغاني ومهمان براي تسويد قطعنامه انتخاب شدند وپس از نهيۀ آن، منشي مجلس به قرائت يکايک مواد آن پرداخت که پس از اظهار نظر هاوتعدیلاتي که پيشنهاد شد، به تصويب رسیده وجلسه مقارن غروب آفتاب ختم گردید وباختم آن سيمينار دقيقی بلخي پايان يافت .

اين هم قابل ياد آوری است که اعضای سيمينار در ضيافت های متعددی که به افتخار شان از طرف پوهاند دکتور نوين وزيراطلاعات وکلكتور، دکتور ميرعبدالفتاح صديق معين اول وزارت معارف، پوهاند دکتور غلام صديق محبی رئيس پوهنتون کابل ودکتور غلامسخی نورزاد کابل بنازوال، ترتيب شده بوداشتراک نمودند وروز جمعه نيزاز موزيم هده و فارم غازي آباد درجلال آباد ديدن کردند .

شايدی مناسب نباشد اگر در ختم اين گزارش مختصر بيتی دو، از آثار دقيقی اين فرزند گرانمايه بلخ، که هنرش درتغزل گوئی به هيچوجه ازحماسه سرانيش کمترس نیست بياوريم وگزارش مجلس علمی رابهمين جاختم نماييم .

ازباغ گل فرسند هر نيم شب عمير
وز شاخ عنديلب برو ساخته صفير
گوئی خدای دورخ او ازگل آفرید
يادايگانش داده به ياقوت سرخ سير

پس ازوی استاد رضاميل راجع به اندیشه های انسانی دقيقی بلخي مطالبی ايراد نمود، همچنان پروفيسور ژيلبر لازار دانشمند فرانسوی مطالبی در اطراف سرچشمه های شعردری نازمان دقيقی بلخي بيان کرد که بسيار موردتوجه واقع شد .
اين جلسه درحوالی ظهرخاتمه يافت .

جلسه پنجم :

پنجمين جلسه علمی درساعت دوونيم بعداز ظهر درتالار محمودطرزی تشكيل شد، رياست جلسه رادکتورحسين خديوجم دانشمندايراني وسمت معاونی زادکتور محمداكرم عثمان بعهدہ داشتند .

اولين ناطق اين جلسه دکتورروان فراهادی بود، بود، مطالبی که وی بيان کرد تحت عنوان برخی نکات دستورزبان دری ازروی کشتناسينامه دقيقی بلخي بود .

بناغلی محمد آصف فکرت نيز درباره برخی لغات دری که درشعر دقيقی آمده است درضمن سخنرانی خود توضيحات دلچسپی داد .

بعداز وی بناغلی صالح محمد پرونتسا، به قرائت چندبيت ازسروده های دقيقی که دردونسخه خطی کيمياب (جنگ قاضي شيخزاده وبحراللغات) آمده است پرداخت وضمنًا دو نسخه مزبور راکه ظاهراً منحصر بفرد بنظر ميرسد ازنگاه کنابشناسی ونسخه شناسی اجمالاً معرفی کرد .

مجلس بزرگداشت هزارمین سال تولد پیر هرات

خواجه عبدالله انصاری

هزار سال پیش، درقهندز یعنی قلعه کهنه، که متصل به شهر باستانی هرات بود، در خانواده ای که سلسله نسب افراد آن به حضرت ابویوب انصاری (رض) میرسید، وبه همین مناسبت انصاری خوانده می شدند، طفلی چشم به جهان گشود که از همان دوران

دانشمندان انصاری شناس جهان، دعوت وزارت اطلاعات دولت جمهوری را پذیرفتند و در طی نه روز (از پنجشنبه ۹ ثور تا جمعه ۱۷ ثور ۱۳۵۵) با همکاران افغانی خود به مبادله نتایج تحقیقات ذقیمت خویش درباره پیر صاحب دل هرات پرداختند و ضمناً به هرات زادگاه و آرامگاه پیر هرات رفته، تحفه دعانثار نمودند که اینک گزارش جلسات علمی و سفر روحانی ایشان، به اختصار تقدیم میشود:

قبل از ظهر پنجشنبه ۹ ثور ۱۳۵۵:

ساعت ۱۰ صبح، مجلس افتتاحیه بزرگداشت پیر هرات در تالار کابل ننداری تشکیل گردید. نخست آیاتی از قرآن کریم تلاوت شد و سپس سرود ملی نواخته شد و آنگاه پیام بناغلی رئیس دولت و صدراعظم در حالیکه بناغلی محمد نعیم، دکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی، برخی از اعضای کابینه و کمیته مرکزی، ما مورین عالیرتبه، عسکری و ملکی، دانشمندان، نویسندگان،

خردسالی آثار نبوغ دروی پدیدار بود و بعد هایکی از قهرمانان علم و فضیلت بشمار رفت و آثار جاویدانی از خویشتن به یادگار گذاشت. این طفل که عبدالله نامیده شد همان است که در طی نه قرن و اندی بعد از وفاتش در همه کتابهایی که از او نام برده شده به عنوان پیر هرات و شیخ الاسلام و خواجه انصاری یاد شده است و یکی از مفاخر درجه اول سرزمین مامیباشد.

دولت جمهوری افغانستان که حفظ میراث های فرهنگی و احیاء نام و آثار شخصیت های بزرگ علم و ادب روزگار گذشته را در پهلوی رشد اجتماعی و اقتصادی مردم ما وجهه همت قرار داده و پالیسی کلتوری خود را بر اساس این هدف عالی تنظیم نموده است، از مدتی قبل مقدمات تشکیل يك مجلس بزرگ علمی رابه منظور تجلیل از هزارمین سال ولادت پیر صاحب دل هرات فراهم نمود و تئسی چنسد از دانشمندان معروف کشور های دوست راکه

است و تحقيقات و نکته های برجسته که در آثار این فرزندشایسته سرزمین مادرموردسردگذشت و اندیشه های خود او و عارفان پیش از او آمده است درخور ماهها و سالها بررسی و تبسح و مطالعه می باشد تا حق این میراث گرانبهای فرهنگي که حفظ و شناخت آن یکی از اهداف پالیسی کلتوري دو لت جمهوری افغانستان است چنانکه باید و شاید ادا گردد .

درین مجلس پوهاند دکتور غلام صدیق محبی رئیس پوهنتون، خیرنوال محمد صدیق زوهی رئیس پښتو ټولنه بیانیه هایی در باره اهمیت مقام پیرهرات ایراد کردند ، همچنان پوهاند عبدالحی حبیبی به نمایندگی از دانشمندان افغانی و استاد بورکوی دانشمند فرانسوی به نمایندگی از دانشمندان مهمان سخنرانی نمودند و با قدر دانی یاد آوری کردند که چندسال قبل نیز در دوره صدارت ښاغلی محمد داؤد، نهمصدمین سال وفات پیرهرات تجلیل شد و اکنون جای خوشی است که هزادمین سال تولد آن عارف بزرگ در پرتو نظام جمهوری در وطنش افغانستان تجلیل میشود .

ضمناً در مجلس مذکور قسمتی از مناجاتهای پیرهرات توسط نطقان و گویندگان رادیو افغانستان قرائت شد و مجلس در حدود ساعت ۱۲ ظهر خاتمه یافت .

بعد از ظهر پنجشنبه :

ساعت ۲ بعد از ظهر روز پنجشنبه ۹ ثور، نخستین جلسه علمی در تالار محمود طسوزی واقع در کلوپ مطبوعات منعقد گردید، در آغاز

شعرا و ادبا، برخی از رؤسای کوردیپلوماتیک و اتانشه های کلتوری دول دوست مقیم کابل وعده زیادی از علاقه مندان اشتراک نمودند بودند، توسط پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور قرائت گردید و با قرائت آن مجلس یاد بود پیرهرات افتتاح شد .

ښاغلی محمد داؤد مؤسس جمهوریت در پیام خویش با اشاره به عظمت مقام پیرهرات، این ستایشگر بزرگ حقیقت که زندگی و حالات او پیکار هایش در راه حق و شکیباییش در برابر مشکلات و پارسایی و پرهیزگاری اش در سراسر عمر و پشتنگار و همتش در آموختن ، سرمشق سودمندی برای هر فرد انسان بوده می تواند. از اجتماع دانشمندان افغانی و کشور های دوست در وطن انصاری ابراز رضایت فرموده موفقیت مجلس علمی را خواستار شدند.

بعد از قرائت پیام ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم ، پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور، در طی بیانیه ای از عموم حضار که با احساس احترام عمیق نسبت به یکی از مفاخر بزرگ کشور یعنی پیرهرات خواجه عبده الله انصاری در محفل تجلیل وی اشتراک نموده اند،

خاصه از دانشمندان و اعضاء مجمع علمی و مہمانانی که از کشور های دوست ، به دعوت وزارت اطلاعات و کلتور، به وطن خواجه مسافرت کرده اند، ابراز تشکر نمود و ضمناً مطالبی درباره شرح احوال خواجه عبدالله انصاری آن محدث و مفسر بزرگ کشور بیان کرد و سپس گفت: مکتب عرفانی خواجه عالیترین تجلی گاه فرهنگ خراسان دوره اسلامی

ضيافت، بعضی از اعضای کابينه، مامورين عالیرتبه، نويسندگان ادبواشعرا نیز اشتراك کرده بودند.

قبل از ظهر جمعه ۱۰ ثور :

ساعت ۹ صبح ۱۰ ثور نمايشگاه آثار خطی خواجه عبدالله انصاری در کتابخانه نسخ خطی وزارت اطلاعات و کلتور که شامل چندین نسخه کهن و ممتاز از آثار پيرهرات بود، افتتاح گردید و شاملان سيمينار آثار مزبور با علاقه فراوان دیدن نمودند.

سپس اعضای مجلس علمی به کابل ننداری رفتند و نمايشگاه عکاسی مربوط به مراحل مختلف زندگی پيرهرات را که بکوشش ریاست افغان فلم و همکاري آژانس با خسر ترتیب شده بود، تماشا نمودند. و هنگام چاشت در دعوتی که از طرف بناوالی کابل در ستورانت باغ بالا به افتخار شان ترتیب شده بود، شرکت نمودند.

بعد از ظهر جمعه ۱۰ ثور :

در حدود ساعت ۳ بعد از ظهر روز جمعه، شاملان سيمينار به استتالف که یکی از نقاط خوش آب و هوای سمت شمال کابل است رفته از مناظر زیبای طبیعی و باغهای دلپذیر و بازار آن که محل عرضه انواع پيسداوار و صنايع دستی زیباست دیدن نمودند و در حدود ساعت شش و نیم به کابل بازگشتند.

قبل از ظهر شنبه ۱۱ ثور :

در جلسه قبل از ظهر روز ۱۱ ثور که در تالار محمود طرزی کلوب مطبوعات انعقاد یافت، نخست دكتور سيدمخدوم رهين تحت عنوان

جلسه بناغلی عبدالوهاب طرزی بحیث رئیس و بناغلی دكتور بو اوتاس دانشمند سویدنی بحیث معاون جلسه انتخاب شدند و بناغلی محمد آصف فکرت به صفت منشی دایمی جلسات علمی تعیین گردید.

در این جلسه نخست پوهاند عبدالحي حبیبي گفتار خویش را تحت عنوان «منازل السایرین یا احمد میدان در دائره الوجود» ایراد نموده و در ضمن آن منازل سلوک را آنچنان که پيرهرات نخست در صدمیدان و سپس به ترتیب دیگر در منازل السایرین تقسیم بندی کرده است، تشریح و گفتار خویش را با قرائت چند جمله از سخنان پيرهرات ختم نمود.

سپس استاد سرز بوركسوی دانشمند فرانسوی درباره نقش روزهای نو بادن بر زندگی پيرهرات، سخن گفت که بسیار مورد توجه واقع گردید.

و پس از وی استاد دكتور جمال رضایی دانشمند ایرانی در مورد ساختمان و صرف فعل ماضی در گویش کهن هرات با ذکر مثالهایی از سخنان پيرهرات خطابه خویش را ایراد نمود و آنگاه استاد محمد صالح پرونتا مقاله ای تحت عنوان «پيرهرات ورقیمه و نشان» و بناغلی خیرندوی عبدالله خدمتگار، گفتاری تحت عنوان «مقایسه نثر پيرهرات بانثر بایزید روشن» خواندند و جلسه ختم گردید.

شام آنروز، شاملان مجلس در ضیافتی که به افتخار شان از طرف پوهاند دكتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور در هتل انترکانتی ننتال ترتیب شده بود حضور یافتند، درین مجلس

ښاغلی میرمظم حسین نماینده یونسکو، پیام ښاغلی احمد مختار ایبارمدرعمومی یونسکو راکه به عنوان کمیسیون ملی یونسکو افغانستان صادر شده بود قرائت کرد .

دزاین پیام گفته شده که پیام محبت جهانی و تعلیمات اخلاقی خواجه عبدالله انصاری برای تمام بشریت معنی لایزال دارد .

بعدازنماینده یونسکو ، پوهاند عبدالحکیم ضیایی خطابه ای تحت عنوان خدانشناسی و حق شناسی درمناجات های پیرهرات، ایراد نمود، سپس دکتور حسین خدیوچم دانشمند ایرانی به تشریح علل و بواعنی که پیرهرات و امام غزالی رابه مخالفت باعلم کلام و فلسفه

وامیداشت ، پرداخت و آنگاه پوهندوی عبدالقیوم قویم ازوجوه مشترکطبقات الصوفیه پیرهرات و فیه مافیة مولانا جلال الدین بلخی سخن گفت و بعدازوی استاد رضا مایل خطابه خویش راتحت عنوان «مردم شناخت پیرهرات» ایرادکرد، درین خطابه آگاهی دقیق پیرهرات ازرموز مردم شناسی بانشان دادن امثله وشواهد مورد بحث قرار گرفته بود .

درین جلسه وجلسه قبل ازظهر عده ای از صاحب نظران درباره موضوعاتی که ازطرف سخنرانان مورد بحث واقع میشد، اظهارنظر می نمودند که در مقابل توضیحاتی ارائه میگردید .

این جلسه درحدود ساعت پنج ونیم عصر خاتمه یافت .

شام این روز شاملان مجلس علمی در ضیافتی که ازطرف پوهاند دکتور غلام صدیق

«آداب الصوفیه وخواجه عبدالله انصاری» مطالبی رایبان کرد ودرطی آن انتساب کتاب آداب الصوفیه رابه پیرهرات، بادلایل علمی ردکرد وثابت نمود که کتاب مزبور از آثار شیخ نجم الدین کبری رهبر فرقه کبرویه از فرق متصوفه است .

بعدازوی دکتوراکرم ضیاء العمری دانشمند عراقی، مقاله ای به زبان عربی ایراد نمود که موضوع آن محیط فکری وروش بحث پیرهرات درکتاب ذم الکلام واهله بود. دانشمندموصوف درطی این مقاله ازمکاتب فکری خراسان وبغداد درعصرپیرهرات به تفصیل سخن رانده که بسیار مورد توجه واقع شد .

ښاغلی محمد آصف فکرت که در عین حال منشی دایمی مجلس علمی بودسومین سخنران بودکه آثارپیرهرات رازنگاه زبانشناسی مورد بحث قرار داد وچندکلمه واصطلاح محلی هرات راکه درطبقات الصوفیه وتفسیر کشف الاسرار آمده است، توضیح نمود وضمن نشان دادکه این اصطلاحات هنوزهم درلهجه محلی مردم هرات مورد استعمال دارد .

بعد ازښاغلی فکرت، پوهاند غلام حسن مجددی، سخنرانی خودرا درمورد «عارفان مفسر قرآنکریم ومقام خواجه عبدالله انصاری درمیان ایشان» ایراد نمود وتاریخچه دقیقی ازتفاسیر عرفانی رابه اطلاع حاضران رسانید وباختم گفتاروی جلسه قبل ازظهر خاتمه یافت .

بعداز ظهر شنبه ۱۱ ثور :

درجلسه بعدازظهر روز ۱۱ ثور، ابتدا

محبی رئیس پوهنتون درهوتل کابل ترتیب یافته بود، اشتراك نمودند .

قبل از ظهر یکشنبه ۱۲ ثور :

در چهارمین جلسه علمی که قبل از ظهر روز ۱۲ ثور در تالار محمود طرزی کلسوپ مطبوعات انعقاد یافت ، پوهساند دکتور بهاء الدین مجروح، گفتار جالبی راتحت عنوان «پیام پیرهات به جهان امروز» قرائت کرد که بسیار مورد توجه واقع شد .

پس از وی دکتور محمدافضل بنوال درباره نظر پیرهات به عارفان قبل از وی سخن گفت و آنگاه دانشمند سویدنی دکتور بو اوتاس مقاله‌ای به زبان انگلیسی که موضوع آن روش تحقیق درمتون مناجات پیرهات بود، قرائت کرد . سپس دکتور ناصرالدین شاه حسینی دانشمند ایرانی در پیرامون نشر مسجع پیرهات، سخنرانی نمود . جلسه در ساعت ۱۲ و ۳۰ دقیقه پایان یافت.

بعد از ظهر یکشنبه ۱۲ ثور :

در پنجمین جلسه علمی که بعد از ظهر ۱۲ ثور در تالار محمود طرزی منعقد شد نخست پشاعلی محمد علم غواص در باره پایداری خواجه عبدالله انصاری در راه عقیده سخن گفت و به قسمتهایی از زندگانی آن بزرگمرد که بخاطر علاقه فراوانش به حقیقت خواهی در معرض فشار مخالفان خویش قرار گسرفته بود، اشاره کرد .

بعد از وی دکتور فتح الله مجتبیایی دانشمند ایرانی خطابه خویش راتحت عنوان «نکاتی درباره عرفان پیرهات» ایراد نمود .

سومین سخنران این جلسه علی اصغر بشیر بود که شرح حال عده‌ای از افراد خاندان پیرهات را که نامشان در لابلای کتابها آمده است، بیان کرد و آنگاه دکتور امیر محمد اثیر به مقایسه سخنان پیرهات و اشعار میسرزا عبدالقادر بیدل پرداخت و درباره تأثیر افکار خواجه انصاری بر آثار بیدل، توضیحات مفیدی داد .

در این جلسه و جلسه قبل از ظهر نیز بیانات گویندگان از طرف صاحب نظران مورد بحث قرار گرفت و توضیحات مفید به سمع حاضران رسید .

جلسه ساعت پنج و نیم عصر خاتمه یافت .

قبل از ظهر دوشنبه ۱۳ ثور :

ششمین جلسه علمی مجلس یاد بود هزارمین سال تولد پیرهات، قبل از ظهر ۱۳ ثور در تالار محمود طرزی تشکیل شد و دکتور عبدالخالق وفائی مقاله خویش راتحت عنوان «خواجه عبدالله انصاری و شیخ ابوسعید ابوالخیر» قرائت نمود .

استاد سرور همایون دومین سخنران این جلسه و گفتارش راجع به مقایسه افکار پیرهات و عارف شهیر سنایی غزنوی بود .

پس از وی استاد سید حسن دانشمند هندی درباره تأثیر افکار و آثار پیرهات سخن گفت و آنگاه دکتور عبدالامیر الاعشم دانشمند عراقی موقف حنبلیان متاخر زادر باره پیرهات و نظراین قیم الجوزیه را در مدارج السالکین مورد بحث قرار داد و جلسه در ساعت ۱۲ ظهر خاتمه یافت .

بعد از ظهر دوشنبه ۱۳ ثور :

عسکری هرات ودانشمندان وعده کثیری از اهالی آن دیار مورد استقبال قرار گرفتند و سپس درمجلسی که درسالون ولایت انعقاد یافته بود حضور بهم رساندند .

مجلس باقرائت چندآیت ازقرآن عظیم الشان آغاز گردید وبعد ازآنکه سرودملی نواخته شد ښاغلی غلام علی آ بین والی هرات بیانیه ای ایراد نمود که درطی آن به عظمت مقام علمی وعرفانی پیرهرات وقدردانی ازاقدام وزارت اطلاعات وکلنوربرای تجلیل از هزارمین سال تولد پیرهرات ، اشاره کسرده واطهار آرزومندی نمودکه دانشمندان ومهمانانی که ازکشور های دوست درین احتفال شرکت نموده اند، اقامت مختصر شان در هرات باخوشی سیری گردد .

سپس ښاغلی عبدالواحد نافذ آمر اطلاعات وکلنور ولایت هرات، استادبورکوی دانشمند فرانسوی وپوهاند عبدالحی حبیبی، یکی بعد ازدیگری، درباره شرح حال وآثار وافکارپیر هرات سخن گفتند و ښاغلی سعد الدین فیضی ویک تن دیگر ازاهالی هرات، بعضی ازمناجاتهای منسوب به پیرهرات رابه شیوه محلی قرائت کردند ، آنگاه مجلس ختم گردید وشاملان مجلس . درضیافتی که از طرف آمریت اطلاعات وکلنور هرات به افتخار شان ترتیب شده بود شرکت نمودند .

بعد از ظهر سه شنبه ۱۴ ثور :

بعد از ظهر ۱۴ ثور شاملان مجلس علمی ، به کارگاه رفته آرامگاه پیرهرات را زیارت نمودند وبه روح آن عارف بزرگ اتحاف

دوهفتمین جلسه علمی که بعد از ظهر ۱۳ ثور درتالار محمود طرزی انعقاد یافت، ابتدا دکنور لاید کلفتن میلر دانشمند امریکایی درباره موسیقی هرات، سخنرانی جالبی نمود که موردتوجه واقع شد .

آنگاه پروفیسور روزه ارنا لدز دانشمند فرانسوی درباره معنی توحید نزد خواجه عبدالله انصاری سخن گفت وبعدازوی استاد عبدالحسین توفیق گفتار خودراکه موضوع آن عشق، محبت، مهرودوستی در آثار خواجه عبدالله انصاری بود، ایراد نمود وجلسه به ساعت پنج عصر پایان یافت .

موضوعات این دوجلسه نیز ازطرف شاملان مجلس علمی مورد بحث واقع شد وتوضیحات دلچسپی درباره هر موضوع ارائه گردید .

قابل یادآوری است که در جلسات این چند روزیک تعداد کتاب به زبانهای دری و پښتو وعربی وانگلیسی که ازطرف موسسه بیهقی وریاست پښتو تلوکه وپوهنځی ادبیات وعلوم بشری بچاپ رسیده بود به شاملان مجلس علمی توزیع گردید .

قبل از ظهر سه شنبه ۱۴ ثور :

ساعت ۸ صبح روز ۱۴ ثور، شاملان مجلس علمی درمیدان هوایی کابل حضور یافتند تابه سوی هرات، زادگاه وآرامگاه پیرهرات عزیمت کنند. متعاقبا بوسیله دوطیاره باختر افغان الوتته ، راه هرات راازطریق فضا در پیش گرفتند ودرساعت ۱۰و۱۰دقیقه درمیدان هوایی هرات فرود آمدند وازطرف والی وقوماندان

دعا کردند ، همچنان در کازرگاه به مزار شیخ ابواسمعیل معروف به شیخ عمو که استاد ومربی پیرهرات است رفته دعا کردند. سپس به شهر بازگشته مزار عبدالله طافی را که وی نیز از استادان پیرهرات است بایکده از مزارات که به زندگی وسرگذشت پیرهرات ارتباط مستقیم داشت زیارت نمودند. همچنان از محل کهنه‌ز که زادگاه پیرهرات بوده واز مسجد جامع شهر هرات که یادگار روزگار غوریان وتیموریان است به تفصیل دیدن کردند .

شام آنروز محفل ضیافتی در عمارت نمکدان کازرگاه از طرف بناغلی میر محمد افضل متولی آستانه پیرهرات بافتخار دانشمندان شامل مجلس علمی ترتیب شده بود که شاملان موصوف در آن حضور یافتند و سپس در زیارت شبانه آرامگاه پیرهرات شرکت نمودند و آنگاه به مجلسی که برای مشاعره ترتیب شده بود، حاضر شدند و بیانیه بناغلی میر محمد افضل متولی آستانه پیرهرات و اشعاری را که بعضی از شاملان مجلس علمی و شعرای هرات سروده بودند، استماع کردند .

چهار شنبه ۱۵ ثور :

شاملان مجلس علمی، قبل از ظهر روز ۱۵ ثور از آرامگاه جامی ، خواجه یحیی عمار، ابوعبدالله مختار. استاد بهزاد ورستم علی، زین الدین خوافی، امام فخر الدین رازی ، دیدن کردند و هنگام چاشت در ضیافتی که از طرف والی هرات در دستوران پارک جمهوریت ترتیب شده بود حضور یافتند .

درین ضیافت کنسرت جالبی از طرف هنرمندان محلی اجرا گردید و در ختم آن تحفه هایی از صنایع دستی هرات توسط بناغلی آیین والی هرات به دانشمندان شامل مجلس علمی توزیع گردید .

شام این روز از طرف سفارت کبرای ایران بافتخار دانشمندان شامل مجلس علمی دعوتی در هوانل انترکانتی ننتال کابل ترتیب یافته بود .

پنجشنبه ۱۶ ثور :

ساعت هشت و نیم صبح پنجشنبه دانشمندان شامل مجلس علمی بعد از وداع با والی وقوماندان عسکری و معاریف هرات که برای وداع در میدان هوایی هرات حضور یافتند بودند بوسیله طیاره های دباخترافان الوتنه بسوی کندز پرواز کردند و در ساعت ۱۰ و ۱۰ دقیقه در میدان هوایی کندز فرود آمدند و از طرف بناغلی قتییل آمر اطلاعات و کلتور ولایت کندز و دیگر منسو بان مطبوعات استقبال شدند و پس از گردش مختصری در شهر کندز بوسیله موتر رهسپار کابل گردیدند .

ایشان در طی این سفر کوتاه چهار فصل سال را در نصف روز مشاهده کردند باین معنی که هوای کندز در آن روز بحد کافی گرم بود. هوای دوشی مشا بهتی تمام به هوای فصل خزان داشت. باغها و دشتهای پوشیده از سبزه و گل بغلان ، منظره دلپذیری از بهار را نمایش میداد و در سالنگ برف میبارید . مسافرتی بس دل انگیز بود و هر یک از مهمانان بنوعی از مشاهدات خویش ابراز مسرت میکردند .

پيرهرات، مقايسه طبقات الصوفيه پير هرات
و کشف المحجوب هجویری سخن گفتند و سپس
قطعنامه مجلس قرائت و تصویب گردید .

درختم این مجلس که ریاست آن بعهدہ
استاد محمد عثمان صدقی بود دکتور محمد اکرم
عثمان و کیل ریاست نشرات وزارت اطلاعات
و کلتور، به نمایندگی از آن وزارت، از اشتراک
دانشمندان کشور های دوست در مراسم
بزرگداشت عارف بزرگ این سر زمین، با
قدر دانی یاد و اظهار امتنان نمود .

ضمناً یکتعداد کتب و مجلات علمی که از طرف
وزارت اطلاعات و کلتور بچاپ رسیده بود برای
حاضران توزیع گردید .

و بدینگونه ، مجلس علمی بزرگداشت کمی
که میگفت :

«کمال آدمی در آنست که از خود خواهی برهد
و آنچه برای دیگران میخواهد بهتر از آن باشد
که برای خود میخواهد.»

در میان احساسات شور انگیز دلباختگان
علم و معرفت بادعای موفقیت دولت جمهوری
و آبادی کشور و سعادت مردم افغانستان پایان
یافت .

کاروان علمی در ساعت هشت شام وارد
کابل شد .

شام پنجشنبه در تالار بزرگ رادیو
افغانستان مجلس مشاعره ای ترتیب یافته بود
و هم در آن شب بناغلی و فی الله سمیعی معین
وزارت معارف، ضیافتی در هتل انترکانتی ننتال
ترتیب داده بود که شاملان سیمینار در آن
حضور یافتند .

جمعه ۱۷ ثور :

آخرین جلسه علمی یاد بود هزارمین سال
تولد پیر هرات ، ساعت ۱۰ و ۳۰ دقیقه
(قبل از ظهر) روز ۱۷ ثور در تالار محمود طرزی
انعقاد یافت . سخنرانان این جلسه مولوی
عبدالغنی علمی، دکتور اسدالله حبیب، بناغلی
حبیب الله رفیع، خیرندوی عبدالله خدمتگار
دکتور محمد یعقوب واحدی، پوهنوال محمد نسیم
نکبت سعیدی، و پوهاند محمد رحیم الهام
بودند که به ترتیب درباره شخصیت روحانی
پیرهرات، مردم و خواجه عبدالله انصاری
انصاری شناسی در افغانستان معاصر، شعری
در یک جنگ خطی منسوب به خواجه، پیر
هرات در آثار میرعلی شیر، مشخصات نثر

د پښتو څېړنې نوډنر یوالو غونډ ولندې راپور

پرانستل شو ، بیا په همدې مناسبت د پوهنې وزیر خپله وینا واوروله ، ورپسې څېړنوال محمد صدیق روڼی د پښتو ټولنې رئیس په خپله وینا کې د سیمینار په موضوع د ناواچوله اوله میلمنو پوهانو څخه یې مننه وکړه چې په دې سیمینار کې یې برخه اخیستی ده ، داڅرګه چې پوهانو په نمایندګۍ استاد الاساتید پروفیسر مارګنستریڼ څلور اتیا کلن ناروېژي پښتو پوه په پښتو ژبه خوږه وینا وکړه چې په تودو چکچکوبی استقبال وشو ، دا افتتاحیه غونډې په پای کې د یونسکو نماینده ډاکټر معظم حسین د پښتو څېړنو د نړیوال مرکز په باب خبرې وکړې او بیا د ښاغلي اشرف غنی له خوا د سیمینار غړی او د سیمینار پسه ویاړ خپاره شوی کتابونه معرفی شول .

د سیمینار د علمي غونډو په ترڅ کې تر لاندنيو سرلیکونو لاندې میلمنو او کورنیو پوهانو ویناوې وکړې : «پښتو ژبه» (پروفیسور رام راهول) «د پښتو ژبې او ادب موقف د مرکزي ایشیا د خلکو په تمدنونو کې» (پوهاند عبدالحی حبیبی) «د پښتو د تعمیم او انکشاف از تقایي سیر» (ښاغلي عبدالجلیل وجدی) ، «د پښتو قاموس لیکلو عملی موضوعات» (ډاکټر روان فرهادی) «په پښتو ادب کې د تاریخي پېښو انعکاس» (څېړندوی عبدالله خدمتګار) ، «پښتو نولي» (ښاغلي قیام الدین خادم) ، «د ښځو برخه په شفاهي ادب او په تیره لنډو کې» (میرمن

د ۱۹۷۳ع کال په جولای کې د پاریس د یونسکو په مرکزي یوه غونډه وشوه چې په هغې کې د یونسکو د مرکزي آسیا د خلکو د تمدنونو په پروژې پورې مربوطو هیوادونو برخه اخیستی وه ، دې غونډې د پروژې له پاره یوه عالی شورا وټاکله چې په هغې کې د پروژې مربوطو هیوادونو غړیتوب درلود . دې شورا ځینې نوي پروژې تر بحث لاندې ونيولې او د افغانستان د نماینده په پیشنهادی د نورو پروژو په ډله کې د پښتو د تحقیقاتو د مرکز تاسیس په افغانستان کې منظور کړ او سپارښتنه یې وکړه چې د افغانستان او یونسکو په مرسته دې په کابل کې یو بین المللی سیمینار جوړ شي چې د دې تحقیقاتي مرکز د تشکیل، پروګرام او د فعالیت په باب لازمي پریکړې وشي .

د همدې پریکړې له مخې د ۱۳۵۴ کال د لېږدي له لومړۍ تر اتمې نېټې پورې په کابل کې د افغانستان جمهوري دولت د یونسکو په مرسته د سیمینار د پښتو ټولني په اهتمام جوړ کړ چې یوشمیر نامتو څېړنې پوهانو او افغاني پوهانو برخه پکې واخیسته او وار په یې خپلې ویناوې واورولې .

سیمینار د لېږدي د لومړي ورځې په سهار د پوهنتون په ایډیوریم کې د دولت درئیس او صدراعظم ښاغلي محمد داؤد د هغې پیغام په وسیله چې په همدې مناسبت یې صادر کړی ؤ او د پوهنې وزیر پوهاند عبدالقیوم ولو ست ،

کي» (محترمه کبرامظهری)، «د پښتو قلمي نسخي»
(حبيب الله رفيع)، «نازوانا» (محترمه وسيمه
حکيمي)

د سيمينار غړو د سيمينار په وروستي ورځ
ديوه پريکړه ليک په ترڅ کې د مرکز تشکيل
چې يولورئيسه هيات او يوه لس کسيزه
علمي کميټه سکرټريت، آمر او مرستيال لري،
منظور کې .

په پريکړه ليک کې د مرکز هدفونو په دې
ډول وټاکل شول :

۱- د بشر پيژندنې، سوسيالوژۍ، تاريخي
او ژبپوهنې پلټنو، پلان جوړول او دملسي او
سيمه ايزواوبين المللي تحقيقي فعاليتونو
تنظيم .

۲- د پښتو ژبې د لهجواود پښتو د تاريخ،
ادب او هنر په باب څيړنې .

۳- د پښتو ژبې انکشاف د عصري پرمختگو
اونو و افکارو د ليردولو له پاره .

۴- د پښتو بين المللي مرکز د څيړنو د
نتايجو چاپول او خپرول، مخصوصا د معاصر
منشور ادب د ترجمو تشويق .

۵- د پښتو څخه په نوروزو او له نوروزو
څخه په پښتو کې د هم و آ ن ا ر و د ترجمو تشويق .

۶- په مرکزي د پښتو د خطي نسخواوددې
نسخو د ميکروفلمونو راټولول اودامکان په
صورت کې دافغانستان دملی آرشيف په مرسته
د دې آ ژ ا ر و نشرول .

۷- د منطقه يي او بين المللي تحقيقاتو لپاره
اودعلمي تبادلو په لار کې اسانتياوې برابرول،

«په لنډپو کې د پښتني
ميرمنې يوه خاصه څيره» (پوهاند دکتور
سيد بهاء الدين مجروح)، «په پښتو لنډپو کې
د پښتنو داجتماعي ژوند انعکاس» ، (پوهنيار
عبدالرسول امين)، «د پښتنو او برتانوي عسکري
تکنیکو مقابله دانگريزانو افغان په لومړۍ جگړه
کې» (ډاکتر لويې دوپړی). «د پښتو ژبې منشاء»
(پوهاند محمد رحيم الهام)، «په آريايي ژبو
کې» (ډاکتر لويې دوپړی)، (د پښتو ژبې منشاء)
ژبې احصائيوې خصوصيات» (ډاکتر دولت محمد)
«د پښتو پيژندنه» (پوهاند صديق الله رښتين)
«پښتو کې دودونه» (دکتور مجاور احمد زيار)،
«د پښتو کوچيانو دکتور څيړنه» (پروفيسر
کلاوس فرديناند)، «د پښتو ژبې رېښې»
(پروفيسر مارگسټيرين)، «د پښتو پرخپلوانو
ژبو څيړنې» (ډاکتر ميکنزي)، «د پښتو د لهجو
تقسيمات دافغانستان د ژبپوهنې داطلس په
اساس» (دکتور شارل کيفر)، «د نولسمې او
شللمې پيړۍ په سر کې د پښتو دپاره هلې ځلې»
(پوهاند مير حسين شاه)، «پښتو گرامرونه»
(ميرمن زرغونه رښتين)، «دمازندران پښتولېجه»
(دکتور استعلامي). «دسغدي او زړې پارسي
ترمنځ د ژبپوهنې گډتکي» (ډاکتر بدر زمان قريب)،
«دسراولف کارو د نظرياتو لنډ تحليل - په
افغانستان کې دقبيلوي ژوند اومرکزيت څيړنه»
(ښاغلي اشرف غني)، «پاڼې نې-نبت ادبياتي
اوپه هغه کې پښتو کلمې» (پوهاند عبدالشکور
رشاد)، «په پښتو ادبياتو کې دشفاي کيسې
برخه» (ښاغلي محمد ابراهيم عطسايسی)،
«د پښتني ښځې مؤقف او برخه په پښتو ادبياتو

دېښتو څېړنو د نړيوالو غونډو لنډه راپور

د سيمينارونو، کنفرانسونو او سمپوزيمونو جوړول . له منل شوو اهدافو سره سمې دې، منظوري شوي چې په سرکي يې دېښتو ژبي دلېجوي اطلس او ديونسکو په څيني رسمي مېمورېبو دېښتو ادبياتو د يوه منتخب چاپيدل دي . د سيمينار گډون کوونکو پريکړه وکړه چې د مرکز علمي اومالي چاري دي دافغانستان د جمهوري دولت او ديونسکو په گډه مرسته پر مخ بوتللي شي .

۸- د مرکزي آميا د تمدنونو د پروژي په چوکاټ کې ديونسکو اونورو مؤسسوسره چي فعاليتونه يې په دي بين المللي پروژي اړه لري، مرسته کول .

په پريکړه ليک کې د پروگرام په برخه کې په اووه لسو مادو کې يوشمير پروژي چي

وقایع سیاسی جهان

فاجعه لبنان :

سالیکه گذشت ، در تاریخ لبنان، پیش از هر سال تیره و تار بود . کشوری که نمونه همزیستی مردمان بشمار می آمد ، کانون کینه کشتار و بدبختی گردید در حمل سال گذشته جنگ میان (کتاب) مسیحی یعنی گروه متعصبان دست راستی و مسلمانان آغاز شد . در پهلوی مسلمانان فلسطینیان مقیم لبنان نیز بودند که کتاب ایشان را اشغال گرمی نماید ند از ۱۳ تا ۱۶ - اپریل جنگ چنان شدت یافت که در همان روز سه صد تن کشته شدند ، پس از یکماه ، رشید صلح ؟ صدراعظم لبنان استعفا کرد و کتاب را محکوم شمرد . تصادمات ادامه داشت . در هفته دوم اکتوبر، جنگ شدت گرفت، و در یک هفته سه صد کس کشته شد . یکی از روز های تیره سال ۶ دسامبر بود در آن روز کتاب مسیحی به انتقام چهار کس که از ایشان کشته شده بود و یامردگان ایشان را گماشتگان اسرائیل بر راه انداخته بودند هر مسلمان را که در راه یافتند بقتل رساندند چنانکه در یک روز یکصد و ده نفر را شهید کردند .

در همه این جنگها ، سپاه لبنان در اثر کوشش رشید کرامی ، بیطرف مانده بود ، تا اینکه در ماه جنوری ، طیارات سپاه لبنان، بر فلسطینیان آتش بازی کرد و پیلوت ها مسیحی بودند . متعاقبا یکده سته از سپاه

لبنان بسر کردگی احمد الخطیب خود را مستقل اعلان کرد .

بتاریخ ۲ دلو آتش بس، با وساطت سوریه منعقد گردید، و پس از چهار روز سنگر ها برداشته شد . بتاریخ ۲۱ جنوری، رشید کرامی گفت : (بحران لبنان چنان زایل شد که دیگر هرگز باز نخواهد آمد) . معلوم میشود که رشید کرامی ، حتی در دل انشاء الله نگفته بود، چنانکه چند هفته بعد از این سخنان او کشتار چنان دوباره آغاز شد که گذشته ها فراموش گردید!

با آنکه به کوشش بیطرفانه سوریه آتش بس برقرار شده و بتاریخ ۷ فیبروری سلیمان فرانجیه بدمشق رفته بود ، مگر وضع لبنان آرام نگردید . بتاریخ ۱۱ مارچ (۲۲) حوت، عزیزالاحدب خود را حاکم نظامی کشور اعلان کرد، و از سلیمان فرانجیه تقاضا کرد تا استعفا کند . سلیمان فرانجیه نپذیرفت . پس از چند روز آن مسیحیان اهل سیاست که مسؤل افروختن این جنگ بودند، تصمیم گرفتند کشتار را دوباره آغاز کنند . چنانکه، یاسر عرفات پیش بینی کرده بود ، کتاب سلاح زیاد بدست آورده بودند، و دوباره دست بان بردند . در پایان سال گذشته چنان احساس گردید که امکان دخالت عسکری سوریه و اسرائیل و حتی دخالت دول بزرگتر موجود است .

وقایع سیاسی جهان

فیصل بدعوت پومپیدوی فقید به پاریس رفته بود، برادرش فهد، بدعوت شیراک به فرانسه رفت. برای پیشرفت نظامی و اقتصادی مملکت سعودی نقشه های وسیع طرح شد. یکی از تازگی ها درسیاست سعودی انعقاد روابط سیاسی با یمن جنوبی بود، که در طی سالیان باهمسایه خود سعودی روابط رسمی نداشت.

در ربیع اول سال جاری عربستان سعودی متفقا با کویت در آشتی دادن حکومت های دمشق و قاهره کوشید از وقایع مهم عراق اعلان ختم جنگ با کردان بود. مسطفی برزانی به خارج پناه گزین شد.

در روابط بین عراق و سوریه، که در اثر اختلاف بین دوشعبه حزب بعث تیره بود بهبودی میان نیامد. تاسیسات آبیاری سوریه بر رودخانه فرات سبب کمبود آب در عراق گردید. در اثر وقایع لبنان، اختلاف بغداد و دمشق بیشتر شد. سپاه هردو کشور برای همکاری در جولان آماده و هم دست نگردیدند.

مشکلات در روابط بین دمشق و قاهره از آغاز سال گذشته احسناس میشد. بتاریخ ۱۰ جون حافظ الاسد رئیس جمهور سوریه به اردن رفت، و برای تاسیس روابط حسنه با اردن کوشید. در طی ماه های این کوشش نتیجه داد و بتاریخ ۱۸ فبروری بین سوریه و اردن موافقه همکاری وسیع امضا شد.

مبصران سیاسی در یافتند، که این موافقه همکاری، در مقابل انور السادات واقع

در ربیع اول سال جاری، معلوم شد که مسلمانان ترقیخواه لبنان و فلسطینیان به تدریج غلبه می کنند. این جریان، سبب نگرانی اسرائیل گردید. اما اسرائیل، از دخالت مسلح در لبنان دست گرفت. بعد از این جریانات پشت پرده سیاسی آشکار نشد. اما کشور های عرب با کمال تعجب در یافتند سوریه مانع پیشرفت فلسطینیان و مسلمانان لبنان میشود. سوریه، ناگهان عده زیادی سپاه به لبنان فرستاد، و فوای فلسطینی با آن مقاومت نمودند. مصر بر سوریه انتقاد و لیبیا نیز دخالت نمود، و بالاخره جامعه عرب تصمیم گرفت تا قطعات سپاه صلح را از کشور های مختلف عربی به لبنان بفرستند و سپاه سوری لبنان را ترک بگوید. در همین احوال، سفیر امریکا در بیروت بقتل رسید. و متعاقبا اکثر خارجیان به ترک لبنان پرداختند.

در اخیر ربیع اول سال جاری سر جمع قربانی های جنگ لبنان (که در آغاز تبادل آتش مابین آنها بین چند فرد کنایب مسیحی و چند پاسبان کمپ فلسطینی بود) به ۲۵ هزار کشته و ۶۰ هزار زخمی و نیم میلیون تباهی مادی دیده و سقوط اقتصاد ملی لبنان بالغ شد.

درباقی شرق میانه :

بتاریخ ۴ حمل سال گذشته، ملک فیصل را برادرزاده اش فیصل ابن ساعد بقتل رسانید. ملک خالد، مقام سلطنت و امیر فهد و ظیفه صدارت را بعهده گرفتند. مرور ماهها نشان داد، که حکومت نوین سعودی، پیرو خطوط عمومی سیاست، مرحوم فیصل می باشد. همچنان که

ودیکر کشور های عرب، از حقوق فلسطین برای اشتراک در کنفرانس ژنیو، و کسب حقوق ملی آن پشتیبانی کردند. اتحادشوروی باکمال پایداری، اشتراک سازمان آزادی بخش فلسطین را شرط انعقاد کنفرانس ژنیو شناخته است و می شناسد.

بتاریخ ۱۲ جنوری، سازمان آزادی بخش فلسطین، در مذاکرات شورای امنیت ملل متحد مانند یک عضو کامل آن موسسه اشتراک کرد. اسرائیل از روی احتجاج از اشتراک در مذاکرات شورای امنیت خود داری کرد. اتازونی، مسوده فیصله نامه راویتو کرد، که بموجب آن باید در کرانه غرب اردن و در غزه یک دولت فلسطینی تشکیل میشد. فرانسه ازین پیشنهاد باحرارت پشتیبانی کرده بود.

دوقارۀ افریقا :

آن خطه جهان که در طول صدها سال جالب نظر نمی آمد، توجه همه را جلب کرد. ختم استعمار در هسپانیه، در آن ناحیه جهان تأثیرات دشوار غیر مستقیم آورد. سرزمین صحرای غربی، در نگاه حکومت رباط، مخزن فوسفات و در نزد الجزایر سرزمین ترانزیت بسوی اوقیانوس اطلس بود. هر دو حکومت شصت هزار بادیه نشین آنکشور را شایسته حمایت خود میدانستند بتاریخ ۱۶- اکتوبر ملک حسن دوم، از مارش (راه پیمایی) مسالمت آمیز ثلث میلیون نفوس المغرب، بسوی سرزمین صحرا (مرکب از ساقیه الحمراء، و وادی الذهب) سخن گفت. باینصورت خطر تصادم غیر مستقیم، بین الجزایر و المغرب ظهور کرد.

میشود، چنان شهرت یافت، که انورالسادات بطور مخفی به اتازونی قول داده بود، اگر سوریه خود سبب جنگ با اسرائیل شود، مصر داخل جنگ نخواهد شد، و در بدل همین وعده تخلیه یک قسمت سینا را بدست آورده بود. بدنبال ماهوریت های پیهم دو کشور کیسنجر وزیر امور خارجه اتازونی، بالاخره بتاریخ ۱۰ سنبله راجع به جدا سازی قوای مصر و اسرائیل در حاشیه غربی سینا موافقه حاصل شد. یکمده گذرگاه های کپسار و چاه های نفت ابو ردیس دو باره بدست مصر آمد. ۲۴ فبروری مراتب عملی تخلیه این مناطق صورت پذیر شد. سوریه مخالف خویش را باین فرار داد دوام داد. در اثر بحران لبنان و دخالت های سوریه، اختلاف بین دمشق و قاهره بیشتر گردیده تا قطع روابط سیاسی رسید.

در روابط بین سازمان آزادیبخش فلسطین و حکومت اتازونی، بهبود پیهم بعمل آمد. گرچه اتازونی اعلان کرد، سازمان آزادیبخش فلسطین را رسماً نخواهد شناخت، تا آنکه موجودیت اسرائیل را برسمیت نشناسد اما در موارد مختلف از جمله در زمان خارج شدن اتباع امریکایی از لبنان در اخیر جوزا سال جاری فلسطینیان با حکومت امریکا همکاری بشر خواهانه نمودند.

در طول سال گذشته کوشش اتازونی برای آن بود که کنفرانس ژنیو برای حل و فصل مسئله شرق میانه بدون اشتراک سازمان آزادی بخش فلسطین، منعقد شود. مصر و سوریه

وقایع سیاسی جهان

آن بنام مایوت آرزو منداند از منصرفات فرانسه باشند و حکومت آزاد قمر با این تقاضا مخالفت دارد . بالاخره اعلان شد که صومال از مطالبه خود صرف نظر می کند تا جایی که مستقل شود. جزایر قمر (کومور) مستقل شده اما حکومت آن مایوت را هنوز از مطالبه ندارد .

آزادی انگولا ، یکی از خونین صفحات خاتمه یافتن استعمار پر تکالی بود. آزادی خواهان انگولا ، سه دسته تقسیم شدند: یکی دست چپی و دو گروهی دست راستی قبل از اعلان استقلال ، صدها افریقایی کشته شدند . چون بتاريخ ۱۹ عقرب استقلال انگولا اعلان شد. سخن از یک ویتنام افریقایی بمیان آمد . همان بود که بعد از چهارماه ، جنگ شدید جبهه مردم برای آزادی انگولا ، که لوآندا را بدست داشت، از نظر نظامی غلبه کرد. و از نظر سیاسی نیز روابط خوب با اکثر کشور های افریقایی ، قایم کرد. و بالاخره اکثر کشور های جهان به شمول سازمان آزادی بخش افریقا آنرا برسمیت شناختند.

چون سپاه کوبا درین غلبه (جبهه مردم برای آزادی انگولا) نقش مهم داشت ، دکتر کیسنجر بتاريخ ۳ فبروری به جدیت اظهار داشت که نبا یسد انگولا بحيث نمونه بشمار آید. و اتانزوسی اشتراک کوبا رادر جنگ های دیگر نقاط جهان تحمل نخواهد کرد.

حکومت نژاد پرست افریقای جنوبی . راجع به اینکه سپاه خود رادر جنوب انگولا فرستاده است. باسر بلندی اعتراف کرده بود.

این تصادمات ، نیز واقع شد بحدیکه ملک حسن دوم ، توسط پیام از بومدین خواهش کرد. یاصح را بپذیرد و یا بطور روشن داخل جنگ شود .

مردم صحرای غربی ، جمهوریت غربی صحرا وی را تشکیل نمودند (۹ حوت) و رنه بموجب معاهده ۴ نوامبر که بین المغرب و هسپانیه منعقد شده بود، باید همه صحرای غربی به المغرب و موریتا نیا داده میشد.

این جمهوریت نو تشکیل زا بر علا و الجزایر یکده کشور های دسته چپی جهان مانند کوریا شمالی و کو با، برسمیت شناختند با اینصورت معلوم گردید که یک نزاع طویل المدت با امکان نتایج عسکری آن و شدت یافتن جنگ میان الجزایر و المغرب (موریتانیا) درآینده ظهور کرده است . در ربع اول امسال اجتماعات افریقایسی از قبول نمایندگان این (حکومت) نو تشکیل خود داری کردند .

دو نقطه از بقایای استعمار فرانسوی جالب توجه واقع شد: یکی جی بو تی یعنی صومال فرانسوی مشهور به سرزمین افار و ایسا و دیگر مجمع الجزایر قمر (کومور) در مورد جی بو تی. فرانسه اعلان کرد: آماده است آزادی آنرا بدهد بشرطیکه در باره آینده آن اطمینان حاصل شود . نظر به حکومت صومال، این بود که صومال فرانسوی باید بکشور مادر خود صومال وصل شود. درباره جزایر قمر (که یکصد و چهل سومین عضو ملل متحد گردید) مشکل آنست که اکثریت باشندگان از جزایر

سکیم، بحیث بیست دومین ایالات هند اعلان شده. بتاريخ ۱۲ جون محکمه عدلی (اوتر پردیش) حکم کرد، که در سال ۱۹۷۱- انتخاب میرمن گاندي، بحیث عضو پارلمان در اثر کوشش های غیر قانونی صورت گرفته بود. دیوان عالی کشور حکم کرد که میرمن گاندي حق دارد بحیث صدر اعظم باقی بماند اما در پارلمان فاقد حق رای می باشد. بتاريخ ۲۶ جون میرمن گاندي موجودیت حالت اضطراری را در کشور اعلان کرد و بحر کمونستهای طرفدار اتحاد شوروی، دیگر مخالفان سیاسی را توقیف نمود. بتاريخ ۶ اگست پارلمان قانون انتخاباتی را بطوریکه بسابق رجعت کند، تعدیل نمود، و باین اساس بتاريخ ۷ نوامبر دیوان عالی کشور انتخاب شدن ۱۹۷۱ صدر اعظم را قانونی اعلان نمود. و بتاريخ ۲۹ دسمبر، انتخابات هند برای مدت بیش از یکسال، به تعویق انداخته شد در ربع اول سال جاری، واقعه مهم موافقه بین هند و پاکستان، در زمینه احیای روابط سیاسی بود. چنانکه هر دو کشور، سفیان خویش را به کشور دیگر تعیین کردند. روابط هوانوردی که در سال ۱۹۷۱ قطع شده بود احیا گردید. میرمن گاندي صدر اعظم هند به مسکو سفر کرده و به اتفاق زعمای شوروی ضرورت حل و فصل صلح جویانه مسائل را در قاره آسیا بین کشورها تا پید نمودند.

در بنگله دیش شب ۲۴ - اسد، طی وقایع خونین، مجیب الرحمن زعیم آنکشور بقتل

اما از جانب دیگر، شدت یافتن پیکار سیاسی مردم افریقایی زیمبابوی (رودیزیا) سبب نگرانی افریقای جنوبی و هوا خواه آن یان سمت گردید. استقلال موزنبیسی، واقعه مهم در جنوب شرق افریقا بود، بحدیکه نشان داد، بزودی قیام مسلح مردم افریقایی در مقابل سفیدپوستان حکومت یان سمت آغاز خواهد شد. قبلاً مساعی برتانیه، برای حاصل کردن قناعت یان سمت بمقصد قبول حقوق سیاه پوستان ناکام شده بود. یان سمت جنگ یاسیاهان را قیام کردند آغاز نمود در برابر موزنبیسی و زمبیا به مقابله پرداخت.

باین صورت معلوم گردید، که باخاتمه یافتن استعمار پرتگالی، صفحه جدید در کتاب آزادی سیاه، باز شده است.

در ربع اول سال جاری معلوم شد اکثر مردم امریکا جریان مسئله انکولا را غلبه اتحاد شوروی و کوبا با بر امریکا بحساب آورده اند. این طرز دید در تبلیغات پیکار انتخاباتی امریکا اهمیت زیاد بدست آورد. و سبب گردید حکومت جرالد فورد بامور افریقا توجه بیشتر نماید.

در نایجریا، یک دسته افسران، تحت ریاست مورتالا محمد، امور حکومت را بدست گرفتند (۷- اسد) بعداً یکعه از افسران، برای عودت اوضاع سابق به اقدامات پرداختند و این اقدامات ایشان پس از حوادث خونین ناکام گردید و به مجازات رسیدند.

در آسیا و پیرامون آن :

تحولات عمده در هند پدید آمده. کشور نیمه مستقل

وقایع سیاسی جهان

رسید بعدا تبدلات دیگر بمیان آمد، وباردیگر حکومت بدست عناصر سیاسی و نظما می دیگر افتاد. نزاع با هند درباره تقسیم آب های گنگ دوباره اهمیت یافت.

درگذشت چون لای، زعیم چینی و اقعه عمده آنکشور بود (۱۸ جدی) بتاریخ اول دسامبر یعنی قبل برین جرال فسر د، رئیس جمهور اتازونی بچین سفر کرده بود. در اواخر سال پیکار های سیاسی در چین تجدید یافت بحدیکه بتاریخ ۲۷ فبروری روزنامه مردم چاپ پیکن اعلان کرد کمیته مرکزی حزب بدو قسمت منشق شده است. در اخیر جوزای سال جاری حکومت چین اعلان کرده که ماوتسه تونگ بعد از یس از قبول ملاقات مهمانان معد و راست در تابستان گذشته ناپلند روابط سیاسی خود را باچین احیا کرد.

درمازاج سال گذشته، شهر های ویتنام یک بیک در مقابل غلبه کمونستهای آنکشور سقوط کرد و همان بود که بتاریخ ۲۹-اپریل سفارت امریکا در سیکون بسته شد و امریکا ختم جنگ زادر ویتنام اعلان کرد. ویتنام شمالی و جنوبی، برین اتفاق کردند که بعد از طی مراحل قانونی هردو یک کشور را تشکیل دهند درحال حاضر هرکدام جدا جدا عضویت خود را به سازمان ملل متحد پیشنهاد کردند، اما اتازونی، شمول ایشانرا مشروط بشمول کوریای جنوبی نموده ویتو کرد. در آغاز سرطان امسال اتحاد هردو ویتنام بشکل یک دولت واحد اعلان و مرکز آن هانوی تعیین

گردید.

سقوط حکومت دست نشانده کمبو چییا نیز در بهار سال گذشته آغاز شد بتاریخ ۱۲-اپریل، امریکا ئیها، ازینوم پن اخراج شدند وبتاریخ ۱۷-اپریل قوای آزادی خواه شهر رابدست آوردند. بتاریخ ۵ جنوری دولت دیمو کراتیک کمبوج اعلان شد. بعدا گفته شد که پرنس سوهانوک (متقاعد) شده است.

همچنین بتاریخ ۲ دسامبر، لاس وجمهریت تبدیل شد. و به اینصورت همه شبه جزیره هند وچین دارای نظامهای سوسیالیست گردید.

در جنوب شرق آسیاوقایع دیگر نیز رخداد. استقلال پاپوا (گینی جدید) تحت مراقبت ملل متحد بتاریخ ۲۵ سنبله اعلان شد.

ختم استعمارپرتگالی، در نیمه شرقی جزیره تیمور، قرین باوقایع خونین بود. یکدسته سیاسی، که باحکومت پیکن روابط نیکو داشت، استقلال آن نیمه جزیره را اعلان کرد. دیگران مخالفت نمودند و سپاهیان اندونیزیا، آن خطه را اشغال کردند مخالفان به کپسار پوشیده از جنگل پناه بردند. بعدا الحاق این نیمه جزیره به اندونیزیا اعلان شد.

حکومت فلیپین که به کشتار مسلمانان جزایر جنوبی آنکشور کمر بسته بود و باین کار دوام داد. اکنون تایلند نیز درکشتن مسلمانان جنوب تایلند (پاتانیا)

بحران سياسي ايتاليا، سبب نگراني جهان غرب گرديد. نتيجه همان شد که انتخابات مجددا صورت گيرد. اين انتخابات نيز فايده واقعي نرسانيد، زيرا يکبارديگر، منقسم بودن افکار عامه ايتاليا معلوم گرديد. چهل درصد آرا را ديموکراتان مسيحي وسي و شش درصد آرا کومونستان بدست آوردند. ازين معلوم گرديد، ديموکراتان مسيحي نمیتوانند به تنهائي رای اعتماد بگيرند، و بايد در حکومت خویش، وزرای کمونست را شرکت دهند. گر چه گروه

کمونستان ايتاليا اعلان کردند، نمیخواهند کشور شان از پیمان اتلس خارج شود، اما مقامات غربی، ازين در هراس شدند که يك هزار کلاهک هستوي آماده برای سوار شدن بر راکت های دور رس، و نیز مراکز رديابي زیر بحری (که از عصری ترین آلات جاسوسي نظامی جهان است) در کشور می موجود باشد که یکمده از وزرای آن کمونست باشند.

اختلافات بين انگلستان و آيسلند، راجع به تعيين حدود آبهای ساحلی آيسلند، و ماهیگیری بر تانوی بتاريخ ۱۹ فبروري سبب قطع چند ماهه روابط سياسي گرديد.

با این همه و با وجود نزاع بين ترکیه و يونان در موضوع قبرس، و در موضوع تعيين آبهای ساحلی در بحر يونان و آرزو مندی استخراج نفت زیر بحری هر دو کشور، با هم سازمان پیمان اتلس برای دوام همکاری اعضای خویش کوششهای زياد کرد.

با جدیت میکوشد. مسلمانان این کشورها چون مدت طولیل مورد تبعیض بودند، اکنون بحيث مردم آشوبگر و خرابکار تلقی میشوند.

یکی از وقایع قابل توجه اعلان اعضای سیاتو (سازمان معاهده جنوب شرق آسیا) بود که بکوشش غرب، یک ربع قرن دوام نمود، و بعد از سقوط مساعي نظامی در ویتنام دیگر بیهوده گرديد. اعضای سازمان انحلال آرا اعلان کردند.

در جهان غرب

در هسپانیه و پرتگال، رویداد های عمده واقع شد. بتاريخ ۲۹ عقرب جنرال فرانکو پس از يك بیماری طولیل از جهان رفت. در ماه پیشتر، خوان کارلوس، امور دولت را بدست گرفته بود، و بعد از درگذشت فرانکو صاحب تخت سلطنت اعلان شد. اگر چه نظام نوین آرزومند اصلاحات ديموکراتیک می باشد، اما نتیجه سالیان طولیلی اوضاع عهد فرانکو آنست که اکنون، هسپانیه دست خوش بحران اجتماعی و اعتصابات پیهم می باشد و جهان غرب از غلبه کمونست هادر آن سرزمین می هراسد.

در پرتگال انتخابات نشان داد که محض ۱۳ درصد رای دهندگان، طرفدار کمونیزم می باشند، اما فعالیت شدید اعضای این حزب سبب گرديد که حزب سوسیالیست و دیگر احزاب آن کشور برای مقابله دست بهم دهند و یکی از مساعي نظامیان ما را کسبیست برای کسب قدرت ناکام گرديد (۳۰ جدی)

وقایع سیاسی جهان

روابط شرق و غرب :

بمناسبت بیست و پنجمین کانگرس حزب کمونست شوروی نظر ها متوجه سیاست داخلی و خارجی آن کشور شد. این مجلس عمده تا ۵ مارچ دوام داشت. یکی از نتایج محسوس آن بود که وزیر زراعت شوروی، از عضویت دفتر سیاسی برکنار شد، زیرا تولیدات غله بان اندازه که در پلان توقع میرفت نرسیده بود. قبلا بتاريخ ۲۵- اکتوبر بین اتازونی و اتحاد شوروی دو قرار داد منعقد شده بود: بموجب یکی اتازونی به اتحاد شوروی غله میفروشد و بموجب قرار داد دیگر اتحاد شوروی برای مدت پنج سال به اتازونی نفت میدهد. مبصران غربی راجع به اختلافات نظر بیسن حزب کمونست اتحاد شوروی و کمونست های کشور های غربی تبصره های نموده اند. بصورت عمومی اکثر نمایندگان خارجی سیاست حزب کمونست اتحاد شوروی را تأیید نمودند.

نمایندگان یوگوسلاویا و رومانیا، از ضرورت شناختن حق مارکسیست های هر کشور برای اختیار واتخان طریق خویش طرفداری نمودند. احزاب کمونست ایتالیا و فرانسه اعلان کردند که حاضرند با احزاب ترکیخواه سو رژی واتحاد متحد شده در کشور خود فعالیت سیاسی را ادامه دهند و مفهوم دیکتاتوری پرولتاریا را از اید پالوژی خود بیرون کردند.

روابط اقتصادی جهان:

در حالیکه برای تجدید کنفرانس ملل متحد برای تجارت وانکشاف، با سهیم گیری همه

یکمده از اعضای این پیمان عضو بازار مشترک می باشند. چون در برتانیه، راجع به عضویت در بازار مشترک نزاع سیاسی شدت یافته بود رای گیری صورت گرفت و ۶۷ درصد رای دهندگان بظرفداری عضویت در بازار مشترک رای دادند. در پیمان اتلس این نگرانی شدت یافت که قدرت سلاح پیمان وارسا زیاده از حدی که تصور می شد پیشرفت کرده است.

اتحاد شوروی در رسیدن بموافقت همزیستی با کشورهای اروپای غربی و دیگر کشورهای غرب ابراز مسامحه نمود. بتاريخ ۲۷ سرطان پرواز مشترک کیهان نوردان شوروی و اتلسا زونی واتصال اپولو سایوز در کیهان، نشانه این مسامحه همکاری بود. همان بود که بتاريخ ۱۰ عقرب رهبران ۳۵ کشور اروپایی شرقی و غربی بجز البانیا قطع نامه کنفرانس امنیت و همکاری اروپا را در هلسنکی امضاء کردند. در امریکا يك عده عناصر سیاسی، این اعلامیه دیتانت را بفایده خالص اتحاد شوروی قلمداد نمودند.

جدیدیکه جرال د فورد، رئیس جمهور اتازونی ناگزیر ناگزیر گردید در بیانات پیکار انتخاباتی اتازونی اعلان کند، که در پی دیتانت نیست، و میخواهد از (قوت برای صلح) مذاکره کند. اتحاد شوروی دریافت که این اظهار او نظر به ایجاب سیاست داخلی می باشد، چنانکه اسمای کمیته های مختلف بسین شوروی و اتازونی دوام یافت.

عمده اتفاق عمل نیامد . در بعضی ساحات (واز آن جمله تسهیلات برای کشور های نادار تر در زمینه پرداخت دیون انکشافی به کشور های پیشرفته) تصمیماتی اتخاذ گردید و چنان فیصله بعمل آمد که قبل از ختم زمستان سال آینده کنفرانس دیگری برای حل و فصل مسایل عمده تجار تی بین المللی منعقد گردد .

چهره گریه آلود کودکان گواتیمالا که پدران و مادران ایشان در جمله بیست هزار قربانی يك زلزله بزرگ تاریخی بود، بهتر یسن نشانه بینوایی میلیونها انسان بود که در سال گذشته مانند سالهای پیشتر در آسیا و افریقا و امریکا لاتین از نتایج روابط اقتصاد غیر عادلانه و نتایج استعمار رنج برده بودند و میبزند .

کشور های جهان ، اظهار مساعدی میشد، کنفرانس فوق العاده ملل متحد در نیمه اول ماه سپتامبر در زمینه رشد اقتصادی قدم قابل توجه بود و کنفرانس همکاری اقتصادی بین المللی (مشهور به (دیالوگ شمال و جنوب) که نخست محض درباره تجارت نفت دایر شده بود و بعدا درباره دیگر مسایل تجار تی توسط کمیسیون های مختلف آن بحث کرد، قابل توجه بود . امادر طول سال گذشته چنان تصمیم قاطع اتخاذ نگردید که از روی آن تغییر کلی در اوضاع اقتصادی کشور های واپس مانده واقع شود .

باین سلسله یکی از وقایع عمده ربع اول سال جاری کنفرانس انکتاد (کنفرانس ملل متحد برای تجارت و انکشاف) در نایرو سی بود . درین اجتماع راجع به یکمده مسایل

بقیه کرونولوژی روا بسط خارجی افغانستان

۲۱ حمل ۵۵

اگریمان الشیخ عبدالله حبابی بحیث سفیر کبیر عربستان سعودی در افغانستان که از طرف حکومت آن کشور مطالبه شده بود صادر گردیده است .

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه به مناسبت تقرر بناغلی هواکوفینک بحیث صدراعظم جمهوریت مردم چین عنوانی بناغلی موصوف به پیکنگ مخابره گردیده است .

۲۶ حمل ۵۵

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی محمد اولد سیدعالی نماینده خاص بناغلی مختار اولداد رئیس جمهور جمهوریت اسلامی موریتانیا رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

۲۲ حمل ۵۵
بناغلی محمد اولد سیدعالی نماینده خاص بناغلی مختار اولداد رئیس جمهور جمهوریت اسلامی موریتانیا که حامل پیام خاص رئیس جمهور موصوف عنوانی بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم میباشد وارد کابل شد .

طی این ملاقات بناغلی سیدعالی پیام رئیس جمهور موریتانیا رابه بناغلی رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نمود .

۲۴ حمل ۵۵

درین موقع بناغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری و بناغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی وزارت امور خارجه حاضر بودند .

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که سفیر کبیر مقیم هسپانیه در افغانستان اعتماد نامه اش رابه بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طبق تشریفات معمول در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود .

بمنظور انکشاف بیشتر روابط حسنه بین جمهوریت افغانستان و جمهوریت پرتگال حکومت دو کشور تصمیم گرفتند که از تاریخ ۲۵ حمل ۱۳۵۵ مطابق ۱۴-۱۱-۱۹۷۶ روابط سیاسی بسوی سفارت کبرای غیرمقیم بین دو کشور تاسیس نمایند .

درین موقع بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و بناغلی محمد اکبر رئیس دفتر جمهوری حاضر بودند .

۲۵ حمل ۵۵

۲۸ حمل ۵۵

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که از طرف بناغلی رئیس دولت و صدراعظم

یک مسافرت رسمی از افغانستان وارد کابل شدند .

* * *

اکریمان دگر جنرال عبدالکریم مستغنی که بحیث سفیر کبیر جمهوریت افغانستان در وارسا از حکومت پولند مطالبه شده بود اخیرا مواصلت کرده است .

* * *

ښاغلی ابراهیم بوغابده نماینده خاص اعلیحضرت حسن دوم پادشاه المغرب که حامل پیام خاص اعلیحضرت موصوف عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم میباشد وارد کابل شد .

۲۹ حمل ۵۵

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ښاغلی ابراهیم بوغابده نماینده خاص اعلیحضرت حسن دوم پادشاه المغرب رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

طی این ملاقات ښاغلی غابده پیام خاص اعلیحضرت حسن دوم رابه ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تقدیم نمود .

۲ ثور ۵۵

ښاغلی احمد حسن زکی مدیر بورد اجرائیه بانک اسلامی وارد کابل شده و در میدان هوایی از طرف نمایندگان وزارت مالیه و د افغانستان بانک استقبال گردید .

وی طی اقامت در افغانستان با مقامات مربوط افغانی روی موضوعات مورد علاقه مذاکره خواهد کرد .

و صدراعظم بمناسبت روز ملی جمهوریت عربی سوریه تیلگرام تبریکه عنوانی ښاغلی حافظ الاسد رئیس جمهور آنکشور به دمشق مخابره شده است .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت روز ملی د نمارک تیلگرام تبریکه عنوانی علیاحضرت مارگریت دوم ملکه آنکشور به کوپنهاگن مخابره شده است .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داود رئیس دولت و صدراعظم اکریمان ښاغلی ددنیس کارمیلینا که بحیث سفیر کبیر جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکیا در افغانستان از طرف حکومت آنکشور مطالبه شده بود صادر گردیده است .

* * *

ښاغلی محمد اولد سید عالی نماینده خاص رئیس جمهور موریتانیا روز ۲۶ حمل از کابل عزیمت کرد .

ښاغلی سید عالی که حامل پیام ښاغلی مختار اولدادا رئیس جمهور جمهوریت اسلامی موریتانیا عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بود اخیرا بکابل آمده بود .

* * *

ښاغلی میلوش مینیچ معاون صدراعظم فدرال و وزیر امور خارجه جمهوریت سوسیالیستی فدرالی یوگوسلاویا و محترمه میرمن مینیچ بنابذعت ښاغلی سید عبدالاله و معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه برای

۲ ثور ۵۵

مدیریت تبلیغات جمعیت افغانی سره میاشت اطلاع داد که هلال احمر ترکیه و صلیب احمر ایالات متحده امریکا نسبت حوادث طبیعی اخیر در کشور یک مقدار پول مساعدت کرده اند. چکهای حاوی این مساعدت از طریق لیگ صلیب احمر بین المللی به جمعیت افغانی سره میاشت ارسال گردیده است.

۵ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که از طرف یناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به مناسبت روز ملی جمهوریست یرنگال تیلگرام تبریکه عنوانی جنرال فرانسو داگوستا گومیش رئیس جمهور آنکشور به لژین مخابره شده است.

۶ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که اعلیحضرت محمد رضاء شاه پهلوی شاهنشاه ایران طی پیامی عنوانی یناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مراتب تائرات و همدردی صمیمانه و تسلیت عمیق خود را نسبت بوقوع زلزله و سیل های اخیر در افغانستان و خسارات جانی و مالی وارده از آن ابراز نموده اند.

یناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم طی پیامی جوابیه از همدردی و احساسات برادرانه اعلیحضرت محمد رضاء پهلوی شاهنشاه ایران اظهار تشکر نموده اند.

۷ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که یناغلی ذوالفقار علی بوتو صدراعظم

پاکستان طی پیامی عنوانی یناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم نسبت به حوادث اخیر زلزله و سیلابها در افغانستان و تلفات جانی و خسارات مالی ناشی از آن اظهار همدردی و تسلیت نموده و به تاسی از درخواست انجمن صلیب احمرهای بین المللی یک مقدار کمک قابل ملاحظه را برای آسیب رسیدگان این حوادث به حکومت افغانستان تقدیم کرده اند.

یناغلی رئیس دولت و صدراعظم طی پیام جوابیه به یناغلی بوتو از همدردی و کمک حکومت سره میاشت پاکستان اظهار تشکر نموده اند.

۸ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه اطلاع داد که تیلگرام تعزیت از طرف یناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم نسبت به درگذشت مارشال اندری گریچکو وزیر دفاع شوروی عنوانی یناغلو لئونید بریژنف سرمنشی کمیته مرکزی حزب کمونسنت ، نیکولای بودگورنی صدر هیات رئیسه شورای عالی والسکی کاسکین صدراعظم اتحاد شوروی به مسکو مخابره شده است.

* * *

قرارداد توريد نزده هزارتن شکر از اتحاد شوروی بین ریاست انحصار دولتی و کمپنی وستوگ انتورگ در کابل عقد گردید . بموجب این قرارداد تحویلدهی و تحویل گیری شکر در ماه جوزای امسال در بنادر افغانی صورت گرفت .

۹ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد

طی تیلگرامیکه به ستاکېلم مخابره شده
سالگره تولدی اعلیحضرت کارل گوستاف
پادشاه سویدن راتیریک گفته اند .

* * *

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خیرداد
که ښاغلی فخری کوروترک رئیس جمهور ترکیه
و ښاغلی سلیمان دیمیریل صدراعظم آنکشور
طی پیام هابی عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس
دولت و صدراعظم مرا تپ تائرات همدردی
حویشرا نسبت به سیلابهای اخیر در افغانستان
وتلفات جانی و خسارات مالی ناشی از آن ابراز
نموده اند .

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم در پیام
جوابیه شان عنوانی ښاغلی کوروترک رئیس
جمهور آنکشور و ښاغلی دیمیریل صدراعظم
کشور برادر ماترکیه از همدردی و احساسات
زعمای ترکیه و برادران ترکی اظهار تشکر
نموده اند .

* * *

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خیرداد
که از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدراعظم به مناسبت سیلاب های اخیر در
ایران و تلفات جانی و مالی ناشی از آن پیامی
به اعلیحضرت محمد رضا شاه پهلوی شاهنشاه
ایران به تهران مخابره گردیده است .

طی این پیام مراتب همدردی و تسلیت
صمیمانه ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم
حکومت و مردم افغانستان به اعلیحضرت
شاهنشاه ، حکومت و برادران ایرانی ما ابراز
گردیده است .

که از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت سالگره
تولدی اعلیحضرت هیروهیتو امپراطور جاپان
عنوانی اعلیحضرت موصوف به توکیو مخابره
گردیده است .

* * *

موافقتنامه امداد برای تقویه عملیات پولیس
علیه قاچاق مواد مخدره در افغانستان برای
سال ۵۵ در تالار وزارت امور خارجه از طرف
ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه
و ښاغلی دویوس مدیر اجرائیه صندوق
ملل متحد برای جلوگیری از استفاده غیر مشروع
مخدرات بامضاء رسید. بموجب این موافقتنامه
صندوق کنترول استفاده غیر مشروع مسواد
مخدره ملل متحد حاضر خواهد بود تا در مراکز
مجادله علیه قاچاق غیر مشروع مخدرات در
بعضی از ولایات کشور و خریداری سامان و آلات
مورد ضرورت به مقامات مربوط افغانی امداد
نماید .

افغانستان در سالهای گذشته نیز از این
کمک های ملل متحد استفاده نموده است .

۱۱ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خیرداد
که از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت
و صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت سالگره
تولدی علیاحضرت ژولیا ناملکه هالند عنوانی
علیاحضرت موصوف به هاگ مخابره شده
است .

* * *

ښاغلی رئیس دولت و صدراعظم

۱۲ ثور ۵۵

ملاقات نمود

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که ښاغلی فخرالدین علی احمد رئیس جمهور هند طی پیامی عنوانی ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم مراتب همدردی و تأثرات خود و مردم هند را نسبت به حوادث زلزله و سیلاب های اخیر در افغانستان و تلفات جانی و خسارات مالی ناشی از آن ابراز کرده اند .

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم در پیام جوابیه شان که عنوانی ښاغلی فخرالدین علی احمد رئیس جمهور هند به دهلی جدید مخابره شده است از همدردی و احساسات شخص رئیس جمهور و مردم دوست هند اظهار تشکر نموده اند .

* * *

موسسه اطفال انگلستان يك مقدار پول را برای آسیب رسیدگان حوادث طبیعی کشور به جمعیت افغانی سره میاشت کمک نموده است .

ښاغلی راه کروك سفیر کبیر انگلستان مقیم کابل با ښاغلی محمد صدیق سکرتر جنرال جمعیت افغانی سره میاشت ملاقات نموده و چک حاوی يك مقدار پول معاونت موسسه اطفال کشور را بسرای آسیب رسیدگان حوادث طبیعی کشور باوی تفویض نموده که با تشکر قبول شد .

۱۴ ثور ۵۵

ښاغلی پایمنز آمر عمومی پروگرام های بانک جهانی برای آسیا و شرق میانه با ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه

طی این ملاقات پیرامون آن عده پروژه های انگشافی افغانی که که از قرضه بانک جهانی تمویل میگردد و همچنان کمک های بانک مذکور دریکمه پروژه های جدید انگشافی کشور مذاکره بعمل آمد .

درین وقت ښاغلی یون نماینده بانک مذکور در افغانستان نیز حاضر بود. قرار يك خریدیگر ښاغلی پایمنز با ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان نیز ملاقات نمود و در زمینه بحث و مذاکره کرد .

يك منبع وزارت پلان گفت: پروژه های سابق که در چوکات کمک بانک جهانی تمویل میگردد شامل برق حرارتی کابل، قرضه دوم انگشاف مالداري غور- فراه- بادغیس و هرات و ابرسانی کابل بوده و در پروژه هائیکه جدیداً از کريدت بانک مصارف آن در نظر است عبارت انداز پروژه های عرفانی، صادرات میوه و سبزیجات، احداث سرکها و کريدت سوم برای انگشاف زراعت .

منبع گفت که آمر عمومی پروگرام های بانک جهانی برای آسیا و شرق میانه راجع به یکمه پروژه های افغانستان که در آینده تمویل آن از طرف بانک جهانی پیشبینی میشود نیز با وزیر پلان مذاکره کرد .

ښاغلی پایمنز آمر عمومی پروگرام های آسیا و شرق میانه در بانک جهانی برای مذاکره با مقامات مربوط افغانی پیرامون موضوعات مورد علاقه وارد کابل شد .

۱۴ نور ۵۵

ښاغلی الکساندر ميخائيلوويچ پوزانوف
سفیر کبير اتحاد شوروی مقيم کابل ښاغلی
محمد صديق سکرتر جنرال جمعيت سره میاشت
ملاقات نمود و ضمن اظهار همدردی صلیب احمر
آنکشور نسبت به حوادث طبیعی اخیر در کشور
وتلفات جانی و مالی ناشی از آن اظهار داشت
که صلیب احمر اتحاد شوروی به سره میاشت
يك مقدار ادويه معاونت مینماید
سکرتر جنرال جمعيت از همدردی و معاونت
صلیب احمر شوروی اظهار تشکر کرد .

۱۵ نور ۵۵

ښاغلی محمدخان جلالی وزیر تجارت کسه
ریاست هیات دولت جمهوری افغانستان را در
چارمین کنفرانس ملل متحد برای انکشاف
و تجارت بعهده داند عازم کینیا گردید .
کنفرانس متذکره در نایروبی افتتاح شد
و تاهتمت جوزا ادامه مینماید .

اعلامیه رسمی حکومت جمهوریت افغانستان

کابل ۱۷ نور ۵۵ :

ازچندی به این طرف منابع نشراتیسی
و پروپاگندی پاکستان تبلیغات و نشرات ضد
افغانستان را تغییر و تخفیف داده ولحن همدردی
و برادری را نسبت به حادثات اخیر سیلاب و
زلزله در کشور ما آغاز نمودند .

۱۶ نور ۵۵

ښاغلی پیرزهران دزنماینده خاص وزیر
امور خارجه کیوبا و ښاغلی لویزانچیچ سفیر
کبير آنکشور مقيم دهلی جدید روز ۱۶ نور
وارد کابل گردید .
طبق يك خبر دیگر نماینده خاص وزیر خارجه

ښاغلی علی ارشد سفیر کبير پاکستان در
کابل ښاغلی محمد صديق سکرتر جنرال
جمعيت افغانی سره میاشت ملاقات نموده
و چک حاوی یکمقدار پول را از طرف سره میاشت
پاکستان برای مساعدت به آسیب رسیدگان
حوادث طبیعی اخیر در کشور به وی تفویض
نمود که باتشکر پذیرفته شد .

* * *

ښاغلی میونگ جون چوی سفیر کبير جمهوریت
کوریا مقيم کابل طی ملاقاتیکه با سکرتر جنرال
سره میاشت بعمل آورد چک حاوی مبلغی را از
طرف صلیب احمر کشورش به همین مقصد به
سره میاشت اهداء کرد که با ابراز تشکر
قبول گردید .

* * *

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد
اسناد مصدقه پروتوکول تمدید مدت اعتبار
معاهده بیطرفی و عدم تعرض متقابله بین دولت
جمهوری افغانستان و اتحاد شوروی
سوسیالیستی بین ښاغلی نور احمد اعتمادی
سفیر کبير جمهوریت افغانستان در مسکو و
ښاغلی واسیلی واسیلوویچ کوزنستوف معاون
اول وزارت خارجه اتحاد شوروی مبادله گردید .

پروتوکول تمدید مدت اعتبار این معاهده
بتاریخ ۲۴ قوس ۱۳۵۴ از طرف ښاغلی
محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم و ښاغلی
نیکولای پودگورنی صدر هیات رئیسه شورای
عالی اتحاد شوروی در کابل بامضاء رسیده
بود .

کیوبا شام ۱۶ ثور بابناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه ملاقات ومذاکره نمود

قرار معلوم مذاکرات هیات های افغانسی کیویایی تماما روی مسایل وموضوعات مربوط به کنفرانس آینده سران کشورهای غیرمنسلك که قراراست دراخیر ماه اسد امسال درکولمبو دایر گردد بوده است .

۱۸ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبرداد که ازطرف بناغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت تقرر بناغلی پاک سونگ شول بحیث صدر اعظم جمهوریت دیموکراتیک مردم کوریا عنوانی صدراعظم موصوف به پیونگ یانگ مخابره شده است .

مدیریت اطلاعات وزارت امورخارجه خبرداد که بناغلی ابوسادات محمدصایم رئیس جمهور جمهوریت مردم بنگله دیش طی تیلگرامی عنوانی بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم مراتب همدردی وتاثرات خویش و مردم آنکشور رانسبت به حوادث طبیعی اخیر درکشور وتلفات جانی خسارات مالی ازانرا آن ابراز نموده اند .

بناغلی محمدداؤد درجواب تیلگرام جوابیه شان عنوانی بناغلی ابوسادات محمد صایم که به داگه مخابره شده است از همدردی واحساسات شخصی رئیس جمهور ومردم دوست وبرادر بنگله دیش اظهار تشکر کرده اند .

• • •

مدیریت اطلاعات وزارت امورخارجه خبرداد که ازطرف بناغلی محمدداؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت روزملی جمهوریت سوسیالیستی چکوسلواکیا عنوانی بناغلی گوستاف هوساک رئیس جمهور آنکشور به پراگ مخابره گردیده است .

۲۰ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امورخارجه خبرداد که ازطرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم تیلگرام همدردی وتسلیت نسبت زلزله اخیر درشمال ایتالیا تلفات وخسارات ناشی ازان عنوانی بناغلی جیوانی لیونی رئیس جمهور آنکشور به روم مخابره شده است .

* * *

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبرداد که بناغلی حسن البکر رئیس جمهور عراق طی پیامی عنوانی بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم مراتب تاثرات و همدردی صمیمانه وتسلیت عمیق خودرا نسبت بوقوع زلزله وسیلاب های اخیر در افغانستان و خسارات جانی ومالی وارده ازان ابرازنموده اند. بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم طی پیام جوابه ای ازهمدردی واحساسات برادرانه بناغلی حسن البکر رئیس جمهور عراق اظهار تشکر نموده اند .

* * *

بناغلی دایدناکس مدیر امور پروژه هادر بانک جهانی برای اروپا، شرقمیانه وافریقای شما لسی با بناغلی علی احمد خرم وزیرپلان ملاقات نموده وطی آن راجع به پروژه

اسلامی وارد استانبول گردیده ودر میدان هوایی از طرف ښاغلی احسان صبری چاغلیانگیل وزیر امور خارجه ترکیه استقبال شد .

۲۳ ثور ۵۵

ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و رئیس هیات دولت جمهوری افغانستان در هفتمین کنفرانس وزرای خارجه کشور های اسلامی منعقد شده استانبول ښاغلی احسان صبری چاغلیانگیل وزیر امور خارجه ترکیه، ښاغلی عبدالعزیز بوتیفلیقه وزیر امور خارجه الجزایر و ښاغلی تومکوریاض الدین وزیر امور خارجه مالیزیا ملاقات نموده و پیرامون موضوعات طرف علاقه مذاکره کرد .

همچنان ښاغلی وحید عبدالله روز ۲۲ ثور باوااحضرت فیصل بن سعود وزیر خارجه عربستان سعودی ، ښاغلی شیخ صباح وزیر امور خارجه کویت ، ښاغلی احمد خلیفه السعیدی وزیر امور خارجه امارات عربی و ښاغلی حبیب شطی وزیر امور خارجه تونس ملاقات کرده و راجع به موضوعات مورد علاقه مذاکراتی انجام داده است .

۲۵ ثور ۵۵

ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و رئیس هیات افغانستان در هفتمین کنفرانس سالانه وزرای خارجه کشور های اسلامی منعقد استانبول بکابل مراجعت کرد .

ښاغلی وحید عبدالله هنگام اقامت در استانبول با ښاغلی عزیز احمد وزیر دولت برای امور خارجه و دفاع پاکستان ملاقات بعمل آورد .

های انکشافی جدید کشور که در چوکات قرضه بانک جهانی مصارف آن تمویل میگردد و همچنان پروژه های که تمویل آن در آینده از کزیدت بانک جهانی پیش بینی میشود مفصلا مذاکره نمود .

۱۹ ثور ۵۵

ښاغلی ناکس که اخیرا برای مذاکره با مقامات مربوط افغانی بکابل آمده است با انجنیر عبدالنواب آصفی وزیر معادن و صنایع نیز ملاقات نموده و پیرامون آنده پروژه های صنعتی و معادن که در چوکات قرضه های بانک جهانی تمویل میشود مذاکره کرد .

۲۱ ثور ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم اگریمان ښاغلی سوچاتی چوتاسمیت که بحیث سفیر کبیر غیر مقیم تایلند در افغانستان از جانب حکومت آن کشور مطالبه شده بود صادر گردیده است .

۲۰ ثور ۵۵

ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه در راس یسک هیات جهت شرکت در جلسه وزرای خارجه کشورهای اسلامی عازم ترکیه گردید .

۲۳ ثور ۵۵

ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و رئیس هیات دولت جمهوری افغانستان در هفتمین کنفرانس وزرای خارجه کشورهای

ښاغلی وحیدعبدالله معین وزارت امورخارجه ورتیس هیات افغانستان در جلسه هفتم وزرای خارجه کشور های اسلامی در استانبول طی شرکت در بحث عمومی این کنفرانس سیاست خارجی جمهوریت افغانستان را شرح داده گفت: مؤسس جمهوریت افغانستان ښاغلی محمد داود گفته اند پایه نخستین سیاست افغانستان صلح خواهی و دوستی بهمه مردم وملل جهان است درین آرزومندی هیچگونه تبعیض درمورد هیچ کشور یا مردم چه خورد و چه بزرگ چه دور و چه نزدیک در نزما وجود ندارد این اراده مستقل از تمیبات مسردم افغانستان سرچشمه میگردد .

عنصری که سیاست بیطرفانه عنعنوی افغانستان را امتیاز میبخشد صراحت و صمیمیت آشکار آن است که از استقلال اراده ملی افغانستان نمایندگی میکند .

ښاغلی معین وزارت خارجه افزود: ازاینرو سیاست عنعنوی عدم انسلاک متکی بر اساسات دوستی ، تفاهم متقابل، احترام به آزادی و استقلال تمام مردمان وملل جهان و قضاوت آزاد راجع به تمام مسایل جهانی میا شد مابحیث یک کشور صلح دو ست همواره پشتیبان استوار منشور ملل متحد ، پشتیبان قوی صلح و بشرف ، پشتیبان مجاهدت مردمان علیه استعمار و تسلط بیگانه بهر شکل آن ، پشتیبان حق غیر قابل انکار خود ارادیت و استقلال مردمان و حصول ارمانهای ملی شان بوده ایم .

رتیس هیات افغانی با اشاره به موضوع شرقمیانه اظهار داشت هر فیصله ای که بصورت تمام و کمال حق عودت فلسطینی ها را بسرزمین اصلی شان، اعاده حاکمیت ملی تخلیه تمام سرزمینهای اشغالی عربی به وسیله قوای اسرائیل و بازگشت شهر بیت المقدس تحت حاکمیت عربی رادر بر نداشته با شد قادر به برقراری صلح عادلانه و پایدار در شرقمیانه نخواهد شد . بی اعتنائی اسرائیل به فیصله نامه های ملل متحد و تخلف آن از فیصله های مذکور و همچنین سیاست توسعه جویانه اسرائیل به بهانه غیرمعمول (سرحدات مصنون) حایل بزرگی در راه برقراری صلح است، یهودی ساختن شهر قدس مورد انزجار پیروان هر سه دین آسمانی میباشد .

ښاغلی معین وزارت امور خارجه در مورد موضوع قبرس گفت: هیات افغانی بار دیگر حمایت خود را از ارمان های مشروع مسلمانان ترکی زبان قبرس ابراز مینماید .

ښاغلی وحیدعبدالله در مورد اوضاع لبنان گفت حکومت و مردم افغانستان با تشویش و تاثر زیاد واقعات رقت بار لبنان را تعقیب نموده است . حکومت و مسردم افغانستان آرزومند خاتمه یافتن فوری جنگ در لبنان بوده و اظهار امید مینمایند تا یک راه حل قناعت بخش که متکی بر تضمین وحدت ملی، حاکمیت ملی و تمامیت ارضی کشور برادرما لبنان باشد پیدا گردد .

ښاغلی معین وزارت خارجه در مورد استعمار و تسلط بگانه گفت: آنکه پس از اعلا میسه

د افغانستان کالني

و ثقافت اسلامي قرار گرفت اسلام در افغانستان نه تنها به عنوان دين بلکه در ساحه هاي فرهنگي، اجتماعي، حقوقي و ساير جوانب فلسفه زندگي مردم کشور ما عميقا جای گرفته است. روي اين اصل افغانستان با پيروي از ارشادات دين اسلام و به تابعيت از فرموده هاي پيامبر بزرگ آنکه همواره هر نوع ظلم و استبداد را محکوم و اصول عدالت، آزادي و اقيبيني، مساوات برادي و برابري را برای رفاه و سعادت بشريت اعلام داشته است از وفاداران صادق و مخلص تساند و اتحاد جهان اسلام بوده و هست.

بيانيه ښاغلي وحيد عبدالله معين وزارت امور خارجه و رئيس هيات افغاني در کنفرانس وزراي خارجه کشور های اسلامي استانبول ماه مي ۱۹۷۶ :

ښاغلي رئيس - جلالتمآبان - نمايندگان عاليقدر! به نمايندگي از هيات افغانستان و به تائيد وزراي محترميكه قبل از من سخنراني نمودند ميخواهم تبريكات صميمانه و قلبي خود را در مورد انتخاب شمابه حيث رئيس هفتمين کنفرانس وزراي خارجه کشور های اسلامي ابراز نمايم. ما اطمينان داريم که تحت راهنمائي شمابه اهداف عالي ايکه در آجندا گنجانده شده است. ناييل خواهيم شد. همچنان ميخواهم انتخاب ښاغلي آدم مالک وزير امور خارجه اندونيزيا رابه حيث راپورتر اين کنفرانس و هم انتخاب جلالتمآبان معاونين کنفرانس را براي شان تبريك بگويم.

تاريخي (اعطاي استقلال به سرزمين ها و مردمان تحت استعمار) گامهاي مثبتتي درين مورد برداشته شده است اما مناسفانه هنوز هم درماني هستند که از حق خود اراديست و استقلال محروم مانده اند.

جامعه اسلامي بايست مجاهدت و رژيم تايرنسيبي دين مقدس اسلام را جامعه عمل پوشانيده و عمليات قواي استعماري را در هر جا که است محکوم سازيم.

هنگام صحبت در مورد مسايل اقتصادي رئيس هيات افغاني گفت: در جريان چند سال اخير بحرانات پيهم اقتصادي وضع اقتصادي جهان را شديدتا متاثر ساخت و ضرورت ايجاد يك نظام جديد اقتصاد بين المللي را بجاين آورد.

توسعه خلافتفاوت سويه بين دول پيشرفته صنعتي و کشور های رويه انکشاف و عدم استحکام وضع اقتصادي کشور های کمترین انکشاف يافته خاصتا گروپ کشور های کمترین انکشاف يافته محاط به خشکه که افغانستان نیز از آنجمله است موجب ايجاد نشوئي در جامعه بين المللي شده است.

ښاغلي وحيد عبدالله در اخير بيانيه خود گفت: از خصوصيات بارز مردم افغانستان علاقه مستحکم آنها به دين مابين اسلام و عشق خلل ناپذير شان به آزادي و آزاد منشي است. از نخستين لحظاتي که اسلام به افغانستان آمد اين کشور همچون قلعه مستحکمي برای عقیده اسلامي در آمد و منبع بزرگي تمدن

ښاغلی رئیس!

ما باعلاقه تمام به پیام ښاغلی رئیس جمهور و به بیانیه بسیار مهم ښاغلی صدراعظم کشور برادرما ترکیه گوش دادیم. مایقین داریم که محتویات این پیام و این بیانیه بالای مذاکرات ماتاثرات مثبت خواهد داشت.

با استفاده از موقع برای مردم و حکومت ترکیه که خوشبختانه مردم و حکومت افغانستان با آنها علایق دوستانه تاریخی و عنعنوی دارند. مراتب سیاسگذاری خویشرا به مناسبت فراهم آوری امکانات انعقاد این اجتماع مهم جهان اسلام تقدیم میدارم. به مشکل میتوانیم از مهمان نوازی گرم وصمیمانه برادران ترکی خویش قدردانی لازم رابجا آریم. شهرزیبای استانبول یاپایتخت باستانی ترکیه بحیث یک مرکز اخوت اسلامی ونمونه بازاری از کلتور اسلام یک حلقه وصل معنوی ایرابین مسلمانان جهان تشکیل میدهد. از این نگاه گردآمدن مادران شهر تاریخی به منظور غور راجع به مسایل مهم مسلمانان خیلی بجاست.

ښاغلی رئیس!

میخواهم مراتب قدردانی خویش رابه رئیس اجتماع قبلی ماکه جلسات اجتماع مذکور رابه طور شایسته ای راهتمایی نمودند. اظهار نمایم. خاطرآف خوش عربستان سعودی ومردمان دوست آن سرزمین در اذهان ما باقیست هیات جمهوری افغانستان به جلالتماب امدوکریمگی که شخصیت برازنده شان بهمه مامعلوم است تیریقات قلبی خودرا به مناسبت تقررشان به حیث منشی عمومی

جدید کنفرانس اسلامی تقدیم می نماید. من یقین دارم تحت راهنمایی مدبرانه ایشان دارانشاء کنفرانس نیروی بیشتری به حیث یک وسیله توسعه همکاری وتساند جهان اسلام، کسب خواهد کرد. سهم موثر منشی عمومی در انعقاد این کنفرانس قابل یادآوریتست. ماهیات جزایر کومورراکه عضویت این کنفرانس راجدیدا حاصل نموده است خیرمقدم گفته ومتیقن میباشیم که هیات مذکور درین موسسه سهم فعالی خواهد داشت.

ښاغلی رئیس!

مانند جلسات گذشته در مورد مطالبیکه در این اجتماع مطرح بحث قرار خواهد گرفت تنها تعمق ماکافی نبوده بلکه شکیبایی و بصیرت مادربرابر انکشافات وتحول اوضاع بین المللی لازمیتست.

بادر نظر داشت فقدان وقت بیانیه عمومی هیات افغانستان صرف مطالبی احتوا مینماید که حایز اهمیت فوق العاده میباشد.

ښاغلی رئیس!

مؤسس جمهوریت افغانستان ښاغلی محمد داود حینیکه تاسیس جمهوریت را اعلام میگردند با ارتباط به سیاست خارجی افغانستان گفتند. پایه نخستین سیاست افغانستان صلح خواهی ودوستی باهمه مردم وملل جهان است در این آرزومندی هیچگونه تبعیض در مورد هیچ کشور یامردم خوردوچه بزرگ چه دور وچه نزدیک درنرما وجود ندارد ایسن اراده مستقل از تمنیات مردم افغانستان سر چشمه میگردد. عنصری که سیاست بیط فانه عنعنوی

اسرائیل به فیصله نامه های ملل متحد و تخلف از فیصله نامه مذکور و همچنین سیاست توسعه جویی اسرائیل به بهانه غیرمعمول سرحدات مصنوعی حایل بزرگی در راه برقراری صلح است. یهودی ساختن شهر قدس مورد انزجار پیروان هر سه دین آسمانی میباشد.

این حرکت باعث تنفر خاص فہیم و کسانى است که از گذشته تاریخی این شهر اطلاع داشته و میدانند که شهر مذکور چه مقامى نزد پیروان هر سه دین دارد. این اعمال اسرائیل تهدید یست برای صلح زیرا تا آنکه حقوق مردمان فلسطین اعاده نشود و سرزمین های اشغالی به تحت حاکمیت اعراب برنگردد استقرار صلح و امنیت پایه دار در آن منطقه جهان ناممکن به نظر میرسد.

بیانغلی رئیس!

حکومت و مردم افغانستان باتشویش و تاثر زیاد واقعات رقت بار لبنان را تعقیب نموده اند. حکومت و مردم افغانستان آرزومند خاتمه یافتن فوری جنگ در لبنان بوده و اظهار امید نمائید تا یک راه حل قناعت بخش که متکی بر تضمین وحدت ملی، حاکمیت ملی و تمامیت ارضی کشور برادر مالبنان باشد پیدا گردد. در مورد موضوع قبرس میخوایم خاطر نشان سازم که هیات افغانی باز دیگر حمایت خود را از ارادمانهای مشروع مسلمانان ترکی زبان قبرس ابراز مینماید.

بیانغلی رئیس!

موقف افغانستان در مورد استعمار و تسلط بیگانه در اجتماعات مختلف بین المللی به توجه

افغانستان را امتیاز میبخشد صراحت و صمیمیت آشکار آن که از استقلال اراده ملی افغانستان نمایندگی میکند.

از اینرو سیاست عنعنوی عدم انسلاک ما متکی بر اساسات دوستی، تفاهم متقابل، احترام به آزادی و استقلال تمام مردمان و ملل جهان و فضاوت آزاد راجع به تمام مسایل جهانی میباشد مابه حیث یک کشور صلح دوست همواره پشتیبان استوار منشور ملل متحد پشتیبان قوی صلح و پیشرفت، پشتیبان مجاهدات مردمان علیه استعمار و تسلط بیگانه به هر شکل آن، پشتیبان حق غیر قابل انکار خود ارادیت و استقلال مردمان و حصول ارمان های ملی شان بوده ایم. این اساسات ریشه های عمیق در دین مقدس اسلام دارد و بر هر کشور مسلمان است تا با پشتیبانی مادی و معنوی مردمان جهان رادر هر جائیکه هستند در راه نیل باین اهداف مساعدت نمایند.

بیانغلی رئیس!

مادر فرصتهای گذشته اظهار نموده ایم که وقتی صحبت از تسلط بیگانه بمیان می آید وضع برادران فلسطینی در ذهن ما حطور میکند. بیشتر از هر وقت دیگر متیقن هستیم و هر فیصله بصورت تمام و کمال حق عودت فلسطینی هار! در سرزمین اصلی شان اعاده حاکمیت ملی آنها تخلیه تمام سرزمین های اشغالی عربی به وسیله قوای اسرائیل و بازگشت شهسیر بیت المقدس تحت حاکمیت عربی رادر بسر نداشتته باشد. قادر به برقراری صلح عادلانه و پایدار در شرق میانه خواهد شد. بی اعتنایی

جمله است موجب ایجاد تشویش در جامعه بین المللی شده است . به عقیده ما مهم بلکه حتمی است که این کنفرانس و دیگر اجتماعات بین المللی راجع به پرابلمهای کشور هائیکه از بحرانات اقتصادی و انفلاسیون جهانی بیشترین صدمه دیده اند غور و تعمق جدی به عمل آورند بعضی ابتکارات در زمینه از طرف دوجلسه خاص مجمع عمومی ملل متحد کنفرانس داکار کنفرانس پاریس و اخیرا توسط اجتماع وزرای گروپ ۷۷ در مانیلا به عمل آمده است . ما امید وار هستیم چهارمین جلسه انکاد که در نایروبی دایراست اقدامات مثبتی در راه موفقیت این ابتکارات مرعی دارد .

بایست بخاطر داشت در جهان امروز که کشور هاروز بروز بشتتر منکی به یکدیگر سر میگردند موفقیت تدابیر بغرض تاسیس یک نظام جدید بین المللی اقتصادی متکی بر سر

عدالت و مساوات منوط و مربوط به اقدام دسته جمعی تمام کشور هادراز حل پرابلم هامیباشد . ما متیقن هستیم که تاسیس بانک انکشاف اسلامی و دیگر موسسات مشابه سهیم بارزی در راه بلند بردن سطح زندگی کشور های مسلمان داشته و همکاری اقتصادی و تخنیکی را بین ما تقویه خواهد کرد .

بناغلی رئیس - نمایندگان محترم !

پرابلمهای هر یک از کشور های اسلامی پرابلم تمام جیان اسلام میباشد بنابرین عقیده داریم که زاهای تساند و همکاری های بیشترین این کشور هاجستجو گردد هیات افغانستان عقیده

جامعه بین المللی رسانیده شده است . بآنکه پس از اعلامیه تاریخی اعطای استقلال به سرزمین ها و مردمان تحت استعمار گامهای مثبتی در این مورد برداشته شده است امامتاسفانه هنوز هم مردمانی هستند که از حق خود ازا دیت و استقلال محروم اند . ما جامعه اسلامی بایست مجاهدت و رژیم با پرنسیپ های دین مقدس اسلام را جامعه عمل پوشانیده و عملیات قوای استعماری را در هر جا که است محکوم سازیم در قاره افریقا و دیگر جا ها سرزمین های هستند که مردمان آنها هنوز هم زیر یوغ استعمار و رژیم های تبعیض طلب رنج میبرند رویه رژیم های تبعیض طلب افریقای جنوبی و رودیشیا صدمه بزرگی بر پیکر انسانیت میباشد بایست با مجاهدین راه آزادی در سرزمین های مذکور هر نوع مساعدت دراز بین بردن استعمار و بتبعیض نژادی صورت گیرد .

اکثریت کشور های اسلامی را کشور های روبه انکشاف تشکیل میدهد که مسا یل اقتصادی مورد توجه عمیق آنها می باشد . در جریان چند سال اخیر بحرانات پیهم اقتصادی وضع اقتصادی جهان راشدیدا متاثر ساخت و ضرورت ایجاد یک نظام جد بد اقتصاد بین المللی را بمیان آورد . توسعه خلا و تفاوت سویه بین دولت پیشرفته صنعتی و کشور های روبه انکشاف وعدم استحکام وضع اقتصادی کشور های کمترین انکشاف یافته خاصتا گروپ کشور های کمترین انکشاف یافته محاط به خشکه که افغانستان نیز از آن

آنست وذلث انحطاط وادبار جهان اسلام در
تشتت و تفرقه آنست .

ښاغلی رئیس باابراز آرزومندی عمیق برای
سعادت تمام کشور های اسلامی وبا اظهار
این امیدواری که این جلسه و جلسات آینده
مارا بهم نزدیکتر ساخته ودر زمینه محل پر اہلم
های عدیده مانقش موثری بازی نماید . گفتار
خودرا خاتمه میدهم .

۲۶ ثور ۵۵

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و
صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت سالگره
روز جمهوریت سریلانکا عنوانی ویلیام گویلا
رئیس جمهور آنکشور به کولمبو مخابره شده
است .

* * *

از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و
صدراعظم تیلگرام تبریکه بمناسبت
بیست و هفتمین سالگره تجلیل از قانون بنیادی
جمهوریت فدرالی آلمان عنوانی ښاغلی والتر شیل
رئیس جمهور آنکشور به بن مخابره گردیده
است

* * *

ښاغلی محمد خان جلالر وزیر تجارت و
رئیس هات دولت جمهوریت افغانستان در
کنفرانس نایروبی از کینیا بکابل مراجعت کرد .
ښاغلی جلالر هنگام مواصلت بکابل طی
مصاحبه به خبرنگار باختر گفت :

در کنفرانس چهارم ملل متحد برای انکشاف
تجارت یعنی انکناد که اشتراک کشور های
موسسات اختصاصی ملل متحد و یک عسده

راسخ دارد که از طریق همکاری بین کشورهای
اسلامی در راه تاسیس یک نظم جدید اقتصادی
بین المللی متکی بعدالت و مساوات گامهای
مثبتی برداشته شده میتواند

ښاغلی رئیس !

از خصوصیات بارز مردم افغانستان علاقه
آنها به دین مبین اسلام و عشق خلل ناپذیر
شان به آزادی و آزاد منشی است . از نخستین
لحظاتی که اسلام به افغانستان آمد این کشور
همچون قلعه مستحکمی برای عقیده
اسلامی درآمد و منبع بزرگ تمدن و ثقافت
اسلامی قرار گرفت .

اسلام در افغانستان نه تنها به عنوان دین
بلکه در ساحه های فرهنگی ، اجتماعی ، حقوقی
و سایر جوانب فلسفه زندگی مردم کشور ما
عمیقا جای گرفته است . روی این اصل
افغانستان با پروی از ارشادات دین اسلام
و به تابعیت از فرموده های پیامبر بزرگ
آن که همواره هر نوع ظلم و استبداد را محکوم
و اصول عدالت و آزادی و اقع بینی مساوات
برادری و برابری زا بری رفاه و سعادت بشریت
اعلام داشته است از وفاداران صادق و مخلص

تساند واتحاد جهان اسلام بوده است .

افغانستان این روش زا به حیث یک سیاست
عنعنوی خود قبول نموده و به شهادت تاریخ
آنرا در همه فضای بین المللی و بین الاسلامی
بাহماهنگی کامل در کردار و گفتار خود تطبیق
و عملی نموده است .

ما عقیده داریم که قوت عزت و سعادت جامعه
اسلامی در وحدت تساند اخوت و همزیستی

وزارت خارجه

درمیدان هوایی بین المللی کابل بناغلی علی احمدخرم وزیر پلان و رئیس هیات افغانستان در کمیسیون مشترك بعضی از مامورین وزارت های امور خارجه و پلان، سفیر کبیر و بعضی از اعضای سفارت ایران از هیات ایرانی استقبال نمودند .

در جلسه کمیسیون مشترك همکاری اقتصادی و تجارتي افغانستان و ایران که سال یکبار بصورت متناوب در کابل و تهران دایر میگردد روی همکاری های دو کشور در ساحات اقتصادی و تجارتي و سهمگیری ایران در تمویل یکمده پروژه های زراعتی و صنعتی و تسریع امور آنها مذاکره بعمل می آید .

بناغلی محمد داود رئیس دولت و صدراعظم بناغلی منوچهر تسلیمی وزیر تجارت ایران و رئیس هیات آنکشور در کمیسیون مشترك همکاری اقتصادی و تجارتي افغانستان و ایران را برای ملاقات در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که هنگام این ملاقات بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان بناغلی عبدالصمد غوث مدیر عمومی سیاسی وزارت امور خارجه و بناغلی حسین دوادی سفیر کبیر ایران مقیم کابل نیز حاضر بودند. همچنان بناغلی منوچهر تسلیمی با بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه ملاقات نمود .

طی این ملاقات که بناغلی حسین داود ی سفیر کبیر ایران مقیم کابل نیز حاضر بود پیرامون موضوعات طرف علاقه اقتصادی

موسسات بین المللی دیگر در نایروبی دایر گردید روی موضوعات مهم مثل مشکل امتعه صادراتی و قروض کشور های روبه انکشاف انتقال تکنالوژی تدابیر خاص به نفع کشور های محاط به خشکه روبانکشاف انتقال منابع مالی پولی و انتقال تکنالوژی تدابیر خاص به نفع کشور های محاط به خشکه روبانکشاف و کشور های کمترین انکشاف یافته همکاری اقتصادی بین ممالک روبه انکشاف توسعه تجارت بین کشور های دارای سیستم های مختلف اقتصادی و اجتماعی و تجدید نظر بالای تشکیلات ارگانهای مربوط بحث بعمل آمد .

رئیس هیات افغانی در طول مدت اقامت خود در نایروبی با روسای هیات های یکمده از کشور های دوست و موسسات بین المللی ملاقات و روی مسایل ذی علاقه تبادل افکار نموده است

* * *

بناغلی الهادی عمر الحرك سفیر کبیر جمهوری عربی لیبیا در افغانستان با بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه ملاقات نموده و چک حاوی مبلغ یکصد هزار دالر از جهت کمک به آسیب رسیدگان حوادث طبیعی اخیر کشور از طرف جمهوری عربی لیبیا به بناغلی معاون دوم صدارت تقدیم نمود که با تشکر پذیرفته شد .

* * *

دکتور منوچهر تسلیمی وزیر تجارت ایران در راس یک هیات آنکشور برای اشتراک در سومین کمیسیون مشترك همکاری اقتصادی و تجارتي افغانستان و ایران وارد کابل گردید .

قرار است در نیمه دوم ماه اسد در کولمبو مرکز سریلانکا انعقاد یابد ارزیابی کرده اسنادی را که درین جلسه تصویب خواهد شد تسوید خواهد نمود .

دكتور عبدالواحد سفیر کبیر افغانستان در قاهره ریاست هیات افغانستان رادر جلسات آینده کمیته انسجام کشور های غیر منسلک بمپده خواهد داشت .

۱۰ جوزا ۵۵

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم اعضای برجسته هیات انجمن ملی دکتوران حقوق فرانسه رادر قصر ریاست جمهوری پذیرفته وبآنها صحبت دوستانه نمودند

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که درین موقع ښاغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و ښاغلی ژورژیوش سفیر کبیر فرانسه مقیم کابل نیز حاضر بودند .

هیات انجمن ملی دکتوران حقوق فرانسه برای بازدید از افغانستان وارد کابل شده بود .

۱۰ جوزا ۵۵

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بالنت گال سفیر کبیر غیر مقیم جمهوریت مردم هنگری را که دوره ماموریتش در افغانستان بپایان رسیده است برای ملاقات تودییی در قصر ریاست جمهوری پذیرفتند .

۱۱ جوزا ۵۵

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم

ببین دوکشور مذاکره وتبادل افکار بعمل آمد.

۵ جوزا ۵۵

رئیس واعضای هیات ایرانی در دعوت چاشتنی اشتراک نمودند که از طرف انجمن عبدالتواب آصفی وزیر معادن و صنایع به افتخار شان در تپه یغمان ترتیب شده بود .

ښاغلی منوچهر تسلیمی وزیر تجارت ایران شام ۵ جوزا ضیافتی که در سفارت کبری آن کشور مقیم کابل ترتیب داده بود .

در این دعوت بعضی از اعضای کابینه اعضای هیات های افغانی و ایرانی در کمیسیون مشترک برخی از مامورین عالی رتبه و کوردیپلوماتیک مقیم کابل شرکت داشتند .

۹ جوزا ۵۵

هیات افغانی تحت ریاست دكتور عبدالواحد کریم سفیر کبیر افغانستان در قاهره در جلسات کمیته انسجام کشور های غیر منسلک در الجزایر اشتراک مینماید .

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه ضمن ارائه این مطلب گفت با آنکه افغانستان عضو کمیته انسجام کشور های غیر منسلک نمیشد اما از افغانستان دعوت شده است تا در جلساتی که آینده این کمیته که قرار است از دهم تا سیزدهم جوزا در شهر الجزایر دایر شود بحیث مشاهده شرکت نماید .

کمیته انسجام طی این جلسه خود نتایج تطبیق فیصله های کنفرانس چهارم سران کشور های غیر منسلک در الجزایر و کنفرانس وزرای خارجه منتهه لیما را بررسی نموده وهمچنان ترتیبات کنفرانس پنجم سران را که

وزارت خارجه

دولت و صدراعظم مطابق مراسم معمول در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود

* * *

نظر بدعوت بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه بناغلی آدم مالک وزیر خارجه اندونیزیا در هفته اخیر ماه سرطان ۱۳۵۵ به افغانستان مسافرت رسمی و دوستانه خواهد نمود .

۲۳ جوزا ۵۵

رادیو مسکو ضمن تبصره درباره مسافرت بناغلی ذوالفقار علی بوتو صدراعظم پاکستان به افغانستان گفته است که :

اتحاد شوروی همیشه خواهان آن بوده تا روابط همسایگی نیک بین کشور ر هسای آسیایی برقرار گردد .

چون اتحاد شوروی دوست صمیمی و دیرین افغانستان بوده و همچنان مناسبات همسایگی نیک خود را با پاکستان انکشاف میدهد آرزو مند است تا اختلافات سیاسی بین افغانستان و پاکستان بصورت مسالمت آمیز و از طریق مذاکره حل شود

رادیو مسکو اظهار نمود که با حل و فصل این اختلاف و برقراری روابط عادی بین افغانستان و پاکستان اوضاع در این قسمت جهان بهبود یافته و این امر به نفع صلح و تحکیم امنیت در منطقه منجر میگردد

۲۳ جوزا ۵۵

بناغلی معمر القذافی رئیس دولت لیبیا طسی پیامی عنوانی بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم از فرصتی که برای ملاقات و مذاکرات

تیلگرام تبریکه بمناسبت روز ملی تونس عنوانی بناغلی حبیب بورقبه رئیس جمهور آنکشور به تونس مخابره شده است .

همچنان بناغلی رئیس دولت و صدراعظم روز ملی کشور تونس را طی تیلگرامی به بناغلی هیدی نویره صدراعظم آنکشور تبریک گفته اند .

۱۲ جوزا ۵۵

از طرف بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم تیلگرام تبریکه به مناسبت روز ملی ایتالیا عنوانی بناغلی جیوانی لیونسی رئیس جمهور آنکشور به روم مخابره شده است .

مدیریت اطلاعات وزارت امور خارجه خبر داد که طوریکه قبلا اعلام شده بود قرار است بنا بدعوت بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بناغلی ذوالفقار علی بوتو صدراعظم پاکستان برای یک مسافرت رسمی روز ۱۷ جوزا بکابل بیاید .

۱۶ جوزا ۵۵

بنا بدعوت قبلی بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم قرار است میرمن اندرا گاندی صدراعظم هند از تاریخ سیزده تا شانزده سرطان ۱۳۵۵ از افغانستان بازدید رسمی و دوستانه بعمل آورد .

۱۶ جوزا ۵۵

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که بناغلی دد نیک کار میلنا سفیر کبیر جدید جمهوریت سوسیا لیستی چکو سلواکیا اعتمادنامه اش را به بناغلی محمد داؤد رئیس

۲۷ جوزا ۵۵

روزنامه مردم چاپ پيكنگ ضمن تبصره بر مسافرت ښاغلي صدر اعظم پاکستان بسه افغانستان نوشته است که جمهوريت مردم چين از بهبودی که در مناسبات بين افغانستان و پاکستان بوجود آمده بخوشی استقبال نموده و معتقد است که این امر سرآغاز خوبی برای دوستی و همکاري بين دو کشور ميباشد و راه را برای حل اختلاف موجوده بين دولت هموار مينمايد .

* * *

حکومت جاپان معادل ۸۵۰ هزار دالر کود کيمياوی دای آمونيم فاسفیت به افغانستان کمک بلاعوض مينمايد .

موافقتنامه این کمک را ښاغلي علی احمد خرم وزير پلان و ښاغلي جين جی يما داسفير کبير جاپان مقيم کسابل دروزارت پلان امضاء نمودند

یک منبع آن وزارت گفت: قبل از این موافقتنامه حکومت جاپان سالانه معادل ۳۵۰ هزار دالر کود کيمياوی، سامان آلات زراعتی و مواد غذایی به افغانستان مساعدت بلاعوض مينموده که اکنون کمک های آنکشور دو چند شده است .

منبع افزود فروش مواد مذکره در یک حساب معين ذخيره شده و در پروژہ های توسعه زراعتی به مصرف خواهد رسيد .

۲۹ جوزا ۵۵

رياست دفتر جمهوري اطلاع داد که ښاغلي کی ولف سفیر کبير غير مقيم

بين ښاغلي رئيس دولت و صدر اعظم و ښاغلي ذوالفقار علی بوتو صدر اعظم پاکستان فراهم کردیده اظهار خوشی کرده ابراز امید نموده است که مذاکرات بين زعمای دو کشور مسلمان و وجب رفع اختلاف و توسعه همکاری بين ايشان گردد .

ښاغلي محمد داؤد در پیام جوابیه ای از پیام و احساسات نیک ښاغلي معمر القذافي اظهار تشکر کرده اند .

* * *

از طرف ښاغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدر اعظم به مناسبت روز ملی فليپين تيلگرام نيريکیه عنوانی ښاغلي فرديناند مارکوس رئيس جمهور آنکشور به مانیلا مخابره شده است .

۲۵ جوزا ۵۵

نطاق وزارت امور خارجه ايران ضمن تبصره بر مسافرت ښاغلي ذوالفقار علی بوتو صدر اعظم پاکستان به افغانستان مراتب مسرت آنکشور را از مذاکرات رهبران دو کشور که بمنظور رفع اختلاف نظر و تقويت مناسبات می مابین صورت گرفته ابراز نموده است .

* * *

قرار است بدعت ښاغلي وحید عبدالله معين وزارت امور خارجه ښاغلي کارل مارش وزير دولت دروزارت امور خارجه جمهوريت اتحادی

آلمان برای یک بادید رسمی و دوستانه از تاریخ ۲۹ جوزالی دوم سرطان ۱۳۵۵ به افغانستان مسافرت نماید .

کاز طبیعی، پخته، پشم، پوست، میوه خشک و سایر پیداوار به اتحاد شوروی صادر و در مقابل ماشین آلات، مواد نفتی، اموال و اجناس استهلاکی و بعضی دیگر از سازمان آلات مورد ضرورت وارد خواهد شد.

اول سرطان ۵۵

بنابردعوت حکومت ایالات متحده امریکا قرار است بناغلی محمدنعیم بچیت نماینده خاص بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم درمقته دوم ماه سرطان امسال از ایالات متحده امریکا مسافرت رسمی و دوستانه بعمل آورند متعاقب این مسافرت بنابدعوت حکومت فرانسه بناغلی محمدنعیم بچیت نماینده خاص بناغلی رئیس دولت و صدراعظم از آنکشور بازدید رسمی و دوستانه بعمل می آورند.

* * *

بناغلی محمدخان جلال وزیرتجارت که در اس یک هیات برای امضای موافقتنامه پنج سال تبادل اموال بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد شوروی به آنکشور رفته بود به کابل مراجعت کرد.

وی حین مواصلت طی مصاحبه درمیدان هوایی بین المللی کابل گفت: باسناد نرخ های امروزی ارزش مجموعی تبادل اموال بین دوکشور در ظرف پنجسال آینده در حدود یک میلیارد دالر خواهد رسید که یک افزایش قابل ملاحظه ترانسپورت به پنجسال قبل نشان میدهد.

وی افزود در ظرف پنجسال آینده از افغانستان گاز طبیعی کودکیمیای مواد معدنی

جمهوریت دیموکراتیک المان در افغانستان اعتماد نامه اش رامطابق مراسم معمول به بناغلی محمدداؤد رئیس دولت و صدراعظم در قصر ریاست جمهوری تقدیم نمود درین موقع بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و بناغلی محمدکبر رئیس دفتر جمهوری نیز حاضر بودند.

* * *

بناغلی کازل مارش وزیر دولت در وزارت امور خارجه جمهوری اتحادی آلمان بنابردعوت بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه برای یک مسافرت رسمی و دوستانه از افغانستان وارد کابل گردید. درمیدان هوایی بین المللی بناغلی وحید عبدالله معین وزارت امور خارجه و بناغلی کازل مارش راخیرمقدم گفت.

۳۰ جوزا ۵۵

موافقتنامه تبادل بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی برای سالهای ۱۳۵۵-۱۳۵۹ در مسکو عقد گردید.

موافقتنامه رایبه نمایندگی از حکومت افغانستان بناغلی محمدخان جلال وزیرتجارت و از جانب حکومت اتحاد شوروی بناغلی نیکولای پاتولینچف وزیرتجارت خارجی آن کشور امضاء نمودند.

بموجب این موافقتنامه حجم تجارت بین دوکشور تا سال ۱۳۵۹ به مقایسه پنج سال گذشته اضافه از یک و نیم چند افزایش خواهد یافت.

همچنان باسناد این موافقتنامه از افغانستان

د افغانستان کالني

جواب - بايد بگويم که افغانستان هميشه باين عقیده بود که روابط خود را با پاکستان بهبود بخشد طوري که شتابخوبي ميدانيد تنها يك اختلاف سياسي از سايلان دراز بين ما وجود دارد . دورنماي بهبود مزيد در روابط افغانستان با پاکستان البته کاملا منوط بسه ملاقاتهاي آينده بين رهبران دو کشور مي باشد ميخواهيم با استفاده از اين فرصت اظهار کنم که من راجع به نتايج آن خوشبين هستم .

سوال - براي نيل باين منظور کدام راه هاي عالي به نظر شما وجود دارد ؟

جواب - من فکر ميکنم که اين امر کاملا مربوط به حسن نيت طرفين است شخصا ميتوانم بگويم که اين حسن نيت فعلا وجود دارد .

سوال - آيا به نظر شما لازم است بمنظور ايجاد اعتماد بين دو کشور اقداماتي نظير آنچه بين هندو پاکستان اتخاذ شد از قبيل تماسهاي تجارتي صورت گيرد ؟

جواب - از اين نقطه نظر ما با پاکستان هيچ مشکلي نداريم تجارت بين دو کشور بصورت نورمال جريان دارد و مردمان ما به کشورهای مديگر مسافرت ميکنند .

سوال - روابط افغانستان با کشور هاي همجوار چگونه است و آيا از شرکت در يك پيمان بزرگتر ، آرس.سي.دي (همکاري منطوقوي براي انکشاف) استقبال مينمائيد .

جواب - روابط افغانستان با همسايگان ديگر بسيار صميمانه و بسيار دوستانه مي باشد با اتحاد شوروي دوستي طولاني داريم و از

بخته پشم ، پوست باب ، کشمش و ديگر ميوه جات منسوجات و ديگر اموال صادر گرديده و از اتحاد شوروي ماشين آلات و مواد نفتسي آهن باب ، شکر مواد کيمياوي ، ادويه و انواع مختلف اموال سرمايوي استهلاکي وارد خواهد شد

شباغلي جلالر افروز نظر باینکه موافقتنامه مقادير امواليکه در طول پنجسال از افغانستان صادر وبه کشور وارد ميشود مطابق پيشبيني هاي پلان هفت ساله اقتصادي کشور عيار گرديده است .

هيأت افغاني در مدت اقامت خود از فابريکه نساجي تاشکند وبعضي فارم هاي زراعتسي نيز در آنجاديدن کرده است .

رئيس هيأت افغاني از پذيرايي گرم و مهمان نوازي حکومت و مردم اتحاد شوروي اظهار تشکر نمود .

۲ سرطان ۵۵

از طرف شباغلي محمد داؤد رئيس دولت و صدراعظم تيلگرام تبريکيه به مناسبت انتخاب مجدد شباغلي تيودور ژيکوف بحیست رئيس شوراي دولتي جمهوريت مردم بلغاريا عنواني موصوف به صوفيه مخابره شده است .

متن مصاحبه شباغلي وحيد عبدالله معين وزارت امور خارجه با شباغلي اندروويتلي خبرنگار راديو بي بي سي که بتاريخ ۲۹ جوزای ۱۳۵۵ در کابل صورت گرفت .

سوال - بعد از بازديد شباغلي بو تودورنماي بهبود مزيد در روابط افغانستان با پاکستان راجه گونه مي بينيد .

وزارت خارجه

بهترین وسیله برای کمک به صلح و آرامش جهان این است که نهضت عدم انسلاک بسیار فعال شود و برای تامین صلح و امنیت و تفاهم بین المللی موثر واقع شود .

سوال - افغانستان در کنفرانس کولمبویه کدام سويه تمثيل خواهد شد ؟

جواب - در کنفرانس سران رئيس دولت جمهوري افغانستان از هيأت افغانی رياست مينمايند

سوال - روابط افغانستان با برتانيه بر چه منوال است ؟

جواب - بعد از جنگ دوم جهانی چون کشور شما با ما در داخل خود بسیار مشغول بود اقتصاد کشور از یک طرف و اعطای استقلال به مستعمرات از طرف دیگر اقدامات زیادی مخصوصاً در روابط تجارتي بين کشور های ما بعمل نیامد اما در طرف چند سال اخير برتانيه در انکشاف اقتصادی افغانستان علاقه نشان داده و دزين انکشاف سهم گرفته است مانند پروژه تيل کشی لشکرگاه و بعضی پروژه های کوچک دیگر .

سوال - در مورد انکشاف روابط افغانستان با پاکستان آیا محلی برای میانجیگری خارجی یا کمک فعالانه برای نزدیک ساختن دو کشور وجود دارد یا نه ؟

جواب - در حال حاضر و بعد از مذاکرات دوجانبه آینده کفایت لزومی به میانجیگری محسوس نیست و مذاکرات دوجانبه آینده کفایت میکند.

امداد آنکشور در پروژه های متعدد استفاده کرده ایم روابط ما با ایران بسیار خوب است و هیچ پروبلمی بین ما وجود ندارد ایران هم اکنون برای انکشاف اقتصادی کشور ما مساعدت مينمايد همسايه ديگر ما جمهوريت مردم چين روابط بسيار خوب و نورمال داریم، باهنگام نیز مناسبات بسیار خوب داریم و علاوه بر روابط همجواری کشور های ما عضو گروه کشورهای غیر منسلک میباشد شما شاید بدانید که میرمن اندرا گاندی عنقریب برای یک بازدید رسمی بکابل مسافرت میکند با سایر کشورهای منطقه نیز روابط ما بسیار خوب است در مورد قسمت دیگر سوال شما راجع به آرسنی سدی باید بگویم که با این همکاریها که با ایمان های نظامی حتی یک ارتباط مستقیم و غیر مستقیم داشته باشد هیچگونه دلچسپی نداریم زیرا شما اطلاع دارید که افغانستان به اصول عدم انسلاک بصورت راسخ پایبند میباشد .

سوال - موقف افغانستان در نهضت عدم انسلاک امروز از چه قرار است ؟

جواب - در حقیقت افغانستان از زمان جنگ اول جهانی و سپس جنگ دوم جهانی سیاست بیطرفی را عملاً تطبیق کرده است . البته مفکوره عدم انسلاک بعد از کنفرانس تاریخی باندونگ به میان آمد با اینهمه افغانستان در زمره اولین کوسپانسر های این نهضت بود طوری که شما بخاطر دارید در آن ایام بین یک تعداد قدرتها رقابت حکمفرما بود و ما فکر کردیم

کانکور دو مسافرت های پیش آواز

طیاره قبل از پرواز در میدان مباحثه کانکور سن امریکا سقوط کرد.

امریکایی هادر نظر دارند. چنان پیش آواز بسازند که هایدروجن بسوزاند و ۷-۶ مباحث یعنی تقریباً چهار برابر کانکور سرعت داشته باشد، محصول سوخت هیدروجن آبزال را می دهد و هوارا آلوده نمی سازد مهندسین ناسا اطمینان میدهند که (سایلن سر) طیاره ت پیش آواز اختراع خواهد شد که آواز آنها را سوبه قابل تحمل فرود آورد.

طیاره ت پیش آواز شوروی بازمی کشند و پروازهای تجربی بعمل می آورند ممکن است در حوالی جون امسال ۶۷ مسا فریر دارند.

پس از نوزده سال است که فرانسه و انگلستان متفقاً ساختن طیاره ت مافوق صوت دست اتحاد بهم دادند و این طیاره ت را کانکور یعنی اتفاق نامیدند تاکنون سه ملیارد دلار به صرف رسانند. شانزده طیاره مافوق صوت ساختند، تئیکه طیاره ها آماده پرواز شد اتفاق به اتفاق مبدل و مردم امریکا مقابل آن قد علم کردند تا حال دو هواپیما کانکور بفروش رسیده ۹ سفینه را کمپی های فرانسه انگلستان خریدند پنج طیاره کانکور هنوز به انتظار خریدار است. تولید بیشتر کانکور معطل شده، دولت امریکا برای يك دوره امتحانی ۱۶ ماهه در نظر داشت روزانه به شش پرواز کانکور ۴۴ در نیویارک و ۲ دروا شنگتن به کمپنی ایر فرانس بهمین مقدار به کمپنی انگلیسی اجازه مسافرت بدهد. اقناع افکار عامه هنوز

آواز طیاره های مافوق صوت بسان صدای توپ که از نزدیک فیر شود و حنجره ها را به لرزه می آورد و مردم را میبهوت میگرداند. تاکنون حدوث این گونه آوازها که اهمیت تجربی و مانور راداشت در فضای شهرها کمتر طنبن انداز بود با بکار افاندن مسافرت های ملکی مافوق صوت این آوازها دور تسلسل پیدا میکند که تکرار آن عمارات را متضرر و مردم را به ستوه می آورد بیت : مهسایت تو اگر بانک بر زمانه ز نس. قضا هفته و ایام بگسلند مهس.

در کابل توپ چاشت که از صفه با پر شاه در تنگنای بین الجبلین با ضربت خود قلب روز هارا دونیم میکرد موقوف شد. زیرا آبادی های که در آن تعبیه شده بودند به لرزه می افتادند. تعجب درین جاست که در نتیجه لرزنده لرزنده در اخاموش کرد دعوی مسافرت های هوا ئی مافوق صوت نیز عبارت از مجا ده بین لرزنده و لرزا ننده است مردم نمی خواهند باشلیک مسلسل توپ های دلبراس راحت خود را مختل سازند در فرودگاه های که نزدیک شهرهای بزرگ واقع شده اند نیسه شب میدان بسته میشود تا با احتساکتین بر هم نخورد.

مردم امریکا حکومت فدرال را مجبور ساختند تا پروژه ساختن طیاره ت مسافر بردار مافوق صوت را از کمک دولتی محروم گردانند در اثر پروژه خنثی شدن جنم طیاره بوننگ پیش آواز امریکایی در یک موزیم وادی آن در موزیم دیگر گذاشته شده اند در حقیقت این

صدای انفلاقی خود را روی بحر بیاشد درداکار
 مواد سوخت میگیرد و از آنجا رهسپار رود یوزینرو،
 برازیل میگردد. و این مسافرت رفت و آمد
 راهمه روزه اجراء میکند، طیاره جت مسافت
 پاریس ریود یوزینرو را در یازده ساعت ۵۵ دقیقه
 می پیماید با کانکورد این مسافت به شش ساعت
 و ۴ دقیقه طی می گردد. درداکار برای مواد سوخت
 ۵۰ دقیقه توقف دارد کانکورد مسافت پاریس
 نیویارک را در ۸ ساعت جت به سه و نیم ساعت
 می پیماید همین طور که صدرا را عقب میگذارد
 وقت رانین عقب میگذارد یعنی دو ساعت از وقت
 حرکت پاریس پیشتر به نیویارک میرسد اگر
 ساعت ۱۰ صبح از پاریس حرکت کند به ۸ صبح
 همان روز به نیویارک میرسد.

و قتیکه به شرق بر میگردد اوقات پیشکی دو
 باره ضایع میشود و از مضارع ماضی بعید می
 گراید.

چوکی های کانکورد به مقایسه جمو جت ضیق
 است اما عزت داری و اهتمام رهمان نوازی و
 غذاها و نوشابه هائیکه به مسافرین کانکور
 عرضه میشود شکل افسانوی را بخود گر فته.
 تعداد عمه طیاره از طیارات جیت بیشتر است
 و فور خورد و نوش و تقسیم پیایی به پطنوس ها
 بشقابها و عبور و مرور خدمتگذاران که از فرصت
 کوتاه پرواز استفاده میکنند و از دحامی مرعوب
 درین کابین طیاره برپا میکند غرش هوا پیم
 اند کی بیشتر از طیارات جت در داخل محسوس
 میگردد.

حین فرود پرواز پوز طیاره می افتد تا پیلوت
 رن وی را دیده بتواند و لی در انستای

کسب قطعیت ننموده از طرف دیگر بلند
 رفتن نرخ نفت و صر فیات کانکورد قیمت تکت را
 نظریه طیاره های جت بلند برده است اگر بحران
 نفت و جدال ایگولوجی (محیط زیست) علیه
 تکنو لوجی کسب شدت نمی ورزید روی حسابات
 مقدماتی کانکورد به منفعت می بود و بازار آن
 انکشاف می یافت اما حوادث خبر حریان را
 منعکس گردانید.

کانکورد به خساره می چلد ممکن ندادو سه
 سال آینده هیچ نچلد با این هم جلوتر قیات
 علم و تخنیک را نشاید گرفت مقصد از هوا
 پیایی مسافرت با سرعت است اولین نمونه ها
 و تجارب تخنیکی اکثراً غیر اقتصادی بوده اما
 در آینده لزوم وجود خود را ثبوت رسانده اند.

طیارات جت مسافات طیاره های پروانه دار را
 به نصف وقت طی میکنند طیارات کانکورد آنرا
 هم به نصف تقلیل میبخشد یعنی ممالک جهان
 را چهار برابر با هم نزدیک تر میسازند و برای
 تماس های ضروری و فوری که عنصر وقت در آن
 اهمیت داشته باشد از ضروریات اند.

سرویس های هوایی کانکورد بالای صحاری
 و باحار در طیران اند، پرواز شان بالای آبادانی
 باید به همان سرعت عادی جت صورت بگیرد
 تا از هیبت آواز شان ساکنین زمین بجان نرسند
 ازین رو مسافرت های مافوق صوت مجبورند
 بالای اتلانتيك و صحرا ها صورت بگیرد.

سرویس ایفرانس کانکورد از میدان شارل
 دوگول پاریس تا نانتس به سرعت
 صوت و از آن به بعد تا داکار، سنکال، پرفراز بحر
 به سرعت مافوق صوت پرواز مینماید تا

میشود. اوزون اشعه ماوراء بنفش را جذب می کند از سه اکسیجن تشکیل یافته در اثر عبور ق از اکسیجن هوا وجود می آید طبقه اوزون بین ارتفاعات ۱۹ و ۳۴ کیلومتر از سطح زمین می باشد آثار آن در ارتفاع ۱۰ کیلومتر هم دیده میشود. پرواز های مافوق صوت که به سرعت گلوله تپ رفتار میکند مجبور در طبقات بلند تا مسفر یعنی به ارتفاع ۲۰ کیلو متر پرواز کند باد لك تماس هوا با این سرعت شدید جدار شان داغ میشود. برای اینکه داغ نشوند باید در طبقات بلند که مقدار هوا کم کثافت و خیلی رقیق باشد بپروازند این ارتفاع فواید متعدده دارد.

اول اینکه طیاره داغ نمیشود ثانیاً دلك تماس کم و تناسب آن ضایعات انرژی هم کم میا شد سوم اینکه طوفان ها و ابرها و تشوشات دیگر زیر می مانند تکان ها از بین می رود چهارم اینکه صدای انفجار آسای که در مسیر حرکت خود انتشار می دهد به نسبت ارتفاع دوری از ما کم تر می شود لاکن تشویش بوجود می آید که افزایش اکسید نایتروجن انجن طیارات کا نکورد اوزون را تخریب میکند و کسرت همچو پرواز ها مقدار طبقه اوزون را کم و به سببی که مقابل ورود اشعه ماوراء بنفش آفتاب ما را حمایت میکند رخنه وارد می سازد و در نتیجه فیصدی سرطان جلدی روی زمین زیاد میشود. این تشویش با نظر تکنولوژیست ها خیلی ناچیز و ناوارد است آنها می گویند پاشیدن کود کیمای بسالی مزارع و امتزاج آن با هوا بیشتر به اوزون تا مسفر صدمه می رساند تا پرواز طیارات کا نکورد. با وجود آن قناعت دادن افکار خامه که در انسر

پرواز پس راست میشود و طیاره شکل عادی خود را مگیرد. آسمان به نظر تاریک تر مینماید کلکین ها خیلی کوچک اند بیرون خور دیده نمیشود برای حفظ ما تقدم از شکست کلکین ها خورد ساخته شده اند تا در همچو واقعه فشار درون کابین خالی نشود و در حال همچو واقعه طیاره به ارتفاعات پائین قبل از اینکه خون مسافرین بچوشد فرود می آید یعنی اگر کا بین طیاره باشکستن يك غرفه پنجر شود در سطح پایان پنجری آن گرفته میشود .

یکی از زنان اشرافی انگلستان در چی آرژیل که از ۸ سال پیش تکت خریده بود به مسافرت اول کانکورد تا بحرین رفت و حین ورود گفت چشم بدورد و دشمنان کانکورد رادعا بد کرد .

پیشرفت های تکنولوژی که در ساختن کانکورد بکار رفته سرمشق سایر طیارات گردیده و ماشین های دیگر هم از آن استفاده مینماید. سیستم اتومات و توزیع متوازن تبلی در تانکی توازن بهتر را تامین میکند از نوع جدید را بر مصنوعی که در لین دوانی طیاره بکار رفته صنایع الکتریک سرمشق گرفته و مورد استعمال قرار داده اند سیستم برک کانکورد آنقدر مؤثر ثابت شده که اردوی انگلستان از آن تقلید میکنند سیستم اتوماتیک کنترل پرواز کانکورد از انحرافات و تکان ها جلو گیری میکند و خیلی پیشرفته است طیارات جت هم از آن پند می گیرند .

یکی از دعاوی بزرگ بین ایکولوجی و تکنولوجی آلوده ساختن و از بین بردن طبقه اوزون است اوزون گازها یت فعال است که مولیکول آن

دوماخ سرعت دارد اگر قدری کمتر از سرعت صوت باشد سرعت آن به کسر عشاری ماسخ سنجش میشود در سرعت های طیارات و راکت های جت ماسخ عبارت است از نسبت سرعت راکت یا جت به سرعت صدادر محیط پرواز و قتیکه طیاره از صدا پیش میدهد. ما کتب محل صدای انفجار می شنوند. اما سر نشینان نمی شنوند صدای ارتعاش شی صداعنده وجود می آید و با قبض و بسط متناوب فشار در هوا مثل امواج که از افتادن سنگ روی آب و لیده می شود نشر می گردد.

تعداد ارتعاش در ثانیه فریکانس یا یکی و عرش صدای امواج میشود شدت صدایه فوت فشار امواج منتشره مربوط است معیاد آن را دیس بل گویند که بنام (بل) مخترع تیلفون تسمیه شده نا گفته نماند که در ست صد سال قبل بل عالم امریکایی تیلفون را اختراع کرد است گوش آدم آواز بین سفرو ۱۲۰ دیس بل را می شنود صدای بیش از ۱۲۰ دیسی بل زحمت دهنده است سرعت صوت در سطح بحر روفر درجه سانتی گراد ۳۳۱ متری ثانیه میباشد سرعت کانکورد ۲۱۶۰ کیلومتر ساعت، تقریباً دو برابر سرعت صوت است.

عرش کانکورد حین پرواز بیشتر از جت و هنگام نشست مثل جت است آئینه های کانکورد از بیرون داغ میشود برعکس سایر طیارات مصارف سوخت کانکورد از طیارات جت بیشتر است. حین عبور از سرعت صوت مسافر نیک تکان خفیف حس میکنند حجم طیاره کسر چک و

صدمات پیاپی تکنولوجی درین اواخر عکس العمل شدید داده کاریست دشوار نشویش مردم است که در انکشاف مسافرت های طیارات افوق صوت تأثیر منفی وارد مینماید در مانوره عای طیارات مافوق صوت در داخل ممالک که بنا بر کوتاهی مسافه آندر بلند پرواز نمیکند. صدای مهیب انفجار اما کن رومی لرزاند زمین را ارتفاع پرواز کم و امواج هوا غلیظ تر میباشد و مسافت کمتر آواز انتشار از اهتزاز هوا پسروز میکند هر قدر اهتزاز کسب شدت کند همان قدر آواز قوی میباشد در گذشتن از سرحد صوت هوا پیمای امواج هوا را که از تلاطم بخار ما سبب و عرش خود طیاره تولید میشود به سبب توأ عظمت حبشه و سرعت خود می گوید و هر لحظه آواز مهیب توپ آسارها میکند این تپها می مسلسل بالای مسیرش بالخاصه که ارتفاع پرواز کمتر باشد بشدت محسوس میگردد از آن رو مردم از این نوع پرواز هاشاکی اند دو طیاره مافوق صوت ترکیه به ارتفاع کم بالای قسمت یونانی نشین قبرس پروازهای متعدد اجراء نمود و همه رابه لرزه انداخت صلا بت آواز این دو طیاره به ترکی زبانها قبرس در مجادله شان به یونانی ها فایده زیاد رساند.

واحد قیاسی سرعت مافوق صوت به ماسخ اندازه میشود که بنام عالم فزیک (ایرنست ماسخ) تسمیه شده ماسخ نسلا آلمانی است در چکوسلواکی تولد شده کشفیات مهم در نظریه صوت دارد. اگر یک طیاره به سرعت صدای پرواز کند ز فشار آن یک ماسخ میباشد اگر دو چند صوت رفتار کند

منزل پرواز آن به مقایسه جت کوتاه است که برای گرفتن تیل مجبور است قطع مسافرت کند یعنی اجازه فرود آمدن در میدان سر راه راهی خواهد این اجازه خواهی نیم راهی بیشتر مشکل خلق میکند ازین روکا نکورد به بعضی ایالات امریکا نسبت عدم امکان پرواز مستقیم بسا وجود موافقه همان ولایت مسافرت قایم کرده نمیتواند . اقتصادی ترین پرواز کانکورد به مقصد امریکا و جاپان است متاسفانه مردم هر دو جابه پرواز کانکورد اعتراض دارند. از جانب دیگر باین دو مقصد مسا فرین عجل و هو لدار تر مسافرت مینمایند . ۳۰ فیصد مسافرت های هوایی جهان به فراز اتلانتیک در جریان است . کانکورد با افتتاح مسافرت فوق صوت يك دور دیگری رادرنزدیک ساختن وارتباط گیتی باز میکند امید است که غلط فهمی های بی مورد و مشکلات واقعی ایکو نومیك ، ایکو لوجیک و که از سه راه سیرو سفر شده از بین برخیزند و این سه قطاع الطریق در پرتو علم و تفاهم بین المللی طوری که بی بی خانم آرچیل لنتجا کرده نابود گردند تا نشود که فضای کانکورد رادیسکورد فرا بگیرد !

د پښتونستان د مهمو پېښو کړو نو لوژی

دچنگاښ ۳۱-۵۴

په مقابل کی کوی .

دزمری ۱- ۵۴

دبلوچستان له کوتی څخه یو خبر وایی چه په هغه ځای کی دقیوم مسلم لیک جنرال سکرتر غلام یزدانی ملک دهغه گوند څخه دپاکستان له نظریی سره دمخالفت کولو په تواریستل شویدی دپښتونستان له دیرنه رازسیدلی خبروایی چه په هغه سیمه کسی دپاکستان دحکومت اوخلکو ترمنځ مخالفت دپخوا په شان روان دی اوحکومت داوولسی کسانو دگرفتاری په لړکی هیڅ ډول عدالت نه مراعات کوی .

په دیرکی دملی عوامی گوند لوی سکرتر دایالتی عاملی کمیته غړی ښاغلی ظاهر شاه خان چه څه موده پخوا دپاکستان د حکومت له خوا نیول شوی اودمردان په محبس کی بندی وودهحکمی په حکم له بنده خوشی شو خسو هغه وخت چه له محبس نه دراتلو په غرض دروازی ته ورسید دپاکستان دحکومت له خوا دوهم ځل بیانونیول شواو دپخوا په شان بندی کړی شویدی .

* * *

دپښتونستان له پېښور څخه په یو خبر کی ویل شویدی چه دمتحدی دیموکراتیکسی جیبی په یوه غونډه کی ښاغلی غلام احمد بلور پخپله ویناکی ویلی دی چه اوسنسی حکومت دمزدور انو اوبزگرانوله حقوقو څخه

دپښتونستان له وزیر ستان څخه پسه رازسیدلی خبرکی ویل شویدی چه په مرند نومی ځای کی دښاغلی الحاج علی محمد خان بیټنی په مشرۍ یوه ولسی غونډه شوی . په غونډه کی وینا کوونکو مشرانو پخپل واردولسی اتحاد سپارښتنی کړی او دپاکستان دحکومت عماو ته یی اخطار ورکړی دی . غونډه دپښتنو اوبلوڅلو دملی یووالی په ناروپای ته ورسیده .

* * *

دپښتونستان له وزیرستان څخه په رازسیدلی خبرکی ویل شویدی چه دمسیدو په لسه نومی ځای کی دښاغلی شمس الدین په مشرۍ یوه ولسی غونډه شوی . خبروایو په غونډه کی په ولسی مشرانو اوعالمانو برسیره دښوونځیو شاگردانو او د ملیشافرادیو هم گډون کړی ؤ .

* * *

دپښتونستان له مومندو څخه په رازسیدلی خبرکی ویل شویدی چه دحاجی ملک فقیر په مشرۍ دموسی خیلو ولس یوه درنه غونډه کړی وه او دپښتنو اوبلوڅو دملی حقوقو په باب پکی جذابی ویناوی وشوی .

مشرانو پخپلو وینا ووکی ویلی دی چه دوی هغو منفی رایو سره مخالفت وکړی چه دپاکستان حکومت یی دپښتنو بلوڅو

د افغانستان کالني

دی چه پاکستان کی ده وجوده کپور یو وجهه یواخی داده چه قیادت په غلطو لاسونو کی دی . اصغر خان ویلی دی چه هغه ملک دچاشخصی ملکیت ندی اوولس حق لری چه دواکمن گوند خخه دهغی دیموکراسی پوښتنه وکړی چه دمخه گوند له خلکوسره وعده کسری وه اصغر خان زیاته کړی ده چه ولس باید له واکمن گوندخخه دا پوښتنه وکړی چه ددیموکراسی په ځای ولی دیکتاتوری قایمه شوه. دتحریر استقلال گوند مشر څرگنده کړیده چه په اوس وخت کی څومره سیاسی بندیان په بندیخانو کی پراته دی هغوی یواخی ددی دپاره بندیان شویدی چه دواکمن گوند اودیوتن اقتدارته ورخخه خطر پینښیده.. اصغر خان ویلی دی چه واکمن گوند دیوتن اقتدارته خطر پیندل ملک ته دخطر پینښیدلو په نامه یادوی . همدارنگه دپښتونستان دپښور په مرکزی جیل کی دملی عوامی گوند یوسلو نهوتنسو بندیانو دتیری دوشنبی دورځی را هیسی دلوونی په اعتصاب لاس پوری کړیدی . بندیانو غوښتنه کړیده چه باید دوی ته هغه ټولی اسانتیاوی برابری شی چی پسه قانونی توگه منل شویدی . درارسیدلی خبرله مخی دپاکستان حکومت دملی عوامی گوند له بندیانو سره سخت ظالمانه اوغیر انسانی سلوک کوی او هغوی یی له ټولوقانونی اسانتیا وو خخه محروم کړیدی. په پښتونستان کی دمتحدی دیموکراتیکی جبهی مشر ښاغلی غلام احمد بلور دپاکستان رئیس اوپه پښتونستان کی د پاکستانی

دملاتی په نارواقتدارته رسیدلی وړو همدغه حکومت چه پرون ورځ دوزارانو په حقوقوکوم ظلم او تیری کوی دهغی مثال په تیسرو حکومتونو کی ندی لیدل شوی . ښاغلی بلور ویلی دی چه دپیپلز گوند مشران په عامه غونډوکی دسرمایه دارانو په خلاف ویناوی کوی خوبخبله دپیپلز گوند د مشرانو اکثریت له سرمایه دارانو خخه تشکیل شویدی . دمتحدی جبهی په غونډه کی د پاکستان دیموکراتیک گوند مشر ښاغلی حمزه دپاکستان په عدلیه محاکمو انتقاد وکړ او څرگنده یی کړه چه په هغه هیوادکی محکمی هیڅ ډول آزادی نلری اوپدی برخه کی یی دسند ایالت په سانگری کی دمحکمی دغوښی په جریان کی دیوهجسشریت گرفتاری دخپلی ادعا دثبوت دپاره یاده کړه . ښاغلی حمزه زیاته کړه چه پاکستانی واکداران دملی عوامی گوند په مشر باندی دداخلی جنک جوړولو تورلگوی خودغه ادعا بیخی یی اساسه ده ځکه که دملی عوامی گوند رئیس دداخلی جنک طرفداروی نود لیاقت باغ پینښه ددغه کار دپاره ښه وخت وو خو خان عبدالولیخان دبحران دمخنیوی کوبښی وکړ. حمزه وویل دخورشیدحسن میر - جی.ای. رحیم اوملک سلیمان سره چه پیپلز گوندکومه رویه وکړه هغه یو شریف انسان ته له هغه گوند سره دهمکاری کولو اجازه نه ورکوی .

دزمری ۴-۵۴

په پاکستان کی دتحریر استقلال گوند مشر ښاغلی اصغر خان په یوه وینا کی ویلی

د پښتونستان د مهه و پېښو گرونولوژی

حکومت وزیراعلی اووالی ته تلگراموله استولی او په هغوی یی غوښتنه کړیده چه بندیانوته ټولی ضروری اسانتیاوی برابری کړی .

د زمري ۸-۵۴

د پښتونستان له سوات څخه یوڅېروایی چه دورینمو دکارخانو کارگران دکارخانسو دمالکانو له خوا دهغوی دقانونی حقوقو څخه محروم شوی اودمالکانو دخرگند ظلمسم او استثمار سره مخامخ دی .

کارگرانو فیصله کړیده چه که هغوی ته خپل قانونی حقوق ورنکړی شی نوپه عمومی اعتصاب به لاس پوزی کړی اودغه اعتصاب ته به ترهغه وخته پوری دوام ورکړی ترڅو خپل حقوق ترلاسه کړی .

کارگرانو پاکستانی حکومت پرکړیدی چه دکارگرانو په خلاف دکار خانو د خاوندانو مرسته اوملاته کوی .

د زمري ۹-۵۴

د پښتونستان له پېښور څخه یوڅېروایی چه دمخالف گوند غړو دایالتی اسامبلی سره پریکړی ته ددوام ورکولو فیصله کړیده .

دایالتی اسامبلی سره دپریکړی ددوام په باب په هغه اسامبله کی دمخالف گوند مشر مولانا حبیب گل ویلی دی چه دوی به ترهغه وخته پوری له اسامبلو سره پریکړی ته دوام ورکړی ترڅو حکومت دډبروری دشپږمی نیټې په تړون عمل وکړی .

مولانا حبیب گل په ایالتی اسامبله کی دمخالف گوند دغړو ارباب سکندر خان خلیل اومحمدافضل خان په بندی کی ساتلو با ندی

انتقاد کړی اود پولیسو له خوایی دملی عوامی گوند دغړی ښاغلی ولی محمدخان دکورلټونه غندلی ده .

ښاغلی حبیب گل ویلی دی چه حکومت په یوازخیزه ډول دمخالف گوند په خلاف تبلیغات کوی .

د زمري ۱۰-۵۴

د پېښور څېردی چه په هغه ځای کی دمسلم لیگ ځینو غړیو په یوه غونډه کی ویلی دی چه دپېپلز گوند مشر دپاکستان دنظریی ملاتړ کوی نوڅکه باید دمسلم لیگ اوپېپلز گوند ملگرتیا او همکاری پایتسه ورسپړی .

په غونډه کی دمسلم لیگ دوو غړوپه خپلو ویناووکی دپېپلز گوند په ایالتی قیادت دعدم صداقت تورونه لگولی دی دپښتونستان له وزیرستان څخه په زارسیدلی څبرکی ویل شویدی چه درزمک په سرای کی د ښاغلی بخته جان توزیخیل په مشرۍ درنه ولسی غونډه شوی اودپښتنواوبلوڅو دملی حقوقو په باب ولسی مشرانو جذابی وینا وی وکړی .

* * *

د پښتونستان له مومندو څخه په یوڅېرکی ویل شویدی چه په الاخیلوکی دښاغلی ملک میرآغا جان په مشرۍ یوه درنده ولسی غونډه شوی وه چه دپښتنو او بلوڅو په سیموکی یی دپاکستانی حکومت وروستی سیاست سخت غندلی دی .

ویناکوونکو دپاکستان حکومت ته اخطار

د افغانستان کالني

سخت ناروغه دی او په بنديخانه کې دزيات فشار اود علاج د نشتوالي په وجه دهغه ناروغی نوره هم مخ به زياتيدو ده .

ښاغلی مفتی محمود اخطار ورکړيدی چه که عطاالله مينگل ته تاوان ورسيدی نو د پاکستان حکومت دهغه له مسووليت څخه ځان نشی خلاصولی .

ښاغلی مفتی محمود پخپله يوه وينا کي چه په ملتان کې يی کړی ده د پاکستان د صدر اعظم هغه وروستی وينا غندلی ده چه هغه ويلي وؤ راتلونکی عمومی انتخابات به آزاد او په انصاف ولاړوی .

مفتی محمود ويلي دي دواکمن گوند په حکومت کې چه څه انتخابات سرته رسيدلی دي. له هغی څخه څرگنديږی چه د آزادو انتخاباتو هیله کول ځان تير ايستل دي او حکومت هم غواړی چه د آزاد و انتخاباتو په تبليغو نو سره يوځل بيا ولس تيرباسی .

ښاغلی مفتی محمود په پښتونستان کې د سنا وروستيو فرعی انتخاباتو ته اشاره کړی او ويلي يی دي چه مخالف گوند دغه انتخابات په ډيرو سختو شرايطو کې گټلی دي اوله دی څخه څرگنديږی چه پښتانه هوشيار او بيداری او بايد دنورو سيمو ولس له دی انتخاباتو څخه عبرت واخلي .

مفتی محمود زیاته کړیده :

د پاکستان حکومتی مقامات چه د ۱۴۴۷مادی د ماټولو په پلمه کوم کسان گرفتار وی له هغو سره د اساسی قانون د موادو مخالف رفتار کوی او بايد له دغه ډول عمل څخه لاس واخلي .

ورکړيدی چه د پښتنو اوبلوڅو بنديان ډير زرخوشی کړی اود پښتون بلوڅ ملی حقوقو ته غاړه کيږدی .

مشرانو دولسی اتفاق سپارښتنی کړی او د دښمن سره دمقابلی دپاری يی د هر ډول قربانی ورکولو په ضرورت ټينگار کړيدی . د پښتونستان له باجوړ څخه په رازسیدلی څرکی ويل شويدي چه د انبار په دب جوړ نومی ځای کې يوه درنده ولسی غونډه شوی او په هغی کې د پښتنو او بلوڅو سره د پاکستاني حکومت د زویي غندنه شويده .

وياناکوونکو د پښتنو اوبلوڅو په سيمو کې د پاکستانی حکومت د پالیسيو او پوځی مداخلو دمخيوی په باب خپل نظر څرگند کړ او ولس ته يی وويل چه د پښتنو اوبلوڅو د حقو حقوقو گټلو په لاره کې ولسی اتحاد او د سراسر اموال قربانی ضروری ده .

مشرانو او ځلميانو په يوه پریکړه کې ويلي دي چه د پاکستان حکومت د پښتون بلوڅ د حقو حقوقو د قبولولو څخه انکار کوی او پداسی شرايطو کې د دوی پر مخ يوازی يوه لاره خلاصه ده چه هغه دولسی اتفاق او گډ عمل په برکت د زور په وسيله دخپل حق گټل دي. غونډه د پښتنو اوبلوڅو دملي يووالي په نازو پای ته ورسیده .

د زمري ۱۶-۵۴

د پاکستان د ملتان څيردی چی د جمعيت العلماء اسلام گوند مشر مولانا مفتی محمود په يوه اخباری وينا کې ويلي دي چه د بلوچستان قانونی وزير اعلی ښاغلی عطا الله خان مينگل

د زمري ۱۶-۵۴

بدغه غونډه کې داغوبښتنه هم شويده چه له چشمي ويالي څخه دې دېښتونستان برخه اوبه ورکړې شي .

دپاکستان دلاهور خبروایي چه دمتحدی دیموکراتیکی جبهی یوتن مشر ښاغلی ملک محمدقاسم په یوه ویناکنی ویلی دی چه حکومت غواړی په خپل لاس ځینی داسی مسألی پیداکړی چه دولس پام له اصلی مسالو څخه بللی خوانه واړوی .

د زمري ۲۹-۵۴

دېښتونستان له تیراڅخه په راسیدلی خبر کې ویل شویدی چی دورکزو اوپرو څمکنو ولس په تیرو څوورځو کې دښاغلی جنت گل خان په مشرۍ پرله پسې ولسی غونډی کړی اودپاکستانی حکومت دمظالمو سخته غندنه یی کړیده .

ملک محمدقاسم ویلی دی تراوسه پوری چه څه سیاسی قتلونه شوی دی اویا په سیاسی لیبرانو قاتلانه حملی شویدی په هغو ټولوکی دپاکستان دحکومت لاس وو .

په غونډوکی چی په مزړینه اویدای، نرگس جیو، سم اڅکک اوبلوڅو په سیمو کسی د پاکستانی حکومت مداخلی دمخنیوی دپاره دولس دیووالی اواتحاد سپارښتنی کړیدی . په غونډه کې دپاکستان له حکومت څخه په کلکه غوښتل شویدی چی پښتون بلوڅ دحقه حقوق وپیزنی اود پښتنو اوبلوڅو د غلامولوله کوښښ څخه لاس واخلي .

ملک محمدقاسم زیاته کړیده چه که دپاکستان حکومت له مخالفو گوندونو سره خپلی اوسنی رویی ته دوام ورکړی نودغه کار به دیسر خطرناک عواقب ولری .

د زمري ۲۸-۵۴

دبلوچستان له کوټی څخه په راسیدلی خبر کې ویل شویدی چی دیولان دطب دپوهنڅی محصلینو دتیرو ۲۰ ورځو راهیسی دپوهنڅی اداره په خپل لاس کې نیولی او دپاکستانی حکومت په خلاف یی په اعتصاب لاس پوری کړیدی دمحصلینو دااعتصاب وجه دپښتنو او بلوڅوپه مقابل کې دپاکستانی حکومت دتبعیض اوتعصب نه ډکه رویه ښودل شویده .

دېښتونستان له پېښور څخه په یوڅیر کې ویل شویدی چه په چارسده کسی دباپری د شهیدانو دورځی دلمانځنی په مناسبت ښاغلی غلام احمد بلورپه یوه ویناکی ویلی دی چه دتشدد له لاری مسئلو حل کول ممکن ندی . غلام احمد بلور دخان عبد الغفار خان عبدالولی خان اودهغه دنورو ملگرو دسمدستی خوشی کولو غوښتنه کړی ده اوویلی یی دی چه دملی عوامی گوند مبارزه دولس د بشری حق گټلو دپاره ده نه داقتدار ترلاسه کولو دپاره .

محصلینو دپاکستان حکومت تورن کړیدی چی په ښوونځی ، پوهنځی، کارخانه اوهره بله حکومتی موسسه کې دپښتنو او بلوڅو

بلور زیاته کړه که ملی عوامی اقتدار غوښتلی نوحاکم گوندخوڅله هغوی ته داقتدار ورکولو پېښېداونه کړیدی .

اودوطن پالونکو د تحريك ملگري دي .

دوې ۱-۴۰

دخارجي خبر رسوونکو آژانسونو دخبر سره سم پدي وروستيو وختوكي په لندن كي يوشمير اوسيدونكو پښتنو اوبلوخو پدغه ښاركي پاکستان دسفارت په مخكښي پاکستان دحکومت په خلاف مظاهره كړيده او دخان عبدالغفار خان، خان عبدالوليخان او د نورو سياسي بنديانو دخوشي كولو په باب شعارونه ورسره وو .

دوې ۴-۴۰

دپښتونستان دمردان په يوخبركي وپيل شويدي چه په هغه ځاي كي داوسنيوسيلايونونه دحکومت دبي پروايي له كبله په گڼوكليو كي دوبا، كولرا مرض خپور شوي دي . خبروايي چه دسيلاب نه وروسته داوبو دويستلونديو بست نشته اونه دولس ددارو درملوبندوبست شته له دي كبله په مردان اوخواوشا سيموكي وبايي مرضونه خپاره شويدي .

په خبركي وپل شويدي چه حكومت دخلكو پدغه حالت باندي سترگي پټي كړيدي او سيلاب خپلو خلكو ته يي په ښوونځيو كي ځاي وركړيدي .

په تيرو ورځو كي سيلاب خپلو خلكو په بازارونو كي په احتجاجي توگه مظاهره وكړه اودحكومت نه يي داوغوښتل چه ددوي سره دمرستي وعده پوره كړي .

خبرزياتوي چه دمردان خلك دخپلوسيلاپخپلو وروڼو دډوډي اونورو ضروريات داغاني په په قولولو پوره كوي .

دبلوچستان دكوټي څخه په يوبل خبر كي

په مقابل كي له تبعيض اوتعصب څخه كار اخلي اوپښتانه بلوخ په خپله خاوره كي دوهمه درجه خلك بولي .

خبروايي دپاکستان حكومتی مقاماتو دمحصلينو داعتصاب دپای ته رسولو د پاره دپوهنځي مدير له خپلي وظيفي څخه ليري كړيدي خودمدير په بدلولو دمحصلينو اعتصاب ندي ختم شوي اودپاکستان دحکومت سره د هغو كركه لازياته شويده ځكه چي دپوهنځي نوي مدير عبدالسلام چوهان نومي يو پنجابي مقرر شويدي .

دژمري ۳۰-۴۰

دبلوچستان له فورت سنديمن څخه په يو خبركي وپل شويدي چه په هغه ځاي كي دپښتنو محصلينو داتحادی رئیس عبدالقدوس په يوه ويناكي ويلي دي چه دبلوچستان ولس دخپلو حقوقو دلاس ته وروړلو دپاره په پوره زپورتيا سره مبارزه كوي اودحكومتي مقاماتو له هيڅ ډول تهديد څخه ډارنه كوي .

عبدالقدوس دپاکستان له حكومت څخه غوښتنی دي چه محصلينو ته دپرمټ وركولو څخه ډډه وكړي .

نومي ويلي دي محصلينو ته پرمټ وركول پښتنو اوبلوخو سره دپاکستاني حكومت ددښمني يوبل ثبوت دي ځكه چه دغه حكومت پښتانه اوبلوخ محصلين په اخلاقي لحاظ كمزوري كوي اودهغوي شخصيت ودي كولو ته نه پرېږدي .

عبدالقدوس زياته كړيده چه دبلوچستان ولس له پيپلز گوند سره هيڅ علاقه نلري

دېښتونستان د مهمو پېښو گرونولوژي

ويل شويدي چه په هغه ځای کی دکورچوړولو ټيکه دارانو په تيرو ورځوکی دپاکستان د حکومت دناوړه سلوک په خلاف دلوی پسه اعتصاب لاس پوری کړیدی .
خبروایی چه ټيکه دارانو ویلی دی چه د کورچوړولو لورته مامورین ددوی نه رشوتونه غواړی اودوی نشی کولی چه دنرخونودلوړیدی په وجه دوی دتعمیرونو کار سرته ورسوی نولدی کبله دکورچوړولو کاربه نور هم گران شی .

دوړی ۴-۵

دپاکستان دلاهورته یوڅېر وایی چه دخان عبدالولیخان دمحاكمی په لړکی چه دپاکستان په ستره محكمه کی دگواهانو له ځواکوم بیانونه چه ورکړی شويدي په هغه کی موجود تضاد ته داشاری کولو په جرم جنگ نومی ورځپانی ته اخطار ورکړی شويدي دغی ورځپانی داسی خبرونه خپاره کړی وو چه دهغی نه دامعلومیده چه ددوگواهانو کرنیل سرور او محمد راسب چه بیان کی تضاد دی داهم معلومه شويده چه دپاکستان حکومت غواړی چه دخان عبدالولی خان دهغه بیان په کتابی شکل کی دچاپولو باندي هم بندیږ ولگول شی کوم چی خان عبدالولی خان د پاکستان دحکومت دځواب دعوایه توگه پسه ستره محكمه کی ورکړی دی .

دوړی ۵-۵

دپاکستان کی دپاکستان دلاهورته یوڅېر وایی چه دخان عبدالولیخان دمحاكمی په لړکی چه دپاکستان په ستره محكمه کی دگواهانو له ځواکوم بیانونه چه ورکړی شويدي په هغه کی موجود تضاد ته داشاری کولو په جرم جنگ نومی ورځپانی ته اخطار ورکړی شويدي دغی ورځپانی داسی خبرونه خپاره کړی وو چه دهغی نه دامعلومیده چه ددوگواهانو کرنیل سرور او محمد راسب چه بیان کی تضاد دی داهم معلومه شويده چه دپاکستان حکومت غواړی چه دخان عبدالولی خان دهغه بیان په کتابی شکل کی دچاپولو باندي هم بندیږ ولگول شی کوم چی خان عبدالولی خان د پاکستان دحکومت دځواب دعوایه توگه پسه ستره محكمه کی ورکړی دی .
په لندن کی اوسیدونکو پښتنو دپاکستان دسفارت په مخکی یوه ستره احتجاجی مظاره کړی اودپاکستان دپوځ او حکومت په خلاف بی

شمارونه ورکړی دی .
مظاره کونکو دپاچا خان او ښاغلو ولیخان غوث بخش بیزنجو، عطاالله مینگل، خیر بخش مری اونورو بلوڅو او پښتنو بندیانو د خوشی کولو غوښتنه یی کړی اواسفند یارولی ته یی دجزا ورکولو په خلاف دپاکستانی حکومت غندنه کړیده .

دمظاره کونکو سره په لوجو باندي د لیکل شوو احتجاجی شمارونو په لړکی په لندن کی دپاکستان سفارت دستر پنجاب دسفارت په نامه یادشوی ووڅکه چه دکوچنیو قومو حقوق په پاکستان کی غصب شويدي .

مظاره چیانو فیصله کړیده چه دپاکستان دسفارت په مخکی به خپلو مظاهرو او احتجاجیه غونډونه دوام ورکړی .

دوړی ۶-۵

لندن - دباندنیو خبر رسوونکو منابعدخبر سره سم په دی وروستیو وختوکی په بریتانیا کی دپښتون اوبلوخ دموسی لهخوا په لندن کی دپاکستان دسفارت په مخکی ستره مظاره وشوه چه په هغی کی دمخالفو گوندونو سره دپاکستان دحکومت سیاست یو ناوړه چلند بلل شويدي .

مظاره کونکی چه دبریتانیا له بیلوبیلو سیمو څخه په دی باب دپاکستان دسیاست په خلاف احتجاج له پاره لندن ته راټول شوی وو یوفیصله لیک یی صادر کړی دی چه په هغه کی دخان عبدالغفار خان او خان عبدالولیخان په گامون دپښتنو اوبلوڅو دسیاسی

- ۱- مشرانو د سمدستی خوشی کولو غوښتنه شویده .
همداراز په دغه پریکړه لیک کی غوښتل شویدی چه په پښتونستان او بلوچستان کی دی حکومت د پښتنو او بلوڅو زښتینو نمایندگانو ته وسپارل شی .
همدغه شان په دغه پریکړه لیک کی ټینکار شوی دی چه باید دستری محکمی دخارنی لاندی آزاد انتخابات وشی چی زښتینی مشران وټاکل شی .
- ۲- د پښتنو او بلوڅو لیبرانو په خلاف دی ټولی جوړی شوی دعوی فسخ شی .
- ۳- د پښتونستان او بلوچستان ایالتی حکومتونه دی د پښتنو او بلوڅو زښتینو نمایندگانو ته وسپارل شی .
- ۴- د پښتنو او بلوڅو په خلاف دی ټول ظلمونه اوبی زحمی بس شی اوقانونی حقوق دی ورکړل شی .
- ۵- د حکومت دکنترو لاندی اطلاعاتی وسیلو مطبوعاتو رادیو او تلویزیون په ذریعه دی دمخالف گوند په خلاف ناوړه پروپاگند پای ته ورسیږی .
- ۶- د پښتنو او بلوڅو لیبرانو په خلاف دی دناروا تورونولگول بس کړی شی .
- ۷- خان عبدالغفار خان دملی عوامی گوند مشر، خان عبدالولیخان، غوث بخش بزنجو ، عطاء الله مینگل، خیر بخش مری، اسفند یازولی اوبه زرونوبی گناه بندیان دی سمدستی خوشی کړی شی .
- ۸- په هیوادکی دی دواقعی لیبرشسپ دمینځ ته راتلو دپاره دستری محکمی ترسر پرستی لاندی آزاد انتخابات وشی .
- ۹- داساسی قانون اومحکو سره دی هر ډول ملنډی کول ختم کړی شی .
- ۱۰- دمحمود الرحمن کمیسیون رپوټ دی خپورشی ، ترخونایت کاران وپیژندل شی، پښتانه اوبلوڅ چه دانگلستان له بیلو بیلو
- دغه مظاهره کی چه دزی ساعته روانه وه مظاهره چیانو داسی شعارونه ورکول .
(پښتونستان اوبلوچستان زموردی - ژوندی دی وی دپښتنواو بلوڅو یووالی- دپښتنواو بلوڅو سیاسی بندیان دی خوشی کړای شی اونظامی لاس وهنه دی پای ته ورسوله شی).
مظاهره کوونکی بیاروسته دپاکستان سفارت ته ننوتل چه خپل پریکړه لیسک دپاکستان سفیر دولتانه ته ورکړی .
- په دغه مظاهره کی دپښتنو او بلوڅو دسیاسی مشرانو دپاکستان دحکومت چلند او ددوی غیرقانونی بندی کول په کلکه غندل شویدی .

دوړی ۶-۵۴

داگست په شلمه نیټه چه دزمری دمیاشتی له ۲۹ نیټی سره برابره وه په هغه لویسه مظاهره کی چه په انگلستان کی داوسیدونکو پښتنو اوبلوڅو له خواپه لندن کی دپاکستان دسفارت په مخکی جوړه شوی وه دغه پریکړه تصویب شوی ده .

دېښتونستان د مېمو پېښو گرونولوژي

په هغه ولسي غونډه کې چې پدې مناسبت جوړه شوی وه په زرونو خلکو گډون کړی وو.

* * *

دېلوچستان له کوټې څخه په رارسيدلي خبرکي ويل شويدي چې دپاکستان حکومت په هغه ځای کې د (قاصد) نومي ورځپاڼې په خپرونو بنديز لگولي دي .

په خبر کې ويل شويدي چې قاصدورځپاڼې دېلوچستان حکومت يو ظالم او مستبد حکومت بللي وو او زياته کړې يې وه چې هغه حکومت دولس نماينده حکومت ندی او په زوراو جبر سره په ولس باندې مسلط شويدي .

دپاکستان حکومت دقاصد ورځپاڼې خپروني دهغه حکومت سپکاوي بللي او بنديزي پري لگولي دي .

دېلوچستان له کوټې نه په رارسيدلي يو خبرکي ويل شويدي چې دپاکستان حکومت دېلوچستان په سيمو کې يوشمير ولسي خلک نيولي اوځيني يې ترسختي څارني اوو مراقبت لاندې دي . په دغه لړ کې دپاکستان مرکزي حکومت په بلوچستان کې پاکستاني حکومت ته امر ورکړيدي چې د نواب اکبر خان بکتی زوی سلیم خان بکتی هم ترسختي څارني لاندې ونيسي

سلیم خان بکتی خوورځي دمخه هم په کراچي کې دپوليسو له ځواديو لپ خورولو وروسته نيول شوی ؤ .

ښارو څخه لندن ته راغلي وو او د پاکستان دسفارت په مخکې يې مظاهره کړې وه په لسو مادکي تصويب پريکړه يې په انگلستان کې دپاکستان سفير ممتاز دولتانه ته واستوله.

دوړی ۱۷-۵۴

دېښتونستان دنانک نه رارسيدلي خبروايي چې په هغه سيمه کې په ولسي خلکو کسی دپاکستان دحکومت په خلاف کرکه اوپاړيدنه زياته شوی او حکومت په خلکو باندې دسخت بنديز لگولوته لاس اچولی دی .

خبروايي چې په هغو بنديزونو برسیره چې دپاکستان دحکومت له ځوادولس په ټولفردی او اجتماعي آزاديو باندې لگول شويدي دنانک په ټوله سيمه کې دبنديزونو دقانون د ۱۴۴ مادي دنافذولو په پلمه په ټولو ولسي غونډو مظاهرو اونورو شرکتونو باندې کلک بنديز لگول شويدي .

دغې مادي دنافذ په پدمه د پاکستان حکومت امر کړيدي چې دنانک دسيمي خلک له پنځونو نه زيات کسان نشي غونډيدلي اودچاکوپه شمول هيڅ ډول جازحانه وسله نشي گرځولي دپاکستان حکومت په بلوچستان او پښتونستان کې يوځل بيا دسياسي اوولسي کسانو په ډيره گرفتاري لاس پوري کړيدي .

دوړی ۱۸-۵۴

دېښتونستان له باجوړڅخه په رارسيدلي خبرکي ويل شويدي داگست (۱۲) ورځ چې دباڼې دشهيدانو دورځي سره برابره وه په انما نڅيلوکي په ډير جوش نمانځل شوی او

خاوري دساتني په لږکي جرگي ته کلک ډاډ او تسلي ورکړه او په لوي اکثریت سره یسی په دغه لږکي ټينگه وعده وکړه .
جرگه دژوندي دی وی دپښتون او بلوڅ وروزي په ناروای ته رسيدلی ده .

دوې ۲۰-۵۴

دجمعیت العلمای اسلام گوند مشردپښتونستان پخوانی وزیر اعلیٰ ښاغلی مولانا مفتی محمود په پښتنو اوبلوڅو باندي دپاکستان دحکومت بندیزونه ظالمانه بللی اودغه عمل یی دقرآنی قانون اواسلامی شعایرو مخالف عمل بللی دی .

ښاغلی مولانامفتی محمود د پښتونستان دایب آبادپه مری نومی ځای کی یوی لوی ولسی غونډی ته پخپله ویناکی وویل :

دپاکستان دحکومت له خوا دبنديزونو د ظالمانه د(۱۴۴) مادی دنفاذله اثره ولس په خپلو کورونو، کلیو ، بازارونو، واپتونواوحتی دخدای په کور (مسجد) کی هم دظالمانه بنديز اوبنکيل لاندي ژوند کوی .

هغه وویل چه په جوماتونو بندیزونه لگول اودخدای په عبادتگاهونو کی دولس په دینی حرکاتو باندي قيود لگول داسلامي قانون سره صریح اوخرگند مخالفت دی اودولس په خپله اسلامي جامعه کی دپاکستان دجابر حکومت دغه ظالمانه حکم تعميل نکړی اومونږ ددغه ډول غیر شرعی احکامو په اطاعت مکلف نه یو .

دجمعیت العلمای اسلام مشر وویل : دپاکستان دحکومت به خپل لاس جوړکړی شوی اساسی قانون کی دولس دلیک او بیان آزادی ته داحترام تش نوم ورکړی شويدي او کوم

دپښتونستان دپښور په خبرکی وپیل شوی دی چه په پښورکی پاکستاني پولیسو ۳۳ تنه نورولسی کسان هم نیولی دی .

دوې ۱۹-۵۴

دپښتونستان له وزیرستان نه رارسیدلی یو خبروایی چه دوزیرستان په ټولو سیموکی دملی مبارزینوله خوا فعالیتونه روان دی اوپه دغه لږکی دپاکستان دحکومت په خلاف دملی یووالی اوقامی تړون دپاره د خلکو ولسی جرگی دوام لری . په هغه لویه قامی جرگه کی چه درزمک دسیمی په نوال نومی ځای کی دښاغلی حاجی بخته جان توری خیل وزیر اوبښاغلی میر خا نگل په مشرۍ شويده دوزیرستان دپیلوبیلو سیمو مشرانو عالمانو اوزیات شمیر خلکو گډون کړی وو دغه قامی جرگه دښاغلی مولوی بشیرگل له خوا دقرآن مجید دخومبارکو آیانونو په تلاوت پرانیستله شوه اوعالمانو اومشرانوحاضرینوته دپاکستان له حکومت نه دپښتنو اوبلوڅو د حقوقو داخیستوبه باره کښی جذابی ویناوی وکړی . مشرانو خپل خلک دپاکستان د حکومت له پالیسیو اودخلکو ترمنځ دفاق اچولو او خپلو غرضونو دتر سره کولو په پالیسی باندي خبرکړل اوهغوی ته یی په ملی اتحاد باندي دزیات ټينگښت توصیه وکړی .

په رارسیدلی خبرکی ویل شويدي چه په جرگه کی شاملو مشرانو دخپل قام او خلکو په نمایندگی دکلک ملی اتحاد په ځای ساتلو دپښتنو اوبلوڅو دترلاسه کولو او دخپلی

دېښتونستان د مهمو پېښو گروڼولوژۍ

وتېرى اودمبارزى اومهجاهدى ډكرته ورننوخى . هغه له حاضرينو نه وغوښتل چه دده دغه پيغام دپښتنو اوبلوخوهركور اوكلى نه ورسوى اوخلك يى له درنگه دخپلو حقوقو كللكسه پوښتنه وكړى .

دوې ۲۲-۵۴

دپښتونستان پخوانۍ وزيراعلى دپښتونستان بلوچستان او پاكستان په داخلي حالاتو باندې درناچولو په ترڅ كى وويل: دپاكستان دحكومت غلطوپاليسيو له لاسه دنړۍ بدغه سيمه كى امنيت بيخى له مينځه تللى اودسيمى ټول خلك خپل ځان دپاكستان په بنديخانه كى محسوسوى اوپه زجراوشكنجه كى ژوند كوى چه دغه حالت البته دحكومت دشكست اومغلوبى اودپردى دسلطى دنظام دخاتمى زيرى راكوي.

دوې ۲۲-۵۴

دپښتونستان له تيراخه په يوڅير كسى ويل شوى دى چه دموزواوعلى خپلو ولس په خويړوكى يوه دزنه ولسى غونډه كړى وه او په هغى كى مشرانو اوعالمانو دپښتنو اوبلوخو دحقه حقوقو په باب مهمى ويناوى كړيدى .

ويناكوونكو دپښتون بلوڅ په پلارنسى خاوره كى دپاكستان دحكومت مداخلى غندلى اوهغه دحكومت ته يى اخطار وركړيدى چه دپوښتنو اوبلوخو سره له دښمنى نه ډډه وكړى اوټول بشرى اومدنى حقوق يى په رسميت پيژنى .

دوې ۲۴-۵۴

دپښتونستان دپيلوبيلو سيمونه په زارسيدلو خبرونو كى ويل شويدي چه دهغو مخالفونو

دحكومت چه ددغه قانون په موادو وياړى هيڅ احترام ورته نه لرى اوله تطبيق اوعمل نه يى ډډه كوى، نوڅكه ولس هم دحكومت دقوانينو په منلومكلف نه گڼل كېږى .

دوې ۲۲-۵۴

مولانا مفتى محمود وويل : د پاكستان دحكومت غواړى زهونيز دولس ژبه قلم اوټول ملي حركتونه دغلامۍ په زولونوكى بشكيل وساتى اودغه ظالمانه امرپه پښتنو اوبلوخو ولسونو باندې دتطبيق وړنه دى .

هغه وويل : څنگه چه د پاكستان دحكومت په ولس باندې د۱۴۴۵ مادي دبنديز لگولونه پرته نه چلېږى نو زه دحكومت ته په ډاگه واييم چه له دغه ډول دحكومت كولو نه استعفا وكړى .

مولانا مفتى محمود يوڅل بيا دخپلو خلكوپه وړاندې دپښتون اوبلوڅ ملت سره دپاكستان دحكومت مظالم په گوته كړل اوددغه لړكى يى په پښتونستان اوبلوچستان كى دملى عوامى اوجمعيات العلمائى اسلام گوند ونو داكثريتى اوملى منتخبو دحكومتو درنگواويادونه وكړه . اوويى ويل چه دغه ملي حكومتونه دپاكستان دمركزى دحكومت له خوادولس دحقيقى گټو په خلاف اودهغه دحكومت دمجهپولواغراضو دپوره كولو په لړكى مات كړى شويدى چه حتى د پاكستان دحكومت پخپل قانون او دنسرى د بشريت په دستوركى هم هيڅ جواز نلرى . مولانا مفتى محمود دپښتنواوبلوخودولسونو له ټولوخلكونه غوښتنه وكړه چه پورته شى اودخپلو حقوقو دترلاسه كولو دپاره ملاكلكه

حکومت غواړي دهغي مذهبي غونډې مخنيوي وکړي چه په کوجرانواله کي غونډيږي .

هغه وويل ددغي اسلامي غونډې په لپکي دپيلو بيلو ولايتونو زرونو کسانو ته بلنسي ورکړي شوي اودهر کلي په کميټه کي يسي ۲۵۰ تنه غړي شامل دي چه البته دچارو د انجام دپاره دغه ډول نوري کميټي هم لري.

دوږي ۳۱-۵۴

دپښتونستان له بونير څخه په زارسميدلي خبرکي ويل شويدي چه په هغه ځاي کي دخوتيرورڅو راهيسي ملي مبارزينودپاکستاني حکومت په خلاف سخت فعاليت پيل کړي او حکومتی پوليس دهغو دفعاليت دمخنيوي په کار کي پاتي راغلي دي .

خبروايي حکومتی مقامات اړشويدي چه دپوليسو په ځاي دکلو په خلکو باندي په زور اوجبر سره خپل مقاصد ترسره کړي چه دغه کار دولس دزياتي کرکي اونفرت سبب شويدي. په خبرکي ويل شويدي حکومتي پوليس ددي دپاره چه دملي مبارزينواوانقلابي زلميانو په مقابل کي په خپله ناکامي پرده واچوي دبينگاه خلکو په زورولو اووهلو ټکلويي زور اچولي دي .

خبرزياتوي چه دپاکستاني پوليسو دواکمنو مقاماتوپه لارښوونه د حکومت دسياسي مخالفينو دکورونو په تلاشي دهغو په گرفتاري اوشمکنجی ورکولو پيل کړيدي اوپدي لپکي په بونيرکي گڼ شمير کورونه تلاشي شوي او هغه ولسي خلک نيول شويدي چه دواکمن گوند دستر گوازي وو .

په لپکي چه پدي وختوکي دپاکستان او د پښتونستان دولس ترمينځ روان دي هغه حکومت دولسي خلکوپه گرفتاريو لاس پوري کړيدي .

دپښتونستان دپيښور يو خبروايي چه په پيښورکي پاکستاني پوليسولس تنه ملي خلک نيولي دي اوبنديخانوته يي ليردولي دي . خبرزياتوي چه په تيرودوورڅوکي پاکستاني پوليسو په پيښورکي ټول ٦٠ تنه نيولسي اوبنديان کړي يي دي .

دپوليسو په رپوټونوکي نيول شوي کسان دپاکستان دحکومت مخالفان بلل شوي دي .

دوږي ۲۹-۵۴

دپښتونستان اوپاکستان دڅينو سيمو نه زارسميدلي خبرونه وايي چه په ولس بانسدي دپاکستان دحکومت دبنديزونوله امله دزونډ ساحه تنگه شوي او حکومت دخلکو دفردي اواجتماعي آزاديو دغصب په خاطر دبنديزونو ۱۴۴ ماده دتل دپاره نافذه کړيده .

په پنجاب کي دجمعيت العلمای اسلام گوند مشرښاغلي مولانا عبيدالله انور په لاهورکي په خپله يوه ويناکي دپاکستان دحکومت بدغه غيرقانوني رويي باندي کلک احتجاج کړي اوويلي يي دي چه هغه حکومت غواړي چه دمخالفونگوندونو اساسي فعاليت دمخنيوي په ترڅ کښي دولس په ديني اومذهبي غونډو باندي هم بنديز ولگوي .

ښاغلي مولانا انور وويل په گوجرانواله کي ۱۴۴ ماده دوخت په پای ته رسيدو سره ددوهم ځل دپاره بيانافذه شويده داڅکه چه

دېښتونستان د مهمو پېښو گرونولوژي

مصطفی کرچه د پټو رازونو درسوا کولو په باب کومي وعدي کړيدي له هغې څخه هرچاته څرگنده شوه چه د پاکستان اوسني حکومت دامرانو حکومت دی .

غلام احمد بلور دېښتونستان له ولس څخه وغوښتل چه دخپل حق غوښتلو تحريك پياوړی کړی او يو مرکز ته راغونډ شي .

دتلې ۱۲-۵۴

دبهرنيو چارو دوزارت دااطلاعاتو او کلتور مديریت خبرراکړي چه افغانستان ته دبلوڅو پناه راوړونکو دراتگ په لړکي پدی وروستيو وختوکي دري نوي تنو نورو بلوڅوچه ښځي اوماشومان پکښي دی دپاکستان دحکومت دظلم اوتبيري اودهغه هیواد دعسکري قواء دبیرحمانه حملوله امله دافغانستان خاوری ته پناه راوړیده .

دافغانی سری میاشتی ټولني دپناه راوړونکو دنوی ډلی دخوراک اواستوگنځي لازم ترتیبات نیولی دی .

دېښتونستان په پېښورکي له پيپلز گوند څخه بشير احمدخان اوغلام محمد خان دهغه گوند مهمو غړو استعفا کړي اودنورو غړو داستعفا کولو انتظار شته .

په ښتونستان کی دملی حکومت په خلاف یوه ډله جوړه شوی اودکابیني دوزیرانو ترمنځ مخالفت پیدا شوی اوښایي چه په پيپلز گوندکی شامل ښتانه هم دخپل نماینده مای عوامی گوند ملاتړ وکړی .

په خبرکی ویل شویدی په نیولو شویو کسانوکی دکلبازی کلي اوسیدونکی ښاغلی خورشید هم شامل دی .

دتلې ۶-۵۴

دپاکستان حکومتی مقاماتو دهغی ولسی کرکی اونفرت سره دمقابلی کولو د پاره چه دېښتونستان، بلوچستان اوپاکستان خلک یی ورسره لری دمعمول سره سم په بیلو بیلو سیموکی دبنديزونو دقانون ۱۴۴ ماده نافذه کړیده .

په یو وروستی خبرکی ویل شویدی په هغوسیموکی چه دپاکستان حکومت دبنديزونو ۱۴۴ ماده پکی نافذه کړیده دېښتونستان دیره غازی خان سیمي شاملی دی .

چه په دغو سیمو کی دپاکستا نی حکومت په خلاف ولسی غونډی اومظاهری پیل شویدی .

دتلې ۹-۵۴

دېښتونستان له پېښور څخه په یوڅبر کی ویل شویدی چه په هغه ځای کښی دملی عوامی گوند یوتن په یوه ویناکی ویلی دی چه دینجابه دپخوانی والی اودپيپلز گوند دمركزی کمیټی غړی غلام مصطفی کرله استعفا څخه باید هغه کسان درس واخلي چه په پټو سترگو داقتدار پسی منوی وهی .

غلام احمد بلورویلی دی دپيپلز گوند دحکومت کولو طریقې څه ټپي نهوی خوغلالم

د تلي ۱۳-۵۴

هغه فاميل د پاکستانی پوليسو تر سخت مراقبت او کنترول لاندی دی .

پدغه خبرکی ویل شویدی د ملی عوامی گوند د بنځینه گوند رئیس دخان عبدالولی خان ماندينه میرمن نسیمه ولی د حکومتی مقاماتو په دغه مراقبت او کنترول کبسی شاملده او هر ځای ته چه دهغی مویشی راځی د پولیسو د مراقبت کونکو جیونوبه و سیله تعقیب کیری .

د لړم ۱-۵۴

د پښتونستان له پښور څخه په رارسیدلی خبرکی څرگنده شویده چه د پاکستان حکومت د پښتونستان دستر مشرخان عبدالغفار خان د بند موده تر ډیرو میاشتو پوری نوره هم اوږده کړی ده .

د بند هغه موده چه د پاکستان حکومت دخان عبدالغفار خان د پاره ټاکلی وه تیره شویده خو هغه حکومت سره لدی چه دخان عبدالغفار خان صحت بڼه ندی دهغه د بند موده نوره هم اوږده کړیده .

د پښتونستان له نوبنار څخه په رارسیدلی خبرکی ویل شویدی چه دهغه ځای د پوهنځی دمحصلینو د اتحادیې په انتخاباتو کی د پښتون استودنت فدریشن نماینده انار خان د اتحادیې رئیس ټاکل شویدی . پدغه انتخاباتو کی د اتحادیې یوولسی وړه غړی د پښتون استودنت

د پښتونستان له باجوړ څخه په رارسیدلی خبرکبسی ویل شویدی چه د ناوہ کی د گلجو- کمانگری اوسیدونکی بنا غلی جهانگیر خان دمظفر خان زوی د پښتون زلمی سازمان تکړه ملگری د پاکستان د ملیشیا، په ناوہ کی گرفتار او بندی کړی شویدی .

د ناوہ کی ولس په هغه ځای کبسی د بناغلی جهانگیر خان گرفتاری د پښتون قام په عزت او وقار د پاکستانی حکومت یو بل څرگند تیری بللی او دهغه حکومت په خلاف د انتقامی عمل کولو د پاره ولسی غونډی او جرگی روانی دی .

د تلي ۱۹-۵۴

د بانډنیو چارو د وزارت د اطلاعاتو مدیریت خبر را کړی چه د پاکستان د حکومت د ظلم او تیری او دهغه هیواد د عسکری قواؤ د بی رحمه یرغلونو له امله د تلي د میاشتی په دولسمه نیټه پنځه دیرشو نورو بلوڅو د افغانستان خاوری ته پناه راوړه .

د افغانی سری میاشتی ټولنی د پناه راوړونکو د خوراک او استوگنی د پاره لازم ترتیبات نیولی دی .

د تلي ۲۷-۵۴

د پښتونستان د چارسدی نه رارسیدلی خبر وایی چه د پاکستان د حکومت له خوا د ملی عوامی گوند درئیس خان عبدالولی خان په کورباندی د پولیسو پیری درول شویدی او د

دېښتونستان د مېمو پېښو گرونولوژي

د پاکستان حکومت د پښتنو او بلوڅو نيولوته دوام وركوي .

د كراچي نه په يوڅېركي ويل شويدي چه په كراچي د پاکستان حكومت د كوهاټ او بنو د سيمې ۳۷۰ تنه پښتانه نيولي او بنديسان كړي بي دي .

په څېركي ويل شويدي دغو كسانو غوښتل چه د پاکستان حكومت دمظالمو او اقتصادي بدحال نه دځان خلاصی د پاره د بلوچستان د ساحل له لاري نه دمنځني ختيځ كورم هيوادته پناه يوسي .

په څېركي ويل شويدي ددغو كسانو په نيولوسره د بنواوكوهاټ په سيمو كې د پاکستان د حكومت په خلاف دولس مخالفست لا پسي زيات شوي اوځلك د حكومت په ضد سختو اقداماتو ته اړشوي دي .

د لړم ۴-۵

هغه فرعي انتخابات چه د حكومت له خوا د پښتونستان دخيبرپه سيمه كې اعلان شويدي دهغي سيمې مشرانو دهغه حكومت يوه بله سياسي دسيمه بللي ده .

د لړم ۵-۵

د پښتونستان له كوهاټ څخه په زارسيديلي څېركي ويل شويدي چه پاکستانی مقاماتو په كوهاټ كې دامنيت ساتلوپه پلمه د بنديزونو د قانون (۱۴۴) ماده نافذه كړې اوپه هر ډول وسلې كړځولو بي بنديزلكولي دي .

پاکستاني مقاماتو د بلوچستان په كوټه كې

فدریشن له خوا بریالی شويدي څه موده پخوا هم دايدوارد تنگي اوبنوبه كا لجنو كسي د پښتنو محصلينو د اتحاديي نمايندگان په انتخاباتو كې بریالی شوي و .

د نوبتار په پوهنځي كې د انتخاباتو له سرته رسولونه وروسته دهغه پوهنځي محصلينو په يوه لويه مظاهره كې غوښتنه وكړه چه دافراسياب خټك خلاف فرضي مقدمي دي سمدستي بيرته واخيستل شي اودوي ته دي موقع وركړي شي چه دمحصلينو قيادت وكړي .

دغه راز د پښتونستان نه زارسيديلي څېرونه وايي چه د پاکستان د حكومت په خلاف د پښتونستان په بيلوبيلو سيمو كې ولسي فعاليت د پخوا په شان جريان لري .

د بنوبه يوه څېركي ويل شويدي چه د پاکستان د حكومت په ضد دوزيرستان دولس دستخت مخالفت اوملي مجاهدانو د زيات فعاليت دمخنيوي په خاطر د بنوبه بنسار او شاوخوا سيمو كې دهغه حكومت له خوا د بنديزونو د مقرراتو ۱۴۴ ماده نافذه شويده چه دهغي له مخي دغونډو اومظاهرو په شمول ټول ولسي فعاليتونه د حكومت مخالف گڼل شويدي .

د لړم ۴-۴

په بنو كې د پاکستان د حكومت رسمي مقاماتو ويلي دي چه په دغه اقدام د حكومت په خلاف د ځلكو دزياتي پاريدني او مخالفست نه دراو لاپيدونكو خطرونو د مخنيوي د پاره شويدي .

د پښتونستان او پاکستان په سيمو كسي

دديرش تنودگرفتاري خبر ورکړي او نيول شوي کسان يي د پاکستان د حکومت کلک مخالفين بللي دي .

د پښتونستان په بيلو بيلو سيمو کې د پاکستان د حکومت له خوا د سختو بنديزونو لگولو خبرونه رارسيدلي دي .

د پښتونستان د پيښور په خبر کې ويل شويدي چې د پاکستان د حکومت د پيښور ډولې سيمي په مربوطاتو کې د بنديزونو د مقرراتو د ۱۴۴۴ مادي نافذولو په پلمه په هر ډول مظاهرو غونډو او له پنځو تنو نه دزياتو کسانو په غونډو يادولو کلک بنديز لگولي دي .

عمدغه شان د پښتونستان په نورو لويو او کوچنيو ښارونو کې د بنديزونو دغه ماده نافذ ده چې دهغي له مخې په ولس باندې سخت بنديزونه لگول شوي او د کلک اختناق سره مخامخ دي .

پاکستاني مقاماتو د پښتونستان په پيښور مردان او شاوخوا سيمو کې د ملي مبارزينو د فعاليت دمخنيوي دپاره د بنديزونو د قانون يو سلو څلور څلويښتمه ماده نافذه کړې او په هر ډول غونډو مظاهرو او وسلې گرزو لويې بنديز لگولي دي .

د لړم ۸-۵۴

د پښتونستان د بيلو بيلو سيمو نه رارسيدلي خبرونه وايي چې په هغو سيمو کې په ملي مبارزينو باندې د پاکستان د حکومت بنديزونه او انزجار د پخوا په شان دوام لري .

هم د بنديزونو د ۱۴۴ مادي په نافذولو سره په وسلې گرځولو بنديز لگولي دي .

د پښتونستان له پيښور څخه په يو خبر کې ويل شويدي چې د پاکستان پوليسو په نونښار کې څلورتنه پښتانه مبارزين نيولي او بنديان کړي يي دي .

د پاکستان د حکومتی مقاماتو په نيول شويو کسانو دورانکارې او شر جوړولو تور لگولي او زياته کړې يي ده چې دغو کسانو لاسي بمونه او وسله له شان سره درلوده او غوښتل يي چې د پاکستان د حکومت په خلاف عمليات سرته ورسوي .

په نونښار کې ولسي خلکو د پاکستان د حکومتی مقاماتو له خوا نوي گرفتاري غندلي او زياته کړې يي ده چې هغه حکومت د پښتنو گرفتارولو دپاره له هيڅ ډول پلمو برابرولو او دسيسو جوړولو څخه ډډه نکوي .

د لړم ۶-۵۴

د پښتونستان له کوماټ څخه په رارسيدلي خبر کې ويل شويدي چې دهغه ځای په کالج کې د محصلينو د اتحادیې په انتخاباتو کې د پښتون ستودنت فيډريشن اميدوارانوته بری ورپه برخه شويدي همدارنگه د چارسدې کالج د محصلينو د اتحادیې منتخب رئيس هم اعلان کړيدي چې هغه د پښتنو محصلينو په زايي بريالي شويدي اوله پيپلز گوند سره هم څ ارتباط نلري

د لړم ۷-۵۴

د پښتونستان په پيښور کې يا کستاني پوليسو په تيرو شليرويشت ساعتو کې

د پښتونستان د مهمو پېښو گرونولوژی

هغه اووه تنه چې وپمه ورځ په پېښور کې د کورونو دنلاشی په ترڅ کې د پاکستان پولیسو له ځوانبول شوی دی د پولیسو دادعا له مخې له هغو کورونو څخه وسله هم دهغوی لاس ته ورغلی ده . په خبر کې ویل شویدی چې دغه وسله یو توپک دوه تمانچې او ۵۴ دانې کارتوس بندول شویدی .

په پښتونستان کې سیاسي او اجتماعي ټولنو د پاکستانی مقاماتو ددغه اقدام دغند نی په ترڅ کې ویلی دی چې د پښتونستان هر وکړی یو توپک یا تمانچه پخپل کور کې لری خود پاکستان حکومت پخواله دی چې دغه وسله په مخالفه توگه استعمال شوی وی په غیرقانونی ډول مصادره کوی او وسله لرونکی بندیځانی ته لېږدوی چې په دغه وسیله هغه حکومت غواړی په ولس کې دویری اوډارچولو له لاری خلک تهدید کړی او دخپلو حقوقو له مبارزی نه یی وگرځوی، دغو ټولنو یقین څرگند کړی دی چې د پاکستان حکومت نشی کولی په دغه ډول پلمو او چالونو خپلو ناوړو هدفونو ته ورسى .

* * *

د بلوچستان له کویټې څخه په رارسیدلی خبر کې ویل شویدی چې په بلوچستان کې دملی عوامی گوند مشر سناتور محمد هاشم خان غلزایی دملی عوامی گوند ځینو مشرانو غړو او اعلیمندانو ته بلنه ورکړې ده چې

دېنونه په یو خبر کې ویل شویدی چې د حکومت له خوا داینبودل شویو بند یزونو په وجه د بنواوشاوخو سیمې یو زیات شمیر کسان نیول شوی او بندیځانوته لېږل شویدی. په خبر کې ویل شویدی چې دهغو بندیزونو سره چې حکومت په بنواوشاوخو سیمو کې لگولی اودهغوله مخې له پنځو تنو نه دزیاتو کسانو غونډیدل او وسله گرځول منع شویدی. دسیمو خلکو بیاهم دخپلو مسالو په باب غونډې کړیدی اوله دغه امله زیات شمیر خلک نیول شویدی .

په بنو کې پاکستانی پولیسو ویلی دی . دنیول شویو کسانو کورونه هم تلاشی شوی او په نتیجه کې پولیسو له کورونو نه یوه اندازه وسله هم ترلاسه کړی او مصادره کړی یی ده. دهغو بندیزونو په لړ کې چې د پاکستان د حکومت له خوا د پښتونستان او په زیاتو سیمو کې لگول شویدی دجلیم په چکوال سیمه اود پښتونستان په نورو سیمو کې چې پېښور مردان هم پکې شاملی دی دغه بندیزونه سخت شوی اود پاکستان دغواو امرونه دغاړی نه ایښودو په صورت کې گرفتاری روا نی دی

د لړم ۱۰-۵۴

په پښتونستان کې پاکستانو پولیسو د ولس دمبارزی دمخنیوی دپاره دیوه لوی پلان دتطبیق په لړ کې په اقدام لاس پوری کړی دی په پېښور کې د پولیسو قوماندانی ددغه خبر دورکولو په ترڅ کې ویلی دی چې په دغه پلان کې دخلکو د کورونو تلاشی او گرفتاری روانه ده .

دين كې دهيجا د حقوقو د غصبولو اجازه نشته نوڅكه به زموږ ولس دخپلو حقوقو دپاره دحکومت په خلاف مبارزه وكړي او پدغه لاره كې به دهیخ ډول قرباني وركولونه ډډه ونه كړي

* * *

د تحريك استقلال گوند مشر اصغر خان د پښتونستان په پېښور كې وويل د پښتونستان ولس بايد د پاكستان د حكومت په ټولو هغو دسيسو خبروي چه حكومت يې دولس د تباهي او بربادې دپاره جوړوي .

هغه وويل مونږ وينوچه پښتانه او بلوڅ د پاكستان له حكومت نه دخپل حق دغوښتنې دپاره پورته شويدي او عقیده لروچه هغه حكومت ددی ولس په وړاندې سر ټيټولوته مجبور شي اصغر خان زياته كړه دولس دمتملدي مبارزې په مقابل كې حكومت نشي كولى چه دهغه د حقوقو غصبولو نه زيات دوام وركړي د تحريك استقلال گوند مشر وويل پښتانه او بلوڅ خپل بشري حقوق غواړي خود پاكستان د حكومت هغه د تجزيه طلمې په نوم بنديانو ي او هم يې تر سختو شکنجو لاندې نيولي دي خو ولس چه دخپل حق دپاره په مبارزه لاس پوري كړ حكومت بايد پوه شي چه ولس بريالي كېږي او حكومت دماتي سره مخامخ كوي .

دنوامبر په لومړي ورځ چه دلهم د لسمې نېټې سره برابره ده د بلوچستان دقانوني وزيراعلي بناغلي عطاء الله خان مينگل په كور كې په يوه غونډه كې كېدون وكړي . په خبر كې ويل شويدي چه په دغه غونډه كې كسى به په سياسي حالاتو اودملې عوامي گوند دراتلونكو مبارزې په باب خبرې وشي .

دلهم ۱۲-۵۴

د پښتونستان د پېښور خبردې چه په هغه ځاى كې د پښتون ستودنت فيډريشن غړي جاويد رحيم په يوه وينا كې اعلان وكړ چه د كورنمنت كالچ دمحصلينو د اتحاديې په انتخاباتو كې حكومت مداخله كړي اود پيپلز گوند كانديدې په ناجايزه توگه كامياب كړيدي نوڅكه دمحصلينو دغه انتخاب نشي منلي .

هغه اخطار وركړ چه كه چيري ددغه واقعي په هكله دمحصلينو دقناعت دپاره بياسمدهستې انتخابات ونه شول نو پښتانه محصلين به په عمومي مظاهرو لاس پوري كړي

دلهم ۱۳-۵۴

د جمعيت العلمای پاكستان گوند رئيسيس مولانا شاه احمد نوراني ورځپاڼه ليكونكو ته په خپله وينا كې وويل په پښتونستان بلوچستان كې اوس ولس پوره بيدار شويدي اود پاكستان حكومت نشي كولى چه د ولس حقوق غصب كړي .

مولانا زياته كړه زموږ ولس په اسلام كلك ايمان او عقیده لري او پوهېږي چه په هغه

د لړم ۱۴-۵۴

د پاکستان د حکومت په خلاف په ټول بلوچستان کې دملی مبارزینو فعالیت سخت شوی دی . په وروستی خبر کې ویل شوی دی چه په پشین کې پښتنو ملی مبارزینو د پاکستانی حکومت په خلاف په یو لړ اقداماتو لاس پوری کړی او هغه حکومت په پشین کې د بندیزونو د قانون ۱۴۴ ماده نافذه کړیده .

خبروایی دغی مادی په اثر په هر ډول غونډو مظاهرو اووسلی گړخولو بندیزونه لگیدلی دی .

د لړم ۱۵-۵۴

د پښتونستان پخوانی وزیر اعلیٰ د جمعیت العلمای اسلام گوند رئیس اود پاکستان په مرکزی اسامبله کې د حکومت د مخالفو گوندونو مشر ښاغلی مولانا مفتی محمود د پاکستان په گوجرانواله کې یو لوی ولسی غونډی ته پخپله ویناکی وویل د پاکستان د مرکزی اسامبلې سره د حکومت د مخالفو گوندونو دمقاطعی د ختمولو مقصد دانه دی چه گو یا هغوی د پاکستان له حکومت نه دخپل ولس د حقوقو دمطالبو او مبارزونه لاس اخیستی دی .

د مخالفو گوندونو مشر وویل: د پښتونستان ولس د پاکستان له حکومت نه دخپلو حقوقو تر لاسه کولو دپاره په اسامبله اوله اسامبلې نه د باندې په دواړو حالونو کې د احتجاجونو او کلکی مجاهدی په لاره روان دی او په دغه لړ کې ورسره مخالف گوندونه ملگری دی . ښاغلی مولانا مفتی محمود د پاکستان

د حکومت په خلاف په بلوچستان کې د پښتنو اوبلوخو ملی مبارزی ته د اشاری په ترخ کې وویل په هغه سیمه کې د حکومت په خلاف دخپلو حقوقو دغونښتنی دپاره د پښتنو اوبلوخو ملی مبارزی دوام لری او په بلوچستان کې یی د پاکستان د حکومت له خوا دهغه ولس پسه خلاف د اقداماتو په باب خپله ژوره اندیښنه خرگنده کړه .

د پښتونستان پخوانی وزیر اعلیٰ په پښتونستان کې دملی عوامی اوجمعیت العلمای اسلام کوندونو دملی حکومت د یادونی په ترخ کې وویل هغه وخت چه په پښتونستان کې دخلکو حکومت اوملی وه هیڅوک نه گرفتار یدل خو اوس چه دملی عوامی گوند او جمعیت العلماء د گوندونو ملی حکومت نشته نو د پاکستان دمرکز اولپندی مرکزی محبس ته لیردول محبس، تهدید او جبر له لاری په خلکو باندی حکومت کول غواړی .

د لړم ۱۸-۵۴

دملی عوامی گوند رئیس خان عبدالولیخان چه له څه مودی راهیسې د پاکستان په بیلوبیلو بندیخانو کې د بندیزونو تیروی اوس د پاکستان دمرکز اولپندی مرکزی محبس ته لیردول شوی دی .

په خبر کې ویل شوی دی خان عبدالولیخان چه تراوسه یی د بندموده نده معلومه شوی په بی سرنوشته توگه د پاکستان د حکومت له خوا بندی دی او اوس دسکر له بندیخانې نه د پاکستان مرکزی بندیخانې ته ولیردول شو . په خبر کې داهم ویل شوی دی چه په

ګوند او حکومت کی آمریت قایم دی .
په مانسیری کی دپیپلز ګوند غړو اخطار
ورکړیدی چه که اوسنی حالت بدل نشی هغوی
به له پیپلز ګوند سره پریکړه وکړی .

د لړم ۲۷-۵۴

د پاکستان د تحریک استقلال ګوند مارشال
اصغر خان په لاهور کی دخپل ګوند کا لنسی
کنفرانس ته په یوه ویناکی ویلی دی چه
د پاکستان په تیریوکال کی دافغانستان سره
دخپلو روابطو خپرې تیا نوره هم زیاته کړیده
اود پاکستان خارجی سیاست له ناکامی سره
مخامخ دی .

* * *

د پاکستان له کراچی څخه په یو خبر کی
ویل شویدی چه په هغه ځای کی دیموکراتیک
کنفرانس په نامه یو کنفرانس جوړیږی چه په
هغه کی د پنجاب اوسند په دیموکراتیکو قوتونو
سر بیره د پښتونستان او بسلو چسستان
د دیموکراتیکو قوتونو نمایندگان هم گډون
کوی .

کنفرانس چه دمزدور، طلبا، کیسان دعوامی
رابطی کمیټی له خوا یی بلنه شویده، داساسی
حقوقو د تامین دمدنی ازادیو او داجتماعی
اقتصادی عدالت دمنځ ته راوړلو دپاره دیو
پر وگرام جوړولو هدف لری په کنفرانس کی
یوازی د پنجاب دایالت ۱۵۰ تنه نمایندگان گډون
کوی او له پښتونستان څخه د پښتون ستودنت
فدریشن په دریو نمایندگانو سر بیره سل ته
نور نمایندگان هم کنفرانس ته ور بلل شویدی
خبروایی چه د کنفرانس دا فتنه خپه غونوی

پښتونستان بلوچستان او پاکستان کی
سیاسی او اجتماعی ټولنی د پاکستان د حکومت
له خوا دخان عبدالولیخان د بندی کولو په لړ
کی له هغه حکومت نه خپله زیاته خواشیننی
او کرکه څرگندی اودغه عمل د پښتونستان او
بلوچستان دولس په خلاف د پاکستان د حکومت
یو بل استبدادی تیری او ظلم گڼی .

د لړم ۲۵-۵۴

د پښتونستان په پېښور کی دهغو محصلینو
په منځ کی سخت مخالفت پیدا شویدی چه
د پاکستان پیپلز ګوند پوری مربوط دی .
خبروایی چه دا اختلاف په نتیجه کی زیات
شمیر محصلینو له پیپلز ګوند سره پریکړه
اعلان کړی او یوشمیر نور چه بناغلو عمر عباس
اومشتاق احمد بنگښ هم پکی شامل دی له
پیپلز ګوند څخه ایستل شویدی .

په خبر کی ویل شویدی چه په پښتونستان
کی پښتانه محصلین په چارو کی دهغه ګوند
دبی ځایه مداخلی سخته غندنه کوی او ورځ
په ورځ په پښتون ستودنت فدریشن باندی
چه دهغوی خپل نمایندنده سازمان دی راټولیری .
د پښتونستان له مانسیری څخه په یو خبر
کی ویل شویدی چه په هغه ځای کی د پیپلز
ګوند ځینو غړو دهغه ګوند قیادت غندلی دی
او غوښتنه یی کړیده چه په گسوند کی دی
سمدستی نوی انتخابات وشی .

د پیپلز ګوند غړو ویلی دی چه د پیپلز ګوند
دمنشور له مخی باید د ګوند او حکومت چوکی
جلادی خوله بده مرغه د ګوند او حکومت په
جوکیو یو ټولی قبضه کړیده او پدی توگه په

د تصویب په صورت کې مدنی آزادی به له پخوا زیاته محدود شي او په دغه هیواد کې د عدالتی محکمو قدرت زیات کمېږي .

دغه راز د دغو بدلونونو د یوه له مخی قادیانی ډلی ته حق ورکول کېږي په فدرالی اسامبله او ایالتی اسامبلو کې به یو ټاکلی شمیر څوکي ولري .

تیر کال د سختو او پرله پسې مظاهرو له امله چې په ټول پاکستان کې وشوې دهغه هیواد حکومت مجبور شو قادیانی او غیر مسلمان اقلیت اعلام کې خوشرنګه چې د دغې ډلې ملاتړ د پېښل پارټي دپاره زیات اهمیت لري کتونکي وایي د پاکستان حکومت پدې وسیله غواړي دغه ډله یوځل بیا د پاکستان په سیاسی ژوند کې شامله کړي .

د فرانس پرس نماینده رپوټ ورکړې دي چې دهغو نورو بدلونونو له مخې چې تصویب شوي دهغو کسانو خوشي کول سخت شوي چې د قایوې حبس دقانون له مخې نیول شوي او دغه راز دقانون جوړونکو غونډو د غړيو دمصنویت دسلب دپاره لاره اواریږي .

د فرانس پرس نماینده وایي یوله هغو اشخاصو څخه چې له تالار څخه دوتلو دپاره یې دغونډې درئیس حکم ونه منله د پاکستان دقانون پخوانی وزیر میان محمودعلی قصوری ؤ چې پولیسوپه زور له غونډې وویسته .

ویل کېږي په هغو نښتوکښي چې په غونډه کې وشوې مولانا مفتي محمود او دمخالفو گوندونو دري تنه غړي لږڅه ژوبل شوي دي .

ریاست به میرمن نسیم و لې به غاړه لري د مز دور، طلبا کیسان دعوا می رابطی کمیټی رئیس ډاکتر اعزاز نظیر په یوه وینا کې هیله څرګنده کړېده چې دیموکراتیک قوتونه به د کنفرانس د هدفونو په پوره کولو کې همکاري وکړي او له ولس څخه یی غوښتي دي چې د دیمو کرا تیکو قوتونو د مبارزی کلک ملاتړ وکړي .

ډاکتر اعزاز نظریلی دی دیمو کراتیکو قوتونو کنفرانس ددی دپاره را بلل شوي دي چې اوسنیو بدو حالاتو ته تغیر ورکړي واعزاز نظیر په اقتصادی خرابو حالاتو باندی د تبصری په ترڅ کې په مطبوعاتو باندی د بندیزو نو د ۱۹۹۹ ما دی او د پاکستان د ساتنی دقانون په پلمو بندیزونه لگول اوهم په صنفی اتحاد یو، کارگرانو او بزگرانو باندی د فشار غندنه کړې، اوویلی یی دی اقتصادی عدالت تر هغه وخته پوری منځ ته نشي را تللی تر څو ددغو بلاگانو اصلی عوامل محو نکړي شي .

د لېږندې ۱-۵۹

د پاکستان صدراعظم ذوالفقار علی بوتو اعلام وکړ هغه مخالف غړي په چې په ملی عوامی گوند پوری مربوط دی ډیر ژر د پاکستان په ملی اسامبله کې خپلی څوکي دلاسه ورکړي او هغوی ته به ددی اجازه ور نه کړي شي چه وروسته لدی د مرکزی پارلمان او ایالتی اسامبلو په څو کیو کې .

د بی بی سی نماینده څرګنده کړېده چې د پاکستان د مشرانو په جرګه کې ددغو بدلونو

د افغانستان کالی

د کارخانې دکارگرو، مطالبو هم پوره ملاتړي اعلان کړي .

د توربلی دکارگرو اتحادیې هم د مردان دکارگرانو دملاتي اعلان کړیدی او هغوی ویلی دی که چیرې دمردان دکارگرانو غوښتنی سمدستی ونه منل شی نو دهغی خاوری ټول کارگران به په عمومی اعتصاب لاس پوری کړی .

همدغه شان دتوربیلی دکارگرانو اتحادیې پدی خبره هم خواشیني څرگنده کړه چه دتوربیلی یوه کارخانه سندنه لیردول شویده . بل خبروایی چه دپښتونستان اوبلوچستان کارگرانو او خلکو پدی خبره خواشیني څرگنده کړیده چه دپاکستان حکومت دبلوچستان دسایکلونو کارخانه کراچۍ ته لیردولی ده .

ددغو سیمو دکارگرو اتحادیو په خپلو ویناو کی ویلی دی چه دپاکستان حکومت داقصادی بی عدالتی په ذریعه غواړی دبیلبیلو سیمو خلکو ترمنځه اختلاف پیدا کړی او په دغه توگه حکومت کولوته دوام ورکړی .

* * *

دپښتونستان له پښور څخه په یو خبر کی ویل شوی دی چه د پاکستان حکومتی مقاماتو په هغه ځای کښی دپاکستان دساتنی دقانون لاندی دفرنشیرگاردین نومی داخبار دمدير ښاغلی یوسف لودی دبندی کولو امر کړیدی دښاغلی یوسف لودی اخبار پخوا بند شوی وو او په خپله یوسف لودی هم دناروغتیا په وجه شه موده پخوا له بنده

دفرانسپرس دنماینده له خولی دمخالف گوند یوه غړی ددغو پښو وروسته په یوه مطبوعاتی مرکه کی په حکومت تورولگاوه چه مخالفین خپه کوی اوداساسی قانون داپولو له لیاری مدنی خپلواکی په خطر کی اچوی . ده وویل هغه مخالفین به چه په تیرونهسو میاشتو کښی یی دمجلس دغوښو سره پریکړه کړی وه یوکنفرانس جوړ کړی او خپله راتلونکی تگ لاره به وټاکي .

دلیندی ۳-۴۰

درویتز نماینده داسلام آبادنه خبر کړی دی چه په پښتونستان کښی دحکومت دغړیتوب نه دپخوانی صدراعظم عنایت الله گنډاپور په ناخاپی برطرف کولو سره دغه حکومت سخت لږزیدلی دی

درویتز نماینده په ډاگه کړیده گنډاپور چه دسیمی په اوسنی کابینا کی دکار قانون اودپارلمانی چارو دوزیر په توگه و طیفه اجرا کوله دهغی سیمی اوسنی صدراعظم نصرالله خټک برطرف کړی اود برطرفی دپاره یی په رسمی ډول کوم علت نه دی ښودل شوی . سیاسی کتونو کی عقیده څرگندوی چه گنډاپور دهغو اختلافونو له امله برطرف شویدی چه دپیپلز پارټی دغړیو ترمنځه پیدا شویدی .

دلیندی ۳-۴۱

دپښتونستان دمردان نه په یو خبر کی ویل شویدی چه دتمباکو دفابریکی کارگرانو دخپلو غوښتنو په لړ کی تیره اونۍ په اعتصاب لاس پوری کړی . خبروایی چه دکارگرانو دمردان دبوری

دښتونستان د مهېو پښو ګروولوژي

څخه خوشي شوی وو .

دلیندی ۴-۵

له خوا دسناواسامېلو څخه دولس دمنځېو
نمایندگانو دلیری کولو تهديد ډیره داهمیت
وېڅیره نده ځکه چه دولس نمایندگان نه حریص
دی اونه دقدرت اوږی .

دپاکستان له کراچۍ څخه په یوڅیر کسی
ویل شویدی چه میرمن نسیم ولی دکراچۍ
په پوهنتون کی دپښتون ستودنت فیدریشن
یوکنفرانس ته په ویناکی ویلی دی چه دپښتنی
ددودونوله مخی ښځی باید یوازی دکور دننه
چاری سرته ورسوی مگرکله چه حالات دوزخی
شی اوسپي په بنديخانو کی واچول شی
پښتنی ښځی بهرته راوړی اودخپلو ورونو
سره اوږه په اوږه دخپلو حقوقو دپاره مبارزه
کوی .

میرمن نسیم ولی خواشیني ښکاره کړیده
چه په پاکستان کی دښځو دبین المللی کال
نمانځنه په ډیره گرمی اونمایشی توگه روانه
ده خو په تیر لنه وخت کی په لاهورکی ددوی
دخویندو دسیکاوای په باب هیڅ آوازه پورته
کیري .

دلیندی ۶-۵

درویتز آژانس خبر ورکړیدی چه په
بلوچستان کی دپاکستان دحکومت په خلاف
مبارزه په منظم ډول روانه ده اودملی مبارزینو
فعالیت مخ په زیاتیدو دی .

میرمن نسیم ولی له محصلینو څخه غوښتنی
دی چه په سیاسی ډگرکی سمه لار غوره کړی
اودولسی گټودپاره مبارزه وکړی .

رویتز خبر ورکړی دی چه په تیره اونۍ
کی له کوټی څخه ۱۱۰ کیلو متره لیسری
دبلوچستان په جنوبی برخه کی ملی مبارزینو
دپاکستان په یوه پوځی لاری وسله وال یرغل
کړی اودپاکستانی حکومت ۱۸ تنه عسکر یی
وژلی دی .

میرمن نسیم ولی ویلی دی چه دمبارز ی
هدف باید دهغو موسسو آزادی وی چه دټولنی
تعمیر پری ښاښویدی

رویتز زیاته کړی ده چه په تیر وڅلورو
میاشتوکی په بلوچستان کی ملی مبارزینولن
ترلره ۸۰ تنه پاکستانی عسکر وژلی دی .

میرمن نسیم ولی دملی دیموکراتیک گوند
جوړولو په باب ویلی دی چه شیرباز خان
مزاری په خپل دغه اقدام سره ولس ته ډیر
خدمت کړیدی اوپه مبارزه کسی یی دهغه
دبریالیتوب هیله ښکاره کړیده .

دلیندی ۵-۵

دملی عوامی گوند دښځینه خانگی مشر
میرمن نسیم ولی دپښتونستان بلوچستان او
پاکستان دکارگرو، بزگرو، محصلینو سیاسی

دپاکستان په حکومت باندی دانتقاد کولوپه
ترڅ کی میرمن نسیم ولی ویلی دی داډیره
بدهرغی ده چه هرڅوک په پاکستان کی قدرت
ته ورسپیری هغه فکر کوی چه پاکستانهماغه
په خپله دی .
میرمن نسیم ولی زیاته کړیده چه دحکومت

خلاف په ډله ایزه ستره مبارزه زور اچولی اود یوی نه ستړی کیدونکی مجاهدی غوښتنه یی کړیده .

دلیندی ۱۰-۵۴

د پښتونستان له پېښور څخه په یو خبرکی ویل شویدی چی په هغه ځای کی یو سیاسي مشر او مبارز ښاغلی مهدي شاه مهدي په ملی دیموکراتیک گوندکی دشاملیدو اعلان کړیدی . خبروایی چه په ملی دیموکراتیک گوندکی دمیر مهدي شاه له شاملیدونه وروسته یوتن بل سیاسي مشر ارباب عبدالغفور خان هم په ملی دیموکراتیک گوندکی دشمول اعلان کړیدی خبروایی چه په پښتونستان کی په ملی دیموکراتیک گوندکی دولسی خلکوسیاسي مشرانو اومحصلینو دشاملیدوپه لړکی دمردان دشیرکرد پښتنو محصلینو داتحادیی رئیس حیدرعلی اوسکرتر جنرال نثار خټک هم له هغه گوند سره وفاداری اعلان کړیده .

خبرزیاتوی چی ظاهرشاه مومند هم له خپلو گڼو ملگرو سره په ملی دیموکراتیک گوندکی ورشامل شویدی .

د پاکستان له کراچی څخه یو خبروایی چه د ملی دیموکراتیک گوند موسس شیرباز خان مزاری وپرمه ورځ په یوه مطبوعاتی ویناکی ۱۴۴۵ مادی څخه دمخالفت په پلمه پسه سنکی د مخالف گوند دمشیر ښاغلی محمد خاشم غلجی دگرفتاری په وجه د پاکستان د حکومت غندنه کړیده .

کارکوونکو او پوهانو په نوم به یوه پیغام کی ویلی دی دخپل ولس د حقوقو د ترلاسه کولو دپاره د حکومت په خلاف زیات متحدشی اوډله ایزه مبارزه پیل کړی . هغی وویل د پاکستان حکومت چی دولس کوم حقوق غصب کړی او تر پښولاندي کړی یایی لاندی کوی نه یوازی داچه د پښتنو اوبلوڅو سره دغه سلوک روان دی بلکه د پنجابیانو اوسندیانو حقوق هم یکی شامل دی نودغه ټول مظلوم خلک باید د ظالم حکومت په مقابل کی په یوه ډله ایزه کلکه مجاهده لاس پوری کړی او خپل حقه حقوق ترلاسه کړی .

میرمن نسیم ولی اعلان وکړی په پاکستان کی داوسیدونکو ټولو مظلومو ملیتونو د حقوقو دپاره د حکومت په خلاف زهوتر مبارزه جریان لری . همدغه شان د ملی دیموکراتیک گوند مشر ښاغلی شیرباز مزاری دولس په نوم په یوه پیغام کی د پښتنو بلوڅو او په پاکستان کی داوسیدونکو ملیتونو د حقوقو دمبارزی د یادونی په لړکی د ملی عوامی گوند رئیس خان عبدالی خان د جمهوریت علمبردار اولوی مشر بللی او ویلی یی دی چی خان عبدالولی خان دخپل ولس د حقوقو د ترلاسه کولو نه علاوه د سنند او د پنجاب دولسونو د حقوقو دپاره هم قربانی و زکړی اوددغو قربانیو او مبارزی سلسله اوس هم جریان لری

پدغه غږنه کی چی په کراچی کی جوړه شوی و ه ښاغلو سناتور غلام محمد بلور، سرفراز خان، نوازبت، اوراومهرهم دولس د حقوقسو د ترلاسه کولو دپاره د پاکستان د حکومت پسه

دلیندی. ۱۱-۵۴

ددیموکراسی دمیښخ ته راوړلو دپاره د حکومت په خلاف په روانه مبارزه کې فعاله برخه واخلي. شمس بونیری په خاص ډول له پښتنو محصلینو څخه غوښتی چه دپښتون په کور روان یرغل ته پاملرنه وکړي او دخپلوحقوقو دلاس ته راوړلو دپاره سره متحد شی .

دېښتونستان له مردان څخه په یوڅبرکي ویل شویدی چه په هغه ځای کې مدافع وکیلانو په یوه غونډه کې دپیلز گوند له خوا په اساسی قانون کې دیواړ خیز ترمیم غندنه کړیده .

دلیندی. ۱۵-۵۴

دېښتونستان له خیبرونه په یوڅبرکي ویل شویدی چه په هغه ځای کې یوتن مشر بناغلی مفتی گل اسلام په خیبرکي له ولس سره د پاکستان دپولیسو ناوړه رویه غندلسی او غوښتنه یی کړیده ده هغه پاکستانی پولیس چه په بیلوبیلو پلمویی دخیبر دسیمې څینی کلی لټولی دی سمدستی ولس ته وروسپارل شی چه دسیمې دولسی دود سره سمه جزا ورکړی له شی .

مدافع وکیلانو په یوه پریکړه کې څرگنده کړیده چه واکمن گوند دمحمکو داخیاراتو کمولوپه ذریعه غواړی یوگوندیز حکومت منځ ته راوړی اودمدافع وکیلانو اتحادیه دغه عمل په کلکه غندی .

په غونډه کې په مرکزی اسامبله کې د مخالف گوند دغړو دسپکاوی اوهم په کراچي کې دقانون پوهانو په مظاهره باندی دپولیسو دحملی غندنه وشوه .

* * *

په څبرکي ویل شویدی چه په خیبر کسی دپاکستان دپولیسو په ناوړه رویه دهغه ځای ولس سخت پازیدلی دی .

دېښتونستان له بنوڅخه په یوڅبرکي ویل شویدی چه دپاکستان پولیسوپه بنوکی څینی کلی په بیلوبیلو پلمولټولی اوولسی خلک یی زورولی دی .

دېښتونستان له دیره اسمعیل خان نه په یوڅبرکي ویل شویدی چه په هغه ځای کسی تیره ورځ دپاکستان دحکومت په خلاف یوه لویه مظاهره شویده چه په هغی کې په زرونوخلکو گډون کړی وو مظاهره کوونکو داسی لوحی پورته کړی وی چه د حکومت خلاف شعارونه پری لیکل شوی وو .

په څبرکي ویل شویدی چه پولیسودپښتنو له کورونو څخه ټوپکی، کارتوس او لرونه دلایسنس دنه لرلوپه پلمه ضبط کړیدی اوهم یی دوه تنه دپاکستان له حکومت سره دمخالفت په پلمه گرفتار کړیدی .

دلیندی. ۱۲-۵۴

دپاکستان له کراچي نه په یوڅبرکي ویل شویدی چه په هغه ځای کې پولیسودبلوچستان داسی لوحی پورته کړی وی چه دحکومت

دېښتونستان له مینگوری نه په یوڅبرکي ویل شویدی چه په هغه ځای کې بناغلی شمس بونیری له محصلینو څخه غوښتی دی چه

د ليندۍ ۱۶-۵۴

ښاغلي عبدالمجيد نيولي اوبندی يې کړې دی .

د پښتونستان له پېښور څخه په يو خبرکي ويل شويدي چه دايالتي اسامبلي شپږ تنه غړي ښاغلو اميرزاده خان، حاجي تاج محمدخان بابو محمد اکرم ارباب، سيف الرحمن، شميردل خان او ميرمن محموده سليم په ملي ديموکراتيک گوندکي شامل شويدي .

خروايي په پېښور کي د مرکزي اسامبلي پخواني غړي ممتاز صفدرهم په ملي ديموکراتيک گوندکي دخپل گپون اعلان کړيدي .

د پاکستان حکومت دمخالفو کونديو د پارلماني دلي کانونسيون دپاکستان حکومت دغه اقدام غندلي دي چه په پښتونستان کي يې د ملي عوامي اودجمعيت العلماني اسلام گډو حکومت استعفاتو اېکړيدي .

کانونسيون دمخالفو کونديو له مشرانو سره له پخوانيو شويو موافقونه دپاکستان حکومت په سرغړونو خواشيني څرگنده کړيده په تيره بيا دمری له موافقو اودفبروري شپاړسمي نېټي له موافقونه د حکومت پيروي نه کول په خاص ډول غندلي دي .

کانونسيون په اساسي قانون کي دپاکستان د حکومت ټول يواځيز بدلونونه غندلي اوزياته کړي يې ده چه دغه ترميمات دټولو اصولو او اساسي قانون داساساتو دبدلون دپاره ديوي توپني مقدمه ده .

کانونسيون ويلي دي چه دشپږياو خواشيني کوونکي قتل په سنا اوفدرالي اسامبله کي دمخالف گوند مشرانو دبند دپاره د حکومت

له خواديوې ناوړه وسيلې په توگه شويدي . کانونسيون دهغو کسانو په مقابل کسي دپېلزارټي دارگان په غځ اخستوونکو اقداماتو باندې اعتراض کړيدي چه حق وايي . کانونسيون دپنجاب په ايالتي حکومت کي پرله پسې اوښتمې غندلي اوويلي يې دي چه دغه عمل ديوي خواپه هيوادکي دثبات د گپوډي سبب شوي اودبلي خوايې دپنجاب داسامبلي غړي دخپلو مشرانو دانتخاب دحق نه بي برخي کړيدي اوپه دي ډول دپاکستان د اساسي قانون د فدرالي روحيې دفسخ کيدو سبب شويدي .

کانونسيون ويلي دي چه داسامبلي دهغو غړيو سره طالمانه چلند کيږي چه دپېلزارټي څخه يې استعفا کړيده اونه يواځي داچه دهغوي شتمني ضبط کيږي بلکه پخپله دوي دپوليسو له خوا غولول کيږي او ورک کيږي لکه چه ده هغو پخوانيو دووزيرانو په باره کي تراوسه کوم خبرلاس نه ده دي راغلي چه پوليسو بيولي دي .

کانونسيون ددغي څرگندوني په ترڅ کي چه په اسامبله کي دمخالفو گوندونو غوښتنواو نظريوته دخپرووخت نه ورکول کيږي هغه سخت اعمال غندلي اوبدورته ويل شوي چه دننه په پارلمان کي دمخالفو درندو غړيو سره کيږي اوويلي يې دي چه دا سي پېښسي دپارلمان په تاريخ کي ساري نلري .

دکانونسيون په پريکړه کي څرگنده شوي

د پښتونستان د مېهو پېښو گرونولوژی

قانونی زیار اومجاهدی څخه لاس وانخلي .

د لیدنې ۱۸-۵۴

د پاکستان له اسلام آباد څخه په یوڅېر کې ویل شویډی چې دهغه هیواد په مرکزی اسمبله کې داخله وزیر اعتراف کړیدی چې په مرکزی امنیتي قواؤکی د بلوچستان اوسند د زلمیانو په شاملولو ندی بریالی شوی .
داخله وزیر ویلی دی چې د پاکستان حکومت په مرکزی امنیتي قواؤکی د سندی او بلوخی زلمیانو د شاملولو ډیر کوشښ کړی دی.

داخله وزیر د اسمبلې د غړی احمد رضا قصوری دیوی پوښتنی په ځواب کې پسه امنیتي قواؤکی د سندی اوبلوخی زلمیانو د نه شمول وجه هغه جذبات ښودلی دی چې هغوی یی د امنیتي قواؤ په خلاف لری . د پاکستان د مرکزی اسمبلې په غونډه کې مکې معظمی ته د پښتونستان دیوستر دیني عالم ښاغلی مولانا یوسف ښوری په ورتگ د بندیز لگولو په باب هم پوښتنه شویده خوداخله وزیر دغی پوښتنی ته له ځواب ور کولو څخه ډډه کړیده .

د لیدنې ۲۴-۵۴

د پښتونستان د وزیرستان نه زار سیدلسی خبروایی چې د وزیرستان په ټوله سیمه کې دملی مبارزینو له خود پاکستان حکومت په خلاف عمومی قیام روان دی او ټولو اولسی خلکو دهغه حکومت د ټول زور په مقابل کې مقابلی ته خپل چمتووالی نور هم ټینگ کړیدی .
په څېر کې ویل شویډی چې د پاکستان حکومت د وزیرستان دملی مبارزینو په خلاف

ده چه د پاکستان دساتنی د دیموکراسی د ټینگو د دخلکو داساسی حقوقونه د دفاع دپاره په پارلمان کې دمخالفو گوندونو غړی هر ډول قربانی ته نیاردی او که دمخالفو گوندونو مشران لارښوونکی پریکړه وکړی ټول تیاردی چه د اسمبلو د غړی ټوب څخه استعفا وکړی او دسیاسی ټولنو اوخلکو سره اوزه په اوزه د خپل سری اوتباهی نه د پاکستان د ژغورلو دپاره قانونی اقدامونه اوکوښښونه وکړی .

د نوای وقت ورځپاڼی په یوه بل څېر کې ویلی دی چه د پاکستان د جمعیت العلماء رئیس ښاغلی شاه فرید الحق اودسند په اسمبله کې ددغه گوند مشرانو په یوه مطبوعاتی مرکه کې وویل : چه په پارلمان کې ددغه جمعیت مربوط ټولو غړیو په لیکلی توگه خپلی استعفا وی ده ته وړاندی کړیدی چه دمخالفو گوندونو د مصوبه لایحی له مخی کله چه لازمه وبلل شی د مربوطو اسمبلو رئیسانو ته وړاندی شی .

ده وویل: باید د حکومت د غیر قانونی اقداماتو په مقابل کې اغیزمن احتجاج وشی .

ده وویل : دیوه لومړنی اقدام په حیث په ټولو سترو ښارونو کې د پارلمانی مشرانو په لارښوونه د دریو پورتنیو لیکو په څیر مظاهری کبزی اوورپسی ستره مظاهره کبزی چه دهغو لارښوونه به په خپله دمخالفو گوندونو مشران په غاړه واخلي .

ښاغلی شاه فرید الحق وویل : دخلکو دعامه افکارو دراوینیدوله امله به حکومت مجبور شی چه عادلانه اوبی طرفه انتخابات وکړی اوباید خلک دغه مقصد ته درسیدودپاره دهیڅ ډول

لاس واخلی .

خبروایي د پيپلز گوند همکارانو د پښتنو محصلينو سپارښتنه رد کړه او د محصلينو په خلاف و گواښيدل چه وروسته ديوي نښتي په نتيجه کي د پيپلز گوند طرفداران سخت ووهل شول .

خبر زياتوي چه د نښتي په وخت کي د پاکستان پوليسو هم د پيپلز گوند د طرفدارانو مرسته کړيده په خبر کي ويل شويدي چه د مردان ولسي مشرانو او د کالج په چارو کي د حکومت ناوړه مداخله غندلي ده .

د پښتونستان له پښور څخه په يو خبر کي و ويل شويدي چه په ايالتي اسامبله کي د قيوم ليک او پيپلز گوند د غړو تر منځ تاوتریخوالي پيدا شويدي خبروایي تاوتریخوالي د پاکستان د داخله وزير قيوم دهغي وينا په نتيجه کي پيدا شويدي چه په تخت بايي کي بي کړي وه .

داخله وزير په خپله وينا کي د پيپلز گوند په ځينو ايالتي وزيرانو د بدديانتي تورونه لگولي وو .

خبر زياتوي چه په ايالتي اسامبله کسي د پوهني دايلتي وزير سکندر زمان او د پيپلز گوند د غړي عبدالصمد خبري پيري سختي شوي وي او نژدې وو چه په يوبل وارو نه وکړي .

په خبر کي ويل شويدي قيوم ليگان اوس دا احساس کوي چه پيپلز گوند هغوي دخپلو سياسي مقصدو نو د پاره استعمالوي .

د مقابلي د پاره دواړه مرکز اود نيلايي سپين کڅ گردايي او مرتضاياني ته او همدغه شان د گوملي سيمو ته د پنځو زرو تنو زيات عسکر د درندي ولسي سره ور لېږلي دي .

د پاکستان حکومت د وزير و احمد زي و ولس ته التيام نوم ورکړي دي چه ټولي هغه سيمي خوشي کړي چه دوي پکي د پاکستانی بوځ سره د مقابلي د پاره سنگرونه نيولي دي .

خبر زياتوي چه د وزير و ملی مبارزينو دهغه حکومت التيام ته اهميت ندي ورکړي او د پخوا په شان خپل کلک مقاومت او مبارزي ته دوام په خاطر په خپلو سنگرونو کي ناست دي .

بل خبروایي چه دواړه او روحاني شخصيتونو خپل ولس ته فتوي ورکړي ده چه د زور گير حکومت په مقابل کي د دوي جگړه جهاد، مرگ يي شهادت او زونديي د مجاهدي د گردی نو دوي بايد په خپله خاوره باندي فدا کاري ته زيات چمتو و دريري .

د ليندۍ ۲۴-۵۴

د پښتونستان له مردان څخه په رارسيدلي خبر کي ويل شويدي چه په هغه ځای کي د کالج د محصلينو په اتحاديه کي پښتنو محصلينو هغه کسان غندلي دي چه د پاکستان د حکومت په اشاره د محصلينو تر منځ د نفاق پيدا کولو کوښښ کوي .

خبروایي د اتحادیي په يوه غونډه کي محصلينو د پيپلز گوند له خوتنو همکارانو څخه په کلکه غوښتي دي چه په تعليمي چارو کسي د پيپلز گوند د ناوړو مداخلي له ملاتړ څخه

دېښتونستان د مهمو پېښو گرونولوژۍ

د لېنډۍ ۲۵-۵۴

چه هغه د پاکستان له حکومت څخه وغواړي چه د پښتونستان ستر مشر خان عبدالغفار خان له بند څخه خوشي کړي. دملگرو ملتونو د سرمنشۍ په نامه د پښتون جر گي ديپگام متن په دې ډول دی.

جلالتمآبا۔ د پښتونستان محبوب مشر خان عبدالغفار خان له ډير وخت راهيسی سخت ناروغ دی . دپاکستان حکومت هغه يو ځل بيایي له کوم دليله بندي کړي او اوس بنديخانه کی پروت دی.

حکومت نه دهغه علاج ته پاملرنه کړي او نه يی خپلوانو ته په بنديخانه کېښي دهغه سره دکتلو اجا زه ورکوي .

مونږ له دې امله تاسی اوستاسی په زريعه دملگرو ملتونو دنورو غړو و څخه هیله کووچه دانسانیت حقیقت اوعدهالت په خاطر دپاکستان له حکومت څخه وغواړي چه خان عبدالغفار خان بی له ځنډه خوشي کړي هغه ته اجازه ورکړي هرڅای اویاهر هیواد ته چه وغواړي دعلاج دپاره ولاړشی .

ښاغلیه اوس دخان عبدالغفار خان عمر له ۸۵ کالو څخه زیات دی آیا په دی عمر به په زندان کی دیوسړی ساتل هم څه معنی لری.

خان عبدالغفار خان دخپل ژوندانه شل کاله دبرطانیی په بند ښخانو کی تیر کړیدی او د پاکستان له پیدا یښت نه وروسته چه خائنه اسلامی هیواد وایی شل کاله نور په بنديخانو کی ساتل شویدی .

آیا حیرانوونکی خبره نده آیاد بو تو حکومت دپاکستان حکومت دپښتنو اوبلوڅو

دېښتونستان له پېښور څخه یو خبروایی چه د پښتنو محصلینو اتحادیې په پېښور پوهنتون کی دیوی غو نډی په تر څ کی د پښتونستان دستر مشر خان عبد الغفارخان د سمدستی خوشی کو لو غوښتنه کړیده.

د پښتنو محصلینو اتحادیې همدار نگه د پاکستان له حکومت څخه غو ښتی دی چه د محصلینو مشر افراسیاب څپک په خلاف ټو لی جوړی شوی دعوی بیرته واخلی .

دپاکستان د پنجا ب له چکوال څخه یو خبروایی چه په هغه ځای کی داسلامی طلبا ووانجمن دانجمن درئیس غلام مصطفی عابد په مشرۍ په یوه غونډه کی دمخا لغو گوندونوله مشرانو سره دپاکستان دحکومت ناوړه رویه غندلی ده ، حکومت څخه په کلکه غوښتل شو یدی چه دمولانا عبدالستار نیازی په شمول چه څو ورځی دمخه بندي شو یدی ټول سیاسی بندیان سمدستی خوشی کړی .

* * *

دېښتونستان له پېښور څخه په یوڅیر کی ویلی شویدی چه په هغه ځای کی دپېپلز گوند غړو خپل مینځی مخالفت ډیر زیات شوی اودهغه گوند گڼ شمیر غړی دپېپلز گوند دمر کز ی اویالتي قیادت غندنه کوی .

د لېنډۍ ۲۶-۵۴

په یووروستی خبر کی ویل شویدی چه په هندگی د پښتون جر گي نومی ټولنی له خوا دملگرو ملتو نو دسرمنشۍ ښاغلی کورتوالد هایم په نامه په یوپیگام کی غوښتنه شویده .

متیو توری پتی و تری .

د مرغومی ۳-۵۴

د کویټی څخه درا رسید ولو خبرو نو سره سم د توری ور څی دلمانځلوله امله په کویټه کی سختی مظاهری او ډیری غونډی وشوی .
مظاهره کونکو په لوی لاس ۱۴۴ مادی په ماتولو سره چه له پنځو تنو څخه دزیاتوخلکو راټو لیدل منع کوی په واټونوکی مارش وکړ او دمخالفی جیبی مشرانو اوزده کو ونکو په ویناؤ کی دښار دچوک په میدان کی دپاکستان حکومت او داساسی قانون په خلاف دهغه غیر دیموکراتیک فعالیتو نه سخت وغندل .

ددغو مظاهرو نه وروسته ملک محمد انور کاسی او خو تنه زده کو و نسکی پو لیسو ونیول .

د مرغومی ۳-۵۴

د پښتو نستان له وزیر ستان څخه په رسیدلی خبر کی ویل شویدی چه له جغملی نه تر چندولی پوری په یوه اوږده مسافه کی دبرېښنا اوتیلفون ستنی اومزی دملی مبارزینو له خوا له مینځه وړل شویدی .

خبروایی دمسید و اواحمد زیو وزیرو ملی مبارزینو دواڼه اوله دی سپ کونه دترافیکو په مخ تپلی دی او دوزیرستان ولسی مشرانو پاکستان ته اخطار ورکړیدی چه دوزیر ستان ولسی دپاکستانی حکومت په همد فونو پوهیدلی اوتردی وروسته باید هغه حکومت دو لس د تیر ایستلو له کوشښی څخه لاس واخلي .
ولسی مشرانو ویلی دی دوزیر ستان ولسی به ترهغه وخته پوری دپاکستانی حکومت

سره هره بی عدالتی کوی اووژل دپاکستان د حکومت ورځنی پروگرام دی .

دپاکستان دحکومت د تاریخ او واقعیت تحریفولو دپاره دانگریزانو په څیر هر لایم کوشښی کړیدی .

د لیندی ۲۹-۵۴

په پاکستان کی دمتحدی دیمو کرا تیکی جیبی دفیصلی سره سم ددسمبر ۱۹ نیټه چی د لیندی له ۲۸ سره برابره ده دتوری ورځی په نامه په مظاهرو سره نما نځل کپری .

په پښتونستان کی په اسامبله کی دمخالفت گوند مشر اودجمعیت العلماء اسلام گوند سکرتو جنرال مولانا حبیب گل دمتحدی جیبی له خوادتوری ور څی په نامه ددسمبر ۱۹ اورځی دنمانځلو دفیصلی هرکلی کړی او ویلی یی دی چه دپاکستان دحکومت غیر قانونی چارود مخنیوی دپاره دو لس درایو تنظیمو لو ته ډیر زیات ضروری دی .

مولانا حبیب گل ویلی دی : دجمعیت العلمای اسلام گوند ټولو خانگو ته هدایت و رکړی شویدی چی دمتحدی جیبی دفیصلی سره سم ددسمبر ۱۹ نیټی په مظاهرو کی گډ ون وکړی .

دپښتونستان په کوهان کی متحدی دیمو کراتیکی جیبی دجماعت اسلامی گوند په دفتر کی ښاغلی حاجی محمد ابراهیم په مشرۍ غونډه کړی اوله ولس څخه یسی غوښتی دی چی ددسمبر په ۱۹ نیټه په احتجاجیه مظاهرو کی گډ ون وکړی اوپخپلو

دېښتونستان د مهمو پېښو گرونولوژي

چه په هغه ځای کې دجماعت اسلامي گوند رئيس قاضي حسين احمد په يوه وينا كې ويلي دي چه دتوري وړ ځي دمظا هرود مخنيوي دپاره دبند يزو نوله ۱۴۴ ما دى څخه په كار اخيستلو سر بيره دپا كستان حكومت له نورو غير ديمو كراتيكو چارو څخه هم كار اخيستي دي.

قاضي حسين احمد ويلي دي پوليسو به ټول پښتونستان كې خلك له بسونو څخه كوز كړي او هفوته يې اجازه نده وړ كړي چه په مظاهرو كې گډون وكړي .

ده ويلي دي دمردان او پېښور تر مينځ لاره دترافيكو په مځ ټول شوي او دكلو خلك مظاهرو ته له ورتلو څخه په زور منع كړي شويدي .

قاضي حسين احمد ويلي دي دحكومت له دغو ناوړو چارو څخه يو ځل بيا ثابت شوه چه حاكم گونډه ديمو كراتيك ډول دمخالفو كوند ونو سره مقابله نشي كو لي اوله غېسر ديمو كراتيكو لارو څخه حكومت ته دوام وركوي .

قاضي حسين احمد ويلي دي اوس پدې كې څه شك ندي پاتي چه ولسو نه دپرزور پييلز گونډله اقتدار څخه وغورځوي .

د مرغومي ۷-۴

له اسلام آباد څخه درويتر اوفرانسپرس د نمايندگانو دخبرو سره سم دهغه فرمان له مخي چه په اسلام آباد كې دپا كستان جمهور رئيس صادر او نافذ كړي هغه كسان چه ديوه ړنگ شوي سياسي گوند غړي وي

به خلاف خپلي مبارزي جاري وساتي تر څو هغه حكومت دپښتنو اوبلو څو په سيمو كښي هرډول مداخلي بس كړي او دپښتنو اوبلو څو حقه حقوق ومني .

د مرغومي ۴-۵

دېښتونستان له پېښور څخه په يوڅير كې ويل شويدي چه په ايالتي كابينه كې دپييلز اوقيوم مسلم ليك كوند و نو دغويو تر مينځ سخت مخالفت پيداشويدي .

خبروايي دقيوم ليك غړي په دې خبره غور كوي چه په څه ډول دحكومت په خلاف سياسي مبارزه پيل كړي اود پاكستان داخله وزير هم دحكومت په انتخاباتي پلان انتقاد كړي يدي .

خبر زياتوي په اياڼي كابينه كې دعنايت الله كندا پور ملگري هم دحكومت په خلاف مبارزي كولو ته چمتو شويدي اود كابيني اوه تنه وزيرانو چه دسياسي فشار په وجه دنصر الله خټك ملاتړ نه اې كړي شوي وواوس يو ځل بيا دهغه په مخالفت لاس پوري كړيدي .

دجمعيت العلمای اسلام گوند مشر مولانا سيد ايوب بنوري دپښتونستان په پېښور كې په خپله يوه وينا كې له حكومت څخه غوښتي دي چه استعفا وكړي او دولس نماينده حكومت ته دواك وركو لو دپاره عمومي انتخابات وشي سيد ايوب بنوري دپاكستان حكومت ته اخطار وركړيدي چه كه اوسني حالت دوام وكړي ډيري ناوړي نتيجي به ولري .

د مرغومي ۶-۵

دېښتونستان له پېښور څخه يو خبروايي

کړې او د پښتنو محصلينو پيساوړی مشر
افراسياب خټک په خلاف ټولې جعلی د عوی
بیرته واخلي .

د پښتونستان له پېښور څخه په یو خبر کې
ویل شوی دی چې دکالچ د پښتنو محصلینو د
اتحادیې رئیس مرستیال ښاغلی سید اصغر علی
شاه په یوه وینا کې ویلی دی چې باید حکومت
سمدستی هغه پښتو فلمو نه بند کړي چې
په هغو کې په پښتون کلتور پورې ملنډه ی
شویدی .

اصغر علی شاه ویلی دی داسی برېښی لکه
چې د ځینو خلکو د یوې دمنظمې دسیسې به ذریعه
د پښتون کلتور شره و لو سو گند کړیدی .

د مرغومي ۱۹۴۸

د بی بی سی خبریال له اسلام آباد څخه خبر
ورکړی دی چې د پېښور پولیسو دملی عوامی
گوند یوشمیر هغه غړي چې غوښته بی په هغه
ښار کې یوه سیاسي غونډه وکړي تیت او پرک کړل
اود هغی ځینی سېما لرونکی بی ونیول .

ددغی سیاسي غونډی دجوړیدو مخسبه
د پاکستان د تحفظ دقانون د یوې مادی په اساس
ونیوله شوه چې په گڼه گوڼه لرو نکوسیمو کې
د څلور تنو څخه دزیاتو کسانو سره غونډ بدل
منع کوی .

اودنیول شویو کسانو په لپ کې د پاکستان
د پخوانی جمهور رئیس ایوبخان زوی گوهر
ایوب د تحریک استقلال دگوند مشر مارشال
اصغر خان اود جمعیت العلماء دگو ند څخه
مولانا نورانی شامل و و .

مولانا نورانی د بی بی سی خبریال ته په اسلام

د پاکستان په فدرالی پارلمان او په ایالتی
سامبلو کې له غږیتوب څخه بی بر خسی
کیر ی .

کتونکی عقیده څرگندوی ددغه فرمان اصلی
مقصد ملی عوامی گوند دی چې د پاکستان د
حکومت په حکم د فبروری په تیره میاشت کې
د ښار شوی او د حکومت له خوا دغه حکم دهغه
هیواد په ستره محکمه کې تصویب شوی و .
د پاکستان د جمهور رئیس د فرمان په اساس
هغه کسان چې د ډنگ شوی گوند غړی وی د
پاکستان په مقننه مجلس کې به د ښار کالو
دپاره دانتخاب کیدو حق ونه لری .

د مرغومي ۱۹۴۸

د پښتونستان له مردان څخه په یو خبر کې
ویل شوی دی چې دهغه ځای د پښتنو محصلینو
د اتحادیې مشر دمر دان دکالچ محصل
ښاغلی محمد اسلم ټاکل شوی دی په یوه
غونډه چې په دی مناسبت جوړه شوی و .
داسلامیه کالج محصلینو د اتحادیې مشر محمد
نثار خټک له پښتنو محصلینو څخه غوښتی
دی چې د دوخت د تقاضا سره سم یومرکز ته
راټول شی او دآزموینی په دی دوره کې په
ډیر جرات او زړور تیا سره خپلی ملی وظیفی
سرتنه ورسوی . نثار خټک ویلی دی
پښتانه محصلین باید ثابتته کړی چې د خپل
قام سره مینه لری او پدی لاره کې هر ډول
قربانی ور کولی شی .

نثار خټک په خپله وینا کې د پاکستان له
حکومت څخه غوښتی دی چې د پښتونستان
ستر مشرخان عبدالغفار خان سمدستی خوشی

د پښتونستان دمهمو پېښو گرونولوژی

د پاکستان د جمہور رئیس د فرمان له مخی
دملی عوامی گوند مجرم پېژندل شوی دی د
هغه غړی او همدا رنگه هغه کسان چه د گوندو
نو دقانون له مخی د هیواد په مجلسونو او هم
په ایالتی مجلسونو کی د گډون کولو حق

نه لری او هم به تر پنځو کالو نو پوری د هغه
هیواد د مجلسونو یا ایالتی مجلسونو په
نمایندگی د انتخاب او انتصاب حق ونه لری .
په نتیجه کی به دغه کسان ونشی کولی چه
چه د عمومی انتخاباتو په مبارزو کی چه ټاکل
شوی ده یونیم کال وروسته و شی که ون
و کړی .

* * *

د کویټی څخه درارسیدلو خبرونو سره سم
پدی وختو کی دملی عوامی گوند پخوانی غړی
ملک عبدالعلی کاکړی او نور محمد په کویټه کی
د عامه امنیت د ساتنی د مواد ولاندی بندیان
شویدی .

دمرغومی ۹ - ۵۴

د پاکستان د حکومت په هغه فرمان با ندی
چه د ټنگ شویو گوند ونو غړی د سنا او
اسامبلو له غړیتوب څخه محروم وی د تبصری
په ترخ کی دملی دیمو کرائیک گوند مشر شمیر
بازخان مزاری ویلی دی چه په سنا او اسامبلو کی
دملی عوامی گوند غړی په ملی دیمو کرائیک
گوند کی شامل شویدی او یا هغه کسان دملی
عوامی گوند غړی بلل کیدی شی چه او س
په بندی خانو کی دی .

مزاری ویلی دی دنوی فرمان په رڼا کی
به دملی عوامی گوند د هغو پخوانیو غړو په

آباد کی وویل چه د پېښور هوایی ډگر ته
درسیدو سره سم وینول شوم او په یوه جیب
کی دهغه ښار اتیا کیلو متری ته یوور شوم او
خوساعته وروسته خوشی کړی شوم .

* * *

په اسلام آباد کی د بی بی سی نمایندده د
پاکستان له فدرالی پارلمان او ایالتی اسامبلو
نه دملی عوامی گوند د غړو په ویستلو باندی
په تبصره کی ویلی دی چه د پاکستان حکومت
د اساسی قانون د خلووم بدلون له مخی چه
تیره میاشت دهغه هیواد پارلمان تصویب
کړی د قوانینو د جوړولو قدرت تر لاسه کړی دی
اوپدی لاره کی لومړنی اقدام د جمہوری ریاست
د فرمان په ډول خپور شو چه دروان کال د اکتوبر
له نهمه ویستمی نیټی څخه به اجرا پوری او دهغه
له مخی دملی عوامی گوند غړی له فدرالی
پارلمان او ایالتی اسامبلو څخه ویستل
شوی دی .

د بی بی سی نمایندده لیکلی دی چه په دغو
کسانو کی خان عبدالولی خان د اقلیت د گوند
رئیس ښاغلی هاشم غلزایی دهغه هیواد د سنا
په مجلس کی دملی عوامی گوند د فرکسیون
مشراوهم په بلوچستان کی د دغه گوند
خلورتنه سنا توران شته خوتر اوسه پوری
خرگنده شوی نده چه آیاد بلوچستان پخوانی
گورنر ښاغلی بزنجو د دغه ایالت پخوانی
صدر اعظم ښاغلی مینگل او ښاغلی مری به چه
دوی ټول په بلوچستان کی دملی عوامی گوند
ستر مشران دی په مجلسونو کی غړیتوب
وساتی که نه ؟

اسامبلو کې له برخې اخیستلو نه محروم ول
د ذوالفقار علي بوتو حکومت دادي اختصاصي
محکمې جوړې کړې دي چې په اصطلاح
د پاکستان د خاورې دنظاميت او يو والي سره
دمخالفت په څير پيښې و څيرې *

د بي بي سي راپوروايېنده له اسلام آباد نه
د دغه څير په ورکولو سره ويلې دي چې
ښايې دملي گوند غړي به لومړني هغه کسان
وي چې پدغو اختصاصي محکمو کې به
محاکمه شي.

دغه خاصه محکمه چې غړي يې دعالي محکمې
دري قاضيان دي ددي لپاره جوړه شويده
هغه موضوع گانې پکې طرحه شي چه د بوتو
حکومت يې خيانت بولي *

د بي بي سي خبريال وايې دغه نوي محکمه به
حقيقت کې دملي عوامي گوند دمشرانو لپاره
چه مخکې د پاکستان عالي محکمې دغه تورونه
پري لگولي دي جوړه شويده *

د جمهوري رياست فرمان چه له دي امله د
ذوالفقار علي بوتو په تجويز لاس ليک شو ي
دي پتيليې ده چه حکومت دي د پيښو څرنکوالي
دغي نوي محکمې ته وړاندې کړي *

د دغه فرمان له مخې دملي عوامي گوند مشران
به په دغي محکمه کې به جلا ډول محاکمه نشي بلکې
دوي ټول به په ډله ايز ډول حاضر کړي شي *

خبريال وايې څرگنده نده چه په دغي محکمې
کې به تورناو ته د رافعي غوښتلو حق ورکړي
شي که نه او که دغه حق ورکړي شي که نه
د پوښتنې وږده چه کومه لوړه مرجع به هغه
وڅيړي *

باب چه اوس په ملي ديمو کراتيک گوند کې
شامل دي قانوني مشوره و غوښتل شي او هم
که ضروري وگڼل شي ستري محکمې ته به
مراجعه وشي *

دمرغومي ۱۱-۵۴

د پاکستان له کراچي څخه په يو خبر کې
ويل شويدي چه د ديمو کراتيکي جېبي سکرتري
جنرال پروفيسور غفور احمد يوي غونډې ته په
وينا کې ويلې دي مخالفو گوندو نو ته د حکومت
له خوا وخت په وخت اخطارونه ورکول
کيږي *

غفور احمد زياته کړې د پاکستان ځينو
سيمو ته د صدر اعظم ښاغلي بوتو سفرونه هم
بي مقصده ندي او دا ويره شته چې د عوامي
انتخاباتو له پيل کېدو څخه دمخه دمخالفو گوندونو
مشران په کومه پلمه گرفتار کړي شي *

غفور احمد زياته کړې ده صدر اعظم په
مخالفو گوندونو تورونه لگوي چې د خارجي
هيواد و ايڅنيان او د پاکستان د ښمنان دي
خو حکومت ځکه داکار کوي چه له ديمو کراتيکو
لارو څخه په راتلو نکو عمومي انتخاباتو کې
د خپل برياليتوب څخه نااميده شوي دي او
غواړي په يې اساسه تورونو سره دمخالفو
گوندونو مشران بنديان کړي ترڅو په
راتلونکي انتخاباتي مبارزه کې د هغو لسه
مخالفت څخه ځان خلاص کړي *

* * *

په پاکستان کې د جمهوري رياست دفتر مان
له صادرېدو وروسته چه دملي عوامي گونداو
دهغه غړي يې په ملي اسامبله او يا لسي

دېشتونستان دهمو پېښو کروڼولوږی

تشویق په تور منع کړي .
په هغه رسمي ویناکی چه خبره شوی ویل شویدی چه دپاکستان حکومت اوس ډاډه دی چه دبلوچی قبایلو لهخوا مخالفانه فعا لیتونه پای ته رسیدلی .

دپاکستان صدراعظم یو کال پخوا هم ویلی ؤ دغه فعالیتو نه چه دبلو خانو او په اسلام آباد کی د فدرالی حکومت تر مینځ اختلافونو څخه پیدا شوی پای ته رسیدلی دی .
دفرا سنیسرس دیویل خبر له مخی دبلوچستان ایالتی اسامبله هم په موقتی توگه ځنډول شویده .

د مرغومی ۱۶ - ۵۴

دپاکستان په مرکزی اسامبله کی دمخالفو گوندونو مشر اود جمعیت العلمای اسلام گوند رئیس مولانا مفتی محمود په یوه ویناکی ویلی دی چه دبلوچستان د حکومت د پرتگو لواقدام په هغه ایالت کی دپاکستان دمر کزی حکومت هغه دعوا دروغ ثابت کړه چه ویل بی بی په بلوچستان کی دپیلز گوند داکشریت اودعواو نماینده حکومت جوړ شوی دی .

مفتی محمود ویلی دی چه که په بلوچستان کی دعواو نماینده حکومت موجود وای نو بیا به یی دناکامی او بی کفایتی سوال نه وای پیدا شوی خو څرنگه چه دبلوچستان حکومت د حکمران ټولی نماینده حکومت وو نو ځکه ناکام شوی دی .

مفتی محمود ویلی دی کله چه مونږ د پښتونستان حکومت داحتجاج په تو گسه پریښوده داخبره مو کړی وه چه په مصنوعی

خبريال وایی دپاکستان ددیمو کرا تیکی جبهی داتحاد یی مشرانو چه ټول مخالف گوندو نه پکی برخه لری وویل دجمهوزی ریاست فرمان نه منی اوژر په پدی باب عریضی برابرې کړی .

د مرغومی ۱۳ - ۵۴

له کویتی څخه درویتر دخبر له مخسی د پاکستان صدراعظم ذوالفقار علی بوتسو د بلوچستان ایالتی حکومت دبی کفایتی په تور پرتف کړی او پدغه ځای کی یی د فدرالی حکومت قانون نافذ کړیدی .

دپاکستان صدراعظم ویلسی دی چه د بلوچستان دصدر اعظم غلام قادر جام په مشری ایالتی حکومت پدغه ایالت کی دپرمختیا دستتوالی مسؤل بولی خودبلوچستان معزول صدراعظم دهغو پنځو تنو سلاکارانو په جمله کی شامل دی چه ددغه ایالت له گورنراحمد یارخان سره د فدرالی حکومت په نمایندگی دبلوچستان دچارو دپرمختگ دپاره مو ظرف شویدی .

دایالتی حکومت په باب دغه اقدامات د بلوچستان په مرکز کویته کی دپوتو د فدرالی کابینی دسترو غړیو او په خپله دهغه ددوه ورځنیو سلامشورو وروسته شویدی .

درویتر نماینده تبصره کړیده چه دغه اقدام سیاسی ټولنی ندی حیرانی کړی ځکه د ۱۹۷۳ کال په فبروزی کی هم پوتو ددغه ایالت پخوانی حکومت برطرف کړ او ملی عوامی گوند یی چه دبلوچستان حکومت د هغه په لاس کی ؤ دنجزیه غوښتمنی دنهضتونو

د افغانستان کالني

خواپه بلوچستان کې په ايالتي وزيرانو دخيانت اوبې کفائتي تورونه لگيدلي دي اوله بلي خوا بيا مشاوران ټاکل شوي دي .

مزارې له ولس څخه وغوښتل چه دواکمن گوند ددسيسو او سياسي رشوتو نو پاليسي تر پاملرنه وکړي . اودهغه حکومت په خلاف په سياسي مبارزه کې گهون وکړي .

* * *

دپښتونستان له وزير ستان نه را رسيدلي خبروايي په هغه نښته کې چه دوزير ستان دملي مبارزينو او پاکستاني عسکرو تر منځ دوانه اودرگي په سيمو کې شوي وه يو زيات شمير پاکستاني عسکر وژل شويدي .

په خبر کې ويل شويدي چه دپاکستانسي عسکرو يوشمير مړي ملي مبارزينو د خانه سره ساتلي دي او هغوي ته يي له ور کې نه انکار کې و و .

پدغه جگړه کې په يوه ورځ کې ټول شل تنه عسکروژل شوي چه يوتن نظامي قوماندان هم پکې شامل دي . همدغه شان پدغه جگړه کې يونظامي قوماندان اوديرش تنه عسکر د

وسلي سره دملي مبارزينو لاس ته ورغلي دي . دپاکستان دنظامي قوا وو هغه ډ له چه ديوه کرنيل په مشرۍ يي غوښتل دجگړې ځای ته ورشي دوزير ستان دملي مبارزينو لخوا په شانگ ته مجبور شوي او ټانک نظامي چوني ته ستنه شويده وروستي خبرو نه وايي چه دوانه اوتنابي نظامي چو نې دملي مبارزينو لخوا محاصره شوي اوپاکستان يي عسکر دسون او ارتزاقی مواد و دنشتو الي په مشکلا تو

ټول داکثريت پيدا کولو او په بلوچستان کې دغير نماينده حکومت جوړولو دسيسه نشي بريالي کيدلي .

مفتي محمود ويلي دي دحيرانتيا ځای دی هغه کسان چه دبي کفائتي په وجه له حکومت څخه وايستل شول بيرته دمشاورانو په حيث په اقتدار کښي شريك شول .

مفتي محمود زياته کړيده دبلسوچستان دمستلي دحل يوازني لاره داده چه حکومت داکثريت منتخبو نمايندگانو ته پرېښودل شي .

* * *

جمعيت العلماء اسلام گوند سکرتر جنرال بناغلي صاحب زاده عبدالباري په يواخباري بيان کې غوښتنه کړي ده چه دپاکستان حکومت دي دپښتونستان ستر مشر خان عبدالغفار خان سمدستي خوشي کړي .

صاحب زاده عبدالباري ويلي دي چه دخان عبدالغفار خان صحت ښه ندي او په بنديخانه کې دهغه دصحي حالت دزياتي خرابتيا امکان شته .

دپاکستان له کراچي څخه په يوخبر کې ويل شوي دي چه دبلوچستان دحکومت دټنگولو په باب دپاکستان دحکومت په فيصلو باندي ديوي تبصرې په ترڅ کې ددلي ديمو کراتيک گوند مشر شيرباز خان مزارې ويلي دي دبلوچستان دمستلي دحل يوازني لاره داده چه په هغه ځای کې حکومت دو لس نمايندگانو ته وسپارل شي .

مزارې ويلي دي دحيرانتيا ځای ده چه له يوي

اخته دی .

دمرغومی ۱۸-۵۴ :

دملی دمپو کراتیک گوند رئیس ښاغلی شیر بازخان مزاری ویلی دی چه دده گونډبه دهغو چوکیو په فرعی انتخاباتو کی له برخسی اخیستلو څخه ډډه وکړی چه دپاکستان حکومت دملی عوامی گوند له غړو څخه په غیرجمهوری توگه بیرته اخیستی دی .

هغه وویل تر څو پوری چه په بلوچستان کی حالات عادی شوی نه وی او هلته جمهوریت په ځای شوی نه وی په فرعی انتخاباتو کی کهون کول هیڅ نتیجه نلری .
ښاغلی مزاری زیاته کړه په داسی حالو تو کی چه دپاکستان مرکزی حکومت دایا لسی حکو متونو څخه دخپل لاس کوډاکی جوړ کړیدی او په جمهوریت پوری مسخری کوی دجمهوریت ادارو دپاره انتخابات بی معنی څیزدی هغه دهغه خبری په هغه غونډه کی وکړی چه دده او میرمن نسیم ولی په ویاړ کراچی په شیر شاه مینه کی جوړه شوی وه .

په دغه وخت کی میرمن نسیم ولی پخپله ویناکی وویل سره ددی چه حکومت هغه خلک نیسی څوک چی زموږ په غونډه کی کهون کوی خوبیا هم زموږ په غونډه کښی دگڼو خلکو گڼون ددی خبری ښکاره ثبوت دی چه زموږ ملک دپاکستان اوسنی حکومت نه غواړی .

پدغه غونډه کی ښاغلی هاشم خان غلزی هم ویناو کړه او وی وویل چه پدی وخت کی سیاسی آزادی په اقتصادی او کلتوری آزاد ی

پوری تر لی ده خو په پاکستان کی نه یوازی داچی پښتون اوبلو څ ملت هیڅ آزادی نلری بلکه واکمن گوند په پاکستان داوسیدونکو- ټولو خلکو آزادی غضب کړیده .

دمرغومی ۱۸-۵۴ :

دبلوچستان دکویټی نه په یوڅیر کی ویل شویدی چه دبلوچستان گورنر میراحمد یارخان دیوبیان په ترڅ کی دا خبره منلی ده چی بلوچان دپاکستان حکومت ته ندی تسلیم شوی او هلته دحکومت په ضد مبارزه تراوسه روانه ده هغه اعتراف کړیدی چی دبلوچ ملت او مشران پاکستان نه خوا بدی دی . گورنر دغه ټولی خبری دپاکستان دحکومت دهغه اقدام په ترڅ کی کړیدی چی دهغه ترمنځ هلته حکومت ډنگې کړی شویدی .

خبرزیاتوی چی گورنر په داسی حال کی چی دده خپل لمسی دبلوچ ملت په مرسته په غرونو کی دی او دپاکستان د حکومت خلاف جنگ کوی بلوچونه اپیل کړیدی چی دده سره همکاري وکړی . دبلوچستان خبرو نه وایی چی دگورنر وزیر اعلی داسامبلی دغړو او پاکستانی عسکرو قوماندان او دکابینسی ترمنځ مخالفتونه نور هم څرگند شویدی .

دمرغومی ۲۰-۵۴ :

فرانسوی مشهور لوموند ورځپاڼسی د پاکستان دحالاتو په باب په یوه مقاله کی لیکلی دی چه د ۱۹۷۵ کال د فبروری په میاشت کی دپاکستان صدر اعظم ذوالفقار علی بو تر عوامی ملی گوند چه دحکومت ډیر ستر مخالف گوند او دپښتونستان اوبلوچستان په ایالتونو

بنديان کړي شويدي دپاکستان حکوم مت
د دسمبر په ۲۸ نيټه ددی خبری مخه ونيوله
چه ددغه هیواد په اسامبلو کی ددغه گو ند
وکیلان ددغو اسامبلو په چارو کی برخه واخلی
یانوی سیاسی ډله جوړه کړی او په پای کی
دسپر کال دجنوری په لومړی نیټه مر کزی
حکومت دبلوچستان دایالت دچارو اد اړه
مستقیما پخپل لاس کی واخیستله منتخبه
اسامبله او ددغه ایالت حکومت یی ټینگه کړی پدی
ډول ښاغلی بوتو دبلوچستان دایالت ښه
چاروکی دمرکزی حکومت اودپاکستان نظامی
قوا و تسلط چه دده دادعا په خلاف د۱۹۷۲ کال
څخه په ضد دقبایلو پاڅون سختیری لا پسی
ټینگه کړی .

دلوموند ور څپانی څرگنده کړیده پداسی
حال کی چه دبو تو نژدی ملگری اومرستیالان
ټول مخکی لده نه جلا شويدي له مخالفینو سره
دده کړکیچ دپاکستان سیاسی ډگر سخت
کړکیچن کړیدی .

دبو تو مخالفین هغه استبدادی چلند ته په
گوټی نیولو سره چه دپاکستان صدر اعظم
دهغه هیواد چاری پری اداره کوی وا یی
چه په پاکستان کی سیاسی آزادی له مینځه
تللی دی خو رښتیا خبره داده چه هیڅکله
پدغه هیواد کی سیاسی آزادی نه وه .

پدی ډول دبو تو سیاسی جبهه دهغو خلکو
له نظره چه نورله دسره په خوانی مینه نه ښیی
ډیره زیاته لږه شویده .

بو تو له دی څخه ویریری چه اوسنی حالت
ددی سبب نشی چه پو څی لښکر یو ځل

کی بیابوری سیاسی نهضت دی په دی پلمه
چه دپاکستان دحاکمیت او تمامیت په خلاف فعالیت
کوی منع کړی . دغه تصمیم دیوه ایالتی وزیر اود
پاکستان دصدر اعظم دیوه شخصی اونژ دی
ملگری دوژل کیدو څخه وروسته و نیول شو
دهماغه کال دنوامبر دمياشتی په څوارلسمه
نیټه دمخالفو گوندونو مړ بسوط دپاکستان
دفدرالی اسامبلی یو ولس تنه غړی دهغه هیواد
په اساسی قانون کی دبدلون له تصویب سره د
مخالفت په جرم چه دهغه سره سم دملی عوامی
گوند پیروان په مر کزی پارلمان او ایالتی
اسامبلو کی دغړیتوب څخه یی برخی کیدل
ددغی اسامبلی څخه وایستل شول .

د دسمبر دمياشتی په نیما یی کی اتو مخالفو
گوندو نو په ټول پاکستان کی دتوری و رخی
مراسم په ځای کړل . دهغی په تر څ کی یی
دپاکستان دصدر اعظم ددیکتاتوری په خلاف
احتجاج وکړی . دده استعفا یی وغوښته .

دپاکستان صدر اعظم دتوری و ر ځی د
مراسمو په ځای کولو نه مخ کی یی له هیڅ
لیکلی دی چه د۱۹۷۵ د فبروری په میاشت
ډول ټکنی توپ څخه اعلام وکړی چه دده دحکومت
مخالف هر ډول نهضت به سخت و ټکول شی .

تردی چه شه وخت دحکومت مخالف دپیپلز
پارټی پیروانو وغوښتل په لاهور کی دپاکستان
دصدر اعظم په ضد احتجاجیه غونډه وکړی .
پولیسو یوساعت مخکی له هغه چه غو نډه
جوړه شی دغونډی دتالار په نیولو سره دهغی
مخه و نیوله .

دلوموند ور څپانی زیاته کړیده پداسی
حال کی چه دملی عوامی گوند مشران رسول

پاکستاني پوليسو دهغوی دگرفتاری دعلت
ښودلو په ترڅ کې ویلي دي چې دوی دحکومت
په خلاف دمبارزې دپاره غرونوته روان ؤ .

دمرغومی ۲۱-۵۴

دبلوچستان له کو پټې څخه کراچي ته
دستنيديو په وخت دملي ديمو کرا تیک گوند
مشر ښاغلی شير بازخان مزاری په يوه مرکه کې
ويلي دي چه سناتور محمدعزیز کرد پسه
بلوچستان کې دملي ديمو کرا تیک گوند درئيس
اوسناتور محمد هاشم غلجی دجنرال سکرتر په
توگه ټاکل شويدي .

مزاری ویلي دي ښاغلی حاجی غلام سرور
په کوټه کې دگوند درئيس په توگه ټاکل شوی
اودبلوچستان په نورو سيمو کې به هم
وروسته گوندي ټاکنی وشي .

مزاری زیاته کړيده چه په بلوچستان کې
دملي ديمو کرا تیک گوند يوه شل کسيزه
کميته جوړه شويده چه رئيس يی سناتور کرد
اوجنرال سکرتر يی محمد هاشم خان غلجی
دي ده ویلي دبلوچستان په نورو سيمو کې به
دگوند رئيسان ددغی شل کسيزی کمیټی له
غړو څخه انتخاب شي .

ښاغلی مزاری په خپله وينا کې ویلي دي
دهغه ښه هرکلی څخه چه دبلوچستان خلکو
دملی ديمو کرا تیک گوند څخه کړي دي ،
ډير خوشحاله دي او هیله يی څرگنده کړي دي
چه هغه گوند به په بلوچستان کې يی ډير
قوی گوند شي .

ده ویلي دي هغه کونښمونه چه دملسي
ديموکرا تیک گوند په باب خلکو ته دغلط فکر

بیاډگر ته راوړخی اوقدرت په لاس کې
ونيسي .

دلوموند و رځپانی په پای کې یادونه کړي ده
چه دپاکستان ور څپانه ليکونکو هم دمطبوغانو
په چارو کې دپو لیسو دلاس وهنی له امله
سخت احتجاج کړيدي ویلي يی دي چه
هیڅکله مطبوعات له دغه ډول سختی زندی
سره نه ؤ مخامخ شوی په جريد او ورځپاڼو
کې دحالا تو دحقایقو دخپرید و دمخنیو ی له
پاره دبنديز له هر ډول لارو چارو څخه
کاراخلي .

* * *

دبلوڅو محصلينو داتحادیې رئيس ښاغلی
واحد بخش بلوڅ په کراچي کې په يوه بيان
کې ویلي دي حکومت چې هر څومره دبلوڅو
اوپښتنو په ضد ناوړه اقدامات وکړي خو د
بلوڅو محصلينو حوصله نشي خرابولی ده
زیاته کړي چې دبلوڅ ملت تحریک دملت تحریک دی او
ملي تحریکونه دحاکمانو په گرفتاری نشي
ختميدای .

هغه حکومت ته اخطار ورکړيدي چې که د
کراچي بلوڅ محصلين سمدستي خوشي نکړي
شول نو دوی به دحکومت په ضد سختی مظا هری
پیل کړي . هغه زیاته کړه بلوڅ دخپلو
حقوقو دترلاسه کولو دپاره دمبارزې په غرض
غرونو ته ختلی دي اودحکومت په مقابل کې چې
هرڅومره مجادله وکړي مسؤ لیت نلری . په
یوبل خبر کې ویل شويدي دپاکستان پوليسو د
بلوچستان په سيمه کې دریل گاډی په ستنښن
کې سل تنه بلوڅ محصلين نیولی دي .

خبروایي دملي مبارزينو دډزو په اثر يوسف بابو مړ شوی او له ملي مبارزينو څخه دوه تنه تپيان شويدي.

له کرمي ناوي څخه په يوه بل خيبر کي ويل شوي دي په هغې ولسي غونډه کي چه په سدي بازار کي شوي وه په پښتنو اوبلو څو باندی دپاکستان دحکومت دظلمونو غند نه شوي او دملي اتحاد او يووالي سپارښتني شويدي.

د مرغومي ۲۹-۵۴

له پېښور څخه په يو خبر کي ويل شو ي دي چه په پښتو نستان کي دمحصلينو داتحاديي رئيس ښاغلي محمد اسرار له حکومت څخه په کله غوښتني دي چه دبنود کاليج دمحصلينو اتحاديي په انتخاباتو کښي درياست کاښيد ښاغلي طوفان سمدستي خوشي کړي او هغه ته په انتخاباتو دکېون کولو اجازه ورکړي .

محمد اسرار ويلي دي که چيري فر يد طوفان له بند څخه خوشي نکړي شي دپښتنو محصلينو اتحاديه به په ټول پښتونستان کي په احتجاجيه مظاهرو لاس پوري کړي .

دپښتونستان لهديره اسمعيل خان څخه يو خبروایي په هغه غونډه کي چه دټانگه دکري کالج دپښتنو محصلينو لخوا شوي وه په يوه پريکړه کښي دپاکستان له حکومت څخه کلکه غوښتنه شوي ده چه دپاکستان پخواني رئيس يحيي خان دي محاکمه شي .

دمحمود الرحمن کميسيون رپوټ دي خپور شي او دبسنديزونو ۱۹۴۴م ده دي لسري کړي شي .

د مرغومي ۳۰-۵۴

دپښتونستان نه به رارسيدلو خبرونو کي

ورکو لو دپاره کيدل ټول خنثي کړي شويدي او هغه گوند به دخلکو ديمو کرا تيکو حقوقو دپاره مبارزي ته دوام ورکړي .

د مرغومي ۲۴-۵۴

دپښتونستان له کوهاټ څخه په يو خبر کي ويل شويدي چي په هغه ځای کي دجمعيت العلمای اسلام گوند مشر ښاغلي حبيب شاه اود جمعيت اسلامي گوند مشر ښاغلي عبدالحميد خان دپاکستان دحکومتي مقاماتو په امر بند يان شوي او په دوي باندی دتوري ور ځي پسه مناسبت په يوه جوړه شوي غونډه کي دحکومت په خلاف دپاروونکو وينا ووتور لگيدلي دي .

خبروایي دپاکستان دحکومتي مقاماتو دپښتونستان په اسامبله کي دمخالف گوند دمشر مولانا حبيب گل او دتحريک استقلال گوند مشر خيال بادشاه دکرفتاري امر هم صادر کړيدي .

خبر زياتوي په هنگو کي دجمعيت العلمای اسلام گوند مشر مولانا سفر الاسلام او په کوهاټ کي دجماعت اسلامي گو ندرئيس مولانا عبدالهادي په يوگډ بيان کي ويلي دي چي د مخالفو گوند دمشرانو کرفتاري ديمو کرا تيکو اصولو په خلاف ده دوي ويلي دي دپاکستان حکومت دبنديزو نو د۱۹۴۴مادی څخه پرته حکومت نشي کولي .

د مرغومي ۲۷-۵۴

له کرمي ناوي څخه په رارسيدلي خبر کي وپيل شو ي دي چه په هغه ځای کي ملي مبارزينو دپاره چناردانک ، ښاروالي په يو تن لوي بابو يوسف نومي او ورسره شل تنو حمله کړي اودتوپکو ډزي يي پري کړيدي .

دېښتونستان دهمو پېښو گرونولوژي

اسامبلو څخه دملي عوامي گوند دغړودايسنلو اقدام ته اشاره کړي اوويلي يې دي دپاکستان دپوهني مرکزي وزير عبدالحفيظ پيرزاده په داسي حال کي چه دمركزي اسامبلي غړي ي ښاغلو چودري ظهیر الهی او پروفیسر غفور احمد هم حاضر وود حکومت په نمایندگي له ما سره وعده کړي وه چه دملي عوامي گوند غړي به داسامبلو دغړيتوب له حق څخه نسه محروميږي .

مفتي محمود ويلي دي حکومت په دي برخه کي يوځل بيا له شوي موافقي څخه تيري کړي اوهغه يې رد کړيده .

دبلوچستان داوسني حکومت پنگولو په باب مولانا مفتي محمود په خپله وينا کي ويلي دي کوم اسباب چه په بلوچستان کي د حکومت د پنگولو دپاره ښودل شويدي دهغو تقاضا داوه چه په بلوچستان کښي ايالتي وزير اعلي او نورو وزيرانو ته سخته جزا ورکړي شوي واي خوددغي تقاضا په خلاف هماغه کسان يو ځل بيا دعوا مو دشاپيتي وگرځول شول څوک چه په خپله د حکمران ټولي له خوابي کفايته بلسل شو يدي .

مولانا مفتي محمود ويلي دي هر کزي حکومت په بلوچستان کي داسامبلي په پنگولو سره دولس دنمايندگانو او ديمو کراتيکو اصولو سخت سپکاوي کړيدي .

دسلاواي ۲-۴

دپاکستان حکومت دبلوچستان دپخوا نسي وزير اعلي ښاغلي سردار عطاء الله مينگل زوم ښاغلي عبدالمجيد دپاکستان دملکي الوتنو په

ويل شوي دي چه دپاکستان دحکومت په خلاف دولس مخالفت په وجه دحکومت لخوا د خلکو نيول دوام لري .

دملکنديسي دهاتيانو لامله خور اود پيښور دسيمي په بيلو بيلو ځايو نو کښي پاکستاني پوليسو يوزيات شمير کسان گرفتار کړي اوبنديخانوته يې ليرلي دي .

دپوليسو له خولي ددغه خبر ورکولو په ترڅ کي ويل شوي دي چه نيولي کسان زياتره په خپلو کورونو کښي دشپي په وختو کي نيول شوي او هغه وسله چه ددوي سره وه پوليسو تري نيولي ده .

په هغه سيمه کي تبصره کوونکو پدغه لړکي دتبصری په ترڅ کي ويلي دي د پښتونستان اوبلوچستان خلک په کيلو او بانسپو کي اوسي زياتره يې په خپلو کورونو کښي دخپل خان ساتني دپاره کوچيني وسلې لري خودپاکستان حکومت دخلکو دخورولو او گرفتارولو دپاره دغه پلمه پيدا کړي ده او پدغه وسيله دخلکو خورولو اونيو لو ته اقدام کوي .

* * *

دپښتونستان له ديره اسمعيل خان څخه په يو خبر کي ويل شويدي دپاکستان په مرکزي اسامبله کي دمخالف گوندرئيس او دجمعيت العلمائ اسلام گوند مشر ښاغلي مولانا مفتي محمود په يوه وينا کي ويلي دي چه دپاکستان حکومت ددېموکراسي دودي اومهدي آزاديو سا حه ورځ په ورځ تنگوي .

مولانا مفتي محمود له مر کزي اويا لسي

هيڅ واقعيت نه لري مولانا صاحبزاده كره چه مخالف گوند ونه خان دحکومت په غير قانوني فيصلو دعلمي کولو پابند نه بولي او ټوله دنيا پدې خبره ده چه د پښتونستان اوبلوچستان حکومتو نه دملي عوامي اوجمعييت العلماءي اسلام گوندونو څخه چه اکثريت وو په غير قانوني توگه اخيستل شويدي .

ده وويل چه دواکمن ټولي په نزدحق آواز پورته کول يولوی جرم دی هغه پدی مر که کی په راتلونکو اتنخا باتو کی برخه اخستل دوخت ضایع کول وبلل .

د سلواغي ۴-۵

پاکستان په بلوچستان کی دگریلا یا نو سره دجگړو دپاره دخپل هوایی پوځ دالوتکو څخه کاراخلي .

بلوڅی منابع وایی : هغه الوتکی چه دیوه سویدنی شرکت له خوا پاکستان ته ورکولی کیږی پدغه ځای کښی په یوفرده ډوله نوغندیو چه په سویدن کی جوړشوی سمبالپیری .

دسویدن یوی ورځپاڼی لیکلی دی چه وسله والی سویدنی الوتکی په کویته کی ځای په ځای شويدي .

دغه خبر دغی ورځپاڼی په یوی پاکستانی الوتکه په سویدن کی دچر سو دپیدا کیدواود پاکستان دهوایی پوځ دپوشمیر منصبدارانو او افراد ودنیول کیدو وروسته خپسو ر کپیدی .

نیول شوی کسان چه شل تنه دی او په هغوی کی دپاکستان دلوی رتبی یو منصبدار هم شته دساب ډوله الوتکو دفالتو سا مانو

اداره کی دیم دچاودنسی په تو ربنس دی کپیدی .

په خبرکی ویل شويدي بناغلی عبدالمجید غوښتنه کړیده چه دهغه په خلاف دغه فیصله دیوی اختصاصی محکمی لخوا شويده حال دا چه اختصاصی محکمی دحکومت تر فشار لاندی کارکوی نوڅکه نشی کولای چه دده په باب بیطرفه قضاوت وکړی .

هغه ویلی دی چه باید دده محاکمه په یوه داسی محکمه کی وشی چه هغه دحکومت لسه فشارنه آزاده وی . په خبرو نوکی ویل شويدي چه دخپلو سیاسی مخالفانو په خلاف دپاکستان دحکومت په ناوړه زور زیاتی کښی نو ره چټکتیا هم پیدا شويده .

د سلواغي ۴-۵

دپښتونستان دپښور څخه په رارسیدلی یو خبر کی ویل شويدي چه دجمعی دوزخی دلمانځه په موقع غونډی ته دوینا کولو په وخت بناغلی مولانا مفتی محمود ویل چه په پاکستان کی هر وخت واکمنی ډلی اسلام دخپلو شخصی مفادوپه خاطر استعمال کپیدی . مگر تر اوسه هیچاهم داسلام واقعی خدمت ندی کړی .

مفتی صاحب زیاده کړه چه موجوده واکمن ټولی کویتین کوی چه په عوامو کښی دشعور دیداری مخه ونیسې هغه وویل چه ۱۹۴۷ کال نه مخکی هم مو بن داوولس دحقوقو ملاتړ کولو او هم بهی کوو .

پداسی حال کی چه اکثریت په مختلفو دسیسو په اقلیت اړول کیږی دجمهوریت دعوی

د پښتونستان دمهمو پېښو گروټولوزی

د گډون له امله ښاغلی جو هر محمد ته دمبارکي وپلو په ترڅ کې د ټولو پښتنو محصلینو څخه غوښتنه کېږي چې دهغوی په اتحادیه کې گډون وکړي .

یو بل خبروایي چې د پښتنو محصلینو د اتحادیې رئیس ښاغلی محمد اسرار دنو ښار د پښتنو محصلینو د اتحادیې درئیس په حیث د ښاغلي انارخان د انتخاب په مناسبت هغه ته دمبارکي وپلو په ترڅ کې دهغه څخه هیله وکړه چې خپلو ملي هدفو ته د پرمختګ او په پښتنو محصلینو کې د زیات اتحاد د پیدا کولو په لاره کې زیار وباسي .

د کوهات خبروایي چې دهغی لوی غونډی په وړاندې چې په کوهات کې د پښتنو محصلینو په اتحادیه کې په زیات شمیر پښتنو محصلینو د گډون په مناسبت شوی وه د پښتنو محصلینو د اتحادیې رئیس ښاغلی اسرار خان سالار خان او اختر علی شاه ویناوی وکړې همدغه راز ښاغلی ظفر چنان اونوزو مشرانو د پښتنو نستان دستر مشرانو د سمدستی خوښی کیدو غوښتنه وکړه .

د سلواغی ۶-۴

د کیمیلور څخه په رارسیدلی یوه خبر کښی ویل شوی چې په هلته د جماعت اسلامی په دفتر کې یو ی غونډی ته دوینا په ترڅ کې ښاغلی مولانا شمس الرحمن په بلو چستان کې د سويدي طبيارو د استعمال خبر ته د گوتی نیو لو په ترڅ کې وویل چې د پاکستان د مسؤلو کسانو لخوا د چرسو د تجارت په علت سويدي مجبور شو چې دغه راز ښکاره کړي . مولانا شمس الرحمن

د راوړلو د باره سويدي ته تللی ؤ .

د سلواغی ۵-۴

د پښتونستان داستادانو د اتحادیې لخوا په یوه ابلاغیه کې ویل شوی چې که د سلواغی تر ۲۲ نېټې پورې داستادانو حقوقی غوښتنی ونه منلی شی نو د اعلیٰ تعلیمی موسسو ټول ښوونکی او استادان به د درس ورکولو سره پرېکړه وکړي اودغه اعتصاب به تر هغه وخته پورې دوام وکړي تر څو چې داستادانو غوښتنی پوره شوی نه وي .

په خیر کې ویلی شوی چې داستادانو په غوښتنو کې پاکستان د حکومت له خوا پر استادانو د فشار اچولو او په تعلیمی موسسو کې د پیپلز گوند د همکارانو پیدا کولو په پلان بدویل اوددغه عمل سره مخالفت هم شامل دی .

د سلواغی ۵-۴

د پښتونستان د پیلو بیلو سیمو نه را رسیدلی خبرونه وایی چې د پیپلز گوند څخه د ښاغلي جوهر محمد تر استعفی وروسته په ټول پښتونستان کې د پښتنو محصلینو په اتحادیه کې د محصلینو د گډون شمیر وړخ په وړخ زیاتېږي .

راغلی خبرو نه زیاتوی چې په تنگی نوښار او پېښور کې زیات شمیر پښتنو محصلینو په هغه اتحادیه کې خپل گډون اعلان کړی .

همدغه راز د پېښور څخه یو بل خبروایي چې دنو ښار د محصلینو په هغه اتحادیې رئیس ښاغلی انارخان د پیپلز گوند څخه په جلا کیدو او د پښتنو محصلینو په اتحادیه کې

د بلوچستان له لورلایې څخه یو خبر وایی چې په هغه سیمه کې د بلو څلو او پښتنو ملي مبارزینو دیوی حملې په اترپوتن پاکستانی عسکر وژل شوی او یو شمیر یی تپیان شویدی .

په خبر کې ویل شویدی چې ملي مبارزین په خپلو وسلو سره که څه هم د پاکستانی اردو دوسایلو سره به برابر نیت ونه لری بیا هم کلکه مقابله کوی او پاکستانی عسکر یی په خپلو سیمو کې دزیات پر مختگ نه بند کړیدی .

د سلواغی ۱۲-۵۴

په راولپنډۍ کې یی پخپله ویناکی د جماعت اسلامی گوند امیر مولانا جان محمد عباسی د بلوچستان په باب ویل چې په بلوچستان کې حکومت په خپلی ناکامی اعتراف کړی دی . ده ویل چې تراوسه په بلوچستان کې په کرور ونو روپیې مصرف شوی دی خوددانی هیسڅ نښه نښانه نه ښکاري .

ده زیاته کړه چې بلوچستان په سیاسی ډول په هم هغه رنگ دی چې په ۱۹۶۰ کال کې د اووی ویل چې دمو جوده حکومت دنا و په پالیسیو له امله خلک په سند کې خپل جایداد ونه خرڅوی او هجرت کوی .

مولانا زیاته کړه چې دمو جوده حکومت پالیسی داده چې په پنجاب کې پښتنو ته د ننگ دښمنان وایی او په سند کې پنجاب ته دسند یانو دښمن وایی خو چې پنجاب ته راشی نو د پاکستان دسلامتیا په نوم دخلکو نه سیاسی مرسته غواړی .

وویل چه ددی هر څه مسؤل موجوده حکومت دی او زیاته یی کړه چه حکومت د خپل اقتدار د دوام لپاره دملک دنظامی قواوو په نظامی وقارهم بند نشو او نظامی ځوانان یی په داسی ناوړه فعالیتو نو بوخت کړل نوموړی ۱۴۴ مادی دلری کولو او سمدستی انتخاباتو غوښتنه وکړه .

د سلواغی ۷-۵۴

د ملی دیموکراتیک گوند یوغړی ښاغلی غازی خان په خپله یوه ویناکی د پاکستان له حکومت نه غوښتی دی چه ټول سیاسی بندیان دی سمدستی خوشی کړی شی .

غازی خان مطالبه وکړه چه د پښتونستان ستر مشر خان عبدالغفار خان دی سمدستی د بند نه خوشی کړای شی او پښتنو ته دی دسیاسی مبارزی لاره خلاصه کړی شی هغه د پاکستان حکومت ته اخطار ورکړ چه که هغه حکومت د بندیزونو او مظلومو له لاری اقتدار ټینگولو دپلان د تطبیق نه لاس وانخلي نو د ناوړو نتیجو سره به مخامخ شی .

د سلواغی ۱۱-۵۴

د پاکستان حکومت په خلاف د پښتنو او بلوڅو ملي مبارزی سختی شوی او ورځ په ورځ شخړی دزیاتیدو خواته روانی دی .

د پاکستان دنظامی قواؤ د عسکرو هغه ډلی چې هغه حکومت د وزیر ستان د گوملی پسه سیمه کې ځای په ځای کړیدی د ملی مبارزینو لخوا دسختو ډزو او مقابلی سره مخامخ دی اوداسی وخت به نوی چه پاکستانی عسکر د مبارزینو له حملو او ډزو نه په کراده شی .

دېښتونستان دمېهو پېښو گرونولوژی

غونډه کړې ده.

جرگه دښاغلی مولوی عبدالمنان له خوسا دفرآن عظیم الشان په تلاوت پیلل شوه او ورپسې قومی مشرانو او عالمانو دپاکستان

دحکومت په ضد جندابی وینا وی کړې دی او په یوه اتفاق یې ویلی دی چې دوزیرستان ټول قومو نه باید دپاکستان دحکومت پالیسی وپیژني اودهغه دولت دهر ناوړه پلان شنډولو په لار کې دملی مرام او مبارزې له پاره میدان ته ورو دانگې جرگې په یوه اتفاق پریکړېده چې هر پښتون دخپلې خاوری دساتنی دپاره د کاملې ارادې په قوت دسر او مال قر بانی ته حاضر دی.

جرگې د پاکستان حکومت ته خبر دا وی ورکړې دی چې دوزیر ستان په خاوره کې دهر راز مداخلې نه باید ډډه وکړي .

* * *

دېښتونستان به پېښور کې پخپله یو • ویناکې دملی عوامی گوند یومشر ښاغلی الحاج غلام احمد بلور غوښتنه کړې یده چې دېښتونستان ستر مشر خان عبدالغفار خان دپاکستان په جیل کې ناروغه دی. او هغه ته دی د علاج کولو پوره پوره اسانتیا وی برابرې کړې شی او که حکومت دغه نه شی کولای نو باید دپښتنو دغولوی ملی مشرتبه د پاکستان نه دباندي دخپل علاج گولو اجازته ورکړي •

ښاغلی بلور وویل چې دپاچا خان صحت خراب شویدی اوددغی مسؤلیت د پاکستان د حکومت په غاړه دی ځکه چې هغه حکومت د عمر

بندیز سره داولس دحقه حقوقو دغوښتنی او ازاد بند کړی خو په دغه لاره به دحکومت او اولس ترمنځ تا و تریخو ا لی نور هم زیات شی •

هغه وویل دېښتونستان اولس دپاکستان دحکومت دخالونو په وسیله دخپلو حقوقو څخه لاس نه اخلی اودحکومت دغه عمل به داولس اوحکومت مخالفت نور هم پراخه کړي •

هغه وویل حکومت دا حوصله هم نه لری چه داولس حقې مطالبې واورى نوځکه یې په مطبوعاتو باندې بندیز لگو لی دی خودو ی باید تاریخ ته نظر وکړی چه ظالم قوتونو چه هرڅومره داولس په ستونی پنځی ټینگی کړیدی عموماً داولس جذبات لاپسی زیات پاریدلی دی او زور گیر وقوتو په خلاف یې خپله مبارزه زیاته سخته کړي •

ښاغلی مولانا حقانی په پای کې وویل د پښتون اوبلو خ اولس آزادی او حقوق هیڅوک نشی غصبولی البته دخپلو حقوقو دترلاسه کولو دپاره دزیاتې مبارزې ضرورت او اړتیاشته چه ټول اولس په یوه حرکت او یوه اتحاد سره دخپل حق دپاره ملاوتړی اوله غاصب حکومت نه دخپل حق ترلاسه کولو دپاره دهیڅ ډول قربانی ورکولو په لاره کې دهر راز ظلم او زور زیاتنی په مقابل کې کلک قیام وکړي •

دسلواغی ۱۳-۵۴

دېښتونستان دوزیر ستان نه را رسیدلی خبروایی چې په دی ورځو کې دپښتنو اومرو تو قومونو علماؤ مشرانو او ځوانانو الحاج علی محمد بیټنی په مشر ی یوه ستره قو می

د شپږ بازخان مزارى او ميرمن نسيم و لى
ولې يوى غونډه د دپاکستان حکومت دو مره
وار خطا کې چه په کو هات اوډيره اسميل خان
کې يې هغوى دغونډه کولونه منع کې ل اوپه
ميرمن نسيم ولې يې د بيان بنديز لگولى دى.

د سلواغى ۱۶-۵۴

د پښتونستان د بيلو بيلو سيمو نه رارسيدلى
خبرو نه وايي چه په دغو سيمو کې دپاکستان
د حکومت د غير جمهورى اعمالو او په اولس باندې
داستبدادى فشار له امله په ټولو سيمو کې
د حکومت په خلاف تاوتريخوالى زيات شو
او داوولس دا احتجاجي مظاهرو او ملي مبارزو د
مخنيوى دپاره دپاکستان حکومت د پښتونستان
په ډيرو سيمو کې د بنديزونو لگولو په لړ کې
۱۴۴ ماده نافذه کړې اوهرى خواته په
سياسى وينا وو او خبرو اترو د بنديز له امله
يوه بې اطمینانه فضا پيداشوى ده.

په خبر کې ويل شويدي چه سره د ټولو
بنديزونو چه هغه حکومت نافذ کړيدى د
پښتونستان په ډيره اسميل خان بنو، کو هات
اونورو سيمو کې ځاى په ځاى دپاکستان د
حکومت په خلاف اولسي باريدنى زياتى شويدي.
هغه دولتى غونډه چه د پښتونستان په مردان
کې دپاکستان واکمن گوند دهغى جوړيدل
غوښتل داوولسى خلکو لخوا ناکامه کړى
شوه او د پښتونستان په سيمه کې د حکومت
لخوا په ناکرارى پيدا کولو د بندو يلو په لړ
کې د واکمن گوند دشرانو په وړاندې د
پاکستان د حکومت پالسى وغندله شوه چه
هغوى دغونډه له ځاى څخه په ناکامى ووتل.

په دغه خطرناکو لحظو کې هغه په ظالمانه
توگه په جيل کښى اچولى دى.
هغه زيات ته کړه بايد حکومت دهغو نتيجه
احساس وکړى چې د باج خان د بندي ساتلو
سره څا مخامخ ته راځي.

د سلواغى ۱۵-۵۴

د راوړلېدو ته په يو خبر کې ويل شويدي
چه د جماعت اسلامى گوند مولانا جان محمد
عباسى په يوه غونډه کې ويلېدى چه دپاکستان
حکومت د پښتونستان بلو چستان اودپاکستان
په سيمو کې په سياسى او ادارى چارو کې
ناکام شويدي او دهغه د حکومت کولو مو د
هم پای ته رسيدلى ده نو ځکه بايد سمدستى
انتخابات وشي.

دپاکستان د پوليسو له خوا په اولس باندې
مظالمو ته د کورنى نيولو په ترڅ کې مولانا وويل
چه په پاکستان کې پخوا د پوليسو لگښت درى
مليونه روپۍ وو خودپاکستان په اوسنسى
حکومت کې دغه لگښت څلور سوه او پنځوس
مليونو روپو ته رسيدلى دى او پوليس يى
دولس سره لاس اوگريوان کړيدى.

مولانا عباسى په بلو چستان کې دپاکستان
د حکومت مظالمو ته د اشارى په ترڅ کې وويل
په هغه سيمه کې دپاکستان د حکومت نظامى
عملياتو دپاکستان په اقتصاد زيات فشار راوړى
او اقتصاد ورځ په ورځ کمزورى کيږى خو بيا هم
حکومت په هغه سيمه کې خپل دغه ناوړه
عمل ته دوام ورکوى.

په دغه غونډه کې چودرى رحمت الهى
په خپله وينا کښى وويل چه په چوک يادگار کې

دېښتونستان دهمو پېښو کرونولوژي

دسلواغی ۱۸-۵۴

دېښتونستان په پېښو رکي دملی دیمو کراتیک کوند مشر ښاغلی غلام احمد بلور په پېښور کی په خپله وینا کښی دپاکستان دحکومت پدغه اقدام ډیر بدویلی دی چه دهغه حکومت پولیسو دملی عوامی گوند درئیس خان عبدالو لی خان ماندینه میرمن نسیم ولی بندیکانی ته دهغه سره دملافات څخه منع کړه.

هغه وویل خان عبدالو لی خان چه پدی وختو کی په راولپنډی کښی په پاکستانی بندیکانه کی دی هغه نه دماشو مانو په ورنگ بندیز لگول دهغه حکومت غیر قانونی اوغیر جمهوری عمل دی چه خامخا دغندنی وړ دی. ښاغلی بلور وویل دغه وخت دپښتون ملت دازمایښت ډیر نازک وخت دی خو تاریخ به یوخل بیاهم داخبره ثابته کړی چه دپښتون اوبلوخ ملت حقه حقوق هیڅ زور گیر ووتونو هضم نه کړی شول.

دېښتونستان د هزاری سیمي دبتگرام نه یو بل خبروایی چه دالایی په سیمه کی دجمعیت العلمای اسلام کوند رئیس ښاغلی محموندور اوسکرتر ښاغلی مختار رحمان په یوه گډه ابلاغیه کښی دپاکستان دحکومت لخوا دپښتنو او بلو خو دشرانو په بی موجه گرفتار یو او بند ی کو او سخت بدویلی دی اوغوښتنه یی کړیده چه په مردان کی دجمعیت العلمای اسلام کوند رئیس اودبنون حافظ محمد سعید دی سمدستی دښندنه خوشی کړی شی .

په کډه ابلاغیه کی ویل شویدی چه دپاکستان حکومت غواړی خپل مخالفان په بندیکانو کی

واچوی او په غیر قانونی اوغیر جمهوری ډول خپل اقتدار ته دوام ورکړی .

هغوی ویلی دی چه حکومت باید دېښتونستان داولس په مقابل کی په خپله ناکامی اعتراف وکړی او په دغه اثر باید استعفی وکړی .

دسلواغی ۱۹-۵۴

دتحریک استقلال گوند یو مشر کو هر ایوب په پېښور کی ویلی دی چی په باندنیو هیوادونو کی له میشته شویو پاکستانیا نښو څخه مالیات اخیستل هیڅ جواز نلری .

ده وویل چی دېښتونستان دکوهاټ مینگوری نورو سیمو نه چی کوم پښتانه دروز کار دپاره دبانديو هیوادو ته تللی دی هغوی په ډیر مشکل سره خپل بال بچ پاللی شی اودهغوی نه مالیات اخیستل بیخي غلطه خبره ده . هغه وویل چی باید دمالیاتو اخیستلو دپاره دعایداتو یوه خاصه اندازه وټاکلی شی او غریب خلک ددغه مالیاتونه آزاد کړی شی .

کوهر ایوب وویل چی په غریب او مالدار باندی یوشان مالیات لگول بی انصافی ده دغه مالیات دپاسپورټ نه علاوه له هغو کسانو نه اخیستل کیږی چی په باندنیو هیوادو کی کار کوی .

دیو بل خبرله مخی دېښتونستان د هزاری سیمي یو فعال ولسی مشر ښاغلی حکیم فیروز الدین ویلی چی او سنی قیمتسی دحکومت دغلطو پالیسیو له امله پیدا شویده .

ده ویلی دی چی حکومت په ټوله دنیا کی دقیمتی دلیل وړاندی کوی خودا نه گو ر ی چی په ټوله دنساکی دولس عا یسدا ت

خوږمه دی .

ده وويل چي دقمتي ختمو لو دپاره لازمه ده چي حكومت دبلو چستان حكومت حقدارانو ته ورکړي اوددغه سيمې دفتح کولو دپاره مخصوص شوي پانگي دترقي او تر خونو د کنترولو لويه پلانو ولگوي .

لکه چي معلومه شويد ه په پاکستان کسي دبلوچستان دنظامي لگښتونو دزياتوا لسي لهامله نرخو نه ډير جگک شوي اوو لس د ضروري او ارتزاقی مواد و لهقيمتي نهدمشکلاتو سره مخامخ شويدي .

دفرانسيسر آژانس په يوه خبر کي رپوټ ورکوي يو فرانسوي پرو فيسور چي دتيسر سپتامبر په مياشت کي په بلو چستان کي تړي تم شوي ؤ دپاکستان امنيتي لښکر و وژلي دي .

پهلندن کي دبلو خو يوه ملي سرتيري ويلي دي چي دپاکستان نه داراسيدلورپوټونو له مخي فرانسوي پروفيسور ژان پي يروينسو دپاکستان دامنيتي لښکروافرادونيو لي اودجسمي زور و نووروسته يي وژلي دي .

وينو چي په پاریس کښي دختيځو ژبو او تمدن دانستيتوت پروفيسور دي بلو چستان ته ديولنه سفر په وخت کي ورکاشوي ؤ په خارج کي دبلو خو دملي سرتيرو يو ترغړي ويلي دي چي وينوددي له پاره وژل شويدي چي دښتنو اولبو خو دولسو نو دملي نهضت چي پاکستان دهغه دخپه کولو په لټه کي دي ملا تې کاوه .

دسلواغي ۲۰-۵۴

دښتونستان دسغاکو ټ خبردي چي په هغه ځای کي دجمعيت العلمای اسلام گو نسد سکرتر جنرال ښاغلي عبدالهاشم خان په يوه وينا کي په مردان کښي دپاکستان دحکومت لخوا دجمعيت العلمای اسلام گوند دسکرتر حافظ گل رحيم گرفتاری غندلي ده .

هاشم خان ويلي دي چي هغه حکومت غواړي هر هغه سړي په بند يخانه کي واچوي چه حق وایي اودحق ويلو جرات په ټولو پښتنو کي شته او که دحکومت سره دو مره بند يخاني وي چي ټول پښتانه او بلو خ پکي بند يان کړي نوبيا دخوتنو مشرانو په بندي کولو هغه مقصد نشي حاصليدای چي حکومت يسي حاصلول غواړي .

هغه وويل دپاکستان حکومت بايد پدي خبري هم وپو هيري چي هيڅ قوت ندي بريالي شوي چه دپښتون ملت دملي مبارزو نهضت دبنديخانسو په و سيله له پښو وغورځوي .

دسلواغي ۲۰-۵۴

کراچي څخه درويتر دخبر له مخي خوتنو وسله والو افرادو دبلو چستان دپخواني اعلی وزير عطاء الله مينگل زوی اسد الله مينگل چه په ۱۹۷۳ کالونه راهيسي په بندي خانه کي ؤ دوی شپي مخکي ژوبل کړي او تښتولي دي .

عطاء الله مينگل څه ناڅه دري کاله مخکي دايالتي صدارت له مقام نه بر طرف او دغه کار ددی سبب شو چه دمینگل دقبيلي افراد

دېښتونستان دهمو پېښو گرونولوژي

اوپنجاپ په پوهنتونو او تعليمي موسسو كې يو پښتون اوبلو خهم نشته .
دېښتونستان په مانسېره كې دغر يېسو ناروغانو په روغتون كې زيات شمير ناروغانو لدې امله دډوډۍ اودوانه خوړلو په اعتصاب لاس پورې كړيدې چه په هغه روغتون كې ځيني شتمن ناروغان شاملېږي اوهغوى ته دروغتون دادارى لخوا ډير امتياز و نه ورکول كېږي .

ناروغانو ويلي دى دروغتون اداره دغريبو ناروغانوسره لازمه همدردى نلري اوتر هغه وخته پورې بهخپل اعتصاب ته دوام و ر كړي ترڅو ددوى سره ناوړه رويه پاى ته ورسى او غوښتنى يې ومنل شي .

دسلواغى ٢٨-٥٤

دېښتونستان له پېښور څخه يو خبروايي چى دپاكستان پوليسو دحكومتي مقاماتو په امر د پښتنو محصلينو گران مشر اودپېښورپوهنتون دپښتنو محصلينو داتحادى پخوانى رئيس افراسياب خټک نيولى اوبندى كړى دى .

په خېبر كې ويل شويدي چى ښاغلى افراسياب خټک خو ورځى دمخه په اسلاميه كالج كې دمحصلينو يوې غونډې ته په وينا كې دپاكستان حكومت دشير پاو په وژلو تړون كړى ؤ .

دېښتونستان لهديره اسمعيل خان څخه په يوخبر كې ويل شويدي چى دجمعيت العلمائ اسلام گوند مشر مولانا مفتى محمود د هغه ځاى په جامع جومات كې په يوه وينا كې ويلي دي چى مونږ يواسلامى نظام اوسا لمسى

په بلو چستان كې په ١٤ له كو له لاس پورې كړى .

ويل كېږي اسدالله مينگل هغه وخت تښتول شوى چه دخپل يوه دوست سره دكور نه دباندې په موټركې ناست ؤ اوپر غل كوونكو كسانو دى دموتړ څخه كو ز كې او وتښتيدل .

دغه راز ويل كېږي چه داسدالله مينگل او دده تښتو و نكو تر منځ ډزى هم شوى دى .

دسلواغى ٢١-٥٤

دېښتونستان له پېښور څخه يو خبروايي دپېښور په پوهنتون كې كم رتبه مامورينو غوښتنى كړيدى چه دهغوى غوښتنى ديوې اونۍ په موده كې ومنل شي او كه نه دپوهنتون كم رتبه مامورين به دپښتونستان دډوړو مامورينو له اتحادىي څخه وغواړي چه دحكومت په خلاف په مظاهرو لاس پورې كړي .

خبروايي دپېښور پوهنتون دكم رتبه مامورينو په غوښتنو كې يوه دا غوښتنه هم شامله ده چه دپېښور په پوهنتون كې دى دسند اوپنجاپ اوسيدو نكو ته ماموريت نه ورکول كېږي .

دسلواغى ٢٢-٥٤

پښتنو او بلوڅو ته دسند اوپنجاپ په پوهنتون كې دماموريت اجازه نشته دپېښور پوهنتون كم رتبه مامورينو ولسى دى د پېښور پوهنتون په كدر كې يوازې په سلو كې ټول كسه پښتانه دى پداسى حال كې چه دسند

د خورولو په ځای هغه مجرمان ونيسي چي
پخپله حکومت ته معلوم دي *

شیرباز خان مزاری په میرمن نسیم و لى
باندي د حکومت له خوا په عامه غونډو کي
دوینا کولو بندیز غندلی او غوښتنه یی کړیده
چي دغه امرانه او ظالمانه حکم دی سمدستي
بیرته واخیستل شی.

د ملي دیمو کراتیک گوند رئیس د بلوچستان
دمسالی دحل لپاره د سیاسي لاری په میند
لو زور اچولی او ویلی یی دی چي دمسالی دحل
یوازینی لار داده چي بلوڅ مشران له بند څخه
خوشي کړي شی او ددوی سره خبری
اتری وشي *

د گډ ۳-۵۴

د پښتونستان په بیلوبیلو سیمو کسې د
پاکستان حکومت په خلاف دمحصلینو د تا و
تربخوالی خبرونه دارسیدلای دی .
په یوه وروستی خبر کي ویل شو یدی چه په
پېښور کي د گورنمنټ کالج محصلینو د حکومت په
خلاف یوه لویه مظاهره کړی اود محصلینو
په خلاف می د پاکستان د پولیسو د تشدد سخته
غندنه کړیده . په اسلامیه کالج کي دمحصلینو
په یوه لویه غونډه کي د ښاغلی افراسیاب
خستک د سمدستي پرېښودلو کلکه غوښتنه
شویده *

د گډ ۳-۵۴

د بانډنیو چارو د وزارت د اطلاعاتو مد یریت
خبر ورکړي چه افغانستان ته د پناه راوړونکو
بلوڅانو دراتگ په لړ کي پدی وروستيو وختو
کي خلور اتیا تنونو زوبلو څانو چه ښځی او

دیمو کراسی دپاره مبارزه کوو او پدی باور لرو
چي زهونږ دغه مبارزه به بریالیتوب ته
رسیری *

مولانامفتي محمود دچشمی دکانال په باب
پخپله ویناکي وویل چه زمونږ په وړا ندی
اوس دامساله نشته چي دچشمی و یا له
په څه وخت جوړه شی بلکه لویه مساله داده چي
د اباسین په اوږو کي به د پښتنو بر څه
خومره وی.

هغه ویلی دی چي مونږ د اباسین په اوږو کي
دلس زره اوه مکعبه متره اوږو څخه یو څاڅکی
کمی اوبه هم منو څکه چي دازمو نړیووه روا او
قانونی برخه ده *

ښاغلی مفتي محمود زیاته کړ یده چي په
اساسی قانون کي دهر وگړي د حقوقو دساتنی
ضمانت شویدی خومونږ وینو چي د بندیزونود
۱۴۴ مادی او په اساسی قانون کي د ترمیمولو
په وسیله دولس ټول حقوق حکومت غصب
کړیدی *

د سلواغی ۲۹-۵۴

د پاکستان له کراچی څخه په یوه خبر کي
ویل شویدی چي په هغه ځای کي د ملی
دیمو کراتیک گوند په یوه غونډه کي دگو ند
رئیس ښاغلی شیر باز مزاری په یوه ویناکي
غوښتنه کړیده چي د سردار عطاء الله خان
مینگل زوی دراپیدا کو لو دپاره دی حکومتی
مقامات سمدستي اقدام وکړی *

مزاری ویلی دی چي داسدالله خان مینگل
په دوستانو باندي بی ځایه ظلم او زور هیڅ
کبه نلری اوباید حکومت دبی گناه کسا نو

دېښتونستان د مهمو بېښو گروټولوژي

مبارزي لاره پري بنديزي .
په پښتونستان کې د جمعيت العلماءى اسلام
گوند سکرتر جنرال ښاغلى عبدالبارى خان
په يوه وينا کې ويلې دى که چيرې د پاکستان
حکومت د آزاد و او بېطرفو انتخاباتو اراده لرلې
نو د مخالفو گوندونو په سياسي فعاليت به يې
بنديزونه نه لگولې .

ده ويلې دى چه واکمن گوند په مخالفو
گوندونو څخه بنديزونه لگوي او د سياسي
مبارزي لار د يې پر مخ تېرې چه غواړي دخپلې
خوښې سره سم په غير ديمو کراتيک ډول
اقتدار ته دوام ورکړي .

د کب ۶-۵هـ

دېښتونستان له پېښور څخه په يوه خبر کې
ويل شويدي چې د پښتنو محصلينو د اتحاديې
درئيس مرستيال ښاغلى سيد اختر علي شاه
په پښتو ژبه د پښتنو در اوپتو په خلاف
دلو څو اوپرينه و فلمونو دخپرو لو سخته
غندنه کړې او په راډيو او تلويزيون کې يې
د پښتون قام په سپکاوي بدويلې دى .

اختر علي شاه غوښتنه کړېده چې د فلمونو
دسانسورولو دهيات له ډلې څخه دى هغه
کسان وويستل شي چې په پښتون دښمنې
مشهور دى .

له پېښور څخه يو بل خپروايي چه د پېښور
پوهنتون د محصلينو د اتحاديې په انتخاباتو
کښې درياست کانديد ښاغلى صفدرخان له
محصلينو څخه غوښتنې دى چې هغو کسانو ته
زاي ورکړي څوک چې پښتنو محصلينو ته
د خدمت کولو جذبې لري .

ماشومان پکې دى د پاکستان د حکومت او عسکرو
د ظلم او تعدى د لاسه افغانستان ته پناه
راوړېده .

د افغانى سرى مياشتې ټولنى دبلو څو پناه
راوړونکو د دغى نوى ډلې دخوراک او استوگنې
دپاره هم لازم ترتيبات نيولى دى .

د کب ۴-۵هـ

دېښتونستان له پېښور څخه په يو خبر کې
ويل شويدي چې د پاکستان پوليسو د ملي
ديموکراتيک گوند هغه غونډه گڼه وچه کړه
چه په چوک يادگار کې يې جوړه کړې وه ملي
ديمو کراتيک گوند څو ورځې دمخه اعلان کړى
وچې په چوک يادگار کې به يوه لويه غونډه
جوړه کړي خو يو لیسو دغونډې د ترتيبولو
څخه مخکې د چوک يادگار کنترول په خپل
لاس کې ونيو او پښتنو ته په خپله مينه کې
دغونډې کولو اجازه نه ورکول کيږي .

ښاغلى بلورويل چې مونږ غواړو دقانون په
چوکاټ کې خپله سياسي مبارزه جاري وساتو
څوکه حکومتى مقامات زموږ دقانوني مبارزې
مخنيوى کوي نو بيا په مونږ هم هيڅوک قانون
ته به اطاعت کولو مجبور نکړي شي .

د کب ۴-۵هـ

د پاکستان د تحريک استقلال گوند مشر
مارشال اصغر خان د ملي عوامي گوند مشر خان
عبدالوالى خان د بند په باب ويلې دى که
چيرې د ملي عوامي گوند رئيس د پيپلز گوند
سره همکارى کولى نو په مرکز کښې ورته د وزارت
د چوکې پيشنهاد کيده خودنه همکارى په صورت
کې دهغه په خلاف دعوا جوړيږي او د سياسي

د افغانستان کالنی

لخوا کاندید شو نمایندگانو ته را یسی
ور کړی .

د کب ۱۰-۵۴

درویش او زادیو بی بی سی نمایندگانو له
اسلام آباد څخه خبر ورکړی دی چه دمخالفو
گوندو نو نمایندگان د پاکستان داسامبلی او
سناگم ی غونډی څخه ددی دپاره وو تسل
چه دوی ته اجازه ورنکړی شوه چه په بلوچستان
کی د فدرالی حکومت داوږدیدود مر بوطی لایحی
په باب خپلی نظریی څرگندی کړی .

دمخالفو گوند ونودغیو درئیس کفیال
دیناغلی مفتی محمود وروسته له هغه چه
دمخالفو گوندو نو د پنځلسو تنو غړیو په
مشری له دغو غونډو څخه ووت اخباروالو ته
وویل حکومت دده دوینا مخه نیو لی ا ود
پاکستان پارلمان دشخړو ډکه بڼه غوره کړیده .

هولانامفتی محمود وویل چه دمخالفو گوندونو
په نظریه بلوچستان کبسی دمر کزی حکوم ت
له خوا د فدرالی حکومت تیل ددیمو کراسی
مخالف اود بالتی کورنی خود مختاری د
پرنسیپ خلاف کاردی اود نظامی حکومت تیل
بلل کبزی درویش او بی بی سی نمایندگانو
څرگند ه کړیده چه په بلوچستان کی د فدرالی
حکومت داوږدیدود لایحی د طرحه کیدو په وخت
کی د پیپلز پارټی دنما یندگانو اود مخالفو
کوندو نو دنمایندگانو تر منځ سختی ناندیری
ووجل شوی او دغونډه و فضا بیخی گډه و ډه
شوه .

څنگه چه د پیپلز پارټی نماینده او حتی د
کابینې وزیران دمخالفو گوندو نو دنمایندگانو

په پېښور کی د بیلوبیلو سیاسی گوندونو په
یوه گډه غونډه کی د حکومت له خوا په غیر
دیمو کراتیک ډول د فعالیت دمخنیوی په عمل بدویل
شویدی .

دملی دیمو کراتیک تحریک استقلال ا و
جماعت اسلامی گوندونو په غونډه کی خواهشینی
څرگنده شویده چی حکومت غواړی د خپلو
سیاسی مخالفینو په بندی کولو سره خپل
اقتدار ته دوام ورکړی .
په غونډه کی دملی عوامی گوند دمشرا نو
د بندی کیدو غندنه هم شویده .

د کب ۶-۵۴

د پښتونستان د پېښور څخه یو خبر وایی چه په
هغه ځای کی قبایلی محصلینو د پاکستان
د حکومت تورن کړیدی چی د پښتنو محصلینو
سره بده رویه کوی اوله دی امله یی دا احتجاج
په توگه دلو ږی په اعتصاب لاس پوری
کسپیدی .

د پاکستان حکومتی مقاماتو د قبایلی اعتصاب
کونکو محصلینو له ډلی څخه دری تنه نیولی
اوبندیان کړی یی دی .

له پېښور څخه په یو بل خبر کی ویل شویدی
چه د پېښور پو هنتون محصلینو د دیناغلی
ظفر الله په مشر ی په یوه غونډه کی
د پاکستان د حکومت څخه غو ښتی دی چه
د پښتنو محصلینو مشرانو افراسیاب خټک سمدستی
خوشی کړی اودهغه په خلاف جوړی شوی دعواوی
بیرته واخلي .

په غونډه کی محصلینو خپلو وینا وو کی
له خپلو ملگرو د پښتنو محصلینو د اتحاد یی

د پښتونستان د مهمو پېښو گرونولوژی

کیدو سره مخالفت وکړی . کتونکو ویلې دی چه مخالف گوندونه د بلوچستان په ایالتی پارلمان کی اکثریت لری او تر ۱۹۷۴ کال پورې د دغه ایالت حکومت د دوی په لاس کی ؤ .

په همدغه کال کی د پاکستان صدر اعظم د اکثریت حکومت په خپله بر طرف کړ او څه موده وروسته یی پسدغه سیمه کی د پیپلز پارټی حکومت جوړ کړ خو دخپل گوند حکومت یی هم پدی وروستيو وختو کی یی بلوچستان کی د فدرالی حکومت مقررات نافذ کړل .

د کب ۱۱-۵۴

په پېښور کی د جمعیت العلمای اسلام گوند امیر مولانا محمد ایوب بنوری او ایالتی سکرتر جنرال سیدزاده عبدالباری خان په یو گډ بیان کی د پاکستان له حکومت څخه غوښتی دی چی دراتلو نکو عمومی انتخاباتو دسر ته رسولو دپاره دمخالفو گوندو نو مقدماتی شرایط ومنی .

په گډ بیان کی ویل شویدی چی په مخالفو گوندونو باندی دسیاسی مبارزی لاره تړل به خطرناکی نتیجی ولری په بیان کی غو پښتنه شویده چی داسامبلو ټول بندیان شوی غړی خوشی کړی شی اوله ټولو سیمو څخه دی د بند یزونو ۱۴۴ ماده سمدستی لیری شی .

د پښتونستان دملاکنه دسیمی په سخاکوټ کی د جمعیت العلمای اسلام گوند په یوه غونډه کی د پاکستان حکومت په ناوړو پالیسیو سخت بدویل شویدی .

دنظر دخر گندو لو مخه نیسی نو مولانا مفتی محمود اودهغه ملگری دغو نډی دتالار څخه ووتل .

دمخالفینو دوتلو وروسته د پیپلز پارټی غړیو په بلوچستان کی د حکومتی مقرراتو د دوو میاشتو داوردیدو په طر فداری را یه ور کړی .

درویتز نمایده ویلې دی چه له درپو کالو راهیسی په بلوچستان کی د پاکستان دوسله وال یوځ اولوځ قبایلو ترمنځ جگړه روانه ده او څه موده مخکی د پاکستان صدر اعظم ذوالفقار علی بوتو پدغه ایالت کی د پیپلز پارټی حکومت دبی لیاقتی اوبی کفایتی په تسور بر طرف کړ او پدغه ځای کی یی دنظامی حکومت مقررات نافذ کړل .

درویتز دنماینده په قول په اسلام آباد کښی سیاسی منابعو ویلې دی چه پناپی مخالف گوند ونه د پاکستان داسامبلی اوسنا له پسرلنیو غونډوسره چه ټاکل شوی وه پیل شی هم پریکړه وکړی .

دمخالفو گوندو نو نمایندگانو له یو کال راهیسی د پاکستان د پارلمان دزیاتر وغونډو سره د پاکستان د حکومت ددغی پالیسی په خلاف د اعتراض په نامه چه د پارلمان په چارو کی دمخالفینو داغیزمنی غونډی مخه دی ونیسی پریکړه کړی وه او په گډه غونډه کی یی یوازی ددی دپاره برخه اخستی وه چه خلک دبلوچستان دحالا تو په حقایقو باندی خبر کړی .

پدغه ایالت کی دنظامی حکومت د تپل

د کب ۱۲ - ۵۴

د پښتونستان په نوښار کې د پاکستان پولیسو هغه محصلین په کوتکو و هلی دی چه دخپلو استادانو دغوښتنو په ملاتړ یی په مظاهرو لاس پوری کړی و.

خبروایی چی د پاکستان پولیسو دمحصلینو یوتن مشر بندی کړی اوسختی شکنجی یی ورکړیدی . په نوښار کی استادانو دمحصلینو سره د پولیسو بده رویه غندلی او له حکومتی مقاماتو څخه یی غوښتی دی چه هغه پولیس محاکمه کړی چه په محصلینو یی ظلم اوتیری کړیدی .

د پاکستان داسلام آباد څخه یو خبر وایی چه په مرکزی اسامبله کی دمخالف گوند مشر مولانا مفتی محمود داسامبلی دغونډی سر . د پریکړی اعلانولو نه دمخه په خپله وینا کی ویلی دی چه په بلوچستان کی د حکومت چاری غیر قانونی دی .

په خبر کی ویل شویدی چه په مرکزی اسامبله کی دواکمن گوند غړو د مولانا مفتی محمود وینا گڼه وچه کړی او هغه ته یی اجازه نده ورکړی چه خپلی خبری پای ته ورسوی .

داسامبلی سره دمخالف گوند مشرانوښاغلو شوکت حیات خان ، خورشید علی خان اواحمد رضا قصوری هم په بلوچستان کی د پاکستان د حکومت ناوړه اقدامات غندلی او ویلی یی دی چه په بلوچستان کی د پاکستان د حکومت د ټولو اقداماتو مقصد داوو چه هلته ایالتی حکومت ختم کړی اودچار وواک په خپل لاس کی ونیسی .

په غونډه کی د پاکستان له حکومت څخه په کلکه غوښتنه شویده چی د بندیزونو ۱۴۴ ماده لیری کړی په اساسی قانون کی په یوه اړخیز ډول شوی ترمیمونه بیرته واخلی ټول سیاسی بندیان خوشی کړی اودعمومی انتخاباتو د سرته رسولودپاره حکومت استعفی وکړی .

د پاکستان له اسلام آباد څخه په یوه خبر کی ویل شویدی چه دسنا اومرکزی اسامبلی په کډه غونډه کښی دمخالف گوند و کیلان له دی امله له غونډی سره پریکړی کولوته اړشول چه دمداخلیدواومحمود خیلو وزیر و تر مینځ نښو د چی خپله بشپړه وینا واوروی .

هغه وخت چه مولانامفتی محمود په بلوچستان کی د پاکستان د نظامی قواوو دبیرحمانه عملیاتو یادونه وکړه اوغوښتل یی چه ددغو عملیاتو څخه پرده پورته کړی دواکمن گوند غړو له هغه څخه وغوښتل چه چه په بلوچستان کی دپوځی عملیاتوپه باب خبری ونکړی اودهغه وینایی گڼه وچه کړه .

د پاکستان دسنا اومرکزی اسامبلی په غونډه د حکومتونو په بدلولو انتقاد کړی او ویلی یی دی چه په هغه ایالت کی د اکثریت دیوداسی حکومت ډنگول چه ټول غړی یی دولس منتخب نمایندگان وواوپه خای یی دپوله پسی فیوډالانو ټاکل چه دولس سره هیڅ ډول اړیکی نلری لویه اشتباه وه .

شوکت حیات په خپله وینا کی ویلی دی چه د پاکستان حکومت باید دبلوچستان دمستلی دحل یوازینی لاره داده چه په بلوچستان کی د اکثریت منتخب حکومت بیا جوړشی .

دینتونستان دمہو پیپو کروٹوٹوڑی

دکب ۱۶-۵۴

درئیس په ایستلو خواشیننی څرگنده کړی او په کالج کی یی دهغه دبیا شاملو لوغوښتنه کړیده .

دینتونستان له دیره اسمعیل خان څخه دیورا رسیدلی خبر له مخی دهغه ځای دکالج محصلینو دحکومت په خلاف په اعتصاب لا س پوری کړی .

دهمصلینو داتحادیی لخوا په یو خپور شوی بیان کی دنورو سیمو دمحصلینو څخه غوښتنه شویدی چه دحکومت دناوړو چارو په خلاف سخته مبارزه وکړی .

دکب ۱۷-۵۴

دپښتونستان دباچور څخه په یوه خبر کی ویل شویدی چی دسالارزو دبرسدین، لرسدین برامدک، لرامدک اودماموند و وریازو، بروزاو برمکازو ولس دوړ و ماموند وپه خپ کمرنوی ځای کی یوه درنده ولسی غونډه کړی وه او په هغی کی دپښتنو اوبلو څو دملی حقوقو په باب جذابی ویناوی شویدی .

ولسی مشرانو غونډی ته په خپلو ویناوو کی سپارښتنی وکړی چی باید دهغه ځای ولس ټولی خپل مینځی بی اتفاقی شاته وغورځوی اودپاکستانی حکومت په مقابل کی سره یوموټی شی . له باچور څخه په یو بل خبر کی و یل شویدی چی په پالنگ نومی ځای کی دمماموندو او سالارزو ولس یوه بله درنده ولسی غونډه هم کړی وه چی په هغی کی ولسی مشرانو د پښتنو اوبلو څو په سیمو کی دپاکستان د حکومت په دسیسو رڼا اچولی او ولس یسی یووالی او اتحادته رابلی دی .

دپښتونستان له وزیرستان څخه په یو خبر کی ویل شویدی چه دمداخیلو وزیرو اومحمود خیلو په سیمه کی ټول سرکونه دپاکستان د ترافیکو په مخ ټول شوی اودهغه حکومت په خلاف ولسی فعالیت روان دی .

خبروایی دپاکستان حکومت کو ښیئ کاوه چه دمداخیلو اومحمود خیلو وزیرو تر مینځ کورنی شخړی پیدا کړی او پښتانه دپښتنوسره و جنگوی خودهغی سیمی مشران او ځوانان د پاکستان دحکومت په دسیسه پوهیدلی اودهغه حکومت په ضد یی سخته مبارزه پیل کړی ده .

خبر زیاتوی چه تیره ورځ په سپین کلی کی ملی مبارزینو دپاکستان دملیشاوو په کمپ برید کړی اوزیات مالی اودسر تاوان یسی وراپولی دی .

دکب ۱۶-۵۴

دپښتونستان له پېښور څخه یو خبروایی چه داد وارد کالج داداری له خواله کالج څخه دمحصلینو داتحادیی درئیس ښاغلی محمد خالد خان په ایستلو په محصلینو کی تاوتریخوالی زیات شویدی .

په خبر کی ویل شویدی چه کالج داداری له دغه عمل سره دمخالفت په اثر دمحصلینو د اتحادیی ټولو غړو احتجاج په تو گه استعفا وی کړیدی .

دپېښور پوهنتون دمحصلینو داتحادیی نوی منتخب رئیس ښاغلی صفدرخان په یوه ویناکی له اوارد کالج څخه دمحصلینو داتحاد یسی

د گډ ۲۰-۵۴

د پښتونستان له مردان څخه په يو خبر کې ويل شويدي چه دملي ديمو کراتيک گو ند يوتن مشر ښاغلي غلام محمد بلور يوي غونډي ته په وينا کې ويلي دي چه بايد پښتانه د ديمو کراسي دمنځ ته راوړلو اود خپلو حقو حقوقو دکتلو دپاره فعاله مبارزه وکړي.

بلور ويلي دي دملي ديمو کراتيک گو ند دريځ روښانه او څرگند دي او هغه داچه دپاکستان دحکومت دغير جمهوري ولس دښمنه چارو مقابله کوي او دولسي حقوقو دکتلو دپاره به بهميرانه مبارزه وکړي .

بلور زياته کړيده چه دپاکستان حکومت د جمهوريت له اواز څخه سخت ويريږي نو ځکه په ټولو هغو خلکو مظالم کوي چه دجمهوريت ټينگو لودپاره هلي ځلي کوي .

ښاغلي بلور دپيښور پوهنتون دمحصلينو داتحاديه په انتخا باتو کې دپښتنو محصلينو برياليتوب ته اشاره کړي او ويلي يي دي چه دپښتنو محصلينو دغه برياليتوب ددي نښه ده چه دپښتون ځوان نسل دپاکستان دواکدارانو په درو غجنو وعدو نه تيروزي او دخپلو حقوقو دکتلو دپاره هرډول قرضي نه تياردي .

د گډ ۲۵-۵۴

دبانديو چارو دوزارت داطلاعاتو دمديريت خبر راکړي چي افغانستان ته دبلو خودپناه راوړونکو درارسيدو په لړ کې په دي وروستيو وختو کې اوه څلو يښت تنو تورو بلو څو

خبروايي ديالنگت په ولسي غونډه کې په زرونو خلکو گډون کړي وواودپاکستان په حکومت باندې داحتجاج په عنوان يي توربیرغونه پورته کړي وو .

د گډ ۱۸-۵۴

دملي ديمو کراتيک گو ند مشر ښاغلي شير بازخان مزاری دمدا فح وکيلانو په غونډه کې چي زيات شمير ولسي خلکو هم پکې گډون کړي د دبلوچستان دمستلي په باب په خپله وينا کې ويلي دي ددي په ځای چي دپاکستان حکومت دبلوچستان مسئله په ديمو کراتيک ډول حل کړي واي له قوي څخه يي کار واخيست او په بلوچستان کې يي دپنجاب خلاف کرکه زياته کړه چي دغه کاريي په بنگله ديش کې هم کړي وو .

د گډ ۱۹-۵۴

دپښتونستان له باجوړ څخه را رسيد لسي خبروايي چي داتمانخيلو دو لس ملي مبارزينو په هغه پاکستاني تحصيلدار ډزي کړي دي چي غوښتل يي داتمانخيلو دسيمي ماڼو ديري نومي ځای ته لاړسي .

په خبر کې ويل شويدي چي دملي مبارزينو ډزو په اثر پاکستاني تحصيلدار او د هغه ملگري په شا تگ ته اړ کړي شويدي . خپس زياتوي په پاکستاني تحصيلدار باندې له ډزو کولو څخه وروسته داتمانخيلو ولس يوه درنه ولسي غونډه کې دپاکستان له حکومت څخه وغوښتل چي دپښتنو اوبلو څو په سيمو کې له هرډول مداخلي څخه ډډه وکړي او پښتانه بلوڅ سياسي بنديان خوشي کړي .

د کب ۲۸-۰۴

د پوهنې دوزارت دوهم معین او په پاکستان کې د سیرت النبی (ص) په جرگه کې د افغانی هیات رئیس ښاغلی و فی الله سمیعی د دغی جرگې په غونډه کې د برخې اخیستو وروسته کابل ته زورسید .

ښاغلی سمیعی د باختر آژانس له نمایندګه سره د

دیوی مرګې په ترڅ کې د پاکستان د مطبوعاتو

او راډیو د دغو رپوټونو په باب چې د پاکستان

صدر اعظم ښاغلی بوتو په جرگه کې د برخه والو

په ویاړ په یوې میلمستیا کې ویلي ؤ چې

پاکستان د افغانستان سره د ښمنۍ نلری بلکه

افغانستان له پاکستان سره خصوصت لری

بداسی حال کې چې پاکستان د افغانستان د پاره

زیاتې ترانزیتې اسانتیا وی برابری کې یدی

وویل . له بده مرغه د پاکستان صدر اعظم

دغه شان خبره کړیده خو تعجب کوی چې د

پاکستان مطبوعاتو او راډیو افغانی هیات د

رئیس وینا دخپرو لو څخه چې په هیغه مجلس

کې یې دجر کې د ټولو برخه والو په وړاندې د

پاکستان د صدر اعظم د وینا وروسته و کړ .

چېه کړیده .

ښاغلی سمیعی څرګنده کړه چې د افغانی

هیات رئیس د پاکستان د صدر اعظم د وینا د ختمیدو

وروسته سملاسی داسی ځواب ورکړ .

خواشینې یم چې مجبور شوی یم د افغانستان

په باب د پاکستان د ښاغلی محترم صدر اعظم

چې نارینه او ښځی پکښی شاملی دی د پاکستان

د حکومت د ظلم او تیرۍ له امله د افغانستان

خاوری ته پناه راوړی دی د افغانستان

سری میاشتی ټولنی د بلو څخو

د پناه راوړونکو د دغی نوی ډلی داعاشی او اپاتی

له پاره هم لازم ترتیبات نیولی دی .

د کب ۲۶-۰۴

دېښتونستان په کوهات کې د ملی دیموکراتیک

ګوندرئیس نذیرخان شینواری په یوه وینا کې

ویلې دی چې د ملی دیمو کراتیک ګوند به د دیمو

کراسی د مینځ ته راوړلو په لاره کې د هر ډول

ظلم او زور مقابله وکړی .

ښاغلی نذیرخان ویلی دی د پاکستان حکومت

په هیڅ ډول نشی کولی چې د ملی دیمو کراتیک

ګوند غړی دولس د حقوقو دلاس ته وروړلو

د پاره له مبارزی څخه واوړی .

دېښتونستان د دیره اسمعیل خان د ګو مل

پوهنتون د محصلینو د اتحادیې یو تن مشر محمد

خورشید په یوه وینا کې ویلی دی چې

د پېښور پوهنتون د محصلینو د اتحادیې په

انتخاباتو کې د پښتنو محصلینو بریالیتوب

یوه مهمه پېښه ده .

ده ویلی دی د انتخاباتو له نتیجې څخه څرګنده

شویده چې پښتانه اوس وینې او بیدار دی اود

پاکستان حکمرانی ټولی باید د پښتنو ملی

حقوق و منی .

نه وه ددغه شان سياسي مسالو او هغه هم
دسياسي گټي اخيستو په مقصد څه ويل شوي
واي . زه ددغه کانگرس درناوي په خاطر نه غواړم
تردي زيات ددغي موضوع په باب څه ووايم
اوبشاغلي صدراعظم ستاسي ددغي ميلمه پالني
څخه تشکر کوم .

بشاغلي سميعي زياته کره : چه دپاکستان د
صدراعظم وينانه دافغاني هيات درئيس خوا ب
په غونډه کي دټولو حاضر و عالمانو په اوږدو
چکچکو سره بدرگه شو اودبيلو بيلو هيا تو
نو رئيسانو دافغاني هيات دريغ وستايه له هغه
کانگرس څخه يي سياسي گټه اخيستل چه د
حضرت سرور کائنات محمد صلي الله عليه وسلم
دسیرت دنمانځني اودرناوي دپاره جوړ شوي و
وغنډل اوبديي پري وويل .

دپوهني دوزارت د و همسم معيمن
دباختر نماينده ددغي پوښتنی په ځواب کي
چه لکه څنگه چه اوريدلي شوي داسلام په باب
دبشاغلي بو تو دوي نا په پري برخي باندي انتقاد
وشو وويل : دپاکستان بشاغلي صدر اعظم
پخپله ويناکي داسلام دسپيڅلي دين دمروطو
ټکوسره تماس ونيواو پخپلو تفصيلاتو کي يي
زياتي اشتباه کاني وکړي چه په همغه مجلس
کي دکويت دولت دشنونو وزير بنا غلسي
يوسف هاشم الرفاعي له خوا په ډاگه پسري
انتقاد وشو اوردبيي کړل .

وي نا بيخي رده کړم اوبی اساسه يي وبولم .
افغانستان دتاريخ په شهادت يوسوله دو ست
هيواد دی او تل يي په روغه جوړه کي دکوروند
اودخبر ودلاري داخلافونو دلري کيدو داصول
سره پوره پابندي اواحترام بنودلي دی لکه چه
دافغانستان اوپاکستان تر منځ ديوا ځيني
سياسي اختلاف دحل په باب يي هم تل نظر
اوتياړي څرگند کړي چه دغه اختلاف دخبرواو
دوراندیشي دلاري اوبه پراخ نظر حل شي
خوله بده مرغه دپاکستان حکومت دافغانستان
دغه دريغ اونظر ته هيڅ وخت مثبت ځواب
ندی ويلي .

دپاکستان بشاغلي محترم صدراعظم ! تاسي
پخوا په کانگرس کي پخپله ويناکي وويل :
چه دسیرت النبي کانگرس دهیڅ ډول سياسي
گټي اخيستلو دپاره ندي جوړ شوي شومره
به په ځای اومو زونه وای که چيري پخپله تاسي
پخپلي دغي خبري باندي عمل کړي وای او له
هرډول سياسي څرگندوني مو ډډه کړي وای
اوپاڅه ناڅه داسلامي ورورگلو ي اومينسي
دروحی سره موسم ويلي وای چه غواړي
دافغانستان اوپاکستان تر مينځ يوا ځيني
سياسي اختلاف دواقع بيني او دوراندیشي
دلاري او ددوستانه او ورورگلو ي دخبرو په
وسيله دي حل شي .

زما په عقیده پدغه وخت کي چه داسلامي نې ي
ستر عالمان دحضرت محمد صلي الله عليه وسلم
دسیرت دنمانځني دپاره دلته راټول شوي لازمه

دېښتونستان دمهمو پېښو کرونولوژي

استقلال گوند يو مشر فياض حسين په يوه ويناكي ويلي دي چه په پښتونستان كسى دپاكستان دمركزي حكومت نماينده حكومت دمركزيه لارښوونه غواړي چه په اري پور كې دتيلفون كارخانه له هغه ځاي څخه لپسري كړي .

ده ويلي دي دپاكستان حكومتي مقامات دتيلفون كارخانه دپروژي دناكامي په پلمه بل ځاي ته انتقالوي اوزيانه كړي يي ده چه حكومت ټول پروياگند ونه غولوونكي دي .

دوري ۲-۵۵

په هغو پيغامونو كې چې دپښتونستان ا و بلوچستان دمشرانو لسه خوارارسيدلي دي دپښتونستان دباچوپرسلارزو، ماهوندو، چارمنگ او اتماخييلو مشرانو دخيبرشينو اورو ، اوريدو وركزيواو پړوڅمكتو مشرانو دمومندو دټولو قبيلو مشرانو دوزيرستان وزيرو، مسيدو ، بېټنو اودكورمي دسيمې مشرانو همدغه شان دبلوچستان بلوڅو اوپښتنو مشرانو د خپلو خلكو په نمايندگي اوهمدارنگه په افغانستان كې دپښتونستان اوبلوچستان اوسيدونكو پښتنو اوبلوڅو مشرانو دنېكمرغه نوي كال په مناسب دولت درئيس او صدراعظم ښاغلي محمداؤد حضور دكابينې اومركزي كمېټې غړيو دافغان جمهوري اردوجنرالانو افغانسي ورونوته دزړه له اخلاصه مباركي ويلي اوله پاك خدای نه يي زمونږ دستر ملي لارښود ښاغلي محمداؤد ترقيادت لاندې دافغانستان دزياتي لوړتيا اودافغان ولس دزياتي هوسايني هيله كړيده .

دښاغلي الرفاعي ويناداسلام دنورو عالمانو له خواپه اوږدو چكچكو سره بدرگه شوه . ښاغلي سيمې وويل چهښاغلي بوتودافغاني هيات درئيس په ځواب اودكويټ دولت دشنونو دوزيرپه تبصره كې بي ځوابه پاتي شو .

دكې ۳۰-۵۴

دپښتونستان له پېښور څخه يوڅېر وايي چې په پښتونستان كې دملي ديموكراتيك گوند مشر ښاغلي غلام احمد بلورپه يوه وينا كې ويلي دي دپېښور پوهنتون دمحصلينو د اتحاديي په انتخاباتو كې د پښتنو محصيلينو برياليتوب وښودله چې پښتانه اوس بيداردی اودخپلو حقوقو دلاس ته وروړلو دپاره كلکه مبارزه كوي .

ده ويلي دي كه څوتنه د شخصي غرضونو خاوندان دمبارزينو له قطار څخه ووځي داڅه دنااميدۍ ورڅېره نده بلكه ددغسې خلكو يوڅواته كيدل اوپيژندنه دهلمې مبارزينو په كټه ده .

بلور دپاكستان دحكومت له خوا دمخالفو گوندونو په خلاف له تليغاتي وسيلو څخه په يواځيزډول استفاده كول هم غندلي دي . دپښتونستان له ديره اسماعيل خان څخه په يو خبر كې ويل شويدي چې دپښتونستان په بنديخانوكې دپيپلز گوند هغو غړوداوپرې په اعتصاب لاس پوري كړيدي چې له مركزي قيادت سره دمخالفت په وجه بنديان شوي وو .

دوري ۲-۱۳۵۵

د پښتونستان په مانسيره كې دتحرريك

دوري ۴-۵۵

د جمعيت العلمای اسلام گوندمشرمولانامفتي محمود دينتونستان په بنوكي پوي غونډې ته ويلى دي چه دپاكستان اوسني حكومت د جمهوريت اواسلام له نومو څخه خپلوناوړو سياسي غرضونو ته درسيدلو دپاره گټه اخلي او په حقيقت كي هغه حكومت له جمهوريت اواسلام سره څه مينه نه لري .

ښاغلي مفتي محمود ويلى دي دپاكستان واكداران نشي كولي چه په نمايشي كنفراسو باندې ولس تيرباسي او په خپلو ناوړوچارو پرده واچوي . مفتي محمود دينديرونو ۱۴۴۰ مادي په انفاذ باندې دانتقاد په ترڅ كي ويلى دي چه په ټولو سيموكي دابنديرونو دمادي نافذول دا ثابتوي چه ولس دپاكستان دحكومت څخه كره كوي او هغه حكومت غواړي چه په زوراو جبر خپل اقتدار ته دوام وركړي .

مولانامفتي محمود په خپله ويناكي له ولس څخه غوښتي دي چه دحكمران گوند دغيسر ديموكراتيكو چارو دمخنيوي دپاره دمخالفو گونډونو دمبارزي كلك ملاتړ وكړي .

دوري ۵-۵۵

ښاغلي محمد داؤد دولت رئيس اوصدراعظم په هغه مرکه چه په اسلام آباد كي درويتر خبر رسوونكي آژانس له خبريال ښاغلي گراهام ستيوارت سره دوزي په پنځمه ۱۳۵۵ په كابل كښي وكړه دافغانستان اوپاكستان تر مينځ ديواخني سياسي اختلاف په باب درويتر خبريال سوالونه ته داسي ځواب وركړي :

پوښتنه - د دولت ښاغلي رئيس ! دپاكستان

صدراعظم ښاغلي بوتو پدي وروستيو وختوكي وويل چه پاكستان له افغانستان سره كوم اختلاف نلري اود افغانستان دي چه دپاكستان سره اختلاف لري - په دقيق ډول دپاكستان سره ستاسي اختلاف څه دي ؟

ځواب - لکه څنگه چه تاسي خبر ياست دپاكستان ښاغلي صدراعظم دغه ادعا په گراچي كي دسيرت النبي (ص) دكانگرس دجوړيدو په مناسبت په يوه ټولنه كي كړي او ښه معلومه ده چه له دغه شان بي خايه اوبې ساسه ادعا څخه دهغه مقصدله دغي ټولني څخه سياسي استفاده كول دي . چه هغه دافغانستان نماينده په هغه ټولنه كي رده كړيده .

ستاسي دپوښتنې دوروستي برخي په باب كي بايد ووايم چه په دقيق ډول دپاكستان سره زمونږ اختلاف دپښتنو اوبلو څو خلكو له حقه حقوقو څخه ملاتړ دي دا اختلاف اصلي جرړي څه په هند كي دبرتانوي استعمار په وخت كي له انگليس اوڅه نن دپاكستان سره همدغه قضيه وه او ده .

پوښتنه - دغه اختلاف څنگه حل كيدي شي چه هم ددواړو هيواد دورضايت حاصل شي او هم دسيمي سوله تضمين شي ؟

ځواب - افغانستان عقیده لري او خپل دغه نظري بيا بيا څرگند كړي دي چه دحل د لاري دتلولو ډيره ښه لار ددغه سياسي اختلاف په باب ددواړو هيوادو تر منځ خبري دي .

زمونږ په نظر ، دنظر په پراخوالي اواقعي او دور انديشي سره دحل دغه شان رضائيت سبب وي پيلا كيدي شي .

تہ چمتو دی دخبرو دپاره افغانستان تہ راشی بدغہ برخہ کی ستاسی نظر خہدی ؟
 خواب۔ افغانستان تہ دسفر دپاره دښاغلی بوتو دتمایل بہ صورت کی ہیخ مانع نہوینو .
 پوښتنہ - آیا کوم بلن لیک استول شویدی ؟
 خواب۔ نہ دالو ہری خل دی چہ دغہ شان مطلب اورم خوکہ چیری دښاغلی بوتو غوښتی وی بہ منخ کی ہیخ خنہ نشته .

دوری ۷-۵۵

د پښتونستان لہ وزیر ستان شخہ بہ یو خبر کی ویل شویدی چہ تیرہ اونہ بیتو ولس دښاغلی الحاج علی محمد بیتنی بہ مشری یوہ درنہ ولسی غونہہ کپی اوپہ ہغی کښی ولسی مشرانو پخپلو جٹا بو وینا وو کی پھ پښتنو اوبلو خو بانہی دپاکستانی حکومت پھ مظالمو رڼا اچولی اودملی یووالی سپار پښتنی یسی کپی دی غونہہ دمولانا جمیل خان لہ خوادقرآن پاک دمبارکو آیتو نوپہ تلاوت پیل شوی او وروستہ دښاغلو قطب خان ، ملک سرورجان ملک شیراز خان ملک ستانہ محمد خان ملک امل خان، ملک زولی خان ، میرزاخان ، ملک خان میرخان، ملک میرات خان، ملک حبیب اللہ خان، خلیفہ ذکیم خان، ملک شیبو خان، کاظم خان، ڈاکٹر گل جانان، شیخ خدر خان اونورو پخپل وار اوبدی ویناوی کپی یسی .
 دغونہی پھ پای کی دغہ پریکرم دراوپہ اتفاق تصویب شوه .

- ۱۔ مونہ بہ یو اتفاق داتمہد کووچہ پھرہ ذریعہ وی خیلہ حقہ حقوق گتو .
- ۲۔ دپاکستان دحکومت لہ خواجہ دپښتونستان

پوښتنہ - خہ ډول ابتکار کولی شی چہ دغہ پښو سکہ بہ حرکت راوی ؟
 خواب - یوازی ددواپو خواواخلاقی جرات اودیو بل پھ نسبت دھر ډول شک اوتردیدلری کیدل اوپہ پای کی ددواپو خواښہ نیت .
 پوښتنہ - اوسنی وچ کلک شرایط یودوه اڅخیز ابتکار غواپی پھ اسلام آباد کی و پل کیری چہ پھ فضا کی یو ابتکار شته ؟

خواب۔ مونہ ہم ہفہ اورو .

پوښتنہ - گمان کوم کہ چیری نوی ابتکار پھ منخ کی وی امکان شته پھ ہفہ بانہی خبر شوی یاست اوا احتمال لری دغہ ابتکار دکوم دوست لہ خوا شوی وی مہربانی وکپی پدغہ بارہ کی ریاوچوی ؟

خواب - خنگہ چہ ناسی پھ زیات مناسب موقعیت کی یاست اوپہ اسلام آباد کی اوسیری کولی شی چہ مونہ ہم پھ ہفہ بانہی خبر کپی .

پوښتنہ۔ دابہ دحیرانتیا وږنہ وی چہ پاکستان تہ چہ دایران دشاہ دسفر شخہ وروستہ دغہ شان اوازہ خیرہ شی اوزمونہ سرہ یی دغہ نظر پیدا کپی یدی چہ نیاپی دہغی هیلی لہ مخی چہ دایران پاچایی دسیمی دسو لی دپاره لری دغہ شان ابتکار تر لاس لانہی وی ؟

خواب - کہ پھ خپلو کښی یی خبری کپی وی مونہ پری خبرنہ یو لکہ خنگہ چہ موئل ویلی دی یوخل بیا پښتکار کووچہ مونہ دخبرو شخہ انکار نلرو البتہ داچہ خبری نتیجہ ورکوی او کہ نہ ؟ دخبرو پھ طرز ددواپو خواو پھ سلوک اوښہ نظر یوری اږہ لری .

پوښتنہ - دښاغلی بوتو پخوا ویلی ودی

د افغانستان گانې

دی اوبو لیس په لارو او کوڅو کې دمحصلینو د مظاهر ودمخ نیوی دپاره درول شو ید ی دخبر له مخی دمینگوری ولسی مشرانو د پاکستان له حکومت څخه کلکه غوښتنه کړیده چه باید بنده یان محصلین سمدستی خو شی کړی .

له پینځور څخه هم د حکومت په خلاف د محصلینو دکرکی څرگند ولو خبرونه رارسیدلی دی او حکومتی مقاماتو په پینځور ښار کې د بندیزونو ۱۴۴ ماده نافذه کړی ده .

دوری ۸-۵۵

د پښتونستان له سوات څخه په یو خبر کې ویل شویدی چی په مینگوره کې په محصلینو باندی د پولیسو دنار واطلم اوتیری سره د مخالفت ښکاره کولو په لړ کې دهغه ځای ټول دکانو نه دا احتجاج په تو گه تړل شوی او د سینما گانو په شمول یوشمیر نوری موسسی هم بندی شویدی .

د سوات د جینکود کالج دمحصلانوله خوا په خبره شوی ابلاغیه کې ویل شویدی چی ترهغه وخته پوری به له درس سره پریکړه وکړی ترڅو په سیدو شریف کې دمحصلینو سره د ناوړی رویی کولو مسؤل کسان محاکمه نکړی شی اود سوات د متی کالج محصلینو هم د پاکستانی حکومت په خلاف په مظاهرو لاس پوری کړیدی .

خبروایی د سوات دمحصلینو دعاملی جر گي د فیصلی سره سم دمحصلینو له ټولی څخه دوو تنو محصلینو ښاغلو ظاهر شاه او گل واحد خان دلوزی اعتصاب پیل کړیدی .

خبر زیاتوی چی د پښتو نستان په پیلوبیلو

اوبلوچستان په خاوره باندی خومره حملی شویدی دا ثابتوی چه د پاکستان او سنهی حکومت مونږ حقیقی اویقینی دښمن دی او زمونږ د تباهی او بربادی له پاره یی ملاتړلی ده .
۳- د پاکستان د حکومت د تجاوز کارانه او د دښمنی نه ټک حرکات زمونږ د ټولو ولسونو د ټپیر ژور خفگان سبب گرزیدلی ، په همدی اساس د پاکستان حکومت د دغو تجاوزو نواو د بدو نتیجو مسؤل گڼو .

۴- د پاکستانی حکومت د فضایی او ځمکنیو وسایلو په زریعه چه زمونږ دمقدسو مقاما تو وړاتول د ملی مجاهدینو شهادت او ددینی کتابونو بی حرمتی دهر پښتون دپاره دشرم یولوی پیغور دی او دامونږ په هیڅ ټول نشو منلی .

۵- مونږ یو ځل بیاد پاکستان حکومت ته اخطار ورکوو چه د پښتنو اوبلو خو خاوره کې د مداخلی نه چه وکړی او کنه دهری بدی نتیجی مسؤل به په خپله پاکستانی حکومت وی .

دوری ۷-۵۵

د پښتونستان د سوات له مینگوری څخه په یو خبر کې ویل شوی دی چه په هغه ځای کسی د پاکستان پولیسو زیات شمیر محصلین نیولی اوبندیان کړی یی دی چه په هغو کې دمحصلینو د اتحادیو یو رئیس ښاغلی علی حیدر دملی دیموکراتیک گوند غړی شاکر بونیری اود ملاکنه دکالجو نو د اتحادی یی رئیس مظفر له خورڅو راهیسی دلوزی په اعتصاب لاس پوری کړیدی .

خبروایی په مینگوره کې ټول دکانونه تړلی

دېښتونستان دمېمو پېښو گرونولوژی

دوری ۱۰-۵۵

دېښتونستان له تیرا څخه په یوڅېرکي ویل شویدى چې تیره اونى دېړوڅمکنو په کوکني کلي کې په يوه درنه ولسي غونډه کې دېښتنو اوبلوخوسره دپاکستاني حکو مست دظالمانه رویي سخته غندنه شويده .

غونډه دمولانا وزیرگل له خوا دقرآن پاک دمبارکو آیتونو په تلاوت پیل او وروسته ښاغلو میرخان، زله جان وریشمن خان، گل ترکس خان، غلام نبی خان، گل احمد خان ، لعل جان، میرمت خان، شهاب الدین خسان، اقبال خان، کاظم شاه خان، سبزیعلی خان سمیدجان نادرخان، ملک خان، محمد داؤدخان، فیض الله خان اونورو مشرانو او ځوانانو دېښتنو او بلوڅو دملی حقوقو په باب ویناوی کړېدی .

په غونډه کې دېښتنو او بلوڅو بند یانو مشرانو دخوشی کولو کلکه غوښتنه شويده .

دوری ۱۱-۵۵

دپاکستان دتحرک استقلال گوند رئیس دارشال اصفرخان په پېښور کې یوی غونډی ته په یوه وینا کېښی ویلی دی چه دپاکستان حکومت څکه دبنديزونو ۱۴۴۵ مادی په ذریعه دولس او مخالفو گوندونو ارتباط شلو لسی دی چې دهغه حکومت ټولی چاری خلکو په ضد اونه غوازی چې مخالف گوندونه عسوام دحکومت په ناوړه پالیسیو خبر کړی .

غونډی ته په ویناکی دتحرک استقلال گوندیوتن غړی په پښتونستان کې دپاکستان دمرکز نماینده حکومت داسی حکومت بللی ی چې دمرکز له کوداکي څخه پرته بل

سیمو کښی محصلین دپاکستاني حکومت په خلاف دیو منظم تحریک په پیل کو لوباندى غورکوی اوبښایی پیرژر دغه ډول تحریک شروع شی .

دوری ۱۰-۵۵

دېښتونستان له پېښور څخه په یوه خبر کې ویل شویدى چه تیره اونى په هغه ځای کې دېښتنو محصلینو داتحادیې په یوه غونډه کېښی داسلامیه کالج دمحصلينو داتحادیې رئیس ښاغلی تاج محمد اسرار دپاکستان له حکومت څخه په کلکه غوښتی دی چه دملی عوامی گوند درنيس خان عبدالوليخان په شعول ټسول سیاسي بنديان خوشی کړی اود سیاسي فعالیت دمخنیو له کوښښ څخه لاسواخلي .

محمد اسرار په خپله اوږده ویناکی دېښتنو محصلینو دمشر ښاغلی افراسیاب خټک په بلوچستان کې دمحصلينو دیوتن مشر ښاغلی یازمحمد خان اوبلوڅو محصلینو داتحادیې دمشرانو دسمدستی خوشی کولوکلکه مطالبه کړیده .

ښاغلی محمد اسرار ویلی دی دپاکستان حکومت نشی کولی چه دبنديزونو ۱۴۴۵ مادی په ذریعه دېښتنو اوبلوڅو دمبارزی مخنیوی وکړی اواخطار یی ورکړی دی چه که حکومتی مقاماتو خپلوناوړو چاروته دوام ورکسړی خطرناکی نتیجی به ولری .

دېښتنو محصلینو داتحادیې په غونډه کې دپېښتو دکلتور په خلاف دتلویزیون او سینمایی فلمونو په ذریعه دتخریب کولوغندنه هم شويده .

وزیر لخواه داسی اعتراف په بشپړ ډول ثابتوی چه د پیپلز گوند، د حکومت پالیسی د مکر او فریب پالیسی ده .

د پاکستان له لاهور څخه یو خبروایي چه د پاکستان یو پخوانی وزیر ایس، ایم ظفر په یوه ویناکی ویلی دی چه په لیک او وینا باندی د بندیز په وجه ولس له اصلی حالاتو څخه بیخی بی خیره دی .

د ویلی دی حکمران ټولی ددی دپاره د مطبوعاتو آزادی غصب کړی ده چه خلک ددوی په ناوړو چارو خیر نشی او خپل اقتدار ته په آمرانه ډول دوام ورکړی .

دوری ۱۶-۵۵

د پښتونستان د هومندو د سیمې یوتن مشر ښاغلی محمد اقبال په یوه وینا کی ولس ته خبرداری ورکړیدی چه د پاکستان حکومت غواړی د خپلواکیتانو په ذریعه د ولس ترمنځ نفاق اوبی اتفاقی پیدا کړی .

د هومندو په سیمه کی د پاکستانی پولیتیکل ایجنټ ناوړه رویه غندلی او ویلی یسی دی د پاکستان حکومت غواړی د سیاسی رشوتونو په ذریعه ناوړه سیاسی مقصدونه حاصل کړی . دد پاکستانی حکومت ته اخطار ورکړیدی چی دولس په خلاف له دسیسو جوړولو څخه لاس واخلي .

د پښتونستان له نوبار څخه یو خبروایي چی دهغه ځای دکالچ د محصلینو اتحادیه د حکومتی مقاماتو په آمرنگه شویده او د محصلینو په هر ډول فعالیت د بندیز حکم شویدی .

په پښتونستان کی د پښتنو محصلینو

حیثیت نلری، دد ویلی دی هغه بانگه چی د پښتونستان دودانو لویه نوم منظوریری هغه بیرته مرکز ته لپړل کپری اود پاکستان حکومت د پښتونستان دودانولوی خایه پروپاگند کوی .

دوری ۱۲-۵۵

د پښتونستان له پیښور څخه په یو خبرکی ویل شویدی چی د چارسدی په پړانگ نومی ځای کی دملی دیموکراتیک گوند یوتن مشر ښاغلی رحیم الله یوی غونډی ته په ویناکی ویلی دی چی د پاکستان حکومت له ایالتونو څخه په اساسی قانون کی منل شوی حقو ق هم بیرته اخیستی دی .

ښاغلی رحیم الله د پاکستان حکومت تورن کړیدی چی داساسی قانون په هغو موادو عمل نکوی چی ولس ته ورڅخه گټه رسیری . په غونډه کی د پښتو نستان دستر مشر خان عبدالغفار خان د سمدستی خوشی کیدو غوښتنه شویده .

دوری ۱۵-۵۵

د پښتونستان په هزاره کی د تحریک استقلال او جمعیت العلمای اسلام گوندونو او محصلینو د مشرانو له خوا په یو گمخپور شوی بیان کښی ویل شوی دی د پاکستان اوسنی حکومت له خپلو ټولو وعدو څخه مخ اړولی اوردی زیات د حکومت کولو حق نه لری .

په گمخ بیان کی په پښتونستان کی د پاکستان حکومت دیوایلتی وزیر اقبال جدون دنیری ورځی هنی ویناته، اشاره شوی چه پکسی ویلی یی وو پیپلز گوند دکالواو گور شعار دانتخاباتو گډاودپاره پورته کړی وو . په گمخ بیان کی زیاته شوی ده چه دیوایلتی

دښتونستان دمهمو پيشو گرونولوژی

په گډبڼان کې زياته شويده چې دهزارې ولس له پېيلز گوندڅخه کرکه کوي او د ۱۹۷۰ کال په انتخاباتو کې يې هغه گوند رد کړيدی، نوکه چيري اوس داسامبلو غړي بداسی گوند کې شامليري چې نمايندگان نشي بلل کيدی بلکې په خپل دغه عمل دولس سره سترخڼانت کوي .

دوری ۱۸-۵۵

د جمعيت العلمای اسلام گوند يوتن مشراو دپاکستان دمركزي اسامبلی غړی مولانا صدرالشهيد دښتونستان په بنوکسی يوی ولسی غونډی ته په ويناکی ويلي دی چه په پاکستان کې له اسلام او جمهوريت دواړو څخه ديوې خاصی طبقی په گټه کار اخيستل کيږی .

ده ويلي دی دپاکستان واکداران داسلام له پاك نامه څخه دخپل اقتدار ساتلو او ټينگولو دپاره کاراخلی خو په عمل کې يسی ټولی چاری داسلام او جمهوريت په ضد دی. مولانا صدرالشهيد زياته کړيده پسسه بلوچستان کې چه په جمهوريت پوزی څه ملنډی شويدي، دهغو مثال دنړی په تاريخ کې نشته .

دښتونستان له بنوڅخه په يوډل خبرکی ويل شويدي چه په هغه ځای کې د ملسی ديموکراتيک گوند په يوه لويه غونډه کې دگوند مشرانو دښتنو او بلوڅو په مقابل کې دپاکستاني حکومت ظالمانه پالیسی غندلی اوله ولس څخه يې غوښتی دی چه دديموکراسی دژوندی کولو دپاره کلکه مبارزه وکړی .

داتحادیې يوتن مشر بناغلی اختر علی شاه دنوبار دمحصلينو داتحادیې ږنگول غندلی او اخطاریې ورکړيدی چې که داتحادیې دږنگولو آمریته وانخيستل شی دناوړو نتيجو مسؤل به يې دپاکستان حکومتي مقامات وی .

دښتونستان دادم خیلودری دکالچ دمحصلينو داتحادیې رئیس په يوه ويناکی دپاکستان له حکومت څخه غوښتی دی چې دښتونستان ستر مشر خان عبدالغفار خان خوشی کړی او هغه ته اجازه ورکړی چې دخپلی ناروغسی علاج وکړی .

ده په ښتونستان کېښي دمحصلينو دمشر بناغلی افراسیاب خټک دخوشی کولو کلکه غوښتنه هم کړيدی .

دوری ۱۷-۵۵

دښتونستان له مانسیری څخه په يوڅير کېښي ويل شويدي چې په هغه ځای کې دتحریرک، استقلال گوندیو تن مشر او دهغه گوند سکرتر جنرال بناغلو صادق خان او اعجاز عالم په يوه گډ بیان کې په هزاره کې داسامبلو هغه غړی غندلی دی چې دولسی زايوپه خلاف يې عمل کړی خپل گوندونه يې بدل کړی او په پېيلز گوند کې شامل شويدي . په گډبڼان کې ويل شويدي چې دغه ډول نمايندگانو خپل گوندونه ولس په گټه نه بلکه دخپلو شخصی گټو دپاره کوي .

پريښی دی اوددوی داخيال بيخي غلط دی چې په پېيلز گوند کې دهغوی په شامليدوسره دسيمی ټول ولس هم په هغه گوند کې شامل شويدي .

په ګډه بيان كې دپاكستان دحكومت له خوا دغیر ضروري لګښتونو دكموالی غوښتنه هم شوېده.

دوری ۲۲-۵۵

په پښتونستان كې دملی دیموكراتيك ګوند مشر غلام احمد بلور په پېښور كې په یسوه وینا كښې ویلی دی چه دولس دښيګڼې دپاره یومترقی او عادلانه نظام ته ډیر زیات ضرورت دی

ده ویلی دی دپاكستان واكدارانو دخپل اقتدار ساتلو دپاره دولس په ګټو سترګې پټې كړې دي او عادلانه سیاسي نظام دښتوالی په وجه ولس دغټانو اوفیوډالانو دظلم او استبداد په پنجوكی ښكیل دی .

ده زیاته كړېده چه ټول فیوډالان او غټان ددی دپاره په پیلز ګوندي كښاملیږی چه دهغه ګوند په سیوری كې خپل امتیازات وساتی .

ښاغلی بلور ویلی دی ولس یو داسسی دیموكراتيك نظام ته ضرورت لری چه په هغه كې دهیچا په جمهوري حقوقو تیری ونشي . دپښتونستان دجمعیت العلمای اسلام ګوند سكرتر جنرال صاحبزاده عبدالباری دپاكستان له حكومت څخه غوښتی دی چه ټول سیاسي بندیان خوشی كړی دمحصلینو مسنلی حل كړی اودیدواسی نظام دمنځ ته راتلو دپاره لاره آواره كړی چه دخلكو داساسی حقوقو دساتنی ضمانت وكړی .

ده ویلی دی چه په غیردیموكراتيك ډول دسیاسی فعالیت مخنیوی یوډیر ناوړه عمل دی اودحكومتی مقاماتو غیر قانونی چاری دولس سره څرګنده دښمنی ده .

دملی دیموكراتيك ګوند په یولویه غونډه كې دپاكستان له حكومت څخه غوښتنه شوېده چه دسیاسی مبارزی لاره خلاصه كړی ، دبنديزونو ۱۴۴ ماده لیری كړی اود ورځپاڼو اوراډیو په ذریعه دمخالفو ګوندونو په خلاف له یو اړخیز پروپاګند څخه لاس واخلي .

لویې غونډې ته په وینا كې په پښتونستان كې دملی دیموكراتيك ګوند مشر ښاغلی غلام احمد بلور ویلی دی چه په ډیره اسماعیل خان كې په زرونو جریبه ځمكه شاپه پرته ده خو دپاكستان حكومت دخپلو سیاسي مقصدونو دپاره بدغه ځمكه باندي اوبه بندی كړی .

دوری ۱۹-۵۵

دپښتونستان په نوښار كې دملی دیموكراتيك ګوند مشرانو په یوه غونډه كې دپاكستانسی حكومت دپالیسی دغندنې په ترڅ كښی غوښتنه كړېده چی دپښتنو او بلوڅودسیاسی مبارزی په لاره كې پیدا كړی شوی خنډونه دی لیری شي .

په غونډه كې ویل شویدی چی باید دپاكستان اوسنی حكومت دتیرو حكومتونو له عملونو څخه درس واخلي اودپښتنو او بلوڅو سره له ناوړی رویی نه ډډه وكړی .

دپښتونستان په پېښور كې دجمعیت العلمای اسلام ګوند ایالتی رئیس مولانا محمد ایوب ښوری او سكرتر جنرال صاحبزاده عبدالباری په یوګډه بیان كې دپاكستان دحكومت په اقتصادي پالیسی باندي دانتقاد په ترڅ كښی ویلی دی چی دپارلمان له تصویب څخه پرته دمالیاتو زیاتوالی یو غیر دیموكراتيك عمل اودپارلمان په حیثیت پوری ملنډی كول دی.

دېښتونستان دمېمو پېښو گرونولوډی

دپاکستان دتیری ظالمانه دوری په توگه په پلمه یوخل بیادبنیادی جمهوریتونو په نامه دپاکستان او پښتونستان ولسونه تیرباسی نوڅکه مخالفو گوندونو مشران او کارکوونکی نه پریری چه حقایق څرگند کړی .

دوری ۲۶-۵۵

دفرانسپرس دخبرسره سم د پاکستان دمشرانو په جرگه کی دمخالف گوند غږی سناتور هاشم غلزی باندی لگیدلی تورونه چه مخکی دملی عوامی گوند غږی ؤ او پسندی وروستیو وختونوکی دملی دیموکراتیک گوند دسکرترجنرال په توگه ټاکل شوی ؤ تراوسه پوری نهدی څرگند شوی .

دمخالف گوند غږیو وویل ددوی مشر هغه وخت پولیسو ونیوچه پارلمان ته روان ؤ چه په غونډوکی بی گبون وکړی، دغه غږی ددغه سناتور دنیول کیدو په ضد داعترض په نامه له مجلس نه ووتل .

دیوڅبر سره سم چه دالمان غزراډیو خپور کړیدی. دپاکستان حکومت دښاغلی هاشم غلزی دبنده وروسته دمخالفو گوندونو په تیره بیادملی دیموکرات گوندی شمیره نمایندگان هم توقیف کړیدی خو تر اوسه پوری یسی دمخالفو گوندونو دپيروانو ددغه عمومی بند سبب نهدی څرگند کړی .

دوری ۲۸-۵۵

له راولپنډی نه درویتر دخبر سره سسم دپاکستان په مشرانو جرگه کی دمخالفو گوندونو دمشر ښاغلی هاشم غلزی له بنده وروسته ورپه ورځ دمخالفو گوندونو یو شمیر نور

دپښتونستان له باجوړ څخه په یوه خبرکی ویل شویدی چه تیره ورځ دچمرکند په مخ جوړنومی ځای کی دالینگار، چمرکند، شیخ بابا اوکوهی خانزاده گانو ولس په یوه درنه ولسی غونډه کی دپښتنو اوبلوڅو د ملی مبارزی دبریالیتوب دپاره دټینگولسی اتحادیه ضرورت ټینگار کړیدی اودپاکستان واکدارانو ته بی اخطار ورکړی دی .

دوری ۲۳-۵۵

دلاهور نه په یوڅبر کی ویل شویدی چه په هغه ځای کی دجماعت اسلامی گوند رئیس مولانا جان محمد عباسی په یوه اخباری مرکه کی دپاکستان حکومت پدی خبره زیات پسر کړیدی چه دجمهوری عمل مخه بی نیولی ده اوپه هیڅ ډول آزادی غوښتونکی نه پریردی چه دخپلو حقوقو دپاره په جمهوری لاروچارو مبارزه وکړی .

ښاغلی مولانا جان محمد عباسی وویل چه دسند ولایت ته دهغوی دسفر په وختو کی حکومت اجازه نده ورکړی چه په جماتونوکی اموځونه وکړی اوولس په خپلو مشکلاتسو خبرکړی هغه وویل په کوچنیو کلیوکی هم دوی دپولیس ترسخت مراقبت او نظسات لاندی گرځیدل او دولس سره یسی ارتباط ټینگولوته اجازه نه ورکوله .

هغه وویل دپاکستان حکومت د۱۴۴۴مادی په ذریعه دجمهوری عمل مخه نیولی ده اوپه خپله بی په سر کاری څرخ باندی انتخابی دوری پیل کړیدی .

ښاغلی عباسی وویل هغه حکومت غواړی

دغويي ۶-۵۵

د پښتونستان له پېښور څخه په يو خبر کي ويل شويدي چه ورځ په هغه ځای کي د قصه خواني دشپيدانو ورځ دلويو غونډو په ترڅ کي نمانځل شويده .

خبروايي په غونډو کښي دگډون کوونکو په ډله کښي ميرمن نسيم ولي هم دشپيدانو يادگار ته ورغلي او گلونه يي پري شيندلي دي .

د پښتونستان دملي ديموکراتيک گوندرئيس ښاغلي عبدالخالق خان دشپيدانو دورځي په مناسبت په يوه وينا کي ويلي دي پښتنو چه د پښتونستان دستر مشر خان عبدالغفار خان په لار ښوونه کومي قرباني ورکړيدي هغه به د تاريخ په پاڼو کي په طلايي رنگ وليکل شي .

عبدالخالق ويلي دي ديسوي آزادي او ديموکراتيکي ټولني دجوړولو دپاره د پښتنو ملي مبارزه روانه ده او هدف ته درسيډو تر ورځته پوري به دوام وکړي .

دغويي ۶-۵۵

د پښتونستان له پېښور څخه يو خبروايي چي په هغه ځای کي د پښتنو دمحصلينو داتحادبي په يوه غونډه کي دپيپلز گونډيو شمير غړو محصيلينو په هغه اتحاديه کي دشامليدواعلان کړيدي چي ښاغلو امجد حسين شاه، اورنگ زيب او جاويد خان پکي شامل دي .

دوي د پښتنو محصيلينو په اتحاديه کي دشمول په وخت کي ويلي دي چي هغه اتحاديه د پښتنو دمحصلينو نماينده سازمان دي او بايد

مشران چه پخوا دنیشنل عوامي گوند غړي ونيول شويدي زياتره بنديان شوي په ملي ديموکراتيک نوي جوړشوي گوند کي شامل وو او په دغه گوند کي يي بيل بيل منصبونه درلودل .

لکه چه معلومه شويده په هغو خلکو کي چه نيول شويدي سناتور حاجي غلام احمد بلور سناتور سيد حسين شاه، ښاغلي قسور گريزي او نوميالي شاعر ښاغلي حبيب جالب شامل دي .

دغه راز دايالتي اسامبلي وکيل اود پښتونستان په مردان کي دملي ديموکراتيک گوند مشر ښاغلي اميرزاده خان اود پښتونستان پخواني گورنر ارباب سکندر خليل داطلاعاتو پخواني وزير ښاغلي محمد افضل هم بنديان شوي او حيدرآباد ته ليردول شويدي .

دغويي ۴-۵۵

د پښتونستان له پېښور څخه په يو خبر کي ويل شويدي چه د پېښور پوهنتون دمحصلينو داتحادبي په يوه غونډه کي د حقوقو دپوهنځي دمحصلينو داتحادبي رئيس اسمدالله خان ايريدی دپاکستان له حکومت څخه غوښتنه کړيده چه د پښتنو محصيلينو مشر افراسياب خټک سمدستي خوشي کړي .

ده ويلي دي پښتانه محصيلين د افراسياب خټک په گرفتاري او د حيدرآباد په بنديخانه کښي اودهغه په بنديتوب خواشيني شويدي . ده اخطار ورکړيدي چه که افراسياب خټک خوشي نکړي شي په ټول پښتونستان کي به دمحصلينو عمومي مظاهري پيل شي .

بشري اوديمو کراتيک حقوق و ر گڼه
شي.

دهويلی دی په مخالفو گونډو نو بانه ی
دسياسی فعالیت لاره بندول دامعنی لری چه
بييلز گوند پهولس او په تيره بيا په پښتنو
اوبلو خو کی هيڅ گرانښت نلری او غواپی چه
په يواځين ډول انتخابی مبارزی ته دوام
ور کړی .

له گوهاټ څخه په يوبل خبرکی ويل شويدي
چه په هغه ځای کی دمداخل وکيلانو په يوه غونډه
کی دپاکستان له حکومت څخه غوښتنه شوی
ده چه بايد ددیمو کراسی او قانونی حکومت
په لاره کی پیدا کړی شوی خنډونه لیری شي
اودخلکو اساسی حقوق ومنل شي .

مدافع وکيلانو غوښتنه کړيده چه دپنډيزونو
۱۴۴ ماده دی لیری کړی شي اودراتلونکو
انتخاباتو دپاره دی يوه دیمو کراتيکه فضا
برابره شي .

مدافع وکيلانو په غونډه کی چه دمخالسو
کوندونو مهم غړی اومشران په بندبخانو کی
پراته دی دپاکستان دحکومت لخوا په یو
اډخيز ډول دانتهجا باتی مبارزی پیل يودیر
ناوړه عمل دی .

په اوسنی حساسه مرحله کی پښتانه محصلين
ډيرزر يومرکز ته راټول شی .

دپښتونستان په حسن آبدال کی دجمعیت-
العلمای اسلام گوندپه يوه غونډه کی په پاکستان
کی په روانو حالاتو اودحکومت په ظالمانه
پالیسی باندی له غورځنه وروسته اندیښنه
ښکاره شويده چی دحکومت لهخوا ددیمو کراسی
دودی مخنیوی اودولس په اساسی حقوقوتیری
حالات زیات کړی کيچن کړیدی .

په غونډه کی په سیاسی مخالفينو باندی
دپاکستانی حکومت دمظالمو دغندنی په ترڅ
کی دپښتونستان دستر مشر خان عبدالغفار
خان اودملی عوامی گوند درئيس عبدالولی خان
په شمول دټولو سیاسی بندیانو دخوشسی
کیدوغوښتنه شويده .

دغویي ۸-۵۵

دپښتو نستان له گوهاټ څخه په يو خبر
کښی ويل شويدي چه په هغه ځای کی دملی
دیمو کراتيک گوند رئیس په يوه ویناکی ویلی دی
چه که دپاکستان حکومت دملی دیمو گرا تيک
گوند دسياسی په لاره هر څومره خنډو نه پیدا
کړی بياهم هغه گونډخپلی اصولی مبارزی ته
ترهغه وخته پوری دوام ورکوی چهولس ته ددوی

دخارجی خبر و نوکرونولوژی

دزمري ۴-۴۰

ترکيه به دهغوټولو امریکایي اډوقوماندانی په غاړه واخلي چه په ترکیه کې شته دی . دترکیي دحکومت دغه اقدام به داتلس دټرون یوی پوځی اډی ته چه په هغه هیواد کې شته متوجه نه وی .

دترکیي حکومت دیوی وینا په ترڅ کې ویل دغه هیواد د امریکایي وسلې پر پکړی دوام په خلاف پدغه اقدام لاس پوری کړ .

* * *

د امریکا حکومت په ترکیي کې د امریکا په پوځی اډوکی د فعالیتونو د بندیدو په باره کې دترکیي دحکومت فیصله تر مطالعی لاندی نیولی ده .

* * *

دانگلستان او امریکا حکومتونو فیصله کړیده چه په انګولا کې د حالاتو د خرابتیا له مخی خپل اتباع له لواندا څخه وباسی . برتانوی مقامات غواړی دخپلی قونسلګری غړی اودغه راز دکامونیلیټ اتباع له لواندا څخه وباسی او هم امریکایي مقاماتوددغه هیواد اتباعوته هدایت ورکړیدی چه ځان له دغه ښارڅخه لاوتلو دپاره چمتو کړی .

دزمري ۵-۴۰

دمصر جمهور رئیس انورالسادات و ویل که چیری دمنځنی ختیځ دکشالو رحل دپاره سیاسی هلې ځلې ناکامه شی له اسرائیلو سره دیوی بلی جګړی دپینیدو پرته بله

دجنگالی ۲۹-۴۰

پهلوا ندا اوددغه ځای په ځینو نوروسمو کې دانګولا سیالو نهضتونو دافراد و ترمنځ نښتی روانی دی .

دزمري لمړی ۴۰

دهند دملی شورا مجلس هغه اضطراری حالت چی څلور اوونۍ دمخه دهند دحکومت له خوا په ټول هندکی نافذ شوی ؤ تصویب کړ .

* * *

دمصر دباندنیو چارووزیر اسماعیل فهمی ویل چه ددغه هیواد حکومت فیصله کړیده چه دری میاشتی نور دسینا په محاذ کسی دملګرو ملتو دموسسی دسولی دپوځونو د افراد و خدمت موده اوږه کړی .

* * *

مصری مقاماتو ددغه هیواد او اسرائیلو ترمنځ دمخامخ خبروپه باب دسرایلو د صدراعظم په وینا باندی انتقاد کړیدی .

داسرایلو صدراعظم ویلی وو، دسینا په محاذ کی دسولی دټینګیدو دپاره دمؤقتسی موافقی دلاسیک په مقصد باید دمصر او اسرائیلو ترمنځ مخامخ خبری وشی .

دزمري ۳-۴۰

دترکیي کابینې فیصله وکړه چه له هغی اډی پرته چه داتلس تړون تری استفاده کوی، په ترکیه کې لای ټولی امریکایي اډی وټول شی .

دخارجی خبرونو کرونولوژی

چاره نشته .

دزمري ۶-۵۴

دلواندا دکي کيچن بشارنه دانگلستان داتباعو دروستی تن دو یستلو وروسته دهغه هیواد جنرال فنسل په لوانداکي خپله قونسلگری وټپله .

* * *

دیوگندا جمهور رئیس عیدی امین دافریقا دیووالی دجرگی دپرانستل کیدوپه غونډه کی په کمپالاکی وویل چه باید اسرائیسل دملگروملتو دموستی څخه وویستل شی .

دزمري ۷-۵۴

دهند اوایالتی اسامبلو دهغه هیواد پسه اساسی قانون کی بدلون تصویب کړچه دهغه په اساس په هندکی اوسنی اضطراری حالت دمحکومله قدرت نهچک گڼل کیدای شی .

* * *

د امریکا ، کانادا اودری دیرشو اروپایسی هیوادو مشرانو جرگه دفنلند په مرکزهلسنکی کی پیل شوه .

په یوسلو پنځوس وروستیو کلونو کښی دا ځل دی چه په اروپا کی دغه شان یوه جرگه جوړیږی .

دهلسنکی جرگه لاهغو دوه کلونو خبروتیجه ده چه دپنځه دیرشو هیوادو نمایندگانو په ژبیوکی کړیدی .

په هغه اعلامیه کی چه دهلسنکی په جرگه کی دپنځه دیرشو هیوادو دمشرانوله خوا لاسلیک کیری اساسی ټکی لکه داو سنیسو سرحدونومل کیدل، دمربوطو هیوادو ترمنځ

سوداگری اوعلمی همکاری، آزاد سفیر او مخابرات اویدی خبره نویکننه شامله ده چه ددوکلونو وروسته ددغی اعلامی مواد ترکومی اندازی عملی شویدی .

* * *

ترکیبی ویلی دی چه پنځه امریکایی اډی چه له هغوڅخه داطلاعاتی مقصدونو دپاره کاراخیستل کیده ترخپلی اداری لاندی راوستی اوهم په نژدی راتلونکی وخت کی پدی لټه کی ده چه دشپرو نورو امریکایی اډو چاری پسه لاس کی ونیسی .

دزمري ۸-۵۴

درویشیا دغیرقانونی حکومت دبانندیو چارو وزیر دغه آوازی ددوغ بللی دی چه درویشیا یوملی مشر سیتولی ددغه حکومت په لارښودنه مسموم شویدی .

* * *

دترکیبی وسله والو پوځونو دکارابرن پسه سیمه کی دامریکا دمتهحدو ایالاتو یوه بلسه پوځی اډه ونیوله .

دغه مطلب داستانبول له دوهم پوځی مرکز څخه خپور شویدی .

په اعلامیه کی ویل شویدی چه دترکیبی بهرغ بدغی اډی بانندی ربول شویدی .

دزمري ۱۰-۵۴

داروپا دامنیټ اوهمکاری عالی جرگه دافغانستان په وخت دشپي په اوویجو پسه اروپاکی دامنیټ اوهمکاری دمربوطی موافقی په لاسلیک کولوسره پای ته ورسیده .

د زمري ۱۱-۵۴

د ترکيې د خلکو د ديموکرات گوند مشر پولنت ايچيويت وويل چه په ترکيه کسي به امريکايي اډي وټول شي.

د قبرس د ترکي اويوناني ټولنو دمشرانو ترمنځ خبرو دريم پړاوچه دملگرو ملتو د موسسي د سرمنشئ ډاکټر کورت والد هايم په مشري په ويانا کي پيل شوي و پای ته ورسيد .

د زمري ۱۴-۵۴

د هندولسي جرکي ددغه هيواد په انتخاباتي قوانينو کي اوښتون تصويب کي چه دهغوله مخي لاهند صدراعظمه ميرمن اندرا گاندي دهغو توروو څخه زغورل کيږي چه په هغي باندې د انتخاباتي فعاليتونو په نسبت لگول شويدي .

په انګولا کي دسيالو نهضتو نو تر منځ دانګولابه ختيځ کي د لوسويه بنارکي دمتارکي د کيدوپه باب موافقه شويده خودغه ځاي په جنوبي سيمو کښي اوس هم د دغو نهضتونو د افرادو ترمنځ نښتي رواني دي .

د زمري ۱۲-۵۴

* * *

* * *

دملگرو ملتو موسسي دامنيت شورا ۱۵ نمايندگانوته دملگرو ملتوپه موسسه کي دغږي توب دپاره دويتنام ديموکراتيک جمهوريت جنوبي ويتنام اودکوريا دجمهوريت دحکومتونو دغوښتنوپه باب خپلي غيررسمي خبري اتري پيل کړي دي .

دنه انسلاک د نهضت دپراختيا هيوادونوپه ژنيوکي دهغي موافقي مسوده برابره کړيده چه دهغي له مخي دمهمو توليداتو دلس قلمه احتياطي زيرمي دپاره دري مليارده ډالره پيل شويدي .

د زمري ۱۵-۵۴

دانگلستان صدراعظم هرالډ ويلسن وويل بايد په هلسنګي کي داروپا دامنيت اوهمکاري په جرګه کي دلاس ته راغلو موافقو دتطبيق پرله پسې څارنه وشي .

دمصر عربي جمهوريت دسينا په محاذ کسي داسرائيلي عسکرو لابه څټ تلوپه باب دخپل دريځ دڅرګندولوپه ترڅ کي وويل مصردسينا دگورونو اودابور ديس دتيل لرونکي سيمي څخه داسرائيلو عسکرو وتل غواږي .

* * *

د زمري ۱۳-۵۴

دانگلستان صدراعظم هرالډ ويلسن وويل اوس بايد دختيځ اولوبديز درواښو دپرمختيا په برخه کښي په مرکزي اروپا کي دپوځونو دمتقابل کموالي په باره کي دواړسا او اتلس دټرونونو دغو ترمنځ لويانا خبروته دلومړي توب حق ورکړي شي .

دويانا په خبروکي دقبرس ديونانيانو د دهيات مشر گلاف کوس کليږيدس په آتن کي وويل دهغه هواي ترکانوژبه کړيده چه دقبرس دستونزي دټولو اڅخونو داوړولو د باره يوبشپږ پلان جوړکړي .

* * *

دخارجی خبرونو گرونولوژی

دزمري ۱۷-۱۹۴۰

دهند دانتخاباتو دقانون داپولو مربوط
لايحه ددغه هیواد په عالی محکمو او ستره
محکمه کی قانونی بڼه غوره کړه .

دهند جمهور رئیس فخرالدین علی احمد
وروسته له هغه چه دغه لايحه دهغه هیواد
پارلمان تصویب کړه په هغی باندی لاسلیک
وکړ .

* * *

دهند صدراعظمی میرمن اندراگاندی یوخل
بیاتینگار وکړ چه پدغه هیواد کی داضطراری
حالت اعلام نامعنی نلری چه هنددیموکراسی
خځه لاس اخیستی دی .

* * *

دقبرس له جنوبی سیموڅخه شما لسی
سیموته ددغه هیواددښه زره ترکانو دزیاتری
برخی لپړدپیل شو .

دزمري ۱۸-۱۹۴۰

په انگولا کی دپرتگال عالی کمشنرویل
چه دانگولا دآزادی دری نهضتونه داوسنیو
لانیجواویدغه ځای کی داقتصادی اواجتماعی
رکود مسئول دی .

* * *

دانگولا دانتقالی حکومت یوشمیر وزیران
ددوی له کورونو څخه خوندی ځایونوته بیول
شویدی .

دزمري ۲۰-۱۹۴۰

دهندستری محکمی په دی باب دهغه هیواد
دصدراعظمی میرمن اندراگاندی غوښتنه رده
کړه چه محکمه دی دپیرژدهغو توروونو په

بازه کی غونډه وکړی چه پدی باندی دآله آباد
دیوی محکمی له خواوارد شوی وو .

* * *

دترکی صدراعظم سلیمان دیمیریل تائیده
کړه هغه ټول دفاعی کړنناسیسات چه په
ترکیه کی یی دترکی اوامریکا متحدو ایالاتو
دخپل منځی موافقی له مخی په ترکیه کی
فعالیت کاوه دترکی حکومت د زمسری
دمباشتی ددریمی نیټی دفیصلی له مخی
تړل شوی دی .

* * *

دیوه راډیوی پیغام له مخی چی دآسترالیا
دداوین په ښارکی دپرتگالی تیمور له ټاپو
څخه لاس ته راغلی دی په دغه ټاپوکی رژیم
بدلون کړی دی .

دغه پیغام په لومړی وخت کی دپرتگالی
تیمور دهاوی ډگر دکنترولولو دبرج په واسطه
چی دآزادی په پړاوکی وومخابری شوی دی
اوپه هغه کی دنوموړی هوايي ډگر دتړلو اود
کودنادپینیدلو په بازه کی یارونی اوخبری
شوی دی .

* * *

په ریاض کی خبری ټولنی وایی چه
دعراق اوسوریی ترمنځ دفرات دسیند داوبو
دعالادنه ویش په سرددوی داختلف دلری کیدو
په بازه کی ورو ستنی موافقه شویده .

دزمري ۲۱-۱۹۴۰

درویشیا دنوی اساسی قانون په بازه کی
دخبرودپیل کیدو دپاره په سالزبری کی
هلی ځلی روانی دی هلی ځلی دهغو موافقو

* * *

دملگرو ملتو د موسسي سر منشي ډاکتر کورت والدهايم دملگرو ملتو د ټولو مربوطو هيوادو او موسسونه وغوښتل چه د نژادي توپير د مينځه وړولو په خلاف د مبارزي په لسيزه کې فعاله ونډه واخلي .

* * *

جاپان د دايمي سولي د بياغوښتنې سره دنړۍ د دوهمې عمومي جگړې دوه دېرشم تلين و نماځه .

دهغو دريو مليونو جاپانیا نود يادونې په وياړچه په دوهمه عمومي جگړه کې وژل شوی وو دهغه هيواد په بيلو بيلو ښارونو کې مراسم په ځای شول .

د زمري ۲۶-۵۴

د بنگله ديش کابينې نړيو غونډې په ترڅ کې ددغه هيواد په اوسنيو حالاتو باندې خبرې وکړې .

په عين حال کې د بنگله ديش راجا يوويل : چه دشيوخ مجيب الرحمن جنازه د مراسمو په ترڅ کې ډاکې ته نژدې ددوی په پلارنۍ هديره کېښې خاورو ته سپارل شوی ده .

* * *

پداسې حال چه د مصر عربي جمهوريت د سينا په محاذ کې د اسرائيلی عسکرو په لاخت کېدو په باب د مؤقتې موافقې د لاس ليک د بری چانس ښه بللی اسرائيلی مقاماتو ویلي دی چه اوس هم ځينې مطالب شته چه دهغو په باب موافقه نده شوی .

د زمري ۲۷-۵۴

په بنگله ديش کې حالات مخ په عادي کېدو

په اساس کېږي چه دروديشيا د غير قانوني حکومت د صدر اعظم اييان سميت اود جنوبي افريقا د صدر اعظم جان فورستر تر منځ په پرينتوريا کې شويدي .

د زمري ۲۱-۵۴

دچين ولسي جمهوريت به دملگرو ملتو په عمومي ټولنه کې دهغې موسسي څخه د اسرائيلو دايستلو په باب د عربي هيوادو د پريکړې ملاتړ وکړي .

* * *

د هند ستري محکمه دهغه هيواد صدر اعظمي ميرمن اندراکاندي په خلاف داله آباد محکمي له خوا د لگول شويو تورونو په مقابل کې دهغې د مرافعه غوښتنې اوريدل وړې د مياشتې تر دريمې نيټې پورې وځنډول .

د زمري ۲۲-۵۴

د ترورستي يوه پټه موسسه پدې وروستيو وختو کې د مصر په عربي جمهوريت کې پيدا کېږي شوی اود هغې شل تنه غړي نيول شويدي .

د زمري ۲۴-۵۴

په بنگله ديش کې په يوه نظامي کودتاکي ځنډه کار مشتاق احمد قدرت واکي په لاس کې ونيولی .

د بنگله ديش راديو ددغه خبر دخپريدو د پاره خپل عادي پروگرام بندکې اود نظامي مقرراتو او په گرځيدو واکرځيدو باندې د بنديز د لگولو په باب يې دنوی حکومت ابلاغيه خپره کړه .

دخارجی خبرونو کرونولوژی

دی اوبه گرځیدو باندی بندیزلږ شوی دی .
همدغه راز دبنگله دیش نوی جمهوررئیس
خنده کارمشتاق احمد لارښودنه کړی ده چی
خلک دی خپلورسمی اوشخصی وظیفو ته
لاړشی .

دزمری ۲۷-۰۴

داندونیزیا مشرانو اخطار ورکړ چی په
پرتگالی تیمورکی وروستی ناکراری به په
اندونیزیا اوهمدا رنگه دآسیا په جنوب ختیځ
کی سوله اوامنیت له خطر سره مخامخ کړی .

* * *

دلومړی ځل دپاره پرتگال ته بلنه ورکړل
شوی چه دناپییلو هیوادو دباندنیو چارو د
وزیرانو په جرگه کی چه دپیرو په مرکزلیما
کی به جوړه شی گډون وکړی .

دزمری ۲۸-۰۴

په ملگروملتوکی وویل شول چه عراق
دلومړی ځل دپاره په قبرس کی دملگروملتو
دسولی دقواء په لکښت ورکولو سره برخه
اخیستی ده .

● ● ●

په بنگله دیش کښی دتجالاتوله عادی کیدو
اودحکومت دبدلیدو وروسته دلومړی ځل دپاره
په ډاکه کښی دورځپاڼو چاپ بیا پیل شویدی .

دزمری ۲۹-۰۴

دفلستین دآزادی دموستسی مشریاسر عرفات
ووویل : چه اسرائیل غواړی دمصر سره دپوی
هؤقتی موافقی دلاسدیک نه وروسته دعربی
هیوادوبه خلاف په یولجدی جگړو لاس پوری

کړی .

* * *

دکمبودیا دملی یووالی د حکومت رئیس
نورودوم سېهانوک اودرغه حکومت دصدراعظم
مرستیال کیوسامیان کمبودیاته د سېهانوک
دبیرته راتگ په باب اصولموافقی ته رسیدلی
دی دغه خبره دیپلوماتیکو باخبرو منابعو په
پیکنگ کښی کړیده .

دزمری ۳۰-۰۴

په واشنگتن کی دامریکا دباندنیو چارو
دوزارت یوه نطق دامریکا دمتحدو ایالاتو له
خوادبنگله دیش دنوی حکومت پیژندنه اعلام
کړه .

دوی لومړی ۰۵

دبنگله دیش نوی حکومت ټینکار وکړ چه
دهیوادپه چاروکی به سوسیالیزم دیموکراسی
اوناسیونالیزم خپله کړن لاره وگرځوی .

دغه راز دبنگله دیش دباندنیو چارووزارت
ویلی دی دهیواد اساسی قانون له منځه ندی
تللی اوپارلمان هم په خپل حال پاتی دی .

* * *

دروکیشیا دغیر قانونی حکومت صدراعظم
ایبان سمیت ویلی دی ترکومه ځایه پوری چه
پده پوری اړه لری ددغه ځای چارواکی به
نورپوستو ته ورپری نږدی .

دوی ۲-۰۵

دهغو نویو مقرراتوله مخی چه دبنگله دیش
دنوی جمهور رئیس خنده کارمشتاق احمد په
هدایت نافذشول دبنگله دیش یو شمیر

د پاره دکوريا د جمهوريت په کو بنين باندی
انتقاد کړی دی .

* * *

دسوريی داطلاعاتو دوزير له خولی په کويټ

کښی ویل شول سوريه داسرائيلو سره
دسولی دیوی برخی دهرچول موافقی سره
مخالفه ده .

دوی ۵-۴

په سل گونانکولایانو په هغه سیمه می
دکورنیو جگپوله امله خپل کورونه خوښی
کړی اوساوتومی اوپرنسیبی صدراعظم چه
دعاج ساحل تنگ له پاره ابي جان ته رسیدلی
ددغی خبری په کولوسره ویل چه دغوکهوالو
دساوتومی اوپرنسیبی اقتصادی حالت خپر
کړیدی .

دوی ۹-۴

تپیرو دجنک وزیر اوپخوانی صدراعظم
جنرال فرانسسکو مورالیس برمدیز په هغه
هوادکی دچارواکی په لاس کی واخیستی .
دپیرو جمهوررئیس جنرال ژانولاسکوالوردوله
وظیفی لری کړی شوی اوسله وال پوځونه
دنوی مشر ملاتړ کوی .

دوی ۱۰-۴

دبین المللی وجهی صندوق او جهانسی
بانک کالني جرگه په واشنگتن کی پرانستل
شوه اود وینزویلانماینده اخطار ورکړ چه
دشتمنو اونیستمنو هیوادو دژوندانه دسطحی
ترمنځ اوسنی تش ددغو دواړو دپلورتنځ په
روغه جوړه کی گپژوند په خطرکی اچولی دی .

***

پخوانی حکومتی شخصیتونه نیول شویدی .

* * *

دزیاترو ناپییلو هیوادو دبانندیو چسارو
وزیران لیما ته رسیدلی دی .

ددوی مقصد دناپییلو هیوادو دبانندیسو
چارو وزیرانوپه جرگه کی برخه اخیستل دی .
دغه جرگه په لیماکی پیل شوه اوپه هغی
کی دمربوطو هیوادودمشرانو پواسطه دهغی
جرگی کړنلاره برابریچی چه په راتلونکی کال
کی دسریلانکا په مرکز کولمبوکی کیچی .

دوی ۳-۴

واشنگتن دامریکا کانگرس دینخوسو تنو
غړیو دهرچول داسی اقدام په نسبت خپله
زیاته اندیینه څرگنده کړی چه مقصد یی
دملگروملتو په موسسه کی داسرائیلودغړیتوب
خنپول وی اوله دغه کارسره یی خپل مخالفت
ښودلی دی .

* * *

په لیماکی دناپییلو هیوادو په جرگه کی
دبنگله دیش گپون دبنگله دیش دنوی حکومت
له خوا دبیخی نه انسلاک دسیاست ددوام بڼه
گڼل کیچی .

* * *

نوی زیلند چمتودی چه خپل یوه ډله
عسکر په پرتگالی تیمورکی دسولی لاساتنی
دپاره دملگروملتو دسولی دپوځونو په واک
کښی ورکړی .

دوی ۴-۴

دکمبودیا دبانندیو چارو وزیر سارین شاک
په لیماکی دناپییلو هیوادوپه ډله کی دگپون

دخارجی خبرونو کرونولوژی

دی چه ددغه هیواد د مربوطسو مقاماتسو ددیوگارسایادآپوخه ناخه یوزرتنه اوسیدونکی په زورله خپلوکورونو څخه ویستلی دی .

دوپی ۲۱-۵۴

شوروی اتحاد پیشنهاد کړیدی چه باید دآئومی وسلی هرډول آزموینی بندی شی . دغه راز شوروی اتحاد پیشنهاد وکړ چه دهرډول آئومی آزموینو دمنعه کولو په باره کی دیوه تړون دلاسلیک موضوع دملگروملتنو دعمومی ټولنی دراتلونکی لایرشمی اجلاسیی دوری په کړنلاره کی شامله کړای شی .

دوپی ۲۲-۵۴

دپرنگال منتخب صدراعظم وویل چه ددغه هیواد له دریو مهمو گوندونو سره دنوی کابیننی دجوړولو موافقی ته رسیدلی دی .

* * *

دامریکا د متحدو ایالاتو جمهور رئیس جرالډ فورد د یوی مرکی په ترڅ وویسل دسینایه سیمه کی دمصر دعربی جمهوریت اواسرائیلو ترمنځ وروستی موافقه به د ملگروملتنو په موسسه کی داسرائیلودغی یتوب دڅنډولوو یاله دغی موسسی څخه دهغو د ویستلو غوښتنه کمه کړی .

دوپی ۲۴-۵۴

بالاخره دپرنگال دټاپوگانو څخه آزوزهم داتلانتيک دسمندر په منځی برخه کسی دآزادی غوښتنی غړپورته کړ .

دآزادی غوښتنی یوی نوی جوړی شوی جیبی رسما دپرنگال څخه دخپلواکی ورگولو

دسینا په محاذکی داسرائیلی عسکرو په څټ کیدو مربوطو مؤقتی موافقه مصر او اسرائیلو په نښه کړیده .

دامریکا دباندنیو چارو وزیر ډاکتر هنری کینسنجر ترټولو دمخه په تل ابیب کسی داسرائیلو له خوادغی موافقی دپه نښه کیدو په مراسمو کی برخه واخیستله .

دوپی ۱۲-۵۴

په پرنگالی تیمور کی دنښتوپه اثرڅه ناخه یوزرودوه سوه کډوالو له هغه ځای څخه داندونیزیاپی تیمور سیمی ته پناه وپیده .

دوپی ۱۵-۵۴

دسودان اردوپه دریو ساعتو کی هغه کوشننې چه دقدرت دترلاسه کولوله پاره یوی ډلی مخالفوعناصرو له خواپه هغه هیواد کی پیل شوی ؤ شنه کړی .

دوپی ۱۸-۵۴

دسودان جمهور رئیس جعفرالنمیری په خرطوم کی په یوه لویه ټولنه کی وویسل بنیایی چه دلیبیا مشر معمرالقذافی دده په ضد دسودان دنظامی ناکامی توطنی کوشننې تمویل کړی وی .

* * *

دامریکا دباندنیو چارووزیر ډاکتر هنری کینسنجر وویل هغه نوی مؤقتی موافقه چه پدی وروستیو وختوکی دمصر او اسرائیلو ترمنځ لاسلیک شوی دشوروی اتحاد دگډپه خلاف نده .

دوپی ۱۹-۵۴

دانگلستان حکومت دغه آوازی دروغ بللی

حق و غوښت .

دوې ۲۴- ۵۴

نماینده قادر منصور دفرانسسپرس د آژانس
دخبريال سره په مرکه کې وويل بڼا یی
دسنا موافقه چه په دی وروستيو وختو کې
دمصر اواسرائیلو ترمنځ لاسلیک شوی ده
په منځنی ختیځ کېښی بل ویتنام جوړکړی .

فلسطینی وسله والو سرتیرو د کویت عراقي
اوالجزایر دسفیرانو د زیار په اثر موافقه کړیده
چه دمصر له سفیر او دمصر له دوو نورو دیپلومانانو
سره چه په مادرید کې یی یو غمبل نیولی دی
الجزایر ته لاپشی .

* * *

* * *

د افریقا دیووالی موسسی دیوی فرانسوی
پوهی ښځی تښتوونکو ته دیوملیون سترلنگ
پونډ وانول تاوان له وړکولو سره دفرانسی
د حکومت د موافقی له امله دفرانسی په حکومت
احتجاج کړیدی .

پاپوانیوگینی دیوه خپلواک هیواد او دغه
راز داکمنوبلت دپنځه دیرشم غوی په توگه
اعلام شو .

دوې ۳۱- ۵۴

دوې ۲۶- ۵۴

دسوری دباندنیو چارو وزیر عبدالحمید
خسدام په هغه مرکه کې چه په کویت کې خپره
شوی دمصر دعربی جمهوریت او داسرائیلو
ترمنځ یی مؤقتی موافقه غندلی ده .

دمسکو پراودا ورځپاڼی لیکلی دی چه
د امریکایی زیاتی وسلی د پیرو دلو د پاره
داسرائیلو د پلانونو څخه معلومیږی چه
اسرائیلی مشران غسواپی د منځنی ختیځ
دموضوع سوله ایزحل غیرممکن کړی .

دتلې ۲- ۵۴

دوې ۲۸- ۵۴

په نیویار کې ویل شویدی چه دسیتو د
تړون شورافیصله وکړه چه ددغه تړون دپوځی
حالت دبدلون اود حالاتو دتحول له مخی کړار
کړارد هغه له منځه وړلو دپاره موافقه شویده .

دملگرو ملتو د عمومی ټولنی اداری جرگه
کی ددغی ټولنی د دیرشمی اجلاسیه دوری
کې نلاره چه یوسلو پنځه ویشت موضوع گانی
لری اویدغه برخه کی یوریکارد بلل کیږی
تصویب کړه .

* * *

دوې ۲۹- ۵۴

دایتالیا دباند نیو چارو وزیر ماریا نورومور
په یوی ویناکی دملگرو ملتو دموسسی د عمومی
ټولنی په غونډه کی وویل دعربی ټولو نیول
شوسیمو ته داسرائیلو وتل په منځنی ختیځ
کی دپرله پسی سولی دټینگیډو یواځنی لاره
ده .

داتلس دتړون دموسسی دایمی نمایندگانو
په بروسل کی داخبره تائید کړه چه داتلس
دتړون دنظامی قوماندانی څخه دیونان دایستل
کیدوپه باب دیونان په نظریه غوروکړی .

دتلې ۳- ۵۴

دوې ۳۰- ۵۴

دتیلو دصادرونکو هیواد و د موسسی

په توکیو کی د فلسطین دآزادی موسسی

دخارجی خبرونو کرونولوژی

دېدلون تر وخته پوری په دوام ولری .

* * *

د امریکا د دفاع وزیر جیمز شلی سنجر وویل : چه د دوهمی عمومی جگړی د پای ته رسیدو وروسته د لومړی ځل دپاره یوه ډله امریکایی عسکر د المان د اتحادی جمهوریت شمالي سیموته استول شویدی .

د تلی ۷-۵۴

د پرتگال صدراعظم د لارښوونی له مخی بدغه هیواد کی درادیو او تلویزیون رسول ستیشنونه نظامی افرادو نیولی دی .

* * *

د انگلستان نماینده دملگرو ملتو د موسسی په امنیت شورا باندی په دغه موسسه کی دکوریا د جمهوریت د غړیتوب موضوع ته دپام نه ساتلو په نسبت انتقاد کړی دی .

د تلی ۹-۵۴

د امریکا د متحدو ایالاتو د دفاع وزیر جیمز شلی سنجر په پاریس کی په یوه وینا کی وویل په اوسنی وخت کی به په اسرائیلو باندی د پرنسنگ گولیو پلورل به منځنی ختیځ کی د حالاتو ټینگښت تهدید کړی .

د تلی ۹-۵۴

په ملگرو ملتو کی د اسلامی څلوښتنو هیوادونو په جرگه کی موافقه وشوه چه د ملگرو ملتو د موسسی چه دملگرو ملتو د موسسی نه دی د اسرائیلو د ویستلو په باب په جده کی د اسلامی څلوښتنو هیوادونو په جرگی غوښتنه ددی موسسی څخه بیاوکړی .

(اوپک) دپارلسو غړیو هیوادو د تیلو د چارو وزیرانو خپله لومړی غونډه چه د هغه په باب خبری کپړی په ویانا کی پایته ورسوله .

د تلی ۴-۵۴

د نظامی مامورینو په قوماندانی د لبنان یوه زره تنه عسکر د دیارلس ورځنیو نښتو څخه وروسته د نظم د ساتلو په غرض د بیروت په واکونو کی ځای په ځای شویدی .

* * *

د نفتو د صادراتو هیوادو د موسسی د غړیو دپارلسو هیوادو د وزیرانو خبری د څوساعته څڼونه وروسته یوځل بیا پیل شوی اود نفتو د بیی په باب یوی وروستی فیصلی ته د رسیدو دپاره د هغوی هاندروان دی .

د تلی ۵-۵۴

د لویدیځی نړی ستر و صنعتی هیوادو د تیلو د بیی په سلوکی دلس زیاتوالی دپاره داوپک د تیلو د صادراتو هیواد د موسسی د غړیو هیوادو د اقدام په نسبت اندیښنه څرگنده کړیده .

د تلی ۵-۵۴

د رودیشیا د باغی حکومت صدراعظم اییان سمیت له ټول رودیشیا یانونه وغوښتل چه دهغی خاوری د اساسی قانون په باب یوی لاری ته درسیدو دپاره دی دده دهاند زیار ملاتړ وکړی .

د تلی ۶-۵۴

د هغه صدراعظمی میرمن اندراگاندی وویل : هغه اضطراری حالت به چه د تیرجون په میاشت کی په هغه هیواد کی نافذ شوی دی د حالاتو

دتلې ۱۲-۵۴

د امریکا د متحدو ایالاتو د مشرانو د جرگې د خارجي روابطو جرگه کې هغه لایحه تصویب کړېده چې د هغې له مخې حکومت ته واک ورکړل شوی چې په راتلونکو دوو کالو کې دوه ملیارده اواته سوه ملیونه ډالره د خارجي اقتصادي مرستو په نامه ولگوي .

دتلې ۱۳-۵۴

د شوروي اتحاد او قبرس حکومتونو په مسکوکي د اقتصادي او تخنیکي همکار یو یوه لس کلنه موافقه لاس لیک کړه .

دتلې ۱۸-۵۴

د اسرائیلو صدراعظم اسحاق رابین وویل : د مصر د عربي جمهوریت او اسرائیلو ترمنځ د وروستي مؤقتي موافقي په لاس لیک کې د اسرائیلو په خلاف د مصر د عربي جمهوریت له خوالو رسمي بندیزونه شته .

دتلې ۱۹-۵۴

د برتګال د باندنيو چارو وزير ميلوانتوش وويل که چيري دانګولا سيال نه‌پشتونه دخپلي خاوري د آزادۍ څخه ډمخه دخپلو اختلافونو دحل په باب موافقي ته و نه رسيري . د برتګال حکومت به مجبور شي ددغه مقصد دپاره دملګرو ملتو له موسسي څخه مرسته وغواړي .

دتلې ۲۰-۵۴

د برتګالي تيمور دازادي جبهې دفری تيلين وويل چې د برتګالي تيمور دياتوګادي دښاره په ښاخواکي دتويجي پوځ او غربي جګړي پيل شويدي .

دتلې ۲۱-۵۴

هغې مقدماتي جرگې چې د انرژي په باره کې په پاریس کې پیل شوی موافقه کړې چې د انرژي او وړو مربوطو مسالو وروستي جرگه دی د رېسمېر د میاشتي په نیمایي کې په پاریس کېنې وشي .

دتلې ۲۵-۵۴

د لیبیا حکومت پخوا دخپلو نفتي تاسیساتو خارجي کاريګروته چې په دغه ډله کې اوکسیدنتال شرکت کاريګر هم شته هدایت ورکړې چې له لیبیا څخه ونه وشي .

* * *

سعودی عربستان د نفتو وزیر شیخ احمد ذکی یمنی وویل : شوروي اتحاد اودچين ولسي جمهوريت به ونه کړای شي دفتو هغه بیه ټیټه کړي چې دفتو دصادرونکو هیوادو د موسسي له خوا ټاکل شويده .

دتلې ۲۶-۵۴

شوروي اتحاد اوفرانسي داټومي ټولسو وسله والو هیوادوپه گډون داټومي وسلو د خطر څخه دېشریت دژغورولو له پاره دیوې جرگې دجوړیدو غوښتنه کړېده .

* * *

د مصر جمهور رئیس انورالسادات وویل : چې اسرائیلو ته د عصري وسلو د برابرولو دپاره د امریکا تیاري د امریکا دقوانینواوهغه رول سره سم کارندی چې امریکایي په منځني ختیځ کې لوبوي .

دتلې ۲۷-۵۴

د امریکا د باندنيو چارو وزير ډاکتر هنري

دخارجی خبرونو کرونولوژی

احمدالراقی سره خپلی خبری پای ته ورسولی.

دلړم ۵۴-۵

که چیرې دملگرو ملتو عمومی ټولنسه
صهیونیزم ضد اقداماتو په طرفداری رایه
ورکړې دامریکامتحدہ ایالات به دغه موسسه
مېمه ونه بولی .

* * *

په بیروت کی ولسی روغتونونو ویلی دی
چه تردی زیات ټپیان نشی منلی .

دبیروت زیاتره واټونه اوس هم خطرناک
بلل شویدی اوهم ویل کیږی چه لائراسه
پوری په سلو گونوته په خپلوکورونو او
هوټلونو کی بندپاتی دی .

دلړم ۵۴-۶

دترکیې اودامریکا دمتمدنو ایالاتو هیاتونو
په ترکیه کی دامریکایی اودبیافعالیت په باره
کی خپلی خبری پیل کړی .

* * *

دالمغرب باچا دوهم ملک حسن وویل :

لویدیخی صحرا ته به دالمغرب ددری سوه
پنځوس زره تنوسوله ایزمارش په راتلونکو
نیارلسوورخو کی وشي اوزه به په خپله ددغه
مارش مشریم .

* * *

اندونیزیا دولومړی ځل له پاره اعتراف
کړیدی چه ددغه هیواد عسکری قوتونه د
پرتگالی تیمور په خاوره کی دتیموردانقلابی
جیبی یعنی(فرتیلین) دقواوسره داندونیزیا
په سی کیلو متری کی دلیبوس په سیمه کی
په اخ وډب بوخت دی .

کینسجر ویلی دی امریکادینته چمتوده چه
دکوریای دیموکراتیک جمهوریت په رسمیت
وپیژنی .

دتلې ۵۴-۲۸

بلژیک ، هالنډ اولوکسمبورگ دلویدیزی
نړی دشیپرو مهمو صنعتی هیوادو مشرانو
دجرکی دجوړیدو په نسبت چه ټاکل شویده
دنوامبر دمیاشتی په نیما یی کسی پاریس
ته نږدی وشي خپل نه رضائیت څرگند کړی
دی .

* * *

دملگروملتو په موسسه کبسی دهسپانیی
نماینده دامنیت شورا څخه غوښتی دی چه
دلویدیزی صحرا په لوردالمغرب د اتباعو
دروغی جوړی دمارش دمخنیوی دپساره لازم
اقدامات وکړی .

دتلې ۵۴-۲۹

دفلستین دآزادی موسسی دملگرو ملتو
داجتماعی جرگه کی ددغه فیصله لیک هر کلی
کړیدی چه صهیونیزم یی دآزادی توبیرسره
برابرگنلی دی .

دتلې ۵۴-۳۰

دمالتا اولیبیا ترمنځ درادیوی خپرونو یو
ټپون لاسلیک شوی دی . دمالتا صدراعظم
منتوف وویل : چه لیبیا اومالتا دکلتوری او
زاندیوی خپرونو په باره کی یوه موافقه
لاسلیک کړیده .

دلړم ۵۴-۳

دهسپانیی صدراعظم دلویدیزی صحرا په
باره کی دالمغرب باندنیو چارو له وزیر

د افغانستان کالني

د لړم ۷-۵۴

مترقي هيوادوپه گډون د نهه شپيتو هيوادو
نمایندهگان دنړۍ له نيستمونو هيوادو سره
لدمرستې په مقصد ديو مليارد اودوه سوه
مليونو ډالرو ديوه وجبې صندوق دجوړيدو
په بارهکې موافقي ته رسيدلي دي .

* * *

په لبنان کې ددښمنولو مشرانو موافقه
کړېده چه خپل وسله وال افراد لاشې په
تړبه کې له خپلو سنگرونو څخه په خټه
وتمبو .

د لړم ۱۲-۵۴

عسکر وټلو دبنگله ديش دجمهور رئيس
رسمي استوگنځي کلابند کړ اودبنگله ديش
په مرکز ډاکه کې يې مهم ځايونه ونيول
تراوسه پورې دڅنډه کار مشتاق احمددحکومت
دسرنوشت په باب چې په تيراگست کې يې
دبنگله ديش د پخواني جمهور رئيس
شيخ مجيب الرحمن له وژل کيدو وروسته په
يونظامي کودتاکی دچارواکي په لاس کې
واخيستی کوم خبرندی ورکړ شوی .

* * *

ډانگولا دآزادي دپاره دخلکو نهضت دغه
اوازی دروغ بللی چه په دغه سيمه کې
ددريو سيالو نهضتونو ترمنځ منارکه شوی .

* * *

دکويټ دتيلووزير عبدا لمطلب الکاطمي
اخطار ورکړېدی که چيرې خارجي شرکتونه
دمربوطو مسئلو په باره کې دکويټ له حکومت
سره دخبرودپاره چمتو نشي دکويټ حکومت
په ددغو شرکتونوپاتي ونلېي هم ملي کاندې .

په لبنان کې ددښمنولو ترمينځ يوه بله
منارکه شوی ده .

ويل کيږي چه دغه منارکه په هغو خبرو
کې شوی چه دلبنان دصدراعظم رشيد کرامي
اوددغه هيواد دسياسي او مذهبي مشرانو
ترمينځ په بيروت کې وشوی .

* * *

دخبروتولنوپه عقیده اوس داسې نښسي
نښانې لاس ته راغلي دي چه امکان شته
دهغو له مخې دلويديځي صحرا دموضوع دحل
په باره کې دالمغرب اوهسپانيې ترمينځ يوه
موافقه لاسليک شي .

د لړم ۹-۵۴

دفتو هغه ټولي خارجي شرکتونه چه په
وينزويلاکې فعاليت لري دخپلو شتمنيو دملې
کولو په مقابل کې دتاوان نورکولو په باب
دهغه هيواد دحکومت پيشنهاده منلې دي .

* * *

دآمريکا دبانديو چارو وزارت دغه اوازی
دروغ بللی دی چه ددغه هيواد حکومت دلبنان
په کورنيو چاروکې نالاس وهلوامکان تر مطالعي
لاندې نيولی دی .

د لړم ۱۰-۵۴

دآمريکا جمهور رئيس جerald فورد ددغه
هيواد دکانگرس غړيوته ډاورکړې دی چه په
اروپاکې به دخپلو پوځونو دکموالي دپاره
ترهغه وخته پورې اقدام ونکړي ترخوشوړوي
اتحاد هم پدغه شان کارلاس پوري نکړي .

د لړم ۱۱-۵۴

دټيلو مهمو توليدوونکو هيوادواودلويديځو

دلرم ۱۳-۱۹۴۰

په واشنگتن کې د امریکا د جمهور رئیس جرالډ فورډ سره دمصر د جمهور رئیس انورالسادات دخپرو د وروستی پړاونه وروسته اعلام شویډی چه امریکا مصر ته دوسلسی دبرابرولو په باب کومه وعده نده ورکړی .

په ښکله دیش کې دکودتا نه وروسته دپرله پسی دوهمی ورځی دپاره دواکی هوایی میدان ترلی دی اوهمداراز دبهرنی نړی سره دښکله دیش مخابراتی ارتباط بنددی .

دلرم ۱۴-۱۹۴۰

دلرم ۱۷-۱۹۴۰
دالمغرب دمارش کونکو یوه بله ډله له ختیځی برخی څخه لوییدیځی صحرا ته ننوتی ده . ویل کیږی چه دغه کسان غواپی له بلی لاری څخه خان دلوییدیځی صحرا مرکز العیون ته ورسوی .

دښکله دیش دخمکنی پوځ دری تنسه منصبداران چه دتیراگست په میاشت کې بی دشیخ مجیب الرحمن په خلاف لایوی کودتا مشرتوب په غاږه درلوده دقدرت څخه وغورځول شول اوس تایلندته تللی دی .

* * *

دمارش کونکو یوه ډله چه مسل زره تنه دی له خپلو پخوانیو ځایونو څخه دلوییدیځی صحرا په لور روانه شوی چه له هغو پنځوس زره تنوسره یوځای شی چه پخواددغه مارش دپاره لوییدیځی صحرا ته تللی دی .

په لوییدیځه صحراکی دهسپانیی عسکرو پدغه سیمه کې دخان لپاره نوی دفاعی کرښی جوړی کړیدی .

دغه دفاعی کرښی دلوییدیځی صحرا او المغرب له سرحدی پولوڅخه یوولس کیلو متره لری دی اوهلته دموتریزه قواؤ ټانکونه او هیلی کوپرونه اچول شویډی .

دلرم ۱۶-۱۹۴۰

دښکله دیش نوی جمهور رئیس ابوسادات محمدصایم وویل : چه پدغه هیوادکی دپوځی حکومت دناظم په توگه هم وظیفه اجراکوی .

* * *

دهند حکومت یوفرمان صادر کړ چه دهغه له مخی به دهغو کسانو شتمنی چه دخارجی اسعارو د راکړی ورکړی د مقرراتو څخه دسرغړولو اویاقاچاق له لاری یی پداکړی وی ضبطه شی .

جنرال ضیاء الرحمن چه دښکله دیش په څلورورځی دمخه انکشافاتو کی دلوی درستیز په حیث دخپلی وظیفی څخه برطرف کړی شوی وپه هغه هیواد کی قدرت په لاس کی ونیو .

ده دښکله دیش درادیو له لاری په یوه ویناکی وویل چه دخلکو اودوسله والو قواو په غوښتنه یی په مؤقتی توگه دچاروواگی په لاس کی نیولی دی .

* * *

دښکله دیش پخوانی جمهور رئیس خنداکار مشتاق احمد ددغه هیواد له خلکو څخه دهغو اشتباهگانو په نسبت چه امکان شته له هغه

د افغانستان کالني

لهغه هیواد دستری محکمی د فیصلی ډیرینه هرکلی کړیدی .

د لړم ۱۹-۵۴

د المغرب پاچادوهم ملک حسن ددغه هیواد هغو سل گونوتو اتباعوته چه دسوله ایزه مارش په مقصد لویدیځی صحرا ته ننو تسی اوهدايت ورکړیدی چه دصحرا له سیمی څخه ووځی او هغو سیموته ستانه شی چه له هغو څخه یی خپل مارش پیل کړی و .

* * *

د جاپان حکومت د فلسطین د آزادی موسی ته خیر ورکړی دی هغه هیواد چمتودی چه په توکیو کبسی ددغی موسی داداری ډیرانستلو هرکلی وکړی .

* * *

د اسرائیلو حکومت په ژنیوکی دمنځنی ختیځ دسولی په راتلونکی جرگی کی د فلسطین د آزادی د موسی دشاملولو په باب دملگرو ملتو د موسی ددعوی ټولنی فیصله رد کړیده .

د لړم ۲۰-۵۴

پرتگال، انگولاپداسی حال کی رسماً آزاد هیواد په توگه اعلام کړیده چه په دغه خاوره کی دانگولادچارو داداری دپاره کوم حکومت نشته د انگولا د آزادی د دریسو واورو نهضتونو مشران چه باید ددغی خاوری چاری په گډه اداره کړی اوس په خپلوکی په خونې یوچگرې بوخت دی .

څخه دخومیاشتی جمهورى ریاست په موده کی شوی وی بختینه غوښتی ده اوضمنای یی داغوښتنه کړیده چه ددغه هیواد اوسنی جمهور رئیس اوسادات محمد صایم چه دده په خوله یو بیطرف سپری اودکوم گوند غړی ندی ملاتړ وکړی .

د لړم ۱۷-۵۴

د اېرله پسی پنځمه ورځوه چه په بنگلهدیش کی دقدرت دنیولو دپاره ددغه هیواد دیوځی مشرانو ترمنځ سیاسی کړکیچ روان دی .

د لړم ۱۸-۵۴

دیوگندا جمهور رئیس عیدی امین ویلیدی دانگولا د آزادی غوښتنی دریو نهضتونو موافقه کړی ده چه دملی یووالی یوحکومت جوړ او جنگی بندیان مبارله کړی .

* * *

دملگرو ملتو د موسی مخصوصی سیاسی جرگه کی یوه فیصله تصویب کړیده چه په هغی کی له بین المللی ټولنی څخه غوښتنه شویده چه ددغی موسی ددعوی ټولنی د فیصلی په اساس چه دجنوبی افریقا دتوپیر غوښتونکی رژیم د غندنی په باب شسوی داپار تاید اونژادی توپیر په خلاف پراخه مبارزه پیل کړی .

د لړم ۱۹-۵۴

داله آباد دمحکمی له فیصلی نه دهند صدراعظمی میرمن اندراگانندی دبرانت په باب

دلړم ۲۰-۵۴

یوه ډله امریکایي عسکر د تایلند په اوډون کې دهغه هیواد دیوی ستراتیژیکي اډی څخه ووتل او دامریکانور پنځه زره تنه عسکر به دجنوری دمیاشتی پوری لاهغی اډی نه ووځی.

دانگولا دخپلواکۍ لپاره دخلکو نهضت مشرا گوستینو نیتو دانگولا دجمهور رئیس په توگه دوفاداری لوړه وکړه .

* * *

دلړم ۲۱-۵۴

دویتنام دیموکراتیک جمهوریت دانگولا د خلکو آزادی ونمانځله اودانگولا دآزادۍ دپاره دخلکو نهضت ته یی ددغه هیواد خپلواکۍ مبارکي ورکړیده .

دآسیادجنوب ختیځی سیمی دهیوادودتولنی دیوهیوادو دلویی رتبی مامورینو په کوالالمپور کی غونډه وکړه چه ددغی سیمی دبیطرفه کولو دمربوط پیشنهاد په باره کی خبری وکړی .

* * *

* * *

دلړم ۲۷-۵۴

داوبک دتیلو مهمو صادرونکو هیوادو په راتلونکو پنځو کلونوکی ددریمی نړۍ لسه هیوادوسره دمرستی دپاره دپنځوملیاروډالرو لمرستی دوچهی صندوق له جوړیدو سره موافقه کړیده .

تایلند نه غواړی چه دبنگله دیش هغی ډلی منصبدارانو ته سیاسی پناه ورکړی چه دبنگله دیش د فقید جمهور رئیس شیخ مجیب الرحمن دوزلو په نسبت مجرمان دی .

دلړم ۲۳-۵۴

دهسپانیی ددولت رئیس جنرال فرانسکو فرانکو ددو اتیاکلونو په عمر مړشو . فرانکو خاوه نړۍ دمخه دزړه دحملی له امله بستری شوی ؤ .

دالجزایر حکومت په هغو پلانونو بانندی انتقادکړیدی چه المغرب، موریتانیا اوهسپانیا دلویدځی صحرا دآیندی په باره کی جوړ کړیدی .

* * *

دلړم ۳۰-۵۴

ده چه په ۱۹۳۹ کال کی په هسپانیا کی قدرت ترلاسه کړڅه ناڅه شپږ دیرش کاله دهغه هیواد ددولت مشر ؤ .

هسپانیی ، المغرب اوموریتانیا دلویدځی صحرا په باب په لوړه سویه په مادرید کی یوه موافقه په نښه کړه .

دلړم ۲۴-۵۴

دهسپانیی ددولت رئیس په خپل ژوند کی دهغه هیواد دبخوانی پاچامافونسو مشر زوی خوان کارلوس په خپل ځای ټاکلی دی .

دفرانسوی صومال دآزادی د نهضتو نو نمایندگانو دملگروملتو دموسسې د استعمار منځه وړلو په جرگه کی دفرانسوی متصرفی افازاواایساس دخپلواکۍ غوښتنه وکړه .

* * *

دلیندی لومړی ۵۴-
دانگولاولسی جمهوریت رئیس اگستینونیتو بیاویلی دی چه دانگولادکورنی گپوډی دحل

گرځيدو بنديزونه لگول شوي او په لږبن کي هرډول ټولني منع کړي شويدي .

دلیندی ۵-۵

په بنگله ديش کي د هندعالي کمشنر سمرسن په ډاکه کي ددغي کمشنري په اداره کي دننه ديوي وسله والي ډلي دبريدو په نتيجه کي ژوبل شويدي .

د هند امنيتي لښکرواودبنگله ديش پوليسو دبريدکونکوسره مقابله وکړه چه په نتيجه کي دبريدکونکو خلورتنه مې اوروه تنه يي ژوبل شويدي .

په ډاکه کي دبنگله ديش حکومت ته اودغه رازپه نوي ډيلي کي دبنگله ديش د عالي کمشنر دلاري هلته دهند دعالي کمشنري د غړيو اودکار کونکو دکورنيو اوپه بنگله ديش کي دهندداتاعو په ساتنه کي دبنگله ديش د مسئوليت په باب بيابادونه شويده .

دلیندی ۵-۷

په ختيځ تيمورکي دفریتلين نظامي لښکرو دپرتگال ددغي مستعمري خپلواکي اعلام کړه .

په ختيځ تيمور کي دپرتگال بيرغ رانښکته شواوپه عوض کي يي هغه بيرغ چه دختيځ تيمور دآزادي خڅه نمايندگي کوي ددغي مستعمري دپاسه ورپول شو. دفریتلين لښکرو دختيځ تيمور دولس د ديموکراتيک جمهوريت جوړيدل اعلام کړل .

دلیندی ۵-۸

دملگروملتو دموستي امنيت شورا ديوي

دپاره دملگروملتو اويا دافريقا ديسووالي دموستي لاس وهل ترهغه وخته پوري ردوم چه دغه دوي موستي په انگولا باندی دپرديو يرغل وغاندي .

دلیندی ۵-۲

دنيوزويک مجلي ليکلي دي چه دسوريي مړيوطو مقاماتو دنورو شپيتو ورځو دپاره دچولان په لوړوسيمو کي دملگروملتو دموستي دسولي دپوخ دافرادودخدمت دمودي اوږديدو سره موافقه کړيده .

دلیندی ۵-۳

دانگولا دآزادي دپاره ملي جبهی اوددغي خاوري دبشپړي آزادي دپاره ملي اتحادیي پوائنتلافي حکومت جوړکړيدي . دانگولا دآزادي دپاره دملي اتحادیي انتلافي کابينه ديارلس غړي اوهم په گسټه دوه صدراعظمان لري .

دلیندی ۵-۴

دپرتگال جمهور رئيس گوستاگوميش او حکومت هغوپوخي افرادو دډلوپه خلاف چه ياغي شوي او هوايي ډگرونه اوپه لږبن کي يي دراديو اوتلويزيون دستکا وي نيولي وي کلک اقدامات کړيدي . دغه ياغي توب دلږبن دسيمي دپوخي قوماندان په توگه ديسو مينځگړي منصبدار دمقرريدو وروسته شويدي دپرتگال دحکومت طرفدار پوخ دياغي افرادو په خلاف فعاليت کړي او هغوي يي تسليميدونه مجبور کړل .

دگوستاگوميش په لارښوونه په پرتگال کي اضطراري حالت اوپه لږبن کي دشپسي

دخارجی خبرونو کرونولوژی

اعلام شول .

دوینتیان راديو وويل چی سیاسي انتلافي شورا اودلاؤس دملي يووالی مؤقتی حکومت هم پتنگ شوی دی .

دغی راديو زیاته کړه چی دپاچاهی درژیم په عوض دلاؤس دخلکودیموکراتیک جمهوریت شوی اوددغه هیواد اندازه به یو جمهور رئیس په غاړه واخلي .

دلیندی ۱۴-۵۴

دویتنام د دیموکراتیک جمهوریت خبر رسوونکی آژانس دلاؤس دپخوانی صدراعظم سواناپوما له خولی خبر ورکړیدی چه ده له دی امله دلاؤس دصدارت دخوکی څخه استعفا وکړه چه ددغه هیواد دمهم اوبستون لسه مخی دده حکومت تردی زیات له حاله تو سره جوړښت نه کاوه .

دلاؤس پخوانی صدراعظم دولسی دیموکراتیک جمهوریت دجوړیدو دیوه درانده بری په توگه هرکلی کړیدی .

پخوانی بیطرف صدراعظم سواناپوما چه دسوپاناننگ ناسکه وروردی دحکومتی سلاکار په توگه ټاکل شوی .

دلیندی ۱۵-۵۴

دملی حکومتونو نه لرونکو سیمو د پاره دملکروملتو دموسی لعمومی ټولنی مخصوصی جرگه کی دفرانسی څخه و غوښتل چه دفرانسی صومال خاوری ته دبی له ځنډه دکوم قید اوشرط څخه پرته خپلواکی ورکړی او ددغه قلمرو څخه دی خپل پوځونه وباسی . دغه فصله لیک چه دالجزایر اوملغانسی

شپږ میاشتني دوری دپاره دجولان په لسو سیموکی ددغی موسسی دسولی دیوخ دافرادو دخدمت داوپردیدو سره موافقه وکړه .

ددغه بازه کی دامنیت شورا خبری دسوریی حکومت دپیشنهاد په سرپیل شوی چه باید دامنیت شورا په راتلونکی میاشت کی دفلستین دآزادی دموسی دنماینده په گبون دمنځنی ختیځ ټولی مربوطی مسئلی ترخپړنی لاندی ونیسی .

دلیندی ۱۰-۵۴

دیوه مهم ترمیم له مخی چه دهندپه کابینه کی اعلام شوددغه هیواد ددفاع وزیر سوارن سنگپه له خپلی وظیفی څخه گوښه کړی شو اودهند صدراعظمی میرمن اندراگانندی په مؤقتی توگه ددفاع وزیر وظیفه په خپله غاړه اخیستی ده .

دلیندی ۱۱-۵۴

په نیویارک کی دفلستین دآزادی دموسی نطق وویل چه دغه موسسه به هیڅکله لسه اسرائیلو سره دخبرو دپاره چمتو نشی .

ده دغه موضوع دملکروملتو په موسسه کی داسرائیلو دنماینده هغی وینا په ځواب کی څرگنده کړی چه ویلی وپه منځنی ختیځ کی به دسولی دټینگیډو دپاره دفلستین دآزادی له موسسی سره دخبرو دپاره چمتو شی پدی شرط چه دغه موسسه داسرائیلو شتوالی په رسمیت وپیژنی .

دلیندی ۱۲-۵۴

دلاؤس دپاچاساوانگ اتانا ، لری شوی اوبه لاؤس کی دسلطنتی رژیم له منځه وړل

د افغانستان کالني

هانگانگ کي ددغو افراد و شمير شمير زره پنځه سوه تنوته راکم کړي شي .

* * *

فرانسي په لاس کي دخپلي پوځي نمايندگي تاسيسات دهغه هيواد نوي رژيم ته وسپارل.

د ليندۍ ۲۹-۵۴

د امريکا مشرانو جرگي موافقه وکړه چه دهغه هيواد حکومت دکانگرس دموافقي پرته دانگولا دآزادي دپاره خلکو نهضت ددوومخالفو گوندونو سره خپلو مرسته ته دوام نشي ورکولى .

* * *

شوروي اتحاد په ژنيو کي دمنځني ختيځ دسولي دخپرو دپړاونو اوکړنلاري دپروبولو له پاره دټولو لاس لرونکو مقدماتي جرگي دجوړيدلو په باب د امريکا دمتحدو ايالتونو پيشنهاد رسما ونه مانه .

د مرغومي ۲-۵۴

دسوريي حکومت اودغه راز د فلسطين دخپلواکي موسسي دغه موضوع زد کړي چه وسله وال افراد يي د لبنان دختيځ پس زحله کي په جگړه لگيادي .

د مرغومي ۵-۵۴

جنوبي افريقا په انگولا کي دلاس وهلو دزياتوالي په مقصد په ځينو تدبيرونو لاس پوري کړي اودپوځي لگښتونو دپاره يي ډيري پيسي بيلي کړيدي .

* * *

د امريکا جمهور رئيس جرالډ فورد بدغه هيواد کي دمخدره موادو ورځ پس ورځ

په گهرون ديولسوافريقايي هيوادونمايندگانو له خوا پاندي شوي په څلور نوي موافقو او اوه ويشتو مستکفو رايو تصويب شو .

د ليندۍ ۲۳-۵۴

دملگرو ملتو د موسسي د امنيت شورا دراتلونکي جون ترمياشتي پوري په قبرس کي ددغي موسسي دسولي دپوخ دافرادو دخدمت داوړيدو سره موافقه وکړه .

د ليندۍ ۲۴-۵۴

سره له دې چه په لبنان کي ددښمنو ډلو ترمنځ ديوبل اوربند په باب موافقه شوي بيا هم بدغه هيواد او په تيره بيا په بيروت کي حالات گهرو دي .

* * *

دکينيا اوزمبيا جمهور رئيسانو چومو کينيا تا اوکيت کاوند اغوښتي دي چي په انگولا کي دي سمدستي اوربند ټينگ شي .

د ليندۍ ۲۶-۵۴

الجزاير دنړۍ صنعتي هيوادته دښمنو او نيستمنو هيواد و ترمينځ د اقتصادي روابط په باب دشمال اوجنوب دخپرو په مربوطو مهمو موضوع گانو باندي دانرزي مسالي د بدلولو دپاره دهغوي دهرډول کوښښ پس نسبت اخطار ورکړيدي .

د ليندۍ ۲۸-۵۴

دانگلستان حکومت فيصله کړيده چه په هانگانگ کي دخپل پوخ شمير کم کړي . اوس اوس په هانگانگ کي دانگلستان د پوځي افرادو شمير لس زره تنه دي اودهغې فيصلې له مخي به چه دغه حکومت کړيده په

دخارجی خبرونو کرونولوژی

زیاتیدونکی جریان باندی انتقاد کړیدی .

د مرغومی ۶-۵۴

د لبنان د پښمنو اړخونو د یو داسی مهال ویش په جوړولو باندی موافقه کړیده چه دهغه له مخی پدغه هیواد کی کورنی جنگونه په خو راتللو و نکو ورځو کی پای ته ورسیری .

د مرغومی ۷-۵۴

له لویدیخی صحراخه هسپانیوی عسکر دهغی موافقی له مخی وځی چه تیره میاشت دالمغرب، موریتانیا او هسپانیی د حکومتونو ترمنځ په مادرید کی لاسلیک شویده .

د مرغومی ۸-۵۴

د بیروت رادیویو په هغه هیواد کی د پښمنو دلو ترمنځ دوروستنیو جگړو وروسته د لومړی ځل دپاره په ټول لبنان کی د بشپړی کړاری رپوټ ورکړی دی .

* * *

دالمغرب عسکرو د لویدیخی صحرا دمرکزالمیون د نظامی او غیر نظامی هوایی ډگرونو اداره دهسپانیوی مقاماتو څخه په لاس کښی واخیسته .

د مرغومی ۹-۵۴

په بزکی الدجزایر سفیر دغه آوازی دروغ بللی دی چه الدجزایر حکومت هغو شپږو تنووسله والوته سیاسی پناورکړی چه یو شمیر وزیران اودلوی رتبی مامورین یسی یرغمل نیولی وو .

* * *

په لاوس کی د بین المللی څارنی اوکنترول کمیسیون پدغه هیواد کی خپل فعالیتونه پای

ته رسولی دی .

د مرغومی ۱۰-۵۴

دوینزویلا حکومت پدغه هیواد کی دتیلو دخارجی شرکتونو دملی کولوکار بشپړ کړیدی .

* * *

دافریقا د یووالی موسسی دجنوبی افریقا هغه شرایط غندلی دی چه له انگولانه یسی دخپلو عسکرو دایستلو په باب پیشنهاده کړیدی .

د مرغومی ۱۳-۵۴

دهند دکانگرس گوند د ۱۹۷۵ کال غونډه درایو په اتفاق دیوکال دپاره دانتخاباتو په ځنډولو اوبه اساسی قانون باندی دنوی نظر دمربوطی فیصلی په تصویب پای ته ورسیده .

* * *

داسرائیلو صدراعظم اسحاق رابین وویل که چیری امنیت شورا داسی فیصلی تصویب کړی چه هغه اسرائیلی ونه منی نو داسرائیلو حکومت به دمنځنی ختیځ په باره کی دغور دپاره دژنوبو دجرکی د بیا جوړیدو غوښتنه وکړی .

د مرغومی ۱۴-۵۴

داوپک دتیلو دسترو تولید ونکو هیوادو په گډون دنړی د بیلوبیلو نولسو هیوادو نمایندگانو بازیس کی غونډه وکړه چه د انارژی اونورواقتصادی مسئلو په باب دنړی له صنعتی هیوادو سره دمعاملی په باره کی یوه کډه تگ لاره طرحه کړی .

د مرغومی ۱۵-۵۴

دیوگندا جمهور ر ئیس عیدی امین وویل چه باید دانگولا مسئله دروغی جوړی دلاری

د افغانستان کالني

له خپلي فيصله څخه کلکه دفاع وکړه .

د مرغومي ۲۰-۵۴

د ملګرو ملتو په موسسه کې د شوروي اتحاد
نماینده یاکوب مالک وویل د امنیت د شورا
زیاترو غړو یوله دغې موضوع سره موافقه کېدنه
چه د فلسطین د آزادۍ موسسې ته دی بلنسه
ورکړې شي چه خپل استازی د امنیت شورا په
نږدې کېدونکو غونډو کې دېرځي اخیستو د پاره
ورولېږي

د مرغومي ۲۳-۵۴

د مصر جمهور رئیس انورالسادات په قاهره
کې وویل چه باید د فلسطین د آزادۍ موسسه
په ژنيو کې د منځني ختیځ په نوی جرګه کې
د نورو سره په برابر و حقوقو برخه واخلي .

* * *

ایسلند گواښ کېږي که چېرې دانګلستان
جنگي بیړۍ تايسلند او انګلستان په مربوطو
او بوکي دا اختلاف ورسیموڅخه و نه وځي
ایسلند به دانلس د تړون د غړیتوب څخه
وځي .

د مرغومي ۲۴-۵۴

دانګولا د بشپړې آزادۍ د پاره ملي یووالي
(اوپیتا) ویلي دي چه دانګولا د آزادۍ د پاره
د خلکو د نهضت عسکرو د لوزوږښاد لورته چه
داوپیتا د افرادو په لاس کې دی پسر مختګ
کېږي .

د مرغومي ۲۶-۵۴

پداسی حال کې چې د لبنان په بیلوبیلو
سیمو کې جګړه روانه ده ددغه هیواد مسلمانانو
اوصدراعظم رشید کرامی د فلسطیني ګډ والو

حل شي او پول خارجي عسکرله دغې خاوري
څخه ووځي .

* * *

په هند کېنې اضطرازی حالت دیو شمیر
هغو ډلو فعالیتونو په نتیجه کې نافذ شوی
چه پدغه هیواد کې د خلکو د ذهنونو د ګډوډولو
اونو کې کيچ او بی نظمی لپاره هر ډول مو قع
دیداکولو په لټه کې دی .

د مرغومي ۱۶-۵۴

دانګولا د شمال دکاره ونا او نیګاجي په کلیو
کې د دغه هیواد د بنیمنو نهضتونو د افرادو
تر منځ سخت جنگ روان و .

د مرغومي ۱۷-۵۴

د افریقا د یووالي د موسسې د غړیو هیوادو
مشرانو پداسی حال دانګولا دلانجی دحل په
پاره کې خپلي خبري پیل کړي چه باید ډیر
ژر په انګولا کې دوینو توئیدل پایته ورسپړي .

* * *

په رباط کې د شوروي اتحاد سفارت دغه
آوازی رد کېږي ددغه هیواد په یوی بیړۍ
کې د المغرب سواحلوته نژدی شوی وه وسلې
او پوځي مهمات بارو .

د مرغومي ۱۸-۵۴

دانګولا د مسالی دحل یواځنی لار پرته له
قید او شرطه داوستمبونیو په مشرعه دانګولا
دولسی جمهوریت د حکومت په رسمیت پیژندل
تي .

د مرغومي ۱۹-۵۴

د هند صدراعظمی اندراګاندي په هغه هیواد
کې د اضطرازی حالت داوپدیدو په پاره کې

دخارجی خبرونو کرونولوژی

دغه اوربند دهنو موافقو له مخی شوی چه دلبنان ددبمنوډولو ترمینځ دسوریی داوه فقره ایزیلان په اساس شویدی .

دسلواغی ۴-۵۴

دملگروملتو دمووسی مخصوصی کمیټیی چه دنژادی توپیر په خلاف فعالیت کوی دانگولا په ولسی جمهوریت کی دجنوبی افریقا دتوپیر غوښتونکی رژیم پوځی مدا خلسه غندلی ده .

دغی کمیټیی په هغی ویناکی دجنوبی افریقا دغه لاس وهنه دبین المللی سولی له پاره یوتهدید بللی دی چه په نیویارک کی خیره شوه .

دسلواغی ۶-۵۴

په هغه لیک کی چه دکیوبا له خوا دملگروملتو موسسی ته استول شوی ویل شوییدی چه انگولا هغه وخت له کیوبا څخه غوښتنه وکړه چه دزایر اودانگولا په جنوبی سیمو باندی دجنوبی افریقا لهخوا یرغل وشواود کیوبا حکومت دغی غوښتنی ته ځواب ورکړ .

دسلواغی ۷-۵۴

جنوبی افریقا دملگروملتو دمووسی امنیت شورا ته پیشنهاد کړیدی چه یوهیأت انگولا ته ولیری .

دالومریی څلردی چه جنوبی افریقا دامنیت شورا په خبروکی برخه اخلی اودیوی موضوع په بازه کی نظرڅرگندوی دجنوبی افریقا نماینده دامنیت شورا په غونډه کی چه دنامبیا موضوع یی څیرله وویل دغه هیأت به په انگولاکی دغه موضوع مطالعه کړی چه جنوبی

په یوکمپ باندی دهوایی پوځ دالوتکویرغل دوسله وال پوځ الهگوله بللی ده .

دمرغومی ۲۷-۵۴

په مسکو ، بلگراد اوهاوانا کی دخبرو شویو مطبوعاتی رپوټونوله مخی دزایر دهوایی پوځ الونکی اوعسکرهم دانگولا په کورنیو جگړوکی برخه لری .

دمرغومی ۲۹-۵۴

دودی په حال کی د درویشتو آسیایی هیوادو وزیرانوپه جاگارتاکی غونډه وکړه چه دسوداگری او پراختیایه باب دملگروملتو دمووسی (انکتاد) درانلونکی څلورمی غونډی له پاره خپله گډه ستراتیژی چه ټاکل شویده په زانلونکی می کی په نایروبی کی وشسی طرحه کړی .

دسلواغی لومړی ۵۴

دسودان حکومت په لبنان کی له ددبمنوډولو څخه غوښتی دی چه دوینو دتولیدو دمخنیوی اولبنان په کورنیو چاروکی دبهرنیو لاس وهنو دغندنی دپاره په گډه زیار وباسی .

دسلواغی ۲-۵۴

دقاهری دالاجبار ورځپاڼی لیکلی دی که چیری دعربی هیوادوله خوادلبنان د کشالو دپای ته رسولو دپاره زیارونه وبستل شی امکان شته اسرائیل په لبنان کی مداخله وکړی .

دسلواغی ۳-۵۴

له بیروت څخه رارسیدلی خبرونه وایی چه په لبنان کی نوی اوربند تریوی اندازی پوری نافذ شوی دی .

د افغانستان کالني

پدغه جرگه کې ولوست په ۷۷ ډله کې د فلسطین دخپلواکي د موسسې د گډون هېرکلي شويدي

د سلواغي ۱۹-۵۴

په ټول لبنان کې به ملي حاکمیت په یوه میاشت کې ټینګ شې او فلسطین دخپلواکي د موسسې عسکر به نیوی هغې موافقې له مخې چې د لبنان اوسوړی دمشرانو تر مینځ لاسلیک شوی ده له خپلو سنگرونو څخه ووزی .

* * *

داوه او یایمی ډلی هیوادو وزیرانو غونډه په مانیلا کې دیوې اعلامیې او د عمل دیسو پروگرام په تصویب سره پای ته ورسیده .

د سلواغي ۲۰-۵۴

د ملګرو ملتو د موسسې سر منشي ډاکټر کورت والد هایم داسترالیا دمطبوعاتو پسه کلون کې وویل چې دختیځ تیمور دخلکو د بشپړې خپلواکي د حاصلولو پسه لار کې د مرستې له امله په هغه ځای کې اوس هم د ملګرو ملتو تحقیقات په علاقمندي سره روان دی .

د سلواغي ۲۱-۵۴

د ملګرو ملتو د موسسې د امنیت شورا یو ډبل په خلاف د صومال او فرانسې د شکایت په باره کې د غور دپاره غونډه وکړه . د یو ډبل خبر له مخې د ملګرو ملتو د موسسې د امنیت شورا غړو اوس یو ډبل په خلاف د فرانسې او صومال د شکایت په باره کې یو لې مشورې پیل کړې دي .

افریقا په انګولا کې امنیت په خطر کې اچولی که نورو .

د سلواغي ۸-۵۴

د المغرب حکومت ویلی دی چې د الجزایر او المغرب عسکر په لویډیځه صحرا کې په سختو جګړو بوخت دی . په هغه اعلامیه کې چې پدغه منا سبست د المغرب حکومت په رباط کې خپره کړې ویل شويدي چې د المغرب او الجزایر عسکر په لویډیځه صحرا کې سره جنګېږي .

د سلواغي ۱۲-۵۴

د فلیپین جمهور رئیس فر دیناند مارکوس په مانیلا کې داوه او یایمی ډلی د غړي یوه هیوادو د وزیرانو تریمه جرگه پرانستله .

پدغه جرگه کې د اسیا افریقا او جنوبی افریقا د ټولو پرمختیایي هیوادو نمایندگان د باندنیو چارو تجارت او مالیې د وزیرانو په سویه برخه اخلی او په هغې کې زیار ویستل کيږي چې گینیا په مرکز نایروبی تسی د تجارت او پرمختیا دپاره د ملګرو ملتو د موسسې دخلورمی جرګې د جوړیدو لاره آواره شې او داوه او یایمی ډلی هیوادونه به په هغې کې گډرېځ غوره کاندې .

د سلواغي ۱۳-۵۴

د الجزایر د دولت رئیس هواری بومدین په مانیلا کې داوه او یایمی ډلی د جرګې په نامه په یوه پیغام کې ویلی دي چې د یو بین المللی اقتصادي نوی نظام د طرحه کولو د پاره ضرورت لیدل کيږي . د بومدین په دغه پیغام کې چې د الجزایر نماینده

دسلواغی ۲۲-۵۴

دافریقایی هیوادو دیووالی موسسی دانگولا دآزادی په باره دخلکو دنهضت حکومت ددغی موسسی دپوره غړی په توگه په رسمیت وپیژاند .

په هغه ابلاغیه کی چه ددغی موسسی دمرکزله خواپه ادیس اباباکی خپره شوه ویل شوی دی دافریقایی هیوادو د یووالی موسسی دانگولولسی جمهوریت د خپل اووه خلوپښتم غړی په توگه منلی دی .

دسلواغی ۲۳-۵۴

دیوگندا جمهوررئیس اودافریقایی هیوادو دیووالی دموسسی اوسنی رئیس دیوگندا له خوادانگولا دآزادی له پاره دخلکو دنهضت حکومت په رسمیت پیژندل اعلام کړیدی . دغه راز افریقایی هیواد ټوگو دانگولا دآزادی له پاره دخلکو دنهضت حکومت په رسمیت وپیژاند .

دیوگندا اوټوگو په پیژندلو سره تر اوسه پوری دافریقایی هیوادو دیووالی دموسسی ۲۷ غړیو هیوادو دانگولا دآزادی له پاره دخلکو دنهضت حکومت په رسمیت پیژندلی دی .

* * *

دملگرو ملتو دموسسی سر منشی ډاکتر کورت والدھایم له انکولایی گېوالو سره دمرستی دپاره چه دنامیبیا په کمپونو کسی اچول شوی دجنوبی افریقا غوښتنه نده منلی .

دسلواغی ۲۵-۵۴

دلبنان جمهور رئیس سلیمان فرانجیه هغه سیاسی اصلاحات اعلام کړل چه بدغه هیواد

کی منځ ته راځی .

ده په بیروت کی دیوی ویناپه ترڅ کی وویل چه مسلمانانو ته به په پارلمان اودولتی اداروکی زیاتی نمایندگی ورکړی شی .

فرانجیه وویل : دهغو سیاسی اصلاحاتو له مخی به چه دحکومت له خوا تصویب شوی اوپیرژر به دلبنان دپارلمان لهخواهم تأییدشی ددغه هیواد جمهور رئیس مسیحی اوسندراعظم به چه په راتلونوکی وخت کښی د پارلمان له خواټاکل کیری مسلمان وی .

دسلواغی ۲۶-۵۴

الجزایر دملگروملتو دموسسی لهسرمنشی ډاکترکورت والدھایم نه غوښتی دی چه په لویدیځه صحراکی بحالاتودلاخراییدودمخنیوی دپاره هلې ځلې وکړی . الجزایر په هغه پنځلس مخیزلیک کی چه دهغه هیوادپه مرکز کی خپورشوی څرگنده کړیده چه دلویدیځی صحرا دلانجی حل یوازی بین المللی قانون ته په غاړه ایښودوسره حل کیدلی شی چه دلویدیځی صحرا دخلکو دخودارادیت حق پی دآزاد ریفراندم له لاری تضمین کړیدی چه انکار تری نشی کیدی .

دسلواغی ۲۷-۵۴

دملگروملتو دموسسی دسولی پوځ لاسینا دټاپووزمی په شمالی برخه کی یوه بله سیمه له اسرائیلی عسکرو څخه ترلاسه کړه .

دسلواغی ۲۸-۵۴

دقبرس دترکی اویونانی ټولنو دمشرانو د خبرو دوهم پړاو داتریش په مرکز ویاناکي ددواړو خواؤ ترمنځ پیل شو .

د کب ۴-۵۴

داسيا د جنوب ختيځي سيمي د ټولني د پښخو غړيو هيوادو د مشرانو لومړۍ جرگه داندونيزيا د بالي په ټاپوګي پرانستل شوه. داندونيزيا، ماليزيا، فلپين، سنگاپور او ټايلند مشران چه د دغی ټولني غړی دی په ويناګي یی د هيوادونو ترمنځ د اقتصادي نژدی همکاري غوښتنه وکړه .

* * *

دافريقا ديووالي د موسسی دوزيرانو د شورا شپږويشتمه غونډه د ټولومستلو په باره کي دغور داپاره دحبشی په مرکز ادیس ابابا کي پیل شوه .

پدغه غونډه کي د لومړی ځل دپاره دانګولا دولسی جمهوریت نماینده چه پدی وروستيو وختوکي دافريقا ديووالي د موسسی داووه - څلويشتم غړی په توګه منل شوی هم برخه واخلي .

د کب ۵-۵۴

دانګولا دولسی جمهوریت نماینده دا فریقا ديووالي د موسسی دوزيرانو شورا په غونډه کي په زايرباندی سخت انتقاد وکړ اووی ويل چه د زاير منظمو عسکرو دانګولا د آزادی دپاره دځلکو د نهضت د افرادوپه خلاف جګړه کسي برخه اخیستی .

د کب ۸-۵۴

دالمغرب اوموریتانیا نمایندگانو گواښ کړیدی چه که چیری دافريقا ديووالي موسسه په لويديځه صحراکي دپوليساريو د آزادی نهضت په رسمیت وپيژنی دغه دواپوهيوادونه

دملګرو ملتو د موسسی سر منشی ډاکټر کورت والد هایم دڅېرو پدغه غونډه کي هم دامنیت شورا د تیرکال د هدایت په اثر دمخکنیو خبرو دڅلور وپړاوپه شان بر څه اخیستی ده .

د سلواغی ۲۹-۵۴

دانګولا دولسی جمهوریت حکومت له انګولا څخه دجنوبی افریقا د عسکرو د سملاسی وتلو غوښتنه کړیده دلواندا رادیو په یوه وینا کي ویلي دی چه باید ډبی گناهوکسانو وژل کیدو دمخنیوی دپاره جنوبی افریقاخیل عسکر ډیر ژر له انګولاڅخه وباسی .

د کب لومړی ۵۴

دانګولا ولسی جمهوریت غوښتی دی چه دهغه هیواد د ټولی څاوری څخه دی دجنوبی افریقا تیزی کوونکی پوځونه سملستی ووځی . دانګولا دڅپلواکي دپاره دځلکو د نهضت په یوه اعلامیه کي ویل شوی دی دانګولا دولسی جمهوریت حکومت دانګولا په کورنیو چاروکي دنورولاس وهل نشی زغملی .

د کب ۳-۵۴

دافريقا ديووالي د موسسی دغړيو هيوادو باندنیو چارو وزیرانو دحبشی په مرکز ادیس ابابا کي دمربوطو مسئلو په باب دغور پاره غونډه وکړه .

د لومړی ځل دی چه د انګولا دولسی جمهوریت د حکومت نماینده دافريقا ديووالي د موسسی دوزيرانو د شورا په غونډه کي برخه اخلی .

دخارجی خبرونو کرونولوژی

به ددغی موسسی له غړی توپ څخه ووخی .

دگب ۵۴-۹

دانگولا دولسی جمهوریت حکومت دزایر د حکومت له خواپه رسمیت وپیژندل شو .
ددواپوهیوادو ترمنځ دغه روغه په هغو دوه ساعته خبروکی شوی چه دزایر دجمهوررئیس اودانگولا دآزادی دپاره دخلو دنهضت دمشر ترمینځ دکانگو په مرکز برازاویل کی شویدی .

ضمناً ددواپو هیوادو مشرانو موافقه کړیده چه ددواپو هیوادو گهوال دسره صلیسب دبینالمللی موسسی په همکاری، خپلوکورونو ته راستانه کړی .

دگب ۵۴-۱۰

دهند صدراعظمی میرمن اندراگاندی په نوي دپیلی کی په یوه ویناکی وویل : دانگولا انکشافاتو داناښته کړه چه دیتاننت یوازی په یوه سطح کی شته او اوس هم داسی زیاتی ستونزی شته چه دویس اوسختو گه وپیسو سبب شوی دی .

دگب ۵۴-۱۱

امریکایی مقاماتو خپل نورپوخی تاسیسات دتایلند حکومت ته ورپریښودل دغه تاسیسات دتایلند څخه دهغو امریکایی عسکرو دتلوبه لپکی پریښودل کیری چی د دواپو هیوادو حکومتو دودمخه دهغو په باب موافقه کړی وه .

دگب ۵۴-۱۲

دفبرس دیونانیانو استازی گلاف کوس - کلریدس دیونانیانو جمهور رئیس میکاریوس ته ددغه ټاپوپه باب په ویناکی دخبرو

دوروستی پراوپه باب معلومات ورکړی دی .
دغه رازده په اتن کی دیونان له مشرانو سره دخپلو خبروپه نتیجوهم میکاریوس خبر کړی دی .

دگب ۵۴-۱۳

دملگروملتو په موسسه کی دناپییلوهیوادو استازو دناپییلو هیوادو دیوه اطلاعاتی مرکز داسانامی تصویب کړیدی . دغه اطلاعاتی مرکزچه دکیوبا په هاواناکی مرکز لری په ناپییلو هیوادوکی دخوهیوادو د شرکتونو فعالیتونه خپروی اوخبر ورکوی .

دگب ۵۴-۱۴

دروزمبیق حکومت له رودیشیا سره خپل سرحدونه تړلی دی . په هغه ویناکی چی بدغه مناسبت په لوزونزو مارکس کی خیره شوی ددروزمبیق حکومت د رودیشیا په غیرقانونی حکومت باندی تورلگولی دی چی ددروزمبیق دسرحدی ځایونو باندی سخت یرغلونه کړیدی .

دگب ۵۴-۱۶

دلوییدیخی صحرا دآزادی نهضت پولیساریو چه هه دوده پخواپی دصحرا دعربی دیموکراتیک جمهوریت په نامه یوحکومت اعلام کړی ؤ نوي حکومت جوړکړیدی .
دپولیساریو حکومت اته غړی لری او محمدالامین اولدا محمد د صحرا دعربی دیموکراتیک جمهوریت دحکومت صدراعظم ټاکل شویدی .

دگب ۵۴-۱۷

دالجزایر حکومت دصحرا دعربی دیموکراتیک

جمهوريت چه دلويديځي صحراآزادي نهضت پوليساريو اعلام کړيدی په رسميت پيژندلی دی .

په هغه ويناکي چه په دغه مناسبت دالجزاير دبانديو چارووزارت خپره کړی زیاته شوی ده چه ددغه هیواد حکومت به دلويديځي صحرا دخلکو دهيلو دپوره کيدو دپاره هرډول مادی، معنوی اوسياسي مرستی د صححرا دديموکراتيک جمهوريت حکومت ته ورکاندی.

موريتانيا دلويديځي صحرا په سردالجزاير سره خپل روابط وشلول . په هغه وينا کي چه پدغه مناسبت دموريتانيا دلورو مقاماتو دفيصلي وروسته په نواک چوت کي خپسره شوی ويل شويدي چه دموريتانيا حکومت دغه فيصله ددی دپاره کړيده چه دصحراعربي ديموکراتيک جمهوريت دالجزاير دحکومت له خوا په رسميت پيژندل شويدي .

دگډ ۱۸-۵۴

اسرائيلو وويل دامريکا متحده ايالات به دمصر عربي جمهوريت ته دنظامي تجهيزاتو دبرابرولو دمربوط پلان په عملي کولو سره نښايي په منځني ختيځ کي وسله واله مسابقه چټکه کړی .

دامريکا متحدوايالاتو دبانديو چارو وزير داکتر هنري کيسنجر د اسرائيلو صدراعظم اسحاق رابين ته ويلي وچه واشنگتن غواپی په مصر باندي هرکوليس ډوله سى (۱۳۰) لاک هيدالوتکي وپلوری .

دگډ ۲۰-۵۴

د لبنان صدراعظم رشيدکرامی وويل : چه

امکان شته دکشالو شته والي به په تيره بيا ددغه هيوادو پوځي کسانو تر مينځ د لبنان تويش سبب شی .

ويل کيږي چه کرامی اورلبنان جمهوررئيس سليمان فرانجيه ددغو کشالو په باره کي دسوريي دبانديو چارو له وزير عبدالحليم خدام سره چه له څه مودی راهيسي زيارباسی د لبنان کورني کشالي پای ته ورسپړی خبری کړيدي .

دگډ ۲۳-۵۴

په ملگرو ملتو کي دغږيو اسلامي هيوادو ۴۴ کسيزی ډلي په بيت المقدس کي داسرائيلو دسياست اودالاقصى په جومات کي دهغو دسيکايی په خلاف دسملاسی تدبيرونو غوښتنه وکړه .

دغی ډلي په يوه گډه ويناکي ويلي دي داسرائيلي پاليسي هدف په خپل سر د بيت المقدس دمذهبي، کلتوري، احصائيوي او سياسي حالت بدلون دی .

* * *

د لبنان دنوی پوځي گورنر جنرال عزيز الاحدب له غوښتنی سره سره تراوسه پوری د لبنان جمهور رئيس سليمان فرانجيه او صدراعظم رشيد کرامی له خپلو وظيفو نه استعفا نه ده کړی فرانجيه ويلي دي چه هغه وخت به له خپلی وظيفی نه استعفا وکړم چي د پارلمان ۹۹۶ غړيو څخه ۶۶ غړی څما داستعفا دپاره رایي وکړی .

تراوسه پوری د لبنان د پارلمان ۶۳ غړيو دفرانجيه داستعفا په طرفداری رایي ورکړی

دخارجی خبرونو کرونولوژی

مقابل کی غاړه ایښی اوداستعفا پېشنهاد یی ورکړیدی .

په بیروت کی سیاسی منابع زیاتوی چه فرانچیه دلبنان دخپانده ډگرخه دگوبنه کیدو له پاره دوه شرطونه ایښی دی او هغه داچه دی ته چمتودی چه دخپلی وظیفی نه استعفا ورکړی پدی شرط چه په جنگ کینی شاملی ډلی بیاپه اردوکی سره یوشی اودمنصبدارانو او عسکرو له پاره عمومی بښنه اعلام شی .

دگب ۲۷-۵۴

دافریقاد یووالی موسسی بیاله خپلوغږیونه غوښتی دی چی دموزمبیق دجمهور رئیس ساموراماشل دغوښتنی له مخی دغه هیوادته خپلی اقتصادی مرستی چټکی کړی .

دگب ۳۱-۵۴

دملکروملتو دموسسی سر منشی ډاکتر کورت والداهیم دنژادی توپیر لمنځه وړلو دبین المللی ورځی په مناسبت په وینا کی وویل چه دشارپ ویل کالیزه دهغو ملیونونو انسانانو دپاره دیو سمبول په توگه گڼل شوی چه اوس هم دنژادی توپیر له ظلمونونه دآزادی دحاصلولو دپاره مبارزه کوی .

دوری ۲-۱۳۵۵

دلبنان دسوسیالیستانو مشر کمال جمبلاط وویل چی دی ددغه هیواد داوسنیو لانجودحل دپاره هرډول اضطرابی اقداماتو سره مخالف دی .

دوری ۳-۵۵

دملکروملتو په موسسه کی دامریکانماینده ویلیم سکرانون داردن دسیندپه لویدیځو

دی .

دگب ۲۴-۵۴

جنرال عزیزالاحدب چه دلبنان پوځیان یی سیاسی ډگرته ورگډکړی اووی ویل چه دجمهور رئیس په توگه دسلیمان فرانچیه وظیفه باید پای ته ورسینی دپاریس دلوموند له ورځپانی سره یی په یوه مرکه کی دغه آوازی دروغ بللی دی چه دیوه پوځی قیام لارښودنه کوی .

دگب ۲۵-۵۴

په لبنان کی عمومی حالات کسر کیچن اوشکمن دی ځکه لاتراوسه پوری سلیمان فرانچیه دبیاپیاگوښونو سره سره ددغه هیواد دجمهور رئیس په توگه له خپلی ځوکسی څخه ندی گوبنه شوی .

دگب ۲۶-۵۴

دکیوبا، انګولا، کینی اوکینی بیساومشرانو دگینی په مرکزکوناګری کی خپلی هغه خبری پیل کړیدی چه پخوانه وی اعلام شوی . دغه خبری به نه یوازی دافریقا دوچی دپاره بلکه دټولو استثمار شویو خلکو دپاره مهمه اغیزه ولری . دکیوبا صدراعظم فیدل کاسترو دانګولا جمهور رئیس اګوستینونیتو اودگینی بیساوددولت رئیس لویس کابرال دمخکینسی خبرنه پرته دگینی له جمهوررئیس احمدسکور توری سره دخبرودپاره کوناګری ته رسیدلی دی .

* * *

دلبنان جمهوررئیس سلیمان فرانچیه په پای کی دپوځی اوسیاسی سخت فشار په

د افغانستان گالنې

هر ډول لاس وهل رد کړی ؤ.

* * *

په سل گونو سپین پوستی او تور پوستی کېوال چه په رواکاناودانگولا په نوروچونوبی سیموکی پرانه ووله دغی سیمی څخه نامیبیا ته تښتیدلی دی .

کېوالو دغه اقدام ندی دپاره کړیدی چه دجنوبی افریقا عسکر له دغو سیمو څخه وتلی اودتورپوستو او سپین پوستو کېوالو سره داویره پیداشوی چه دجنوبی افریقا دعسکرو دوتلو وروسته به د انګسولا دآزادی دپاره دخلکو دتښتت افراد ددوی په خلاف کلک اقدامات وکړی .

دوری ۸-۵۵

دمصر عربی جمهوریت رئیس انورالسادات دهغه هیواد خلکو ته وویل چه مصر له څلورو میلیارډو مصری پونډوله کسر سره مخا مخ شوی اوباید خلک پنځه کاله له ستونزوسره مبارزه وکړی .

دوری ۹-۵۵

دلیبان دوسله والو مسلمانانو اودفلسطین سرتیرو له خوا دهلنون داوولس پوریزهونل دنیولو وروسته اوس دبیروت په سواحلو کی ټولی لوړی ودانی دمسلمانانو او فلسطینیانو په لاس کی دی .

دوری ۱۰-۵۵

دامریکا متحده ایالاتو دنړۍ دروغتیا موسسی ته خبر ورکړی چه هغه هیواد به د دغی موسسی په هغه غونډه کی گډون ونه کړی چه په مانیلاکي ویټنام ته دمرستو دبرابرولو

غاپوکی داستوگنی دسیمو د ودانولو د پاره داسرائیلو په فعالیتونو باندی انتقادکړیدی .

دوری ۴-۵۵

دانگولا دپوره آزادی لپاره ملی یووالی اونیتاچه مشربی یوناس ساویمبی دی دانگولا په ولسی جمهوریت کی ددغه هیواد دمیک الوتکو دیولر یرغلونوله امله له مینځه تللی دی .

دوری ۶-۵۵

دلیبان دحالاتوپه باب درارسیدلو وروستیو رپوټونوله مخی په بیروت کی ددښمنو ډلسو ترمینځ سختی جگړی پیل شوی او دغه جگړی دومره سختی وی چه ددغه ښار هیڅ واټ خوندی ندی .

په بیروت کی جگړی په داسی حال کی سختی شوی چه د دغه هیواد جمهور رئیس سلیمان فرانجیه دخپل استوگنځی نه تښتیدلی اواوس ددغه ښار په شمال کی په یوه کلی کی دی .

دوری ۷-۵۵

دنايجيريا حکومت دانگلستان له حکومت څخه غوښتی دی چه د دغه هیواد پخوانی جمهور رئیس یاکوبوگاون بیرته نایجیریا ته ولېږی چه له هغه څخه په هغو فعالیتونو کی دهغه دلاس وهلو اونه و هلو په نسبت تحقیقات وشی چه په دی وروستیو وختوکی په نایجیریاکی دحکومت دبدلون دپاره شویدی . کاون چه تیرکال له خپلی وظیفی څخه گوښه شوی اواوس په لندن کښی په تحصیل بوخت دی پخوا یی په دغو فعالیتونو کښی خپل

د نمایندگی هیات دهغو ډزوله امله چه په نیویارک کی ددغه هیات په و دانی بانسدی شوی دی په دغه موسسه کی دامریکا په هیات باندی سخت احتجاج کړیدی .

* * *

دامریکا دبانندیو چارو وزیر ډاکتر هنری کیسنجر وویل چه امریکا داسرائیلو دغښتلی کیدو دپاره خپلو مرستو ته دوام ورکوی . دامریکا دبانندیو چارو وزیر په واشنگتن کی وویل چه ددغه هیواد حکومت هیڅ کله داسرائیلو څخه لاس نه اخلی .

دوری ۱۶-۵۵

دانگلستان دبانندیو چارو وزیر جمیز کالاهان دکارگر گوند دغږیو ترمنځ رایو اخیستلو کی مایکل فروت ته مانی ورکړی اودهرالدویلین په ځای دانگلستان دراتلونکی صدراعظم په توگه ټاکل شویدی .

* * *

دناس خبررسوونکی آژانس رپوټ ورکړ چه دکمبودیا د صدراعظم مرستیال او عمومی قوماندان کیوسامیان دولت نریاست وظیفی په غاړه اخیستی دی . دناس نماینده دهانوی څخه په لیبرل شوی رپوټ کی دپنوم پسن دراندیو له خولی خبرور کوی چه نورودوم سپانوک چیرته لاړدی .

دوری ۱۷-۵۵

دایتالیا صدراعظم الدومورودمصر د عربی جمهوریت رئیس انورالسادات ته ویلی دی چه په منځنی ختیځ کی سوله باید د فلسطین دخلکو د حقوقو دتامین په اساس وشي . دلبنان ویش به چه دژدی یو کلنو کورنیو

په غرض کپری څکه دوپرو ویتنامونو دپاره دمرستی برابرول دامریکا دسیاست سره توپیر لری .

دوری ۱۱-۵۵

په لبنان کی داوربند دټینگیدو دپاره پدغه هیوادکی سیاسی خبری روانی دی . دلبنان دسوسیالیستانومشر کمال جمبلاط ویلی دی چه دغه اوربند یواځی هغه وخت ټینگیدی شی چه سلیمان فرانجیه ددغه هیواد دجمهور رئیس په توگه له خپلی څوکی څخه استعفا وکړی .

دوری ۱۲-۵۵

دملگرو ملتو دموسی دامنیت شورا یوه داسی فیصله تصویب کړه چه په هغی کی دانگولا په خلاف دجنوبی افریقا تیری غندل شوی دی .

دوری ۱۳-۵۵

د فلسطین په تیره بیا دبیت المقدس دخپلواکی دپاره د فلسطین لاخلکودر اولایدلو اومجادولوسره داسلامی جرگه دغږو هیوادونو مرستی او یووالی ورځ په ټول هیواد کسی په جوماتونو کی دخطابو په ترڅ کی ونمانځل شوه .

دوری ۱۴-۵۵

دانگلستان دبانندیو چارو دوزارت د دولت وزیر دیوید اینالزوویل دموزمبیق جمهور رئیس ساموراشامل ده ته ډاډور کړی چه نه غواړی درودیشیا کسالی بین المللی بڼه غوره کړی .

دوری ۱۵-۵۵

دملگرو ملتو په موسسه کی دشوروی اتحاد

د افغانستان کالني

د ملي قهرمانانو د يادونې د پاره راټول شوي او د تشدد نه په ډکو مظاهرو لاس پورې کړي او په هغو نښتو وکښي چه د پوليسو او خلکو تر منځ وشوي يو شمير ژوبل او د پوليسو خو نقليه وسيلو ته اور واچول شو .

دوري ۵۵-۲۳

د لاؤس حکومت د کلتوري انقلاب په ترڅ کي په سل گونو تنه چي د بي لاري عناصرو د جرړو د ايستلو په مقصد طرح شوي بنديان کړيدي .

دوري ۵۵-۲۴

د ناپييلو هيوادو تر منځ د اقتصادي مرستې د پروگرام د ترتيب کونکو هيوادو د نمايندگانو غونډه د هاوانا تر څنگ په سانتاماريا کي پيل شوه .

* * *

د ملگرو ملتو د موسسي د امنيت شورا د ختيځ تيمور په باب بيا خپلي خبري پيل کړي .

پدغه غونډه کي د پرتگال استازي د ختيځ

تيمور په باب د اندونيزيا د حکومت د سياست

د غنډلو په وخت کي د ټولو مربوطو ډلو په گډون

ديوي جرگي جوړيدل وغوښتل .

دوري ۵۵-۲۵

د ملگرو ملتو د موسسي سر منشي ډاکټر

کورت والدهايم وويل چه غير اتومي پنځه ويشته

هيوادو د اتومي وسلې په پوزه بنديز پوري

په مربوطو خبرو کي د برخي اخيستوله پاره

خپل چمتوالي څرگند کړي دي .

دوري ۵۵-۲۶

د افريقا د يووالي موسسي د ملگرو ملتو د

جگړوله امله زيات شوي نه يوازي په خپله ددغه هيواد بلکه د منځني ختيځ لپاره خطرناک وي .

دوري ۵۵-۱۸

په بيروت کي د فلسطين د آزادي د موسسي د لويي رتبې يوه مامور ويلي دي چه د تير اپريل دمياشتي راهيسي چه د لبنان کورني کشالي پيل شويدي تراوسه پوري پدغه هيواد کي شل زره تنه وژل شويدي .

دوري ۵۵-۱۹

د برازيل د باندنيو چارو د وزارت يوه نطق دغه خبر دروغ بللي چه دغه حکومت په هغه هيواد کي د فلسطين د آزادي د موسسي د يوه دفتر د جوړيدو اجازه ورکړيده .

دوري ۵۵-۲۰

په لوکسمبورگ کي د اروپا د اقتصادي ټولني د اقتصادي همکاري دوزيرانو په جرگه کي د پرمختيا يي هيوادو سره د مرستې لپاره کوښښ ناکام شويدي .

دوري ۵۵-۲۱

د لبنان پارلمان د هغه هيواد د جمهور رئيس سليمان فرانجي په پرځاي د يوه بل سسري د ټاکنو د پاره د هغه هيواد اساسي قانون بدلون تصويب کړ .

دوري ۵۵-۲۲

کله چه د جين خلکو ددغه هيواد د پخواني تقويم په اساس د ارواح ورځ و نما نځلسه د پيکننگ په مرکزي پارک کي پيښي وشوي . په سل گونو هغو خلکو چه پدغه پارک کي د جين د فقيد صدر اعظم چوئلاي په احترام

موافقه وکړې دغه هیوادونه به په خپلو خاورو کې دترکیې په لاریو باندې ترانزیتی مالیات ولگوي .

دوری ۳۱-۵۵

دامریکا دپوځ قوماندان وویل چه دترکیې داتلس دتړون په جنوب ختیځه برخه کې دامریکا دپوځ قوماندان وویل چه دترکیې او یونان ترمنځ دا اختلافونو له پلوه دغه تړون ته زیات خطرونه متوجه دی .

دغوی لومړی ۵۵

له هغه چه د فلسطین دخپلواکۍ داردو افرادو دبیروت په بیلوبیلو سیمو کې واچول شول ددغه بشاربه بیلابیلو ځایو کې جکړه تر ږیری اندازی پوری غلی شوه .

د فلسطین دخپلواکۍ دموستې داردو پوځوله افراد ددی له پاره چه دبیروت یوه سیمه کې دربسمنو ډلو ترمنځ یوه غیر نظامی سیمه جوړه کړې سیمې ته ننوتل پدغه سیمه کې حالات بیخي کرار شوی او وروسته له هغه هلته حتی دیوه ډزغن هم ندی آوریدل شوی .

دغوی ۲-۵۵

په اوسیدونکو سیمو باندې دتوپونو دستخو ډزوله امله بیروت دبشاریو گن شمیر ولسی خلك وژل شوی دی .

دغوی ۳-۵۵

دالمغرب پوځونو دلویدیشی صحرا دمركز العیون دختیځ په دوه سوه څلویښت کیلو مترې کې داگرایلتا زمور په سیمه کې دپولیساریو دافرادو دله مینځه وړلودپاره یولې عملیات پیل کړیدی .

موسسی څخه وغوښتل چه په نامیبیا کې دانگولا دگهوالو سره دمستې نه ډډه وکړې ځکه چه دغه موضوع به په هغه ځای کې دجنوبی افریقا دتوپیر غوښتونکی رژیم ددیفتکوپیژندنې په توگه وبلل شی .

دوری ۲۸-۵۵

دسوریی اوفلسطین مشرانو په لبنان کې دسولی له نوی اېشکار سره موافقه کسړې اوویلی دی چه دواړو خواوې به په گډه سره دهرهغه اړخ په خلاف ودرېږی چه جکړه پیل کړې .

* * *

دچین ولسی جمهوریت په رسمی ډول تائید کړه چه دغه هیواد له هند سره دسفیرانو په لېږلوموافقه کړې ده . دچین دولسی جمهوریت اوهند ترمنځ له څلوروکلونو وروسته داډیکو دبیاعادی کیدونه وروسته کیری .

دوری ۲۹-۵۵

دیونان صدراعظم کنستانتین کارا مانلیس دترکیې له حکومت څخه غوښتی دی چی دیونان سره دتیری نه کولو په باب یوه تړون لاسلیک کړې .

* * *

دآلمان اتحادی جمهوریت، اتریش، بلغاریا او یوگوسلاویا دایران دهغو باروړونکو لاریو دتیریدو دحق په سلو کې دپنځه سوه زیاتوالی په باره کې دترکیې دوروستی فیصلی پسی چه دترکیې دلارو څخه استفاده کوی ترکیې ته اخطار ورکړیدی اوویلی یی دی کهچیری دغه هیواد دتیریدو ددغه حق دکمولی سره

دغوی ۴-۵۵

د لبنان ټولو دښمنو ډلو ددغه هیواد د جمهور رئیس سلیمان فرانجیه له خوا د لبنان د اساسی قانون د اړولو د مربوطی لایحی د لاسلیک ښه هر کلی کړیدی .

د لبنان فلانزیستانو ویلی دی چی فرانجیه ددغی لایحی په لاسلیک کولو سره نه یوازی دنوی جمهور رئیس د ټاکلو دپاره لاره آواره کړی بلکه په لبنان کی یی اور بند غښتلی کړیدی .

* * *

په پرتگال کی پارلمانی انتخابات پیل شول . په تیرو پنځو سو کلونو کی دا په پرتگال کی لومړنی آزاد او په دیموکراسی ولاړ پارلمانی انتخابات دی .

دغوی ۶-۵۵

د تانزانیا جمهور رئیس جولوس نایریری د امریکا د متحدو ایالاتو د باندنیو چارو وزیر ډاکتر هنری کیسنجر د رودیشیا د مسئلی د حل دپاره د خبرو د لزوم په بازه کښی موافقی ته رسیدلی دی .

دغوی ۷-۵۵

د جاپان دولسی جرگی د اتومی ولسلی دنه خپریدو مربوط تړون د رایو په پوره اکثریت سره تصویب کړ .

د جاپان د پارلمان یوی یوازی محدودی ډلی ددغه تړون په خلاف چه دهغه هیواد د حکومت له خوا په ۱۹۷۰ کال کی لاسلیک شوی ده رایی ورکړی دی .

دغوی ۸-۵۵

انگلستان او اندونیزیا د یوبل په هیوادو کښی د پانگی اچولو د پراختیا اوسانتی په مقصد یوه موافقه په لندن کښی لاسلیک کړه .

دغوی ۱۰-۵۵

د سوډاگری او پرمختیا په باب د ملگرو ملتو د (انکناد) جرگه به دغوی له پنځلسمی نه دغبرگولی تر اتمی نیټی پوری رسما په نایروبی کی وشی .

نوموړی جرگه په غیر رسمی توگه د کینیا د سوډاگری او صنایعو د وزیر له خوا د دغه هیواد په مرکز کی پرانستل شوه .

دغوی ۱۱-۵۵

د موزمبیق جمهور رئیس ساموراماشل وویل چی دده حکومت غواړی د ملگرو ملتو موسسه په ډاکه اود محافظه کاری پرته په رودیشیا اوانامی بیایکی دوسله والو مبارزو ملاتړ وکړی .

دغوی ۱۲-۵۵

په نیویارک کی د ملگرو ملتو د اقتصادی او اجتماعی شورا غونډی توپیر غوښتنه او اپارتاید وغانده .

دغونډی برخه والو د توپیر غوښتنی د غندنی له پاره دیوی جهانی جرگی د جوړیدو مفکوره تصویب کړیده .

* * *

د افاروا ایسپا په فرانسوی خاوره کی پدی وروستیو وختو کی دغه ځای د امنیتی پوخ او آزادی غوښتونکو ترمینځ نښتی شوی دی .

دغوی ۱۳-۵۵

امریکایی سناتور گولو اتروویل چه په

دخارجی خبرونو کرونولوژی

توغندیو اونورو ډول ډول درندو وسلوڅخه دیوبل په خلاف کارواخیست .

پدی برخه کی دلبنان فلانزیستانوله خلکو څخه وغوښتلچی دمنتخب جمهور ر ئیس الیاس سرکیس ملاتړ وکړی .

دغوی ۲۰-۵۵

دسوداگری اوپراختیا(انکناد) لپاره دملگرو ملتو دموستسی دجراکی اوسنی غونډه ترداسی شرایطو لاندی جوړه شسوی چه د نړی سوداگری اوپرمختیاپه مربوطو سترو مسالو باندی دگټورو خبرو سبب شویده .

دغوی ۲۱-۵۵

د امریکا متحدو ایالاتو حکومت دلبنان دنوی جمهور رئیس په حیث نالیاس سرکیس ټاکل کیدل دهغه هیواد دلانچی دسیاسی حل په لاره کی دیوه سترگام په نامه استقبال کړیدی . ده دلبنان دملی حاکمیت دخاوری دتمامیت اوملی یووالی دساتنی په غرض دهغه هیواد دلانجو دپاره دحل دیوی لاری دیداکولو په برخه کی د امریکا دمرستو پیشنهاده کړیدی .

* * *

دلبنان سوسیالیستانو او یو شمیر مسلمانانو ویلی دی چی د فلسطین دآزادی اردو دافرادو وتل په لبنان کی دنظم اوکراری داعاده کیدو اودکوریو خونړیو جگپو دپسای ته رسیدو لومړی شرط دی .

دغوی ۲۲-۵۵

کله چی داسرائیلو نماینده په ناپروسی کی دسوداگری اوپرمختیا دپاره دملگرو ملتو دموستسی په څلورمه جره کی دویناکولو لټه

رودیشیا کی داکثريت حکومت دجسوپیدیو دملاتړ په باره کښی د امریکا دمتحدو ایالاتو دباندنیو چارو وزیر ډاکتر هنری کیسنجر وروستی وینا دامعنی لری که چیری کیوبا په رودیشیاکی لاس وهی امریکا په کوم اقدام ونکړی .

دغوی ۱۵-۵۵

دانومی ستراتیژیکی وسلی دمحدود ولو مربوطی خیری چه په زنیوکی دشوروی اتحاد و امریکا دمتحدو ایالاتو تر منځ روانی و ی دشپراوونیو دپاره ځنډول شوی دی .

دغوی ۱۷-۵۵

ددریمی نړی هیوادونو چه د نیستمنو او شتمنو هیوادو ترمنځ دواقی لنډوالی غواپی په ناپروسی کی دسوداگری او پراختیا دپاره دملگرو ملتو دموستسی جراکی ته دنړی دیوه نوی اقتصادی نظم په باره کښی خپله غوښتنه وپاندی کړه .

دغواپی ۱۸-۵۵

دیوگوسلاویا جمهور ر ئیس مارشال تیتو د ترکیی او یونان له حکومتونو څخه غوښتی دی چی دروغی جوړی د لاری دقرس مسئله حل کاندی .

دغوی ۱۹-۵۵

هغه وخت په لبنان کی دسولی داعاده کیدو کوشنیں دستونزو سره مخامخ شوچی په بیروت کی ددښمنو ډلو ترمنځ نښتی زیاتسی شوی . دښمنو ډلو په دغو نښتونکی له غربین،

رئیس جنرال مورتالامحمد وژل شوی ؤ .
ویل کیری چه تراوسه پوری یو شمیر
کسان په نایجیریایکی بدغو کشالوکی دلاس
درلودوپه توراعدام شویدی .

دغوی ۲۶-۵۵

دلویدیخی صحراآزادی دجیبی (پولیساریو)
پوخ چه الجزایری پلوی دی ددوهم ځل
دپاره دالمغرب له پوخ سره په یوه نښته کی
دغه پوخ ته زیات زیان رسولی دی .

دغوی ۲۷-۵۵

دلیبیا دباندنیو چارو وزیر ویلی دی دغه
هیواد دسوله ایزگام ژوند په بنسټ دیوه
فلسطینی دیموکراتیک دولت دجوړیدو پلوی
کوی .

دی چه داسلامی هیوادو دباندنیو چارو
وزیرانو په جرگه کی له برخی اخیستوروسته
په استانبول کی دی ویی ویل دفلسطینیانو
مبارزه دیهودی ولس اویهودی کولو په خلاف
نده بلکه دهغوی مبارزه دلور تیا غو ښتنی
په مقابل کی ده .

* * *

داردن دسیند دلویدیخی غاړی دنابلو س
په ستر ښارکی عربی مشرانو دخلکو نه
دعمومی اعتصاب غوښتنه وکړه .
دغی غوښتنی علت داسرائیلی عسکرو له
خواددوی په ټولنه کی دیوی نجلی مرگ
اوددو خوانانو ټپی کیدل ؤ .

وکړه دټولو شلو عربی هیواد و نمایندگان
دجرگی له غونډی څخه ووتل لکه چی معلومه
شوی دیوگندا ، یوگوسلاویا او دکوریا
ددیموکراتیک جمهوریت دنمایندگانوپه گډون
دځینو نورو هیوادو نمایندگان هم داسرائیلو
نماینده دویناپه وختکی دغونډی څخه
وتلی ؤ .

دغوی ۲۳-۵۵

دترکی صدراعظم سلیمان دیمیریل داسلامی
هیوادونو دباندنیو چارو وزیرانو اوومه جرگه
پرانستله اوپه خپله ویناکی بی پرفلسطینیانو
اودقبرس پرتراکتویری اوظلم وغانده .

دغوی ۲۴-۵۵

دسوله ایزومقصدونو دپاره دشوروی اتحاد
اودامریکا دمتحدو ایالاتو ترمینځ تر څمکی
لانډی ازمینښتی چاودنو د محدودولو د مربوط
ټرون دلاسک پلانونه ځنډول شویدی .

دغوی ۲۵-۵۵

داسلامی هیوادو دباندنیو چارو وزیرانو
اوومی جرگی داسی پریکړه تصویب کړه چه
په هغی کی دملگروملتو له موسسی نه
داسرائیلو غوښتل شویدی .

* * *

دنايجیریا حکومت وویل ډگرمن ډیمکا چه
دغه حکومت یی ددغه هیواد دتیری فبروری
دمیاشتی کشالو پیدا کونکی بولی اعدام
شویدی .
بدغو کشالوکی دنایجیریا پخوانی جمهور

دغویي ۲۸-۵۵

په لبنان کی نویو جگړوچه یوسلو پنځوس تنه پکی مړه او نژدی پنځه سوه تنه ژوبل شوی دی دهغه هیواد دلانجو دسیاسی حل په مقصد دلاری دپیدا کولو له پاره کوښښ ځنډولی دی .

په بیروت کی دلبنان ددښمنو ډلو تر مینځ جنگونو له وظیفی نه داحتمالی استعفاء په باب دهغه هیواد دجمهوررئیس سلیمان فرانجیه دریځ ته جدی ښه ورکړی ده . له بلی خوا سلیمان فرانجیه په هغه اعلامیه کی چه خپره شوی ویلی دی چه دی په خپلی استعفاء ندی ولاړ . ده ویل دلبنان دجمهوررئیس استعفاء بیخي یوه لبنانی موضوع ده او په دغه برخه کی هرډول تصمیم په خپله دلبنان په مړبو طو مقاماتو پوری اړه لری .

دغویي ۲۹-۵۵

دالجزایر دبهرنیو چارو وزیر عبدالعزیز بوتیفلیقه دملگرو ملتو دموسی دسر منشی ډاکتر کورت والدعایم په نامه په یو پیغام کی دالمغرب اوموریتانیا له خوا دلویدیځی صحرا دویش موضوع رده کړی او په دغو دووهیوادونو باندی یی په لویدیځه صحراکی دتبری کولو تورلگولی دی پدغه پیغام کی ده دملگرو ملتو دموسی نه دلویدیځی صحرا د خلکو دپاره دحق خودارادیت غوښتنه کړیده .

* * *

دلبنان سوسیالیستانو اودهغوی پلویانو یوځل بیا په لبنان کی دخارجی عسکرو له شته والی سره خپل مخالفت څرگند کړیدی .

دغویي ۳۱-۵۵

ترکی دیونان له هغی غوښتنی سره موافقه کړی چه ددواړو هیوادو تر مینځ دنه تیری د تړون د مړبو طو خبرو په پاره کی ده . دغه خبره په انقره کی اعلام شویده .

دغبرگولی لومړی ۵۵

دملگرو ملتو په موسسه کی دامریکا نماینده داسرائیلو په باره کښی دنسړی دروغتیا د موسسی داسامبلی په وروستی فیصلی باندی انتقاد کړی او ویلی یی دی چه دغه ډول فعالیتونه به دملگرو ملتو دموسی دتخریب سبب شی .

دغبرگولی ۲-۵۵

دهند په سمندر کی دټولو خارجي اډوله منځه تللو غوښتنه وشوه . شوروی اتحاد او موزمبیق په یوه گډه اعلامیه کی دهند په سمندر کی دټولو خارجي اډوله منځه تلو غوښتنه کړیده .

* * *

دلبنان صدراعظم رشید کرامی په لبنان کی دسولی دساتنی دپاره د فرانسوی عسکرو داستولوپه باره کی دفرانسی دجمهور رئیس والری ژیسکار دستن له پيشمنهاد سره مخالفت کړیدی .

دغبرگولی ۸-۵۵

په نایروبی کی دسوداگری او پرمختیا انکناد دپاره دملگرو ملتو دموسی دجرگی څخه لاس نه راغلی نتیجی دپرمختیایی هیوادو د نمایندگانو له خواښی بلل شویدی .

* * *

دکار اوکارگر بین المللی موسسی دفلستین

د افغانستان کالني

اواسرائيلو دکوي جرگه کي دغونډي له امله چه په تل ابيب کي پيل کيږي په رسمي توگه دغی ټولني دنهو غږ بودجملي څخه په اووهيوادو باندی احتجاج کړی دی .

دغبرگولي ۱۰-۵۵

دافريقا ديوالي د موسسي دآزادي دجرگه کي نطاق وويل چه دصومال او حبشي ترمنځ دافاراو ايسا دراتلونکي خپلواکسي اوددغی خاوري دتماميت دساتلو په بابموافقه شويده .

دغبرگولي ۱۶-۵۵

دويتنام ديموکراتيکجمهوزيت ته دملگروملتو دمخصوص هيات په سفر پوري مربوط رپوټ دملگروملتو موسسي مربوطو مقاماتو ته وسپارل شو .

دغبرگولي ۱۷-۵۵

دفلستين غرزاډيو دقاھري دراديويسي سنتيشن څخه خپلي خپروني دسره پيل کړي .

دغبرگولي ۱۸-۵۵

داتلس دټرون دغږيوهيوادو ددفاع وزيرانو په برسول کي دمربوطو مسئلوپه باره کي دغوردپاره خپلي پنځه ورځي غونډي پيل کړي .

* * *

په بيروت کي دکويت سفيراودسفارت غږي دفلستيني سرتيرو دالصاعقه نهضت له خواچه سوريه يي ننگه کوي بدغه سفارت کي بندي کړي شويدي .

دغبرگولي ۱۹-۵۵

شوروي اتحادله ټولو هيوادو څخه غوښتي دي چه له هرډول داسي اقدام څخه ډډه وکړي

دآزادي موسسي دغږيتوب موضوع دتمطالعي لاندي نيولي خويوازي ديوي مخالفی رايبی په اکثريت دکار اوکارگرپه بين المللي موسسه کي دفلستين دآزادي موسسي غږيتوب ردشو .

دغبرگولي ۹-۵۵

داپارتايد بين المللي سيمينار چه دکيوپا په مرکزهاواناکي جوړ شوی ؤ دتوپير غوښتني اواستعمار په ضد په مبارزوکي دافريقادجنوب له خلکو سره ديوالي په باب ديوي اعلاميې په تصويب سره پای ته ورسيد .

دغبرگولي ۱۰-۵۵

دسوداگرې اوپرمختيا له پاره دملگروملتو موسسي څلورمه جرگه چي دکينياپه مرکنز نايروبي کيني جوړه شوي وه دروغی جوړي دپريکړو له تصويب څخه وروسته پای ته ورسيد .

دغبرگولي ۱۱-۵۵

دتايلند نوی کابيني دتايلند په شمال ختيځ کي دامريکا دمخابراتي اډي دټپلو اودچنگاښ دمياشتي ترنڼه ويشتمی نيشي پوري دامريکايي تخنيکرانو دويستلو په باب دهغه هيواد د پخواني حکومت لارښودنه يوځل بيا تائيد کړه .

دغبرگولي ۱۲-۵۵

دکار دبين المللي موسسي دلويي جرگي يوشپښمه غونډه په ژنيو کي پرانستله شوه . بدغه غونډه کي ددغی موسسي دغږيوهيوادو ديوسلوديرشو کارگري اتحاديو دحکومتونو استازوگډون کړيدي .

* * *

دکويت حکومت داروبا داقتصادی ټولسي

دخارجي خبرونو کرونولوژي

چه دروديشيا غيرقانوني حکومت دزمبيا په خلاف دجگړې اعلان کړيدی .

دچنگاښ ۰۴-۵۵

دويتنام دکبې ملي اسامبلې له پاره نوی ټاکل شوی خلور سوه دوه نوی استازي هانوی ته رسيدلی چه ددغې اسامبلې په غونډه کې چه په هانوی کښې پرانستل شوی برخه واخلي .

دچنگاښ ۰۵-۵۵

دناپييلو هیوادو دسمون ادارې چې په کولمبو کې ددغو هیوادو دمشرانو له پاره دلومړنۍ جرگه کې په توگه فعالیت کوی دسفیرانو په سویه یی په ملگروملتو کې غونډه وکړه .

دچنگاښ ۰۷-۵۵

دهند صدراظمی میرمن اندراگاندي دناپييلو هیوادونو دوزیرانو پنځه ورځنۍ جرگه په نوی ډیلي کې پرانستله .

دچنگاښ ۰۹-۵۵

دانگولا دحکومت له خوا دڅلوروتنو خارجي اجيرو عسکرو په اعدام باندې انتقادشويدي دامريکا دمتحدو ایالاتو جمهور رئیس جرالډ فورډ ویلي دی چی دانگولادحکومت دغه کار ددواړو هیوادو تر منځ دعادی روابطو ټینګیدل له ستونزو سره مخامخ کړيدي .

چه دلبنان په آزادی دملي حاکمیت په حق اوردځمکی په تمامیت باندې اغیزه وکړی .

دغبرگولي ۰۲۲-۵۵

دانلس دټرون دغړو هیوادو ددفاع وزیرانو ددغه ټرون دپوځ دعصری کولو په باره کسی شپږ کلنه تک لاره تصویب کړی ده .

دانلس دټرون غړيو هیوادو ددفاع وزیرانو خپلی دوه ورځنۍ غونډی په بروسل کی پای ته ورسولی اوپه هغوکی په نورو مربوطو مسالو سربیره داورسا دټرون دپوځی قواو دورخ په ورځ زیاتوالی سره دمقابلې دپاره دانلس دټرون دپوځ دعصری کولو دپلانونو په باب موافقی ته ورسیدل .

دغبرگولي ۰۲۹-۵۵

دملگروملتو د موسسی امنیت شورا یوه فیصله تصویب کړه چه په هغی کی دجنوبی افریقا وروستی پینې اوددغه هیواد دیوشمیر تورووستو وژل غندل شويدي .

دغبرگولي ۰۳۰-۵۵

دالمان داتحادی جمهوریت دعلمی څیړنو وزیروویل دډیروخت دپاره داوموادود ډیر کمښت خطر نشته دی .

دچنگاښ ۰۲-۵۵

دزمبیا جمهور رئیس کینت کاوندا وویسل

کرونولوژی اخبار داخلی

اداره عالی قضا، وزارت مالیه، ریاست تقنین ولوی خازنوالی وزارت عدلیه تعیین گر دیده است تا بر لایحه محصولات دعاوی تجا رتی و حقوقی وثایق و ثبت اسناد غور نماید.

* * *

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم و خانم محترمه شان میرمن زینب داؤد نمایشات هنری هنرمندان کشور های دوست زادرتالار کابل ننداری تما شانمودند.

۳۱ سرطان ۵۴ :

بناغلی محمد نعیم جام فتنال جمهوری رام ساعت نه شب به نیم فتنال اتحاد شوروی که مقام قهرمانی زادر نتیجه انجام یک سلسله مسابقات درایام دومین جشن فر خنده جمهوری در غازی سند یوم احراز نموده تفویض کردند.

۲- اسد ۵۴ :

برای تطبیق ریفرم معارف که اهداف عمومی تعلیم و تربیه زادر کشور مطابق به مقتضیات نظام جمهوری تشخیص میدهد و در روشنی آن مسیر جدید معارف پیریزی می گردد اقدامات موثر بعمل آمده است.

* * *

هیات زنان افسغانی پس از اشتراک در سینهتار زنان آسیایی منعقد المانای اتحاد شوروی بکابل مراجعت گردد.
محترمه کیرارنسیسه میرمنو تولنه ریاست

۲۶ سرطان ۱۳۵۴ :

رهبر انقلاب و مؤسس دولت جمهوری مسابناغلی محمد داؤد رسم گذشت عسکری را که بمناسبت دومین جشن شکوهند جمهوری صورت گرفت مشاهده کردند.

* * *

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم نندارتون تولیدات ملی و صناعتی کشور را که بافتخار دومین جشن فرخنده جمهوری تدویر شده است افتتاح کردند.

۲۷ سرطان ۵۴ :

رهبر انقلاب و مؤسس جمهوری بناغلی محمد داؤد صبح ۲۷ سرطان رسم گذشت ورزشکاران معارف و نمایش جمناسٹیک شاگردان مکاتب مرکز را در غازی سندیسوم معاینه فرمودند.

۳۰ سرطان ۵۴ :

مردم سراسر کشور از بیانات رهبر انقلاب و مؤسس جمهوری بناغلی محمد داؤد که شام ۲۵ سرطان ۵۴ به مناسبت دو مین جشن فرخنده جمهوری از رادیو افغانستان اینراد کردند استقبال نموده آمادگی شانرا برای تحقق بخشیدن و تطبیق پرو گرامهای دولت جمهوری ابراز نمودند.

* * *

به تاسی از تصویب شورای عالی قضا یک کمیته مختلط مرکب از نمایندگان عالی رتبه

ګرڼولوؤی اخبار داخلي

حيات رابعېده داشت.

* * *

۱۲- اسد ۵۴ :

درجلسه ۱۲-اسده ورکشاپ ملي توسعه نصاب تعليمي روى مسایل مربوط به تعليم و تربيه افغانى و معرفى ريفورم معارف و تحوليکه در نظر است در طرز اداره مكاتب صورت بگيرد مباحثات صورت گرفت.

۱۲- اسد ۵۴ :

باساس مشى دولت انقلابى براى هژده خانوار مستحق بى زمين و لسوالى هاى درواز ووا خسان و لايت بسد خشان در پروژة سنگ مهر، آن ولايت زمين توزيع گرديد.

۱۳- اسد ۵۴ :

باستناد امور اکتشافى اجرا شده ذخاير مس معدن عينك لوگر يك ونيم تادو مليون تن و ذخاير مس معدن در بند تايك مليون تن تخمين شده است.

* * *

ارزيابى ساحه بيش از سه صد هزار جريب زمين وادى فراه رود از نگاه منابع آب و خاك احداث بند ذخيره آب و اصلاح سيستم آبيارى توسط انجنيران داخلي و خارجى ر ياست آب و برق آغاز گرديد.

۱۴- اسد ۵۴ :

اساسنامه ديوهني مطبعه بعد از تصويب مجلس عالى وزرا و منظورى بناغلى ر رئيس دولت و صدر اعظم در شماره هشتم جريده ر سمى نشر و نافذ گرديد.

پيرق قهرمانى جمهوريت به تيم ولايت پكتيا كه قهرمان مسابقات نيزه زنى در دو مين جشن فرخنده جمهورى كشور گرديده است روز ۲-اسد توسط بناغلى و حيد اعتمادى رئيس المپيك اهداشد.

۴- اسد ۵۴ :

باساس پيشنهاد وزارت تجارت تصويب مجلس عالى وزرا و منظورى بناغلى محمد داؤد رئيس دولت و صدر اعظم تاسيس مسرگز انكشاف صنايع دستى منظور گرديده است.

۸- اسد ۵۴ :

مراحل تا ديه پنجاه مليون افغانى قرضه به مقصد انكشاف مالدارى طى گرديده واز آن جمله دو مليون افغانى بدسترس ما لدا ران ولايت هرات قرار گرفته متباقى در حال اجرا مى باشد.

۹- اسد ۵۴ :

با تاسيس ديپارتمنت كنترول ادويه موسسه صحت عامه تاهشتاد فيصد ادويه جنريك از نظر توصيفى مقدارى و خالصيت در آن تجزيه و تحليل شده ميتواند .

۱۱- اسد ۵۴ :

مدالهاى ياد گارى دو مين جشن فرخنده جمهوريت توسط بناغلى فيض محمد وزير داخله براى يكصد و پنجاه و هشتم ورزشكار افغانى و موظفين فنى اهدا گرديد .

۱۵- اسد ۵۴ :

د دراه ارتقا و پيشرفت وطن ته داب يك مر كز علمي بزرگ و عمده گذاشته ميشود كه درساحه خدمات صحي نقشي ارزنده دارد .

كار پروژ ه دستگاه برق آبي اسعد آباد مر كز لوى و لسوالى كنر طى مراسمي آغازگرديد .

* * *

۱۹- اسد ۵۴ :

مرحله اول پروژه آب آشاميدني پوهنتون كابل كه بامصرف اضافه از يك مليون افغانى تكميل شده است تسو سط بنا غلسي غوث الدين فايق وزير فوايد عامه افتتاح گرديد .

با اكمال امور فني معدن بيرايت سنگلان هرات معلوم گرديد كه ذخاير اين معدن در كنگورى هاى مختلف اضافه از يك و نيم مليون تن مي باشد .

۱۶- اسد ۵۴ :

۲۲- اسد ۵۴ :

پروژه توسعوى فابريكه نساجي بگرامي تا ختم امسال تكميل و توليدات فابريكه از ۱۵ مليون متر پارچه به بيست مليون متر بالا خواهد رفت .

با استفاده از آبهائى زير زميني زمينه تهيء آب مشروب صحي براى بيست و نه هزار نفر در ولايت جوزجان ميسر ساخته ميشود .

* * *

* * *

پروژه عصاره شيرين بويه به سرمايه يكصد و هشتاد مليون افغانى بصورت نهايي ونه پروژه سرمايه گذارى خصوصى در ساحات مختلف اقتصادى ب سرمايه مجموعى پنجاه و چار مليون افغانى در كميته سرمايه گذارى تصويب گرديد .

يك عمارت جديد براى پوهنځي طب پوهنتون كابل با صرف ۱۴۲ مليون افغانى از بودجه انكشافى دولت تا سال ۵۷ به پايه تكميل رسيد و مورد استفاده قرار خواهد گرفت .

۱۸- اسد ۵۴ :

* * *

هيأتى از طرف وزارت هاى داخله ماليه بنا روالى كابل و جمعيت افغانى سره مياشت برياست بناغلى محمد اسماعيل محسور و لسوال پغمان موظف گرديده تارا پور خساره وارده نسايشى از سيلاب پغمان را تريب نمايد .

تعليماتنامه تقاعد بعد از طى مر احل قانونى مورد تطبيق قرار گرفته و قرار داد استفاده از كمپيوتر در زمينه سرعت كار بين ر ياست خزينه تقاعد وزارت ماليه و شركت سها مي كمپيوتر افغان با مضا رسيده است .

* * *

۲۵- اسد ۵۴ :

پيام تسليت وهمدردي بناغلى محمد داؤد

پوهاند عبدالقيوم وزير معارف موقع ته داب گذارى عمارت جديد پوهنځي طب در حاليكه پوهاند دكتور نظر محمد سكندر وزير صحيه نيز حاضر بود طى بيانه گفت : (جاي افتخار است كه به تاسى از پرو گرام هاى دولت انقلابى

کرونولوژی اخبار داخلی

۳۷- اسد ۵۴ :

از آغاز سال تاکنون ۲۵ پروژه صنایع مختلف به سرمایه مجموعی ۳۴۰ میلیون افغانی بصورت مقدماتی و سه پروژه صنایع دیگر به سرمایه مجموعی ۲۲۱۸۰۶۰۰۰۰ افغانی بصورت نهایی توسط کمیته سرمایه گذاری وزارت پلان تصویب گردیده است.

۳۹- اسد ۵۴ :

کورسهای ماستری درجراحی عمومی و تخصص در رشته انستیزی قبل از ظهر توسط پوهاند دکتور نظر محمد سنندر وزیر صحیه درموسسه صحت طفل افتتاح گردید.

اول سنبله ۵۴ :

پس از تلاوت قرآن کریم و نواختن سرود ملی باقرانیت پیام بناغلی رئیس دولت و صدراعظم نخستین سیمینار نهضت زن در کشور ساعت پنج بعد از ظهر در تالار زینب انداری افتتاح گردید.

۳- سنبله ۵۴ :

خفریات دوره سیزدهم ای خانم و لایست تخار توسط باستان شناسان افغانی و فرانسوی شروع گردید.

۴- سنبله ۵۴ :

هیات تجارتی افغانی بریاست رئیس تجارت خارجی وزارت تجارت برای ادامه مذاکرات روی موافقتنامه جدید تجارتی بین دو لست جمهوری افغانستان و جمهوریت هند عا ز م دهلی شد.

رئیس دولت و صدر اعظم به بازماندگان سیلاب ولسوالی سرخرود توسط والی ننگر هارا بلاغ گردید. در حادثه سیلاب هفت نفر هلاک گردیده است.

۲۵- اسد ۵۴

مرحله دوم آب رسانی ولسوالی دولت آباد ولایت بلخ به اكمال رسیده و کار آب رسانی ولسوالی های امام صاحب دشت ارچسی و رستاق آغاز شده است.

همچنان کار شبکه آبرسانی شهر نالغان پنجاه فیصد پیشرفته است.

* * *

قانون اصلاحات اراضی بعد از تصویب مجلس عالی وزرا و منظوری بناغلی رئیس دولت و صدر اعظم در شماره دهم مورخه ۱۵- اسد ۵۴ چرید و رسمی نشر شد.

* * *

قانون احصائیه افغانستان بعد از تصویب مجلس عالی وزرا و منظوری بناغلی رئیس دولت و صدراعظم در شماره فوق العاده چریده رسمی نشر و نافذ گردید.

۲۶- اسد ۵۴ :

بیش از یازده میلیون جریب زمین در ولایات هرات بادغیس و غور بمنظور تفکیک انواع اراضی تاکنون سروی گردیده است.

۲۷- اسد ۵۴ :

در حدود یک میلیون ونه صد و هفده هزار نفر تحت پروگرام کنترول ملاریا در حوزه ملاریای شمال شرق کشور قرار گرفته اند.

د افغانستان کالني

۴ سنبله ۵۴ :

درسيمينار نهضت زن که از ساعت ۹ صبح الی پنج عصر در اتاق کنفرانس دمير منو تولنه دایر شد روی موضوعات ريفسورم بنيادی معارف حقوق زن در دين اسلام سهم زنان در تنظيم قاميل رول زنان در خدمات شهري و حفظ الصحه محيطي و مشکلات ا مور مربوط به انکشاف نهضت زن بحث بعمل آمد.

۵ سنبله ۵۴ :

یکهزار و دوصد و پنجاه جريب زمين زراعتي دولت واقع قریه ارگيسل فيض آباد کسه از سالها به اينطرف تحت تصرف غير قانوسی يکمه اشخاص بود مسترد گرديده است.

* * *

بيش از شانزده هزار ونه صد تن مسيو و خشک زيتون پوست شيرين بويه و ديگراشيا در پينج ماه اول امسال از طريق بندر حيرتان بخارج صادر گرديده است.

۸ سنبله ۵۴ :

روز بين المللی طفل ضمن محافلی در مرکز ولايات کشور تجليل گرديد.

ميرمن زينب داؤد خانم بناغلی رئيس دولت و صدراعظم در محفلی که باين مناسبت از طرف ميرمنو تولنه در تالار زينب ننداری برگزار شد اشتراك نموده و تحاييفي به اطفال کودکستانها توزيع نمودند.

* * *

پروژه آب مشروب و لسوالی سنگه چا رک ولايت جوزجان که باصرف دو ميليون و يکصد و سي هزار افغاني باساس پرو گرام

حفظ الصحه محيطي وزارت صحيه تکميل شده توسط بناغلی سلطان محمد مستوفي وو کيل ولايت جوزجان افتتاح گرديد.

۹ سنبله ۵۴ :

پانزده هزار و هفتصد و هشتاد و پنج کيلو خربوزه توسط طياره آريانا افغان هوايی شرکت به کويت صادر شد.

* * *

روز ملی پشتونستان در کابل و مراکز ولايات کشور با مراسم شانداري بر گزار گرديد . مراسم روز پشتونستان در کابل با قرائت آیات چند از کلام الله مجيد بساعت هشت صبح در پشتونستان ميدان آغاز گرديد و متعاقبا دکستور غلام سخی نورزاد کابل بناورال بيانيه اش را پيرامون اين روز تاريخي برادران پشتونستاني ما ايراد نموده و بيرق ملی پشتونستان بر افراشته شد .

۱۱ سنبله ۵۴ :

به اساس مشی دولت جمهوری برای پنجاه خانواده بی زمین در ولايت بغلان زمین توزيع گرديد.

۱۲- سنبله ۵۴ :

بمنظور خدمت به دهقانان و مولدين گندم رياست ارزاق و احتیاجات عامه در دو ران سال جاری گندم رابه نرخ فی کيلو شش افغاني و پنجاه پول خريداري می نمايد.

۱۳- سنبله ۵۴ :

به اساس مشی دولت جمهوری در سکتور زراعت و به مقصد ازيدياد سطح توليدات زراعتي محصولات حیواني و تقويه بنیه مالی مولدين

۱۸ سنبله ۵۴ :

تولیدات پخته مخلوج روغن نباتی صابون و تیل دستگا های مربوط موسسه پنبه و روغن نباتی هلمند درینج ماه اول امسال نسبت به همین مدت سال گذشته افزایش قابل ملاحظه یافته است.

* * *

هفتمین جلسه نمایندگان بین المللی آسیا در حوزة جنوب آسیا بمنظور انکشاف توریزم بین ممالک شاهل حوزة درهوتل انترکانتیننتال برگزار گردید.

۱۹ سنبله ۵۴ :

افغانستان در نمایشگاه های بین المللی تهران و برلین غربی اشتراك می نماید . نمایشگاه برلین غربی از سوم میزان شروع تا هفتم میزان ادامه خواهد یافت . هیات افغانی قبلا به منظور اشتراك در این دونمایشگاه اعزام تهران و برلین غربی شده است .

* * *

با صرف چهل ملیون افغانی از بود جبه انکشافی دولت عمارت لوژ غازی سنتدیوم مجددا اعماز میگردد . همچنان دندان های سنتدیوم به ظرفیت ۳۵ هزار تماشاچی توسعه می یابد . کارتخریب عمارت سنتدیوم آغاز گردیده و قرار است کارت تعمیر مجدد آن شروع شود .

۲۰ سنبله ۵۴ :

کار پروژه شبکه آب مشروب شهر غزنی توسط ښاغلی غوث الدین فایت وزیر فواید عامه آغاز شد .

بیش از دو صد و پنجاه و نه ملیون افغانی طی پنج ماه اول امسال طور قر ضه برای زارعان مالداران و باغداران وسایل لازم مساعدت شده است .

۱۵ سنبله ۵۴ :

نقطه اول برمه کاری تفحصات پتسرول در ولسوالی کهسان ولایت هرات در حاکم لیکه پرهاند عبدالقیوم وزیر معارف و سر پرست وزارت معادن و صنایع و ښاغلی عبد الثواب آصفی والی هرات حاضر بودند توسط متخصصین تثبیت و نشانی گردید .

۱۶ سنبله ۵۴ :

ختم قرآن عظیم الشان ضمن نماز تراویح به اشتراك ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم ساعت هشت شب در مسجد ارگ ریاست جمهوری آغاز گردید .

* * *

شول پسته در ولایت بادغیس پس از تلاوت آیاتی از قرآن کریم توسط ښاغلی فقیر نبی الفی والی آنجا شکسته شده و بهره برداری از آن آغاز گردید .

۱۷ سنبله ۵۴ :

امروز مصادف با روز جهانی سواد و مطبوعات بوده و در سراسر کشور از این روز تجلیل بعمل می آید .

مؤسس جمهوریت ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم به این مناسبت پیامی صادر نموده اند که توسط پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور از رادیو افغانستان قرائت گردید .

بار است که میوه افغانی به کویت صادر می‌گردد .

۲۷ سنبله ۵۴ :

پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور بعد از بازدید از امور اطلاعی و کلتوری ولایت هلمند به کابل بازگشت .

۲۹ سنبله ۵۴ :

شفاخانه چپل و چار بستر لوی ولسوالی خوست ولایت پکتیا توسط پوهاند دکتور محمد ابراهیم عظیم معین وزارت صحیه افتتاح گردید .

۳ میزان ۴۵ :

امسال چپل فیصد قرضه بیشتر کود کیمیای و گندم اصلاح شده به زارعان ولایت هرات نسبت سال گذشته در نظر گرفته شده است .

۵ میزان ۵۴ :

قرار اطلاع دفتر ریاست جمهوری بمنظور بهبود و پیشرفت کار طبق هدایت بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم تعیینات و ترمیمات ذیل در کابینه صورت گرفته است :

بناغلی سید عبدالاله علاوه بر وظیفه موجوده بحیث معاون دوم صدارت عظمی .

بناغلی فیض محمد بحیث وزیر امور سرحدات .

بناغلی عبدالقدیر بحیث وزیر داخله .
انجنیر عبدالنواب آصفی بحیث وزیر معادن

و صنایع .

بناغلی عزیز الله واصفی بحیث وزیر زراعت .
انجنیر عبدالکریم عطایی بحیث و زیر

مخابرات .

باتکمیل این پروژه برای سی و یک هزار نفر آب مشروب صحی تهیه میگردد .

۲۱ سنبله ۵۴ :

حفریات دوره نهم تپه سردار غزنوی توسط باستان شناسان افغانی و ایتالیای آغاز شد .

* * *

شبکه آب مشروب مرکز ولسوالی حضرت امام توسط بناغلی عبدالخالق رفیقی والی کندز افتتاح گردید .

۲۱ سنبله ۵۴ :

ختم قرآن عظیم الشان ضمن نماز تراویح به اشتراک بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم شب دوم ماه مبارک رمضان در مسجد ارگ جمهوری آغاز گردیده بود به دعای ترقی و تعالی کشور و سعادت بیشتر مردم افغانستان در پروتو نظام جمهوری و ترقی جهان اسلام خاتمه یافت .

۲۲ سنبله ۵۴ :

قسمت اول بند آب گردان کاسی در شش کیلو متری شمال شهر چغچران توسط بناغلی حضرت میر حکیم والی غور افتتاح گردید .

۲۳ سنبله ۵۴ :

برای هشت خانواده دیگر بی زمین در پروژه آبیاری سنگ مهر ولایت بدخشان زمین توزیع گردید .

۲۵ سنبله ۵۴ :

در حدود بیست و شش هزار کیلو خربوزه و سایر میوه های افغانی توسط یک طیاره کویتی به آنکشور صادر گردید . این دو مین

۶ میزان ۵۴ :

حلول عید سعید فطر حبس باقیمانده دوصدو هشتاد و چهار نفر مجوسین و محبوسات مرکز ولایات کشور راعفو و در میعاد حبس سی و چار نفر دیگر تخفیف رامنظور فرمودند.

معاون دوم صدارت عظمی وزرای دا خله امور سرحدات و مخابرات و ظایف شانرا اشغال اشغال نموده شروع بکار کردند.

* * *

۱۹ میزان ۵۴ :

بناغلی محمد نعیم و بعضی از اعضای کابینه فلم های مسافرت های پولوی چارده و سگای لاپ چارم رادر تالار رادیو افغانستان مشاهده نموده و توضیحات کیهان نوردان امریکایی را پیرامون مسافرت های فضایی استماع کردند.

اولین دوره فارغ التحصیلان رشته سکرتوری و دوازدهمین دوره فارغ التحصیلان رشته اداری انستیتوت اداره صنعت به پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف معرفی گردید.

۷ میزان ۵۴ :

سالگره نزول قرآن عظیم الشان طی احتفالی در ادیتوریم یو هنتون کابل تجلیل گردید.

* * *

۲۶ میزان ۵۴ :

بامصرف یک میلیون و دوصد و پنجاه هزار افغانی برای اهالی قریه های پاچا صاحب و شینه ولایت کابل آب مشروب صحی تهیه گردیده است .

چارصد و یازده هزار کیلو گندم اصلاح شده امسال از فارم های تکثیر ی وادی هلمند بدست آمده است .

* * *

۹ میزان ۵۴ :

انجنیر عبدالنواب آصفی وزیر مسعادن و صنایع پس از بازدید از معدن آهن حاجی گک از بامیان مراجعت نمود .

بمناسبت سالگرد نزول قرآن پاک محفلی از طرف مدیریت اطلاعات و کلتور ولایت پروان در مسجد جامع صوفی قلند ر چاریکارت ترتیب یافته بود .

* * *

۱۰ میزان ۵۴ :

سمینار مدیران معارف ولایات کشور در تالار ینوونخی تخنیک ثانوی افتتاح گردید .

بافتخار سالگرد نزول قرآن عظیم الشان یک دار الحفاظ جدید در پایان ختم کلام الله مجید در مسجد جامع تخارستان توسط بناغلی عبدالخالق رفیقی والی کندز افتتاح گردید .

۱۲ میزان ۵۴ :

در مجلس افتتاحیه سیمینار پس از آنکه چند آیت از قرآن عظیم الشان قرائت گردید و سرود ملی نواخته شد پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف طی بیانیه گفت باساس رهنمای های بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم اخیر تغییراتی درسیستم معارف بوجود آمده و در نظر است در روشنی این تحولات پروگرام

یک منبع صدارت عظمی گفت بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم به احترام

د افغانستان کالني

که ښاغلي دالال مدير روابط اقتصادي وچايتن سکر تری وزارت خارجه در آن شا مل می باشد مذاکره نمود.

* * *

جلسه مقدماتی کمیسیون مشترک اقتصادی افغان وهند دروزارت پلان آغاز گردید.

* * *

کورس توجیحي نرسنگ داخآه و جراحی توسط پوهاند داکتر محمد ابراهیم عظیم معین وزارت صحیه در موسسه صحت عامه افتتاح شد.

۵ عقرب ۵۴ :

به تاسی آزمشی دولت جمهوری مبنی بر تشویق صادرات کشور تدابیر جدیدی درمورد بعضی اقلام صادراتی کشور اتخاذ گردیده است.

این تدابیر در قسمت صادرات پخته کشمش کنجد، زغر و چارمغز اتخاذ شده است.

* * *

فارغان مرکز ستاز و مطالعات فضایی توسط رئیس تدقیق و مطالعات به دو کتور عبدالمجید و زیر عدلیه و لوی خارنوال معرفی گردیدند.

۱۳ عقرب ۵۴ :

کارپروژه ساختمانی دستگاه تولید برق کجکی ولایت هلمند که دو سال قبل شروع شده بود به پایه اكمال رسیده در قسمت اولی این پروژه دوتوربین برق به ظرفیت تولیدی مجموعی سی و سه هزار کیلو وات نصب گردیده است.

های صحیح و درست تربیتی وضع شود که دارای جنبه های علمی بوده و طور متداول موزی بانکشاف درسکتور های مختلف دیگر جریان داشته باشد.

۲۹ میزان ۵۴ :

باقران پیام ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم تجلیل از هزار و صد مین سال تولد حکیم ابونصر محمد فارابی که یکی از چهره های تابنده علم و فرهنگ کشور عزیز می باشد طی محفلی علمی افتتاح گردید.

* * *

اولین جلسه علمی سیمینار ابونصر محمد فارابی در سالون کنفرانس های رادیو افغانستان آغاز گردید.

۳ عقرب ۵۴ :

ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم مسابقات بزرگ بزمکشی تیم های کشور رادر چمن مشاهده نموده و در اخیر چسا پ اندازان را پذیرفتند.

۴ عقرب ۵۴ :

ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان در مورد خط آهن افغانستان با هیات کمپنی فرایسل فرانسوی مذاکره نمود. طی این مذاکره راجع به تسریع مطالعه و سروی مکمل و مفصل تخنیکي و اقتصادی خط آهن افغانستان که به کمک دولت ایران تمویل می گردد بحث صورت گرفت.

* * *

ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان قبل از ظهر با هیات کمیسیون مشترک اقتصادی افغان وهند

۱۵ عقرب ۵۴ :

سفارت کبرای اتحاد شوروی در کابل
پنجاه و هشتمین سالگرد انقلاب اکتوبر را ضمن
ضیافتی در آن سفارت تجلیل نمود.

۱۶ عقرب ۵۴ :

سیمینار مدیران مخابرات ولایات کشور
توسط انجنیر عبدالکریم عطایی وزیر مخابرات
در مرکز تربوی آوزارت افتتاح گردید.

۱۸ عقرب ۵۴ :

بناغلی عزیز الله واصفی وزیر زراعت اعظم
گردیز شده متعاقبا از پروژه انکشاف پکتیا
وساحه برمه کاری دشت نیک نام ولسوالی
زرمت دیدن نمود.

۲۰ عقرب ۵۴ :

بناغلی عزیز الله واصفی وزیر زعت که
مشغول بازدید امور مربوط به پروژه انکشاف
پکتیا می باشد از دوچاه عمیق در لوی ولسوالی
خوست که کاریکی از آن تکمیل شده و کارحفر
دیگر آن جریان دارد دیدن نمود.

۲۱ عقرب ۵۴ :

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
بناغلی محمدیونس نماینده خاص میر من
اندرا گانهی صدر اعظم هند رادر قصر ریاست
جمهوری پذیرفتند.

۲۳ عقرب ۵۴ :

به قیمت هفت ملیون و هشتصد هزار
افغانی طور قرضه بزرعین ولایت هلمند
درشش ماه اول امسال ترا کشور توزیع
شده است.

۲۵ عقرب ۵۴ :

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
در محفل فاتحه خوانی تورن جنرال متقاعد
غلام رسول یره ماچ در مسجد جامع شیرپور
اشترک و بروج آن مرحوم انحاء ادعیه کردند.

* * *

قانون خاص استملاك زمینهای پسر و ژه
خوشحال خان مینه بعد از تصویب مجلس عالی
وزرا و منظوری بناغلی رئیس دولت و صدراعظم
در شماره سیزده جریده رسمی نشر و نافذ
گسردید.

۲۵ عقرب ۵۴ :

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف از کورسهای
حرفوی و مسلکی دیدن نمود که از طرف
ریاست تدریسات مسلکی تحت اداره و نظارت
متخصصین و استادان آن ریاست برای آنده
شاگردانیکه سال گذشته در امتحان کانکور
صنوف هشتم موفق نشده اند دا پسر
شده است.

۲۸ عقرب ۵۴ :

بیش از چار هزار تن شیرین بویه در هفت ماه
گذشته امسال در ولایت بدخشان خریداری
گردیده است.

۲۹ عقرب ۵۴ :

با پیام بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و
صدر اعظم سیمینار بین المللی مرکز
بین المللی تحقیقات پشتو در ادیتوریم پوهنتون
ادیتوریم پوهنتون کابل افتتاح گردید.
محفل پس از آنکه چند آیت از قرآن

که به همکارۍ اقتصادي و تخنیکي حکومت ایالات متحده امریکا به پایه اکمال رسیده افتتاح نمایم.

ه قوس ۵۴ :

کمیته سرمایه گذاری بریاست ښاغلی علی احمد خرم وزیر پلان تشکیل جلسه داده و چهار پروژه اقتصادی رادر سکتور خصوصی به مقصد تولید خریطه های پلاستیکی انواع شمع منسوجات نخي وسندی به سرمایه سی ملیون وششصد و سه هزار افغانی بصورت نهایی تصویب کرد.

۸ قوس ۵۴ :

بند آبرگردان کانال عمومی سیفونهای سالنگ وغوربند کانالهای شرقی وجنوبی همچنان کانال واتر پمپ ودستگاه برق پروژه آبیاری پروان بصورت عمومی تکمیل شده و کارهای جزئی آن که باقیمانده تاخیر امسال انجام میگردد.

* * *

سیمینار بین المللی مرکز بین المللی تحقیقات پشتو که یک هفته قبل در کتابخانه پوهنتون کابل دایر شده بود بعد از آنکه در باره تشکیلات اداری اهداف طرز کار و پروگرام آینده آن تصاویری از طرف شاملین سیمینار بعمل آمد خاتمه یافت.

۹ قوس ۵۴ :

سیمینار مدیران مجادله ملا ریای مرکز ولایات کشور در تالار ریاست مجادله ملا ریای افتتاح گردید.

عظیم الشان تلاوت گردیده وسرود ملی نواخته شد باقرانیت پیام ښاغلی رئیس دولت وسدر اعظم توسط پوهاند عبدالقیوم و زیر معارف افتتاح گردید.

۲ قوس ۵۴ :

بیش از بیست وهفت هزار متر مربع قالین و قالینچه در ماه گذشته از هرات و کابل بسه کشور های شرق میانه اروپایی وامریکا یسی صادر گردیده است.

* * *

سیمینار روسای یکمده از محاکم ولایات روی پاره مسایل مشترک اداری و قضایی در وزارت عدلیه دایر گردید بعد از آنکه آیات چند از قرآن کریم تلاوت شد دکتور عبدالمجید وزیر عدلیه ولوی خاړنوال سیمینار روسای محاکم ولایات نزدیک بکابل رادر مقر اداره عالی قضا افتتاح نمود.

* * *

در جلسه سیمینار روسای یکمده از محاکم از محاکم ولایات که تحت ریاست پوهندوی غلام علی کریمی آمر عمومی اداره عالی قضا صورت گرفت روی مسایل اداری و قضایی یک سلسله تصمیم اتخاذ گردید.

۳ قوس ۵۴ :

مرحله اول پروژه دستگاه برق آبی کجکی ولایت هلمند ضمن مراسمی افتتاح گردید. انجنیر جمعه محمد محمدی رئیس عمومی واحد آب و برق هنگام افتتاح دستگاه برق کجکی اظهار داشت مسرت دارم به نمایندگی از حکومت مرحله اول دستگاه برق آبی کجکی را

گرونولوژی اخبار داخلی

۱۱ قوس ۵۴ :

در منطقه سمتی کنار دریای پنج موجودیت
ذخیره نسبتاً زیاد طلای رسو بی
پیشبینی میشود .

۲۹ قوس ۵۴ :

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف با تفاق
بناغلی محمد گل والی پروان از جریان کار
بعضی از پروژه های عمرانی مکاتب درو لایت
پروان دیدن نمود .

۳۰ قوس ۵۴ :

باقرات پیام موسس جمهوریت بنا غلیسی
محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم مجلس یاد
بود هزارمین سال وفات ابو منصور محمد بن
احمد د قیقی بلخی فرزند نامور وطن
طی محفل در تالار بزرگ رادیو اقسا بستان
افتتاح گردید .

محفل باقرات چند آیت از قرن عظیم الشان
آغاز گردید و بعد از آنکه سرود ملی نواخته
شد پیام بناغلی رئیس دولت و صدر اعظم
به مناسبت هزارمین سال وفات ابو منصور
دقیقی بلخی توسط پوهاند دکتور نو یسن
وزیر اطلاعات و کلتور قرائت گردید .

۱ جدی ۵۴ :

اولین جلسه علمی مجلس یاد بود هزارمین
سال وفات محمد بن احمد دقیقی بلخیسی
شاعر نامور کشور در تالار محمود طریزی
کلوب مطبوعات آغاز گردید .

۵ جدی ۵۴ :

بناسی از هدایت مقامات صلاحیت دار شرکت
کود کیمیاوی افغان مکلف گردیده است که
بر علاوه تهیه و توزیع کود ادویه ضد آفات

بمنظور بهتر ساختن کیفیت تنوع و تزئید
حجم محصولات دستی توسعه و انکشاف بازار
های داخلی و خارجی موسسه ای بنام مرکز
انکشاف صنایع دستی افغانستان بعد از تصویب
مجلس مجلس عالی وزرا و منظوری بنا غلی
رئیس دولت و صدر اعظم تاسیس گردید .

۱۵ قوس ۵۴ :

به ارزش اضافه از بیست و سه میلیون و
پنجاه و نود هزار افغانی کود کیمیاوی و گندم
اصلاح شده بمنظور استفاده در کشت تیر ماهی
به دهقانان کندز تخار و بدخشان توزیع
گردیده است .

۲۱ قوس ۵۴ :

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
نماز عید سعید اضحی را در مسجد ارگ
ریاست جمهوری ادا کردند .

۲۴ قوس ۵۴ :

به ارزش چارده میلیون و سه صد و هشتاد و
هفت هزار افغانی کود کیمیاوی و گندم اصلاح
شده از ماه عقرب تا ۱۵ قوس امسال به زارعین
ولایت پروان طور قرضه توزیع شده
است .

۲۶ قوس ۵۴ :

دراثر مطالعات اکتشافی یک مقدار قابل
ملاحظه مواد معدنی فلوریت در ساحه با خود
ولایت ارزگان تثبیت گردیده است .

از فلوریت در صنایع فولاد المونسیمو
صنایع کیمیاوی استفاده بعمل میاید .

۲۸ قوس ۵۴ :

در اثر مطالعات و برمه کاری های اکتشافی

قابله طی محفلی درموسسه صحت عامه توزیع گردید . محفل باتلا وت چند آیة اقر آن عظیم الشان آغاز شده متعاقبا پوهاند دکتور نظر محمد سکندر طی نطقی از پلان آنو زارت مینى بر توسعه خدمات صحى درقرا و قصبات دور افتاده کشور سخن گفت .

۱۹ جلدی ۵۴ :

بناغلی غوث ا لد ی ن فا یق وزیر فواید عامه بمقصد بازیدید فعالیت های یونتهای دوم وسوم اصلا حات و یونت قیصر ریزی سرک و امور ساختمانی ولایات غربی کشور عازم کند هارشد .

* * *

شرکت سهامی دولتی برای ساختمان پروژه های عمده آب و برق وغیره بنام د ستکس ساختمانی هلمند با سرمایه ابتدایی پنچصد ملیون و سرمایه انتهای دوهزار ملیون افغانی تاسیس گردید .

۲۲ جلدی ۵۴ :

دهم محرم الحرام مصادف باروز شهادت حضرت امام حسین (رض) بود که مراسم یادبود ازین حادثه المناک تاریخی در سراسر کشور برگزار گردید .

* * *

تعرفه جدید گمر کی عرا ده جات که از طرف وزارت مالیه تدوین گردیده پس از تصویب مجلس عالی وزرا و منظوری بناغلی رئیس دولت و صدر اعظم نافذ گردید .

باساس مشی دولت جمهوری و به مقصد بهبود وضع اجتماعی واقتصادی زارعین از حمل

تهیه و توزیع کود ادویه ضد آفات وحشرات زراعتی و حیوانی رانیز تهیه وبه زار عان توزیع نماید .

* * *

دعوتی از طرف پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور بافتخار شاملان مجلس یادبود هزار مین سال وفات ابونصر بن احمد دقیقی بنحی شاعر نامور کشور درهوتل انتر کالنی ننتال ترتیب شده بود .

۹ جلدی ۵۴ :

مفده تیم مجهز طبی به مقصد وقایه اها لی ولایات فراه ونیمروز در مقابل امراض سل و چیچک عازم ولایات مذکور گردید .

۱۰ جلدی ۵۴ :

اولین دسته فارغان مکتب نرس قابله ولایات ننگرهار ولغمان توسط رئیس طب معالجوی به پوهاند دکتور نظر محمد سکندر و زیر صحیه معرفی گردید .

۱۲ جلدی ۵۴ :

بیش از یکصد وسی وچار ملیون وششصد وپنجاه وهشت هزار افغانی فابریکه سمنت غوری طی نه ماه گذشته اسمال از فروش سمنت بدست آورده است .

۱۵ جلدی ۵۴ :

دستگاه مخابره تیلکس توسط انجنیر عبدالکریم عطایی وزیر مخابرات در حالیکه عده ای از روسای و مامورین وزارت مخابرات حاضر بودند افتتاح شد .

۱۷ جلدی ۵۴ :

تصدیق نامه های سومین دوره معاون نرس

گرونیولوژی اخبار داخلی

اطلاعات و کلتور تدوین گردیده پس از تصویب مجلس عالی وزرا و منظور بنا علی رئیس دولت و صدر اعظم به منصفه اجرا و تطبیق قرار گرفته است .

* * *

عمارت شفاخانه سی بستر و لسوا لی چمکنی با صرف چارملیون و پنجمصد هزار افغانی از بودجه انکشافی دولت تکمیل گردیده است .

* * *

مطالعات مفصل تولید برق از کابل عمومی آبیاری ولسوالی کامه ولایت ننگرهار توسط کمپنی الکترو وات سویسی آغاز گردید. یک منبع زیاست عمومی واحد آب و برق گفت مطالعات مفصل برق کامه با صرف یکصدو هشتاد و پنج هزار دالر از کمک بانک انکشاف آسیایی در مدت یک ماه انجام مییابد.

۲۸ جلدی ۵۴ :

پروژه آب مشروب قرای بایسفال تکمیل گردیده توسط بناغلی والی بفلان افتتاح گردید.

۳۰ جلدی ۵۴ :

صدر کود کیمیای افغانستان به اتحاد شوروی آغاز شد .
اولین دسته لاری های حامل سه صد تن کود از تو لیدات فابریکه کود کیمیاوی مزارشریف زهسپار بندر حیر تان گردید.

اول دلو ۵۴ :

باساس مشی دولت جمهوری برای شصت

سال ۵۴ تاکنون پنجاه و سه کورانتیف زراعتی در مرکز و ولایات کشور تشکیل شده است .

۲۳ جلدی ۵۴ :

لایحه خدمات خبر نگاران آژانس های بین المللی در افغانستان از طرف وزارت اطلاعات و کلتور تدوین و به معرض تطبیق گذاشته شده است .

۲۴ جلدی ۵۴ :

بناغلی محمدنعم دکتور محمد حسن شرق معاون اول بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه و اعضای کابینه سفارت کبرای جمهوری مردم چین در کابل رفته و مراتب تسلیت و همدردی شانرا در کتاب مخصوص که بمناسبت درگذشت بناغلی چوئنلای صدر اعظم جمهوری مردم چین در آن سفارت گذاشته شده بود درج و امضا نمودند .

* * *

شهادتنامه های فارغ التحصیلان امسال حربی پوهنتون ضمن مراسم خاصی در تالار جمهوری آن پوهنتون توزیع گردید.

در این مراسم دوکتور محمدحسن شرق معاون اول بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه بعضی از اعضای کابینه و کمیته مرکزی جنرال ها و صاحب منصبان ارشد اردوی جمهوری اشتراک نموده بودند .

۲۶ جلدی ۵۴ :

مقررات تالیف و ترجمه که توسط وزارت

د افغانستان کالني

سپرډ • چون دگر جنرال عبدالکریم مستغنی به کار دیگر در نظر گر فته شده است از طرف ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم تورن جنرال غلام حیدر رسولی قوماندان قول اردوی مرکز بحیث لوی درستیز مقرر گردید.

* * *

سیمینار سیستم ترجیحات عمومی تعریفه گمرکی بمقصد انکشاف صنعت و تقویه صادرات کشور دروزارت تجارت دایر گردید.

این سیمینار پیرامون اهداف و قوانین سیستم ترجیحات عمومی تعریفه گمرکی که کشور های شامل بازار مشترک اروپا و بعضی کشور های دیگر مانند ایالات متحده امریکا، جاپان و یکهده کشور های اروپای شرقی این روش را قبول و امتیازاتی به آن قایل شده اند بحث و مذاکره صورت گرفت.

۱۲ دلو ۵۴ :

دوکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی برای تداوی عازم اروپا گردید.

۱۳-دلو ۵۴ :

کوپراتیف زراعتی بغرا در ولسوالی نادعلی توسط دیپلوم انجنیر عبدالصمد والیرئیس عمومی انکشاف وادی هلمند افتتاح گردید.

۱۳ دلو ۵۴ :

برای بیش از پنچ هزار نفر در قرای همجوار ولسوالی بگرام ولایت پروان آب مشروب صحی تهیه گردیده است.

ویک خانواده مستحق و بی زمین دیگر در پروژه کیله گی زمین توزیع گردید.

۴دلو ۵۴ :

ورکشاپ نویسندگان بمقصد آشنا یسی بهتر آنها به اساسات نویسندگی بر ای نوسودان تربیه پرسونل و تهیه مواد خواندنی و تخنیکي برای سواد آموزان از طرف اداره ملی مبارزه با بیسوادی و به همکاری یونسکو در کتابخانه پوهنتون دایر گردید.

۷دلو ۵۴ :

اضافه از یکصد هزار جلد پوست قره قل افغانی به قیمت بیش از یک میلیون و پنچصد و پنجاه و شش هزار و پنچصد دالر در لیلام بین المللی پوست درلینگراد بفروش رسیده است.

۸دلو ۵۴ :

جمعیت افغانی سره میاشت خیرداد که نظر به علایق دوستی و همدردی افغانستان با مردم فلسطین حکومت افغانستان فیصله نموده است بمنظور کمک بافلسطینی ها یی که در جنگ های لبنان صدمه دیده اند به وسسه آزادی فلسطین کمک مالی بعمل آورد.

۸دلو ۵۴ :

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که ښاغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم بمنظور بهبود امور صحی پوهاند دوکتور عبداللہ عمر راجیث و زیر صحیه تعیین نمودند.

* * *

ریاست دفتر جمهوری این خبر را به نشر

گرونیولوژی اخبار داخلی

۱۴ دلو ۵۴ :

هوانوردی ملکی و توریسم حاضر بود یکسار انداخته شد.

سیمینار ترویج نورم و مستندرد در ساحات مختلف اقتصادی در مرکز وزارت معادن و صنایع دایر شده بود خاتمه یافت. بهبود کیفیت محصولات و اجراء امور الثرات ارزنده خواهد داشت.

* * *

۲۰ دلو ۵۴ :

چارمین ورکشاپ تربیوی مدیران ترویج زراعت و ولایات کشور توسط یناغلی عزیزالله واصفی وزیر زراعت در یو هنجی زراعت افتتاح شد.

برای توسعه معلومات مشاهدین مرا کس هواناسی زراعتی سیمیناری در انستیتوت هواناسی دایر گردیده است.

۲۱ دلو ۵۴ :

موقعیت انجام پروگرام قلع و قمع چیچک در کشور از طرف متخصصین داخلی و خارجی ارزیابی میگردد.

۱۵ دلو ۵۴ :

هفته پنچ تاهفت هزار چوچه مرغ در فارم مرغداری ریاست و ترنری و ما لدا ری وزارت زراعت تولید میگردد.

۲۲ دلو ۵۴ :

متخصصین بیش از چهل کشور مختلف جهان بشمول افغانستان مذاکرات خودرادر وارسا برای تسوید مو افقنامه جهت حفظ آبادات تاریخی و ماحول آن آغاز کردند.

۱۷ دلو ۵۴ :

یکصد و نود ونه عراده تراکتور زراعتی طینه ماه گذشته امسال از طریق نمایندگی های بانک انکشاف زراعتی به زارعین ولایات کشور توزیع شده است.

۲۳ دلو ۵۴ :

انجنیر عبدالنواب آصفی وزیر معادن و صنایع از تاسیسات پایپ لاین انتقال گاز در شمال شرق شبرغان دیدن کرد.

۱۹ دلو ۵۴ :

بانکمیل کار پروژه احداث دروازه های بند کجکی ظرفیت ذخیره آب از یکم هزار وهفتصد میلیون متر مکعب به دوهزار و هفتصد میلیون متر مکعب بالامیرود.

۲۴ دلو ۵۴ :

انجنیر عبدالنواب آصفی وزیر معادن و صنایع از تاسیسات تصفیه گاز نقاط تجمع نمبر یک و نمبر دوی پروژه استخراج و انتقال گاز در شبرغان دیدن نمود.

۲۰ دلو ۵۴ :

میدان هوایی ملکی هرات بادستگاه را دار مجهز گردید.

۲۶ دلو ۵۴ :

انجنیر عبدالنواب آصفی وزیر معادن و صنایع از جاه های نفت انگوت و آق دریاو جریان برمه کاری نقطه نمبر ۲ لنی و نقطه نمبر یک قاشقاری واقع جنوب شرق سر پسل

دستگاه مذکور طی مراسم رسمی توسط یناغلی غلام علی آئین والی هرات در حالیکه دوکتور عبدالخالق معاون ریاست عمومی

د افغانستان کالی

دولت جمهوری مبنی بر حفظ اماکن مقدسه و آثار باستانی کشور آغاز شد.

۹ حوت ۵۴ :

دوکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی که برای تداوی به ارو پارفته بسو د بوطن مراجعت کرد.

ښاغلی محمد نعیم، ښاغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت و وزیر مالیه بعضی از اعضای کابینه و کمیته مرکزی و بعضی از مامورین از مامورین عالیترتبه در میدان هوایی بین المللی کابل از دو کتور شرق استقبال نمودند.

* * *

ښاغلی میر عبدالوهاب صدیق مستشار نمایندگی دایمی افغانستان در ملل متحد به اتفاق آرا بحیث معاون کمیته حقوق انکار ناپذیر مردم فلسطین انتخاب گردیده این کمیته که طی جلسه سی ام مجمع عمومی ملل متحد تعیین گردید وظیفه دارد تادر ظرف نه ماه پلانی تهیه و به مجمع عمومی تقدیم کند که با تطبیق آن مردم فلسطین به حقوق انکار ناپذیر خود نایل گردیده و سرنوشت خویش را خودشان تعیین نمایند.

۱۱ حوت ۵۴ :

روز جهانی اسکان بشر ضمن محفلی از طرف وزارت فواید عامه در تالار سینما پارک تجلیل شد.

۱۸ حوت ۵۴ :

از تخصیص چهل و هشت ملیون و سه صد و هفتاد هزار افغانی هفده عمارت دولتی در ولایات فاریاب، جوزجان، بلخ و بادغیس ساخته شده

دیدن نمود.

۲۷ دلو ۵۴ :

بسیست و پنج فیصد در حجم عمومی امور ساختمانی پروژه انتقال برق کجکی که شامل تمدید لین و ساختمان سب استیشن های مربوط می باشد تکمیل شده است.

۲ حوت ۵۴ :

سیمیناری به مناسبت مراجعت گروپ دو م تربیه پرسونل حقوقی و قضایی افغانی از امریکا که از طرف اداره عالی قضای وزارت عدلیه دایر شده است توسط دوکتور عبدالمجید وزیر عدلیه ولوی خارتوال افتتاح شد.

* * *

سیمینار مدیران عمومی ترویج و انکشاف زراعت ولایات کشور توسط ښاغلی عزیزالله واصفی وزیر زراعت در پوهنځی زراعت پوهنتون کابل افتتاح گردید.

* * *

سیمینار اصول تدریس برای معلمین و معلمات مکاتب نرسنگ ولایات کابل ننگرهار توسط پوهاند دوکتور عبدالله عمر و زیرو صحیه در موسسه صحت عامه افتتاح گردید.

۸ حوت ۵۴ :

اضافه از یکصد هزار متر نکه پشمی طی یازده ماه امسال در فابریکه پشمینه با فی کندهار تولید گردیده است.

* * *

کار نصب ضریح مبارک مرقد مطهر حضرت علی کرم الله وجهه باقرائت آیاتی از قرآن عظیم الشان باسناد خدمات کلتوری

گرونیولوژی اخبار داخلی

وامور ساختمانی شصت عمارت دیگر از ۴۴ تا ۷۰ فیصد پیشرفته است.

۲۰ حوت ۵۴ :

دوصدونودش هزار جریب زمین درپروژه وادی هلمند گندم زرع گردیده است .

۲۳ حوت ۵۴ :

به تقریب میلاد مبارک پیغمبر اسلام حضرت محمد (ص) بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم میعاد حبس باقی مانده دوصدوهفتاد وهفت نفر از مجوسین و مجوسات مرگن ولایات کشور رامورد عفو قرار داده و در میعاد حبس هفتاد و سه مجوس دیگر تخفیف منظور فرمودند .

* * *

میلاد مسعود پیامبر بزرگ اسلام حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم در سراسر کشور بانقاد محافل ختم های قرآن عظیم الشان قرائت احادیث نبوی، خواندن نعتیه ها و ایراد خطابه ها تجلیل گردید .

در محفل باشکوهی که بمناسبت این روز خجسته از طرف اداره عالی اوقاف وزارت عدلیه در قصر دلکشا ارگک جمهوری برگزار شد دوکتور محمدحسن شرق معاون اول بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدارت عظمی و وزیر مالیه هیات کابینه اعضای کمیته مرکزی عده از جنرال ها و صاحب منصبان ارشد اردوی جمهوری مامورین عالیرتبه ملکی اعضای اداره عالی قضا و جمعیت العلما اشتراک و رزیده بودند .

محفل با قرائت چند آیت از قرآن عظیم الشان

آغاز گردیده و بعدا پوهاند دوکتور نویسن وزیر اطلاعات و کلتور بمناسبت روز میلاد هادی بشریت حضرت سرور کائنات محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم بانیه ای ایراد نمود .

۲۵ حوت ۵۴ :

مقت هزار ونه صدو یک فقره قضایسی در محکمه عالی تمیز طی سال جاری تحت غور و مطالعا هیات قضایی آن محکمه قرار گرفته و تصامیم لازم در زمینه اتخاذ شده است .

* * *

پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور پس از بازدید از ضریح روضه شاه ولایت ماب در مزار شریف و امور اطلاعات و کلتور و نمایندگی آژانس باختر ولایت بلخ و قصر جهان نما در ولایت سمنگان بکابل مراجعت کرد .

۲۶ حوت ۵۴ :

بناغلی مهندس ناصر منصوری معاون وزارت راه ایران و هیات معیتی وی با بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات نموده و پیرامون مطالعات و مشاهدات شان از امور پروژه خط آهن افغانستان بحث و مذاکره نمودند .

* * *

بیست و پنج میلیارد و یکصدو نودو هفت ملیون و سه صدو هشتاد و چهار هزار افغانی بودجه سال ۱۳۵۵ دولت جمهوری افغانستان پس از تصویب مجلس عالی وزرا بمنظور ری بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم

د افغانستان کالنی

همچنان سرکهای دو طرف پروژه آباری پروان تسطیح ونهال شانی گردیده وبصورت پارک های تفریحی در آورده میشود.

* * *

جمهوریت فدرالی آلمان پانزده عشاریه بیست و چارمیلیون مارک در چوکات قرضه قبلی برای مصارف پروژه آب مشروب کابل به افغانستان کریدت میدهد.

* * *

ریاست دفتر جمهوری اطلاع داد که بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم به منظور غور ومذاقه بر مسوده قانون اساسی دولت افغانستان فرمان آتی راعنوانی دکتور عبدالمجید وزیر عدلیه صادر نموده اند.

به ناسی از احساس مسوولیت بزرگ در برابر مردم که افتخار خدمتگزاران آنها را بعهده دارم و وفایه پرنسیپ های انقلاب ما خود را مکلف میدانم تاواجیب خویش را به کمال امانت داری در حدود توانم در برابر ملت حق دار ونجیب افغانستان ایفا نمایم.

با پیروی از همین احساس صادقانه و با در نظر داشت این واقعیت مسلم که در طول تاریخ معاصر وطن خود ماویسا از کشورهای دیگر مماثل آنچه تجارب تلخ نشان داده و بر همگان آشکار است نه استبداد ومطلق العنانی ونه لجام گسختگی و انارشی ، هیچکدام نتوانسته ونمی توانند دردهای حقیقی يك مدت در حال انکشاف رامداوا سازد.

من معتقد هستم : مردم افغانستان دروضع کنونی هرچه بیشتر به همبستگی کامل وحدت

رسیده است بودجه سال ۱۳۵۵ کشور معادل به عواید دولت بوده و متشکل از بودجه عادی وانکشافی می باشد.

بناغلی سید عبدالاله معاون دوم صدا رت عظمی و وزیر مالیه ضمن ارا نه این مطلب گفت بودجه سال ۱۳۵۵ سی و یک اعشاریه سی و نه فیصد نسبت به سال ۱۳۵۴ تزئید یافته است وی علاوه کرد بودجه عادی سال ۱۳۵۵ به یازده هزار و یکصد و هفتاد میلیون افغانی بالغ میشود که به مقایسه سال ۱۳۵۴ هفده اعشاریه پنجاه فیصد بیشتر بوده وشامل دو قسمت است.

۲۷ حوت ۵۴ :

فابریکه پایه سازی طرف ضرورت پروژه های مربوط ریاست عمومی واحد آب و برق توسط انجنیر جمعه محمد رئیس عمومی واحد آب و برق در حالیکه بناغلی علی احمد خرم وزیر یلان انجنیر عبدالکریم عطایی وزیر مخابرات نیز حاضر بودند در منطقه صنعتی کابل افتتاح گردید .

* * *

بناغلی وفی الله سمعی معین دوم وزارت معارف ورئیس هیات افغانی در کنفرانس سیره النبی (ص) منعقدہ پاکستان بعد از اشتراک در جلسات کنفرانس مذکور وارد کابل گردید.

۲۹ حوت ۵۴ :

تپه گل غندی واقع در حومه شهر چاریکار به صورت يك تفرجگاه عمومی بهتر تنظیم می گردد .

کرونولوژی اخبار داخلی

نوروز، ښاغلی محمد اکرم عبقری، ښاغلی محمد اسماعیل قاسمیاز، پوهندوی د کتور ضامن علی، ښاغلی یاز محمد دلیلی، پوهنمل دکتور سیدمخدوم رهین، پوهنمل دکتور محمد بشیر وها بزاده، پوهنمل عالیه حفیظ، پوهنمل فاطمه کیفی، دو کتور محمد اعظم وها بزاده ښاغلی سید ناصر .

بادرک تحولات عظیم جهانی وپیشرفت سریع جوامع بشری روحیه و غایه نهایی در مسوده این قانون تحقق بخشیدن به آرمانهای ملی و به ثمر رسانیدن اهداف انقلاب می باشد که اساس آن بر خدمت به قاطبه مردم ما وسعادت و تعالی افغانستان استوار است .

طرز انتخاب رئیس و طرز العملی که ایسن کمیسیون برای انجام وظیفه ترتیب می نماید مربوط به خود کمیسیون است صرف آنچه را من می خواهم تو صیه کنم اینست در کمیسیون مسوده قانون اساسی به شیوه کاملادیموکراتیک و آزاد مورد غور و مذاقه قرار گیرد .

امیدوارم قانون اساسی دولت جمهوری بحث مشعل فروزان انقلاب افغانی اساسی به شیوه کاملادیموکراتیک و آزاد مورد غور و مذاقه قرار گیرد .

امیدوارم قانون اساسی دولت جمهوری بحیث مشعل فروزان انقلاب افغانی رهنما و دستور العمل شایسته ای برای دولت بشمار آید و در پر توهدا یات آن ملت نجیب افغان بتواند شالوده یک افغانستان قوی و مستحکم مترقی و آبرومند را بنیان گذاری کند .

(ومن الله تو فیق)

فکر و عمل کار و زحمت خستگی ناپسند بر در محیط برابری و برادری و آمیخته بایک احساس قوی دسپلین ملی ضرورت دارد لذا از تجارب گذشته باید آموخت و برای سعادت آینده وطن در جهت رشد طبیعی را هسی را باید جستجو کرد که در شرایط فعلی و ملی خالی از افراط و تفریط و تقلید نا آگاهانه بوده برای انکشاف سریع و سالم کشور مفید و مؤثر واقع گردد .

طوری که سالها قبل گفته بودم و این عقیده خود را تکرار میکنم: هدف نهایی هر تحول جز قایم ساختن یک دیموکراسی واقعی و معقول که بنای آن بر تامین حقوق اکثریت مردم و اصل حاکمیت ملی استوار باشد چیز دیگری بوده نمی تواند .

به ناسی ازین مفکوره بعد از تحقق ثبات انقلاب، باتوفیق خداوندی، با همکاران کمیسیونی که به این منظور تعیین شده مسوده قانون اساسی جمهوری افغانستان ترتیب و اینک آنرا حسب وعده به کمیسیون باصلاحیت تری که مرکب از ۲۰ عضو بوده و توسط شما که در اس قوه قضایی دولت قرار دارید می سپارم .

اعضای کمیسیون قرار آتیست :

دوکتور محمد حسن شرق، ښاغلی سید عبدالاله، دوکتور عبدالمجید، پوهاند دوکتور عبدالرحیم نوین، ښاغلی عزیز الله واصفی دوکتور محمد آصف سهیل، پوهنوال و فی الله سمعی، پوهاند دکتور غلام صدیق محبی برید جنرال شاهپور، برید جنرال محمد یحیی

د افغانستان کالني

اول حمل ۱۳۰۰ :

علم روضه مطهر حضرت علي كرم الله وجهه
بدعاى ترقى وسعادت مزيد دولت جمهورى
افغانستان صحت وسلامتى مؤسس جمهوريت
ښاغلى محمد داؤد رئيس دولت وصدر اعظم
درمزار شريف افرشته شه و همزمان با
افراشتن علم مبارك ميله عنعنوى گل سرخ
آغاز گرديد .

۲ حمل ۰۰ :

زراعتى کشور منتقل وبطور نغده و قر ضه
در اختيا ر دهقانان زار عان وباغسدا ران
گذاشته شه .

۳ حمل ۰۰ :

اعضای اتاق تجارت وصنایع ولایت بلخ و
تاجران آن ولایت آماد گي شانرا برای کمک
به آسیب رسیدگان حادثه زلزله و لسوالی
خلم ابراز نموده اند .

۴ حمل ۰۰ :

ښاغلی غوث الدین فایق وزیر فواید عامه
درراس هیاتی بمنظور بررسی خسارات و تلفات
واردہ مناطق آسیب رسیده زلزله و لایت
سمنگان وارد خلم شه .

۶ حمل ۰۰ :

برمه کاری تفحصاتی در منطقه گوهر شاد بیکم
ولسوالی کهسان هرات پس از تلاوت چند آیت
از قرآن عظیم الشان بدعاى اعتلای کشور در پرتو
نظام فرخنده جمهوری توسط انجنیر عبدالنواب
آصفی وزیر معادن وصنایع آغاز گردید .

۶ حمل ۰۰ :

قدرت تولید دستگاہ برق آبی نغلو از نود
هزار کیلووات به یکصد هزار کیلووات بر ق
بلند برده میشود .

۷ حمل ۰۰ :

ښاغلی غوث الدین فایق وزیر فواید
عامه که درراس یک هیات برای بررسی احوال
آسیب دیدگان ولسوالی خلم بدانجا رفته بود
به کابل مراجعت کرد .

در آغاز مراسم چند آیت از قرآن عظیم الشان
قرائت گردیده و بعدا ښاغلی محمد عالم
نوابی والی بلخ برید جنرال فرح قوماندان
قوای عسکری آن ولایت درباره شخصیت
ومقام والای سپهسالار عالی قدر اسلام حضرت
علي كرم الله وجهه بیانیه های ایسر اد
نمودند .

* * *

آغاز سال نو بامراسم خاص عنعنوی در
سراسر کشور تجلیل گردید .

در کابل روز دهقان بامیله باستانی نو روز
پس از تلاوت چند آیه از قرآن مجید و بر
افراشتن بیرق جمهوری توام بانواختن سرود
ملی طی محفل باشکوهی در دامنه خیرخانه
مینه آغاز شه .

۲ حمل ۰۰ :

برای عجدہ خانوادہ بی زمین دیگر در پروژه
آبیاری سنگ مهر ولایت بدخشان زمین
توزیع گردید .

۳ حمل ۰۰ :

امسال یکصدو دو هزار تن کود کیمیاوی
طبق پروگرام وزارت زراعت در مناطقی

کرونولوژی اخبار داخلی

۷ حمل ۵۵ :

کشور عزیز در پرتو نظام خجسته جمهوری
اولین کمیسیون غور و مذاقه بر مسوده قانون
اساسی دولت جمهوری افغانستان در قصر
دار الامان دایر گردید .

اضافه از یک هزار و ششصد تن کشمش انار
وزغر محصول کوپراتیف های زراعتی کشور
در جریان سال گذشته بخارج صادر گردیده
است .

۸ حمل ۵۵ :

در آغاز مجلس فرمان رهبر انقلاب ښاغلی
محمد داؤد رئیس دولت که بمنظور غور و
مذاقه بر مسوده قانون اساسی جمهوری
افغانستان عنوانی دوکتور عبدالمجید و زیر
عدلیه صادر گردیده است توسط وزیر عدلیه
در حالیکه تمام اعضای کمیسیون حاضر بودند
قرائت شد .

بیش از دوصد و سی ونه ملیون افغانسی
پخته کاران ولایات هرات بادغیس همچنان
ولسوالی شیندند از فروش پخته دا نه دار
تا اخیر سال گذشته بدست آورده اند .

* * *

بیش از دوصد و سی ونه ملیون افغانسی پخته
کاران ولایات هرات بادغیس همچنان ولسوالی
شیندند از فروش پخته دانه دار تا اخیر سال
گذشته بدست آورده اند .

* * *

متعاقبا به ناسی از متن فرمان مؤسس
جمهوریت اعضای کمیسیون در یک فضای
کاملا آزاد و دیمو کراتیک دو کتور عبدالمجید
زبا تفاق آراهه حیث رئیس کمیسیون انتخاب
گردیدند .

شورای عالی بانک انکشاف زراعتی در حالیکه
ښاغلی عزیز الله واصفی وزیر زراعت ښاغلی
علی احمد خرم وزیر پلان ، ښاغلی محمدخان
جلال وزیر تجارت و سایر اعضای شورای عالی
و اعضای هیات عامل بانک در آن اشتراک
داشتند جلسه نمود .

۹ حمل ۵۵ :

دوکتور عبدالمجید پس از آنکه بحیث رئیس
کمیسیون انتخاب شد طی بیانیه راجع به
وظیفه بس مهم و سنگین کمیسیون در مورد
غور و مذاقه بر مسوده قانون اساسی اشاره
نموده و اهمیت تاریخی این وثیقه ملی و
نقش آنرا در حیات امروز جامعه افغانی و نسل
های آینده کشور تاکید کرد .

لایحه جدید امتحانات مکاتب ابتدایی
باساس ریفورم معارف در جلسه فوق العاده
ایکه بریاست پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف
در آن وزارت تشکیل شده بود تا ئید
گردید .

* * *

۱۰ حمل ۵۵ :
مراتب همدردی و تسلیت ښاغلی محمد داؤد
رئیس دولت و صدراعظم توسط والی هرات به
خانواده هایکه در اثر بارندگی های اخیر
منازل شان در ولسوالی کشک منهدم گردیده
ابلاغ شد .

بنام خداوند توانا (ج) و بدعای ترقی و تعالی

د افغانستان کالني

۱۰ حمل ۵۵

مطابق به مشي دولت جمهوري و بناسي از پروگرام انكشاف تجارت كه قبلا از طرف دولت منظور گرديده بانك جديدى بنام دصادراتو دپراختيا بانك به سرمايه ابتدائي يكصدمليون افغانى تاسيس گرديده است *

پوشيده آنجا ديدن نمود.

* * *

در حدود يكصدو چهار مليون افغانى طسى سال گذشته ازمدرك حق العبور عراده ها از شاهراه هاى كشور بحساب دو لت وارد شده است *

۱۳ حمل ۵۵

باساس پيشنهاد وزارت زراعت تصويب مجلس عالى وزرا ومنظوري بناغلى رئيس دولت وصدراعم انحصار توريد و توزيع ادويه ضد امراض حيواني ونباتي از آغاز امسال به شركت كودكيمياوى افغان تعلق گرفته

۱۷ حمل ۵۵

پيش از بيست و پنج هزار جعبه تخم پيله امسال به پيله واران ولايات تشور توزيع ميگردد *

۳۰ حمل ۵۵

كار احداث سرك پروژه تلويزيون افغانستان توسط يونت كار قطعات انجنيري قول اردوى مركزي در قول آبچكان آغاز گرديد *

۱۴ حمل ۵۵

بمناسبت توزيع كپ ها و جوايز به تيم هاى بركشي و چاپ اندازان محفلى از طرف رياست المپيك در كلوب معارف ترتيب يافته بود *

۲۱ حمل ۵۵

سيزده هزار وششصدو نزده تن شكر از سى و پنجمين كمپاين فابريكه قند بغلان حاصل شده است *

در اين محفل تورن جنرال غلام حيدر رسولى لوى درستيز به روساى تيم ها معاونين چاپ اندازان وساير تيم هاى بركشي و ليات بلخ ، بغلان ، سمنگان و كندز جو ايزى اهدا نمود *

اول ثور ۵۵

بناغلى الكساندر ميخائيلو وىچ پوزانوف سفير كبير اتحاد شوروى مقيم كابل بانباغلى سيد عبدالله معاون دوم صدارت و وزير ماليه ملاقات نمود *

۱۶ حمل ۵۵

نمايندگان ليگ بين المللى صليب احمر وارد ولسوالى خلم ولايت سمنگان گرديده در حاليكه بناغلى درياخان والى سمنگان نيز حاضر بود از آنجمله منازل و عماراتى كه در اثر زلزله تاريخى بيست و نهم حوت در ولسوالى خلم منهدم و يا خساره مند گرديده بود بشمول قصر جهان نما ليسه خلم و قسمتى از بازار سر

* * *

يك فارم زيتون از طرف پروژه وا دي هلمند وارغنداب جديد در ولسوالى گرم سيرا احداث گرديده است *

* * *

نمايشگاه آثار هنرى كانديد جو ايزمطبوعاتى و كلكتورى در سالون بناز والى كابل

گرونولوژی اخبار داخلی

و صدرا عظم به به ساز مانندگان هفت نفریکه درحادثه سرازیر شدن سیلاب در و لسوالی فرخار هلاک شده اند توسط والی تخار رسانیده شد .

* * *

افراد قول اردوی کندهار که مجهزسا هلیکو پتر و کشتی های موتر دار می باشند برای نجات قریه شما لک و لسوالی کنک که در محاصره آبخیزی دریای هیلمند قرار گرفته فعالیت دارند .

۶ ثور ۵۵ :

باساس ریفورم معارف و ضرورت مبرم دوایر دولتی به پرسونل حسابی انستیتوت عالی محاسبه جدید ا درجوات وزارت معارف تانیس گردیده است .

۶ ثور ۵۵ :

بناغلی جین جی یامادا سفیر کبیر جاپان مقیم کابل بسا بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات نموده وطنی آن راجعه امور پروژه تلویزیون مذاکره کرد .

۸ ثور ۵۵ :

باقرا ئت پیام رهبر المسی بسا بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدرا اعظم مجلس یادبود هزار مین سال تولد عارف و محدث بزرگ کشور خواجه عبدالله انصاری رحمت الله علیه در تالار کابل ننداری افتتاح گردید .

مجلس باتلاوت چندایت ازقرآن عظیم الشان آغازشده بعد از آنکه سرود مسلی جمهوری نواخته شد پیام موسس جمهوریت بناغلی

افتتاح شد در مراسم افتتاح نما یشگاه پوهاند دکور نوین وزیر اطلاعات و کلتور عده از اراکین انوزارت برخی از مامورین عالیرتبه و تعداد زیادی از مدعوین اشتراک داشتند .

۳ ثور ۵۵ :

کنفرانس های علمی و تحقیقی وزارت معادن و صنایع توسط انجنیر عبدالنواب آصفی وزیران وزارت افتتاح گردید .

* * *

میله عنعنوی گل نارنج بامراسم خاص در شهر جلال مرکز ولایت ننگرهار بر کسزار گردید در آغاز مراسم چند آیت از قرآن عظیم الشان تلاوت شده و بعد از آنکه سرود ملی جمهوریت نراخته شد محفل توسط پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور طی بیانیه افتتاح گردید .

* * *

باتطبیق پروژه های عمرانی وزارت معارف درچوکات اولین پلان هفت ساله انکشافی دولت جمهوری آن وزارت از نگاه تعمیرات اساسی برای مکاتب ورهایش معلمین مسافر بی نیاز خواهد شد .

۴ ثور ۵۵ :

کورس پلان گذاری و ارزیابی پروژه هسا بایبانیه بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان در حالیکه بناغلی عزیز الله واصفی وزیر زراعت نیز حاضر بود در تالار موسسه صحت عامه افتتاح گردید .

۵ ثور ۵۵ :

پیام تسلیت و همدردی بناغلی رئیس دولت

۱۲ ثور ۵۵ :

پروژه توسعوی فابریکه نساجی بگرامی
که هشتمل برساختمان عمارات جدید ماشین های
بافت رنگ آمیزی فلینی و دیگر ملحقیات
میباشد به فعالیت آغاز کرد.

۱۳ ثور ۵۵ :

ښاغلی پایمنز آمر عمومی پروگرام های بانک
جهانی برای آسیا و شرق میانه ښاغلی سید
عبدالله معاون دوم صدارت و وزیر ما لیسه
ملاقات نمود.

۱۴ ثور ۵۵ :

امور تفحص و نقشه برداری یک بر یکصد
هزار مواد مفیده معدنی حوزه وسطی در یای
غور بند سال گذشته تکمیل گردید.
همچنان سروی حوزه مذکور در سال
گذشته قسما انجام یافته کار باقیمانده آن
تاختم امسال تکمیل و بعد از ارائه راپور سروی
اکتشافی آن آغاز خواهد شد.

* * *

هیات مختلط از نمایندگان ریاست ضد
حوادث صدارت عظمی انجینیران ریاست شهر
سازی و مسکن وزارت فواید عامه بشمول مشاور
سازمان انسجام تعاون ملل متحد بسلسله
بازدید دز نقاط آسیب دیده بعضی و لایات
بفراه مواصلت کرد.

۱۵ ثور ۵۵ :

ښاغلی محمدخان جلالر وزیر تجارت که
ریاست هیات دولت جمهوری افغانستان را در
چارمین کنفرانس ملل متحد برای انکشاف و
تجارت بعهده دارد عازم کینیا گردید.

محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم تو سط
پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور
قرائت شد.

۱۰ ثور ۵۵ :

به تاسی از بیانات رهبر انقلاب ښاغلی
محمد داؤد رئیس دولت و صدر اعظم ر وز
بین المللی کار و کارگر در پرتو نظام مترقی و
خجسته جمهوری بابرگزاری محافل متعدد دی
از طرف فابریکه هاموسسات صنعتی و سایر
تاسیسات کارگری در مرکز ولایات کشور
تجلیل گردید.

* * *

ښاغلی محمد نعیم، دوکتور محمد حسن شرق
معاون اول صدارت عظمی و ښاغلی سید عبدالله
معاون دوم صدارت و وزیر مالیه به سفارت
کبری اتحاد شوروی رفته در کتاب که به
مناسبت درگذشت مارشال اندری گر یچکو
وزیر دفاع آن کشور در آن سفارت باز شده بود
امضا نمودند.

۱۰ ثور ۵۵ :

طیاره حامل امداد جمعیت شیرو خورشید
سرخ کشور برادرما ایران برای آسیب دیدگان
حوادث طبیعی اخیر کشور بکابل موا سلط
کرد.

۱۱ ثور ۵۵ :

در جلسات علمی مجلس یاد بود هزار مین
سال تولد خواجه عبدالله انصاری که در تالار
محمود طرزی کلوب مطبوعات انعقاد یافت
یکهده از دانشمندان افغانی و کشورهای متحابه
مقالات و مضامین شان راقرائت کردند.

کرونولوژی اخبار داخلی

۱۵ ثور ۵۵ :

درسراسر کشور تجلیل گردید.

* * *

قانون موسسات ساختمانی خصوصاً پس از تصویب مجلس عالی وزرا و منظور ری بناغلی رئیس دولت و صدر اعظم در شماره سوم مورخه ۱۵ ثور ۱۳۵۵ جریده رسمی نشر و نافذ گردید.

* * *

بناغلی دایه ناکس مدیر امور پروژه هادر بانک جهانی برای اروپا شرق میانه و افریقا شمالی بسا بناغلی علی احمد خرم وزیر پلان ملاقات نموده وطنی آن راجع به پروژه های انکشافی جدید کشور که در چوکات قرضه بانک جهانی مصارف آن تمویل میگردد و همچنان پروژه های که تمویل آن در آینده از کریدت بانک جهانی پیشبینی میشود مفصلاً مذاکره نمود.

۲۱ ثور ۵۵ :

به منظور کمک بزارعین ولایت تخار قلبه آریا ناطور قرضه بدسترس آنها گذاشته می شود.

۲۲ ثور ۵۵ :

پوهاند دکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور از حفريات شهر تاریخی بگرام دیدن نموده و راجع به حفظ و نگهداری ساحه متذکره به مهندسین هدایت داد.

* * *

کمیته سرمایه گسزار ویر جلسه خویش چارپروژه صنعتی رابه سر ما یه

پیام همدردی و تسلیت بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم توسط والی بدخشان به بازماندگان ده نفر یکه در اثر سیلاب در ولسوالی کشم هلاک شده اند ابلاغ شد.

* * *

اضافه از شصت و دو هزار تن نمک طی سال گذشته از معدن نمک شمال و شمال غرب کشور استخراج شده است.

۱۷ ثور ۵۵ :

جلسات مجلس یاد بود هزار مین سال تولد خواجه عبدالله انصاری عارف بلند پایه و نامور کشور با صدور فیصله نامه یی مبنی بر جریان جلسات و انجام یک سلسله خدمات فرهنگی و کلتوری در آینده ختم شد.

* * *

به تاسی از مژمی دولت جمهوری مبنی بر انکشاف و توسعه زراعت و ترویج زراعت ماشینی و تقویه بنیه مالی زارعان و مالداران کشور بانک انکشاف زراعتی سال گذشته معادل هفتصد و هفت ملیون افغانی به زارعان و مالداران از طریق کریدت های مختلف مساعدت نموده است.

۱۸ ثور ۵۵ :

دومین سالگرد برافراشتن برق جمهوری را رادیو افغانستان و مطبوعات وطن استقبال کردند.

۱۹ ثور ۵۵ :

روز جهانی سره میاشت ضمن محافلسی

۲ سرطان ۵۵

بعد از تلاوت چند آيت از قرآن عظيم الشان پوهاند دكتور نوين وزير اطلاعات و کلتور سنگ تهداب عمارت جديد موزيم غزني را گذاشت .

۴ سرطان ۵۵

پوهاند دكتور عبدالله عمر وزير صحيفه براي بازديد امور صحي ولايات کندهار، زابل و غزني به صوب ولايات متذکره عزيمت کرد .

۵ سرطان ۵۵

بعد از تلاوت چند آيت از قرآن عظيم الشان سنگ تهداب عمارت شفاخانه دوصدو پنجاه بستري ولايت کندهار توسط پوهاند دوکتور عبدالله عمر وزير در صحي درولسوالي دند آن ولايت گذاشته شد .

۶ سرطان ۵۵

قرارداد سروی تخنيکی اقتصادي احداث يك فابريکه جديد شکر در ولايت ننگرهار بين وزارت معادن و صنايع و شرکت اگرونوميک ايران در کابل عقد شد .

* * *

به اساس پالیسي کلتوري دولت جمهوری سيمينار ادب و آثار مطبوع پښتون در دو قرن اخير در بهار سال آينده از طرف وزارت اطلاعات و کلتور در کابل دایر میگردد .

۷ سرطان ۵۵

پوهاند عبدالله عمر وزير صحيفه از امور ساختمانی شفاخانه سي بستر شهر کسلاط مرکز ولايت زابل ديدن نمود .

* * *

بمقصد بلند رفتن سطح حاصلات پخته به

مجموعی چهل و پنج مليون و نهمصد هزار افغانی بصورت نهایی تصویب نمود .

* * *

بناغلی غوث الدین فایق وزیر فواید عامه بسلسله بازديد امور عمرانی و سربك سازی صفحات شمالي کشور وارد مزار شريف گرديد .

۲۴ ثور ۵۵

بناغلی غوث الدین فایق وزیر فواید عامه که مشغول بازديد امور پروژه های عمرانی و سربك سازی صفحات شمال کشور می باشد از جر پان کار سربك شبرغان میمنه دیدن کرد .

۲۶ ثور ۵۵ :

يك كورس تربیوی برای آشناساختن مامورین فنی مجادله ملاریا و علایم مرض توبر كلوز در آمریت مجادله ملاریا غزنی افتتاح گردید .

۳۰ جوزا - ۵۵

قرارداد فروش پانزده هزار تن کود کیمیای یوریا تولید فابریکه کود شهر مزار شریف بین وزارت معادن و صنايع و مستشاریت تجارتي سفارت کبرای اتحاد شوروی در کابل عقده گردید .

* * *

بناغلی محمدخان جلالوزیر تجارت که در راس يك هیات برای امضای موافقتنامه پنج ساله تبادل اموال بین دولت جمهوری افغانستان و اتحاد شوروی به آنکشور رفته بود به کابل مراجعت کرد .

کرونولوژی اخبار داخلی

ازشفاخانه جمهوریت دیدن نمودند .
بناغلی رئیس دولت و صدراعظم هنگام
بازدید از شعب مختلف آن شفاخانه از مریضان
داخل بستر عیادت نموده آنها را مورد تفقد
قرار دادند .

* * *

سنگ تهاد عمارت نشیمن مامورین ترویج
زراعت در ولسوالی پنجوایی ولایت کند هار
توسط والی آنجا گذاشته شد .

۱۴ سرطان ۵۵

پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات و کلتور
در اس یك هیات افغانی برای اشتراك در
کنفرانس کشور های غیرمنسلك عازم دهلی
جدید گردید .

۱۵ سرطان ۵۵

هیات مشتمل از نمایندگان ریاست آمدگی
ضدحوادث صدارت عظمی انجیران ریاست
شهر سازی و مسكن وزارت فواید عامه به
شمول مشاور اداره انجام و تعاون ملل متحد
بمنظور تثبیت خسارات وارده ناشی از سیلاب های
ولایت تخار وارد شد .

۱۶ سرطان ۵۵

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم
در حالیکه تورن جنرال غلام حیدر رسولی
لوی درستیز، رؤسای تعمیرات و ارتباط خارجه
وزارت دفاع ملی سرمهندس و دیگر مهندسين
دورگزی اردور و غنون در معیت شان بودند از
قسمت های مختلف آن شفاخانه بصورت
مفصل دیدن نمودند .

انجیر عبدالنواب واصفی وزیر معادن و

ارزش اضافه از سیزده ملیون افغانی کسود
کیمیای وادیه ضد حشرات مضره طی سه
ماه گذشته به پخته کاران ولایات بلخ، جوزجان
و فاریاب مساعدت شده است .

۸ سرطان ۵۵

پوهاند دکتور عبدالله عمر وزیر صحیه در
راه مراجعت بکابل از شفاخانه جدید میدان بنار
دیدن نمود .

* * *

خط اندازی جدید ولسوالی چار بولسک
توسط انجیران ریاست شهر سازی و مسكن
وزارت فواید عامه آغاز شد .

۹ سرطان ۵۵

پوهاند عبدالقیوم وزیر معارف از جریان
سیمینار ریاضی و فزیک معلمان ریاضی ولایات
گرمسیر درلیسه امانی دیدن نمود .

۱۰ سرطان ۵۵

باساس پروگرام زراعت به منظور انکشاف
مالداری بیست و چار ملیون و پنجصد هزار
افغانی از طرف شرکت انکشاف مالداری طی
پانزده ماه گذشته به مالداران ولایت هرات
قرضه داده شده است .

* * *

به ارزش اضافه از شصت و هشت ملیون
افغانی کود کیمیای توسط آمریت سمت شمال
شرکت کود کیمیای افغان در پلخمری طی
سه ماه اول امسال به زارعین توزیع گردیده
است .

۱۳ سرطان ۵۵

بناغلی محمد داؤد رئیس دولت و صدراعظم

صنایع ازدستگاه های حکاکي مرمر خشت تراسو وموزائيك وکارخانه گادر ما و خشت های سفقي فابريکه حجاری وبتون درخواجه ملا دیدن کرد .

۱۸ سرطان ۵۵

خریداری پخته حاصل سال گذشته در ولایاتکنندز وتخار خانمه یافته، پخته کاران اذفروش پخته بیش ازیک هزارو دوصدوپنجاه ونه ملیون افغانی اذکریدت دولت بدست آورده اند .

۱۹ سرطان ۵۵

بناغلی آدم مالک وزیر خارجه اندونیزیا بنابدعوت بناغلی وحیدعبدالله معین وزارت امورخارجه برای یک مسافرت رسمی ودوستانه به افغانستان وارد کابل گردید .

* * *

بناغلی باریس واسیلوویچ پتروفسکی وزیرصحبیه اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی برای اشتراک دمراسم افتتاح داردو مرکزی روغتون درراس یک هیات واردکابل گردید .

۲۱ سرطان ۵۵

باقرات چندآیت اذقرآن عظیم الشان وبعد ازانکه سرودملی جمهوری نواخته شد داردو مرکزی روغتون باقطع نوار توسط دوکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی بنام خداوند بزرگ افتتاح کردید .

* * *

نانالوت چندآیت اذقرآن عظیم الشان وپس

ازآنکه سرودملی نواخته شد (جمهوریت روغتون) باقطع نوار توسط دوکتور محمد حسن شرق معاون اول صدارت عظمی بنام خداوند تواناوترقی ونعالی مزید افغانستان عزیز در پرتو نظام مترقی جمهوری افتتاح گردید .

۲۲ سرطان ۵۵

بناغلی محمد نعیم نماینده خاص بناغلی محمد داؤد رئیس دولت وصدراعظم بعداز انجام مسافرت رسمی ودوستانه از ایالات متحده امریکا وفرانسه بکابل مراجعت کردند .

* * *

انجنیر عبدالکریم عطایی وزیر مخابرات باهخابره تیلفونی باوالیان ولایات بلخ، سمنگان وبغلان سیستم دوازه کاناله ای تیلفون زا که بین مرکز ولایات متذکره بکار انداخته شده افتتاح نمود .

* * *

بناغلی آدم مالک وزیر امور خارجه جمهوریت اندونیزیا بعداز انجام یک مسافرت رسمی ودوستانه بافغانستان اذکابل عزیمت کرد .

۲۳ سرطان ۵۵

پوهاند دوکتور نوین وزیر اطلاعات وکلنتور بعداز اشتراک درکنفرانس وزرای اطلاعات کشور های غیرمنسلک اذدهلی جدید بوطن مراجعت کرد .

۲۴ سرطان ۵۵

پوهاند دوکتور عبدالرحیم نوین وزیراطلاعات وکلنتور بمناسبت سومین جشن فرخنده جمهوریت جوایز مطبوعاتی را به مستحقین آن توزیع فرمودند .

کور ودانی

د افغانستان کالني اداره هغوتولو کسانوته د زده کومې کوروداني وايي، چه د دغې کالني د مضامينو په برابرولو، طباعتي اونورو چارو کبسي بي صميانه مرسته کړي اوزيارتي ايستلي دي.

(اداره)